HAK DÎNÎ KUR'ÂN DİLİ

KUR'ÂN-I KERÎM'in TÜRKÇE MEÂLİ

ELMALILI M. HAMDİ YAZIR

Hazırlayan ve Notlandıran
ERTUĞRUL ÖZALP

işaret

Bu çalışmamı, anamla babama
ithaf ediyorum

Gözden geçirilmiş 4. baskı

HAK DÎNİ KUR'ÂN DİLİ

KUR'ÂN-I KERÎM'in TÜRKÇE MEÂLİ

ELMALILI M. HAMDİ YAZIR

Hazırlayan ve Notlandıran
ERTUĞRUL ÖZALP

işaret

İŞARET YAYINLARI: 109

Hak Dîni Kur'ân Dili: KUR'ÂN-I KERÎM'in TÜRKÇE MEÂLİ
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır

Hazırlayan ve Notlandıran
© Ertuğrul Özalp

İşaret Yayınları

Dizgi-İndeks-Mizanpaj
Ertuğrul Özalp

Baskı-Cilt
Acar Basım ve Cilt Sanayi Ticaret A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik cad. No: 26, Haramidere-Beylikdüzü/İst.
Tel: (0 212) 422 18 00—Fax: (0 212) 422 18 04
Sertifika no: 11957

Kapak
Talat Alkan

4. bsk. İstanbul 2014

12.5x17 cm. Mushafsız

Mizanpaj programı: QuarXPress
Metin: 9.5 pt. (Satır arası: 12 pt., Paragraf arası: 1 mm.)
Dipnot: 8.5 pt. (Satır arası: 11 pt.)

ISBN: 978-975-350-269-6

Sertifika no: 15826

Hak Dîni Kur'ân Dili: KUR'ÂN-I KERÎM'in TÜRKÇE MEÂLİ:
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır; *Hazırlayan ve Notlandıran:*
Ertuğrul Özalp.—4. bsk.—İstanbul 2014.
s. 138+1126=1264; 12.5x17 cm.—(İşaret Yayınları)
İndeks ve Sûre dizilişleri: s. 1103-1264.
I. Yapıt adı. II. Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. III. Özalp, Ertuğrul. IV. Dizi.

İşaret Yayınları
Ankara cad. No: 31/63 34410 Cağaloğlu–İstanbul
Tel: (0 212) 519 17 28—528 30 61-62-63
Fax: (0 212) 528 30 59
isaret@isaretyayinlari.com.tr
www.isaretyayinlari.com.tr

tefekkür eden bir kavm için...

İÇİNDEKİLER

İthaf 2
Eserin Hazırlanışı Hakkında (Ertuğrul Özalp) 13
Matbu Nüsha'da Atlanıp Tercüme Edilmeyen Kelime, İbâre ve Cümlelerin Listesi 21
Matbu Nüsha İle Osmanlıca Yazma Nüsha Arasındaki Farkları Gösteren Liste 27
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır: Hayâtı-Eserleri 71
Mukaddime (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır) 73
Kur'ân ve Kur'ân Târihi (Ertuğrul Özalp) 99

SÛRELER

1 Fâtiha 139
2 Bakara 141
3 Âl-i 'İmrân 212
4 Nisâ 249
5 Mâide 287
6 En'âm 315
7 A'râf 350
8 Enfâl 388
9 Tevbe [Berâe] 402
10 Yûnus 431
11 Hûd 451
12 Yûsuf 472
13 Ra'd 493
14 İbrâhîm 503
15 Hicr 512

16 Nahl 521
17 İsrâ 542
18 Kehf 560
19 Meryem 578
20 Tâ-Hâ 590
21 Enbiyâ 605
22 Hacc 619
23 Mü'minûn 634
24 Nûr 646
25 Furkân 661
26 Şu'arâ 672
27 Neml 689
28 Kasas 702
29 'Ankebût 717
30 Rûm 729
31 Lokmân 739
32 Secde 746
33 Ahzâb 751
34 Sebe 766
35 Fâtır 777
36 Yâ-Sîn 787
37 Sâffât 796
38 Sâd 807
39 Zümer 817
40 Mü'min [Ğâfir] 830
41 Fussılet 843
42 Şûrâ 852

43 Zuhruf 862
44 Duhân 873
45 Câsiye 879
46 Ahkâf 885
47 Muhammed 893
48 Fetih 901
49 Hucurât 908
50 Kâf 913
51 Zâriyât 918
52 Tûr 924
53 Necm 929
54 Kamer 935
55 Rahmân 941
56 Vâkı'a 948
57 Hadîd 954
58 Mücâdele 961
59 Haşr 967
60 Mümtehine 973
61 Saff 977
62 Cum'a 980
63 Münâfıkûn 983
64 Teğâbün 986
65 Talâk 990
66 Tahrîm 994
67 Mülk 998
68 Kalem [Nûn] 1003
69 Hâkka 1008

70 Me'âric 1012
71 Nûh 1015
72 Cinn 1018
73 Müzzemmil 1022
74 Müddessir 1025
75 Kıyâmet 1029
76 İnsân [Dehr] 1032
77 Mürselât 1036
78 Nebe' 1039
79 Nâzi'ât 1042
80 'Abese 1045
81 Tekvîr 1048
82 İnfitâr 1051
83 Mutaffifîn 1053
84 İnşikâk 1056
85 Burûc 1058
86 Târık 1060
87 A'lâ 1062
88 Ğâşiye 1064
89 Fecr 1066
90 Beled 1069
91 Şems 1071
92 Leyl 1073
93 Duhâ 1075
94 İnşirâh [Şerh] 1077
95 Tîn 1078
96 'Alâk 1079

97 Kadr 1081
98 Beyyine 1082
99 Zilzâl [Zelzele] 1084
100 'Âdiyât 1085
101 Kâri'a 1087
102 Tekâsür 1088
103 'Asr 1089
104 Hümeze 1090
105 Fîl 1092
106 Kureyş 1094
107 Mâ'ûn 1095
108 Kevser 1096
109 Kâfirûn 1097
110 Nasr 1098
111 Tebbet [Mesed] 1099
112 İhlâs 1100
113 Felâk 1101
114 Nâs 1102

Muhtasar Kur'ân İndeksi 1105
Sûrelerin Nüzûl Sırasına Göre Dizilişi 1251
Sûrelerin Alfabetik Dizilişi 1252
Sûrelerin Mushaf Tertîbine Göre Dizilişi 1253

ESERİN HAZIRLANIŞI HAKKINDA

Öncelikle, "Neden yeni bir Elmalılı Meâli?" sorusuna, açıklık getirmek istiyoruz:

Yıllarca *Türkçe Meâl* ve tefsîrler ile ilgilenmem netîcesinde, bende şu kanaat hâsıl oldu: Türkçe'de özgün Meâl çalışması –ne yazık ki– çok azdır;[1] bunların en başında da –eksik ve kusurlarına rağmen– Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Meâl'i (daha doğrusu, Tefsîri'nin Meâl kısmı) gelmektedir.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın *Meâl-Tefsîri*'nden önce hazırlanmış Türkçe Meâllerin büyük çoğunluğu, –Elmalılı Hamdi Yazır'ın da *Mukaddime*'de işâret ettiği üzere– sırf ticârî kaygılarla ehliyetsiz birtakım kimselere hazırlatılmıştır. Elmalılı Hamdi Yazır'ın *Meâl-Tefsîri*'nden sonra hazırlanan Türkçe Meâller ise, –genellikle Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Meâli'ni –müstakil bir Meâl olmamasına rağmen– taklîd etmişlerdir.[2]

---

1 Burada, hakîkaten büyük bir ilm ve emek mahsulü olan Muhammed Esed'in, *KUR'ÂN MESAJI: Meâl-Tefsîr* ismiyle Türkçe'ye kazandırılan *The Message of THE QUR'ÂN* adlı çalışmasını zikretmeden geçemeyeceğim.

2 Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Meâl-Tefsîri'nden önce ve sonra hazırlanan meâller hakkında bkz. Dücane Cündioğlu: *Kur'ân Çevirilerinin Dünyâsı* (İstanbul 1999); *Kur'ân Dil ve Siyaset Üzerine Söyleşiler* (İstanbul 1998); *Sözlü Kültür'den Yazılı Kültür'e Anlam'ın Tarihi* (İstanbul 1997); *Bir Siyasî*

Ancak *Elmalılı Meâlî*'nin orijinalinden; –atlamalar, tekrârlar, tercüme bozuklukları, dilinin ağırlığı, cümlelerinin mübhemliği, cümle düşüklükleri; âyetler, ifâde ve bölümler arasındaki kopukluklar nedeniyle– yeterli istifâde sağlanamamaktadır; (*Elmalılı Meâlî*'nin sâdeleştirmeleri (!) ise, zâten Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'a âit olmaktan çıkmışlardır).

Bunlara bir de, –Elmalılı'ya âid *Meâl-Tefsîr*'in *Osmanlıca Yazma nüshâ*'sının ortaya çıkmasıyla– *Matbu nüshâ*'sının birtakım müdâhalelere ma'rûz kaldığı/budandığı yolundaki iddiâlar eklenince, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın *Meâl ve Tefsîr*'inin yeniden yayıma hazırlanması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkar.

İşte bu sebeblerden ötürü "Elmalılı Meâli'ni" –*Osmanlıca Yazma nüsha* ile *Matbu nüsha*'yı, *Meâl* ile *Mushaf*'ı karşılaştırarak, anlaşılmadığı veyâ anlamada zorluk çekildiği yolundaki şikâyetleri de dikkate alarak– yeniden hazırladık.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın *Meâl-Tefsîr*'inin Osmanlıca Yazma nüshası'nı fotokopi yoluyla çoğaltıp ciltleyen ve bir nüshasını da bize verme lütfunda bulunan sayın Yusuf Subaşı'na teşekkür borçluyum.

Proje Olarak Türkçe İbadet (İstanbul 1999); *Türkçe Kur'ân ve Cumhuriyet İdeolojisi* (İstanbul 1998); Ömer Rıza (Doğrul): *Kur'ân Nedir?* (İstanbul 1345 H., 1927 M.); Osman Nuri Ergin: *Türk Maarif Tarihi* (İstanbul 1943, 2. bsk., 1977); Doç. Dr. Salih Akdemir: *Cumhuriyet Dönemi Kur'ân Tercümeleri –Eleştirel Bir Yaklaşım–* (Ankara 1989); Şeyhü'l-İslâm Mustafa Sabri: *Kur'ân Tercümesi Meselesi* (İstanbul 1993); Dr. Halil Altuntaş: *Kur'ân'ın Tercümesi ve Tercüme İle Namaz Meselesi* (Ankara 1998).

Eserin bir kısmını kontrol eden üstad Hikmet Zeyveli ile –özellikle imlâ konusundaki uyarı ve tavsiyelerinden ötürü– amcam N. Ahmet Özalp'e de teşekkür etmem gerekir.

İlgi ve teşvikleriyle beni dâimâ gayretlendiren dost ve kardeşlerim Ercüment Koçoğlu'na ve Kudret Büyükcoçkun'a minnettârım.

Yine; ilgileri, gayretleri, samîmiyyet ve heyecanları ile bana şevk veren ve bu baskı için *Meâl*'i tekrâr gözden geçirmeme vesîle olan dost ve kardeşlerim Murat Çelik'e, Sadullah Yaşar'a, Emre Karabulut'a, Numan Demirbaş'a, Hidayet Saat'e, Kale Saat'e, Eser Öztürk'e, Abdullah İnal'a, Onur-Reyhan Obalı'ya, Ramazan Kadir Dut'a, Alaattin Tosun'a, Ahmet Görkem Görk'e, Sait Kızılkaya'ya, Serkan Meydanoğlu'na, Muaz Yanılmaz'a, Ekrem Yıldırım'a, Erhan Orkin'e ve Ali Hakan Özbek'e medyûn-ı şükrânım.

Ve yine; bana her türlü desteği veren dostum ve kardeşim Prof. Dr. Ömer Aydın'a minnet borçluyum.

Son olarak, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın *Meâl-Tefsîr*'inin *Osmanlıca Yazma nüshası'nın Meâl kısmı* ile *Matbu nüshası'nın Meâl kısmı*'nı ve *Mushaf* ile *Meâl*'i baştan sona benimle birlikte karşılaştıran ve Meâl'deki atlamaların ve eksikliklerin tesbîtinde büyük yardımı dokunan, ayrıca hazırladığımız *Muhtasar Hak Dîni Kur'ân Dili: MEÂL-TEFSÎR*'in bilgisayar çıkışını okuyup tashih ve redaktesini yapan kardeşim Ömer Hakan Özalp'in hakkını nasıl ödeyeceğimi bilemiyorum; Allâh çabasını mükâfâtlandırsın ve dâim etsin.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın *Hak Dîni Kur'ân Dili* isimli Meâl-Tefsîri ile ilgili olan bu çalışmamızın mâhiyetini ve özelliklerini şöylece sıralayabiliriz:

1) Bu çalışmada, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın "Meâl-Tefsîri"nin *Osmanlıca Yazma nüsha*'sını esâs almayı düşünüyorduk, ancak *Osmanlıca Yazma nüsha* ile *Matbu nüsha*'yı karşılaştırdığımızda, bunun mümkün olmadığını-olamayacağını; zîrâ *Osmanlıca Yazma nüsha*'da bulunan hatâ ve eksiklerin, –*Meâl* kısmı için söylüyorum– *Matbu nüsha*'dakinden kat kat fazla olduğunu, *Osmanlıca Yazma nüsha*'daki hatâ ve eksiklerin bir çoğunun *Matbu nüsha*'da düzeltilip tamâmlandığını gördük ve bu düzeltmelerin de bizzât Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tarafından yapıldığını öğrendik.

Bununla birlikte, *Matbu nüsha*'nın budandığı/tahrif edildiği yolundaki iddiâlardan ötürü, her iki nüshayı birlikte kullandık; *Osmanlıca Yazma nüsha* ile –Eser Neşriyat'ın neşrettiği– *Matbu nüsha*'yı karşılaştırıp aralarındaki bütün farklılıkları göstermek durumunda kaldık.

Ayrıca, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Matbu Meâl-Tefsîri'nin matbaa tashihlerinin de işbilir eller tarafından yapıldığını kaydetmek gerekir. Bu husûsta Abdullah Âtıf Tüzüner'in Meâli'nin girişindeki "Müellifin Hâl Tercümesi" kısmında şu bilgiler verilmektedir:

> Abdullah Âtıf Tüzüner, Ömer Nasuhi Bilmen ile birlikte altı sene Üstad Hamdi Yazır Hoca'nın (Meâl)-Tefsîri'nin matbaa tashihlerinde çalıştı. (*Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, A. Âtıf Tüzüner, İstanbul 1970)

2) *Matbu nüsha*'da atlanıp tercüme edilmeyen kelimeleri, ibâreleri ve cümleleri (ki bunlar –birkaç tânesi hâriç– *Osmanlıca Yazma nüsha*'da da atlanmıştır) Mushaf'la karşılaştırarak mümkün-mertebe tesbît edip –parantez içine almadan– yerlerine koyduk ve durumu dibnotta açıkladık.

Ayrıca, *Matbu nüsha*'da atlanıp tercüme edilmeyen kelimeleri, ibâre ve cümleleri (–ki, sayısı 200 küsurdur–) aşağıda liste hâlinde de sunduk.

3) *Osmanlıca Yazma nüsha*'da ise, *Matbu nüsha*'da atlananların –birkaçı hâriç– tümü atlandığı gibi, *Matbu nüsha*'da bulunan kelimelerin, ibâre ve cümlelerin bir kısmı da atlanmıştır. Bunların yanısıra bir de *Matbu nüsha*'da doğru olan yâhûd düzeltilen birçok kelime *Osmanlıca Yazma nüsha*'da yanlış yazılmıştır.

İki nüsha arasındaki bütün farklılıkları (–ki, bunların sayısı 1.000 küsurdur–) aşağıda liste hâlinde sunduk.

4) Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın, *Meâl*'de yanlış tercüme ettiği kelimelerin, ibâre ve cümlelerin doğru çevirisini –varsa *Tefsîr*'den alarak– verdik ve keyfiyeti dibnotta îzâh ettik. Fakat bunları, burada liste hâlinde vermeye gerek duymadık.

5) Âyette karşılığı bulunmayan; parantez içinde olması gereken kelimelere, ibâre ve cümlelere mümkün olduğunca dikkat çektik.

6) Metinden –keyfiyeti îzâh ederek dibnota indirmek dışında– hiçbir kelime çıkarmadığımız gibi, metne –parantez içine alarak koyduklarımız hâricinde– hiçbir kelime de eklemedik.

7) Metinde sâdeleştirme yapmadık ve metne –ilmen kaynak olma vasfına halel getirecek– hiçbir müdâhalede bulunmadık.

8) Meâl metninde yaptığımız tek tasarruf, birtakım kelimelerin yazılışıyla ilgilidir; şöyle ki: *hıssa* yerine *hisse, iremeyen*

yerine *eremeyen, bedter* yerine *beter, sirr* yerine *sırr, vakıtmı* yerine *vakitmi, fâide* yerine *fayda, afvi* yerine *affı, masharalığı* yerine *maskaralığı, bakare* yerine *bakara, mütteki* yerine *muttakî, netekim* yerine *nitekim, bağçe* yerine *bahçe...* şeklinde yazmaktan ibârettir.

9) Metinde üç tür parantez kullandık. Bunlardan yuvarlak ( ) parantezler ile köşeli [ ] parantezler bize, diğeri { } ise Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'a âittir.

Niçin üç tür parantez kullandığımıza gelince:

I. Yuvarlak ( ) parantezler, cümledeki düşüklüğü, mübhemliği, kopukluğu gidermek ve cümlenin akıcılığını sağlamak için kullanılmıştır.

ÖRNEKLER:

a) (Özellikleri) nedir o(nun) bize beyân etsin. (Bakara/68)

b) Bir de (yehûdîler,) "Yehûd(î olun ki hidâyet bulasınız" dediler) ve (hristiyanlar da aynı iddiâ)ya (kalkışarak,) "Nasârâ [hristiyan] olun ki hidâyet bulasınız" dediler. (Bakara/135)

c) O diri (diri) gömü(lerek öldürü)len (kız çocuklarına), hangi günâhla öldürüldü(kleri) sorulduğu vakit... (Tekvîr/8-9)

II. Köşeli [ ] parantezler, Arabca-Osmanlıca kelime ve terkiblerin karşılıklarını göstermek üzere kullanılmıştır.

ÖRNEKLER:

a) Allâh her hâlde [gerçekten] semî/[işiten]dir, alîm/[bilen]dir. (Enfâl/42)

b) Onlardır bütün şerru'l-beriyye [halkın en şerrlileri]. (Beyyine/6)

c) Hem, nâsa [insânlara] avurdunu şişirme [böbürlenip kibirlenme]. (Lokmân/18)

III. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tarafından konulan parantezler –ki bunları { } şeklinde gösterdik– ise, ba'zan kelime veyâ terkibin aslını göstermek, ba'zan cümledeki mübhemliği veyâ kopukluğu gidermek için, ba'zan da tefsîrî bir îzâh olarak kullanılmıştır.

ÖRNEKLER:

a) ...onlar ki mürâîlik ederler ve yardımlığı sakınır {zekâtı vermezler}. (Mâ'ûn/6-7)

b) ...her hâlde sonu da Bizim, önü de {âhiret de, dünyâ da}. (Leyl/13)

c) İki de tepe gösterdik, fakat o göğüs veremedi o {*akabeyi*}/sarp yokuşa, bildinmi o sarp yokuş ne? {*Fekk-i rakabe*}/esîr bir boyun kurtarmak... (Beled/10-15)

10) Gerektiğinde, âyetler arasındaki boşluğu doldurup ma'nâyı açığa çıkarmak için *Tefsîr* metninden de istifâde ederek –yine yuvarlak parantez içinde– îzâh edici uzun ibâre ve cümleler koymaktan da çekinmedik.

ÖRNEKLER:

a) (Yehûdîlere, "Eğer siz beldenizden çıkarılırsanız biz de sizinle çıkarız, sizin aleyhinize kimseye itâ'at etmeyiz, şâyet sizinle savaşılırsa size yardım ederiz" diyen münâfıkların meseli ise,) tıpkı şeytânın meseli gibi, ki hani (o),

insâna "Küfret" dedi de, küfredince, "Ben" dedi, "senden berîyim; çünkü ben âlemlerin rabbi olan Allâh'tan korkarım". (Haşr/16)

b) İşte Âd (kavminin harâbeleri gözünüzün önünde duruyor. Peki o korkunç azâba neden uğradıklarını biliyormusunuz: Onlar) Rabb'lerinin âyâtını [âyetlerini] inkâr ettiler ve peygamberlerine isyân eylediler ve her bir inadcı cebbârın [zorbanın] emri ardın(c)a gittiler; (o yüzden de) hem bu dünyâda bir la'netle ta'kîb edildiler, hem Kıyâmet Günü'nde... (Hûd/59-60)

c) Nihâyet peygamberler (nasîhatlerinin tutulmasından) ümîdlerini kesecek hâle geldikleri ve o (isyâ)n(kâr)lar (da, peygamberler) yalana çıkarıldılar zannettikleri vakit... (Yûsuf/110)

11) Metne, –yuvarlak veyâ köşeli paranteze alarak– koyduğumuz açıklayıcı kelimeleri, ibâre ve cümleleri, –bulabildiğimiz ölçüde– benzer âyetlerin tercümelerinde geçen daha açık kelimelerden, ibâre ve cümlelerden veyâ *Tefsîr*'in konuyla ilgili îzâhlarından aldık.

12) Metnin imlâsını –asıl metnin imlâsını da dikkate alarak– yeniden yaptık.

Rabbimiz! Eğer unutur veyâ kasdımız olmayarak (hatâ) yaparsak bizi mes'ûl tutma! (Bakara/286)

Ben sâdece gücümün yettiği ölçüde ıslâh etmek istiyorum; fakat muvaffak olmam tamâmen Allâh(ın yardımın)a bağlıdır. (Hûd/88)

ERTUĞRUL ÖZALP

MATBU NÜSHADA ATLANIP TERCÜME EDİLMEYEN KELİMELERİN, İBÂRELERİN ve CÜMLELERİN LİSTESİ

BAKARA: 27 [O'nun]; 76 [onunla]; 91 [daha önce]; 102 [ve]; 106 [onun]; 139 [Rabbiniz]; 161 [cümlesinin/tümünün]; 194 [size]; 215 [maldan]; 224 [Allâh semîdir, alîmdir]; 231 [kendisiyle]; 246 [savaş]; 246 [Allâh yolunda]; 273 [yeryüzünde]; 275, not: 384a [sersemleyen]; 285 [kendisine].

ÂL-İ İMRÂN: 7 [ona]; 7 [indin(den)]; 11 [ve onlardan öncekilerin]; 61 [bu husûsta]; 127 [onları]; 133 [Onun]; 135 [onlar]; 152 [O'nun izniyle].

NİSÂ: 4 [size]; 14 [O'nun]; 34 [sizi]; 46 [ve]; 64 [Allâh'a]; 74 [Allâh yolunda]; 77 [onlardan bir kısmı]; 92 [mü'min]; 101 [Yeryüzünde]; 109 [Allâh ile]; 173 [onlar].

MÂİDE: 36 [onunla birlikte]; 45 [kulağa kulak]; 49 [sana]; 56 [ve]; 64 [günü(ne)]; 72 [muhakkak ki O]; 106 [yeryüzünde].

EN'ÂM: 8 [sonra]; 10 [içlerinden]; 25 [ona]; 37 [Rabbinden]; 70 [Allâh'tan]; 70 [ondan]; 70 [yaptıkları yüzünden]; 81 [hakkında size]; 97 [karanlıklarında]; 125 [onun]; 128 [ecelimize].

A'RÂF: 27 [ikisinin de elbiselerini soyarak]; 89 [ondan]; 102 [onların]; 124 [sonra].

ENFÂL: 2 [O'nun]; 17 [tarafından]; 19 [geldi]; 36 [kâfir].

TEVBE: 5 [onlar için]; 42 [sizinle berâber]; 42 [Allâh'a]; 65 [O'nun]; 79 [İmân eden kimselerden]; 109, [(cehennem) ateşin(e)]; 118 [sonra]; 125 [onlar].

YÛNUS: 2 [apaçık]; 22 [onlar]; 22 [O'na]; 70 [şiddetli].

HÛD: 35 [onu]; 56 [ben]; 71 [ayakta duran]; 109 [bundan evvel]; 120 [kendisiyle].

YÛSUF: 4 [Ey]; 5 [Ey]; 9 [o'nu]; 12 [o'nu]; 13 [o'ndan]; 21 [o'nu]; 33 [beni]; 62 [onu]; 66 [o'na]; 84 [o]; 96 [o'nun].

RA'D: 13 [O'na]; 13 [O'nun]; 25 [O'nun]; 32 [onları]; 36 [onun].

İBRÂHÎM: 1 [onu]; 8 [Ve Mûsâ dedi ki]; 27 [hayât]; 27 [Allâh].

HİCR: 7 [bize]; 93 [bütün yaptıklarından].

NAHL: 11 [her]; 29 [sürekli]; 88 [onlara]; 126 [o].

İSRÂ: 5 [o ikisinden]; 7 [ona]; 57 [O'nun]; 88 [onun]; 89 [insânlar için].

KEHF: 17 [hidâyete]; 27 [kitâb(ından)]; 28 [hayâtın]; 31 [orada]; 43 [kendisine]; 55 [Rabb'lerinden]; 77 [oranın halkından yiyecek istedikleri hâlde].

MERYEM: 5 [tarafından]; 61 [ğaybda/ğıyâben]; 65 [O'nun]; 67 [bundan evvel]; 72 [orada]; 77 [âyetlerimize]; 82 [onların]; 90 [yer yarılacak].

TÂ-HÂ: 10 [ateşin]; 63 [sihirleriyle]; 114 [onun]; 133 [bize].

ENBİYÂ: 11 [onların]; 16 [ve o ikisi arasındakileri]; 18 [o onun]; 24 [bu]; 51 [ve Biz o'nu biliyorduk]; 102 [onun hışıltısını bile duymazlar].

HACC: 5 [sonra bir nutfeden]; 36 [sizin için]; 60 [onun]; 65 [ve denizde emriyle yüzüp giden gemileri].

MÜ'MİNÛN: 27 [onlardan]; 36 [heyhat]; 113 [kaldık].

NÛR: 1 [onu]; 11 [içlerinden onun]; 15 [onu]; 18 [Allâh]; 35 [kendisine]; 45 [onlardan]; 47 [onlardan bir kısmı]; 62 [o'nunla birlikte].

FURKÂN: 12 [uzak bir mekândan]; 15 [De ki].

ŞU'ARÂ: 32 [o]; 37 [sana]; 51 [hatâlarımızı]; 94 [ve azgınlar]; 152 [haddi aşan... emrine]; 166 [Rabbinizin]; 199 [onu]; 199 [ona]; 223 [onların]; 226 [hem de onlar yapmayacakları şeyi söylerler].

NEML: 49 [ehlinin].

KASAS: 11 [O'nun]; 11 [o'nu]; 16 [o'nu]; 75 [muhakkak].

'ANKEBÛT: 13 [kıyâmet günü]; 40 [onlar]; 46 [içlerinden]; 68 [ona].

RÛM: 7 [Onlar]; 23 [O'nun]; 28 [onda]; 30 [sen]; 33 [O'na yönelir]; 58 [insânlar için].

LOKMÂN: 10 [orada]; 31 [Allâh'ın]; 32 [Allâh'a].

SECDE: 4 [ve o ikisi arasındakileri].

AHZÂB: 6 [onların]; 35 [sabreden erkekler ve sabreden kadınlar]; 38 [kendisi için]; 43 [ve melekleri de]; 50 [halan kızlarından]; 53 [ebediyyen].

SEBE: 23 [O'nun]; 23 [kendisine]; 44 [kendisinden].

FÂTIR: 13 [ve gündüzü geceye sokuyor]; 36 [Haklarında]; 36 [onun]; 37 [Orada].

YÂ-SÎN: 28 [Onun]; 56 [gölgeler altında].

SÂFFÂT: 54 [der].

SÂD: 24 [onu]; 29 [onu sana].

ZÜMER: 8 [O'nun]; 9 [De ki]; 31 [kıyâmet günü]; 59 [sen]; 71 [onun]; 73 [onun].

MÜ'MİN: 15 [emrinden]; 44 [size].

FUSSİLET: 44 [Onun].

ŞÛRÂ: 18 [ona]; 18 [onun]; 33 [onun].

ZUHRUF: 10 [onda]; 51 [onun]; 64 [Muhakkak ki Allâh, O hem benim rabbim, hem de sizin rabbinizdir; öyle ise O'na ibâdet edin].

DUHÂN: 56 [orada].

CÂSİYE: 26 [bunda hiç şübhe yoktur].

AHKÂF: 3 [ve o ikisi arasındakileri]; 5 [gününe]; 8 [onu].

MUHAMMED: 4 [onların].

FETİH: 9 [O'nu]; 27 [ve].

HUCURÂT: 7 [ve onu kalblerinize güzel gösterdi]; 12 [ondan].

KÂF: 7 [ona]; 7 [ona]; 7 [onda].

ZÂRİYÂT: 25 [o'nun].

TÛR: 13 [ateşine]; 16 [sizin için].

NECM: 35 [onu (veyâ o/kendisi)]; 62 [Allâh'a].

VÂKI'A: 65 [dilesek].

HADÎD: 7 [kendisine]; 19 [Küfredenlere ve].

MÜMTEHİNE: 5 [Rabbimiz]; 12 [Allâh'a].

TEĞÂBÜN: 8 [ve].

TAHRÎM: 6 [ve].

MÜLK: 9 [başka değil].

KALEM: 16 [yakında Biz onu o hortumunun üzerinden damgalayacağız]; 28 [dedi].

MÜDDESSİR: 39 [hâriç].

KIYÂMET: 18 [onu].

MÜRSELÂT: 36 [kendilerine].

DUHÂ: 6 [seçip]; 7 [seçip]; 8 [seçip].

BEYYİNE: 8 [adn].

NASR: 3 [O'nun].

MATBU NÜSHA İLE YAZMA NÜSHA ARASINDAKİ FARKLARI GÖSTEREN LİSTE

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Fâtiha: 6	[—]	[o]
Bakara: 4	[yakîni]	[yakîn]
Bakara: 7	[inmiştir]	[indirmiştir]
Bakara: 23	[Eğer]	[Ve eğer]
Bakara: 30	[şeyler]	[şeyleri]
Bakara: 31	[haydin]	[haydi]
Bakara: 54	[yanında]	[indinde]
Bakara: 54	[Filhakîka]	[—]
Bakara: 55	[bakınıp]	[bakıp]
Bakara: 59	[bir murdar]	[murdar bir]
Bakara: 61	[peygamberleri]	[peygamberlerini]
Bakara: 65	[içinizden]	[içinizde]
Bakara: 69	[et]	[et de]
Bakara: 71	[Rabbim]	[Allâh]
Bakara: 73	[böyle Allâh]	[Allâh böyle]
Bakara: 78	[ardında]	[ardına]
Bakara: 84	[diyârınızdan]	[diyârınız]
Bakara: 90	[değdiler]	[uğradılar]
Bakara: 90	[mühîn]	[mühim]
Bakara: 102	[—]	[ve]
Bakara: 107	[Bilmezmisin]	[Bilmezmisiniz]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Bakara: 107	[Bilmezmisin]	[Bi]mezmisiniz]
Bakara: 109	[kendilerine]	[kendiler]
Bakara: 110	[hayr da]	[hayr]
Bakara: 111	[aslâ]	[—]
Bakara: 113	[Nasar]	[Nasara]
Bakara: 118	[ya]	[ye]
Bakara: 125	[ibâdete kapananlar]	[ibâdet yapanlar]
Bakara: 127	[işiten]	[—]
Bakara: 128	[ümmet-i müslime]	[millet-i müslime]
Bakara: 139	[ancak biz]	[biz ancak]
Bakara: 143	[numûnesi]	[ümniyesi/emniyesi]
Bakara: 161	[üstüne]	[üzerine]
Bakara: 163	[rahmânı rahîm]	[rahmân-rahîm]
Bakara: 165	[zulmü edenler]	[zulmedenler]
Bakara: 185	[yâhûd]	[veyâhûd]
Bakara: 213	[gönderdi]	[gön]
Bakara: 224	[—]	[Allâh semîdir, alîmdir]
Bakara: 243	[kimseler]	[kimselere]
Bakara: 245	[katlayıverirsin]	[katlayıversin]
Bakara: 245	[hep]	[hem]
Bakara: 249	[Derken Tâlût ve maiyyetinde îmân edenler nehri geçtiler]	[—] (kenara çıkma yapılarak, "maiyyetinden îmân" yazılmış, fakat eksiktir)
Bakara: 249	[çalmışlar]	[etmişler]
Bakara: 257	[Onlar işte]	[İşte onlar]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Bakara: 258	[kâdir-i kayyûmdur]	[kâdir ve kayyûmdur]
Bakara: 267	[ğani]	[ğani ve]
Bakara: 278	[bakayayı]	[bakiyyeyi]
Bakara: 279	[ne]	[ne de]
Bakara: 282	[Allâhı]	[Allâhu]
Bakara: 282	[olamıyorsa]	[olmuyorsa]
Bakara: 282	[adâlete]	[—]
Bakara: 282	[ne]	[ne de]
Bakara: 282	[hem]	[hemen]
Bakara: 283	[—]	[eğer]
Bakara: 285	[peygamberlerinden]	[peygamberlerden]
Bakara: 285	[hiç birinin]	[hiç birisinin]
Âl-i 'İmrân: 2	[O]	[—]
Âl-i 'İmrân: 5	[ve]	[—]
Âl-i 'İmrân: 7	[fitne aramak, te'vîlini aramak için] [vîlini aramak için]	[fitne aramak, te'vîlini aramak, fitne aramak için]
Âl-i 'İmrân: 12	[sürüleceksiniz]	[sürükleneceksiniz]
Âl-i 'İmrân: 20	[kalkışanlara]	[kalkışırlarsa]
Âl-i 'İmrân: 29	[sînelerinizdekini]	[sînelerinizde]
Âl-i 'İmrân: 33	[Gerçek]	[Gerçi]
Âl-i 'İmrân: 33	[üzerine]	[üzre/üzere]
Âl-i 'İmrân: 37	[nereden]	[nerden]
Âl-i 'İmrân: 38	[işitensin]	[işitirsin]
Âl-i 'İmrân: 45	[İsâ]	[—]
Âl-i 'İmrân: 49	[evlerinize]	[evlerinizde]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Âl-i 'İmrân: 49	[biriktiriyorsanız]	[biriktiriyorsunuz]
Âl-i 'İmrân: 49	[Elbette]	[—]
Âl-i 'İmrân: 61	[yalancıların]	[zâlimlerin]
Âl-i 'İmrân: 65	[ancak]	[—]
Âl-i 'İmrân: 75	[gene]	[yine]
Âl-i 'İmrân: 81	[size]	[—]
Âl-i 'İmrân: 101	[içinizde]	[içinde]
Âl-i 'İmrân: 107	[ebednişinler]	[ebednişindirler]
Âl-i 'İmrân: 118	[buğzları]	[boğazları]
Âl-i 'İmrân: 118	[size âyetleri]	[âyetleri size]
Âl-i 'İmrân: 119	[aleyhinizde]	[—]
Âl-i 'İmrân: 126	[Allâh size]	[size Allâh]
Âl-i 'İmrân: 135	[hem]	[hep]
Âl-i 'İmrân: 146	[rubûbiyyet]	[rubûbiyyete]
Âl-i 'İmrân: 148	[yapan muhsinleri]	[yapanları]
Âl-i 'İmrân: 151	[şerîk]	[şirk]
Âl-i 'İmrân: 154	[açamadıkları]	[açmadıkları]
Âl-i 'İmrân: 154	[üzerlerine]	[üzerine]
Âl-i 'İmrân: 159	[Demeki]	[Demek]
Âl-i 'İmrân: 171	[Allâh]	[Allâh'ın]
Âl-i 'İmrân: 171	[Daha]	[Daha bir]
Âl-i 'İmrân: 171	[büyük bir]	[—]
Âl-i 'İmrân: 179	[resûllerine]	[Resûlü'ne]
Âl-i 'İmrân: 181	[bakalım]	[—]
Âl-i 'İmrân: 195	[du'âlanna]	[bunlara]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Âl-i 'İmrân: 195	[uğrayanların]	[uğraşanların]
Âl-i 'İmrân: 195	[taraflarından]	[tarafından]
Âl-i 'İmrân: 199	[içinden]	[içinde]
Nisâ: 1	[üretti]	[türedi]
Nisâ: 4	[içinize]	[içinir]
Nisâ: 6	[olması]	[olduğu]
Nisâ: 8	[bulunuyorlarsa]	[bulunurlarsa]
Nisâ: 10	[karınlarında]	[karınlarda]
Nisâ: 15	[evlerde]	[evlerinde]
Nisâ: 18	[oldukları hâlde]	[olarak]
Nisâ: 23	[zifâfa girdiğiniz]	[zifâf ettiğiniz]
Nisâ: 24	[isteyesiniz]	[isteyiniz]
Nisâ: 24	[verin]	[veriniz]
Nisâ: 24	[cünhâ]	[cünâh]
Nisâ: 25	[câriyelerinizden]	[câriyelerden]
Nisâ: 29	[o]	[—]
Nisâ: 43	[o]	[—]
Nisâ: 46	[dinlenilmesi]	[dinlenmesi]
Nisâ: 58	[veresiniz]	[veriniz]
Nisâ: 58	[hükmedesiniz]	[hükmediniz]
Nisâ: 64	[bulacacaklardı]	[bulacaklardı]
Nisâ: 73	[büyük bir mu-râda ereydim]	[—]
Nisâ: 74	[O hâlde sefer-ber olun da]	[—]
Nisâ: 78	[değdimi]	[geldimi]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Nisâ: 79	[Sana]	[Sonra]
Nisâ: 83	[onu]	[—]
Nisâ: 83	[üzerinizde]	[üzerinde]
Nisâ: 87	[celâli]	[celâl]
Nisâ: 89	[küfre]	[—]
Nisâ: 89	[bulduğunuz]	[bulunduğunuz]
Nisâ: 90	[vermemiştir]	[vermiştir]
Nisâ: 93	[azîm]	[elîm]
Nisâ: 97	[etsenizdi]	[etse idiniz]
Nisâ: 98	[olanlar]	[onlar]
Nisâ: 99	[aff buyurması]	[affetmesi]
Nisâ: 102	[o]	[—]
Nisâ: 104	[edemeyecekleri]	[edemeyeceği]
Nisâ: 112	[bir]	[—]
Nisâ: 119	[ve lâ-büdd onları sapıtacağım ve her hâlde onları ümniyyelere düşürüp olmayacak kuruntularla aldatacağım]	[—]
Nisâ: 127	[istemediğiniz]	[istediğiniz]
Nisâ: 129	[besleseniz]	[beslerseniz]
Nisâ: 135	[uğraşır]	[uğraşırlar]
Nisâ: 135	[çekinirseniz]	[çekerseniz]
Nisâ: 136	[sapmış sapmış]	[sapmış]
Nisâ: 155	[nakzetmeleri]	[nakzettikleri]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Nisâ: 157	[şekk]	[şikâk]
Nisâ: 160	[çevirmeleri]	[çevirmeleri ve]
Nisâ: 163	[Yûnus'a]	[—]
Nisâ: 165	[îtizâr]	[itirâz]
Nisâ: 167	[Şübhesiz ki]	[Şübhesiz]
Nisâ: 171	[ibn]	[bin/b.]
Nisâ: 171	[resûllerine]	[Resûlü'ne]
Nisâ: 175	[sarılırlarsa]	[sarılırsa]
Mâide: 6	[olursunuz]	[olursanız]
Mâide: 12	[içinizden]	[—]
Mâide: 14	[unuttular]	[tuttular]
Mâide: 18	[oğulları]	[oğlu]
Mâide: 24	[giremeyiz]	[girmeyiz]
Mâide: 27	[Hani]	[Yâni]
Mâide: 31	[hâ]	[ah]
Mâide: 38	[kelepçek]	[kelepçe]
Mâide: 40	[Bilmezmisin]	[Bilmezsin]
Mâide: 43	[sonra arkasından ne diye dönüyorlar]	[—]
Mâide: 45	[birbirine]	[birbirlerine]
Mâide: 48	[ediyor idiğinizi]	[ediverdiğinizi]
Mâide: 49	[şaşırtmasınlar]	[şaşırmasınlar]
Mâide: 58	[koyuyorlar]	[koyanlar]
Mâide: 70	[bir takımına]	[bir takımlarına]
Mâide: 72	[cennetini]	[cenneti]
Mâide: 76	[zarara]	[zarar]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Mâide: 83	[görürsün ki]	[görürsün]
Mâide: 86	[ashâb-ı cahîmdirler]	[ashâb-ı cehennemdirler]
Mâide: 96	[haşrolunacağınız]	[haşrolunacaksınız]
Mâide: 97	[kurbanlıkları]	[kurbanları]
Mâide: 106	[o vasiyet]	[ve vasiyet]
Mâide: 107	[şehâdetinden]	[şehâdetlerinden]
Mâide: 112	[ibn]	[bin/b.]
Maide: 113	[bulsun]	[dolsun]
Mâide: 114	[ibn]	[bin/b.]
Mâide: 118	[şübhe yok]	[şübhesiz]
Mâide: 119	[buyurur]	[buyurulur]
Mâide: 120	[onlara]	[onları]
En'âm: 5	[olduklarının]	[—]
En'âm: 14	[—]	[ve]
En'âm: 14	[de]	[—]
En'âm: 19	[vahyolundu]	[vahyolunuyor]
En'âm: 25	[o]	[—]
En'âm: 28	[döneceklerdi]	[düşeceklerdi]
En'âm: 41	[ve o lahzâ siz o şirk koştuklarınızın hepsini unutursunuz]	[—]
En'âm: 50	[ben ancak bana verilen vahye ittibâ ederim]	[—]
En'âm: 54	[olanlar]	[onlar]
En'âm: 58	[O]	[Eğer o]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
En'âm: 62	[ve]	[—]
En'âm: 70	[kimselere]	[kimseleri]
En'âm: 70	[olunmuş]	[olmuş]
En'âm: 73	[Ol]	[O]
En'âm: 81	[şerîk]	[şirk]
En'âm: 87	[kısmını]	[kısmı]
En'âm: 89	[müekkel]	[müekkil]
En'âm: 91	[—]	[bir]
En'âm: 96	[attırıp sabah çıkaran]	[attıran]
En'âm: 110	[bocalar]	[bocalarlar]
En'âm: 116	[saptırırlar]	[sapıtırlar]
En'âm: 128	[hakîmdir, habîrdir]	[alîmdir, hakîmdir]
En'âm: 145	[ğafûrdur]	[ğafûr]
En'âm: 147	[be'si]	[be's]
En'âm: 151	[kıldı]	[kıldığını]
En'âm: 151	[işittiniz a]	[işittiniz e]
En'âm: 152	[ölçeği]	[ölçüyü]
En'âm: 157	[hidâyet de geldi, rahmet de geldi.]	[—]
A'râf: 4	[yatarlarken]	[yatarken]
A'râf: 11	[Sizi evvelâ halkettik]	[—]
A'râf: 12	[Sana]	[Ona]
A'râf: 24	[bir]	[—]
A'râf: 26	[gerektir]	[gerek]
A'râf: 28	[de]	[da]
A'râf: 31	[tutunun]	[tutun]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
A'râf: 33	[şirk]	[şerîk]
A'râf: 33	[koşmanızı ve Allâh'a, bilmediğiniz şeyler isnâd etmenizi]	[—]
A'râf: 35	[olacak olanlar]	[olacaklar]
A'râf: 37	[alırlarken]	[alırken]
A'râf: 38	[İşte]	[—]
A'râf: 38	[azâb]	[—]
A'râf: 50	[ni'metlerden]	[ni'metlerinden]
A'râf: 51	[kâfirlere]	[kâfirler]
A'râf: 57	[derken ona su indirmişizdir]	[—]
A'râf: 59	[—]	[sizin]
A'râf: 63	[ve korunmanız için]	[—]
A'râf: 63	[edilirsiniz]	[edilesiniz]
A'râf: 68	[risâletlerini]	[risâletini]
A'râf: 81	[pek]	[çok]
A'râf: 92	[Şu'ayb'ı tekzîb edenler, hüsrâna düşenler onlar olmuşlardı]	[—]
A'râf: 93	[risâletlerini]	[risâletini]
A'râf: 95	[batırıvermişlerdir]	[batırıvermişizdir]
A'râf: 127	[cemiyet]	[cemaat]
A'râf: 130	[Âl-i Fir'avn]	[Âl-i Fir'avn'ı]
A'râf: 133	[çekirge gönderdik]	[—]
A'râf: 146	[görseler]	[gösterseler]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
A'râf: 147	[amelleri]	[emelleri]
A'râf: 162	[etmeleri]	[edinmeleri]
A'râf: 163	[sebt'te]	[sebt'e]
A'râf: 163	[yapmayacakları]	[yapamayacakları]
A'râf: 163	[fâsıklıkları]	[fâsıkları]
A'râf: 164	[Rabbinize]	[Rabbimize]
A'râf: 169	[bir de]	[beride]
A'râf: 169	[öyle]	[böyle]
A'râf: 172	[demeyesiniz]	[demeyiniz]
A'râf: 173	[şirk]	[şerîk]
A'râf: 179	[doymazlar]	[duymazlar]
Enfâl: 2	[karşılarında O'nun âyetleri okunduğu zamân îmânlarını artırır]	[—]
Enfâl: 15	[artık]	[—]
Enfâl: 16	[çarpışmak]	[çarpmak]
Enfâl: 19	[askeriniz]	[ekseriniz]
Enfâl: 22	[o]	[ve]
Enfâl: 26	[düşünün]	[düşününüz]
Enfâl: 28	[bilin]	[biliniz]
Enfâl: 28	[—]	[ve]
Enfâl: 41	[kalmışlaradır]	[kalmışlardır]
Enfâl: 43	[sana onları]	[onları sana]
Enfâl: 58	[reddettiğini]	[nakzettiğini]
Enfâl: 60	[verseniz]	[verirseniz]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Enfâl: 61	[selm'e]	[silm'e]
Enfâl: 66	[sizden bin olursa –Allâh'ın izniyle– iki bine galebe ederler]	[—]
Enfâl: 70	[Allâh]	[—]
Enfâl: 72	[barındırdılar]	[barındırıldılar]
Enfâl: 73	[velîleridir]	[velîleridirler]
Tevbe: 6	[aman]	[eman]
Tevbe: 16	[bırakılıverecek-siniz de]	[bırakılacak-sınız da]
Tevbe: 16	[—]	[bir]
Tevbe: 20	[canlarıyla]	[canlarına]
Tevbe: 24	[kardeşleriniz]	[—]
Tevbe: 24	[uğramasından]	[—]
Tevbe: 35	[böğürleri]	[—]
Tevbe: 41	[takımdan]	[takımından]
Tevbe: 45	[etmezler, –ve Allâh o muttakîleri bilir– ancak o kimseler senden isti'zan]	[—]
Tevbe: 46	[elbet]	[elbette]
Tevbe: 47	[içinizde]	[içinizden]
Tevbe: 52	[Onun için gözetin, çünkü biz berâberinizde gözetiyoruz]	[—]
Tevbe: 57	[ona]	[onu]
Tevbe: 58	[sadakalar]	[sâdıklar]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Tevbe: 58	[eden]	[edenler]
Tevbe: 63	[ebedâ]	[ebedî]
Tevbe: 69	[bakmışlardı]	[başlamışlardı]
Tevbe: 74	[o]	[—]
Tevbe: 75	[ederse]	[edersen]
Tevbe: 83	[harbedemeyecek-siniz]	[harbetmeyecek-siniz]
Tevbe: 84	[onlar]	[—]
Tevbe: 86	[içlerinde]	[içlerinden]
Tevbe: 89	[o]	[—]
Tevbe: 100	[altlarında]	[altından]
Tevbe: 100	[ebeden]	[—]
Tevbe: 100	[olacaklar]	[kalacaklar]
Tevbe: 101	[A'râbîlerden]	[Arablardan]
Tevbe: 101	[onları Biz biliriz]	[—]
Tevbe: 101	[ta'zîb]	[tekzib]
Tevbe: 105	[—]	[ve]
Tevbe: 108	[ebedâ]	[ebeden]
Tevbe: 108	[üzerine]	[üzre/üzere]
Tevbe: 114	[uyanık]	[yanık]
Tevbe: 116	[ve size]	[ve size ve size]
Tevbe: 117	[o]	[—]
Tevbe: 118	[derece]	[derecede]
Yûnus: 2	[vahyedişimiz]	[vahyetmişiz]
Yûnus: 2	[sâhir]	[sâhirdir]
Yûnus: 11	[onların]	[olanların]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Yûnus: 11	[hayr]	[hayrı]
Yûnus: 12	[kendine]	[kendilerine]
Yûnus: 22	[ederler]	[edenler]
Yûnus: 28	[tapmıyordunuz]	[tapıyordunuz]
Yûnus: 34	[De ki: "Allâh]	[Allâh de ki:]
Yûnus: 38	[ve Allâh'tan başka kime gücünüz yeterse çağırın]	[—]
Yûnus: 39	[böyle]	[öyle]
Yûnus: 51	[kalamazlar]	[bırakılmazlar]
Yûnus: 52	[huld]	[hulûd]
Yûnus: 54	[hepsi içten içe nedâmet ederek kendini kurtarmak için onu fedâ ederdi, fakat]	[—]
Yûnus: 68	[edemeyeceğiz]	[edemeyeceğiniz]
Yûnus: 74	[vardılar]	[varıldı]
Yûnus: 75	[Hârûn'u]	[Hârûn]
Yûnus: 77	[diyorsunuz]	[yapıyorsunuz]
Yûnus: 78	[inanamayız]	[inanmayız]
Yûnus: 94	[şu]	[su]
Yûnus: 94	[indirdiğimiz şeylerde –bilfarz– şekk edecek olursan, senden evvel Kitâb okuyanlara sor; kasem olsun ki sana]	[—]
Yûnus: 97	[âna]	[güne]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Hûd: 1	[hakîm-i habîrin]	[hakîm habîrin]
Hûd: 14	[veremedilerse][	vermedilerse]
Hûd: 20	[hem de görmü- yorlardı]	[—]
Hûd: 23	[yapanlar]	[yaparlar]
Hûd: 34	[helâk]	[—]
Hûd: 37	[altında]	[—]
Hûd: 38	[eğleniyorsanız]	[eğleniyorsunuz]
Hûd: 38	[sizi]	[—]
Hûd: 41	[ğafûr-i rahîmdir]	[ğafûr, rahîmdir]
Hûd: 58	[tarafımızdan bir rahmet- le kurtardık, hem onları]	[—]
Hûd: 63	[yapmayacaksınız]	[yapamayacaksınız]
Hûd: 64	[Allâh'ın]	[Allâh]
Hûd: 66	[kavî]	[raûf]
Hûd: 70	[acâib]	[acîb]
Hûd: 78	[âdem]	[adam]
Hûd: 82	[siccîl]	[siccîn]
Hûd: 83	[damgalanmışlar]	[damgalanmıştır]
Hûd: 88	[tutarım]	[tuttum]
Hûd: 91	[iyi]	[—]
Hûd: 116	[erdirdiğimiz]	[erdirdiklerimiz]
Hûd: 120	[de]	[—]
Yûsuf: 2	[akıl erdiresiniz]	[akledersiniz]
Yûsuf: 5	[insâna belli bir düşmandır]	[insânın belli bir düşmanıdır]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Yûsuf: 6	[Rabbin]	[Rabbim]
Yûsuf: 8	[—]	[daha]
Yûsuf: 8	[babamız belli ki]	[belli ki babamız]
Yûsuf: 9	[babanızın]	[babamızın]
Yûsuf: 11	[pederimiz]	[babamız]
Yûsuf: 14	[çok]	[—]
Yûsuf: 17	[baktık]	[bıraktık]
Yûsuf: 26	[akrabasından]	[arkasından]
Yûsuf: 27	[ve]	[—]
Yûsuf: 31	[beriden]	[derken]
Yûsuf: 37	[gelecek]	[gelecek a]
Yûsuf: 41	[sunacak]	[sıkacak]
Yûsuf: 50	[âdem]	[adam]
Yûsuf: 59	[yararlısıyım]	[hayrlısıyım]
Yûsuf: 66	[göndermem]	[gönderemem]
Yûsuf: 70	[bağırdı]	[gönderdi]
Yûsuf: 80	[babanızın]	[babamızın]
Yûsuf: 81	[babanıza]	[babamıza]
Yûsuf: 88	[bir]	[—]
Yûsuf: 107	[emanda]	[amanda]
Yûsuf: 109	[korunanlar]	[korkanlar]
Yûsuf: 109	[akletmeyecek-misiniz]	[akletmeyecek-lermi]
Yûsuf: 110	[dilediklerimiz]	[dilediğimiz]
Ra'd: 5	[edilecek]	[edecek]
Ra'd: 8	[olur]	[oluyor]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Ra'd: 16	[zulumât]	[zulmet]
Ra'd: 17	[üzerini]	[üzerine]
Ra'd: 22	[onlara]	[bunlara]
Ra'd: 33	[saptırırsa]	[saptırsa]
Ra'd: 34	[elbet]	[elbette]
Ra'd: 36	[şirk]	[şerîk]
Ra'd: 37	[bu]	[—]
İbrâhîm: 1	[çıkarasın]	[çıkarsın]
İbrâhîm: 7	[elbette size artırırım ve eğer nankörlük ederseniz]	[—]
İbrâhîm: 18	[o]	[—]
İbrâhîm: 22	[eylediniz]	[ettiniz]
İbrâhîm: 22	[kurtarmazsınız]	[kurtaramazsınız]
İbrâhîm: 24	[Gördün a]	[Gördün ya]
İbrâhîm: 36	[gelirse]	[giderse]
İbrâhîm: 43	[heva]	[hava]
Hicr: 3	[kendilerin]	[kendilerini]
Hicr: 4	[yazısı]	[yazı]
Hicr: 10	[açtırılmaz]	[açtırmayız]
Hicr: 21	[Biz]	[Bizi]
Hicr: 22	[onunla]	[onlarla]
Hicr: 49	[Hakîkat]	[Hakîkaten]
Hicr: 56	[Rabbinin]	[Rabbimin]
Hicr: 64	[ve sana emr-i hakk ile geldik, emîn ol biz sâdıklarız]	[—]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Hicr: 82	[emniyetli emniyetli]	[emniyetli]
Hicr: 85	[ancak]	[—]
Hicr: 88	[atma]	[etme]
Hicr: 89	[nezîr-i mübînim]	[zikr-i mübînim]
Nahl: 2	[emrinden]	[emreden]
Nahl: 5	[—]	[ve]
Nahl: 20	[yaratamazlar]	[yaratmazlar]
Nahl: 23	[hep]	[—]
Nahl: 27	[üstünedir]	[üstündedir]
Nahl: 33	[Allâh]	[Allâh'a]
Nahl: 39	[hakkı]	[—]
Nahl: 40	[dememizdir]	[demektir]
Nahl: 41	[her hâlde]	[—]
Nahl: 44	[edeler]	[ederler]
Nahl: 60	[—]	[var]
Nahl: 60	[ve]	[—]
Nahl: 63	[amellerini]	[emrlerini]
Nahl: 67	[meyvalarından da]	[meyvelerinden de]
Nahl: 67	[bir]	[—]
Nahl: 69	[meyvaların]	[meyvelerin]
Nahl: 77	[lemh-i basar]	[lemha-i basar]
Nahl: 80	[serilecek]	[—]
Nahl: 89	[getirdiğimiz]	[getireceğimiz]
Nahl: 90	[atâyı]	[îtâ'yı]
Nahl: 93	[elbet]	[elbette]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Nahl: 100	[onu]	[—]
Nahl: 100	[koşanlaradır]	[koşanlardır]
Nahl: 112	[o]	[—]
Nahl: 114	[Allâh'ın ni'metine]	[—]
Nahl: 126	[muâkabe]	[mukâbele]
İsrâ: 2	[diye]	[—]
İsrâ: 8	[hisâr]	[hasîr]
İsrâ: 12	[âyet]	[—]
İsrâ: 16	[devletlilerine]	[devletlerine]
İsrâ: 16	[orada]	[arada]
İsrâ: 16	[artık]	[—]
İsrâ: 19	[sa'y ile]	[sa'y'e]
İsrâ: 28	[müstahakklardan]	[müstahakklarından]
İsrâ: 29	[hem de]	[hem de hem de]
İsrâ: 33	[sebeble]	[sebebiyle]
İsrâ: 33	[vermişizdir]	[vermemişizdir]
İsrâ: 44	[hamdiyle]	[hamd ile]
İsrâ: 53	[söylesinler]	[söylemesinler]
İsrâ: 56	[ne]	[—]
İsrâ: 69	[salıvererek]	[salıverecek]
İsrâ: 75	[tattırırdık]	[tattırdık]
İsrâ: 76	[de]	[—]
İsrâ: 78	[gecenin]	[gecesinin]
İsrâ: 80	[zavallıdır]	[zevâllidir]
İsrâ: 82	[hasarın]	[hasarını]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
İsrâ: 88	[toplansalar]	[toplansınlar]
İsrâ: 94	[beşeri]	[beşer]
İsrâ: 107	[secdelere]	[secdeye]
İsrâ: 110	[deseniz]	[derseniz]
Kehf: 2	[beis]	[be's]
Kehf: 9	[âyâtımızdan]	[âyetlerimizden]
Kehf: 17	[görüyorsun a]	[görüyorsun ya]
Kehf: 17	[makaslar]	[mikraslar]
Kehf: 17	[âyâtındandır]	[âyetlerindendir]
Kehf: 17	[saptırırsa]	[saptırsa]
Kehf: 21	[bunların]	[onların]
Kehf: 22	[köpekleri]	[köpekleridir]
Kehf: 22	[köpekleri]	[köpekleridir]
Kehf: 22	[bir]	[—]
Kehf: 25	[sene]	[—]
Kehf: 26	[—]	[ve]
Kehf: 28	[Sen]	[Ve o]
Kehf: 28	[bırakmışız]	[kılmışız]
Kehf: 29	[Rabbinizdendir]	[Rabbimizdendir]
Kehf: 29	[sertakları]	[sirtakları]
Kehf: 29	[eker]	[eğer]
Kehf: 32	[ikisinin]	[ikincisinin]
Kehf: 36	[bundan]	[—]
Kehf: 46	[Rabbinin]	[Rabbin]
Kehf: 46	[emelce]	[amelce]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Kehf: 47	[günü]	[gün]
Kehf: 48	[zulmetmiştiniz]	[zu'm etmiştiniz]
Kehf: 55	[önüne]	[önce]
Kehf: 56	[bâtılla]	[bâtıla]
Kehf: 57	[kimseden]	[kimselerden]
Kehf: 57	[edilmiştir]	[edilmişler]
Kehf: 59	[miâd]	[mev'ıd]
Kehf: 68	[almadığı]	[almayacağı]
Kehf: 70	[eğer]	[—]
Kehf: 71	[birşey]	[bir iş]
Kehf: 84	[müknet]	[hükûmet]
Kehf: 96	[Körükleyin]	[Getirin bana]
Kehf: 110	[vahyolunuyor]	[buyuruluyor]
Kehf: 110	[şirk]	[şerîk]
Meryem: 3	[O vakit ki]	[Vaktâ ki]
Meryem: 16	[tarafında]	[tarafındaki]
Meryem: 24	[arkı]	[harkı]
Meryem: 26	[Rahmân'a]	[Rabbime]
Meryem: 34	[ibin]	[bin/b.]
Meryem: 49	[Vaktâ ki]	[Vaktiyle]
Meryem: 58	[İsrâîl]	[İsmâîl]
Meryem: 60	[yenmeyerek]	[yenmeyecek]
Meryem: 63	[O cennettir]	[O, o cennettir]
Meryem: 71	[kazıyye-i mahkeme]	[kazıyye-i muhkeme]
Meryem: 73	[mahfilce]	[mehâfilce]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Meryem: 77	[veled]	[evlâd]
Meryem: 77	[herifi]	[kâfiri]
Meryem: 96	[sevdirecektir]	[sevindirecektir]
Tâ-Hâ: 6	[ve bütün arzdakiler]	[—]
Tâ-Hâ: 15	[ezâlansın]	[cezâlansın]
Tâ-Hâ: 36	[dileğine]	[dilediğine]
Tâ-Hâ: 39	[yetiştirilesin]	[yetiştirilsin]
Tâ-Hâ: 42	[âyetlerimle]	[âyetlerimizle]
Tâ-Hâ: 47	[sana]	[—]
Tâ-Hâ: 52	[Rabbim]	[Rabbimiz]
Tâ-Hâ: 61	[Veyl]	[Evvel]
Tâ-Hâ: 61	[yalanı]	[yalan]
Tâ-Hâ: 63	[tarîkatinizi]	[tarîkatimizi]
Tâ-Hâ: 81	[kim]	[kimin]
Tâ-Hâ: 84	[üzerindeler]	[üzerindedirler]
Tâ-Hâ: 97	[hulfedilmeyeceksin]	[hulfedemeyeceksin]
Tâ-Hâ: 97	[O]	[Ve]
Tâ-Hâ: 98	[Allâh'tır]	[hâlık'tır]
Tâ-Hâ: 115	[bulmadık]	[bulduk]
Tâ-Hâ: 120	[huld]	[hulûd]
Tâ-Hâ: 128	[âyetler]	[ibretler]
Tâ-Hâ: 129	[lizâm]	[lâzım]
Enbiyâ: 5	[edğâsu]	[doğrusu]
Enbiyâ: 5	[gönderildikleri]	[gönderdikleri]
Enbiyâ: 5	[getirsin]	[getirsen]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Enbiyâ: 13	[şımartıldığınız]	[şımardığınız]
Enbiyâ: 24	[olanların]	[onların]
Enbiyâ: 26	[ikrâm]	[ekrem]
Enbiyâ: 33	[hâlık]	[hâlık'tır]
Enbiyâ: 34	[huld]	[hulûd]
Enbiyâ: 35	[şerr ve hayr]	[hayr ve şerr]
Enbiyâ: 44	[onlar]	[olurlar]
Enbiyâ: 50	[zikrdir]	[zikrimizdir]
Enbiyâ: 61	[nâsın]	[nâsa]
Enbiyâ: 63	[şu]	[—]
Enbiyâ: 66	[veremeyecek]	[vermeyecek]
Enbiyâ: 66	[nesnelere]	[nesneleri]
Enbiyâ: 81	[içine]	[içinde]
Enbiyâ: 82	[onları]	[bunları]
Enbiyâ: 84	[o'na]	[—]
Enbiyâ: 87	[Zennûn'u]	[Zünnûn'u]
Enbiyâ: 89	[nidâ]	[du'â]
Enbiyâ: 92	[bu]	[—]
Enbiyâ: 100	[zefîri]	[zaferi]
Enbiyâ: 109	[düpedüz]	[düpdüz]
Hacc: 5	[—]	[*sonra bir nutfe'den*]
Hacc: 5	[da]	[—]
Hacc: 9	[şaşırtmak]	[şaşırmak]
Hacc: 9	[bükerek]	[büker]
Hacc: 11	[hasire'd-dünyâ]	[hasirete'd-dünyâ]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Hacc: 25	[o]	[—]
Hacc: 26	[—]	[ve]
Hacc: 27	[bir]	[—]
Hacc: 28	[yoksulu]	[yoksul]
Hacc: 31	[kapışıyor]	[parçalıyor]
Hacc: 31	[ocara]	[ücrâ]
Hacc: 36	[bedeneler]	[bedenelere]
Hacc: 36	[kanaatliye]	[kanaatiyle]
Hacc: 37	[muhsinleri]	[muhsinlere]
Hacc: 40	[Rabbimiz]	[Rabbiniz]
Hacc: 51	[muaccizlik]	[muâcizlik]
Hacc: 52	[hakîmdir]	[kadîrdir]
Hacc: 59	[medhal'e]	[mahall'e]
Hacc: 60	[bağyolunursa]	[bağyolursa]
Hacc: 61	[basîrdir]	[alîmdir]
Hacc: 68	[yapıyorsunuz]	[yapıyorsanız]
Hacc: 71	[tapıyorlar]	[toplanıyorlar]
Mü'minûn: 10	[onlardır]	[bunlardır]
Mü'minûn: 14	[hilkat neş'eti]	[neş'et hilkati]
Mü'minûn: 20	[katıkla]	[katıklık]
Mü'minûn: 21	[sizi]	[size]
Mü'minûn: 27	[o]	[—]
Mü'minûn: 33	[ise]	[—]
Mü'minûn: 36	[Heyhat]	[Hayât]
Mü'minûn: 43	[geriletemezler]	[geriletilmezler]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Mü'minûn: 59	[şirk]	[şerîk]
Mü'minûn: 65	[kurtarılamazsınız]	[kurtulamazsınız]
Mü'minûn: 74	[caddeden]	[cidden]
Mü'minûn: 85	["Allâh'ın!" diyecekler. "O hâlde düşünmez misiniz?" de!]	[—]
Mü'minûn: 89	[Allâh'ın]	[Allâh]
Mü'minûn: 103	[kalanlardır]	[kalacaklardır]
Mü'minûn: 106	[derler]	[dediler]
Mü'minûn: 116	[o]	[—]
Nûr: 3	[başkasını]	[başkasına]
Nûr: 6	[şâhidleri]	[şehâdetleri]
Nûr: 9	[üzerinedir]	[üzerindedir]
Nûr: 11	[içinizden]	[içinden]
Nûr: 12	[ifk'tir]	[iftirâ'dır]
Nûr: 13	[onlar]	[onlara]
Nûr: 16	[desenizdi]	[deseydiniz]
Nûr: 17	[veriyor]	[ediyor]
Nûr: 22	[ve affetsin]	[—]
Nûr: 25	[tamâmen]	[—]
Nûr: 29	[olan]	[olan olan]
Nûr: 31	[olanı]	[olan]
Nûr: 35	[sırçada]	[siraçta]
Nûr: 39	[—]	[ise]
Nûr: 39	[serî hesâblıdır]	[serîu'l-hisâbdır]
Nûr: 40	[zulumât]	[zulmet]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Nûr: 43	[hakîkate]	[hakîkat]
Nûr: 43	[yağmuru]	[yağmur]
Nûr: 44	[taklîb]	[ta'kîb]
Nûr: 54	[ererseniz]	[eresiniz]
Nûr: 58	[o]	[—]
Nûr: 58	[âyetleri]	[âyetlerini]
Nûr: 61	[analarınızın]	[annelerinizin]
Nûr: 61	[akıl erdiresiniz]	[akledersiniz]
Furkân: 4	[o'na]	[—]
Furkân: 8	[hem]	[hemen]
Furkân: 12	[vakit]	[—]
Furkân: 12	[hışımlanma]	[hışımlanması]
Furkân: 12	[işitirler]	[işitilir]
Furkân: 15	[huld]	[hulûd]
Furkân: 16	[Onlar için orada ne isterlerse var, hem-ebedî kalacaklar; Rabbbinin uhdesinde bu, bir va'd-i mes'ûl bulunuyor]	[—]
Furkân: 19	[ve içinizden herkim zulmederse ona büyük bir azâb tattıracağız]	[—]
Furkân: 29	[beni]	[bizi]
Furkân: 37	[kavmini]	[kavmi]
Furkân: 40	[etmiyorlar]	[etmeyenler]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Furkân: 41	[diyorlar]	[diyor]
Furkân: 59	[ne]	[—]
Furkân: 64	[secdeler]	[secdeler ederler]
Furkân: 72	[yalana şâhid olmazlar ve lağv'e rastgeldikleri vakit kerîmâne geçerler]	[—]
Furkân: 73	[Ve onlar ki]	[—]
Furkân: 73	[edildikleri]	[ettikleri]
Furkân: 74	[bizi]	[bizleri]
Furkân: 74	[pîşuvâ]	[pîşvâ]
Furkân: 75	[mükâfâtlanacaklar]	[mükâfâtlandırılacaklar]
Şu'arâ: 52	[çünkü]	[—]
Şu'arâ: 56	[ise]	[—]
Şu'arâ: 62	[benimledir]	[bizimledir]
Şu'arâ: 68	[o]	[—]
Şu'arâ: 78	[eder]	[verdi]
Şu'arâ: 93	[kurtarıyorlarmı]	[kurtarabiliyorlarmı]
Şu'arâ: 106	[onlara]	[—]
Şu'arâ: 111	[düşmüş]	[düşsün]
Şu'arâ: 148	[sarkmış]	[sarmış]
Şu'arâ: 155	[şirb]	[şurb]
Şu'arâ: 174	[mutlak]	[—]
Şu'arâ: 194	[olasın]	[olsun]
Şu'arâ: 199	[etmeyeceklerdi]	[etmeyecekti]
Şu'arâ: 205	[zevkettirsek]	[zevkettirdik]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Şu'arâ: 207	[yaşatıldıkları]	[yaşadıkları]
Şu'arâ: 224	[sapkınlar]	[—]
Neml: 8	[havâlisindekiler]	[havlusundakiler]
Neml: 18	[geçirmesin]	[geçirmesinler]
Neml: 30	[o]	[—]
Neml: 31	[bana]	[—]
Neml: 40	[kırpmadan]	[kapamadan]
Neml: 51	[Kendileri]	[Kendilerini]
Neml: 51	[toptan]	[—]
Neml: 55	[mutlak]	[—]
Neml: 66	[şekk]	[şirk]
Neml: 82	[idiklerini]	[idikleri]
Neml: 87	[hor-hakîr]	[hor ve hakîr]
Neml: 89	[ondan]	[—]
Neml: 92	[de]	[—]
Kasas: 4	[ezmek]	[takmak]
Kasas: 17	[artık]	[—]
Kasas: 21	[Yâ Rabbî]	[Yâ Rabb]
Kasas: 26	[ikinin]	[ikisinin]
Kasas: 27	[sâlihînden]	[sâlihlerden]
Kasas: 31	[—]	[dönüp]
Kasas: 38	[—]	[Hâmân]
Kasas: 38	[Maamâfih, ben o'nu her hâlde yalancılardan sanıyorum]	[—]
Kasas: 43	[edeler]	[ederler]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Kasas: 46	[edeler]	[ederler]
Kasas: 55	[selâmun 'aleykum/ Allâh'a ısmarladık, biz câhillik edenleri aramayız]	[—]
Kasas: 60	[akıl etmezmisiniz]	[akletmezmisiniz]
Kasas: 66	[—]	[ve]
Kasas: 78	[günâhlarından]	[gürûhundan]
Kasas: 79	[Ne olurdu]	[—]
Kasas: 80	[seriyor]	[veriyor]
'Ankebût: 6	[âlemînden]	[âlemlerden]
'Ankebût: 8	[sence]	[—]
'Ankebût: 18	[ise]	[size]
'Ankebût: 27	[o]	[—]
'Ankebût: 34	[bir fecî]	[fecî bir]
'Ankebût: 52	[—]	[ise]
'Ankebût: 58	[altlarından]	[altından]
'Ankebût: 61	[sorsan]	[sonra]
'Ankebût: 63	[onunla]	[onlara]
'Ankebût: 63	[aklı ermezlerdir]	[akletmezler]
Rûm: 5	[Allâh'ın]	[Allâh]
Rûm: 9	[gezip bir]	[bir gezip]
Rûm: 11	[ilkin]	[yeniden]
Rûm: 27	[hakîm]	[rahîm]
Rûm: 28	[akledecek]	[anladıkca]
Rûm: 33	[şirk]	[şerîk]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Rûm: 43	[hiç]	[bir]
Rûm: 58	[mubtilsiniz]	[mubtelisiniz]
Lokmân: 4	[ve]	[—]
Lokmân: 11	[bana]	[daha]
Lokmân: 11	[apaçık]	[açık]
Lokmân: 14	[onu]	[ona]
Lokmân: 14	[anana]	[anaki]
Lokmân: 15	[eyle]	[et]
Lokmân: 18	[övüngen]	[övünen]
Lokmân: 25	[elbet]	[elbette]
Lokmân: 32	[olanlar]	[olan]
Lokmân: 34	*[kazanacağımı]*	*[kazanacağını]*
Secde: 2	[İndirilişi]	[İndirilmiş]
Secde: 3	[hakktır]	[hakîkattir]
Secde: 3	[olan]	[—]
Secde: 4	[velî]	[vekîl]
Secde: 5	[urûc]	[rücû]
Secde: 9	[o]	[ve]
Secde: 14	[huld]	[hulûd]
Secde: 17	[bilemez]	[bilmez]
Secde: 19	[o]	[de]
Secde: 21	[edeler]	[ederler]
Secde: 23	[onu]	[onun]
Ahzâb: 2	[yaparsanız]	[yapıyorsanız]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Ahzâb: 7	[ibn]	[bin/b.]
Ahzâb: 9	[gelmişti]	[göndermişti]
Ahzâb: 20	[sanıyorlar]	[sanıyorlardı]
Ahzâb: 20	[Urabâ'nın]	[Urbâ'nın]
Ahzâb: 34	[okunan]	[okuyun]
Ahzâb: 35	[bir büyük]	[büyük bir]
Ahzâb: 37	[ilişiği]	[ilişiğini]
Ahzâb: 50	[ma'lûmumuz]	[ma'lûmunuz]
Ahzâb: 52	[zevcelere]	[zevcelerle]
Ahzâb: 68	[katlısını]	[katını]
Sebe: 6	[sâhib hamdin]	[sâhib-i hamdin]
Sebe: 7	[Böyle]	[Böyle böyle]
Sebe: 8	[o]	[—]
Sebe: 16	[dilber iki]	[iki dilber]
Sebe: 17	[öyle]	[böyle]
Sebe: 22	[miktârına]	[miktârı]
Sebe: 28	[ancak]	[—]
Sebe: 30	[kalamazsınız]	[kalmazsınız]
Sebe: 31	[büyüklük]	[büyük]
Sebe: 33	[zebûn edilenler]	[zulmedenler]
Sebe: 33	[tomrukları]	[tomruklar]
Sebe: 42	[zulmedenlere]	[zu'm edenlere]
Sebe: 43	[sizi]	[sizin]
Sebe: 43	[taptığı]	[taptıkları]
Sebe: 43	[Bu]	[O]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Sebe: 45	[Onlardan evvelkiler de tekzîb etmişlerdi, hem bunlar onlara]	[—]
Sebe: 45	[ermediler]	[eremediler]
Sebe: 45	[*inkârım*]	[*inkârımız*]
Sebe: 46	[düşünürsünüz]	[düşünürseniz]
Sebe: 50	[hidâyeti]	[hidâyet]
Fâtır: 3	[üzerinizdeki]	[üzerindeki]
Fâtır: 6	[ancak]	[—]
Fâtır: 7	[onlar]	[—]
Fâtır: 8	[dilediğini]	[dilediğinizi]
Fâtır: 10	[târ-mâr]	[târ u mâr]
Fâtır: 11	[eksiltmek]	[eksilmek]
Fâtır: 12	[şükredesiniz]	[şükredersiniz]
Fâtır: 15	[—]	[olan]
Fâtır: 16	[—]	[ve]
Fâtır: 20	[zulumât]	[zulmet]
Fâtır: 22	[diriler de]	[dirilerle]
Fâtır: 22	[işittirirse]	[işittirse]
Fâtır: 30	[—]	[da]
Fâtır: 32	[hayrlarda]	[hayrlardan]
Fâtır: 35	[bizi]	[bizleri]
Fâtır: 35	[yurda]	[yerde]
Yâ-Sîn: 12	[Biziz]	[—]
Yâ-Sîn: 20	[hemşerilerim]	[hemşehrîlerim]
Yâ-Sîn: 35	[ve kendi ellerinin ma'mûlâtından]	[—]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Yâ-Sîn: 37	[onlara gece: ondan gündüzü soyarız, bir de]	[—]
Yâ-Sîn: 38	[azîz-i alîmin]	[azîz alîmin]
Yâ-Sîn: 62	[aklınız]	[akıllarınız]
Yâ-Sîn: 72	[zebun]	[—]
Yâ-Sîn: 79	[O]	[—]
Yâ-Sîn: 80	[şimdi]	[—]
Sâffât: 11	[yoksa]	[yoksa yoksa]
Sâffât: 51	[söyleyen]	[söyleten]
Sâffât: 70	[koşturuluyorlar]	[koşturuyorlar]
Sâffât: 85	[tapıyorsunuz]	[tapmıyorsunuz]
Sâffât: 109	[nâmına da bıraktık sonrakiler içinde: Selâm İbrâhîm'e]	[—]
Sâffât: 138	[akıl edip]	[akledip]
Sâffât: 158	[O'nunla]	[onlarla]
Sâffât: 176	[iviyorlar]	[eviyorlar]
Sâd: 22	[sen]	[—]
Sâd: 23	[böyle]	[öyle]
Sâd: 24	[sanmıştı ki Dâvûd, onu kendisine sırf bir fitne yaptık; hemen]	[—]
Sâd: 28	[gibi]	[—]
Sâd: 44	[onunla]	[onlarla]
Sâd: 47	[ahyârdan]	[ahyârdır]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Sâd: 49	[her hâlde]	[her hâl]
Sâd: 49	[güzel]	[güz]
Sâd: 60	[—]	[derler]
Sâd: 72	[bir beşer yaratmaktayım, onu tesviye ettim de rûhumdan]	[—]
Zümer: 8	[yolundan]	[yoldan]
Zümer: 21	[akılları olanlar]	[akıllılar]
Zümer: 38	[sorsan]	[sorun]
Zümer: 42	[verdiklerini]	[verildiklerini]
Zümer: 43	[erdiremezlerse de]	[erdiremezler de]
Zümer: 47	[etmedikleri]	[etmediği]
Zümer: 49	[üzerine]	[—]
Zümer: 52	[—]	[ki]
Zümer: 57	[muttakîlerden]	[küfredenlerden]
Zümer: 65	[çalışman]	[—]
Zümer: 66	[—]	[Allâh'ın]
Zümer: 68	[üflenmiştir]	[üfürülmüştür]
Zümer: 68	[üflenmiştir]	[üfürülmüştür]
Zümer: 71	[Velâkin]	[Fakat]
Mü'min: 6	[öyle]	[şöyle]
Mü'min: 7	[o]	[ve]
Mü'min: 7	[cahîm]	[cehennem]
Mü'min: 9	[fenâlıklardan]	[fenâlıktan]
Mü'min: 15	[gününün]	[gününü]
Mü'min: 19	[—]	[bir]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Mü'min: 29	[reyimden]	[rey eden]
Mü'min: 29	[reşâd]	[rüşd]
Mü'min: 35	[her]	[bir]
Mü'min: 35	[öyle]	[böyle]
Mü'min: 46	[ateş]	[ateşe]
Mü'min: 55	[Rabbine]	[—]
Mü'min: 55	[hamdiyle]	[hamd ile]
Mü'min: 60	[ibâdetimden]	[ibâdetlerimden]
Mü'min: 67	[akıl edesiniz]	[akledesiniz]
Mü'min: 77	[va'îdin]	[va'din]
Mü'min: 82	[kurtarmadı]	[kurtaramadı]
Mü'min: 84	[şirk koştuğumuz]	[şerîk koştuklarımız]
Fussılet: 10	[düzeye]	[düziye]
Fussılet: 12	[kandillerle]	[kendileriyle]
Fussılet: 25	[yanaşıklar]	[arkadaşlar]
Fussılet: 27	[etmişlerdir]	[etmiştir]
Fussılet: 32	[konuklu]	[konukluk]
Fussılet: 40	[yaparsanız]	[yapıyorsanız]
Fussılet: 45	[edildi]	[ettiler]
Şûrâ: 8	[onlara]	[—]
Şûrâ: 9	[velîleri]	[velîler]
Şûrâ: 14	[bitirilirdi]	[—]
Şûrâ: 14	[bitirilirdi]	[—]
Şûrâ: 23	[buna]	[bana]
Şûrâ: 24	[künhünü]	[küfrünü]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Şûrâ: 25	[kabahatlerden]	[kabahatlerinden]
Şûrâ: 25	[yaparsanız]	[yapıyorlarsa]
Şûrâ: 29	[âyâtındandır]	[âyetlerindendir]
Şûrâ: 46	[saptırırsa]	[saptırsa]
Şûrâ: 52	[çağırıyorsun]	[çeviriliyorsun]
Zuhruf: 3	[akıl erdiresiniz]	[akledersiniz]
Zuhruf: 6	[peygamber]	[peygamberler]
Zuhruf: 16	[oğullarla]	[oğullara]
Zuhruf: 23	[üzerinde]	[üzere]
Zuhruf: 28	[edeler]	[ederler]
Zuhruf: 33	[olacak olmasa idi]	[olacaklarsa idi]
Zuhruf: 39	[demek]	[demekte]
Zuhruf: 42	[va'îdi]	[va'di]
Zuhruf: 52	[hakîr]	[kâfir]
Zuhruf: 53	[melâikeler]	[melekler]
Zuhruf: 55	[—]	[da]
Zuhruf: 87	[sorsan onlara, "Kendilerini kim yarattı?"]	[re'sen onlara, "Kendilerini kim yarattı?" sorsan]
Duhân: 10	[duman]	[duhân]
Duhân: 16	[intikâm alacağız]	[imtihân olacağız]
Duhân: 18	[emîn bir resûlüm]	[—]
Duhân: 19	[Ve Allâh'a karşı başkaldırmayın]	[—]
Duhân: 24	[garkolunacaklar]	[garkolacaklar]
Duhân: 32	[üzere]	[üzerine]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Duhân: 54	[hûrilerle]	[hûriler]
Câsiye: 5	[birçok]	[çok]
Câsiye: 6	[sana]	[sonra]
Câsiye: 13	[musahhar kıldı. Şübhesiz ki bunda düşünecek bir kavm için]	[—]
Câsiye: 18	[emrden]	[emrinden]
Câsiye: 24	[—]	[ve]
Ahkâf: 2	[Allâh'tan]	[Allâh'ın]
Ahkâf: 4	[ortaklıkları]	[ortakları]
Ahkâf: 11	[Eğer]	[—]
Ahkâf: 15	[anama-babama]	[anama ve babama]
Ahkâf: 17	[eskilerin]	[evvelkilerin]
Ahkâf: 21	[vakti ki]	[vakit ki]
Ahkâf: 24	[ufukta]	[ufaktan]
Ahkâf: 35	[edilecek]	[edecek]
Muhammed: 4	[da]	[—]
Muhammed: 4	[ya]	[veyâ]
Muhammed: 12	[sâlih sâlih]	[sâlih]
Muhammed: 13	[karyenden]	[karyeden]
Muhammed: 14	[üzerinde]	[üzere]
Muhammed: 18	[başlarına]	[başkalarına]
Muhammed: 18	[verir]	[verdi]
Muhammed: 26	[bilip duruyor]	[duyuyor]
Muhammed: 33	[ve Resûl'e itaat edin]	[—]
Fetih: 2	[dosdoğru]	[doğru]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Fetih: 6	[sû-i zann eden]	[sû-i zanndan]
Fetih: 13	[Her]	[Hem]
Fetih: 15	[diyecek]	[diyecekler]
Fetih: 19	[Ve Allâh]	[—]
Fetih: 20	[Şimdilik]	[Şimdi]
Fetih: 24	[O'dur]	[O odur]
Fetih: 25	[çekilebilselerdi]	[çekinebilselerdi]
Fetih: 27	[bildi]	[diledi]
Hucurât: 14	[eksiklemez]	[eksilmez]
Hucurât: 18	[görür]	[ğafûr]
Zâriyât: 14	[istediğiniz]	[ettiğiniz]
Zâriyât: 20	[îmân ehli]	[îkân ehli]
Zâriyât: 25	[girdiler]	[geldiler]
Zâriyât: 44	[bakınıp duruyorlardı]	[—]
Zâriyât: 47	[vüs'a]	[vâsi]
Zâriyât: 51	[bir açık]	[açık bir]
Zâriyât: 54	[onlardan]	[bunlardan]
Tûr: 18	[cahîm]	[cehennem]
Tûr: 24	[Bırıl bırıl]	[Pırıl pırıl]
Tûr: 28	[hakîkat]	[hakîkaten]
Tûr: 43	[şirkinden]	[şerrinden]
Tûr: 45	[çarpılacakları]	[çırpınacakları]
Tûr: 47	[de]	[—]
Necm: 4	[ancak]	[—]
Necm: 5	[kuvveleri]	[kuvvetli]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Necm: 16	[ki cennetu'l-me'vâ onun yanında]	[—]
Necm: 28	[tâbi oluyorlar]	[ittibâ ediyorlar]
Necm: 35	[görüyormu]	[güveniyormu]
Necm: 36	[habermi]	[haber]
Necm: 42	[gidilecek]	[gidecek]
Kamer: 29	[çırptı]	[çarptı]
Kamer: 37	[ve o'nun misâfirlerinden kâm almaya kalkıştılar]	[—]
Kamer: 50	[lemh-i basar]	[lemha-i basar]
Rahmân: 24	[alem]	[âlem]
Rahmân: 38	[Şimdi]	[—]
Rahmân: 46	[makâmından]	[makâmında]
Rahmân: 54	[Şimdi Rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan]	[—]
Rahmân: 66	[şadravan]	[şadırvan]
Vâkı'a: 24	[—]	[bir]
Vâkı'a: 46	[cinâyete]	[cinâyette]
Vâkı'a: 50	[lâ-büdd cem' olunacaklar; mîkâtına ma'lûm günün]	[—]
Vâkı'a: 56	[konuklukları]	[kovuldukları]
Vâkı'a: 62	[Her hâlde ilk neş'eti biliyorsunuz, o hâlde düşünsenize]	[—]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Vâkı'a: 65	[çeviriverdik]	[çeviriverirdik]
Hadîd: 2	[hem diriltir, hem öldürür]	[—]
Hadîd: 10	[infâk]	[—]
Hadîd: 11	[—]	[bir]
Hadîd: 14	[gözettiniz]	[—]
Hadîd: 16	*[gelmedi]*	*[geldi]*
Hadîd: 16	[dalmış]	[düşmüş]
Hadîd: 21	[resûllerine]	[Resûlü'ne]
Hadîd: 24	[emrederler]	[emreylerler]
Hadîd: 24	[Her]	[Hem]
Hadîd: 27	[rikkat]	[firkat]
Mücâdele: 6	[saymış]	[yazmış]
Mücâdele: 6	[—]	[ise]
Mücâdele: 13	[Allâh]	[—]
Mücâdele: 19	[hizbi]	[hizy]
Mücâdele: 22	[hemşerileri]	[hemşehrîleri]
Haşr: 9	[duymazlar]	[bulmazlar]
Haşr: 9	[nefsinin hırsından korunursa]	[nefsini hüsrândan korursa]
Haşr: 12	[yapılırsa]	[yaparlarsa]
Haşr: 23	[melik]	[mâlik]
Mümtehine: 4	[taptıklarınızdan]	[taptıklarımızdan]
Mümtehine: 7	[getire]	[getirir]
Mümtehine: 10	[mü'mineler]	[mü'minler]
Mümtehine: 10	[mü'minelere]	[mü'minlere]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Mümtehine: 10	[etmenizide de]	[etmenizi de]
Mümtehine: 12	[mü'mineler]	[mü'minler]
Mümtehine: 12	[bu]	[şu]
Mümtehine: 12	[ediver]	[ediyor]
Saff: 5	[Allâh'ın]	[Allâh]
Saff: 6	[ve benden sonra gelecek bir resûlün müjdecisi]	[—]
Saff: 6	[apaçık]	[pek açık]
Saff: 10	[mi]	[—]
Saff: 14	[küfre gitti]	[küfretti]
Cum'â: 3	[lâhık]	[ilhak]
Cum'â: 6	[yehûdî]	[yehûd]
Cum'â: 10	[yeryüzünde]	[yeryüzüne]
Teğâbün: 1	[O]	[—]
Teğâbün: 4	[ve sizler her ne sırr tutar ve her ne açıklarsanız hepsini bilir]	[—]
Teğâbün: 12	[Resûlümüze]	[Resûlünüze]
Teğâbün: 15	[mallarınız]	[belleriniz]
Talâk: 1	[hudûduna]	[hudûdunu]
Tahrîm: 3	[—]	[dedi]
Tahrîm: 5	[seyyibler]	[seyyibeler]
Tahrîm: 8	[o]	[bu]
Tahrîm: 10	[O iki kadının ikisine de denildi ki: 'Girin ateşe girenlerle berâber!']	[—]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Kalem: 10	[şunların]	[onların]
Kalem: 13	[dakma]	[takma]
Kalem: 15	[masalları]	[masalı]
Kalem: 22	[—]	[kesiniz]
Kalem: 22	[harsınıza]	[—]
Kalem: 37	[onda]	[ondan]
Kalem: 39	[üzerimizde]	[üzerinizde]
Kalem: 40	[kefil]	[kâfil]
Kalem: 42	[güçleri]	[gözleri]
Kalem: 46	[cereme]	[cerime]
Kalem: 49	[elbette o fezâya fenâ bir hâlde atılacaktı. Fakat Rabbi]	[—]
Kalem: 50	[buyurdu]	[buyurup]
Hâkka: 5	[ediliverdiler]	[ediliverdi]
Hâkka: 7	[bir de görürsün ki o kavmi o müddet zarfında yıkılakalmışlar]	[—]
Hâkka: 12	[kulaklar]	[kullar]
Hâkka: 13	[o]	[ve]
Hâkka: 40	[bir]	[—]
Me'âric: 5	[bir]	[—]
Me'âric: 11	[o günün azâbından]	[o gün azâbdan]
Me'âric: 16	[soyan]	[saran]
Me'âric: 17	[tersine]	[tepesine]
Me'âric: 30	[bunda]	[bundan]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Me'âric: 38	[mi]	[—]
Me'âric: 43	[kabirlerden]	[—]
Nûh: 12	[mallar]	[mallarla]
Nûh: 15	[—]	[size]
Nûh: 21	[arttırmayan]	[artırmayan]
Nûh: 28	[anama]	[—]
Cinn: 1	[acâib]	[acîb]
Cinn: 13	[istilâ olunmak]	[istilâya uğramak]
Cinn: 24	[en]	[ne]
Cinn: 28	[O]	[—]
Müzzemmil: 18	[semâ]	[sonra]
Müddessir: 11	[tem-tek]	[tam tek]
Müddessir: 45	[dalar]	[batar]
Kıyâmet: 6	[sorar]	[sonra]
Kıyâmet: 23	[Rabbine]	[Rabb'lerine]
İnsân: 1	[olmadı]	[değildi]
İnsân: 22	[mükâfâtınızdı]	[mükâfâtınızdır]
Mürselât: 12	[te'cil]	[ta'cil]
Nebe': 18	[fevcâ fevc]	[fevc fevc]
Nebe': 38	[kimseden]	[kimselerden]
Nebe': 40	[n'olaydı]	[n'olurdu]
Nâzi'ât: 39	[cahîmdir]	[cehennemdir]
Tekvîr: 15	[sinenlere]	[sînelere]
Tekvîr: 19	[{Kur'ân}ı kerîm]	[{Kur'ân}, kerîm]
Mutaffifin: 11	[o Dîn Günü'nü tekzib edenlere]	[—]

SÛRE ve ÂYET	MATBU NÜSHA	YAZMA NÜSHA
Mutaffifîn: 17	[denecek]	[dönecek]
Mutaffifîn: 24	[revnâkını]	[revkını]
Mutaffifîn: 28	[mukarrebûn onunla]	[mukerrebûn olanlar]
Mutaffifîn: 31	[zevk anarak]	[zevklenerek]
Burûc: 3	[şâhide]	[şâhid]
Burûc: 9	[mülkü]	[hükmü]
Burûc: 11	[kurtuluştur]	[kurtuluş odur]
Beled: 3	[vâlidle]	[vâlide]
Beled: 7	[zannediyor]	[sanıyor]
Beled: 12	[yokuş]	[tepe]
Beled: 17	[vasiyetleşenlerden]	[vasiyetleşenenlerden]
Leyl: 7	[en]	[ey]
'Alâk: 2	['alaktan]	['alekadan]
Kadr: 4	[Rabb'lerinin]	[Rabbinin]
Kadr: 4	[emrden]	[emrinden]
Beyyine: 7	[yarar]	[hayr]
Beyyine: 8	[olacaklar]	[kalacaklar]
'Âdiyât: 7	[şâhiddir]	[şâhididir]
'Âdiyât: 9	[kabirdekiler]	[kabirlerdekiler]
Kevser: 2	[ve]	[—]
Kâfirûn: 5	[tapıcılardan]	[tapıcı]
Nasr: 3	[hamdiyle]	[hamdile/hamd ile]
Tebbet: 2	[kazandığı]	[kazancı]
İhlâs: 3	[Doğurmadı]	[Doğmadı]
Felâk: 4	[neffâsların]	[nefeslerin/nefislerin]

ELMALILI M. HAMDİ YAZIR: HAYATI-ESERLERİ

Küçük Hamdi olarak da bilinen Muhammed Hamdi Yazır (d. 1878, ö. 27 Mayıs 1942), Osmanlı'nın son döneminde yetişen en önemli İslâm âlimlerindendir.

İlk ve orta tahsilini, doğum yeri olan Elmalı'da yaptı. 1895'te İstanbul'a gelerek Kayserili Mahmûd Hamdi Efendi'nin derslerini ta'kîb etti, dönemin diğer âlimlerinden de yararlanarak icâzet aldı. Kadı yetiştiren Mekteb-i Nuvvâb'ı bitirdi. 1905-08 arasında Bayezid Câmii'nde dersler verdi. Bu vazifeyi yürütürken 1906'da Meşîhat Dâiresi Mektûbî Kalemi'ne ta'yîn olundu. Bir yandan da Mekteb-i Nuvvâb, Mekteb-i Mülkiye, Medresetü'l-Vâizîn ve Medrese-i Süleymâniye'de dersler verdi; Meclis-i Maarif azalığında bulundu.

II. Meşrûtiyet'in ilânından (1908) sonra Antalya mebusu oldu, II. Abdulhamid'in azli için gereken fetvanın metnini yazdı. 1918'de Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye üyeliğine, ertesi yıl da başkanlığına atandı. Dâmad Ferid Paşa'nın birinci ve ikinci kabinelerinde Evkaf Nâzırlığı yaptı. 1919'da Heyet-i A'yân üyeliğine getirildi. İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin ilm şûbesinde görev aldı.

Cumhuriyetin ilânından sonra, Dâmad Ferid Paşa kabinelerinde görev aldığı için gıyâben idama mahkûm edildiyse de Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde görülen da'vâda berat etti. İstanbul'a döndükten sonra, zamânını, Diyânet İşleri Başkanlığı'nın kendisinden istediği Kur'ân tefsîri çalışmalarına ayırdı. Son zamânlarda yazılmış en önemli Kur'ân tefsîri *Hak Dîni*

Kur'ân Dili, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın başyapıtıdır. Ayrıca *İrşâdu'l-Ahlâf fî-Ahkâmi'l-Evkâf*ı (1914) yazmış, Paul Janet'le Gabriel Seailles'in *Felsefe Târihi*'ni, geniş bir giriş ve notlar ilâvesiyle *Metâlib ve Mezâhib* (1925) adıyla çevirmiştir. Ayrıca *Beyânu'l-Hakk, Sırât-ı Mustakîm, Sebîlu'r-Reşâd* gibi dergilerde çok sayıda makalesi yayımlanmıştır.

Bunlardan başka, Prens 'Abbâs Halim Paşa'nın teşvikiyle büyük çaplı bir hukûk kâmûsu hazırlamaya başlamışsa da tamâmlayamamıştır.

MUKADDİME[1]

İlâhî! Hamdini sözüme sertâc [baş tâcı] ettim, zikrini kalbime mirâc ettim, Kitâbını kendime minhâc [yol-usûl] ettim. Ben yoktum var ettin, varlığından haberdâr ettin, aşkınla gönlümü bî-karâr ettin. İnâyetine sığındım kapına geldim, hidâyetine sığındım lütfuna geldim, kulluk edemedim affına geldim. Şaşırtma beni, doğruyu söylet, neş'eni[2] duyur, hakîkati öğret. Sen duyurmazsan ben duyamam,[3] Sen söyletmezsen ben söyleyemem,[4] Sen sevdirmezsen ben sevdiremem. Sevdir bize hep sevdiklerini, yerdir bize hep yerdiklerini, yâr et bize erdirdiklerini! Sevdin Habîbini kâinâta sevdirdin, sevdin de hil'at-i risâleti [risâlet kaftanını] giydirdin, makâm-ı İbrâhîm'den makâm-ı mahmûda erdirdin, server-i asfiyâ [hâlislerin/seçilmişlerin önderi] kıldın, hâtem-i enbiyâ [nebîlerin mührü/sonuncusu] kıldın, Muhammed Mustafâ kıldın. Salât u selâm, tahiyyât u ikrâm, her türlü ihtirâm o'na, o'nun âl u ashâb u etbâına[5] [tâbilerine] yâ Rabb!

---

1 •Bu *Mukaddime*'yi, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın *Hak Dîni Kur'ân Dili* isimli Meâl-Tefsîri'nin giriş kısmından (I/7-32), kısaltmak sûretiyle aldık. (E.Ö)

2 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *neş'eni* yerine *neşveni* yazılmıştır. (E.Ö)

3 •Osmanlıca Yazma nüsha'da burada, –Matbu nüsha'da bulunmayan– *Sen göstermezsen ben göremem, Sen bildirmezsen ben bilemem* ibâresi de vardır. (E.Ö)

4 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, burada, –Matbu nüsha'da bulunmayan– *Sen istetmezsen ben isteyemem* ibâresi de bulunmaktadır. (E.Ö)

5 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *âl u ashâb u etbâına* yerine *bütün âl u ashâb u etbâına* yazılmıştır. (E.Ö)

Bu duyguları yaşayan bu cigay[6] [fakîr], sâbık [eski] müderrislerden Elmalılı Hâfız Muhammed Hamdi, babası Nu'mân, babası Muhammed, babası Hacı[7] Bekir, babası Hasan, babası Bedreddîn [Allâh onları ve mü'minleri mağfiret etsin ve hepsini nebîler, sıddîklar, şehîdler ve sâlihler ile berâber haşretsin].[8]

Gördüm ki, gecesi-gündüzü ardı ardına[9] birbiriyle dövüşüp değişip giden[10] şu fânî hayâtta[11] bâkî kalmak için bî-çâre beşeriyyetin elinde hiçbir tutamak[12] yok.

Gördüm ki, O'nun [Allâh'ın] yerle gök arasında mâziden istikbâle [geçmişten geleceğe] doğru kaynaşan, coşan, coşup

---

6 *Cigay, –Divân-ı Lügâti't-Türk*'te– "zengin" demek olan *bay*'ın mukâbili *fakîr* demektir. "Kırk yıla dek bay [zengin], cigay-düz [fakîr] olur" denirmiş. (I/7)

•Osmanlıca Yazma nüsha'da, ***Bu duyguları yaşayan bu cigay*** ibâresi yerine *Emmâ ba'd. Bu bende-i nâ-tüvân* ibâresi yazılıdır. (E.Ö)

7 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Hacı* kelimesi yoktur. (E.Ö)

8 •Meâl-Tefsîr'in orijinalinde, –parantez içinde tercümesini verdiğimiz bu ifâdenin aslı olan– غفر الله لهم وللمؤمنين وحشرهم مع النبيين والصديقين والشهداء واصالحين ibâresi bulunmaktadır. (E.Ö)

9 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ardı ardına* yerine –aynı ma'nâya gelen– *mütevâliyen* kelimesi bulunmaktadır. (E.Ö)

10 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *giden* yerine *duran* yazılmıştır. (E.Ö)

11 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *hayâtta* kelimesi yerine *hayâtın ne zevkinde, ne âlâmında* [*elemlerinde*] ibâresi bulunmaktadır. (E.Ö)

12 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *tutamak* yerine *senet* yazılmıştır. (E.Ö)

coşup çarpışan dalgaları arasında her dem kendine çağırıp duran[13] ebedî hayâtın nidâ-ı da'veti [da'vet nidâsı/çağrısı] çınlıyor, her dem Hakk, "Bana gel!" diye çağırıyor.[14] İnsân kulak kısıyor, duymak istemiyor, sanki kaçınmak[15] için çırpınıyor,[16] fakat çırpınıp çırpınıp âkıbete teslîm olmaktan başka ne yapıyor?! Hâlbuki sevmediğine teslîm olmakla sevdiğine teslîm olmak arasında ne büyük fark vardır!

Demek ki insân için hakkı sevmek, hakka hizmet etmek, âkıbet [sonunda/neticede] cemâl-i hakka [hakkın güzelliğine/Hakk'ın cemâline] ermekten büyük bir hazz-ı saadet yoktur. Lâkin zevk-i hakkı duymayan [hakkın zevkini hissetmeyen/anlamayan] hayâline mahkûm, tahkîki bilmeyen taklîde zebûndur. Allâh'ı bilmeyen dünyâya sarılır, dünyâyı bilmeyen hülyâya sarılır, hülyâya sarılan hakîkate darılır, yiğidi görmeyen ismine bayılır, dilberi görmeyen resmine bayılır, önünü görmeyen sonunda ayılır, qânûnu[17] [yasa, nizâm, kâide-kural] tanımayan kânûn'da[18] [ateşte/cehennemde] ayılır, kitâbı tanı-

---

13 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *kendine çağırıp duran* ifâdesi yerine *kendine doğru çağırmakta bulunan* ibâresi yer almaktadır. (E.Ö)

14 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *çağırıyor* yerine *da'vet ediyor* yazılmıştır. (E.Ö)

15 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *kaçınmak* yerine *kaçmak* yazılmıştır. (E.Ö)

16 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *çırpınıyor* yerine *çırpınıyor çırpınıyor* yazılmıştır. (E.Ö)

17 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *qânûnu* yerine *qânûn* yazılmıştır. (E.Ö)

18 •*Qânûn* [*gânûn:* nizâm, kâide, kural, yasa] kelimesinin *qaf* [ق] ile, *kânûn* kelimesinin ise *kef* [ك] ile yazıldığına dikkat e-

mayan hesâbda uyanır,[19] Kur'ân'ı anlamayan da tercümesine dolanır.[20]

Bundan dolayı, memleketimizde *Kur'ân-ı Kerîm Tercümesi* nâmıyla şöyle-böyle[21] ba'zı[22] neşriyât görüldü, öyle ki içlerinde, aslından değil de yabancı[23] tercümanlardan tercüme edilenler bulundu.[24] Gerçi[25] bunu yapanların maksadları(nın) ne olduğunu Allâh bilir, şu kadar ki zâhire[26] nazaran en büyük sâik, –hissedilen bir ihtiyacı vesîle edinerek– ba'zı kitâbçıların ticâret sevdâsına düşmüş olmaları görülüyor. Bu da, bilerek-bilmeyerek ...*Hem kendilerini ifnâ [helâk] etmek için, hem dînlerini berbat edip şaşır(t)mak için*... (En'âm/137) vâdisinde yürümek oluyordu. Buna karşı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Diyânet İşleri Riyâseti'ne[27] bir vazîfe tahmîl

---

dilmelidir. *Kef* ile yazılan *kânûn* kelimesi, *ocak/ateş yanan yer, soba, mangal* anlamına gelir. (E.Ö)

19 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *uyanır* yerine *ayılır* yazılmıştır. (E.Ö)

20 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *tercümesine dolanır* yerine *tercümesinden ayılır* yazılmıştır. (E.Ö)

21 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *şöyle-böyle* ibâresi yoktur. (E.Ö)

22 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ba'zı* yerine *birtakım* yazılmıştır. (E.Ö)

23 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *yabancı* kelimesi yoktur. (E.Ö)

24 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *bulundu* yerine *var* yazılmıştır. (E.Ö)

25 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *gerçi* kelimesi yoktur. (E.Ö)

26 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *zâhire* yerine *zâhir-i hâle* yazılmıştır. (E.Ö)

27 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *riyâsetine* yerine *makâmına* yazılmıştır. (E.Ö)

edilmişti [yüklenmişti]. Bunun üzerine bir teveccüh eseri[28] olarak benden bir *Tefsîr* ve *Tercüme* yazmam istendi. Ben evvelemirde i'tizâr[29] ettim; çünkü Kur'ân-ı Kerîm'in hiçbir lisâna hakkıyla tercüme (edilme)si(nin) mümkün olmadığını bilmezlerden değildim. Fakat iktizâ-yı hâle binâen[30] mümkün olduğu kadar bir Tefsîr yazmaya çalışmam[31] ve buna hulâsa olarak bir[32] Meâl dercetmem için ısrâr edildi. Bunu[33] reddetmek yaraşmazdı. Bilakis, *Vaktiyle Allâh kendilerine Kitâb verilen okur-yazarların şöyle mîsâkını [taahhüdünü] aldı: Celâlim hakkı için, onu insânlara anlatacaksınız [beyân edeceksiniz/bildireceksiniz/ilan edeceksiniz], ketmetmeyecek*siniz [*gizlemeyeceksiniz*]![34] (Âl-i 'İmrân/187) medlûlünce [delâleti gereği],

---

28 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *teveccüh eseri* yerine *eser-i teveccüh* yazılmıştır. (E.Ö)

29 •*İ'tizâr etmek:* Kusurunu, eksiğini bilerek özür beyân etmek, kusurunu beyân ederek aff istemek. (E.Ö)

30 •*İktizâ-yı hâle binâen:* Durum öyle gerektirdiği için. (E.Ö)

31 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *yazmaya çalışmam* yerine *yazmam* şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

32 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *bir* yerine *bir de* yazılmıştır. (E.Ö)

33 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *bunu* yerine *bunu ise* yazılmıştır. (E.Ö)

34 •Eserin aslında, *Vaktiyle Allâh kendilerine Kitâb verilen okur-yazarların şöyle mîsâkını [taahhüdünü] aldı: Celâlim hakkı için, onu insânlara anlatacaksınız [beyân edeceksiniz/bildireceksiniz/ilan edeceksiniz], ketmetmeyecek/[gizlemeyecek]siniz* cümlesi yerine, cümlenin orijinali bulunmaktadır. Ancak Matbu nüsha'da *le-tübeyyinennehû li'n-nâsi* şeklinde iken, Osmanlıca Yazma nüsha'da *ve iz ahazallâhu mîsâqallezîne ûtü'l-kitâbe le-tübeyyinennehû li'n-nâsi ve lâ tektumûneh* şeklindedir. (E.Ö)

bu bir vazîfeydi; kalemim kırılmış, mürekkebim tükenmişken[35] avn-i Hudâ'ya [Allâh'ın yardımına] sığınarak ve vesîle-i rahmet ve mağfiret olmasını ümîd ederek Tefsîr'e[36] başladım, sonra[37] *mefhûm* tarzında bir *Meâl* yazmaya ibtidâr eyledim.[38] Hemen Cenâb-ı Hakk rızâsına karîn [yakın/nâil] ve hüsn-i hitâm [güzel son] ile mazhâr-ı tahsîn [şereflendirip beğeniyle kabûl] buyursun. Âmin.[39]

Kur'ân-ı Kerîm'in tercümesi(nin) mümkün olup olamayacağı hakkında, biraz sonra Fâtiha'nın âyetlerini sayarken Fâsıla bahsinde bir ifâde gelecek ve[40] Sûre-i Bakara'da, Âl-i 'İmrân'da, Hûd'da, bahusûs İbrâhîm'de[41] ve münâsebet geldikçe

---

35 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *tükenmişken* yerine *tükenmiş olduğu hâlde* yazılmıştır. (E.Ö)

36 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Tefsîr'e* yerine *evvelâ Tefsîr'e* şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

37 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *sonra* yerine *sonra da* yazılmıştır. (E.Ö)

38 • *İbtidâr eylemek:* Bir işe hızla girişmek. (E.Ö)

39 Tefsîr'in, Sûre-i Furkân'a kadar geldiği sırada idi ki, Meâl'in tahririni deruhte etmiştim. Arzu ederdim ki bitmeden tab' olunmasın. (I/9)

•Bu dibnot, Yazma nüsha'da şöyledir: *Tefsîr, Sûre-i Furkân'a geldikten sonra idi ki, Meâl'in tahririni deruhte etmiştim. Arzu ederdim ki bitmeden tab'a [baskıya] verilmesin. Lâkin bitâma [sona] ermeden basılmasında isti'câl [acele] edildi.* (E.Ö)

40 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *bir ifâde gelecek ve* ibâresi yoktur. (E.Ö)

41 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Sûre-i Bakara'da, Âl-i 'İmrân'da, Hûd'da, bahusûs İbrâhîm'de* yerine *Sûre-i Bakara'da ve Âl-i 'İmrân'da, Hûd'da, İbrâhîm'de* yazılmıştır. (E.Ö)

daha diğer yerlerde de[42] îzâhat verilecek[43] ise de, burada da *tercüme, tefsîr, te'vîl* kelimeleri üzerinde ta'rîf ve teşrih tarzında ba'zı îzâhatla Kur'ân'ın isimlerini ve isimlerinin ma'nâlarını beyân ile başlamak münâsib olacaktır.[44] Şöyle ki:

Tercüme, "bir kelâmın ma'nâsını, diğer bir lisânda dengi bir ta'bîrle aynen ifâde etmek"tir. Tercüme, aslın ma'nâsına tamâmen mutâbık olmak için sarâhatte-delâlette, icmâlde-tafsîlde, umûmda-husûsta, ıtlakta-takyidde, kuvvette-isâbette, hüsn-i edâda, uslûb-ı beyânda... hâsılı[45] ilmde, san'atta[46] asıldaki ifâdeye müsavi [eşit/denk] olmak iktizâ eder. Yoksa tam bir tercüme değil, eksik bir anlatış olmuş olur.[47] Hâlbuki, muhtelif lisânlar beyninde [diller arasında] hutut-ı müştereke [müşterek

---

42 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, ***diğer yerlerde de*** yerine ***diğerlerinde*** yazılmıştır. (E.Ö)

43 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, ***verilecek*** yerine ***gelecek*** yazılmıştır. (E.Ö)

44 •Matbu nüsha'daki, *Tercüme, tefsîr, te'vîl kelimeleri üzerinde ta'rîf ve teşrih tarzında ba'zı izahatla Kur'ân'ın isimlerini ve isimlerinin ma'nâlarını beyân ile başlamak münâsib olacaktır* ifâdesi yerine, Osmanlıca Yazma nüsha'da şöyle yazılmıştır: *Ona dâir bir ifâde ve Kur'ân'ın isimleriyle tefsîr ve te'vîle mütealliık ba'zı ta'rîfât ile söze başlamak münâsib görülmüştür.* (E.Ö)

45 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *isâbette, hüsn-i edâda, uslûb-ı beyânda... hâsılı* yerine *isâbette... hâsılı hüsn-i edâda, uslûb-ı beyânda* yazılmıştır. (E.Ö)

46 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *san'atta* yerine *san'at ve belâğatta da* yazılmıştır. (E.Ö)

47 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Yoksa tam bir tercüme değil, eksik bir anlatış olmuş olur* cümlesi yoktur. (E.Ö)

hatlar] ne kadar çok olursa olsun, her birini diğerinden ayıran birçok husûsiyyetler de vardır.

Onun için lisânî husûsiyyeti olmayıp sırf akıl ve mantığa hitâb eden kuru ve fennî [bilimsel] eserlerin, kâbiliyyet-i ilmiyesi terakki etmiş olan lisânlara hakkıyla tercüme (edilme)si(nin) kâbil olduğu (husûsu)nda söz yoksa da; hem akla, hem kalbe yâhûd yalnız zevk ve hissiyâta hitâb eden ve lisân nokta-i nazarından edebî kıymeti ve zevk-i san'atı hâiz bulunan canlı ve bedîî eserlerin tercümelerinde muvaffakiyyet görüldüğü nâdirdir. Bunları tanzir etmek, tercüme etmekten daha kolay gelir. En basit bir misâl olarak[48] Türkçe'mizin şu beytini alalım:

Geh gözde geh gönülde hadengin mekân tutar
Her kanda olsa kanlıyı elbette kan tutar.

Şübhe yok ki, bu mazmûnda [ma'nâda] buna benzer ve belki daha güzel nazîreler söylenmiştir. Lâkin bu beyit, aynı letâfetle acaba başka bir lisâna tercüme edilebilirmi?! Hattâ şimdiki lehçemizle, *Her nerde olsa kanlıyı elbette kan tutar* denilse, mısraın bir cinâsı[49] ve telmîhi acaba[50] zâyi edilmiş olmazmı?! Böyle, her nerede olursa olsun kanlıyı iki kan arasında yakalayıp tutturmak hissini verecek mütecânis[51] üç kelimeyi cem' edip [toplayıp/bir araya getirip] bir mısraa dercedivermek kaç lisânda mümkün olabilir?!

---

48 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *olarak* kelimesi yoktur. (E.Ö)

49 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *cinâsı* yerine *cinâs* yazılmıştır. (E.Ö)

50 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *acaba* kelimesi yoktur. (E.Ö)

51 •Matbu nüsha'da, *mütecânis* yerine *mütecânisı* şeklinde tashihli dizilmiştir. (E.Ö)

Meşhur Türk şâiri Fuzûlî merhum, güzel sözleri yanlış yazı ile berbat edenlere beddu'â ederek, *Divan*'ının dibâcesinde evvelâ şu Arabî kıtayı söylemiştir:

Tebbet yedâ kâtibin levlâhu mâ-haribet
Ma'mûratun ussiset bi'l-'ilmi ve'l-edeb
Erdâ mine'l-hamri fî-ifsâdi nushatihî
Testazhiru'l-'ayb'e tağyîran mine'l-'ıneb.

Bunun nesren meâli şu oluyor:

Elleri kurusun ol kâtibin ki o olmasa idi, ilm u edeb ile te'sis edilen hiçbir ma'mûre harâb olmazdı. Nüshasını ifsâd etmekte şarâbdan daha kötüdür. عنب/[*'ineb*]den[52] bir tağyir yaparak ortaya عيب [*'ayb*][52] çıkarmak ister.

Görülüyor ki bu meâl, *harfiyyen tercüme* gibi göründüğü hâlde, aslının dengi olamıyor. Âheng-i nazmı olmadığı için, –aslı gibi– makâmına göre bir mesel[53a] hâlinde îrâd olunabilmekten [söylenebilmekten] uzaktır. Onun için, Fuzûlî bunu kendisi Türkçe'ye şu sûretle tercüme etmiş ve güzel bir yâdigâr bırakmıştır:

Kalem olsun eli ol kâtibi bed-tahrîrin
Ki fesâd-ı rakamı sûr'umuzu[53b] şûr[53c] eyler

---

52 •Osmanlıca yazıma göre, عنب [*'ineb*] kelimesindeki ن [*nun*] harfinin, üstte olması gereken noktası, alta çift nokta olarak yazıldığında, عنب [*'ineb=üzüm*] kelimesi, عيب [*'ayb=ayıb/ayıp*] kelimesine dönüşür. (E.Ö)

53a •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *mesel* yerine *darb-ı mesel* yazılmıştır. (E.Ö)

53b • *Sûr:* Düğün. (E.Ö)

53c • *Şûr:* Gavga, gürültü. (E.Ö)

Gâh bir harf sukûtiyle kılar نادر/{nâdir}i نار {nâr}[54]
Gâh bir nokta kusûriyle کوز/{göz}ü کور {kör}[55] eyler.

İşte bu kıta, evvelki kıta mazmûnunun aynı değil, lâkin dengi bir ta'bîrle ifâdesidir. Ve binâenaleyh [dolayısıyla] edebî bir tercümedir. Asıl mazmûn itibâriyle kıymet-i edebiyyece onun yerine konabilir. Evvelkinden bıraktığı cihetleri diğer cihetten itmâm eylemiştir [tamâmlamıştır]. *'Ineb*'i [üzümü] *'ayb* [ayıb/ayıp] yapmakla *sûr*'u [düğün'ü] *şûr* [gavga, gürültü], *nâdir*'i *nâr* [ateş], *göz*'ü *kör* etmek,[56] hepsi aynı ifsâd u tağyir [bozma ve değiştirme] mefhûmunun misâlleridir. Bununla berâber, *harfiyyen* değil, *tanziren* bir tercümedir ve tanzir olduğu içindir ki denk bir tercüme olabilmiştir. Edebî[57] eserlerin tercümesi için de[58] bundan başka yol[59] yoktur. Lâkin böyle edebî mâhiyette beliğ bir eser, şiirden ibâret olmayıp aynı zamânda ilmî, hukûkî ve sâir bir sûretle hükmü dahi hâvi bulunursa, o vakit bu yolda bir tercüme, tercüme değil, tahrif olur.

---

54 •Osmanlıca yazıma göre, نادر [*nâdir*] kelimesindeki د [*dal*] harfi kaldırıldığında, نادر [*nâdir*] kelimesi, نار [*nâr=ateş*] kelimesine dönüşür. (E.Ö)

55 •Osmanlıca yazıma göre, کوز [*göz*] kelimesindeki ز [*ze*] harfinin noktası kaldırıldığında, کوز [göz] kelimesi, کور [*kör*] kelimesine dönüşür. (E.Ö)

56 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *etmek* diye doğru yazılan bu kelime, Matbu nüsha'da *etmk* şeklinde tashihli dizilmiştir. (E.Ö)

57 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *edebî* yerine *ve edebî* yazılmıştır. (E.Ö)

58 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *de* kelimesi yoktur. (E.Ö)

59 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *yol* yerine *yol da* yazılmıştır. (E.Ö)

Nitekim evvelki kıtada asıl maksud, şarabın haddini beyân etmek veyâ üzümü bozup şarab yapmanın şer'an cezâsını anlatmak olsaydı, *göz*'ü *kör* etmek cinâyeti, onun hiçbir zamân tercümesi olamazdı. Çünkü vesîka-i hükmiyye mâhiyetinde bulunan kelâmların, qânûn/[gânûn-kânûn]ların, mukâvelelerin, muâhadelerin, vazifeleri ta'yîn eden emirlerin, nehiylerin çerçeveleri nasslarıdır. Onun için hukûkî bir mukâvele veyâ muâhadenin hükmünde, ancak resmî metni mûteber olur; tercümesi, olsa olsa anlamak için bir vesîle olabilir, bir vesîka-i hukûkiyye[60] teşkil etmez.

Bir de herhangi lisânda olursa olsun bir kelâm, vâki'deki en basit bir hakîkati haber verirken,[61] yerine göre muhtelif tarzlarda ifâde eder. Meselâ, Zeyd kıyâm etmiş [kalkmış], bu bir hâdise olmuştur. Bunu anlatmak için Arabca'da birtakım husûsiyyetler vardır: Evvelâ, kıyâma [kalkışa/kalkmaya] ehemmiyyet vererek anlatacağı zamân *Qâme zeydun* der, Zeyd'e ehemmiyyet vererek anlatacağı zamân *Zeydun qâme* der. Bir müteredddide karşı tahkik mevki'inde anlatacağı zamân *Qad qâme zeydun*, yâhûd *İnne zeyden qâme* der. Bir münkire karşı anlatacağı zamân da, –inkârın derecesine göre– *İnne zeyden qad qâme* yâhûd *İnne zeyden le-qâme*,[62] yâhûd *İnne zeyden le-qad qâme* yâhûd *Vallâhi inne zeyden qâme* yâhûd *Vallâhi inne zeyden le-qâme* yâhûd *Vallâhi inne zeyden le-qad qâme* der. İlh.

---

60 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *hukûkiyye* yerine *hükmiyye* yazılmıştır. (E.Ö)

61 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *verirken* yerine *verirken bile* yazılmıştır. (E.Ö)

62 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *le-qâme* yerine *le-qâime* yazılmıştır. (E.Ö)

Bu farkları, şerh [îzâh] ve tefsîr etmeksizin aynen her lisânda göstermek kâbil [mümkün] olmaz. Asıl vak'a ifâde edilirse de, sözün lâ-akal [en azından] nezâketi kaybolur ve[63] bundan da ma'kûs [ters-uğursuz] neticeler tahaddüs [zuhûr] edebilir. Meselâ, tercümeyi okuyan, hoşlanacağı bir noktada ürker, ürkeceği bir noktada hoşlanacak olur; sulh olacağı yerde ilân-ı harbe, harbedeceği yerde musâlehaya [sulh/barış yapmaya] kalkışır ve o vakit Fuzûlî'nin dediği gibi, *sûr* "şûr", *nâdir* "nâr", *göz* "kör" olur ve öyle mütercimlere ***eli kurusun*** denir. Hâlbuki Kur'ân'ın pek çok ulûm [ilimler] u ma'rife ve ahkâm [hükümler] u hikmete müteallık maksûd-i aslî olan me'ânisinden maada [ma'nâsından başka], bir de nazmının ehemmiyyet-i bediiyyesi vardır. Hem Kur'ân'a, "Kur'ân" isminin verilmesi, bilhassa nazmı itibâriyledir. Zîrâ kıraat olunan [okunan/tilâvet edilen] evvelen ve bizzat ma'nâ değil, ma'nâsını en beliğ sûrette ifâde eden nazmdır. Ve bundan dolayıdır ki, *Kur'ân Arabî*dir: ***Biz onu bir kur'ân [hitâbe] olmak üzere Arabî [dil ve kültür itibâriyle Arab'a has] olarak indirdik*** (Yûsuf/2) buyurulmuştur. "Şu Arabca'dır", "Şu Türkçe'dir" denilen ise elfaz/[lafızlar]dır. Çünkü ma'nânın bir lisâna ihtisâsı yoktur. Ma'nâsı[64] itibâriyle ***Kur'ân,*** daha ziyâde[65] ***Furkân,***[66] *Hudâ, Nûr, Rûh* gibi diğer isimlerle tesmiye edilmiş/[isimlendirilmiş]tir ve bunlar, *Arabî* olmakla tavsif olunmamıştır. *el-Kitâb*

63 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ve* kelimesi yoktur. (E.Ö)

64 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ma'nâsı* yerine *ma'nâ* yazılmıştır. (E.Ö)

65 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *daha ziyâde* ibâresi yoktur. (E.Ö)

66 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *furkân* kelimesinden sonra, *zikr* kelimesi de bulunmaktadır. (E.Ö)

ve *Kitâb-ı Mübîn* isimleri de hem nazm, hem ma'nâ itibâriyledir. Nitekim, ...*Öz Arabca bir kur'ân [hitâbe] olmak üzere âyetleri ayırdedilmiş bir Kitâb*... (Fussılet/3) buyurulmuştur. Bunda, fazla olarak bir de yazılması haysiyyetine işâret vardır. Bu cihetle Kur'ân'ın yazısında[67] da bir husûsiyyeti gözetilegelmiştir. Sonra Kur'ân'ın bir ismi de *Hükm*'dür. Bu da hem nazm, hem ma'nâ itibâriyledir; onun için Sûre-i Hûd'da,[68] *(İşte Biz o Kur'ân'ı) Arabiyyen hâkim [bir hükm] olmak üzere (indirdik)*... (Ra'd/37) buyurulmuştur. Çünkü Kur'ân'dan ahkâm istinbâtında [hükümler çıkarmada] nazmının da ma'nâsı gibi bir ehemmiyyet-i mahsûsası [ayrı bir önemi] vardır. Bilhassa *Kur'ân, Hükm, Kitâb* isimlerinde *Arabî* vasfı(nın) tasrih edilmesi, bu üç isimde nazmın ehemmiyyetini isbât eder. Kur'ân'ın *Arabî* olarak indirildiği mansûs [nass ile sâbit] olduğu için, *tenzîl* isminin de hem ma'nâ, hem nazm itibâriyle olduğunda şübhe kalmaz. *ez-Zikr* de böyledir.[69] Bütün bu isimlerin içinde ise en mümtâz ism-i hâss, *Kur'ân* ismidir ki, kırâat ve tilâvet bunun hükm-i hâssıdır. "Kur'ân metlûv'dur" denilmesi de bunun içindir ve bu Arabî'dir. Şübhesiz Arabî olan da nazmdır.[70] İşte bu Arabî nazmın diğer bir lisânda muâdilini [dengini] yapmak mümkün olsaydı, Kur'ân tercüme edilmiş olurdu; yalnız o tercüme, Arabî olmayacağı için "Kur'ân olmaz" da, "Kur'ân'ın tercümesi olur"du.

---

67 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *yazısında* yerine *yazısının* yazılmıştır. (E.Ö)

68 • *Sûre-i Ra'd'da* olmalıdır. (E.Ö)

69 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ez-Zikr de böyledir* cümlesi yoktur. (E.Ö)

70 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *nazmdır* yerine *nazmıdır* yazılmıştır. (E.Ö)

Lâkin nazm-ı Kur'ân [Kur'ân'ın nazmı] nasıl bir nazmdır? Herkesin bildiği harflerin, seslerin en güzellerinden, yerine göre en güzel nağmelerinden, bütün Arab'ın bildiği ve dolayısıyla bütün insânların anlayabileceği kelimelerin en güzellerinden seçilerek, Allâh'tan başka kimsenin[71] yapamayacağı canlı bir nesc[72] ile dizilip dokunmuş; lafız ma'nânın, ma'nâ lafzın âyinesi hâlinde nâ-mütenâhî [sonsuz] iltimaat-ı beyân[73] ile parlatılmış, *Haydi bunun Allâh'tan indirildiğinde şübheniz varsa, Allâh'tan başka bütün güvendiklerinizi çağırarak ve hattâ ins(ânlar) ve cinn(ler) bir araya gelerek bunun, hattâ bir sûresinin mislini yapın, fakat imkânı yok yapamazsınız* (bkz. İsrâ/88 ve Bakara/23-24) diye bütün cihâna meydan okuyan gâyet basit bir teklif ve gâibden kat'î bir ihbâr ile sahâ-i şuhûda gelmiş, her âyeti bir sehl-i mümteni[74] olan öyle *i'cazkâr*[75] nazmdır ki, hiç Arabî[76] bilmeyen bir kimseye bile okunduğu zamân tatlı ve güzel bir kelâm olduğunu duyurur [hissettirir]. Biraz Arabca bilen bir kimse, bir âyeti işittiği zamân derhal bir ma'nâ anlar ve[77] anladım zanneder; ben de

---

71 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *kimsenin* yerine *hiç kimsenin* yazılmıştır. (E.Ö)

72 • *Nesc:* Örgü, doku. (E.Ö)

73 • *İltimaat-ı beyân:* Parlak beyânlar. (E.Ö)

74 • *Sehl-i mümteni:* Hem kolay, hem güç ma'nâsına bir tâbirdir. Kolay ve sâde göründüğü hâlde, bulunup söylenmesi, benzeri yapılması güç, taklidi imkânsız olan demektir. (E.Ö)

75 • *İ'caz:* Acze düşürmek, âciz bırakmak, şaşırtmak. Söz itibâriyle, benzerini yapmada herkesi acze düşürmek. (E.Ö)

76 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Arabî* yerine *Arabça* yazılmıştır. (E.Ö)

77 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ve* kelimesi yoktur. (E.Ö)

söyleyivereceğim gibi tevehhüm eder [vehme kapılır]; bir de bakar ki anlamamıştır. Çünkü nazmının her noktasından birçok ma'nâlar fışkırmaya başlar. Taklîdine özendikçe yükselir, derinleşir,[78] ölçüsü-mikyâsı bulunamaz. Âyetten âyete terkibine geçildikçe zevki[79] tezâûf eder [kat kat artar], sırr-ı hayât gibi nâ-mütenâhiye [sonsuza] giden esrârının ihâtası [kuşatılması] beşerî kudretin fevkin/[üstün]de kalır. Eğer öyle olmasaydı bu basit teklife karşı paralar sarfederek, silâhlar çekerek, ordular toplayarak asırlardan beri Kur'ân'ı kaldırmak için harbedip duran münkir beşeriyyet bu zahmetleri çekecek yerde, onun bir nazîrini [benzerini] yapıvermezmiydi?! Fakat yapamamıştır ve yapamaz; Kur'ân'ın verdiği haberleri kimse yalancı[80] çıkaramaz.

Ne kadar yüksek olursa olsun haysiyyet-i edebiyye kazanmış herhangi bir şahsiyetin uslûb-ı ifâdesi, meşk edile edile az-çok taklîd ve tanzir olunmuş[81] [ma'nâ ve şekil itibâriyle benzeri yapılmış] iken, Kur'ân'ın nüzûlü ânından beri bütün üdebâ [edibler] ve büleğâ-yı Arab [beliğ söz söyleyen Arablar], belâğat-ı Kur'ân'ı, lisânına numûne ittihâz etmiş [örnek edinmiş] ve bu sâyede Arab, lisân ve edebiyât nokta-i nazarından yükselmiş olduğu hâlde, nazm-ı Kur'ân'ı taklîd ve tanzire yanaşabilen kimse zuhûr etmemiştir [çıkmamıştır]. O hâlde, kendi lisânında bile taklid ve tanziri [ma'nâ ve şekil itibâriyle ben-

78 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *derinleşir* kelimesi yoktur. (E.Ö)

79 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *zevki* yerine *zevk* yazılmıştır. (E.Ö)

80 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *yalancı* yerine *yalan* yazılmıştır. (E.Ö)

81 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *olunmuş* yerine *edilmiş* yazılıdır. (E.Ö)

zerini yapmak] kâbil olamamış olan Kur'ân'ın nazm ve uslûbunu diğer bir lisânda taklîd veyâ tanzir etmek [ma'nâ ve şekil itibâriyle benzerini yapmak] elbette mümkün olamaz; olamayınca da *aynen tercüme edilemeyeceği*[82] gibi, *tanzir*[83] *sûretiyle hiç tercüme edilemez.* Çünkü tanzir edilemedikten [ma'nâ ve şekil itibâriyle benzeri yapılamadıktan] başka, ilmî haysiyyetinden *tağyir* ve *tahrif* de edilmiş, Kur'ân'da olmayan şeyler Kur'ân'a katılmış olur.

Gerçi Kur'ân'da ma'nâsı bulunmayacak hiçbir[84] kelime yoktur. Fakat ma'nâsı pek derin olan kelimeler bulunduğu gibi, bir kelime etrâfında birçok ma'nâların tezâhum ettiği [toplandığı] ve ba'zı ifâdelerin[85] hepsi de sahîh olmak üzere müteaddid vecihlerin, ihtimallerin ictimâ ettiği [bir araya geldiği] yerler de çoktur, ki bunlar tefsîr ve te'vîle tevakkuf eder ve ba'zılarını doğrudan doğruya[86] tercüme (etmek) mümkün olsa bile, hepsini bütün vücûhu [yönleri] ile tercümeye sığdırmak mümkün olmaz. Bunları aynen almak veyâ ma'nâ-yı edebîsi fedâ edilerek te'vîl ve tefsîr tarzında ifâde etmek lâzım gelir ve bu cihetten Kur'ân'ı anlamakta, yalnız dirâyet-i lisâniyye

---

82 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *edilemeyeceği* yerine *edilemediği* yazılmıştır. (E.Ö)

83 • *Tanzir:* Benzetme. Bir manzumenin, anlamca, şekilce benzerini meydana getirme. (E.Ö)

84 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *gerçi Kur'ân'da ma'nâsı bulunmayan hiçbir* ibâresi yerine, *Bir de şu noktaları tasrih etmeliyiz: Gerçi Kur'ân'da ma'nâsız* şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

85 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ifâdelerin* yerine *ifâdelerde* yazılmıştır. (E.Ö)

86 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *doğrudan doğruya* yerine *doğrudan doğru* yazılmıştır. (E.Ö)

kâfi gelmez, sâhibinden rivâyete veyâ hâdisâtın inkişâfına tevakkuf eder. Onun için ba'zan bir hâdise karşısında Kur'ân'ın âyetlerinden o vakte kadar hissetmediğiniz bir ma'nâ anlarsınız ve o ânda o âyet o hâdise için nâzil olmuş sanırsınız ki bu da garâib-i Kur'ân'dandır [Kur'ân'ın hayret verici/şaşırtıcı özelliklerindendir]. Tercümede bunlar ihata edilemeyeceğinden zâyi olur. Bu cümleden olmak üzere Sûre-i Âl-i 'İmrân'ın baş tarafında geleceği vechile âyetlerin bir *muhkemâtı,* bir de *müteşâbihâtı* vardır. Bir âyette hem muhkem, hem müteşâbih cihetlerin ictimâı [bir araya geldiği/toplandığı] da bulunur. Müteşâbihât ise, *Hâlbuki onun te'vîlini ancak Allâh bilir* (Âl-i 'İmrân/7) olduğundan bunda, tercüme ta'yîn edilemeyeceği gibi, tefsîr ve te'vîl de ta'yîn edilemez ve binâenaleyh bunlar için bir meâl de gösterilemez. Olsa olsa aynı lafızların muhâfazasıyla, duyulabildiği [hissedilebildiği] kadar mübhem bir mefhûma işâret olunabilir ki bu nokta çok tehlikelidir. Onun için, *Meâl* tâbirimiz bile mahzûrdan sâlim denemez.

Şimdi insâfla düşünelim. Bu şerâit [şartlar] altında, *Kur'ân'ı tercüme ettim* veyâ *ederim* diyenler, yalan söylemiş olmaz da ne olur?! Doğrusu Kur'ân'ı cidden anlamak, tedkik etmek isteyenlerin[87] onu usûliyle Arabî yolundan ve tefâsir-i merviyyesinden [rivâyet edilen tefsîrlerinden] anlamaya çalışmaları zarûrîdir. *Kur'ân'ın falan tercümesinde şöyle demiş* diyerek ahkâm istinbâtına [hükümler çıkarmaya], mes'ele münâkaşasına kalkışmamalıdır; bunu, îmânı olanlar yapmaz, kendini bilen ehl-i insâf da yapmaz. Kur'ân'dan bahsetmek isteyenler [Kur'ân hakkında konuşacak olanlar], onu, hiç olmazsa harekesiz olarak yüzünden okuyabilmelidir. Maamâfih [bununla berâ-

87 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *isteyenlerin* yerine *isteyenler* yazılmıştır. (E.Ö)

ber] öyle kimseler görüyoruz ki, Kur'ân'ı[88] harekesiz ôlarak[89] şöyle dursun, harekesiyle bile (doğru)-dürüst okuyamadığı hâlde, onun ahkâm ve me'ânisinden ictihâda[90] kalkışıyor. Öylelerini görüyoruz ki, Kur'ân'ı anlamıyor ve *tefsîrlere, müfessirlerin te'vîlleri karışmıştır* diye onları da ka'le almak istemiyor da, eline geçirdiği *tercümeleri okumakla,* Kur'ân'ı tedkik etmiş olacağını iddiâ ediyor; düşünmüyor ki, okuduğu tercümeye âlim müfessirlerin te'vîli değilse, câhil mütercimin re'y'i ve te'vîli, hatâsı (ve) noksanı karışmıştır.[91] Ba'zılarını da duyuyoruz ki, *Kur'ân tercümesi* demekle iktifâ[92] etmiyor da, *Türkçe Kur'ân* demeye kadar gidiyor.

Türkçe Kur'ân'mı var behey şaşkın?![93]

---

88 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Kur'ân'ı* kelimesi yoktur. (E.Ö)

89 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *olarak* yerine *okumak* yazılmıştır. (E.Ö)

90 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ictihâda* yerine *bahse* yazılmıştır. (E.Ö)

91 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *karışmıştır* kelimesinden sonra cümle, *Cehâleti ileri gidenlerden ba'zılarını...* şeklinde devâm etmektedir. (E.Ö)

92 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *demekle iktifâ* yerine *demekle dahi iktifâ* yazılmıştır. (E.Ö)

93 •Osmanlıca Yazma nüsha'da bu kısım şöyledir: "Hattâ bundan dolayı mebuslardan birisi yazdığı bir manzumede, *Türkçe Kur'ân mı var behey şaşkın? Oynamaktır bu dîn u îmânla* demiştir. Filvâki öyledir". (E.Ö)

•Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın bahsettiği bu mebus, Mustafa Fehmi Gerçeker'dir. *Meydan Larousse*'nin *Gerçeker* maddesinde hakkında şu bilgileri buluyoruz: "Mustafa Fehmi Gerçeker, Türk dîn ve siyâset adamı (Bursa, Karacabey 1868, Anka-

Kur'ân Arabî'dir.[94] Zîrâ, *Biz onu Arabî [dil ve kültür itibâriyle Arab'a hâss] bir hitâbe olarak indirdik* (Yûsuf/2) mansûstur [nassı/âyeti ile sâbittir]. Düşünmeli ki, Kur'ân'ı tefsîr etmek üzere Peygamber'in îrâd buyurduğu Hadîs'e bile Kur'ân denemez, denirse küfr olur. Hâsılı, *tercüme,* Kur'ân'dan mütercimin anlayabildiği kadar ba'zı şeyleri anlatabilirse de hakkıyla anlatamaz, anlattığı şeylerde de Kur'ân hüküm ve kıymetini hâiz olamaz.

---

ra 1950). İlk ve orta öğrenimini Karacabey'de yaptıktan sonra yüksek öğrenimini İstanbul'da tamâmladı. Karacabey'de kaymakamlık ve hâkim vekilliği yaptı; kendi adına kurulan medresede ders verdi, sonra müftü oldu. İttihat ve Terakki Fırkası'nın kuruluşuna katıldığı için görevlerinden uzaklaştırıldı (1919). Karacabey'de Müdâfaa-yı Hukuk Cemiyeti'nin şûbesini kurdu ve başkanlığına seçildi. I. Büyük Millet Meclisi'ne Bursa milletvekili olarak girdi ve Meclis'te seçilen ilk İcrâ Vekilleri Heyeti'nde, sâdece bir devre devâm eden Umûr-ı Şer'iyye vekili oldu (13 Mayıs 1920). Bu arada 1921 yılında iki defâ ve 1922'de de bir defâ Vekiller Heyeti başkanlığına getirildi. Milletvekilliği ölümüne kadar devâm etti. Şark ilmlerinde, özellikle fıkıh, tefsîr ve kelâm alanlarında ihtisas sâhibiydi. *Hilye-i Fahr-i Âlem* (1944) adlı manzum bir eseri vardır". (E.Ö)

•Bu şiirin bulunduğu eseri ise; bir kısmı mensur, bir kısmı manzum olan mektub şeklindeki çeşitli yazılarından meydana gelmiş olup *Karacabey'den Ankara'ya* (Ankara 1982) adını taşımaktadır, ki oğlu –Diyânet İşleri eski başkanlarından– Mehmet Tevfik Gerçeker tarafından derlenerek Latin harflerine aktarılmış ve torunu Mustafa Gerçeker tarafından neşredilmiştir. (E.Ö)

94 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Kur'ân Arabî'dir* ibâresi yoktur. (E.Ö)

Maamâfih [bununla berâber], şunu da unutmamalıdır ki, Kur'ân anlaşılmaz bir kitâb değildir. Hattâ, *Doğrusu Biz Kur'ân'ı öğüd alınması için (Arab diliyle indirmek sûretiyle) kolaylaştırdık; öğüd alan yokmudur?* (Kamer/17) buyurulduğu üzere, ma'nâsını en kolay ve açık bir sûrette anlatan ve tekellüfsüz, tasannûsuz su gibi akan, nûr gibi parlayan bir Kitâb-ı mübîndir. O kendisini bütün insânlığa duyurmak ve anlatmak için nâzil olmuş ve duyurmuştur. Ancak onun me'ânisi[95] ihâta olunup bitirilemez; bir ma'nâsı inkişâf ederken, arkasından bir ma'nâ daha, arkasından bir ma'nâ daha ilh... yüz gösterir. Nûrunun şâşaa-i vuzûhu içinde hafâ [gizlilik] zuhûr eder, mü'mine hitâb ederken kâfire bir inzâr fırlatır, kâfiri inzâr ederken mü'mine bir tebşîr nüktesi uzatır, avama hitâb ederken havassı düşündürür, âlime söylerken câhile dinletir, câhile söylerken âlime dokundurur, geçmişten bahsederken geleceği gösterir, bugünü tasvir ederken yarını anlatır, en sâde müşâhedelerden en yüksek hakîkatlere götürür, mü'minlere ğaybı anlatırken kâfirleri hâl'den bîzâr eder ve bütün bunları hâle, makâma, mekâna, zamâna, mevzûa göre en uygun, en ra'nâ [güzel, hoş, latîf] kelimelerle ifâde eder. Meselâ, taşın çatlayıp su çıkardığını anlatırken, *yenşaqqu* veyâhûd *yenşaqqaqu* demekle iktifâ etmez de, *le-mâ yeşşaqqaqu* diyerek çatlayışın, akışın bütün fışırtısını, şakırtısını, takırtısını duyurur.[96] Böyle tabii delâletlerle müterâfık olan elfâz-ı hâssı, âmmı; müştereki, hakîkati, mecâzı, sarîhi, kinâyesi, zâhiri, nassı, müfesseri, muhkemi, hâfisi, müşkili, mücmeli, müteşâbihi, ibâresi, işâreti, de-

---

95 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *me'ânisi* yerine *ma'nâsı* yazılmıştır; ki aynı ma'nâyadır. (E.Ö)

96 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *takırtısını duyurur* yerine *takırtısını dahi duyurur* yazılmıştır. (E.Ö)

lâleti, iktizâsı, mutâbakatı, tazammunu, iltizâmı gibi birçok vücûh ile ayrı ayrı ma'nâları bir yere[97] toplayıp anlatıverir. Sonra bunları muhtelif haysiyyetlerden îzâh ve tafsîl de eder. *Bir kitâb ki âyetleri ihkâm edilmiş, sonra da tafsîl olunmuş* (Hûd/1). Sonra[98] bunları, anlayanların anlamayanlara beyân etmesini de vazîfe kılmıştır. Bu beyân vazîfesi, tebliğ ve tefsîr vazîfesini teşkil eder. Güzel[99] Arabca bilenler dahi bu tefsîr ihtiyacından vâreste kalamazlar,[100] kalamadıklarındandır ki[101] ilk evvel tefsîr, Arabca bilenler için Arabî olarak[102] yapılmıştır. Ve bu tebliğ ve tefsîr vazîfesini evvelâ bütün usûliyle ihtiyaca göre Peygamber îfâ etmiş ve ihtilâf-ı elsineye [farklı/çeşitli lisânlara] göre onun neşr ve tamîmini ümmetine[103] emreylemiştir.

İşte[104] bu vazifenin teveccühü dolayısıyla ben de dilimin

---

97 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *yere* yerine *vecizeye* yazılmıştır. (E.Ö)

98 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *sonra* yerine *ve* yazılmıştır. (E.Ö)

99 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *güzel* yerine *ve güzel* yazılmıştır. (E.Ö)

100 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *kalamazlar* yerine *kalamaz* yazılmıştır. (E.Ö)

101 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *kalamadıklarındandır ki* ibâresi yoktur. (E.Ö)

102 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *Arabî olarak* ibâresi yoktur. (E.Ö)

103 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *tamimini ümmetine* yerine *tamimini de ümmetine de* yazılmıştır. (E.Ö)

104 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *işte* yerine *ve işte* yazılmıştır. (E.Ö)

dönebildiği kadar bir Tefsîr ve Meâl tarzında bu eseri yazmaya çalıştım, *Meâl*'in mümkün olduğu[105] kadar sâde ve vecîz olmasına gayret ettim. Bununla berâber, şimdiye kadar mukarrer olan, edebiyâtımızda kullanıla kullanıla lisânımızın öz malı olmuş kelimeleri, klişe hâline gelmiş ba'zı terkibleri veyâ cem'îleri [çoğulları] iktizâsına [yerine] göre kullanmakta taassuba sapmadım. Meselâ, *hamd*'e "hamd", *rahmet*'e "rahmet", *hidâyet*'e "hidâyet" dedim. *Zulmet*'e "karanlık" dedimse, *nûr* ve *ziyâ* yerine "aydınlık" ve "ışık" demek için ısrâr etmedim. *Gök* yerine *semâ*'yı tercih ettiğim mevkî[106] oldu. Ekseriyâ *gökler ve yer* dedimse, ba'zan da *semâvât u arz* demek daha hoşuma geldi. *Güneş ve ay* dedim, lâkin *güneşi ve ayı* diyemediğimden *şems u kameri* tercih ettim.[107] Bütün halk *rabbu'l-âlemîn*'i tanırken, *âlemlerin rabbi* demekte faydadan ziyâde zarâr gördüm. *Sırât-ı mustakîm* yerine, *mustakîm sırât* diyemedim. *Doğru yol* dediğim zamân da, *sırât*ın[108] nüktesiyle *istikâmet*'in zevkinden birşey zâyi olduğunu hissettim.[109]

---

105 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *olduğu* yerine *olabildiği* yazılmıştır. (E.Ö)

106 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *mevkî* yerine *makâm* yazılmıştır. (E.Ö)

107 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, bu cümleden sonra şu bölüm de vardır: "İlmi, bilgiden ziyâde sevdiğim noktalar gördüm, pek mühim ve şâyi olan ilmî ıstılahları yenilemeye kalkışmadım. *İsm-i hass* gibi bir terkib kullanacağım zaman, *has isim* diyemedim". (E.Ö)

108 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *sırât'ın* yerine *sırât* yazılmıştır. (E.Ö)

109 •Osmanlıca Yazma nüsha'da bu parağraftan sonra şöyle bir parağraf daha vardır: "Mevlid dinlerken, *Yâ ilâhî! Kılma bizi*

Edebiyâtımızın[110] yüksek ve cemiyetli numûne/[örnek]lerinden olan iktibâs, îrâd-ı mesel, mülemmâ gibi güzel san'atlarından, –pek az olmakla berâber– makâmına göre tek-tük istifâde etmekten de hâli [geri] kalmadım. Hâsılı, nassın asıl ma'nâsından mümkün mertebe uzaklaşmamak için, esâsı Arabî ve Fârisî'den alınmış olan kelimeler kullandım ve fakat bunları Arab'ın ve Fürs'ün [Fars'ın] isti'mâline [kullanışına] göre değil, Türkçe'mizin malı olarak ve bizim kullandığımız ma'nâ ve tarz ile kullandım. Lisânımızda mukâbilini bulamadığım[111] veyâ başka ma'nâ ifâde ettiğini gördüğüm[112] kelimeleri, tefsîrine mürâcaat edilmek üzere aynen iktibas eyledim.[113] Türkçe söylenen bir sözün şerh ü tefsîre değeri ol-

---

dâllîn, bu du'âya cümleniz deyin âmîn diye herkesin tanıdığı *dâllîn* cem'ini Tefsîr'de şerhetmek üzere Fâtiha'nın meâlinde aynen kullanmayıp da, nihâyetini *âmîn*'e yaraşmaz kısa bir hece ile kesmeyi dilimizin lehinde değil, aleyhinde buldum. Çünkü *dalâlete düşenler* veyâ *yanlış gidenler* yâhud *dâll olanlar* yâhud *şaşkınlar, sapkınlar, kendini bitirenler, bitikler* denildiği zaman, bunların ukalâdan [akıllı kimselerden] oldukları hâlde dalâlete düştükleri anlatılmamakla berâber, dalâlete düşenlerin, sonundaki medîd iniltileri de duyulmuyor. İmtidatlı bir sesle bitmesi lâzım gelen kelâm, tık-nefes oluveriyor. Mâhâza böyle cemîleri nâdir kullandım". (E.Ö)

110 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *edebiyâtımızın* yerine *daha sonra edebiyâtımızın* yazılmıştır. (E.Ö)

111 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *mukâbilini bulamadığım* yerine *mukâbili bulunmayan* yazılmıştır. (E.Ö)

112 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ettiğini gördüğüm* yerine *eden* yazılmıştır. (E.Ö)

113 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *eyledim* yerine *ettim* yazılmıştır. (E.Ö)

mamak lâzım geleceği iddiâsında bulunmadım. Gökte bir yıldızı göstermek için, bütün içindekileri ortaya dökmek lâzım geleceği fikrini beslemedim.

Yerinde[114] "kurultay" dedim, yerinde de "ültimatom" demekten çekinmedim. Yazı lisânımızda pek şâyi olmayan bir takdim ve te'hir yaptımsa, muhakkak muhâvere [konuşma] lisânımızda mevcûd olduğu için yapmışımdır. Eğer nâdir bir isti'mâl [kullanım] aldımsa, makâmın da nâdir olmasından dolayı almışımdır. Bir zamân olur *Şu kuşa bak!* deriz, diğer bir zamân da olur *Bak şu kuşa!* deriz. Sırası gelir *Bahar geldi* deriz, bir sırası da gelir *Geldi bahar* deriz. Fakat 'nesir yazılarımızda ekseriyâ evvelkileri yazarız' diye, lüzûmu hâlinde nazmda yaptığımız gibi[115] ikinciyi ihtiyâr [tercih] ettiğimizden dolayı şive-i lisâna muhâlif zannedilmemeli de nüktesi aranmalıdır. *Çamlıca'nın manzarasına bayıldım* demeyip de, *Bayıldım manzarasına şu*[116] *Çamlıca'nın* dediğimiz zamân, hatâ etmiş değil, bir nükte sarfetmiş oluruz. Bu, ba'zı yerde belki iyi olmamıştır, lâkin âyetleri alt-üst ederek karıştırmayıp her âyetin meâlini kendi mevkîinde göstermek için birçok yerde[117] zarûrî olmuştur. Ba'zı (âyet) meâllerin(in) manzûm gibi rastgeldiği yerler vardır ki, iyi (ve dikkatli) okunursa belki hoşa gi-

---

114 •Matbu nüsha'da, *Yerinde...* diye başlayan bu paragraf, Osmanlıca Yazma nüsha'da şöyle başlıyor: *"Dedi" diyecek yerde –ba'zı eski (Türkçe) tefsîrlerde görüldüğü üzere– "ayıttı" demeye kalkışmadım. Yerinde...* (E.Ö)

115 •Matbu nüsha'da, *lüzûmu hâlinde nazmda yaptığımız gibi* ifâdesi; Osmanlıca Yazma nüsha'da, *nazmda yaptığımız gibi lüzûmu hâlinde* şeklindedir. (E.Ö)

116 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *şu* kelimesi yoktur. (E.Ö)

117 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *birçok yerde* ibâresi yoktur. (E.Ö)

der.[118] Bütün bunlardan maksad, Kur'ân'ı biraz (olsun) duyurmaya [hissettirmeye/anlatmaya] çalışmaktır. Bir-iki âyetin ma'nâsına âit bir mefhûm edindikten sonra Kur'ân'ı tekrâr okuyan şuûrlu bir kimse (için), kelâm-ı ilâhî ile kelâm-ı beşer arasındaki farkı duymamak [hissetmemek/anlamamak] kâbil değildir.

Ümîd ederim ki, yanlış bir ma'nâ yazmamışımdır, fakat eksiği çoktur; bir kelimede bir veyâ iki ma'nâyı[119] anlatabildimse, duyduğum [hissettiğim/anladığım] veyâ duymadığım [hissetmediğim/anlamadığım] birtakım ma'nâlar da anlatılamadan kalmıştır. Binâenaleyh, okuyanlardan tekrâr tekrâr ricâ ederim ki; Kur'ân'ı, bu yazdıklarımdan[120] ölçmeye kalkmasınlar.

ELMALILI M. HAMDİ YAZIR

---

118 •Mâhir İz, Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın manzum tarzda yaptığı meâl bölümleriyle ilgili şu hâtırasını anlatıyor: "Bir gün kendisini [Elmalılı Hamdi Yazır'ı] ziyârete gitmiştim. Zannederim Rahmân sûre-i celîlesinde bir kısmı, yarı-manzum şekilde secili, âdeta –hâşâ– nazîre telakki edilebilecek şekilde kaleme almış ve beğendiği için bana da okumuştu. Ben birden bire kendimi alamayarak ve huzûr-ı faziletinde olduğumu unutarak biraz tokça, 'Niçin böyle yaptınız?' dediğim zaman, güldü ve yüzüme baktı: 'Naîm Bey de böyle söyledi' dedi. O zaman ben yine Cenâb-ı Hakk'a şükrettim. Babanzâde Naîm Bey gibi üstâdın safında bulunduğum için iftihâr ettim. Hazretin canı(nın) sıkılacağından endişe etmiştim. İnsafı hoşuma gitti". (Mâhir İz, *Yılların İzi*, s. 358, Kitabevi, İstanbul 1990, II. baskı). (E.Ö)

119 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *ma'nâyı* yerine *ma'nâ* yazılmıştır. (E.Ö)

120 •Osmanlıca Yazma nüsha'da, *yazdıklarımdan* yerine *yazdıklarımla* şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

KUR'ÂN ve KUR'ÂN TÂRİHİ

"KUR'ÂN" KELİMESİNİN MA'NÂSI

Qırâet [harfleri ve kelimeleri, tertibli olarak birbirine eklemek] gibi, *qarae qırâeten* ve *qur'ânen*'den masdâr olan *qur'ân* kelimesi, ba'zı âlimlere [İmâm Şâfii, Ferrâ ve Eş'ârî'ye] göre hemzeli, ba'zılarına [Zeccâc ve Lihyânî'ye] göre hemzesizdir.

İmâm Şâfii, *el-Qur'ân* lafzının, hemzesiz olup başka bir kelimeden türemediğini; Resûlullâh'a (s.a) indirilen kelâm için özel isim olduğunu ifâde eder.

Ferrâ'ya göre *qur'ân* kelimesi, *qarîne* kelimesinin çoğulu olan *el-qarâin* kelimesinden –çünkü Kur'ân'ın âyetlerinin bir kısmı diğerine benzer; ba'zısı ba'zısına karinedir, ki bu durumda *qarâin* kelimesinin sonundaki *nun* harfi, *qur'ân* kelimesinin kök harflerinden olur–; İmâm Eş'ârî'ye göre *qur'ân* lafzı, *qarane* [bir şeyi diğer şeye yaklaştırıp bitiştirmek] fiilinden; Zeccâc'a göre *qur'ân* lafzı, *el-qur*'dan [toplayıp bir araya getirmek'ten]; Lihyânî'ye göre ise *qarae*'den [toplamak ve eklemek'ten] türemiştir.[1]

KUR'ÂN'IN TA'RÎFİ

Üzerinde ittifak edilen görüşe göre *Kur'ân,* "Allâh tarafından Muhammed'e (s.a) Arab diliyle indirilmiş-vahyedilmiş, mushaflarda yazılmış, mütevâtiren nakledilmiş olan ve tilâve-

---

1 Subhi es-Sâlih, *Kur'ân İlimleri;* Mennâ Halil el-Kattân, *Ulûmu'l-Qur'ân: Kur'ân İlimleri.*

tiyle ibâdet edilen Allâh'ın mu'ciz kelâmı"dır.[2] Dolayısıyla hiçbir tercüme Kur'ân olamaz, Kur'ân yerine konulamaz ve onunla ibâdet edilemez.[3]

Resûlullâh'ın (s.a) vahiy karşısındaki konumu, bir alıcı olmaktan öteye gitmez; o kendisine vahyedileni ne eksik ne fazla olduğu gibi almak/karşılamak, aktarmak/tebliğ etmek ve ona ittibâ etmek durumundadır:

> O, hiç şübhesiz kerîm bir Resûl'ün sözüdür ve o bir şâir sözü değildir –siz pek az îmân ediyorsunuz–, bir kâhin sözü de değildir –siz pek az düşünüyorsunuz–, o, rabbu'l-âlemînden [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbinden] bir tenzîl/[indirme]dir. O (Resûl) Bize isnâden ba'zı laflar uydurmaya kalkışsaydı, elbette Biz o'nu –ondan dolayı– yemîniyle yakalardık [kuvvetle tutar hıncını alırdık], sonra da o'ndan şah/can damarını koparırdık, o vakit sizden hiç biriniz o'na siper de olamazdınız. (Hâkka/40-47)
>
> Böyle iken âyetlerimiz birer beyyine [açık delîl] olarak karşılarında tilâvet edildiği zamân, lîkâmızı [Bizimle karşılaşmayı] ümid etmeyenler, "Bundan başka bir kur'ân [hitâbe] getir veyâ bunu değiştir!" dediler. De ki: "Onu kendiliğim-

---

2 Zurkânî, *Menâhilu'l-İrfân fî Ulûmi'l-Qur'ân;* Mennâ Halil el-Kattân, *Ulûmu'l-Qur'ân: Kur'ân İlimleri;* Abdurrahman Çetin, *Kur'ân İlimleri ve Kur'ân-ı Kerîm Târihi.*

3 Bkz. Halil Altuntaş, *Kur'ân'ın Tercümesi ve Tercüme İle Namaz Mes'elesi;* Dücane Cündioğlu, *Bir Siyasî Proje Olarak Türkçe İbâdet I,* Dücane Cündioğlu, *Türkçe Kur'ân ve Cumhuriyet İdeolojisi,* Dücane Cündioğlu, *Kur'ân Dil ve Siyâset Üzerine Söyleşiler;* Şeyhü'l-İslâm Mustafa Sabri, *Kur'ân Tercümesi Mes'elesi.*

> den değiştirmekliğim, benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana ittibâ ederim, ben Rabbime isyân edersem, şübhesiz büyük bir günün azâbın(a ma'rûz kalmak)dan korkarım". (Yûnus/15)

KUR'ÂN'IN NÜZÛLÜ ve NÜZÛL ZAMÂNI

Kur'ân-ı Kerîm, miladî 610 yılında, 40 yaşlarında bulunan Muhammed b. Abdullâh'a Mekke'de, Ramazân ayı'nda, mübârek bir gecede, kadr gecesi'nde indirilmeye başlanmış[4] ve yirmi küsur senede peyderpey tamâmlanmıştır:

> O Ramazân ayı ki, insânlar için bir hidâyet, hidâyet ve furkândan beyyineler olarak Kur'ân onda indirildi/indirilmeye başlandı. (Bakara/185)
>
> Elhak Biz onu [vahyi/Kur'ân'ı], bir mübârek gecede indirdik/indirmeye başladık. (Duhân/3)
>
> Doğrusu Biz onu [vahyi/Kur'ân'ı] kadr gecesinde indirdik/indirmeye başladık. (Kadr/1)

İNEN İLK ve SON ÂYETLER

Âlimler, Kur'ân'ın inen ilk ve son âyetleri konusunda ihtilâf etmişlerdir. İlk olarak inen âyetler hakkındaki görüşler:

A) 'Alâk/1-5 âyetleri,

B) Müddessir sûresi,

C) Fâtiha sûresi.

Âlimlerin ekseriyeti, Buhârî (*Bâbu Vahy, Kitâbu't-Ta'bîr*) ve Müslim'deki (*Kitâbu'l-Îmân*) rivâyetlere dayanarak birinci

4 Subhi es-Sâlih, *Kur'ân İlimleri*.

görüşü ['Alâk sûresi'nin 1-5 âyetlerinin inen ilk vahy olduğunu] kabûl ediyorlar ise de, bu husûsta bir kesinlik yoktur.

Son inen âyetler hakkındaki görüşler:

A) Bakara/278 (*Ey îmân edenler! Allâh'a ittikâ edin ve ribâ hesâbından arta kalanı bırakın; eğer gerçekten mü'minlerseniz*) âyeti;

B) Bakara/281 (*Hem, ittikâ edin de öyle bir güne hazırlanın ki, döndürülüp o gün Allâh'a götürüleceksiniz; sonra, herkese yapıp ettiklerinin karşılığı tamâmıyla ödenecek ve hiçbir zulme ma'rûz kalmayacaklar*) âyeti;

C) Bakara/282 (*Ey îmân edenler! Muayyen bir vâde ile borçlaştığınız vakit onu yazın*) âyeti;

D) Nisâ/176 (*Senden fetvâ istiyorlar. De ki: "Allâh size kelâle [babası ve çocuğu olmayan] hakkında şöyle fetvâ veriyor"*) âyeti;

E) Tevbe/128-129 (*Şânım hakkı için, size bir Resûl geldi ki kendi (cinsi)nizden, gâyet izzetli, zorlanmanız o'na ağır geliyor, üstünüze hırs ile titriyor, mü'minlere raûftur, rahîmdir. Eğer aldırmazlarsa de ki: "Bana Allâh yetişir. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben O'na güvenip dayanmaktayım ve O, o büyük arşın sâhibidir"*) âyeti;

F) Âl-i 'İmrân/195 (*Rabb'leri de onlara icâbet buyurdu: "Şübhesiz Ben, içinizden gerek erkek ve gerek dişi hiçbir hayr işleyenin işlediğini boşa gidermem; –hep birbirinizdensiniz– Benim için hicret edenlerin, yurdlarından çıkarılanların, Benim yolumda işkenceye uğrayanların, cihâd edenlerin ve katledilenlerin kabahatlerini taraflarından örteceğim, onları altından nehirler akan cennetlere koyacağım, tasavvur edemeyeceğiniz bir sevâb ile Allâh tarafından müsâb [mükâfâta nâ-*

il] olacaklar. Sevâbın [mükâfâtın] da en güzeli Allâh yanında") âyeti;

G) Mâide sûresi;

H) Nisâ/93 (*Herkim de bir mü'mini kasden öldürürse, onun cezâsı cehennemde hulûddur [ebedî kalmaktır]. Allâh ona ğazab etmiş, la'net etmiş, azîm bir azâb hazırlamıştır*) âyeti;

I) Feth sûresi.

İlk inen âyet veyâ âyetler husûsunda olduğu gibi, son inen âyet veyâ âyetler husûsunda da bir kesinlik yoktur.

KUR'ÂN'IN TERTİBİ: ÂYETLERİN ve SÛRELERİN TERTİBİ

İbâdet/namaz içinde ve ibâdet/namaz dışında tilâvet olunan [okunan] ve ezberlenen Kur'ân-ı Kerîm'in tertibsiz bir şekilde ezberlenip okunduğunu tasavvur etmek imkânsızdır. Kur'ân-ı Kerîm'in Resûlullâh (s.a) zamânında bütünüyle ezberlendiği de târihî bir hakîkattir. Yalnız bu hakîkat bile, Kur'ân-ı Kerîm'in tertibli olduğunu isbâta kâfidir. Sûrelerin sûre olabilmesi için âyetlerin sıralanmış olması icab eder ve bunlar ancak âyetleri sıralandıktan sonra ezberlenebilir. Ezberlendiğine ve tilâvet edildiğine göre, sıralanmış/tertib edilmiş olduklarını kabûl etmek gerekir. Aksi takdirde ortaya, her okuyanın âyetleri keyfine göre sıraladığı gibi abes bir durum çıkar. Öyleyse Kur'ân-ı Kerîm'in sûrelere taksimi/bölünmesi ve her sûreye âit âyetlerin tertibi, bizzat Resûlullâh (s.a) tarafından –ilâhî vahye tevfikan– yapılmıştır.[5] Müslümanlar bu husûsta icmâ

5 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş kısmı".

etmişlerdir.[6] Resûlullâh (s.a), inen her âyetin, hangi sûrenin neresine konulacağını vahiy kâtiblerine bildirir, ardından da –bir hatâ olup olmadığını kontrol için– kâtibden, yazdığını okumasını isterdi.[7] Kur'ân sûrelerinin Mushaf'taki sıralamasının da tevkifi olduğu husûsunda görüşler varsa da, bu husûsta bir kesinlik yoktur. Zâten bu o kadar da önemli değildir:

> İbn Cüreyc haber verip dedi: Yûsuf b. Mâhek bana haber verip dedi: Ben mü'minlerin annesi Âişe'nin yanında idim. Bir Iraklı geldi ve dedi ki:
> — Kefenin hangisi hayrlıdır?
> Âişe dedi:
> — Yazık sana! Öldükten sonra hangi kefene sarılırsan sarıl, sana ne zarârı olacak?!
> Bu sefer Iraklı şöyle dedi:
> — Ey mü'minlerin annesi! Bana Mushafını gösterirmisin?
> Âişe sordu:
> — Niçin?
> Adam cevâb verdi:
> — Kur'ân'ı senin Mushafına göre te'lif etmek için. Çünkü Kur'ân te'lifsiz [sûreleri sıralı olmaksızın] okunuyor.
> Âişe karşılık verdi:

---

6 İbn Teymiyye, *Fetevâ;* İbn Kesîr, *Fadâilu'l-Qur'ân.*

7 Muhammed Hamidullâh, *Kur'ân-ı Kerîm Târihi ve Türkçe Tefsîrler Bibliyoğrafyası.* Şah Veliyyullâh Dehlevî de bu husûsta şöyle diyor: "Peygamber zamânında her sûre ezberlenmiş ve bütün sûreler bir yere getirilmeksizin her sûre teker teker zabdedilip yazılmıştı. Sonra Ebû Bekr ve Ömer zamânında bütün sûreler özel bir sıralayışla bir cild içinde toplanıp sıralandı ve sûreler toplamı mecmuaya, 'Mushaf' adı verildi". (*el-Fevzu'l-Kebîr fî Usûli't-Tefsîr*)

— Hangi sûreyi önce okursan oku, sana ne zarârı olur ki?! Kur'ân'dan ilk nâzil olan Mufassal'dan, içinde cennet ve ateş zikrolunan bir sûredir. Nihâyet insânlar İslâm'a döndüklerinde, helâl ve harâma ilişkin âyet ve sûreler nâzil oldu. Eğer ilk başta "İçki içmeyin" denseydi, insânlar "Biz aslâ içkiyi bırakmayız" derlerdi. Şâyet ilk başta "Zinâ etmeyin" denseydi, insânlar "Hayır, zinâyı aslâ terketmeyiz" derlerdi. Yemînle söylüyorum ki, ben henüz oyun oynayan bir kız çocuğu iken Mekke'de Muhammed'e, *Daha doğrusu, onların asıl mev'idi [azâb vakitleri] o Sâ'at'tir [Kıyâmet'in kopma vaktidir] ve o Sâ'at daha acı ve daha belâ(lı) ve beterdir* (Kamer/46) âyeti indi. Bakara ve Nisâ sûreleri, ancak ben o'nun yanındayken indi.[8]

KUR'ÂN'IN RESÛLULLÂH DÖNEMİNDE CEM'İ ve YAZILIŞI

Resûlullâh (s.a), inen âyetleri kâtiblerine yazdırıyordu. Onlar da hurma dallarına, ince beyaz taşlara, derilere, tahtalara ve kürek kemiklerine yazıyorlardı. Böylece yazıyı hıfza ilâve ettiler. Vahy henüz tamâmlanmadığı için yazılanlar, Hz. Peygamber (s.a) zamânında bir mushafta toplanmamıştı. O yüzden de birinde bulunan vahiy parçası, diğerinde bulunmuyordu. Resûlullâh (s.a) vefât ettiğinde Kur'ân sadrlarda mahfûz [göğüslerde/hâfızalarda hıfzedilmiş] ve âyetleri-sûreleri sayfalarda dağınık veyâ sâdece âyetleri düzenlenmiş ve her sûre ayrı şekilde yazılı hâlde idi.

---

8 *Sahîh-i Buhârî* ("Kitâbu Fadâili'l-Qur'ân"); Abdurrezzâk, *el-Musannef.*

KUR'ÂN'IN EBÛ BEKR DÖNEMİNDE CEM'İ ve YAZILIŞI

Resûlullâh'ın (s.a) vefâtını müteâkib halîfe olan Ebû Bekr (r.a), irtidâd eden ve zekât vermeyi reddeden Arab kabîleleriyle savaşma karârı aldı. Bu savaşlarda kurradan [Kur'ân okuyucularından] pek çok kişinin katledilmesi üzerine endişeye kapılan Ömer (r.a) Halîfe'ye mürâcaat etti. Bundan sonrasını Resûlullâh'ın vahy kâtiblerinden olan Zeyd b. Sâbit'ten (r.a) dinleyelim:

> Ebû Bekr, Yemâme'de katledilenlerin ölümünü müteâkib haber gönderip beni çağırttı. Ömer b. el-Hattâb da onun yanında bulunuyordu. Ebû Bekr bana dedi ki:
>
> — Ömer bana gelerek, "Yemâme Günü'nün şiddetli hengâmında Kur'ân kurrâının bir çoğu katledildi, diğer harb sahalarında da Kur'ân kurrâının katledilmesinden ve bu sebeble de Kur'ân'ın bir çoğunun zâyi olmasından endişe ediyorum. Bu nedenle ben, Kur'ân'ın cem'ini emretmen gerektiği görüşündeyim" dedi. Ben Ömer'e, "Resûlullâh'm yapmadığı bir işi nasıl yapayım?!" dedim. Ömer, "Vallâhi, bu hayrdır" dedi ve bana mürâcaatta devâm etti. Nihâyet Allâh benim göğsümü bu iş için açtı. Ben de Ömer'in fikrine iştirâk ettim.
>
> (Zeyd anlatımını şöyle sürdürdü:) Bu sözlerden sonra Ebû Bekr bana hitâben dedi ki:
>
> — Sen genç ve akıllı bir adamsın; seni kimse ithâm edemez. Sen Resûlullâh için vahyi yazıyordun. Binâenaleyh Kur'ân'ı tetebbu ederek cem' et!
>
> Bana, bir dağı taşımayı teklif etseler, bundan daha ağır gelmezdi. Dedim ki:

— Siz Resûlullâh'ın yapmadığı bir işi nasıl yaparsınız?!
Ebû Bekr karşılık verdi:
— Allâh'a yemin ederim ki bu hayrlı bir iştir.
Ardından da bana mürâcaatta devâm etti. Nihâyet Allâh, Ebû Bekr ile Ömer'in akıllarını yatırdığı ve göğüslerini ferahlandırdığı gibi, benim de aklımı yatırdı ve göğsümü ferahlandırdı. Ben de Kur'ân'ı tetebbu ettim ve yazılı bulunduğu aseblerden [yaprakları kesilmiş ve enli tarafına yazı yazılmış olan hurma dallarından], luhfelerden [ince beyaz taşlardan] ve ricâlin sudurlarından [adamların göğüslerinden/ezberlerinden/hâfızalarından] cem' ettim. Cem' edilen bu sâhifeler –Allâh kendisini vefât ettirinceye kadar– Ebû Bekr'in yanında kaldı. Sonra hayâtı boyunca Ömer'in yanında kaldı. Sonra da Hafsa bt. Ömer'in yanında kaldı.[9]

Ömer'in (r.a) Kur'ân-ı Kerîm'in cem' edilmesi teklifine karşılık Ebû Bekr'in (r.a), "Resûlullâh'ın yapmadığı bir işi ben nasıl yapayım?!" cevâbını vermesi, Ömer'in (r.a) teklifinin, Kur'ân'ın sâde cem'ini değil, tahriren cem'ini ifâde etmesi sebebiyledir. Zîrâ Kur'ân'ın bütün âyetleri tertib olunmuş ve bu tertib üzere okunup ezberlenmişti. Fakat Kur'ân'ın ayrı ayrı yazılı parçaları, bu tertib üzere cem' edilip yazılmamıştı. Dâima ilâhî vahyi telakki ettiğinden Resûlullâh (s.a) hayâtta iken bunu yapmaya da imkân yoktu. Onun için Resûlullâh (s.a) tarafından Kur'ân-ı Kerîm'in cem' edilmesi emrolunmamıştı. Ömer (r.a) ise Ebû Bekr'den (r.a), Resûlullâh (s.a) zamânında yazılan âyetlerin cem'ini taleb ediyordu. Bu ise, Resûlullâh tarafından yapılmamış bir işti. Bu nedenle Ebû Bekr (r.a), ilk başta Ömer'in (r.a) teklifini kabûlden kaçınmıştı. Demek ki Zeyd b.

9 *Sahîh-i Buhârî* ("Kitâbu Fadâili'l-Qur'ân" ve "Kitâbu'l-Menâkıb").

Sâbit'in (r.a), Kur'ân'ın cem'iyle alâkalı olan bu beyânâtı bize, Resûlullâh (s.a) zamânında yazılan Kur'ân âyetlerinin ashâb tarafından tertibli olarak okunup ezberlendiğini, fakat bu tertibin sâdece hâfızalarda menkuş [nakşedilmiş] bulunduğunu ve aynı şekilde yazılmamış olmakla yazılmasının istendiğini anlatıyor.[10]

Zeyd b. Sâbit'in (r.a) bu işi çok müşkil görmesine ve bir dağı yerinden kaldırmanın bu işten daha kolay olduğunu söylemesine gelince: Maksad, Kur'ân'ı yalnız yazdırmak olsaydı, iş kolaylaşırdı; bir kaç hâfız bir araya gelir, onlar okur, Zeyd de yazardı. Hâlbuki böyle olmadı. Zeyd'den istenen, Resûlullâh'ın (s.a) huzûrunda yazılmış olan yazıları toplamak ve bunları Resûlullâh (s.a) ile ashâbın okuduğu tertib üzere sıralamaktı. Onun için yazılı olarak getirilen her âyet, huzûr-ı nebevîde yazılıp yazılmadığı tahkik edildikten sonra istinsâh ediliyordu. Ebû Bekr'in (r.a) Zeyd b. Sâbit'e (r.a), "Kur'ân'ı tetebbu et ve topla!" demesinden maksad da buydu. Zeyd b. Sâbit'in, "Kur'ân'ı tetebbu ettim ve yazılı bulunduğu aseblerden [yaprakları kesilmiş ve enli tarafına yazı yazılmış olan hurma dallarından], luhfelerden [ince beyaz taşlardan] ve ricâlin sudurlarından [adamların göğüslerinden/ezberlerinden/hâfızalarından] cem' ettim" demesi de bunu îzâh ediyor. Zeyd b. Sâbit'in beyânından, onun iki işle meşgul olduğu anlaşılıyor: A) Kur'ân'ın huzûr-ı nebevîde yazılan âyetlerini bulmak, B) Bunları bir cild hâlinde toplamak ve yerli yerine koymak. İşte bunun için Zeyd b. Sâbit, hâfızların hıfzına mürâcaat ediyordu. Zâten Ömer de, Kur'ân'ın cem'inde hâfızların hâfızasına mürâcaat edebilmek için bu işe bir an evvel başlanmasını teklif etmişti.

---

10 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş kısmı".

KUR'ÂN'IN OSMÂN DÖNEMİNDE CEM'İ ve YAZILIŞI

Zeyd b. Sâbit (r.a) tarafından cem' olunan Kur'ân-ı Kerîm nüshası, Ebû Bekr (r.a) tarafından muhâfaza olunmuş, onun vefâtını müteâkib Ömer'e (r.a) intikâl etmiş, sonra da Hafsa bt. Ömer'e (r.a) geçmişti. Osmân (r.a) zamânında zuhûr eden ba'zı hâl ve hâdiseler, Kur'ân-ı Kerîm'in resmen istinsâhını ve bu nüshaların merkezlere gönderilmesini, buna mukâbil kişisel nüshaların yakılarak ortadan kaldırılmasını icab ettirmiştir, ki şu rivâyet bunu icab ettiren şartları îzâh ediyor:

> Enes b. Mâlik (r.a) şöyle tahdis etti: Ermenistan fethinde Sûriyeliler ile, Ezrebîcân [Azerbaycan] fethinde de Iraklılar ile birlikte harbeden ve Kur'ân'ı farklı farklı okumalarından müteessir olan Huzeyfe b. Yeman Osmân'a (r.a) gelip dedi ki:
>
> — Ey mü'minlerin emiri! Bu ümmet; yehûdî ve hristiyanların kitâblarını okumakta düçar oldukları ihtilâfa benzer bir ihtilâfa düşmeden evvel yetiş!
>
> Bunun üzerine Osmân (r.a), Hafsa'ya haber gönderip dedi ki:
>
> — Bize Kur'ân'ın yazılı olduğu sâhifeleri gönder de, sûreleri mushaflara nakledelim/istinsâh edelim. Sonra sâhifeleri sana iâde edelim.
>
> Bunun üzerine Hafsa (r.a), muhâfaza ettiği Kur'ân'ı Osmân'a (r.a) gönderdi. Osmân da Zeyd b. Sâbit (r.a), Abdullâh b. Zübeyr, Sa'îd b. Âs ve Abdurrahmân b. Hâris b. Hişâm'ı çağırtarak onlara Kur'ân'ı istinsâh etmelerini emretti. Onlar da asıl nüshadaki sûreleri mushaflara istinsâh edip naklettiler. Osmân (r.a), –Zeyd b. Sâbit'in (r.a) Medîneli ol-

>ması sebebiyle– Kureyşli olan diğer üç kişiye hitâben dedi ki:
>
> — Siz, Zeyd b. Sâbit ile Kur'ân'dan herhangi bir şeyde ihtilâf ettiğinizde, Kur'ân'ı Kureyş lisânı ile yazın. Çünkü o, Kureyş lisânı ile nâzil olmuştur.
>
> Onlar da böyle yaptılar. Nihâyet sâhifeleri mushaflara istinsâh edip naklettiklerinde, Osmân asıl sâhifeleri Hafsa'ya iâde etti.
>
> Sonra her tarafa bu nüshalardan [istinsâh heyetinin istinsâh ettikleri Mushaflardan] birer tâne gönderdi. Bu gönderdiği Mushafların dışında kalan ve içinde Kur'ân yazılı bulunan her sâhifenin yâhûd Mushafın da yakılmasını emretti.[11]

Görüldüğü gibi, Osmân'ın (r.a) istinsâh ettirdiği Mushaflar, Ebû Bekr (r.a) döneminde cem' ve istinsâh edilen Mushaf'ın tıpkısı idi. Osmân (r.a), Kur'ân-ı Kerîm nüshalarını istinsâh ettirdikten sonra asıl nüshayı Hafsa'ya (r.a) iâde etti. Şâyet bu nüsha ile diğer nüshalar arasında –bilerek veyâ bilmeyerek yapılmış– en küçük bir fark bulunsaydı, Osmân (r.a) devrinde –ki ashâbın çoğu hayâtta idi– veyâ en azından Ali (r.a) döneminde mutlaka i'tirâz ve tenkîde sebeb olur, ortaya çıkarılırdı. Hâlbuki hiçbir i'tirâz sözkonusu olmamıştır, bilakis ashâb tarafından Osmân'ın (r.a) teşebbüsü gâyet olumlu karşılanmıştır.

Osmân (r.a) tarafından istinsâh ettirilen Mushaf sayısına gelince, en kuvvetli ve çoğunluk tarafından kabûl edilen görüşe göre bunların sayısı 4 idi; 1'i Medîne'de bırakıldı, diğer 3'ü ise Kûfe, Basra ve Şam'a gönderildi.[12]

---

11 *Sahîh-i Buhârî* ("Kitâbu Fadâili'l-Qur'ân").

12 Ebû Osman ed-Dânî, ***el-Muknî fî Ma'rifeti Mersûmi'l-Mesâhifi'l-Emsâr.***

KUR'ÂN'DA HİÇBİR FAZLALIK ve EKSİKLİK YOKTUR

Birtakım zındıklar, Kur'ân-ı Kerîm hakkında kuşku uyandırmak için İbn Mes'ûd'un Mushafında Fâtiha sûresi'nin bulunmadığı ve yine onun Felâk ve Nâs sûrelerini Kur'ân'dan saymadığı yolunda rivâyetler uydurmuşlar[13] ve bu rivâyetler –ne yazık ki– önemli kabûl edilen birçok eserde de zikredilmiştir. Buna rağmen İslâm düşmanı Prof. Noldeke bile Osmân'ın (r.a) istinsâh ettirdiği Mushafların en sahîh nüshalar olduğunu i'tirâf etmiştir:

> Osmân'ın istinsâh ettirdiği nüshaya ciddiyetle muhâlefet eden yegâne zâtın İbn Mes'ûd olduğu anlaşılıyor. İbn Mes'ûd, ashâbın en eskilerinden olduğu gibi, Peygamber'in birçok husûsî hizmetlerini de görmüş, mütefekkir ve fakîh bir zâttı. Fakat onun muhâlefeti bir te'sir icrâ etmemişti. Osmân'ın aczi dolayısıyla vukûbulan birtakım hareketlerinin derhal bütün müslümanlar tarafından itirâz ile karşılandığını düşünecek, Osmân devrinde Kur'ân'ı doğrudan doğruya

---

13 Nitekim İmâm Nevevî ve Fahruddîn er-Râzî, İbn Mes'ûd'un Fâtiha ve Felâk-Nâs sûrelerini Kur'ân'dan saymadığı yolundaki rivâyeti reddetmiş; bu haberin asılsız olduğunu söylemişlerdir (İzzet Derveze, *et-Tefsîru'l-Hadîs* ve *Qur'âni'l-Mecîd;* Suyûtî, *el-İtqân*). İbn Hazm ve Zerkeşî de, "Bu [Abdullâh b. Mes'ûd'un mezkur sûrelerin Kur'ân'dan olduğunu inkâr ettiğine dâir vârid olan rivâyetler], İbn Mes'ûd'a isnâd edilmiş bir yalandır ve uydurmadır" demişlerdir (Mennâ Halil el-Kattân, *Ulûmu'l-Qur'ân: Kur'ân İlimleri;* Hüseyin Küçükkalay, *Abdullâh ibn Mes'ûd ve Tefsîr İlmindeki Yeri;* Zerkeşî, *el-Burhân*).

> Muhammed'den öğrenen müslümanlar bulunduğunu dikkat gözünden uzak tutmayacak olursak, o zamân Osmân tarafından istinsâh ettirilen Kur'ân nüshalarının en sahîh nüsha olduğunu kabûle mecbûr oluruz. Çünkü hiçbir fırka, hattâ Ali'nin fırkası bile Osmân'ın hareketinde bir hatâ bulamamış yâhûd Osmân ile âilesinin en kuvvetli taraftarlarından biri olan Zeyd'in topladığı nüshayı reddetmemiştir.[14]
>
> İbn Mes'ûd, Fâtihâ ve Muavvezeteyn'i [Felâk ve Nâs sûrelerini] Mushafında bulundurmamaktadır.[15]

Prof. Noldeke'nin, "Osmân'ın istinsâh ettirdiği nüshaya ciddiyetle muhâlefet eden yegâne zâtın İbn Mes'ûd olduğu anlaşılıyor" ve "İbn Mes'ûd, Fatihâ ve Muavvezeteyn'i [Felâk ve Nâs sûrelerini] Mushafında bulundurmamaktadır" şeklindeki iddiâsının, ciddî hiçbir mesnedi yoktur. Yukarıda da ifâde ettiğimiz üzere, bu husûstaki rivâyetler, zındıklar tarafından uydurulup İbn Mes'ûd'a (r.a) isnâd edilmiştir.[16] Nitekim İbn Nedîm *Fihrist*'inde, İbn Mes'ûd'a (r.a) âit olduğu iddiâ edilen bu Mushaflardan birkaçını gördüğünü, bunlar arasında birbirine mutâbık iki nüshanın bile mevcûd olmadığını; diğer taraftan, İbn Mes'ûd'a (r.a) isnâd edilen ve kendisinin de tedkîk ettiği 200 senelik bir nüshada da Fâtiha sûresi'nin –iddiâ edildiğinin aksine– mevcûd olduğunu ifâde eder.[17] Aynı hakîkat, İbn İs-

14 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş kısmı".

15 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş kısmı".

16 Bkz. İzzet Derveze, *et-Tefsîru'l-Hadîs* ve *Qur'âni'l-Mecîd;* Suyûtî, *el-İtqân;* Mennâ Halil el-Kattân, *Ulûmu'l-Qur'ân: Kur'ân İlimleri;* Hüseyin Küçükkalay, *Abdullâh ibn Mes'ûd ve Tefsîr İlmindeki Yeri;* Zerkeşî, *el-Burhân.*

17 Tayyib Okiç, *Tefsîr ve Hadîs Usûlünün Ba'zı Mes'eleleri;* M. Abdullah Draz, *Kur'ân'ın Anlaşılmasına Doğru.*

hâk tarafından da ortaya konur: İbn İshâk (zikreden, Dr. Jeffery) zikri geçen Mushaf'ın pek çok nüshaları arasında, birbirinin aynı olan iki nüsha bile bulunmadığını bildirmektedir.[18] Yine, Zirr b. Hubeyş'ten (ö. 83 h.) gelen kırâ'atte İbn Mes'ûd Mushafında –iddiâ edildiğinin aksine– hem Fâtiha ve hem de Muavvazeteyn'in [Felâk ve Nâs sûrelerinin] mevcûd olduğu görülmektedir.[19]

Hakkında birtakım rivâyetler bulunan Übey b. Ka'b'ın (r.a) Mushafına gelince: Bu husûsta Prof. Noldeke şöyle diyor:

> Übey b. Ka'b mecmuası [nüshası], bugün elimizde bulunan nüshanın aynı idi. Übey b. Ka'b bu nüshayı, Zeyd b. Sâbit'in asıl nüshasından nakletmiş olmalıdır. İbn Mes'ûd'un sûreleri sıralamasına âit fihrist de mevcud olduğundan, onun mecmuası [nüshası] hakkında da aynı şeyi söyleyebiliriz. Anlaşılan uzun sûreleri başa geçirmek ve kısa sûrelere takdim etmek, Zeyd'den fazla İbn Mes'ûd'un eseridir. İbn Mes'ûd, Fatihâ ve Muavvezeteyn'i [Felâk ve Nâs sûrelerini] Mushafında bulundurmamaktadır. Übey ise Kur'ân mecmuasına [nüshasına], Muhammed tarafından söylenilen iki du'âyı [kunut du'âlarını] ilâve etmiştir. Bu gibi du'âların Kur'ân'a nisbeti üzerinde ihtilâf hâsıl olduğu istihrâc edilebilir. Bu mecmualardaki kırâ'at ihtilâfları da pâyidâr kalmıştır. Bu kırâ'atlerin bir kısmı meşhur kırâ'atin mâdûnunda olduğu hâlde, ba'zılan onun seviyesindedir, az bir kısmı ise ona tercîhe şâyandır.[20]

---

18 M. Abdullah Draz, *Kur'ân'ın Anlaşılmasına Doğru.*

19 Hüseyin Küçükkalay, *Abdullâh ibn Mes'ûd ve Tefsîr İlmindeki Yeri;* Suyûtî, *el-İtqân;* Zerkeşî, *el-Burhân.*

20 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş kısmı" (Ansiklopediya Britanika'nın "Muhammedîlik" maddesinden naklen).

Prof. Noldeke'nin, "Übey ise Kur'ân mecmuasına, Muhammed tarafından söylenilen iki du'âyı ilâve etmiştir. Bu gibi du'âların Kur'ân'a nisbeti üzerinde ihtilâf hâsıl olduğu istihrac edilebilir [çıkarılabilir]" sözü de dayanaktan yoksundur. Evvelâ şunu belirtelim ki, Übey b. Ka'b'ın Mushafının –eğer böyle bir Mushaf varsa– diğer Mushaflardan ayrı bir husûsiyyetinin veyâ fazlalığının olduğuna dâir sahîh hiçbir rivâyet yoktur. Geç dönemlere âit ba'zı eserlerde birtakım zayıf rivâyetler varsa da, bunlar, Buhârî gibi mutemed muhaddislerin rivâyetleri tarafından nakzedilmektedir. Aslında bu husûsta hiçbir delîle ihtiyaç olmadığı gibi, fazla söze de hâcet yoktur: Übey b. Ka'b'ın, ashâbın tümüne muhâlefet ederek Mushafına iki du'â [kunut du'âlarını] eklemesinin ve bunların Kur'ân'dan olduğunu iddiâ etmesinin mümkün olmadığı âşikârdır.

Şiîler'den [Ca'ferîler'den/İmâmiye'den] ba'zılarının Kur'ân-ı Kerîm'in tahrif edildiğini iddiâ etmelerine gelince: Şiîlerin ekserisi bu iddiâyı reddeder. Şiîlerin önemli âlimlerinden ikisinden; Ebû Câfer Muhammed b. Ali ibn Bâbeveyh el-Kummî [Şeyh Sâduk] (ö. 381 h.) ile Molla Muhsin'den birer alıntı yapmakla yetinelim:

> •İnancımız odur ki, Yüce Allâh'ın, Nebîsi Muhammed'e (s.a) indirdiği Kur'ân, iki kapak [deffeteyn] arasındadır; insânların ellerinde olandır ve bundan fazlası değildir. Bizim, Kur'ân'ın bundan [mevcud hâlinden] fazla olduğunu söylediğimizi ileri süren, bir yalancıdır.[21]
>
> •İçimizden ba'zı kimseler ve Haşvîler, Kur'ân'da tahrif ve

---

21 Ebû Ca'fer Muhammed b. 'Alî ibn Bâbeveyh el-Kummî [Şeyh Sadûk], *Risâletu'l-İ'tikâdâdi'l-İmâmiyye* [*Şiî-İmâmiyye'nin İnanç Esâsları*].

noksan olduğunu söylüyorlar. Fakat dostlarımızın ve ekseriyetimizin itikâdı buna muhâliftir. Çünkü Kur'ân, Hz. Muhammed'in mu'cizesidir ve dîn ilmlerinin kaynağıdır. Müslümanlar bu kitâbı muhâfaza için hiçbir gayreti esirgememişler ve Kur'ân'ın herhangi bir tahrife uğramasına mâni olmuşlardır. Kur'ân, elimizde bulunan şekliyle Resûl-i Ekrem'in hayâtında toplanmış ve böylece sıralanmıştır.[22]

KUR'ÂN'IN İNDİRİLİŞ AMACI

Kur'ân-ı Kerîm, insânlar için bir hidâyet olması, âyetleri insânlar tarafından tedebbür ve tezekkür edilmesi, ittikâ edilmesi; îmân edenlerin îmânda sâbit kılınması ve müslümanlara, muttakîlere bir hidâyet ve müjde, ulü'l-elbâb için bir tezekkür olması için indirilmiştir:

> İnsânlar için bir hidâyet, hidâyetten ve furkândan [hakk ile bâtılı ayırahdan] beyyineler [apaçık delîller] olarak Kur'ân onda [Ramazan ayı'nda] indirilmeye başlandı. (Bakara/185)
>
> Söyle onlara: "Onu [Kur'ân'ı] Rabbinden hakk ile Rûhu'l-Kudüs [Cebrâîl] indirdi, ki îmân edenleri tesbit etmek [îmânda sâbit kılmak] ve müslümanlara [Allâh'a teslim olanlara/kendilerini Allâh'a teslîm edenlere] bir hidâyet, bir müjde olmak için". (Nahl/102)
>
> *Elif-Lâm-Mîm.* Şu o kitâb –ki onda [o kitâbda] rayb yoktur– muttakîler için bir hidâyettir. (Bakara/1-2)
>
> Bir kitâb ki mübârek, âyetlerini tedebbür etsinler ve ulü'l-elbâb tezekkür etsin diye onu sana indirdik. (Sâd/29)

---

22 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş kısmı" (*Tefsîr-i Sâfî*'den naklen).

> Andolsun ki bu Kur'ân'da insânlar için her türlüsünden mesel darbettik ki tezekkür etsinler; hiçbir eğriliği bulunmayan Arabî bir hitâbe ki ittikâ etsinler. (Zümer/27-28)

Bu bakımdan, hastalar ve hastalıklar yâhûd ölmek üzere olanlar ve ölüler için okuyarak indiriliş amacına aykırı biçimde kullanmak veyâ mistik ve bâtınî çıkarımlarda bulunmak veyâ cifr ve ebced hesâblarına konu yapmak veyâ bilimsel icadları, keşifleri, modern bakış açılarını, kabûlleri, anlayış ve sistemleri onaylatmak üzere –murâdı hilâfma– yorumlamak Kur'ân'ı işlevsiz kılar.[23]

KUR'ÂN'IN PARÇA PARÇA İNDİRİLMESİNİN HİKMETİ

Allâh Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'i, Resûlullâh'ın (s.a) gönlüne iyice yerleştirmek ve müşriklerin getirdikleri mesellere karşılık hakkı ve tefsîrin/açıklamanın daha güzelini getirmek için yirmi küsur yılda peyderpey [lüzûm hâsıl oldukça parça parça] indirmiştir:

> O küfredenler dediler ki: "O Kur'ân o'na [Muhammed'e], cümlesi birden [toptan] indirilseydi ya!"
> Biz onu [o Kur'ân'ı] gönlüne iyi tesbit ed(ip yerleştir)elim diye böyle (ceste ceste/parça parça) indirdik ve fevkalâde bir tertîl ile tertîl eyledik. Hem, (Kur'ân'ın ceste ceste/par-

---

23 Özellikle son dönemlerin modası hâline gelen "bilimsel/bilimci tefsîr" husûsunda ayrıntılı bilgi için bkz. Dücane Cündioğlu, *Tefsîr'de Helenizm: "Bilimsel Tefsîr" Zaafı ve Eleştirisi* ("Bilgi Hikmet" Dergisi, 1993, sayı: 4) ve *Kur'ân ve Dile Dair* ve *Kur'ân Çevirilerinin Dünyâsı.*

ça parça indirilmesinin bir hikmeti de şudur ki) onlar [o küfredenler] sana herhangi bir mesel ile gelmezler ki, mutlaka Biz sana hakkı ve tefsîrin daha güzelini getirmiş olmayalım. (Furkân/32-33)

KUR'ÂN'IN KIRÂ'ATİ: YEDİ-ON KIRAAT ve YEDİ HARF [EL-AHRUFU'S-SEB'A]

YEDİ-ON KIRAAT

Abdullâh b. Âmir (ö. 118 h.), Abdullâh b. Kesîr (ö. 120 h.), Âsım b. Behdele (ö. 127 h.), Ebû Amr b. el-A'lâ el-Basrî (ö. 154 h.), Hamza b. Habîb (ö. 156 h.), Nâfi b. Abdirrahmân (ö. 169 h.) ve el-Kisâî (ö. 189 h.) kırâ'atlerinin –ki İbn Mücâhid (ö. 324 h.) tarafından belirlenip seçilmiştir– ve ba'zılarına göre de bunlara ilâve olarak Ebû Ca'fer Yezîd b. el-Ka'ka' (ö. 130/132 h.), Ya'kûb b. İshâk el-Hadramî (ö. 205 h.) ve Halef ibn Hişâm (ö. 229 h.) kıraatlerinin –ki Ebû Bekr b. Mihran en-Neysabûrî (ö. 381 h.) tarafından belirlenip seçilmiştir–[24] mü-

[24] Mustafa Öztürk, *Tefsîr Târihi Araştırmaları:* İbn Mücâhid (ö. 324 h.), *Kitâbu's-Seb'a fi'l-Qırâat* isimli eserinde kıraatleri ve kıraat imâmlarını yedi ile sınırlandırmış, bu da kabûl görmüştür. Oysa ki kıraatle ilgili ilk eserlerde "7 kıraat"ten hiç söz edilmemiş, aksine 20'den fazla kurranın kıraatlerine yer verilmiştir. Nitekim Ebû Muhammed Mekkî şöyle diyor: "Kıraat ilminde imâm vasfını hâiz müellifler, eserlerinde bu 7 imâmdan çok daha üstün mertebede olan 70 küsur kurranın ismini saydılar. Hattâ ba'zı âlimler eserlerinde bu 7 kurradan bir kısmını (meselâ, Ebû Hatim ve ba'zı müellifler; Hamza, Kisâî ve İbn Âmir'in isimlerini) hiç zikretmediler. (...) Kaldı ki Kisâî'nin 7 kıraat imâmının arasına katılması, İbn Mücâhid'in ma'rifetiyle Me'mun döneminde, yani daha dün gerçekleşti".

tevâtür olduğu iddiâ edilmiştir. Ancak bu iddiâ –hakklı olarak– kuşkuyla karşılanmış; kırâ'atlerin ahad, hattâ kısmen ictihâdî oldukları ve şazlardan hâli olmadıkları ifâde edilmiş, kimi kurra, âlim ve gramerciler tarafından da bu kırâ'atlerden ba'zısı ve İbn Mücâhid'in kurra seçimi tenkîd edilmiştir.[25]

Öyleyse İbnu'l-Cezerî'nin (ö. 833 h.) de belirttiği –ki İbn Miksem (ö. 354 h.), Ahmed b. Ammâr el-Mehdevî (ö. 430 h.), Mekkî b. Ebî Tâlib (ö. 437 h.), Ebû 'Amr ed-Dânî (ö. 444 h.) ve Ebû Şâme (ö. 665 h.) de aynı görüştedir– gibi, Resm-i Osmânî'ye [Osmân tarafından cem' ve istinsâh ettirilen Mushafın yazısına] ve Arab diline uygun olup güvenilir yollarla nakledilmiş her kırâ'at dikkate alınabilir.[26] Ama sâdece dikkate alınabilir; daha öteye gidip bunların –birtakım rivâyetlere, nakillere ve kabûllere dayanılarak– Allâh'a, Cebrâîl'e ve Peygam-

---

25 Zerkeşî, *el-Burhân;* Mehmet Ünal, *Kur'ân'ın Anlaşılmasında Kırâ'at Farklılıklarının Rolü;* Tabatabaî, *İslâm'da Kur'ân;* Abdurrahman Çetin, *Kırâ'atların Tefsîre Etkisi, Kur'ân'ın Farklı Yorumlarına Te'sir Eden Kırâ'atlar;* Mennâ Halil el-Kattân, *Ulûmu'l-Qur'ân: Kur'ân İlimleri;* Mustafa Öztürk, *Tefsîr Târihi Araştırmaları:* Nitekim Ebû Şâme el-Makdisî (ö. 665 h.) şöyle demektedir: "Biz, 'Sahîh kırâ'atler yedi kırâ'at imâmına nisbet edilen ve onlardan nakledilen kırâ'atlerdir' dediğimizde, 'yedi kırâ'at imâmından rivâyet edilen kırâ'atlerin tümü sahîhtir' fikrini savunmuş olmuyoruz. Bilakis, söz konusu imâmlardan nakledilen kırâ'atlerden ba'zıları, üç temel sıhhat şartından birini taşımaması hasebiyle zayıf ve şazdır".

26 Abdurrahman Çetin, *Kırâ'atların Tefsîre Etkisi, Kur'ân'ın Farklı Yorumlarına Te'sir Eden Kırâ'atlar;* Mehmet Ünal, *Kur'ân'ın Anlaşılmasında Kırâ'at Farklılıklarının Rolü;* Mustafa Öztürk, *Tefsir Târihi Araştırmaları.*

ber'e âit kabûl edilmesi, Kur'ân'ın mevsûkiyyetine halel getirir.[27]

YEDİ HARF [EL-AHRUFU'S-SEB'A]

Resûlullâh'ın (s.a), "Cebrâîl bana bir harf üzere okuttu da, ona mürâcaat ettim ve yedi harfe ulaşıncaya kadar mürâcaatımı tekrârladım"[28] ve "Kur'ân yedi harf üzere nâzil oldu, ondan kolayınıza geleni okuyun"[29] dediği rivâyet edilmektedir. "Yedi harf" ile alâkalı bu rivâyetler sahîh olsa bile kimseye bir faydası yoktur; zîrâ "yedi harf" ile ne kasdedildiği belli değildir; o kadar belli değildir ki, herkes keyfine göre bir yakıştırmada bulunmuş ve bu husûstaki görüşler altmışa ulaşmıştır.[30a] Nitekim Ebû Bekr ibnu'l-Arabî de bu husûsa, "yedi harf"in ne ma'nâya geldiğine dâir bir nass ve bir eser bulunmadığını, bu sebeble de herkesin kendince bir şeyler söylediğini belirterek işâret etmiştir.[30b] Kur'ân târihinin ilk dönemle-

27 Bir örnekle yetinelim: Ebu'l-Leys es-Semerkandî diyor ki: "Eğer, 'Bir âyetin iki kırâ'at ile okunması durumunda, Allâh ikisiyle de mi buyurmuştur, yoksa sâdece biriylemi buyurmuştur?' diye sorulursa, şöyle cevâb verilir: Kırâ'atlerden her birinin diğerinden ayrı bir anlamı varsa, Allâh her ikisiyle de buyurmuş demektir, ki bu durumda her iki kırâ'at de ayrı âyet mesâbesinde olur. İki kırâ'atin anlamının bir olması durumunda ise, Allâh biri ile buyurmuş, fakat her iki şekilde de okunmasına ruhsat vermiş demektir". (*Bahru'l-Ulûm*)

28 *Sahîh-i Buhârî.*

29 *Sahîh-i Buhârî* ve *Sahîh-i Müslim.*

30a Subhi es-Sâlih, *Kur'ân İlimleri.*

30b Abdurrahman Çetin, *Kur'ân-ı Kerîm'in İndirildiği Yedi Harf ve Kırâ'atlar.*

rinde "el-Ahrufu's-Seb'a" [yedi harf] adı altında yapılan tartışma ve ihtilâflar, –büyük ihtimâlle– Kur'ân'ın "sözlü bir metin" oluşundan kaynaklanmıştır.[31]

KUR'ÂN'IN İ'CÂZI/EŞSİZLİĞİ

Kur'ân-ı Kerîm'i tebliğ etmeye başlamasıyla birlikte Mekkeli müşrikler Muhammed'i (s.a) mecnûn [cinnlenmiş/cinnin te'siri altına girmiş], şâir, kâhin, sihrbaz-sihrlenmiş telakkî ettiler, fakat çok geçmeden işin ciddiyetini anlayarak îmân edenleri dînlerinden döndürmek için yapmadıklarını bırakmadılar; lâkin mü'minler Kur'ân sâyesinde öyle bir hâlet-i rûhiyeye bürünmüşlerdi ki her şeylerini fedâya hazırdılar. Kur'ân'ı, Muhammed (s.a) tarafından uydurulan, cinnler ve şeytânlar tarafından getirilen bir söz telakkî edenlere Kur'ân meydan okudu:

> Eğer insânlar ve cinnler bu Kur'ân'ın mislini/benzerini getirmek üzere toplansalar, birbirlerine destek de olsalar yine onun benzerini getiremezler. (İsrâ/88)
>
> Yine de, "Onu (Muhammed) uydurdu" diyorlar. "Öyle ise" de, "haydin onun gibi uydurma on sûre getirin, –Allâh'ın dûnundan [berisinden/aşağısından/altından] gücünüzün yettiklerini de çağırın– eğer sâdıklarsanız". (Hûd/13)
>
> Yine de, "Onu (Muhammed) uydurdu" diyorlar. De ki: "Öyle ise, haydi onun misli/benzeri bir sûre getirin ve Allâh'ın dûnundan [berisinden/aşağısından/altından] gücünüzün yettiklerini de çağırın, eğer (iddiânızda) doğru iseniz". (Yûnus/38)

---

31 Dücane Cündioğlu, *Sözlü Kültür'den Yazılı Kültür'e Anlamın Târihi.*

> Eğer kulumuza indirdiğimiz [Kur'ân] husûsunda rayb içinde iseniz, haydi onun ayarından bir sûre getirin, –Allâh'ın dûnundan [berisinden/aşağısından] gücünüzün yettiklerini de çağırın– eğer sâdıksanız. (Bakara/23)

Mü'minler, Kur'ân'ın irşâdı, aydınlatıcılığı, temizleyiciliği ve dönüştürücülüğü sâyesinde câhiliyye ve küfr pisliklerinden sıyrılıp tertemiz bir hayâta adım attılar. Öyle ki, yeryüzünde eşine az rastlanır fazîlet timsâli bir cemaat vücûda geldi. Bu hakîkat, İslâm ve Kur'ân düşmânları tarafından da i'tirâf edilmiştir:

> •En eski zamânlardan beri Mekke ve Arabistan yarımadası, rûhânî bir gerilik içinde idi. Hristiyanlık ve Yehûdîlik'in basit ve muvakkat te'siri yâhûd Arab kafasının felsefî düşünce taharrileri, sâkin bir gönlün sathı üzerindeki temevvâçler gibi idi. Fakat sathın altı sâkin ve hareketsizdi. Halk; cehâlet, zulm ve tecâvüz içinde yaşaya yaşaya ahlâksızlık gayyâlarına batmıştı. Onların dîni; en kaba putperestlik, îmânları; görülmeyen şeylere hurâfe-perestâne bir korku beslemekti... Hicretten 13 sene evvel Mekke bu müthiş gerilik içinde en sefil hayâtı sürdürüyordu. Fakat bu 10 sene ne muazzam bir inkılâba şâhid oldu!.. Yehûdîlik, Medîne halkının kulaklarında mütemâdiyen çınlayan bir dîndi. Fakat Arablar, ancak Muhammed'in rûhları titreten sesini duyduktan sonra uykularından uyandılar ve yepyeni, samîmi bir hayâta birden-bire kavuştular.[32]
>
> •Arablar derecesinde, birbirinden ayrı bir millet bulmak müşkildi. Fakat birdenbire bir mu'cize vukûbuldu. Şahsiye-

---

32 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş" kısmı (William Muir'in, *Muhammed'in Hayâtı* isimli eserinden naklen).

tine güvenen ve insânları Allâh yolunda irşâd da'vâsıyla ortaya çıkan bir adam [Muhammed], birden-bire imkânsız olan şeyi yaptı, yâni bu birbiriyle dövüşen, didişen insânları birleştirdi.[33]

•İster büyük mürşidin [Muhammed'in], ister en güzîde insânlardan olan ashâbının hayâtını yâhûd ister onların fethettikleri muhtelif memleketlerde tatbîk ettikleri hareket tarzını veyâ onların cesâret, fazîlet ve hissiyâtını nazar-ı i'tibâra alalım: İlk müslümanların hayâtında karşılaşacağımız hâdiseler derecesinde târihin iftihâr edeceği hâdiselerin bir eşine tesâdüf edemeyiz.[34]

•O [Kur'ân], Muhammed'in iddiâ ettiği yegâne mu'cize, "Dâimî mu'cize" dediği bir kitâb idi ve hakîkaten de o bir mu'cizedir.[35]

•Kur'ân, iknâ gücüne, belâğâtine ve hattâ terkibine erişilmez bir kitâbdır.[36]

•Arabların İslâm sâyesinde medenîleştikleri kadar hızlı medenîleşen başka bir toplum yoktur.[37]

---

33 Mevlânâ Muhammed Ali, *İslâm Dîni;* Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* (*The İns and Outs of Mesopotamia*'dan naklen).

34 Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu* "Giriş" kısmı (Kont Boulainvelliers'in, *Muhammed'in Hayâtı* isimli eserinden naklen).

35 Mevlânâ Muhammed Ali, *İslâm Dîni* (Bosworth Bmith'in *Life of Mohammed* isimli eserinden naklen).

36 Mevlânâ Muhammed Ali, *İslâm Dîni* (Hirschfeld'in, *New Researches* isimli eserinden naklen).

37 Mevlânâ Muhammed Ali, *İslâm Dîni* (Hirschfeld'in, *New Researches* isimli eserinden naklen).

> •En güzide Arab muharrirlerinin, Kur'ân değerinde birşey ortaya koymayı başaramamaları şaşılacak birşey değildir.[38]

Kur'ân'ın metni, ma'nâ yüklü lafızlardan, bu lafızlarla kâim ma'nâlardan ve lafızlarla ma'nâları bir araya getiren nazmdan meydana gelir. Kur'ân'ın lafızları, Kur'ân nâzil olmadan önce Arabların bildiği, konuştuğu lafızlar idi; bu lafızların ma'nâları da yine aynı şekilde onların bildikleri ma'nâlar idi. Allâh Teâlâ, onlara bilmedikleri lafız ve ma'nâlarla hitâb etmemiş, bilakis murâdını bu lafız ve ma'nâlar vâsıtasıyla onlara bildirmiştir. Ebû Süleymân el-Hattâbî (ö. 388 h.) *Beyânu İ'câzi'l-Qur'ân* adlı eserinde bu hakîkati şu şekilde dile getirmektedir:[39]

> Bir kelâm ancak şu üç unsurla kâim olur: Ma'nâyı taşıyan lafız, lafızla kâim bir ma'nâ ve bu ikisini birbirine bağlayan bir nazm.[40]

Hattâbî, bu üç unsurun da Kur'ân'da mükemmel bir sûrette bir araya geldiğini göreceklerini, Kur'ân'ın lafızlarından daha fasih, daha düzgün, daha hoş bir lafız, Kur'ân'ın ma'nâla-

---

38 Mevlânâ Muhammed Ali, *İslâm Dîni* (Palmer'in, *to Translation of Qur'ân* isimli eserinden naklen).

39 Dücane Cündioğlu, *Sözlü Kültür'den Yazılı Kültür'e Anlam'ın Târihi*. İbn Cerîr et-Taberî de aynı hakîkate başka bir açıdan dikkat çekmektedir: "Allâh Teâlâ Arablara hitâb ederken, onlara maksadını anlatmak ve Arabların kendi aralarında birbirlerine hitâb ederken kasdettikleri anlamı bildirmek için hitâb etmiştir" (İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Qur'âni'l-'Azîm*).

40 Dücane Cündioğlu, *Sözlü Kültür'den Yazılı Kültür'e Anlam'ın Târihi* (Hattâbî'den naklen).

rından, konuları itibâriyle daha önde, özellikleri itibâriyle daha üstün bir ma'nâ, Kur'ân'ın nazmından te'lif bakımından daha güzel, uyum ve şekil bakımından daha kuvvetli bir nazm bulamayacaklarını söyler. Ona göre bu üç unsur da diğer sözlerde ayrı ayrı bulunabilir; ancak hepsi bir arada alîm ve kadîr olan Allâh'ın Kelâmı'ndan başka bir kelâmda bulunamaz. Râğıb el-İsfehânî ise (ö. 425? h.) *–Câmîu't-Tefâsîr* adlı eserinin mukaddimesinde yazdığı üzere– lafız ve ma'nâ'nın Kur'ân'ın unsuru olduğu ve fakat nazm'ın Kur'ân'ın unsuru değil, sûreti olduğu kanaatindedir. O, Kur'ân'ın zâtına taalluk eden i'câzın, onun lafzıyla ve ma'nâsıyla alâkalı olmadığını düşünmektedir. Râğıb el-İsfehânî'nin bu görüşlerini şimdi kendi kaleminden okuyalım:[41]

> Kur'ân'ın i'câzı, "Kur'ân'ın fesâhetine taalluk eden i'câz" ve "insânları ona muâraza etmekten/benzerini getirmekten alıkoyan i'câz [*sarfe*]" olmak üzere iki açıdan ele alınabilir. Kur'ân'ın fesâhetine taalluk eden i'câz, Kur'ân'ın lafız ve ma'nâdan mürekkeb olan unsuruyla alâkalı değildir; zîrâ *Arabca bir metin olarak...* (Yûsuf/2) veyâ *Arab diliyle...* (Şu'arâ/195) âyetlerinde olduğu gibi, Kur'ân'ın lafızları, Arabların lafızlarıdır. Allâh Teâlâ, *Elif-Lâm-Mîm. Şu o kitâb –ki...* (Bakara/1-2) şeklinde bir ifâde kullanmakla, Kur'ân'ın da tıpkı bunlar gibi kelâmın maddesini teşkil eden harflerden mürekkeb bir söz olduğunu îmâ etmiştir. Kur'ân'ın fesâhetine taalluk eden i'câz, onun ma'nâlarıyla da alâkalı değildir; zîrâ, *Muhakkak ki bu* [*Kur'ân'ın anlattıkları*] *önceki Kitâblarda da vardır* (Şu'arâ/196) veyâ *Onlara, önceki sâhifelerde olanların açıklaması gelmedimi?!*

41 Dücane Cündioğlu, *Sözlü Kültür'den Yazılı Kültür'e Anlam'ın Târihi.*

(Tâ-Hâ/133) âyetlerinde olduğu gibi, Kur'ân'ın ma'nâlarından bir çoğu semâvî Kitâblarda mevcuddur; dolayısıyla Kur'ân'ın i'câzı "maarif-i ilâhiyye, mebde ve meâd'ın beyânı, ihbâr-ı ğayb" gibi ma'nâ cihetinden bir mu'cize de değildir. Çünkü Kur'ân'ın i'câzı, Kur'ân'a, onun salt Kur'ân olması haysiyyetiyle râci değildir; bilakis bütün bunlar, önceden ta'lîm ve taallüm olmaksızın husûle gelmiştir. Meselâ ğaybî ihbar, ister bu nazmla veyâ bir başkasıyla, ister Arabca'yla, ister Farsça'yla veyâ başka bir dille, ister ibâreyle veyâ işâretle vârid olsun, en nihâyet muğayyeb'i ihbardan ibârettir. Kur'ân, kendisine mahsûs nazmı sebebiyle Kur'ân'dır; tıpkı şiir'in kendisine mahsûs nazmıyla şiir, hutbe'nin kendine mahsûs nazmıyla hutbe olması gibi. Nazmı, Kur'ân'ın sûreti, lafız ve ma'nâsı ise onun unsurudur. Sûretlerin değişmesiyle, bir şeyin sâdece hükmü ve ismi değişir, unsuru değişmez. Meselâ yüzük, küpe ve bilezik gibi zînet eşyâlarının sûretlerinin değişmesiyle isimleri değişir ve fakat altın veyâ gümüş olan unsuru değişmez. Nitekim altından, gümüşten veyâ demirden yapılan yüzüğe –unsuru farklı da olsa– yine "yüzük" adı verilir. Buna mukâbil sâdece altından yapılmış zînet eşyâlarının sûretleri değişirse –unsuru aynı olsa bile– isimleri de değişir. Bu husûs iyice anlaşıldığında, Kur'ân'a mahsûs olan i'câzın, yine Kur'ân'a mahsûs bir nazmla alâkalı olduğu hemen anlaşılır.[42]

Bütün zamânlarda kendi doğruluğunun yaşayan bir delîli olan; ferdde, âilede, toplumda büyük bir dönüşüm; maddî-ma'nevî, aklî-rûhî bir uyanış meydana getiren Kur'ân-ı Kerîm

42 Dücane Cündioğlu, *Sözlü Kültür'den Yazılı Kültür'e Anlam'ın Târihi* (Râğıb el-İsfehânî'den naklen).

eşsiz bir mu'cizedir. Dolayısıyla Kur'ân'ın i'câzı/eşsizliği, taklid edilemezliği ve benzerinin getirilemezliği; onun fesâhet ve belâgatinden ziyâde hidâyetinde aranmalıdır.[43] Nitekim Allâh Teâlâ buyuruyor ki:

> Şimdi onlara indimizden o hakk [Kur'ân] gelince, "Niçin Mûsâ'ya verilenin misli verilmedi" dediler. Önceden Mûsâ'ya verilene de küfretmedilermi?! "İki sihir tezâhür etti" dediler ve "Doğrusu biz hepsine kâfirleriz" dediler. De ki: "O hâlde Allâh indinden bu ikisinden [Tevrât'la Kur'ân'dan] daha hidâyetkâr bir kitâb getirin de ben ona tâbi olayım, eğer sâdıksanız". (Kasas/48-49)

MUSHAFLARIN HAREKELENMESİ ve NOKTALANMASI

Osmân'ın (r.a) istinsâh ettirdiği mushaflarda nokta, hareke ve şekiller mevcud değildi. Arablar fıtrî melekeleriyle bunların arasını ayırabiliyor; doğru okuyabilmek için şekil, hareke ve noktalamaya ihtiyaç duymuyorlardı. Ebû Ahmed el-Askerî'nin (ö. 382 h.) de belirttiği gibi, halk, Abdulmelik b. Mervân'ın hilâfetine kadar 40 küsur sene Osmân (r.a) Mushaflarını bu şekilde okumaya devam etti.[44] Ğayr-i Arablarla karışma nedeniyle Arab dilinde baş-gösteren bozulma, –doğru okunmasını sağlamak için– Kur'ân'ın noktalanmasını ve harekelenmesini gerekli kıldı. Başlangıçta hareke, noktalardan ibâret olup tedrîcen gelişerek hicrî 3. asırda zirveye ulaştı. Kur'ân'ı ilk nokta-

---

43 Fahruddîn er-Râzî, *Tefsîr-i Kebîr*; W.M. Montgomery Watt, *Muhammed'in Mekkesi*.

44 Subhi es-Sâlih, *Kur'ân İlimleri*.

layanın, noktalamaya ilk başlayanın kim olduğu husûsu ihtilâflıdır. Bu konuda üç isim öne çıkmaktadır: Ebu'l-Esved ed-Düelî, Yahyâ b. Ya'mer (ö. 120 h.) ve Nasr b. Âsım el-Leysî (ö. 89 h.). Ba'zılarına göre Kur'ân-ı Kerîm'i –Ziyâd'ın veyâ Abdulmelik b. Mervân'ın emriyle– ilk defâ noktalayan kişi Ebû Esved ed-Düelî olup fetha/üstün için harfin üzerine bir nokta, kesra/esre için harfin altına bir nokta, ötre için harfin kısımları arasına bir nokta ve sükûn için de iki nokta koydu.[45] Ba'zılarına göre de Kur'ân-ı Kerîm'i noktalayan ilk kişi Yahyâ b. Ya'mer'dir (ki, Ebû Esved ed-Düelî'nin öğrencisidir). İbn Hallikan'ın ifâdesine göre İbn Sîrin'in (ö. 110 h.) noktalanmış bir mushafı vardı; bunu da Yahyâ b. Ya'mer noktalamıştı.[46] Diğer ba'zılarına göre ise, Kur'ân'ı noktalayan ilk kimse Nasr b. Âsım el-Leysî'dir[47] (–ki hem Ebû Esved ed-Düelî'den, hem de Yahyâ b. Ya'mer'den ders almıştır–). Her ne kadar Kur'ân'ı ilk olarak noktalayanın kim olduğunu belirleyecek kesin bir delîl olmasa da, zikri geçen kimselerin bu konuda bir payları bulunduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu alanda, Ubeydullâh b. Ziyâd'ın (ö. 67 h.), özellikle de Haccâc b. Yûsuf es-Sekafî'nin (ö. 95 h.) büyük hizmetlerinin geçtiği de kesindir.[48] Hattâ Haccâc b. Yûsuf için, "Onbir yerde Kur'ân yazısını ıslah etti. Onun yaptığı bu ıslahat ile Kur'ân yazısı en açık ve en kolay okunur yazı oldu"[49] denilir. Sonra Halîl (ö. 175 h.), fetha'yı harfin üzerine bir çizgi, kesra'yı harfin altına bir çizgi, ötreyi harfin üstünde küçük bir

---

45 ez-Zerkânî, *Menâhilu'l-İrfân*.

46 İbn Hallikan, *Vefâyâtu'l-A'yân*.

47 Zerkeşî, *el-Burhân*.

48 Subhi es-Sâlih, *Kur'ân İlimleri*.

49 İbn Ebî Dâvûd, *Kitâbu'l-Mesâhif*.

vav, tenvin'i de benzerlerini ziyâde ederek (yani, iki üstün, iki esre, iki ötre ile) gösterdi.[50] Ayrıca hemze'yi, şedde'yi, revm'i ve işmâm'ı da ilk vaz' eden odur.[51]

Hazfedilen ا [*elif*] ve ondan bedel kılınan harf yerine kırmızı işâret konuyor ve hazfedilen hemze de, harfsiz olarak kırmızı hemze ile yazılıyordu. ب [*be*] harfinden önceki tenvin ve ن [*nun*] üzerine kırmızı iklâb işâreti ve boğaz harflerinden önce de sükûn konuyordu. Sükûn, idğâm ve ihfâ'da okunurdu. Her sâkin harfe sükûn konulur, idgâm edilen harften ise sükûn kaldırılırdı. ت/[*te*]den önceki ط [*tı*] harfi hâriç, sonraki harf şeddelenirdi. فَرَطْتُ kelimesinde olduğu gibi, ت/[*te*]den önce ط [*tı*] gelirse, ط [*tı*] harfine sükûn konurdu.

Sonra hicrî III. asırda Mushaf'ın yazısı daha da gelişip güzelleşti. İnsânlar güzel yazılar seçmek ve ayırd edici alâmetler icad etmekte birbirleriyle yarıştılar. Şeddeli harf için yay gibi bir işâret, vasl elif'i için de –kendisinden önceki harfin harekesinin üstün, esre ve ötre olmasına göre üstüne, altına, ortasına– bir cerre işâreti koydular.

Sonra insânlar, sûrelerin isimlerini ve âyetlerin sayısını, âyet başlarını belirten işâretleri/durakları; durulması lâzım olan yer için م [*mim*], durulmaması gereken yer için لا [*lam*], durulması ya da durulmaması câiz olan yer için ج [*cim*], vaslı evlâ olmakla berâber durulması câiz olan yer için صلى, durulması evlâ olmakla berâber geçilmesi câiz olan yer için قلى, iki yerden biri üzerinde durulduğu zamân diğeri üzerinde durulması câiz olmayan yer için .. .. alâmetleri; cüz', hizib ve bun-

50 Mennâ Halil el-Kattân, *Ulûmu'l-Qur'ân: Kur'ân İlimleri.*

51 Subhi es-Sâlih, *Kur'ân İlimleri;* Ebû 'Amr ed-Dânî, *Kitâbu'n-Nukat;* Suyûtî, *el-İtqân.*

lara benzer kolaylaştırma ve güzelleştirme vecihleri koymada derece derece ilerlediler.

KUR'ÂN'IN KORUNMUŞLUĞU

Âlimlerin çoğunluğu, *Doğrusu Biz, Biz indirdik o zikri [vahyi] ve doğrusu Biz onun için muhâfızız* (Hicr: 9) âyetine dayanarak, –üzerine aldığı taahhüd gereği– Allâh'ın Kur'ân'ı her türlü tahriften, eksiklik ve fazlalıktan Kıyâmet'e kadar koruyacağını ileri sürmüşlerdir. Kur'ân'ın günümüze kadar korunduğu doğrudur. Öyle ki, öküzün altında buzağı arayan İslâm ve Kur'ân düşmanı müsteşrikler dahi bu hakîkati i'tirâf ediyorlar:

> •Çağımızda Kur'ân araştırmaları, aslında, Kur'ân'ın sahîhliği konusunda ortaya hiçbir ciddî şübhe çıkarmamıştır. Bu çalışmalarda uslub değişir, ancak çoğunlukla şübheden âridir. Bütün olarak, yeknasaklık etiketi öylesine âşikârdır ki, Kur'ân'ın sahîhliği konusunda şübhelerin ortaya çıkması pek mümkün değildir.[52]
>
> •Şu husûsun da önemle belirtilmesi gerekir ki, farklı okuyuş [kıraat] şekillerinden hiç biri Kur'ân'ın ortaya attığı esâsları –önemli denebilecek ölçüde– etkilememektedir. Arthur Jeffery'nin eserinde [*Materials for the History of the Text of the Qur'ân*] verilen listeye bir göz atılacak olursa, aynı durumun Osmân Mushafından önceki mushaflar için de doğru olduğu görülür.[53]

Kur'ân-ı Kerîm'in lafzen korunduğu doğru olmakla birlikte âlimlerin ekserisinin –vâkı'ayı da arkalarına alarak– Kur'ân'ı

---

52 W.M. Montgomery Watt, *Kur'ân'a Giriş*.

53 W.M. Montgomery Watt, *Modern Dünyâda İslâm Vahyi*.

Allâh'ın koruduğuna, korumayı üzerine aldığına ve bu korumanın da Kıyâmet'e kadar süreceğine delîl olarak zikrettikleri âyet [Hicr: 9 âyetil, bu ma'nâyı ifâde etmez. Allâh'ın korumaya yönelik taahhüdü, Allâh ile O'nun Resûlü arasındaki süreç içindir.[54] Zîrâ müşrikler, vahyin Resûlullâh'a (s.a) şeytânlar ve cinnler tarafından indirildiğini iddiâ ediyorlardı. Buna mukâbil Allâh Teâlâ, *Onu şeytânlar indirmedi; bu onlara hem yaraşmaz, hem de (onların buna) güçleri yetmez. Onlar (vahyi) işitmekten kesinlikle azledilmişlerdir* (Şu'arâ/210-212) ve *Doğrusu Biz, Biz indirdik o zikri [vahyi] ve doğrusu Biz onun için muhâfızız* (Hicr/9) buyurdu, ki bu ma'nâda koruma, aynıyla diğer ilâhî vahiyler/Kitâblar için de sözkonusudur. Resûller tarafından tebliğ edilmesinin ardından vahyi/Kitâbı koruma görevi, onun izleyicilerine âittir. Nitekim, *Doğrusu Tevrât'ı Biz indirdik; onda bir hidâyet ve bir nûr vardı. Teslîm olan nebîler ile rabbânîler ve ahbâr da –Allâh'ın Kitâbından muhâfazasına me'mûr edilmiş olmaları ve üzerine şâhid bulunmaları hasebiyle– yehûdîlere onunla hükmederlerdi* (Mâide/44) âyeti de buna işâret etmektedir.

Ancak şunu da belirtelim ki, yehûdî ve hristiyanların aksine müslümanların, Kur'ân'ı lafzen tahrif ve tebdîlden korumak için gösterdikleri gayret –ki bu sâyede Kur'ân, lafzen tahrif ve tebdîlden korunmuş olarak bize kadar gelebilmiştir– her türlü takdîrin üstünde olmakla birlikte, aynı şeyi Kur'ân'ın ma'nâsı/tefsîri husûsunda ne yazık ki söyleyemiyoruz. Her ne kadar ekseriyeti iyi niyetli olsalar da, istisnâsız her grubdan, her fırka ve mezhebden âlimler –şu veyâ bu yolla, şu veyâ bu sebeble, bilerek veyâ bilmeyerek, az veyâ çok– Kur'ân'ın ma'-

54 Hasan Elik, *Kur'ân'ın Korunmuşluğu Üzerine;* Dücane Cündioğlu, *Anlamın Buharlaşması ve Kur'ân.*

nen tahrifinde pay sâhibidirler. Nitekim birçok âlim, Kur'ân'ın ma'nâ yönünden tahrifinden yakınmıştır:

> •Onlar mezheblerini asıl, Kur'ân-ı Kerîm'i de ona göre yorumlanan fer yaptılar.[55]
>
> •Daha sonra gelen müfessirlerden bir kısmı, önce bir şeye inandılar, sonra onun üzerine Kur'ân'ın lafızlarını hamlettiler.[56]
>
> •Yorum yolu ile yapılan tahriflerin örnekleri çoktur ve bu ümmetin birçok zümreleri bu hastalığın zebûnudur.[57]
>
> •Şu insânların çoğunun "Tefsîr" adını verdikleri kitâblarda, selef hakkında uydurulmuş ve tefsîr olarak ileri sürülmüş pekçok nakiller vardır. (...) Bilindiği gibi, Tefsîr kitâblarında İbn Abbas'tan (r.a) nakledildiği iddiâ edilen pek çok yalan vardır. Özellikle Kelbî, Ebû Sâlih ve başkalarının rivâyetlerinde bu tür yalanlar oldukça boldur.[58]
>
> •Çoğu zamân müfessirler, Kur'ân'ın kelimelerini hicrî ilk üç asırdan sonra meydana gelen terimlerle tefsîr etmektedirler.[59]
>
> •Her türlü bid'at ve hevânın aslı, ahad haberlerin Kur'ân ve meşhur Sünnet'e arzını terketmekten neş'et etmiştir. Ba'zıları, Resûlullâh'a (s.a) ulaşıp ulaşmadıkları şübheli oldukları hâlde ve kesin bilgi ifâde etmemelerine rağmen bu tür Hadîsleri asıl kabûl ettiler, sonra da Kur'ân ve meşhur Sün-

---

55 Reşid Rızâ, *el-Menar* (İbn Teymiyye'den naklen).

56 İsmail Cerrahoğlu, *Tefsîr Usûlü* (İbn Teymiyye'den naklen).

57 İbn Teymiyye, *Sırât-ı Mustakîm*.

58 İbn Teymiyye, *Risâle-i Tedmuriyye*.

59 Muhammed Abduh, *Fâtiha Tefsîri*.

net'i, bu asıllara göre yorumladılar. Böylece tâbi olması gerekeni metbû, kesinlik arzetmeyen bir şeyi de esâs kabûl ederek bid'at ve hevâya düştüler.[60]

Mutezile'nin ileri gelenlerinden Nazzâm (ö. 231 h.) da, muâsırları olan müfessirlerin rivâyetlere dayanmadan, nefislerinin meylettiği şekilde Kur'ân'ı tefsîr etmelerine karşı çıkarak şöyle der:

> Müfessirlerin bir çoğu, kendilerini halka tefsîr yapmakla vazîfeli saysalar bile, onlara güvenemeyiz. Çünkü onların çoğu ne bir esâsa ve ne de bir rivâyete dayanmaktadırlar. Müfessir ne kadar acâib ve garib şeyler söylerse, halkın o kadar hoşuna gider. İkrime, Kelbî, Süddî, Dahhâk, Mukâtil b. Süleymân, Ebû Bekr el-Esamm aynı yolda olan kimselerdir. Onların Tefsîrlerine nasıl güvenip doğruluğuna inanayım. Zîrâ onlar, *ve enne'l-mesâcide lillâhi* [*Ve hakîkat şu ki, mescidler Allâh içindir*] (Cinn/18) sözünün tefsîrinde, "Allâh bununla içinde namaz kıldığımız mescidleri kasdetmedi, onunla alınları ve üzerinde secde edilen el, ayak, burun, diz ve secde ettiği yeri kasdediyor" derler. Kezâ, *efelâ yanzurûne ile'l-ibili keyfe huliqat* [*Onlar devenin nasıl yaratıldığına bakmıyorlarmı?*] (Ğâşiye/17) ibâresinin tefsîrinde, Allâh'ın bu sözle [*ibil* kelimesiyle] "develer"i değil, "bulutlar"ı kasdettiğini söylerler. Vâkı'a/29'daki *talh* kelimesiyle, "muz" kasdedildiğini ileri sürerler.[61]

---

60 Mehmet Görmez, *Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu* (Serahsî'nin, *Usûl*'ünden naklen).

61 İsmail Cerrahoğlu, *Tefsîr Târihi* (Câhız'ın *el-Hayavân* isimli eserinden naklen).

Aynı durum, maalesef Kur'ân tercümelerinin/meâllerinin çoğu için de aynıyla geçerlidir. Kur'ân-ı Kerîm Meâlleri'ndeki/Tercümeleri'ndeki tahrifler –her Kur'ân Meâli/Tercümesi de nihâyetinde bir tefsîr olmakla birlikte– Tefsîr'deki tahriflerden daha da tehlikelidir. Zîrâ Kur'ân-ı Kerîm Meâlleri'nde/Tercümeleri'nde –şu veyâ bu sebeble, bilerek veyâ bilmeyerek– yapılan tahrifler, doğrudan doğruya Kur'ân'ın kendisine âitmiş gibi görünmekte veyâ öyle algılanmaktadır. Özellikle Türkçe Kur'ân Meâlleri/Tercümeleri –birkaçı hâriç, ehliyetsiz kimselerce çala-kalem hazırlanmış olmaları sebebiyle– diğerlerinden daha da problemlidir.

ERTUĞRUL ÖZALP

والحمدلله الذى لاإله الاهو
والصلاة وسلام على النبي
الأمي العربي الذى لانبي بعده

Hamd, –Kendisi dışında ilâh bulunmayan– Allâh'a; salât ve selâm, –kendisi'nden sonra nebî gelmeyecek olan– Ümmî Arab Nebî'ye.

HAK DÎNİ KUR'ÂN DİLİ

KUR'ÂN-I KERÎM'in TÜRKÇE MEÂLİ

1. FÂTİHA SÛRESİ

MEKKÎ, 7 ÂYET

§

Ba'zı âlimlerce 'besmele' ile birlikte, ba'zılarınca ise 'besmele' hâriç 7 âyet olarak kabûl edilen ve ilk inen vahylerden biri olan, hattâ Ali'den (r.a), "indirilen ilk vahy/sûre" olduğu rivâyet edilen *–Ummu'l-Qur'ân, Ummu'l-Kitâb, Fâtihatu'l-Kitâb, Sûretu'l-Hamd, Esâsu'l-Qur'ân, es-Salât, Sûre-i Du'â, Sûre-i Şükr, Sûre-i Şifâ* gibi isimlerle de anılan– Fâtiha sûresi, Kur'ân'daki temel prensiblerin tümünü öz olarak ihtivâ etmektedir. Şöyle ki:

- Allâh'ın vahdâniyyetini [biricikliğini/eşsizliğini], zâtı ve sıfatları bakımından hamde müstahakk olduğunu, kâinâtın yaratıcısı ve idâme ettiricisi bulunduğunu, rahmetinin bolluk ve sürekliliğini, tek ilâh olduğunu ve O'ndan başka ilâh bulunmadığını; rubûbiyyet ve ulûhiyyette tekliğini, o nedenle de ibâdet ve isti'ânenin [yardım dilemenin] O'na tahsîs edilmesi gerektiğini; ölümden sonra dirilişi, hesâba çekilmeyi, mükâfât ve cezâyı ikrâr;
- Allâh'ın tek ilâh olduğunu ikrâr [*Âlemlerin rabbi*];
- Allâh'ın –zât ve sıfatlarıyla– hamde [sevgi ve ta'zîm ile senâya] lâyık olduğunu ikrâr [*sâdece Allâh her hâlukârda hamde lâyıktır*];
- Rahmetinin bolluk ve sürekliliğini ikrâr [*O rahmândır/rahmeti bol olandır, o rahîmdir/rahmeti dâimî-sürekli olandır*];
- Âhiret Günü'nü; ölümden sonra dirilişi, hesâbı, iyi-kötü yapılan işlerin karşılığının [mükâfât veyâ cezâsının] verileceği günü ikrâr [*Dîn Günü'nün mâliki/hükümrânı*];

- İbâdetin, yalnızca Allâh'a tahsîs edilmesi gerektiğini ikrâr [*Sâdece ama sâdece Sana ibâdet ederiz*];
- Allâh'ın sınırsız kudretini, dolayısıyla da yardımın yalnızca O'ndan istenmesi gerektiğini ikrâr [*Sâdece ama sâdece Sana isti'âne ederiz*];
- Resûlleri-nebîleri ve onlara indirilen Kitâbları ikrâr –zîrâ, Allâh'ın murâd ettiği sırât-ı mustakîm, nebîlerin-resûllerin sırâtıdır–; [*Bizi dosdoğru yola, kendilerine nübüvvet ve risâletle hidâyet ni'meti verdiklerinin yoluna hidâyet eyle*].

§

1. BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

2-4. Hamd, –(yalnızca) o rabbi'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi], o rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli], o Dîn Günü'nün [herkesin diriltilip hesâba çekilerek yapıp ettiklerinin karşılığının verileceği vaktin: hesâb ve karşılık gününün] mâliki [hükümrânı]– Allâh'ın (hakkıdır).

5-7. (Deyin ki: "Rabbimiz!) Sâde Sana ederiz kulluğu-ibâdeti ve sâde Senden dileriz avni-inâyeti [yardımı-desteği] yâ Rabb![1] Hidâyet eyle bizi doğru yola; o kendilerine in'âm etti/[hidâyet ni'meti verdiğin mes'ûdların[2] yoluna; ne o ğazab olunanların, ne de sapkınların(kine değil)".

---

1 Âyette, *yâ Rabb* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

2 Âyette, *mes'ûdların* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

2. BAKARA SÛRESİ

MEDENÎ, 286 ÂYET

§

Hicretten hemen sonra vahyedilen ilk sûre olup, ismi, 67-73. âyetlerinde anlatılan "Bakara [sığır] kıssası"ndan alınmıştır, *Sûretu'l-Kürsî* diye de anılır. Bakara sûresi, Fâtiha'daki, *Hidâyet eyle bizi sırât-ı mustakîme*... du'âsına icâbettir ve bu, bütün Kur'ân'a şâmildir.

el-Kitâb'ın [Kur'ân'ın] muttakîler için hudâ/hidâyet [rehberlik/kılavuzlama] olduğunun i'lânıyla başlayan bu sûrede, Allâh'a ittikâ etmenin [emir ve nehiylerine ri'âyetle Allâh'a ma'siyetten, dolayısıyla da ğazab ve azâbdan korunmanın] gereğinin dâimâ vurgulanmasının yanısıra, İsrâîloğulları'nın geçmişte işledikleri günâhlara da sık sık atıfta bulunulmaktadır.

Sûrede, Yehûdîlik ve Hristiyanlık'ın da temelinde yatan tevhîd/vahdâniyyet ilkesine [Allâh'tan başka ilâh olmadığı/tek ilâhın Allâh olduğu] ve bu ilkeyi vurgulaması sadedinde –hem Arabların, hem de İsrâîloğulları'nın ataları olarak kabûl ettikleri– İbrâhîm'e (a.s) özel olarak dikkat çekilmiştir. Ve o'nun tarafından tevhîd sembolü olarak yapılan ma'bedin/mescidin [Ka'be'nin] "Allâh'a teslîm olanlar" için kıble olarak seçilmesi, gerçek mü'minlerin kendilerini İbrâhîm'in akîdesiyle bilinçli bir şekilde özdeşleştirmelerinin tasdîki mâhiyetindedir.

Bu sûrede şu akîdeler işlenmektedir:

- Allâh, mevcûdâtın tümünün yegâne kaynağıdır ve kendi kendine yeterli, herkesten ve her şeyden müstağnî tek varlıktır (*el-Kayyûm*);
- Gönderilen tüm resûller-nebîler vâsıtasıyla vurgulanan Allâh'ın vahdâniyyeti [biricikliği/eşsizliği, tek ilâh ol-

duğu ve O'ndan başka ilâh bulunmadığı] hakîkatî, insân tarafından idrâk edilebilir;

- Yalnızca (Allâh'a, O'nun meleklerine, resûllerine, kitâblarına ve Âhiret Günü'ne) îmân etmek değil, sâlih âmel işlemek de bu idrâkin zorunlu netîcesidir;
- Dünyâdaki ölümün ardından dirilme [*qıyâme*] vukûbulacak ve Âhiret'te herkes hesâba çekilecek ve hakk ettiği karşılığı görecektir;
- Dünyâda Allâh'a ittikâ eden kimseler için Âhiret'te bir korku ve hüzün olmayacaktır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Mîm.*

2-4. İşte o Kitâb –(ki) bunda şübhe [*rayb:* kalbi turmalayacak birşey] yok– ayn-ı hidâyet [hidâyetin ta kendisi/bir rehberlik-kılavuzlama] (emir ve nehiylerine ri'âyetle Allâh'a isyândan, dolayısıyla azâbdan) korunacaklar için. O (koruna)nlar ki, ğayba (veyâ kalblerinin derinliklerinden/hulûs-i kalble veyâ Kur'ân ğaybına, onun Allâh'tan geldiğine) îmân edip namazı dürüst [dâimâ ve gerektiği gibi] kılarlar ve kendilerine merzûk kıldığımız [rızk olarak verdiğimiz maddî ve ma'nevî] şeylerden (Allâh için) infâk eder/[harcar]ler ve onlar ki, hem (Kur'ân'dan) sana indirilene îmân ederler, hem senden evvel (resûllere) indirilen (kitâb ve vahyler)e... Âhiret'e yakîni de bunlar edinirler [Âhiret'e sağlam ve kesin bir i'tikâd besleyenler de ancak bunlardır].

5. Bunlar işte, Rabb'lerinden bir hidâyet [rehberlik/beyân] üzerindedir (yâni, Rabb'lerinin hidâyeti üzerinde karâr

kılmışlardır/hidâyetine sıkı sıkıya sarılmışlardır) ve (yine) bunlar işte, bunlar(dır) o murâda eren(ler-umduğuna nâil olanlar, yâni) müflihîn [felâh bulanlar].

6-7. Ammâ o küfre saplananlar(a gelince), ha inzâr etmişin [uyarmışın] bunları, ha (inzâr) etmemişin [uyarmamışın], onlarca müsâvî/[eşit-bir]dir: îmâna gelmezler; (zîrâ) Allâh kalblerini (mühürlemiştir; hakkı akledip anlamazlar) ve kulaklarını mühürlemiş(tir; hakkı işitmezler) ve (kalb) gözlerine bir perde inmiştir (de, onları; ğaflet, şehvet, nefsâniyyet, hodgamlık perdesi bürümüştür; hakkı sezmezler) ve bunların hakkı, azîm [çok büyük/dehşetli] bir azâbdır.

8-10. İnsânlar içinden kimisi de vardır ki, "Allâh(ın ortağı bulunmayan tek ilâh olduğun)a ve (ölülerin diriltilip hesâba çekilecekleri ve yaptıklarının karşılığının verileceği) Son Gün'e îmân ettik" derler de mü'min değillerdir; (böyle diyerek) Allâh'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar; hâlbuki sırf kendilerini aldatırlar da farkına varmazlar.
(Onların) kalblerinde bir maraz [ma'nevî-ahlâkî hastalık/kuşku-nifâk] vardır da (ondan böyle davranıyorlar). Allâh (da) marazlarını [ma'nevî-ahlâkî hastalıklarını/kuşku ve nifâklarını] (büsbütün) artırmıştır.
Ve (ayrıca, îmân etmedikleri hâlde, "Îmân ettik" diyerek) yalancılık ettikleri için bunlara, (hem bu dünyâda, hem de öteki dünyâda) elîm [çok acı] bir azâb (da) vardır.

11-12. Hem bunlara, "Yeryüzünü (küfr, nifâk vb. ma'siyetlerle) fesâda vermeyin!" denildiği zamân, "Biz ancak ıslâhçılarız [düzelticileriz/ara bulan barışlarız]" derler.
(Ey ehl-i îmân! Sakın) ha (aldanmayın, iyi bilin ki), doğrusu bunlar (var ya), ortalığı ifsâd edenler(in/fesâda verenlerin ta kendisi)dir bunlar, lâkin şu'ûrları yok/farkında değillerdir.

13. Yine bunlara, "(Siz de o) nâsın [insânların] îmân ettiği gibi îmân edin!" denildiği zamân, "Yâ!.. Biz o süfehânın [budalaların] îmân ettikleri gibi mi îmân ederiz!" derler. (Ey ehl-i îmân! Sakın) ha (aldanmayın)! Doğrusu süfehâ [budala] kendileridir, velâkin bilmezler.

14. Bir de, îmân edenlerle karşılaştılarmı, *Âmennâ* [biz (de aynen sizin îmân ettiğiniz gibi) îmân ettik] derler ve kendi şeytân(lık üstâd)larıyla halvet [başbaşa/yalnız] oldularmı, "Emîn olun" derler, "biz (her husûsta) sizinle berâberiz, biz ancak müstehzîyiz [(onlarla) sâdece alay ediyoruz/ediyorduk]".

15-16. (Asıl) Allâh onlarla istihzâ [alay] ediyor [alaylarının cezâsını veriyor] da, tuğyân/[azgınlık]ları içinde bocalarlarken kendilerini sürüklüyor. Bunlar işte, öyle kimselerdir ki, hidâyet bedeline dalâleti [sapıklığı] satın almışlardır da ticâretleri(nde) kâr etmemiştir(ler, ticâretlerinde kâr) yolunu tutmuş da değillerdir.

17-18. Bu (hidâyeti verip dalâleti/sapıklığı satın ala)nların (bir kısmının) meseli [acâib hâli/tuhaf durumu], şunun meseline [acâib hâline/tuhaf durumuna] benzer ki; bir ateş yakmak istedi, vaktâ [ne zamân] ki (ateş) çevresindekileri aydınlattı, tam o sırada Allâh nûr/[aydınlık]larını gideriverip kendilerini zulmet/[karanlık]ler içinde bıraktı; artık bunlar (hakkı) görmezler; (hakkın sesine) sağırdırlar, (hakkı i'tirâfta) dilsizdirler, (hakka karşı) kördürler, artık bunlar (bu hâlden) dön(üp evvelki nûrlu/aydınlık hâli bulamaz, kendilerine gele)mezler.

19-20. (Hidâ)y(eti verip dal)â(leti satın alanların diğer kısmının) h(âl) u (gidişâ)t(ı ise), semâ/[gök-bulut]dan boşanan (sağanak) bir yağmur(a tutulmuş kimselerin) hâli gibidir, ki

onda (yağmurun kesâfetine ilâveten gecenin ve bulutun) karanlıklar(ı) var, bir (gök) gürleme(si), bir şimşek var, yıldırımlardan ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkıyorlar, –ve Allâh kâfirleri kuşatmıştır (yâni, O'nun elinden kaçıp kurtulamazlar)– şimşek (de, ışığının şiddeti sebebiyle) nerede ise gözlerini kapıver(ip kör ed)ecek; önlerini aydınlattımı ışığında yürüyorlar, karanlık üzerlerine çöktümü dikilip kalıyorlar.

Allâh dilemiş olsa idi, elbet işitme (meleke)lerini (de), görme (meleke)lerini de alıverirdi. Şübhe yok ki Allâh her şeye kadîr [güç yetiren], dâimâ kadîrdir.

21-22. Ey insânlar! O sizi ve sizden evvelkileri yaratmış olan Rabbinize kulluk ve ibâdet ediniz ki, (ma'siyetten ve azâbdan) korunur (kimselerden)/muttakîlerden olasınız. O, öyle bir lütufkâr ki, sizin için yeri bir döşek [yaygı/taban] yaptı, semâyı [göğü] bir binâ [tavan] ve sizin için semâ/[gök-bulut]dan bir su [yağmur] indirdi de, onunla türlü mahsûllerden size bir rızk çıkardı. Siz de artık bilecek hâlde iken [bildiğiniz hâlde/bile bile], tutup da Allâh'a menend/[denkeş]ler koşmayın!

23-24. Eğer kulumuz (Muhammed)a ceste ceste [parça parça] indirdiğimiz(den)/Kur'ân'dan şübhede iseniz, haydi onun ayarından bir sûre meydâna getirin ve Allâh'tan başka güvendiklerinizin hepsini [Allâh'ın dûnundan/berisinden şâhidlerinizi/ilâhlarınızı] çağırın! Eğer (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız bunu yapın!

Yok yapamazsanız, –ki hiçbir zamân yapamayacaksınız– o hâlde (îmân edip sâlih amel)er işleyin de), çırası [tutuşturucusu/yakıtı] insânlarla o taşlar [heykel ve putlar] olan o ateşten (korunup) sakının; (ki) o, kâfirler için hazırlandı.

25. Îmân edip sâlih ameller işleyenlere ise (şunu) müjdele: Kendileri için altından ırmaklar akar cennetler var; onlardan [o cennetlerdeki] (her)hangi bir semere/[ürün]den bir rızk rızklandıkca onlar, her def'asında, "Ha [bakın işte] bu, bizim önceden [dünyâdayken veyâ cennette daha evvel] merzûk olduğu/[rızklandığı]mız" diyecekler ve (çünkü), on(lar)a öyle (birbirine) müteşâbih [dünyâda yediklerine veyâ cennette daha önce yediklerine benzer] olarak sunulacaklar. Kendileri (yâni, îmân edip sâlih amel işleyen erkek ve kadınlar) için orada pak, çok pak zevce/[eşller de var, hem onlar orada ebedî kalacaklar.

26-27. Bilmeli ki; Allâh bir sivrisineği, hattâ (küçüklük ve önemsizlikte ondan) daha üstününü (bile) bir mesel yapmaktan sıkılmaz.

Îmân edenler bilirler ki o, şübhesiz hakktır [hakîkatin beyânıdır], Rabb'lerindendir.

Ammâ, küfre saplananlar, "Allâh böyle bir mesel ile ne murâd etmiş?!" [Allâh böyle gereksiz/tuhaf bir mesel darbetmiş olamaz, bunu Muhammed uydurup Allâh'a isnâd etmiştir] derler.

Evet... Allâh onunla bir çoklarını şaşırt(ıp saptır)ır, yine onunla bir çoklarını yola getirir. Hem, onunla ancak o fâsıkları [itâ'atten çıkıp isyana dalmış olanları] şaşırt(ıp saptır)ır, ki (onlar) Allâh'ın ahdini [îmân ve kulluk-ibâdet ahdini/Allâh'a verdikleri sözü], O'nun mîsâkı[1] [taahhüdü] ile bağlandıktan sonra bozarlar, Allâh'ın vaslını [birleştirilmesini] emrettiğini kat'eder/[ayırır-koparır]ler ve yeryüzün-

1 Matbu ve Osmanlıca Yazma nüshada, *mîsâk* diye eksik çevirilen *mîsâqıhî* kelimesi, *O'nun [Allâh'ın] mîsâkı* anlamına geldiğinden, *mîsâk* kelimesi yerine, *O'nun mîsâkı* ibâresini metne ilâve ettik. (E.Ö)

de (ma'siyetlerle) fesâd [bozgunculuk] yaparlar. İşte bunlar, hep o hüsrâna düşen/[ziyân eden]lerdir.

28. (Ey insânlar, özellikle de ey kâfirler,) Allâh'a nasıl küfr (veyâ nankörlük) ediyorsunuz ki, ölü idiniz [nutfeler hâlindeydiniz/yoktunuz] sizleri diriltti (yâni, sizi yoktan yarattı), sonra sizleri yine öldürecek, sonra sizleri yine diriltecek, sonra da döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

29. O, o hâlık/[yaratıcı]dır ki, yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı, sonra semâya [göğe] inâyet buyurdu [yöneldi] da, onları yedi semâ [gök] hâlinde nizâmına koydu [düzenledi]. O her şeyi bilir/bir alîmdir.

30. Ve (ey Resûl) düşün ki Rabbin melâikeye (veyâ kuvvetlere/rabbânî vâsıtalara), "Ben yerde muhakkak bir halîfe yapacağım [ta'yîn edeceğim]" dediği vakit, (melekler veyâ kuvvetler/rabbânî vâsıtalar,) "Â!.. Orada (ma'siyetler işleyerek) fesâd(cılık/bozgunculuk eden ve) edecek ve kanlar (döken ve) dökecek bir mahlûk(u) mu (halîfe) yaratacaksın [yapacaksın/ta'yîn edeceksin], biz hamdinle tesbîh [Seni sevgi ve ta'zîm ile senâ edip her türlü noksânlıktan tenzîh] ve Seni takdîs edip [yüceltip] dururken!?" dediler.
(Allâh,) "Her hâlde [doğrusu] Ben sizin bilemeyeceğiniz şeyler(i) bilirim" buyurdu.

31. Ve Âdem'e (zımnında benî-Âdem'e) bütün esmâyı [isimleri] ta'lîm eyledi [öğretti], (yâni, gerektiğinde bunları vaz'edip kullanacak husûsî bir kâbiliyyeti hâiz bir rûh nefhini takdîr etti,) sonra o âlemîni [isimlerin delâlet ettikleri zevâtı] melâikeye (veyâ kuvvetlere/rabbânî vâsıtalara) gösterip, "Haydin, da'vâ/[iddiâ]nızda sâdık/[doğruy]sanız, Bana şunları isimleriyle haber verin!" buyurdu.

32. (Onlar,) "Sübhânsın [Sen her türlü eksiklikten münezzehsin, yüceler yücesisin] yâ Rabb![2] Bizim için Senin bize bildirdiğinden başka ilm ne mümkün. O alîm [her şeyi bilen], hakîm [her işi hikmet olan] Sen, şübhesiz Sensin!" dediler.

33. "Ey Âdem (zımnında benî-Âdem)! Bunlara [meleklere], onları isimleriyle haber ver!" buyurdu.
Bu emir üzerine Âdem (zımnında benî-Âdem) onlara, isimleriyle onları haber veriverince de buyurdu ki: "Demedim mi size, Ben her hâlde [kesinlikle] semâvât u arzın [gökler ve yerin] ğaybını bilirim... ve (yine) biliyorum ne ızhâr ediyor/[açığa vuruyor]sunuz da, ne ketmeyliyor/[gizliyor]dunuz!?"

34. Ve o vakit melâikeye (veyâ kuvvetlere/rabbânî vâsıtalara ve İblîs'e), "Âdem (zımnında benî-Âdem) için secde edin [boyun eğin]!" dedik, derhal secde ettiler [boyun eğdiler]; ancak İblîs dayattı, kibrine yediremedi, zâten kâfirlerden idi.

35. Ve dedik ki: "Yâ Âdem (zımnında benî-Âdem)! Sen ve zevcen [eşin], cenneti mesken edin(in), ikiniz de ondan, dilediğiniz yer(in)de(n) bol bol yeyin [yiyebilirsiniz], fakat şu ağaca yaklaşmayın ki haddi aşan zâlimlerden olmayasınız".

36. Bunun üzerine şeytân onları oradan kaydırdı, ikisini de (içinde) bulundukları (yerden veyâ) nâz u na'îmden [saygınlıktan ve ni'metlerlerden] çıkardı. Biz de, "Haydi" dedik, "ba'zınız ba'zınıza düşmân olarak inin! Ve size yerde, bir zamâna kadar bir karâr [yerleşme/kalma] ve bir nasîb alma var".

2 Âyette, *yâ Rabb* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

37. Derken Âdem (zımnında benî-Âdem) Rabbinden birtakım kelimeler(in telkîn edilmekte olduğunu anladı ve onları) telâkkî etti [karşılayıp alarak amel etti], yalvardı. O da tevbesini kabûl buyurup o'na yine (lütufla) baktı. Filhakîka [hakîkat şu ki]; O'dur ancak öyle tevvâb [tevbeleri dâimâ kabûl eden], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

38-39. Dedik (ki): "İnin oradan hepiniz, sonra, Benden size ne zamân (peygamber veyâ Kitâb gibi) bir hidâyetci gelir de kim o hidâyetcimin izince giderse, onlara bir korku yoktur ve mahzûn olacaklar onlar değildir. Küfre saplananlar ve âyetlerimize 'yalan' diyenler ise, işte bunlar, ateş(in) arkadaş/[mahkûm]larıdır, onlar onda muhalled [sürekli] kalacaklardır".

40. Ey İsrâîloğulları! Size in'âm [ihsân] ettiğim ni'met(ler)imi hatırlayın ve ahdime [Bana verdiğiniz itâ'at sözüne] vefâ edin ki, (Ben de sizin) ahdinize [size verdiğim va'de] vefâ edeyim ve Benden korkun artık Benden!

41. Ve berâberinizdekini [Tevrât'ı/İsrâîloğulları peygamberlerine verilen vahyleri] musaddık [tasdîkleyici] olarak indirdiğim(e)/Kur'ân'a[3] îmân edin, ona inanmayanların birincisi [başını çekenler/örnek alınacak, kendisine uyulacak öncüler] olmayın, Benim âyetlerimi birkaç paraya değişmeyin ve Benden sakının artık Benden [sâdece ama sâdece Bana ittikâ edin/Benim emir ve nehiylerime ri-'âyetle isyândan, dolayısıyla ğazab ve azâbdan korunun]!

42-43. Hakkı bâtılla bulayıp [örtüp/karıştırıp] da bile bile hakkı gizlemeyin! Hem, namazı dürüst [sürekli ve gerektiği gi-

---

3 Âyette, *Kur'ân'a* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

bi] kılın ve zekâtı verin, rükû eden/[boyun eğen]lerle birlikte siz de rükû edin [boyun eğin]!

44. Nâsa [insânlara] iyilik [*birr'i:* kemâl-i hayrı/hayrda ileri gitmeyi] emreder de, kendinizi unutur musunuz!? Hâlbuki Kitâb(ı da) okuyorsunuz. Artık akletmez misiniz!?

45-46. Bir de (ey İsrâîloğulları), sabr ile, salât [namaz/du'â veyâ huşû duyup yönelmek/teveccüh ve iltică] ile yardım isteyin! Gerçi bu [*innehâ:* "doğrusu o", yâni "kıblenin Beyt-i Makdîs'ten Beyt-i Harâm'a/Ka'be'ye çevirilmesi" yâhûd "ey İsrâîloğulları size emredilenler ve nehyedilenler"] (elbette) ağır gelir, fakat saygılı [huşû duyan] kimselere değil; onlar ki, kendilerini hakîkaten Rabb'lerine kavuşuyor ve hakîkaten O'na rücû ediyor [dönüyor] sayarlar, böyle bir huşû ile kılarlar.[4]

47-48. Ey İsrâîloğulları! Size in'âm [ihsân] ettiğim ni'met(ler)i ve vaktiyle sizi âlemlerin [insânların] üstüne geçirdiğimi hatırlayın ve öyle bir günden korunun ki, kimse kimse(nin vereceğin)den birşey ödeyemez, kimseden şefâ'at de kabûl edilmez, kimseden fidye de alınmaz, hem onlar (herhangi bir kimse tarafından) kurtarılacak da değillerdir.

49. Hem hatırlayın ki, bir vakit sizi Âl-i Fir'avn'dan [Fir'avn ve adamlarından] kurtardık, sizi azâbın kötüsüne peliyor/[sürüklüyor]lardı; (şöyle ki:) oğullarınızı (habire) bo-

---

4 Âyette, *böyle bir huşû ile kılarlar* cümlesinin karşılığı yoktur. Ayrıca, *Onlar ki, kendilerini hakîkaten Rabb'lerine kavuşuyor ve hakîkaten O'na rücû ediyor sayarlar* diye çevirilen *ellezîne yazunnûne ennehum mülâqû rabbihim ve ennehum ileyhi râci'ûn* ibâresine, *Onlar ki, mutlaka Rabb'lerine kavuşacaklarını ve hakîkaten O'na döneceklerini zannederler/bilirler* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

ğazlıyorlar ve kızlarınızı diri tutmak istiyorlardı. Ve bunda [Fir'avn ve adamlarından kurtarılmanızda] size Rabbiniz tarafından büyük bir imtihân [*belâ:* lütf u ihsân] vardı.

50. Ve bir vakit sizin sebebinize denizi yardık, sizi necâta [selâmete] çıkardık da, (Fir'avn da içlerinde olduğu hâlde) Âl-i Fir'avn'ı ğarkettik [suda boğduk], sizler bakıp duruyordunuz.

51-52. Ve bir vakit Mûsâ'ya (Tûr'da münâcaat ve vahy için) kırk (gün, kırk) geceye va'd verdik, (o da icâbet edip Rabbinin mîkâtına çıktı,) sonra siz o'nun arkasından dana/[buzağı]ya tutuldu/[taptı]nız, (böylece kendinize) zulmediyordunuz. Sonra bunun arkasından da siz(in cürmünüz)den affettik [vazgeçtik]; gerekti ki şükredecektiniz.

53. Ve bir vakit Mûsâ'ya o Kitâb'ı [levhaları/sayfaları] ve furkânı [hakk ile bâtılı ayıranı] verdik; gerekti ki doğru gidecektiniz [hidâyete ermeniz için].

54. Ve bir vakit Mûsâ, kavmine dedi ki: "Ey kavmim! Cidden siz o dana/[buzağı]ya tutul(up tap)manızla kendinize zulmettiniz. Gelin Bâri'nize [eksiksiz-kusûrsuz yaratanınıza] dönün/tevbe edin de nefslerinizi öldürün [ğamm ve kederle öldürün/ıslâh edin]! Böyle yapmanız, Bâri'niz yanında sizin için hayrlıdır".
Bu sûretle tevbenizi kabûl buyurdu. Filhakîka [hakîkaten] O öyle tevvâb [tevbeleri dâimâ kabûl edip günâhları bağışlayıcı], öyle rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

55. Ve bir vakit, "Yâ Mûsâ!" dediniz, "Biz Allâh'ı âşikâre görmedikce senin sözünle aslâ inanmayacağız [îmân etmeyeceğiz]".

Bunun üzerine, sizi o sâika [yıldırım/helâk edici azâb] yakalayıverdi (veyâ dehşetli bir darbeye/sarsıntıya tutulmuş, yıkılmıştınız ve kımıldamaya dermanınız kalmamıştı), bakınıp duruyordunuz.

56. Sonra sizi, şükredesiniz diye ba's (u) ba'de'l-mevt'e mazhâr ettik [âdetâ ölümünüzün ardından sizi dirilttik/çöküş ve inkırâzınızın ardından nesillerinizi çoğaltık].

57. Ve (hiçbir gölgenin ve yiyeceğin bulunmadığı çölde) üstünüze o bulutu gölgelik (olarak) çektik ve size kısmet ettiğimiz hoş rızklardan yeyin diye üzerinize hem kudret helvası, hem bıldırcın indirdik [lütf u ihsân ettik].
(Fakat onlar, bütün bu ni'metlere nankörlük etmekle) zulmü Bize etmediler, lâkin kendilerine (zulm)ediyorlardı.

58. Ve bir vakit, "Şu şehre [Beyt-i Makdîs yâhûd Erîha beldesine] girin de ni'metlerinden dilediğiniz vechile bol bol yeyin ve (kibirle-çalımla, azgınlıkla-serkeşlikle değil) secdeler ederek [boyun eğerek] kapıya girin ve 'Hıtta' [boyunlarımızdaki vebâli indir] deyin ki, size hatîe/[günâh]lerinizi mağfiret ediverelim, muhsin/[güzel hareket eden]lere ise daha artıracağız" dedik.

59. Derken o (küfr ile) zulmedenler sözü değiştirdiler, kendilerine söylenildiğinden başka bir şekle koydular [emrimizi gözardı ederek tam aksine davrandılar]. Biz de o (isyânkâr) zâlimlere, fısk işledikleri [itâ'atten çıkıp isyâna daldıkları] için gökten bir (ricz, yâni) murdâr [şiddetli-dehşetli] azâb indirdik.

60. Ve bir vakit Mûsâ, (su bulunmayan çölde) kavmi için su dilemişti, Biz de, "Asân [değneğin] ile taşa vur [dokun]!" demiştik.

(Mûsâ da vurmuştu/dokunmuştu.) Onun üzerine ondan [o taştan] on iki pınar fışkırdı, (böylece) her kısım insânlar (yâni, İsrâîloğulları'nın her kabîlesi), kendi su alacağı menbaı [kaynağı/pınarı] bildi.

(Onlara,) "Allâh'ın rızkından (dilediğiniz gibi) yeyin-için de, (günâh ve ma'siyetlerle) müfsid/[fesâdcı]lik ederek yeryüzünü fesâda vermeyin!" (denilmişti.)

61. Ve bir vakit, (bu ni'metlerin kadrini takdîr etmeyerek ve şükr ü tâ'at yerine nankörlük ederek,) "Yâ Mûsâ! Biz bir türlü [(kudret helvası ve bıldırcından ibâret) tek çeşit] yemeğe, kâbil değil katlanamayacağız; (her gün kudret helvası-bıldırcın yemekten bıktık,) artık bizim için Rabbine du'â et [Rabbinden iste de], bize arzın [toprağın] yetiştirdiği şeylerden: sebzesinden, kabağından [acurundan], sarmısağından, mercimeğinden, soğanından çıkarsın" de(miş)diniz.

(Mûsâ,) "Yâ!.. O hayrlı olanı [hürriyeti, vahy ve nübüvvet ni'metini, Allâh'ın da'vâsı için seçilmiş olmayı], o daha aşağı olan (Mısr'daki zillet)la değişmek mi istiyorsunuz?! (Öyleyse, utanç ve zillet-alçaklık içinde) bir kasabaya inin [Mısr'a hor-hakîr olarak dönün], o vakit size istediğiniz (şeyler) var" dedi.

(Bu davranışlarından dolayı) üzerlerine de zillet ve meskenet binâsı kuruldu [damgası basıldı] ve nihâyet Allâh'tan bir ğazaba değdiler [müstahakk ve mahkûm oldular]. Evet öyle (oldu); çünkü Allâh'ın âyetlerine [delîllerine/alâmetlerine, onca ni'metlerine] küfr [nankörlük] ediyorlar ve hakksızlıkla peygamber/[nebîlleri öldürüyorlardı. Evet öyle (oldu); çünkü isyâna daldılar ve aşırı gidiyorlardı.

62. Şübhe yok ki, (dîn-i Muhammedî'ye zâhiren) îmân eden-

ler (yâni, dîn-i İslâm'ı dilleriyle ikrâr etmeleri sebebiyle insânlar arasında müslümân sayılanlar) ve yehûdîler, nasrânî/[hristiyan]ler, sâbiîler [bu üç dînden hâriç olanlar/diğer dîn mensûbları]... (Evet,) bunlardan her kim (zâhiri ve bâtını ile) Allâh(ın ortaksız tek ilâh olduğun)a ve (ölülerin diriltilip hesâba çekileceği, yaptıklarının karşılığının verileceği) Âhiret Günü'ne hakîkaten îmân eder ve sâlih bir amel işlerse, elbette bunların Rabb'leri yanında ecir/[mükâfât]leri vardır, bunlara bir korku yoktur ve bunlar mahzûn olacak değillerdir.

63. Bir vakit de (ey İsrâîloğulları) mîsâkı/[taahhüdü]nızı almıştık ve Tûr'u [Sînâ dağı'nı] üstünüze kaldırıp demiştik ki: "Verdiğimiz(i)/Kitâb'ı kuvvetle tutun ve içindekinden ğâfil olmayın; gerek ki (ma'siyetlerden ve azâbdan) korunursunuz [ki korunasınız]".

64. Sonra onun arkasından (hakktan) yüzçevirdiniz. Eğer üzerinizde Allâh'ın fazl [lütuf] ve rahmeti [ihsânı-ni'meti] olmasa idi, her hâlde [mutlaka] hüsrâna düşen/[kaybeden]lerden olurdunuz.

65-66. İçinizden Sebt/istirahat Günü tecâvüz edenleri [sâdece ibâdete hasredilmesi gereken Cum'ârtesi günü balık avlayarak o günün saygınlığını çiğneyenleri] elbette bilirsiniz. Biz onlara, "Sefîl sefîl maymunlar olun!" dedik ve bu ukûbeti [cezâyı], önündekilere ve arkasındakilere bir ders-i ibret ve (günâhlardan) korunacaklara bir va'z u nasîhat olmak üzere yaptık.

67. Bir vakit de Mûsâ, kavmine (şöyle) demişti: "Allâh size bir bakara [sığır] boğazlamanızı emrediyor!"
"Ay!" dediler, "Bizi eğlence yerine mi koyuyorsun?!"
(Mûsâ) dedi (ki): "Allâh'a sığınırım öyle câhillere [hadd bilmezlere] katılmaktan".

68. Dediler (ki): "Bizim için Rabbine du'â et [sor], nedir o-(nun özellikleri) bize beyân etsin [bildirsin]".
(Mûsâ) dedi (ki): 'Rabbim şöyle buyuruyor': "Bir bakara [sığır] ki; ne fârımış [yaşlı], ne bâkir [genç], ikisi ortası bir dinç!" 'Haydi emrolunduğunuz işi yapın!'

69. "Bizim için" dediler, "Rabbine (yine) du'â et [sor] de, rengi ne imiş bize beyân etsin [bildirsin]!"
(Mûsâ,) 'Rabbim' dedi, 'şöyle buyuruyor': "Bir bakara [sığır] ki; sapsarı, rengi bakanlara sürûr [hazz] verir". ('Haydi emrolunduğunuz işi yapın!')

70. Dediler (ki): "Bizim için Rabbine (tekrâr) du'â et [sor], nedir o(nun özellikleri) bize (tam olarak) beyân etsin [bildirsin]; çünkü o bakara [sığır] bize müteşâbih [diğerlerine benzer] geldi. Maamâfih [bununla birlikte] Allâh dilerse elbette buluruz (ve boğazlarız)".

71. (Mûsâ,) 'Rabbim'[5] dedi, 'şöyle buyuruyor': "Bir bakara [sığır] ki; ne (çifte) koşulur arazi sürer, ne de ekin sular, salma [kusûrsuz], hiç alacası yok".
"İşte" dediler, "şimdi hakk ile geldin [tam bir ta'rîf yaptın]".
Bunun üzerine o bakarayı [sığırı] (bulup hemen) boğazladılar, (fakat sığırın nitelikleri hakkında tekrâr tekrâr ayrıntılı îzâh istemeleri sebebiyle mes'eleyi öylesine zorlaştırdılar) ki, az kaldı (sığırı bulup boğazlama işini) yap(a)mayacaklardı.

72-73. Ve o vakit bir kimse katletmiş/[öldürmüş]tiniz de, hakkında birbirinizle atışmış, (suçu) üstünüzden atmıştınız.

---

5 Matbû nüshada *rabbim,* Osmanlıca Yazma nüshada ise *Allâh* diye karşılık verilen *innehû* lafzı, ***muhakkak ki*** *O* veyâ ***şübhesiz/doğrusu*** *O* anlamına gelir. (E.Ö)

Hâlbuki Allâh sakladığınızı (ortaya) çıkaracaktı. Onun için dedik ki: "O bakaranın [sığırın] bir parçasıyla o maktûle[6] [öldürülene] vurun!"
İşte böyle Allâh ölüleri diriltir ve size âyet/[alâmet]lerini gösterir, gerek ki akıllanasınız.

74. Sonra bunun arkasından kalbleriniz katılaştı; şimdi onlar taşlar gibi, hattâ daha duygusuz (veyâ kiminizin kalbleri katılıkta/duygusuzlukta taşlar gibi, kiminizinki ise katılıkta daha şiddetli); çünkü taşların öylesi var ki içinden nehirler kaynıyor, öylesi var ki çatlıyor da bağrından sular fışkırıyor ve öylesi (de) var ki Allâh'ın (yüceliği karşısındaki) haşyetinden [saygı ve ürpertisinden] (ötürü) yerlerde yuvarlanıyor. Sizler ise neler yapıyorsunuz Allâh ğâfil değil.

75. (Ey mü'minler!) Şimdi bunların [bu yehûdîlerin], size (gelen hakîkate) îmân edivereceklerini ümîd mi ediyorsunuz?! Hâlbuki bunlardan bir fırka vardı ki, Allâh'ın kelâmını işitirlerdi de, akılları aldıktan sonra onu bile bile tahrîf ederlerdi.

76. Hem (onlar/nifâk içindeki yehûdîler), îmân edenlere rastgeldiklerinde, *Âmennâ* [biz (de aynen sizin gibi Muhammed'in nebî-resûl olduğuna ve Kur'ân'ın Allâh'tan geldiğine) îmân ettik] derler; birbirleriyle halvet yap(ıp başbaşa kal)dıklarında da, "Rabbinizin huzûrunda (veyâ Rabbinizden gelen bir delîl olarak) aleyhinize onunla[7] hüc-

6 Meâl'de, *o bakaranın bir parçasıyla o maktûle vurun* diye çevirilen ibârenin tam karşılığı, *onun ba'zısıyla/bir kısmıyla ona/onu darbedin [vurun]* şeklindedir. (E.Ö)

7 Meâl'de atlanan *bihî* zamîrine karşılık, *onunla* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

cet [kuvvetli delîl] edinsinler diye mi tutup Allâh'ın (Tevrât'ta) size açtığı (ve bildirdiği) hakîkati onlara söylüyorsunuz, aklınız yok mu be!?" dediler.

77. Ya bilmezler mi de ki, onlar ne sırr tut(up sakl)arlar ve ne (açıklayıp) i'lân ederlerse Allâh hepsini bilir?!

78-79. Bunların [yehûdîlerin] bir de ümmî kısmı vardır; Kitâb'ı-kitâbeti [Tevrât'ı] bilmezler, ancak birtakım kuruntu yığını ümniyyeler [yalan-yanlış şeyler] kurar ve sırf zann ardında dolaşırlar.
Artık vay o kimselere ki, kendi elleriyle Kitâb(i) yazarlar da sonra biraz para almak [birtakım dünyevî menfaatler] için, "Bu Allâh tarafındandır" derler. Artık vay ellerinin yazdıkları yüzünden onlara, vay o kazandıkları vebâl yüzünden onlara!..

80. Bir de, dediler (ki): "Bize sayılı birkaç günden maada [başka] aslâ (cehennem) ateş(i) dokunmaz".
"Siz" de, "(bu husûsta) Allâh'tan bir ahid [söz] aldınız mı; –böyle (bir söz aldınız) ise, Allâh aslâ ahdine hulfetmez [sözünden dönmez]– yoksa Allâh'a karşı bilemeyeceğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?!"

81-82. (Hayır, mes'ele onların dediği gibi değil.) Evet, kim bir seyyie kesbetmiş [bir kötülük işlemiş] de, hatîesi [günâhı] kendini her taraftan kuşatmış [kötülük, zâhir ve bâtınını; kalbini, dilini ve diğer a'zâlarını kaplamış: günâh ve isyânı alışkanlık hâline getirmiş] ise, işte öyleler(i) ateş(in) ehli (ve) hep onda muhalled/[sürekli kalıcı]dirler. İmân edip sâlih sâlih ameller işleyenler(e gelince), öyleler(i) de işte, cennet(in) ehli, hep onda muhalled/[sürekli kalıcı]ller.

83. Ve bir vakit İsrâîloğulları'nın şöyle mîsâkını [taahhüdünü]

al(mış)dık: "Allâh'tan başkasına tapmayacak/[ibâdet etmeyecek]sınız; ebeveyne [ana-babaya] ihsân (edecek: her vechile iyilikte bulunup en güzel şekilde davranacaksınız), yakınlığı olanlara da, öksüzlere de, biçâre/[fakîr-miskîn]-lere de (her vechile iyilikte bulunup en güzel şekilde muâmele edeceksiniz); nâsa [insânlara] güzellik söyleyin; namazı kılın; zekâtı verin!"
Sonra pek azınız müstesnâ [hâriç] sözünüzden döndünüz, hâlâ da dönüyorsunuz.

84. Yine bir vakit (de şöyle) mîsâkı/[taahhüdü]nızı al(mış)dık: "Birbirinizin kanlarını dökmeyeceksiniz ve nüfûsu/[birbiri]nuzu diyârınızdan çıkarmayacaksınız".
Sonra siz buna ikrâr da ver(miş)diniz [kabûl de etmiştiniz] ve ikrârınıza şâhid de ol(muş)dunuz [Tevrât'ta böyle yazılı olduğuna hâlâ da şâhidlik etmektesiniz].

85. Sonra da sizler ta şunlarsınız ki, kendileri/[birbiri]nizi öldürüyorsunuz ve kendinizden bir fırkayı diyârlarından çıkarıyorsunuz, aleyhlerinde ism u udvân [günâh ve düşmânlık] ile birleşiyor, (bu husûsta) tezâhürde bulunuyor/[yardımlaşıyor]sunuz ve şâyed size esîr olarak gelirlerse fidyeleşmeye [fidye karşılığında serbest bırakmaya] kalkıyorsunuz. Hâlbuki (o, yâni onların diyârlarından) çıkarılmaları üzerinize harâm kılınmıştı.
Yâ!.. Siz (böyle yaparak) Kitâb'ın [Tevrât'ın] bir kısmına [esîrlerin fidye karşılığında serbest bırakılmasının helâl olduğu hükmüne] inanıp [îmân edip] da, bir kısmına [birbirinizi öldürmenin ve yurdlarından çıkarmanın harâm olduğu hükmüne] küfr mü ediyorsunuz?! Şu hâlde içinizden böyle yapanlar, binnetîce [netîcede] dünyâ hayâtında [yakın/şimdiki hayâtta] bir (rezîllik ve) rüsvâ(y)lıktan başka ne kazanırlar?! Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü de

en şiddetli azâba kakılırlar; Allâh yaptıklarınızdan ğâfil değildir.

86. Bunlar [yehûdîler/yehûdîlerin reisleri] Âhiret'i, dünyâ [süflî/yakın] hayâta satmış kimselerdir, onun için bunlardan azâb hafîflendirilmez ve kendilerine bir yardım da olunmaz.

87. Celâlim hakkı için, Mûsâ'ya o Kitâb'ı [suhufları/levhaları] verdik, (o'nun) arkasından birtakım peygamberlerle [o resûllerle] de ta'kîb ettik. Hele Meryem'in oğlu Îsâ'ya (o) beyyineler(i) [açık delîl ve mu'cizeleri] verdik ve o'nu Rûhu'l-Kudüs [Cebrâîl/İncîl] ile te'yîd eyle/[destekle]dik.
Yâ!.. Artık size, nefslerinizin hoşlanmayacağı (ilâhî) bir emirle bir peygamber geldikce, her def'asında kafa tutarsınız, kibrinize dokunduğu için kimine 'yalan' der, kimini (de yalanlamakla yetinmeyip) öldürür müsünüz?

88. "Bizim" dediler, "kalblerimiz kılıflıdır [kalblerimiz ilm mahfazalarıdır/bizdeki ilm bize yeter, başka bilgiye ihtiyâcımız yok veyâ kalblerimiz kabukludur/kaşarlıdır: ne söylense te'sîr etmez, yapılan da'vet ve telkînlerin hiç biri kulağımıza girmez]".
Öyle değil, kâfirlikleri sebebiyle Allâh onları la'netledi [rahmetinden tardetti/uzaklaştırdı], onun için az, pek az îmâna gelirler (veyâ îmâna gelmezler).

89. Yanlarında/[berâberlerinde]kini [Tevrât'ı] tasdîkle/[doğrula]mek üzere onlara Allâh tarafından bir Kitâb [Kur'ân] gelince, –önceden küfredenlere karşı istimdâd edip [fetih/yardım taleb edip] dururlarken, o tanıdıkları (Kur'ân) kendilerine gelince– tuttular ona küfrettiler. İmdi, Allâh'ın la'neti kâfirlerin boynuna!

90. Ne çirkindir o kendilerini sattıkları ki, Allâh'ın, kulların-

dan dilediğine Kendi fazlın/[lütfun]dan vahy indirmesine bağy [hased] ederek, (–kendilerine indirdiği hâriç–) Allâh ne indirdiyse hepsine küfrettiler de, ğazab üstüne ğazaba değdiler [ğazaba müstahakk ve mahkûm oldular] ve (ayrıca) o kâfirler için mühîn [alçaltıcı] bir azâb var.

91. "Allâh ne indirdiyse (hepsine) îmân edin!" denildiği zamân da onlara [yehûdîler], "Biz (yalnızca) kendimize indirilen (Tevrât)e îmân ederiz" derler de, ötekine [Tevrât dışındaki ilâhî kitâblara] küfrederler; hâlbuki (sana indirilen bu ilâhî vahy/Kur'ân,) berâberlerindekini tasdîk edecek [etmektedir], (hem de) hakk(tır/hakîkatin beyânıdır) o.
"Ya" de, "(kendinize indirilene) îmân ediyordunuz da, niçin daha önce[8] Allâh'ın peygamber/[nebî]lerini öldürüyordunuz?!"

92. Celâlim hakkı için, Mûsâ size beyyine/[apaçık delîl-mu'cizelerle gelmişti de, arkasından, tuttunuz dana/[buzağı]ya taptınız; (işte) siz o (sapkın) zâlimlersiniz.

93. Bir vakit, "Size verdiğimiz Kitâb'ı [levhaları/sayfaları] kuvvetle tutun ve dinleyin!" diye Tûr'u [Sînâ dağı'nı] tepenize kaldırıp mîsâkı/[taahhüdü]nızı al(mış)dık.
(Buna rağmen onlar, hâl ve tavırlarıyla,) "Dinledik, isyân ettik" dediler [ilâhî emir ve tavsiyeleri kulak ardı edip isyân ettiler] ve küfrleri (sebebi)yle danayı [buzağıyı/buzağı sevgisini] kalblerinde iliklerine işlettiler.
"Eğer" de, "sizler mü'minlerseniz, îmânınız size ne çirkin şeyler emrediyor!"

94. De ki: "Allâh yanında, Âhiret evi [cennet], başkalarının

8 Meâl'in aslında atlanan *min-qablü* lafzına karşılık, *daha önce* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

değil de, hâsseten [husûsiyyetle/sâdece] sizin ise –eğer da'vâ/[iddiâ]nızda sâdık/[doğruy]sanız– haydi ölümü ümniyye edinin/canınıza minnet bilin!"

95-96. Fakat (önceden) ellerinden çıkan [yaptıkları] (zulm, cürm, cinâyet gibi çirkin) işler dururken, onu hiçbir zamân temenni edemezler. Allâh bilir o zâlimleri: Her hâlde [doğrusu] onları, insânların hayâta en harîsi [düşkünü], (hattâ) müşriklerden de harîs bulacaksın. Her biri arzû eder ki; 1.000 sene muammer [yaşatılmış] olsa. Hâlbuki (çok) muammer olmak [yaşatılmak], kendisini azâbdan uzaklaştıracak değil; Allâh görüyor onlar neler yapıyorlar.

97-98. (Ey Muhammed, onlara şunu) söyle: "Her kim Cibrîl'e [Cebrâîl'e] düşmân ise bilsin ki o, o Kur'ân'ı senin kalbin(in) üzerine –Allâh'ın izniyle– indirdi; önündeki (vahy/Kitâb)leri tasdîkle/[doğrula]yici ve mü'minlere bir hidâyet [rehberlik/kılavuzlama] ve beşâret [müjde] olmak için. Her kim Allâh'a ve Allâh'ın meleklerine ve resûllerine ve (bilhassa) Cibrîl'e ve Mîkâl'e [Mîkâîl'e] düşmân olur ise, bilsin ki Allâh (da) kâfirlerin düşmânıdır".

99. Şânım hakkı için, (ey Muhammed) sana (hem kendisi) çok açık, (hem de hakîkati açıkca ortaya koyan) âyetler/parlak mu'cizeler indirdik. Öyle ki, îmân (ve itâ'at) sahasından uzaklaşmış (ve isyâna dalmış olanlardan, yâni) fâsıklardan başkası onlara kâfirlik etmez [onları inkâr etmez].

100. Yâ!.. O fâsık/[itâ'atten çıkıp isyâna dalmış]lar hem bunları (inkâr edip) tanımayacaklar, hem de ne zamân bir ahd üzerine muâhede [andlaşma] yapsalar, her def'asında mutlaka içlerinden bir gürûh onu bozup atıverecek öyle mi!? Hattâ az bir gürûh değil, ekserisi ahid tanımaz îmânsız-

lar [bilakis onların çoğu îmânsızdır; kendi kitâbları olan Tevrât'a bile îmân etmezler].

101-102. Hem, Allâh tarafından onlara berâberlerindekini tasdîkleyici bir peygamber [resûl] gelince, eski(den kendilerine) Kitâb verilenlerden bir kısmı, Allâh'ın (ellerinde bulunan) Kitâbı'nı [Tevrâtı] (umursamayıp) omuzlarının arkasına attılar, sanki bilmiyorlarmış gibi de tuttular, Süleymân(ın) mülküne [hükümrânlığına] dâir (insân) şeytânların(ın) uydurup ta'kîb ettikleri şeylerin ardına düştüler.

Hâlbuki Süleymân küfretmedi, velâkin o şeytân(laşmış insân)lar küfrettiler; (çünkü) nâsa [insânlara] sihr ta'lîm ediyor/[öğretiyor]lar ve Bâbil'de Hârût ve[9] Mârût (adındaki) iki melek üzerine indirilen şeyleri öğretiyorlardı (veyâ Bâbil'de Hârût ve Mârût adında iki melek üzerine hiçbir şey indirilmedi).

Hâlbuki o ikisi, "Biz ancak bir imtihân için gönderildik,[10] sakın sihr yapmayı tecvîz [câiz kabûl] edip de[11] kâfir olma!" demedikce (hiç)bir kimseye (birşey) öğretmezlerdi.

İşte bunlardan, kişi ile zevcesi/[eşi]nin arasını ayıracak şeyler öğreniyorlardı, fakat –Allâh'ın izni olmadıkca– bununla (aslâ) kimseye zarar verebilir değillerdi. (Yalnızca) kendilerine zarar verecek, menfaati olmayacak birşey öğreniyorlardı. Kasem [yemîn] olsun onu her kim satın alsa, her hâlde [elbette] onun Âhiret'te bir nasîbi

9 Matbû nüshada atlanan, âyette ve Osmanlıca Yazma nüshada bulunan *ve* bağlacını metne dâhil ettik. (E.Ö)

10 Âyette, *gönderildik* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

11 *Sihir yapmayı tecvîz edip de* ibâresinin âyette karşılığı mevcûd değildir. (E.Ö)

yok: bunu muhakkak bilmişlerdi; ama (karşılığında) canlarını [kendilerini] sattıkları o şey ne çirkin bir şeydi, (keşke) onu bilselerdi.

103. Evet, îmân edip de (sâlih ameller işleyerek) korunmuş olsa idiler, elbette Allâh tarafından bir mükâfât (kendileri için) çok hayrlı olacaktı, (keşke) bunu bilselerdi.

104. Ey îmân edenler! *Râ'inâ* [bizi gör/teenni buyur-müsâ-'ade et de anlayalım] demeyin, *Unzurnâ* [bize bak/bizi gözet] deyin ve (kulak verip) dinleyin, ki kâfirler için elîm [çok acı] bir azâb var.

105. Arzû etmez o küfredenler –ne Ehl-i Kitâb'dan ve ne müşriklerden– ki, size Rabbinizden bir hayr indirilsin. Allâh ise rahmetiyle imtiyâzı dilediğine bahşeder ve Allâh çok büyük fazl [lütuf] sâhibidir.

106-107. Biz bir âyetten her neyi [herhangi bir âyeti/şerî'ati] nesh [değiştirir/te'hir eder] (isek) veyâ insâ edersek [unuttururs ak], ondan daha hayrlısını yâhûd onun[12] misli/[benzeri]ni getiririz. Bilmez misin ki Allâh her şeye kadîr [güç yetiren], dâimâ kadîrdir. (Yine) bilmez misin ki (hükümrânlık/egemenlik) Allâh(ındır), hakîkat(en) göklerin ve yerin mülkü [hükümrânlığı] hep O'nun. Size de Allâh'tan başka ne bir velî [dost-hâmî] vardır, ne bir nasîr [yardımcı].

108. Yoksa (ey ümmet-i Muhammed) siz Peygamberinizi, bundan evvel Mûsâ'ya sorulduğu ["Allâh'ı âşikâre görmedikce sana aslâ îmân etmeyeceğiz" denilerek Mûsâ'dan olmayacak şeyler taleb edildiği] gibi, sorguya çek(ip

12 Meâl'de atlanan *ha* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

k(ip olmayacak şeyler taleb et)mek mi istiyorsûnuz!? Hâlbuki her kim îmânı küfre değişirse, artık düz yolun ortasında sapıtmıştır.

109. Ehl-i Kitâb'dan [özellikle yehûdîlerden] bir çoğu arzû etmektedir ki, sizi îmânınızdan sonra çevirip kâfir etseler, (hem de) hakk kendilerine tebeyyün ettikten [açıkca belli olduktan] sonra; sırf nefsâniyetlerinden, hased/[çekememezlik]den (dolayı).
Şimdi, siz aff ile safh ile davranın [onlardan vazgeçin, dediklerine aldırmayın]; tâ Allâh emrini verinceye [Allâh'ın savaş emri gelinceye; bulacaklarını buluncaya] kadar. Şübhe yok ki Allâh her şeye kadîr [güç yetiren], dâimâ kadîrdir.

110. Hem, namazı doğru kılın ve zekâtı verin, nefs/[kendilleriniz için her ne hayr [sadaka] da takdîm ederseniz Allâh yanında onu bulursunuz, (mükâfâtını alırsınız; çünkü) her hâlde [şübhesiz] Allâh bütün yaptıklarınızı görüyor.

111. Bir de (yehûdîler), "Yehûd(îlerden başkası aslâ cennete giremeyecek" diye iddiâ ettiler) ve (hristiyanlar da aynı iddiâ)ya (yeltenerek), "Nasârâ/[hristiyanlar]dan başkası aslâ cennete giremeyecek" dediler.
–Bu, onların kendi kuruntuları!–
"Haydi" de, "(iddiânızda) doğru iseniz, getirin (Tevrât ve İncîl'den) burhânı/[delîli]nızı!"

112. Hayır, (cennet ne yehûdîlerin, ne de hristiyanların tekelindedir, aksine) kim özü muhsin [güzel hareket eden biri] olarak yüzünü [kendini/benliğini] tertemiz (bir şekilde) Allâh'a teslîm ederse, işte onun, Rabbinin indinde [yanında] ecri [mükâfâtı] vardır, (böyle) o(la)nlara bir korku yoktur ve onlar mahzûn olacak değillerdir.

113. Yehûd(îler) dedi ki: "Nasârâ [hristiyanlar], (sağlam ve tutarlı) hiçbir şey üzerinde değil".
Nasârâ[13] [hristiyanlar] da dedi ki: "Yehûd(îler, sağlam ve tutarlı) hiçbir şey üzerinde değil".
–Hâlbuki hepsi de Kitâb(ı/Tevrât'ı) okuyor, (sözde ona dayanıyor)lar.–
İlmi olmayanlar [*bilmeyenler*: ilâhî bir Kitâb'ı olmayan, ilâhî Kitâblara dâir bilgisi bulunmayan müşrik Arablar] da tıpkı öyle, onların [yehûdî ve hristiyanların] (birbirlerine) dedikleri gibi ("Muhammed ve ashâbı, sağlam ve tutarlı hiçbir şey üzerinde değil" veyâ "Yehûdîlik, Hristiyanlık ve semâvî denilen dînler sağlam ve tutarlı hiçbir şey üzerinde değil") dedi.
Onun için Allâh ihtilâf etmekte oldukları da'vâda, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü beyn/[ara]lerinde hükmünü verecektir.

114. Allâh'ın mescidlerini(n) içlerinde Allâh'ın ismi(ni) anılmaktan meneden ve (onların) harâb olmaları zımnında [için] çalışan kimselerden daha zâlim de kim olabilir?! Bunlar, oralara korka korka olmaktan başka sûretle girmek salâhiyetini hâiz değildirler. Bunlara dünyâda bir zillet var, bunlara Âhiret'te azîm [büyük/çok dehşetli] bir azâb var.

115. Maamâfih [bununla birlikte], meşrık [doğu] da Allâh'ın mağrib [batı] de, nerede yönelseniz orada Allâh'a durulacak cihet var. Şübhe yok ki Allâh vâsidir [rahmet ve kudreti geniş olandır], alîmdir [her şeyi bilendir].

---

13 Matbû nüshada *nasar* şeklinde eksik dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada *nasârâ* [*hristiyanlar*] şeklinde tam yazılmıştır. (E.Ö)

116-117. Hem, o zâlimler (yâni, yehûdîler "Üzeyr Allâh'ın oğlu", hristiyanlar "İsâ Allâh'ın oğlu", müşrikler de "Melekler Allâh'ın kızları" demek sûretiyle, o yüceler yücesine çocuk isnâd ederek,) "Allâh veled [çocuk] ittihâz etti [edindi]" dediler.
Hâşâ sübhâna [O böyle şeylerden münezzehtir]! Doğrusu göklerde ve yerde ne varsa hep O'nun(dur: O'nun milki ve mahlûkudur), hepsi O'na râm [boyun eğmiş ve emrine âmâdedir]. Göklerin, yerin mübdîi [örneksiz yaratanı] bir emri(n/işin-şeyin olmasını) murâd ettimi, ona yalnız "Ol!" der, (o da hemen) olu(ş sürecine giri)verir.

118. İlmi olmayan/[bilmeyen]lar da, "Allâh bizimle konuşsa ya yâhûd bize bir mu'cize gelse ya!" dediler.
Bunlardan evvelkiler de tıpkı böyle, bunların dedikleri gibi demişti, kalbleri birbirine benzedi. Cidden, (şübheden kurtularak) yakîn edin(ip yürekten îmân ed)ecek bir ümmet için Biz mu'cize/[*âyet:* alâmet ve işâret]leri açık bir sûrette gösterdik [beyân ettik/bildirdik].

119. Şekk [şübhe] yok, Biz seni hakk ile [hakkı beyân etmek üzere/hakk ile desteklenmiş olarak] (bir müjdeci, yâni) rahmetimizin[14] müjdecisi ve (bir uyarıcı, yâni) azâbımızın[15] habercisi (olarak) gönderdik. Sen o (ashâb-ı cahîm'den: çok alevli ateşin mahkûmlarından, yâni) cehennemliklerden mes'ûl de değilsin.

120. (Ey Muhammed!) Sen millet/[yol-dîn]lerine tâbi olmadıkca, ne yehûd(îler), ne nasârâ [hristiyanlar] senden aslâ hoşnûd da olmazlar.

---

14 *Rahmetimizin ...si* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

15 Âyette, *azâbımızın ...si* kelimesinin karşılığı yoktur. Ayrıca, *habercî* yerine de *uyarıcı* [*nezîr*] denilmelidir. (E.Ö)

"Her hâlde [şübhesiz] yol, Allâh(ın) yolu" de!
Şânım hakkı için (ey Muhammed), sana vahy ile[16] gelen bu kadar ilmden sonra –bilfarz– onların (keyif ve) hevâlarına tâbi olacak olsan, Allâh'tan sana ne bir velî [dost-hâmî] bulunur, ne bir nasîr [yardımcı].

121. Kendilerine Kitâb'ı verdiğimiz ehliyetli kimseler onu, tilâvetinin hakkını vererek okurlar [ona gerektiği gibi tâbi olurlar]. İşte onlar ona îmân ederler, her kim de onu inkâr ederse, işte onlar da hüsrân/[ziyân]da kalanlardır.

122-123. Ey İsrâîloğulları! Sizlere in'âm [ihsân] ettiğim ni'metimi ve sizi vaktiyle âlemdeki ümmetlerin üzerine geçirdiğimi hatırlayın ve sakının öyle bir günden ki, kimse kimse(nin vereceğin)den birşey ödeyemez, kimseden fidye kabûl edilmez ve ona şefâ'at de fayda vermez, hem de hiçbir taraftan yardım olunmazlar.

124. Şunu da hatırda tutun ki, bir vakit İbrâhîm'i Rabbi birtakım kelimât [kelimeler/emirler-yükümlülükler] ile imtihân etti. O onları itmâm edince [tamâmlayınca], "Ben (kuşkusuz) seni bütün insânlara imâm [öncü/önder] edeceğim" buyurdu.
(İbrâhîm,) "Yâ Rabbî![17] Zürriyetimden de..." dedi.
(Allâh) buyurdu ki: "Benim ahdime zâlimler nâil olamaz".

125. Ve o vakit, Beyt-i Şerîf'i [Ka'be'yi] insânlar için dönüp varılacak bir sevâbgâh [sevâb kazanma veyâ toplakma yeri] ve bir dâru'l-emân [güvenli bir yer] kıldık; (öyleyse) siz de Makâm-ı İbrâhîm'den kendinize bir namaz-

16 Âyette, *vahy ile* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)
17 Âyette, *yâ Rabbi* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

gâh edinin (veyâ İbrâhîm için belirlenen yeri ibâdet mahâlli [yeri/mekânı] edinin veyâ insânlar da onu kıble edinmişlerdi)!

Ve (nitekim) İbrâhîm ile İsmâîl'e şöyle ahid [emir] verdik: "Beyti/[evi]mi, hem tavâf edenler için, hem ibâdete kapananlar için, hem rükû ve sücûda varanlar [boyun eğip itâ'at edenler] için tertemiz bulundurun!"

126. Ve o vakit, İbrâhîm, "Yâ Rabb! Burasını emîn bir belde kıl ve ahâlîsini envâ-i semerât/[çeşitli ürünler]tan merzûk buyur [rızklandır]; Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân eyleyenlerini..." dedi.

(Allâh) buyurdu ki: "Küfredeni dahî merzûk eder [rızklandırır] de, az bir zamân hayâttan nasîb aldırırım ve sonra ateş(in) azâbına muztarr [mecbûr] kılarım, ki o ne yaman bir inkılâbdır [ne kötü bir dönüş yeridir]!"

127-129. Ve o vakit ki İbrâhîm Beyt'ten [Ka'be'nin] temelleri(ni) yükseltiyordu, İsmâîl de (o'nunla) birlikte(ydi, ikisi-bir) şöyle du'â ettiler:

"Ey bizim Rabbimiz! Kabûl buyur bizden, dâimâ işiten, dâimâ bilen Sensin ancak Sen.

"Ey bizim Rabbimiz! Hem, bizi yalnız Senin için (teslîm olup) boyun eğ(meye devâm ed)en (iki kimse)/müslümân kıl ve zürriyetimizden (de) yalnız Senin için (teslîm olup) boyun eğen (bir topluluk)/bir ümmet-i müslime vücûda getir ve bizlere ibâdetimizin yollarını göster ve tevbe ettikce [Sana döndükce] üzerimize rahmetinle bak! Öyle tevvâb [tevbeleri çokca kabûl edip kullarına rahmetle yönelen], öyle rahîm [rahmeti/ni'metiihsânı sürekli olan] Sensin ancak Sen.

"Ey bizim Rabbimiz! Hem de onlara içlerinden öyle bir peygamber gönder ki, üzerlerine âyâtını [âyetlerini] ti-

lâvet eylesin [peşpeşe okusun] ve kendilerine Kitâb'ı ve hikmeti ta'lîm etsin [öğretsin] ve içlerini-dışlarını[18] temiz-(leyip) paklasın! Öyle azîz [yenilmez kudret sâhibi], öyle hakîm [hikmet sâhibi] Sensin ancak Sen".

130. İbrâhîm'in milletin/[dînin-yolun]den kim yüzçevirir, ancak kendine kıyan [kendini zelîl ve helâk eden] sefîh [hafîf akıllı: ahmak/budala]. Hakîkat(en) Biz o'nu dünyâda ıstıfâ ettik [süzüp seçtik], Âhiret'te de o, hiç şübhe yok salâh ile seçilenlerdendir.

131. Rabbi o'na, "İslâm [(Allâh'a) teslîm ol]!" emrini verince, "Teslîm oldum rabbi'l-âlemîne" [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine] dedi.

132. Bu dîni İbrâhîm kendi oğullarına vasiyyet [tavsiye] ettiği gibi, Ya'kûb da vasiyyet etti: "(Ey) oğullarım! Allâh sizin için o dîni ıstıfâ buyurdu [seçip ihsân ettil, başka dînlerden sakının,[19] yalnız müslim [(Allâh'a) teslîm olmuş kimseler] olarak can verin!" dedi.

133. (Ey İsrâîloğulları!) Yoksa siz şâhidler miydiniz: Ya'kûb'a ölüm hâli geldiği vakit; oğullarına, "Benim arkamdan neye [kime] ibâdet edeceksiniz?" dediği vakit?!
Dediler ki (oğulları Ya'kûb'a): "Senin Allâh'ın ve ataların İbrâhîm(in) ve İsmâîl ve İshâk'ın Allâh'ı ilâh-ı vâhid'e [tek ilâha] ibâdet ederiz, biz ancak O'na boyun eğen (kimseleriz)/müslimleriz".

134. O(nlar) bir ümmetti [topluluktu] geldi-geçti, on(lar)a kendi kazandığı (iyilik ve kötülüklerin karşılığı), size de ken-

---

18 Âyette, *içlerini-dışlarını* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

19 Âyette, *başka dînlerden sakının* cümlesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

di kazandığınız (iyilik ve kötülüklerin karşılığı vardır); siz onların amellerinden soru(mlu tutu)lacak değilsiniz.

135. Bir de (yehûdîler), "Yehûd(î olun ki hidâyet/doğru yolu bulasınız" dediler) ve (hristiyanlar da aynı iddiâ)ya (kalkışarak), "Nasârâ [hristiyan] olun ki hidâyet bulasınız" dediler.
De ki: "Hayır, hakk-perest hanîf [küfr ve şirkten âri, muvahhid] olarak (hep birlikte) İbrâhîm milleti(ne/dînine tâbi olalım), ki o, hiçbir zamân müşriklerden olmadı".

136-138. Ve deyin ki: "Biz Allâh'a îmân ettiğimiz gibi, bize ne indirildiyse, İbrâhîm'e ve İsmâîl'e ve İshâk'a ve Ya'kûb'a ve esbât'a [onların soyundan gelenlere] ne indirildiyse, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya ne verildiyse ve bütün peygamber/ [nebî]lere Rabb'lerinden olarak (her) ne verildiyse hepsine îmân ettik. (Onlardan, yânî) O'nun resûllerinden (hiç) birinin arasını (–kimine îmân edip kimini inkâr ederek–) ayırmayız ve biz, ancak O'nun için boyun eğen(leriz)/müslimleriz".
–Eğer böyle; sizin îmân ettiğiniz gibi îmân ederlerse, muhakkak doğru yolu buldular. Yok yüzçevirirlerse, onlar sırf bir şikâk [dalâlet, ihtilâf, çekişme ve ayrılık] içindedirler. Allâh da sana, (onların şerrine karşı kâfidir; biraz te'hir etse de mutlaka) onların hakklarından gelîverecektir ve O, o işiten, o bilendir.–
"(Siz) Allâh(ın) boyasına bak(ın, –ki biz onunla boyandık; Allâh'ın boyası olan îmân-ı fıtrî ile îmân ettik)– [vaftiz n'olacak], Allâh'tan güzel boya vuran kim!? Biz işte O'na ibâdet edenleriz".

139. (Yehûdî ve hristiyanlara) de ki: "Allâh hakkında bizimle (–bir kısmınız Yehûdîlik'in, diğer kısmınız Hristiyanlık'ın hakk dîn olduğunu, cennete ancak bunların mensûblarının gireceğini iddiâ edip, "Gelin siz de bize katılın" diyerek– münâzara ve) mücâdele mi edeceksiniz? Hâlbuki O, bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz;[20] –ve bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz size– ancak biz O'na muhlisleriz [bütün samîmiyetimiz ve benliğimizle bağlananlarız]".

140. (Yehûdîlere şunu sor:) "Yoksa, 'İbrâhîm de, İsmâîl de, İshâk da, Ya'kûb da, esbât da [onların soyundan gelenler de] hep yehûd(î idiler' mi diyorsunuz)?"
Ve (aynı suâli hristi)ya(nlara da sor: "Yoksa, 'İbrâhîm de, İsmâîl de, İshâk da, Ya'kûb da, esbât da hep) nasârâ [hristiyan] idiler' mi diyorsunuz?"
De ki: "Sizler mi daha iyi bileceksiniz, yoksa Allâh mı?!" (Elbette Allâh daha iyi bilir ve O şehâdet eder ki, onlar ne yehûdî, ne de hristiyan idiler.)
Allâh'ın şehâdet ettiği bir hakîkati bilerek ketmeden/[gizleyen]den daha zâlim kim olabilir?! Allâh, (yapıp) ettiklerinizden ğâfil değil.

141. O(nlar) bir ümmetti [topluluktu] geldi-geçti, on(lar)a kendi kazandığı [yapıp ettiklerinin] (karşılığı), size de kendi kazandığınız [yapıp ettiklerinizin] (karşılığı vardır) ve siz onların işlediklerinden mes'ûl [sorumlu] değilsiniz.

142. Nâs [insânlar] içinde süfehâ [budala/hafîf akıllı] (yehûdî ve münâfık) takımı, "Bunları [Muhammed ve ashâbını], (üze-

---

20 Meâl'de, *sizin de* şeklinde eksik çevirilen *rabbukum* lafzı, *sizin de rabbiniz* anlamına geldiğinden, *rabbiniz* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

rinde) bulundukları kıble(lerin)den[21] (yâni, Beyt-i Makdîs'ten) çeviren ne?!" diyecek.
De ki: "Meşrık [doğu] da, mağrib [batı] de Allâh'ındır. O, kimi dilerse (onu) doğru bir caddeye çıkarır".

143. Ve işte böyle sizi doğru bir caddeye çıkarıp ortada yürüyen [âdil ve hayrlı] bir ümmet kıldık ki, siz bütün insânlar üzerine adâlet numûnesi, hakk şâhidleri [örnek ve önderleri] olasınız, Peygamber de sizin üzerinize şâhid [örnek ve önder] olsun.
Kıbleyi, mukaddemâ durduğun [önceden yöneldiğin] Ka'be yapışımız da, sırf şunun içindir: Peygamber'in izince gidecekleri [Resûl'e tâbi olacakları], iki ökcesi üzerinde geri döneceklerden [irtidâd edeceklerden/dînden döneceklerden] ayıralım.
O [Ka'be'nin kıble yapılması], elbette Allâh'ın hidâyet eylediği kimselerden maada/[başka]sına mutlak(a) ağır gelecekti. Allâh (aslolanın, mekân ve yön değil, Allâh'ın emrine ve Resûl'e itâ'at olduğunu bilerek) îmân(da sebât etmen)ınızı(n mükâfâtını zâyi edecek değil veyâ ey yehûdîler, önceki küfr ve isyânlarınız îmân etmenize mâni değil, îmân ettiğiniz takdîrde îmânınızı yâhûd önceden îfâ ettiğiniz ibâdetleri aslâ) zâyi edecek değil (bilakis karşılığını fazlasıyla verecek). Her hâlde [elbette] Allâh insânlara re'fet/[şefkat]li, (hem de) çok re'fetlidir, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

144. (Ey Muhammed!) Hakîkaten yüzünün semâ/[gök]da aranıp durduğunu görüyoruz. Artık müsterih ol, seni hoşnûd

---

21 Meâl'de, ***kıbleden*** diye tercüme edilen ***kıbletihim*** lafzı, ***kıblelerinden [kendilerinin kıblesinden]*** anlamına geldiğinden, ***kıbleden*** kelimesini ***kıblelerinden*** yaptık. (E.Ö)

olacağın bir kıbleye me'mûr edeceğiz: Haydi yüzünü Mescid-i Harâm'a [Ka'be tarafına] doğru çevir! Siz de [ey mü'minler] nerede bulun(ur)sanız (bulunun) yüzünüzü ona doğru çeviriniz!
Kendilerine Kitâb verilmiş olan (yehûdî ve hristiyan)lar da her hâlde [kesinlikle] bilirler ki, o [kıblenin değiştirilme emri], Rabb'lerinden gelen hakktır. Ve Allâh onların yaptıklarından ve yapacaklarından gâfil değildir (cezâlarını verecektir).

145. Celâlim hakkı için, sen o Kitâb verilmiş olan (yehûdî ve hristiyan)lara her burhânı [delîli] da getirsen, yine senin kıblene tâbi olmazlar, sen de onların kıblesine tâbi olmazsın, (onların) bir kısmı diğer kısmın(ın) kıblesine tâbi değil ki...
Celâlim hakkı için, (yehûdî ve hristiyanların bâtıl üzere gittikleri hakkında) sana gelen bunca ilmin arkasından sen tutar da onların (keyif ve) hevâlarına uyacak olursan, o takdîrde sen de mutlak(a) zulmedenlerdensindir.

146-148. O kendilerine Kitâb verdiğimiz ümmetlerin uleması,[22] o'nu [o Peygamber'i] (veyâ onu: kıble emrinin/Ka'be'nin kıble yapılmasının hakk olduğunu), oğullarını tanır gibi tanırlar. Böyle iken, içlerinden bir takımı, hakkı, bile bile ketmeder/[gizlerller.
O [Ka'be'nin kıble edinilmesi hükmü] hakk(tır), Rabbinden(dir ey Muhammed), artık şübheye düşenlerden olma sakın! (Çünkü) her birinin bir yöneti vardır; o,

---

22 *Ümmetlerin ulemâsı* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. İbârenin aslı, *ellezîne âteynâhumu'l-kitâbe* [o *kendilerine Kitâb'ı verdiğimiz kimseler*] şeklindedir. (E.Ö)

ona yönelir. Haydin (siz) hep hayrlara koşuln, yarışın! Her nerede olsanız Allâh sizi toplar, bir araya getirir; şübhesiz ki Allâh her şeye kadîr [güç yetiren].

149-150. Hem, her nereden *sefere*[23] çıkarsan, hemen Mescid-i Harâm'a doğru yüzünü çevir! (Doğrusu o, yâni) bu emir, şübhesiz hakk(tır), Rabbinden olduğu muhakkaktır. Allâh amellerinizden ğâfil de değildir. (Öyleyse) her nereden yola çıkarsan, yüzünü Mescid-i Harâm'a doğru çevir ve (siz de ey mü'minler) her nerede ol(ur)sanız (olun) yüzünüzü ona doğru çevirin ki, nâs [insânlar] için aleyhinizde hüccet [delîl] olmaya; ancak, içlerinden hakksızlık eden/[zulmeden]ler [müşrikler veyâ yehûdîler] başka; siz de onlardan korkmayın [onlara haşyet duymayın], Benden korkun [Bana haşyet duyun] (ki) hem üzerinizdeki ni'metimi tamâmlayayım, hem gerek ki hidâyete eresiniz [bu sâyede hidâyete mazhâr olmayı ve doğru yolda sâlimen gidip gâye-i merâma ermeyi kuvvetli bir şekilde ümîd edebilesiniz].

151-152. Nitekim içinizde(n/Arablardan), siz/[insân cinsin]den bir resûl gönderdik, size âyetlerimizi okuyor, sizi tezkiye ediyor [her türlü şirkten, isyândan, insânlık ulviyyetine leke getirecek maddî ve ma'nevî çirkinliklerden-pisliklerden arındırıyor], size Kitâb(ı ve) hikmet(i) öğretiyor, size bilmediğiniz, (fikr ü nazarla bilemeyeceğiniz) şeyleri; (gaybî sırrları ve âhiret ahvâlini vahy ile) öğretiyor. O hâlde (da'vetime icâbet etmek sûretiyle) anın Beni (ki), anayım sizi [imdât ve inâyetimi devâm ettireyim size] ve (itâ'at ve ibâdet ile) şükredin de (inkâr ve isyân ile) Bana nankörlük etmeyin!

---

23 Âyette, *sefere* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

153. Ey o bütün îmân edenler! Sabr ve salât [namaz-du'â/huşû duyup teveccüh ve ilticâ] ile yardım isteyin! Şübhe yok ki Allâh sabredenlerle berâberdir.

154. Ve Allâh yolunda katlolunan/[öldürülen]lara, (–kâfirlerin dedikleri gibi–) "Ölüler" [hiçliğe/yokluğa mahkûm oldular] demeyin! Hayır (Allâh indinde) diridirler, velâkin siz sezmezsiniz [şu'ûrunda değilsiniz].

155-157. Çâresiz, sizleri biraz korku, biraz açlık, biraz maldan-candan ve hâsılâttan eksiklikle imtihân edeceğiz. Müjdele o sabrlıları ki, başlarına bir musîbet geldiği vakit, "Biz Allâh'ınız ve nihâyet O'na döneceğiz" {*innâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn*} derler. İşte onlar (var ya), Rabb'lerinden salâvât [mağfiret-esenlik veyâ teveccüh] ve rahmet [lütuf-ni'met] onlara ve işte hidâyete erenler (de) onlar.

158. Hakîkat(en) Safâ ile Merve (tepeleri) Allâh'ın şe'âirinden/[alâmetlerinden]dir; onun için her kim hacc veyâ umre niyetiyle Beyt'i [Ka'be'yi] ziyâret ederse, tavâfı [sa'yı], bunlarla yapmasında ona bir günâh yoktur; (aksine) her kim (tavâfa, Safâ ile Merve tepelerini) de (dâhil edip) gönlünden koparak bir hayr işlerse, şübhesiz Allâh, ecriyle meşkûr kılar alîmdir [şükredenleri bilir ve şükrlerini fazlasıyla mükâfâtlandırır].

159-160. İndirdiğimiz beyyinâtı [açık delîlleri] ve ayn-ı hidâyet olan âyâtı[24] [âyetleri], insânlar için Biz (o) Kitâb'da [Tevrât'ta] beyân ettik/[bildirdik]ten sonra ketmeden/[gizle-

---

24 *Âyâtı* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. İbârenin karşılığı şöyledir: *İndirdiğimiz beyyinâtı/açık delîlleri ve hudâ'yı/hidâyeti [beyânı]*... (E.Ö)

yen]ler (yokmu), muhakkak ki onlara Allâh la'net (edip rahmetinden tard)eder, la'net şânından olan (melekler ve mü'min)lar da la'net eder, ancak, tevbe edip hâli(ni) düzeltip (gizlediği) hakkı söyley(ip beyân ve neşred)enler başka; Ben onlar(ın tevbelerini kabûl eder, günâhlarını çok da ols)a bağışlarım. Öyle rahîm(im) [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olanım], (öyle) tevvâbım [tevbeleri dâimâ kabûl edenim] Ben.

161-162. Ammâ, âyâtımızı[25] [âyetlerimizi] inkâr etmiş ve kâfir olarak can vermiş olanlar(a gelince), işte Allâh'ın la'neti, meleklerin la'neti, (mü'min) insânların cümlesinin/tümünün[26] la'neti hep onların üstüne, ebediyyen onun altında [*onda:* la'nette/rahmetten tard ve mahrûm edilmiş vaziyette veyâ ateşte] kalırlar; ne azâbları hafîfletilir, ne de kendilerine göz açtırılır [rahmet nazarıyla bakılır].

163. Her hâlde [doğrusu] hepinizin tanrısı bir tanrı, –(ki O'ndan) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O– o rahmân-ı rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı bol ve sürekli].

164. Şübhesiz, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insânlara yarar(lı) şeylerle denizde aka(r gibi yüzüp gide)n gemide, Allâh'ın yukarı/[semâ-bulut]dan bir su indirip de onunla arzı [yeri] ölmüşken [kuraklıktan kavrulup kupkuru olmuşken] (bitkilerle canlandırıp) diriltmesinde, diriltip de üzerinde deprenen hayvânâtı [her türlü canlıyı] yaymasında, rüzgârları değiştirmesinde, gök ile yer arasında

25 *Âyâtımızı* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

26 Meâl'de atlanan *ecma'în* lafzına karşılık, *cümlesinin/tümünün* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

musahhar [emre âmâde] bulutta... şübhesiz hep bunlarda akıllı olan bir ümmet için elbet Allâh'ın birliğine[27] âyet/[delîl-alâmet]ler var.

165. (Allâh'ın vahdâniyyetine, kudretine ve lütfuna delâlet eden bunca alâmete rağmen) insânlardan kimi de (tutup Allâh'a) –Allâh'tan beride– birtakım sınar/[denk-ortak]lar ediniyorlar da, onları Allâh sever gibi seviyorlar; îmân edenler ise Allâh için sevgice daha kuvvetlidirler. (Şu hakîkati bir) gör(üp idrâk et)selerdi o zulmeden (kâfir)ler: Azâbı (fiilen) görecekleri vakit hakîkaten kuvvet, (hem de) bütün kuvvet Allâh'ındır ve hakîkaten Allâh çok şedîd [şiddetli] azâblıdır.

166-167. O vakit, o metbû olan/[kendilerine uyulan]lar –azâbı görerek– (kendilerine) tâbi olanlardan teberrî etmiş/[yüz-çevirip uzaklaşmış]llerdir, aralarındaki bütün râbıta/[bağ]lar didik didik kopmuştur.

(Onlara) tâbi olanlar da şöyle demektedirler: "Ah! Bizim için dünyâya bir dönüş olsa idi de, onların bizden teberrî [uzaklaşıp terk] ettikleri gibi biz de onlardan teberrî etse idik".

İşte böyle, Allâh onlara bütün amellerini, üzerlerine yığılmış hasret/[pişmânlık]ler hâlinde gösterecektir ve onlar o ateşten çıkacak değillerdir.

168-169. Ey insânlar! Bütün arz/[yer]daki ni'metlerim/[şeyler]den helâl olmak, pak olmak şartıyla [yeryüzündeki şeylerden helâl ve temiz olarak] yeyin, fakat (kendi kendinize helâl-harâm belirleyerek veyâ helâli harâm, harâmı helâl kılarak) şeytânın adımlarına uymayın; çünkü o size (açık ve) belli bir düşmândır; o size hep çirkin ve

27 Âyette, ***Allâh'ın birliğine*** ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

murdâr işleri emreder ve Allâh'a karşı bilmediğiniz şeyler söylemenizi ister.

170. "Allâh'ın indirdiğine uyun!" denildiği vakit de onlara [o müşriklere], "Yok" dediler, "atalarımızı neyin üzerinde bulduksa ona uyarız".
Ya ataları bir şeye akıl erdiremez ve doğruyu seçemez idiyseler de mi (onlara uyacaklar)?

171. O kâfirlerin meseli [acâib/tuhaf durumu], sâde(ce) bir çağırma veyâ bağırmadan başkasını duymaz bir kulakla haykıranın hâline benzer; (onlar hakka karşı) sağırdırlar, (hakkı söyleme husûsunda) dilsizdirler, (hakka karşı) kördürler, akıl da etmezler.

172. Ey o bütün îmân edenler! Size kısmet ettiğimiz rızkların hoşlarından [size rızk olarak verdiğimiz tayyibâtın: helâl kıldığımız ekin ve en'âmın tümünden] (–keyfinize göre harâm kılmaksızın–) yeyin ve (size verdiği tayyib rızklar için) Allâh'a (tâ'at ve ibâdetle) şükreyleyin, eğer ancak O'na tapıyor/[ibâdet ediyor]sanız.

173. O size yalnız şunları harâm kıldı: Meyte [leş/ölü doğan yavru-murdâr olarak ölen hayvân], (akıtılan) kan, hınzîr [domuz] eti, bir de Allâh'ın gayrisinin [Lât, Menât, Uzzâ gibi putlar] nâmına kesilen.
Sonra, kim bunlardan yemeye muztarr [mecbûr] kalırsa, –(aynı durumda olan bir) diğerin(in) hakkına tecâvüz etmemek [arzû/iştah duymamak, açgözlüce saldırmamak] ve zarûret miktârını geçmemek şartıyla– ona da günâh yükletilmez, çünkü Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

174-175. Allâh'ın indirdiği Kitâb/[Tevrât]dan bir şeyi ketmedip [gizleyip] de bununla biraz para [ba'zı dünyâ menfaat-

leri] alan (yehûdî)lar (yokmu), muhakkak ki onlar karınlarında ateşten başka birşey yemezler [karınlarını ateşten başka birşey ile doldurmazlar]; (zîrâ o aldıkları bedeller, yedikleri şeyler içlerinde ateş olacak, kendilerini yakıp kavuracak) ve Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü Allâh onlara ne (güzel birşey) söyler, ne de kendilerini tezkiye eder [temize çıkarır]. Onlara sâde(ce) bir azâb-ı elîm [çok acı bir azâb] vardır.

Onlar işte, hidâyeti verip dalâleti [sapıklığı], mağfireti [bağışlanmayı veyâ azâbdan korunmayı] bırakıp azâbı satın alan kimseler; bunlar ateşe ne sabrlı şeyler!

176. Zîrâ şübhesiz ki Allâh, Kitâb'ı [Tevrât'ı veyâ kitâb cinsini] sebeb-i hakk ile [bir amaca mebni/doğru yolu göstermek, hakkı bildirmek üzere] indirdi. (O) Kitâb'da ihtilâf edenler (veyâ Kitâb'ı birbirlerinden tevârüs edenler ve birbirlerine halef olanlar) ise, şübhesiz hakktan uzak bir şikâk [ihtilâf, ayrılık ve sapıklık] içindedirler.

177. (Ey insânlar, özellikle de ey Ehl-i Kitâb!) Erginlik [*birr*: kemâl-i hayr/hayrda ileri gitmek] değil yüzlerinizi kâh gün-doğu tarafına çevirmeniz, kâh (gün)-batı; velâkin (kemâl-i hayra) eren, o kimse(nin yaptığı)dır ki; Allâh'a, Âhiret Günü'ne, melâikeye, Kitâb(lar)a ve bütün peygam-ber/[nebî]lere îmân edip karâbeti [akrabâlığı] olanlara, ök-süzlere, bîçâre/[miskîn-fakîr]lere, yolda kalmış(lar)a [evinden-yurdundan uzak olan misâfirlere], dilenen/[isteyen-ihtiyâcını arzeden]lere ve esîr/[köle ve câriye]ler(in âzâd edilmesi) uğrunda seve seve [sevmesine ve ihtiyâc duymasına rağmen/sevdiği ve ihtiyâc duyduğu hâlde] mal vermekte, hem namazı kılmakta, hem zekâtı vermekte... bir de andlaş(ma yap)tıkları vakit ahid/[söz]lerini yerine getirenler, hele sıkıntı ve hastalık hâllerinde ve harbin

şiddet(l)i zamânında sabr ve sebât edenler(dif kemâl-i hayra erenler/hayrda ileri gidenler).
İşte bunlardır o sâdık/[doğru]lar ve işte bunlardır o korunan(lar)/muttakîler.

178-179. Ey o bütün îmân edenler! (Kasden ve mazlûmen) maktûl (olan/öldürülen hürr kadın ve erkekler, köle ve câriyeler, müslimler ve ğayr-i müslim muâhid)ler hakkında üzerinize kısâs yazıldı [farz kılındı]; (öldüren) hürre (karşılık) hürr, (öldüren) köleye (karşılık) köle, (öldüren) dişiye (karşılık) dişi (öldürülür; yâni kâtil kim ise o öldürülür, öldürdüğü kim olursa olsun).
Bunun üzerine (kâtillerden) her kim kardeşinden [maktûlün velîsinden] cüz'î bir affa mazhâr olursa [kısâstan vazgeçilerek affedilirse], o vakit (taraflara düşen) vazîfe: Birinin [öldürülenin velîsinin] o ma'rûfu [aklın-örfün ve şerî'atin güzel gördüğü şekilde diyeti taleb etme ve şiddetten uzuk durma yolunu] ta'kîb etmesi, birinin [affedilen kâtilin] de ona borcunu güzellikle ödemesidir. Bu, Rabbinizden bir tahfif [hafifletme] ve bir rahmettir [lütf u ihsândır].
Her kim bunun arkasından yine tecâvüz ederse [diyet almasına rağmen kâtili katlederse veyâ intikâm için kâtil olmayanı katlederse], artık ona elîm [çok acı] bir azâb vardır. Hem, (eğer bilirseniz) kısâsta size bir hayât vardır ey temiz aklı/temiz özü olanlar; gerek ki korunursunuz.

180-181. Birinize ölüm (hâli) geldiği vakit, bir hayr(a sarfedilmek üzere) {bir mal} bırakacaksa, babası ve anası ve en yakın akrabâsı için meşrû [ma'rûf] bir sûrette vasiyyet etmek [tavsiye etmek/ısmarlamak] –muttakîler [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunan-

lar] üzerine icrâsı vâcib [gerekli] bir hakk olarak– üzerinize yazıldı [farz kılındı].
İmdi, her kim bunu [yapılan vasiyyeti] duyduktan sonra onu değiştirirse, her hâlde [elbette] vebâli, sırf o değiştirenlerin boynunadır. Şübhe yok ki Allâh (her şeyi) işitir, bilir (ve vasiyyeti değiştirenlerin cezâsını verir).

182. Her kim de vasiyyet edenin (bilmeyerek) bir hatâ etmesinden veyâ (bile bile) bir günâha girmesinden endişe eder [hatâ ettiğine veyâ günâha girdiğine vâkıf olur] de, tarafeynin [tarafların/iki tarafın] aralarını düzeltirse, ona vebâl [*işm:* günâh] yoktur. (Böyle güzel bir maksad ile ma'rûfa aykırı olan vasiyyeti değiştirerek tarafların arasını düzelten kimsenin bu değiştirmeden doğan hatâsına karşı ise,) şübhesiz Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

183-184. Ey o bütün îmân edenler! Üzerlerinize oruc yazıldı [farz kılındı]; –nitekim sizden evvelkilere (de) yazılmıştı [farz kılınmıştı]– gerek ki (günâhtan-ma'siyetten ve azâbdan) korunursunuz [ittikâ etmeniz/korunmanız için].
(Size farz kılınan oruc, ba'zan 29 ba'zan 30 gün çeken Ramazân ayı ile sınırlı olan) sayılı günler(dedir. Ancak) içinizden hasta olan veyâ seferde bulunan (ve bu sebeble de Ramazân'da oruc tutmaya tâkati yetmeyen kimse) ise, diğer günlerden, (Ramazân'da tutamadığı günlerin) sayısınca (oruc tutsun)!
(Hasta veyâ seferde olduğu hâlde) ona dayanıp kalacaklar [ona/oruca tâkati yetenler/meşakkatle de olsa güç yetirenler] (ve fakat hastalık ve sefer sebebiyle oruc tutmayanlar) üzerine de (kazâ ile birlikte) fidye (de var: her gün için) bir miskîn (veyâ fakîr) doyumu! –Her

kim de hayrına fidyeyi artırırsa, hakkında daha hayrlıdır.– Bununla berâber, (hasta veyâ seferde olmanıza rağmen oruc tutmaya tâkatınız/meşakkatle de olsa gücünüz yetiyorsa) oruc tutmanız sizin için (fidye verip orucu kazâya bırakmanızdan/kazâ etmenizden) daha hayrlıdır eğer bilirseniz.

185. (Orucun farz kılındığı) o şehr-i Ramazân [Ramazân ayı], ki insânları irşâd için hakk furkânı, hidâyet delîli beyyineler hâlinde Kur'ân onda, (onun mübârek bir gecesinde: kadr gecesinde) indiril(meye başlan)di. Onun için sizden her kim bu ay şuhûdda [yâni, hazarda [sağlıklı ve mukîm]] ise, o (ayın başından so)nu(na kadar –ki ba'zan 29 ba'zan 30 gündür–) oruc tutsun, kim de hasta yâhûd seferde (olduğu ve tâkatı yetmediği için Ramazân'da oruc tutamamış) ise, tutamadığı günler(in) sayısınca diğer günlerden kazâ etsin!
Allâh size kolaylık irâde buyuruyor, zorluk irâde buyurmuyor. Hem, (irâde) buyuruyor ki, sayıyı ikmâl eyleye/ [tamâmlaya]siniz de, size hidâyet buyurduğu vech [şekil] üzere [sizi hidâyete iletmesine mukâbil] Allâh'ı tekbîr [ta'zîm, akd-i kalb, kavl ve amel] ile büyükleyesiniz ve gerek ki şükredesiniz.

186. Ve şâyed kullarım sana Benden suâl ettilerse, muhakkak ki Ben çok yakınımdır; (Bana yaklaşmak ve ulaşmak için putları vesîle ve şefâ'atci edinmelerine lüzûm yoktur,) Bana du'â edince, du'âcının du'âsına icâbet ederim. O hâlde onlar da Benim da'vetime koşsunlar ve Bana hakkıyla îmân etsinler ki, rüşd ile [dosdoğru] gid(ip arzûlarına eriş)ebilsinler.

187. Oruc gecesi kadınlarınız(l)a (cinsel) iliş(kiye gir)meniz

size helâl buyuruldu; –onlar sizin için bir libâs [örtü], siz de onlar için bir libâs mesâbesindesiniz; Allâh, (oruc gecelerinde cinsî münâsebet konusunda) nefsinize emniyet edemeyeceğinizi [zaaf göstereceğinizi/kendinizi sıkıntıya sokacağınızı] bildiği için mürâcaatınızı kabûl buyurdu [size lütufla döndü/yöneldi] ve (oruc gecesi cinsî münâsebeti helâl kılmak sûretiyle) sizden affetti [yükü kaldırdı]: Şimdi onlar(l)a [eşlerinizle], (oruc gecelerinde de) mübâşerette [cinsî münâsebette] bulun(ma husûs)un(da serbestsiniz) ve (fakat cinsî münâsebet hakkında) Allâh'ın sizler için yazdığını [meşrû kıldığını] isteyin ve tâ fecrin beyaz ipliği siyah iplikten [fecrin/sabâhın beyazlığı-aydınlığı gecenin karanlığından] sizce seçilinceye kadar yeyin-için [yeyip içebilirsiniz], sonra da ertesi geceye [akşama/güneş batana] kadar orucu tam tutun!– bununla berâber, (Ramazân ayında) siz mescidlerde i'tikâf hâlinde iken [ibâdet için kapanıp kaldığınız sürece] onlar(l)a [eşlerinizle] (gece de) mübâşerette [cinsî münâsebette] bulunmayın!

Bunlar Allâh(ın) hudûdu/[sınırı]dur, sakın onlara yaklaşmayın! Böyle (apaçık bildirip) ayırdediyor Allâh âyetlerini insânlara ki sakınıp korunsunlar.

188. Bir de aranızda mallarınızı bâtıl sebeble(rle) yemeyin! Nâsın [insânların] emvâlin/[malların]den bir kısmını, bile bile günâh ile yemek için o malları hâkimlere (rüşvet olarak) sarkıtmayın (veyâ da'vâ konusu yapmayın)!

189. Sana hilâl/[ayın geçirdiği evre]lerden soruyorlar.
"Onlar" de, "insânlara [insânlar için ve] hacc için de vakit ölçüleridir".

Bununla berâber; (hayra) erginlik [*birr*: kemâl-i hayr/hayrda ileri gitmek], evlere arkalarından gelmenizle [Pey-

gamber'i müneccim, Kur'ân'ı da astronomi kitâbı yerine koyup bilimsel suâller sorarak mes'eleye tersinden yaklaşmanızla] değildir; velâkin (hayra) eren [*birr*: kemâl-i hayr/hayrda ileri gitmek], (günâhlardan) korunan(ın yaptığı)dır. (Öyleyse) evlere kapılarından gelin [mes'eleye doğru yaklaşın] ve Allâh'a (isyândan) korunun ki felâh bulasınız [umduğunuza nâil olup saadete eresiniz].

190-191. Korunun da[28] siz(inl)e kıtâl eden/[savaşan]lerle *fî-sebîlillâh* [Allâh yolunda] çarpışın –fakat hakksız taarruz etmeyin; çünkü Allâh hakksız taarruz edenleri sevmez– ve onları nerede yakalarsanız öldürün ve sizi çıkardıkları yer/[Mekke]den onları çıkarın! –O fitne [mü'minleri dînlerinden döndürmek için yapılan baskı, zulm ve işkence], katilden eşeddir [öldürmekten daha beterdir].– Yalnız, Mescid-i Harâm yanında onlar siz(inl)e kıtâl etme/[savaşma]dikce, siz de onlar(l)a kıtâl etmeyin [savaşmayın], fakat (sizinle savaşmaya ve) sizi öldürmeye kalkışırlarsa, hemen onları öldürün! Kâfirlerin cezâsı böyledir.

192. Artık şirkten[29] vazgeçerlerse şübhesiz ki Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

193. Hem, bir fitne [baskı, zulm ve işkence] kalmayıp dîn [inkıyâd ve itâ'at] yalnız Allâh'ın oluncaya kadar onlarla çarpışın, vazgeçerlerse, artık husûmet ancak zâlimlere karşıdır.

---

28 Âyette, ***korunun da*** ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

29 Âyette, ***şirkten*** kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

194. Hürmetli [harâm/savaşın yasak olduğu] ay, hürmetli aya ve bütün hürmet/[harâmlar-yasak]ler birbirine kısâs/[karşılıklı]tır. O hâlde, kim (harâm/savaşın yasak olduğu aylarda) size (saldırıp) tecâvüz ettiyse, siz de ona, size[30] ettiği tecâvüzün misliyle [aynıyla] tecâvüz edin de ileri gitmeye Allâh'tan korkun ve bilin ki Allâh muttakîlerle [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanlarla] berâberdir.

195. Ve Allâh yolunda infâk eyleyin {masraf verin [harcayın]} de, kendi ellerinizle (kendinizi) tehlikeye bırakmayın ve güzel hareket edin, çünkü Allâh güzellik edenleri sever.

196. (Başladığınız) hacc ve umreyi de Allâh için tamâm(layın veyâ hacc ve umreyi Allâh'ın belirlediği ölçüler dâhilinde tam olarak) yapın; eğer ihsâra tutulmuş/[engellenmiş]sanız, o vakit hedy'in [kurbânlık hayvânların] kolayınıza geleni(ni gönderin)! Bununla berâber, bu hedy [kurbânlık hayvân], mahâlli/[yeri]ne varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin!

İçinizden hasta olana veyâ başından bir eziyyeti bulunana, (vaktinden evvel) tıraş için –oruc veyâ sadaka veyâ kurbândan ibâret– bir fidye var.

İhsâr/[engellenmek]dan aman bulduğunuz vakit de, her kim hacca kadar umre ile sevâb kazanmak [hacc zamânına kadar umre ile istifâde etmek, yânî umre yapıp ardından ihrâmdan çıkarak hacca kadar ihrâm yasaklarından kurtulmak] isterse, ona da hedy'in [kurbânın] kolay geleni (var)! Bunu bulamayana ise oruc (var): üç gün hacc'ta, yedi (gün) de avdet ettiğiniz/[döndüğünüz]de, ki

30 Meâl'de atlanan, *'aleykum* lafzına karşılık, *size* (*üzerinize* de olabilir) kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

tam on gündür. Ve şu hüküm; ehli [âilesi], Mescid-i Harâm mukîmlerin/[ahâlîsin]den olmayanlar içindir.
Hâsılı, (emir ve nehiylere ri'âyetsizlikten kaçınarak) Allâh(ın azâbın)dan kork(up korun)un ve bilin ki, Allâh'ın ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] cidden çok şiddetlidir.

197-199. Hacc(ın edâ edilme vakti), ma'lûm aylar(dır: Şevvâl, Zilkâde ve –onuncu gününe kadar– Zilhicce aylarıdır). Kim o aylarda hacca şurû ederse [başlarsa] artık hacc'ta ne refes [cinsî münâsebet/çirkin söz], ne füsûk [itâ'atten çıkıp isyânkârlık etmek/şerî'atin sınırını aşmak], ne cidâl [tartışma-mücâdele] yok! Hayra dâir ise ne işlerseniz Allâh onu bilir (ve karşılığını verir).
Ve çünkü azığın en hayrlısı takvâdır [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhlardan korunmaktır], (öyleyse takvâdan) azık tedârik edin de, Bana takvâ ile gelin ey beyni olanlar! (Bununla birlikte, hacc mevsiminde) Rabbinizin fazlından ticâret (yapıp kazanç) istemeniz (–takvâya aykırı/mâni olmadığından–) size günâh değildir.
Derken Arafât'tan (cemâ'atle) ifaza [akın] ettinizmi, Meş'âr-ı Harâm yanında [Müzdelife'de] Allâh'ı zikredin; hem O'nu, size doğrusunu öğrettiği gibi [öğrettiği için/öğretmesine mukâbil] zikredin! Doğrusu siz bundan evvel cidden şaşırmışlardan idiniz.
Sonra (siz de) nâsın [insânların] ifaza [akın] eylediği yerden ifaza [akın] edin ve Allâh'ın mağfiretini [bağışlamasını] isteyin, çünkü Allâh ğafûr [çok bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

200-202. Nihâyet, menâsiki/[hacc ibâdetleri]nizi bitirdinizmi, vaktiyle atalarınızı andığınız gibi, hattâ daha şiddetli bir anışla Allâh'ı anın/zikredin!

Çünkü nâsın [insânların] kimisi, "Rabbenâ [Rabbimiz]!" der, "Bize (sâdece) dünyâda ver!" –Buna Âhiret'te kısmet yoktur.– (İnsânların) kimisi de, "Rabbenâ! Bize dünyâda bir güzellik ver, Âhiret'te de bir güzellik (ver) ve bizi ateş azâbından koru!" der.

İşte bu (iki kısım insâ)nlar (var ya), bunlar(dan her kısım)a kazandık/[yaptık]larından bir nasîb var. Allâh'ın hesâbı da çabuktur.

203. Bir de, sayılı günlerde (yâni, Kurbân bayramı'nın 2., 3. ve 4. günlerinde) Allâh'ı zikredin [tekbîr alın]! Bunlardan, iki gün içinde avdet [dönmek] için acele edene günâh yok, taahhur [dönmeyi te'hir] edene de günâh yok; ammâ, (günâhlardan) korunan için. Allâh'a (isyândan ve O'nun azâbından) korunun ve bilin ki, siz O'n(un huzûrun)a haşrolunacak/[toplanacak]sınız.

204. Nâs [insânlar] içinden kimi de vardır ki, dünyâ [süflî/yakın] hayât hakkında(ki) sözleri seni imrendirir. Bir de, kalbindekine Allâh'ı şâhid tutar, hâlbuki o, İslâm[31] hasım/[düşmân]larının en yamanıdır.

205. İş-başına geçtimi yeryüzünde, içine kadar fesâd vermek ve hars u nesli [ekinleri ve zürriyetleri] helâk etmek [bozmak/yararsız hâle getirmek] için sa'yeder [çalışır]. Allâh da fesâdı sevmez.

206. Ona, "Allâh(ın azâbın)tan kork(up isyândan korun)!" denildiği zamân da, kendisini günâh ile onur tutar [izzet-i nefsi onu daha ziyâde günâha sürükler-sokar], (bundan ötürü) cehennem de onun hakkından gelir. Cidden ne fenâ yataktır o!

---

31 *İslâm* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

207. Yine, nâs [insânlar] içinden kimi de vardır ki; Allâh'ın rızâsına ermek için kendini fedâ eder. Allâh ise kullarına çok re'fetli/[şefkatli]dir.

208. Ey o bütün îmân (iddiâ) edenler (veyâ Tevrât'a îmân ettikleri iddiâsında bulunanlar)! Kâffeten [bütünüyle/tamâmen] silm'e [Allâh'a teslîmiyyet yoluna] girin (ve teslîmiyyetin gereğini yerine getirin) de, şeytân(ın) adımlarına uymayın; çünkü o, sizin aranızı açan belli (ve açık) bir düşmândır.

209. Size bunca beyyine/[açık delîl]ler geldikten sonra, yine (de doğru yoldan) kayarsanız, iyi bilin ki Allâh (azîz/yenilmez kudret sâhibi, yânî) çok onurlu bir hakîm/[hikmet sâhibi]dir.

210. Onlar sâde(ce şunu) gözet(leyip bekl)iyorlar, ki Allâh buluttan gölgelikler içinde meleklerle geliversin [bütün kudret ve şiddetiyle Allâh'ın emir ve irâdesi melekler vâsıtasıyla zuhûr etsin] de kendilerine iş bitiriliversin. Hâlbuki bütün işler Allâh'a (döndürülüp) götürülür.

211. (O'nun, emir ve irâdesinin hilâfına hareket edenlerin hâline misâl ararsan,) Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] sor, Biz onlara ne kadar açık âyet vermiştik... Fakat Allâh'ın ni'metini her kim –kendine geldikten sonra– değiştirirse, şübhe yok ki Allâh'ın ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] şiddetlidir.

212. Küfredenlere o dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın zevk ü lezzeti süslenip) bezendi de, îmân edenlerle eğleniyorlar. Hâlbuki (kötülüklerden) korunan o mü'minler Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü onların fevkin/[üstün]dedir. Allâh dilediğine hesâbsız ni'metler verir.

213. İnsânlar tek bir ümmet idi (veyâ ümmettir). Ayrılmaları

üzerine[32] [onun için] Allâh rahmetinin müjdecileri ve azâbının habercileri olmak üzere peygamberler gönderdi ve (onların) berâberlerinde hakk ile Kitâb(ı) indirdi ki, nâs [insânlar] arasında –ihtilâf ettikleri noktada– hakem olsun.

Bu (Kur'â)n'da da, sırf o Kitâb verilenler, kendilerine bunca beyyine/[açık delîl]ler geldikten sonra tuttular –aralarındaki ihtirâs [*bağy:* azgınlık/taşkınlık] yüzünden– ihtilâfa düştüler. Bunun üzerine Allâh onların ihtilâf ettikleri hakka, –izn-i ilâhîsiyle– bu îmân edenleri doğrudan doğru(ya hidâyet edip) muvaffak buyurdu. Öyle ya, Allâh dilediğini doğru yola çıkarır [hidâyet eder].

214. Yoksa siz, kendinizden evvel geçenlerin mesel olmuş hâlleri hiç başınıza gelmeksizin cennete girivereceksiniz mi sandınız?! Onlara öyle ezici mihnet/[meşakkat]ler, kımıldatmaz zarûretler dokundu ve öyle sarsıldılar ki... hattâ peygamber ve maiyyetinde(ki/berâberindeki) îmân edenler, "Ne zamân (gelecek) Allâh'ın nusreti [yardımı]?" diyeceklerdi.

Bak işte Allâh'ın nusreti [yardımı] yakın.

215. Sana soruyorlar: Ne(re)ye [kimlere] infâk edecekler(mi). De ki: "(Hayr nâmına) maldan[33] verdiğiniz nafaka, anababa, en yakınlar, öksüzler, biçâre/[miskîn-fakîr]ler, yolda kalmışlar içindir. Hayr olarak daha her ne yaparsanız, her hâlde [elbette] Allâh onu (da) bilir".

---

32 Âyette, *(ihtilâf edip) ayrılmaları üzerine* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

33 Meâl'de atlanan *min-hayrin* lafzına, Tefsîr'de *'Hayr cinsinden,* yani *enva-i maldan'* şeklinde karşılık verilmiştir. Bu nedenle lafzın karşılığını *[(hayır nâmına) maldan]* metne dâhil ettik. (E.Ö)

216. (Allâh yolunda) kıtâl [savaş] üzerinize yazıldı'[farz kılındı], gerçi o size hoş gelmez, fakat olur ki, siz bir şeyi (sevmez, ondan) hoşlanmazsınız, hâlbuki hakkınızda o bir hayrdır ve olur ki bir şeyi seversiniz, hâlbuki hakkınızda o bir şerrdir. Siz bilmezken Allâh bilir.

217. Sana hürmetli [harâm] ay(lar)dan ve on(lar)da kıtâl/[savaş]dan soruyorlar.
De ki: "On(lar)da bir kıtâl [savaş], büyük bir günâhtır;[34] maamâfih [bununla berâber], Allâh yolundan bir men (ve engellemek) ve (şirk koşmak sûretiyle) O'na bir küfr ve Mescid-i Harâm'dan men(edip engellemek) ve ehlini [halkını] ondan çıkarmak, Allâh yanında daha büyük (bir günâhtır); ve (dînlerinden döndürmek için mü'minlere yapılan) fitne [baskı, zulm ve işkence] katil/[adam öldürmek]den daha büyüktür".
Onlar, güçleri yeterse, sizi dîninizden döndürmek için sizinle muhârebe [mukâtele] etmekten (hiç)bir zamân geri durmazlar. Sizden de her kim dîninden döner ve kâfir olarak can verirse, artık onların bütün amelleri dünyâ ve Âhiret(te) heder olmuştur ve artık onlar ashâb-ı nâr/[ateşin mahkûmları]dırlar (ve) hep orada [onda/ateşte] muhalled [sürekli] kalırlar.

218. Şübhesiz îmân edenler ve Allâh yolunda muhâcir olup [hicret edip] da mücâhede [cehd ü gayret] edenler (var ya), muhakkak bunlar Allâh'ın rahmetini [lütf u ihsânını/cenneti] umarlar. Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

219-220. Sana hamr [içki] ve meysir/[kumar]den soruyorlar.
De ki: "Bu ikisinde büyük bir günâh, bir de nâsa [in-

34 Âyette, *günâhtır* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

sânlara] ba'zı (lezzet ve ticârî) menfaatler var. Fakat günâhları, (lezzet ve ticârî) menfaatlerinden daha büyüktür".

Yine sana soruyorlar: Neyi infâk edecekler(ini).

De ki: "Sıkmayanı/[ihtiyâc fazlası]nı!"

Böyle beyân ediyor [bildiriyor/iletiyor/ortaya koyuyor] Allâh size âyetlerini ki, düşünesiniz dünyâ ve Âhiret hakkında.

Bir de sana yetîmlerden soruyorlar.

De ki: "Onlar hakkında bir ıslâh [düzeltme], (uzak durup) karışmamaktan daha hayırlıdır. Kendilerine de karışırsanız (dînde) ihvânınız/[kardeşleriniz]dırlar. Allâh muslihi [düzelteni] müfsid/[bozan]den ayırır. Eğer Allâh dilese idi, sizi mutlak(a) sarpa sardırırdı. Şübhesiz ki Allâh azîz/[yenilmez kuvvet sâhibi]dir, hakîm/[hikmet sâhibi]dir".

221. Maamâfih [bununla birlikte], müşrike/[müşrik kadın]leri –îmân etmedikce– nikâh etmeyin! Bir müşrike [hür bir müşrik kadın] sizi imrendirse bile, îmân etmiş bir câriye her hâlde [elbette] ondan daha hayırlıdır.

Müşrik (veyâ kâfir) erkeklere de, (mü'min kadınları) nikâh ettirmeyin! (Hür) bir müşrik (veyâ kâfir erkek) size hoş görünse bile, mü'min bir kul [köle], elbette (ondan) daha hayırlıdır.

Onlar sizi ateşe da'vet ederler, Allâh ise –izniyle [Kendisine ulaştıracak yolu-yöntemi bildirmek sûretiyle]– cennete ve mağfirete da'vet ediyor da, âyetlerini insânlara beyân buyuruyor [bildiriyor], gerek ki hatırda tutarlar.

222. Sana hayızdan da soruyorlar.

De ki: "O bir ezâdır".

Onun için hayız zamânı kadınlardan çekilin ve (hayız-

dan) temizlenene [hayız kanı kesilene] kadar onlara yanaş(ıp cinsel ilişkide bulun)mayın, (hayızdan) iyi(ce) temizlendilermi [hayız kanı tamâmen kesildimi] o vakit, Allâh'ın (size) emrettiği (üreme) yer(in)den onlara varın [varabilirsiniz/yaklaşabilirsiniz]! Her hâlde [şübhesiz] Allâh, çok tevbe edenleri de sever, çok temizlenenleri [hayızlı kadınla cimâ etmek ve ters yoldan ilişkiye girmek gibi çirkin ve tiksindirici şeylerden uzak duranları] de sever.

223. Kadınlarınız sizin için bir harstır [ekinliktir]; o hâlde (–üreme yerinden olmak şartıyla–) harsınıza nasıl isterseniz (öyle) varın ve kendileriniz için ileriye hazırlık yapın ve Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un ve her hâlde [mutlaka] O'nun huzûruna varacağınızı bilin! Müjdele mü'minlere!

224. Bir de, sözünüzde durmanız (yâhûd iyilik etmeniz) ve muttakî olmanız [günâh ve ma'siyetlerden korunmanız] ve nâsın [insânların] arasını düzeltmeniz için Allâh'ı yemînlerinize hedef veyâ siper edip durmayın! Allâh semî/[işiten]dir, alîm/[bilen]dir.[35]

225. Allâh sizi yemînlerinizde bilmeyerek ettiğiniz {lağv} [yalan kasdı olmaksızın edilen, fakat hakîkate aykırı düşen yemînleriniz] (sebebiy)le muâhaze etmez [cezâlandırmaz], velâkin kalblerinizin (bilerek) irtikâb ettiği yemînler (sebebiy)le muâhaze eder. Ve Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dır, halîm/[hilm sâhibi/müsâmahalı]dir.

226. Kadınlarından perhiz yemîni {*îlâ*} [kadınlarıyla/hanımla-

35 Âyette karşılığı bulunan, Osmanlıca Yazma nüshada da *Allâh semîdir, alîmdir* şeklinde çevirilmiş olan bu cümle, Matbû nüshada atlanmıştır. (E.Ö)

rıyla cinsel ilişkiye girmeyeceğine dâir yemîn] edenler için (a'zamî) dört ay beklemek vardır. Şâyed (bu dört aylık müddet içinde yemînlerinden) rücû eder/[döner]lerse, (–yemînlerinden dönmenin kefâretini vermeleri şartıyla–) şübhesiz Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

227. Yok eğer (yemînlerinden dönmeyip) talâka [boşamaya] azmetmişlerse, şübhesiz Allâh söylediklerini[36] işitir, kurduklarını bilir.

228. Ve tatlîk edilen [boşanan] kadınlar, kendi kendilerine üç âdet (müddeti) beklerler (yâni, beklemeleri gerekir) ve Allâh'ın rahimlerinde yarattığını ketmet/[gizle]meleri kendilerine helâl olmaz, Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmânları varsa ketmet/[gizle]mezler. Kocaları da barışmak istedikleri takdîrde –o müddet zarfında– onları geri almaya ehakktırlar [daha lâyıktırlar veyâ hakk sâhibidirler].
Onların lehlerinde de, aleyhlerindeki meşrû hakka mümâsil [benzer] bir hakk vardır, yalnız, erkekler için onlar üzerinde bir derece [üstünlük] var. Ve Allâh'ın izzeti var, hikmeti var.

229. O talâk [dönüşü mümkün olan boşama] iki def'adır, ondan sonrası ya iyilikle tutmak ya güzellikle salmaktır (yâni, ikinci boşamanın ardından kadının iddeti sona ermeden evvel evliliğe dönülüp güzel bir şekilde devâm edilmesi gerekir ya da ikinci boşamadan sonra evliliğe dönülmeyecekse –hakkını verip– güzel bir şekilde bırakılması gerekir).
–Onlara [saldığınız/boşadığınız kadınlara] verdiklerinizden birşey almanız da sizlere helâl olmaz, meğer ki erkekle ka-

36 Âyette, *söylediklerini* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

dın Allâh'ın çizdiği hudûdda duramayacaklarından korksunlar.–

–Eğer siz de bunların, hudûd-ı ilâhiyyeyi (doğru-)dürüst tutamayacaklarından korkarsanız [Allâh'ın koyduğu sınırda duramayacaklarını bilirseniz]; kadının, ayrılmak için hakkından vazgeçmesinde artık ikisine de günâh yoktur.–

–Bunlar işte, Allâh'ın ta'yîn ettiği hudûddur, sakın bunları aşmayın! Her kim Allâh'ın hudûdunu aşarsa, işte onlar hep zâlimlerdir.–

230. Derken (erkek), kadını bir daha [üçüncü def'a] boşarsa, bundan sonra artık (o kadın) ona helâl olmaz, tâ (o kadın) başka bir kocaya varıncaya (ve o kocadan da boşanma veyâ ölüm sebebiyle dul kalıncaya) kadar.

(Vardığı) bu (yeni koca) da onu boşarsa (veyâ ölüp dul bırakırsa), –Allâh'ın hudûdunu sağlam tut(up aşmay)acaklarına ümîdvar oldukları takdîrde– (kadının iddeti bittikten sonra) evvelkilerin [daha önce boşanan karı-kocanın] birbirlerine dön(üp yeni bir mehir ve yeni bir nikâh ile evlen)meleri kendilerine günâh değildir.

–Bunlar işte, Allâh'ın ta'yîn ettiği hudûd, ilm ehli olanlar için bunları beyân buyuruyor [bildiriyor/ortaya koyuyor].–

231. Hem, kadınları (birinci veyâ ikinci kere) boşadınız da iddetleri/[bekleme süreleri]ni bitir(meye yaklaş)dilermi, artık kendilerini ya iyilikle tutun veyâ iyilikle salın, yoksa hakklarına tecâvüz (etmek) için zararlarına olarak tutmayın! Bunu kim yaparsa, (günâh ile) nefsi/[kendi]ne zulmetmiş olur.

–Sakın Allâh'ın âyetlerini [boşama husûsundaki hükümlerini] şaka (ve eğlence) yerine tut(ar gibi istismâr et)ma-

yın, Allâh'ın üzerinizdeki ni'metini ve size kendisiyle[37] va'z/[öğüt]lar vererek indirdiği Kitâb(ı) ve hikmeti unutmayın düşünün, hem Allâh(ın azâbın)dan kork(up itâ'atsizlikten korun)un ve bilin ki Allâh her şeyi bilir (ve dolayısıyla da yaptıklarınızın karşılığını verir).–

232. Kadınları (birinci veyâ ikinci def'a) boşadınız da, iddetleri/[bekleme süreleri]ni bitirdilermi, –aralarında meşrû sûrette (yeni bir nikâh ve yeni bir mehir üzerinde) rızâlaş(ıp anlaş)tıkları takdîrde– kendilerini, kocalarına nikâh edecekler diye tazyîk de etmeyin [sıkıştırmayın ve evlenmelerine engel olmayın]!
–Bu işte, içinizden Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân etmiş olanlara verilir bir öğüttür. Bu, sizin hakkınızda daha hayrlı ve daha nezîh/[temiz]tir. Siz bilmezken Allâh bilir.–

233. (Boşanmış) vâlide/[anneller, evlâdlarını, –emziğin [emzirmenin] tamâmlanmasını isteyen (baba)ler için– (a'zamî) iki bütün yıl emzirirler (yâni, emzirmeleri gerekir). Evlâd kendisinin olan (babanın boynun)a da, emzirenlerin yiyecekleri (ve) giyecekleri lâyıkıyla borc! –Maamâfih [bununla birlikte] herkes ancak vüs'una [gücüne/imkânına] göre mükellef olur, ne yavrusu (dolayısı)yla bir ana, ne de yavrusu (dolayısı)yla bir baba ızrâr edilmesin [zarara sokulmasın]!– (Emzirme müddeti içinde babanın ölmesi durumunda,) vârise [babanın veyâ çocuğun vârisine] düşen de aynı borc!
Eğer baba ve ana birbirlerinin müşâvere ve rızâlarıyla (çocuğu) memeden kesmek isterlerse (veyâ çocuğun anadan ayrılmasına karâr verirlerse), kendilerine günâh yok

37 Meâl'de atlanan *bihi* lafzına karşılık, *kendisiyle* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

ve (ey babalar), şâyed çocuklarınızı başkalarına emzirtmek isterseniz, vereceğiniz (ücret)i güzel güzel verdikten sonra yine size günâh yok. –Bununla berâber Allâh(ın azâbın)tan kork(up itâ'atsizlik korun)un ve bilin ki, Allâh her ne yaparsanız görür/basîrdir.–

234. İçinizden vefât edip de arkaların(d)a kadın bırakanların zevce/[eş]leri, nefs/[kendi]lerini dört ay on gün bekletecekler [bekletsinler/bekletmeleri gerekir]; iddetleri/[bekleme süreleri]ni bitirdilermi, artık kendi hakklarında meşrû olarak ihtiyâr edecekleri [yaptıkları-yapacakları] hareketten (dolayı) size mes'ûliyyet [sorumluluk] yok. Allâh her ne yaparsanız habîr/[haberdâr]dir.

235. (İddet bekleyen) kadınlara namzetliği çıtlatmanızda [îmâ yoluyla nikâhına tâlib olduğunuzu belli etmenizde] veyâ gönlünüzde tutmanızda da size bir beis yoktur. Allâh biliyor ki siz onları mutlaka anacaksınız, ancak, kendileriyle bir gizliye va'dleşmeyin [gizlice buluşmayın/ğayr-i meşrû bir şeye tevessül etmeyin]; yalnız, meşrû bir söz söylemeniz başka.
(Beklenmesi) farz olan iddet (müddeti), sonunu bulmadıkca da, nikâhın akdine azmetmeyin [nikâhı kıymayın]! Muhakkak Allâh gönlünüzde ne varsa bilir, bunu bilin de ondan [harâmdan/iddet bekleyen kadınları nikâhlamaktan] hazer edin [kaçının], hem de bilin ki Allâh ğafûr [bağışlayıcı], halîm/[hilm sâhibi/müsâmahalı]dir.

236. Eğer (nikâhladığınız) kadınları, kendilerine el sürmeden veyâhûd bir mehir kesmeden [takdîr etmeden/belirlemeden] boşadınızsa –olmaz değil [üzerinize bir günâh yoktur]; şu kadar ki– onları müstefîd edin [faydalandırın]; eli geniş olan kaderin/[genişliği ölçüsün]ce, eli dar olan da

kaderin/[imkânı ölçüsün]ce... ve güzellikle bir mut'a [faydalanacak bir şeyler] verin! Bu, muhsin/[güzel hareket eden]ler üzerine borc(tur)/bir hakktır.

237. Ve eğer (nikâh kıydığınız) o (kadı)nları, kendilerine el sürmeden boşar da mehir kesmiş [takdîr etmiş/belirlemiş] bulunursanız, o vakit borc, o kestiğiniz [belirlediğiniz] miktârın yarısıdır, meğer ki kadınlar affetsinler (yâni, belirlenen mehirin yarısını almaktan vazgeçsinler) veyâ nikâhın düğümü elinde bulunan erkek affetsin (yâni, belirlenen mehirin tümünü versin).
(Ey) erkekler! Sizin affetmeniz (yâni, kesilen mehirin tümünü vermeniz), takvâya daha yakındır. Aranızdaki fazlı [birbirinize karşı lütuf ve fazîletle davranmanız gerektiğini] unutmayın, şübhesiz ki Allâh her ne yaparsanız görür/basîrdir.

238-239. –Namazlara dikkat edin [salâtları muhâfaza edin/koruyun: salâtlara devâm edin], hele orta namaza ve kalkın Allâh için divân durun [itâ'atkârlar olarak]! Eğer bir korku hâlinde iseniz, yaya veyâ süvârî (olarak) giderken kılın, emniyeti bulduğunuz vakit de, böyle bilmediğiniz şeyleri size öğrettiği gibi [öğrettiği için/öğretmesine mukâbil] hemen Allâh'ı zikredin!–

240. Ve içinizden zevce/[eş]lerini geri(de) bırakarak vefât edecek olanlar(a), –zevce/[eş]leri için– senesine kadar (oturdukları evden) çıkarılmaksızın bir intifâı [faydalanmayı/geçimlerinin sağlanmasını] vasiyyet etmek var! Bunun üzerine, kendileri çıkarlarsa, kendi hakklarında yaptıkları meşrû bir hareketten dolayı size bir mes'ûliyyet [sorumluluk] yoktur. –Maamâfih [bununla birlikte] Allâh azîz/[kudretli]dir, hakîm/[hikmetli]dir.–

241-242. Mutallakaların {boşanan (kadın)ların} da (–iddet müddeti boyunca–) ma'rûf vechile [erkeğin mâlî gücüne göre] bir istifâde hakkları (var)dır, ki ihkâkı [bu hakkın yerine getirilmesi], Allâh(ın azâbın)tan kork(up ma'siyetten korun)anlara bir vazîfedir.
İşte, akıllarınız ersin [akledip anlayasınız ve tatbîk edesiniz] diye Allâh size (hükümlerine ilişkin) âyetlerini böyle beyân buyuruyor [bildiriyor/ortaya koyuyor].

243. Bakmaz mısın [ne acâib baksana] o kimselere[38] ki; binlerce kişi iken, öl(dür)ü(l)m(ek) korkusuyla diyârlarından çıktılar; Allâh da kendilerine, "Ölün!" dedi [onları, yaşamak sayılmayacak zelîl bir hâle düşürdü]; sonra (korkularını yenip gerekeni yaptıklarında) da onlara bir hayât [onurlu bir şekilde yaşama imkânı] verdi.
Her hâlde [hakîkaten] Allâh insânlara karşı bir fazl [lütuf] sâhibi, velâkin insânların pek çokları şükretmiyorlar.

244. O hâlde Allâh yolunda çarpışın ve Allâh'ın semî [dâimâ işiten], alîm [her dâim bilen] olduğunu bilin!

245. Hani kim var Allâh'a bir karz-ı hasen [güzel bir ödünç/borc: malın en iyisini seçip Allâh rızâsı için ihlâs ile hayra] arzedecek ki, Allâh ona birçok katlarını katlayıversin.[39]
Allâh hem sıkar, hem açar, hep de döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

---

38 Matbû nüshada *kimseler* şeklinde dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada *kimselere* şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

39 Matbû nüshada *katlayıverirsin* şeklinde hatâlı dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada *katlayıversin* şeklinde doğru yazılmıştır. (E.Ö)

246. Baksana Benî-İsrâîl'in [İsrâîloğulları'nın] –Mûsâ'dan sonra– yüze [ileri] gelenlerine: Hani bir peygamber/[nebî]lerine, "Bize bir melik [hükümdâr] (ta'yîn edip) gönder (de), Allâh yolunda muhârebe [mukâtele] edelim" dediler.
(O da,) "Nasıl" dedi, "üzerinize savaş[40] farz kılınırsa, muhârebe [mukâtele] etmeyiverir misiniz?"
"Biz" dediler, "niye Allâh yolunda[41] muhârebe [mukâtele] etmeyelim; yurdlarımızdan çıkarıldık, evlâdlarımızdan cüdâ [mahrûm] edildik!?"
Vaktâ [ne zamân] ki, bunun üzerine muhârebe [kıtâl/savaş] kendilerine farz kılındı, fakat pek azından maada/[başka]sı dönüverdiler. Allâh o (ahdini çiğneyen isyânkâr) zâlimleri bilir.

247. Peygamber/[nebî]leri onlara, "İşte" demişti, "(doğrusu) Allâh size melik [hükümdâr] olmak üzere (andolsun ki) Tâlût'u gönderdi [ba's etti]".
"Â!.." dediler, "Ona, bizim üzerimize melik [hükümdâr] olmak nereden; melik/[hükümdâr]liğe biz ondan daha lâyık iken, (ayrıca o,) malca bir genişliğe de nâil edilmiş değil!?"
(Nebîleri onlara,) "Onu" dedi, "sizin üzerinize Allâh intihâb [seçip ta'yîn] etmiş ve ilmde, cisim/[beden]de ona ziyâde bir vüs'at [genişlik/üstünlük] vermiş, hem Allâh, mülkünü [hükümrânlığını] dilediğine verir; Allâh (her şeyi) vâsidir [kuşatandır], alîm/[her şeyi bilen]dir".

---

40 Meâl'in aslında atlanan *qıtâl* lafzına karşılık, *savaş* kelimesini metne dâhil ettik (E.Ö)

41 Meâl'de atlanan *fi-sebîlillâh* lafzına karşılık, *Allâh yolunda* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

248. Peygamber/[nebîlleri onlara şunu da söylemişti: "Haberiniz olsun, onun melik/[hükümdâr]liğinin alâmeti, size o tâbût'un [sandığın] gelmesi olacaktır; –ki onda Rabbinizden bir sekîne [sükûnet, sebât, huzûr ve güven] ve Âl-i Mûsâ ile Âl-i Hârûn'un metrûkâtından [kutlu şeylerden] bir bakiyye vardır,– onu melâike [melekler] getirecektir. Elbette bunda size kat'î bir alâmet vardır, eğer mü'minlerseniz".

249. Vaktâ [ne zamân] ki, Tâlût ordu(su) ile hareket etti (ve), "Muhakkak" dedi, "Allâh sizi bir nehir ile imtihân edecek; kim on(un suyun)dan içerse benden değil(dir, dolayısıyla benimle birlikte gelip savaşamayacaktır), kim onu(n suyundan) tatmazsa işte o benden(dir, dolayısıyla benimle birlikte savaşacaktır), ancak eliyle bir avuç alan (da) müstesnâ [hâriç]".

Derken, varır-varmaz ondan içtiler, ancak içlerinden pek azı müstesnâ [hâriç] kaldılar.

Derken, Tâlût ve maiyyetinde(ki/berâberindeki) îmân edenler nehri geçtiler, (nehirden su içenler ise) o vakit de, "Bizim bugün Câlût ile ordusuna (karşı savaşacak) tâkatımız yok" dediler.

Allâh'a mülâkî olacak/[kavuşacak]larına kâni olanlar ise şu cevâbı verdiler: "Nice az bir cem'iyyet, çok bir cem'iyyete –Allâh'ın izniyle– galebe çalmışlar, Allâh sabrlılarla berâberdir".

250. Ve vaktâ [ne zamân] ki Câlût ve ordusuna karşı meydâna çıktılar, (Allâh'a yakarıp) şöyle dediler: "Ey bizleri yetiştiren/Rabbimiz! Üzerlerimize sabr dök ve ayaklarımıza sebât ver ve bizi kâfirler kavmine karşı muzaffer buyur!"

251. Derken, Allâh'ın izniyle onları tamâmen boz(guna uğrat)-

dular. (Tâlût'un ordusunda bulunan) Dâvûd, Câlût'u öldürdü ve Allâh kendisine mülk [hükümrânlık] ve hikmet verdi ve daha dilediğinden o'na ta'lîm de buyurdu [öğretti de].

Allâh'ın, insânları birbiriyle defetmesi olmasa idi, arz [yeryüzü] mutlak(a) fesâd bulmuş gitmişti; velâkin Allâh'ın zevi'l-ukûl âlemlerine [bütün âlemlere ve özellikle akıl sâhibi varlıklara] bir fazlı [lütfu] var.

252. İşte bunlar Allâh'ın âyetleri... Onları sana bi-hakkın [hakîkate muvâfık olarak/hakîkati ortaya koymak üzere/bir gâyeye binâen] tilâvet ediyoruz [peşpeşe okuyoruz], muhakkak ki sen o gönderilen(lerdensin)/resûllerdensin.

253. O işâret olunan[42] resûller (var ya), Biz onların ba'zısını ba'zısından efdal kıldık; içlerinden kimi var (ki) Allâh kelâmına kelîm etti [bizzat konuştu], ba'zısını da derecelerle daha yükseklere çıkardı. Meryem'in oğlu Îsâ'ya da o beyyine/[açık delîl]leri verdik ve kendisini Rûhu'l-Kudüs [Cebrâîl/İncîl] ile te'yîd eyledik [destekledik].

Eğer Allâh dilese idi, bunların arkasındaki(ler)/ümmetler, kendilerine o beyyine/[açık delîl]ler geldikten sonra birbirlerinin kanına girmezlerdi, velâkin ihtilâfa düştüler; (onlardan) kimi îmân etti, kimi küfr.

Yine Allâh dilese idi, birbirlerinin kanına girmezlerdi, velâkin Allâh ne isterse yapar.

254. Ey o bütün îmân edenler! Size merzûk kıldığımız [rızk olarak verdiğimiz] şeylerden (Allâh için) infâk edin [harcayın], gelmeden evvel bir gün ki, onda alım-satım [pazarlık-fidye] yok, dostluk da yok, şefâ'at de yok! Kâfirler ise hep o zâlimlerdir.

---

42 Âyette, *işâret olunan* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

255. Allâh –(ki) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O– dâimâ yaşayan, dâimâ duran-tutan/hayy u kayyûm O; ne gaflet basar O'nu, ne uyku, göklerdeki ve yerdeki(ler) hep O'nun-(dur, O'nun mülkü ve kuludur).
Kimin haddine ki O'nun izni olmaksızın [O'nun belirleyip vahy ile bildirdiği hikmete, yola-yönteme, ta'yîn ve tatbîk ettiği prensiblere rağmen] huzûrunda şefâ'at edecek?!
(O,) onların [meleklerin veyâ insânların] önlerinde ne var, arkalarında ne var(sa) hepsini bilir, onlar [melekler veyâ insânlar] ise O'nun dilediği kadarından başka ilm-i ilâhîsinden[43] hiçbir şey kavrayamazlar [ihâta edemezler/kuşatamazlar].
O'nun kürsîsi [ilmi, kudreti, hâkimiyyeti, saltanatı ve nüfûzu] bütün gökleri ve yeri kucaklamıştır; her ikisini (birden) görüp gözetmek O'na bir ağırlık da vermez. O öyle ulu, öyle büyük azametlidir.

256. Dînde ikrâh yok [Allâh kimseyi îmân ve itâ'ate zorlamaz, zîrâ îmân ve itâ'atin irâde ve tercîhe bağlı olması gerekir]! Rüşd [doğruluk], dalâl/[sapıklık]den cidden ayrıldı. Artık her kim tâğûta [azgınlara/putlara, şeytâna ve şeytânın yandaşlarına] küfredip Allâh'a îmân eylerse, o işte, en sağlam tutamağa yapışmıştır, öyle ki onun için kopmak yok. Allâh (her şeyi) işitir, bilir.

257. Allâh îmân edenlerin velîsi/[dostu-hâmîsi]dir; onları zulumât/[karanlıklar]tan nûra [aydınlığa] çıkarır. Küfredenlerin ise velî/[dost-hâmî]leri tâğûttur [putlar, şeytânlar ve şeytânın yandaşlarıdır]; onları nûr/[aydınlık]dan zulumâ-

43 Meâl'de, *ilm-i ilâhîsinden* diye çevirilen *ilmihî* lafzı, *ilminden* [*O'nun ilminden*] anlamına gelir. (E.Ö)

ta [karanlıklara] çıkarırlar. Onlar işte, ashâb-ı nâr [ateşin mahkûmları]; hep orada [onda/ateşte] kalacaklardır.

258. Baksana ona; o kendine Allâh melik/[hükümdâr]lik [*mülk:* hükümrânlık] verdi diye (mağrûr olarak) İbrâhîm(l)e Rabbi hakkında hüccet yarışına kalkan (tâğût)a! İbrâhîm ona, "Benim Rabbim, o kâdir-i kayyûmdur[44] ki; hem diriltir, hem öldürür" dediği vakit, (o hükümdâr muğâlata/demogoji yaparak,) "Ben (de) diriltirim ve öldürürüm" demişti.
(Bunun üzerine) İbrâhîm, (onun muğâlata/demogoji yapmasına imkân tanımayacak bir delîle başvurarak,) "Allâh güneşi meşrık/[doğu]dan getiriyor, haydi sen onu mağrib/[batı]den getir!" deyiverince, o küfreden herif donakaldı. Öyle ya, Allâh zâlimler gürûhunu muvaffak etmez [hidâyete iletmez].

259. Yâhûd o kimse gibi ki, bir şehre uğramıştı; altı üstüne gelmiş, ıpıssız yatıyor; "Bunu, bu ölümünden sonra Allâh (nasıl ve) nerden diriltecek?!" dedi.
Bunun üzerine, Allâh onu (ve eşeğini öldürüp) yüz sene öl(ü vaziyette dur)dürdü, sonra diriltti (de), "(Ölü olarak) ne kadar kaldın?" diye sordu.
"Bir gün yâhûd bir günden eksik kaldım" dedi.
Allâh buyurdu ki: "Hayır, (tam) yüz sene kaldın; öyle iken bak yiyeceğine-içeceğine: henüz bozulmamış! Hele (bir de) merkebine bak; (nasıl çürüyüp sırf kemik kalmış)! –Hem, bunlar, seni insânlara karşı kudretimizin canlı bir âyeti [delîli] kılayım diyedir.– Hele o (merkebinin) kemikler(in)e bak; onları nasıl birbirinin üzerine kaldırıyoruz, sonra onlara nasıl et giydiriyoruz!.."

---

44 Âyette, *kâdir-i kayyûmdur* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

Bu sûretle, vaktâ [ne zamân] ki ona hakk tebeyyün etti [açıkca belli oldu]; "Şimdi biliyorum" dedi, "hakîkaten Allâh her şeye kadîr/[güç yetiren]dir".

260. Bir vakit de İbrâhîm, "Yâ Rabbî! Göster bana, ölüleri nasıl diriltirsin!" demişti.
"İnanmadın mı ki?" buyurdu.
"İnandım, velâkin kalbim(i) iyice yatış(tırıp rahatlat)mak için (fiilen görmek istiyorum)" dedi.
(Allâh,) "Öyle ise" buyurdu, "kuşlardan dördünü tut(san) da onları kendine çevir(ip alıştırsan), iyice tanıdıktan sonra her dağ başına onlardan birer parça [tâne] dağıt(san), sonra da çağır(san) onları, sana koşa koşa [hızlıca] gelsinler [gelmezler mi?!] (Elbette gelirler) ve (öyleyse) bil ki, Allâh hakîkaten azîz/[sınırsız kudret sâhibi]dir, hakîm/[hikmet sâhibi]dir".

261. Mallarını Allâh yolunda infâk [sarf] edenlerin meseli, (öyle) bir tâne [tohum] meseli gibidir ki; yedi başak bitirmiş, her başakta yüz tâne... Allâh dilediğine daha da katlar, Allâh (lütf u ihsânca) vâsi/[çok genişl]dir, alîm/[her şeyi bilen]dir.

262. *Fî-sebîlillâh* [Allâh yolunda] mallarını infâk [sarf] eden, sonra, verdiklerinin arkasından başa kakmayı, gönül incitmeyi revâ görmeyen kimseler (var ya), Rabb'leri indinde [yanında] onların ecir/[mükâfât]leri vardır, onlara bir korku yoktur ve onlar mahzûn olmayacaklardır.

263. Bir tatlı dil, bir mağfiret, arkasına ezâ takılacak sadakadan daha iyidir. Allâh ğanîdir [ihtiyâctan münezzehtir], halîmdir [hilm sâhibidir/müsâmahalıdır].

264. Ey o bütün îmân edenler! Sadakalarınızı, başa kakmak(la), gönül kırmakla boşa gidermeyin, o herif gibi ki, nâsa [in-

sânlara] gösteriş için malını dağıtır da, ne Allâh'a inanı(p îmân ede)r, ne Âhiret Günü'ne... Artık onun meseli, bir kaya meseline benzer ki; üzerinde biraz toprak varmış, derken şiddetli bir sağanak inmiş de onu yapyalçın [çırılçıplak] etmiş bırakıvermiş... (B)öyleler(i), kesblerin/[yaptıklarını]den hiçbir şe(kilde) y(ararlanıp) istifâde edemezler. Allâh kâfirler gürûhunu doğru yola çıkarmaz.

265. Allâh'ın rızâsını aramak [kazanmak] ve kendilerini veyâ kendilerinden bir kısmını Allâh yolunda pâyidâr [sâbit] kılmak için[45] mallarını infâk [sarf] edenlerin meseli [güzel hâli] ise, bir tepedeki güzel bir bahçenin hâline benzer, ki kuvvetli bir sağanak düşmüş de ona, yemişlerini iki kat vermiştir; bir sağanak düşmezse ona, mutlak bir çisenti vardır.
Allâh amellerinizi (görüp) gözet(liyor, bil)iyor; (öyleyse sakın gösteriş yapmayın, gizlide-âşikârda ihlâstan ayrılmayın).

266. Arzû eder mi hiç biriniz ki, kendisinin hurmalık ve üzümlüklerden bir bahçesi olsun, altından çay/[nehir]lar akıyor, içinde her türlü mahsûlâtı bulunuyor, üstüne de ihtiyârlık çökmüş ve (kendisi böyle âciz iken, bir de) elleri ermez, güçleri yetmez birtakım zürriyeti [yavrucakları] var... derken (kendisinin ve yavrucaklarının biricik ge-

---

45 Meâl'de, *Allâh'ın rızâsını aramak ve kendilerini veyâ kendilerinden bir kısmını Allâh yolunda pâyidâr kılmak için...* diye çevirilen *ibtiğâe merdâtillâhi ve tesbîten min-enfusihim* ibâresine, *Allâh'ın rızâsını kazanmak gâyesiyle içlerinden gelerek/kalben mutma'in olarak...* veyâ *Allâh'ın rızâsını arayarak ve kalblerinden bir tasdîk ile...* veyâ *Allâh'ın rızâsını kazanmak ve kendilerini sâbit kılmak amacıyla...* şeklinde de karşılık verilebilir. (E.Ö)

çim kaynağı olan) ona [o bahçeye] ateşli bir bora isâbet ediversin de o bahçe yanı(p kül olu)versin?!
İşte Allâh âyetlerini böyle (beyân edip) anlatıyor, gerek ki düşünesiniz.

267. Ey o bütün îmân edenler! (Allâh yolunda) infâkı [harcamayı], gerek kazandıklarınızın ve gerek sizin için yerden çıkardıklarımızın temizlerinden yapın, –kendinizin göz yummadan alıcısı olmadığınız/(olamayacağınız kadar)– fenâsını [kötüsünü/değersizini] vermeye yeltenmeyin ve Allâh'ın ğanî [ihtiyâctan müstağnî], hamîd [hamdedilen/sevgi ve ta'zîm ile senâya lâyık] olduğunu bilin!

268-269. Şeytân sizi (Allâh yolunda harcamanız hâlinde) fakîrlikle korkutup (cimrilik gibi) çirkin çirkin şeylere teşvîk ediyor, Allâh ise lütfundan bir mağfiret ve fazla bir kâr va'd buyuruyor. Allâh'ın kudreti (ve ihsânı) geniş, ilmi çok. Dilediğine hikmet [söz ve fiilde isâbetle infâk bilinci] verir, (kendisine) hikmet verilene ise (andolsun ki) çok (büyük) bir hayr verilmiş demektir ve bunu, ancak temiz akıllılar anlar.

270. (Allâh için) her ne nafaka verdiniz veyâ ne adak adadınızsa, her hâlde [şübhesiz] Allâh onu bilir (ve karşılığını verir), fakat (Allâh yolunda infâk etmeyen ve adağını yerine getirmeyen) zâlimlerin yardımcıları yoktur.

271. Sadakaları açık(tan) verirseniz, o ne iyi ve eğer onları gizler de fukarâya [fakîrlere-miskînlere] öyle verirseniz, bu sizin için daha hayrlıdır ve günâhlarınızdan bir kısmına kefâret olur (veyâ kötülüklerinizi örter/siler). Hem, Allâh her ne yaparsanız (–gizli yapsanız/verseniz bile–) haberdârdır.

272. (Ey Peygamber!) Onların yola gelme(lerinin sağlanma)si, senin üzerine (vazîfe) değil (ki onları sadakadan mahrûm bırakarak yola getiresin), velâkin Allâh'tır ki dilediğini yola getirir.
Ve hayr nâmına her ne infâk eder/[harcar-verir]seniz, hep kendi lehinizedir. (Ey mü'minler! Zâten siz) ancak, sırf Allâh(ın) yüzünü [rızâsını] gözeterek verirsiniz. Bu vechile hayra dâir her ne verirseniz, karşılığı size tamâmen ödenir ve hiç hakkınız yenmez.

273. (Özellikle,) verin o fakîrlere ki, Allâh yolunda kapanmış/[mahsûr kalmış]lardır, (acziyetlerinden dolayı) yeryüzünde[46] şuraya-buraya dolaşamaz (ve bu sebeble de nafakalarını kazanamaz)lar; istemekten çekindikleri için bilmeyen [*câhil:* üstünkörü bakan/hâllerine dikkat etmeyen kimse] onları zengin [ihtiyâcsız] zanneder. Onları(n ihtiyâc içinde olduklarını) sîmâ/[alâmet ve tavır]larından tanırsın; (ısrârla isteyerek) halkı bîzâr etmezler. Hem, işe yarar her ne verirseniz, hiç şübhesiz Allâh onu bilir (ve karşılığını fazlasıyla verir).

274. Mallarını gece ve gündüz, gizli ve âşikâr (Allâh rızâsı için) hayra sarfeden kimseler (var ya), işte onların, Rabb'lerinin yanında ecir/[mükâfât]leri sırf kendilerinindir ve onlara bir korku yoktur ve mahzûn olacak değildir onlar.

275. Ribâ [fâiz] yiyen kimseler, şeytân(ın) çarp(masınd)an sersemleyen[47] kimse nasıl kalkarsa öyle kalkarlar. Bu işte, onların, "Bey' [alış-verişl (de) tıpkı ribâ [fâiz] gibidir" de-

---

46 Meâl'de atlanan *fi'l-arz* ibâresine karşılık, *yeryüzünde* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

47 Meâl'de karşılığı verilmeyen *yetehabbetuhu* kelimesine karşılık, *sersemleyen* kelimesine metne dâhil ettik. (E.Ö)

meleri yüzünden. Hâlbuki Allâh bey'i [alış-verişi] helâl kıldı, ribâyı [fâizi] harâm.

Bundan böyle her kim –Rabbi tarafından kendine (fâizin harâm olduğuna dâir bir emir ve fâizden vazgeçmesi husûsunda) bir öğüt gelir de– ribâ/[fâiz]dan vazgeçerse, artık geçmişi ona ve hakkında(ki) hüküm (de) Allâh'a âiddir. Her kim de döner yeniden (fâiz) alırsa, işte onlar ashâb-ı nâr/[ateşin mahkûmları]dırlar (ve) hep orada [onda/ateşte] kalacaklardır.

276. Allâh ribâyı [fâiz alanın/yiyenin amellerinin sevâbını] mahveder de, sadakaları nemâlandırır [sadaka verenlerin sevâbını artırır]. Hem, Allâh vebâl yüklenici musırr [günâhta ısrârcı] kâfirlerin hiç birini sevmez.

277. Îmân edip iyi işler yapan ve namaz(ı) kılıp zekât(ı) veren kimselerin, Rabb'leri indin/[yanın]de ecir/[mükâfât]leri, şübhesiz kendilerinindir ve onlara bir korku yoktur ve mahzûn olacak değildir onlar.

278-279. Ey o bütün îmân edenler! Allâh(ın azâbın)dan korku(p isyândan korunu)n ve ribâ [fâiz] hesâbından kalan bakayayı [arta kalanı] bırakın; eğer gerçekten mü'minlerseniz. Yok eğer yapmazsanız, o hâlde Allâh ve (O'nun) Resûlü'nden (îlân edilmiş –bildiğiniz harblere benzemeyen– acâib ve muazzam-dehşetli bir harb çeşidi olarak) mutlak bir harbolunacağını bilin; ve eğer tevbe ederseniz, re'su'l-mallarınız [ana paranız] sizindir, (onları alabilisiniz; böylece) ne (verdiğinizden fazla alarak) zâlim olursunuz, ne (de verdiğinizden eksik alarak zulme uğramış) mazlûm.

280. Ve şâyed borclu (maddî olarak zorda ve) sıkıntıda ise, o hâlde bir kolaylı(k göstererek eli bollu)ğa (kavuşup

ödeyebilecek duruma gelinceye kadar) intizâr [beklemek gerekir]; bununla berâber, (alacağınızın tamâmından/ana paranızdan da vazgeçip) tasadduk etmeniz, hakkınızda daha hayrlıdır, eğer bilirseniz.

281. Hem, (günâhlardan) korunun (da) öyle bir güne hazırlanın ki, döndürülüp o gün Allâh'a götürüleceksiniz; sonra, herkese kazandığı(nın/yapıp ettiklerinin karşılığı) tamâmıyla ödenecek ve hiçbir zulme ma'rûz olmayacaklar.

282. Ey o bütün îmân edenler! Muayyen [belirli] bir vâde ile borclaştığınız vakit onu yazın; hem, aranızda doğrulukla tanınmış[48] bir yazı bilen yazsın, (ve hiç)bir yazı bilen de kendisine Allâh'ın öğrettiği gibi [öğrettiği için/öğretmesine mukâbil] yazmaktan kaçınmasın da yazsın!
Bir de, hakk kendi üzerinde olan (yâni, borclu) adam söyleyip yazdırsın! Ve her biri, rabbi Allâh-ı zü'l-celâlden [celâl-azamet sâhibi Allâh'ın azâbından] kork(up günâhtan korun)sun da, hakk/[borc]tan birşey eksiltmesin!
Şâyed borclu, bir sefîh [hafîf akıllı] veyâ küçük veyâ kendisi söyleyip yazdıramayacak ise, velîsi dosdoğru söyleyip yazdırsın! Erkeklerinizden iki hâzırı şâhid de yapın, şâyed ikisi de erkek olamıyorsa o zamân doğruluğuna emîn olduğunuz şâhid/[hazır bulunan]lerden bir erkekle iki kadın(ı şâhid tutun), ki biri unutunca [şaşırırsa] diğeri hatırlatsın. Şâhidler de çağırıldıklarında (şâhidlikten) kaçınmasınlar!
Siz yazanlar da –az olmuş, çok olmuş– onu vâdesine kadar yazmaktan usanmayın! Bu, Allâh yanında, adâlete daha muvâfık [uygun] olduğu gibi, hem şehâdet için daha sağlam, hem şübheye düşmemeniz için daha elveriş-

48 *Tanınmış* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

lidir, meğer ki aranızda hemen devredeceğiniz (peşin) bir ticâret olsun. O zamân bunu yazmamanızda size bir beis [sakınca] yoktur.
Alım-satım yaptığınız vakit de şâhid tutun!
Bir de, ne yazan, ne şehâdet eden(ler) zararlandırılmasın, eğer (onlara bir zarar) ederseniz o, mutlak(a) kendinize dokunacak bir fısk [itâ'atten çıkış/isyân] olur. Hem, Allâh(ın azâbın)tan kork(up itâ'atsizlikten korun)un, Allâh size ilm[49] öğretiyor ve Allâh her şeyi bilir.

283. Ve eğer seferber [yolculukta] iseniz, bir yazıcı da bulamadınızsa o vakit, kabzedilmiş [alınmış] rehînler; yok (eğer) birbirinize emîn olmuşsanız, kendisine (güvenilip) inanılan adam, rabbi olan Allâh(ın azâbın)tan kork(up hıyânetten korun)sun da üzerindeki emâneti te'diye etsin [ödesin/iâde etsin]!
Bir de, şehâdeti ketmet/[gizle]meyin, onu kim ketmederse, mutlak(a) onun kalbi vebâl içindedir. Ve Allâh, her ne yaparsanız bilir.

284. Allâh'ındır hep göklerdeki ve yerdeki(ler). Siz nefs/[iç]lerinizdekini açsanız (yâni, içinizdeki kötülüğü açığa vursanız/yalan şehâdette bulunsanız) da, (doğru şehâdeti yapmayıp hakîkati) gizleseniz de Allâh onunla sizi hesâba çeker, sonra, dilediğine mağfiret eyler, dilediğine de azâb; ve Allâh, her şeye kadîrdir [güç yetirendir].

285. Peygamber [o Resûl], Rabbinden kendisine[50] ne indirildi ise ona îmân getirdi, mü'minler de (öyle; ve) her biri Allâh'a ve (O'nun) melâikesi/[melekleri]ne ve Kitâblarına

---

49 Âyette, *ilm* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

50 Meâl'de atlanan *ileyhi* lafzına karşılık, ***kendisine*** ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

ve peygamber/[resûl]lerine –"(Kimine inanıp kimini inkâr ederek, Allâh'ın) peygamberlerinden hiç birinin arasını ayırmayız" diye– îmân getirdiler.
Ve şöyle dediler: "*Semi'nâ ve eta'nâ* [işittik/kabûl ve itâ'at ettik], ğufrânı/[affı]nı dileriz yâ Rabbenâ, Sanadır gidiş".

286. –Allâh kimseye vüs'undan [gücünden/kapasitesinden] öte teklîf yapmaz, herkesin kazandığı (iyilik) lehine, yüklendiği (kötülük) aleyhinedir.–
"Yâ Rabbenâ [Rabbimiz]! Eğer unuttuk [emrini terkettik] veyâ kasdımız olmayarak [bile bile (bir hatâ/günâh)] yaptıksa,[51] bizi (hemen) muâhaze buyurma [cezâlandırma]!
"Yâ Rabbenâ! Hem bize, bizden evvelkilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme!
"Yâ Rabbenâ! Hem de bize tâkatımız olmayanı yükletme [bizi tâkat/güç yetirilmez âfet ve belâlar altında inletme] ve bizden günâhlarımızı aff buyur ve bizlere mağfiretini revâ, rahmetini atâ kıl! Sensin mevlâ/[koruyucu-hâmî]mız; bizi mansûr buyur [gâlib ve muzaffer eyle/bize yardım et] artık Seni tanımayanlara karşı!"
Kahrolsun kâfirler.[52]

---

51 Meâl'de, *kasdımız olmayarak yaptıksa* diye çevirilen *ahta'nâ* kelimesine, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tarafından Tefsîr metninde (II/1003), *hatâ edersek* şeklinde karşılık verilmiştir, ki doğrusu da budur. (E.Ö)

52 *Kahrolsun kâfirler* cümlesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

3. ÂL-İ 'İMRÂN SÛRESİ

MEDENÎ, 200 ÂYET

§

İsmini, 33. ve 35. âyetlerde geçen peygamberler halkasının müşterek menşeine yapılan atıftan alan ve hicretin III. yılında nâzil olan *Âl-i İmrân sûresi*'nde, sapkın inançlarından vazgeçip Kur'ân'ın rehberliğini kabûl etmeleri husûsunda özellikle hristiyanlar uyarılmaktadır.

İlâhî vahylerden, mesajın özü ile çatışan sonuçlar çıkarılmaması gerektiğine dikkat çekilerek; İsâ'nın (a.s), ta'kîbcileri tarafından ilâhlaştırılması ve bir peygamberin mesajının nasıl tahrîf edildiğinin en belirgin örneklerinden birisi olması hasebiyle bu sûrede, İmrân'ın soyundan olan Meryem ile İsâ'nın (a.s), Zekeriyyâ ile Yahyâ'nın (a.s) kıssaları üzerinde durulur ve "İsâ'nın ilâh olduğu" yolundaki hristiyan doktrini reddedilerek, o'nun "beşerîliği ve fânîliği" tekrâr tekrâr vurgulanarak, "yalnızca Allâh'a ibâdet etmeye da'vet ettiği"; "Allâh'ın Kitâb, hüküm ve nübüvvet verdiği bir beşerin insânlara, *Allâh'ın dûnundan [berisinden/aşağısından] bana ibâdet edin* (79. âyet) demesinin mümkün olmadığı, aksine "Kitâb ta'lîm etmekte olduğunuz ve ders alıp vermekte bulunduğunuz için rabbânîler olun" dediği (79. âyet); "melekleri ve nebîleri-resûlleri aslâ rabbler edinmeyi emretmediği" (80. âyet) kaydedilir.

Yine sûrede; Allâh'ın vahdâniyyeti [birliği/biricikliği, eşsizliği/benzersizliği; tek ilâh olduğu ve Kendisinden başka ilâh bulunmadığı] ve insânın O'na mutlak bağımlılığı ve muhtâclığı ilkesi, birçok yönden açıklığa kavuşturulup, buradan, insânın inancı mes'elesine ve îmânın dâima ma'rûz kaldığı –beşerî zaaflardan kaynaklanan– ifsâd

edici, baştan çıkarıcı etkenlere geçilerek söz, –küçük müslümân cemâ'atinin başına gelen acı, acı olmakla birlikte daha sonra kaydedilen gelişme açısından faydalı derslerle dolu bir felâket olan– Uhud savaşı'na getirilir. Sûrenin yarısına yakını, bu tecrübe ve ondan çıkarılması gereken çok yönlü ahlâkî dersle alâkalıdır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Mîm.*

2. Allâh, (ki) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O, hayy [ölümsüz diri] O, kayyûm [sâbit olan, zevâl bulmayan, koruyan, idâre eden, düzelten, hayâtın ve varlığın kaynağı ve dayanağı olup her şeyi irâdesine bağlı kılan] O.

3-4. O sana Kitâb'ı bi-hakkın [hakk ve hakîkati içeren bir şekilde] indirmekte, önündekileri bir musaddık [tasdîkleyici] olmak üzere; ki önceden nâsa [insânlara] hidâyet için Tevrât'ı ve İncîl'i indirmişti, bir de (hakkı bâtıldan, hayrı şerrden) ayırdeden, (yâni) Furkân indirdi.
(Buna rağmen, hakkı bâtıldan ayıran, doğru yolu gösteren ilâhî delîlleri ve) Allâh'ın âyetlerini (inkâr edip) tanımayanlar (yokmu), şübhesiz onlara şiddetli bir azâb var. Öyle ya, Allâh'ın izzeti var, intikâmı var.

5-6. Allâh(a karşı gizlilik ne mümkün); şübhesiz ki O'na, ne yerde ve ne gökte hiçbir şey gizli kalmaz. Rahimlerde sizi dilediği keyfiyette tasvîr ed(ip şekillendir)en O, (ki) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O, azîz [yenilmez kudret sâhibi] O, hakîm [hikmet sâhibi] O.

7-9. O'dur indiren sana bu muazzam Kitâb'ı, (ki) bunun bir kısım âyâtı [âyetleri] vardır muhkemât, –onlar ummu'l-ki-

tâb/ana kitâb [Kitâb'ın esâsı/temeli]– diğer bir takımları da müteşâbihâttır. Ammâ, kalblerinde bir yamukluk [bozukluk/eğrilik] bulunanlar, sâde(ce) onun müteşâbih olanlarının ardına düşerler; fitne aramak, te'vîlini aramak için. Hâlbuki onun [müteşâbih âyetlerin] te'vîlini [mâhiyetini/âkıbetini/sonunun nereye varacağını/nasıl ve ne zamân gerçekleşeceğini] ancak Allâh bilir.

(O nedenle,) ilmde rusûhu [vahye îmân ve itâ'atte sâbit/sebâtkâr olup istikâmet üzere] olanlar da derler ki: *"Âmennâ* [biz îmân ettik] ona,[1] hepsi Rabbimiz indinden/yanından".[2]

–Maamâfih [bununla birlikte], özü temiz olanlardan başkası düşünemez.–

(Ardından da şöyle du'â ederler:) "Yâ Rabbenâ! Bizleri hidâyetine erdirdikten sonra, kalblerimizi yamultma [doğru yoldan sapmamamız için bizi şeytândan ve nefsimizin kötülüklerinden muhâfaza buyur] da, ledünnün/[yanın]-den bize bir rahmet ihsân eyle! Şübhesiz Sensin bütün dilekleri veren vehhâb [çeşitli ve sürekli ihsânda bulunan] Sen.

"Yâ Rabbenâ! Muhakkak ki Sen insânları, geleceğinde hiç şübhe olmayan bir gün(d)e toplayacaksın".

Şübhesiz ki Allâh (va'dinden dönmez), mî'âdını [va'dettiği günün vaktini] şaşırmaz.

10-11. O küfredenler (yokmu), muhakkak ki onlara ne malları, ne evlâdları Allâh'tan (gelecek azâba karşı) zerrece fay-

1 Meâl'de atlanan *bi* zamîrine karşılık, *ona* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

2 Meâl'de, *min-'ındi rabbinâ* ibâresi, *Rabbimizden* diye eksik çevirildiğinden, *Rabbimizden* kelimesini, *Rabbimiz indinden/yanından* yaptık. (E.Ö)

da vermeyecektir; onlar o ateşin çırası/[yakıtı]dırlar. (Onların gidişâtı da,) tıpkı Âl-i Fir'avn'ın [Fir'avn ve adamlarının-yandaşlarının] ve onlardan öncekilerin[3] gidişi gibi-(dir); ki (Âl-i Fir'avn ve onlardan öncekiler) âyetlerimizi tekzîb etti/[yalanladı]ler de, Allâh onları cürm/[suçlleri (sebebi)yle tutup alıverdi; (çünkü) Allâh'ın ikâbı [cezâsı/cezâlandırması] çok şiddetlidir.

12. O küfreden (yehûdî)lere de ki: "Siz mutlak(a) yenileceksiniz ve toplanıp cehenneme sürüleceksiniz, o ise ne fenâ döşektir!"

13. Muhakkak bir âyet [işâret/delîl] oldu size, (Bedir'de) çarpışan iki cem'iyyette; bir cem'iyyet Allâh yolunda vuruşuyordu, diğeri de kâfir(di ve sayıları 300 civârında olan mü'minler, sayıları 1.000 civârında) o(la)n (müşrik)ları, göz göre (göre) kendilerinin iki misli: (600 civârında) görüyorlardı, Allâh da nusretiyle [yardımıyla] dilediğini te'yîd buyuruyor/[destekliyor]du. Görecek gözleri [basîret sâhibi] olanlar için elbette bunda şübhesiz bir ibret var.

14. İnsânlara kadınlar, oğullar, yüklerle altın ve gümüş yığınları, salma [cins-güzel] atlar, davarlar [*en'âm:* deve, sığır ve davar cinsinden hayvânlar], ekinler kabîlinden [türünden] şehevât sevgisi bezen(ip güzel gösteril)di, fakat bunlar dünyâ [süflî/yakın] hayâtın geçici metâı [faydası/kazanımı]. Hâlbuki Allâh(ın yanındaki ni'metler öyle mi)?.. Âkıbet güzelliği O'nun yanındadır.

15-17. De ki: "Size o istediklerinizden daha hayrlısını haber vereyim mi? (Günâhlardan) korunan kullar için Rabb'lerinin yanında cennetler var ki altlarından ırmaklar akar, iç-

3 Meâl'de atlanan *vellezîne min-qablihim* lafzına karşılık, *ve onlardan öncekilerin* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

lerinde ebedî kalmak üzere onlar. Hem, orada kendilerine (yâni, muttakî erkek ve kadınlara) gâyet pâkize [temiz] zevce/[eşller var. Hele Allâh'tan bir rıdvân [rızâ] var (ki)..."

Ve Allâh görür o kulları: onları ki, "Yâ Rabbenâ!" derler, "İnandık/îmân getirdik, artık bizim suçlarımızı bağışla ve o ateş azâbından koru bizleri!"

(Allâh görür o kulları:) o sabredenleri, o sıdk u sadâkatle gidenleri, o dîvân duranları, o nafaka verenleri ve o seher vakitleri istiğfâr eyleyenleri...

18. Şehâdet [beyân edip hükm] eyledi Allâh şu hakîkate: ***Lâ ilâhe illâ huve*** [(Allâh'tan) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O]. Bütün meleklerle, ilm ululları [sâhibleri] da ad(â)l(et) ve hakkâniyetle durarak şâhid [aynı hakîkati ikrâr ettiler]: "(Allâh'tan) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O". Azîz [yenilmez kudret sâhibi] O, hakîm [hikmet sâhibi] O.

19. Doğrusu Allâh indinde [yanında] (tek) dîn islâmdır [insânın O'na teslîmiyyetidir/boyun eğip itâ'at etmesidir]. O Kitâb verilenlerin ihtilâf etmeleri ise, sırf –kendilerine ilm geldikten sonra– aralarındaki bağy/[hased-çekememezlik]den (ve) ihtirâstandır. Her kim de Allâh'ın âyetlerine küfrederse, şübhe yok ki Allâh çabuk hesâblıdır.

20. Buna karşı seninle münâkaşaya kalkışanlara de ki: "Ben yüzümü [kendimi/tüm benliğimi], islâm [teslîmiyyet] ile tertemiz (bir sûrette) Allâh'a tuttum, bana tâbi olanlar da (öyle yaptılar)".

O Kitâb verilenlerle, verilmeyen ümmîlere [Kitâbsız Arab müşriklerine] de de ki: "Siz islâmı [teslîmiyyeti] kabûl (edip kendinizi Allâh'a teslîm) ettiniz mi?"

Eğer nizâı [çekişmeyi] keser, islâma [Allâh'a teslîmiyyet

yoluna] girerlerse, doğru yolu tutmuşlardır, yok yüzçevirirlerse, sana da düşen ancak tebliğdir. Allâh görüyordur o kulları da.

21-22. Her hâlde [doğrusu] onlar, o Allâh'ın âyetlerini (inkâr edip) tanımayanlar ve hakksızlıkla peygamber/[nebîlleri katleyleyen/[öldüren]ler ve insânlar içinde (qıstı/qıst ile, yâni) ad(â)l(et) ve insâf emreden kimseleri katledenler (yokmu), şimdi hep bunlara elîm [çok acı] bir azâb müjdele [haber ver]! İşte bunlar, dünyâ ve Âhiret'te amelleri heder olmuş kimselerdir ve (yardım edip) onları kurtaracak (kimse) da yoktur.

23-24. Baksana o kendilerine Kitâb'dan bir nasîb verilmiş olan (yehûdî)lara; aralarında hakem olması için Allâh'ın Kitâbı'na [Tevrât'a veyâ Kur'ân'a] da'vet olunuyorlar da, sonra içlerinden bir kısmı yüzçevirerek dönüp gidiyorlar. Bunun sebebi: Çünkü onlar, "Sayılı günlerden başka bize aslâ ateş dokunmaz" demekte ve uydurageldikleri yalanlar dînlerinde kendilerini aldatmaktadır.

25. Bakalım, o geleceğinde şübhe olmayan gün için kendilerini topladığımız ve hiç kimseye zulmedilmeyerek herkese (iyilik ve kötülükten) her ne kazandıysa, (karşılığı) tamâmen ödendiği vakit nasıl olacak (hâlleri)!?

26-27. De ki: "Ey mülkün [egemenliğin/hükümrânlığın] sâhibi Allâhım! Dilediğine mülk [hükümrânlık] verirsin, dilediğinden de mülkü [hükümrânlığı] çeker alırsın ve dilediğini azîz eder/[yüceltir]sin, dilediğini zelîl eder/[alçaltır]sin, hayr yalnız Senin elindedir, muhakkak ki Sen her şeye kadîrsin [güç yetirensin]. Geceyi gündüzün içine sokarsın, gündüzü gecenin içine sokarsın, ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü çıkarırsın, dilediğine de hesâbsız rızk verirsin".

28. Mü'minler, mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost [hâmî/koruyucu] edinmesin –ve onu her kim yaparsa Allâh'tan ilişiği kesilmiş olur–, ancak onlardan bir korunma [takiyye] yapmanız başka.
Maamâfih [bununla birlikte], Allâh sizi Kendisinden [kâfirleri/müşrikleri velî edinmeniz hâlinde ma'rûz kalacağınız ğazab ve azâbından] tahzîr buyurur [sakındırır], nihâyet de gidiş Allâh'adır.

29. De ki: "Gizleseniz de sînelerinizdekini [kâfirlere karşı kalblerinizdeki velâyeti/dostluğu], belli etseniz de Allâh onu bilir ve bütün göklerde ne var, yerde ne varsa (onları da) bilir. Ve Allâh her şeye kadîrdir [güç yetirendir]".

30. Her nefs [kişi] ne hayr işlemiş ve ne kötülük yapmış ise, önüne konmuş bulacağı (Kıyâmet/kalkım) gün(ü), ister ki, onlarla arasında uzak bir mesâfe bulunsaydı.
Yine Allâh sizi Kendisinden [kötülük yapmanız hâlinde ma'rûz kalacağınız ğazab ve azâbından] tahzîr buyuruyor [sakındırıyor] ve Allâh kullarını çok esirgiyor [kullarına raûftur/şefkatlidir].

31. De ki: "Eğer siz Allâh'ı seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Allâh da sizleri sevsin ve suçlarınızı mağfiretle örtsün [bağışlasın]. Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dır, rahîm/[lütf u ihsânı sürekli]dir".

32. De ki: "Allâh'a ve Peygamber'e itâ'at edin!"
Eğer (itâ'at etmeyip) aksine giderlerse, şübhe yok ki Allâh kâfirleri sevmez.

33-34. Gerçek(ten) Allâh Âdem'i ve Nûh'u ve Âl-i İbrâhîm'i ve Âl-i İmrân'ı (seçip) süzdü, âlemîn [tüm insânlar] üzerine ıstıfâ buyurdu bir zürriyet olarak birbirinden [hep tevhîd dîninden]. Ve Allâh'tır (her şeyi) işiten, bilen.

35. (Ey Muhammed!) İmrân'ın haremi [karısı] (şöyle) dediği vakit (sen yanında değildin): "Yâ Rabb! Ben karnımdakini her kayıddan âzâde [ibâdette muhlis veyâ ma'bed hâdimi] olarak Sana adadım, hemen kabûl buyur benden, çünkü bir Sensin işiten, bilen Sen".

36. Derken vaktâ [ne zamân] ki (onu, yâni) hamlini [yükünü/çocuğunu] vaz'etti [doğurdu], "Yâ Rabbî! Onu dişi vaz'ettim [doğurdum]" dedi, –Allâh daha iyi bilirken ne vaz'ettiğini [doğurduğunu], hâlbuki (onun istediği) erkek (çocuk, Allâh'ın planı açısından, doğan bu) dişi gibi değildi– "bununla berâber, ben onun adını Meryem kodum ve işte ben onu ve zürriyetini o racîm [la'netlenip rahmetten tardedilmiş/kovulmuş] şeytânın şerrinden Sana ısmarlıyorum".

37. Bunun üzerine, Rabbi onu [Meryem'i] güzel bir kabûl ile kabûl buyurdu ve (Rabbine ibâdet ve itâ'at ile terbiye ederek) güzel bir sûrette yetiştirdi (ve onu) Zekeriyyâ'nın himâyesine verdi.
Zekeriyyâ onun üzerine mihrâba [odaya] her girdikce, yanında yeni bir rızk bulur, "Yâ Meryem! Bu, sana nereden?" derdi, o da, "(O,) Allâh tarafından [Allâh'ın inâyeti sâyesinde]" derdi.
Şübhe yok ki Allâh dilediğini hesâbsız merzûk buyurur [rızklandırır].

38. O aralık Zekeriyyâ Rabbine du'â etti (de), "Yâ Rabb!" dedi, "Bana ledünnün/[yanın]den bir temiz [*tayyib:* günâh ve isyândan korunan] zürriyet ihsân eyle! Şübhesiz ki Sen du'âyı işiten/[kabûl eden]sin".

39. Derken melâike/[melek]ler kendisine (şöyle) nidâ ettiler: –(bu esnâda) o kalkmış mihrâbda namaz kılıyordu– "Haberin olsun (ki) Allâh sana Yahyâ'yı müjdeliyor, (ki o,)

Allâh'tan bir kelimeyi [İsâ'yı] tasdîk edecek, hem bir efendi [seyyid], hem gâyet zâhid ve (hem de) bir peygamber [nebî] sâlihîn/[doğru ve erdemli kimseler]den".

40. (Zekeriyyâ,) "Yâ Rabb!" dedi, "Benim için bir oğul nasıl olur; kendime ihtiyârlık çatmış, haremim [karım] de kısırken!?"
(Allâh) buyurdu ki: "Öyle, Allâh ne dilerse yapar".

41. (Zekeriyyâ,) "Yâ Rabb!" dedi, "Bana (karımın hâmileliğine dâir) bir âyet [bir alâmet] yap!"
Buyurdu ki: "Âyetin [alâmetin], nâsa [insânlara] üç gün –sâde(ce) işâretten başka– söz söyleyememendir. Bununla berâber, Rabbini çok zikret ve akşam-sabâh [her dâim] tesbîh eyle [tenzîh ve takdîs et/her türlü noksânlıktan arındırıp yücelt]!"

42-43. (Ey Muhammed!) Hem, melekler (şöyle) dediği vakit (de sen orada bulunmuyordun): "Yâ Meryem! Her hâlde [hakîkaten] Allâh seni süzüp seçti ve seni çok temiz/pak kıldı, hem seni âlemîn kadınlarının [bütün kadınların] fevkin/[üstün]de seçti. Yâ Meryem! Rabbine dîvân dur ve secdeye kapan ve rükû eden/[boyun eğen]lerle berâber rükûa var!"

44. Bu(nlar) işte, sana ğayb haberlerinden; on(ları) (b)u (şekilde) sana vahyle bildiriyoruz [yâ Muhammed]! Yoksa, Meryem'i hangisi himâyesine alacak diye kalemleriyle kur'a atarlarken de sen yanlarında değildin, çekişirlerken de yanlarında değildin.

45-46. (Yine ey Muhammed,) melekler (şöyle) dediği vakit (de orada yoktun): "Yâ Meryem! Haberin olsun, Allâh seni tarafından bir kelime [Kendinden bir fiil ve te'sîr, âdetin aksine bir emr-r tekvîn] ile müjdeliyor, (o'nun) ismi Me-

sîh Îsâ ibn Meryem, dünyâ ve Âhiret'te vecîh [şerefli-i'tibârlı] olarak, hem de mukarrebînden [Allâh'a yakın/en ileri mertebede olan kimselerden] ve (o), nâsa [insânlara] kelâm söyleyecek; hem beşikte, hem yetişkin iken, hem de sâlihîn/[doğru-düzgün ve erdemli kimseler]den (olacak)".

47-51. (Meryem,) "Yâ Rabbî!" dedi, "Bir çocuk nerden olabilir benim için ki, bana bir beşer [erkek] dokunmadı?"
(Melek/rûh) buyurdu ki: "Öyle, Allâh neyi dilerse yaratır, O bir emri(n/şeyin olmasını) murâd edince, sâde(ce) ona "Ol!" der, o (da hemen) olu(ş sürecine giri)verir. (Ey Meryem! Oğlun Îsâ'ya Allâh lütfunu daha da artıracak) ve o'na hem kitâbet [Kitâb'ı] öğretecek, hem hikmet(i), hem Tevrât(ı), hem İncîl(i), hem Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] bir resûl olarak (gönderecek); şöyle ki":
"Ben size Rabbinizden bir âyetle [mu'cizeyle] geldim, (şöyle ki:) ben size çamurdan kuş biçimi gibi bir mahlûk biçer (şekillendirir)im de içine üflerim, Allâh'ın izniyle derhal bir kuş olur. Yine Allâh'ın izniyle gözsüzü [anadan doğma körü] ve abraşı [alaca hastalığına yakalananı] iyi eder ve ölüleri diriltirim ve evleriniz(d)e ne yiyor ve ne biriktiriyorsanız size haber veririm."
–Elbette bun(lar)da size şübhesiz bir âyet [delîl] vardır, eğer îmân edecekseniz.–
"Hem Tevrât'tan önümde bulunanı bir tasdîkci olarak ve hem size harâm edilenin ba'zısını helâl kılayım diye (gönderildim). Ve Rabbinizden bir âyet [mu'cize] ile size geldim. Artık Allâh(ın azâbın)tan kork(up isyândan korun)un da bana itâ'at edin! Şübhe yok ki Allâh benim de rabbim, sizin de rabbinizdir; onun için hep O'na ibâdet edin; bu işte, doğru yoldur".

52. Bunun üzerine, vaktâ [ne zamân] ki Îsâ onlardan küfrü hissetti (de), "Kim benim Allâh (yolund)a arkadaşlarım [*ensârım:* yardımcılarım]?" dedi.
Havâriyyûn [havârîler], "Biziz" dediler, "Allâh (yolunda senin) arkadaşları(n/yardımcıların), biz Allâh'a îmân ettik, hem bizim, îmânı lekesiz[4] müslim/[Allâh'a teslîm olan kimseller olduğumuza şâhid ol!"

53. (Ardından da şöyle du'â ettiler:) "Yâ Rabbenâ! İndirdiğine îmân ettik ve (o) Resûl'ün ardınca gittik [o Resûl'e/Îsâ'ya tâbi olduk], imdi, bizi o şâhidlerle berâber yaz!"

54. (Havârîlerin îmân edip böyle du'â etmelerine mukâbil, diğerleri hem inkâr ettiler, hem de) bununla berâber mekrettiler [tuzak kurdular], Allâh da mekrlerine mekretti [onların tedbîr ve tuzaklarını boşa çıkardı veyâ tuzak kurmaları sebebiyle onları cezâlandırdı]. Öyle ya, Allâh hayru'l-mâkirîndir [tuzakları boşa çıkarmada/cezâlandırmada eşsizdir].

55. O vakit ki Allâh (şöyle) buyurdu: "Yâ Îsâ! Emîn ol, Ben seni eceline yetir(ip vefât ettir)eceğim ve seni Bana ref'edeceğim [yükselteceğim] ve seni o küfredenlerden paklayacağım ve sana tâbi olanları, o küfredenlerin –Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar– fevkin/[üstün]de kılacağım, sonra da hep dönümünüz Banadır; ihtilâf edip durduğunuz şeyler hakkında o vakit aranızda hükmü Ben vereceğim".

56-57. Hâsılı, o küfredenleri dünyâda ve Âhiret'te şiddetli bir azâb ile ta'zîb edeceğim [azâblandıracağım], hem onlara (kendilerini azâbdan kurtaracak) yardımcılardan eser (de) yoktur.

---

4 *Îmânı lekesiz* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

Ammâ, îmân edip sâlih ameller işleyenlere gelince, onlara ecir/[mükâfât]lerini tamâmıyla öder.
(Mekre)de(nlerin hayrlısı olan) Allâh zâlimleri sevmez;

(onun içindir ki, küfr ile zulmedenlerin mekrlerine karşı onlara bu mekri [karşılığı/cezâyı], sana da bu ihyâyı takdîr etti).

58-59. (Ey Muhammed! İhtilâf ettikleri husûsta vereceğimi va'-dettiğim) işte o hüküm (var ya), Biz onu sana bu âyetlerden ve hikmet (yük)li zikrden peyderpey okuyoruz: "Doğrusu, Allâh indinde [yanında] Îsâ(nın) meseli, Âdem(in) meseli gibidir; onu topraktan yarattı, sonra da ona, 'Ol!' dedi, o hâlde olur".

60-61. Bu hakk(tır ve) senin Rabbinden(dir), binâenaleyh [öyleyse] şübhe edenlerden olma! Sana gelen ilm/[vahy]den sonra artık her kim bu husûsta[5] seninle münâkaşaya kalkarsa, "Haydi" de, "gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendilerimizi ve kendilerinizi çağıralım, sonra can u gönülden ibtihâl ile [yalvararak] du'â edelim de, Allâh'ın la'netini [rahmetinden mahrûmiyyeti] yalancıların boynuna geçirelim".

62-63. Doğrusu işte budur o kıssanın hakk ifâdesi; yoksa, Allâh'-tan başka bir ilâh yoktur ve hakîkat(en) Allâh; (elbette) O, öyle azîz [izzetli-kudretli], öyle hakîm/[hikmetli]dir. Yine yüzçevirirlerse, muhakkak ki Allâh müfsid/[fesâdcı kimse]lleri bilir.

64. De ki: "Ey Ehl-i Kitâb [yehûdî ve hristiyanlar]! Gelin sizinle bizim aramızda müsâvî bir kelimeye [ortak ilkeye], şöyle ki: Allâh'tan başka(sına ibâdet etmeyelim, O'nun dışın-

5 Meâl'de atlanan *fîhi* lafzına karşılık, ***bu husûsta*** (yâhûd ***bunda/onun hakkında/onunla ilgili***) ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

da hiç kimseyi) ma'bûd tanımayalım,[6] O'na hiçbir şeyi şerîk [ortak] koşmayalım ve ba'zımız ba'zımızı Allâh'tan beride rabb(ler) ittihâz etmesin [edinmesin]".
Eğer buna karşı (çıkıp hakîkatten) yüzçevirirlerse, o vakit şöyle deyin: "Şâhid olun ki, biz hakîkaten müslimiz/müsâlemetkârız [kendimizi Allâh'a teslîm etmişiz]".

65. Ey Ehl-i Kitâb [yehûdî ve hristiyanlar]! Niçin İbrâhîm hakkında münâkaşa ediyorsunuz?! Hâlbuki Tevrât ve İncîl ancak o'ndan sonra indirildi, bunu da mı akletmiyorsunuz?!

66. İşte siz öylesiniz. Haydi biraz bilginiz olan şeyde münâkaşa ettiniz, ya hiçbir ilminiz olmayan şeyde niçin münâkaşa edersiniz?! Hâlbuki Allâh bilir; siz bilmiyorsunuz.

67. İbrâhîm ne yehûdî idi, ne nasrânî [hristiyan], velâkin müslim [kendini Allâh'a teslîm eden] bir hanîf [lekesiz bir muvahhid] idi ve müşriklerden olmamıştı.

68. Doğrusu, insânların İbrâhîm'e en yakını, her hâlde [şübhesiz] o'nun izince gidenler ve şu Peygamber [bu Nebî/Muhammed] ve îmân edenlerdir. Allâh da mü'minlerin velîsidir [dostudur, hâmîsi ve yardımcısıdır].

69. Ehl-i Kitâb'dan bir tâife arzû etti ki; sizi şaşırt(ıp saptır)salar, hâlbuki sırf kendilerini şaşırtı(p saptırı)yorlar da farkına varmıyorlar [şu'ûrunda değiller].

70. Ey Ehl-i Kitâb! Niçin Allâh'ın âyetlerine küfrediyorsunuz; hâlbuki (gerçeği) görüp duruyorsunuz!?

---

6 Meâl'de, *Allâh'tan başka ma'bûd tanımayalım* karşılığı verilen *illâ na'bude illâllâhe* ibâresine, –Elmalılı Hamdi Yazır'ın genellikle yaptığı üzere– *Allâh'tan başkasına ibâdet etmeyelim* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

71. Ey Ehl-i Kitâb! Niçin hakkı bâtılla bulay(ıp karıştırıy)orsunuz da, hakkı ketmediyor/[gizliyor]sunuz; hâlbuki (gerçeği) bilip duruyorsunuz!?

72-74. Ehl-i Kitâb'dan [yehûdîlerden] bir tâife de şöyle dedi: "Varın o mü'minlere (–kendi zann ve iddiâlarınca–) indirilene güpegündüz [günün vechinde/başında] îmân (ettiğinizi ifâde) edin, âhirinde [sonunda] de dönüp küfredin; (böylece) belki onlar da dönerler ve (fakat) kendi dîninize tâbi olanlardan başkasına emân vermeyin [güvenip tasdîk etmeyin]!"

De ki: "Her hâlde [şübhesiz] (o) hidâyet [rehberlik], (belli bir gruba âid değildir; aksine) Allâh(ın) hidâyeti(dir; O da hidâyetini dilediği kuluna bahşeder). Size verilen gibisi (başka) birine veriliyor veyâ Rabbinizin huzûrunda [yanında] size galebe edecek/[hüccet-delîl getirecek]ler diye mi bu?"

De ki: "Doğrusu fazl [lütuf], Allâh'ın elindedir, onu dilediğine verir ve Allâh vâsi/[rahmet ve lütfunda sınırsız]dır, alîm/[her şeyi bilen]dir; rahmetiyle [lütf u ihsânıyla] imtiyâzı dilediğine bahşeder, daha Allâh çok büyük fazl [lütuf] sâhibidir".

75. Ehl-i Kitâb'dan [yehûdîlerden] öylesi vardır ki, ona yüklerle emânet bıraksan, onu sana te'diye [iâde] eder; gene onlardan öylesi vardır ki, ona bir dinâr emânet etsen, tepesine binmedikce onu sana te'diye [iâde] etmez. Bunun sebebi: Çünkü bunlar, "Bizim aleyhimize ümmîlerde bir yol [yehûdî olmayan, ilâhî kitâbı bulunmayan kimselere karşı yaptıklarımız sebebiyle bize sorumluluk-vebâl] yoktur" derler ve (böylece) Allâh'a karşı bile bile yalan söylerler.

76. Hayır, yol [sorumluluk-vebâl] var; Allâh var...[7] Her kim ahdine vefâ eder [sözünü yerine getirir] ve (günâhtan-hiyânetten) korunursa, şübhe yok ki Allâh o muttakîleri [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhtan-hiyânetten korunanları] sever.

77. Fakat onlar [yehûdîler], o Allâh'ın ahdini [Allâh'a verdikleri sözü] ve kendi yemînlerini birkaç paraya satanlar (yokmu), işte onların Âhiret'te hiç nasîbi yoktur. Allâh onlara kelâmıyla hitâb etmeyecek [kıymet vermeyecek/onları muhâtab almayacak] ve Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü nazar buyurmayacak [yüzlerine bakmayacak] ve kendilerini temize çıkarmayacaktır. Onların hakkı, elîm [çok acı] bir azâbdır.

78. Bir de, onlar/[yehûdîler]dan bir fırka vardır, dillerini Kitâb'a eğer-bükerler [Tevrât okuyor edâsıyla ba'zı şeyler mırıldanırlar], onu Kitâb'dan sanasınız diye; hâlbuki Kitâb'dan değildir.
Hem, "O Allâh tarafındandır" derler, hâlbuki Allâh tarafından değildir de, Allâh nâmına bile bile yalan söylerler.

79-80. Hiçbir beşer için o salâhiyet yoktur ki; Allâh ona Kitâb(ı) versin, hüküm(ü) versin, peygamberlik(i) versin de o, sonra insânlara, "Allâh'tan beride bana kul olun!" diyebilsin. Velâkin, "Kitâb(ı) ta'lîm etmekte [öğretmekte] olduğunuz ve ders alıp vermekte bulunduğunuz için rabbânîler [Rabbe kulluk edenler] olunuz!" der ve hiçbir zamân size melâikeyi [melekleri] ve peygamberleri rabbler ittihâz etmenizi [edinmenizi] de emredemez.
Ya siz müslümân [îmân edip Allâh'a teslîm] olduktan sonra size küfrü emredebilir mi?!

---

7 Âyette, *Allâh var...* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

81. Hem, Allâh vaktiyle peygamber/[nebîlerin şöyle mîsâkını [taahhüdünü] almıştır: "Celâlim hakkı için, size Kitâb ve hikmetten her ne verdimse, sonra size berâberinizdekini tasdîk eden bir resûl geldiğinde, ona mutlak(a) îmân edeceksiniz ve lâ-büdd [muhakkak] ona yardımda bulunacaksınız".
(Ardından da,) "Buna ikrâr verdiniz [bunu i'tirâf ettiniz] mi ve bunun üzerine ağır ahdimi boynunuza aldınız mı?" buyurdu.
(Onlar da,) "İkrâr verdik [i'tirâf edip kabûl ettik]" dediler.
(Bunun üzerine Allâh,) "Öyle ise" buyurdu, "şâhid olun, Ben de sizinle berâber şâhidlerdenim".

82-83. Demek ki, bunun arkasından her kim (bu mîsâktan/taahhüdden) dön(er)se, artık onlar hep dîn/[itâ'at]den çıkmış (isyânkâr kimselerdir)/fâsıklardır.
(Peygamberlerin Allâh'a isyân edip fâsık olma ihtimâlleri olmadığına göre;) daha [hâlâ] Allâh(ın) dîninin ğayrısını mı arıyorlar?!
Hâlbuki göklerde ve yerde kim varsa hepsi ister-istemez O'na teslîm olmuş, hep döndürülüp O'na götürülüyorlar.

84. De ki: "Biz inandık/Allâh'a îmân getirdik; bize indirilene de, İbrâhîm'e ve İsmâîl'e ve İshâk'a ve Ya'kûb'a ve esbât'a [onların soyundan gelenlere] indirilene de, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya ve (öteki) nebiyyûna [nebîlere] Rabb'lerinden verilene de (îmân ettik). Onlardan (hiç) birinin arasını (–kimine îmân edip kimini inkâr ederek–) ayırmayız ve biz ancak O'na boyun eğer (kimseleriz)/müslimleriz".

85. Her kim de islâmın [(Allâh'a) teslîmiyyetin-itâ'atin] gayrı [dışında] bir dîn ararsa, artık ondan ihtimâli yok kabûl olunmaz ve Âhiret'te o hüsrân çeken/[kaybeden]lerden olur.

86. Nasıl muvaffak eder [hidâyete iletir] Allâh bir kâvmi ki, kendilerine beyyine/[açık delîl]ler gelmiş ve Peygamber'in hakk olduğuna şehâdet getirmişlerken, îmân (ettiklerini beyân etme)larının arkasından nankörlük edip küfre sapmışlardır!? Hâlbuki Allâh zâlimler gürûhunu muvaffak etmez [hidâyete iletmez].

87-89. Onlar (yokmu), işte onların cezâları: Allâh'ın, meleklerin, (mü'min) insânların hepsinin la'neti üzerlerindedir, ebediyyen onun [rahmetten tard ve mahrûm edilmiş vaziyette la'netin veyâ ateşin] içindedirler, azâbları hafifletilmez ve kendilerine mühlet verilmez [rahmet nazarıyla bakılmaz]. Ancak, onun arkasından tevbe edip salâha giren/ [ıslâh olan/düzelen]ler başka, çünkü Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

90. Elbette îmân (ettiklerini ikrâr etme)larının arkasından küfretmiş, sonra da küfrde ileri gitmiş kimselerin tevbeleri(nin) kabûl olunmak ihtimâli yoktur; bunlar hep dalâl(et/şaşkınlık) içinde kalmış sapıklardır.

91. Küfretmiş ve kâfir oldukları hâlde ölüp gitmiş kimseler (yokmu), her hâlde [doğrusu] bunların her biri kendini kurtarmak için dünyâ dolusu altın verecek dahî olsa, hiç birinden kabûl edilmek ihtimâli yoktur, bunların hakkı, elîm [çok acı] bir azâbdır ve kendilerini kurtaracak (kimse) da yoktur.

92. Sevdiğiniz şeylerden (Allâh yolunda) infâk etme/[sarfetme]dikce siz birr'e [kemâl-i hayra] eremezsiniz. Maamâfih [bununla berâber], (Allâh yolunda) her ne infâk eyle/[harca]seniz, şübhesiz Allâh onu da bilir (ve karşılığını eksiksiz verir).

93. Tevrât indirilmeden evvel –İsrâîl'in [Ya'kûb'un] nefsi/[kendi]ne harâm kıldığından başka– yiyeceğin hepsi Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] helâl idi.
De ki: "Haydi Tevrât'ı getirin de onu güzelce[8] okuyun, eğer (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız".

94. Demek (ki) ondan sonra Allâh nâmına o yalanı [aslında helâl olan ba'zı yiyeceklerin harâm olduğu yalanını] kim(ler) uydurmuşsa, artık onlar o zâlimlerdir.

95. De ki: "*Sadaqallâh* [Allâh doğru söyledi]. O hâlde, hakkperest bir hanîf olarak İbrâhîm milleti/[yolu-dîni]ne tâbi olun; (ki) o, hiçbir zamân müşriklerden olmadı".

96-97. Doğrusu, insânlar için vaz'olunan [kurulan/yapılan] ilk ma'bed, elbette Mekke/[Bekke]deki o çok mübârek [hayrı çok] ve bütün âlemîne [insânlara] hidâyet olan Beyt/[Ka'be]dir; –onda açık âyet/[alâmet]ler var, İbrâhîm'in makâmı var ve ona dehâlet eden [girip sığınan] emân bulur– yoluna gücü yeten her kimsenin o Beyt'i haccetmesi de insânlar [mü'minler] üzerine Allâh'ın bir hakkıdır ve kim (gücü yettiği hâlde) bu hakkı tanıma(yıp hacc yapma)zsa, her hâlde [doğrusu] Allâh'ın ihtiyâcı yok, O bütün âlemîn/[herşey-herkes]den ğanî/[müstağnî]dir.

98. De ki: "Ey Ehl-i Kitâb! Niçin Allâh'ın âyetlerine küfrediyorsunuz, Allâh yaptıklarınızı görüp duruyor(ken)?"

99. De ki: "Ey Ehl-i Kitâb! Niçin Allâh'ın doğru yolundan, îmân edenleri menediyorsunuz, görüp durduğunuz hâlde niçin onun çarpıklığını istiyorsunuz? Allâh yaptıklarınızdan ğâfil değildir".

100. Ey o bütün îmân edenler! Eğer o Kitâb verilenlerden her-

8 Âyette, *güzelce* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

hangi bir fırkaya uyarsanız, sizi, îmânınızdan sonra çevirirler, kâfir ederler.

101. (Ey îmân edenler!) Sizler ise küfre nasıl dönersiniz ki [küfretmeniz nasıl olabilir/olacak şey mi]; önünüzde Allâh'ın âyetleri okunuyor, içinizde (O'nun) Resûlü bulunuyor! Hâlbuki her kim Allâh'a sıkı tutunursa o, muhakkak bir doğru yola çıkarılmıştır.

102. Ey o bütün îmân edenler! Allâh(ın azâbın)a (karşı) nasıl korunmak gerekse, öyle korunun (da), hakkıyla muttakî olun ve her hâlde müslim [ancak Allâh'a teslîm olmuş kimseler] olarak can verin!

103-104. Topunuz bir(den) Allâh(ın) ipine sımsıkı tutunun, birbirinizden ayrılmayın ve Allâh'ın üzerinizdeki ni'metini düşünün; sizler birbirinize düşmânlarken O sizin kalblerinizin arasında ülfet husûle [dostluk meydâna] getirip (sizi birbirinize) yanaştırdı da, (O'nun) ni'meti sâyesinde uyanıp kardeş oldunuz, hem sizler ateşten bir çukurun tam kenârında bulunuyordunuz da, O tuttu sizi ondan kurtardı.

Şimdi böyle size âyetlerini beyân ediyor [bildiriyor] ki, Allâh'a doğru gidebilesiniz. Hem siz(in hepiniz)den müteşekkil önde gider, hayra da'vet eder, ma'rûf ile emr-(eyler) ve münkerden nehyeyler bir ümmet olsun, işte onlardır o felâh bulacaklar [umduğuna nâil olacaklar/kurtulacaklar].

105. Ve şunlar, şu kendilerine beyyine/[açık delîl]ler geldikten sonra ayrılık çıkarıp ihtilâf edenler gibi olmayın, onlar için büyük bir azâb var.

106-107. O birtakım yüzlerin (mutluluktan ve esenlikten) ağaracağı ve birtakım yüzlerin (mutsuzluktan, ğamm ve ke-

derden) kararacağı gün (var ya), o vakit o yüzleri kara çıkanlara şöyle denecek: "Yâ!.. Îmânınız(ı ikrâr ettik)-dan sonra küfrettiniz ha?! O hâlde tadın azâbı, ettiğiniz nankörlüğün cezâsı (olarak)". Ammâ, yüzleri ak olanlar, hep (cennette) Allâh'ın rahmeti [lütfu-ni'meti] içindeler, onlar onun içinde ebed-nişin/[ebedî kalacak]ler.

108. İşte bunlar Allâh'ın âyetleridir, onları sana hakk(ı beyân etmek) sebebiyle tilâvet ediyoruz [peşpeşe okuyoruz], yoksa Allâh, âlemîne [âlemlere/insânlara] bir zulm murâd edecek değil.

109. Hem, göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi Allâh'ındır, bütün işler de Allâh'a ircâ olunur [döndürülür].

110. Siz, insânlar için çıkarılmış en hayrlı bir ümmet olmak üzere vücûda geldiniz; ma'rûfu emredersiniz, münkerden nehyeylersiniz ve Allâh'a inanır/îmân getirirsiniz. Ehl-i Kitâb da îmâna gelse idi, elbette hakklarında hayrlı olurdu, içlerinden îmân edenler varsa da ekserisi dîn/[itâ'at]den çıkmış (isyâna dalmış kimselerdir)/fâsıklardır.

111-112. Size, ezâdan başka bir zarar edemezler ve sizinle çarpışacak olsalar, size arkalarını döner (kaçıp gider)ler, sonra da nusret [yardım] bulamazlar. Nerede bulunsalar zillet altında kalmaya mahkûmdurlar, meğer ki Allâh'ın ahdine [*habline:* ipine/emânına] ve mü'min/[insân]lerin[9] ahdine [*habline:* ipine/emânına] sığınmış olsunlar.

Döne-dolaşa Allâh'ın ğazabına müstahakkk oldular ve meskenet [zillet] altında ezilmeye mahkûm kaldılar;

9 Meâl'de, *mü'minler(in)* diye çevirilen *nâs* lafzı, *insânlar(ın)* anlamına gelir. (E.Ö)

çünkü Allâh'ın âyetlerine küfrediyorlardı ve peygamberleri, bile bile hakksızlıkla öldürüyorlardı, çünkü âsî olmuşlardı ve aşırı gidiyorlardı.

113-115. Hepsi bir değiller, Ehl-i Kitâb içinden kalkınan [hakkşinâs/doğru, âdil/hayrlı ve istikâmet üzere] bir ümmet [topluluk] var, –(ki onlar) gece vakitleri Allâh'ın âyetlerini okuyup secdelere kapanıyorlar [boyun eğmiş olarak Allâh'ın âyetlerini tilâvet ediyorlar], (işte onlar) Allâh'a inanı(p îmân ede)rlar, Âhiret Günü'ne inanı(p îmân ede)rlar, ma'rûfu emrederler, münkerden nehyederler, hayrlara koşuşurlar– ve işte bunlar sâlihîn/[doğru ve erdemli kimseler]dendirler ve hayra dâir her ne yaparlarsa, hiçbir zamân o (yaptıkları)na (mukâbil) küfrân [nankörlük] ile karşılanmayacaklar; (işledikleri hayrların karşılığını tastamâm alacaklar)dır. Ve Allâh o muttakîleri [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek kötülüklerden korunanları] bilir.

116. Küfredenler (yokmu), her hâlde [doğrusu] onların ne malları, ne evlâdları kendilerini Allâh'tan kurtaracak değildir. Onlar, ashâb-ı nârdır [ateşliktir/ateşin mahkûmlarıdır] (ve) hep onda kalacaklar.

117. (Kâfirlerin) bu dünyâ hayâtında [şimdiki hayâtta] yapmakta oldukları masrafın [infâkın/harcamanın] meseli, bir rüzgâr meseline benzer, ki onda kavurucu bir soğuk var, nefs/[kendi]lerine zulmeden bir kavmin ekinine sataşmış da onu mahvetmektedir. Ve (infâklarını/harcamalarını heder etmekle) onlara Allâh zulmetmemişti, velâkin (onlar küfretmekle) kendilerine zulmediyorlardı.

118. Ey o bütün îmân edenler! Ağyârınızdan [ğayr-i müslim-

leri] yar tutmayın; sizi şaşırtmakta kusûr etmezler, sarpa sarmanızı arzû ederler. Görmüyor musunuz buğzları [kin ve öfkeleri] ağızlarından taşmakta, sînelerinin gizlediği ise daha büyüktür. İşte size âyetleri sarîh [açıkca] bildirdik, (eğer) aklederseniz.

119. Ha [bakın], sizler öyle kimselersiniz ki onları seversiniz, onlar ise bütün (ilâhî) Kitâb(lar)a îmân ettiğiniz hâlde sizi sevmezler. Hem, yüzünüze geldilermi, *Âmennâ* [biz îmân ettik] derler ve tenhâ(da birbirleriyle yalnız) kaldılarmı, ğayz/[öfke]larından aleyhinizde parmaklarını ısırırlar.
De ki: "Ğayzınızla [öfkenizle] ölün!"
Her hâlde [şübhesiz] Allâh bütün sînelerin künhünü bilir.

120. Size bir iyilik dokunursa fenâlarına gider, başınıza bir musîbet gelirse onunla (sevinip) ferahlanırlar. Ve eğer siz (Allâh'a itâ'at üzere) sabrlı olur ve (Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek kötülükten-itâ'atsizlikten) iyi korunursanız, onların hîleleri size hiçbir zarar vermez; çünkü Allâh onları kendi amelleriyle kuşatmıştır.

121-122. Hani bir vakit erkenden ehlin/[âilen]den (ayrılıp savaş için) çıkmıştın, mü'minleri, muhârebe [savaş] için (Uhud'da) elverişli mevkilere yerleştiriyordun –ve Allâh'tı bir işiten, bilen– o dem ki, içinizde(n) iki tâife yılmak istemişlerdi Allâh zahîr/[velî-destekci]leriyken ve ancak Allâh'a, (evet) demek (ki sâdece O'na güvenip) dayanmalı mü'minler.

123. Filhakîka [hakîkaten] sizler birkaç bîçâre iken Bedir'de Allâh sizi, mahzâ nusretiyle [sırf yardımıyla] muzaffer buyurdu. O hâlde, Allâh(ın emir ve yasakların)a (ri'âyet ederek itâ'atsizlikten) korunun ki şükredesiniz.

124. O vakit ki (Bedir'de) mü'minlere şöyle diyordun: "İndirilmekte bulunan üçbin melâike ile Rabbinizin size imdâd [yardım] etmesi, yetişmez mi size?!"

125-128. Evet, siz sabr ve sebât eder ve (ittikâ ederseniz, yâni) itâ'atsizlikten sakınırsanız, onlar da şu dakîkada üzerinize geliverirlerse, Rabbiniz size beşbin melâike ile imdâd edecek, (hem de) nişanlı nişanlı (meleklerle); –ve bunu, Allâh size sırf bir müjde olsun ve kalbleriniz bununla yatışsın diye yaptı, yoksa nusret [yardım/zafer] (sayı ve techîzât ile değil) ancak Allâh'tandır; (zîrâ) azîz [yenilmez kudret sâhibi] O, hakîm [her işi hikmet olan] O– tâ ki o küfredenlerden bir kolu kessin [mahvetsin] veyâ onları[10] perîşân etsin de hâib ü hâsir [elleri boş] dönüp gitsinler, –senin elinde emir/[hüküm]den birşey yok– yâhûd onlara tevbe ettirsin veyâhûd (tevbe etmedikleri takdîrde) azâb etsin; çünkü onlar (küfr ve şirkleri sebebiyle) zâlimdirler.

129. Hem, göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi Allâh'ındır; dilediğine [lâyık olana] mağfiret eder, dilediğine [hakk edene] azâb... ve Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

130-131. Ey o bütün îmân edenler! Öyle kat kat katlayarak ribâ [fâiz] yemeyin, Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un ki felâh bulasınız. Hem, o kâfirler için hazırlanmış ateşten korunun.

132-135. Allâh'a ve Peygamber'e itâ'at edin ki rahmete erdirilesiniz ve koşuşun Rabbinizden bir mağfirete [bağışlan-

10 Meâl'in aslında atlanan *hum* zamîrine karşılık, *onları* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

maya/korunmaya] ve bir cennete ki, onun[11] eni, semâvât u arz [gökler ve yer] genişliğidir, muttakîler [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek kötülüklerden korunanlar] için hazırlanmıştır.

O muttakî/[korunan]ler ki, bollukta ve darlıkta (Allâh rızâsı için) infâk eder/[harcar]ler ve kızdıklarında öfkelerini yutarlar ve nâsın [insânların] kusûrlarını affedicidirler –Allâh da muhsin/[güzel hareket eden]leri sever– ve onlar ki, bir kabâhat yaptıkları veyâ (günâh işleyerek) nefs/[kendi]llerine bir zulmettikleri vakit Allâh'ı anarlar da derhal günâhlarına istiğfâr ederler, –günâhları da Allâh'tan başka kim mağfiret eder [bağışlar]?!– hem onlar[12] yaptıkları (hatâ ve gü)n(âhlard)a bile bile ısrâr etmezler.

136. İşte bunların mükâfâtı, Rabb'lerinden bir mağfiret [bağışlanma/korunma] ve altından ırmaklar akar cennetlerdir, içlerinde ebedî kalmak üzere onlar. Ne de güzeldir ecri [mükâfâtı], (güzel) iş yapanların!

137. Sizden evvel (sünnetler, yâni zâlim kavimlere sürekli uygulanıp) kânûn olmuş birtakım vak'alar geçti, onun için arzda [yeryüzünde] dolaşın da (ibret nazarıyla) bir bakın; peygamberleri[13] tekzîb eden/[yalanlayan]lerin âkıbetleri nasıl olmuş?!

138. Bu işte, umûm insânlar için bir beyân [bildiri/duyuru/i'lân] ve bilhassa (Allâh'a itâ'atsizlikten) korunacak (kimseler, yâni) muttakîler için bir va'z u irşâddır.

---

11 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *onun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

12 Meâl'in aslında atlanan *hum* zamîrine karşılık, *onlar* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

13 Âyette, *peygamberleri* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

139. Fütûr getirmeyin [gevşemeyin-yılmayın] ve mahzûn olmayın –(hakk üzere olmanız sebebiyle üstün iken veyâ ilerde) daha yüksel(ip gâlib gel)ecekken sizler– gerçek mü'minlerseniz.

140-141. Eğer size bir yara (veyâ ıztırâb/belâ) dokundu ise, (öteki) heriflere de öyle bir yara dokundu. Hem o (zafer ve galebe) günler(i var ya), Biz onları insânlar arasında evirir-çevririz; (kâh falânların lehine, kâh da filânların. Böyle yapmamızın sebebi ise,) hem Allâh îmân edenleri bileceği [ortaya çıkaracağı] ve sizden şehîdler/şâhidler tutacağı için –(ma'lûmdur) ki Allâh zâlimleri sevmez– ve (hem de) Allâh îmân edenleri seçip, kâfirleri mahvedeceği için.

142-143. Yoksa siz zannettiniz mi ki, Allâh içinizden o mücâhede [cehd ü gayret] edenleri hiç (ortaya çıkarıp) belli etmeden, sabredenleri (ortaya çıkarıp) belli etmeden cennete girivereceksiniz?! Celâlim hakkı için, siz o ölümle karşılaşmadan evvel onu temenni ediyordunuz, fakat işte onu gördünüz, bakıp duruyordunuz.

144. Muhammed de ancak bir resûldür; –o'ndan evvel resûller hep geldi-geçti– şimdi o ölür veyâ katledilir/[öldürülür]se, siz ardınıza [küfre] dönüverecek misiniz?! Her kim ardına [küfre] dönerse, elbette Allâh'a bir zarar edecek değil, (sâdece kendisine zarar vermiş olur;) fakat (İslâm'da sebât ederek vazîfelerini yapmak sûretiyle) şükredenlere Allâh yarın mükâfât verecek.

145. Hem, Allâh'ın izni [emri] olmadıkca kimseye ölmek yok. O (ölüm), vâdesiyle yazılmış, şaşmaz bir yazı(dır). Bununla berâber, kim dünyâ sevâbını isterse ona, ondan veririz; kim de Âhiret sevâbını isterse, ona da on-

dan veririz, (îmân ve itâ'at üzere devâm ederek) şükredenlere ise muhakkak mükâfât vereceğiz.

146-148. Nice peygamber [nebî] maiyyetin/[berâberin]de rubûbiyyet âşinâ [Rabbe kulluk eden] birçok erenler harbetti/[savaştı]ler de, Allâh yolunda başlarına gelenlerden dolayı fütûr getirme/[yılmadı]diler, zaaf göstermediler, miskînlik etmediler –Allâh da sabredenleri sever–, başka bir söyledikleri de yoktu, sâde, "Yâ Rabbenâ [Rabbimiz]! Bize günâhlarımızı ve işimizde(ki) taşkınlıklarımızı mağfiret buyur, cihâd meydânında[14] ayaklarımızı iyi dire ve kâfirlere karşı bizleri mansûr [gâlib] kıl (veyâ bize yardım et)!" diyorlardı.
Binnetîce [netîce olarak] Allâh da kendilerine hem dünyâ sevâbını [ni'metini] verdi, hem de Âhiret'in güzel sevâbını. Öyle ya, Allâh güzel iş yapan(ları)/muhsinleri sever.

149-150. Ey o bütün îmân edenler! Eğer kâfirlere itâ'at edecek olursanız, sizi, tersinize [küfre] çevirirler de öyle bir inkılâba [yıkıma] uğrarsınız ki, (büs)bütün hüsrân [ziyân] içinde kalırsınız.
Doğrusu, sizin mevlâ/[hâmî-yardımcı]nız bir[15] Allâh'tır ve O, yardım edeceklerin en hayrlısıdır.

151. Allâh'ın, (hakklarında) hiçbir burhân [*sultân:* hüccet-delîl] indirmediği şeyleri O'na şerîk [ortak] koştukları için, Biz o kâfirlerin kalblerine korku düşüreceğiz. Onların varacakları yer cehennemdir. Ne de kötüdür o zâlimler(in) yatağı!..

152. Filhakîka [hakîkat şu ki], Allâh'ın size va'di doğru çık-

14 Âyette, *cihâd meydânında* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

15 Âyette, *bir* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

tı; o hengâmda (yâni, Uhud savaşı'nın başlarında) onları –O'nun izniyle–[16] doğruyordunuz, tâ o sevdiğiniz galebeyi [zafer ve ganîmeti] Allâh size gösterdikten sonra isyân edip (Resûlullâh tarafından) verilen emirde nizâa [çekişmeye] kalkarak yıldığınız lâhzaya [âna] kadar, ki kiminiz dünyâyı istiyordu: (görev yerini terkederek ganîmete koştu); kiminiz Âhiret'i istiyordu: (görev yerinde kalarak şehîd oldu).

Sonra, Allâh sizi mübtelâ kılmak [sınamak] için onlardan çevirdi; (mağlûbiyyetin acısını tattırdı,) maamâfih [bununla birlikte] sizden (sâdır olan itâ'atsizlik suçunu) aff da etti. Allâh'ın mü'minlere (büyük) bir fazlı [lütfu] var.

153. O sıra siz boyuna (kaçıp) uzaklaşıyordunuz, kimseye dönüp bakmıyordunuz, Peygamber ise arkanızdan sizleri çağırıp duruyordu; bunun üzerine, Allâh sizi ğamm'la karşı ğamm ile musâb kıldı [keder üstüne kedere ma'rûz bıraktı] ki, ne elinizden giden zafere, ne de başınıza gelen musîbete mahzûn olmayasınız; ve (çünkü) Allâh biliyor[17] ne yapıyordunuz.

154. Sonra, o (keder ve) ğamm'ın arkasından üzerinize bir emniyet indirdi; bir uyku ki, içinizden bir tâifeyi sarıyordu, bir tâife de nefsleri(nin/canlarının) sevdâsına düşmüşlerdi, Allâh'a karşı câhiliyye zannı; nâhak [hakksız/bâtıl] bir zann besliyorlardı (da), "Var mı biz(im elimizd)e (savaş konusunda) o emir/[yetki ve tedbîr]den birşey?" diyorlardı.

16 Meâl'de atlanan *bi-iznihî* ibâresine karşılık, *O'nun [Allâh'ın] izniyle* ifâdesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

17 Meâl'de, *biliyor* karşılığı verilen kelimenin aslı *habîr*'dir ki –Elmalılı Hamdi Yazır'ın Tefsîr'de belirttiği gibi (II/1204)– *haberdârdır/haber alandır* anlamına gelir. (E.Ö)

"Hakîkat (şu ki), emrin [hüküm ve takdîrin] hepsi Allâh'ın" de.

Onlar nefs/[içl]erinde, sana açamadıkları birşey gizliyorlar (ve), "Bizim, (savaş konusunda) emr/[yetki ve tedbîr]-den bir hissemiz olsa; (bizim görüşümüze göre hareket edilse) idi, burada katlolunmazdık [arkadaşlarımız burada öldürülmezdi]" diyorlar.

(Onlara) de ki: "Evinizde de olsa idiniz, üzerlerine katl [ölüm/öldürülmek] yazılmış bulunanlar yine çıkacak, düşüp kaldıkları yerleri çâresiz boylayacaklardı".

Allâh sînelerinizdekini yoklamak ve yüreğinizdekini meydâna çıkarmak içindir ki, bunu başınıza getirdi. Allâh sînelerin künhünü bilir.

155. O iki cem'iyyet(in Uhud'da) çarpıştığı gün, içinizden arkasını çevirenler(e gelince), hakîkaten onları şeytân –sırf ba'zı kesbleri bahânesiyle [işledikleri günâhlar sebebiyle]– (yoldan çıkarıp) kaydırmak istedi. Maamâfih [bununla berâber], Allâh kendilerinden affetti; (çünkü) Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dur, halîm/[hilm sâhibi/müsâmahalı]dir.

156. Ey o bütün îmân edenler! Sakın şunlar gibi olmayın, ki küfrettiler de, ihvân/[kardeşl]ları –arzda [yeryüzünde] bir seyâhat ettikleri veyâ gazâya gittikleri vakit– hakklarında şöyle dediler: "Yanımızda olsalar ne ölürlerdi, ne katlolunur/[öldürülür]lardı".

Allâh bunu kalblerinde bir hasret [keder] olarak bıraksın diye...

Hâlbuki hayâtı veren de Allâh, memâtı [ölümü] veren de. Ve Allâh her ne yaparsanız görüp duruyor.

157. Celâlim hakkı için, eğer Allâh yolunda katlolunur [öldürülür] veyâ ölürseniz, her hâlde [elbette] sizin için Allâh'ın

bir mağfiret(i: bağışlaması/koruması) ve rahmeti [ni'meti], onların dünyâda kalıp toplayacakları şeylerden daha hayrlıdır.

158. Celâlim hakkı için, ölseniz de katlolun/[öldürül]sanız da her hâlde [mutlaka] hep Allâh(ın huzûrun)a haşrolunacak/[toplanacak]sınız.

159. Demek mahzâ [sırf] Allâh'tan bir rahmet iledir ki sen onlara (karşı) yumuşak bulundun; (azarlanmayı hakk ettikleri hâlde kusurlarını yüzlerine vurup da sert mu'âmele etmedin,) eğer katı yürekli bir nobran [kaba, kırıcı] olsa idin, elbette etrâfından dağılmış gitmişlerdi.
O hâlde, kusûrlarını affet de, günâhlarına istiğfâr ediver[18] ve emir/[topluma âid işler]de re'y/[görüş]lerini al, sonra da (bir karâr üzerinde) azmettinmi, artık Allâh'a mütevekkil ol [güvenip dayan]; çünkü Allâh mütevekkil olanları sever.

160. Eğer Allâh size nusret verirse [yardım ederse], o vakit size gâlib (gelecek) yoktur ve eğer O sizi yardımsız bırakırsa, kimin haddinedir ki O'ndan sonra size yardım etsin!? Ancak Allâh'a (güvenip) dayansın o hâlde mü'minler!

161. Bir peygamber [nebî] için emânete hıyânet [ganîmetin paylaştırılmasında zulm yapması veyâ ganîmete ihânetle suçlanması veyâ vahyden birşey gizleyip teblîğ etmemesi] olur şey değildir! Her kim hıyânet eder, ganîmet ve hâsılâttan birşey aşırırsa, boynuna aldığını Kıyâmet [kal-

18 Meâl'de, *O hâlde, kusurlarını affet de, günâhlarına istiğfâr ediver* diye çevirilen *fa'fu 'anhum ve'stağfir lehum* ibâresine lafzen, *O hâlde, onlardan affet [vazgeç] ve onlar için istiğfâr et [bağışlanma veyâ korunma dile]* şeklinde karşılık verilebilir. (E.Ö)

kım/kalkış] Günü yüklenir getirir, sonra da herkese kazandığı (iyilik ve kötülüğün karşılığı) ödenir, hiç birine zulmedilmez.

162. Ya o vakit Allâh'ın rıdvânı [rızâsı] peşinde giden kimse, Allâh'ın hışmına uğrayan ve yatağı [me'vâsı/barınağı] cehennem olan kimseye benzer mi?! O ne fenâ meâddır [dönüş yeridir]!

163. Onlar, Allâh indinde [yanında] derece derecedirler ve Allâh her ne yapıyorsanız[19] görüp duruyor.

164. Hakîkaten Allâh mü'minleri minnettâr kıldı, zîrâ içlerinde kendi (cins)lerinden bir resûl ba's buyurdu [gönderdi], onlara Allâh'ın âyâtını [âyetlerini] okuyor, onları tezkiye ediyor [temizleyip arındırıyor], onlara Kitâb(ı) ve hikmet(i) öğretiyor, hâlbuki bundan evvel açık bir dalâl(et/şaşkınlık) içinde idiler.

165-168. Böyle iken, size, hasımlarınızın başına iki mislini getirdiğiniz bir musîbet isâbet ediverince, "Bu nereden?" mi dediniz!?

De ki: "O, kendi tarafınızdan (yâni, yapıp ettikleriniz yüzünden)".

–Çünkü Allâh her şeye kadîr [her şeyi takdîr edip ölçüsünü-sınırlarını belirleyen, yerini ve zamânını ta'yîn eden, kıymet-değer koyan ve güç yetiren].–

(Uhud'da) o iki cem'iyyet(in: mü'minler ile müşriklerin) çarpıştığı gün başınıza gelen de, yine Allâh'ın izniyledir [yasası gereğidir]; hem, mü'minleri (açığa çıkarıp) belli edeceği için, hem münâfıklık edenleri belli edeceği için,

---

19 Meâl'de, *her ne yapıyorsanız* diye çevirilen *bi-mâ ya'melûne* ibâresi –Tefsîr'de doğru olarak tercüme edildiği üzere (II/1219)– *her ne yapıyorlarsa* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

ki bunlara, "Gelin Allâh yolunda muhârebeye girin [savaşın] veyâ müdâfaada olsun bulunun!" denilmişti (de), "Bir muhârebe [savaş] (olacağını) bilsek arkanızdan gelirdik" dediler.

Onlar o gün, îmândan ziyâde küfre yakın idiler; (çünkü) ağızları ile kalblerinde olmayanı söylüyorlardı; –Allâh daha iyi bilirken neyi gizliyorlardı?!– onlar ki (savaşa gitmeyip evlerinde) oturdular da, muhârebeye giden[20] ihvân/[nesebde kardeş]ları için, "Bizi dinleselerdi katlolunmaz/[öldürülmez]lardı" dediler.

De ki: "Haydin o hâlde kendinizden ölümü defedin, eğer (söylediğinizde) gerçekseniz".

169-171. Ve sakın Allâh yolunda katledilen/[öldürülen]leri ölmüşler sanma; hayır, hep hayâttadırlar, Rabb'lerinin indinde [yanında] yaşarlar.[21] Allâh'ın fazlın/[lütfun]dan kendilerine bahşettiği saadetle[22] şadkâm [sevinçli] olarak merzûk olur/[rızklanır]lar, arkalarından şehâdetle[23] kendilerine yetişemeyen mücâhidler[24] hakkında da şunu istibşâr eder/[müjdeler]ler; ki onlara bir korku yok, onlar da mahzûn olmayacaklar. (Yine,) Allâh'ın bir ni'metini, bir de fazlını [lütfunu] ve Allâh'ın[25] mü'minlerin ecri/[mükâfâtı]ni zâyi etmeyeceğini istibşâr eder/[müjdeler]ler.

---

20 Âyette, *muhârebeye giden* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

21 Âyette, *yaşar* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

22 Âyette, *saadet* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

23 Âyette, *şehâdet* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

24 Âyette, *mücâhid* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

25 Matbû nüshada *Allâh*, Osmanlıca Yazma nüshada ise *Allâh'ın* şeklindedir. (E.Ö)

172-174. Hele o kendilerine (savaşta bir) yara değdikten sonra Allâh'ın ve Peygamber'in emrine[26] icâbet eyleyenler, (evet) mü'minler içinden bilhassa böyle ihsân [iyilik/güzellik] ve ittikâ eden/[korunan]ler için pek büyük bir ecir [mükâfât] var.

Onlar ki; nâs [insânlar] kendilerine, "Haberiniz olsun, nâs [insânlar] sizin için tahşîdât yaptı/[ordu topladı]lar, onun için onlardan korkun!" dediler[27] de bu, kendilerinin îmânlarını artırdı; *Hasbunallâh ve ni'me'l-vekîl* [Allâh bize yetişir, O ne güzel vekîl] dediler, sonra da kendilerine hiçbir keder dokunmaksızın Allâh'tan bir ni'met ve bir fazl [lütuf] ile avdet etti/[döndü]ler ve (çünkü) Allâh'ın rızâsı ardınca git(miş)tiler.

Daha çok büyük bir fazlın sâhibidir Allâh.

175. Size, o (düşmânlarınızın ordu topladığı) haberi(ni) getiren[28] şeytân, sâde(ce) kendi dostlarını [dostlarıyla] korkutur, siz on(lar)dan korkmayın da Bana isyândan (ve dolayısıyla Benim azâbımdan) korkun, eğer mü'minlerseniz.

176. Sana da, o küfrde yarışanlar hüzün vermesin, çünkü onlar Allâh'a bir zarar edebilecek değiller [Allâh'ın hükümrânlık ve saltanatından birşey eksiltemezler yâhûd ey Resûlüm sana ve mü'minlere zarar veremezler]. Allâh onlara Âhiret'te bir hazz [nasîb/pay] vermemek istiyor, onlara azîm [büyük/çok dehşetli] bir azâb var.

177. Şübhesiz, îmân bedeline küfrü satın alanlar, Allâh'a

---

26 *Emrine* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

27 Meâl'in aslında, *dediler* diye çevirilen *qâle* lafzı, *dedi* anlamına gelir. (E.Ö)

28 Âyette, *Size, o haberi getiren* ifâdesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

zerrece zarar verecek değiller ve onlar için elîm [çok acı] bir azâb var.

178. Bir de, o küfredenler, kendilerini (mahvetmeyip) bırakışımızı, zinhâr [sakın] kendileri için bir hayr sanmasınlar; Biz onları, sırf günâhlarını artırsınlar diye bırakıyoruz. Hem, onlara zillet verici bir azâb var.

179. Allâh mü'minleri, bulunduğunuz hâl üzere [münâfıklarla karışık bir hâlde] bırakacak değildir, (öyle sebebler tertîb edecek ki) nihâyet murdârı [pisi/münâfığı] temizden [mü'minden] ayıracak. Allâh sizleri ğayba muttali kılacak da değil, velâkin Allâh ona,[29] (–size teblîğ etmek üzere–) resûllerinden dilediğini seçer. Onun için Allâh'a ve (O'nun) resûllerine îmân edin ve eğer îmân eder (günâhlardan) korunursanız, size de azîm bir ecir [çok büyük bir mükâfât] var.

180. Allâh'ın fazlın/[lütfun]dan kendilerine bahşettiği şey(lerd)e bahîl/[cimri]lik edenler, sakın onu kendilerine hayrlı sanmasınlar. Hayır o, onlar için bir şerrdir; yarın Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü o kıskandıkları mal(lar) boyunlarına tomruk edilecek. Kaldı ki göklerin ve yerin mirâsı hep Allâh'ın ve Allâh her ne yaparsanız haberdârdır.

181-182. Elbette Allâh onların –o "(Muhammed'in iddiâ ettiği gibi Allâh bizden ödünç-borc ve sadaka-infâk taleb ediyorsa, bu durumda) her hâlde [şübhesiz] Allâh fakîr (olmalı)dır, bizler zengin (olmalıy)iz; (böyle birşey müm-

29 Âyette, *ona* kelimesinin karşılığı yoktur. Nitekim, Elmalılı Hamdi Yazır da –Tefsîr metninde (II/1235)– ibâreyi, *velâkin Allâh, resûllerinden her kimi dilerse seçer, (onu ona bildirir. Öteden beri sünnet-i ilâhiyye budur)* diye tercüme ve tefsîr etmiştir. (E.Ö)

kün olmadığına göre, demek ki Muhammed Allâh'a yalan isnâd ediyor)" diyen (yehûdî)lerin– lakırdılarını işitti. O dediklerini, peygamberleri nâhak [hakksız] yere öldürdükleriyle berâber (–aslâ ihmâl edilmemek üzere amel defterlerine–) yazacağız da, (hesâb ve karşılık günü) diyeceğiz (ki): "Tadın bakalım o yangın azâbını; bu, sizin ellerinizin takdîm ettiği (günâhlar sebebiyledir) ve Allâh'ın zulümkâr olmaması yüzünden (ilâhî bir adâlet)dir o kullara".

183. Onlar ki, "Allâh" dediler, "bize şöyle and verdi: Bize, (Tevrât'ta beyân edildiği üzere) ateşin yiyeceği [yakılarak takdîm edilen] bir kurbân (hükmü) getirinceye kadar hiçbir resûle îmân etmeyeceğiz".
De ki: "Size, benden evvel birtakım resûller beyyine/[apaçık delîl]lerle gelmiş ve o dediğiniz (kurbân hükmün)i de getirmiş(ler) idi. Ya onları niçin katlettiniz, (iddiânızda) doğru iseniz?"

184. Şimdi seni tekzîb etti/[yalanladı]lerse, senden evvel de birçok resûller tekzîb olundu, ki o beyyine/[apaçık delîl]ler ve o hikmetli sahifeler ve o nûrlu Kitâb ile gelmişlerdi.

185. Her nefs [kişi] ölümü tadacak, ecirleriniz [yaptıklarınızın tam karşılığı], ancak Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü (verilip) tamâmlanacak; o vakit, kim ateşten uzaklaştırılır da cennete konulursa işte o, murâda erdi.
Yoksa, dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın zevk ü lezzeti), aldatıcı bir metâ/[fayda]dan başka birşey değil.

186. Lâ-büdd [muhakkak] mallarınız (husûsun)da ve canlarınız (husûsun)da imtihân olunacaksınız ve her hâlde [şübhesiz] gerek sizden evvel Kitâb verilenlerden ve gerek

müşriklerden birçok incitecek sözler işiteceksiniz, eğer sabreder ve takvâ yoluna gider korunursanız; işte bu(nlar), azmolunacak umur/[işler]dandır.

187. Vaktiyle Allâh kendilerine Kitâb verilen(lerin)/okur-yazarların[30] şöyle mîsâkını [taahhüdünü] aldı: "Celâlim hakkı için [andolsun ki], onu nâsa [insânlara] (i'lân edip) anlatacaksınız, ketmetmeyecek/[gizlemeyecek]siniz!"
Derken, onlar onu omuzlarının arkasına attılar [kulak ardı ettiler/umursamadılar] da, mukâbilinde biraz para [ba'zı dünyâ menfaatleri] aldılar: Bakın ne kötü alış-veriş!

188. O ettiklerine (mağrûr olup) sevinen ve yapmadıkları[31] işle medholunmayı seven kimseleri de sakın azâbdan âzâde [kurtulacak] sanma, hem onlara elîm [çok acı] bir azâb var.

189. Göklerin ve yerin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı] Allâh'ındır ve Allâh her şeye kadîr/[güç yetiren]dir.

190. Elbette o göklerin ve yerin yaratılışında ve gece ile gündüzün ardarda gelişinde şübhesiz âyet/[işâret-alâmet]ler var, [vicdânları temiz] ulü'l-elbâb [akıllı/aklını doğru kullanan kimseler] için.

191-194. Onlar ki, gerek kıyâm u kuûdda [ayakta ve otururken] ve gerek yanları üzerinde (yatarken) hep Allâh'ı zikrederler ve göklerin, yerin yaratılışı (husûsu)nda fikrederler (de), "Yâ Rabbenâ!" derler, "Bunu Sen boşuna ya-

30 *Okur-yazarların* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

31 Meâl'de, *yaptıkları* diye çevirilen *lem yef'alû* ibâresi, *yapmadıkları* anlamına gelir. O nedenle *yaptıkları* kelimesini *yapmadıkları* şekline getirdik. (E.Ö)

ratmadın, (her türlü noksânlıktan) sübhânsın [münezzehsin, yücesin]. O hâlde bizleri o ateş azâbından koru!

"Rabbenâ [Rabbimiz]! Çünkü Sen, kimi o ateşe sokarsan, onu muhakkak (rezîl)-rüsvâ ve perîşân etmişsindir. Zâlimlerin de yardımcıları yoktur.

"Rabbenâ [Rabbimiz]! Cidden bizler, bir münâdî [çağırıcı] işittik, îmâna çağırıyor, 'Rabbinize îmân edin!' diyordu. (Biz de) dinledik, îmân ettik.

"Rabbenâ! Mağfiretinle artık günâhlarımızı bizlere bağışla, kabâhatlerimizi bizlerden kefâret buyur [ört] ve bizleri Sana ermiş kullarınla berâber yanına al [bizi ebrâr/hayrda ileri giden kimseler olarak vefât ettir]!

"Rabbenâ [Rabbimiz]! Hem, peygamberlerine karşı bizlere va'dettiklerini ihsân buyur da, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü yüzlerimizi kara çıkarma! Şübhe yok ki Sen va'dinde(n) hulfetmez/[dönmez]sin".

195. Rabb'leri de (onların) du'âlarına[32] şöyle icâbet buyurdu: "Her hâlde [şübhesiz] Ben, içinizden gerek erkek ve gerek dişi hiçbir hayr işleyenin işlediğini boşa gidermem; –hep birbirinizdensiniz– Benim için hicret edenlerin, yurdlarından çıkarılanların, Benim yolumda işkenceye uğrayanların, cihâda giden/[cehd ü gayret gösteren]lerin ve bu uğurda[33] katledilen/[öldürülen]lerin kabâhatlerini taraflarından kefâretleyeceğim [örteceğim], onları altından ırmaklar akar cennetlere koyacağım, tasavvur edemeyeceğiniz bir sevâb ile Allâh tarafından müsâb [mükâfâta nâil] olacaklar. Sevâbın [mükâfâtın] da en güzeli Allâh yanında".

---

32 Meâl'de, *du'âlarına* diye çevirilen *lehum* lafzı, *onlara* demektir. Nitekim Osmanlıca Yazma nüshada da *bunlara* şeklindedir. (E.Ö)

33 Âyette, *bu uğurda* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

196-197. O Allâh'ı tanımayanların[34] [küfredenlerin/küfre saplananların] refâh içinde diyâr diyâr dönüp dolaşmaları sakın seni aldatmasın; az bir zevk, sonra varacakları (yer) cehennem. (O) ne fenâ döşek!

198. Lâkin o Allâh(ın azâbın)tan korkan (ve günâhlardan) korunan kullar(a[35] gelince), onlar için cennetler var, –altından ırmaklar akar, içlerinde kalmak üzere onlar– Allâh tarafından konukluk/[ikrâm]lar (var). Allâh yanındaki ise, (kemâl-i hayra) ermişler için daha hayrlıdır.

199. Şübhesiz Ehl-i Kitâb içinden kimi de vardır ki; Allâh'a îmân ettikleri gibi, –Allâh için hakka boyun eğerek– kendilerine indirilene de, size indirilene de îmân ederler, Allâh'ın âyâtını [âyetlerini] birkaç paraya satmazlar. İşte bunlar (var ya), Rabb'lerinin indinde [yanında] kendilerinin ecir/[mükâfât]leri vardır. Şübhe yok ki Allâh hesâbını çabuk yapar.

200. Ey o bütün îmân edenler! Sabredin ve sabr(da) yarışın da düşmânlarınızı geçin[36] ve cihâd için[37] hazır ve râbıtalı [birbirinize kenetli] bulunun ve Allâh'a (itâ'atsizlikten-isyândan) korunun ki felâh bulasınız [umduğunuza nâil olasınız/başarıya eresiniz].

---

34 Meâl'de, *O Allâh'ı tanımayanların* diye çevirilen *ellezî keferû* ibâresine, *o küfredenlerin* (veyâ, *o küfre saplananların*) şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

35 *Allâh'tan korkan/korunan kullar* yerine, *Rabb'lerine* [*onların/kendilerinin Rabbine*] *ittikâ edenler* [*korunanlar*] diye karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

36 Âyette, *düşmânlarınızı geçin* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

37 Âyette, *cihâd için* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

4. NİSÂ SÛRESİ

MEDENÎ, 176 ÂYET

§

Türlerinin –erkek ve kadın şeklinde– farklılığına rağmen insân cinsinin birliğini/aynılığını, kadın ve erkeğin birbirlerine karşı mükellefiyetlerini vurgulayarak başlayan; mirâs hukûku, belli derecede kan bağı bulunanlar arasında evliliğin harâmlığı ve evlilik ilişkileri gibi konuları kapsayan bu sûre, âile hayâtı ile kadın hakklarını ele aldığından *Nisâ* diye isimlendirilmiştir.

Büyük bir bölümü, savaş ve barışa ilişkin düzenlemelere ve mü'minlerin kâfirler-müşrikler, özellikle de münâfıklar ile münâsebetlerine ayrılan/tahsîs edilen sûrenin 150-152. âyetlerinde, resûllerin-nebîlerin tümüne îmân etmeden Allâh'a îmân etmenin mümkün olmadığı/beyhûde olduğu vurgulanmakta, buradan da Muhammed (s.a) ile Îsâ'nın (a.s) nübüvvetini inkâr eden yehûdîler, peygamberliğini ve beşerîliğini reddederek Îsâ'yı ilâhlaştırıp Muhammed'in nübüvvetini inkâr eden hristiyanlar konusuna geçilmektedir.

Sûrenin sonunda da –insânın gâyelerinin, ictimâî davranışlarından ayrılmazlığı vurgulanmak istenircesine– tekrâr mirâs hükümlerine dönülmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

Ey o bütün insân kümeleri! Sakının o Rabbinize karşı gelmekten, ki sizleri bir tek nefs/[cins]ten yarattı, o (cinsin ay)n(ısın)dan eşini (de başka bir tür olarak) yarattı da,

ikisinden birçok erkekler ve dişiler üretti. Sakının o Allâh'a karşı gelmekten [Allâh'a ittikâ edin: Allâh'ın emir ve nehiylerine itâ'atle isyândan ve azâbdan korunun] ki, siz O'nun ve rahimlerin [akrabâlığın] hürmetine birbirinizden (ihtiyaclarınızı isteyerek) dilek dilersiniz. Çünkü o Allâh üzerinizde gözcü bulunuyor.

2. Allâh(ın azâbın)tan kork(up korun)un da[1] yetîmlere mallarını verin ve temizi murdâra {helâli harâma} değişmeyin; onların mallarını kendi mallarınıza katıp yemeyin; çünkü o, büyük bir vebâl bulunuyor.

3-4. Eğer yetîmlerin hakklarını gözetemeyeceğinizden korkarsanız [yetimler hakkında qıst yapamayacaksanız], size helâl olan (yetim kız ve) kadınlardan ikişer, üçer, dörder, (beşer, altışar ilh.) nikâh edin –ve eğer bu sûrette [müteaddid kadınlar arasında da] adâlet yapamayacağınızdan korkarsanız (–ki bundan korkmalısınız–), o zamân (hiç olmazsa onlardan) bir tâne(sini nikâhlayın) veyâ milkiniz (olan) câriye alın; ağmamanız [adâletten sapmamanız] için bu daha muvâfıktır– ve aldığınız kadınlara mehirlerini efendicesine verin, şâyed ondan birazını, kendileri gönül hoşluğuyla size[2] bağışlarlarsa, onu da içinize sine sine yeyin!

5-6. Maamâfih [bununla berâber], Allâh'ın sizi başına diktiği mallarınızı sefîh/[yetim çocuk]lere vermeyin de, bunlarda yapacağınız tasarruf ile onları besleyin ve giydirin ve kendilerine güzel güzel nasîhat edin ve yetîmleri nikâh çağına ermelerine kadar gözetip deneyin; o vakit kendilerin-

1 Âyette, *Allâh'tan korkun da* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

2 Meâl'in aslında atlanan *lekum* lafzına karşılık, *size* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

den bir rüşd [mallarını idâre edecek bir kâbiliyet] hissettinizmi hemen mallarını kendilerine teslîm edin, büyüyecekler de ellerine alacaklar diye o malları isrâfla [haddi aşarak hakksız yere] yemeye kalkmayın! –İhtiyacı olmayan tenezzül etmesin, muhtâc olan da meşrû sûrette birşey yesin.– Mallarını kendilerine teslîm ettiğiniz zamân da karşılarında şâhid bulundurun! Hesâbınızı doğru tutmak için[3] Allâh'ın harekâtınızı (ve yaptıklarınızı) hesâba çekmekte olması yeter.

7. Erkeklere bir pay var ana-baba(nın) ve en yakın akrabânın bıraktığından, dişilere de bir pay var ana-baba(nın) ve en yakın akrabânın bıraktığından; azından da çoğundan da farz kılınmış birer pay.

8-9. Mirâs taksîm olunurken uzak karâbeti [akrabâlığı] bulunanlar ve yetîmler, miskîn(ler-fakîr)ler de hazır bulunuyorlarsa, hem kendilerine ondan biraz birşey verin, hem de gönüllerini alacak sözler söyleyin!
Hem, titresin o kimseler ki, arkaların(d)a elleri ermez, güçleri yetmez bir zürriyet bırakacak olsalardı, (hâlleri nice olur diye) onlara karşı korkacaklardı. O hâlde Allâh(ın emrine aykırı davranmak)tan kork(up korun)sunlar ve sağlam söz söylesinler!

10. Yetîmlerin zulmen mallarını yiyenler, muhakkak karınlarında sırf bir ateş ye(miş demekti)rler ve yarın bir çılgın [alevli] ateşe yaslanırlar.

11. Allâh size mirâs taksîmini şöyle (yapmanızı) fermân buyuruyor:

---

3 Âyette, *hesâbınızı doğru tutmak için* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

Evlâdınız (arasın)da(ki mirâs paylaşımında), erkeğe iki dişi payı kadar (verin)!
Eğer (çocukların) hepsi dişi olmak üzere ikiden ziyâde iseler, bunlara terekenin üçte-ikisi (düşer)...
Ve eğer (mirâsçı) bir tek kız ise, o zamân ona (terekenin) yarısı (verilir)...
(Vefât edenin) ebeveyni [ana-babası] için, her birine ölenin terekesinden altıda-bir (verilir); şâyed (ölenin) çocuğu varsa...
Ammâ (ölenin) çocuğu yok da (yalnız) anası-babası vâris bulunuyorsa, anasına üçte-bir (düşer, gerisi babanın olur).
Eğer ölenin kardeşleri de varsa, o vakit anasına altıda-bir (verilir)...
(Ancak) hep (bu hükümler, ölenin) ettiği vasiyyet(in yerine getirilmesin)den veyâ borcun(un edâsın)dan sonra (uygulanır).
–Babalarınız ve oğullarınız(a gelince), bilmezsiniz ki; onların hangisi menfaatce size daha yakındır.–
–Bütün bunlar, Allâh'tan birer farîza [sâbit/değişmez kâidelerdir]! Her hâlde [şübhesiz] Allâh alîm [ilm sâhibi], hakîm [hikmet sâhibi] bulunuyor.–

12. (Ey erkekler!) Size ise, (ölen) zevce/[eş]lerinizin terekesinin yarısı (düşer; eğer) bir çocukları yoksa...
Ve eğer bir çocukları varsa, o zamân size dörtte-bir (düşer)...
(Ancak bu hükümler,) ettikleri vasiyyet(in yerine getirilmesin)den veyâ borc(larının edâsın)dan sonra (uygulanır).
(Ve ey erkekler!) Onlara da sizin terekenizden dörtte-bir (düşer); eğer bir çocuğunuz yoksa...

Ve eğer bir çocuğunuz varsa, o zamân onlara sekizde-bir (düşer); ettiğiniz vasiyyet(in yerine getirilmesin)den veyâ borc(larınızın edâsın)dan sonra...

Ve eğer bir erkek veyâ kadının [çocuğu ve babası yok da] kelâle cihetinden [yan koldan] mirâsına konuluyor ve [ana]-bir birâderi veyâ bir hemşiresi [kızkardeşi] bulunuyorsa, her birine altıda-bir (verilir)...

Ve eğer (kardeşler) bundan [bir'den] ziyâde iseler, o zamân (terekenin) üçte-birinde ortaklar...

(Bu hükümler,) ızrâr [zarar verme] kasdı olmaksızın edilen vasiyyet(in yerine getirilmesin)den veyâ (yapılan) borc(ların edâsın)dan sonra (uygulanır).

Ki bütün bunlar, Allâh'tan fermân! Allâh ise hem alîm/[ilm sâhibi]dir, hem halîm [hilm sâhibi/müsâmahalı].

13-14. İşte bütün bu ahkâm [hükümler], Allâh'ın kes(ip ta'yîn et)tiği hudûddur. Ve her kim Allâh(a) ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at ederse, Allâh onu altından ırmaklar akar cennetlere koyar; içlerinde ebedî kalmak üzere onları: Bu ise, o fevz-i azîmdir [umduğuna nâil olmaktır/büyük kurtuluştur]. Her kim de Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne âsî olup O'nun[4] hudûdunu [sınırlarını] aşarsa, onu da bir ateşe sokar, içinde ebedî kalmak üzere o. Hem ona tezlîl [zelîl] edici bir azâb var.

15. Kadınlarınızdan fuhşu [o *fâhişeyi:* seviciliği/lezbiyenliği] irtikâb edenlerin aleyhlerine sizden dört şâhid getirin, eğer şehâdet ederlerse, o kadınları evlerde hapsedin, tâ ölüm kendilerini alıp götürünceye veyâ Allâh hakklarında bir yol açıncaya kadar.

---

4 Meâl'de atlanan *–hudûdehû* lafzındaki Allâh'a giden– *hû* zamîrine karşılık, *O'nun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

16. Siz(in erkek)ler(iniz)den onu [lûtîliği/homoseksüelliği] irtikâb edenlerin ikisini de eziyyete koşun, eğer tevbe edip ıslâh olurlarsa onlardan vazgeçin; çünkü Allâh tevvâb [tevbeleri kabûl edici], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

17-18. Fakat, Allâh'ın kabûlünü va'd buyurduğu tevbe, o kimseler içindir ki, bir câhillikle [öfkeyle-nefsine mağlûb olarak] bir kabâhat yaparlar da, sonra çok geçmeden tevbe ederler.

İşte Allâh bunların tevbelerini kabûl buyurur; ve (çünkü) Allâh alîm [ilm sâhibi], hakîm [hikmetli/hikmet sâhibi] bulunuyor.

Yoksa kabâhatleri yapıp yapıp da tâ her birine ölüm gelince, "İşte ben şimdi tevbe ettim" diyen kimselere tevbe (yâni, onların tevbesinin kabûl edilme ihtimâli) yok, (kezâ) kâfir oldukları hâlde ölenlere de yok. Bunlar (yokmu), işte bunlara Biz elîm [çok acı] bir azâb hazırlamışızdır.

19. Ey o bütün îmân edenler! Kadınlara zorla vâris olmanız size helâl olmadığı gibi, verdiğiniz mehrin birazını kurtaracaksınız diye onları tazyîk etme/[sıkıştırma]niz de helâl olmaz; meğer ki arayı açacak bir fuhş irtikâb eylemiş olsunlar.

Haydin onlarla güzel geçinin! Şâyed, kendilerini (sevmediniz, onlardan) hoşlanmadınızsa, olabilir ki siz bir şeyi (sevmez, ondan) hoşlanmazsınız da Allâh onda birçok hayrlar takdîr etmiş bulunur.

20-21. Ve şâyed, bir zevceyi [eşi] bırakıp da yerine diğer bir zevce [eş] almak istiyorsanız, evvelkine yüklerle mehir vermiş de bulunsanız, içinden birşey almayın!

Ne diye alacaksınız, bir bühtân [iftirâ] ederek ve açık bir vebâl yüklenerek mi?!
Nasıl alırsınız ki, birbirinize karıştınız ve onlar sizden kuvvetli bir mîsâk [söz/taahhüd] almışlardı.

22. Bir de babalarınızın nikâhı geçmiş (bulunan) kadınları nikâhlamayın! (Ancak) geçen geçti... Şübhe yok ki o pek çirkindi, iğrençti, o ne fenâ âdetti.

23-24. Sizlere şunlar(la evlenmek) harâm kılındı: Analarınız(la), kızlarınız(la), hemşireleriniz(le/kızkardeşlerinizle), halalarınız(la), teyzeleriniz(le), birâderlerinizin kızları(yla), hemşire/[kızkardeş]lerinizin kızları(yla) ve sizi emziren süt analarınızla (ve) süt hemşireleriniz(le) ve kadın/[eş]larınızın anaları(yla) ve kendileriyle zifâfa girdiğiniz kadınlarınızdan (olan ve) ellerinizde bulunan üvey kızlarınız(la) –şâyed analarıyla zifâfa girmemişseniz (onlarla evlenmenizde) beis yok– ve kendi sulbünüzden gelmiş oğullarınızın (ve torunlarınızın) halîleleri(yle/eşleriyle) ve (ayrıca) iki hemşire beynini cemetmeniz [iki kızkardeşi nikâhınızda aynı zamânda bulundurmanız] (da size harâm kılındı); –geçen geçti, ona (karşı) Allâh ğafûr [çok bağışlayıcı], rahîm [merhametli] bulunuyor– (ve) bir de –harb esîri olarak ellerinizde milk [câriye olarak] bulunanlar müstesnâ [hâriç] olmak üzere– evli kadınlar (size harâm kılındı).
İşte bütün bunlar(la evlenmek), size Allâh yazısı olarak [ilâhî yasayla] harâm (kılındı).
Bunların maadası [hâricindekiler] ise, –sifah/[zinâ]dan kaçınarak nâmûslu yaşamak üzere mallarınızla isteyesiniz diye– size helâl kılındı. O hâlde hangilerinden nikâh ile müstefîd oldunuzsa [istifâde ettinizse] mehirlerini kendilerine verin, –ki farzdır– (fakat) o mehri kesiştikten [ta'-

yîn ettikten/belirledikten] sonra (karşılıklı anlaşıp) rızâlaştığınızda da size bir cünhâ [günâh] yoktur. Her hâlde [şübhesiz] Allâh alîm [her şeyi bilen], hakîm [dâimâ hikmetli] bulunuyor.

25. İçinizden her kim hürr olan mü'min kadınları nikâh edecek (maddî imkân ve) genişliğe güç yetiremiyorsa, ona da ellerinizin altındaki mü'min câriyelerinizden var. –Allâh kadrinizi îmânınızla bilir. (Siz) mü'minler hep birbirinizden sayılırsınız.– Onun için fuhşta bulunmayarak, gizli dost da edinmeyerek nâmûslu yaşadıkları hâlde onları [câriyeleri] sâhiblerinin izniyle nikâh ediniz ve mehirlerini güzellikle kendilerine veriniz. Eğer evlendikten sonra bir fuhş [zinâ] irtikâb ederlerse o vakit üzerlerine, hürr kadınlar üzerine terettüb edecek (100 celde/değnek) cezâ(sı)nın yarısı (yâni, 50 celde/değnek) lâzım gelir.
(Fakat) şu sûret, (yâni câriyelerle evlenme izni,) günâha girmek korkusu olanlarınız içindir, yoksa sabretmeniz sizin için daha hayrlıdır. Bununla berâber, Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

26. Allâh sizlere bilmediklerinizi bildirmek ve sizden öndekilerin yollarını göstermek ve salâha rücûunuzu [hayra erişinizi] görerek günâhlarınızı bağışlamak diliyor. Hem, Allâh alîmdir [her şeyi bilendir], hakîmdir [dâimâ hikmetlidir].

27. Allâh tevbekâr olduğunuzu görerek size (rahmetle) nazar buyurmak istiyorken, o şehvetleri ardında koşanlar sizin büyük bir yamuklukla yamulmanızı istiyorlar.

28. Allâh siz(in üzeriniz)den ağır teklîfleri[5] (kaldırıp mes'ûliy-

5 Âyette, *ağır teklîfleri* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

yetlerinizi) hafîfletmek istiyor; öyle ya, insân zayıf yaratılmıştır.

29-30. Ey o bütün îmân edenler! Mallarınızı aranızda bâtıl [hakksız/ğayr-i meşrû] bahânelerle yemeyin, –kendiliğinizden (anlaşıp) rızâlaşarak akdettiği/[yaptığı]niz (meşru) bir ticâret (yoluyla) olmak başka– kendilerinizi öldürmeyin de [ve böylece kendinizi mahvetmeyin]! –Allâh size (karşı) cidden rahîm [çok merhametli/lütufkâr] bulunuyor.– Her kim de tecâvüz ederek, zulmederek onu yaparsa, yarın onu bir ateşe yaslayacağız. Allâh'a göre bu kolay bulunuyor.

31. Eğer siz nehyedildiğiniz günâhların büyüklerinden ictinâb eder/[kaçınır]seniz, sizden kabâhatlerinizi kefâretleriz [örtüp bağışlarız] ve sizi hoş bir meslek'e [yere/cennete] koyarız.

32. Bir de, Allâh'ın ba'zınıza diğerinden fazla verdiği şeyleri temenni etmeyin! Erkeklere çalışmalarından bir nasîb vardır, kadınlara da çalışmalarından bir nasîb vardır. (Öyleyse) çalışın da Allâh'tan fazlını [lütfunu] isteyin! Her hâlde [doğrusu] Allâh her şeye alîm [vâkıf] bulunuyor.

33. Erkek ve dişi(den) her biri için baba ve ananın ve en yakın akrabânın ve akd ile yemînlerinizin bağladığı kimselerin [karı-kocanın] terekelerinden vârislere de (pay) tahsîs ettik [ayırdık/belirledik]. Onlara da nasîb/[pay]lerini verin! Çünkü Allâh her şeye karşı şâhid bulunuyor.

34. Er(kek) olanlar kadınlar üzerinde hâkim dururlar [yöneticidirler]; çünkü bir kere Allâh birini diğerinden üstün yaratmış, bir de er(kek)ler mallarından (kadınlara) infâk etmek/[harcamak]tedirler; onun için iyi [sâlih] kadınlar (kocalarına) itâ'atkârdırlar, Allâh(ın) kendilerini sakladığı

cihetle kendileri de ğaybı [mahremiyeti] muhâfaza ederler.

Serkeşliklerinden endişe ettiğiniz [kocalarına serkeşlik/isyân eden] kadınlara gelince, (onları hemen dövmeye yeltenmeyin;) evvelâ kendilerine nasîhat edin, (nasîhat kâr etmezse) sonra yattıkları yerde mehcûr [yalnız] bırakın [bırakabilirsiniz], yine dinle(yip itâ'at et)mezlerse dövün [dövebilirsiniz], sizi[6] dinle(yip itâ'at et)dikleri hâlde (onları) incitmeye bahâne aramayın! Çünkü Allâh çok yüksek, çok büyük bulunuyor.

35. Eğer karı-koca arasının açılmasından endişeye düşerseniz [açıldığını bilirseniz], bir hakem onun tarafından, bir hakem de bunun tarafından gönderin! Bunlar gerçekten barıştırmak, (taraflar da barışmak) isterlerse, Allâh aralarındaki dargınlık yerine geçim verir. Şübhesiz ki Allâh bir alîm [çok iyi bilen], habîr [her şeyden dâimâ haberdâr] bulunuyor.

36-37. Hem, Allâh'a ibâdet edin ve O'na hiçbir şeyi şerîk [ortak] koşmayın!

Sonra, babaya-anaya ihsân edin [iyi-güzel davranın], akrabânıza da, öksüz/[yetim]lere de, yoksullara da, yakın komşuya da, uzak komşuya da, (yanındaki) arkadaşa da, yolda kalmışa da, ellerinizdeki memlûk/[köle ve câriye]lere de (ihsân edin/iyi-güzel davranın)!

Her hâlde [şübhesiz] Allâh kurumlu, övüngen olanların hiç birini sevmez; onlar ki hem (cimrilik edip mallarını) kıskanırlar, hem de herkese (cimrilik ve) kıskançlık tavsiye ederler ve Allâh'ın kendilerine fazlın/[lütfun]dan ver-

6 Meâl'in aslında atlanan ***kum*** lafzına karşılık, ***sizi*** kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

diği şeyleri (Allâh rızâsı için yoksullara vermeyip) saklarlar.
Biz de öyle nankörlere terzîl [rezîl] edici bir azâb hazırlamışızdır.

38. Onlar ki Allâh'a ve Âhiret Günü'ne inan(ıp îmân et)mazlar da, mallarını nâsa [insânlara] gösteriş için sarfederler. Her kim(in) de kendine şeytân arkadaş olursa, artık o ne fenâ arkadaştır!

39. Ne vardı, bunlar Allâh'a îmân getirseler ve Âhiret Günü'ne inan(ıp îmân et)salar da, Allâh'ın kendilerine merzûk buyurduğu [rızk olarak verdiği] şeylerden (Allâh yolunda) infâk etse/[harcasa]lerdi... ziyân mı ederlerdi?! Allâh kendilerini bilirdi.

40. Her hâlde [doğrusu] Allâh zerre miskâli zulmetmez ve eğer bir hasene [iyilik] olursa onu kat kat artırır, bir de tarafından azîm [çok büyük] bir ecir [mükâfât] verir.

41-42. Bakalım nasıl olacak (hâlleri): Her ümmetten bir şâhid getirdiğimiz, (ey Muhammed) seni de onların üzerine şâhid getirdiğimiz vakit?!
İşte o gün, öyle arzû edecek o küfredip Peygamber'e [Resûl'e] âsî olanlar ki, keşke hâk ile yeksân [yerle-bir] edilselerdi de Allâh'a (karşı) bir sözü ketmetmese/[gizlemese]lerdi.

43. Ey o bütün îmân edenler! Sarhoş iken namaza yaklaşmayın; (ne) söylediğinizi bilinceye kadar, cünübken de –yoldan geçmeniz başka– (namaza yaklaşmayın); guslünüzü edinceye [tepeden tırnağa yıkanıncaya] kadar! Ve eğer hasta (veyâ yaralı) olur veyâ seferde bulunursanız veyâ biriniz hâcet yerinden [tuvâletten] gelir veyâ kadınlara dokunursanız (ve) da(hi) suya güç yetiremezseniz, o

zamân temiz bir toprağa [*sa'îden tayyiben:* tayyib bir sa'îde] teyemmüm [kasd] edin [yönelin], niyetle[7] yüzünüze ve ellerinize mesheyleyin! Cidden Allâh affı çok bir ğafûr [bağışlayıcı] bulunuyor.

44. Bakmaz mısın şu kendilerine Kitâb'dan bir nasîb verilmiş olanlara!? Kendileri sapkınlığı satın alıyorlar da, istiyorlar ki siz de yolu sapıtasınız.

45. Düşmânlarınızı Allâh (sizden) daha çok biliyor. (Bu bakımdan) velî [dost-hâmî] (olarak) de Allâh (size) yeter, nasîr [yardımcı] (olarak) de Allâh (size) yeter.

46. O yehûdî olanlardan ki(mileri), kelimeleri mevzî/[yer]lerinden tahrîf ediyorlar ve dillerini eğerek, dîne dokunarak [dînde ta'n ederek], "Dinledik, isyân ettik" (ve) "Dinle, dinlenilme(ye)si(ce) ve[8] râ'inâ" diyorlar.
Böyle diyeceklerine, "İşittik [kabûl ettik], itâ'at ettik, dinle ve bizi gözet [*unzurnâ*]!" deselerdi, elbette hakklarında daha hayrlı ve daha dürüst olurdu, velâkin küfrleri yüzünden Allâh kendilerini la'netlemiştir [rahmetinden tardetmiştir]; onun için îmâna gelmezler, meğer ki pek az (veyâ hem de hiç).

47. Ey o kendilerine Kitâb verilenler! Gelin o berâberinizdekini tasdîklemek üzre indirdiğimiz bu Kitâb'a îmân edin, Biz birtakım yüzleri silip de enselerine çevirmezden [aslâ hidâyet bulamayacak bir sapıklıkla saptırmazdan yâhûd türlü türlü mahrûmiyet ve zilletlere uğratmazdan yâhûd ümîdleri boşa çıkarıp onları sona erdirmezden] veyâ onları Ashâb-ı Sebt'i [Cum'ârtesi yasağını çiğneyenleri] la'netlediğimiz [rahmetimizden tardettiğimiz] gibi la'net-

7 Âyette, *niyetle* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

8 Meâl'in aslında atlanan *ve* bağlacını metne dâhil ettik. (E.Ö)

lemezden evvel; yoksa Allâh'ın emri fiile çıkarılagelmiştir.

48. Doğrusu Allâh Kendine şirk koşulmasını mağfiret etmez [bağışlamaz], ondan berisini dilediğine mağfiret [aff] buyurur. Kim de Allâh'a şirk koşarsa, pek büyük bir cinâyet iftirâ etmiş olduğunda şübhe yoktur.

49. Bakmaz mısın şu nefs/[kendi]lerini tezkiye edip [temize çıkarıp] duranlara... Hayır, yalnız Allâh dilediğini tezkiye eder [temize çıkarır]. Onlar da kıl kadar zulme (dûçâr e)dilmezler.

50. Bak Allâh'a karşı nasıl yalan uyduruyorlar! Açık günâh (olarak) da bu yeter.

51. Bakmaz mısın şu kendilerine okuyup yazmak/[Kitâb]tan[9] biraz nasîb verilmiş olanlara, –cibt [kâhinlere] ve tâğût'a [şeytânlaşmış azgınlara] inanıyorlar da– (hakîkati inkâr edip) Allâh'ı tanımayan (müşrik)lar (hakkında), "Bunlar mü'minlerden yolca daha doğru" diyorlar.

52. Onlar Allâh'ın la'netlediği [rahmetinden tardedip mahrûm ettiği] kimseler. Her kimi de Allâh la'netlerse, artık onu bir kurtaracak bulamazsın.

53. Yoksa onlara mülk/[egemenlik]ten bir hisse mi var?! Öyle olsa, nâsa [insânlara] bir çekirdek bile vermezler.

54-56. Yoksa o nâsa [insânlara], Allâh'ın fazlın/[lütfun]dan verdiği ni'meti çekemiyorlar da hased mi ediyorlar?!
Evet, Biz Âl-i İbrâhîm'e Kitâb(ı) ve hikmet(i) verdik, hem de azîm [çok büyük/muazzam] bir mülk [hükümrânlık] verdik. Onun için, onlardan kimi o'na îmân etmekte, ki-

---

9 Meâl'de, *okuyup yazmaktan* diye çevirilen kelimenin aslı *el-Kitâb*-dır. (E.Ö)

mi de o'ndan meneylemekte, ona da cehennem alevi el-vermektedir; şübhesiz, âyetlerimizi (inkâr edip) tanımayan kâfirler (yokmu), muhakkak ki Biz onları yarın bir ateşe yaslayacağız, derileri piştikce, azâbı(ın acısını daha fazla hissedip) duysunlar diye kendilerine tebdîlen [değiştirmek üzere] başka deriler vereceğiz. Çünkü Allâh, izzetine nihâyet olmayan bir hakîm [hikmet sâhibi] bulunuyor.

57. Îmân edip sâlih sâlih iş (ve amel)ler yapan mü'min (erkek ve kadın)lere gelince, bunları, altından ırmaklar akar cennetlere koyacağız, –içlerinde ebedî kalmak üzere onlar– kendilerine orada temiz, gâyet temiz zevce/[eşller var. Hem onları, sâyebân edecek bir sâyeye koyacağız [tam ve sürekli bir ni'met ve saadete eriştireceğiz].

58. Haberiniz olsun ki, Allâh size şunları emrediyor: Emânetleri ehline veresiniz ve insânlar arasında hükmettiğiniz vakit adâletle hükmedesiniz. Hakîkat(en) Allâh size ne güzel va'z [öğüt] veriyor. Şübhesiz ki Allâh semî [işiten], basîr [gören/âşinâ] bulunuyor.

59. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'a itâ'at edin, Peygamber'e de itâ'at edin, sizden olan ulü'l-emr'e [söz-yetki sâhiblerine] de (itâ'at edin)!
Sonra, bir şeyde nizâa [anlaşmazlığa] düştünüzmü, hemen onu Allâh(a) ve Resûlü'ne [Resûl'e] arzediniz; –Allâh'a ve Âhiret Günü'ne gerçekten inanı(p îmân ede)r (kimselerseniz)/mü'minlerseniz– o, hem hayrlı, hem de netîce [*te'vîl:* âkıbet/sonuç] i'tibâriyle daha güzeldir.

60-61. Bakmaz mısın şunlara [şu münâfıklara]; o hem sana indirilene, hem senden evvel indirilen(ler)e îmân ettiklerini söyler-gezer kimselere, ki o tâgût'a [o azgın şeytâna [yehûdî Ka'b b. Eşref'e yâhûd kâhine]] muhâkeme olmak

[tâğûtun hakemliğine başvurmak] istiyorlar. Hâlbuki onu (inkâr edip) tanımamakla emrolunmuşlardı.
O şeytân (veyâ şeytân tabiatlı o adam) da onları bir daha dönemeyecekleri kadar uzak bir dalâle(te/sapıklığa) düşürmek istiyor; "Allâh'ın indirdiği hükme gelin, Peygamber'e gelin!" denildiği vakit de onlara, görüyorsun o münâfıkları ki senden (olabildiğince uzaklaşıp) çekiniyorlar da çekiniyorlar.

62. Ya ellerinin yaptığı (kötülükler) yüzünden başlarına bir musîbet geldiği zamân (hâlleri) nasıl (olacak)?!
Sonra, gelmişler de sana, "Billâhi! Murâdımız sırf bir iyilik yapmak ve ara bulmaktan ibâret idi" diye yemîn ediyorlar.

63-64. Onlar öyle kimseler ki kalblerinde olanı Allâh bilir, onun için sen onlara aldırma da, kendilerine va'z et [nasîhat et/öğüt ver] ve nefsleri hakkında kendilerine belîğ, müessir [te'sîrli] söz söyle!
(Çünkü) Biz herhangi bir peygamberi gönderdikse, mahzâ [ancak] –Allâh'ın izniyle [emriyle]– itâ'at edilmek için gönderdik.
Eğer onlar nefs/[kendi]lerine zulmettikleri zamân sana gelseler de günâhların(d)a(n)[10] Allâh'a[10] mağfiret [bağışlanma] dileseler, Peygamber de kendileri için istiğfâr ediverse idi, elbette Allâh'ı tevvâb [tevbeleri kabûl edici/bağışlayıcı], rahîm [merhametli] bulacaklardı.

---

10 Meâl'de, hem *Allâh* lafzı atlanmış, hem de metne –âyette karşılığı bulunmayan– *günâhlarına* kelimesi eklenerek, *festağferûllâhe* ibâresine, *günâhlarına mağfiret dileseler* karşılığı verilmiştir. Biz *Allâh* lafzını yerine koyduk. İbâreye, *Allâh'a istiğfâr etseler* şeklinde karşılık verilebilir. (E.Ö)

65. Yok, yok! Rabbine kasem [yemîn] ederim ki, onlar aralarında çıkan çapraşık (ve ihtilâflı) işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükümden nefs/[iç-kalb]lerinde hiçbir darlık duymaksızın tam bir teslîmiyyetle teslîm olmadıkca îmân etmiş olmazlar.

66-68. Eğer onlara, "Nefslerinizi öldürün!" veyâ "Diyârınızdan çıkın!" diye yazsa [farz kılsa] idik, pek azından maadası [başkası] onu yapmazlardı.
Fakat kendilerine va'z olunanı [nasîhat edileni/öğütleneni] yapsalardı, elbette hakklarında çok hayrlı ve pâyidâr [sâbit] kılmak i'tibâriyle de en sağlam bir hareket olurdu.
Elbette o zamân kendilerine ledünnümüz/[yanımız]dan pek büyük bir ecir [mükâfât] de verirdik ve elbette kendilerini doğrudan doğru(ya) bir tarîk-i müstakîme [dosdoğru bir yola] çıkarırdık.

69. Öyle ya, her kim Allâh'a ve Peygamber'e mutî [itâ'atkâr] olursa, işte onlar Allâh'ın kendilerine in'âm eylediği [ni'metler verdiği] enbiyâ [nebîler], sıddîkîn [doğru olan ve hakîkati doğrulayanlar], şühedâ [hakîkate hayâtlarıyla şâhidlik edenler] ve sâlihîn [dürüst ve erdemli kimseler] ile birliktedirler. Bunlarsa ne güzel arkadaş!

70. İşte bu fazl [lütuf] Allâh'tan; elverir ki bilen Allâh olsun.

71. Ey o bütün îmân edenler! Hazırlığınızı görün de, müfrezeler hâlinde harekete gelin yâhûd toplu olarak seferber olun!

72-73. Maamâfih [bununla berâber], içinizden öylesi vardır ki, her hâlde [muhakkak] ağır(dan) alacaktır. Bakar, eğer size bir musîbet isâbet ederse, "Cidden" der, "Allâh bana lütfetti; zîrâ onlarla berâber hazır bulunmadım". Ve eğer size Allâh'tan bir fazl [lütuf: zafer ve ganimet] nasîb olur-

sa –sanki kendisiyle aranızda hiçbir ülfet [tanışıklık/ilişki-birliktelik] olmamış (bir yabancı) gibi– mutlak(a) diyecektir ki: "Ah!.. N'olaydım, onlarla berâber olaydım da, büyük bir murâda ereydim".

74. O hâlde (ey mü'minler) seferber olun da, o geçici dünyâ hayâtı, Âhiret'in ebedî hayâtına satacak olanlar Allâh yolunda[11] çarpışsın!
Her kim Allâh yolunda çarpışır da katlolunur [öldürülür] veyâ gâlib gelirse, iki sûrette de Biz ona yarın pek büyük bir ecir [mükâfât] vereceğiz.

75. Hem siz neyinize çarpışmayasınız Allâh yolunda ve o zebûn edilmiş [zayıf bırakılmış] erkekler, kadınlar, yavrular uğrunda ki, "Yâ Rabbenâ! Bizleri bu ahâlîsi zâlim memleketten çıkar, tarafından bize bir sâhib gönder, tarafından bize bir yardımcı gönder!" diye yalvarıp duruyorlar?!

76. Îmân edenler Allâh yolunda cenk ederler, küfredenler ise tâğût'un [şeytânın] yolunda cenk ederler. O hâlde siz şeytânın yâranını [dost ve yandaşlarını] öldürmeye bakın! Her hâlde [şübhesiz] şeytânın hîlesi çürüktür.

77-78. Bakmaz mısın o kendilerine, (–harbin zamânı değilken–) "Ellerinizi çekin [harb taraftarı olup harbe sebebiyet vermeyin] ve namaz(ı) kılın, zekât(ı) verin!" denilmiş olan kimselere?
Şimdi üzerlerine kıtâl [savaş] yazılı(p farz kılını)nca, onlardan bir kısmı[12] insânlardan Allâh'tan korkarcasına –ve-

---

11 74. âyette iki def'a geçen *fî-sebîlillâh [Allâh yolunda]* ibâresinin ilki, Meâl'in aslında atlanmış olduğundan, parantez içine alınmadan metne konuldu. (E.Ö)

12 Meâl'de atlanan *izâ ferîqun minhum* ibâresine karşılık, *onlardan bir kısmı* ifâdesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

yâ daha bile ziyâde– korkuyorlar; ve (bu sebeble) şöyle dediler: "Ey bizim Rabbimiz! Niçin üzerimize bu kıtâli [savaşı] yaz(ıp farz kıl)dın; n'olurdu bizi yakın bir ecele [süreye] te'hir edeydin?"

De ki: "Dünyâ(nın) zevki [metâı/faydası] ne olsa azdır, Âhiret ise Allâh(ın azâbın)tan[13] kork(up isyândan koru-n)anlar için sırf hayrdır. Hem, kıl kadar hakkınız yenmez. Her nerede olsanız ölüm size yetişir, eflâke ser çekmiş burclarda da olsanız".

Bununla berâber, kendilerine bir güzellik er(iş)dimi, "Bu Allâh'tan" diyorlar, bir musîbet de değdimi, "Bu sen(in yü-zün)den" diyorlar.

De ki: "Hepsi Allâh tarafından".

Fakat niye bu adamlar söz anlamaya yanaşmıyorlar?!

79. Sana güzellikten her ne ererse, bil ki Allâh'tandır; kötülükten de başına her ne gelirse anla ki sen(in yapıp ettiklerin yüzün)dendir.

(Ey Muhammed!) Biz seni insânlara bir resûl [elçi] olarak gönderdik, şâhid (olarak) ise (sâdece/elbette) Allâh yeter.

80. Kim Resûl'e itâ'at ederse Allâh'a itâ'at etmiş olur, kim de (nefsine uyar) yan bükerse üzerlerine seni gözcü de göndermedik.

81. "Başüstüne" diyorlar, sonra da yanından çıktıklarında içlerinden bir takımı, dediklerinin hilâfına tezvîrât yapıyorlar [entrika tasarlıyorlar/gâile çıkarmaya uğraşıyorlar], Allâh da yaptıkları tezvîrâtı kaydediyor. Onun için sen yüzlerine vurmaktan vazgeç de Allâh'a havâle et! Allâh vekîl (olarak) yeter.

13 Âyette, *Allâh'tan* lafzının karşılığı yoktur. (E.Ö)

82. Hâlâ Kur'ân'ı im'ân [dikkat ve ihtimâm] ile teemmül etmez/[düşünmez]ler mi? Eğer o Allâh'tan başkası tarafından olsa idi, elbette içinde birçok (ihtilâflar)/âhenksizlikler bulacaklardı.

83. Hem, emn(iyet) ve havf'a [korkuya] dâir bir haber geldiği vakit kendilerine, onu yayıveriyorlar; hâlbuki onu Peygamber'e ve içlerinden ulü'l-emr [söz sâhibi] olanlara arzetseler, elbette bunların istinbâta kâdir [ne yapılması gerektiğini anlayıp ona göre davranacak/mes'eleyi halledecek] olanları onu anlar-bilirlerdi.
Eğer Allâh'ın fazl [lütuf] ve rahmeti üzerinizde olmasa idi, pek azınızdan maada/[başka]sı şeytâna uymuş gitmiştiniz.

84. Onun için Allâh yolunda çarpış (ey Nebî), –ancak (sen) nefsin/[kendin]den başkasıyla mükellef değilsin– mü'minleri de çarpışmaya teşvîk et; me'mûldür [umulur] ki Allâh o küfretmekte bulunanların tazyîkini [gücünü] (kırıp) defetsin. Allâh tazyîkce [güç ve kudret/sıkıştırma açısından] de daha şiddetli, tenkîlce [tepelemek/cezâlandırmak bakımından] de daha şiddetlidir.

85. Her kim güzel bir (işe/hayra) şefâ'atte bulunursa [iştirâk ederse/öncülük edip vesîle olursa], ona ondan bir nasîb olur, her kim de kötü bir (işe/şerre) şefâ'atte bulunursa [iştirâk ederse/öncülük edip vesîle olursa], ona da ondan bir nazîr [pay] olur. Allâh her şeye nâzır [gözcü] bulunuyor.

86. Size herhangi bir sûretle sağlık [selâm] verildiği zamân, siz de ondan daha güzeli ile sağlık [selâm] verin veyâ –(en azından)– aynıyla mukâbele edin! Allâh her şeyi hesâba çekmekte bulunuyor.

87. Allâh, (ki) başka tapılacak yok, (ilâh) ancak O. Celâli hakkı için [andolsun ki], O sizi muhakkak Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne toplayacak, onda şübhe yok. Allâh'tan daha doğru sözlü kim olabilir?!

88-90. O hâlde siz niye (hicret ettikten sonra izin alarak yurdlarına veyâ Mekke'ye dönüp orada kalan yâhûd îmân ettiklerini söyledikleri hâlde Mekke'de kalmaya devâm eden o) münâfıklar hakkında iki fırka oluyorsunuz?! Allâh onları kazandıkları vebâl yüzünden terslerine [tepeleri aşağı/küfre] döndürdüğü hâlde, Allâh'ın saptırdığını [sapıklıkta kalmasına hükmettiği kimseyi] yola getirmek mi istiyorsunuz?! Her kimi Allâh saptırırsa [sapıklıkta bırakırsa] artık sen ona yol bulamazsın. Arzû ettiler ki, kendilerinin küfre saptıkları gibi, siz de (küfre) sapasınız da berâber olasınız, onun için onlar Allâh yolunda hicret edinceye kadar içlerinden dost [velî/müttefik] edinmeyin, yok aldırmazlarsa o vakit bulduğunuz yerde kendilerini tutun ve öldürün!

Ve onlardan ne bir dost, ne de bir yardımcı edinmeyin! Ancak şöylelerine dokunmayın, ki sizinle aralarında mîsâk [andlaşma] olan bir kavme vâsıl olmuş [sığınmış] bulunurlar yâhûd ne size (karşı) harbetmeyi, ne de kendi kavmlerine (karşı) harbetmeyi havsalalarına sığdıramayarak size gelmişlerdir. –Eğer Allâh dilese idi bunları üzerinize musallat kılardı da sizinle harbederlerdi.– O hâlde sizi bırakıp bir tarafa çekildikleri ve sizinle harbetmeyip sulha yat(arak barışa yanaş)tıkları takdîrde de Allâh aleyhlerine size bir yol vermemiştir.

91. Diğer bir takımlarını bulacaksınız ki, hem sizden emîn olmak, hem de kavmlerinden emîn kalmak isterler, (fakat mü'minlerle) fitneye [savaşa] sevkedildikce de döner

döner [her seferinde] içine atılırlar. Eğer bunlar sizden çekinmezler ve sulha yatıp (barışa yanaşmazlar ve) taarruzdan ellerini çekmezlerse, kendilerini bulduğunuz yerde yakalayın ve öldürün! İşte bunlar aleyhinde size açık bir fermân verdik.

92. Bir mü'minin bir mü'mini öldürmesi olamaz, meğer ki hatâ [harbî kâfir/müşrik olduğu zannı] (ile) ola!
Ve kim bir mü'mini hatâra [harbî kâfir-müşrik olduğu zannıyla] öldürürse, mü'min bir esîr [köle veyâ câriye] âzâd etmesi ve ölenin vârislerine teslîm edilecek bir diyet vermesi lâzım gelir, meğer ki vârisler (diyetten vazgeçip) tasadduk edeler.
Eğer (hatâ/harbî kâfir-müşrik olduğu zannı ile) öldürülen (kişi) –kendi mü'min olmakla berâber– size düşmân [harbî kâfir-müşrik] bir kavmden ise, o zamân öldürenin (diyet vermeyip yalnızca) mü'min[14] bir esîr [köle veyâ câriye] âzâd etmesi lâzım gelir.
Ve eğer (hatâ/harbî kâfir-müşrik olduğu zannı ile öldürülen kişi –ister mü'min ister kâfir olsun–), kendileriyle aranızda bir mîsâk [andlaşma] bulunan (kâfir-müşrik) bir kavmden ise, o zamân vârislerine teslîm edilecek bir diyet vermek ve mü'min bir esîr [köle veyâ câriye] âzâd etmek lâzım gelir. Bunlara gücü yetmeyen(e) de –Allâh tarafından tevbesinin kabûlü için– ardı ardına iki ay oruc tutmak lâzım gelir.
Allâh alîm [her şeyi bilen], hakîm [her işi hikmet olan] bulunuyor.

93. Her kim de bir mü'mini (–sırf mü'min olduğu için–) mü-

14 Meâl'in aslında tercüme edilmeyip atlanan *mü'min* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

teammiden [kasden] öldürürse, artık onun cezâsı cehennemde hulûddur [sürekli kalmaktır]. Allâh ona ğazab etmiş, la'net [rahmetinden tard] etmiş, azîm [çok büyük/dehşetli] bir azâb hazırlamıştır.

94. Ey o bütün îmân edenler! Allâh yolunda (sefer için) adım attığınız vakit iyi anlayın dinleyin; size islâm selâmı veren (veyâ boyun eğip itâ'at arzeden) kimseye –dünyâ hayâtının[15] geçici metâı/[faydasıl]na göz dikerek– "Sen mü'min değilsin" demeyin! –Allâh yanında çok ganîmetler var.– Önce siz de öyle idiniz, Allâh kerem buyurdu da sizleri îmân ile tanıttı, onun için iyi anlayın-dinleyin! Muhakkak ki Allâh ne yaparsanız habîr [haberdâr] bulunuyor.

95-96. Mü'minlerden özür sâhibi olmaksızın oturanlar ve Allâh yolunda mallarıyla, canlarıyla cihâd [cehd ü gayret] edenler müsâvî [eşit] olamazlar. Allâh, mallarıyla ve canlarıyla (cihâd/cehd ü gayret edip) mücâhid olanları, oturanların, derece i'tibâriyle üzerine geçirdi. Gerçi Allâh ikisine de husnâyı [[en güzeli:] cenneti] va'd buyurmuştur. Bununla berâber Allâh mücâhid/[cehd ü gayret eden]lere, oturanların fevkinde [üstünde] azîm [çok büyük] bir ecir [mükâfât] ihsân etmiştir; tarafından derece derece rütbeler ve bir mağfiret ve rahmet... Öyle ya, Allâh bir ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

97. O kimseler ki, (îmân iddiâlarına rağmen hicret etmeyip Mekke'de kalarak) nefslerine zulmetmektelerken melekler canlarını aldılar, "Ne işte idiniz?" dediler.

---

15 Elmalılı Hamdi Yazır, *hayâti'd-dünyâ* terkibinin, *dünyâ hayâtı-(nın)* ma'nâsına gelmeyip *dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın)* anlamına geldiğini ifâde etmişti, ki doğrusu da budur. (E.Ö)

"Biz" dediler, "bu arzda [memlekette] zebûn [zayıf-çâresiz] idik".
(Melekler,) "Yâ!.." dediler, "Allâh'ın arzı [yeri] geniş değil miydi, oraya hicret etsenizdi ya?"
İşte bunların me'vâ/[barınak]ları cehennemdir. Ona gidiş de ne fenâ şeydir!

98-99. Ancak, hakîkaten zebûn [güçsüz] olanlar; hiçbir çâreye gücü yetmeyen ve hicret (etmek) için yol bulamayan erkekler, kadınlar, çocuklar müstesnâ [hâriç]. Çünkü bunlardan, Allâh'ın o günâhı aff buyurması me'mûldür [umulur]. Allâh affı çok bir ğafûr [bağışlayıcı] bulunuyor.

100. Her kim Allâh yolunda hicret ederse yeryüzünde gidecek çok yer de bulur, genişlik de bulur. Ve her kim Allâh'a ve (O'nun) Peygamber(in)e[16] hicret kasdıyla evinden çıkar da, sonra kendisine ölüm yetişirse, muhakkak ki onun ecri(ni/mükâfâtını vermek) Allâh'a düşer. Allâh bir ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

101-102. (Ey mü'minler!) Yeryüzünde[17] sefer ettiğiniz vakit, o küfredenlerin size bir fenâlık yapmalarından korkuyorsanız, namazdan kıs(ıp kısalt)manız(da) artık size bir günâh olmaz. Muhakkak ki kâfirler size açık bir düşmân bulunuyorlar.
Ve o (korkulu) vakit(te ey Muhammed) sen içlerinde olup da onlara namaz kıldırdığında, içlerinden bir kıs-

16 Meâl'de, *Peygamber'e* şeklinde çevirilen *resûlihî* kelimesi, *O'nun Resûlü'ne/Peygamberi'ne* anlamına gelir. (E.Ö)

17 Meâl'in aslında atlanan *fi'l-ardı* lafzına karşılık, *yeryüzünde* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

mı seninle berâber namaza dursun, –silâhlarını da yanlarına alsınlar–, bunlar secdeye vardıklarında diğer kısım arkanızda beklesinler [düşmâna karşı siper alsın/düşmânı kontrol altında tutup sizi korusunlar].

Sonra o namaz kılmamış olan diğer kısım gelsin seninle berâber kılsınlar ve ihtiyâtlı bulunsunlar ve silâhlarını yanlarına alsınlar. (Zîrâ) kâfirler arzû ederler ki, silâhlarınızdan ve eşyânızdan bir ğâfil bulunasınız da size birdenbire bir baskın bassalar.

Eğer yağan yağmurdan (dolayı size) bir eziyyet varsa veyâ hasta iseniz, silâhlarınızı[18] bırakmanızda beis yoktur. Bununla berâber ihtiyâtı elden bırakmayın, çünkü Allâh kâfirler için mühîn [alçaltıcı] bir azâb hazırlamıştır.

103. O korkulu zamânda namazı kıldınızmı, gerek ayakta(yken) ve gerek otururken ve gerek yanlarınız üzerinde (yatarken) hep Allâh'ı zikredin, derken korkudan itmi'nân [sükûn] bul(up güvenliğe kavuş)dunuzmu, o vakit namazı tam erkânıyla edâ edin; çünkü namaz mü'minler üzerine muayyen [belirli] vakitlerle yazılı bir farz bulunuyor.

104. Düşmânınız olan kavmi ta'kîb etmekte zaaf [zayıflık/gevşeklik] göstermeyin; eğer siz elemleni(p zorluk çeki)yorsanız, şübhe yok ki sizin elemlendiğiniz gibi onlar da elemleni(p zorluk çeki)yorlardır. Kaldı ki siz Allâh'tan, onların ümîd edemeyecekleri şeyler umuyorsunuz. Allâh da alîm [her şeyi bilen], hakîm [her işi hikmet olan] bulunuyor.

---

18 Meâl'de, *silâhları* diye eksik çevirilen *eslihâtekum* kelimesi, –Elmalılı Hamdi Yazır'ın da Tefsîr'de doğru olarak tercüme ettiği üzere (II/1445)– *silâhlarınızı* anlamına geldiğinden, *silâhları* kelimesini, *silâhlarınızı* yaptık. (E.Ö)

105-106. el-Hakk [doğrusu] Biz sana bi-hakkın Kitâb [Kitâb'ı bir amaca mebni] indirdik, ki insânlar arasında Allâh'ın sana gösterdiği [öğrettiği/bildirdiği] vechile hükmedesin; hâinlere müdâfaa vekîli olma ve Allâh'a istiğfâr eyle, çünkü Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

107-108. Nefslerine hıyânet edip duranlar tarafından [adına] mücâdeleye kalkışma! Çünkü Allâh vebâl yüklenen, hıyânetkâr olan kimseleri sevmez; (zîrâ) insânlardan gizlemeye çalışırlar da Allâh'tan gizlemeyi düşünmezler. Hâlbuki O'nun râzı olmayacağı tezvîrâtı [çirkin-kötü fikir ve işleri] tertîb ederlerken O yanı başlarında(dır). Hem, Allâh her ne yaparlarsa muhît [kuşatmış] bulunuyor.

109. Haydi siz öyle yaptınız: bu dünyâ [süflî/yakın] hayâtta tuttunuz taraflarından [onlar adına] mücâdele ediverdiniz, fakat Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü onlar tarafından [adına] Allâh ile[19] kim mücâdele edecek veyâ üzerlerine kim vekîl olacak?!

110-112. Hâlbuki kim bir kötülük yapar veyâ nefsine zulmeder de, sonra Allâh'ın mağfiretine sığınırsa, Allâh'ı bir ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [merhametli] bulur. Maamâfih [bununla birlikte] kim bir vebâl kazanırsa, onu sırf kendi aleyhine kazanır. Allâh alîm [her şeyi bilen], hakîm [hikmetli] de bulunuyor. Her kim de bir cinâyet [günâh] veyâ bir vebâl kazanır da, sonra onu bir bî-günâhın [ma'sûm birinin] üzerine atarsa, şübhesiz bir bühtân [iftirâ] ve açık bir vebâl daha yüklenmiş olur.

---

19 Meâl'de atlanan *Allâh ile* (*Allâh'a karşı* da olabilir) ibâresini, âyette karşılığı bulunduğundan metne dâhil ettik. (E.Ö)

113. Allâh'ın fazl [lütuf] ve rahmeti [ni'meti] (senin) üzerinde olmasaydı, onlardan bir tâife seni bile hükümde hakktan şaşırtmayı kurmuşlardı. Maamâfih [bununla berâber] onlar yalnız kendilerini şaşır(tıp saptır)ırlar, sana hiçbir zarar edemezler.
Nasıl edebilirler ki, Allâh sana Kitâb(ı) ve hikmet(i) indirmekte ve bilmediklerini sana bildirmektedir. Hem Allâh'ın senin üzerinde fazlı [lütfu] çok büyük bulunuyor.

114. Onların (toplanıp gizli gizli) fısıldaşmalarının çoğunda hayr yoktur. Ancak sadaka vermeyi veyâ ma'rûf işlemeyi veyâ insânların arasını düzeltmeyi emreden(lerin toplanıp gizlice konuşmaları) başka. Ve her kim bunu Allâh'ın rızâsını arayarak yaparsa, yarın Biz ona büyük bir ecir [mükâfât] vereceğiz.

115. Her kim de kendisine hakk tebeyyün ettikten [açıkca belli olduktan] sonra Peygamber'e muhâlefette bulunur ve mü'minler(in) yolunun ğayrısına giderse, Biz onu gittiğine bırakırız ve kendisine cehennemi boylatırız, ki o ne fenâ gidiştir!

116-121. Doğrusu Allâh Kendine şirk koşulmasını mağfiret buyurmaz [bağışlamaz], ondan berisini ise dilediğine mağfiret buyurur. Kim de Allâh'a şirk koşarsa, hakîkatte pek uzak dalâle [sapıklığa] sapmıştır.
O'nu bırakıp da sâde(ce) dişi/[tanrıça]lere tapıyorlar ve (böyle yapmakla aslında) sâde(ce) yalabık [hayrdan uzak/kaypak] bir şeytâna tapıyorlar, ki Allâh onu la'netledi [rahmetinden tardetti], o da şöyle dedi: "Celâlin hakkı için, kullarından bir mukadder pay alacağım ve lâ-büdd [mutlaka] onları sapıtacağım ve her hâlde [mu-

hakkak] onları ümniyyelere [dibsiz emellere/boş ümîdlere] düşürüp olmayacak kuruntularla aldatacağım ve lâ-büdd [mutlaka] onlara emredeceğim de hayvânların kulaklarını dil(ip işâretley)ecekler (ve 'hâm, bahîre, sâibe, vasîle' diyerek keyiflerine göre harâm kılacaklar) ve lâ-büdd [mutlaka] onlara emredeceğim de, Allâh'ın halkını tağyîr edecekler [yarattıklarını/yaratışını veyâ dînini değiştirecekler]".

Ve her kim Allâh'ı bırakıp şeytânı velî ittihâz ederse [dost-hâmî edinirse], şübhesiz açıktan açığa hüsrâna [ziyâna] düşmüştür.

O (şeytân) onlara (boş) va'd verir, ümniyyelere/ümîdlere düşürür, fakat şeytân onlara kuru bir aldatmadan başka ne va'deder (ki)!?..

İşte onların varacakları yer [*me'vâsı:* barınağı] cehennemdir ve ondan halâsa [kurtuluşa] hiçbir çâre bulamayacaklardır.

122. Îmân edip de iyi iyi işler [sâlih ameller] yapan kimselere gelince, yarın onları altından ırmaklar akar cennetlere koyacağız, ebediyyen onlarda kalacaklar; (işte bu da, şeytânın boş va'dine karşılık) hakkâ [mutlaka gerçekleşecek olan] Allâh(ın) va'di, Allâh'tan daha doğru sözlü kim olabilir?!

123-124. (Ey müşrikler!) O (iş/mes'ele), sizin kuruntularınızla da değil, Ehl-i Kitâb'ın kuruntularıyla da değil; –kim bir kötülük yaparsa onunla cezâlanır ve Allâh'tan beride ne bir velî [dost-hâmî] bulabilir, ne de bir nasîr [yardımcı]– gerek erkekten, gerek dişi(den) herhangi bir kişi de mü'min olarak iyi işlerden bir iş tutarsa [sâlihât işlerse], işte böyleler(i) cennete girerler ve zerrece hakkları yenmez.

125. Hem, kimdir o kimseden daha güzel dînli ki, özü muhsin olarak yüzünü tertemiz (bir şekilde) islâm [teslîmiyyet] ile Allâh'a tutmuş ve hanîf [sâde hakka boyun eğer muvahhid müslim] olarak İbrâhîm(in) milletine [dînine/yoluna] uymuştur?! Allâh ki İbrâhîm'i halîl [dost] edindi.

126. Hâlbuki göklerdeki ve yerdeki(ler) hep Allâh'ındır ve Allâh her şeyi (ilmiyle) muhît [kuşatmış] bulunuyor [her şey O'nun takdîr ve tasarrufu altındadır].

127. Bir de senden kadınlar hakkında fetvâ istiyorlar.
De ki: "Onlar hakkındaki fetvâyı size Allâh veriyor":
–(Ancak ondan önce şunu bir daha hatırlatıyor:) Yazılmış [farz kılınmış] hakkları olan mirâsı kendilerine vermediğiniz ve nikâhlamayı istemediğiniz [istediğiniz] öksüz kızlar hakkında ve mağdur çocuklar hakkında ve yetîmlere insâf ile bakmanız hakkında Kitâb'da yüzünüze karşı okunup duran âyetler var. Daha da hayra dâir ne yaparsanız şübhe yok ki Allâh ona da alîm [vâkıf] bulunuyor.–

128. "Ve eğer bir kadın kocasının serkeşliğinden veyâ (kendisinden) yüzçevirmesinden endişe ediyorsa, bir sulh ile aralarını düzeltmelerinde kendilerine bir günâh yoktur. Sulh hep hayr(lı)dır, nefslerse kıskançlığa hazırlanagelmiştir. Eğer arayı düzeltir ve geçimsizlikten sakınırsanız, şübhe yok ki Allâh her ne yaparsanız habîr [dâimâ haberdâr] bulunuyor.

129. "(Kadınlar hakkında sizden istenen adâlet, mutlak/her vechile adâlet değildir, zâten) kadınlarınız arasında her vechile âdil davranmaya ne kadar hırs besle(r)seniz (besleyin) yine muktedir olamazsınız. Bâri (birine) büsbütün meyledip de ötekini askıda kalmış gibi bırakmayın! Ve eğer arayı düzeltir ve hakksızlıktan korunursanız, şübhe

yok ki Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor".

130-131. Yok eğer (eşler) ayrılırlarsa Allâh kudretiyle her birini diğerinden müstağnî kılar(ak birbirine muhtâc etmez). Allâh kudreti geniş bir hakîm [hikmet sâhibi] bulunuyor; (çünkü) Allâh'ındır bütün göklerdeki (ve) yerdeki(ler).

Celâlim hakkı için, sizden evvel Kitâb verilenlere de tavsiye ettik, size de, ki Allâh(a îmân edip emir ve yasaklarına aykırı davranmak)tan kork(up O'nun azâbından korun)un. Ve eğer (küfredip) tanımamazlık ederseniz, haberiniz olsun ki Allâh'ındır bütün göklerdeki ve yerdeki(ler) ve Allâh bir ğanî [ihtiyâctan münezzeh], hamîd [hamdedilen/sevgi ve ta'zîm ile senâya lâyık] bulunuyor.

132-133. Allâh'ındır bütün göklerdeki (ve) yerdeki(ler); –(güvenip) dayanılacak {vekîl} (olarak) de Allâh yeter– dilerse sizleri giderir de ey insânlar, (yerinize) başkalarını getirir. Allâh ona da kadîr [gücü yeten] bulunuyor.

134. Kim dünyâ sevâbı [ni'meti] istiyorsa; bilsin ki dünyâ sevâbı da, Âhiret sevâbı da Allâh'ın yanındadır. Ve Allâh bir semî [işiten], basîr [gören/âşinâ] bulunuyor.

135. Ey o bütün îmân edenler! Hakkâniyetle durup adâleti yerine getirmeye uğraşır hâkimler, Allâh için şâhidler olunuz; gerekse nefs/[kendi]lerinizin veyâ ebeveyninizin [ana-babanızın] veyâ en yakınlarınızın aleyhine olsun, gerek zengin ve gerek fakîr bulunsun! Çünkü Allâh(ın hakkı) ikisinden de akdem/[ileri ve öncelikli]dir; onun için hakktan udûl edip [sapıp] de nefsin arzûsuna tâbi olmayın! Ve eğer dilinizi eğer-(büker de hakîkati çarpıtırsanız) veyâ (gerçeği söylemekten) çekinir-

seniz, şübhe yok ki Allâh her ne yaparsanız habîr [dâimâ haberdâr] bulunur.

136. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'a da, (O'nun) Resûlü'ne de, Resûlü'ne tenzîl buyurduğu [indirdiği] Kitâb'a da, daha evvel inzâl buyurduğu Kitâb(lar)a da îmân getirin!

Her kim Allâh'a ve (O'nun) meleklerine ve Kitâblarına ve resûllerine ve Âhiret Günü'ne kâfirlik ederse, uzak, pek uzak bir dalâl(et/sapıklık) ile sapmış sapmış gitmiştir.

137-139. Şunlar ki îmân(larını ikrâr) ettiler, sonra tuttular küfre gittiler, sonra yine îmân(larını ikrâr) ettiler, sonra yine küfre gittiler, sonra da küfrde ileri gittiler; (bu nedenle) Allâh onları mağfiret/[aff]edecek de değil, doğru bir yola çıkaracak da değildir. Müjdele (!) münâfıklara ki, onlara elîm [çok acı] bir azâb var.

Onlar ki, mü'minleri bırakarak kâfirlerin velâyetine [dostluğuna-himâyesine] tutunuyorlar; izzeti [kuvveti/üstünlüğü] onların yanında mı arıyorlar? Fakat izzet tamâmıyla Allâh'ındır.

140-141. O size Kitâbında şunu da indir(ip emret)miştir: Allâh'ın âyetleri (hakkında münâsebetsiz sözler edildiği)ni işittinizmi; (onların) hakkları(nın) inkâr ediliyor ve onlarla eğleniliyor (olduğunu duydunuzmu), artık o heriflerin yanlarında oturmayın; –tâ ki (ondan) başka bir lakırdıya dalsınlar– çünkü o(nlarla oturmaya devâm ettiğiniz) zamân siz de onlar gibisiniz (demek)dir.

Şübhesiz ki Allâh o münâfıklarla kâfirleri cehennemde toplayacak, (hem de) topunu bir. Onlar ki, sizi gözet(leyip bekl)iyorlar; eğer Allâh'tan size bir fetih [başarı]

(nasîb) olursa, "Berâber değil miydik?! (O hâlde bu zaferin ganîmetinden bizim de payımız olmalı!)" diyecekler ve eğer kâfirlere bir nasîb düşerse, "Biz sizden üstün gelmedik mi [fırsat elimizdeydi, mü'minlerle birlikte biz de size karşı savaşsaydık sizi mağlûb etmez miydik?! Ama biz sizin için kaleyi içerden fethettik; mü'minleri yardımsız bıraktık, onların kalblerine zaaf düşürdük, siz de bu sâyede gâlib geldiniz (de böylece)] sizi mü'minlerden kurtarmadık mı?! (Öyleyse bu zaferin ganîmetinden bizim de bir payımız olmalı!)" diyecekler.

Artık Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü Allâh beyniniz/ [aranız]de hükmünü verir ve elbette kâfirler için mü'minler aleyhine bir yol [fırsat/delîl] verecek değil.

142-143. Her hâlde [doğrusu] münâfıklar Allâh'a hud'a [hîle] yapmaya çalışırlar; –Allâh[20] da hud'a/[hîle]larını başlarına geçirir– namaza kalktıkları vakit de üşene üşene kalkarlar, halka gösteriş yaparlar; yoksa Allâh'ı pek az hatıra getirirler. (Mü'minlerle kâfirler) ara(sın)da müzebzeb [mütereddid/karârsız-şaşkın] bir hâldedirler; ne onlara, ne onlara... Her kimi de Allâh şaşırtı(p saptırı)rsa, artık ona sen yol bulamazsın.

144. Ey o bütün îmân edenler! Mü'minleri bırakıp da kâfirleri başlarınıza geçirmeyin;[21] ister misiniz ki, Allâh için

---

20 Meâl'de, *Allâh* lafzıyla karşılanan *huve* zamîri, *O* demektir. (E.Ö)

21 Meâl'de, *başlarınıza geçirmeyin* diye çevirilen *lâ tettehızû... evliyâe* kelimesi, –Elmalılı Hamdi Yazır'ın Âl-i 'İmrân/28'de ve bu âyetin tefsîri sadedinde (III/1503) doğru olarak tercüme ettiği üzere– *evliyâ/velîler edinmeyin* anlamına, *velî* ise *dost, hâmi ve müttefik/yardımcı* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

aleyhinizde açık bir saltanat [sultân/hüccet] husûle getiresiniz?!

145-146. Her hâlde [şübhesiz] münâfıklar, cehennemin en alt tabakasındadırlar. İhtimâli yok, onlara (yardım edecek) bir (kimse de, onları) kurtaracak (bir şahıs) da bulamazsın. Ancak tevbe edip hâllerini düzelten ve Allâh'a sarılıp dînlerini Allâh için hâlis kılan kimseler müstesnâ [hâriç]; çünkü bunlar mü'minlerle berâberdir, mü'minlere ise Allâh azîm [çok büyük] bir ecir [mükâfât] verecektir.

147. Siz şükreder, îmân ederseniz Allâh size azâbı n'idecek!? Hâlbuki Allâh şükrü bilir bir alîm bulunuyor.

148-149. Allâh fenâ sözün açıklanmasını sevmez, –mazlûm olan başka– Allâh semî [işiten], basîr [gören/âşinâ] bulunuyor; bir hayrı açık (o)lar(ak yaparsanız) veyâ giz(lice iş)lerseniz yâhûd (size yapılan) bir kötülüğü affederseniz, şübhe yok ki Allâh affı çok bir kadîr bulunuyor.

150-151. O kimseler ki; ne Allâh'ı tanırlar, ne peygamberlerini [Allâh'a ve O'nun resûllerine küfrederler] ve o kimseler ki; Allâh'ı tanımak, lâkin peygamberlerini tanımayıp ayırmak isterler ve o kimseler ki; "Peygamberlerin[22] ba'zısına inanırız, ba'zısını tanımayız" derler ve böyle küfr ile îmân[23] arasında bir yol tutmak isterler.

---

22 Âyette, *peygamberlerin* kelimesinin karşılığı yoktur. Ayrıca, âyetin çevirisinde başka fazlalıklar ve problemler de vardır; ibâreye şöyle karşılık verilebilir: *Onlar ki, Allâh'a ve O'nun resûllerine küfrederler ve Allâh ile O'nun resûllerinin arasını ayırmayı irâde ederler de, "Ba'zısına îmân ederiz, ba'zısına küfrederiz" derler ve böylece arada bir yol tutmayı irâde ederler.* (E.Ö)

23 Âyette, *küfr ile îmân* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

İşte bunlar, hakkâ [mutlak] kâfirdirler. Biz de kâfirler için mühîn [alçaltıcı] bir azâb hazırlamışızdır.

152. Allâh'a ve (O'nun) peygamberlerine îmân eden ve (–kimine inanıp kimini inkâr ederek–) peygamberlerinden[24] [onlardan] hiç birinin arasını ayırmayan kimselere gelince, işte bunların –yarın kendilerine– ecir/[mükâfât]lerini vereceğiz[25] [verecektir]. Ve Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

153-154. Ehl-i Kitâb(dan yehûdîler) senden üzerlerine semâ/[gök]dan (–semâvî bir hatt ile yazılmış mücessem–) bir kitâb indirivermeni istiyorlar. Çok görme! Mûsâ'ya bundan daha büyüğünü teklîf ettiler: "Allâh'ı bize açıktan göster!" dediler de, zulmleri (sebebi)yle kendilerini yıldırım çarptı. Sonra, kendilerine o kadar açık mu'cizeler gelmişken, tuttular dana/[buzağı]ya taptılar.
Derken Biz bunlardan (dolayı azâb etmeyip kendilerini) affettik de, Mûsâ'ya kâhir bir saltanat [açık bir sultân/delîl: nüfûzu açık bir hâkimiyyet] verdik ve mîsâk-(ların)a[26] [taahhüdlerine] bağlanmaları için Tûr'u [Sînâ dağı'nı] üstlerine kaldırdık da, "Girin secdelere kapanarak [boyun eğerek] o kapıya!" dedik onlara, hem "Sebt [Cum'ârtesi] günü(nün hürmetine) tecâvüz etmeyin!" dedik de onlara, kendilerinden ağır bir mîsâk [söz/taahhüd] aldık.

---

24 Meâl'de, *peygamberlerinden* diye çevirilen *minhum* lafzı, *onlardan* anlamına gelir. (E.Ö)

25 Meâl'de, *vereceğiz* diye çevirilen *yu'tî* kelimesi, *verecektir* anlamına gelir. (E.Ö)

26 Meâl'de, *mîsâka* şeklinde eksik çevirilen *mîsâqıhim* kelimesi, *mîsâklarına* anlamına gelir. (E.Ö)

155-159. Bunun üzerine mîsâk/[taahhüd]larını nakzet/[çiğne]-meleri ve Allâh'ın âyâtına [âyetlerine] küfrleri ve enbiyâyı [nebîleri] nâhak yere katilleri [hakksız yere öldürmeleri] ve "Kalblerimiz kılıflı" demeleri sebebiyle... –ki doğrusu Allâh o(nların) kalblerin(in) üzerini küfr(de ısrâr ve inâd etme)leri (sebebi)yle tab'etmiş/[mühürlemiş]tir [küfrü onlara tabî'at yapmıştır] de onun için îmâna gelmezler, meğer ki pek az– yine küfrleri ve Meryem'e karşı azîm [çok büyük] bir bühtân [iftirâ] (atıp çirkin sözler) söylemeleri ve, "Biz (güyâ) Allâh'ın resûlü (!) (olan yâhûd Allâh'ın resûlü olduğunu iddiâ eden) Mesîh Îsâ ibn Meryem'i katlettik" demeleri sebebiyle (Biz de belâlarını verdik).

Hâlbuki o'nu [Îsâ'yı] ne katlettiler, ne salbetti/[astı]ller, velâkin kendilerine bir benzetme yapıldı ve filhakîka [hakîkat şu ki], onda [bu husûsta] ihtilâf edenler, bundan dolayı şekk [şübhe] içindedirler, ona [bu husûsa] dâir bir ilmleri yoktur, ancak zann ardında giderler. Hâlbuki o'nu [Îsâ'yı] yakînen katletmediler (veyâ o mes'eleye dâir kesin bilgileri yoktur); doğrusu [aksine] Allâh o'nu Kendine doğru ref' eyledi [yüce bir ma'nevî mertebeye eriştirdi/yükseltti]. Allâh bir azîz [mutlak gâlib], hakîm [hikmetli] bulunuyor.

Ve (nitekim) Ehl-i Kitâb'dan [yehûdî ve hristiyanlardan] hiç biri yoktur ki, –celâlim hakkı için– (kendilerinin) ölümünden evvel o'na [Îsâ'ya] mutlak(a) îmân edecek [îmân etmek mecbûriyetinde] olmasın; (aksi takdîrde) Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü de o, (onların) aleyhlerine şâhid olacak.

160-161. Hâsılı, o yehûdî olanların, zâlimlikleri ve (Allâh yolundan dönmeleri ve) bir çoklarını (da) Allâh yolundan

çevirmeleri, nehyedildikleri hâlde ribâ [fâiz] almaları ve halkın emvâlini [mallarını] hakksızlıkla yemeleri sebebleriyledir ki, evvelce onlara helâl kılınmış (tayyibâtı, yâni) birçok pak ve hoş ni'metleri kendilerine harâm ettik ve kâfir (olarak) kalanlarına elîm [çok acı] bir azâb hazırladık.

162. Lâkin (yehûdîlerin) içlerinden ilmde rusûhu [*râsihı* vahye ittibâ ederek onun üzerinde mütemekkin/sâbit] olanlarla mü'minler, senden evvel indirilen(ler)le berâber sana indirilene de îmân ediyorlar. Hele o namaza devâm eden kullarıma bak! Onlar ve zekât(ı) verenler, Allâh'a ve Âhiret Günü'ne inanan bütün mü'minler (var ya), işte hep bunlara yarın azîm [çok büyük] bir ecir [mükâfât] vereceğiz.

163-165. Filhakîka [hakîkat şu ki], Biz sana [yâ Muhammed] öyle vahy indirdik ki, (tıpkı) Nûh'a ve o'ndan sonra gelen bütün peygamberlere vahyettiğimiz gibi; hem İbrâhîm'e, İsmâîl'e, İshâk'a, Ya'kûb'a, esbât'a [onların soyundan gelenlere], Îsâ'ya, Eyyûb'a, Yûnus'a, Hârûn'a, Süleymân'a vahyettiğimiz, hem Dâvûd'a Zebûr'u [bir zebûr] verdiğimiz gibi, hem gerek sana evvelce naklettiğimiz resûlleri ve gerek nakletmediğimiz resûlleri gönderdiğimiz gibi, hem de Allâh'ın Mûsâ'ya kelâm söylemesi gibi.

(Bunların tümü) hep rahmet müjdecileri, azâb habercileri olarak gönderilmiş peygamberler, ki artık insânlar için Allâh'a karşı peygamberlerden sonra bir i'tizâr [ma'zeret] bahânesi olamasın. Allâh azîz [mutlak gâlib], hakîm [hikmetli] bulunuyor.

166. Lâkin, Allâh bilhassa sana indirdiğiyle şehâdet ediyor

ki, onu [Kur'ân'ı] Kendi ilm-i sübhânisiyle[27] indirdi; melekler de şehâdet ediyorlar. Maahâzâ [böyle olmakla birlikte] (başka şâhide ihtiyâc yoktur, zîrâ) Allâh'ın şâhid olması kâfidir.

167. Şübhesiz ki küfredip Allâh yolundan menedenler hakktan saptılar, (hem de) uzak (bir şekilde) saptılar.

168-169. Şübhesiz küfr [inkâr] edip hakksızlık [zulm] edenleri Allâh mağfiret edecek [bağışlayacak] değil, cehennem yolundan başka bir yola (sevkedip) çıkaracak da değil. Onlar ebediyyen onda muhalled [kalacaklar]; bu da Allâh'a nazaran kolay bulunuyor.

170. Ey insânlar! Hakîkat(en) size Rabbinizden hakk ile (o) Resûl geldi. Hakkınızda hayr(lı) olma(sı ve cehennemden kurtulma)k için hemen o'na îmân edin! Ve eğer küfredecek olursanız, şübhe yok ki göklerde ve yerde ne varsa Allâh'ın ve Allâh alîm [her şeyi bilen], hakîm [her işi hikmet olan] bulunuyor.

171. Ey Ehl-i Kitâb [hristiyanlar]! Dîninizde ğulüvv etmeyin [ifrâta gitmeyin]; Allâh'a karşı hakk olmayanı söylemeyin; Mesîh Îsâ ibn Meryem sâde(ce) Allâh'ın resûlü ve Meryem'e ilkâ eylediği kelimesi (yâni, Allâh'ın "Ol!" demesiyle olan bir varlık) ve O'ndan bir rûhtur [babasız doğmuştur], başka birşey değil. Gelin Allâh'a ve (O'nun) resûllerine îmân getirin (de; ne "İlâhlar", ne de "Allâh) üç(tür)" demeyin, (bundan) vazgeçin, hakkınızda hayrlı olur. Allâh ancak bir tek ilâhtır. O sübhân(dır)/bir veledi [çocuğu] olmaktan münezzehtir. Gök-

27 Meâl'de, *ilm-i sübhânisiyle* diye çevirilen *ilmihî* lafzı, *ilmiyle* demektir. (E.Ö)

lerde ve yerde ne varsa O'nun, vekîl (olarak) de Allâh yeter.

172-173. Hiçbir zamân (Îsâ) Mesîh de Allâh'ın bir kulu olmaktan çekinmez, melâike-i mukarrebîn [Allâh'a yakın olan melekler] de.
Ve her kim O'na ibâdetten çekinir ve kibirlenirse [büyüklük taslarsa], bilsin ki O yarın hepsini toplayıp huzûruna haşredecek.
İşte o zamân o îmân edip salâh işlemiş olanlara ecir/[mükâfât]lerini tamâmıyla ödeyecek, hem de fazlın/[lütfun]dan onlara ziyâdesini verecek.
Ammâ, o kibirlerine yediremeyip (Allâh'a ibâdetten) çekinenleri, elîm [çok acı] bir azâb ile ta'zîb edecek [azâblandıracak] ve onlar[28] Allâh'a karşı kendilerine ne bir hâmî, ne de bir yardımcı bulamayacaklar.

174-175. Ey insânlar! Bakın size Rabbinizden burhân [apaçık bir delîl] (olan Muhammed) geldi; size açık bir nûr (olan Kur'ân'ı) indirdik. İmdi, kimler Allâh'a îmân edip bu (Kur'â)na sarılırlarsa, yarın (Allâh) onları taraf-ı ilâhîsinden[29] mutlak bir rahmet içine koyacak, –(ayrıca) bir de fazl [lütuf] (var)– ve onları doğru(ca) Kendisine varan bir yolun yolcusu edecek.

176. Senden (kelâle/babasız ve çocuksuz ölen kimse hakkında) fetvâ istiyorlar.
De ki: "Allâh size kelâle [babası ve çocuğu olmayan [olmaksızın ölen kimse]] hakkında şöyle fetvâ veriyor: Bir

---

28 Meâl'de karşılık verilmeyen *lehum* lafzına karşılık, *onlar* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

29 Meâl'de, *taraf-ı ilâhîsinden* diye çevirilen *minhu* lafzı, *Kendinden/tarafından* demektir. (E.Ö)

kişi ölür, çocuğu yok (da) bir kızkardeşi var(sa) buna, (ölenin) terekesinin yarısı (verilir; terkenin diğer yarısı ise, varsa asabesine, yoksa o da redden kızkardeşine verilir). O (ise, babası ve çocuğu bulunmayan kızkardeşinin ölmesi durumun)da buna vâris olur (ve terekenin tümünü alır).

"Bunun [ölen erkeğin] çocuğu yoksa, eğer iki kızkardeşi varsa bunlara, onun terekesinin üçte-ikisi (düşer; kalan üçte-bir ise, varsa asabeye, yoksa o da redden iki kız kardeşe verilir). Eğer (ölen erkeğin) erkekli-dişili kardeşleri varsa o vakit, erkeğe iki dişi payı kadar (verilerek paylaştırılır)".

Şaşırıyorsunuz [şaşırmayasınız] diye Allâh size (hükümlerini) beyân buyuruyor [bildiriyor]. Allâh her şeye alîm/ [vâkıf]dir.

5. MÂİDE SÛRESİ

MEDENÎ, 120 ÂYET

§

Adını, havârîleri tarafından istenen *mâide*'den [*yemekli sofra*'dan] ve Îsâ'nın (a.s) bununla ilgili du'âsından alan sûre, mü'minlere ictimâî ve ma'nevî sorumluluklarını yerine getirmeleri çağrısı ile başlamakta ve insânın –rabbi'l-âlemîn olan– Allâh'a kesin bağımlılığını hatırlatarak sona ermektedir.

Ayrıca mü'minler, –sûrede sıkca vurgulanan yehûdî ve hristiyanların peygamberleri tarafından kendilerine teblîğ edilen hakîkatleri çarpıttıkları ve terkettikleri, böylece Kitâb-ı Mukaddes'in asıl mesajıyla ilgilerinin kalmadığı gerçeğinin bir netîcesi olarak– yehûdî ve hristiyanları velî edinmemeleri husûsunda da uyarılmaktadır; çünkü yehûdîler, kalben kör ve sağır kesilmişler, hristiyanlar da Îsâ'yı ilâhlaştırmışlardır.

Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân edip sâlih amel işleyenlerin, Âhiret'te [öteki dünyâda/gelecek hayâtta] korkudan emîn olacakları ve mahzûn olmayacakları bu sûrede de vurgulanmıştır.

Sûrenin en dikkat çekici ifâdesi ise, ***İşte bugün sizin için dîninizi kemâle yetirdim, üzerinizdeki ni'metimi tamâma erdirdim ve size dîn olarak islâm(ı/Allâh'a teslîmiyyeti seçip on)a rızâ verdim*** (Mâide/3) âyetidir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Ey o bütün îmân edenler! Akid/[andlaşma/sözleşme ve yükümlülük]lerinizi îfâ ediniz!

(Hacc ve umre için) ihrâma girdiğinizde avı helâl say(ıp avlan)mamanız şartıyla, size en'âm behâiminin [deve, sığır, davar cinsinin] âtide [aşağıda] okunacak olanlardan maada/[başka]sı helâl kılındı. Şübhe yok ki Allâh ne isterse hükmeder.

2. Ey o bütün îmân edenler! Ne Allâh'ın şe'âiri/[hacc alâmetleri-menâsikleri]ne, ne şehr-i harâma [savaşın harâm olduğu aylara], ne kurbânlık (olarak Ka'be'ye gönderilen) hediyelere, ne gerdanlıklarına [özellikle kurbânlık nişânesi olarak boyunlarına gerdanlık takılan hayvânlara], ne de mevlâ/[Rabb]larının gerek fazlı/[lütfu]nı ve gerek rızâsını arayarak Beyt-i Harâm'a [Ka'be'ye] doğru gelenlere sakın hürmetsizlik etmeyin; ihrâmdan çıktığınız zamân isterseniz avlanın.
Sizi Mescid-i Harâm'dan menettiler diye bir takımlarına karşı beslediğiniz kin, sakın sizi tecâvüze sevketmesin! Birr [iyilik/hayr] ve takvâ üzere yardımlaşın, günâh ve taaddi [düşmânlık/suç] üzere yardımlaşmayın! Allâh(ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek azâbın)dan kork(up itâ'atsizlikten korun)un; çünkü Allâh'ın ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] çok şiddetlidir.

3. Size şunlar harâm kılındı: Ölü [*meyte:* leş/ölü doğan yavrular], (akan/akıtılan) kan, hınzîr [domuz] eti, Allâh'tan başkasının nâmına boğazlanan, bir de boğulmuş yâhûd vurulmuş yâhûd (yukardan düşüp) yuvarlanmış yâhûd süsülmüş [boynuzlanmış] yâhûd canavar [yırtıcı hayvân veyâ kuş] (tarafından) yırt(ılarak parçalan)mış olup da canı üzerinde iken kes(e)medikleriniz ve (hürmet ve ta'zîm için) dikil(m)i(ş olan) taşlar üzerinde boğazlanan (hayvân)lar ve zarlarla kısmet paylaşmanız [fal oklarıyla işleriniz hakkında kısmet aramanız: falcılık yapmanız veyâ zarlarla kumar oynamanız-piyango çekmeniz].

Hep bunlar birer fısk (yoldan çıkıştır).
Bugün kâfirler dîninizi söndürebilmekten ümîdlerini kestiler. Onlardan korkmayın, yalnız Benden korkun! İşte bugün sizin için dîninizi kemâle yetirdim, üzerinizdeki ni'metimi tamâma erdirdim ve size dîn olarak islâm(ı/Allâh'a teslîmiyyeti seçip on)a rızâ verdim.
Şu kadar ki, her kim son derece açlık hâlinde (olup) çâresiz kalır da –günâha meyl(etme) [arzû/iştah duyma ve zarûret miktârını aşma] maksadı olmaksızın– o (harâm kılına)nlardan yemeye muztarr [mecbûr] olursa, elbette Allâh (ona karşı) ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

4. Sana soruyorlar; kendileri için helâl kılınan(ların) ne(ler olduğunu).
De ki: "Sizin için bütün pak ni'metler helâl kılındı".
Alıştırarak ve Allâh'ın size öğrettiğinden öğreterek yetiştirdiğiniz (köpek, doğan, şâhin, atmaca gibi) avcı hayvânların da size tutuverdiklerinden yeyin ve üzerine bismillâh çekin ve Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un; çünkü Allâh'ın muhâsebesi [hesâb sorması] çok sür'atlidir.

5. Bugün pak (ve temiz) ni'metler sizin için helâl kılındı; hem, kendilerine Kitâb verilen ümmetlerin taam/[avladıkları ve boğazladık]ları size helâl(dir; onların avladıklarını ve kestiklerini yiyebilirsiniz), sizin taamlarınız [yiyecekleriniz, kestikleriniz ve avladıklarınız] da onlara helâl(dir; onlara yedirebilirsiniz). Mü'min kadınların hürr olanlarıyla, sizden evvel Kitâb verilen ümmetlerin hürr kadınları da –iffetlerinizi muhâfaza ederek, zinâ etmeksizin, gizli dost tutmaksızın kendilerine mehirlerini verip nikâhladığınız takdîrde– size helâldir.

Ve her kim şerî'atin ahkâmını tanımazsa[1] (veyâ Allâh'ın vahdâniyyetine küfrederse) her hâlde [şübhesiz] bütün işlediği (ameller) heder (olup gitmiş)dir ve Âhiret'te o, hüsrân/[ziyân]da kalanlardandır.

6. Ey o bütün îmân edenler! Namaza kalkacağınız vakit, yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi (yıkayın) ve başlarınıza meshedip her iki topuğa [aşık/tarak kemiklerine] kadar ayaklarınızı (da meshedin veyâ) yıkayın; cünübseniz tastamâm yıkanın; eğer hasta veyâ seferde olursunuz veyâ biriniz hâcet yerinden [tuvâletten] gelir veyâ kadınlara dokunur/[cinsî münâsebette bulunur]sunuz da suya gücünüz yetmezse [su bulamazsanız], o vakit de temiz bir toprağa [*sa'îden tayyiben:* tayyib bir sa'îde] teyemmüm [kasd] edin [yönelin] (ve) niyetle[2] ondan yüzlerinize ve ellerinize mesheyleyin!
Allâh'ın murâdı sizi sıkıntıya koşmak değil, velâkin O sizi (ma'nen) pampak etmek ve üzerinizdeki ni'metini tamâmlamak istiyor, ki şükredesiniz.

7. Allâh'ın üzerinizdeki ni'metini ve sizi, *Semi'nâ ve ata'nâ* [işittik/kabûl ve itâ'at ettik] dediğiniz vakit bağladığı mîsâkını [taahhüdünü] unutmayın, Allâh(ın azâbın)dan korkun (ve isyândan korunun), çünkü Allâh bütün sînelerin künhünü bilir.

8. Ey o bütün îmân edenler! Allâh için duran hâkimler, adâlet numûnesi şâhidler olunuz ve sakın bir kavme (olan) buğzunuz [öfkeniz] sizi adâletsizliğe sevketmesin! Adâ-

---

1 Meâl'de, *Ve her kim şerî'atin ahkâmını tanımazsa* diye çevirilen *ve men yekfur bi'l-îmâni* ibâresinin lafzî karşılığı, *Kim o îmâna küfrederse/îmânı inkâr ederse* şeklindedir. (E.Ö)

2 *Niyetle* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

let(e ri'âyet) edin, takvâya en yakın olan odur. (Emir ve nehiylerine ri'âyet ederek) Allâh(ın azâbın)tan kork(up isyândan korun)un, (yâni) muttakî olun, çünkü Allâh her ne yaparsanız habîr/[haberdâr]dir.

9. Allâh, o îmân edip sâlih amelleri yapan kullarına şöyle va'd buyurdu: Hem mağfiret [bağışlanma/korunma] var onlara, hem ecr-i azîm [çok büyük bir mükâfât].

10. Küfredip âyetlerimizi tekzîb edenlere de şu(nu va'detti): Onlar ashâb-ı cahîm [çok alevli ateşin/cehennemin mahkûmları].

11. Ey o bütün îmân edenler! Anın Allâh'ın üzerinizdeki o ni'metini, ki bir vakit size bir kavm el uzatmayı kurmuştu da O, bunların ellerini size dokunmaktan menetmişti. Siz hep Allâh'a (sığınıp) korunun ve mü'minler yalnız Allâh'a (güvenip) dayansınlar!

12. Celâli hakkı için ki Allâh Benî-İsrâîl'den [İsrâîloğulları'ndan] mîsâk [kuvvetli söz/taahhüd] almıştı –ve içlerinden on iki nakîb [temsilci/emîn-güvenilir kefîl] göndermiştik– ve Allâh (şöyle) buyurmuştu: "Haberiniz olsun Ben (yardımımla) sizinle berâberim. Celâlim hakkı için, eğer siz namazı kılar, zekâtı verir ve resûllerime inanır, kendilerine kuvvetle yardım eder ve Allâh'a karz-ı hasenle ikrâz muâmelesi yaparsanız [güzel bir ödünç/borc verirseniz: malın en iyisini seçip Allâh rızâsı için ihlâs ile hayra sarfederseniz], elbette tarafınızdan kabâhatlerinizi kefâretlerim [örtüp bağışlarım] ve mutlak(a) sizi altından nehirler akar cennetlere korum.

Bundan sonra da içinizden her kim nankörlük eder(se)/küfre saparsa, artık düz yolun ortasında sapmış, kendini zâyi etmiş olur".

13. Sonra bu mîsâklarını [taahhüdlerini/kuvvetli sözlerini] nakzettik/[çiğnedik]leri içindir ki, Biz onları la'netledik [rahmetimizden tardedip mahrûm ettik] ve kalblerini kaskatı ettik; (o nedenle) kelimeleri yerlerinden oynatarak tahrîf ederler.
İhtâr edildikleri hakîkatlerden hazz almayı unuttular [nasîblenmeyi terkettiler]. İçlerinden pek azı müstesnâ [hâriç] olmak üzere onlardan dâimâ bir hâinliğe muttali olur dursun. Yine (de) sen onlar(ın yaptıkların)dan (ötürü üzülme), affet [vazgeç] ve aldırma, çünkü Allâh ihsân eden/[güzel davranan]leri sever.

14. "Biz nasârâyız [hristiyanlarız]" diyenlerden de mîsâk/[taahhüd]larını almıştık. Derken bunlar da ihtâr edildikleri hakîkatlerin bir çoğunu unuttu/[terkettiJlar; Biz de aralarına [hristiyanların arasına] Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar sürecek buğz u adâvet [nefret ve düşmânlık] bıraktık.
Yarın (Âhiret'te) Allâh onlara, ne san'atlar yaptıklarını haber verecek [yapıp durdukları yanlışların/kötülüklerin karşılığını verecek/onları şiddetle cezâlandıracak].

15-16. Ey (Tevrât ve İncîl ile taahhüdleri alınmış) Ehl-i Kitâb! Şimdi size Resûlümüz (Muhammed) geldi; Kitâbınızın[3] gizlemekte olduğunuz birçok yerlerini sizlere beyân ediyor [bildiriyor/ortaya koyuyor], bir çoğundan da (vaz)geçi(p yüzünüze vurmu)yor. İşte size Allâh'tan bir nûr (ve) bir parlak Kitâb geldi; (ki) Allâh bununla rıdvânı [rızâsı]

3 Meâl'de, *Kitâbınızın* diye çevirilen *mine'l-kitâbi* ibâresi, –Elmalılı Hamdi Yazır'ın Tefsîr metninde *o mensûb olduğunuz Kitâb münderecâtından* (III/1608) şeklinde açıkladığı üzere– *o Kitâb'dan* anlamına gelir. (E.Ö)

ardınca gideni, selâmet yollarına doğrultacak ve izniyle [irâdesiyle veyâ tevfîkiyle] onları zulmet/[karanlık]lerden nûra [aydınlığa] çıkarıp doğru bir yola koyacak.

17. Kasem [yemîn] olsun ki küfretti şunlar; "Allâh, o Meryem'in oğlu Mesîh'tir" diyenler.
De ki: "Eğer Allâh Meryem'in oğlu Mesîh'i ve anasını ve arz/[yer]da bulunanların hepsini helâk etmek murâd edersе, O'ndan kim birşey kurtarabilir?! Bütün göklerin ve yerin ve aralarında ne varsa hepsinin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı] Allâh'ın; dilediğini yaratır ve Allâh her şeye kadîrdir [dâimâ güç yetirendir]".

18. Bir de, yehûd(îler, "Biz Allâh'ın oğulları; yâni sevgilileriyiz" dediler) ve nasârâ [hristiyanlar] (da aynı iddiâda bulunarak), "Biz Allâh'ın oğulları ve sevgilileriyiz" dediler.
De ki: "Öyle de niçin size günâhlarınız (dolayısıy)la azâb ediyor?"
Doğrusu siz (de diğerleri gibi) O'nun yarattıklarından bir(er) beşersiniz. (Allâh) dilediğine [lâyık olana] mağfiret ediyor, dilediğine [hakk edene] azâb; göklerin ve yerin ve aralarındakilerin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı] bütün(üyle) Allâh'ındır, nihâyet dönüş de O'nadır.

19. Ey Ehl-i Kitâb! Peygamberlerin arası(nın) kesildiği/bilinmez hâle geldiği bir fetret zamânında, bakınız size Resûlümüz geldi, tatlı ve acı hakîkatleri size beyân ediyor [bildiriyor], (ki) "Bize ne beşâretle sevindirecek bir müjdeci, ne ihtâr ile gocunduracak bir inzâr/[uyarı]cı gelmedi" demeyesiniz. İşte size hem beşîr [müjdeci], hem nezîr [uyarıcı] bir peygamber[4] geldi. Ve Allâh her şeye kadîr/[gücü yeten]dir.

---

4 Âyette, *bir peygamber* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

20-21. Bir vakit de Mûsâ, kavmine şöyle demişti: "Ey kavmim! Allâh'ın size olan ni'metini düşünün, zîrâ içinizde peygamberler vücûda getirdi ve sizi mülûk [irâdesi elinde hürr kişiler] yaptı ve size âlemîn/[insânlar]den hiç birine vermediği şeyi verdi. Ey kavmim! Haydi Allâh'ın sizin için yazdığı [takdîr ettiği/girmenizi emrettiği] Arz-ı Mukaddes'e [Şam ve Filistin topraklarına] girin ve arkanıza dönmeyin, ki (sonra) hüsrâna düşerek [ziyân ederek] berbâd [perîşân] olursunuz".

22. (Onlar,) "Yâ Mûsâ!" dediler, "Orada bir kavm var, hepsi cebbâr [güçlü-kuvvetli]; onlar oradan çıkmadıkca biz oraya giremeyiz, şâyed çıkarlarsa biz de gireriz".

23. Onların o korktukları kimselerden –Allâh'ın ni'met-i îmânına [îmân ni'metine] kavuşturduğu– iki er çıktı dedi(ler) ki: "Üzerlerine hücûm edin, kapıyı tutun, bir kere ona girdinizmi, muhakkak gâlibsinizdir. Haydin Allâh'a mütevvekkil olun [güvenip dayanın], gerçekten mü'minlerseniz".

24. (Fakat ötekiler,) "Yâ Mûsâ!" dediler, "Onlar orada bulundukca biz oraya ebedâ [aslâ] giremeyiz. Haydi sen Rabbinle git, ikiniz harbedin! Biz işte burada oturu(yo)ruz".

25. (Mûsâ) dedi (ki): "Yâ Rabb! Görüyorsun ben nefsim/[kendim]le kardeşimden başkasına söz geçiremiyorum; artık bizimle o fâsık/[itâ'atten çıkıp isyâna dalmış]lar kavminin arasını (hükmünle) ayır!"

26. (Allâh) buyurdu ki: "Artık orası onlara 40 yıl harâm kılındı [onlar oraya 40 sene/uzun süre giremeyecekler/girmekten mahrûm kalacaklar]; oldukları yerde sersem sersem dönüp duracaklar. Artık acıma o fâsık [itâ'atten çıkmış isyânkâr] kavme!"

27-29. Hem onlara Âdem'in iki oğlunun [Hâbil ile Kâbil'in] kıssasını hakkıyla [hakîkati göstermek üzere] oku: Hani ikisi (de) birer yakınlık takdîm ettiler de birinden kabûl edildi, diğerinden edilmedi.
(Bunun üzerine, takdîmi kabûl edilmeyen Kâbil, Hâbil'e,) "Seni mutlak(a) öldürürüm" dedi.
Öbürü, "Yok!" dedi, "Allâh ancak muttakîlerden [emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhlardan korunanlardan] kabûl buyurur. Kasem [yemîn] ederim ki, sen beni öldürmek için bana el uzatsan da, ben seni öldürmek için sana el uzatacak değilim; ben rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] olan Allâh(ın azâbın)tan korkarım. Ben isterim ki; sen benim günâhımı [beni öldürme günâhını] da, (takdîm ettiğin yakınlığın kabûl edilmemesine sebeb olan) kendi günâh(lar)ını da yüklenip (Allâh'ın huzûruna öylece) varasın da, o ateşe lâyıklardan olasın. (Günâhkâr ve isyânkâr) zâlimlerin cezâsı işte budur".

30. Bunun üzerine (Kâbil'in) nefsi [hasedi-ihtirâsı] kendisine, kardeşini öldürmeyi kolay gösterdi; tuttu onu öldürdü. –Artık hüsrâna düşen/[kaybeden]lerden olmuştu.– (Yanısıra, kardeşinin cesedini ne yapacağını da bilmiyordu.)

31. Derken Allâh bir karga gönderdi, yeri deşiyordu, ki ona, kardeşinin cesedini nasıl (gömüp) örteceğini göstersin. (Bunu gören Kâbil,) "Eyvâh!" dedi, "Şu karga kadar olup da, kardeşimin cesedini (gömüp) örtemedim ha!"
Artık pişmânlığa düşenlerden olmuştu.

32. Bu ecil/[sebeb]den Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] Kitâb'da bildirmiştik ki: Her kim bir nefsi [insânı], (kasden öldürdüğü) bir nefs [insân] mukâbili veyâ yeryüzünde bir fe-

sâdı olmaksızın öldürürse, sanki bütün insânları öldürmüş gibi olur; kim de bir adamın hayâtını kurtarırsa, bütün insânların hayâtını kurtarmış gibi olur.
Celâlim hakkı için, resûllerimiz onlara beyyine/[apaçık delîl]llerle geldiler de, sonra içlerinden bir çoğu bütün bunların arkasından hâlâ yeryüzünde fesâd ve cinâyette[5] isrâf etmekte bulunuyor/[aşırı gidip haddi aşıyor]lar.

33-34. Fakat Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne (karşı) harbetmeye kalkışan ve (günâh ve isyân ile) yeryüzünde fesâd (çıkarmay)a çalışanların cezâsı, taktîl olunma/[öldürülme]larından veyâ asılmalarından veyâ ellerinin-ayaklarının çapraz kesilmesinden (yâhûd muhâlefetleri/döneklikleri sebebiyle ellerinin-ayaklarının kesilmesinden) veyâ bulundukları yerden nefyedilme/[sürülme]lerinden başka birşey olmaz; -bu, onlara dünyâda çekecekleri bir zillettir, Âhiret'te ise kendilerine azîm [çok büyük/dehşetli] bir azâb vardır- ancak elinize geçirmezden evvel tevbe edenleri olursa, biliniz ki Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

35. Ey o bütün îmân edenler! Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un ve (sâlih amel ve tâ'at ile) O'na yaklaşmaya vesîle arayın ve O'nun yolunda mücâhede [cehd ü gayret] edin ki felâha [murâda/başarıya/umduğunuza] erebilesiniz.

36-37. Şübhesiz o küfredenler (yokmu), bütün arzda/[yeryüzün]deki ve onunla birlikte[6] daha bir o kadarı onların olsa da, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nün azâbından kurtulmak

---

5 Âyette, *fesâd ve cinâyette* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

6 Meâl'in aslında atlanan *meahû* lafzına karşılık, ***onunla birlikte*** ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

için fidye verecek olsalar, kendilerinden kabûl edilmez. Onlara elîm [çok acı] bir azâb vardır; (onlar) ateşten çıkmak isteyecekler, fakat ondan çıkacak değillerdir, onlara boyuna (sürüp) gidecek bir azâb vardır.

38-39. Hırsızlık eden erkek ve hırsızlık eden kadın(ın –hırsızlığı) sâbit oldumu– ellerini kesin; kazandıklarına cezâen [yaptıklarına karşılık olarak] Allâh'tan kelepçek (olmak üzere); –çünkü Allâh azîz/[kudretli]dir, hakîm/[hikmetli]dir– böyle iken, her kim de işlediği zulmün [yaptığı hırsızlığın] (ve elinin kesilmesinin) arkasından tevbe edip salâha döner(ek düzelir)se, Allâh elbette tevbesini kabûl buyurur; çünkü Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dır, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

40. Bilmez misin ki, Allâh(ın; –ki) bütün semâvât u arz(ın) mülkü [göklerin ve yerin egemenliği] O'nun– dilediğini azâba çeker, dilediğinin günâhını örter olduğunu? Allâh her şeye kadîrdir [gücü yetendir].

41-42. Ey o şânlı[7] Resûl! Seni mahzûn etmesin o küfrde yarış edenler; gerek o ağızlarıyla, *Âmennâ* [biz îmân ettik] deyip de kalbleri mü'min olmayanlardan olsun ve gerek yehûdî olanlardan.

Onlar yalancılık etmek için dinlerler; sana gelmeyen diğer bir kavm için dinlerler, yerli-yerinde söylenen kelimeleri sonradan tahrîf ederler, (aralarında hükmetmen için sana gelenlere de,) "Size böyle fetvâ verilirse tutun, verilmezse sakının!" (diyerek küfr telkîn e)derler.

Kim ki Allâh onun fitneye [dalâlete] düşmesini murâd etmiştir, sen ihtimâli yok onun lehine Allâh'tan zerrece bir şeye mâlik olamazsın.

---

7 Âyette, *şanlı* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

Onlar öyle kimselerdir ki, Allâh kalblerini tathîr etmek [temizlemeyi] murâd etmemiştir. Onların dünyâda hakkları bir zillet, Âhiret'te de hakkları azîm [çok büyük/dehşetli] bir azâbdır; (zîrâ onlar) boyuna yalancılık için dinlerler, boyuna harâm yerler.

Artık sana gelirlerse, ister aralarında hükmet, ister kendilerinden yüzçevir, –eğer yüzçevirirsen sana hiçbir zarar edemezler– şâyed hükmedersen aralarında adâletle hükmet, çünkü Allâh adâlet edenleri sever.

43. Yanlarında Tevrât, onda (da) hükmullâh [Allâh'ın hükmü] dururken seni nasıl hakem yapıyorlar, sonra arkasından ne diye dönüyorlar?! Öylelerin(in) mü'minlerle alâkası yok (veyâ işte onlar –kendi Kitâblarına bile– mü'min olmayanlardır).

44. Filvâki [hakîkaten] Biz Tevrât'ı indirdik, onda bir hidâyet, bir nûr vardı. Müslim [Allâh'a teslîm] olan nebiyyûn [nebîler] yehûdîlere onunla hükmederlerdi, rabbâniyyûn [ilm ve velâyet erbâbı olanlar] ve ahbâr [istikâmet üzere olan yehûdî fukahâsı] da –Kitâbullâh'ın [Allâh'ın Kitâbı'nın] muhâfazasına me'mûr edilmiş olmaları ve üzerine nâzır ve murâkıb [gözcü] bulunmaları hasebiyle– (onunla) hükmederlerdi.

(Onun için ey İsrâîloğulları,) artık insânlardan korkmayın, Benden korkun; Benim âyetlerimi birkaç paraya değişmeyin ey hâkimler; (çünkü) her kim Allâh'ın indirdiği ahkâm [hükümler] ile hükmetmezse onlar hep kâfirdirler.

45. Hem onda [Tevrât'ta] üzerlerine şöyle yaz(ıp farz kıl)dık: Cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak,[8] dişe

8 Meâl'de atlanan *el-üzüne bi'l-üzüni* ibâresine karşılık, *kulağa kulak* ifâdesini –Tefsîr'den (III/1690) alarak– metne dâhil ettik. (E.Ö)

diş, cerh/[yaralama]ler birbirine kısâstır. Kim de bu hakkını sadakasına say(ıp bağışl)arsa o, ona kefâret olur ve her kim Allâh'ın indirdiği ahkâm [hükümler] ile hükmetmezse, onlar hep (günâhkâr-isyânkâr) zâlimlerdir.

46-47. Arkadan da o peygamberlerin[9] iz/[ilke-öğreti]leri üzerinde Meryem'in oğlu Îsâ'yı gönderdik –bir tasdîkci olmak üzere önündeki Tevrât için– ve o'na İncîl'i verdik, içinde bir hidâyet [yol gösterici] ve nûr [aydınlatıcı] ve önündeki Tevrât'ı musaddık [tasdîkleyici] ve bir irşâd ve mev'ıze [öğüt] olarak muttakîler [Allâh'a itâ'atsizlikten korunacaklar] için; (öyleyse) Ehl-i İncîl de, onun içinde Allâh'ın indirdiğiyle hükmetsin ve kim Allâh'ın indirdiğiyle hükmetmezse, hep onlar [dîn/[itâ'at]den çıkmış] (isyânkâr kimselerdir)/fâsıklardır.

48. Sana da bu hakk Kitâb'ı indirdik [sana da Kitâb'ı hakk ile/hakkı beyân etmek üzere/bir maksada binâen indirdik], Kitâb cinsinden önünde olan(lar)ı musaddık [tasdîkleyici] ve üzer(ler)ine nigahbân [gözcü-belirleyici] hâkim olmak üzere; onun için sen de aralarında Allâh'ın indirdiğiyle hükmet, bu sana gelen hakktan ayrılıp da onların arzûları arkasından gitme!

Her biriniz için bir şir'a [değişen hükümler] yaptık, bir de minhâc [sâbit/değişmez esâslar]. Allâh dilese idi hepinizi bir tek ümmet kılar/[yapar]dı; lâkin sizi, her birinize verdiği şeyde imtihân edecek. O hâlde durmayın, hayrlara (koşup) yarış edin, nihâyet dönümünüz hep Allâh'adır; o vakit O sizlere nelerde ihtilâf ediyor idiğinizi haber verecektir.

---

9 Meâl'de, *o peygamberlerin* diye karşılık verilen *hum* zamîri, *onların* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

49-50. Ve (bir de) şu emri indirdik:[10] "Aralarında sırf Allâh'ın indirdiği ile hükmet, keyiflerine tâbi olma ve onlardan sakın; Allâh'ın sana[11] indirdiği ahkâmın [hükümlerin] bir (tek)inden (bile) seni şaşırtmasınlar".

Yine yüzçevirirlerse bil ki, Allâh onların –ba'zı günâhları sebebiyle– başlarına mutlaka bir musîbet getirmek istiyor.

Ve her hâlde [şübhesiz] insânlardan bir çoğu fâsık/[itâ'atten çıkıp isyâna dalmışlar; durmuşlar da câhiliyet devrinin[12] hükmünü mü istiyorlar? Kimmiş Allâh'tan daha güzel hüküm verecek?! Fakat bunu, yakîn [kesin ilm/i'tikâd] şânından olan bir kavm anlar.

51. Ey bütün îmân edenler! Yehûd(îler) ile nasârâyı [hristiyanları] yâr [dost/hâmî] tutmayın; onlar ancak birbirlerinin (yâni, yehûdîler yehûdîlerin, hristiyanlar da hristiyanların) yâranıdırlar. İçinizden her kim onlara yardaklık ederse, muhakkak onlardan ma'dûddur [sayılır]. Allâh ise (nifâk-küfr ile) zulmedenleri doğru yola çıkarmaz.

52-53. Onun için yüreklerinde nifâk illeti [maraz/hastalık] olanları görürsün ki, onların içine koşar dururlar; "Ne yapalım, tersine bir devrin başımıza dönmesinden korkuyoruz" derler.

Me'mûl [umulur] ki Allâh yakında o fethi veyâ nezd-i ilâhîsinden [indinden/yanından] bir emir [iş] ihsân ediverir de, nefs/[gönül]lerinde gizlediklerine pişmân olurlar. Mü'minler de, "Ha [bakın]" derler, "şunlar mı o sizinle berâ-

---

10 Meâl'de atlanan *ileyke* lafzına karşılık, *sana* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

11 Âyette, *şu emri indirdik* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

12 Âyette, *devrinin* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

ber olduklarına olanca yemînleriyle Allâh'a yemîn edenler?" Bütün çabaladık/[amel]ları boşuna gitti de, hüsrân [ziyân] içinde kaldılar.

54. Ey o bütün îmân edenler! İçinizden kim dîninden dönerse duysun (ki), Allâh onun yerine öyle bir kavm getirecek ki, Allâh onları sever, onlar (da) Allâh'ı severler; mü'minlere karşı boyunları aşağıda [alçak gönüllü ve merhametli], kâfirlere karşı başları yukarıda; Allâh yolunda mücâhede [cehd ü gayret] ederler; dil uzatanın levminden [kınamasından] korkmazlar. İşte o, Allâh'ın fazlı/[lütfu]dır, onu dilediğine verir ve Allâh(ın lütf u ihsânı çok ve) vâsi/[geniş]dir, (her şeyi de) alîm/[bilen]dir.

55-56. Sizin velîniz [dostunuz-hâmîniz] evvel(â) Allâh, sonra (O'nun) Resûlü, sonra o îmân etmiş olanlardır, ki namaza devâm ederler ve rükû hâlinde [boyun eğmiş oldukları hâlde] zekât verirler ve her kim Allâh(a) ve (O'nun) Resûlü'ne ve[13] îmân edenlere yâr olursa, şübhe yok ki Allâh(ın) hizbi/[taraftarı]dır ancak gâlib olacaklar.

57. Ey o bütün îmân edenler! Ne o sizden evvel Kitâb verilen (yehûdî ve hristiyan)lerden dîninizi eğlence ve oyuncak yerine tutanları, ne de diğer kâfirleri dost tutmayın; Allâh(ın azâbın)tan kork(up isyândan korun)un eğer mü'minlerseniz.

58. Namaza (çağrı için) ezan okuduğunuz zamân onu bir eğlence ve oyun yerine koyuyorlar; bu işte, onların akıllarını ermez bir gürûh olmalarından.

59. De ki: "Ey Ehl-i Kitâb! Siz sırf şunun için bizden hoşlanmıyorsunuz: Biz Allâh'a îmân ettiğimiz gibi, hem kendi-

13 Meâl'de atlanan *ve* bağlacını metne koyduk. (E.Ö)

mize indirilene, hem de daha evvel indirilmiş olan(lar)a îmân etmekteyiz, sizin ise ekseriniz fâsıksınız [tâ'atten çıkmış isyâna dalmış kimselersiniz]".

60. De ki: "Size Allâh yanında cezâca ondan daha fenâsını haber vereyim mi: O kimseler ki; Allâh kendilerine la'net (edip rahmetinden tard)etmiş, ğazabına uğratmış, onlardan maymunlar, hınzîr/[domuz]lar, tâğûta [şeytâna] tapanlar yapmış. İşte bunlar, mevkîce daha fenâ ve düz yoldan daha (çok uzaklaşan) sapkındırlar.

61-63. (Ey mü'minler!) Size geldiklerinde de (o yehûdî münâfıkları), *Âmennâ* [biz îmân ettik] derler, hâlbuki kâfir girmişler, kâfir çıkmışlardır. Neler ketmediyor [gizliyor] idiklerini ise, Allâh kendilerinden daha iyi bilir.
(Ey Muhammed veyâ ey muhâtab!) Onlardan bir çoğunu görürsün ki; günâha girmek, zulmetmek ve harâm yemekte sür'at yarışı yaparlar, her hâlde [doğrusu] ne fenâ yaparlar. Bâri rabbâniyyûn [velâyet erbâbı olanlar] ve ahbâr [yehûdî fukahâsı] bunları günâh (işleyip yalan) söylemekten ve harâm yemekten nehyetseler. Ne fenâ san'ata alışmışlar [amelleri/davranışları, yâni rabbânî ve ahbârın onları günâh işlemekten ve harâm yemekten nehyetmemeleri hakîkaten ne kadar kötü]!

64. Bir de yehûdîler, (–mü'minlerin fakr u zarûret içinde bulunmaları hasebiyle–) "Allâh'ın eli bağlı [sıkı] (olmalı)" dediler (veyâ "Muhammed'in ilâhı fakîr olmalı, onun için Muhammed'i ve ashâbını fakr uzarûretten kurtaramıyor" demek sûretiyle müslümanlarla alay ettiler) ve dedikleriyle elleri (hayrdan yana) bağlandı ve mel'un [la'netli/rahmetten tardedilmiş] oldular. Hayır! O'nun iki eli de açık [O'nda cimrilikten eser bile yoktur, aksine son dere-

ce cömerttir]; dilediği gibi bahşediyor. Celâlim hakkı için, sana Rabbinden indirilen onlardan bir çoğunun tuğyânını [azgınlığını] ve küfrünü artıracaktır.
Maamâfih [bunun yanısıra] Biz onların arasına Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne[14] kadar sürecek buğz ve adâvet [nefret ve düşmânlık] bıraktık. Her ne zamân harb için bir yangın tutuşturdularsa Allâh onu söndürdü. Hep yeryüzünde fesâd için koşarlar, Allâh ise müfsid/[fesâdcı kimse]leri sevmez.

65-66. Eğer Ehl-i Kitâb îmân etselerdi, Allâh(ın azâbın)tan kork(up itâ'atsizlikten/isyândan korun)salardı, şübhesiz kabâhatlerini kefâretler [örtüp bağışlar] ve kendilerini na'îm [ni'met] cennetlerine koyardık; eğer onlar Tevrât'ı ve İncîl'i ve Rabb'leri tarafından kendilerine sâir [diğer] indirileni doğru tutsalardı [uygulasalardı/tatbîk etselerdi], elbette hem üstlerinden yerlerdi, hem ayaklarının altından [bolluk içinde olurlardı]. İçlerinden mu'tedil [âdil ve doğru] bir ümmet yok değil, lâkin çoğu ne kötü işler yapıyorlar.

67. Ey şânlı[15] Resûl! Sana Rabbinden her indirileni teblîğ et, –etmezsen O'nun risâletini edâ etmiş olmazsın– Allâh seni (küfreden) insânlardan koruyacak. Emîn ol Allâh kâfirleri murâdlarına erdirmeyecek.

68-69. De ki: "Ey Ehl-i Kitâb [yehûdî ve hristiyanlar]! Siz Tevrât'ı ve İncîl'i ve daha size Rabbinizden indirileni [Kur'ân'ı] tu-

---

14 Meâl'de, –âyette bulunan– *yevmi'l-qıyâmeti* ibâresindeki *yevm* kelimesi atlanarak ibâre, *Kıyâmet'e* şeklinde eksik çevirilmiştir. O nedenle, *Kıyâmet'e* kelimesi yerine, –ibârenin tam karşılığı olan– *Kıyâmet Günü'ne* ifâdesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

15 Âyette, *şanlı* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

tup icrâ etmedikce, (sağlam ve mûteber) hiçbir şey (üzerinde) değilsiniz".

Celâlim hakkı için (ey Peygamber) sana Rabbinden indirilen {bu Kur'ân}, onlardan bir çoğunun tuğyânı/{azgınlığı}nı ve küfrünü artıracak. O hâlde kâfirlere acıyacağın tutmasın; şübhe yok ki îmân edenler ve yehûdîler, sâbiîler, nasrânîler [hristiyanlar]... (evet), bunlar içinden her kim Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân edip sâlih olarak çalışırsa, artık onlara korku yoktur ve onlar mahzûn olacak değillerdir.

70-71. Celâlim hakkı için, Benî-İsrâîl'in [İsrâîloğulları'nın] mîsâkını [taahhüdünü] (bu îmân esâsı üzerine) aldık ve kendilerine resûller gönderdik. (Fakat) canlarının istemediği bir hüküm ile bir resûl geldikce onlara, bir takımına 'yalancı' dediler, bir takımını da (yalanlamakla kalmayıp) öldürüyorlardı; hem (de işledikleri cinâyetlerden dolayı) başlarına bir fitne [belâ ve musîbet/azâb] kopmayacak sandılar da, (hakkın delîllerine) kör ve (hakîkatin sesine) sağır kesildiler; sonra Allâh tevbelerini kabûl buyurdu, sonra içlerinden bir çoğu yine (hakka karşı) kör ve sağır kesildiler. Şimdi de Allâh görüyor ne yapıyorlar.

72. Elbette küfretti şunlar, "Allâh Meryem'in oğlu (Îsâ) Mesîh'tir" diyenler. Hâlbuki (Îsâ) Mesîh şöyle demişti: "Ey Benî-İsrâîl [İsrâîloğulları]! Hep Allâh'a ibâdet ediniz, –muhakkak ki O[16] benim de rabbim, sizin de rabbiniz– Allâh'a kim şirk koşarsa, Allâh ona cenneti[17] harâm etmiş-

16 Meâl'de atlanan *innehû* lafzına karşılık, *muhakkak ki O* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

17 Matbû nüshada *cennetini* şeklinde dizilen bu kelime, Osmanlıca nüshada *cenneti* şeklinde yazılmıştır ki doğrusu da budur. (E.Ö)

tir ve (onun) varacağı yer ateştir ve zâlimlerin ensârı [yardımcısı] yoktur".

73-74. Elbette küfretti şunlar, "Allâh üçün üçüncüsü" diyenler. Hâlbuki bir tek ilâhtan başka ilâh yok. Eğer bu dediklerinden vazgeçmezlerse, elbette içlerinden kâfir (olarak) kalanlarına şübhesiz ki bir elîm [çok acı] azâb dokunacaktır. (Öyleyse) daha [hâlâ] tevbe edip [Allâh'a yönelip] istiğfâr etmeyecek/[bağışlanma dilemeyecek]ler mi? Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

75-76. Meryem'in oğlu (Îsâ) Mesîh –başka birşey değil– sâde(ce beşer) bir resûldür, kendisinden evvel de birçok resûller geçti, anası da gâyet doğru bir kadın(dı), ikisi de (–her beşer/insân gibi–) yemek yerlerdi.
Bak Biz âyetlerimizi [âyetleri] onlara nasıl açık anlatıyoruz, sonra da bak onlar (bu apaçık hakk ve hakîkatten) nasıl (saptırılıp) çeviriliyorlar!
De ki: "Yâ!.. Daha siz Allâh'ı bırakıyorsunuz da; size kendiliklerinden ne bir zarara, ne bir faydaya mâlik olmayan (âciz) şeylere mi tapıyorsunuz? Hâlbuki Allâh (öyle mi): işiten, bilen ancak O".

77. De ki: "Ey Ehl-i Kitâb! Dîninizde hakksız (yere) ifrâta dalmayın; bundan evvel şaş(ır)mış, bir çoklarını da şaşırtmış ve yolun doğrusundan sapmış bir kavmin hevâları ardından gitmeyin!"

78-79. Benî-İsrâîl'den [İsrâîloğulları'ndan] o küfredenler hem Dâvûd'un, hem Meryem'in oğlu Îsâ'nın lisânıyla tel'in edildi/[la'netlendiller. Bu, onların isyân etmeleri ve hakkın hudûdunu tecâvüz eder olmaları sebebiyle idi. (Onlar,) işledikleri bir münker/[çirkin bir şeyden (birbirlerini neh-

yedip) vazgeç(ir)mezlerdi.[18] Filhakîka [hakîkaten] ne fenâ yapıyorlardı.

80-81. Onlardan, (yâni, îmân iddiâsında bulunan Ehl-i Kitâb'dan) bir çoğunu görürsün ki, (Resûlullâh'a ve mü'minlere duydukları kin ve nefretten ötürü,) Allâh'ı(n birliğini inkârda diretip hakîkati) tanımayan (müşrik)lara yardaklık ederler; elbette nefslerinin kendileri için (Kıyâmet/kalkım Günü'ne) takdîm ettiği (şu) hediye ne çirkin: Allâh onlara ğazab etti ve azâbda muhalled/[sürekli]dir onlar. Eğer Allâh(a) ve Peygamber'e [Nebî'ye] ve o'na indirilene îmânları olsa idi, o(nları, yâni müşrik) kâfirleri yâr tutmazlardı. Lâkin onların çoğu [onlardan bir çoğu] îmândan uzak (olup itâ'atten çıkmış ve isyâna dalmış kimselerdir, yâni) fâsıklardır.

82-84. Nâsın [insânların] mü'minlere adâvet/[düşmânlık]ce en şiddetlisini, her hâlde [kesinlikle] yehûdîlerle müşrikler bulacaksın.

(İnsânların) mü'minlere meveddet/[sevgi]ce en yakınlarını da her hâlde [kesinlikle], "Biz nasârâyız [hristiyanlarız]" diyenler bulacaksın; (bunun) sebebi (ise şudur): Çünkü bunların içinde âlim[19] keşişler ve târik-i dünyâ[20] [dünyâdan el-etek çekmiş] râhibler vardır ve bunlar kibretmez/[büyüklük taslamaz]ler; Peygamber'e indirileni dinledikleri zamân da (onların) gözlerini görürsün ki, –âşinâ çık-

---

18 Meâl'de, *işledikleri bir münkerden vazgeçmezlerdi* diye çevirilen *kânû lâ yetenâhevne 'an-münkerin fe'alûbu* ibâresi, Tefsîr metninde (III/1787), *Yaptıkları bir münkerden birbirlerini nehyetmezlerdi* şeklinde tercüme edilmiştir, ki bu daha uygundur. (E.Ö)

19 Âyette, *âlim* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

20 Âyette, *târik-i dünyâ* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

tıkları hakktan (dolayı)– yaşlar(la) dolup boşan(ır ve Allâh'a yakar)arak, "Yâ Rabbenâ!" derler, "İnandık/îmân getirdik, şimdi Sen bizi şehâdet getirenlerle berâber yaz [kıl/yap/eyle]!"

(Ardından da derler ki:) "Hem biz niye îmân etmeyelim Allâh'a ve bu bize gelen hakka, bütün emelimiz Rabbimizin bizi sâlihîn [dürüst ve erdemli kimseler] zümresinin maiyyetine koyması [arasına dâhil etmesi] iken?"

85-86. Böyle demelerine mukâbil Allâh da kendilerine sevâb [mükâfât] olarak altından ırmaklar akan cennetleri verdi, içlerinde muhalled [sürekli] kalmak üzere onlar; ki işte muhsin/[güzel hareket eden]lere mükâfât odur. Küfredip âyetlerimizi tekzîb eyle/[yalanla]yenler ise, onlar hep ashâb-ı cahîmdirler [çok alevli ateşin/cehennemin mahkûmlarıdırlar].

87-88. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'ın size helâl kıldığı ni'metlerin hoşlarını [*tayyibâtı:* temiz-hoş şeyleri] kendinize harâm etmeyin, (harâmı helâl, helâli harâm kılarak) aşırı da gitmeyin, çünkü Allâh (harâmı helâl, helâli harâm kılarak) aşırı gidenleri sevmez. (Öyleyse) hem Allâh'ın size merzûk kıldığı [rızk olarak verdiği] ni'metlerden helâl ve hoş olarak yeyin, hem de Kendisine mü'min [îmân etmiş] bulunduğunuz Allâh(ın emir ve nehiylerine, helâl ve harâmına ri'âyetle azâbın)tan kork(up isyândan korun)un!

89. Allâh sizi, yemînlerinizde (bilmeyerek ettiğiniz) lağv [hatâ] ile muâhaze etmez [sorumlu tutmaz], velâkin bile bile akdettiğiniz (yalan) yemînlerle sizi muâhaze buyurur. Bunun da kefâreti, çoluğunuza-çocuğunuza yedirdiğiniz (yemeğ)in orta derecesinden on fakîri doyurmak yâhûd

giydirmek yâhûd bir esîr [köle veyâ câriye] âzâd etmektir. Bunlara gücü yetmeyen (kimse ise, peşpeşe) üç gün oruc tutar. İşte (bile bile yalan yere) yemîn ettiğiniz (ve bozduğunuz) vakit, yemînlerinizin kefâreti bu. Bununla berâber, yemînlerinizi gözetin [kasden yalan yere yemîn etmeyin].

Böyle beyân ediyor [bildiriyor/ortaya koyuyor] Allâh size âyetlerini ki şükredesiniz.

90-91. Ey o bütün îmân edenler! İçki, kumar, putlar, kısmet çekilen zarlar hep şeytân işi murdâr bir şeydir, onun için siz on(lar)dan kaçının ki yakayı kurtarasınız. (Başka yollarla olduğu gibi) içki ve kumar (yoluyla) da şeytân sırf aranıza adâvet [düşmânlık] ve kin düşürmeyi ve sizi Allâh'ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymayı ister. Artık (bu pisliklerden) vazgeçiyorsunuz değil mi?

92. (O hâlde) Allâh'ı dinleyi(p itâ'at edi)n, Peygamber'i [Resûl'ü] dinleyi(p itâ'at edi)n de (muhâlefetten) sakının; eğer kulak asmazsanız biliniz ki, Resûlümüze düşen sâde(ce) açık bir teblîğden ibârettir.

93. Îmân edip de salâhlı salâhlı iş (ve amel)ler yapan kimseler, bundan böyle (harâmdan-muhâlefetten) sakındıkları ve îmânlarında sebât ile sâlih sâlih iş (ve amel)lerine devâm eyledikleri, sonra takvâlarında ve îmânlarında rusuh buldukları [sâbitleşip kesinliğe eriştikleri], sonra bu takvâ ile berâber her yaptığını güzel yapan ihsân mertebesine erdikleri takdîrde, mukaddemâ [önceden] tattıklarında(n dolayı) kendilerine bir beis yoktur. Allâh muhsin/[güzel hareket eden]leri sever.

94. Ey o bütün îmân edenler! Haberiniz olsun, Allâh ğaybda [kalbinin derinliklerinden gelerek/hulûs-i kalb ile] Kendi-

sin(in azâbın)den korkanları meydâna çıkarmak için muhakkak ki sizleri (ihrâmda iken) av gibi bir şeyle imtihân edecek, bir av bolluğu ki, isteseniz elleriniz de yetişebilecek, mızraklarınız da. Kim bunun üzerine tecâvüzde bulunursa, işte ona elîm [çok acı] bir azâb var.

95. Ey o bütün îmân edenler! Sizler ihrâmda iken (kara) avı öldürmeyin, içinizden her kim onu amden [kasden] öldürürse ona, mevâşî/[yabânî hayvân]den öldürdüğünün misli bir cezâ vardır, ki Ka'be'ye vâsıl olmuş bir kurbânlık olmak üzere, –buna aranızdan adâlet sâhibi iki adam hükmeder– veyâ bir kefâret vardır, ki o nisbette fukarâyı doyurmak veyâ onun dengi oruc tutmaktır. Tâ ki bu sûretle ettiğinin vebâlini tatsın. Allâh geçmişi aff buyurdu, fakat kim bir daha (ihrâmlıyken karada av) yaparsa Allâh ondan onun intikâmını alacak; (zîrâ) Allâh azîz/[yenilmez kudret sâhibi]dir, intikâmı vardır.

96. Deniz, (göl ve nehirlerdeki su hayvânlarının) avı ve yemesi (ihrâmlı iken de) size helâl kılındı ki, size ve seyyâr [yolcu] olanlarınıza medâr olsun [fayda olmak üzere]. Kara avı ise, ihrâmda bulunduğunuz müddetce üzerinize harâm kılındı. Hep huzûruna haşroluna/[toplana]cağınız Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un!

97. Allâh Ka'be'yi; o Beyt-i Harâm'ı insânlar için bir medâr-ı hayât kıldı [dîn ve dünyâları için bir uyanış/canlanma vesîlesi yaptı], o şehr-i harâmı [savaşın harâm olduğu ayları] da, o boyunları bağsız ve bağlı kurbânlıkları da. Bütün bunlar şunu bilesiniz içindir ki, Allâh göklerdekini ve yerdekini bilir ve hakîkat(en) Allâh her şeye alîm/[vâkıf]dir.

98. Ma'lûmunuz olsun ki, hakîkaten şedîdü'l-ikâb/[cezâsı-ce-

zâlandırması çok şiddetli olan]dır Allâh. Hem de hakîkaten ğafûr [çok bağışlayıcı] ve rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır] Allâh.

99. Peygamber'in [Resûl'ün] üzerindeki (vazîfe) ancak bir teblîğdir. Açıkladığınız ve gizlediğiniz şeylerin hepsini bilecek olan ise, ancak Allâh'tır.

100. De ki: "(Ey aklını doğru kullanıp ibret alan kişi! Allâh katında; şahıslarda, amellerde, mallarda, hâsılı herhangi bir şeyde) murdârla [*habîs:* pis/kötü ile] temiz [*tayyib:* iyi/güzel/hoş] bir olmaz; murdârın çokluğu tuhafına da gitse; (zîrâ, tayyib olan az, habîs olan çoktan hayrlıdır). O hâlde ey temiz özü, düşünür beyni olanlar! Allâh'a (isyândan) korunun ki felâha eresiniz".

101-102. Ey o bütün îmân edenler! Öyle şeylerden suâl etmeyin, ki size açılı(p açıklanı)rsa fenânıza gidecektir; hâlbuki Kur'ân indirilmekte iken sorarsanız, onlar size açılır, (cevâbı verilir de kederlenirsiniz, pişmân olursunuz). Allâh (sizi) onlardan şimdilik[21] aff [mu'âf] buyurdu; Allâh ğafûr [bağışlayıcı], halîm/[hilm sâhibi/müsâmahalı]dır. Filvâki [hakîkaten] öyle mes'eleleri sizden evvel bir kavm sordu da, sonra o yüzden kâfir oldular.

103-104. Ne bahîre, ne sâibe, ne vasîle, ne hâm (adı altında hayvânlar)dan hiç birini(n harâm kılınmasını) Allâh meşrû kılmadı, lâkin küfretmekte olan kimseler (bunların harâm olduklarını iddiâ edip) Allâh nâmına (o) yalan(ı) söyleyerek O'na iftirâ ediyorlar. Çoklarının da aklı ermez; bunlara, "Gelin Allâh'ın indirdiği ahkâma [hükümlere] ve Peygamber'e!" denildiği zamân da, "Bize, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyler yeter" diyorlar. Ya

21 Âyette, *şimdilik* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

ataları birşey bilmez ve doğru yola gitmezler idiyse de mi (onlara uyacaklar)?

105. Ey o bütün îmân edenler! Sizler kendinizi düzeltmeye bakın, siz doğru gittikten sonra öte taraftan sapanlar size bir ziyân dokunduramaz. Hepinizin (dönüp dolaşıp huzûruna) varacağı, nihâyet Allâh; o vakit (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) haber verecek O size neler yapıyordunuz.

106. Ey o bütün îmân edenler! (Emrolunduğunuz şeylerden biri de;) herhangi birinize ölüm hâli geldiği o vasiyyet zamânı aranızdaki şehâdet(tir. Böyle durumlarda), ya kendinizden adâlet sâhibi iki adam(ı) veyâ yeryüzünde[22] yolculuk ediyordunuz da ölüm musîbeti başınıza geldiyse, sizin gayrinizden iki diğeri(ni vasiyyetinize şâhid tutmalısınız, şâhidler de şehâdeti dosdoğru edâ etmeli)dir. Bunları namazdan sonra alıkorsunuz şübhelendiğiniz takdîrde şöyle yemîn ederler: "Billâhi! Hısım (ve akrabâ) da olsa yemînimizi hiçbir bedele değişmeyiz, Allâh'ın şehâdetini ketm de etmeyiz [gizlemeyiz de], (eğer gizlersek) biz o takdîrde şübhesiz vebâle girenlerden oluruz".

107. Eğer bunların [o ikisinin/iki şâhidin] bir vebâle müstahakk olduklarına vukûf hâsıl edilirse [günâh işledikleri/yalan söyledikleri veyâ gerçeği gizledikleri ortaya çıkarsa], o vakit ercâh olan [yapılması gereken] (şudur): Bu iki (kişi)nin yerine, bunların aleyhlerinde bulundukları mukâbil [karşı] taraftan diğer iki kişi dikilir, şöyle yemîn ederler: "Billâhi! Bizim şehâdetimiz, onların şehâdetinden daha doğrudur ve (biz) hakkı tecâvüz etmedik [çiğneme-

22 Meâl'de atlanan *fi'l-ard* lafzına karşılık, *yeryüzünde* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

dik]; (eğer çiğnersek) şübhesiz o takdîrde zâlimlerden oluruz".

108-109. Bu işte, şehâdeti olduğu gibi edâ etmelerine veyâ yemînlerinden sonra yemînlerinin reddedilmesinden korkmalarına en yakın bir çâredir. Allâh(ın o günün)dan korkun ve iyi dinleyin; –çünkü Allâh fâsık/[tâ'atten çıkmış isyânkâr]lar gürûhunu doğru yola çıkarmaz– o gün ki, Allâh bütün resûlleri toplayacak da, "Size ne cevâb verildi?" buyuracak, "(Ümmetlerimizin kalblerinde gizlediklerine ve) biz(im ardımızdan neler yaptıklarına dâir biz)de ilm yok, Sensin allâmu'l-ğuyûb [ğaybları çok iyi bilen] Sen" diyecekler.

110. Allâh(ın şöyle) buyurduğu [buyuracağı] vakit(ten sakının): "Yâ Îsâ ibn Meryem! Sana ve vâlidene [anana] olan ni'metimi düşün: Hani seni Rûhu'l-Kudüs ile müeyyed kıldım [Cebrâîl ile takviye ettim], nâsa [insânlara] kelâm söylüyordun; hem beşikte, hem yetişkin iken; ve hani sana kitâbet(i/Kitâb'ı), hikmet(i), Tevrât(ı) ve İncîl(i) öğret(miş)tim; ve hani Benim iznimle çamurdan kuş biçimi gibi (birşey) tas(ar)l(ayıp yap)ıyordun, içine üflüyordun da Benim iznimle bir kuş oluveriyordu; (ve hani) hem anadan doğma a'mâyı [körü] ve (hem de) abraşı [alaca hastalığını] Benim iznimle iyi ediyordun; ve hani ölüleri Benim iznimle (diriltip) hayâta çıkarıyordun; ve hani senden Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] defetmiştim. O vakit ki onlara o açık mu'cizeleri getirmiştin de, içlerinden kâfirlik edenler şöyle demişti: "Bu apaçık bir sihrden [yanıltmadan/göz boyamadan] başka birşey değil".

111. Ve hani, "Bana ve Resûlüm (Îsâ'y)e îmân edin!" diye havâriyyûna [havârîlere] ilhâm etmiştim [kalblerine, Al-

lâh'ın ortaktan münezzeh olduğu hakîkatini tasdîk arzûsu yerleştirmiştim].
(Onlar da,) "Îmân ettik; bizim (şekksiz-)şübhesiz (Allâh'a) müslim/[teslîm olmuş kimseller olduğumuza şâhid ol!" demişlerdi.

112. Bir vakit de o havâriyyûn [havârîler], "Yâ Îsâ ibn Meryem! Rabbin bize semâ/[gök]dan bir mâide [yemekli sofra] indirebilir [bir sofra indirilmesi talebine icâbet eder] mi?" demişlerdi.
(Îsâ,) "Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un eğer mü'minseniz" dedi.

113. (Bunun üzerine havârîler,) "Biz" dediler, "istiyoruz ki, ondan yiyelim, kalblerimiz itmi'nân [sükûn] bulsun da, senin bize doğru söylediğini bilelim ve ona şehâdet edenlerden olalım".

114. Îsâ ibn Meryem [Meryem'in oğlu Îsâ] şöyle yalvardı: "Yâ Allâh! Ey bizim yegâne Rabbimiz! Bize semâ/[gök]dan bir mâide [yemekli sofra] indir ki, (onun indiği gün) bizim için –hem evvelimiz, hem âhirimiz [sonramız] için– bir bayram ve (Senden bir âyet, yânî) kudretinden bir nişâne [alâmet] ola ve bizleri merzûk eyle [rızklandır]; ki Sen hayru'r-râzıkînsin [rızk verenlerin en hayrlısısın/ hakîkatte rızk verici sâdece Sensin]".

115. Allâh buyurdu ki: "Ben onu sizlere elbette indiririm; fakat ondan sonra içinizden her kim nankörlük ederse artık onu, (bu dünyâda) âlemîn/[insânlar]den hiç birine yapmayacağım bir azâb ile ta'zîb ederim [azâblandırırım]".

116-118. Hem Allâh(ın şöyle) buyurduğu [buyuracağı] vakit(ten sakının): "Ey Meryem'in oğlu Îsâ! Sen mi dedin o insân-

lara, 'Beni ve anamı Allâh'ın yanında [dûnundan/berisinden] iki ilâh edinin!' diye?"
(Îsâ,) "Hâşâ!" der, "Münezzeh(sin)/sübhânsın yâ Rabb![23] Benim için hakk olmayan bir sözü söylemekliğim [söylemem] bana yakışmaz, eğer söyledimse elbette ma'lûmundur. Sen benim nefsimdekini bilirsin, ben ise Senin zâtın/[nefsin]dakini bilmem. Şübhesiz ki Sen allâmu'l-ğuyûbsun [ğaybları çok iyi bilensin]. Sen bana ne emrettinse, ben onlara ancak onu söyledim; hep '(Benim de) rabbim ve (sizin de) rabbiniz (olan) Allâh'a kulluk edin!' dedim ve içlerinde bulunduğum müddetce üzerlerinde şâhid idim; vaktâ [ne zamân] ki beni (vefât ettirip) içlerinden aldın, üzerlerinde murâkıb [gözcü] (olarak) ancak Sen kaldın ve zâten Sen her şeye şâhidsin. Eğer onlara azâb edersen, şübhe yok ki (onlar) Senin kulların (oldukları hâlde başkalarına ibâdet etmekle azâbı hakk etmiş)dırlar ve eğer kendilerine mağfiret kılarsan yine şübhe yok ki Sen o azîz [yenilmez kudret sâhibi], hakîm/[hikmet sâhibi]sin".

119. Allâh buyurur ki: "Bu işte, (ahidlerinde duran, akidlerini yerine getiren) sâdık/[doğrullara sadâkatlerinin fayda vereceği gündür. Onlara altından ırmaklar akar cennetler var, ebediyyen içlerinde kalmak üzere onlar. Allâh onlardan râzı olmuş, onlar da Allâh'tan râzı; işte o fevz-i azîm [büyük başarı/kurtuluş] bu!"

120. Allâh'ındır bütün o göklerin ve yerin ve bunlarda ne varsa hepsinin mülkü [hükümrânlığı] ve O her şeye kadîr, (hem de) dâimâ kadîrdir.[24]

---

23 Âyette, *yâ Rabb* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

24 Âyette, *kadîr* veyâ *kadîrdir* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

6. EN'ÂM SÛRESİ

MEDENÎ, 165 ÂYET

§

Adı, müşrik Arabların putlarına/ilâhlarına adadıkları hayvânlarla ilgili birtakım bâtıl inanç ve uygulamalarına yapılan (136-146. âyetler arasındaki) atıflardan alınmış olan sûrenin büyük bir kısmı, yaratılmış varlıklara yâhûd hayâlî güçlere ilâhî ya da yarı-ilâhî vasıflar izâfe etme eğilimine karşı çok yönlü bir reddiye mâhiyetinde olup reddiyenin özü de, Allâh'ın vahdâniyyetinin [biricikliğinin/eşsizliğinin] ortaya konulmasıdır.

Resûlullâh Muhammed'in (s.a) de –herkes gibi– bir beşer olduğunu; olağan-üstü hiçbir güce sâhib olmadığını, gaybı bilmediğini; yalnızca kendisine vahyedilene tâbi olduğunu vurgulayan pasaj, sûrenin en göze çarpan ifâdelerinden birini teşkil etmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Hamd, (yalnızca) o Allâh'ın hakkıdır ki, gökleri ve yeri yarattı, zulmet/[karanlık]leri ve nûru [aydınlığı] yaptı; sonra da (hakîkati inkârda diretip) hakkı tanımayan/[küfreden]lar bunları[1] kendilerini(n Rabbine, yâni kendilerini) yaratana[2] (ve rızklandırana) denk tutuyorlar.

---

1 Âyette, *bunları* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

2 Meâl'de, *kendilerini yaratana* diye çevirilen *bi-rabbihim* ibâresi, *Rabb'lerine [kendilerinin Rabbine]* (veya *Rabb'leri ile*) anlamına gelir. (E.Ö)

2-3. O, o hâlık/[yaratıcı]dır ki, sizi bir çamurdan yarattı, sonra bir eceli [süreyi] bitirdi, bir ecel [süre] de nezdinde müsemmâ [yanında belirli]; sonra da siz daha şübhe ediyorsunuz. Hâlbuki O, göklerde de (ma'bûd olan bir) Allâh, yerde de; sizin içinizi de bilir, dışınızı da, daha ne kesbedecek/[yapacak]siniz onu da bilir.

4-5. Böyle iken, onlara Rabb'lerinin (tenzîlî veyâ tekvînî) âyetlerinden herhangi bir âyet gelmiyor ki, mutlak(a) ondan yüzçevirmiş olmasınlar. İşte en belli hakk [Kur'ân] geldiği zamân da kendilerine, 'yalan' dediler; fakat yakında onlara ne ile istihzâ [alay] etmekte olduklarının haberleri (yâni, o önemli haberlerin sonucu/vukûu mutlaka) gelecek; (hakk ile alay etmenin ne demek olduğunu ve alaylarının kendilerini nereye ulaştırdığını o zamân görüp anlayacaklar).

6. Görmediler mi önlerinde kaç karn [toplum] helâk ettik!? Bu yer(yüzün)de onlara, size vermediklerimizi vermiştik ve üzerlerine semâyı [göğü] (bereketli yağmurla) bol bol salıvermiştik, ırmakları ayaklarının [onların] altından akar bir hâle getirmiştik, öyle iken onları günâhları (sebebi)yle helâk ettik de, arkalarından yeni bir karn [toplum/nesil] olarak başkalarına neş'et [hayât] verdik.

7. (Ey Peygamber!) Sana kağıt üzerinde yazılmış olarak bir kitâb indirseydik de onu elleriyle yoklasaydılar, her hâlde [mutlaka] o küfrlerinde inâd edenler yine diyeceklerdi ki: "Bu apaçık bir sihrden [yanıltmadan/göz boyamadan] başka birşey değil".

8. Bir de, "Şunun üzerine bir melek indirilse de görsek a!" diyorlar.
Eğer öyle bir melek indirse idik, her hâlde [elbette] (hakk-

larında hüküm verilip) iş bitirilmiş olur, (sonra) kendilerine bir ân bile göz açtırılmazdı [mühlet verilmezdi/bir söz söyleyecek kadar bile azâbları geciktirilmezdi].

9. (Gönderdiğimiz o Resûl'ün) kendisini bir melek kıla(cak olsa)ydık, yine o'nu bir er(kek/beşer şeklinde) kılacaktık ve düşmekte bulundukları şübheye onları yine düşürecektik.

10. Kasem [yemîn] olsun ki [yâ Muhammed], senden evvel gönderilen peygamber/[resûl]lerle de eğlenildi [alay edildi], fakat o eğlendikleri hakk [azâb], içlerinden[3] o maskaralığı edenleri çep(e)çevre kuşatıverdi.

11. De ki: "Yeryüzünde dolaşın da bakın; o peygamberlere[4] 'yalancı' diyenlerin[5] âkıbeti nasıl olmuş!?"

12-13. "Kimin şu göklerdeki ve yerdeki(ler)" d(iy)e (sor ve cevâbını da kendin verip), "Allâh'ın!" de.
O, Kendi uhdesine rahmeti yazdı.
Her hâlde [mutlaka] (O), sizi Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne toplayacak, bunda şübheye mahâll [yer] yok. Nefs/[kendi]lerine yazık edenlerdir ki, (bu hakîkate) îmân etmezler. Hâlbuki gecede-gündüzde barınan ne varsa O'nun ve (her şeyi) işiten, bilen ancak O.

14. "Yâ!.." de, "O göklerin, yerin yaradanı (olan) Allâh'tan başkasını mı velî ittihâz edeceğim [dost-hâmî edineceğim]; hâlbuki O besliyor da, Kendisi beslenmekten münezzeh bulunuyor".

---

3 Meâl'de atlanan *minhum* lafzına karşılık, *içlerinden* (*onlardan* da denilebilir) kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

4 Âyette, *peygamberlere* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

5 Meâl'de, 'yalancı' diye çevirilen *mükezzibîn* kelimesine, *yalanlayanların/yalanlayıcıların* şeklinde karşılık verilmesi gerekir. (E.Ö)

"Ben" de, "cidden ehl-i islâmın [kendini Allâh'a teslîm edenlerin] birincisi [öncüsü] olmakla emrolundum ve (bana), 'Sakın müşriklerden olma!' buyuruldu".

15. (Yine,) "Ben" de, "Rabbime isyân edecek olursam, cidden büyük [korkunç/dehşetli] bir günün azâbından korkarım".

16. Kim (ki), kendisinden o gün azâb ber-taraf edilirse, işte (Allâh) onu rahmetiyle yarlığamıştır [rahmet/lütf u ihsân etmiştir] ve işte ayân-beyân kurtuluş odur.

17-18. Eğer Allâh sana bir keder dokundurursa onu, O'ndan başka açıp kaldır)acak yoktur ve eğer sana bir hayr dokundurursa, yine O her şeye kadîrdir [güç yetirendir]; kullarının üstünde kâhir [gâlib ve kâdir] O, hakîm [hikmetli] O, habîr [haberdâr] O.

19. De ki: "Hangi şey şehâdetce en büyüktür?"
De ki: "Allâh şâhid benimle sizin aranızda, ve bana bu Kur'ân vahyolundu ki, sizi ve her kime (ulaşıp) ererse onu, bununla inzâr edeyim [uyarayım]".
Ya siz, Allâh ile berâber diğer ilâhlar olduğuna gerçekten şehâdet mi ediyorsunuz?
De ki: "Ben şehâdet etmem".
(Yine) de ki: "Hakîkat ancak şu: O, bir tek ilâh ve şübhesiz ki ben sizin şerîklerinizden [Allâh'a ortak koştuğunuz ilâhlarınızdan] tamâmen berîyim [uzağım]".

20-22. Kendilerine Kitâb verdiğimiz ümmetlerin ulemâsı[6] o peygamberi[7] [*onu:* Kur'ân'ın Allâh katından olduğunu] kendi oğullarını bilir gibi bilirler. Kendilerine yazık edenlerdir ki ancak îmân getirmezler. Allâh'a iftirâ ederek yalan

6 Âyette, *ümmetlerin ulemâsı* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

7 Meâl'de, *o peygamberi* karşılığı verilen *hû* zamîri, *onu* anlamına gelir. (E.Ö)

uyduran veyâ O'nun âyetlerine 'yalan' diyen kimseden daha zâlim kim olabilir?!
Şübhe yok ki (Allâh üzerine yalan isnâd eden veyâ O'nun âyetlerini yalanlayan ve küfreden-şirk koşan) zâlimler felâh bulmaz/[umduğuna nâil olmaz]lar. Hele hepsini mahşere toplayacağımız, sonra o şirk koşanlara (şöyle) diyeceğimiz gün: "Hani nerde o sizin (Allâh'ın ortakları olduğunu) zu'm [zann ve iddiâ] etmekte olduğunuz şerîk/[ilâh]leriniz?"

23. Sonra başka fitnelik [cevâb verip ma'zeret beyân] edemeyecekler, sâde(ce) şöyle diyecekler: "Rabbimiz Allâh'a yemîn ederiz, vallâhi bizler müşrik değildik".

24. Bak, vicdânlarına karşı nasıl yalan söylediler; kayboluverdi de kendilerinden o uydurdukları ma'bûd/[ilâh]lar.

25-26. İçlerinden kimi(leri) de vardır (ki), seni Kur'ân okurken dinler (görünürler), fakat Biz onların kalblerine onu zevkiyle anlamalarına mâni (olacak örtü ve) kabuklar geçirmişizdir, kulaklarında da bir ağırlık vardır; (o yüzden) her mu'cizeyi [*âyeti:* delîl ve alâmeti] görseler de ona[8] îmân etmezler, hattâ sana geldiklerinde seninle cidâl [tartışma] yapmaya kalkışarak der ki o hakk tanımaz kâfirler: "Bu, eskilerin esâtirin/[hurâfelerin]den başka birşey değil".
Öbürleri ise hem ona yaklaşmaktan nehyederler, hem de kendileri ondan uzaklaşırlar ve bu sûretle mücerred [sırf] nefs/[kendi]lerini helâk ederler de farkına varmazlar.

27. Görsen ateşin başın(d)a durdurulup da (onların), "Âh!.." dedikleri vakit(i), "Âh! N'olurdu (dünyâya) bir geri çev-

8 Meâl'in aslında atlanan *hû* zamîrine karşılık, *ona* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

rilsek de, Rabbimizin âyetlerini inkâr etmesek, mü'minlerden olsaktı".

28-29. Hayır! Evvelce gizleyip durdukları (kötülükleri, nifâkları, habîs amelleri) karşılarına çıktı da ondan (böyle diyorlar), yoksa (dünyâya) geri çevrilselerdi mutlak(a) o nehyedildikleri fenâlığa yine döneceklerdi, –şübhesiz yine yalancılar– yine dönüp, "Hayât, sırf dünyâ hayâtımızdan ibâret; biz (öldükten sonra) bir daha dirilecek değiliz" diyeceklerdi.

30. Hem görsen onları, Rabb'lerinin huzûruna durduruldukları vakit (Allâh), "Nasıl!.." diyecek, "Şu gördüğünüz [*bâzâ:* bu/ölümden sonra diriliş] hakk [gerçek] değil miymiş?"
"Evet! Rabbimiz hakkı için (gerçekmiş)" diyecekler.
"O hâlde" buyuracak, "tadın azâbı; küfrettiğinizin cezâsı (olarak)".

31. Hakîkat(en) hüsrân/[ziyân]da kaldı o Allâh'ın karşısına çıkacaklarını inkâr eden kimseler, ki nihâyet (o) Sâ'at gelip [Kıyâmet kopup] ânsızın kendilerini bastırıverince, "Eyvâh! Hayâtta yaptığımız taksîr/[kusûr-kötülük]lerden dolayı hasret/[kayıb]lerimize bak" derler. O dem ki, bütün (günâh ve) vebâllerini sırtlarına yüklenmiş götürüyorlardır. Bak ki ne fenâ yükler götürüyorlar!

32. Dünyâ [süflî/yakın] hayât bir oyundan, bir oyalanmadan başka nedir?! Elbette dâr-ı Âhiret [Âhiret yurdu] (kötülüklerden) korunan(lar)/muttakîler için daha hayrlıdır, hâlâ akıllanmayacak mısınız?

33-34. Celâlim hakkı için, biliyoruz ki söyledikleri lâf seni cidden incitiyor. Maamâfih [bununla berâber], onların 'yalancı' dedikleri sen değilsin; lâkin zâlimler Allâh'ın âyet-

lerine cehûdluk ediyorlar [âyetlerini bile bile inkâr ediyorlar].
Celâlim hakkı için, senden önce gönderilen peygamberler tekzîb olundu [yalanlandı] da, tekzîb ve ezâ(ya dûçâr) edilmelerine karşı sabrettiler, nihâyet kendilerine nusreti/[yardımı]miz geldi. Öyle ya, Allâh'ın kelimâtı(nı: yardım) va'dini değiştirebilecek hiçbir kuvvet yoktur. Alimallâh [andolsun ki] sana mürselîn [gönderilen (resûl)lerin] kıssalarından haber de geldi.

35-36. Eğer onların (yüzçevirip) omuz dönmeleri sana pek ağır geliyorsa, haydi kendi kendine yerin dibine inecek bir baca [tünel] veyâ göklere çıkacak bir merdiven arayıp (bul) da, onlara bambaşka bir âyet [mu'cize] getirmeye gücün yettiği takdîrde hiç durma! Allâh dilemiş olsa idi elbette onları hidâyet üzere toplardı; o hâlde câhillerden olma; (zîrâ) sâde(ce, hakkı) işitme (meleke)si olanlar da'vete icâbet eder, ölülere gelince, onları Allâh diriltir, sonra hepsi O'nun huzûruna çıkarılırlar.

37-38. Durmuşlar da, "Ona [Muhammed'e] Rabbinden[9] bambaşka bir âyet [mu'cize] indirilse ya!" diyorlar.
De ki: "Şübhesiz Allâh öyle bir mu'cizeyi indirip durmaya kâdirdir [dâimâ güç yetirendir]".
Velâkin (onların) ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler.
Hem, yerde (ve suda) debelenen hiçbir hayvân ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki, (durumunun kontrol altına alınması, rızkı ve ecelenin takdîr edilmesi husûsunda) sizin gibi birer ümmet olmasınlar; Biz kitâbda [levh-i mahfûzda] hiçbir tefrît [noksânlık] yapmamışızdır.

---

9 Meâlde atlanan *min-rabbihî* lafzına karşılık, *Rabbinden [onun/ kendisinin Rabbinden]* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

(Evet, tekrâr belirtelim ki, o ölüleri Allâh diriltir,) sonra (onların) hepsi toplanır Rabb'lerin(in huzûrund)e haşrolunur/[bir araya getirilir]lar.

39. Âyetlerimize 'yalan' diyenler, (hakkı işitmemekte ısrâr eden) birtakım sağırlar ve (hakkı i'tirâfa yanaşmayan) dilsizlerdir; (onlar cehâlet, taklîd, hevâ ve ihtirâs) zulmetler(i/karanlıkları) içindedirler. Kimi (saptırmayı) dilerse Allâh (onu) şaşırt(ıp saptır)ır, kimi de (hidâyete erdirmeyi) dilerse, (onu da) bir tarîk-i müstakîm [dosdoğru yol] üzerinde bulundurur.

40-41. De ki: "Bir düşünür müsün(üz) kendinizi: Eğer Allâh'ın azâbı başınıza gelir veyâ o Sâ'at [Kıyâmet'in kopması] başınıza gelirse, Allâh'tan başkasına mı du'â edersiniz, eğer doğru söylerseniz söyleyin bakayım!? Doğrusu yalnız O'na du'â edersiniz de, dilerse o feryâda geldiğiniz belâyı üzerinizden kaldırır ve o lâhza [ân] siz o şirk koştuklarınızın hepsini unutursunuz".

42-45. Celâlim hakkı için, senden önce birtakım ümmetlere resûller gönderdik, dinlemediler de onları şiddet(li fakîrlik, âfet)ler ve zarûretlerle sık(ıştır)dık; gerek ki yalvarsınlar diye. Hiç olmazsa böyle tazyîkimiz geldiği [sıkıştırdığımız] vakit bâri yalvarsaydılar, velâkin (fakîrlik ve sıkıntılara alışıp) kalbleri katılaşmış, şeytân da her ne yapıyorlarsa kendilerine süslü (ve güzel) göstermişti. Bu sebeble vaktâ [ne zamân] ki edilen ihtârları unuttu/[umursamadı]lar, üzerlerine her şeyin kapılarını açıverdik, nihâyet kendilerine verilen bu genişlik ve serbestlik ile tam ferahlandıkları sırada ânsızın tuttuk kendilerini (azâbla) yakalayıverdik; ne bakarsın: hepsi bir ânda bütün ümîdlerinden mahrûm düştüler; artık o zulmedip duran kavmin kökü kesilmişti.

Hamdolsun Allâh'a, o rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine].

46. De ki: "Söyleyin bakayım: Eğer Allâh sizin kulaklarınızı (sağır) ve gözlerinizi alı(r/kör edi)verir ve kalblerinizi mühürleyiverirse, kimdir Allâh'tan başka bir ilâh ki onu size getirip verecek?!"
Bak Biz âyetlerimizi nasıl evirip çevirip türlü sûretlere sokuyoruz; sonra da onlar nasıl (hakktan yüzçevirip) geçiveriyorlar!

47. De ki: "Gör(üp düşün)dün(üz) mü kendinizi, şâyed Allâh'ın azâbı ânsızın yâhûd açıktan (açığa) başınıza geliverirse, (küfr ve şirk içindeki) zâlimler gürûhundan başkası mı helâk olacak?!"

48-49. Biz o gönderilen(leri, yâni) peygamberleri ancak rahmetimizin müjdecileri ve azâbımızın habercileri olmak üzere göndeririz; onun için kim îmân edip salâh yolunu tutarsa, onlara korku yoktur ve mahzûn olacaklar onlar değildir. Âyetlerimize 'yalan' diyenlerdir ki, fıskı [itâ'atten çıkıp isyânkârlık etmeyi] âdet edindikleri için kendilerine azâb dokunacaktır.

50. De ki: "Ben size, 'Allâh'ın (kudret) hazîneleri [azâbın inişiyle ilgili tasarruf yetkisi] benim yanımdadır' demem, ğaybı [ğayb olan azâbın ne zamân ineceğini] da bilmem, size, 'Ben meleğim' de demem; ben ancak bana verilen vahye ittibâ ederim [uyarım]".
(Yine) de ki: "(Hakka karşı) kör (olan kâfir), (hakkı) gören (mü'min)le bir olur mu?! Artık bir düşünmez misiniz!"

51. Hem, bununla şunları inzâr eyle [uyar], ki Rabb'lerinin huzûruna haşrolunacak/[toplanacak]larından korkarlar;

–öyle ki kendileri için O'nun huzûrunda ne bir dost, ne de bir şefâ'atci yok– gerektir ki onlar (ma'siyetlere karşı) korunurlar.

52. Ve öyle Rabb'lerinin cemâlini [rızâsını] isteyerek sabâh-akşam [her dâim] O'na du'â eden (zayıf ve fakîr)leri (–onlarla bir arada bulunmak istemeyen müşriklerin arzûsuna uyarak–) yanından kovayım deme; sana onların hesâbından birşey yok, senin hesâbından da onlara birşey yok ki biçâreleri kovup da zâlimlerden olacaksın.

53. (İşte) böyle, ba'zılarını ba'zısıyla fitneye de düşürmüşüzdür [imtihân da etmişizdir] ki şöyle desinler: "Â!.. Şunlar mı o Allâh'ın aramızdan lütfuna lâyık gördüğü kimseler!?" Allâh şükreden kullarını daha iyi bilir değil mi?!

54. Âyetlerimize îmân ediyor olanlar yanına geldikleri zamân da de ki: "Selâm [esenlik] sizlere! Rabbiniz, (özellikle îmân eden kullarına karşı) Kendine rahmeti yazdı; (bu sebebledir ki,) içinizden her kim bir câhillikle [öfkeyle-nefsine mağlûb olarak] bir kabâhat yapmış, sonra arkasından tevbe edip düzelmişse, ona karşı ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [lütufkâr] olmayı irâde buyurdu".

55. Daha [işte] böyle âyetlerimizi tafsîl [çeşitli sûretlerde beyân] edeceğiz, hem, (günâha batmış) mücrim/[suçlu]lerin yolu seçilsin diye.

56. (Küfre saplananlara) de ki: "Ben sizin Allâh'tan başka taptıklarınıza ibâdet etmekten nehyedildim".
(Yine onlara) de ki: "Ben sizin (keyif ve) hevâlarınıza tâbi olmam; (eğer olursam) o takdîrde şaşır(ıp sapıt)mışım ve ben hidâyete erenlerden değilmişim demek olur".

57. (Şunu da bildirip) de ki: "Ben Rabbimden bir beyyine [apaçık bir delîl] üzerindeyim, siz ise onu tekzîb etti/[ya-

lanladı]niz. Acele istediğiniz azâb[10] benim elimde değil. Hüküm ancak Allâh'ındır. O hakkı anlatır, hem O da'vâ fasledenlerin [hüküm verenlerin] en hayrlısıdır."

58. (Şu hakîkati de ortaya koyup) de ki: "O acele istediğiniz (azâbı getirmek) benim elimde olsa idi, sizinle aramızda iş çoktan hüküm giymişti, maamâfih [bununla birlikte] hakksız/[zâlim]ları Allâh daha çok bilir".

59. Ğaybın [ğayb olan azâbın] anahtarları O'nun yanındadır, onları [onu: azâbın size ne zamân geleceğini] ancak O bilir, hem kara ve denizde ne varsa bilir; bir yaprak düşmez ve arzın zulumâtı [yerin karanlıkları] içine bir habbe de gitmez ki O bilmesin; ne bir yaş, ne de bir kuru yoktur ki her hâl [mutlaka] bir kitâb-ı mübîn/[ilm-i ilâhî]de olmasın.

60. O odur ki sizleri geceleyin (uyutarak) kendinizden geçirir, (idrâk ve bilincinizi) alır, –bununla berâber gündüz (yapıp) kazandıklarınızı bilir, tutar– sonra sizi onun [gündüzün] içinde ba'seder [uyandırır] ki, mukadder [takdîr edilmiş] olan bir ecel [süre] tamâmlansın. Sonra O'nadır yine nihâyet dönümünüz, sonra size haber verecek neler işliyordunuz.

61-62. Kullarının fevkin/[üstün]de kâhir [dâimâ kâdir] O; üzerinize harekâtınızı zabteden [yapıp ettiklerinizi kayda geçiren ve ecel vaktinizi gözetleyen] hafaza (melekleri) gönderir, hattâ birinize ölüm geldiği vakit onu(n canını) gönderdiğimiz melekler kabzeder/[alır]ler –ve onlar vazîfelerinde kusûr etmezler– sonra o (canları) kabzolunan/[alınan]lar, hakk mevlâları [tek ve gerçek efendileri] Al-

10 *Azâb* kelimesinin âyette karşılığı mevcûd değildir. (E.Ö)

lâh'a redd ve teslîm edilirler. Âgâh olun [iyi bilin ki] hüküm O'nun ve O hesâb görenlerin en serîi [hızlısı/sür'atlisi].

63-64. De ki: "Kim kurtarır sizi o karanın (ve) denizin zulmet/[karanlık]lerinden; gizliden-gizliye yalvara yalvara du'âlar ederek (şöyle) dediğiniz demler": "Ahdimiz olsun eğer bizi bundan kurtarırsan, şekksiz-şübhesiz şâkirîn/[şükredenler]den oluruz".
De ki: "Allâh kurtarır sizi ondan ve her sıkıntıdan, sonra da siz müşriklik edersiniz".

65-67. (Yine) de ki: "O size üstünüzden veyâ ayaklarınızın altından[11] bir azâb salıvermeye yâhûd (sizi) birbirinize katıp ba'zınızın ba'zınızdan hıncını tattırmaya da kâdir/[güç yetiren]dir".
–Bak âyetleri nasıl tasrîf [apaçık beyân] ediyoruz, gerek ki fıkhıyla [iyice] anlasınlar.–
Bu, böyle hakk iken kavmin buna 'yalan' dedi.
(Öyleyse onlara) de ki: "Üzerinize vekîl [sizden sorumlu] değilim. Her haberin mukarrer [karârlaştırılmış] bir zamânı var, artık (başınıza geleceği) ileride bilirsiniz".

68-69. Âyetlerimiz hakkında münâsebetsizliğe dalanları gördüğün vakit de kendilerinden yüzçevir, –tâ ki (ondan) başka bir söze dalsınlar– şâyed şeytân bunu sana bir ân unutturursa, hatırına geldiği gibi hemen kalk, o zâlimler gürûhu ile berâber oturma; gerçi Allâh(ın emir ve nehiy-

11 Meâl'de, *altınızdan* diye eksik çevirilen *min-tahti ercülikum* ibâresi, –Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın da Tefsîr'de (III/1952-1953) belirttiği gibi– *ayaklarınızın altından* ma'nâsına geldiğinden, *altınızdan* kelimesi yerine, *ayaklarınızın altından* ibâresini koyduk. (E.Ö)

lerine ri'âyetle azâbın)tan[12] kork(up günâhlardan koru-n)anlara, onların hesâbından birşey düşmez, velâkin (ittikâ edenlere/günâhlardan korunanlara düşen), bir ihtâr (ve uyarı) olur (ümîdiyle hatırlatmaktır); belki sakınırlar (diye).

70. Bırak o dînlerini oyun ve eğlence [oyun ve eğlenceyi dîn] edinen ve dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzetlerine-zevklerine kapılıp) kendilerini aldatmış bulunan kimseleri[13] de, bu vesîleyle şunu ihtâr et ki, bir nefs [şahıs] kendi kesbiyle [yaptıkları sebebiyle] besâlet kabzasına [azâbın pençesine] düşmeyegörsün, o vakit Allâh'ın huzûr-ı celâlinde[14] ona Allâh'tan[15] başka [Allâh'ın dûnundan/berisinden] ne bir sehâbet [himâye] eden bulunur, ne de bir şefâ'at, her türlü fidyeyi denkleştirse bile ondan[16] kabûl edilmez. Onlar yaptıkları yüzünden[17] azâbın kabza-i besâletine [pençesine] teslîm olunmuş kimselerdir. Nankörlük ettiklerinden dolayı onlara sâde(ce) hamîm/[kızgın su]den bir şarâb [içecek] ve elîm [çok acı] bir azâb vardır.

12 Âyette, *Allâh'tan* lafzının karşılığı yoktur. (E.Ö)

13 Matbû nüshada *kimselere* şeklinde dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada *kimseleri* şeklinde yazılmış –ki doğru olan da budur– ve Tefsîr'de de bu şekilde açıklanmıştır. (E.Ö)

14 *Allâh'ın huzûr-ı celâlinde* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

15 Meâl'de atlanan *Allâh'tan* lafzı, –âyette karşılığı bulunduğundan– metne konuldu. Ayrıca, Meâl'de, *Allâh'tan başka* diye karşılık verilen *min-dûnillâh* ibâresi, *Allâh'ın dûnundan* [*berisinden/aşağısından/altından*] demektir; nitekim Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır da bir çok yerde böyle karışılık vermiştir. (E.Ö)

16 Meâl'de atlanan *minhâ* lafzına karşılık, *ondan* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

17 Âyette karşılığı bulunan, fakat Meâl'de atlanan *yaptıkları yüzünden* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

71-72. De ki: "Hiç biz Allâh'ı bırakır da bize ne menfaat, ne zarar yapamayacak nesnelere yalvarır mıyız ve Allâh bizi hidâyetine kavuşturmuş iken ardımıza döner (de küfre girer) miyiz o avanak gibi ki, arzda [yeryüzünde] şaşkın şaşkın dolaşırken kendini şeytânlar ayartıp uçuruma çekmekte, beride ise arkadaşları var, 'Bize gel!' diye onu doğru yola çağırıp duruyorlar".
De ki: "Her hâlde [şübhesiz] hidâyet [rehberlik], Allâh(ın) hidâyeti ve biz şöyle emredildik: "Hâlis müslim [samîmiyetle teslîm olan kimseler] olalım rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin rabbine; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine]!"
(Ve yine bize şöyle emredildi:) "Hem namazı kılın ve O'n(un azâbın)dan korkun; (çünkü) haşrolunup [toplanıp] (huzûruna) varacağınız O".

73. Ve o gökleri, yeri yaratan hakkıyla O [O bunları boş yere yaratmadı, bilakis bir amaca binâen yarattı]. ("Bu huzûra toplanma işi ne zamân olacak?" denirse, işte cevâbı:) Hem "Ol!" diyeceği gün, o da oluverir; hakk O'nun dediği. Sûr üfürüleceği [kalk-toplan borusu çalınacağı] gün de mülk [egemenlik/hükümrânlık] O'nun.
(O,) hem ğayba alîm [vâkıf], hem şehâdete; hakîm [hikmetli] O'dur, habîr [haberdâr] O.

74. Vaktiyle İbrâhîm babası Âzer'e, "Ne!.." demişti, "Sen putları kendine bir sürü ilâh ediniyorsun öyle mi?! Doğrusu ben, seni ve kavmini açık bir dalâl(et/sapıklık) içinde görüyorum".

75. Bu sûretle İbrâhîm'e göklerin ve yerin melekûtunu [Allâh'ın irâdesine tâbi olduğunu] gösteriyorduk ki, yakîn hâsıl edenlerden olsun.

76-79. (Böylece İbrâhîm, yakîn hâsıl edip kavmini sâdece Allâh'a yöneltmek üzere kıyâm etti:) Vaktâ [ne zamân] ki (İbrâhîm'in) üzerini gece kapladı, bir yıldız gördü, (kavminin taptığı yıldızların ilâh olamayacağını göstermek: şirki ibtâl, tevhîdi/vahdâniyyeti isbât etmek üzere,) "Bu imiş rabbim!" dedi.

Derken batıverince [kaybolunca/görünmez olunca], "Ben öyle batan/[kaybolan]ları sevmem" dedi.

Vaktâ [ne zamân] ki ay(ı) doğmak üzere iken gördü, (kavminin taptığı ayın ilâh olamayacağını göstermek: şirki ibtâl, tevhîdi/vahdâniyyeti isbât etmek üzere,) "Bu imiş rabbim!" dedi.

Derken batınca [kaybolunca/görünmez olunca], "Kasem [yemîn] ederim ki" dedi, "Rabbim beni hidâyetine mazhâr etmese idi, muhakkak şu şaşkın kavmden olacakmışım".

Vaktâ [ne zamân] ki güneş(i) doğmak üzere iken gördü, (kavminin taptığı güneşin ilâh olamayacağını göstermek: şirki ibtâl, tevhîdi/vahdâniyyeti isbât etmek üzere,) "Bu imiş rabbim, bu hepsinden büyük (olduğuna göre, rabb olmalı!)" dedi.

O da batınca [kaybolunca/görünmez olunca], "Ey kavmim!" dedi, "Haberiniz olsun, ben sizin (Allâh'a) şirk [ortak] koştuğunuz şeylerden berîyim [uzağım]. Ben her dînden geçip sâde(ce) hakka eğilerek yüzümü, gökleri ve yeri yaratmış olan(a)/Fâtır'a döndüm ve ben müşriklerden değilim".

80-81. Kavmi de kendisine karşı ihticâca [delîl yarışına] kalkıştı. (Bunun üzerine) o, "Siz" dedi, "bana (karşı) Allâh hakkında ihticâca [delîl yarışına] mı kalkışıyorsunuz; hâlbuki O bana hakîkati doğrudan doğru(ya) gösterdi. Sizin O'na

şirk koştuğunuz şeylerden ise ben hiçbir zamân korkmam, Rabbim dilemedikce onlar bana hiçbir şey yapamaz, Rabbim her şeyi ilmen ihâta buyurdu [kuşattı], artık bir düşünmez misiniz?

"Hem nasıl olur da ben sizin (Allâh'a) şirk koştuklarınızdan korkarım; baksanıza siz Allâh'ın, hakkında size[18] hiçbir burhân [delîl] indirmediği şeyleri O'na şerîk [ortak] koşmaktan korkmuyorsunuz".

(Ardından da,) "Şu hâlde korkudan emîn olmaya iki taraftan hangisi ehakk [daha lâyık], eğer bilecekseniz (söyleyin bakalım?" dedi).

82. (Sonra da dedi ki İbrâhîm:) "Îmân edip de îmânlarını bir hakksızlık/[zulm]la telbîs etmeyen [şirkle karıştırmayan] kimseler (var ya), işte korkudan emîn olmak onların hakkıdır ve hidâyete erenler (de) onlardır".

83. Bu işte, Bizim o hücceti/[delîli]miz ki kavmine karşı İbrâhîm'e vermiştik. Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz; şübhesiz ki Rabbin hakîm(dir/hikmetlidir), alîm/[bilen]dir.

84-87. Bundan maada [başka] o'na (oğlu) İshâk ile (torunu) Ya'kûb'u da ihsân ettik ve her birini hidâyete erdirdik, –daha evvel Nûh'u (hidâyete) erdirmiştik– zürriyetinden [dîninden] Dâvûd'u da, Süleymân'ı da, Eyyûb'u da, Yûsuf'u da, Mûsâ'yı da, Hârûn'u da (hidâyete erdirdik), –işte muhsin/[güzel hareket eden]lere böyle mükâfât ederiz– Zekeriyyâ'yı da, Yahyâ'yı da, Îsâ'yı da, İlyâs'ı da (hidâyete erdirdik), –hep (bunlar) sâlihîn/[sâlihler]den– İsmâîl'i de, Elyesâ'ı da, Yûnus'u da, Lût'u da (hidâyete erdirdik) –her

18 Meâl'de atlanan *bihî 'aleykum* lafzına karşılık, ***hakkında size*** ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

birini âlemînin [insânların] üstüne geçirdik– atalarından, zürriyetlerinden ve kardeşlerinden bir kısmını da (hidâyete erdirdik).
Ve hep bunları seçtik ve hep bunları bir doğru yola hidâyetci kıldık.

88-90. İşte o yol (ve kılavuzlama), Allâh(ın) hudâsı/[kılavuzlamasıldır, O bunu(nla) kullarından dilediğine [lâyık olana] hidâyet eyler ve eğer bunlar şirk etmiş [ortak koşmuş] olaydılar, bütün (çaba ve) mesâileri heder olmuş gitmişti. İşte bunlar kendilerine Kitâb(ı), hükm(ü), nübüvvet(i) verdiğimiz kimseler.
Şimdi şu karşıdaki (müşrik)ler buna körlük [küfr] ediyorlarsa, Biz ona körlük [kâfirlik] etmeyen bir ümmeti müekkel [vekîl] kılmışız; işte o(nlar)/peygamberler[19] Allâh'ın hidâyetine eriştirdiği kimseler(dir); sen de onların gittiği yoldan yürü (ve), "Ben" de, "buna karşı sizden bir ecir [ücret] istemem. O [Kur'ân] mahzâ [sırf] âlemîni [insânları] irşâd için ilâhî bir yâdigârdır".[20]

91. Allâh'ı gereği gibi (takdîr edip) tanıyamadı (müşrik)lar; çünkü, "Allâh (hiçbir) beşere birşey indirmedi" dediler.
De ki: "Kim indirdi o –Mûsâ'nın insânlara bir nûr [küfr ve şirk karanlıklarına karşı bir aydınlık], bir hidâyet [beyân/rehberlik] olarak getirdiği– Kitâb'ı, ki siz onu parça parça kağıtlar yapı(p işe yaramaz kağıt tomarları olarak görü)yorsunuz, (sonra da) bunları(n bir kısmını) ortaya atıyorsunuz da bir çoğunu gizliyorsunuz, bununla berâber şimdi size ne sizin, ne atalarınızın bilmediğiniz hakîkatler öğretilmekte".

---

19 Âyette, *peygamberler* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

20 Âyette, *tlahî bir yâdigârdır* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

(Ey Muhammed! Onlar buna ne derlerse desinler, sen, "Onu indiren) Allâh" de, sonra bırak onları daldıkları batak(lık)ta oynayadursunlar.

92. İşte bu (Kur'ân) da Bizim indirdiğimiz bir Kitâb (ki) feyz ü bereketi dünyâyı tutacak [*mübârek:* hayrı çok], evvelki Kitâblar bu tasdîk etmedikce mûteber olmayacak [önündekileri tasdikleyici], bir de (hem) ummu'l-kurâyı [Mekke'yi-Mekkelileri] ve hem (de) bütün çevresindekileri inzâr edesin [uyarasın] diye (indirdik onu sana), ki Âhiret(e îmân ederek âkıbetlerin)i te'mîn edecekler buna îmân ederler ve onlar namazlarının üzerine muhâfız olurlar [salâtlarında: ibâdetlerinde-yönelişlerinde/teveccühlerinde devâmlıdırlar].

93. Uydurduğu yalanı Allâh'a isnâd eden veyâ kendine birşey vahyedilmemişken, "Bana vahyolunuyor" diyen kimseden; bir de, "Allâh'ın indirdiği âyetler gibi ben de indireceğim" demekte olan kimseden daha zâlim kim olabilir?!

Görsen o zâlimler(i) ölüm dalgaları içinde boğulurken, melâike [melekler] ellerini uzatmış, "Çıkarın" diye, "canlarınızı! Bugün zillet azâbıyla cezâlanacaksınız; çünkü Allâh'a karşı hakk olmayanı söylüyordunuz ve çünkü Allâh'ın âyetlerinden istikbâr ediyordunuz [büyüklenerek yüz çeviriyordunuz]".

94. (Yine,) "Celâlim hakkı için, işte geldiniz Bize teker teker, ilk def'a yarattığımız gibi ve o size bahşedip hayâline daldırdığımız servetleri arkalarınızın gerisine bıraktınız. Hani, o sizin mevcûdiyyetinizde [varlığınız üzerinde] (rubûbiyyet/rabblık hissesine sâhib ve) şürekâ [ortak] olduklarını zu'm [zann ve iddiâ] ettiğiniz şefâ'atcilerinizi de yanı-

nızda görmüyoruz; gördünüz ya aranızdaki râbıta/[bağ]-lar didik didik koptu ve o (ilâh ve şefâ'atci olduklarını) zu'm [zann ve iddiâ] ettiklerinizin hepsi sizden kaybolup gitti" (dediğimiz vakit görsen neler olacak neler...)

95. Allâh o tâneleri, çekirdekleri pörtleten; ölüden diri çıkarır ve diriden ölü çıkaran. İşte size söylüyorum: Allâh o. Şimdi söyleyin nereden (ve nasıl O'ndan) çevriliyor (da başkalarına tapıyor)sunuz!?

96. O tan attırıp sabâh çıkaran, geceyi bir âramgâh [dinlenme vakti] kılmış, şems u kameri [güneş ve ay'ı] de (vakitlerin ta'yîni için) birer nişâne-i hisâb [hesâb ölçüsü]. O(nların tümü) işte o Azîz [yenilmez kudret sâhibi], Alîm'in [her şeyi bilenin] takdîri.

97. Hem odur O ki, kara ve denizin karanlıklarında[21] yolu doğrultmanız için size yıldızları sebeb kılmıştır. Hakîkat (şu ki, Biz) ilm ehli olanlar için âyetleri tafsîl [çeşitli sûretlerde beyân] eyledik.

98. Hem odur O ki, sizi bir tek nefs/[cins]ten (erkekli-dişili iki tür olarak) halk [inşâ] etti. Demek (her biriniz için dünyâda) bir müstekarr [kalış], bir de (Âhiret'te) müstevda [yerleşme] var. Hakîkat(en) ince anlayışlı/fıkıh ehli olanlar için âyetleri tafsîl [çeşitli şekillerde beyân] eyledik.

99. Yine odur O ki, semâ/[gök-bulut]dan bir su indirdi; derken onunla her şeyin nebâtını çıkardık, derken ondan bir yeşillik çıkardık, ondan birbiri üzerine binmiş (başak

21 Âyetteki ***zulumât*** lafzının atlanması sebebiyle ***karada ve denizde*** diye eksik çevirilen *fî zulumâti'l-berri ve'l-bahri* ibâresinin tam karşılığı olan, ***kara ve denizin karanlıklarında*** ibâresini –*karada ve denizde* ibâresinin yerine– metne ilâve ettik. (E.Ö)

hâlinde) tâneler çıkarıyoruz, hurma ağacından da tal'ın/[tomurcuğun]dan sarkan salkımlar ve üzümlerden bağlar (çıkardık), zeytini de, narı da (çıkardık, ki bunlar hem) birbirine benzer, (hem) benzemez. Bakın her birinin meyvesine; bir meyve verdiği vakit, bir de kemâle erişin(c)e; şübhesiz şu size gösterilen(ler)de îmân ehli olanlar için birçok âyet/[alâmet]ler vardır.

100-101. Bir de tuttular Allâh'a cinnleri {gizli mahlûk/[melek]ları} şerîk [ortak] koştular; hâlbuki O onları yarattı. Bundan başka O'na oğullar ve kızlar (isnâd ederek) saçmaladılar, ne dediklerini bildikleri yok [*bi-ğayr-i ilm:* hiçbir ilme dayanmaksızın].
O'nun zât-ı sübhânisi[22] onların vasıfla(ndırmala)rından çok münezzeh ve müteâli/[yüce]dir; göklerin ve yerin mübdîi [yoktan yaratıcısıdır]. O'na veled [O'nun çocuğunun olması] nasıl tasavvur edilir ki, bir eşi bulunmak mümkün değil; (zâten) O her şeyi yaratmış ve her şeye alîm [vâkıf].

102-103. İşte size bu evsaf [vasıflar] ile işâret olunan zât-ı a'lâ/[yüce zât]dır[23] Allâh rabbiniz; (ki O'ndan) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O, her şeyin hâlıkı [yaratıcısı] O; o hâlde O'na kulluk edin, her şeye karşı (güvenip) dayanılacak vekîl de O. O'nu gözler idrâk etmez, gözleri O idrâk eder. Öyle latîf [bütün inceliklere nüfûz eden veyâ tasavvur ve idrâk ötesinde bulunan], öyle habîr [her şeyden haberdâr] O.

104. (Ey hakk ma'bûddan yüzçevirip Allâh'ın Resûlü'nü ya-

22 Âyette, *zât-ı sübhânisi* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

23 Âyette, *size bu evsaf ile işâret olunan zât-ı a'lâdır* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

lanlayanlar!) Hakîkat(en) Rabbinizden size (bu ilâhî kelâm yoluyla) birçok basîretler [anlama ve kavrama vâsıtaları] geldi; artık kim gözünü açar görürse kendi lehine, kim de körlük ederse kendi aleyhinedir; ve o hâlde (onlara de ki:) "Ben size karşı muhâfız değilim".

105-106. Yine âyetleri böyle şekilden şekile koyuyoruz ki, hem (hakka karşı) o körlük edenler sana, "Ders almışsın" desinler, hem onu ilm şânından olanlar için tebyîn [beyân] edelim. Rabbinden sana ne vahyolunuyorsa ona tâbi ol, –(ki Allâh'tan) başka ilâh yok, (ilâh) ancak O– müşriklere bakma!

107. Allâh dilese idi (onları şirk koşmamaya zorlardı ve onlar da) müşrik olmazlardı. Biz seni onların üzerine murâkıb [gözcü] (olarak) göndermedik, sen onlara vekîl de değilsin.

108. Maamâfih [öyle iken], onların Allâh'tan beride taptıklarına sebb de etme/[sövme]yin ki, (onlar da) cehâletle [öfke ve hamiyyetle] tecâvüz ederek Allâh'a sebbet/[söv]mesinler.

Her ümmete böyle amellerini tezyîn etmişizdir [süsleyip güzel göstermişizdir]. Sonra ise hep dönüp Allâh'a[24] [Rabb'lerine] varacaklar, o vakit kendilerine (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) tamâmen haber verecek ne yapıyorlardı.

109-110. Bir de olanca yemînleriyle Allâh'a kasem [yemîn] ettiler ki, eğer kendilerine bambaşka bir âyet [mu'cize] gelirse imiş, her hâlde [mutlaka] ona îmân edeceklermiş.

---

24 Meâl'de, *Allâh(a)* diye çevirilen *rabbihim* lafzı, *Rabb'leri(ne)/kendilerinin Rabbi(ne)* demektir. (E.Ö)

De ki: "Âyet/[mu'cize]ler ancak Allâh'ın nezdinde [yanında]: (mu'cizeye kâdir olan yalnızca O'dur)!"
(Ey îmân edenler,) siz ne bileceksiniz ki, doğrusu onlar o âyet [mu'cize] geldiği vakit de îmân etmeyecekler. (Zîrâ,) Biz onların kalblerini ve gözlerini ters döndürürüz; ilkin buna îmân etmedikleri gibi bırakıveririz kendilerini de tuğyân/[taşkınlık]ları içinde kör(ü)-körüne bocalar giderler.

111. Biz onlara, dedikleri gibi melekler indirmiş olsak da, ölüler kendileriyle konuşsa da ve bütün mevcûdâtı karşılarında fevc fevc haşrederek [toplayarak] kefîl göstersek de yine –ihtimâli yok– îmân edecek değillerdi; meğer ki Allâh dilemiş olsun. Lâkin (onların/müşriklerin) çokları bu hakîkatin câhili bulunuyorlar [onların ekserisi câhillik ediyor].

112. Ve böyle Biz her peygambere [nebîye] ins ü cinn şeytânlarını [görünür-görünmez/açık-gizli şeytânları] düşmân kılmışızdır. Bunlar aldatmak için birbirlerine lâfın yaldızlısını telkîn eder dururlar. Eğer Rabbin dilese idi, bunu yap(a)mazlardı; o hâlde bırak şunları, uydurdukları hurâfât [hurâfeler/iftirâlar] ile haşrolsunlar![25]

113. Bir de (ona)/o yaldızlı lâfa, Âhiret'e inan(ıp îmân et)mayanların gönülleri aksın ve onu (beğenip ondan) hoşlansınlar ve bu ele geçirmekte oldukları vâridâtı [kötülükleri] elde etsinler diye öyle yaparlar.

114. "Şimdi" de, "Allâh[26] size mufassalan [hakk ve bâtılı türlü şekillerde apaçık beyân eden] Kitâb(ı) indirmiş iken, ben Allâh'tan başkasını mı hakem isteyeceğim?!"

25 Âyette, ***hurâfât ile haşrolsunlar*** ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)
26 Meâl'de, ***Allâh*** karşılığı verilen ***huve*** lafzı, *O* anlamına gelir. (E.Ö)

Kendilerine Kitâb(ı) verdiklerimiz de bilirler ki, o (Kur'ân) tamâmıyla hakk olarak [hakîkati beyân etmek, insânlara yol göstermek üzere] senin Rabbinden indirilmiştir; sakın şübhelenenlerden olma!

115. Rabbinin kelimesi [kelâmı] doğrulukca da, adâletce de tam kemâlindedir; O'nun kelime/[hüküm]lerini değiştirebilecek yok. Semî [işiten] O, alîm [bilen] O.

116. Yer(yüzün)de (bulunan) ki(mse)lerin ekserisine uyarsan seni Allâh yolundan saptırırlar; onlar (Allâh'tan gelen bir ilme dayanmaz), sırf zann ardında gider ve sâde atarlar.

117. Her hâlde [elbette] Rabbindir en ziyâde bilen; kim yolundan sapıyor, doğru gidenleri en ziyâde bilen de O.

118. O hâlde eğer O'nun âyetlerine inanan(lar)/mü'minler iseniz üzerlerine Allâh(ın) ismi anıl(arak boğazlan)mış olan (hayvân)lardan yeyin!

119. O size –(yemeye) muztarr [mecbûr] olduklarınız müstesnâ [hâriç] olmak üzere– harâm kıldığı neler ise ayrı ayrı bildirmiş iken, üzerlerine Allâh(ın) ismi anıl(arak boğazlan)mış olan (hayvân)lardan niye yemeyeceksiniz?!

Evet, bir çokları bildiklerinden değil, mücerred [sırf] hevâlarıyla halkı behemehal [her hâlukârda] dalâlete [sapıklığa] düşürüyorlar. Şübhesiz ki, Rabbindir o mütecâviz/[haddi aşan]leri en ziyâde bilen.

120-121. Günâhın açığını da bırakın, gizlisini de; çünkü günâh kazananlar yarın kazandıklarının cezâsını muhakkak çekecekler. Üzerlerine Allâh(ın) ismi anıl(arak boğazlan)mamış olanlardan yemeyin; çünkü o kat'î bir fısktır [itâ'atten çıkıştır-isyânkârlıktır].

Bununla berâber şeytânlar kendi yâranı/[müşrik dostları]na, (murdâr hayvânların etinin helâlliği hakkında) sizinle mücâdele etmeleri için mutlaka telkînâtta bulunacaklardır, eğer (murdâr hayvânı helâl sayarak) onlara itâ'at ederseniz şübhesiz siz de müşriksinizdir.

122-123. Hem, bir adam (ma'nen) ölü iken Biz onu (îmân ile) diriltmişiz ve kendisine bir nûr vermişiz, insânlar içinde onunla yürüyor; hiç o, –bi't-temsîl– zulmet/[karanlık]ler içinde kalmış ve ondan bir türlü çıkamayacak bir hâlde bulunan kimse gibi olur mu?!
Fakat kâfirlere amelleri öyle yaldızlı (ve güzel) gösterilmektedir. (İşte) böyle(ce) her karye/[memleket]de de, (oranın günâha batmış) mücrim/[suçlu]lerinin büyüklerini mevkîde bulundurmaktayız ki, orada mekr [entrika] yapsınlar. Hâlbuki bunlar mekri başkasına değil, kendilerine yapıyorlar da farkına varmıyorlar.

124. Bunlara bir âyet [işâret-alâmet] geldiği zamân, "Allâh'ın peygamberlerine verilen risâlet, aynıyla bizlere (de) verilmedikce sana aslâ îmân etmeyiz" diyorlar.
Allâh risâletini nereye (ve kime) tevdî edeceği/[vereceğ]ini daha iyi bilir. Mekkârlık/[düzenbazlık]larından dolayı öyle (günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]lere yarın Allâh yanında hem bir küçüklük (ve zillet), hem pek şiddetli bir azâb isâbet edecek.

125-127. Hâsılı, Allâh her kimi hidâyetine erdirmek isterse onun[27] islâma [Kendisine teslîm olma arzûsuna] sînesini açar/gönlüne genişlik verir, her kimi de dalâlete [sapıklığa] (terkedip) bırakmak isterse onun da kalbini daral-

27 Meâl'de gösterilmeyen *hû* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

tır, öyle sıkıştırır ki sanırsın öfkesinden[28] göğe çıkacak [dik yukarı göğe doğru çıkıyor].
Îmâna gelmezleri Allâh o murdârlık [pislik] içinde hep böyle bırakır; bu islâm[29] [bu: sebeb-sonuç kânûnu, yâni Allâh'ın hidâyete iletmeyi irâde ettiği kimsenin göğsünü Kendisine teslîmiyyet için genişletmesi, dalâlette kalmasını irâde ettiği kimsenin de göğsünü dik yukarı göğe tırmanıyormuş gibi daraltması ve pislik içinde bırakması] ise doğrudan doğru(ya) Rabbinin yolu.
Cidden aklını başına alacak bir kavm için (hidâyet ve dalâlet husûsundaki) âyetleri tafsîl [çeşitli sûretlerde beyân] eyledik. Rabb'lerinin indinde [yanında] dâru's-selâm/selâm yurdu [esenlik yurdu: cennet] onlarındır, bütün yapacak oldukları işlerde [amelleri/işledikleri sebebiyle] kendilerinin velîsi [dostu, yardımcısı ve hâmîsi] de O'dur.

128. O hepsini toplayıp haşredeceği [bir araya getireceği] gün, "Ey cinn ma'şeri [şeytânî topluluk/İblîs ve askerleri]! Hakîkaten şu ins(ânlar)e çok (kötülük) ettiniz" diye(cek).
Bunların ins(ânlar)den olan yardak/[dost-yandaş]ları (da), "Yâ Rabbenâ!" diyecekler, "Yek-diğerimizden istifâde ettik ve bizim için takdîr buyurmuş olduğun ecele; ecelimize[30] yettik".
(Bunun üzerine Allâh) buyuracak ki: "Ateş ikâmetgâhınız; Allâh'ın dilediği zamânlardan[31] başka hepiniz[32] ondasınız".

---

28 Âyette, *öfkesinden* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)
29 Âyette, *islâm* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)
30 Meâl'de atlanan *ecelenâ* lafzına karşılık, *ecelimize* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)
31 Âyette, *zamânlardan* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)
32 Âyette, *hepiniz* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

Hakîkat(en) Rabbin hakîm/[hikmetli]dir, (her şeyi) habîr/[bilen]dir.[33]

129. Ve işte Biz zâlimlerin ba'zısını ba'zısına –kesbleri [işledikleri günâhlar] sebebiyle– böyle dost ederiz.

130. (Allâh,) "Ey ins ü cinn ma'şeri [şeytânî topluluk/küfr üzere ölen insânlar]! İçinizden size, âyetlerimi anlatır ve bugününüzün gelip çatacağını haber verir peygamberler gelmedi mi?" (diye soracak.)
(Onlar da cevâben,) "Yâ Rabbenâ!" diyecekler, "(Evet geldi;) kendilerimizin aleyhine şâhidleriz".
Evet, dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın zevk ü lezzetleri) onları aldattı da, –kendileri aleyhlerinde olarak– kâfir idiklerine şâhid oldular.

131-132. Bu şundan ki; Rabbin memleketleri, (uyarıcı bir peygamber gönderip de doğruyu-yanlışı bildirmeden) ahâlîsi (hakktan) ğâfil hâldeler iken zulm ile helâk edici değildir ve (kâfirlerin) her biri için amellerinden [amellerine göre] (azâbdan) dereceler vardır; Rabbin ne işlediklerinden ğâfil de değil.

133. Rabbin ğanî [her şeyden ve herkesten müstağnî], merhametli [rahmet sâhibi]; yoksa dilerse sizi ortadan kaldırır, arkanızdan yerinize dilediğini getirir, nasıl ki sizi başka bir kavmin zürriyetinden inşâ buyurdu.

134. Size edilen va'd ve va'îd[34] [tehdîd] muhakkak başınıza gelecektir (ey müşrikler-kâfirler), siz (Allâh'ı âciz bırakıp) O'nun önüne geçemezsiniz.

---

33 Osmanlıca Yazma nüshada *alîmdir, hakîmdir şeklinde* yazılan, Matbû nüshada ise *hakîmdir, habîrdir* şeklinde dizilen ibârenin aslı, *hakîmun [hikmetli/hikmet sâhibi] alîmun [her şeyi bilen/ilm sâhibi]* şeklindedir. (E.Ö)

34 Âyette, *ve va'îd [tehdîd]* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

135. "Ey kavmim!" de, "Bütün kuvvetinizle yapın yapacağınızı, ben vazîfemi yapıyorum. Artık yakında bileceksiniz, dünyâ[35] evinin sonu [*âkıbetu'd-dâr:* yurdun âkıbeti/cennet] kimin olacak. Şu muhakkak ki (küfreden-şirk koşan) zâlimler felâh bulmazlar [murâda eremezler/umduğuna nâil olamazlar]".

136. Tuttular, Allâh (ve ilâhları) için, O'nun yarattıklarından; hars [ekinlerden] ve en'âm/[hayvânlar]dan bir(er) hisse ayırdılar, zu'm/[zann ve iddiâ]larınca, "Şu" dediler, "Allâh için, şu da şerîk/[ilâh]lerimiz için".
Ammâ, şerîkleri [Allâh'a ortak koştukları ilâhları] için olan Allâh tarafına geçmez, Allâh için olana gelince o, şerîk/[ilâh]leri tarafına geçer. Ne fenâ hükümet yapı(p hüküm veri)yorlar!

137. Yine bunun [ekin ve hayvânlardan Allâh ve ilâhları için pay ayırdıkları] gibi, müşriklerden (bir) çoğuna evlâdlarını öldürmeyi de o taptıkları[36] şerîk/[ilâh]leri[37] iyi birşey gibi gösterdi; hem kendilerini ifnâ [helâk] etmek için, hem (de İbrâhîm'den kalan) dînlerini (karıştırarak) berbâd edip (onları) şaşır(t)mak için.
Eğer Allâh dilese idi bunu yapmazlardı. O hâlde bırak onları, uydurdukları kânûnlarla ne hâlleri varsa görsünler![38]

---

35 Âyette, *dünyâ* kelimesinin karşılığı yoktur. Dolayısıyla *dünyâ evinin* ibâresi yerine *evin/yurdun* kelimesi konmalıdır. (E.Ö)

36 Âyette, *taptıkları* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

37 Meâl'de, *şerîkler* diye çevirilen *şürekâihim* ibâresi, *şerîkleri/onların şerîkleri [Allâh'a ortak koştukları ilâhları]* anlamına gelir. (E.Ö)

38 Âyette, *kânûnlarla ne hâlleri varsa görsünler* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

138. (Yine, Allâh'tan gelen hiçbir ilme dayanmaksızın, sırf) zu'm/[zann ve iddiâ]larınca dediler ki: "Şunlar ilişilmez [dokunulması yasak olan] en'âm [hayvânlar] ve hars [ekinler]; –bunları(n etini ve mahsûlünü) ancak dilediğimize yedireceğiz– şunlar da sırtları harâm edilmiş en'âm [hayvânlar]".
Diğer birtakım en'âmı [hayvânları] da Allâh'ın ismini anmadan boğazlarlar; hep bunları Allâh'a iftirâ ederek yaparlar. İftirâ ettikleri için Allâh yakında cezâlarını verecek.

139. Bir de, "Şu en'âmın [deve, sığır ve davar cinsi hayvânların] karınlarındaki yavrular (diri doğarsa, onlar) sırf erkeklerimizin(dir, yalnızca onlara helâldir), kadınlarımıza ise harâm; eğer ölü doğarsa o vakit onda (kadın-erkek) hepsi ortak" dediler.
Allâh onlara isnâdlarının cezâsını yakında verecek; her hâlde [şübhesiz] O hakîm/[hikmetli]dir, alîm/[her şeyi bilen]dir.

140. Bilgisizlikle [*bi-ğayr-i 'ilm:* Allâh'tan gelen hiçbir ilme/vahye dayanmaksızın], düşüncesizlikle [sefîhce/ahmakca] evlâdlarını öldürenler ve Allâh'ın kendilerine merzûk buyurduğu [rızk olarak verdiği] ni'metleri Allâh'a iftirâ ederek harâm ve memnû [yasak] kılanlar, şübhe yok ki ziyân ettiler, şübhe yok ki yanlış gittiler ve hiçbir zamân muvaffak [hidâyette/doğru yolda] olmadılar.

141. O ma'rûş [çardaklı] ve ğayr-i ma'rûş [çardaksız] cennetâsâ bağları, o tatları (ve) yemişleri muhtelif mezruâtı [ekinleri-ürünleri], o hurmaları, zeytinleri, narları birbirlerine hem benzer, hem benzemez bir hâlde vücûda getiren hep O'dur. Her biri mahsûl verince mahsûlünden yeyin,

hasad(ı)[39] günü [hasad edildiği vakit] hakkını da verin [muhtâclara da yedirin], bununla berâber (keyfinize göre onlara sınırlamalar getirerek veyâ onları kimilerine helâl kimilerine harâm kılarak) israf etmeyin [haddi aşmayın]; çünkü O, israf eden/[haddi aşan]leri sevmez.

142. En'âm [büyük ve küçük-baş evcil hayvânlar] içinden gerek yük götüreni ve gerek serileni [kesileni veyâ yünlerinden-kıllarından sergiler-yaygılar yapılanı] vücûda getiren de O; (öyleyse) Allâh'ın size merzûk kıldığı [rızk olarak verdiği] ni'metlerden yeyin, fakat (keyfinize göre onlara sınırlamalar getirerek veyâ onları kimilerine helâl kimilerine harâm kılarak) şeytânın (peşinden gidip) adımlarına uymayın; çünkü o sizin için açık bir düşmândır.

143. (Şeytânın peşinden giden müşrikler, Allâh'ın insânlara rızk olarak verdiği erkekli-dişili) sekiz eş (hayvândan/büyük ve küçük-baş evcil hayvânlardan); koyun (ile koç)dan iki, keçi (ile teke)den iki (türü ba'zı hâllerde keyiflerince harâm kılıyorlar).
De ki: "(Allâh, koyun ile koçtan ve keçi ile tekeden) iki erkeği mi harâm kıldı, yoksa iki dişiyi mi, yoksa iki dişinin [koyun ile keçinin] rahimlerinin müştemil olduk/[barındırdık]larını mı?! Eğer (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız bana bir ilm ile haber verin!"

144. Ve (yine o şeytânın peşinden gidenler) deve (cinsin)den iki (türü ve) sığır (cinsin)dan iki (türü de ba'zı hâllerde keyiflerince harâm kılıyorlar).
De ki: "(Allâh, ibil/deve ve sığır cinsinden) iki erkeği [ce-

39 Meâl'de, *hasad günü* diye çevirilen *yevme hasâdihî* lafzı, *hasadı günü, onun/mahsûllerin hasadı günü,* yani *kesilip toplandıkları vakit* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

mel/erkek deve ile tosunu/boğayı] mi harâm kıldı, yoksa iki dişiyi [nâqah/dişi deve ile düveyi/ineği] mi, yoksa iki dişinin [nâqah/dişi deve ile düvenin/ineğin] rahimlerinin müştemil oldukları/[barındırdıkları]nı mı?! Yoksa Allâh size bu tahrîmi [yasağı] fermân buyururken şâhidler miydiniz?!"

Öyle *bi-ğayr-i ilmin* [Allâh'tan gelen hiçbir ilme/vahye dayanmaksızın] nâsı idlâl [insânları saptırmak] için uydurduğu yalanı Allâh'a isnâd edenden daha zâlim kim olabilir?!

Her hâlde [elbette] Allâh zâlimler gürûhunu doğru yola çıkarmaz.

145. De ki: "Bana vahyolunanlar içinde bu harâm dediklerinizi, yiyecek bir adama harâm kılınmış birşey bulmuyorum; meğer ki şunlar olsun: Ölü [*meyte:* leş, murdar, ölü doğmuş yavrular] yâhûd (akıtılıp) dökülen kan yâhûd hınzîr [domuz] eti –ki o şübhesiz bir pistir– yâhûd Allâh'tan başkasının ismi anılmış sarîh [açık] bir fısk [itâ'atsizlik ve isyankârlık]; ki bunlarda(n) da her kim (yemeye) muztarr [mecbûr] olursa, –diğer bir muztarr'a tecâvüz etmediği [arzû/iştah duymadığı, açgözlüce saldırmadığı] ve zarûret miktârını aşmadığı takdîrde– şübhe yok ki Allâh[40] [Rabbin] ğafûr/[bağışlayıcı]dır, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır]".

146. Yehûdîlere (*bakar*/sığır ve *ğanem*/davar cinsi hâriç) her tırnaklıyı harâm kıldık; bir de bunlara, sığır ve en'âm [*ğanem*/davar] (cinsin)dan (hayvânların) sırtlarında olan veyâ bağırsakları üzerinde bulunan veyâ kemikle ihtilât e-

40 Meâl'de, *Allâh* diye çevirilen *rabbeke* kelimesi, *Rabbin* [*senin Rabbin*] demektir. (E.Ö)

den [karışan] kuyruk kısmından maada [başka] yağlarını dahî harâm kıldık. Fakat bunu onlara, bağy/[isyân ve tecâvüz]leri yüzünden bir cezâ (olarak) yaptık. Şübhesiz Biz her husûsta sâdıkız [doğruyu söyleriz].

147. Bunun üzerine seni tekzîbe [yalanlamaya] yeltenirlerse, de ki: "Rabbiniz bitmez-tükenmez bir rahmet [lütuf ve ni'met] sâhibi, fakat (günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]ler gürûhundan be'si [azâbı] de reddedil(ip geri çeviril)emez".

148-149. Müşrik olanlar diyecekler ki: "Allâh dilese idi ne biz müşrik olurduk, ne atalarımız; ne de (hayvânlar ve ekinlerden) bir şey(i) harâm kılabilirdik".
Bunlardan evvelkiler de böyle tekzîb etmiş/[yalanlamış]lerdi; nihâyet azâbımızı tattılar.
"Hiç" de, "(yanınızda, iddiânızı destekleyen) ilm denecek bir şeyiniz var mı ki (onu) bize çıkar(ıp göster)asınız?! Siz sırf (hevâdan kaynaklanan) bir zann ardından gidiyorsunuz ve siz ancak atıyorsunuz".
"İşte" de, "hüccet-i bâliğa [sağlam/kesin delîl] ancak Allâh'ın. Evet! O dilese idi, sizi hep birden hidâyete erdirirdi".

150. "Haydin" de, "'Allâh bunu harâm etti' diye şehâdet edecek şâhidlerinizi getirin!"
Eğer gelir şehâdet ederlerse, sen onlarla berâber şehâdet etme! Âyetlerimizi tekzîb eden/[yalanlayan]lerin, o Âhiret'e inan(ıp îmân et)mayanların hevâlarına tâbi olma! Nasıl olursun ki, bunlar Rabb'lerine başkasını denk tutuyorlar.

151-153. De ki: "Geliniz size Rabbiniz(in) neleri harâm [zorunlu/farz] kıldı(ğını) okuyayım:

"O'na hiçbir şeyi şerîk [ortak] koşmayın, babanıza-ananıza iyilikten ayrılmayın, yoksulluk yüzünden evlâdınızı öldürmeyin –(çünkü) sizin de, onların da rızkını Biz veririz–, fevâhişe [iğrenç şeylere] –açığına da, gizlisine de– yanaşmayın, Allâh'ın muhterem [harâm] kıldığı nefsi hakksız (yere) öldürmeyin; –işittiniz a, işte size O bunları fermân buyurdu, gerektir ki aklınız erer– ve yetîm malına yaklaşmayın –ancak rüşdüne erinceye kadar en güzel sûretle (olması) başka–, (alış-verişte) ölçeği, tartıyı tam ve denk tutun –(Biz) bir nefse ancak vüs'unu [gücünün yettiğini] teklîf ederiz–, söz [yetki] sâhibi olduğunuz vakit de hep adâleti gözetin; velevse hısım (ve akrabânız) olsun. Allâh'ın ahdini [size teklîf ettiği taahhüdleri] yerine getirin! –İşittiniz a, işte size O bunları fermân buyurdu, gerektir ki düşünür tutarsınız.– Bir de şu: Benim dosdoğru yolum(u), hep onu ta'kîb edin, başka yolları(ı) ta'kîb etmeyin ki, sizi O'nun yolundan saptırıp (fırka fırka yaparak) parçalamasınlar".

Duydunuz a, işte size O bunu fermân buyurdu, gerektir ki (itâ'atsizlikten) korunur(sunuz)/muttakî olursunuz.

154. Sonra Biz Mûsâ'ya o Kitâb'ı verdik ki; güzel tatbîk edene (ni'metleri) tamâmlamak ve (Allâh'ın ahidlerini îfâ için dînde muhtâc oldukları) her şeyi tafsîl [ayrı ayrı beyân] etmek ve bir hidâyet [rehberlik], bir rahmet olmak için. Gerektir ki onlar Rabb'lerinin likâsı/[huzûruna çıkacaklarına] îmân etsinler.

155-157. Bu (Kur'ân) ise tam bir kitâb, onu Biz indirdik, çok mübârek [bereketli/hayrı çok]; bundan böyle buna tâbi olun ve (itâ'atsizlikten) korunun, gerektir ki rahme-

timize eresiniz [rahmete eresiniz veyâ merhamet olunasınız].
(İşte size de Kitâb'ı indirdik, şöyle) demeyesiniz (diye) ki: "(O ilâhî) Kitâb yalnız (yehûdî ve hristiyanlardan oluşan) bizden evvel(ki) iki tâifeye indirildi ve doğrusu biz onların tedrisâtından [içindekilerden/öğretilerinden] kat'iyyen ğâfil bulunuyoruz".
Yâhûd (şöyle) demeyesiniz (diye) ki: "Eğer bize (o ilâhî) Kitâb indirilmiş olsa idi, her hâlde [mutlaka] onlardan daha ziyâde muvaffak [doğru yolda] olurduk".
İşte size Rabbinizden beyyine [açık delîl] geldi, hidâyet [beyân/yol gösterme] de geldi, rahmet de geldi; artık Allâh'ın âyetlerini (hem yalanlayıp) inkâr eden ve (hem de insânları) onlardan men(edip çevirmey)e kıyâm eyleyen/[kalkışan]den daha zâlim kim olur?!
Elbette Biz o âyetlerimizi men(etmey)e kıyâm eden/[kalkışan]lleri, bu kabâhatleri yüzünden azâbın en müdhişiyle cezâlandıracağız.

158. Onlar ancak şunu gözeti(p bekli)yorlar, ki kendilerine melekler geliversin veyâ Rabbin(in hükmü) geliversin veyâ Rabbinin (azâbının) ba'zı alâmetleri geliversin. Rabbinin (azâbının) ba'zı alâmetleri geldiği gün, evvelce îmân etmemiş veyâ îmânında bir hayr kazanmamış bir nefse [şahsa], o günkü îmânı hiçbir fayda vermez.
De ki: "Gözet(leyip bekley)in, çünkü biz şübhesiz gözet(leyip bekl)iyoruz".

159. Dînlerini tefrîkaya düşürüp de şiy'a şiy'a [fırka fırka] olanlar var (y)a, senin onlarla hiçbir alâkan yoktur, onların işi Allâh'a kalmıştır; sonra O kendilerine (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) ne(ler yapıp) ettiklerini haber verir.

160. Kim bir hasene [iyilik] ile gelirse ona, (karşılık olarak en az) on misli verilir; kim de bir seyyie [kötülük] ile gelirse ona, ancak (yaptığının) misliyle cezâ edilir ve hiç birine hakksızlık [zulm] edilmez.

161. De ki: "Beni Rabbim şekksiz-(şübhesiz) dosdoğru bir yola hidâyet buyurdu; doğru, pâyidâr [sâbit] bir dîne, başka dînlerden sıyrılıp sâde hakka müteveccih [yönelmiş] hanîf [muvahhid] olan İbrâhîm'in milleti/[yolu-dîni]ne, ki o hiçbir zamân müşriklerden olmadı".

162-163. "Benim" de, "cidden namazım [*salâtım:* boyun eğerek huşû ile teveccühüm/yönelişim ve ilticâm], ibâdetlerim (yâhûd kurbânlarım), hayâtım, memâtım [ölümüm] hep rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] olan Allâh içindir, –(ki) şerîki [ortağı] yoktur O'nun– ben bununla emrolundum ve ben müslimînin [Allâh'a teslîm olanların] evveliyim".

164. "Allâh" de, "her şeyin rabbi iken, hiç ben O'ndan başka rabb mi isterim?!"
Herkesin kazandığı (vebâl ve günâh) ancak kendi boynuna geçer, vizr [ağır yük: vebâl/cezâ] çekecek bir nefs [şahıs] başkasının vizrini [vebâlini/cezâsını] çekmez, sonra hep(iniz) dönüp Rabbinize varacaksınız, o vakit O size ihtilâf etmekte bulunduğunuz hakîkati haber verecek.

165. O odur ki, sizi arzın [yeryüzünün] halîfeleri yaptı ve (imkân ve konum i'tibâriyle) ba'zınızı ba'zınızın derecelerle fevki/[üzeri]ne çıkardı, bunun hikmeti ise; sizi, size verdiği şeylerde imtihân etmektir.
Şübhe yok ki Rabbin serîu'l-ikâb [karşılık vermede/ce-

zâlandırmada çabuk], yine şübhe yok ki O yegâne[41] ğafûr [bağışlayıcı], yegâne[41] rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli].

41 Âyette, *yegâne* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

7. A'RÂF SÛRESİ

MEDENÎ, 206 ÂYET

§

İsmini, 46. ve 48. âyetlerinde geçen bir kelimeden alan bu sûrede, –En'âm sûresi'nde genel hatlarıyla belirtilen– Allâh'ın vahdâniyyeti fikrinin ayrıntılı bir şekilde işlenmesinin yanısıra, Allâh'ın emri gereğince, irâdesini insânlara teblîğ etmesinin bir yolu/aracı olarak vahyle, resûllerin vazîfesiyle alâkalı îzâhlara da yer verilmektedir. Zîrâ zayıf olması; hevâsına kapılması, kendini beğenip kibirlenmesi... sebebiyle insânoğlu dâima nebevî rehberliğe muhtâctır. İnsân tabî'atının bu aslî yapısı; İblîs'e, Âdem ve eşine ilişkin temsîlî kıssayla tasvîr edilmiştir. Allâh'ın resûlleri vâsıtasıyla ihsân ettiği rehberlik olmaksızın doğru yolun bulunması imkânsız olduğundan, *Âyetlerimizi yalanlayan ve onlara îmânı kibirlerine yediremeyenlere semânın kapıları açılmaz* (40. âyet) buyurulmuştur.
59. âyetten i'tibâren sûrenin büyük bir kısmı; Nûh, Hûd, Sâlih, Lût, Şu'ayb ve Mûsâ (a.s) kıssalarına ayrılmıştır. 172. âyetle söz, tekrâr insânın kompleks rûhî yapısına, Allâh'ın vahdâniyyetini idrâk husûsundaki fıtratına; ardından da Allâh'ın ihsân ettiği âyetlerden sıyrılıp çıkan kimsenin hâline getirilir: *Onu şeytân arkasına taktı da sapkınlardan oldu* (175. âyet).

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Mîm-Sâd.*

2-3. Bir Kitâb ki sana indirildi; sakın bun(un Allâh)dan (indirildiği husûsunda kalbinde bir tereddüd, görevinin zorlu-

ğundan) dolayı yüreğinde bir sıkıntı olmasın.
(Bu Kitâb'ın sana indiriliş amacı) da (şu ki): Bununla (kâfirleri) inzâr edesin [uyarasın], mü'minlere de şu bir ihtâr (ve öğüdü veresin): Rabbinizden size indirilene ittibâ edin [uyun], O'n(u bırakıp güç)suz birtakım velî/[hâmî]lere ittibâ etmeyin [uymayın]!
Siz pek az düşünüyorsunuz (veyâ hiç akledip ibret almıyorsunuz).

4-5. Biz nice memleket(in halkını) helâk etmişizdir, ki (kimileri) gece yatarlarken yâhûd [kimileri de] gündüz uyurlarken baskınımız on(lar)a gelivermiştir. Azâbımız kendilerine geldiği vakit de, "Bizler hakîkaten zâlimler idik" demekten başka da'vâ/[söz]ları olmadı.

6-7. Sonra elbette peygamber gönderilen ümmetlere, "(Peygamberleri nasıl karşıladınız, onlara ne cevâb verdiniz?" diye) soracağız; elbette gönderilen peygamberlere de, "(Nasıl ve ne cevâb ile karşılandınız?" diye) soracağız, soracağız da, kendilerine karşı olan-biteni mutlak bir ilmle behemehal [muhakkak] anlatacağız.
Öyle ya, Biz onlardan ğâib [habersiz] değildik.

8-9. Hem vezn [her şeyin, her amelin adâlet ve hakkâniyetle ölçülüp tartılması] o gün tam (anlamıyla) hakk [vukûbulacak/gerçekleşecek]; artık kimin mîzân/[tartı]ları ağır basarsa (–ki bunlar mü'minlerdir–), işte onlar o felâh bulacak (olan)lar; kimin de mîzân/[tartı]ları hafîf gelirse (–ki bunlar kâfirlerdir–), bunlar da işte –âyetlerimize zulmetmeleri [âyetlerimizi hiçe sayıp inkâr etmeleri] (sebebi)yle– kendilerine yazık edenler.

10. Şânım hakkı için, sizi arz/[yer]da yerleştirdik ve sizin için onda birçok geçimlikler yaptık; (buna rağmen) siz pek

az şükrediyorsunuz (veyâ bu ni'metlerin Rabbine şükretmiyor, O'nu tevhîd etmiyorsunuz].

11. Hakîkat (şu ki), sizi evvelâ halkettik [yarattık], sonra size sûret verdik, sonra da melâikeye (veyâ kuvvetlere/rabbânî vâsıtalara ve İblîs'e) dedik ki: "Âdem'e (zımnında benî-Âdem'e) secde edin [boyun eğin]!"
(Melekler) hemen secde ettiler [boyun eğdiler], ancak İblîs secde eden/[boyun eğen]lerden olmadı.

12. (Allâh,) "Sana" buyurdu, "emrettiğim hâlde secde etmemene[1] mâni ne oldu?!"
(İblîs,) "Ben" dedi, "ondan hayrlıyım; beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın".

13. (Allâh,) "Hemen" buyurdu, "in oradan! Ne haddine ki orada tekebbür edesin [büyüklenesin]. Haydi çık, çünkü sen alçaklardansın".

14. (İblîs,) "Bana" dedi, "ba'solunacak/[diriltilecek]ları güne kadar mühlet ver!"

15. (Allâh) buyurdu ki: "Haydi mühlet verilenlerdensin".

16-17. (İblîs,) "Öyle ise" dedi, "beni azdırmana karşılık, yemîn ederim ki ben de onları saptırmak için her hâlde [mutlaka] (–yol kesenin oturup da yolcuları gözetlediği gibi–)

---

1 "Secde etmemenin sebebi nedir?" veyâhûd "Secde etmemene sebeb nedir?" veyâhûd "Secde etmene ne mâni oldu?" veyâhûd "Secde etmene mâni olan nedir?" denilebilirse de, *Secde etmemene mâni ne oldu?* denemez; zîrâ bu, *Neden secde ettin?* anlamına gelir. Nitekim Elmalılı Hamdi Yazır da, hem bu âyetin yorumu esnâsında Tefsîr metninde {–*Sana ne mâni oldu da secde etmemeye cür'et eyledin?* şeklinde–} (III/2130), hem de Sâd/75 âyetinde {–*Secde etmene ne mâni oldu?* şeklinde–} bu ibâreyi daha uygun bir şekilde tercüme etmiştir. (E.Ö)

Senin doğru yoluna oturacağım, sonra onlara önlerinden ve arkalarından, sağlarından ve sollarından [dört bir yandan/her vesîleyle] sokulacağım; Sen de çoğunu şükredici bulmayacaksın".

18. (Allâh,) "Çık oradan mezmûm [zemmedilmiş/kınanmış], matrûd [rahmetten tardedilmiş] olarak!" buyurdu (ve ardından da şu hükmü verdi): "Kasem [yemîn] ederim ki, onlardan her kim sana uyarsa, kat'iyyen ve kâtibeten [tereddüdsüz] sizin mecmûunuz/[topunuz]dan cehennemi doldururum".

19. Ve (sonra da,) "Yâ Âdem! Mesken et o cenneti sen zevcen/[eşin]le de, ikiniz dilediğiniz yerden yeyin ve şu ağaca yaklaşıp da (isyân ederek) zâlimlerden olmayın!" (buyurdu.)

20. Derken şeytân bunlara, –kendilerinden (gizlenip) örtülmüş olan çirkin yerlerini açmak [kendilerine fenâlık veren ma'siyetlerini göstermek] için ikisine de– vesvese verdi ve, "Sizi, Rabbiniz başka birşey için değil, sırf (iki) melek olacağınız yâhûd ebediyyen (hayâtta veyâ cennette) kalanlardan olacağınız için bu ağaçtan nehyetti" dedi.

21-22. Ve (ardından da,) "Her hâlde [gerçekten] ben sizin hayrınızı isteyenlerdenim" diye ikisine de (ağır) yemîn etti. Bu sûretle (onları aldatıp) kandırarak ikisini de sarktırdı [nezâhet mertebesinden indirip ağaçtan yemeye tenezzül ettirdi].

Onun üzerine vaktâ [ne zamân] ki o ağacı(n meyvesinden) tattılar; ikisine de çirkin yerleri açılı(p görünü)verdi [ma'siyetin şeâmeti/isyânın uğursuzluğu yüz gösterdi] ve başladılar cennet yapraklarından üzerlerine (yamamaya); üstüste yama (yapı)yorlardı.

Rabb'leri de kendilerine (şöyle) nidâ etti: "Ben sizi bu ağaçtan nehyetmedim mi ve size, 'Haberiniz olsun bu şeytân açık bir düşmândır size' demedim mi?!"

23. "Rabbenâ [Rabbimiz]!" dediler, "Nefs/[kendi]lerimize zulmettik, eğer Sen bize mağfiret etmez [bizi bağışlamaz], merhamet buyurmazsan, şübhe yok ki hüsrâna düşen/[kaybeden]lerden oluruz".

24-25. Buyurdu ki: "İniniz ba'zınız ba'zınıza düşmân olarak; size bir zamâna kadar arz/[yer]da bir karargâh tutmak ve bir nasîb almak mukadder [takdîr edilmiştir]".
(Ardından da) buyurdu ki: "Onda yaşayacaksınız ve onda öleceksiniz ve ondan (diriltilip) çıkarılacaksınız".

26. Ey Âdemoğulları! Bakın size çirkin yerlerinizi örtecek libâs [elbise] indirdik [lütf u ihsân ettik], hil'at indirdik [süsleneceğiniz elbise lütf u ihsân ettik], fakat takvâ libâsı [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyetle günâhtan, kötülük ve helâktan korunma hasleti] (var ya), o hepsinden hayrlı. Bu işte [şu: Allâh'ın elbise ve hil'at veyâ takvâ libâsı/günâhtan, kötülük ve helâktan korunma hasleti lütf u ihsân etmesi], Allâh'ın âyetlerinden(dir/lütuf ve ihsânını gösteren alâmetlerindendir), gerektir ki düşünür ibret alırlar (da çirkin şeylerden kaçınırlar).

27-28. Ey Âdemoğulları! Babanızla ananızı –çirkin yerlerini [kendilerine fenâlık veren ma'siyetlerini/kötü temâyüllerini] kendilerine göstermek için ikisinin de elbiselerini soyarak–[2] [takvâ libâsını/fenâlık ve helâktan korunma hasletini sıyırtarak] şeytân cennetten çıkardığı gibi, sakının si-

2 Meâl'de atlanan *yenzi'u 'anhumâ libâsehumâ* ibâresine karşılık, *ikisinin de elbiselerini soyarak* ifâdesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

zi de (aldatıp şaşırtarak cennetten mahrûm edip) belâya uğratmasın; çünkü o ve kabîlesi [o kabîlden/türden olanlar] sizi, sizin kendilerini göremeyeceğiniz cihetten görürler.

Biz o şeytânları, o kimselerin velîleri [yakınları-hâmîleri] kılmışızdır ki, îmâna gelmezler ve bir edebsizlik [*bir fâhişe:* Ka'be'yi çıplak tavâf etmek, ekin ve hayvânları keyiflerince harâm kılmak gibi çirkin bir iş] yaptıkları zamân da, "Atalarımızı böyle (yapıyor) bulduk ve bize bunu Allâh emretti" derler.

"Allâh" de, "edebsizliği [*el-fâhişeyi:* çirkin/iğrenç hiçbir işi] emretmez, bilmediğiniz şeyleri Allâh'ın üzerine mi atıyorsunuz?!"

29-30. De ki: "Rabbim ad(â)l(et) ve insâfı emretti, hem her mescidde yüzlerinizi doğru tutun ve O'na –dîni mahzâ [sırf] O'nun için hâlis kılarak– ibâdet edin! Sizi ibtidâ [ilkin] O yarattığı gibi, yine O'na döneceksiniz; (öyle ki) bir kısmın(ız)a hidâyet buyur(muş, doğru yolu tut)du(rmuş), bir kısmın(ız)a da dalâlet(te/sapıklıkta kalmak) hakk [vâcib/gerekli] ol(muş) du(rumda döneceksiniz); çünkü bunlar Allâh'ı bırakıp şeytânları evliyâ [dostlar-hâmîler] ittihâz etti/[edindi]ler, bir de kendilerini hidâyette [doğru yolu tutmuş] zannederler".

31. Ey Âdemoğulları! Her mescid huzûrunda zînetinizi tutunun [Ka'be'yi çıplak tavâf etmeyin] ve yeyin-için de (kendi-kendinize yiyecek ve içecekleri helâl-harâm kılarak) isrâf etmeyin [Allâh'ın belirlediği sınırı aşmayın]; çünkü O, müsrif/[Allâh'ın belirlediği sınırı aşan]leri sevmez.

32. De ki: "Allâh'ın, kulları için çıkardığı zîneti [elbise ve diğer süslenecek şeyleri] ve (ekin ve hayvân gibi) temiz/hoş rızkları kim harâm etmiş?!"

(Yine) de ki: "Onlar dünyâ [süflî/yakın] hayâtta îmân edenler için (helâldir), Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü (ise) hâlis olarak (onların olacak)tır".
Bu sûretle, ilm ehli olanlar için âyetleri tafsîl [türlü şekillerde beyân] ediyoruz.

33. "Rabbim" de, "ancak şunları harâm buyurdu: Bütün fuhşiyâtı [çirkin ve iğrenç şeyleri] –açığını-gizlisini– ve her türlü vebâli [günâhı] ve hakksızlıkla bağyi [saldırmayı] ve Allâh'a, –hiçbir zamân (hakkında) bir burhân [delîl] indirmediği– herhangi bir şeyi şirk koşmanızı ve Allâh'a, bilmediğiniz şeyler isnâd etmenizi harâm buyurdu".

34. Her ümmet için (azâb husûsunda) bir müddet mukadder [takdîr edilip belirlenmiştir]. Müddetleri gelince, bir lâhza [ân] (bile) geri de kalmazlar, öne de geçemezler.

35-36. Ey Âdemoğulları! Size her ne zamân içinizden Benim âyetlerimi ayıtır [tilâvet-teblîğ eden] resûller gelir de, her kim bunlara muhâlefetten sakınır ve salâhı iltizâm eylerse [kendini düzeltirse], artık onlara korku yoktur ve mahzûn olacak olanlar onlar değildir; (fakat) âyetlerimizi tekzîb eden/[yalanlayan]lere ve bunlara îmânı kibirlerine yedíremeyenlere gelince, böyleler(i) ashâb-ı nârdır [ateşin mahkûmlarıdır] (ve) hep onda muhalled/[sürekli kalıcı]dirler.

37. Zîrâ (herhangi) bir yalanı (uydurup) Allâh'a (isnâd ve) iftirâ eden veyâ O'nun âyetlerine 'yalan' diyen kimseden daha zâlim kim olabilir?! Bunlara kitâb/[rızk]dan nasîbleri erişir, (tâ ölecekleri zamâna kadar).
Nihâyet (hayât süreleri dolunca) kendilerine göndereceğimiz melekler gelip canlarını alırlarken, "Hani o Allâh'ı bırakıp da taptıklarınız nerede?" dediklerinde, "Onlar bizi

bıraktılar da kayboldular" derler ve kâfir idiklerine kendi aleyhlerinde şâhidlik ederler.

38. (Allâh,) "Girin bakalım sizden evvel ins ü cinn'den [bilindik-bilinmedik] geçen ümmetlerin içinde ateşe!" buyurur. Her ümmet girdikce, hemşiresine [dîndaşına] la'net eder. Nihâyet hepsi (yâni, önderler ve onlara uyanlar) orada birbirlerine (eklenip) ulanırlar, sonrakileri öndekilerini göstererek, "Rabbenâ [Rabbimiz]!" derler, "İşte şunlar bizi yoldan çıkardılar, onun için onlara ateşten iki katlı azâb ver!"
(Allâh,) "Her birinize" buyurur, "iki katlı (azâb var), velâkin bilmiyorsunuz".

39. Öndekiler de sonrakilere derler ki: "Sizin de bize karşı bir (üstünlük ve) meziyyetiniz olmadı, artık kendi kesbinizin [yapıp ettiklerinizin] cezâsı (olarak) tadın azâbı!"

40-41. Elbette âyetlerimizi tekzîb eden [yalanlayan] ve onlara îmânı kibirlerine yediremeyen kimselere semânın [göğün] kapıları açılmaz [onlar yüce ma'nâlara nüfûz edemez, melekûtun sırrlarına eremez, onların iyilik nâmına yapıp ettikleri, du'â ve niyâzları Allâh katında merdûd olur [reddedilir] da üzerlerine feyz ü bereket inmez] ve cemel [erkek deve] iğnenin deliğinden geçinceye kadar onlar cennete gir(e)mezler. İşte (günâha batmış) mücrim/[suçlu]leri Biz böyle cezâlandırırız. Onlara cehennemden bir döşek ve üstlerin(e de cehennem)den örtü/[yorgan]ler (vardır) ve işte zâlimleri Biz böyle cezâlandırırız.

42-43. Îmân edip iyi iyi işler yapan kimseler(e gelince), –ki bir nefse [kişiye] ancak vüs'unu [gücünün yettiğini] teklîf ederiz– bunlar işte ashâb-ı cennet/[cennetlik-cennetin sâ-

kinleri olacak]tirler ve hep onda muhalled/[sürekli kalıcı]dirler; (hem de öyle) bir hâlde(ler) ki, derun/[iç-kalb]larında kin kabîlinden [türünden] ne varsa hepsini söküp atmışızdır. (İçinde bulundukları cennetin) altlarından ırmaklar akar. (Onlar orada,) "Hamdolsun o Allâh'a ki, hidâyetiyle bizi buna muvaffak kıldı, O [Allâh] bize hidâyet etmese idi, bizim kendiliğimizden bunun yolunu bulmamıza imkân yoktu, hakîkat(en) Rabbimizin peygamberleri emr-i hakk ile geldiler [gerçekleşecek bir iş ile geldiler veyâ bugünün gerçekleşeceğini söyleyerek hakkı getirdiler], (biz de onları tasdîk ettik)" demektedirler.

Ve şöyle nidâ olunmaktadırlar: "İşte bu gördüğünüz o cennet ki, buna amelleriniz sebebiyle vâris kılındınız".

44-45. Bir de o ashâb-ı cennet [cennetlikler/cennetin sâkinleri], ashâb-ı nâra [ateşliklere/ateşin mahkûmlarına] şöyle nidâ etmektedirler: "Hakîkat(en) biz Rabbimizin bize (dünyâda iken hayr ve sevâbdan) va'd buyurduğunu hakk [doğru ve gerçekleşmiş olarak] bulduk, siz de Rabbinizin (size dünyâda iken azâbdan) va'd buyurduğunu hakk [doğru ve gerçekleşmiş] (olarak) buldunuz mu?"

Onlar, "Evet (bulduk)" demektedirler.

Derken bir müezzin aralarında şu meâlde bir ezan vermeye başlamıştır: "Allâh'ın la'neti [azâbı/rahmetinden mahrûmiyet] o zâlimler üstüne ki, Allâh yolundan menederler ve onu eğip bükmek [eğri göstermek/eğriltmek] isterler ve Âhiret'i münkir [inkâr eden] kâfirler idi".

46-47. Artık iki taraf [cennet ile cehennem veyâ cennetlikler ile cehennemlikler] arasında bir hicâb [mânia/sûr] (olacak). Ve (orada) a'râf [sûr'un tepesi/burcu] üzerinde birtakım ricâl [kimseler] (bulunacak), ki (cennetlik ve cehennemliklerin) her birini sîmâ/[alâmet]larıyla tanırlar. Ashâb-ı

cennete [cennetliklere/cennetin sâkini olacaklara], *Selâmun 'aleykum* [sizin üzerinize selâm/esenlik olsun] diye nidâ etmektedirler; –ki bu (cennetlik ola)nlar, ümîd etmekle berâber henüz ona girmemişlerdir. (Bunların/cennetlik olmakla birlikte henüz cennete girmemiş olanların) gözleri ashâb-ı nâr [ateşlikler/ateşin mahkûmu olacaklar] tarafına çevrildiği vakit de, "Yâ Rabbenâ [Rabbimiz]! Bizleri o zâlimler gürûhuyla berâber kılma!" demektedirler.–

48-49. O ashâb-ı a'râf [sûr'un tepesi/burcu üzerinde bulunan kimseler], (yine) sîmâ/[alâmet]larıyla tanıdıkları (kâfirlerin ileri gelenlerinden) birtakım ricâle [kimselere] de nidâ edip, "Gördünüz mü; cem'iyyetinizin ve yaptığınız kibir ve azametin size hiç faydası olmadı! Ta şunlar mıydı o sizin, 'Allâh bunları kâbil değil rahmetine erdirmez' diye yemîn ettikleriniz?!" dedikten sonra, (ümîd etmekle berâber henüz cennete girmemiş olan) berikilere dönüp, "Girin cennete, size korku yok, artık siz mahzûn olacak değilsiniz" demektedirler.

50-51. Ashâb-ı nâr [ateşin mahkûmları] da ashâb-ı cennete [cennetin sâkinlerine] şöyle bağırışmaktadırlar: "Lütfen suyunuzdan veyâ Allâh'ın size merzûk kıldığı [rızk olarak verdiği] ni'metlerden biraz da bizlere dökün!"

Onlar da demektedirler ki: "Doğrusu Allâh bunları kâfirlere harâm etti; o kâfirlere ki, oyunu-eğlenceyi kendilerine dîn [dînlerini oyun ve eğlence] edindiler ve o dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın zevk ü lezzetleri) kendilerini aldattı".

(Allâh da buyuracak ki:) "Onlar bu günlerine mülâkî olacak/[kavuşacak]larını unuttukları [umursamadıkları, hiç akıllarına getirmedikleri ve onun için hazırlık yapmadık-

ları] ve âyetlerimizi inkâr ettikleri gibi [için], Biz de bugün onları unutacağız [onları ateşe terkedip umursamayacağız/onlara unutmuş gibi mu'âmele edeceğiz]".

52. Filhakîka [hakîkaten] Biz onlara öyle bir Kitâb gönderdik ki, îmân edecek herhangi bir kavme bir düstûr-ı hidâyet ve rahmet [ni'met/lütf u ihsân] olmak için tam bir ilm üzere onu fâsıla fâsıla ayırdettik.

53. Onlar (ise), "Hele bakalım (âkıbeti/sonu) nereye varacak?" diye, onun (va'd ve tehdîdlerinin) ancak te'vîlini [gelip çatmasını/vukûbulmasını] gözet(leyip bekl)iyorlar, onun te'vîli [vukûu/gerçekleşme vaktil] geleceği gün, önceden onu unutmuş [umursamamış/terketmiş] olanlar şöyle diyecekler: "Hakîkat(en) Rabbimizin peygamberleri hakkı teblîğ etmişlermiş [hakk ile gelmişler/bugünün gerçekleşeceğini söylerken hakkı getirmişler]; bak şimdi bizim şefâ'atciler (olduğunu zannettiklerimiz)den hiç biri var mı ki bize şefâ'at etsinler veyâ (dünyâya) geri döndürülür müyüz ki yaptığımız işin gayrısını yapsak!"
Yok! Doğrusu nefs/[kendillerine yazık ettiler ve (şefâ'atci) o(lur zannıyla Allâh'a ortak koşup) iftirâ ettikleri şeyler onlardan kaybolup gittiler.

54. Filvâki [hakîkaten] rabbiniz o Allâh'tır ki, gökleri ve yeri altı gün içinde yarattı, sonra arş üzerine istivâ buyurdu [tüm kâinâtı taht-ı hükmüne aldı]; geceyi gündüze bürür, o onu kışkırtarak ta'kîb eyler, Güneş ve ay ve bütün yıldızlar emrine musahhar [âmâde]. Bak, halk [yaratma] O'nun, hüküm O'nun. Evet o rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] olan Allâh ne ulu!

55-56. Rabbinize yalvara yalvara ve için için du'â edin, –ki her

hâlde [doğrusu] O haddi aşanları sevmez– yeryüzünü (küfr ve isyân ile) ifsâd etmeyin, (resûl gönderip vahy indirererek hakk ve hakîkati beyân ederek) ıslâhından sonra da, hem (azâbından) havf [korku], hem (rahmetini) şevk [ümîd] ile O'na (yalvarıp) kulluk edin! Her hâlde [şübhesiz] Allâh'ın rahmeti yakındır muhsin/[güzel hareket eden]lere.

57-58. Ve O, o Allâh'tır ki, rahmetinin (eseri olan yağmurun) önünde rüzgârları müjdeci (veyâ neşredici/yayıcı olarak) yollar, nihâyet bunlar (yağmur yüklü) o ağır ağır bulutları hafîf birşey gibi kaldırıp yüklendiklerinde, bakarsın Biz onları (kuraklıktan kavrulup) ölmüş bir memlekete sevketmişizdir, derken ona su indirmişizdir de orada[3] [onunla/o su ile] her türlüsünden semere/[ürün]ler çıkarmışızdır. İşte ölüleri (de) böyle (diriltip) çıkaracağız, gerektir ki düşünür ibret alırsınız. (Ancak şunun da unutulmaması gerekir ki; yağmur yağmakla, her toprak ürün vermez, ancak toprağı verimli olan) hoş memleketin nebâtı [bitkileri/mahsûlü] Rabbinin izniyle (iyi ve bereketli) çıkar, fenâsının ise çıkmaz, çıkan da bir şeye yaramaz. Şükredecek bir kavm için âyetleri böyle tasrîf [beyân] ederiz.

59. Celâlim hakkı için, Nûh'u kavmine resûl (olarak) gönderdik, vardı da, "Ey kavmim!" dedi, "Allâh'a kulluk edin; O'ndan başka bir ilâhınız daha yoktur. Cidden ben (sizin) üzerinize büyük [korkunç] bir günün azâbı(nın) inmesinden korkuyorum".

60. Kavminden (ileri gelen) cumhûr-cemâ'at, "Her hâlde [doğ-

3 Meâl'de, *orada* karşılığı verilen *bihî* lafzı, *onunla* [*o su ile*] anlamına gelir. (E.Ö)

rusu] biz" dediler, "seni açık bir dalâl(et/sapıklık) içinde görüyoruz".

61-63. (Nûh,) "Ey kavmim!" dedi, "Bende hiçbir dalâlet [sapıklık] yok, velâkin ben rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] tarafından (gönderilmiş) bir resûlüm; size Rabbimin risâletlerini [bildirdiklerini] teblîğ ediyorum ve (iyiliğinizi istediğim için) size nasîhat ediyorum ve Allâh'tan sizin bilemeyeceklerinizi biliyorum. Size, (başınıza gelecek) korkunç âkıbeti haber vermek için ve (o korkunç âkıbetten) korunmanız için ve belki rahmete mazhâr edilirsiniz diye sizden bir adam vâsıtasıyla Rabbinizden size bir ihtâr geldiğine inanmıyor da, (hayret ve) taaccüb mü ediyorsunuz?"

64. Bunun üzerine o'nu tekzîb etti/[yalanladı]ler, Biz de kendisini ve maiyyetinde(ki/berâberindeki) îmân edenleri gemide necâta [kurtuluşa] erdirdik de, âyetlerimizi tekzîb eden/[yalanlayan]lleri ğarkeyledik [suda boğduk], çünkü bunlar basîretleri [kalb gözleri] körelmiş bir kavm idiler.

65. Âd kavmine de kardeş/[kavmdaş]lleri Hûd peygamberi gönderdik, (varıp,) "Ey kavmim!" dedi, "Allâh'a kulluk [ibâdet] edin; O'ndan başka bir ilâhınız daha yok. Hâlâ siz O'nun azâbından sakın(ıp korun)mayacak mısınız?"

66. Kavmin(in ileri gelenlerin)den o küfre dalmış cumhûr cemâ'at dediler ki: "Her hâlde [doğrusu] biz seni bir çılgınlık içinde [*sefâhat:* hafîf akıllılıkta/budalalıkta mekân tutmuş] görüyoruz ve her hâlde [doğrusu] seni biz, (azâba uğrayacağımız iddiânda) yalancılardan biri zannediyoruz".

67-69. "Ey kavmim!" dedi, "Bende hiçbir çılgınlık [*sefâhat/sefih-*

lik: hafîf akıllılık/budalalık] yok, lâkin ben rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] tarafından (gönderilmiş) bir resûlüm! Size Rabbimin risâletleri/[bildirdikleri]ni teblîğ ediyorum ve ben sizin için emîn [güvenilir] bir nâsihim [hayrhahım]. Sizi inzâr etmek [uyarmak] için içinizden bir adam vâsıtasıyla size Rabbinizden bir ihtâr geldiğine inanmıyor da, (hayret ve) taaccüb mü ediyorsunuz? Düşünün ki O sizi kavm-i Nûh'tan sonra hulefa kıldı [onların yerine geçirdi] ve size hilkatte [yaratılış i'tibâriyle] (diğer insânlardan) ziyâde bir inbisat [boy-pos, güç-kuvvet] verdi, o hâlde Allâh'ın ni'metlerini unutmayıp zikredin ki felâh bulabilesiniz".

70. "Yâ!.." dediler, "Sen bize yalnız Allâh'a tapalım, atalarımızın tapageldiklerini bırakalım diye mi geldin? Eğer (iddiânda doğru ve) sâdıklardan isen haydi bizi tehdîd edip durduğun o azâbı başımıza getir (de) görelim!"

71. "İşte" dedi, "üzerinize Rabbinizden bir azâb fırtınası, bir ğazab indi-(inecek) [bir rics/azâb ve ğazab/intikâm hakk/gerekli oldu]. Siz bana (karşı), sizin ve atalarınızın taktığı kuru isimler(den başka birşey olmayan sahte ilâhlar) hakkında mücâdele mi ediyorsunuz? Allâh onlara hiçbir zamân öyle bir hakk-ı saltanat indirmedi. Artık gözet(leyip bekley)in, ben de sizinle berâber gözet(leyip bekley)enlerdenim".

72. (Nihâyet çok sürmedi azâbımız onlara geldi;) bunun üzerine (Hûd'un) kendisini ve maiyyetinde/[berâberinde]kileri, mahzâ [sırf] tarafımızdan bir rahmet ile necâta [kurtuluşa] erdirdik de, o âyetlerimizi tekzîb edip [yalanlayıp] îmân etmeyenlerin kökünü kestik.

73-74. Semûd kavmine de kardeş/[kavmdaş]leri Sâlih peygamberi (gönderdik, varıp), "Ey kavmim!" dedi, "Allâh'a kulluk [ibâdet] edin, O'ndan başka bir ilâhınız daha yok. İşte size Rabbinizden (âkıbetinizi ta'yîn edecek) açık bir mu'cize [alâmet] geldi. (Şöyle ki:) Bu Allâh'ın nâkası [dişi devesi] siz(in âkıbetinizi) (b)e(lirleyecek) bir âyet [alâmet]; bırakın onu Allâh'ın arzında [mer'asında/otlağında] otlasın, sakının ona bir fenâlıkla dokunmayın, ki sonra elîm [çok acı] bir azâba uğrarsınız".
(Sonra Sâlih sözünü şöyle sürdürdü:) "Ve düşünün ki O sizi Âd (toplumun)dan sonra hulefâ yaptı [onların yerine geçirdi] ve bu arzda [topraklarda] sizi yerleştirdi; düzlüklerinden köşkler ediniyorsunuz ve dağlarından evler yontuyorsunuz. (Öyleyse) artık hep Allâh'ın eltâfı/[lütufları]nı zikredin [hatırlayın] de yeryüzünü fesâdcılıkla berbâd etmeyin [ma'siyetler işleyerek/isyân ederek yeryüzünde fesâd çıkarmayın]!"

75. Kavmi içinden (îmân etmeyi) kibirlerine yediremeyen cumhûr-cemâ'at [*mele:* ileri gelenler], o hırpalanmakta olanlara, onlardan îmân eden kimselere, "Siz" dediler, "Sâlih'in hakîkaten Rabbi tarafından gönderilmiş (bir resûl) olduğunu biliyor musunuz?"
(Onlar,) "Biz" dediler, "doğrusu o'nun (kendisiyle) gönderildiği şeye (îmân edenleriz)/mü'minleriz".

76. O (îmânı) kibirlerine yediremeyenler, "Doğrusu" dediler, "biz o sizin îmân ettiğiniz şeye (inanmayanlarız)/kâfirleriz".

77. Derken o nâka'yı [dişi deveyi] tepelediler [ayaklarını biçerek hunharca öldürdüler] ve Rabb'lerinin emrinden (çıkıp) tuğyân [azgınlık] ettiler ve dediler ki: "Hey Sâlih! Sen

gerçek(ten) mürselîn/[gönderilen resûller]den isen, bizi tehdîd etmekte olduğun azâbı getir (de) görelim!"

78. Bunun üzerine onları o recfe [sarsıntı] tutuverdi (de), vatanlarında çökekaldılar.

79. (Sâlih, yüzçevirip) döndü de onlardan, "Ey kavmim!" dedi, "Ben size Rabbimin risâleti/[bildirdiği]ni tamâmıyla tebliğ ettim ve nasîhat ettim/hayrınıza çalıştım, velâkin (siz) nasîhat edenleri [hayrhah davrananları/hayr ve iyiliğinizi isteyenleri] sevmezsiniz [sevmiyorsunuz]".

80-81. Lût peygamberi[4] de (göndermiştik), ki bir vakit kavmine (şöyle) dedi: "Sizden evvel âlem/[kavm]lerden hiç birinin yapmadığı şenaatı [o fâhişeyi/iğrenç fiili: homoseksüelliği] siz mi yapıyorsunuz; hakîkaten kadınları geçip de şehvetle erkeklere mi varıyorsunuz? Yok! Siz pek müsrif [haddi çok aşmış] bir kavmsiniz".

82. Kavminin ise şöyle demelerinden başka cevâbı olmadı: "Çıkarın bunları memleketinizden, çünkü bunlar etteklerini çok temiz tutan insânlar!"

83-84. Biz de o'nu ve (îmân eden) ehlini kurtardık –ancak (inkârcı) karısı (geride) kalıp yere geçenlerden oldu– ve (geri kalanlarının) üzerlerine (taştan ibâret) bir (yağmur), azâb yağmuru yağdırdık. İşte bak (günâha batmış) mücrim/[suçlu]lerin âkıbeti nasıl oldu!

85-87. Medyen kavmine de kardeş/[kavmdaş]leri Şu'ayb peygamberi[4] (gönderdik de), "Ey kavmim!" dedi, "Allâh'a kulluk [ibâdet] edin; O'ndan başka bir ilâhınız daha yok. İşte size Rabbinizden (âkıbetinizi ta'yîn edecek) bir beyyine [açık delîl] geldi. (Şöyle ki:) Artık kileyi [ölçüyü/ölçe-

4 Âyette, *peygamber* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

ğil, terâziyi tam tutun, nâsın [insânların] eşyâsın(ı eksik ölçüp tartarak onlar)a hakksızlık etmeyin; (resûl gönderip vahy indirerek hakk ve hakîkati beyân etmek sûretiyle) yeryüzünü ıslâhından sonra (ma'siyetlerle) yine fesâda vermeyin! Bana inanırsanız, bu söylediklerim sizin için hayrlıdır.

"Hem öyle tehdîd ederek her caddenin başına oturup da, Allâh'ın yolundan O'na îmân edenleri çevirmeyin ve yolun çarpıklığını arzû etmeyin! Düşünün ki vaktiyle siz pek az idiniz, öyle iken O sizi çoğalttı ve bakın (yeryüzünde ma'siyetler işleyerek fesâd çıkaran) o müfsid/[fesâdcı]lerin âkıbeti nasıl oldu!

"Eğer içinizden bir kısmı benim (kendisiyle) gönderilmiş olduğum hakîkate inanmış, bir kısmı da inanmamış ise, Allâh aramızda hükmünü verinceye kadar sabredin; ki O, hâkim/[hüküm veren]lerin en hayrlısıdır".

88-89. Kavmin(in ileri gelenlerin)den büyüklenmek isteyen cumhûr-cemâ'at, "Yâ Şu'ayb! Kat'iyyen" dediler, "(ya) seni de, seninle berâber îmân edenleri de memleketimizden (sürer) çıkarırız yâhûd ki sûret-i kat'iyyede milleti/[dîni]mize dönersiniz".

(Şu'ayb,) "Ya" dedi, "(milletinize/dîninize dönmek) istemesek de mi? Doğrusu Allâh bizi ondan[5] kurtarmış iken sizin milleti/[dîni]nize dönecek olur isek, bir yalan söyleyerek Allâh'a iftirâ etmiş imişiz demek olur. Ona dönmemiz bizim için olacak şey değildir; meğer ki rabbimiz Allâh dilemiş olsun. Rabbimiz her şeyi ilmiyle kuşatmış, biz Allâh'a (güvenip) dayanmışız. Ey bizim Rabbimiz! Kavmi-

5 Meâl'in aslında atlanan *minhâ* lafzına karşılık, *ondan* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

mizle bizim aramızı hakk ile fetih buyur [aramızda hakk/adâlet ile hüküm ver], Sen fâtihlerin [hüküm verip ayıranların] en hayrlısısın".

90. Kavmin(in ileri gelenlerin)den küfreden cumhûr-cemâ'at de (birbirlerine), "Yemîn ederiz" dediler, "eğer Şu'ayb'a uyarsanız, hiç şübhe yok o takdîrde siz kat'î hüsrâna düşeceksiniz [ziyân edersiniz veyâ âcizsiniz demektir]".

91-92. Derken onları o recfe [sarsıntı] tutuverdi (de), derhal vatanlarında çökekaldılar. Şu'ayb'ı tekzîb eden/[yalanlayan]-ler sanki orada bir şenlik tutmamışlardı [hiç yaşamamışlardı], Şu'ayb'ı tekzîb edenler (yokmu), hüsrâna düşenler [ziyân edenler/kaybedenler] (işte) onlar olmuşlardı.

93. (Şu'ayb, yüzçevirip) döndü de onlardan, "Ey kavmim!" dedi, "Alimallâh [andolsun ki] size Rabbimin risâletleri/[bildirdikleri]ni iblağ [teblîğ] eyledim, size nasîhat de ettim [sizin iyiliğinizi isteyip hayrınıza da çalıştım]; şimdi kâfir bir kavme nasıl acırım!?"

94-95. Biz hangi memlekete bir peygamber [nebî] gönderdikse, (inkâr ve isyânları sebebiyle) ibtidâ [başlangıçta] ahâlîsini şiddet ve zarûretle sık(ıştır)mışızdır ki niyâza düşsünler [yalvarsınlar].

Sonra da (durumlarını) fenâlık [şiddet ve darlık] yerine güzelliğe [bolluk ve refâha] tebdîl etmişizdir, tâ ki artmışlar ve (şöyle) demişlerdir: "Doğrusu atalarımıza sıkıntılı hâller de olmuş, sürûrlu [sevinçli] demler de".

Tam o vakit Biz de kendilerini –hatırlarından geçmezken– ânsızın tutmuş bastırıvermişizdir.[6]

6 Matbû nüshada *bastırıvermişlerdir* şeklinde dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada *bastırıvermişizdir* şeklinde yazılmıştır, ki doğrusu da budur. (E.Ö)

96. Eğer o memleketin ahâlîsi îmân edip Allâh(ın azâbın)-tan[7] kork(arak günâhlardan ve ma'siyetlerden korun)-saydılar elbette üzerlerine yerden, gökten bereketler a-çardık, velâkin tekzîb etti/[yalanladı]ler de, kendilerini kesbleri [günâh işlemeleri] (sebebi)yle tuttuk alıverdik.

97-99. Ya şimdi şu köy-kasaba ahâlîsi geceleyin uyurlarken azâbımızın kendilerine baskın hâlinde gelivermeyece-ğinden emîn mi oldular?!
Yine o köy-kasaba ahâlîsi kuşluk [gündüz] vakti oyna-yıp eğlenip dururlarken kendilerine azâbımızın geli-vermeyeceğinden emîn mi oldular?!
Ya artık Allâh'ın mekrin/[ince tertîbin]den emîn mi ol-dular?!
Fakat kendilerine yazık eden kavmlerden başkası Al-lâh'ın mekrin/[ince tertîbin]den emîn olmaz.

100. Hâlâ irşâd (edip doğru yola il)etmedi mi o eski sâhib-lerinden sonra bu arza [yere] vâris olan kimseleri şu ha-kîkat, ki eğer dilemiş olsak, onların da günâhlarını baş-larına çarpardık? Fakat kalblerinin üzerini tab'eder/mü-hürleriz de, onlar hakkı işitmezler.

101-102. İşte o (helâk ettiğimiz) memleketler... bunların başına gelenlerden ba'zısını sana kısa olarak naklediyoruz. Celâlim hakkı için, onlara peygamberleri beyyine/[açık delîl]lerle geldiler; öyle iken îmân etmek istemediler, çünkü ondan evvel inkâr etmeyi âdet etmişlerdi. Allâh kâfirlerin kalblerini işte böyle tab' eder [mühürler/küf-rü ve fıskı onlar için tabî'at hâline getirir] (de, hiçbir uyarı ve tehdîdden etkilenmezler). Hem onların[8] ekse-

7 *Allâh'tan* lafzının âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

8 Meâl'de atlanan *hum* zamîrine karşılık, *onların* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

risinde [çoklarında] ahde vefâ görmedik; şu muhakkak ki, (onların) ekserisini tâ'atten çıkar (isyânkâr kimseler)/fâsıklar gördük.

103. Sonra onların arkasından âyetlerimizle Mûsâ'yı Fir'avn'a ve (ileri gelen) cem'iyyetine gönderdik, tuttular o âyetlere zulmettiler, ettiler de bak o müfsidlerin [ma'siyetler işleyerek yeryüzünde fesâd çıkaranların] âkıbeti nasıl oldu!

104-105. Mûsâ, "Ey Fir'avn!" dedi, "Bil ki ben rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin, doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] tarafından (gönderilmiş) bir resûlüm. Birinci vazîfem: Allâh'a karşı hakktan başka birşey söylememekliğim/[söylememem]dir. Hakîkat(en) ben size Rabbinizden bir beyyine [açık bir delîl] ile geldim: Artık Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] benimle berâber gönder!"

106. "Eğer" dedi (Fir'avn), "bir âyet [mu'cize] ile geldinse, getir-(göster) onu bakalım (iddiânda) sâdık/[doğru]lardan isen".

107-108. Bunun üzerine (Mûsâ) asâsını bırakıverdi; ne baksın: o, koskoca bir ejderha [apaçık/her hâliyle koskoca bir yılan] kesiliverdi ve (bir de) elini (koynundan) sıyırdı çıkardı; ne baksın: o, bakanlara bembeyaz parlıyor.

109-110. Fir'avn'ın kavminden (ileri gelen) o cem'iyyet, "Bu" dedi, "şübhesiz çok bilgiç [mâhir-çok usta] bir sihrbâz, sizi yerinizden-(yurdunuzdan) çıkarmak istiyor, binâenaleyh [bu durumda] ne emredersiniz [görüş ve fikriniz nedir]?"

111-112. (Ardından da, kendi görüşlerini bildirip,) "Onu [Mûsâ'yı] ve kardeşini" dediler, "(bekletip) eğle ve şehirlere

toplayıcılar yolla; mâhir (ve usta) sihrbâzların hepsini sana getirsinler!"

113. (Nihâyet) bütün sihrbâzlar da Fir'avn'a geldiler (ve), "Elbette" dediler, "gâlib gelenler biz olursak bize (büyük bir) mükâfât (verileceği) şübhesiz ya?"

114. (Fir'avn,) "Evet" dedi, "(size mutlaka büyük bir mükâfât var,) hem o vakit (mükâfâtın dışında) siz elbette (yanımda) gözde (kimse)lerden (de olacak)siniz".

115. (Sihrbâzlar,) "Yâ Mûsâ!" dediler, "(Önce) sen mi (asânı/sopanı atıp) hünerini ortaya atacak/[koyacak]sın, yoksa (hünerini önce ortaya) atanlar biz mi olacağız?"

116. (Mûsâ, "Önce) siz (atacaklarınızı) atın (hünerinizi sergileyin)!" dedi.
Vaktâ [ne zamân] ki (sihrbâzlar) atacaklarını at(ıp hünerlerini sergile)tılar, (hayâli/sahteyi gerçek gibi göstererek) nâsın [insânların] gözlerini büyüledi/[boyadı]ler ve onları dehşete düşürdüler, hâsılı büyük bir sihr gösterdiler.

117-119. Biz de Mûsâ'ya, "Asânı [sopanı/değneğini] bırakıver!" diye vahyettik.
(Mûsâ, asâsını/değneğini bırakınca) bir de baktılar ki, o, onların bütün uydurdukları (sihr numaraları)nı yalayıp yutuyor. Artık hakk meydâna çıktı ve onların bütün yaptıkları hiçe gitti. (Fir'avn ve adamları) artık orada mağlûb olmuşlardı, küçük düşmüşlerdi.

120-122. (Bunun üzerine) sihrbâzlar hep birden secdeye kapandılar (da), "Îmân ettik" dediler, "o rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine]; Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine".

123-124. Fir'avn, "Siz" dedi, "o'na [Mûsâ'ya], ben izin vermeden (önce) îmân ettiniz ha! Bu, her hâlde [mutlaka] bir hud'a [hîle]; siz bu hud'ayı şehirde kurmuşsunuz, yerli ahâlîyi ondan çıkarmak istiyorsunuz, o hâlde yakında anlarsınız; mutlak(a) sizin ellerinizi, ayaklarınızı çaprazına (veyâ muhâletinizden/dönekliğinizden ötürü ellerinizi, ayaklarınızı) keseceğim, (sonra) mutlak(a) sizi(n) hepinizi birden asacağım".

125-126. (Sihrbâzlar,) "Biz" dediler, "şübhesiz Rabbimize döneceğiz. Senin bize kızman da, sırf Rabbimizin âyetleri gelince îmân etmemizden (ötürüdür". Ardından da şöyle du'â ettiler): "Ey bizim Rabbimiz! Üzerimize sabr yağdır ve canımızı îmân selâmetiyle al!"

127. Fir'avn'ın kavminden yine o (ileri gelen) cem'iyyet, "Yâ!.." dediler, "Mûsâ'yı ve kavmini bırakacaksın ki, seni ve ilâhlarını bıraksın(lar) da yeryüzünde fesâd çıkarsınlar (öyle mi)?!"
(Fir'avn, "Merak etmeyin;) yine" dedi, "oğullarını öldürürüz ve kadınlarını diri tutarız; (böylece) yine tepelerinde mutlak kahrımızı yürütürüz".

128. Mûsâ, kavmine, "Siz" dedi, "Allâh'ın avn ü inâyetini [yardım ve desteğini] isteyin ve (sabredin, yâni düşmânlarınızdan gördüğünüz-göreceğiniz eziyet ve) acıya tahammül edip dayanın. Her hâlde [şübhesiz] arz [yeryüzü] Allâh'ındır, ona kullarından dilediğini vâris kılar, âkıbet ise muttakîlerindir [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanlarındır]".

129. (Kavmi, Mûsâ'ya,) "Biz" dediler, "sen bize gelmezden evvel de ezâ(ya dûçâr) edildik, sen bize geldikten sonra da".

(Mûsâ da onlara,) "Umulur ki" dedi, "Rabbiniz hasmınızı helâk edip de sizi yeryüzünde halîfe kılacak [size güç ve imkân verecek]; sizin de nasıl işler yapacağınıza bakacaktır".

130-131. Filhakîka [hakîkaten] Âl-i Fir'avn'i[9] [Fir'avn ve adamlarını] tuttuk senelerce kıtlık ve hâsılât eksikliğiyle sık(ıştır)tık; gerekti ki düşünüp ibret alsınlar.
Fakat kendilerine [Fir'avn ve adamlarına] (bir) iyilik geldiği zamân, "Ha [işte] bu bizim hakkımız" dediler ve başlarına bir kötülük gelirse, Mûsâ ile maiyyetindekilerden teşe'üm ediyorlardı [Mûsâ ile berâberindekilerin uğursuzluğuna hamlediyorlar, onlar yüzünden uğursuzluğa uğradıklarını iddiâ ediyorlardı].
Şum kuşları [İsrâîloğulları'nın uğursuzluğu sebebiyle isâbet ettiğini iddiâ ettikleri musibetler/kötülükler] ise, ancak Allâh yanındadır (yâni, işledikleri günâh ve ma'siyetleri sebebiyle Allâh katından gelmektedir), velâkin (onların) ekserisi [çoğu/çokları], (kendilerine isâbet eden kötülüklerin, günâh ve ma'siyetleri sebebiyle Allâh katından başlarına geldiğini) bilmezlerdi.

132. Ve (onun için de Mûsâ'ya), "Sen bizi büyülemek [gözümüzü boyamak] için her ne âyet [mu'cize] getir(ir)sen (getir), imkânı yok sana inan(ıp îmân ed)acak değiliz" derlerdi.

133. Biz de kudretimizin ayrı ayrı âyet/[alâmet]leri olmak üzere başlarına tûfân [sel] gönderdik, çekirge gönderdik, haşerât gönderdik, kurbağalar gönderdik, kan gönder-

9 Matbû nüshada *Âl-i Fir'avn* şeklinde eksik dizilen bu ibâre, Osmanlıca Yazma nüshada *Âl-i Fir'avn'ı* [*Fir'avn'ın âlini*] şeklinde tam yazılmıştır. (E.Ö)

dik, yine (îmâna karşı) inâd ettiler[10] ve çok mücrim [suçlu] bir kavm oldular.

134. Vaktâ [ne zamân] ki azâb üzerlerine çöktü, "Yâ Mûsâ!" dediler, "Bizim için Rabbine du'â et, sana olan ahdi hürmetine; eğer biz(im üzerimiz)den bu azâbı sıyır(ıp kaldır)ırsan kasem [yemîn] olsun ki sana kat'iyyen îmân ederiz ve Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] seninle berâber mutlak(a) göndeririz".

135-137. Vaktâ [ne zamân] ki –erişecekleri bir müddete kadar– azâbı kendilerinden sıyır(ıp kaldır)dık, derhal yemînlerini bozdular. Biz de âyetlerimizi tekzîb ettik/[yalanladık]leri ve onlara kulak asmadıkları için kendilerinden intikâm aldık da, hepsini denizde [*el-yemm'de:* Nil nehri'nde] boğduk ve o hırpalanıp ezilmekte bulunan kavmi [İsrâîloğulları'nı], mâhut [bilinen/muayyen] arzın [topraklarını] bereket/[bolluk ve refâh]lerle donattığımız meşrık/[doğu]larına, mağrib/[batı]lerine vâris kıldık.
Ve (böylece) Rabbinin Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] olan o güzel kelimesi [ni'met va'di], sabretmeleri sebebiyle tamâmen tahakkuk etti de, Fir'avn ile kavminin yapageldikleri masnû'âtı ve yükseltikleri binâları yerlere serdik [köşklerini veyâ bahçelerini, taht u saltanatlarını, medeniyet ve ma'mûriyetlerini tahrîb ettik].

138-139. Ve Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] denizi (veyâ Nil nehrini) atlattık, derken bir kavme vardılar, toplanmışlar kendilerine mahsûs birtakım putlara tapıyorlardı; "Yâ Mûsâ!" dediler, "Bunların birçok ilâhları olduğu gibi, sen de bize (benzeri) bir ilâh yap!"

---

10 Meâl'de, *inâd ettiler* diye çevirilen *festekberû* kelimesi, ***kibirlendiler/büyüklendiler/büyüklük tasladılar*** anlamına gelir. (E.Ö)

(Mûsâ,) "Siz" dedi, "gerçekten câhillik ediyorsunuz, çünkü o gördüklerinizin içinde bulundukları dîn, helâke mahkûmdur ve bütün yaptıkları bâtıldır".

140. (Ardından da,) "Hiç" dedi, "ben size Allâh'tan başka bir ilâh mı isterim!? O sizi âlem/[bütün kavm]lerin üstüne geçirdi".

141. Hem düşünseniz a, sizi Âl-i Fir'avn'dan [Fir'avn ve adamlarından] kurtardığımız hengâmı [korkunç günleri], (ki) size azâbın (en) kötüsünü peyliyor/[yapıyor]lardı; oğullarınızı boyuna katlediyorlar, kadınlarınızı diri tutuyorlardı. Bunda [Fir'avn ve adamlarının elinden kurtarılmanızda] size Rabbiniz tarafından azîm [çok büyük] bir imtihân [*belâ:* lütf u ihsân] var(dı).

142. Bir de Mûsâ'ya (otuz gün) otuz geceye va'd verdik ve onu bir on (gün on gece) ile (de) tamâmladık; bu sûretle Rabbinin (Mûsâ için) mîkâtı [ta'yîn ettiği vakit] tam (kırk gün) kırk gece oldu. Ve Mûsâ (mîkât için gideceği zamân) kardeşi Hârûn'a şöyle dedi: "Kavmim içinde bana halef ol [hayrlı bir şekilde benim yerime geç], ıslâha çalış [yumuşak davran/rıfk ile mu'âmele et] da, (günâh ve ma'siyetler işleyen) müfsid/[fesâdcı kimse]lerin yoluna gitme!"

143. Vaktâ [ne zamân] ki Mûsâ mîkâtımıza geldi ve Rabbi o'nu kelâmıyla taltîf buyurdu [o'nunla konuştu]; "Yâ Rabb!" dedi, "Göster bana, bakayım Sana!"
(Allâh) buyurdu ki: *Len terânî* [Beni kat'iyyen göremezsin]; velâkin dağa bak, eğer (Ben tecellî ettiğim vakit dağ) yerinde dururs a, demek (ki sen de) Beni göreceksin".
Derken Rabbi dağa bir tecellî buyurunca, onu, un-ufra

[hurdahaş] ediverdi; Mûsâ da baygın düştü. Sonra vaktâ [ne zamân] ki ayıldı, "Sübhânsın [her türlü noksânlıktan münezzehsin/uzaksın, yüceler yücesisin]" dedi, "Sana tevbe ile döndüm ve (zâten) ben mü'minlerin evveliyim".

144. (Allâh) buyurdu ki: "Yâ Mûsâ! Haberin olsun, Ben risâletlerimle ve kelâmımla seni o insânların üzerine intihâb [seçip ta'yîn] eyledim, şimdi şu sana verdiğimi al ve şükrünü bilenlerden ol!"

145-146. Ve onun için elvâh/[levhalar-sayfalar]da her şeyden yazdık; mev'izeye [öğüt ve ihtâra] ve ahkâmın[11] tafsîline [hükümlerin ayrıntılarına] dâir her şeyi (yazıp), "Haydi" dedik, "bunları kuvvetle tut [ciddiyet ve karârlılıkla tatbîk et], kavmine de emret, onları en güzeliyle tutsunlar!"

İlerde size o fâsık/[tâ'atten çıkmış isyânkâr]ların yurdunu göstereceğim. Âyetlerimden uzaklaştıracağım yeryüzünde o hakksızlıkla büyüklenenleri, ki her (türlü) âyeti görseler de ona îmân etmezler, rüşd [doğruluk/istikâmet] yolunu görseler de onu yol tutmazlar ve eğer sapıklık [*ğayy:* azgınlık] yolunu görürlerse onu yol tutarlar.

Öyle! Çünkü onlar âyetlerimizi tekzîb etmeyi [yalanlamayı] âdet edinmişler ve hep onlardan ğâfil olagelmişlerdir.

147. Hâlbuki âyetlerimizi ve Âhiret'e kavuşacaklarını tekzîb eden/[yalanlayan]lerin bütün amelleri heder olagelmiştir. Her hâlde [elbette] çekecekleri, sırf kendi (kötü) amellerinin cezâsı/[karşılığı]dır.

---

11 Âyette, *ahkâmın* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

148. Mûsâ'nın (münâcât için Sînâ dağı'na gitmesinin) arkasından ise kavmi tutmuşlar (tapmak için) huliyyât/[zînet eşyâ]larından bir dana [buzağı], böğüren bir heykel edinmişlerdi. Görmemişler miydi ki o, onlara bir söz de söyleyemezdi, bir yol da gösteremezdi. Fakat onu (ilâh) edin(ip ibâdet et)diler ve (çünkü) zâlim idiler.

149. Vaktâ [ne zamân] ki ellerine kırağı düşürüldü [son derece pişmân oldular veyâ umduklarını bulamadılar] ve cidden (hakktan) sapmış olduklarını gördüler (de), "Kasem [yemîn] olsun ki" dediler, "eğer bize merhamet etmez de Rabbimiz, (günâhlarımızı) mağfiret buyur(up bağışla)mazsa, her hâlde [şübhesiz] hüsrân/[ziyân]da kalanlardan olacağız".

150. Vaktâ [ne zamân] ki Mûsâ (kavminin buzağıya taptığını öğrendi); ğazabnâk, esefnâk [çok öfkeli ve üzgün] olarak döndü (de), "Bana arkamdan ne fenâ halef oldunuz! Rabbinizin emrini ivdiniz mi [kahr ve ğazabının acele gelmesini mi istediniz]?" dedi.
Ve elvâhı [levhaları/tabletleri] bırakıverip kardeşini başından tuttu, kendine doğru çekiyordu... (Hârûn, "Ey) anam oğlu!" dedi, "İnan olsun, (kendilerini engellemeye çalıştığımda) bu kavm beni hırpaladılar, az daha beni öldürüyorlardı, sen de benimle (uğraşıp) düşmânları sevindirme ve beni (buzağıya tapan) bu zâlim kavm ile berâber tutma!"

151. (Bunun üzerine Mûsâ Hârûn'u bıraktı ve ardından du'â edip) dedi (ki): "Rabbim! Bana ve kardeşime mağfiret buyur [beni ve kardeşimi bağışla/koru] ve bizi rahmetinin içine koy, Sen ki erhamu'r-râhimînsin [merhametliler merhametlisisin]".

152-153. Şübhesiz o dana/[buzağılyı (ilâh) edin(ip ona ibâdet e-d)enlere Rabb'lerinden bir ğazab ve dünyâ [süflî/yakın] hayâtta bir zillet erişecek.
Ve işte (Allâh'tan başka ilâh uydurmaya kalkışan) müfterileri böyle cezâlandırırız. (Ancak) o kötü amelleri işleyip de sonra arkasından tevbekâr olup îmân edenler ise, şübhe yok ki Rabbin ondan sonra elbette ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

154-157. Vaktâ [ne zamân] ki Mûsâ'dan ğazab sustu [Mûsâ'nın öfkesi dindi], (kavminin buzağıya tapmaları sebebiyle öfkelenerek yere attığı) elvâhı [levhaları/tabletleri] aldı ve onlardaki yazıda bir hidâyet [kılavuzlama] ve bir rahmet vardı, fakat öyle kimselere ki, onlar sırf Rabb'leri için rehbet [aşırı saygı/korku] duyarlar (ve günâh işlemekten şiddetli şekilde korkarlar).
Bir de Mûsâ, (tevbe etmek üzere) kavminden mîkâtımız [belirlediğimiz özel vakit ve yerde buluşmak] için yetmiş er(kek) seç(ip getir)mişti. Vaktâ [ne zamân] ki bunları o sarsıntı yakaladı. (Mûsâ,) "Rabbim!" dedi, "Dilese idin bunları ve beni daha evvel helâk ederdin, şimdi bizi içimizden o süfehânın [budalaların/hafîf akıllıların] ettikleriyle helâk mı edeceksin?!
O (budalaların/hafîf akıllıların içinde bulundukları durum,) sırf Senin fitnen(dir) [sınamandır/denemendir], Sen bununla dilediğini dalâlete [sapıklığa] (terkedip) bırakır, dilediğine de hidâyet kılarsın. Sen bizim velîmizsin [dost ve hâmîmizsin] artık bize mağfiret buyur, merhamet buyur, Sen ki hayru'l-ğâfirînsin [günâhları örtüp bağışlayan sâdece Sensin] ve bize hem bu dünyâda bir hasene [iyilik] yaz, hem Âhiret'te! Biz Sana cidden tevbe ile rücûa geldik [döndük]".

(Allâh) buyurdu ki: "Azâbım(a gelince), onunla dilediğimi musâb kılarım [onu dilediğime isâbet ettiririm]; rahmetim ise her şeye vâsidir [her şeyi kuşatmıştır], ileride onu bilhassa onlar için yazacağım, ki (günâh ve ma'siyetlerden) korunurlar ve zekât(ı/arınmalıklarını) verirler, hem onlar ki âyetlerimize îmân ederler, onlar ki yanlarında(ki) Tevrât ve İncîl'de yazılı bulacakları o Resûl'e, o ümmî (Arab) Peygamber'e [Nebî'ye] ittibâ eder/[uyar]ler, o onlara (Allâh'ın vahyedip Kur'ân'da bildirdiği üzere) ma'rûf ile emreder ve onları münkerden nehyeyler ve temiz/hoş şeyleri kendileri için helâl, murdâr şeyleri üzerlerine harâm kılar, sırtlarından ağır yüklerini ve üzerlerindeki bağları, zincirleri indirir atar. O vakit o'na îmân eden, o'na kuvvetle ta'zîm [hürmet] eyleyen, o'na yardımcı olan ve o'nun nübüvvetiyle berâber indirilen nûru [Kur'ân'ı] ta'kîb eyleyen kimseler (var ya), işte o murâda eren(ler)/müflihîn onlar".

158. (Yâ Muhammed) de ki: "Ey insânlar! Haberiniz olsun ben size, sizin hepinize (gönderilen) Allâh'ın Resûlü'yüm. O Allâh ki bütün semâvât u arzın mülkü [gökler ve yerin hükümrânlığı/egemenliği] O'nun, (ki) O'ndan başka ilâh yok; hem diriltir, hem öldürür".
Onun için gelin îmân edin Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne; Allâh'a ve Allâh'ın bütün kelimâtı/[Kitâbları]na îmân getiren o ümmî Peygamber'e [Nebî'ye] ve ittibâ edin [tâbi olun] o'na ki hidâyete erebilesiniz.

159. Evet! Mûsâ'nın kavminden bir ümmet de var(dı) ki, hakka irşâd [hidâyet] ederler ve onunla adâlet yaparlar(dı).

160. Maamâfih [bunun yanısıra] Biz onları on iki sıbta [kabîleye], o kadar ümmete ayırdık ve Mûsâ'ya –(çölde susuzluk çeken) kavmi kendisinden su istediği vakit– şöyle vahyet-

tik: "Vur asân ile taşa!" (Vurunca,) o vakit ondan on iki göz [pınar] akmaya başladı, nâsın [insânların] her kısmı kendi su alacağı yeri belledi.
(Yine, çölde, güneşten-sıcaktan korumak için) bulutu da üzerlerine gölgelik çektik, (açlıktan korumak üzere) kendilerine kudret helvasıyla bıldırcın da indirdik [ihsân ettik], ki size merzûk kıldığımız ni'metlerin temizlerinden [rızk olarak verdiğimiz temiz ni'metlerden] yeyin diye.
Bununla berâber, (sapkınlarıyla) zulmü Bize etmediler, velâkin kendi nefs/[kendi]lerine zulmediyorlardı.

161. Ve o vakit onlara denilmişti ki: "Şu şehre sâkin olun [yerleşin] ve ondan dilediğiniz yerde yeyin ve, 'Hıtta' [hatâ ve günâhlarımızı bağışla] deyin ve secde [inkıyâd] ederek kapıya girin ki size suçlarınızı bağışlayalım, muhsin/[güzel hareket eden]lere ilerde ziyâdesini vereceğiz".

162. Derken, içlerinden o zulmedenler sözü değiştirdiler; kendilerine söylenenden başka bir şekle koydular [emrimizi gözardı ederek tam aksine davrandılar]. (Sapıklık ve isyâna dalarak) zulmü âdet etmeleri sebebiyle Biz de üzerlerine semâ/[gök]dan bir azâb salıverdik.

163-164. Sor onlara; o denizin hadâret bir iskelesi olan [deniz kıyısında bulunan] o şehrin başına geleni: –o vakit Sebt'te [dünyevî işlerden uzak durmaları gereken ibâdet gününde] (balık avlamak sûretiyle örfe) tecâvüz ediyorlardı– O vakit ki Sebt [ibâdet için ta'tîl] yaptıkları gün balıkları yanlarına akın akın geliyorlardı, Sebt yapmayacakları gün ise gelmiyorlardı. İşte Biz onları fâsıklık/[yoldan çıkıp isyâna dalma]ları sebebiyle böyle imtihâna çekiyorduk.

Ve içlerinden (–sâlih olmakla birlikte yoldan çıkan isyânkârları uyarmayan–) bir ümmet [topluluk], (o yoldan çıkan isyânkârlara nasîhat eden sâlih kimselere,) "Niçin Allâh'ın helâk edeceği veyâ şiddetli bir azâb ile ta'zîb eyleyeceği [azâblandıracağı] bir kavme va'z [nasîhat] ediyorsunuz?" dediği vakit, o vâ'iz/[nasîhatci]ler dediler ki: "(Elimizde) Rabbinize i'tizâr edebileceğimiz [sunabileceğimiz] bir ma'zeret olmak için (nasîhat ediyoruz); bir de ne bilirsiniz: belki Allâh(ın azâbın)tan korkar (ma'siyetten) sakınırlar".

165-166. Vaktâ [ne zamân] ki artık (iyileri tarafından kendilerine) edilen nasîhatleri unuttular [umursayıp terkettiler], o kötülükten nehyedenleri necâta [selâmete] çıkarıp o (isyânkârlıkla) zulmedenleri, yaptıkları fısklar [itâ'atsizlik ve isyânlar] sebebiyle şiddetli bir azâba giriftâr ettik.

Vaktâ [ne zamân] ki artık o nehyedildikleri şeylerden dolayı kızıp (nasîhat edenlere düşmânlık ve) tecâvüz etmeye de başla(yarak isyân ve azgınlıklarını büsbütün artır)dılar. Biz de onlara, "(Alçak-hakîr, her taraftan 'uşt uşt' diye kovulur zelîl) maymun(lar gibi) olun keratalar!" dedik.

167. Ve o vakit Rabbin şu ahdi îlâm buyurdu [sözü bildirdi/hükme bağladı]: Lâ-büdd [mutlaka] Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar üzerlerine hep o kötü azâbı peyleyecek [yapacak] kimse(ler) gönderecek.

Şübhe yok ki Rabbin çok serî ikâblı [cezâlandırması sür'atli], yine şübhe yok ki O çok ğafûr [bağışlayıcı], çok rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

168. Ve onları yeryüzünde birçok ümmetlere (ayırıp) parça-

ladık; içlerinden sâlihleri de vardı, beri-benzerleri de [onlardan kimi de, şundan dûn idi: kâfirdi]! Ve onları kâh ni'met ve kâh musîbet ile imtihân da ettik ki rücû ede/[hakka döne]ler.

169-170. Derken arkalarından bunlara bozuk bir gürûh halef oldu, ki Kitâb'ı mirâs aldılar. Şu alçak dünyâ arazını [malını] irtikâb [rüşvet] ile alırlar, (işledikleri günâhlar)da(n sonra) bir de, "Bize mağfiret olunacak [nasıl olsa biz bağışlanacağız]" derler. Mukâbil [herhangi bir] taraftan da kendilerine öyle birşey gelse onu da (hiç kaçırmayıp) alırlar.

Ya Allâh'a karşı hakktan başka birşey söylemeyeceklerine dâir (Tevrât'ta) kendilerinden Kitâb mîsâkı [sözü/taahhüdü] alınmadı mı idi ve onun içindekini ders edinip okumadılar mı?!

Hâlbuki Âhiret evi Allâh(ın azâbın)tan kork(up günâhlardan korun)anlar için daha hayrlıdır. Hâlâ akıllanmayacak mısınız? (Onlardan) Kitâb'a [Tevrât'a] sarılanlar ve namazı ikâme etmekte bulunanlar ise, o muhsinlerin[12] [*muhlislerin:* ıslâh olup ıslâh edenlerin] ecrini [mükâfâtını] Biz hiçbir zamân zâyi etmeyiz.

171. Hem bir vakit Biz o dağı bir gölgelik gibi tepelerine çekmiştik de, kendilerine –(üzerlerine) düşüyor zannettikleri bir hâlde– demiştik ki: "Size verdiğimizi kuvvetle tutun ve içindekini hatırınızdan çıkarmayın, gerektir ki korunursunuz".

172-173. Hem Rabbin Benî-Âdem'den [Âdemoğulları'ndan]; (onların) bellerin/[sırtların]den zürriyetlerini alıp da onları

12 Meâl'de, *muhsinler* diye çevirilen *muslihîn* lafzı, *muslihler [ıslâh olan ve ıslâh edenler]* demektir. (E.Ö)

nefs/[kendi]lerine karşı şâhid tutarak, "Rabbİniz değil miyim?" diye işhâd ettiği [şâhid tuttuğu] vakit, *Belâ* [evet Rabbimizsin] dediler, "(aleyhimize) şâhidiz".
(Allâh, "Bakın" (dedi), "Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü, 'Bizim bundan haberimiz yoktu' demeyesiniz yâhûd 'Ancak önceden atalarımız şirk koştular, biz ise onlardan sonra (gelen) bir zürriyet (olduğumuz için çâresiz onlara uyup şirke düşmüş) idik; şimdi o bâtılı te'sîs eden/[îcâd edip yerleştiren]lerin yaptıklarıyla bizi helâk mı edeceksin?' demeyesiniz".

174. Ve işte Biz âyetleri böyle tafsîl [çeşitli sûretlerde beyân] ediyoruz ve gerektir ki rücû etsin/[hakka dönsün]ler.

175-176. Onlara o herifin kıssasını da oku, ki ona âyetlerimizi sunmuştuk da, o onlardan sıyrıldı çıktı, derken onu şeytân arkasına taktı da sapkın/[azgın]lardan oldu. Eğer dilese idik Biz onu o âyetlerle yükseltirdik, velâkin o yere [alçaklığa] saplandı ve hevâsının ardına düştü.
Artık onun meseli [tuhaf/acâib durumu], o köpeğin meseline benzer: Üzerine varsan dilini sal(ıp s)ar(kıtarak) solur, bıraksan yine dilini sal(ıp s)ar(kıtarak) solur.
Bu işte, âyetlerimizi tekzîb eden [yalanlayan] o kavmin meseli [tuhaf/acâib hâli].
Kıssayı kendilerine bir nakleyle, gerektir ki bir düşünürler.

177. Ne çirkin meseli var âyetlerimizi tekzîb eden [yalanlayan] o kavmin, ki sırf kendilerine zulmediyorlardı.

178. Allâh kime hidâyet ederse hidâyet bulan o, kimi de dalâlete [sapıklığa] (terkedip) bırakırsa hüsrâna düşen/[kaybeden]ler de işte onlar.

179. Celâlim hakkı için, cinn ü ins'ten [gelmiş-geşmiş/bili-

nen-bilinmeyen insânlardan] bir çoğunu cehennem için yarattık; onların öyle kalbleri vardır ki, onlarla (hakkı) duy(up anla)mazlar ve öyle gözleri vardır ki, onlarla (hakkın delîllerini) görmezler ve öyle kulakları vardır ki, onlarla (hakkı) işitmezler. İşte bunlar (yolu kaybetmek ve şuûrsuzluk açısından) behâim [hayvânlar] gibi, hattâ daha şaşkındırlar. İşte bunlar hep o ğâfiller.

180. Hâlbuki Allâh'ındır en güzel isim/[nitelik]ler {*esmâ-i husnâ*}; onun için siz O'na onlarla çağırın ve O'nun isim/[nitelik]lerinde sapıklık eden(leri, yâni) mülhidleri bırakın, yarın onlar yaptıklarının cezâsını çekecekler.

181. Yine Bizim halkettik/[yarattık]lerimizden bir ümmet de var ki, hakka rehberlik ederler ve onunla icrâ-yı adâlet eylerler.

182-183. Âyetlerimizi tekzîb etmekte [yalanlamakta] olanlar ise, Biz onları bilemeyecekleri cihetten istidrâc ile [kademe kademe] (felâkete) yuvarlayacağız ve Ben onların ipini uzatırım, (koparıp kaçarlar diye pervâ etmem); çünkü keydim [ince tertîbim] pek metîn/[sağlam]dir.

184. Bunlar bir düşünmediler de mi ki, kendilerine söz söyleyen zâtta [Muhammed'de] cinnetten eser yoktur, o ancak ilerideki tehlikeyi açık bir sûrette haber veren bir nezîr/[uyarıcı]dır.

185. Bunlar, göklerin ve yerin ve Allâh'ın yarattığı herhangi bir şeyin bütün tedbîr-i melekûtu {bütün şuûnâtıyla zabt u tasarrufunu tedbîr ve idâre eden kudret ve saltanatın azameti} hakkında bir nazar yürütmediler de mi ve şu ecel/[süre]lerinin cidden yaklaşmış olması ihtimâlini bir düşünmediler de mi? O hâlde buna îmân etmedikten sonra hangi söze inanırlar!?

186. (Her) kimi ki Allâh saptırır [sapıklıkta kalmasına hükmeder], artık onu yola getirecek yoktur, O onları bırakır tuğyân/[azgınlık]ları içinde kör(ü)-körüne yuvarlanır giderler.

187. "Ne zamân demir atacak?" diye sana Sâ'at'ten [Kıyâmet'in ne zamân kopacağını] soruyorlar.
De ki: "Onun ilmi yalnız Rabbimin nezdinde/[yanında]dir, (dolayısıyla Kıyâmet'in ne zamân kopacağını O'ndan başka kimse bilmez-bilemez). Onu vakti-vaktine tecellî ettirecek ancak O'dur. O öyle ağır (ve büyük) bir mes'ele ki, bütün semâvât [göklerde] ve arz/[yer]da (ona) tahammül edecek yok. O size ancak bağteten [ânsızın] gelecek".
Sanki sen on(un/Kıyâmet'in ne zamân kopacağın)dan tefahhusla [araştırıp] haberdârmışsın gibi soruyorlar.
De ki: "Onun ilmi ancak Allâh'ın nezdinde/[yanında]dir, (dolayısıyla Kıyâmet'in ne zamân kopacağını O'ndan başka kimse bilmez-bilemez,) velâkin insânların ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler".

188. De ki: "Ben kendi kendime Allâh'ın dilediğinden başka bir menfaate de mâlik değilim, bir mazarrata [zarar vermeye] da. Eğer ben bütün ğaybı [ğayb olan zarar ve faydanın ne vakit geleceğini] bilir olsa idim, daha çok hayr yapardım [fayda elde ederdim] ve kötülük denilen şey yanıma uğramazdı. Ben o değil, ancak îmân edecek bir kavm için inzâr u beşârete [uyarma ve müjdelemeye] me'mûr bir peygamberim".

189. O odur ki; sizi bir tek nefs/[cins]ten yarattı, eşini de o (cinsin aynı)ndan (diğer bir tür olarak) yaptı, ki gönlü buna ısınsın. Onun için vaktâ [ne zamân] ki bunu der-âğûş eyledi (de), bu hafîfce bir hamlin [yükün] hâmili [taşıyı-

cısı] oldu. Bir müddet bununla geçti, derken ağırlaştı [doğumu yaklaştı], o vakit ikisi bir kendilerini yetiştiren [Rabb'leri] Allâh'a şöyle du'â ettiler: "Bize yaraşıklı [*sâlih:* sağlıklı/eli-ayağı düzgün] bir çocuk ihsân edersen, yemîn ederiz ki elbet şükreden kullarından oluruz".

190. Fakat Allâh kendilerine yaraşıklı [*sâlih:* sağlıklı/eli-ayağı düzgün] bir çocuk verince, erkeği-dişisi tuttular O'na, (O'nun) vergisi (olan çocuk) üzerinde birtakım şerîk/[ortak]ler koşmaya başladılar. Allâh ise onların koştukları şirkten müteâli [yüce(dir)].

191-193. O'na [Allâh'a], o hiçbir şey yaratamayan ve kendileri yaratılıp durmakta bulunan mahlûkları mı şerîk [ortak] koşuyorlar? Hâlbuki onlar [putlar], onların [kendilerine tapan müşriklerin] imdâdına yetişemezler, hattâ (kendilerine zarar vermek isteyen kimseden) kendilerini bile kurtaramazlar; (hâl böyleyken, nasıl Rabbinizi bırakıp putlara taparsınız) ve (ey müşrikler, onların size yardım etmeleri şöyle dursun) eğer siz onları doğru yola çağıracak olsanız size uymazlar;[13] ha onları çağırmışsınız, ya ki sâmitmişsiniz [çağırmayıp susmuşsunuz], aleyhinizde müsâvî gelir [eşittir/birdir].

194. Çünkü Allâh'tan başka taptıklarınızın [Allâh'ın berisinden du'â ve ibâdet ettiklerinizin] hepsi sizin gibi kullardır. Eğer (onların ilâh olduğu ve size yardım edeceği şeklindeki iddiâ ve) da'vânızda sâdık/[doğruy]sanız, haydi onlara çağırın da size icâbet etsinler!

---

13 Bu âyet, şu şekillerde de anlaşılmıştır: A) *(Ey müşrikler!) Size doğru yolu göstermeleri için onları/putları çağırsanız bile size icâbet edemezler.* B) *(Ey mü'minler!) Siz onları/Mekke müşriklerini doğru yola çağırsanız da size uymazlar.* (E.Ö)

195-198. Ya onların yürüyecek ayakları veyâ tutacak elleri veyâ görecek gözleri veyâ işitecek kulakları mı var (ki size yardıma gelsinler)?!
De ki: "Haydin (yardıma) çağırın şerîklerinizi [Allâh'ın ortağı olduğunu zann ve iddiâ ettiğiniz ilâhlarınızı], sonra bana istediğiniz tuzağı kurun da, elinizden gelirse bana bir lâhza [ân] bile göz açtırmayın! Zîrâ benim velîm [yardımcım/dostum/hâmîm] o Kitâb(ı) indiren Allâh'tır ve O hep sâlih kullarına velîlik eder.
"Sizin O'ndan maada [başka] taptıklarınız [O'nun berisinden/aşağısından du'â ettikleriniz: çağırdıklarınız/yalvardıklarınız/ibâdet ettikleriniz] ise ne size yardım edebilirler, ne de kendilerine yardımları dokunur, (hattâ) siz onları doğru yolu göstermeye çağıracak olsanız duymazlar ve görürsün onları: sana bakıp duruyorlardır da görmezler".[14]

199-200. Sen aff [genişlik/kolaylık/müsâmaha] yolunu tut, urf [ma'rûf] ile emret ve (câhillerden, yâni) kendilerini bilmezlerden sarf-ı nazar eyle! Her ne zamân da şeytândan bir gıdık [tahrîk] seni gıdıklayacak [tahrîk edecek] olursa, hemen Allâh'a istiâze eyle [sığın]; O şübhesiz semî'[işiten]dir, alîm/[bilen]dir.

201. Her hâlde [doğrusu] Allâh(ın emir ve nehiylerine ri'âyetle azâbın)tan kork(up ma'siyetlerden korun)anlar kendilerine şeytândan bir tayf [vesvese] iliştiği zamân bir tezekkür ederler [hatırlarlar-öğüt alırlar], derhal ba-

14 Bu âyet, şu şekillerde de anlaşılmıştır: A) *(Ey müşrikler!) Size doğru yolu göstermeleri için onları/putları çağırsanız bile işitmezler.* B) *(Ey mü'minler!) Siz onları/Mekke müşriklerini doğru yola çağırsanız da işitmezler.* (E.Ö)

sîretlerine sâhib olurlar [hatâ noktasını ve şeytânın hîlesini farkedip kaçınırlar].

202. (Gizli/görünmez) şeytânların ihvânı [kardeşleri] (olan insânlar) ise, o (gizli/görünmez şeytâ)nlar bunları dalâle(te/sapıklığa) sürüklerler, sonra da yakalarını bırakmazlar.

203-204. Ve (ey Resûl) sen onlara, (onların istedikleri vakitte) bir âyet getirmediğin zamân, "(Oradan-buradan) der(ley)ip toplasa idin a!" dediler.
De ki: "Ben ancak Rabbimden bana ne vahyolunuyorsa ona ittibâ ederim [uyarım]. Bütün[15] bu (vahyolunanlar)/Kur'ân,[16] Rabbinizden gelen basîretlerdir [anlama ve kavrama belgeleridir] ve îmân edecek bir kavm için bir hidâyet ve rahmettir [ni'met ve lütuftur]. (Öyleyse,) Kur'ân okunduğu zamân da hemen onu dinleyin ve susun, gerek ki rahmete [ni'met ve lütfa] erdirilirsiniz/(susun ki size merhamet olunsun)".

205. Hem (ey Muhammed, sen) de sabâhleyin ve akşamları [her dâim] içinden tazarru ile [ürpertiyle yalvarıp yakararak/O'na boyun eğerek] gizlice ve cehrin mâdûnu [kısık] sesle Rabbini zikret de ğâfillerden olma!

206. Zîrâ Rabbinin yakınında [yanında] olan (melek)lar, (O'nun) ibâdetinden istikbâr eylemez/[büyüklenmez]ler, O'nu hep tesbîh ederler [şânına lâyık olmayan her şeyden tenzîh edip/berî kılıp yüceltirler], hem yalnız O'na secde [inkıyâd] ederler.

---

15 Âyette, *bütün* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)
16 Âyette, *Kur'ân* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

8. ENFÂL SÛRESİ

MEDENÎ, 75 ÂYET

§

İsmini, ilk âyetinde geçen ganîmetlerle ilgili atıftan [*yes'-elûneke 'ani'l-enfâl*] alan *Enfâl sûresi*, hicretin II. yılında, Bedir savaşı sonrasında nâzil olmuştur ve neredeyse tamâmı, –öncesi ve sonrası ile– Bedir savaşı'na ve ondan çıkarılacak derse ilişkindir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Sana ganîmetlerin taksîminden [nasıl paylaştırılacağını] soruyorlar.
De ki: "Ganîmetlerin taksîmi (hakkında hüküm vermek) Allâh'a ve (o hükme göre icrâ etmek de) Resûlü'ne[1] [Resûl'e] âid; onun için siz gerçekten mü'minlerseniz Allâh(ın hükümlerine aykırı davranmak)tan kork(up isyândan korun)un da birbirinizle aranızı düzeltin, Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at edin!

2-4. Gerçekten mü'minler ancak o mü'minlerdir ki, Allâh anıldığı zamân yürekleri ürperir, karşılarında O'nun[2] âyetleri okunduğu zamân îmânlarını artırır ve Rabb'lerine te-

---

1 Meâl'de, *Resûlü'ne* diye çevirilen *er-resûli* kelimesinin doğru karşılığı, *Resûl'e/o Resûl'e* şeklinde olmalıdır. (E.Ö)

2 Meâl'de, *âyetleri* diye eksik çevirilen *âyâtuhû* ibâresinin tam karşılığı *O'nun âyetleri* olduğundan, atlanan *hû* zamîrine karşılık *O'nun* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

vekkül eder/[güvenip dayanır]ler; o kimseler ki, namazı dürüst kılarlar ve kendilerine merzûk kıldığımız [rızk olarak verdiğimiz] şeylerden (Allâh için) infâk eyler/[harcar]ler.

İşte hakkâ [gerçek] mü'minler onlar. Onlara Rabb'lerinin yanında dereceler var, bir mağfiret [bağışlanma/korunma] ve bir rızk-ı kerîm [çok değerli bir rızk: cennet] var.

5-6. (Ganîmetin paylaşımı husûsundaki hoşnûdsuzlukları,) nasıl ki [tıpkı] Rabbin(in) seni hakk [mutlaka gerçekleşecek bir gâye] uğruna evinden çıkardığı ândaki hoşnûdsuzlukları gibidir) ve mü'minlerden bir kısmı ise (o vakit de) istemiyorlardı; (savaş olacağı) tebeyyün etmiş/[açığa çıkmış]ken hakkta seninle münâkaşa ediyorlardı, sanki göre göre ölüme sevkolunuyorlardı.

7-8. Ve o vakit Allâh size iki tâifenin [Kureyş'in ticâret kervanı ile Kureyş ordusundan] birini va'dediyordu ki sizin olsun.

Siz ise arzû ediyordunuz ki, şevket/[zayıf ve kuvvet]siz olan (ticâret kervanı) sizin olsun.

Hâlbuki Allâh kelimâtı [emir ve sözleri/hükmü] ile hakkı ihkâk etmek [açığa çıkarıp göstermek] ve kâfirlerin arkasını kesmek diliyordu ki, hakkı hakk (olarak) tanıtsın ve bâtılı ibtâl etsin, varsın (küfre saplanmış) mücrim/[suçlu]ler istemesin.

9. O vakit siz Rabbinizden istimdâd [yardım taleb] ediyordunuz da size, "Ben işte ardı-ardına bin melâike ile imdâd [yardım] ediyorum" diye icâbet buyurmuştu.

10. Ve bunu Allâh size sırf bir müjde olsun ve bununla kalbleriniz itmi'nân [huzûr-sükûn] bulsun diye yapmıştı, yoksa nusret [yardım ve zafer] Allâh'ın Kendindendir. Hakî-

kat(en) Allâh azîzdir [mağlûb edilmez kudret sâhibidir], hakîmdir [hikmetlidir/her işi hikmet olandır].

11. O vakit size –tarafından bir emniyet olmak üzere– bir uyku sardırıyordu ve üzerinize semâ/[gök-bulut]dan bir su indiriyordu, ki bununla sizi tathîr eylesin [temizleyip arındırsın] ve şeytânın murdârlığını [vesvesesini] sizden gidersin ve kalblerinize râbıta [kuvvet/bağlılık] versin ve bununla ayaklarınızı sağlam durdursun.

12. O vakit ki Rabbin melâikeye [meleklere], (mü'minlere ulaştırılmak üzere) şu vahyi veriyordu: "(Ey mü'minler!) Ben sizinle berâberim".
(Ardından da meleklere,) "Haydin îmânı olanları tesbît edin [sağlamlaştırıp sebât ettirin] (ve mü'minlere şunu da bildirin demişti): Kâfirlerin yüreklerine dehşet bırakacağım, (ey mü'minler siz de) hemen vurun boyunlarının üstüne, vurun onların parmaklarına (da işlerini bitirin)!"

13-14. (İşte) böyle! Çünkü onlar Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne karşı geldiler ve kim Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne karşı gelirse bilsin ki, Allâh'ın ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] şiddetlidir.
İşte bunu gördünüz a (ey Allâh'ın ve O'nun Resûlü'nün düşmânları)! Şimdi onu tadın, kâfirlere bir de (ateş, yâni) cehennem azâbı var.

15-16. Ey o bütün îmân edenler! Ordu hâlinde kâfirler(l)e (karşılaşıp) çat(ış)tığınız vakit, artık onlara arkalarınızı dön(üp firâr et)meyin!
Her kim böyle bir günde onlara –dönüp çarpışmak için (bir savaş hîlesi olarak) pırlanmak [firâr ediyor görünmek] veyâ diğer bir takımda mevki almak hâlleri müstesnâ [hâriç] olarak– arkasını dön(üp firâr ed)erse muhak-

kak Allâh'tan bir ğazaba değmiş olur ve (onun barınağı, yâni) varacağı yer cehennemdir, o ise ne kötü âkıbettir!

17. Sonra, onları [müşrikleri] siz (Bedir'de bizzât kendi kuvvetinizle) öldürmediniz; velâkin (size emr ve yardım etmek, sizi onlara musallat etmek ve melekleriyle desteklemek, müşriklerin de kalblerine korku düşürmek sûretiyle) onları Allâh öldürdü, attığın vakit de sen atmadın; velâkin Allâh attı; hem de, mü'minlere (Kendi) tarafından[3] güzel bir imtihân geçirtmek için. Hakîkat(en) Allâh semî/[işiten]dir, alîm/[bilen]dir.

18. Bunu gördünüz, bir de kâfirlerin tedbîrini Allâh'ın zayıf düşürmesi var.

19. Fetih [hüküm] istiyorsanız [ey kâfirler] işte size fetih [hüküm] geldi[4] ve eğer (düşmânlık ve savaştan) vazgeçerseniz hakkınızda daha hayrlı olur, yok döner yine başlarsanız, Biz de başlarız; o vakit askeriniz çok da olsa size zerre kadar fayda vermez, çünkü Allâh mü'minlerle berâberdir.

20-21. Ey o bütün îmân edenler! (Ganîmetler husûsunda) Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at edin ve (verilen öğütleri) işitip durduğunuz [kabûl ve tasdîk ettiğiniz] hâlde ondan yan bükmeyin ve işitmedik/[umursamadık]lleri hâlde, "İşittik" [kabûl ettik] diyen (münâfık)ler gibi olmayın!

22-23. Çünkü yeryüzünde debelenen/[yürüyen-sürünen canlı]lerin indallâh [Allâh yanında/Allâh'ın hükmüne göre] en

---

3 Meâl'de atlanan *minhu* lafzına karşılık, *tarafından* (*Kendinden* de denilebilir) kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

4 Meâl'de atlanan *câe* lafzına karşılık, *geldi* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

kötüsü, (hakka kulaklarını tıkayan) o sağırlar, (hakkı i'tirâf etmeye yanaşmayan) o dilsizlerdir, ki hakkı akıllarına koymazlar.

Allâh onlarda bir hayr görseydi, elbette kulaklarına sokardı ve bu hâllerinde kulaklarına soksa idi, yine aldırmazlar, döner giderlerdi.

24. Ey o bütün îmân edenler! Sizi, kendinize hayât verecek şeylere da'vet ettiği zamân Resûlüyle Allâh'a [Allâh'a ve Resûl'e] icâbet edin ve bilin ki Allâh hakîkaten kişi ile kalbinin arasını gerer ve siz hakîkaten hep O'n(un huzûrun)a haşrolunacak/[toplanacak]sınız.

25. Ve (ey îmân edenler) öyle bir fitne/[sıkıntı-mağdûriyet]-den sakının, ki hiç de içinizden yalnız zulmedenlere dokunmakla kalmaz, ve bilin ki Allâh'ın ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] şiddetlidir.

26. Ve düşünün ki, siz bir vakit yeryüzünde hırpalanıp duran bir az(ın)lıktınız, nâsın [insânların] sizi çarpı(p kapı)-vereceğinden korkardınız. Öyle iken O sizi barındırdı, O sizi nusretiyle te'yîd buyurdu [yardımıyla destekledi], O size temizlerinden rızk/[ganîmet]lar verdi ki şükredesiniz.

27-28. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne hıyânet etmeyin ki, bile bile emânetlerinize hıyânet etmeyesiniz. Ve iyi bilin ki, mallarınız ve[5] evlâdlarınız bir fitneden [sınama/imtihân vesîlesinden] ibârettir. Allâh yanında ise azîm [çok büyük/muazzam] ecir/[mükâfât]ler vardır.

29. Ey îmân edenler! Allâh'a (isyândan) korunur (sâlih amel yapar)sanız O size bir furkân verir [doğruyu yanlıştan

5 Osmanlıca Yazma nüshada, *ve* bağlacı da bulunmaktadır. (E.Ö)

ayırma kâbiliyyeti verir veyâ gece karanlığında parlayan şafak gibi sizi bir fark ve imtiyâz ile parlatır, iyi şöhretinizi bir nûr gibi ufuklarda yayar] ve tarafınızdan seyyiâtı/[kötülükleri-günâhları]nızı örter, sizin için mağfiret de eder; Allâh azîm fazl [çok büyük lütuf] sâhibidir.

30. Hani bir vakit di,[6] o kâfirler seni tutup bağlamaları veyâ öldürmeleri veyâ sürüp çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı, onlar tuzak kurarlarken Allâh da karşılığını kuruyordu. Öyle ya, Allâh tuzakların hayrlısını kurar.

31. Ve onlara âyetlerimiz okunacağı [tilâvet edildiği] zamân, "Artık işittik, dilesek bunun gibisini biz de söyleriz, bu eskilerin efsânelerinden başka birşey değil" diyorlardı.

32. Bir vakit de, "Ey Allâh! Eğer bu Senin tarafından gelmiş hakk Kitâb[7] ise, durma üzerimize gökten taşlar yağdır veyâ bize daha elîm [acı] bir azâb ver!" demişlerdi.

33. Hâlbuki (ey Resûl) sen içlerinde iken Allâh onlara azâb edecek değil idi, (sen içlerinde olmasan bile) istiğfâr ettikleri (veyâ içlerinde istiğfâr edecek olanlar bulunduğu) hâlde de Allâh onlara azâb edecek değil.

34-35. Şimdi ise Allâh'ın kendilerine azâb etmemesi için neleri var; mü'minleri Mescid-i Harâm'dan menediyorlar, hâlbuki hizmetine ehil de değiller.[8]
Onun hizmetine ehil olanlar[9] ancak muttakîlerdir [Allâ-

---

6 Matbû ve Osmanlıca Yazma nüshada *vakit di* şeklinde olan bu kelime, *vakit de* olabilir. (E.Ö)

7 Âyette, *Kitâb* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

8 Meâl'de, ***hizmetine ehil değiller*** diye çevirilen kelime, *evliyâ/[velîler]*dir. (E.Ö)

9 Meâl'de, ***hizmetine ehil olanlar*** diye çevirilen kelime, *evliyâ/[velîler]*dir. (E.Ö)

h'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâh ve ma'siyetlerden korunanlardır]; velâkin (onların) çokları bilmezler.
Beyt'in huzûrunda [Ka'be'nin yanında] namaz (veyâ du'a/ibâdet/tavaf)ları ise, ıslık çalıp el çırpmaktan başka birşey değil!
O hâlde küfr ve küfrânınız/[nankörlüğünüz]dan dolayı tadın azâbı!

36-37. Şübhe yok ki, (insânları) Allâh yolundan menetmek için mallarını sarfeden o kâfirler,[10] onu yine sarfedecekler, sonra bu kendilerine yürek acısı olacak, nihâyet mağlûb olacaklar.
Ve (nihâyet) küfrlerinde ısrâr ed(ip de öylece öl)enler, toplanıp cehenneme sevkedilecek/[sürülecek]ler ki, Allâh murdârı [pisi/kâfiri] temizden [mü'minden] ayırsın ve (kâfirlerden oluşan) murdâr kısmı birbirinin üzerine bindirip hepsini terâküm ettirsin [yığsın] de, topunu (birden) cehenneme koysun. İşte bunlar, o hüsrân [ziyân] içinde kalanlar.

38-40. De o küfredenlere ki: "Eğer (küfr ve şirkten) vazgeçerlerse geçmişteki günâhları bağışlanır, yok yine isyâna dönerlerse, kendilerinden evvelki ümmetlere tatbîk edilen kânûn-ı ilâhî geçmişti, artık onu beklesinler".
Siz de, ortalıkta bir fitne [tercîh ettiği dînden ötürü insânlara baskı, zulm ve işkence] kalmayıp dîn tamâmıyla Allâh'ın dîni[11] oluncaya kadar onlar(l)a cihâd edin [savaşın]!

10 Meâl'de, *sarfedenler* diye eksik tercüme edilen ***ellezîne keferû yunfiqûne*** lafzının tam karşılığı, *sarfeden [infâk eden] o küfredenler/kâfirler* olduğundan, metne ***kâfir*** lafzını ekleyerek *sarfedenler* kelimesini, *sarfeden o kâfirler* yaptık. (E.Ö)

11 *Dîni* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

Eğer (baskıdan, zulm ve işkenceden) vazgeçerlerse, her hâlde [elbette] Allâh amellerini görür; yok vazgeçmezlerse artık bilin ki Allâh sizin mevlânız [dost ve hâmîniz]; ne güzel mevlâ [dost-hâmî], ne güzel nasîr [yardımcı].

41. Bir de ma'lûmunuz olsun ki, ganîmet aldığınız herhangi birşey (olursa), mutlaka onun beşte-biri Allâh içindir; ki Peygamber'e ve o'na karâbeti [akrabâlığı] olan (muhtâc)-larla yetîmler(e) ve miskînler(e-fakîrlere) ve yolda kalmışlaradır.
Eğer siz Allâh'a îmân etmiş ve o furkân [hakk ile bâtılın ayrıldığı Bedir savaşı] günü: o (mü'min ve müşriklerden oluşan) iki cem'iyyetin çarpıştığı gün kulumuza indirdiklerimize îmân eylemiş iseniz, bunu böyle bilin. (Ayrıca) daha Allâh her şeye kadîr [güç yetiren].

42. O vakit ki [Bedir savaşı öncesinde] siz vâdinin beri yamacında idiniz, onlarsa öte yamacında, süvârileri de tam sizden aşağıda idiniz[12] [idiler], öyle ki onlarla (savaş için sözleşip) va'dleşmiş olsa idiniz, mutlak(a) mî'âd/[savaş zamânı ve husûsun]da ihtilâf ederdiniz; velâkin Allâh (tarafından) mukadder bir emri [işi] yerine getirmek için o (öyle) yapılmıştı, ki hem helâk olan beyyine(yi/Allâh'ın apaçık delîlini gördük)den (sonra) helâk olsun, hem de yaşayan beyyine(yi/Allâh'ın apaçık delîlini gördük)den (sonra) yaşasın; ve çünkü Allâh her hâlde [gerçekten] semî/[işiten]dir, alîm/[bilen]dir.

43. O vakit ki Allâh sana onları rü'yânda (veyâ gözünde) az gösteriyordu, eğer sana onları çok gösterse idi korkacaktınız ve kumandada nizâa [anlaşmazlıga] düşecektiniz,

---

12 Hem Osmanlıca Yazma, hem de Matbû nüshada *aşağıda idiniz* şeklinde yanlış yazılan bu ibâre, *aşağıda idiler* olmalıdır. (E.Ö)

velâkin Allâh selâmete bağladı; çünkü O bütün sînelerin künhünü bilir.

44. Ve (yine) o vakit ki, karşılaştığınız sıra onları sizin gözlerinizde azaltıyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu; çünkü Allâh o –fiile çıkarılmış olan– emri [işi/durumu] yerine getirecekti. Öyle ya, bütün işler Allâh'a ircâ olunur [döndürülür].

45. Ey o bütün îmân edenler! Bir düşmân kümesiyle karşılaştığınız vakit sebât edin ve Allâh'ı çok zikreyleyin ki felâha erebilesiniz.

46. Hem, Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'atten ayrılmayın ve birbirinizle (çekişip) nizâlaşmayın –sonra içinize korku düşer ve devleti/[kudret ve şevketi]niz elden gider– ve sabrlı olun, çünkü Allâh sabredenlerle berâberdir.

47. O (mağrûr olup büyüklük taslaya)nlar gibi olmayın, ki diyârlarından çalım satarak ve nâsa [insânlara] gösteriş yaparak çıktılar ve Allâh yolundan menediyorlardı. Hâlbuki Allâh (onların) bütün amellerini (–ilm ve kudretiyle kuşatıp–) çember içine almıştı.

48. Ve o vakit ki şeytân kendilerine amellerini tezyîn eylemiş [işlerini/yaptıklarını süsleyip güzel göstermiş] de demişti (ki): "Bugün insânlardan size gâlib gelecek yok, ben de size zahîrim [destekciyim-himâyeciyim]".
Fakat iki taraf karşı karşıya görününce ardına dönüverdi de, "Ben" dedi, "sizden kat'iyyen berîyim [uzağım], ben sizin göremeyeceğiniz şeyler görüyorum, ben Allâh(ın azâbın)dan korkarım".
Öyle ya, Allâh'ın ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] çok şiddetlidir.

49. O sıra münâfıklar ve kalblerinde bir maraz [hastalık/şüb-

he-nifâk] bulunanlar (–mü'minler için–) şöyle diyorlardı: "Şunları dînleri aldattı".
Hâlbuki her kim Allâh'a tevekkül ederse, şübhe yok ki Allâh bir azîz [yenilmez kudret sâhibi], hakîm/[hikmet sâhibi]dir.

50-51. (Ey muhâtab!) Bir de, görseydin melekler canlarını alırken o küfredenlerin, yüzlerine ve arkalarına (veyâ her taraflarına) vura vura, "Tadın bakalım" diyerek, "yangın azâbını! Bu işte [*şu:* vurma ve azâb], sizin kendi ellerinizin (yapıp) takdîm ettiği (günâhlar) yüzünden ve Allâh'ın kullarına zulümkâr olmadığındandır".

52. (Bunlar da Allâh'ın âyetlerine küfretmekle,) tıpkı Âl-i Fir'avn'ın [Fir'avn ve adamlarının] ve onlardan evvelkilerin gidişi gibi (azâba gidiyorlar. Zîrâ ötekiler), Allâh'ın âyetlerini (inkâr edip) tanımadılar da Allâh kendilerini günâhları (sebebi)yle tuttu alıverdi, çünkü Allâh çok kuvvetli ve ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] pek şiddetlidir.

53. Bu, (yâni Allâh'ın âyetlerine küfredenlerin azâba uğraması,) şun(lar)dan (ötürüdür): Bir kere, Allâh bir kavme in'âm [ihsân] ettiği bir ni'meti, onlar nefslerindeki sebebi [ni'mete sebeb olan güzellikleri] değiştirinceye kadar değiştirmiş değildir. Bir de, Allâh (her söyleneni) işitir, (her yapılanı) bilir.

54. (Evet, bunlar da Allâh'ın âyetlerini yalanlamakla,) tıpkı Âl-i Fir'avn'ın [Fir'avn ve adamlarının] ve onlardan evvelkilerin gidişi gibi (azâba gidiyorlar), ki (Fir'avn ve adamları), Rabb'lerinin âyetlerini tekzîb etti/[yalanladı]ler, Biz de kendilerini günâhları (sebebi)yle helâk ettik ve Âl-i Fir'avn'ı ğarkeyledik [suda boğduk]. Hepsi de (günâhlara, küfr ve şirke batmış) zâlimdiler.

55. (Yeryüzünde) bütün o debelenen/[hareket eden]lerin Allâh indinde [yanında] en şerrlisi, şol kimselerdir ki, küfretmişlerdir de îmâna gelmezler.

56-58. Onlar ki kendilerinden muâhede [söz] almışındır da, sonra her def'asında ahid/[söz]lerini nakzeder/[çiğner]ler ve (ahdi bozmaktan) hiç çekinmezler; onun için onları ne zamân harbde yakalarsan, (öyle bir tepele ki) kendileriyle arkalarındakileri ürküt, gerek ki ibret alırlar.
(Andlaşma yaptığın) herhangi bir kavmden de bir hıyânet(e uğramaktan) endişe edersen [bir kavmin hiyânet ettiğini bilirsen/öğrenirsen], evvel-emirde (nebzet)/ahidlerini reddettiğini [andlaşmayı bozduğunu/aranızdaki andlaşmanın yükümsüz olduğunu] düpedüz kendilerine bildir; çünkü Allâh hâinleri sevmez.

59. Ve (bundan dolayı) o küfredenler aslâ zannetmesinler ki, ileri gitmişler (de Allâh'ın elinden yakalarını kurtarabilmişler)dir; çünkü onlar (Allâh'ı) âciz bırakamazlar.

60. Siz de onlara karşı gücünüzün yettiği her kuvvetten ve cihâd için (bağlanıp) beslenen atlardan hazırlık yapın; onunla hem Allâh düşmân(lar)ını korkutursunuz, hem sizin düşmân(lar)mızı, hem de onlardan başka diğerlerini (korkutursunuz), ki onları siz bilmezsiniz Allâh bilir.
Ve (şundan hiç şübheniz olmasın ki), Allâh yolunda her ne masraf verseniz ecri [mükâfâtı] size tamâmen ödenir, hiç de ziyân etmezsiniz.

61-63. Ve eğer silm'e [barışa] yanaşırlarsa, sen de ona yanaş ve Allâh'a mütevekkil ol [güvenip dayan]; –çünkü (her şeyi) işiten, bilen ancak O'dur– ve eğer (barış yanlısı görünerek) sana hud'a [hîle] yapmak isterlerse, sana yetişecek Allâh'tır.

O'dur ki, seni nusretiyle [yardımıyla] ve mü'minlerle te'yîd buyurdu [destekledi] ve (mü'minlerin) kalblerinin arasını te'lif eyledi [kaynaştırıp birleştirdi], yoksa (sen), yeryüzünde ne varsa hepsini sarfetse idin yine onların kalblerini te'lif edemez/[kaynaştırıp birleştiremez]din, velâkin Allâh onların beyn/[ara]lerini te'lif buyurdu [kaynaştırıp birleştirdi]; çünkü O bir azîz [yenilmez kudret sâhibi], hakîm/[hikmet sâhibi]dir.

64. Ey o Peygamber [Nebî]! Yetişir sana Allâh, arkanda gelen mü'minlerle [Allâh sana ve mü'minlerden sana tâbi olanlara kâfi/yeter].

65. Ey o Peygamber [Nebî]! Mü'minleri cihâda [savaşa] teşvîk eyle! Eğer sizden sabredecek 20 kişi olursa, 200 (kişiy)e galebe ederler ve eğer sizden (sabredecek) 100 kişi olursa, o küfredenlerden 1.000'ine galebe ederler; çünkü onlar hakkı ve âkıbeti iyi idrâk etmez, (yâni) fıkıhsız bir kavmdirler.

66. Şimdi Allâh sizden yükü hafîfletti ve bildi ki sizde bir zaaf var; şimdi sizden sabredecek 100 kişi olursa 200 (kişiy)e galebe ederler, sizden (sabredecek) 1.000 (kişi) olursa –Allâh'ın izniyle [sünneti/toplumsal yasası gereğince]– 2.000 (kişiy)e galebe ederler ve Allâh sabredenlerle (berâber)dir.

67. Hiçbir peygamber [nebî] için, (düşmânlarını iyice kırıp) arzda [yeryüzünde] ağır basmadıkca esîrleri olmak doğru değildir. Siz (düşmânı öldürmek yerine, fidye için esîr almakla) dünyâ uruzunu [malını] istiyorsunuz, Allâh ise Âhiret'i kazanmanızı diliyor; ve Allâh azîzdir [yenilmez kudret sâhibidir], hakîmdir [hikmet sâhibidir].

68. Eğer Allâh'tan bir yazı [hatâ edenlerin hemen cezâlandı-

nılmayacağına, onlara mühlet verileceğine dâir ilâhî yasa veyâ esîr ve fidye almanın câiz olduğu hükmü] geçmiş olmasa idi, aldığınız (esîrlerden ve) fidyeden[13] dolayı size mutlak(a) büyük bir azâb dokunurdu.

69. Artık (savaşta) elde ettiğiniz ganîmetten helâl ve hoş olarak yeyin ve Allâh'a (sığınıp) korunun; çünkü Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîm/[rahmeti/lütf u ihsânı dâimî olan]dir.

70. Ey Peygamber [Nebî]! Elinizdeki esîrlere de ki: "Eğer Allâh sizin kalblerinizde (îmâna dâir) bir hayr (olduğunu) bilirse (–ki olursa mutlaka bilir–), size, sizden alınan (fidye)dan daha hayrlısını verir ve günâhlarınızı mağfiret buyurur; Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır]".

71. Ve eğer (fidyeden kurtulmak için îmân ettiklerini söyleyerek) sana hıyânet etmek isterlerse, unutmasınlar ki bundan evvel Allâh'a hıyânet ettiler de, (O) kahredilmelerine imkân verdi. Allâh alîm [her şeyi bilen], hakîmdir [her dâim hikmetlidir].

72. O kimseler ki, îmân ettiler ve (Mekke'den Medîne'ye hicret edip) muhâcir oldular ve mallarıyla, canlarıyla Allâh yolunda mücâhede [cehd ü gayret] eylediler; ve o kimseler ki (Medîne'de onları) barındırdılar ve yardım(ların)a koştular. İşte bunlar birbirlerinin velîleridirler [dostları, yardımcı ve hâmîleridirler].
İmân edip de hicret etmeyenler ise, –hicret (etme)lerine kadar– sizin için onlara velâyet [dostluk/himâye] nâmına birşey yoktur. Bununla berâber eğer dînde yardımınızı isterlerse, yardım etmek de üzerinize borctur; ancak si-

13 Âyette, *fidye* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

zinle aralarında mîsâk [andlaşma/taahhüd] bulunan bir kavm aleyhine değil. Allâh amellerinizi (görüp) gözet(l)iyor.

73. Kâfir bulunanlar da, yek-diğerleri/[birbirleri]nin velîleridir [dostlarıdır, yardımcı ve hâmîleridir]. (Ey mü'minler! Velâyet ve yardım işlerini) böyle yapmazsanız (yâni, mü'minlere karşı velâyet sorumluluğunuzu yerine getirmezseniz yâhûd kâfirlerin velâyetine tutunursanız) yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesâd olur.

74. O kimseler ki îmân edip hicret ettiler ve Allâh yolunda cihâda gitti/[cehd ü gayret ettiler; ve o kimseler ki (onları) îvâ ettiler [yurdlarında ve evlerinde barındırdılar], yardım-(ların)a koştular.
İşte bunlar hakkâ [gerçek] mü'minlerdir, bunlara bir mağfiret [bağışlama veyâ koruma] var ve kerîm [muhteşem/mes'ûliyeti ve minneti olmayan] bir rızk [cennet] var.

75. O kimseler ki sonradan îmân ettiler ve hicret edip sizinle berâber mücâhede [cehd ü gayret] yaptılar, bunlar da sizdendir. Bir de, (dîn bağına ilâveten) erhâm sâhibleri [kan bağı olan akrabâlar], Allâh'ın kitâbında [hükmüne göre] birbirine (diğer mü'minlerden) daha yakındır [önceliklidir].
Şübhe yok ki Allâh her şeyi bilir.

9. TEVBE SÛRESİ

MEDENÎ, 129 ÂYET

§

Berâet, el-Mukaşkışe, el-Mübaʿsire, el-Müşerride, el-Mubziye, el-Qadime, el-Musîre, el-Hafire, el-Münekkile, el-Müdemdime, Sûretu'l-Azâb gibi isimlerle de anılan *Tevbe sûresi;* adını, günâh işleyenlerin tevbesine ve Allâh'ın tevbeleri kabûlüne ilişkin atıflardan almıştır. Bu sûreyi, ilk nazarda diğerlerinden ayıran husûsiyyet, başında *besmele* bulunmamasıdır. (•Fakat, sûre başlarındaki "besmeleler"in Kur'ân'dan olup olmadığı tartışmalıdır. Kur'ân'dan olmadığı görüşü ise, tercîhe daha şâyândır. (E.Ö) Birçok âlim, –nüzûl açısından aralarında uzun bir zamân aralığı olmasına rağmen, iki sûre arasındaki güçlü ilgi ve irtibât nedeniyle– Tevbe sûresi'ni Enfâl sûresi'nin devâmı olarak görmüşlerdir.

Sûrenin büyük bir kısmı, hicretin 9. yılındaki Tebük seferi'nden evvel Medîne'deki ictimâî-siyâsî şartlarla; İslâm toplumu içerisinde –sözkonusu seferin hazırlık döneminde ve uzun sefer esnâsında– zayıflık gösteren ba'zı kimselerle; münâfıklar tarafından sergilenen rûh hâli ve bunlara karşı takınılması gereken tavırla ilgilidir.

§

1. (Bu) bir ültimatom(dur/yükümsüzlük bildirisidir) Allâh ve (O'nun) Resûlü'nden, muâhede ettiğiniz [andlaşma yaptığınız] (hâlde andlaşma hükümlerini çiğnemiş olan) müşriklere!

2. (O müşriklere i'lân et ki,) bundan böyle yeryüzünde dört ay [Zilhicce'nin 10'undan, Rebi'u'l-Âhir'in 10'una kadar ve-

yâ Şevvâl, Zilkâde, Zilhicce ve Muharrem aylarında] (–bizden size bir kötülük dokunmaksızın emniyet içinde–) istediğiniz gibi dolaşın, şunu da bilin ki siz Allâh'ı âciz bırakacak [Allâh'ın elinden kurtulabilecek] değilsiniz, Allâh her hâlde [mutlaka] kâfirleri (rezîl)-rüsvây edecek.

3. Bir de Allâh ve (O'nun) Resûlü'nden hacc-ı ekber [hacc'da Kurbân bayramı] günü insânlara bir i'lân, ki Allâh müşriklerden berî/[uzak]dır, (O'nun) Resûlü de.
Derhal tevbe ederseniz o, hakkınızda hayrdır, yok eğer aldırmazsanız, biliniz ki siz Allâh'ı âciz bırakacak [Allâh'ın elinden kurtulacak] değilsiniz.
Ve (küfredenlere, yâni) Allâh'ı(n birliğini ve) Peygamber'i (inkâr edip) tanımayanlara elîm [çok acı] bir azâbı tebşîr et [müjdele]!

4. Ancak muâhede [andlaşma] yapmış olduğunuz müşriklerden bilâhare size ahid/[söz]lerinde hiçbir eksiklik yapmamış ve sizin aleyhinizde hiçbir kimseye müzâheret [yardım] etmemiş bulunanlar müstesnâ [hâriç]; bunlara (andlaşmalarının) müddetlerine kadar ahidlerini tamâmıyla îfâ edin! Her hâlde [doğrusu] Allâh muttakîleri [yaptıkları anlaşmalara sâdık kalanları; Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanları] sever.

5. (Mühlet olarak verdiğimiz yukarıda zikri geçen dört aylık) o harâm [dokunulmaz] aylar çıktımı, artık (andlaşmaları bulunmayan) öbür müşrikleri nerede bulursanız öldürün, yakalayın, hapsedin ve onlar için[1] bütün geçit başlarını tutun! Eğer tevbe ederler ve namaz(ı) kılıp zekâtı verirlerse,

---

1 Meâl'de atlanan *lehum* lafzına karşılık, ***onlar için*** ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

sebîl/[yol]lerini tahliye edin [boşaltın], çünkü Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı dâimî olandır].

6. Ve eğer (–andlaşmayı bozdukları için– yakalandıkları yerde öldürülmelerini emrettiğim o) müşriklerden biri emân[2] ile yakınına gelmek isterse ona emân[2] ver; tâ ki Allâh'ın kelâmını dinlesin (de da'vet olunduğu dînin hakîkatini anlama imkânına kavuşsun). Sonra da onu me'menine [güvende olacağı yere] kadar gönder, çünkü [şu: Allâh'ın kelâmını dinlemeleri için emân verme emrinin sebebi şudur,] bunlar hakîkati[3] bilmez bir kavmdirler.

7. (Ahidlerine ri'âyet etmeyen) o müşriklerin Allâh yanında, (O'nun) Resûlü yanında bir ahdi nasıl olabilir!? Ancak Mescid-i Harâm yanında muâhede [andlaşma] yaptıklarınız var ki, bunlar (andlaşmalarına ri'âyet edip) size (karşı) doğru durdukca, siz de onlara (karşı) doğru bulunun! Allâh (muttakîleri, yâni) hıyânetten sakınanları elbette sever.

8-10. Evet (ahidlerine ri'âyet etmeyen o müşriklerin Allâh ve O'nun Resûlü yanında bir ahdi) nasıl olabilir ki, size (karşı) bir zafer bulsalar, hakkınızda (–ilâhî olsun, beşerî olsun–) ne bir zimmet [taahhüd andlaşma] gözetirler, ne de bir yemîn!?

Ağızlarıyla sizi hoşnûd etmeye çalışırlar, kalbleri ise (sizden) ibâ eder [iğrenir] durur, zâten (onların) ekserisi insânlık/[itâ'at]tan çık(ıp isyâna dal)mış (kimseler, yâni) fâsıklar.

Allâh'ın âyetlerini bir semen-i kalîle [düşük bir bedele/dünyâ şehvetlerine] sattılar da, (insânları) Allâh yolun-

2 Matbû nüshada ***aman,*** Osmanlıca Yazma nüshada ***emân*** şeklindedir. (E.Ö)

3 Âyette, *hakîkati* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

dan[4] menettiler. Hakîkat(en) bunlar ne fenâ şeyler yapmaktalar.

Bir mü'min hakkında ne bir yemîn gözetirler, ne bir zimmet [taahhüd andlaşma]. Bunlar öyle (hakk tanımaz) mütecâvizler.

11. Bundan böyle, eğer tevbe ederler, namazı kılarlar, zekâtı verirlerse, dînde kardeşleriniz olurlar. Bilecek bir kavm için Biz âyetlerimizi daha tafsîl [çeşitli şekillerde beyân] ederiz.

12-13. Ve eğer verdikleri ahid/[söz]den sonra yemînlerini bozar ve dîninize taarruza kalkarlarsa, o küfr öncüllerini hemen öldürün, –çünkü onların yemînleri yoktur– ola ki vazgeçerler.

Ya öyle bir kavm(l)e muhârebe [mukâtele] etmez misiniz ki, (hem) yemînlerini bozdular ve Peygamber'i (Mekke'den) çıkarmayı kurdular, hem de ilk evvel size taarruza onlar başladılar. Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer mü'minseniz daha evvel Allâh'tan korkmalısınız.

14-15. Muhârebe edin [savaşın] onlar(l)a ki, Allâh sizin ellerinizle kendilerini mu'azzeb kılsın [azâblandırsın], (rezîl)-rüsvây etsin, nusretiyle [yardımıyla] sizi üzerlerine muzaffer buyursun ve mü'min bir kavmin yüreklerine su serpsin ve kalblerindeki ğayzı [öfkeyi] gidersin.

Hem Allâh dilediğine tevbe de nasîb eder. Allâh alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.

16. Yoksa siz zannettiniz mi ki, (cihâd ile emrolunmayacak, çeşitli imtihânlara tâbi tutulmayacak, bulunduğunuz du-

---

4 Meâl'de, *Allâh yolundan* diye çevirilen *'an-sebîlihî* lafzının tam karşılığı, *O'nun yolundan* şeklindedir. (E.Ö)

rum üzere kendi) hâlinize (ve keyfinize) bırakılivereceksiniz de, Allâh içinizden mücâhede [cehd ü gayret] edenleri ve Allâh'tan, (O'nun) Resûlü'nden ve mü'minlerden maada [başka] sokulacak bir locaya tutunmayanları (yâni, sâdece Allâh'ı, O'nun Resûlü'nü ve mü'minleri sırdaş edinenleri) hiç de bilip görmeyecek!?
Hâlbuki Allâh bütün amellerinize habîrdir [vâkıftır].

17-18. Müşrikler(in) –vicdânlarına karşı kendi küfrlerine kendileri şâhid olup dururlarken– Allâh'ın mescidlerini (veyâ Mescid-i Harâm'ı/Ka'be'yi) ma'mûr etmeleri [bakımını ve hizmetini görmeleri veyâ içinde bulunup şirk ile ibâdet etmeleri] kâbil [olacak şey] değildir. Onların hayr nâmına [Ka'be'nin bakım ve hizmeti adına veyâ Allâh'a şirk koşmak sûretiyle ibâdet adına] bütün yaptıkları heder (olmuştur) ve ateş içinde onlar muhalled/[sürekli kalıcı]lerdir.
Allâh'ın mescidlerini ancak Allâh'a ve Âhiret Günü'ne inanan, namaza devâm eden, zekâtı veren ve Allâh'tan başkasından korkmayan kimseler ma'mûr eder. İşte bunların (hidâyet bulup) muvaffak olmaları me'mûldür [umulur].

19. Ya siz hacılara sakalığı [su dağıtmayı] ve Mescid-i Harâm'da umreciliği, Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân edip de Allâh yolunda cihâd [cehd ü gayret] etmekte bulunan (kimsenin yaptığı şeyler) gibi mi tuttunuz?! Bunlar indallâh [Allâh yanında] müsâvî [bir/eşit] olmazlar. Allâh (küfr ve şirk üzere olan) zâlimler gürûhuna hidâyet vermez.

20. Îmân edip hicret etmiş ve mallarıyla, canlarıyla *fî-sebîlillâh* [Allâh yolunda] cihâd [cehd ü gayret] etmekte bulunmuş olan kimseler, Allâh indinde [yanında] derece cihe-

tiyle daha büyüktür ve bunlar işte, o murâda eren(lerdir, yâni) fâizîndir.

21-22. Müjdeler onların Rabbi kendilerini, Kendinden bir rahmet [lütf u ihsân] ve bir rıdvân [rızâ] ve cennetler ile; ki onlar için, içlerinde dâimî bir naîm [ni'met] var; (hem de) ebedî kalmak üzere orada onlar; çünkü Allâh(ın, evet) O'nun yanındadır ancak azîm bir ecir [çok büyük bir mükâfât].

23. Ey o bütün îmân edenler! Babalarınız ve ihvânınız [kardeşleriniz] eğer îmâna karşı küfrü (tercîh edip ondan) hoşlanıyorlarsa, onları evliyâ [dost/hâmî ve yardımcı] ittihâz etmeyiniz [edinmeyiniz], sizden her kim onları velî [dost/hâmî ve yardımcı] tanıyacak olursa işte onlar nefs/[kendi]lerine zulmedenlerdir.

24. "Eğer" de, "babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, kadınlarınız, hısım (ve akrabâlar)ınız, kabîleniz, elinize geçirdiğiniz mallar, kesâda uğramasından korktuğunuz bir ticâret, hoşunuza giden meskenler size Allâh ve (O'nun) Resûlü'nden ve O'nun yolunda cihâddan [cehd ü gayretten] daha sevgili ise, artık Allâh'ın (azâb) emri gelinceye kadar bekleyin; Allâh öyle fâsıklar [itâ'atten çıkıp isyâna dalanlar] gürûhunu hidâyete erdirmez".

25-26. İnkâra mecâl yoktur ki, Allâh size birçok mevkîlerde nusret [yardım] etti, Huneyn Günü de (yardım edip sizi muzaffer kıldı). O lâhza/[ân]da ki, çokluğunuz sizi güvendirmişti de bir faydası olmamıştı, yeryüzü o(nca) genişliğiyle başınıza dar gelmişti, sonra da bozularak arkanızı dönmüştünüz. Sonra Allâh, Resûlü'nün üzerine ve mü'minlerin üzerine sekînetini [kalblere sükûnet veren rahmetini] indirdi ve (yanısıra meleklerden oluşan) görmediğiniz or-

dular indirdi de, Kendisini tanımayanları [küfredenleri] azâba uğrattı ve bu işte, kâfirlerin cezâsı.

27. Sonra Allâh bunun arkasından dilediğine tevbe nasîb eder ve Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

28. Ey o bütün îmân edenler! Müşrikler bir pislikten ibâret-tirler; artık bu yıllarından sonra (hacc ve umre için) Mescid-i Harâm'a yaklaşmasınlar! Eğer (müşriklerin hacca ve umreye gelmelerinin yasaklanması sebebiyle) yoksulluk (girdâbına sürükleneceğiniz)dan korkar(ak endişeye kapılıyor)sanız, (hiç endişelenmeyin; çünkü) Allâh sizi fazlın/[lütfun]dan zenginleştirecektir inşâallâh.[5] Her hâlde [doğrusu] Allâh alîmdir [her şeyi bilendir], hakîmdir [her hükmünde hikmetli olandır].

29. O kendilerine Kitâb verilenlerden oldukları hâlde (gerçek anlamda) ne Allâh'a, ne Âhiret Günü'ne inan(ıp îmân et)mayan, Allâh'ın ve (O'nun) Resûlü'nün harâm ettiğini harâm tanımayan ve hakk dînini dîn edinmeyen kimseler(l)e, küçülmüş oldukları hâlde elden cizye verecekleri hâle kadar harbedin [savaşın]!

30-31. Yehûdîler, "Üzeyr Allâh'ın oğlu" dediler; nasrânî/[hristiyan]ler de, "(Îsâ) Mesîh Allâh'ın oğlu" dediler.
Bu, onların ağızlarıyla söyledikleri (asılsız) sözleri(dir), ki önceden küfredenlerin sözlerine benzetiyorlar. Allâh kahredesi(ce)ler nereden saptırılıyorlar!?
(Yehûdîler) ahbâr/[haham]larını, (hristiyanlar da) ruhbân/[papaz]larını Allâh'tan başka rabbler edindiler. (Hristiyanlar,) Meryem'in oğlu (Îsâ) Mesîh'i de (rabb edindiler);

5 *İnşâallâh* ibâresindeki *Allâh* lafzının âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

hâlbuki hepsi ancak bir ilâha ibâdet (etmek)le emrolunmuşlardı, ki başka ilâh yok, (ilâh) ancak O; tenzîh o sübhâna[6] [O, münezzeh ve yücedir] onların koştukları şirkten.

32. İstiyorlar ki Allâh'ın nûrunu [dînini/tevhîd ve İslâm da'vetini] ağızlarıyla söndürsünler [yalanla, inkârla, aleyhinde bulunmakla, propaganda yapmakla hakk ve hakîkati söndürsünler de Allâh'ın kitâbını ve Resûlullâh'ın risâletini ibtâl etsinler], Allâh da râzı olmuyor, (Allâh) ancak nûrunu itmâm eylemek [tamâmlamak] diliyor, kâfirler isterlerse hoşlanmasınlar.

33. O Allâh'tır ki O,[7] Resûlü'nü hidâyet kânûnu [*hudâ:* delîl-beyân] ve hakk dîni ile bütün dînlerin üzerine geçirmek için gönderdi, müşrikler isterlerse hoşlanmasınlar.

34-35. Ey o bütün îmân edenler! Haberiniz olsun ki ahbâr [haham] ve ruhbân/[papazlar]dan bir çoğu nâsın [insânların] mallarını hakksızlıkla yerler ve Allâh yolundan çevirirler. Altını, gümüşü hazîneye tıkıp da onu Allâh yolunda sarfetmeyenler ise, işte onları elîm [çok acı] bir azâb ile müjdele!

O gün ki bu (altı)nların (ve gümüşlerin) üzeri cehennem ateşinde kızdırılacak da kendilerinin alınları, böğürleri, sırtları bunlarla dağlanacak; "İşte bu" diye, "sizin nefs/[kendi]leriniz için der(ley)ip (hazîneye) tıktıklarınız. Haydi tadın bakalım ne der(ley)ip (hazîneye) tıkıyordunuz".

---

6 Meâl'de, *tenzîh o sübhâna* diye çevirilen *sübhânehû* ibâresine, *O [Allâh] sübhândır [münezzehtir, yüceler yücesidir]* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

7 Meâl'de, *O Allâh'tır ki O* diye çevirilen *huvellezî* lafzına, *O ki* veyâ *O, odur ki* diye karşılık vermek daha uygun olur. (E.Ö)

36. Doğrusu ayların sayısı Allâh yanında on iki aydır; gökleri-yeri halkettiği [yarattığı] günkü Allâh(ın) yazısında [kitâbında: hükmünde]. Bunlardan dördü: (Muharrem, Receb, Zilkâde ve Zilhicce) harâm olanlardır.
Bu işte, en pâyidâr [sâbit/sağlam], en doğru dîn/[hesâb]-dir; onun için bunlar hakkında [bu harâm aylarda] (cihâdı terk veyâ te'hir ederek kendinizi kıtâle/savaşa ve katle/öldürülmeye ma'rûz bırakmak sûretiyle) nefs/[kendi]-lerinize zulmetmeyin de müşrikler(in) siz(inl)e kâffeten [her durumda] harbettikleri gibi, siz de onlar(l)a kâffeten [her durumda] harbedin ve bilin ki Allâh, (emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhlardan) korunanlarla berâberdir.

37. O nesi {denilen sıvış [ay geriletme-ayların tertîbiyle oynama] âdeti} ancak küfrde bir fazlalıktır; ki onunla kâfirler şaşırtılı(p saptırılı)r. Onu bir yıl helâl, bir yıl da harâm i'tibâr ederler ki, Allâh'ın harâm kıldığının sayısına uydursunlar da, Allâh'ın harâm buyurduğunu helâl kılsınlar. Bu sûretle kötü amelleri kendilerine süslenip güzel gösterildi. Allâh da kâfirlerden ibâret bir kavmi hakka hidâyet etmez.

38. Ey o bütün îmân edenler! Ne oldu ki size, "Allâh yolunda seferber olun!" denilince, yerinize yığıldınız kaldınız?! Yoksa Âhiret'ten geçip dünyâ [süflî/yakın] hayâta râzı mı oldunuz?! Fakat o dünyâ [süflî/yakın] hayâtın zevki, Âhiret'in yanında ancak pek az birşey.

39. Eğer toplanıp seferberlik etmezseniz, O sizi elîm [çok acı] bir azâb ile ta'zîb eder [azâblandırır] ve yerinize başka bir kavm getirir ve siz O'na zerrece zarar edemezsiniz. Allâh her şeye kadîr/[dâimâ güç yetiren]dir.

40. Eğer siz o'na [Peygamber'e] yardım etmezseniz, biliyorsunuz a Allâh o'na yardım etti: O küfredenler o'nu (Mekke'den) çıkardığı sıra iki (kişi)nin biri iken, ikisi ğar/[küçük bir mağara]da (bulunuyor)lar iken, ki o lâhza [ân] arkadaşına, "Mahzûn olma; çünkü Allâh bizimle berâber" diyordu. Derken Allâh o'nun üzerine sekînetini [kalblere sükûnet veren rahmetini] indirdi, o'nu da görmediğiniz ordularla te'yîd buyurdu [destekledi] da, öyle yaptı ki, o küfredenlerin kelimesini [şirk da'vetini] en alçak etti. Allâh'ın kelimesi [tevhîd/ihlâsla Allâh'a ibâdet] ise, en yüksek o. Öyle ya, Allâh bir azîz [mağlûb olmaz bir kudret sâhibi], hakîm/[hikmet sâhibi]dir.

41. Sizler gerek sebükbâr [ağırlıksız/piyâde-bineksiz] ve gerek ağırlıklı [binekli/süvârî] olarak seferber olunuz ve mallarınızla-canlarınızla Allâh yolunda cihâd [cehd ü gayret] ediniz! Eğer (hayrı) bilir takım(ın)dan iseniz bu sizin için hayr(lı)dır.

42. O (da'vet edildikleri hedef) bir yakın ganîmet ve (kısa ya da) orta (uzunlukta meşakkatsiz) bir sefer olsa idi, (o geride kalanlar) mutlaka arkana düşerlerdi. Lâkin o (uzun ve) meşakkatli mesâfe kendilerine uzak (ve zor) geldi. Bununla berâber, "Eğer istitaâtımız [gücümüz/imkânımız] olsa idi, elbette sizinle berâber[8] çıkardık" diye yakında Allâh'a[9] yemîn edecekler; kendilerini helâke sürükleyecekler. Allâh biliyor ki zîrâ onlar kat'iyyen yalancılardır.

43. Allâh senden affetti ya, şu (kadar ki) neden onlara izin

---

8 Meâl'de atlanan *ma'akum* lafzına karşılık, *sizinle berâber* ifâdesini metne koyduk. (E.Ö)

9 Âyette karşılığı bulunmasına rağmen Meâl'de atlanan *Allâh'a* lafzını metne koyduk. (E.Ö)

ver(mekte acele et)din de beklemedin, ki doğru söyleyenler sence tebeyyün ede [belli ola/açığa çıka] ve yalancıları bilesin!

44-45. Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmânlı kimseler mallarıyla-canlarıyla cihâd [cehd ü gayret] edeceklerinden dolayı, senden istîzân etmez/[izin istemez]ler, –ve Allâh o muttakîleri [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanları] bilir– ancak o kimseler senden istîzân [izin taleb] ederler, ki Allâh'a ve Âhiret Günü'ne inan(ıp îmân et)mazlar ve kalbleri işkilli/[şübhe içinde]dir de, işkil/[şübhe]leri içinde çalkanır dururlar.

46. Eğer cihâda [sefere] çıkmayı dileselerdi, elbet onun için hazırlık görürlerdi. Lâkin (cihâd/sefer için) davran(ıp kalk)malarını Allâh istemedi de onları alıkoydu ve (onlara –tekvînî bir emir olarak–), "Oturun oturanlarla berâber" denildi.

47. Eğer içinizde (sizinle birlikte) çıkmış olsalardı, bozgun-(cu)luk etmekten başka bir faydaları olmayacak ve sizi fitneye [tefrîkaya] uğratmak maksadıyla aralarınıza saldıracaklardı [aranızda koğuculuk edeceklerdi], içinizde de onları dinley(ip kapıl)ecekler vardı. Allâh o zâlimleri bilir.

48. Filhakîka [gerçek şu ki], bunlar (müslümânları tefrîkaya düşürmek ve ordu-bozanlık etmek sûretiyle) fitneyi daha evvel (de Uhud'da) çıkarmak istediler ve sana (karşı) türlü işler çevirdiler, nihâyet onların rağmına hakk yerine [onların hoşlanmamalarına rağmen o hakk/ilâhî destek-zafer] geldi ve Allâh'ın emri galebe çaldı [zâhir oldu/açığa çıktı: dîni yüceldi].

49. İçlerinden, "Aman bana izin ver, başımı derde sokma

[(izin vermemekle) beni fitneye/muhâlefet ve isyâna düşürme veyâ gidersem âilem perîşân olacak, benim mahvıma sebeb olma]!" diyen de var. Bilmiş ol ki derde [fitneye/küfre], asıl kendileri (böyle demekle) düştüler [nifâklarını tescîllediler] ve her hâlde [şübhesiz] cehennem kaplar elbette kâfirleri.

50. Sana (zafer ve ganîmet gibi) bir güzellik kısmet olursa, fenâlarına gider (üzülürler) ve eğer bir musîbet gelirse, "Biz tedbîrimizi önceden almıştık" derler ve sevine sevine döner giderler.

51. De ki: "Hiçbir zamân bize, Allâh'ın bizim için yazdığından [takdîr ettiğinden: zaferden-ganîmetten veyâ şehîdlikten] başka birşey isâbet etmez. O bizim mevlâ/[dost ve hâmî]mızdır ve mü'minler onun için yalnız Allâh'a mütevekkil olsunlar [güvenip dayansınlar]!"

52. De ki: "Siz bize ancak (zafer veyâ şehâdet gibi) iki güzelliğin birini gözet(ip bekley)ebilirsiniz, biz ise size Allâh'ın Kendi tarafından veyâ bizim ellerimizle bir azâb indirmesini gözet(leyip bekl)iyoruz. Onun için gözet(leyip bekley)in, çünkü biz (de) berâberinizde gözet(leyip bekl)iyoruz".

53. De ki: "(Allâh rızâsı için veriyormuş görüntüsü altında) gerek tav'an [isteyerek] infâk edin, gerek kerhen [istemeyerek], sizden hiçbir zamân nafakalarınız[10] kabûl edilmeyecek, çünkü siz fâsık [itâ'atten çıkmış isyânkâr] bir kavm oldunuz.

54. Kendilerinden, (verdikleri) nafaka/[infâk]larının kabûl olunmasına mâni olan da sırf şudur: Çünkü bunlar, Allâh'a

---

10 Âyette, *nafakalarınız* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

ve (O'nun) Resûlü'ne küfrettiler ve namaza ancak üşene üşene geliyorlar, verdiklerini de ancak istemeyerek veriyorlar.

55. (Öyleyse) sakın onların ne malları, ne evlâdları seni imrendirmesin; o (mal ve evlâd) hiçbir şey değil, ancak Allâh onları dünyâ [süflî/yakın] hayâtta bunlar (dolayısıy)la ta'zîb etmesini [azâblandırmayı] ve canlarının kâfir oldukları hâlde çıkmasını murâd ediyor.

56-57. Şekksiz-şübhesiz sizden olduklarına dâir Allâh'a yemîn de ederler, hâlbuki sizden değildirler, velâkin onlar öyle bir kavm ki, ödleri patlıyor; eğer sığınacak bir yer veyâ barınacak mağaralar veyâ sokulacak bir delik bulsalardı, başlarını diker ona doğru koşarlardı.

58-59. İçlerinden, sadakalar hakkında sana ta'rîz eden(ler/seni ayıblayanlar) de var; çünkü ondan kendilerine verilmişse hoşnûd olurlar, verilmemişse derhal kızarlar. Ne olurdu bunlar kendilerine Allâh ve (O'nun) Resûlü ne verdiyse râzı olaydılar da (şöyle) diye idiler (–ki kendileri için hayrlı olurdu–): "Bize Allâh yeter, Allâh bize fazlın/[lütfun]dan yine verir, (O'nun) Resûlü de; bizim bütün rağbetimiz Allâh'adır".

60. Sadakalar ancak şunlar içindir: Fukarâ [fakîrler], mesâkîn [miskînler], onun üzerine me'mûr [zekât toplamakla görevli] olanlar, müellefetu'l-kulûb [kalbleri te'lif/ülfet ettirilecekler], rakabe/[köle ve câriye]ler(in âzâd edilmeleri) hakkında, borclular, Allâh yolundakiler, yolda kalmışlar [yurdundan ve malından uzak kalmış misâfirler].
Allâh tarafından kat'î olarak böyle farz buyuruldu ve Allâh alîmdir [her şeyi bilendir], hakîmdir [hükmünde hikmetlidir].

61. Yine içlerinden öyleleri var ki, Peygamber'i [Nebî'yi] incitiyorlar ve, "O her söyleneni dinler bir kulak" [ne denirse dinler reddetmez, emârelerine göre şâyân-ı kabûl olup olmayanını ayırmaz, sanki mücerred bir kulak] diyorlar.
De ki: "Sizin için bir hayr kulağıdır, Allâh'a inanır, mü'minlere (güvenip) inanır ve îmân edenleriniz için bir rahmettir".
Allâh'ın Resûlü'nü incitenler için ise, elîm [çok acı] bir azâb vardır.

62. Size gelirler, rızânızı celbetmek [sizi hoşnûd etmek] için Allâh'a yemîn ederler, eğer bunlar mü'min iseler, daha evvel Allâh'ın ve (O'nun) Resûlü'nün rızâsını düşünmeleri îcâb eder.

63. Ya henüz şunu bilmediler mi: Her kim Allâh ve (O'nun) Resûlü'ne (karşı) yarış etmeye kalkarsa ona muhakkak cehennem ateşi var, (hem de) ebedâ [ebediyyen/sonsuza kadar] onda kalmak üzere; işte (rezîllik ve) rüsvâ(y)lığın büyüğü o.

64. Münâfıklar bütün kalblerindekilerle kendilerini (teker teker) haber verecek bir sûrenin tepelerine inmesinden çekinirler.
De ki: "(Alay edip) eğlenin bakalım, çünkü Allâh o sizin çekindiklerinizi meydâna çıkaracak".

65-66. Şâyed kendilerine sorsan, "Biz sırf lâfa dalmış şakalaşıyorduk" derler.
De ki: "Siz Allâh ile, O'nun[11] âyetleriyle, Peygamberi'yle mi eğleniyordunuz? Beyhûde (yere) i'tizâr [ma'zeret su-

11 Meâl'de gösterilmeyen –Allâh'a giden– *hî* zamîrine karşılık, *O'nun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

nup özür beyân] etmeyin; îmân ettiğinizi söyledikten sonra küfrünüzü açığa vurdunuz".
İçinizden bir kısmını (–tevbe etmeleri sebebiyle–) affedersek (bile), bir kısmını cürm/[suç]lerinde ısrâr ettiklerinden dolayı azâbımıza uğratacağız.

67. Münâfıkların erkekleri de, kadınları da birbirlerinin tıpkı(sı)dırlar; münkeri [kötülüğü: küfr ve isyânı] emr(eder), ma'rûftan [iyilikten: îmân ve itâ'atten] nehyederler ve ellerini sıkı tutarlar. Allâh'ı unuttular [umursamadılar/Allâh'ın emri gereğince ameli terkettiler] da Allâh da onları unuttu [umursamadı: rahmetinden mahrûm bıraktı]. Hakîkat (şu ki), münâfıklar hep fâsık/[itâ'attan çıkmış, isyâna dalmış]lardır.

68. Allâh münâfıkların erkeğine, dişisine ve bütün kâfirlere ebedî olarak cehennem ateşini va'd buyurdu, o onlara yeter. Allâh onları rahmeti(nin) sahasından uzaklaştırdı ve onlar için mukîm [devâmlı] bir azâb var.

69. (Ey münâfıklar! Siz de,) sizden evvelkiler gibi (Âhiret'i hiçe sayıp dünyâda zevkediyor, helâka koşuyorsunuz. Hâlbu)ki, (öncekiler) kuvvetce sizden daha çetin, mal ve evlâdca sizden daha çok idiler, (buna rağmen onları helâk ettik. Zîrâ o kavmler) de (Âhiret'i unutup) dünyâ hayâtından[12] [dünyâ/yakın-şimdiki hayâttan] kısmetleriyle zevk sürmeye bakmışlardı. O sizden evvelkiler kısmetleriyle nasıl zevk sürmek istedilerse, siz de öyle kısmetinizle zevk sürmeye baktınız, siz de o batağa dalan(lar) gibi daldınız.
İşte bunların dünyâ ve Âhiret'te bütün amelleri heder oldu ve işte bunlar hep o hüsrân [ziyân] içinde kalanlardır.

12 *Dünyâ hayâtından* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

70. Bunlara, o kendilerinden evvelkilerin; kavm-i Nûh'un, (kavm-i) Âd'ın, (kavm-i) Semûd'un, kavm-i İbrâhîm'in, ashâb-ı Medyen'in, mu'tefikelerin [şehirlerinin altı üstüne getirilmiş Lût kavminin] haberi gelmedi mi? Hep bunlara peygamberleri beyyine/[açık delîl]lerle gelmişlerdi; (fakat inanmadılar, bu yüzden de helâk oldular). Demek ki Allâh onlara zulmetmiş değil idi, velâkin kendileri kendilerine zulmediyorlardı.

71. Erkek-dişi bütün mü'minler ise birbirlerinin velî/[dost-hâmî]leridirler; ma'rûfu [iyiliği: îmân üzere itâ'ati] emr(edip) münkerden [kötülükten: itâ'atsizlikten] nehyederler, namazı dürüst kılarlar, zekâtı verirler, Allâh ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at eylerler. İşte bunları Allâh yarın rahmetiyle yarlığayacak [onlara rahmet edecek; ni'metlerini lutfedecek], çünkü Allâh azîz [üstün kudretli], hakîm/[hikmetli]dir.

72. Allâh, mü'minlerin erkeğine-dişisine altından ırmaklar akar cennetler va'd buyurdu, içlerinde muhalled [sürekli] kalacaklar. Hem, adn [ikâmet] cennetlerinde hoş hoş meskenler... Allâh'ın bir rıdvânı [rızâsı] ise hepsinden büyük. İşte asıl fevz-i azîm [büyük murâd/saadet] de budur.

73. Ey o şânlı[13] Peygamber [Nebî]! Kâfirlere, münâfıklara (karşı) mücâhede [cehd ü gayret] et ve onlara karşı kalın ol [yumuşak davranma]! Onların varacakları yer cehennemdir, ki o ne kötü meaddır [dönüş yeridir]!

74. (Münâfıklar) Allâh'a yemîn ediyorlar (ki: O çirkin sözü) söylememişler. Kasem [yemîn] olsun o kelime-i küfrü söylediler, islâma gel(ip teslîmiyyetlerini bildir)dikten sonra yine kâfirlik ettiler ve o muvaffak olamadıkları cinâyeti

13 Âyette, *şanlı* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

kurdular [Peygamber'i öldürmeyi plânladılar]. Hâlbuki intikâm almaya kalkmaları için; kendilerini Allâh'ın, Resûlü'yle –fazl-ı ilâhîsinden– zenginleştirmiş olmasından başka bir sebeb de yoktu.

Bunun üzerine tevbe ederlerse hakklarında hayrlı olur, yok yan-çizerlerse, Allâh onları dünyâ ve Âhiret'te elîm [çok acı] bir azâb ile ta'zîb eder [azâblandırır] ve yeryüzünde onlar için ne himâye, ne imdâd [yardım] edecek kimse bulunmaz.

75-77. Yine onlardan kimi de Allâh'a şöyle ahdetmişlerdi: "Eğer bize fazlın/[lütfun]dan ihsân ederse(n), her hâlde [mutlaka] zekâtı/[sadakası]nı veririz ve her hâlde [şübhesiz] sâlihîn/[sâlihler]den oluruz".

Vaktâ [ne zamân] ki Allâh fazlın/[lütfun]dan, istediklerini verdi, buhl [cimrilik] edip yüzçevirdiler ve zâten yan-çizip duruyorlardı.

Allâh'a[14] verdikleri va'di tutmadıkları ve yalan söylemeyi âdet edindikleri için, O[15] [Allâh] da bu fiillerinin âkıbetini kalblerinde (O'na kavuşacakları güne/âna, yâni) Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne[16] kadar sürecek bir nifâka kalbedi/[dönüştürü]verdi.

78. Henüz bilmediler mi ki, Allâh onların sırrlarını da bilir, fısıltılarını da ve Allâh allâmu'l-ğuyûbdur [ğaybları çok iyi bilendir].

---

14 Meâl'de, *Allâh'a* diye çevirilen *hû* zamîrinin karşılığı *O'na* olmalıdır. (E.Ö)

15 Âyetteki *Allâh* lafzına, *O* diye karşılık verilmiştir. (E.Ö)

16 Meâl'de, *Kıyâmet Günü'ne* diye çevirilen *yevme yelqavnehû* ibâresi, *O'na/Kendisine [Allâh'a] kavuşacakları/mülâki olacakları güne/âna* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

79-80. Mü'minlerden[17] sadakât/[sadakalar]da farz olan zekâttan fazla olarak[18] kendi gönülleriyle teberruatta bulunanlara bir türlü ve güçlerinin yetebildiğinden başkasını bulamayanlara diğer türlü lâf atarak bunlarla eğlenenler (yokmu), Allâh onları maskaraya çevirdikten başka, bir de kendileri için elîm [çok acı] bir azâb var. Onlar için dile istiğfâr et, dile etme (farketmez), onlar için yetmiş kere istiğfâr da etsen Allâh onlara hiç de mağfiret edecek değil. Böyle(dir); çünkü onlar Allâh'ı ve (O'nun) Resûlü'nü tanıma-(ıp küfret)dılar, Allâh ise öyle baştan çıkmış fâsıklar [itâ-'atten çıkıp isyâna dalanlar] gürûhuna hidâyet etmez.

81-82. (Sefere gitmeyip) arkada kalanlar, Resûlullâh'ın hilâfına olarak oturup kalmalarıyla ferahlandılar, Allâh yolunda mallarıyla-canlarıyla mücâhid olmayı (istemeyip ondan) hoşlanmadılar (da), "Bu sıcakta seferber olmayın!" dediler.

De ki: "Cehennem ateşi daha sıcak".

Fakat duy(up anla)salardı. Artık kazandıkları günâhın[19] cezâsı [karşılığı] olarak az gülsün/[gülecek]ler, çok ağlasın/[ağlayacak]lar!

83. Bundan böyle Allâh seni onlardan bir kısmının yanına döndürür de, başka bir cihâda çıkmak için senden izin isterlerse, "Artık siz benim maiyyetim/[berâberim]de ebedâ [aslâ] (cihâda) çıkamayacaksınız ve hiçbir düşmân(l)a benim maiyyetimde harbedemeyecek/[savaşamayacak]si-

---

17 Meâl'de atlanan *mine'l-mü'minîne* lafzına karşılık, *mü'minlerden* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

18 *Farz olan zekâttan fazla olarak* ifâdesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

19 Âyette, *günâh* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

niz, evvelki def'a oturup kalmayı arzû ettiniz, "şimdi de artık geride kalanlarla berâber oturun!" de!

84. Ve (münâfıkların) içlerinden ölen birinin ebedâ [aslâ] namazını kılma [hiç birine du'a ve istiğfar etme] ve (defnetmek ve ziyâret etmek için) kabrinin üzerinde durma; çünkü onlar Allâh'ı ve (O'nun) Resûlü'nü tanıma(yıp küfret)dılar ve kâfir[20] [fâsıklar/itâ'atten çıkmış isyânkârlar] olarak can verdiler.

85. Hem onların ne malları, ne evlâdları gözüne batmasın; o (mal ve evlâdlar) hiçbir şey değil, ancak Allâh onları dünyâda bunlar (dolayısıy)la mu'azzeb kılma/[azâblandırma]yı ve kâfir oldukları hâlde canlarının çıkmasını murâd buyuruyor.

86-87. "Allâh'a îmân edin ve (O'nun) Resûlü'nün maiyyetin/[berâberin]de cihâda gidin!" diye bir sûre indirildiği zamân, içlerinde(n) servet sâhibi olanlar senden izin istediler ve, "Bırak bizi, oturanlarla berâber olalım!" dediler, kadınlarla berâber olmaya râzı oldular, (bu yüzden de) kalblerinin üzeri tab'edildi [mühürlendi/damgalandı], artık onlar gâyeyi fehm [idrâk] etmezler.

88-89. Lâkin Peygamber ve maiyyetin/[berâberin]deki mü'minler, mallanyla-canlarıyla cihâd [cehd ü gayret] ettiler. Bunları görüyor musun, bütün hayrlar işte onlar için ve işte

---

20 Meâl'de, *kâfir* diye çevirilen kelime, *fâsıqûn*'dur [*fâsıklar*'dır/*itâ'atten çıkıp isyâna dalan kimseler*'dir].
Ayrıca, meâllendirilmesi hayli zor olan bu âyetin lafzî karşılığı şu şekilde verilebilir: *Onlardan –ebediyyen ölen– hiç biri üzerine salât etme ve kabri başında/üzerinde durma. Doğrusu onlar, Allâh'a ve O'nun Resûlü'ne küfrettiler ve fâsıkların ta kendileri olarak öldüler.* (E.Ö)

bunlar murâda eren(ler)/müflihler. Allâh onlara altından nehirler akar cennetler hazırladı, içlerinde muhalled [sürekli] olacaklar; işte o fevz-i azîm [büyük başarı/saadet] bu.

90. Bedevîlerden özür bahâne edenler, (sefere katılmamak için) kendilerine izin verilsin diye geldiler. (Yine onlardan) Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne yalan söyleyenler [Allâh'ı ve O'nun Resûlü'nü yalanlayanlar] de (ne izin almak için geldiler, ne de ma'zeret beyân ettiler), oturdular (kaldılar). Muhakkak bunların kâfir olanlarına elîm [çok acı] bir azâb isâbet edecek.

91-92. Allâh ve (O'nun) Resûlü için nasîhat ettikleri[21] [samîmî ve hayrhah oldukları] takdîrde ne zuafaya [zayıflara], ne hastalara, ne de sarfedeceklerini bulamayanlara (–sefere katılmamaları sebebiyle–) harec [sorumluluk] yoktur; muhsinleri [güzel hareket eden kimseleri] muâhazeye [azarlamaya/cezâlandırmaya] yol olmadığı gibi, Allâh da ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

(Şöyle) o(la)nlara da (–sefere katılmamaları sebebiyle–) harec [sorumluluk] yoktur: Ki her ne zamân kendilerini bindirip sevkedesin diye sana geldilerse, "Sizi bindirecek birşey bulamıyorum" dediğin cihetle, –bu uğurda sarfedecekleri şeyi bulamadıklarından dolayı hüzünlerinden– gözleri yaş döke döke döndüler.

93. Muâhazeye [azarlamaya/darılmaya] yol ancak o kimsele-

---

21 Meâl'de; ***nasîhat ettikleri*** diye çevirilen ***nasaha*** fiili, "birinin iyiliğini istemek, birine karşı içtenlikli/samîmî/ihlâslı, hayırhah olmak" anlamına gelir. Dolayısıyla ibâre, ***Allâh'a ve O'nun Resûlü'ne karşı hayırhah/içten/samîmî/dürüst oldukları***... diye çevirilebilir. (E.Ö)

redir ki, zengin oldukları (ve kör, topal, zayıf, hasta da olmadıkları) hâlde (sefere çıkmayıp geride) kalmak için senden izin isterler. Bunlar kadınlarla berâber olmaya râzı oldular, Allâh da kalblerini tab'etti [mühürledi] de artık başlarına geleceği[22] bilmezler.

94. (Ve onlar/münâfıklar, seferden) yanlarına avdet ettiğinizde [döndüğünüzde], size i'tizâr [ma'zeret sunup özür beyân] edecekler.
De ki: "(Boşuna) i'tizâr etmeyin [ma'zeret beyân edip özür dilemeyin], ihtimâli yok size inanmayacağız. Doğrusu Allâh bize ahvâliniz/[haberleriniz]den birçok haberler verdi. Bundan böyle de Allâh ve (O'nun) Resûlü amelinizi [niçin izin istediğinizi veyâ küfrden/nifâktan vazgeçip vazgeçmediğinizi] görecek, sonra hepiniz o ğayb u şehâdeti [gizli-âşikâr her şeyi] bilen(in)/Hakk'ın[23] huzûruna götürüleceksiniz, o vakit O size (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) haber verecek neler yapıyordunuz".

95-96. Yanlarına döndüğünüz zamân kendilerinden sarf-ı nazar edesiniz (yâni, kabahatlerini görmeyesiniz, kınayıp azarlamayasınız) diye size yemîn-billâh edecekler. Siz de kendilerinden sarf-ı nazar edin; çünkü onlar murdâr [pislik] şeylerdir, kesblerinin [işledikleri günâhların] cezâsı olarak varacakları yer de cehennemdir. Siz kendilerinden râzı olasınız diye size yemîn edecekler, fakat siz onlardan râzı olursanız (dahi), her hâlde [aslâ] Allâh fâsık/[tâ'atten çıkmış isyânkâr]lar gürûhundan râzı olmaz.

97. A'râbî/[bedevî]ler küfrce ve nifâkca daha şiddetlidirler,

22 *Başlarına geleceği* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

23 *Hakk* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

bununla berâber Allâh'ın, Resûlü'ne indirdiği ahkâmın [hükümlerin] hudûdunu[24] bilmemeye daha lâyık/[elverişli/yatkın]tırlar. Allâh alîmdir [her şeyi bilendir], hakîmdir [dâimâ hikmetlidir].

98. A'râbî/[bedevî]lerden kimi(leri) vardır ki, (Allâh yolunda) verdiğini cerime [angarya/ziyân] sayar, siz(in üzeriniz)e zamânın türlü türlü devr ü inkılâbını(n gelmesini) gözeti(p beklerle)r. Kötü devir kendi başlarına (gelsin)! Allâh semî/[işiten]dir, alîm/[bilen]dir.

99. Yine a'râbî/[bedevî]lerden kimi(leri) de vardır ki, Allâh'a ve Âhiret Günü'ne inanır ve (Allâh yolundaki) vergisini [infâkını] Allâh yanında yakınlıklara ve Peygamber'in du'âlarına [*salavâtına:* du'âsına/istiğfârına-teveccühüne] vesîle sayar. Filhakîka [hakîkaten] onlar kendileri için yakınlıklardır, ileride Allâh onları rahmeti(nin: ni'metinin/cennetinin) içine koyacaktır; çünkü Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

100. Sâbikûnun [hayr yarışında öne geçenlerin] birincileri, Muhâcirîn [Muhâcirler] ve Ensâr ve ihsân [güzellik] ile onların ardınca gidenler(dir), Allâh onlardan râzı oldu, onlar da Allâh'tan râzı oldular ve onlara altlarında nehirler akar cennetler hazırladı, ki içlerinde ebed(iyy)en muhalled olacak/[kalacak]lar; işte fevz-i azîm [büyük başarı/murâd] bu.

101. Hem etrâfınızdaki a'râbî/[bedevî]lerden münâfıklar var, hem de Medîne (veyâ kasaba-şehir) ahâlîsinden münâfıklığa idman edenler [münâfıklıkta ustalaşmış/profesyonelleşmiş olanlar] (var). Sen onları bilmezsin, onları Biz biliriz. Biz onları (dünyâda) iki kere (veyâ kat kat/azâb

24 *Ahkâmın hudûdunu* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

üstüne azâb ile) ta'zîb edeceğiz [azâblandıracağız], sonra da (Âhiret'te) büyük bir azâba itilecekler.

102-103. Diğer bir takımı ise günâhlarını i'tirâf ettiler ve (böylece) iyi bir amel (yâni, daha önce Nebî ile gazâya gitme ameli veyâ günâhlarını i'tirâf ederek pişmân olmaları) ile diğer bir kötüyü (yâni, Tebük seferi'ne katılmamayı) karıştırdılar. Ola ki Allâh tevbelerini kabûl ede (veyâ Allâh onların tevbesini kabûl etmiştir), çünkü Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı süreklidir].

Bunların (yâni, günâhlarını i'tirâf ederek, "Mallarımızı al, sadaka olarak dağıt" diyenlerin) mallarından bir sadaka al [kabûl et] ki, onunla kendilerini (–geride kalmalarından ötürü–) hem tathîr eder/[temizler]sin, hem tezkiye [arındırırsın/temize çıkarırsın]! Bir de hakklarında du'â [*salât:* du'â veyâ istiğfar-teveccüh] ediver; çünkü senin du'ân [*salâtın:* du'ân/istiğfârın-teveccühün] (onlar için bir sükûnettir, yâni) onların kalblerini yatıştırır. Allâh semî/[işiten]dir, alîm/[bilen]dir.

104. Bilmediler mi ki, (doğrusu) Allâh... kullarından tevbeyi O kabûl eder de sadakaları alır [kabûl eder] ve hakîkaten (o öyle) Allâh (ki), tevvâb [kullarına çok dönen], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan] O.

105. Ve (onlara) de ki: "Çalışın, çünkü amelinizi hem Allâh görecek, hem (O'nun) Resûlü, hem mü'minler... ve hepiniz mutlaka o ğayb ve şehâdeti bilen(in)/Hakk'ın[25] huzûruna götürüleceksiniz, o vakit O size (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) haber verecek neler yapıyordunuz".

25 *Hakk* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

106. Diğer bir takımı da Allâh'ın emrine geri bırakılmışlardır; (Allâh,) ya kendilerini (–durumlarını değiştirmedikleri için–) ta'zîb eder [azâblandırır] veyâ (pişmân olup tevbe ederler de) tevbelerini kabûl buyurur. Allâh alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.

107. Bir de şunlar [şu münâfıklar] var ki, tuttular bir mescid yaptılar; inâdına ızrar [zarar vermek] için, küfr(lerini artırmak ve takviye etmek) için, mü'minlerin arasına tefrîka [ayrılık] sokmak için ve bundan evvel Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne (karşı) harbeden herife bir pusu [gözetleme yeri] yapıvermek için. Bununla berâber, "Hüsn-i niyetten başka bir murâdımız yoktu" diye yemîn de edecekler. Fakat Allâh şâhid ki, bunlar şekksiz-şübhesiz yalancıdırlar.

108. Onun içinde ebedâ [aslâ] namaza[26] durma! Tâ ilk günden temeli takvâ [korunma] üzerine kurulan mescid [Kuba mescidi], içinde kıyâmına [durmana/namaz kılmana] elbette daha lâyık ve müstahakktır. Onun içerisinde öyle ricâl [kimseler] var ki, (günâhlardan) çok temizlenmeyi severler, Allâh da (günâhlardan) çok temizlenenleri sever.

109-110. O hâlde binâsını Allâh korkusu ve Allâh rızâsı üzerine kurmuş olan mı hayrlıdır, yoksa binâsını sel bıçığında sarkan bir yarın kenârına kurup da onunla berâber cehennem ateşine[27] yuvarlanan mı?! –Allâh zâlimler gürûhunu hidâyete erdirmez.– Onların kurmuş oldukları

---

26 *Namaza* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

27 Meâl'in orijinalinde, *nâri cehennem* ibâresi, *cebenneme* diye eksik çevirilmiştir. O nedenle *cebenneme* kelimesini, *cehennem ateşine* yaptık. (E.Ö)

bünyânları [binâları/mescidleri], kalblerinde bir nifâk ukdesi [*rayb:* hasret ve sıkıntı/ıztırâb] olup kalacak, meğer ki kalbleri parçalansın. Allâh alîm/[her şeyi bilen]-dir, hakîm/[hikmetli]dir.

111. Allâh mü'minlerden canlarını ve mallarını, cennet muhakkak kendilerinin olmak bahâsına [karşılığında] satın aldı. Allâh yolunda çarpışacaklar da öldürecekler ve öldürülecekler. (Bu va'd, Allâh'ın;) Tevrât'ta da, İncîl'-de de, Kur'ân'da da hakka [gerçekleştirmeyi/yerine getirmeyi] taahhüd buyurduğu bir va'd. Allâh'tan ziyâde ahdine vefâ edecek kim (vardır)?!
O hâlde, akdettiğiniz şu bî'atten dolayı size müjdeler olsun ve işte o fevz-i azîm [büyük başarı/murâd] bu.

112. O tevbekârlar, o âbid/[ibâdet eden]ler, o hâmidler [hamdedenler/sevgi ve ta'zîm ile senâ edenler], o oruc tutanlar, o rükûa varan/[boyun eğen]ler, o secdeye kapanan/[inkıyâd eden]lar, o ma'rûfu emredip münkerden nehyeyleyenler ve Allâh'ın hudûdunu muhâfaza eyleyenler (var ya, işte Allâh'ın yerine getirmeyi taahhüd ettiği va'de ve müjdeye lâyık olup büyük başarıya erecek olanlar bunlardır. Öyleyse) müjdele hem(en) o bütün mü'minleri!

113-114. Ne Peygamber'e [Nebî'ye], ne îmân edenlere –akrabâ bile olsalar– (küfr/şirk üzere ölüp) cehennemlik oldukları onlara tebeyyün ettikten [belli olduktan] sonra müşrikler için istiğfâr etmek yoktur! İbrâhîm'in, babası hakkındaki istiğfârı da, sırf ona vermiş olduğu bir va'd-den dolayı idi. Böyle iken, onun bir Allâh düşmânı olduğu kendisine tebeyyün edince [belli olunca], ondan teberrî etti [uzaklaştı]. Her hâlde [doğrusu] İbrâhîm çok

yanık[28] [rikkatli-yufka yürekli, ilticâkâr-niyâzkâr] (idi), çok halîm [yumuşak huylu-eziyyetlere tahammüllü] idi.

115. Allâh(ın), bir kavmi hidâyete çıkardıktan sonra, nelerden sakınacaklarını kendilerine beyân etmedikce [bildirmedikce], onları dalâle(te/sapıklığa) düşürmek ihtimâli yoktur. Hakîkat(en) Allâh her şeye alîm/[vâkıf]dir.

116. Hakîkat (şu ki, hükümrânlık/egemenlik) Allâh(ın, evet) bütün göklerin, yerin mülkü [hükümrânlığı] O'nun; diriltir de, öldürür de ve size O'ndan başka ne bir velî [dosthâmî] vardır, ne bir nasîr [yardım edici].

117. Şânına kasem [yemîn] olsun ki, Allâh yine lutf (ile teveccüh) etti Peygamber'e [Nebî'ye] ve o güçlük sâ'atinde [Tebük seferi'nin en sıkıntılı ve en zor ânlarında] o'na ittibâ eyleyen [tâbi olan] Muhâcirîn [Muhâcirler] ve Ensâr'a, ki içlerinden bir kısmının kalbleri az daha eğilecek gibi olmuş iken.
Sonra (bir kere daha) kendilerine, tevbelerinin kabûlüyle iltifât buyurdu (veyâ inâyet ve rahmetiyle irca-ı nazar etti/yöneldi). Hakîkat(en) O onlara raûf/[şefkatli]tur, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

118. (Allâh) o üç kişiye de (tevbelerini kabûl ederek iltifât buyurdu), ki geri bırakılmışlardı. Nihâyet o derece bunalmışlardı ki, yeryüzü bütün genişliğiyle başlarına dar geldi, vicdânları da kendilerini tazyîk etti [sıkıştırdı] ve Allâh'tan, yine Allâh'a[29] sığınmaktan başka çâre olmadığını anladılar.

---

28 Osmanlıca Yazma nüshada *yanık* şeklinde doğru yazılan bu kelime, Matbû nüshada *uyanık* şeklinde –tashîhli– dizilmiştir. Krş. Hûd/75. (E.Ö)

29 Meâl'de, *Allâh'a* diye çevirilen zamîr, *O'na* demektir. (E.Ö)

Evet, sonra[30] tam o vakit tevbelerinin kabûlüyle tekrâr iltifât buyurdu ki, o tevbekârlar miyânına [arasına] rücû etsin/[girsin]ler. Hakîkat(en o öyle) Allâh (ki), O'dur öyle tevvâb [tevbeleri kabûl eden], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

119. Ey o bütün îmân edenler! Allâh(ın emir ve nehiylerine ri'âyetle ğazab ve azâb)tan kork(up günâhlardan koru n)un ve (îmânlarında) sâdıklarla berâber olun!

120. Ne medenî/[yerleşik]lerin, ne de etrâflarındaki bedevîlerin Resûlullâh'tan tahallüf etmeleri [Allâh'ın Resûlü'nün hükmünün hilâfına davranmaları veyâ o'nun gittiği gazâdan geri kalmaları] ve o'nun nefsinde ne yaptığına bakmayıp da kendi nefsleriyle mukayyed olmaları [kendi canlarını Peygamber'e tercih etmeleri: canlarını o'ndan daha fazla sevmeleri, o'nun kendini sakınmadığı şeylerden kendilerini sakınmaları] yaraşmaz. Çünkü onların Allâh yolunda ne bir susuzluk, ne bir yorgunluk, ne bir açlık çekmeleri ve ne küffârı ğayza getirecek [kâfirleri kızdıracak] bir mevkîi çiğnemeleri, ne de düşmândan bir muvaffakiyyete nâil olmaları olmaz ki, mukâbilinde kendileri için mutlak(a) bir amel-i sâlih yazılmış bulunmasın. Çünkü Allâh muhsin/[güzel hareket eden]lerin ecrini [mükâfâtını] zâyi etmez.

121. Ve (onlar, Allâh yolunda sefer için), küçük-büyük bir masraf [infâk/harcama] yapmazlar ve bir vâdi kat'etmezler ki, amellerinin daha güzeliyle (veyâ amellerinin en güzeline göre) Allâh kendilerine mükâfât etmek için hesâblarına yazılmış olmasın.

---

30 Meâl'de atlanan *summe* lafzına karşılık, *sonra* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

122. Bununla berâber, (Yesrib/Medîne dışındaki) mü'minlerin kâffesi [tümü] birden toplanıp (Medîne'ye, Peygamber'in yanına) seferber olacak değillerdir; fakat her fırkadan bir tâife toplansa da dînde fıkh [derin ve sağlam bir anlayış] tahsîl etse/[kazansa-edinse]ler ve döndükleri zamân kavmlerini inzâr eyle/[uyar]seler, gerek ki sakınırlar.

123. Ey o bütün îmân edenler! Kâfirlerin size yakın olanlarıyla çarpışın; hem (öyle ki), onlar sizde kalın bir kuvvet görsünler. Ve bilin ki Allâh, (emir ve nehiylerine ri-'âyet ederek isyândan) korunanlarla berâberdir.

124-125. Bir sûre indirildimi içlerinden biri(leri) çıkar, (inkâr ve istihzâ yoluyla,) "Bu hanginizin îmânını artırdı, (söyleyin) bakalım?" derler.[31]
Evet, (indirilen her sûre), îmânı olanların îmânını artırmıştır ve onlar müjdelenip duruyorlar. Kalblerinde bir maraz [hastalık: kuşku, nifâk ve inkâr/küfr hastalığı] olanlara gelince, onların da küfrlerine küfr katmıştır ve onlar[32] kâfir olarak ölüp gitmişlerdir.

126-127. (Kalblerinde maraz olanlar) görmezler de mi ki, her yıl bir veyâ iki kere fitneye [belâ ile imtihâna tâbi] tutulurlar, sonra da tevbe etmezler, (düşünüp) ibret almazlar! Bir sûre indirildimi, (sûrenin kendilerine olan te'sîrinden bunalır, vahy mahfilinden kaçmak isterler,) "Sizi birisi görüyor mu?" d(erces)i(ne –nifâk ve hı)y (ân)e(tlerinin müslümanlar tarafından sezilmemesine dikkat

31 Meâl'in aslında, *der* diye çevirilen *yeqûlü* lafzı, *derler* anlamına geldiğinden, *der* kelimesini ***derler*** yaptık. (E.Ö)

32 Meâl'in orijinalinde atlanan ***hum*** zamîrine karşılık, *onlar* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

ederek–) birbirlerine göz ederler [bakarlar], sonra sıvışır giderler. Allâh kalblerini (hakktan çevirip) burkmuştur; çünkü bunlar fıkhı istemez [anlayışsız-kavrayışsız] kimselerdir.

128. Şânım hakkı için, size bir Resûl geldi ki kendi (cinsi)nizden (yâni, melek değil, beşerden), gâyet izzetli, zorlanmanız [sıkıntıya uğramanız veyâ günâha girmeniz] o'na ağır geliyor, üstünüze hırs ile titriyor [hidâyet ve salâhınız, hayrınız ve faydanız için kendini paralıyor], mü'minlere raûf(tur) [şefkatlidir], rahîmdir [merhametlidir].

129. Eğer aldırmazlarsa de ki: "Bana Allâh yetişir. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben O'na (güvenip) dayanmaktayım ve O, o büyük arşın sâhibi/[rabbi]dir [kâinâtı kuşatan hüküm ve saltanatın sâhibi ve hükümdârıdır]".

10. YÛNUS SÛRESİ

MEKKÎ, 109 ÂYET

§

Adını, 98. âyetinde Yûnus'a (a.s) ve kavmine yapılan atıftan alan sûrenin ana tema'sı, bizâtihî vahy olgusu olup sûre boyunca, husûsiyyetle üzerinde durulan husûs; Kur'ân'ın Yüce Allâh tarafından Muhammed'e (s.a) indirilen bir vahy olduğu, –müşriklerin iddiâlarının aksine– Muhammed (s.a) tarafından uydurulup Allâh'a isnâd edilmiş bir söz/Kitâb olmadığı-olamayacağı hakîkatidir.

Bu tema etrâfında sûrenin dokusu, kavmleri tarafından yalanlanmış olan önceki peygamberlere [nebîlere-resûllere] ilişkin atıflarla örülmek sûretiyle, verilmek istenen asıl mesaj, İslâm'ın temel ilke ve öğretileri çok yönlü olarak sergilenmektedir: Bu cümleden olarak; Allâh'ın vahdâniyyeti [birliği/biricikliği], eş ve ortaktan münezzeh bulunduğu, mutlak ve sınırsız kudret sâhibi olduğu; insânlığa indirdiği vahylerin sürekliliği (sonrakinin öncekini tasdîk etmesi); ölümden sonra diriliş ve hesâbın [mükâfât ve cezânın] kaçınılmazlığı; son bir uyarı ve hatırlatma olarak da, "hidâyeti kabûl edenin/hidâyete tâbi olanın yalnızca kendi lehine, sapıklıkta kalmayı tercîh edenin de sâdece kendi aleyhine tercîhte bulunmuş olacağı" hakîkati vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Râ.*
İşte bunlar, o hakîm [hikmet dolu] Kitâb'ın âyetleri.

2. İnsânlar için, içlerinden bir ere [adama/kimseye], "Bütün insânları inzâr et [uyar] ve îmân edenleri müjdele; kendileri için Rabb'lerinin nezdinde [yanında] bir kadem-i sıdk [yüksek bir makâm/cennet] var" diye vahyedişimiz, hiç işitilmedik bir acîbe [şaşılacak/vukûuna inanılmayıp ucûbe gibi görülecek birşey] mi oldu (da) kâfirler, "Her hâlde [mutlaka] bu apaçık[1] bir sâhir [sihrbâz]!" dediler.

3. Rabbiniz o Allâh'tır ki, gökleri ve yeri altı günde olarak yarattı, sonra arş üzerine istivâ buyurdu [kâinâtı taht-ı hükmüne aldı]; (kâinâtın) emri(ni/işlerini) tedbîr (ve idâre) ediyor. (Yaratma ve idârede) hiç şefâ'atci [yardımcı/ikinci biri] yok, (varlık alanına çıkanlar da) ancak O'nun izninden ["Ol" emrinden] sonra (vücûd bulur).
İşte bu evsâfın [vasıfların] sâhibi Allâh'tır rabbiniz; o hâlde O'na ibâdet ediniz! Artık düşünmez misiniz?

4. Dönüşünüz hep O'nadır; (bu,) hakkâ [gerçekleşeceği kesin olan] Allâh'ın va'di(dir). Çünkü O ibtidâ halkediyor [ilkin yaratıyor], (ölümden) sonra onu geri çevirecek (yâni, onu/yaratmayı iâde edecek/tekrâr yapıp insânları diriltecek); îmân edip iyi iyi işler yapan kimselere adâletle karşılık vermek için, küfredenlere ise hamîm/[kızgın sulden bir şarâb [içecek] ve elîm [çok acı] bir azâb var, küfrettikleri için.

5-6. O odur ki, güneşi bir ziyâ [ışık] yaptı, kameri [ay'ı] bir nûr ve buna menzil menzil miktâr/[ölçü]lar ta'yîn buyurdu, ki senelerin adedini [sayısını] ve hesâbı bilesiniz. Allâh bunu [güneş ve ayı] ancak hakk/hikmet ile [bir amaca mebnî/gâye için] yarattı.

---

1 Meâl'de atlanan *mübîn* lafzına karşılık, *apaçık* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

Bilecek bir kavm için âyetleri (işte böyle) tafsîl [çeşitli sûretlerde beyân] ediyor. Elbette gece ile gündüzün birbiri ardınca değişip durmasında ve Allâh'ın göklerde ve yerde yarattığı kâinâtta [şeylerde], korunacak bir kavm için birçok âyet/[alâmet]ler var.

7-8. Onlar ki, Bizim likâmızı [Bizimle karşılaşmayı/huzûrumuza getirilmeyi] arzû [veyâ ümîd] etmezler ve dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzet ve zevkleri) ile râzı olup onunla mutma'in [tatmîn] olmuşlardır ve onlar ki, Bizim âyetlerimizden ğâfildirler. İşte bunların, kesbleri [kötü düşünceleri, küfr ve yalanlamaları] sebebiyle varacakları yer ateştir.

9-10. Ammâ, îmân edip güzel güzel (sâlih) ameller yapan kimseler(e gelince), onların Rabbi kendilerini, îmânları sebebiyle hidâyetine [murâdlarına/sevâba-mükâfâta] erdirir, na'îm [ni'met] cennetlerinde altlarından ırmaklar akar. Orada du'â (ve nidâ)ları, *Sübhâneke allâhumme* [Seni her türlü eksiklikten tenzîh ederiz ey Allâh], sağlıkları [meleklerden aldıkları iltifât ve birbirlerine verdikleri sağlık tekrîmi] (dâimî bir) "selâm(et/esenlik)"; du'âlarının sonu da, "Hakîkat(en) *el-hamdu lillâhi rabbi'l-âlemîn*" [sâdece âlemlerin rabbi Allâh her türlü hamde/sevgi ve ta'zîm ile senâya lâyıktır] (şeklinde olacaktır).

11. Eğer Allâh insânlara şerri, onların hayr iver/[ister]cesine ivdik/[çarçabuk istedik]leri gibi ivecek [alel-acele verecek] olsa idi, ecel/[süre]lerini kendilerine yetiriverirdi; fakat likâmızı [Bizimle karşılaşmayı] arzû [ümîd] etmeyenleri, bırakırız tuğyân/[azgınlık]larında kör(ü)körüne giderler.

12. İnsâna bir sıkıntı da dokundumu; gerek yan yatarken,

gerek otururken, gerek dikilirken (yâni, her hâl ve durumda) Bize du'â eder durur. Derken kendisinden sıkıntısını açı(p gideri)verdikmi; sanki kendine dokunan bir sıkıntı için Bize yalvarmamış gibi geçer gider. İşte o müsrif/[nankörlük, küfr ve şirk ile kendilerini heder eden]lere, yaptıkları ameller böyle tezyîn edilmektedir [süslenip güzel gösterilmektedir].

13. Celâlim hakkı için, Biz sizden evvelki kurûnu [toplulukları], kendilerine peygamberleri beyyinât [açık delîller] ile geldikleri hâlde (küfr ü isyân ile) zulmettikleri ve îmâna gelmeleri ihtimâli kalmadığı vakit helâk eyledik. İşte (günâha batmış) mücrim [suçlu] kavmleri Biz böyle cezâlandırırız.

14. Sonra onların arkasından sizi arz/[yer]da halîfeler yaptık [size hayât verdik] ki, bakalım nasıl ameller işleyeceksiniz.

15. Böyle iken (–hakkı ve tevhîdin hakîkatini ve şirkin bâtıllığını gösteren–) âyetlerimiz birer beyyine [açık delîl] olarak karşılarında okunduğu zamân, likâmızı [Bizimle karşılaşmayı/buluşmayı] arzû [ümîd] etmey(ip inkâr ed)enler, "Bundan başka bir kur'ân [hitâbe] getir veyâ bunu değiştir!" dediler.
De ki: "Onu kendiliğimden değiştirmekliğim [değiştirmem], benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana ittibâ ederim [uyarım], ben Rabbime isyân edersem, şübhesiz büyük [dehşetli/korkunç] bir günün azâbın(a ma'rûz kalmak)dan korkarım".

16. (Yine) de ki: "Eğer Allâh dilese idi ben onu size okumazdım, hiçbir sûretle de (Allâh) size onu bildirmezdi. Bilirsiniz ki, ben sizin içinizde bundan evvel bir ömür durdum. Artık bir kere aklınıza mürâcaat etmez misiniz?!"

17-18. Artık bir yalanı (uydurup) Allâh'a (isnâd ile) iftirâ eden-(den) veyâ O'nun âyetlerine 'yalan' diyenden daha zâlim kim olabilir?! Şübhe yok ki (Allâh üzerine yalan uyduran ve Allâh'ın âyetlerini yalanlayan) mücrim/[suçlu]ler felâh bulmaz. Allâh'ı bırakıyorlar da [Allâh'ın berisinden]; kendilerine ne zarar, ne menfaat vermeyecek şeylere tapıyorlar; ve "Ha [işte] onlar bizim Allâh yanında şefâ'atcilerimizdir" [bunların Allâh yanındaki şefâ'atleri sâyesinde dünyâda işlerimiz yolunda gidiyor] diyorlar.
De ki: "Siz Allâh'a göklerde ve yerde bilmediği birşey mi haber vereceksiniz?!"
Hâşâ! O onların isnâd ettikleri ortaklıklardan münezzeh/sübhân, yüksek çok yüksektir.

19. İnsânlar bir tek ümmetti (veyâ fıtrat i'tibâriyle tek ümmetten başka birşey değildir); sonra ihtilâf ettiler, eğer Rabbinden ezelde[2] bir kelime sebketmiş [süre belirlenmiş] olmasa idi, o ihtilâf edip durdukları şeylerde şimdiye kadar beyn/[ara]llerinde hüküm verilmiş bitmişti: (kâfirlerin canı cehenneme tıkılmıştı).

20. Bir de (müşrikler), "Ona Rabbinden bambaşka bir âyet [mu'cize] indirilse ya!" diyorlar.
Sen de de ki: "(Taleb ettiğiniz mu'cize) ğayb(dır; olup olmayacağını ben bilemem, onu bilmek de, meydâna getirmek de) ancak Allâh'a mahsûs. İntizâr edin [bekleyin], ben de sizinle berâber muntazır olan/[bekleyen]lardanım".

21. (O kâfir-müşrik) insânlara dokunan (kuraklık ve kıtlık gibi) bir sıkıntıdan sonra bir rahmet [yağmur sâyesinde ni'met] tattırdığımız zamân da, (Allâh'a hamd ve şükr ede-

2 Âyette, ***ezelde*** kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

cekleri yerde, gerek tekvînî gerek tenzîlî) âyetlerimiz hakkında (ibret almazlar da) derhal bir mekr/[düzen]leri vardır ["darlık ve sıkıntı şundan dolayı oldu, rahmet ve ni'met bundan dolayı oldu" şeklinde çarpık inançlara saplanırlar].

De ki: "Allâh'ın mekri [mekr yapanlanları cezâlandırması/düzenlerini başlarına geçirmesi] daha çabuktur".

Haberiniz olsun, elçi/[yazıcı melek]lerimiz yaptığınız mekrleri yazıp duruyorlar.

22-23. O odur ki sizleri karada ve denizde gezdirtir, hattâ gemilerde bulunduğunuz ve onlar[3] içindekileri alıp hoş bir hava (ve rüzgâr) ile aktıkları ve tam onunla (sevinip) ferahlandıkları sırada ona [o gemilere] şiddetli bir fırtına gelir çatar ve her yerden onlara dalga(lar) gelmeye başlar ve zannederler ki, tamâmen ihâta olunup [kuşatılıp] bittiler; o vakit (tüm ilâhlarını bırakıp) Allâh'a –dîni [boyun eğişi] O'na[4] hâlis [özgü] kılarak– du'â ederler: "Ahdimiz olsun ki" derler, "eğer bizi bundan halâs eder/[kurtarır]sen, şekksiz-şübhesiz şükreden kullarından[5] oluruz".

Derken vaktâ [ne zamân] ki onları halâs eder [kurtarır], (karaya) çıkar-çıkmaz yeryüzünde hakksızlıkla bağye [taşkınlığa, fesâd ve isyâna] başlarlar.

Ey insânlar! Bağyiniz [taşkınlığınız-azgınlığınız] sırf kendi aleyhinizedir, o alçak [*dünyâ:* yakın/şimdiki/fânî] hayâtın biraz zevkini sürersiniz, sonra döner Bize gelirsiniz,

3 Meâl'de atlanan *hum* zamîrine karşılık, *onlar* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

4 Meâl'de atlanan *hu* zamîrine karşılık, *O'na* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

5 *Kullarından* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

Biz de bütün yaptıklarınızı size haber veririz; (ne haltettiğinizi o zamân anlarsınız, ama iş işten geçmiş bulunur).

24. O dünyâ [süflî/yakın] hayâtın (ve onun zevk ü lezzetlerinin) meseli, (fânî olması, ni'metinin çabucak zevâle ermesi açısından) sırf şunun gibidir: Bir su, Biz onu semâ/[gök-bulut]dan indirmişiz, derken onunla yeryüzünün otu –insân ve davar [*en'âm:* hayvân] yiyeceğinden– birbirine girmiştir, nihâyet arz [yer] bütün zînetini takınıp süslendiği, ehli (olan insân kümeleri) de onun üzerine kendilerini kâdir [ürününü devşireceklerini] zannettikleri bir sırada geceleyin veyâ gündüzün ona emrimiz [ürünü mahvedecek âfet] gelivermiş, bir lâhza/[ân]da ona öyle bir tırpan atıvermiştir ki, sanki dün (orada) hiçbir şenlik [canlılık] yokmuş.
İşte (Biz), düşünecek bir kavm için âyetleri böyle tafsîl [çeşitli şekillerde beyân] ediyoruz.

25. Allâh (böylece insânları) dâru's-selâma [esenlik yurduna/cennete] çağırıyor ve dilediğini bir doğru yola hidâyet buyuruyor.

26. Hasenât [güzel ameller/Allâh'a kulluk vazîfelerini en güzel şekilde] yapanlara husnâ [yaptıklarının daha güzeli veyâ cennet], bir de ziyâde [10 katından 700 katına kadar artıp giden bir fazlalık veyâ rıdvân] var ve (Kıyâmet/kalkım Günü onların) yüzlerine ne bir kara bulaşır, ne (de bir) zillet. Onlar ashâb-ı cennet [cennetin sâkinleri olacak], hep orada muhalled/[sürekli kalacak]dirler.

27. Seyyiât kazananlara [kötü ameller işleyenlere] gelince, kötülüğün cezâsı misliyledir ve onları(n yüzlerini) bir zillet kaplar, –Allâh'tan kendilerini kurtaracak yoktur– (ümîdsizlik ve elemden, şaşkınlık-utanç ve rezâletten ötü-

rü) sanki yüzleri gece parçalarından kaplanmış kapkaranlık; (işte) onlar ashâb-ı nâr [ateşin mahkûmları], hep orada [onda/ateşte] muhalled/[sürekli]dirler.

28-29. Ve o gün ki, hepsini mahşere[6] toplayacağız, sonra (şöyle) diyeceğiz o şirk [ortak] koşanlara: "Yerinize [yerinizden kımıldamayın]; siz de, şerîkleriniz ["Allâh yanında şefâ'atcilerimiz" diyerek Allâh'a ortak koştuğunuz ilâhlarınız] da!"

Artık aralarını açmışızdır [aralarındaki vehme dayalı alâkaları koparıp izâle ederek aralarını tamâmen ayırmışızdır]. Şerîkleri [şefâ'atlerini umup menfaat bekleyerek Allâh'a ortak koştukları putlar] (–kendilerine tapan müşriklere–) şöyle demektedir: "Siz bize tapmıyordunuz, –şimdi sizinle bizim aramızda şâhid olarak Allâh yeter– doğrusu sizin (bize) ibâdet (ettiğ)inizden bizim aslâ haberimiz yoktu"; (dolayısıyla siz bize değil, kendi hevânıza, bâtıl hayâlinize tapmış, bize iftirâ etmişsiniz. Biz böyle bir şeyi kesinlikle kabûl etmeyiz, bütün mes'ûliyet size âiddir).

30. İşte burada her nefs [şahıs] geçmişte yaptığını(n karşılığını/tabii sonucunu) deneyecek [tecrübe edecek/tadıp anlayacak], hepsi hakk mevlâları [gerçek efendileri] (olan) Allâh'a reddolunmuş [döndürülmüş] ve ("Allâh yanında şefâ'atcilerimiz" diye) uydurdukları şeyler: (o hayâlî ma'bûdlar, o evhâm ve hayâller) kendilerinden kaybolmuş gitmiş bulunacaktır.

31-32. De ki: "Size gökten ve yerden kim (maddî ve ma'nevî) rızk veriyor?! Ya o (rızıklarla faydalanmanın en mühim vâsıta ve şartlarından olan hiss kuvvetlerinin en şereflisi

6 *Mahşere* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

bulunan) semî [işitme] ve ebsâr [görme melekeleri] kimin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı] (altında) bulunuyor?! Ve kim o ölüden diri çıkarıyor ve diriden ölü çıkarıyor?! Ve (kâinâtın) emri(ni/işlerini) kim tedbîr [düzenliyor] (ve idâre) ediyor?!"

Derhal diyecekler ki: "Allâh!"

De ki: "O hâlde sakın(ıp korun)maz mısınız? İşte o Allâh sizin hakk rabbiniz. Hakktan sonra da dalâl(et/sapıklık)-den başka ne vardır?! O hâlde (hakktan) nasıl çevrilirsiniz?!"

33. Öyle büsbütün hakktan çıkmış (isyânkâr kimselere)/fâsıklara, Rabbinin kelimesi [hükmü] şöyle hakk [gerekli] oldu: Onlar artık îmâna gelmezler.

34. De ki: "Sizin şerîk/[Allâh'a ortak koştuğunuz ilâh]lerinizden halkı [yaratmayı] ilkin yapacak, sonra da çevirip (tekrâr) yapacak var mı?!"

De ki: "Allâh halkı ibtidâ [yaratmayı ilkin] yapar, sonra çevirir yine yapar. Artık nasıl (hakktan/doğru yoldan) saptırılırsınız?!"

35. De ki: "Sizin şerîk/[Allâh'a ortak koştuğunuz ilâh]lerinizden hakka hidâyet eden var mı?!"

De ki: "Allâh hakka hidâyet eder. O hâlde hakka hidâyet eden mi ittibâya [uyulmaya] ehak/[lâyık]tır, yoksa hidâyet olunmadıkca kendi kendine (hidâyete) eremeyen mi?! O hâlde ne oluyorsunuz, nasıl hükmediyorsunuz?!"

36. Maamâfih [böyle iken], (onların) ekserisi [çoğu/çokları] sırf bir zann ardında gider; fakat zann, hakktan hiçbir şey ifâde etmez [hakka karşı bir işe yaramaz/fayda sağlamaz]. Her hâlde [elbette] Allâh onların ne yaptıklarını bilip duruyor; (dolayısıyla cezâlarını muhakkak verecektir, onların zannı bunu değiştirmez).

37. Bu Kur'ân, Allâh'ın mâsivâsından [dûnundan/berisinden] uydurulamaz, velâkin o, önündekinin: (kendinden önceki ilâhî Kitâbların) bir tasdîki ve (o) kitâbın tafsîli [hakk ve sâbit olan i'tikâdî ve amelî hükümlerin açıklaması/beyânı] olarak rabbu'l-âlemînden [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbinden] indirilmiştir,[7] bunda hiç şübhe yoktur.

38. Yâ!.. "Onu (Muhammed) uydurdu" mu diyorlar?
De ki: "Öyle ise, haydin onun misli [benzeri] bir sûre getirin ve Allâh'tan başka kime gücünüz yeterse çağırın, eğer (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız bunu yapın!"

39. Hayır! Onlar ilmini ihâta etmedikleri [hikmetini/mâhiyetini kavramadıkları] ve (tehdîdlerinin) te'vîli [vukûu] (henüz) kendilerine hiç gelmemiş olan bir şeyi tekzîb etti/[yalanladı]ler. Bunlardan evvel geçenler de böyle tekzîb etmişlerdi, ammâ bak zâlimlerin âkıbeti nasıl oldu!

40. İçlerinden buna [Kur'ân'a] inanacak da var, inanmayacak da var. Rabbin o müfsidlere a'lemdir [ma'siyetlere/günâh ve isyânlara dalan fesâdcıları çok iyi bilendir].

41. Eğer seni tekzîbde [yalanlamakta] ısrâr ederlerse, de ki: "Bana (benim) amelim(in karşılığı), size de (kendi) ameliniz(in karşılığı). Siz benim (yaptığım ve) yapacağımdan berîsiniz [uzaksınız/meş'ûl değilsiniz], ben de sizin (yaptığınız ve) yapacağınızdan berîyim [uzağım/mes'ûl değilim]".

42. İçlerinden seni dinlemeye gelenler de var, fakat akılları(nı kullanmaya) da (niyetleri) yokken, (hakka karşı) sağırlara sen mi işittireceksin!?..

---

7 *İndirilmiştir* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

43. İçlerinden sana bakanlar da var, fakat basîretleri [hidâyeti görme/anlama ve kabûl etme niyetleri] de yokken, (kalb gözleri) kör (olan)lere sen mi hidâyet edeceksin!?

44. Her hâlde [elbette] Allâh insânlara zerrece zulmetmez, velâkin insânlar kendilerine zulmediyorlar.

45. Sanki (dünyâda veyâ kabirde) gündüzün bir sâ'atinden [ânından] başka durmamışlar gibi hepsini mahşere sevkedeceği gün, beyn/[ara]llerinde tanışacaklar [sanki az bir zamân ayrılmışlar gibi birbirlerini tanırlar]. Allâh'ın karşısına çıkacaklarını tekzîb edip [yalanlayıp] de, doğru yolu tutmamış olanlar hakîkat(en) hüsrâna [ziyâna] düşmüş bulunacaklar.

46. Onlara va'dettiğimiz (azâb)in ba'zısını sana behemehal [mutlaka] göstersek de veyâ (göstermeden) seni (vefât ettirip) tamâmen alsak da, her iki takdîrde (de) onların nihâyet dönümü Bizedir, sonra Allâh ne yapacaklarına da şâhiddir, (dolayısıyla karşılıklarını verecektir).

47. Her ümmet için bir resûl vardır, o(nlara) resûlleri geldiği (ve onlar da yalanladığı) vakit aralarında adâletle hüküm verilir, (resûller ve mü'minler kurtarılır, yalanlayıcı kâfirler ise azâba uğratılır) hiç birine [onlara] zulmedilmez.

48. (O müşrikler,) "Ne zamân (gerçekleşecek –Muhammed ile bizim aramızda verileceğini iddiâ ettiğiniz hükme dâir–) bu va'd, (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız (söyleyin bakalım!?)" diyorlar.

49. De ki: "Ben kendi kendime Allâh'ın dilediğinden başka ne bir menfaate, ne de bir mazarrata [zarar vermeye] mâlik değilim. Her ümmet için bir ecel [süre] vardır, ecelleri geldiği vakit, artık bir sâ'at [ân] geri de kalamazlar, ileri de gidemezler".

50-52. De ki: "Söyleyin bakayım: Şâyed size O'nun azâbı (gece) yatarken veyâ gündüzün gelecekse, (günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]ler bunun hangisini isti'câl ediyor/[acele istiyor]lar?!"
Ya sonra (azâb) vâki olduğu zamân mı ona îmân edeceksiniz?! (O zamân size,) "Yâ!.. Şimdi ha?! Hani siz bunu acele istiyordunuz (y)a!" (denilecek.)
Sonra denilecek o zulmedenlere ki: "Tadın bakalım huld [kalıcılık/cehennem] azâbını, vaktiyle kazandığınız (günâhlar)dan başka bir sebeble cezâlandırılacak değilsiniz".

53. "Sahîh [gerçekten] doğru mu bu?" diye senden istifsâr ediyor/[soruyor]lar.
De ki: "Evet, Rabbime kasem [yemîn] ederim ki, o dosdoğru ve siz bundan yakayı kurtaramazsınız".

54. Zulmetmiş olan her nefs [şahıs] bütün arzdakine mâlik olsa idi, azâbı gördükleri vakit hepsi içten içe nedâmet ederek [pişmânlık duyarak] kendini kurtarmak için onu fedâ ederdi, fakat beyn/[ara]llerinde kazâ [hüküm] adâletle imzâ edilmiştir, hiç birine zulmedilmez.

55. Uyan (veyâ iyi bilin ki), göklerde ve yerde ne varsa Allâh'ındır. Uyan! Allâh'ın va'di muhakkak hakktır [gerçekleşecektir], velâkin (onların) ekserisi bilmezler.

56. O hem diriltir, hem öldürür ve hep döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

57. Ey insânlar! İşte size Rabbinizden bir mev'ize [öğüt] ve gönüller derdine bir şifâ ve mü'minler için bir hidâyet ve rahmet [ni'met-lütuf kaynağı olan Kur'ân] geldi.

58. De ki: "Allâh'ın fazlıyla [lütfuyla], rahmetiyle [Kur'ân ile], (evet) ancak onunla artık ferahlanın! O, onların toplayıp durduklarından hayrlıdır".

59. De ki: "Baksanıza Allâh sizin için rızk olarak neler (neler) indirdi [lütf u ihsân etti] de, siz on(lar)dan bir (kısmını) harâm, bir (kısmını) helâl yaptınız!"
"Size" de, "(böyle yapmanız için) Allâh mı izin verdi, yoksa (keyfinize göre helâl-harâm kılıp sonra da O'na isnâd ederek) Allâh'a iftirâ mı ediyorsunuz?!"

60. (Allâh'ın ihsân ettiği rızkları, keyiflerine göre helâl-harâm kılıp, sonra da Allâh'ın harâm veyâ helâl kıldığı) yalanı(nı uydurup) Allâh'a (isnâd ile) iftirâ edenler, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nü ne zannediyorlar?!
Her hâlde [doğrusu] Allâh insânlara karşı bir lütuf sâhibidir, velâkin (onların) ekserisi (bu lütuf ve ihsânların kıymetini) bil(ip şükret)mezler.[8]

61. (Ey Peygamber!) Herhangi bir şe'nde [her ne hâl ve durumda] bulunsan, (O'nun tarafından indirilen) kur'ân/[hitâbe]dan her ne okusan ve (siz de ey insânlar) herhangi bir amel yapsanız, siz ona dalıp coşarken mutlak(a) Biz üzerinizde şâhid bulunuruz; Rabbinden ne yerde, ne gökte zerre miskâli –ve ondan ne daha küçük, ne daha büyük– hiçbir şey kaçmaz, hepsi bir kitâb-ı mübîndedir [apaçık bir kitâbdadır/levh-i mahfûzdadır].

62-64. Uyan ki, Allâh'ın evliyâsı [îmân ve ittikâ edenler] (Kıyâmet/kalkım Günü güvendedir); ne üzerlerine korku vardır, ne de onlar mahzûn olurlar. Onlar ki Allâh'a[9] îmân etmişlerdir ve hep takvâ ile korunur dururlar [ittikâ etmişlerdir/günâhlardan korunmuşlardır].
Müjde onların, dünyâ [süflî/yakın] hayâtta da, Âhiret'te

---

8 Meâl'de, ***bilmezler*** diye çevirilen ***lâ yeşkurûn*** lafzı, ***şükretmezler*** anlamına gelir. (E.Ö)

9 ***Allâh'a*** kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

de; –Allâh'ın kelimâtına tebdîl [kelimelerine/va'dine değişiklik] yok– o işte, fevz-i azîm [büyük başarı/murâd] o.

65. Ötekilerin lâfları seni mahzûn etmesin; çünkü izzet hep Allâh'ındır. O, (söylediklerinin) hepsini işitiyor, (yaptıklarının) hepsini biliyor.

66-67. Uyan (veyâ iyi bilin ki), göklerde kim var, yerde kim varsa hep(si) Allâh'ındır. Allâh'tan başkasına tapanlar dahî şerîklerin teb'ası olmazlar [Allâh'ın berisinden şerîklere/sahte ilâhlara du'â/ibâdet edenler, başka değil], ancak (hakktan uzak, hevâdan kaynaklanan) zanna tebâiyyet ederler [tâbi olurlar] ve ancak kendi mızraklarıyla ölçer [keyfî farziyyet ve tahmînler ile] yalan söylerler.
O odur ki; içinde durup dinlenesiniz diye sizin için geceyi yaptı, gündüzü (ise) göz açıcı [işlerinizi görmeniz, geçiminizi sağlamanız için aydınlık] (kıldı). Elbette bunda dinley(ip ders almak istey)ecek bir kavm için birçok âyet/[işâret]ler var.

68. Dediler ki: "Allâh veled [çocuk] edindi".
Hâşâ o sübhâna[10] [O her türlü noksânlıktan uzak ve yücedir]; ğanî [çocuk edinmekten de, başka ihtiyâclardan da münezzeh] O; göklerdeki ve yerdeki(ler) hep O'nun. Elinizde ona [Allâh'ın çocuk edindiğine] dâir hiçbir burhân [delîl] yoktur. Allâh'a karşı ilmle isbât edemeyeceğiniz şey(i) mi isnâd ediyorsunuz?!

69-70. De ki: "Elbette (o) yalanı, (Allâh'ın çocuk edindiği yalanını uydurup) Allâh'a iftirâ edenler felâh bulmazlar [iflâh olmazlar/umduklarına nâil olamazlar/kurtuluşa eremezler]".

---

10 Meâl'de, *hâşâ o sübhâna* diye karşılık verilen *sübhânehû* lafzına, *O [Allâh] sübhândır [her türlü noksanlıktan münezzehtir, yücedir]* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

(Onlarınki sâdece) dünyâda cüz'î bir zevk, sonra dönüşleri Bizedir, sonra Biz onlara, o küfrlerinden dolayı şiddetli[11] azâbı tattıracağız.

71-72. Hem onlara Nûh'un kıssasını oku! (Nûh) bir vakit kavmine demişti ki: "Ey kavmim! Eğer benim (aranızda) duruşum ve Allâh'ın âyetlerini ihtâr edişim size ağır geliyorsa bilin ki; ben Allâh'a (güvenip) dayanmışım. Artık siz ve şerîkleriniz [Allâh'a ortak koştuğunuz ilâhlarınız] her ne yapacaksanız toplanıp bütün azminizle karâr verin, –sonra yapacağınız, size hiçbir ğamm [keder/tasa] da teşkil etmesin– sonra hükmünüzü bana icrâ edin [uygulayın] ve elinizden gelirse bana bir lâhza [ân] göz de açtırmayın. Eğer (öğütlerime) aldırmazsanız, ben de sizden bir ecir [ücret] istemedim (y)a! (Da'vet ve öğüdüme karşılık) benim ecrim [mükâfâtım] ancak Allâh'adır ve ben O'nun birliğine[12] boyun eğen(lerden)/müslimînden olmakla emrolundum".

73. Bunun üzerine yine o'nu [Nûh'u] tekzîb etti/[yalanladı]ler, Biz de o'nu ve berâberindekileri gemide necâta [selâmete] çıkarıp bunları yeryüzünün[13] halîfeleri kıldık, âyetlerimizi tekzîb edenleri ise ğarkettik [suda boğduk]. Bak işte inzâr olunan/[uyarılan]ların âkıbeti nasıl oldu!

74. Sonra o'nun arkasından birçok peygamberleri kavmlerine gönderdik, onlara açık (delîllerle)/mu'cizelerle vardı-

---

11 Meâl'in aslında atlanan *şedîd* lafzına karşılık, *şiddetli* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

12 Âyette, *O'nun birliğine* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

13 Âyette, *yeryüzünün* kelimesinin karşılığı olmadığından, *ve ce'alnâhum halâife* ibâresine, *ve onları [Nûh'u ve berâberindekileri] halîfe/halîfeler yaptık* şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

lar, fakat önce 'yalan' dediklerine bir türlü inanmak istemediler.

İşte Biz tecâvüzü i'tiyâd [azgınlığı alışkanlık] ed(in)enlerin kalblerini böyle tab'ederiz [mühürleriz/küfrü tabî'at yaparız].

75-76. Sonra bunların arkasından Mûsâ ile Hârûn'u, Fir'avn ve (ileri gelen) cemâ'atine âyet/[mu'cize]lerimizle gönderdik, îmân (etmey)i kibirlerine yediremediler ve (çünkü günâha batmış) mücrim [suçlu] bir kavm idiler, tarafımızdan kendilerine hakk geldiği vakit, "Her hâlde [şübhesiz] bu açık bir sihr [göz boyama]" dediler.

77. Mûsâ, "Yâ!.." dedi, "Size hakk gelince böyle mi diyorsunuz? Bu sihr mi?! Hâlbuki sihrbâzlar felâh bulmazlar [iflâh olmazlar/umduğuna nâil olamazlar]".

78. "Sen" dediler, "bizi, atalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan çeviresin de, bu yerde devlet ikinizin olsun diye mi geldin?! Biz ikinize de inanamayız".

79. Fir'avn da, "Bana bütün bilgiç [çok usta/mâhir] sihrbâzları getirin!" dedi.

80. Bunun üzerine sihrbâzlar geldiği vakit Mûsâ onlara, "Ne ortaya atacaksanız siz atın!" dedi.

81-82. Vaktâ [ne zamân] ki (sihrbâzlar ip ve sopalarını ortaya) at(ıp sihrlerini yap)tılar. Mûsâ, "Bu sizin yaptığınız" dedi, "sihr(den/göz boyamadan başka birşey değil); her hâlde [elbette] Allâh onu ibtâl edecek, her hâlde [doğrusu] Allâh müfsid/[fesâdcı kimse]lerin ameline salâh vermez [küfr ve ma'siyet/isyân ehlinin hîlelerini başarıya ulaştırmaz]. Allâh kelimâtıyla [sözleriyle, hüküm ve takdîriyle] hakkı ihkâk [açığa çıkarıp takviye] edecek, isterse (günâha batmış) mücrim/[suçlu]ler hoşlanmasınlar".

83. Hâsılı, Fir'avn(ın) ve (kendi) cem'iyyet(ler)inin [İsrâîloğulları'nın] (ileri gelenlerinin) belâsı [baskı, zulm ve işkence yapması] korkusundan ibtidâ [başlangıçta] Mûsâ'ya, kavminin bir zürriyetinden başka îmân(ını ızhâr) eden olmadı; çünkü Fir'avn o yerde [Mısr'da] çok üstün, (çok güçlüy)dü ve çok aşırı giden(lerdendi)/müfsidlerdendi.

84. Mûsâ da, "Ey kavmim! Siz gerçekten Allâh'a îmân ettinizse, O'nun birliğine ihlâs ile teslîm olmuş(larsanız)/müslimlerseniz,[14] artık O'na i'timâd [tevekkül] edin!" dedi.

85-86. Onlar da, "Biz Allâh'a (tevekkül ve) i'timâd ettik" (diye cevâb verdiler, ardından da,) "Yâ Rabbenâ! Bizi o zâlim kavmin fitnesine düşürme [baskı ve zulmüne ma'rûz bırakma] ve rahmetinle [lütfunla] bizi o kâfir kavmden kurtar!" dediler.

87. Biz ise Mûsâ'ya ve kardeşine şu vahyi verdik: "Kavminiz için Mısr'da birtakım evler ihzâr edin [hazırlayın] ve evlerinizi kıble tarafına [toplanma ve güç merkezi] yapın ve namaz(ı) kılın; hem de mü'minleri tebşîr eyle [müjdele]!"

88. Mûsâ, "Yâ Rabb!" dedi, "Sen Fir'avn'a ve (ileri gelen) cem'iyyetine dünyâ [süflî/yakın] hayâtta bir zînet ve haşmet [egemenlik/hükümrânlık] ve nice nice mallar verdin; yolundan saptırsınlar diye mi [onlar ise bu imkânları Senin yolundan saptırmak için kullanıyorlar] yâ Rabb! Yâ Rabb! Mallarını sil-süpür ve kalblerini şiddetle sık; ki o elîm

---

14 Meâl'de, *O'nun birliğine ihlâs ile teslîm olmuş müslimlerseniz* diye çevirilen ***in kuntum müslimîn*** ibâresine, *eğer müslümânlar/teslîm olmuş kimseler iseniz* şeklinde karşılık verilmesi gerekir. Zîrâ ibârede, ne "Allâh'ın birliği"nden, ne de "ihlâs"tan bahis vardır. Ayrıca, Allâh'ın birliğine değil, Allâh'a/Allâh'ın irâdesine teslîm olunur. (E.Ö)

[çok acı] azâbı görmedikce îmân etmeyecekler [etmesinler]".

89. (Allâh,) "Peki" buyurdu, "du'ânız kabûl olundu. Siz yine istikâmet (üzere dosdoğru hareket etmek)te devâm edin ve kendini bilmeyenlerin mesleğine [yoluna] uymayın!"

90. Derken Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı], denizi (yarıp) geçirdik, derhal Fir'avn, asker(ler)iyle –ta'kîb ve taarruz için– arkalarına düştü, nihâyet ğark kendini derdest edince [suda boğulacağı ân], "İnandım; hakîkat(en) Benî-İsrâîl'in [İsrâîloğulları'nın] îmân ettiğinden başka ilâh yok, ben de O'na teslîm olanlardanım" dedi.

91-92. "Yâ!.. Şimdi (inanıp teslîm oluyorsun) ha! Hâlbuki bundan evvel isyân etmiştin, müfsid/[fesâdcı kimse]lerden idin. Biz de bugün seni bedeninle bir tepeye atacağız, ki arkandan geleceklere bir ibret olasın".
Maamâfih [böyle iken] insânların bir çoğu âyetlerimizden cidden ğâfildirler.

93. Filhakîka [hakîkaten] Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] cidden güzel bir yurda yerleştirdik ve hoş ni'metlerden merzûk kıldık [rızklandırdık], nihâyet ihtilâf (veyâ hakka muhâlefet) etmeleri de kendilerine ilm geldikten sonra oldu. Şübhe yok ki o ihtilâf edip durdukları şeylerde, Rabbin Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü aralarında hükmünü verecek.

94-95. Şimdi şu sana indirdiğimiz şeylerde –bilfarz– şekk [şübhe] edecek olursan, senden evvel Kitâb(ı) okuyanlara sor; kasem [yemîn] olsun ki sana Rabbinden hakk geldi, sakın şübhe edenlerden olma ve sakın Allâh'ın âyetlerini tekzîb eden/[yalanlayan]lerden olma ki, hüsrâna düşen/[kaybeden]lerden olmayasın.

96-98. Hakîkat (şu ki), aleyhlerinde Rabbinin (azâb) kelimesi [sözü] hakk [vâcib/gerekli] olmuş olanlar îmâna gelmezler, –velevse kendilerine her (türlü) âyet gelmiş olsun– tâ o elîm [çok acı] azâbı görecekleri âna kadar. Fakat (keşke azâbın gelip çattığı) o vakit, îmân edip de îmânları kendilerine fayda vermiş bir memleket olsa idi. Ancak Yûnus'un kavmi (azâba çarptırılacaklarını anlayıp) îmân ettikleri vakit, dünyâ [süflî/yakın] hayâtta o rüsvâ(y)lık azâbını kendilerinden aç(ıp kaldır)mış ve bir zamâna kadar onları (ni'metlerden) müstefid etmiş [istifâde ettirmiş] idik.

99-100. Eğer Rabbin dilese idi, yeryüzünde kim varsa hepsi topyekün îmân ederlerdi. O hâlde insânları, hep(si) mü'min olsunlar diye sen mi ikrâh edecek/[zorlayacak]sin?! Allâh'ın izni olmadıkca hiçbir nefs [kimse] için îmân edebilmek (ihtimâli) yoktur ve (Allâh) akıllarını hüsn-i isti'mâl etmeyenleri [güzel/doğru kullanmayanları] o pislik içinde bırakır.

101-102. De ki: "Bakın! Göklerde, yerde neler var!"
Fakat o âyet/[alâmet]ler, o inzâr/[uyarı]lar, îmân etmeyecek bir kavme ne fayda verir!? Onun için onlar sırf kendilerinden evvel geçenlerin (o acıklı) günleri gibi bir gün gözler/[bekler]ler.
De ki: "Gözleyin [bekleyin], ben de sizinle berâber gözleyen/[bekleyen]lerdenim".

103. Sonra (o acıklı azâb geldiğinde) resûllerimizi ve îmân edenleri kurtarırız. Biz böyle uhdemiz/[üzerimiz]de bir hakk [gereklilik/borc] olarak mü'minleri kurtarırız.

104. De ki: "Ey insânlar! Eğer benim dînimde(n) şekk [şüphe] ediyorsanız, haberiniz olsun ki ben sizin Allâh'tan

başka taptıklarınıza tapmam[ibâdet etmem], vèlâkin ben sizin canınızı alacak olan Allâh'a kulluk (ve ibâdet) ederim ve ben şöyle emrolundum ki mü'minlerden olayım".

105-106. Hem sırf hakka müteveccih/hanîf olarak dîne yüz tut [yönel] ve sakın müşriklerden olma ve Allâh'ın mâsivâsından [hâricindekilerden] sana, kendi kendine ne menfaat ve ne mazarrat [zarar] yapamayacak şeylere perestiş [du'â ve ibâdet] etme, eğer edersen, o hâlde sen şübhesiz nefsi/[kendi]ne zulmedenlerden olursun.

107. Ve eğer Allâh sana bir keder dokunduracak olursa onu, O'ndan başka açacak [giderecek] yoktur ve eğer O sana bir hayr murâd ederse, o vakit de O'nun fazl (ve ihsân)ını reddedecek [engelleyecek] yoktur; O onu kullarından dilediğine nasîb eder. O öyle ğafûr [bağışlayıcı], öyle rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

108. "Ey insânlar! İşte Rabbinizden size hakk geldi. Artık hidâyeti kabûl eden, kendi nefsi için [lehine] kabûl etmiş olur, sapkınlık eden de kendi aleyhine sapmış olur ve ben sizin üzerinize vekîl değilim" de (ey Muhammed)!

109. Ve (sana gelince, sen sâdece) sana ne vahyolunuyorsa ona tâbi ol ve (müşriklerin ithamlarına, iftira ve eziyyetlerine) sabret, tâ ki Allâh hükmünü versin. Hâkimlerin en hayrlısı [en hayrlı hükmü veren] O'dur.

11. HÛD SÛRESİ

MEKKÎ, 123 ÂYET

§

Adını –50-60. âyetlerinde zikredilen– Hûd (a.s) ve toplumuna ilişkin kıssadan alan sûrenin ana tema'sı, Allâh'ın irâdesinin, peygamberleri vâsıtasıyla vahyedildiği hakîkati ve nübüvvet olgusunun önceki toplumlardaki tezâhürü olup bu bağlamda şu uyarı yapılmaktadır: Şirkten vazgeçip yalnızca Allâh'a ibâdet edin; Resûlullâh'a (s.a) itâ'at edin; öteki dünyâda hesâbın kaçınılmazlığı inancı mihverinde bir hayât sürün.

Yûnus sûresi'nde kısaca değinilen geçmiş resûllere-nebîlere ilişkin kıssaların ba'zıları bu sûrede mufassal olarak işlenmektedir.

Muhtevâsının da te'yîd ettiği gibi *Hûd sûresi*, Mekke'de –büyük bir ihtimâlle *Yûnus sûresi*'yle aynı dönemde– nâzil olmuştur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-4. *Elif-Lâm-Râ.*

(Bu,) bir Hakîm-i Habîr'in [her işi hikmetli olanın, her şeyden dâimâ haberdâr bulunanın] ledünnünden [tarafından/yanından] âyetleri ihkâm edilmiş [bâtıldan korunmuş], sonra da tafsîl [türlü sûretlerde beyân] olunmuş bir Kitâb (olarak indirilmiştir. İndiriliş amacı da) şöyle ki: Allâh'tan başkasına kul olmayın [ibâdet etmeyin]!

(Ey Muhammed de ki:) "Ben size O'nun tarafından (gön-

derilen bir uyarıcıyım ve bir müjdeciyim; yâni îmân edenleri) tebşîr [müjdelemek] ve (inkâr edenleri) inzâr [uyarmak] için gönderilmiş bir peygamberim. Hem, Rabbinizin mağfiretini isteyin, sonra O'na tevbe edin ki, sizi bir müsemmâ ecele [belirli bir süreye] kadar güzel bir sûrette yaşatsın ve her fazl [erdem] sâhibine fazlını(n/erdeminin karşılığını) versin. Ve eğer yüzçevirirseniz haberiniz olsun ki, ben size büyük [korkunç] bir günün azâbın(ın gelip çatmasın)dan korkarım. Hep dönümünüz Allâh'adır, O ise her şeye kadîrdir [güç yetirendir]".

5. Bak ammâ onlar O'ndan [Allâh'tan veyâ Allâh'ın kelâmını duymamak için Resûlullâh'tan] gizlenmek için göğüslerini büküyorlar [hakktan yan çizip kaçınıyorlar]. Evet ammâ onlar örtülerine bürünürlerken O, onların neyi gizlediklerini ve neyi açığa vurduklarını bilir; çünkü O bütün sînelerin künhünü bilir.

6. Yerde hiçbir debelenen [canlı] de yoktur ki, rızkı Allâh'a âid olmasın; O onun karâr ettiği [durduğu] yeri de bilir, emânet bulunduğu [gezip dolaştığı] yeri de; hepsi açık bir kitâbdadır [ilm-i ilâhîde kayıdlıdır].

7. Hem O odur ki gökleri ve yeri altı günde yarattı; –arşı su üstünde idi– hanginiz daha güzel amel yapacaksınız diye sizi imtihân meydânına çıkarmak için. Böyle iken, alimallâh [andolsun ki], "Siz öldükten sonra ba'solunacak/[diriltilecek]sınız" dersen, küfredenler mutlak(a) şöyle derler: "Bu apaçık bir (sihrden, yâni) aldatmadan başka birşey değil".

8. Ve eğer ilerideki sayılı [belli] bir müddete kadar kendilerinden azâbı te'hir eder/[erteler]sek, o vakit de mutlak(a) şöyle derler: "Onu(n hemen vukûbulmasını) ne mediyor?"

O (azâb) onlara geleceği gün, kendilerinden çevrilecek değildir ve istihzâ [alay] ettikleri şey kendilerini sar(ıp kuşat)mış bulunacaktır.

9-11. Ve şâyed (kâfir-müşrik) insâna tarafımızdan bir rahmet tattırır, sonra da onu ondan alıverirsek, şübhesiz ki o çok me'yus/[ümîdsiz]tur, nankördür. Ve şâyed ona dokunan bir (sıkıntı ve) zarûretten sonra bir saadet tattırıverirsek, "Her hâlde [doğrusu] benden bütün seyyiât [kötülükler] gitti" der ve şübhesiz sevinir-övünür. Ancak her iki hâlde (de) sabredip sâlih sâlih ameller işleyenler başka! İşte onlar için bir mağfiret [bağışlanma] ve büyük bir ecir [mükâfât] var.

12-14. Şimdi, ihtimâl ki sen (ey Peygamber, hakîkati inkâr edenler/müşrikler), "Ona [Muhammed'e] (gökten) bir hazîne indirilse ya!" veyâ "Berâberinde bir melek gelse ya!" diyorlar diye göğsün daralarak, sana vahyolunanın ba'zısını bu sebeble[1] terked(ip onlara okumaktan vazgeç)ecek olursun.

Fakat (unutma ki), sen sırf bir nezîr/[uyarıcı]sın, Allâh ise her şeye karşı vekîl. Yoksa, "Onu, (Muhammed) kendi uydurdu" mu diyorlar.

"Öyle ise" de, "haydin onun gibi uydurma on sûre getirin, –Allâh'tan başka gücünüzün yettiğini de çağırın– eğer doğru söylüyorsanız bunu yaparsınız".

Yok eğer bunun üzerine size cevâb veremedilerse artık bilin ki, o (Kur'ân) ancak Allâh'ın ilmiyle indirilmiştir ve O'ndan başka ilâh yoktur. Nasıl, artık (kendinizi, Allâh'ın irâdesine) teslîm ediyor/müslümân oluyorsunuz değil mi?

---

1 Âyette, *bu sebeble* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

15-16. Her kim (âhireti göz ardı edip sâdece) dünyâ [süflî/yakın] hayâtı ve (onun) zînetini [süsünü/zevk ü lezzetini] murâd ederse, Biz onlara amellerini(n/işlerinin-emeklerinin karşılığını) dünyâda tamâmen öderiz ve bu babda [husûsta] kendilerine densizlik [hakksızlık] yapılmaz. Fakat onlar Âhiret'te öyle olurlar ki, kendilerine ateşten başka birşey yoktur ve orada, (dünyâda) işledikleri bütün iyilikler heder olmuştur ve bütün yaptıkları boştur.

17. Ya onlara benzer mi artık o kim(se ki), Rabbinden bir beyyine [apaçık bir delîl: akıl ve iz'ân/anlayış-kavrayış] üzerinde bulunmuş, hem bunu O'ndan (gelen) bir şâhid [Kur'ân] ta'kîb ediyor, hem de önünden (geçmiş bulunan ve kendisine şâhidlik eden) –bir imâm [rehber] ve rahmet (ü mükâfât sebebi) olarak– Mûsâ'nın Kitâbı var?!
(Ardında ve önünde böyle iki mukaddes şâhidi bulunan Muhammed ve ashâbı, evet) işte bunlar ona îmân ederler; hizib/[fırka]lerden her kim de o (Kur'â)na küfrederse, artık ateş onun mev'idi/[gideceği yer]dir.
Sakın bu (vahyin hakk olduğu ve Rabbinden geldiği husûsu)nda şübheye düşme; çünkü bu hakktır, Rabbindendir, velâkin nâsın [kâfir-müşrik insânların] ekserisi [çoğu/çokları] îmâna gelmezler; (çünkü akl-ı selîmleri ve vicdân-ı mustakîmleri yoktur, fânî hayâtın şehvetleriyle kalbleri körelmiştir).

18-20. Hem bir yalanı (uydurup) Allâh'a (isnâd ile) iftirâ edenden daha zâlim kim olabilir?! Bunlar Rabb'lerine arzolunacaklar, şâhidler de şöyle diyecekler: "Ta [işte] şunlar Rabb'lerine karşı yalan söyleyenler".
Haberiniz olsun Allâh'ın la'neti zâlimler üstüne; onlar ki, Allâh yolundan menederler ve onu eğriltmek isterler, hem de Âhiret'i onlar münkirdir/[inkâr eder]ler. Bunlar arzda

[yeryüzünde] (Allâh'ı) âciz bırakacak (ve O'nun elinden kurtulacak) değillerdir, kendilerini Allâh'tan kurtaracak [onların Allâh'ın berisinden] bir hâmîleri de yoktur. Onlara azâb katlanacaktır; (zîrâ) hem (hakkı) işitmeye tahammül edemiyorlardı, hem de (hakkın işâretlerini) görmüyorlardı.

21-22. İşte bunlar kendilerine yazık etmiş kimselerdir ve o –(Allâh'a) iftirâ ettikleri–[2] uydurma (ilâh)ları hep kendilerinden kaybolup gitmişlerdir. Şübhe yok, bunlar Âhiret'te en ziyâde hüsrân çeke(cek/kaybedecek ola)n (kimse)lerdir.

23. Fakat îmân edip sâlih sâlih ameller yapanlar(a) ve mevlâ/[rabb]larına edeb ve itmi'nân ile itâ'atkâr [yürekten/ihlâs ile bağlı] olanlar(a gelince), işte bunlar ashâb-ı cennet [cennetin sâkinleri/cennetlikler]; hep orada muhalled/[sürekli kalıcı]dirler.

24. Bu iki fırkanın [mü'minler ile kâfirlerin] meseli, kör ve sağır ile gören ve işiten(in durumu) gibidir, hiç bunlar müsâvî [eşit/bir] olurlar mı?! Artık düşünmez misiniz?

25-26. Celâlim hakkı için, vaktiyle Nûh'u kavmine gönderdik, şöyle diye ki: "Haberiniz olsun ben size azâbın sebeblerini ve halâsın [(azâbdan) kurtuluşun] yolunu beyân eden [bildiren] bir nezîrim [uyarıcıyım]. Allâh'tan başkasına ibâdet etmeyin! Cidden ben size elîm [çok acı] bir günün azâbın(ın gelip çatmasın)dan korkuyorum".

27. Buna karşı kavminden küfreden cumhûr-cemâ'at dediler ki: "Biz seni ancak bizim gibi bir beşer görüyoruz ve sana tâbi olanları da ilk nazarda en aşağılıklarımızdan ibâret görüyoruz. Sizin bize (karşı) fazla bir meziyyetinizi de görmüyoruz, hattâ sizi zannediyoruz ki yalancılarsınız".

---

2 Âyette, *iftirâ ettikleri* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

28. (Nûh,) "Ey kavmim!" dedi, "Söyleyin bakayım, (şu husûsta) re'yi/[görüşü]niz nedir: Eğer ben Rabbimden [bir beyyine]/açık bir burhân üzerinde isem ve bana tarafından bir rahmet [beyân/nübüvvet-vahy] bahşetmiş de size onu görecek göz verilmemiş ise [körlük ettiyseniz-ediyorsanız], biz size onu istemediğiniz hâlde ilzâm mı edeceğiz [zorla mı kabûl ettireceğiz]?!"

29-30. (Nûh sözlerini şöyle sürdürdü:) "Hem ey kavmim! Buna karşı ben sizden bir mal istemiyorum, benim ecrim [mükâfâtım] ancak Allâh'a âiddir ve ben o îmân edenleri (yanımdan) kovacak değilim, elbette onlar Rabb'lerine kavuşacaklar, velâkin ben sizi câhillik eder [hadd bilmez] bir kavm (olarak) görüyorum. Hem ey kavmim! Ben onları (yanımdan) kovarsam Allâh'tan beni kim kurtaracak?! Artık bir düşünmez misiniz?"

31. (Sonra da sözünü şöyle bağladı:) "Ben size, ne 'Allâh'ın hazîneleri benim yanımda', ne de 'Ğaybı bilirim' demiyorum, 'Ben bir meleğim' de demiyorum. O sizin gözlerinizin horladıkları (kimseler/îmân edenler) hakkında, 'Allâh onlara hiçbir hayr vermez' de demem; –onların içlerindekini en iyi bilen Allâh'tır– (eğer öyle birşey diyecek olursam) ben o hâlde zâlimlerden olmuş olurum".

32. (Kavminin ileri gelenleri,) "Ey Nûh!" dediler, "Cidden biz(iml)e mücâdele ettin, cidâlimizde [tartışmamızda] çok ileri de gittin, de haydi bizi tehdîd edip durduğun azâbı getir de görelim, (eğer iddiânda) sâdık/[doğru]lardan isen".

33-34. (Nûh,) "Onu" dedi, "ancak Allâh getirir dilerse ve siz O'nu[3] âciz bırakacak [azâbı engelleyecek, geldiğinde de

3 Âyette, *O'nu* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

defedecek veyâ O'ndan kaçıp kurtulacak] değilsiniz. Ben size nasîhat etmek [sizin iyiliğinizi] istemiş isem de Allâh sizi helâk etmek murâd ediyorsa, benim nasîhatım [iyiliğinizi istemem] size fayda da vermez. Rabbiniz O ve siz nihâyet O'na ircâ edilecek/[döndürülecek]siniz, (O da size yaptıklarınızın karşılığını verecektir)".

35. –Yoksa, "(Muhammed) onu uydurdu" mu (veyâ Buna rağmen hâlâ, "Onu (Muhammed) uydurdu") diyorlar?–
–De ki (ey Muhammed): "Eğer onu[4] uydurdumsa vebâli(m)[5] benim boynumadır. Hâlbuki ben sizin yüklendiğiniz vebâlden berîyim [uzağım]".–

36-37. Bir de Nûh'a vahyolunmuştu ki: "Haberin olsun,[6] kavminden, îmân etmiş olanlardan maada [başka] hiç biri îmân etmeyecek, onun için her ne yaparlarsa ğamm yeme de Bizim nezâretimiz [gözetimimiz] altında ve vahyimiz dâiresinde gemi(yi) yap! Hem o zulmedenler hakkında Bana hitâb etme; çünkü onlar ğarkedilecek/[suda boğulacak]ler".

38-39. (Nûh) gemiyi yapıyordu, kavminden herhangi bir gürûh da yanından geçtikce, ("Bunu hangi suda yüzdüreceksin?!" diye) o'nunla eğleniyorlardı. (O da onlara) dedi (ki: "Siz şimdi) bizimle eğleniyorsanız, (yakında) biz de si-zi(nle) –sizin eğlendiğiniz gibi– eğleneceğiz. İlerde bileceksiniz, (dünyâda) kime rüsvây edecek azâb gelecek ve

---

4 Meâl'de karşılığı gösterilmeyen *hû* zamîrine karşılık, *onu* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

5 Meâl'in aslında, *vebâli* diye çevirilen *icrâmî* lafzı, *vebâlim/cürmüm [suçum]* anlamına geldiğinden, *vebâli* kelimesini *vebâlim* yaptık. (E.Ö)

6 Âyette, *haberin olsun* ifâdesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

(Âhiret'te, –suçlunun yakasını bırakmayacak–) dâimî azâb (kimin) başına inecek!"

40. Nihâyet (azâb) emrimiz geldiği ve tennûr feverân ettiği [tandır kaynadığı/her taraftan sular fışkırmaya başladığı] vakit dedik ki: "Yükle (onun/geminin) içine (elinizdeki/istifâde ettiğiniz hayvânların) her bir (cins)inden (erkekli-dişili) ikişer (eş, yâni birer) çift ve aleyhinde hüküm sebketmiş [verilmiş/kesinleşmiş] olan (oğlun)dan maada [başka] ehlini ve îmân edenleri!"
–Maamâfih [bununla birlikte] (kavminin) pek azından maada/[başka]sı berâberinde îmân etmemişti.–

41. (Nûh, îmân edenlere şöyle) dedi: "Binin (onun/geminin) içine Allâh'ın ismiyle mecrâ/[yüzme]sında da, mürsâ/[durma]sında da. Hakîkat(en) Rabbim, şübhesiz bir ğafûr-ı rahîmdir [merhametli bir bağışlayıcıdır]".

42. (O, yâni) gemi içindekilerle birlikte dağlar gibi dalgalar içinde akıp gidiyordu. Nûh oğluna (şöyle) bağırdı: –(bu esnâda o) ayrı bir yere çekilmişti– "Ay oğlum! Gel (îmân et de) bizimle berâber (gemiye) bin; kâfirlerle berâber olma!" dedi.

43. O, "Ben, beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım" dedi.
(Nûh,) "Bugün" dedi, "Allâh'ın emrinden [azâbından] koruyacak yoktur, meğer ki O rahmet buyura".
Derken dalga aralarına giriverdi, o da boğulanlardan oldu.

44. Bir de denildi (ki): "Ey arz [yer] yut suyunu ve ey semâ [gök/bulut] (tut suyunu ve) açıl!" (Böylece) su çekildi, iş bitirildi [kâfirler hakkındaki suda boğulma azâbı gerçekleşti] ve gemi cûdi [engin bir dağ] üzerinde durdu.

O zâlim kavme, 'Defolun!' denilmiş (ve böylece mahvedilmiş)ti.

45. Nûh, Rabbine nidâ etti de, "Yâ Rabb!" dedi, "Elbette oğlum benim ehlimdendir ve elbette Senin va'din hakktır ve Sen ahkemu'l-hâkimînsin [en güzel/âdil hükmü verensin]".

46. (Allâh,) "Yâ Nûh!" buyurdu, "O senin ehlinden [boğulmaktan kurtaracağıma dâir sana va'dettiğim ehlinden] değil, o ğayr-i sâlih bir amel [şirk koşmuştur], binâenaleyh [öyleyse] bilmediğin şeyi Benden isteme; Ben seni câhil/[haddini bilmez]lerden olmaktan tahzîr ederim [sakındırırım]".

47. (Nûh,) "Yâ Rabb!" dedi, "Senden, bilmediğim şeyi istemekten Sana sığınırım, Sen bana mağfiretini revâ, rahmetini atâ kılmazsan ben hüsrâna [ziyâna] düşenlerden olurum".

48. "Yâ Nûh!" denildi, "İn, Bizden bir selâm [esenlik] ve birçok berekât [bereketler] ile sana ve berâberindeki kimselerden (meydâna gelecek) birçok (mü'min) ümmetlere. (Onlardan,) daha birçok (kâfir) ümmetler (de meydâna gelecek, ki) ileride onları da müstefid edeceğiz [istifâde ettireceğiz], sonra onlara Bizden bir elîm [çok acı] azâb dokunacak".

49. (Ey Muhammed!) İşte bunlar ğayb haberlerinden, sana bunları vahy ile bildiriyoruz; bundan evvel onları ne sen bilirdin, ne kavmin. Böyle! O hâlde (sen de Nûh gibi) sabret; her hâlde [elbette] âkıbet muttakîlerindir [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanlarındır].

50. Âd (toplumun)a da kardeş/[kavmdaşlleri Hûd'u (resûl

olarak) gönderdik; (varıp onlara,) "Ey kavmim!" dedi, "Allâh'a kulluk edin; sizin O'ndan başka bir ilâhınız daha yok! Siz (putları ilâh ve şefâ'atci edinmekle) sâde(ce) iftirâ edip duruyorsunuz".

51. (Hûd sözlerini şöyle sürdürdü:) "Ey kavmim! (Hayrınıza olan) bu na(sîhat ve tavsiyeme) karşı(lık) ben sizden bir ecir [ücret] istemiyorum, benim ecrim [mükâfâtım] ancak beni yaratana âiddir. Artık akıllanmayacak mısınız?!"

52. (Sonunda da şöyle dedi:) "Hem ey kavmim! (Günâhlarınızı i'tirâf edip) Rabbinizin mağfiretini isteyin, sonra O'na tevbe ile [şirk ü isyândan nedâmet ve îmân ü istikâmet üzere O'na dönüp kulluk] ile mürâcaat edin ki, üzerinize bol bol semânın [göğün] feyzini [buluttan, bolluk ve bereket kaynağı olan yağmur] indirsin ve sizi –kuvvetinize kuvvet katarak– müzdât buyursun [çoğaltsın]. Gelin mücrim mücrim [suçlu suçlu] dönüp gitmeyin!"

53-57. (Kavmi,) "Ey Hûd!" dediler, "Sen bize bir beyyine [açık bir delîl] getirmedin; biz ise senin sözünle ilâhlarımızı terketmeyiz ve biz sana inanmayız, yalnız(ca) deriz ki": 'Her hâlde [muhakkak] ilâhlarımızın ba'zısı seni fenâ çarpmış'.

(Hûd) dedi ki: "İşte ben Allâh'ı işhâd ediyorum [şâhid tutuyorum], siz de şâhid olun. İşte ben –O'ndan başka– (Allâh'a) koştuğunuz şerîk/[ortak]lerin hiç birini tanımıyorum. Artık hepiniz toplanın, bana istediğiniz tuzağı kurun, sonra bana bir lâhza [ân] (bile) müsâ'ade de etmeyin! Her hâlde [doğrusu] ben,[7] hem benim rabbim, hem

---

7 Meâl'de atlanan *innî* lafzında mündemic olan zamîre karşılık, *ben* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

sizin rabbiniz olan Allâh'a (güvenip) dayanmışım. Hiç yerde bir debelenen [canlı] yoktur ki, nâsiyesini O tutmuş [O onu irâdesine boyun eğdirmiş, kabza-i kudretine alıp dilediği gibi tasarrufta bulunmuş] olmasın. Şübhe yok ki Rabbim doğru bir yol üzerindedir [doğruluğun hâmîsi, doğruların yardımcısıdır. Rızâsı; hakk, adâlet ve istikâmettedir].

"Şimdi siz yüzçevirirseniz, ben işte size, gönderilmiş olduğum vazîfemi teblîğ ettim. Hem Rabbim sizin yerinize başka bir kavmi getirir de, siz O'na zerrece zarar edemezsiniz. Her hâlde [elbette] Rabbim her şeye karşı hafîz/[gözetici]dir".

58. Vaktâ [ne zamân] ki (azâbımız veyâ azâb) emrimiz geldi, Hûd'u ve maiyyetinde(ki/berâberindeki) îmân etmiş olanları tarafımızdan (büyük) bir rahmet: (îmân ni'metine hidâyet ve tevfîk sebebiy)le kurtardık, hem onları ğalîz [çok şiddetli/büyük] bir azâbdan kurtardık.

59-60. İşte Âd (kavminin harâbeleri gözünüzün önünde duruyor. Peki o korkunç azâba neden uğradıklarını biliyor musunuz: Onlar) Rabb'lerinin âyâtını [âyetlerini] inkâr ettiler ve peygamberlerine isyân eylediler ve her bir inâdcı cebbârın [zorbanın] emri ardın(c)a gittiler; (o yüzden de) hem bu dünyâda bir la'netle [rahmetten tard ve azâb ile] ta'kîb edildiler, hem Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nde...

Bak Âd (kavmi) Rabb'lerine hakîkaten küfrettiler; bak def/[mahv]oldu gitti o Hûd(un) kavmi Âd.

61. Semûd (toplumun)a da kardeşleri Sâlih'i (elçi olarak) gönderdik; (varıp onlara şöyle) dedi: "Ey kavmim! Allâh'a kulluk (ve ibâdet) edin; sizin O'ndan başka bir ilâhınız

daha yok. Sizi arz/[yer]dan O neş'et ettirdi [inşâ etti-yarattı] ve onda i'mâr ve umrâna sizi O ikdâr [kâdir kıldı] ve me'mûr etti [size orada O ömür verdi/sizi orada O yaşatıyor], onun için O'nun mağfiretini isteyin, sonra O'na tevbe ile mürâcaat edin; her hâlde [şübhesiz] Rabbiniz (rahmetiyle) yakındır, mucîbdir [çağrıya/du'âya icâbet edendir]".

62. "Ey Sâlih!" dediler, "Bundan evvel sen bizim içimizde ümîd beslenir bir zâttın, şimdi bizi babalarımızın tapındığına tapmaktan nehiy mi ediyorsun? Her hâlde [doğrusu] biz, senin bizi da'vet ettiğin şeyden çok kuşkulandıran bir şekk [şübhe] içindeyiz".

63. "Ey kavmim!" dedi (Sâlih), "Söyleyin bakayım, (şu husûsta) re'yiniz [görüşünüz] nedir: Eğer ben Rabbimden bir beyyine [açık bir delîl] üzerinde isem ve bana tarafından bir rahmet [nübüvvet-vahy] bahşetmiş ise, ben (mesajını iletmeyerek ve şirkten nehyetmeyerek) Allâh'a isyân ettiğim takdîrde beni O'ndan kim kurtarabilir?! Demek ki siz bana hasâr etmekten [zarar-ziyân ettirmekten] başka birşey yapmayacaksınız".

64. (Sâlih sözlerini şöyle sürdürdü:) "Hem ey kavmim! İşte şu, Allâh'ın nâkası [dişi devesi] size âyet [alâmet]; bırakın onu Allâh'ın arzında yayılsın ve ona kötü bir maksadla el sürmeyin, sonra sizi yakın bir azâb yakalar".

65. Derken onu tepelediler [ayaklarını biçerek öldürdüler], bunun üzerine (Sâlih) dedi ki: "Evinizde üç gün (daha) yaşayın ve işte bu (öyle) bir va'd ki, (aslâ) yalan çıkarılmamıştır".

66. Vaktâ [ne zamân] ki (azâb) emrimiz geldi, Sâlih'i ve maiyyetinde(ki/berâberindeki) îmân etmiş olanları tarafımız-

dan bir rahmet ile kurtardık, hem de o (korkunç) günün zilletinden. Çünkü Rabbin öyle kavî [kuvvetli], öyle azîz [kudretli/mağlûb olmaz bir gâlib].

67-68. O zulmedenleri ise sayha [gümbürtülü sarsıntı] tutuverdi de diyârlarında çöke-kaldılar, sanki orada bir şenlik kurmamış/[hiç yaşamamış]lardı.
Bak Semûd (kavmi) hakîkaten Rabb'lerine küfrettiler; bak def/[mahv]oldu gitti Semûd (kavmi).

69. Şânım hakkı için İbrâhîm'e de (melek) resûllerimiz müjde ile geldiler, "Selâmen!" dediler, (o da) "Selâm(un)!" dedi, durmadan gitti, kızartılmış bir buzağı getirdi.

70. Baktı ki ona ellerini uzatmıyorlar, o vakit bunları acâib gördü [yadırgadı] ve içinde –onlardan (ötürü)– bir nev'î korku duydu. (Bunun üzerine) dediler (ki): "Korkma! Çünkü biz Lût kavmine gönderildik".

71. (İbrâhîm'in) ayakta duran[8] haremi [karısı] (da onları) dinliyordu, bunu duyunca güldü. Bunun üzerine ona (oğlu) İshâk'ı müjdeledik, İshâk'ın arkasından da (torunu) Ya'kûb'u!

72. "Vay!.." dedi, "Doğuracak mıyım; ben bir acûz [kocakarı], kocam da bu bir pîr(-i fânî) iken?! Her hâlde [hakîkaten] bu çok acîb [tuhaf] birşey!"

73. "Sen" dediler, "Allâh'ın emrin/[işin-kudretin]den (ötürü) taaccüb [hayret] mü ediyorsun?! Allâh'ın rahmeti ve berekâtı var üzerinizde ey ehl-i beyt! Şübhe yok ki O bir hamîddir [hamd olunandır/hamde lâyık olandır], mecîddir [kerem ve ululuk sâhibidir]".

---

8 Meâl'de atlanan *qâimetun* lafzına karşılık, *ayakta duran* ifâdesini metne koyduk. (E.Ö)

74-75. Vaktâ [ne zamân] ki İbrâhîm'den korku geçti ve kendine (çocuğu olacağına dâir) müjde geldi, Lût'un kavmi hakkında Biz(im elçilerimiz)le mücâdeleye girişti, (Bize yakardı;) çünkü İbrâhîm çok halîmdir [yumuşak huyludur-eziyyetlere tahammüllüdür], yanıktır [rikkatlidir-yufka yüreklidir], ilticâkârdır.

76. (Melekler,) "Yâ İbrâhîm! Bundan vazgeç; çünkü Rabbinin (azâb) emri geldi ve her hâlde [mutlaka] onlara, reddi ğayr-i kâbil [geri çevrilmesi mümkün olmayan] bir azâb gelecektir" (dediler).

77. Vaktâ [ne zamân] ki resûllerimiz Lût'a (genç ve yakışıklı erkek sûretinde) vardılar. (Lût) onların yüzünden fenâlaştı, eli-ayağı dolaştı, "Bu çok müşkil [çetin/zorlu] bir gün!" dedi.

78. Kavmi o'na, (genç ve yakışıklı erkeklerin misâfir oldukları haberini alınca, iğrenç arzûlarını tatmîn sevdâsıyla) zıpır zıpır koşup gelmişlerdi ve bundan evvel (de) kötü kötü fiiller yapıyorlardı.
(Lût,) "Ey kavmim!" dedi, "(Bu iğrenç fiilden vazgeçin,) daha [bakın işte] şunlar kızlarım, (onlardan hangisini isterseniz nikâhlayın;) onlar sizin için daha temiz. Artık Allâh(ın azâbın)tan kork(up isyândan korun)un, beni misâfirlerim hakkında rüsvây etmeyin! Hiç içinizde aklı başında bir adam yok mu?"

79. "Her hâlde [şübhesiz]" dediler, "ma'lûmdur ki senin kızlarında bizim hiçbir alâkamız (ve gözümüz) yoktur ve bizim ne istediğimizi pekâlâ bilirsin".

80. (Lût,) "Ne vardı" dedi, "benim size karşı bir kuvvetim olsa idi veyâ çok sarp bir kaleye sığınabilse idim".

81. (Bunun üzerine genç ve yakışıklı erkek sûretinde olan

melekler,) "Yâ Lût!" dediler, "Emîn ol biz Rabbinin resûlleriyiz; onlar sana, ihtimâli yok el uzatamazlar. Sen hemen ehlinle (berâber) geceden bir kısmında yürü, içinizden hiç biri geri kalmasın, ancak karın müstesnâ [hâriç]; çünkü ona da onlara gelen musîbet gelecek. Haberin olsun mev'idleri [onlara va'dedilen azâbın vakti] sabâhtır, sabâh (da) yakın değil mi?!"

82-83. Vaktâ [ne zamân] ki (azâb) emrimiz (veyâ azâbımız) geldi, o memleketin üstünü altına geçirdik ve üzerlerine istif edilmiş siccîlden [katılaşmış çamurdan sert] taşlar yağdırdık, ki Rabbinin indinde damgalan(arak istif edil)mişlar (ve her taşın kime isâbet edeceği takdîr edilmişti yâhûd arka arkaya aralıksız gönderilmişti).
Ve bunlar (hiç bir vakit) zâlimlerden ba'îd [uzak] değildir.

84-86. Medyen'e de kardeş/[kavmdaşlleri Şu'ayb'ı (resûl olarak) gönderdik;[9] (varıp onlara şöyle) dedi: "Ey kavmim! Allâh'a kulluk (ve ibâdet) edin; sizin O'ndan başka bir ilâhınız daha yok; hem ölçeği, terâziyi eksik tutmayın, ben sizi bir hayr [bolluk] içinde görüyorum ve (eğer noksân ölçü-tartı ile hakksızlıkta devâm ederseniz) ben size muhît [kuşatıcı] bir günün azâbın(ın gelip çatmasın)dan korkuyorum.
"Ey kavmim! (Kuşatıcı bir günün azâbına giriftâr olmamak için) kileyi [ölçüyü-ölçeği], terâziyi dengi dengine tam tutun ve nâsın [insânların] eşyâsına (–eksik ölçüp tartarak–) densizlik etmeyin ve yeryüzünde müfsidlik ederek [ölçü ve tartıda eksiklik yaparak] fenâlık yapmayın! Allâh'ın helâlinden bıraktığı kâr sizin için daha hayrlıdır

9 Âyette, *gönderdik* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

eğer mü'min iseniz. *Maamâfih* [bununla berâber] ben sizin üzerinizde gözcü değilim".

87. "Yâ Şu'ayb!" dediler, "Atalarımızın taptıklarını terketmemizi veyâ mallarımızda dilediğimizi yapma(ma)mızı sana namazın [*salâtın:* dînin] mı[10] emrediyor? Her hâlde [doğrusu] sen çok uslu akıllısın!"

88-90. (Şu'ayb,) "Ey kavmim!" dedi, "Söyleyin bakayım, eğer ben Rabbimden bir beyyine [açık delîl] üzerinde bulunuyorsam ve O Kendisinden bana güzel bir rızk [nübüvvet-vahy] ihsân etmiş ise ne yapmalıyım? Ben size muhâlefet etmemle, sizi nehyettiğim şeylere kendim düşmek istemiyorum, ben sâde(ce) gücüm yettiği kadar ıslâh (etmek) istiyorum, muvaffakiyyetim de Allâh(ın hidâyet ve inâyeti) iledir, ben yalnız O'na (güvenip) dayandım ve ancak O'na yüz tutarım [yönelirim].

"Ey kavmim!" (diye sözüne devâm etti Şu'ayb,) "Bana karşı gelmeniz, sakın sizi Nûh kavminin veyâ Hûd kavminin veyâ Sâlih kavminin başlarına gelenler gibi bir musîbete giriftâr etmesin, Lût kavmi de sizden uzak değildir. (O hâlde) Rabbinize istiğfâr edin, sonra O'na tevbe ile rücû edin [dönün]! Şübhe yok ki Rabbim rahîm/[merhametli]dir, vedûddur [çok sevendir: çok sevenin sevdiğine yaptığı gibi çok lütf u ihsânda bulunandır]".

91. "Yâ Şu'ayb!" dediler, "Biz senin dediklerinin çoğunu iyi anlamıyoruz [tevhîdin zorunluluğu, eksik ölçüp tartmanın harâmlığı ve benzeri söylediklerinin bir çoğu bize saçma geliyor] ve her hâlde [doğrusu] biz seni içimizde pek zayıf buluyoruz, eğer taallukâtın/[akrabâların]dan (hürmet

10 Matbû nüshada, *namazın mı* yerine *namazını* şeklinde tashîhli dizilmiştir. (E.Ö)

ettiğimiz) beş-on kişi olmasa idi, mutlak(a) seni recmederdik [taşlayarak öldürürdük]. Senin bize karşı hiçbir ehemmiyetin yok".

92-93. (Şu'ayb,) "Ey kavmim!" dedi, "Benim taallukâtım [akrabâlarım] size Allâh'tan daha mı azîz [değerli/üstün/ulu] ki, O'nu arkanıza atıp unuttunuz?[11] Haberiniz olsun ki Rabbim bütün amellerinizi muhît/[kuşatmışltir.

"Ve ey kavmim! Bütün kuvvetinizle yapacağınızı yapın, ben vazîfemi yapıyorum, ileride bileceksiniz kimmiş o kendine (rezîl)-rüsvây edecek azâb gelecek ve kimmiş yalancı. Gözet(leyip bekley)in, ben de sizinle berâber gözet(leyip bekl)iyorum".

94-95. Vaktâ [ne zamân] ki (azâb) emrimiz geldi, Şu'ayb'ı ve maiyyetinde(ki/berâberindeki) îmân edenleri tarafımızdan bir rahmet [lütf u ihsân] ile kurtardık, o zulmedenleri ise sayha [gümbürtüyle gelen sarsıntı] yakaladı da diyârlarında çökekaldılar; sanki orada şenlik kurmamış/[hiç yaşamamışllardı.

Bak Semûd (kavminin) defolduğu gibi, Medyen (kavmi) de def [helâk] oldu gitti.

96-97. Celâlim hakkı için [andolsun ki], Mûsâ'yı da âyetlerimizle ve bir sultân-ı mübîn [apaçık bir delîl] ile gönderdik Fir'avn'a ve (ileri gelen) cem'iyyetine de, bunlar Fir'avn'ın emrine tâbi oldular. Fir'avn(ca) emr/i(ş) ise reşîd [doğruya götürücü] değildir.

98-99. (Fir'avn,) Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü kavminin önüne düşer, derken onları suya götürür gibi ateşe götürmüştür, o varılan da ne fenâ maslâktır [yerdir]! Hem burada arkalarından bir la'netle ta'kîb edildiler [dünyâda la'net/azâb

11 *Unuttunuz* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

peşlerini bırakmadı], hem Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü (de bırakmayacak); bu vurulan destek ne fenâ destektir [bu yapılan iâne ne kötü iânedir, yâni bu la'net ne kötü bir la'nettir veyâ bu bahşiş ne kötü bir bahşiştir, yâni Fir'avn'ın tebaası olmanın bahşişi olan bu la'net bahşişi]!

100-101. İşte bu, medeniyetlerin mühimm haberlerinden, sana onu kıssa olarak naklediyoruz. Onlardan (hâlâ ayakta) duran (da) var, biçil(ip yok edil)en (de) var. Biz onlara zulmetmedik, velâkin (onlar) kendilerine zulmettiler de, Allâh'ın berisinden taptıkları ma'bûdları, Rabbinin (azâb) emri geldiği vakit kendilerine hiçbir fayda vermedi ve hasâr/[ziyân]larını artırmaktan başka hiçbir şeye yaramadı.

102. Ve işte Rabbin, medeniyetleri zulmederlerken çarptığı [yakalayıp cezâlandırdığı] vakit böyle çarpar [yakalayıp cezâlandırır], çünkü O'nun muâhazesi [yakalaması/cezâsı-azâbı] çok elîm [acı], çok şiddetlidir.

103-104. Her hâlde [elbette] bunda Âhiret azâbından korkanlar için muhakkak bir ibret vardır. O öyle bir gündür ki, onun için insânlar toplanacak; hem (yine) o öyle bir gün ki, mutlak(a) görülecektir ve Biz onu ancak sayılı bir ecel [süre] için te'hir ediyoruz [erteliyoruz].

105. O (toplanma ve hesâb vakti) geleceği gün, hiçbir nefs tekellüm edemez [konuşamaz], ancak O'nun izniyle (olması) başka; artık (o gün insânların) kimi bedbaht [bahtsız], kimi mes'ûd [bahtiyâr].

106-107. İmdi, bedbaht olanlar ateştedirler, orada onlara öyle bir soluyuş ve hıçkırış vardır ki...
–Onlar orada, semâvât [gökler] ve arz [yer] durdukca

muhalled [sürekli] olacaklar, ancak Rabbinin dilediği müddet başka; çünkü Rabbin *fe'âlun limâ yurîd*'dir [irâde ettiğini/dilediğini yapandır].–

108. Ammâ, mes'ûd olanlar cennettedirler, –Rabbinin dilediği müddetten başka semâvât ve arz [gökler ve yer] durdukca onlar onda muhalled [sürekli] kalacaklar– bir atâ [ihsân] ki kesilmesi yok.

109. O hâlde sakın şu (şirk içindeki sapkı)nların ibâdet edişlerinden şübheye düşme, başka değil bundan evvel[12] atalarının ibâdet (ettikler)i gibi ibâdet ediyorlar. Biz de elbet kendilerine tamâmiyle nasîb/[hisse]lerini veririz.

110. Kasem [yemîn] olsun ki, Mûsâ'ya Kitâb'ı [levhaları/sayfaları] verdik de, onda ihtilâf edildi. Rabbinden bir kelime sebketmiş [süre takdîr edilmiş] olmasa idi, elbette aralarında hüküm verilmiş, (işleri) bit(iril)mişti ve her hâlde [doğrusu] onlar bu (Kur'â)ndan kuşkulu bir şekk [şübhe] içindedirler.

111. Ve hakîkat(en) her biri öyle kimselerdir ki, lâ-büdd [mutlaka] Rabbin kendilerine amellerini(n karşılığını) tamâmiyle ödeyecektir; çünkü O her ne yapıyorlarsa habîr/[haberdâr]dir.

112. Onun için (sen) emrolunduğun gibi doğruluk et; sen ve berâberinde tevbe eden(ler) de aşırı gitmeyin; çünkü O her ne yaparsanız basîrdir [görendir/âşinâdır].

113. Ve (küfrederek ve şirk koşarak) zulmedenlere meyletmeyin; ki (yoksa) size (de gelecek hayâtta) ateş dokunur –ve Allâh'tan başka velî/[dost-hâmî]leriniz de yoktur– sonra kurtulamazsınız.

---

12 Meâl'de atlanan *min-qablü* lafzına karşılık, *bundan evvel* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

114. Hem namaz kıl; gündüzün taraflarından ikisinde ve gecenin gündüze yakın sâ'atlerinde; çünkü hasenât [iyilikler], seyyiâtı [kötülükleri] giderir. Bu, idrâki olanlara bir öğüttür [şu (yâni, "emrolunduğun gibi dosdoğru ol" sözünden buraya kadarki sözler), zâkirler/hatırlayanlar-öğüt alanlar için bir zikrdir/hatırlatmadır-öğüttür].

115. Ve (hem de) sabret, zîrâ Allâh muhsinlerin [güzel hareket edenlerin] ecrini [mükâfâtını] zâyi etmez.

116. Şimdi, (keşke) sizden evvelki karn/[toplum]lardan bakiyye [iyilik ve fazîlet] sâhibleri (bulunsaydı da, insânları) yeryüzünde (küfr ve isyân etmek sûretiyle) fesâd (çıkarmak)dan nehyeder olsalardı, lâkin onlardan necâta [kurtuluşa] erdirdiğimiz pek az kimselerden başka (fesâddan nehyeden) yok. O (küfür ve isyân ile) zulmetmekte bulunanlar ise, (içinde) şımartıldıkları refâhın ardına düştüler ve hep (günâha batan) mücrim [suçlu] oldular.

117-119. Rabbin de o memleketleri, ahâlîsi muslih/[ıslâh olan ve ıslâh eden kimse]ler iken zulm ile helâk edecek değildi ya! Hem Rabbin dileseydi elbet bütün o nâsı [insânları] bir tek ümmet yapardı, hâlbuki ihtilâf edip duracaklardır, ancak Rabbinin rahmetiyle yarlığadığı [lütf u ihsânda bulunduğu/koruduğu] kimseler müstesnâ [hâriç]!

Ve onun içindir ki onları halketti [yarattı] ve (böylece) Rabbinin şu kelimesi tamâm oldu [azâb sözü/hükmütehdîdi gerçekleşti]: "Ahdim olsun cehennemi cinnlerden ve insânlardan [tanınan-tanınmayan/gelmiş-geçmiş tüm kâfir insânlardan veyâ küfrde önder olanlar ile onlara itâ'at eden kâfir insânlardan] tamâmen dolduracağım".

120. Peygamberlerin haberlerinden kalbini kendisiyle[13] tesbît edeceğimiz [güçlendireceğimiz/sağlamlaştıracağımız] (şeylerin) her türlüsünü sana kıssa olarak anlatıyoruz. Bu sûrede de sana hakk ve mü'minlere bir mev'ize [öğüt] ve tezkîr [hatırlatma] geldi.

121-122. Îmân etmeyenlere de de ki: "Siz yerinizde sayarak yapacağınızı yapın, her hâlde [elbette] biz çalışıyoruz ve (olacakları) gözet(leyip bekley)in, her hâlde [şübhesiz] biz gözet(leyip bekl)iyoruz".

123. Bununla berâber, göklerin (ve) yerin ğaybı Allâh'ındır [ğayb olan azâbın ne zamân ineceğine ve yerin ğaybına dâir ilm Allâh'a âiddir], emrin [işin] de hepsi O'na ircâ olunur [döndürülür].
(O hâlde) yalnız O'na ibâdet et ve O'na tevekkül kıl [güvenip dayan]! Rabbin ne yaptığınızdan ve (ne) yapacağınızdan ğâfil değil.

---

13 Meâl'de atlanan *bihî* zamîrine karşılık, *kendisiyle* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

12. YÛSUF SÛRESİ

MEKKÎ, 111 ÂYET

§

Yûsuf sûresi, Mekke döneminin sonlarında, yâni Kureyş'in Resûlullâh'ı (s.a) habsetme, sürme ve öldürme plânları yaptığı bir devrede nâzil olmuştur. Yûsuf kıssası Kur'ân'da, Allâh'ın insân hayâtı üzerindeki nüfûz edilemez yönlendirmesinin bir ifâdesi, bir sergilenmesi olarak işlenmekte ve böylece, bir yandan Kureyş'e –tıpkı Yûsuf'un (a.s) karşısında olanlar gibi– kaybedecekleri uyarısı yapılırken, diğer yandan da –Yûsuf gibi başarıya ereceği müjdelenerek– Resûl-i Kerîm teselli edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. *Elif-Lâm-Râ.*
Bunlar işte, âyetleridir sana o mübîn [apaçık veyâ apaçık beyân edilmiş] Kitâb'ın. Biz onu bir kur'ân [okunacak bir hitâbe] olmak üzere Arabî [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a hâss] olarak indirdik, gerek ki akıl erdiresiniz.

3. Sana bu Kur'ân'ı vahyetmemizle Biz bir kıssa anlatıyoruz, ki ahsenu'l-kasas [kıssaların en güzeli]! Senin ise doğrusu bundan [bu sûrenin veyâ Kur'ân'ın indirilmesinden] evvel hiç haberin yoktu.

4. Bir vakit Yûsuf babasına, "Ey[1] babacığım!" dedi, "Ben rü'-

---

1 Meâl'de atlanan nidâ *yâ*sına karşılık, *ey* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

yâda onbir yıldızla, güneşi ve kameri [ay'ı] gördüm, gördüm onları ki bana secde ediyor/[boyun eğiyor]lar".

5-6. (Ya'kûb,) "Ey[2] yavrum!" dedi, "Rü'yânı birâder/[kardeş]lerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar; çünkü şeytân, insâna belli (ve açık) bir düşmândır. Ve işte öyle (düşünde gördüğün gibi) Rabbin seni seçecek ve sana ehâdisin te'vîlinden [düşte görülen hâdiselerin varıp dayanacağı netîceye, hâdiselerin içyüzüne, hâdiselerin dış dünyâda nasıl gerçekleşeceğine dâir] ilmler[3] öğretecek, hem sana, hem Âl-i Ya'kûb'a ni'metini –bundan evvel ataların İbrâhîm ve İshâk'a tamâmladığı gibi– tamâmlayacak. Şübhe yok ki Rabbin alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.

7. Şânım hakkı için, Yûsuf ve birâder/[kardeş]lerinde, soranlara ibret olacak âyet/[işâret-alâmet]ler oldu.

8. Zîrâ (bir vakit) dediler ki: "Her hâlde [şübhesiz] Yûsuf ve (ana-baba-bir) birâderi [kardeşi] babamıza bizden daha sevgili, biz ise (daha) mutaassıb [birbirine bağlı ve destek veren] bir kuvvetiz. Doğrusu babamız (–onları bizden üstün tutmakla–) belli ki yanılıyor".

9. (İçlerinden biri,) "Yûsuf'u öldürün yâhûd o'nu[4] (uzak-ıssız) bir yere atın ki, babanızın yüzü [sevgisi-ilgisi] size kalsın ve ondan sonra salâhlı [işleri yoluna girmiş/babanız yanında işiniz ve durumunuz düzelmiş] bir kavm olasınız" (dedi).

---

2 Meâl'de atlanan nidâ *yâ*'sına karşılık, *ey* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

3 Âyette, *ilmler* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

4 Meâl'de karşılığı verilmeyen *hu* zamîrine karşılık, *o'nu* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

10. İçlerinden bir söz sâhibi (de), "Yûsuf'u" dedi, "öldürmeyin de bir kuyu [o/ma'lûm kuyunun] dibinde bırakın ki kâfilenin biri o'nu lekît [buluntu] olarak alsın. Eğer yapacaksanız böyle yapın!"

11-12. (Sonra, planlarını uygulamak üzere babaları Ya'kûb'un yanına) vardılar, "Ey bizim pederimiz!" dediler, "Sen niye bize Yûsuf'u inan(ıp güven)mıyorsun? Cidden biz o'nun için ricâcıyız[5] [biz o'nun kesinlikle iyiliğini istiyoruz]. Yarın o'nu[6] bizimle berâber gönder, gezsin-oynasın, şübhesiz biz o'nu (kollayıp) gözetiriz".

13. (Ya'kûb,) "Beni" dedi, "o'nu götürmeniz her hâlde [doğrusu] mahzûn eder ve korkarım ki o'nu kurt yer de, o'ndan[7] haberiniz olmaz".

14. "Vallâhi" dediler, "biz mutaassıb [birbirine bağlı ve destek veren] bir kuvvet iken o'nu kurt yerse, biz o hâlde çok hüsrân çekeriz (veyâ âciz kimseleriz demektir)".

15. Bunun üzerine, vaktâ [ne zamân] ki (babalarından izin alıp) o'nu götürdüler ve kuyunun dibine koymaya karâr verdiler, Biz de o'na şöyle vahyettik: "Kasem [yemîn] olsun ki sen onlara hiç farkında değillerken bu işlerini haber vereceksin".

16-18. (Nihâyet verdikleri karârı tatbîk ederek Yûsuf'u kuyunun

---

5 Meâl'de, *Cidden biz o'nun için ricâcıyız* diye çevirilen *innâ lehu le-nâsihûn* ibâresine, *Doğrusu biz, hakîkaten o'nun iyiliğini/hayrını istiyoruz* yâhûd *Doğrusu biz o'nun için hakîkaten/kesinlikle hayrbâhız* şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

6 Meâl'de karşılığı verilmeyen *hu* zamîrine karşılık, *o'nu* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

7 Meâl'de karşılığı verilmeyen *'anhu* zamîrine karşılık, *o'ndan* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

dibine) bıraktılar[8] ve yatsıleyin ağlayarak babalarına geldiler dediler (ki): "Ey pederimiz [babamız]! Biz gittik, yarış ediyorduk, Yûsuf'u eşyâmızın yanında bırakmıştık; bir de baktık ki o'nu kurt yemiş. Şimdi biz doğru da söylesek, sen bize inanmazsın".

–Bir de gömleğinin üzerinde, (sürdükleri) yalan [sahte] bir kan getir(ip göster)diler.–

(Ya'kûb,) "Yok" dedi, "nefsleriniz sizi aldatmış, (kötü) bir işe sevketmiş. Artık (bana düşen) bir sabr-ı cemîl [güzel bir sabr]; ve Allâh'tır ancak yardımına sığınılacak söylediklerinize karşı".

19. Öteden bir kâfile gelmiş, sucularını (kuyuya) göndermişlerdi, (sucu) vardı, kovasını saldı, "Â!.. Müjde, bu bir ğulâm [çocuk]" dedi.

Ve tuttular o'nu ticâret [satmak] için gizlediler. Allâh ise biliyordu (onların) ne yapacaklar(ını).

20. Değersiz bir bahâ ile o'nu birkaç dirheme sattılar, hakkında rağbet/[istek]siz bulunuyorlardı.

21. Mısr'dan o'nu [Yûsuf'u] satın alan (kişi/azîz) ise, haremine [karısına] dedi ki: "Buna güzel bak! Umulur ki bize faydası olacaktır yâhûd o'nu[9] evlâd ediniriz".

Bu sûretle Yûsuf'u orada yerleştirdik, hem de o'na hâdisâtın meâli/[te'vîl]ni [rü'yâda görülen olayların iç-yüzünü, varıp dayanacağı âkıbeti/nasıl gerçekleşeceğini] istihrâca [çıkarmaya] dâir ilmler öğretelim diye. Öyle ya Allâh emri/[işi]ne gâlibdir; (hiçbir şey O'nu âciz bırakamaz,) velâkin insânların ekserisi [çokları] bilmezler.

---

8 *Bıraktılar* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

9 Meâl'de gösterilmeyen *hû* zamîrine karşılık, *o'nu* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

22. Vaktâ [ne zamân] ki (Yûsuf vücûd ve kuvvetce) kıvâmına erdi, Biz o'na bir hüküm ve bir ilm bahşettik; ve işte Biz muhsin/[güzel hareket eden]lere böyle karşılık veririz.

23. Derken (Yûsuf'un) hânesinde [evinde] bulunduğu hanım [azîz'in karısı], bunun [Yûsuf'un] nefsinden kâm almak istedi ve kapıları kilitledi, "Haydi seninim" dedi.
(Fakat) o, "Allâh'a sığınırım" dedi, "doğrusu o benim efendim (olan azîz) bana güzel baktı. Hakîkat bu ki, zâlimler felâh bulmaz [iflâh olmaz/kurtuluşa eremez]".

24. –(Azîz'in) hanım(ı) cidden o'na niyeti kurmuştu, o da ona kurmuş-gitmişti; ammâ Rabbinin burhânını görmese idi [Yûsuf'un da kadına meyletmemesi için –Rabbinin burhânını görmesi dışında– hiçbir sebeb yoktu; Yûsuf, Rabbinin burhânını öteden beri her dâim görmekte olduğundan kadının talebini tereddüdsüz reddetti]; o'ndan fenâlığı ve fuhşu ber-taraf edelim için öyle oldu. Hakîkat(en) o Bizim ihlâsa mazhâr edilmiş hâss kullarımızdandır.–

25. (Yûsuf kadından kurtulmak, kadın da o'nu yakalamak istedi, böylece) ikisi bir kapıya koştular. Hanım, o'nun gömleğini (çekti, gömleği) arkasından yırt(ıl)dı. Kapının yanında hanımın beyine rastgeldiler.
Hanım (hemen atılarak), "Senin" dedi, "ehline [karına] fenâlık yapmak [tecâvüz etmek] isteyenin cezâsı, zindâna konulmaktan veyâ elîm [çok acı] bir azâbdan başka nedir?!"

26-27. Yûsuf,[10] "O kendisi" dedi, "benim nefsimden kâm almak istedi".

10 Âyette, *Yûsuf* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

Hanımın akrabâsından bir şâhid [orada hazır bulunan biri] de şöyle şehâdet etti: "Eğer (Yûsuf'un) gömleği önden yırtılmış ise, hanım doğru söylemiş, bu yalancılardandır. Yok eğer gömleği arkadan yırtılmış ise, o yalan söylemiş ve bu sâdık/[doğru]lardandır".

28-29. Vaktâ [ne zamân] ki (kadının kocası/azîz, o'nun [Yûsuf'un]) gömleğini gördü; arkasından yırtılmış, "Anlaşıldı" dedi, "o, siz kadınların keydi/[hîle ve düzeni]nizden (başka birşey değil). Her hâlde [doğrusu] sizin keydiniz [düzeniniz] çok büyük. Yûsuf! Sakın sen bundan (kimseye) bahsetme! Sen de kadın, günâhına istiğfâr et, cidden sen büyük günâhkârlardan oldun".

30. Şehirde birtakım kadınlar da, "Azîz'in karısı" dediler, "delikanlısının [kölesinin/uşağının] nefsinden murâd (almak) istiyormuş, o'na aşkından yüreğinin zarı çatlamış, karı besbelli çıldırmış".

31. Vaktâ [ne zamân] ki (azîz'in karısı) bunların gizliden-gizliye dedi-kodularını işitti, onlara da'vetci gönderdi ve onlar için dayalı-döşeli bir sofra hazırladı ve (geldiklerinde) her birine bir bıçak verdi, beriden de (Yûsuf'a), "Çık karşılarına!" dedi.
Hepsi o'nu görür-görmez (gözlerinde) çok büyüttüler, kendilerinin ellerini doğradılar ve, "Hâşâ!" dediler, "Allâh için bu bir beşer değil, mahzâ [sırf] bir melek-i kerîm [güzel/yakışıklı bir melek]".

32. (Azîz'in karısı,) "İşte" dedi, "bu gördüğünüz, hakkında beni levmettiğiniz [ayıbladığınız] (kişidir). Yemîn ederim ki, ben bunun nefsinden murâd (almak) istedim de, o, fikr-i ismetle [nâmûskârlık fikriyle] imtinâ etti [kaçındı]. Yine yemîn ederim (ki), eğer emrimi (yerine getirip dediğimi)

yapmazsa, mutlak (ve) muhakkak zindâna atılacak ve mutlak (ve) muhakkak zelîllerden olacak".

33. (Yûsuf,) "Yâ Rabbi!" dedi, "Zindân bana, bu (kadı)nların beni[11] da'vet ettikleri fiilden daha sevimli ve eğer Sen benden bu kadınların tuzaklarını ber-taraf etmezsen, ben onların sevdâsına düşerim ve câhillerden [nefsine/şehvetine mağlûb olanlardan] olurum".

34. Bunun üzerine Rabbi (o'nun) du'âsını kabûl buyurdu da, o'ndan [Yûsuf'tan], o (kadı)nların tuzaklarını ber-taraf etti. Hakîkat(en) O öyle semî [(du'âları) işiten/kabûl eden], öyle alîm/[bilen]dir.

35. Sonra, bu kadar âyâtı [Yûsuf'un suçsuz olduğunu gösteren delîlleri/alâmetleri] gördükleri hâlde, o adamlara şu re'y [fikir/görüş] galebe etti: Behemehal [n'olursa olsun] o'nu bir müddet zindâna atsınlar.

36. (Böylece Yûsuf'u zindâna attılar,) o'nunla berâber zindâna iki delikanlı daha girdi. (Onlardan) birisi, "Ben" dedi, "rü'yâda[12] [düşte] kendimi görüyorum ki, şarâb(lık üzüm) sıkıyorum".
Diğeri de, "Ben" dedi, "rü'yâda[12] [düşte] kendimi görüyorum ki, başımın üstünde bir ekmek götürüyorum, ondan kuşlar yiyor".
(Sonra da,) "Bize bunun [düşte gördüğümüz hâdiselerin] ta'bîrini [*te'vîlini:* nasıl gerçekleşeceğini] haber ver, çünkü biz seni muhsin/[güzel hareket eden]lerden görüyoruz" (dediler).

---

11 Âyette karşılığı bulunduğu hâlde, Meâl'de atlanan ***beni*** kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

12 Âyette, *rü'yâda* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

37-41. (Yûsuf) dedi ki: "(Rü'yâda) size merzûk olacağınız [rızklanacağınız] bir taam [yemek/yiyecek] gelecek (olsa), her hâlde [şübhesiz] o (rü'yâdaki hâdise vukûa) gelmezden evvel ben size bunun ta'bîrini [*te'vîlini:* nasıl gerçekleşeceğini] haber vermiş bulunurum. Bu bana Rabbimin ta'lîm buyurduk/[öğrettik]larındandır; çünkü ben, Allâh'a (şirk koşan, O'nun birliğine) inanmayan ve hep Âhiret'i inkâr edenlerden ibâret bulunan bir kavmin milletini [yolunu-dînini] bıraktım ve atalarım İbrâhîm ve İshâk ve Ya'kûb'un milletine [yoluna-dînine] ittibâ ettim [tâbi oldum]. Bizim Allâh'a hiçbir şey(i) şerîk [ortak] koşmamız olamaz. Bu (tevhîd) bize ve insânlara Allâh'ın bir fazlı/[lütf u ihsânı]dır, velâkin insânların ekserisi [çoğu/çokları] şükretmezler.

"Ey benim zindân arkadaşlarım! Müteferrik [farklı farklı] birçok ilâh/[rabb]lar mı hayrlıdır, yoksa hepsine gâlib (ve) kahhâr olan bir Allâh mı?! Sizin O'ndan başka taptıklarınız [O'nun berisinden ibâdet ettikleriniz], (ilâhî hiçbir nitelik/vasıf taşımayan) birtakım kuru [boş] isimlerden ibârettir, ki onları siz ve atalarınız takmışınızdır, yoksa Allâh onlar (hakkınd)a öyle bir saltanat [sultân/hüccet] indirmemiştir. Hüküm ancak Allâh'ındır: O size, Kendisinden başkasına tapmamanızı emretti. Doğru ve sâbit dîn budur, velâkin nâsın [insânların] ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler.

"Ey benim zindân arkadaşlarım! Gelelim rü'yânıza:[13] Biriniz efendisine [*rabbine:* efendisi olan hükümdâra] yine şarâb sunacak; diğeri de asılacak, kuşlar başından yiyecek. İşte fetvâsını istediğiniz emir [iş] hallolundu [böyle hükme bağlandı]".

13 *Gelelim rü'yânıza* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

42. Bir de (Yûsuf), bunlardan, kurtulacağını zannettiğine, "Efendinin [*rabbinin:* efendin olan hükümdârın] yanın(a vardığın)da beni(m durumumu: suçsuz yere zindânda tutulduğumu) an(lat)!" dedi.
(Fakat) ona da şeytân, (Yûsuf'un durumunu) efendisine an(lat)mayı unutturdu da, (Yûsuf) senelerce zindânda kaldı.

43. Bir gün melik [hükümdâr], "Ben" dedi, "rü'yâda[14] görüyorum ki, 7 semiz inek, bunları 7 arık [zayıf] (inek) yiyor ve 7 yeşil başakla diğer 7 de kuru. Ey (ileri gelen) efendiler! Siz rü'yâ ta'bîr ediyorsanız, bana rü'yâmı halledin!"

44. Dediler ki: "(Senin) rü'yâ dediğin edğâsu ahlâm/demet demet hayâlâttır [hayâllerden ibârettir], biz ise hayâlâtın te'vîlini [nasıl gerçekleşeceğini] bilmiyoruz".

45. (Yûsuf'la birlikte zindânda bulunan) o ikisinden kurtulmuş olan da –nice zamândan sonra– (bu vesîleyle Yûsuf'u) hatırladı da dedi ki: "Ben size onun te'vîlini [nasıl gerçekleşeceğini] (öğrenir) haber veririm, hemen beni (zindâna) gönderin!"

46. (Böylece izin alıp hemen zindâna koştu ve,) "Yûsuf! Ey sıddîk [özü-sözü dosdoğru]!" (dedi,) "Bize şunu hallet: '7 semiz inek, bunları 7 arık [zayıf] (inek) yiyor ve 7 yeşil başakla diğer 7 de kuru'. Ümîd ederim ki o nâsa [insânlara] cevâb ile dönerim, gerektir ki (kıymet ve) kadrini bilirler".

47-49. (Yûsuf şöyle) dedi: "7 sene ber-mu'tâd [her zamânki gibi/âdet-i'tiyâd üzere] ekeceksiniz, biçtiklerinizi başağında bırakınız, biraz yiyeceğinizden maada [başka]; (çünkü bu

14 Âyette, *rü'yâda* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

7 yıl sürecek bolluktan) sonra onun arkasından 7 kurak sene gelecek, önce(den) biriktirdiklerinizi yeyip götürecek, biraz saklayacağınızdan maada [başka], sonra onun arkasından (öyle) bir yıl gelecek ki halk onda sıkıntıdan kurtulacak, (bol bol) sıkıp sağacak".

50. Bunu duyan melik [hükümdâr] de, "Getirin bana o'nu!" dedi.
Bunun üzerine o'na gönderilen âdem (yanına) gelince, (Yûsuf zindândan çıkmayı reddederek,) "Haydi efendine [*rabbine*: efendin olan hükümdâra] dön de sor ona: 'O ellerini doğrayan kadınların maksadları neymiş?' (Önce bu mes'eleyi halletsin; ma'sûmiyetim açığa çıksın.) Şübhe yok ki Rabbim onların hîlelerine alîm/[vâkıf]dir" dedi.

51. (Bunun üzerine) melik [hükümdâr] (çağırttığı) o kadınlara, "Derdiniz ne idi ki o vakit Yûsuf'un nefsin/[kendisin]den murâd almaya kalktınız?" dedi.
(O kadınlar,) "Hâşâ!" dediler, "Allâh için biz o'nun aleyhinde bir fenâlık bilmiyoruz".
Azîz'in karısı (da), "Şimdi" dedi, "hakk tezâhür etti [açığa çıktı]. Onun nefsinden ben kâm almak istedim, o ise şekksiz-şübhesiz sâdık/[doğru]lardandır".

52. (Azîzin karısı konuşmasına şöyle devâm etti:) "Bu işte(ki suçumu i'tirâf edip mes'elenin hakîkatini anlatmam) şunun için ki, bilsin (Yûsuf); hakîkaten ben o'na ğıyâbında hıyânet etmedim ve hakîkaten Allâh hâinlerin hîlesini muvaffakiyyete erdirmez".

53. (Nihâyet, azîz'in karısı sözlerini şöyle bağladı: "Yûsuf'un ğıyâbında bu i'tirâfı yapmakla) nefsi/[kendi]mi (hıyânetten büsbütün) tebrie [tenzîh] de etmiyorum; çünkü (daha önce o çirkin sözleri söyledim, o çirkin işleri yaptım;

hakîkaten) nefs [beşer tabî'atı/şeytânî dürtüler] cidden emmâredir/fenâyı emreder, meğer ki Rabbim rahmetiyle yarlığaya [rahmet/lütf u ihsân ede]; çünkü Rabbim ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır]".

54. (Bütün bunlardan sonra) melik [hükümdâr] de (şöyle) dedi: "(Şimdi) getirin bana o'nu kendime tahsîs ed(ip özel danışman edin)eyim".
Bunun üzerine, vaktâ [ne zamân] ki (Yûsuf zindândan getirildi, hükümdâr) o'nunla konuştu(ktan sonra) dedi *(ki): "Sen bugün nezdimiz/[yanımız]*de cidden (yüksek) bir mevkî sâhibisin, emîn (ve güvenilir bir kimse)sin".

55. (Yûsuf da hükümdâra şöyle) dedi: "Beni arz [Mısr] hazîneleri üzerine me'mûr et, çünkü ben (hakk ve emânetleri) iyi korur, (yönetmesini) iyi bilirim".

56-57. Ve işte bu sûretle Yûsuf'u o arzda [Mısr'da] temkîn ettik [yerleştirdik], neresinde isterse makâm tutuyordu.
Biz rahmetimizi dilediğimize nasîb ederiz ve muhsin/[güzel hareket eden]lerin ecrini [mükâfâtını] (dünyâda da) zâyi etmeyiz; ve elbette Âhiret ecri daha hayrlı, fakat îmân edip takvâ yolunu tutanlar [günâhtan-isyândan korunanlar] için.

58. (Günlerden) bir (gün) de Yûsuf'un birâder/[kardeş]leri çıkageldiler, geldiler (o'nun) yanına girdiler. (Yûsuf) derhal onları tanıdı, onlar ise o'nu tanımıyorlardı.

59-60. Ve vaktâ [ne zamân] ki (Yûsuf) onları bütün hazırlıklarıyla techîz etti [donattı], (sonra şöyle) dedi: "(Bir dahaki gelişinizde) bana sizin babanızdan olan (o bahsettiğiniz baba-)bir kardeşi(nizi de) getirin! Görüyorsunuz (y)a, ben ölçeği tam ölçüyorum ve ben misâfir-perverlerin en hayr-

lısıyım. Eğer onu bana getirmezseniz, artık benim yanımda size (bir) kile (dahî zahîre) yok ve (o vakit) bana yaklaşmayın (bile)!"

61. Dediler (ki): "Her hâlde [mutlaka] onun için babasından irâdesi/[izni]ni almaya çalışırız ve (bunu) her hâlde [muhakkak] yaparız".

62. (Yûsuf) uşaklarına da (şöyle) dedi: "Sermâyelerini yüklerinin içine koyuverin, belki âilelerine avdet/[döndük]lerinde onu[15] anlarlar, belki yine gelirler".

63. Bu sûretle vaktâ [ne zamân] ki babalarına döndüler, "Ey pederimiz [babamız]!" dediler, "Bizden ölçek menedildi. Bu kere kardeşimizi bizimle berâber gönder ki, ölçüp alalım ve her hâlde [mutlaka] biz onu (korur) muhâfaza ederiz".

64. (Ya'kûb) dedi (ki): "Hiç ben onu size inanır [güvenir] mıyım; meğer ki bundan evvel kardeşini inandığım [güvendiğim] gibi ola! En hayrlı hıfzedecek [koruyacak] de Allâh'tır ve O erhamu'r-râhimîndir [merhametliler merhametlisidir]".

65. Derken metâ/[yük ve eşyâ]larını açtıklarında, sermâyelerini kendilerine iâde edilmiş buldular, "Ey pederimiz!" dediler, "Daha ne isteriz, işte sermâyemiz de bize iâde edilmiş. (Eğer Bünyamin'i de bizimle gönderirsen, bu sermâye ile) yine âilemize erzak getiririz, kardeşimizi de (koruyup) muhâfaza ederiz, hem bir deve yükü fazla alırız, ki bu (getirdiğimiz) az birşey (veyâ şu [bir deve yükü daha almak], yesîr/kolay bir ölçektir: işten bile değildir)".

---

15 Meâl'de gösterilmeyen zamîre karşılık, *onu* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

66. (Ya'kûb) dedi (ki): "İhtimâli yok, onu sizinle berâber (Mısr'a) göndermem, tâ ki bana, hepiniz ihâta edilmedikce [helâkınızla sonuçlanacak bir tehlike ile kuşatılıp da helâk olmadıkca] onu behemehal [mutlaka] getireceğinize dâir Allâh'tan bir mîsâk [kuvvetli bir taahhüd] veresiniz".
Vaktâ [ne zamân] ki o'na[16] mîsâklarını [kuvvetli taahhüd] verdiler. (Bunun üzerine) dedi ki: "Allâh söylediklerimize karşı vekîl".

67. (Ardından da Ya'kûb, oğullarına nasîhat ederek,) "Ey yavrularım!" dedi, "(Mısr'a hepiniz) bir kapıdan girmeyin de ayrı ayrı kapılardan girin; maamâfih [bununla berâber] ne yapsam, sizden, hiçbir şeyde Allâh'ın takdîrini defedemem; hüküm ancak Allâh'ındır. Ben O'na tevekkül kıldım [güvenip dayandım] ve hep O'na tevekkül etmelidir onun için bütün mütevekkiller".

68. Vaktâ [ne zamân] ki babalarının emrettiği (gibi, Mısr'a ayrı) yer(ler)den girdiler, (fakat) o(nların ayrı kapılardan girmeleri) onlardan Allâh'ın takdîrinden hiçbir şeyi defetmiyordu, ancak Ya'kûb'un nefsindeki bir hâceti kazâ etmişti [Ya'kûb sâdece düşündüğü bir tedbîri tavsiye etmişti]. Şübhe yok ki o muhakkak bir ilm sâhibi (olup tedbîrin takdîre mâni olamayacağını biliyor) idi; çünkü Biz kendisine ta'lîm etmiş/[öğretmiş]tik, velâkin nâsın [insânların] ekserisi bilmezler.

69. Vaktâ [ne zamân] ki Yûsuf'un yanına girdiler, (Yûsuf, ana-baba-bir) kardeşi (Bünyamî)ni kendine aldı ve, "Ben" dedi, "ben, haberin olsun senin kardeşinim. Sakın (ağabey-

16 Meâl'de gösterilmeyen *bu* zamîrine karşılık, *o'na* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

lerinin yaptıklarına ve adamlarımın) yapacaklarına göcürgen/[gücen]me!"

70. Sonra onları bütün hazırlıklarıyla teçhiz ettiği [donattığı] vakit (hükümdârın) su kabını kardeşi (Bünyami)nin yükü içine koydu, sonra da bir münâdi [tellal] (şöyle) bağırdı: "Ey kârbân [kâfile]! Siz her hâlde hırsızlık etmişsiniz".

71. (Yûsuf'un kardeşleri,) bunlara döndüler de dediler (ki): "Ne arıyorsunuz?"

72. "Melik'in [hükümdârın]" dediler, "suvaı/[su tası]nı arıyoruz".
(Tellal da,) "Onu getirene bir deve yükü bahşiş var ve ben ona kefîlim" (diye ekledi).

73. "Tallâhi [Allâh'a andolsun]" dediler, "size muhakkak ma'lûmdur ki biz arz/[Mısr]da (ma'siyet işleyip) fesâd çıkarmak için gelmedik, hırsız da değiliz".

74. "Şimdi" dediler, "yalancı çıkarsanız (sizde hırsızlığın) cezâsı ne?"

75. "Cezâsı" dediler, "kimin yükünde çıkarsa, işte o (kişi, hırsızlığının) cezâsı (olarak özgürlüğünü kaybeder). Biz zâlimlere böyle cezâ veririz".

76. Bunun üzerine (Yûsuf, aramaya), kardeşi (Bünyami)nin kabından [yükünden] evvel onların kablarından başladı, sonra onu kardeşi (Bünyami)nin kabından çıkardı.
İşte Yûsuf için böyle bir tedbîr yaptık; melik'in [hükümdârın] dîninde (cezâ kânûnunda) kardeşini almasına çâre yoktu, lâkin Allâh'ın dilemesi başka. Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz ve her ilm sâhibinin fevkin/[üstün]de bir alîm vardır.

77. (Yûsuf'un baba-bir ağabeyleri,) "Eğer" dediler, "o çalmış bulunuyorsa, bundan evvel (ana-baba-)bir kardeşi [Yûsuf] de çalmıştı".
–O vakit Yûsuf bunu içine attı ve onlara belli etmedi. (Fakat içinden,) "Siz" dedi, "fenâ bir mevkîde/[durumda]siniz ve Allâh pekâlâ biliyor ne isnâd ediyorsunuz".–

78. (Ardından da,) "Ey şânlı[17] azîz!" dediler, "Emîn ol ki, bunun büyük bir ihtiyâr pederi var; onun için yerine birimizi al, çünkü biz seni muhsin/[güzel hareket eden]lerden görüyoruz".

79. (Yûsuf,) "Allâh saklasın" dedi, "metâ/[eşyâ]mızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını tut(up alıkoy)mamızdan. Çünkü biz o takdîrde zulmetmiş oluruz".

80-82. Vaktâ [ne zamân] ki o'ndan [Yûsuf'un Bünyâmin'i vereceğinden veyâ Yûsûf'tan Bünyâmin'i alacaklarından] ümîdi kestiler, fısıldayarak (bir kenâra) çekildiler. Büyükleri [kardeşlerin re'y ve görüşce ileri olanı] dedi ki: "Babanızın aleyhinizde Allâh'tan mîsâk [kuvvetli taahhüd] almış olduğunu, bundan evvel de Yûsuf hakkında ettiğiniz kusûru bilmiyor musunuz?! Artık ben buradan ayrılmam, tâ babam bana izin verinceye veyâ Allâh hakkımda bir hüküm ta'yîn edinceye kadar; ki O, hayru'l-hâkimîn'dir [en hayrlı hükmü verendir]. Siz dönün babanıza da deyin ki": "Ey bizim babamız! İnan (ki) oğlun hırsızlık etti. Biz ancak bildiğimize şehâdet ediyoruz, yoksa ğaybın hâfızları [muhâfızları-bekcileri] değiliz. (Eğer bize inanmıyorsan) hem bulunduğumuz şehr(in sâkinlerin)e sor, hem içinde geldiğimiz kârbâna [kervana/kervandakilere] ve emîn ol ki, biz cidden doğru söylüyoruz".

17 Âyette, *şânlı* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

83. (Ve babalarının yanına dönüp olup biteni kardeşlerinin söylediği gibi aktardıklarında Ya'kûb,) "Yok" dedi, "size nefsiniz bir emir tesvil etmiş [bu işi güzel gösterip sizi aldatmış], artık (bana düşen) bir sabr-ı cemîl [güzel bir sabr]. Yakındır ki, Allâh bana hepsini bir getire. Hakîkat bu (ki), alîm [her şeyi bilen] O, hakîm [her işi hikmet olan] O".

84. Ve onlardan yüzünü çevirdi de, *Yâ esefâ 'alâ Yûsuf* [ey Yûsuf'un yâdigârı şiddetli hüzün] dedi ve hüzünden gözlerine ak düştü [*gözleri beyazlaştı:* gözleri doldu/gözleri yaşardı], artık o[18] yutkunuyor, yutkunuyordu.

85. (Oğulları,) "Tallâhi [Allâh'a andolsun]" dediler, "hâlâ Yûsuf'u anıp duruyorsun, nihâyet ğamm/[keder]dan eriyeceksin veyâ helâk olanlara karışacaksın".

86-87. "Ben" dedi, "dolgunluğumu/hüznümü ancak Allâh'a şikâyet ederim ve (Yûsuf'un rü'yâsının tahakkuk edeceğine dâir) Allâh'tan sizin bilemeyeceğiniz şeyler bilirim. Ey oğullarım! Haydi gidiniz de Yûsuf'la kardeşinden bir tahassüste bulununuz [haber almak için dikkatlice araştırın] ve Allâh'ın ravhın/[rahmet ve lütfun]dan (yana) ye'se [ümîdsizliğe] düşmeyiniz; çünkü Allâh'ın ravhından ye'se düşen(ler) ancak kâfirler gürûhudur".

88. Bunun üzerine (yola çıkıp Mısr'a vardılar), vaktâ [ne zamân] ki (Yûsuf'un) huzûruna girdiler (ve), "Ey şânlı[19] azîz!" dediler, "Bize ve ıyâlimize zarûret messetti [biz ve âilemiz darlık ve sıkıntıya düştük], pek ehemmiyetsiz bir sermâye ile de geldik, (ama) yine (de sen) bize tam öl-

---

18 Meâl'de gösterilmeyen *huve* zamîrine karşılık, *o* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

19 Âyette, *şânlı* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

çü ver ve bize tasadduk buyur [lütufta bulun], çünkü Allâh tasadduk edenlere mükâfâtını verir".

89. (Yûsuf,) "Siz" dedi, "biliyor musunuz, câhilliğinizde [hoyratca davrandığınız vakit] Yûsuf'a ve kardeşine ne yaptınız?"

90. "Aâ!.. (Yoksa) sen... sen Yûsuf musun?" dediler.
(O da, "Evet) ben" dedi, "Yûsuf'um, bu da kardeşim. Allâh bize lütfuyla in'âm [ihsân] buyurdu. Hakîkat bu (ki), her kim Allâh(ın azâbın)dan korkar(ak kötülüklerden korunur) ve (mihnete/eziyete) sabrederse, her hâlde [elbette] Allâh muhsin/[güzel hareket eden]lerin ecrini [amellerinin karşılığını] zâyi etmez".

91. Dediler (ki): "Tallâhi [Allâh'a andolsun], seni Allâh bize üstün kıldı, biz doğrusu büyük suç işlemiştik".

92-93. Dedi (ki Yûsuf): "Size karşı tekdîr [kınama-azarlama/darılma] yok bugün; Allâh sizi mağfiretiyle bağışlar ve (çünkü) O, erhamu'r-râhimîn/[merhametliler merhametlisi]dir. Şimdi siz benim şu gömleğimi götürün de babamın yüzüne bırakın [önüne koyun/o'na gösterin], (o vakit) gözü açılır [duruma âşinâ olur] ve bütün taallukâtınızla [âilenizle] toplanıp bana gelin!"

94. Vaktâ [ne zamân] ki, beriden kârbân [kervan/kâfile] ayrıldı, öteden babaları (Ya'kûb), "Doğrusu" dedi, "ben cidden Yûsuf'un kokusunu [devletini/şevketini ve kuvvetini] duyu(p hissedi)yorum, bana bunaklık isnâdına kalkışmasanız".

95. (Orada bulunanlar) dediler (ki): "Tallâhi [Allâh'a andolsun], sen cidden eski şaşkınlığında ber-devâmsın".

96. Fakat, vaktâ [ne zamân] ki hakîkaten müjdeci geldi, göm-

leği o'nun[20] [Ya'kûb'un] yüzüne bıraktı [önüne koydu/o'na gösterdi], gözü açılıverdi [durumu hemen anladı]; "Ben size" dedi, "Allâh'tan sizin bilemeyeceklerinizi bilirim demedim mi?"

97. (Oğulları) dediler (ki): "Ey bizim şefkatli[21] pederimiz! Bizim için günâhlarımıza istiğfâr ediver, bizler hakîkaten büyük günâh işlemiştik".

98. "Sizin için" dedi, "Rabbime sonra[22] istiğfâr edeceğim. Hakîkat bu (ki) ğafûr [bağışlayıcı] O, rahîm [rahmeti sürekli olan] O".

99. Vaktâ [ne zamân] ki (hep birlikte Mısr'a doğru hareket ettiler, kendilerini yolda karşılayan) Yûsuf'un yanına vardılar, ebeveyni/[babasıyla annesi]ni kucakladı, yanına aldı ve, "Buyurun" dedi, "Mısr'a inşâallâh emn(iyet) ve istirahatle girin!"

100. Ve ebeveyni/[babasıyla annesi]ni taht üzerine çıkardı, hepsi o'nun için secdeye kapandılar [boyun eğdiler/saygıyla eğildiler].

Ve (bunun üzerine Yûsuf), "Ey babacığım!" dedi, "İşte bundan evvelki rü'yâmın te'vîli [tahakkuku/sonucu/vukûbulması] bu. Hakîkaten Rabbim onu hakk kıldı [gerçekleştirdi], hakîkaten bana ihsân buyurdu; çünkü beni zindândan çıkardı ve sizi bâdiye/[çöl]den getirdi, şeytân benimle birâder/[kardeş]lerimin arasını dürtüştürdükten [bozduktan] sonra. Hakîkat(en) Rabbim meşiyetinde latîf [dilediği şeyi akıl-sırr ermez bir şekilde gerçekleştirir]. Ha-

20 Meâl'de gösterilmeyen *hî* zamîrine karşılık, *o'nun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

21 Âyette, *şefkatli* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

22 Âyette, *sonra* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

kîkat bu (ki), O öyle alîm [bilen], öyle hakîm [hikmetli]".

101. (Ardından da Yûsuf şöyle du'â etti:) "Yâ Rabb! Sen bana mülkten [hükümrânlıktan] bir nasîb verdin ve bana ehâdisin te'vîlinden [düşte görülen hâdiselerin varıp dayanacağı netîceden/nasıl gerçekleşeceğinden/olayların içyüzünden] bir ilm öğrettin.
"(Ey) gökleri, yeri yaratan Rabbim! Benim dünyâ ve Âhiret'te velîm [dost ve hâmîm] Sensin. Beni(m canımı Sana teslîm olmuş bir kimse)/müslim olarak al ve beni sâlihîne ilhâk buyur [sâlihlerin arasına kat]!"

102. (Ey Muhammed!) Bu(nlar) işte, ğayb haberlerinden; sana onu vahy ile bildiriyoruz, yoksa onlar işlerine karâr verip mekr [hîle ve düzenler] yaparlarken sen yanlarında değildin.

103-105. Ve (şunu da unutma ki), insânların ekserisi [çoğu/çokları] –sen ne kadar (îmân etmeleri için) hırslansan (da)– mü'min (olacak) değildirler. (Oysa sen) buna karşı(lık) onlardan bir ecir [ücret] de istemiyorsun, o ancak bütün âlemîne [insânlara] ilâhî[23] bir tezkîr/[hatırlatma ve nasîhat]dir. Bununla berâber, göklerde, yerde (ibret alacak daha) ne kadar âyet [işâret/alâmet] var... (fakat ne yazık) ki üzerine uğrarlar, onlardan yüzçevirir geçerler.

106-107. Onların ekserisi [çoğu/çokları] Allâh'a şirk koşmaksızın îmân etmez. Ya artık Allâh'ın azâbından, umûmunu [tümünü] saracak bir beliyye [belâ] gelivermesinden veyâ şu'ûrları yokken [farkında değillerken/hazırlıksız iken]

23 Âyette, *ilâhî* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

kendilerine ânsızın Sâ'at'in gelivermesinden [Kıyâmet'in başlarına kopmasından] emânda [güvende/garantide] mıdırlar?!

108. De ki: "İşte benim mesleğim [yolum] bu: (Körükörüne değil,) basîret [açık delîl] üzere Allâh'a [Allâh'ı birlemeye] da'vet ederim; (hem) ben ve (hem de) bana tâbi olanlar (böyleyiz)".
Ve (yine de ki): "Allâh'ı *tesbîh* ile *tenzîh* eylerim [Allâh şirkten ve her türlü noksânlıktan münezzeh ve yücedir] ve ben müşriklerden değilim".

109. Senden evvel gönderdiğimiz (kimseler, yâni) peygamberler de başka değil, ancak şehirler ahâlîsinden [o kurâ ehlinden/kasaba ve şehirlerde yerleşik hayât sürenlerden] kendilerine vahyeylediğimiz birtakım erlerdi [*ricâldi:* kimseler/adamlar idi].
Ya şimdi o yer(yüzün)de bir gezmediler mi, (ibret gözüyle) baksalar a, kendilerinden evvel geç(ip de peygamberleri inkâr ed)enlerin âkıbetleri nasıl olmuş!? Ve elbette Âhiret evi, (Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyetle) korunanlar için daha hayrlıdır. Ya hâlâ akletmeyecek misiniz?

110. Nihâyet, peygamberler (öğütlerinin tutulmasından/kavmlerinin îmân etmelerinden) ümîdlerini kesecek hâle geldikleri ve o (isya)n(kâr)lar (da, verdikleri azâb haberi husûsunda peygamberler) yalana çıkarıldılar zannettikleri vakit, onlara nusretimiz [yardımımız] geldi de, dilediklerimiz necâta [kurtuluşa] erdirildi. (Günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]ler gürûhundan ise azâbımız geri döndürülmez.

111. Hakîkat(en) onların kıssalarında ulü'l-elbâb [lübb sâhibleri/aklını doğru kullananlar] için bir ibret vardır.

Bu (vahy), uydurulur bir söz değil; velâkin önündekinin tasdîki ve (dînde ihtiyâc duyulacak) her şeyin tafsîli [çeşitli sûretlerde açıklaması/beyânı] ve îmân edecek bir kavm için bir hidâyet [yol gösterme], bir rahmettir [lütuftur-ni'mettir].

13. RA'D SÛRESİ

DÖNEMİ İHTİLAFLI, 43 ÂYET

§

Adını, 13. âyetinde geçen *ra'd* [*gök gürültüsü*] kelimesinden alan sûrenin başlıca konusu, görmezden gelinmesi durumunda insânı kaçınılmaz felâket ve azâba sürükleyecek olan temel ba'zı ahlâkî hakîkatlere işâret etmek üzere Yüce Allâh'ın, *resûlleri vâsıtasıyla insânoğluna* vahy gönderme olgusudur. Öyle ki, bu hakîkatlerin kavranıp gözetilmesi, insânın huzûrlu bir hayâta ve en güzel âkıbete/sona ulaşmasını te'mîn eder; zîrâ, insânlar nefslerindekini [iç dünyâlarını] değiştirmedikce, Allâh onların hâl ve durumunu değiştirmez.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Mîm-Râ.*
İşte bunlar sana o Kitâb'ın âyetleri ve sana Rabbinden indirilen hakktır, velâkin nâsın [insânların] ekserisi îmân etmezler.

2. Allâh odur ki, semâ/[gök]lara direksiz irtifâ [yükseklik] verdi, onları(n direksiz durduğunu) görüyorsunuz.
Sonra arş [taht] üzerine istivâ buyurdu [tüm kâinâtı taht-ı hükmüne aldı] ve şems ü kameri [güneş ve ay'ı] teshîr [emrine âmâde] eyledi; her biri müsemmâ bir ecel [belirli bir süre] için cereyân ediyor, emri [işleri] tedbîr [düzenliyor], âyetleri tafsîl [çeşitli sûretlerde beyân] eyliyor ki sizler, Rabbinizin likâsına [huzûruna çıkacağınıza] yakîn

hâsıl edesiniz [şekksiz-şübhesiz/sarsılmaz şekilde kesin olarak îmân edesiniz].

3. Hem O odur ki, arza bir imtidâd verdi [yeryüzünü yayıp döşedi] ve onda oturaklı dağlar ve ırmaklar yaptı ve meyve/[ürün]lerin hepsinden onda iki çift [iki eş: bir çift/her cinsten erkekli-dişili iki tür veyâ acı-tatlı, siyah-beyaz, büyük-küçük iki tür] yarattı, geceyi gündüze bürüyüp duruyor.
Her hâlde [elbette] bun(lar)da tefekkür edecek bir kavm için âyet/[delîl]ler var.

4. Arzda [yeryüzünde] mütecâvir kıt'a/[birbirine yakın ve bitişik toprak]lar; üzüm bağları, ekinlikler, hurmalıklar –çatallı-çatalsız– (var etti). Bunların hepsi bir [aynı] su ile sulanır, hâlbuki yemişlerinde ba'zısını ba'zısına tafdîl ediyoruz [farklı/üstün kılıyoruz].
Her hâlde [şübhe yok ki] bun(lar)da aklı olan bir kavm için (elbette) âyet/[alâmet]ler var.

5. Eğer taaccüb [hayret] edeceksen, işte taaccüb edilecek şey onların şu lakırdısı: "Biz bir toprak olduğumuz vakit mi, hele hele biz mi mutlaka yeni bir hilkat [yaratılış] içinde bulunacağız!?"
İşte bunlar, Rabb'lerine küfretmiş olanlar ve işte bunlar, (inanç ve davranışlarından ötürü) tomruk/[bukağı-halka]ları boyunlarında (olan kimseler) ve işte bunlar, ashâb-ı nâr [ateşin mahkûmları] (ve) hep onda kalacaklardır.

6. Bir de (ey Resûl) senden, hasene/[iyilik]den evvel seyyieyi [kötülüğü/azâbı] isti'câl [çarçabuk taleb] ediyorlar, hâlbuki önlerinde [onlardan/Mekkeli müşriklerden önce] misâl olacak ukûbetler [ibret alınması gereken cezâ ve azâblar] geçti.

Ve (buna rağmen), hakîkat (şu ki); Rabbin insânların zulmlerine karşı bir mağfiret sâhibi, bununla berâber Rabbin pek şedîdü'l-ikâb [cezâsı/cezâlandırması çok şiddetli olandır].

7. O küfredenler diyorlar ki: "Ona Rabbinden bambaşka bir âyet [mu'cize] indirilse ya!"
(Fakat) sen ancak bir münzir/[uyarıcı]sın, her kavm için yalnız[1] bir hâdi [rehber/kılavuz] vardır.

8. Allâh o (ki); bilir her dişi neyi hâmil olur [yüklenir/taşır] ve rahimler ne eksiltir [erken mi doğurur], ne artırır [geç mi doğurur; ikiz veyâ üçüz mü doğurur]. Herşey O'nun indinde [yanında] bir miktâr [ölçü] iledir.

9. (O,) ğayb ve şehâdeti bilen kebîr-i müte'âl [yegâne yüce ve büyük].

10-11. O'na, içinizden sözü sırreden [gizleyen] ve açığa vuran, gece gizlenen [geceleyin gizlice günâh ve ma'siyet işleyen] (ile) gündüz beliren [gündüz açıktan günâh ve ma'siyet işleyen] müsâvî/[bir]dir [bunları bilmek Allâh'ın ilmi açısından aynıdır]; her biri için önünden ve arkasından ta'kîb eden melâike vardır, onu Allâh'ın emrinden dolayı gözetirler.
Her hâlde [doğrusu] Allâh bir kavme verdiğini, onlar nefs/[iç/kendi]lerindekini bozmadıkca bozmaz. (Nefslerindekini/kendilerindekini bozan) bir kavme de Allâh bir kötülük irâde buyurdumu, artık onun reddine [geri çevrilmesine] çâre bulunmaz. Öyle ya, onlar için O'ndan başka vâli [idâreci ve tasarruf sâhibi] yok.

12-13. O odur ki, size korku ve ümîd içinde şimşek gösterir ve

---

1 *Yalnız* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

o ağırlıklı [yağmur yüklü] bulutları inşâ eder; ra'd [gök-gürültüsü] O'na[2] hamd ile [O'nu sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek] tesbîh eyler [her türlü noksânlıktan tenzîh ederek yüceltir], melekler de O'nun[3] korkusundan (her türlü noksânlıktan tenzîh ederek yüceltirler). Ve (O), sâika/[yıldırım]lar gönderir de onunla dilediğini çarpar.
(Durum böyle olduğu hâlde) onlar ise, Allâh(ın tek ilâh olduğu, iyminin ve kudretinin nihâyetsiz bulunduğu, ölüleri diriltip hesâba çekeceği) hakkında (Peygamber'i yalanlayarak) mücâdele ediyorlardır; hâlbuki O'nun muhavvilesi [yakalaması/cezâlandırması] çok şiddetlidir.

14. Hakk [icâbet edilecek] du'â, ancak O'na (yapılan du'â)dır; O'ndan başka yalvarıp durdukları ise onlara hiçbir şeyle icâbet etmez; (hiçbir dileklerini yerine getiremez)ler. Onlar(a du'â edenler), ancak ağzına gelsin diye suya doğru iki avucunu açana benzer, ki o (su) ona gelmez. Kâfirlerin du'âsı, hep bir dalâl içinde/[beyhûde]dir.

15. Hâlbuki göklerde ve yerde kim varsa, ister-istemez Allâh'a secde eder [boyun eğer]; kendileri de gölgeleri de sabâh-akşam [dâimâ].

16. (Müşriklere,) "Göklerin ve yerin rabbi kim?" d(iy)e (sor, cevâbını da kendin verip), "Allâh" de.
"Daha [o hâlde]" de, "O'ndan başka –kendi kendilerine ne bir menfaat (vermey)e, ne bir mazarrata [zarar vermeye] mâlik olmayan– birtakım velî/[dost-hâmî]ler mi tutuyor/[ediniyor]sunuz?"

---

2 Meâl'de gösterilmeyen *hû* zamîrine karşılık, *O'na* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

3 Meâl'de gösterilmeyen zamîre karşılık, *O'nun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

(Yine,) "Hiç" de, "kör ile gören bir olur mu yâhûd zulumât [karanlıklar] ile nûr [aydınlık] bir olur mu?!"
Yoksa Allâh'a, O'nun halkı [yaratışı] gibi mahlûkât yaratan şerîk/[ortak]ler buldular da, (iki) halk [yaratma] kendilerine müteşâbih [benzer] mi oldu?!
(Yine,) "Allâh" de, "her şeyin hâlıkı [yaratıcısı] ve O öyle vâhid [tek/eşsiz], öyle kahhâr [her şeyi hükmüne boyun eğdirip hepsinin mukadderâtını kudret elinde tutandır]".

17-18. Yukarı/[semâ-bulut]dan bir su indirdi de vâdiler kendi miktârınca sel oldu, sel de yüze çıkan bir köpük yüklendi. Bir zînet [süs] veyâ bir metâ [eşyâ] yapmak için ateşte üzerini körükledikleri mâdenlerden de onun gibi bir köpük vardır. –İşte Allâh hakk ile bâtılı böyle çarpıştır(ıp misâlle anlat)ır.– Ammâ, köpük atılır gider, nâsa [insânlara] menfaati olan ise arzda [yeryüzünde] kalır. İşte Allâh, emsâli [meselleri] böyle darbeder.
Rabb'lerinin emrine icâbet edenlere daha güzeli [*el-husnâ:* en güzeli/cennet] var. O'n(un çağrısın)a icâbet etmeyenler ise, arzda [yeryüzünde] bulunanın cemîsi [tümü], bir misli de berâber kendilerinin olsa, (azâbdan kurtulmak için) hepsini fidye-i necât [kurtuluş fidyesi] olarak verirlerdi.
İşte onlar (yokmu), hesâbın kötüsü onlar içindir, me'vâ/[barınak]ları da cehennemdir ve o ne fenâ yataktır!

19-24. Şimdi, Rabbinden sana indirilen (Kur'ân)in hakîkaten hakk olduğunu bilir kimse, (hakka karşı) a'mâ [kör] olan gibi olur mu?!
Fakat onu ancak akıl ve vicdânı temiz olanlar idrâk eder; onlar ki, Allâh'ın ahdine [Allâh'a verdikleri îmân ve itâ'at sözüne] vefâ ederler ve mîsâkı [andlaşmayı] bozmazlar ve onlar ki Allâh'ın ri'âyet edilmesini emrettiği hukûka ri-

'âyet ederler, Rabb'lerine saygı besler ve hesâbın kötülüğünden korkarlar ve onlar ki Mevlâ/[Rabb]larının rızâsına ermek için sabretmekte, namazı dürüst kılmakta, kendilerine verdiğimiz rızklardan gizli-açık infâk eylemektedirler [Allâh yolunda harcamaktadırlar] ve seyyieyi hasene [kötülüğü iyilik] ile defederler.

İşte bunlar (var ya), dünyâ yurdunun[4] ukbâsı [sonu] onlara; (ki yurdun sonu da) adn cennetleri(dir. İşte) onlara girecekler, (hem de) atalarından ve zevce/[eşl]lerinden ve zürriyetlerinden sâlih olanlar da (onlarla) berâber (olacak). Öyle ki, melekler her kapıdan üzerlerine girecek (ve şöyle) diyecekler: "Selâm [esenlik] sizlere, sabrettiğiniz için".

Bakın ne güzel yurdun ukbâsı [sonu: cennet]!

25. Ammâ, Allâh'ın ahdini, O'nun mîsâkı[5] [taahhüdü] ile tevsik ettikten [sağlamlaştırdıktan] sonra nakzeden/[bozan]ler ve Allâh'ın rabtedilme/[birleştirilme]sini emrettiği râbıta/[bağ]ları koparanlar ve yeryüzünü fesâda verenler... işte bunlar (yokmu), la'net [rahmetten tardolunma] onlara ve yurdun kötüsü [cehennem] onlara.

26. Allâh dilediği kimseye rızkı genişletir, daraltır da. Onlar ise dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın zevk ü lezzeti) ile ferahlanmaktalar. Hâlbuki dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın zevk ü lezzeti), Âhiret'in yanında bir yol azığından ibârettir.

27-29. Yine o küfredenler diyorlar ki: "Ona [Muhammed'e] Rabbinden bir âyet [mu'cize] indirilseydi ya!"

---

4 Âyette, *dünyâ ...un* ibâresinin karşılığı yoktur; yâni, *yurdun ukbâsı* olmalıdır. (E.Ö)

5 Meâl'de yalnızca *mîsâk* kelimesiyle karşılanan *mîsâqıhî* lafzı, *O'nun mîsâkı* anlamına geldiğinden, hem *O'nun* kelimesini metne ilâve ettik, hem de *mîsâk* kelimesini, *mîsâkı* yaptık. (E.Ö)

De ki: "Hakîkat (şu ki); Allâh dilediği [hakk eden] kimseyi şaşırtıyor [sapıklıkta bırakıyor/sapıklıkta kalmasına hükmediyor], kim de gönül verirse [yönelirse] Kendine hidâyet buyuruyor [iletiyor]".

Onlar ki, îmân etmişlerdir ve kalbleri Allâh'ın zikri (olan Kur'ân) ile yatışır, evet (mu'cizeyle değil), Allâh'ın zikriyledir ki kalbler yatışır. Onlar ki, îmân etmişlerdir ve sâlih ameller işlemektedirler; ne hoş, tûbâ [hoşluk, güzellik, hayr ve saadet] onların, istikbâl güzelliği onların.

30. İşte seni böyle kendilerinden evvel nice ümmetler geçmiş olan bir ümmet içinde gönderdik ki, onlar Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olana] küfrederlerken sen onlara karşı sana vahyettiğimiz(i)/Kitâbı[6] okuyasın.

De ki: "O Rahmân[7] benim rabbim, O'ndan başka ilâh yok. Ben O'na (güvenip) dayandım, tevbem [dönüşüm] de O'nadır".

31. Bir kur'ân [okunacak bir hitâbe] (olup da) onunla dağlar yürütülse (idi) veyâ onunla arz [yer] parçalansa (idi) veyâ onunla ölüler konuşturulsa (idi, yine de îmân etmezlerdi).

Fakat bütün emr [kudret ve te'sîr] Allâh'ın. Daha îmân edenler, kâfirlerden ümîdi kesip anlamadılar mı ki, Allâh dileseydi elbette insânlara hep birden hidâyet buyururdu!?

O küfredenler (yokmu), onların kendi san'atlarıyla [îtiyâd/alışkanlık hâline getirdikleri günâhları sebebiyle] başlarına musîbet inip duracak veyâhûd yurdlarının yakınına konacak, nihâyet Allâh'ın va'di gelecek. Her hâlde [şüb-

---

6 *Kitâb* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

7 Âyette, *Rahmân* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

hesiz] Allâh mî'âdını [va'dini ve va'dinin vaktini] şaşırmaz.

32. Kasem [yemîn] olsun ki senden evvelki peygamberlerle istihzâ [alay] edildi de, Ben o küfredenlere bir müddet meydân verdim, sonra da tuttum onları[8] ikâba [azâba/cezâya] çektim. O vakit ikâbım [cezâlandırmam] nasıl oldu!?

33-34. Böyle her nefsin [şahsın] bütün kazancıyla [hayr ve şerr türünden bütün yaptıklarıyla] üzerinde kâim [gözcü ve hâkim] olan zâta [Allâh'a] küfredilir mi?! (Oysa onlar) tuttular Allâh'a şerîk/[ortak]ler koştular.
De ki: "Söyleyin bakalım onların [Allâh'a ortak koştuğunuz şeylerin] isimlerini! Ya O'na bu arz/[yer]da (ortakları bulunduğu husûsunda) bilmediği birşey mi haber vereceksiniz, yoksa ma'nâsı (ve hakîkati) yok sırf zâhirî [kuru ve boş] bir lâf mı (söyleyeceksiniz)?"
Doğrusu küfre saplananlara, mekr/[tuzak ve düzen]leri hoş gösterildi ve hakk yolundan saptırıldılar. Her kimi de Allâh saptırırsa [sapıklıkta bırakırsa/sapıklıkta kalmasına hükmederse], artık onu (doğru) yola getirecek yoktur.
Onlara dünyâ [süflî/yakın] hayâtta bir azâb vardır, Âhiret azâbı ise elbet daha zorlu. Onları Allâh(ın azâbın)tan vikâye edecek [koruyacak] de yoktur.

35. (İşte) muttakîlere [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâh ve isyândan, dolayısıyla da azâbdan korunanlara] va'dolunan cennetin temsîli [hayret verici durumu]: (Onun/o cennetin) altından ırmaklar akar, yemişleri [yiyecekleri] dâim [sürekli/kesilmez/tükenmez], sâye/[gölge]si de (öyle).

---

8 Meâl'de atlanan *hum* zamîrine karşılık, *onları* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

Bu(dur) işte, takvâ [korunma] yolunu tutanların ukbâsı [âkıbeti/sonu], kâfirlerin ukbâsı [âkıbeti/sonu] ise ateş.

36. Bir de kendilerine Kitâb verdiklerimiz(den bir kısmı) sana indirilen bu Kur'ân[9] ile (sevinip) ferah(lık) duyuyorlar, ahzâbdan [Ehl-i Kitâb'ın diğer fırkalarından] onun[10] ba'zısını inkâr eden de var.
(Ey Muhammed) de ki: "Ben ancak Allâh'a kulluk [ibâdet] etmekle ve O'na şirk [ortak] koşmamakla emrolundum, ben O'na da'vet ederim, (sonunda huzûruna) varacağım O".

37. Ve işte Biz o(nu)/Kur'ân'ı,[11] böyle Arabiyyen [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a hâss bir] hâkim[12] [hüküm] olmak üzere indirdik. Kasem [yemîn] olsun ki, eğer sen sana vahy ile[13] gelen bu ilmden sonra, onların hevâlarına uyacak olursan, sana Allâh'tan (gelecek azâba karşı) ne bir velî [dost-yakın/yardımcı] vardır, ne de vikâye edecek [koruyacak].

38-39. Kasem [yemîn] olsun ki (ey Muhammed), Biz senden evvel de resûller gönderdik, onlara da hem zevce/[eş]ler verdik, hem zürriyyet.[14]
Hiçbir resûlün ise, Allâh'ın iznine iktirân etmedikce [izni olması hâriç] bir âyet getirmek haddi değildir.

---

9 Âyette, *bu Kur'ân* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

10 Meâl'de gösterilmeyen *hû* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

11 Âyette, *Kur'ân'ı* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

12 Meâl'de, *hâkim* diye çevirilen kelime *hükm*'dür. (E.Ö)

13 *Vahy ile* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

14 Meâl'de, *onlara da hem zevceler verdik, hem zürriyyet* diye çevirilen *ve ce'alnâ lehum ezvâcen ve zürriyyeten* ibâresinin tam karşılığı, *onlar için de eşler ve zürriyyet yaptık* şeklindedir. (E.Ö)

Her ecel için bir yazı [haber verilen o va'd ve tehdîdlerden her birinin bir vakt ü müddeti, her vakt ü müddetin de Allâh yanında ayrı bir hükmü] vardır. Allâh dilediğini mahv(eder) ve (dilediğini) isbât da eder ve ummu'l-kitâb [kitâbın aslı/kaynağı] O'nun nezdinde/[yanında]dir.

40. Onlara yaptığımız va'îdin [tehdîdin] ba'zısını sana muhakkak göstersek de yâhûd (göstermeden) seni vefât ettirsek de; her hâlde [elbette] belağ [teblîğ etmek] sana, hesâb (görmek) Bizedir.

41. Ya görmüyorlar mı da, Biz o arzı etrâfından eksiltip duruyoruz [o inkârcıların yurdlarını peyderpey etrâfından eksiltip duruyor, nüfûslarını-cem'iyyetlerini kırarak feyz ü bereketlerini azaltarak, arâzilerini daraltarak izzetlerini zillete, kemâllerini noksâna değiştiriyoruz].
Ve Allâh öyle hükm ü hükümet eder ki, hükmünü ta'kîb edecek [nakzedip reddedecek bir kuvvet, bir devlet, bir mahkeme, bir merci] yoktur. Hem O, çok serî hesâblıdır; (hesâb ve azâb demleri uzak zannedilmesin, Allâh dileyince, bir göz açıp yummadan geliverir).

42. Evet, onlardan evvelkiler de mekrettiler [hîle yapıp entrika çevirdiler], fakat binnetîce [netîce olarak] bütün mekr Allâh'ındır [Allâh'ın mekrine/tuzağına nazaran diğerlerimin mekri hiçtir, dolayısıyla da önemsenmez; çünkü mekrden beklenen şeye gücü yeten sâdece O'dur]. O bilir her nefs [şahıs] ne kesbediyor [yapıyor]. Yarın kâfirler de bilecek ki, o yurdun ukbâsı [sonu: cennet] kimin.

43. O küfretmekte olanlar, "Sen bir mürsel [gönderilmiş bir resûl] değilsin" diyorlar.
De ki: "Benimle sizin aranızda şâhid olarak Allâh yeter, bir de nezdinde [yanında] Kitâb(ın: Kur'ân'ın veyâ Tevrât ile İncîl'in) ilmi bulunan".

14. İBRÂHÎM SÛRESİ

MEKKÎ, 52 ÂYET

§

Adını, 35. âyetinde geçen İbrâhîm'den alan sûrenin ana tema'sı, –bir önceki sûrede olduğu gibi– insânları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak üzere resûller vâsıtasıyla vahy gönderilme olgusudur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. *Elif-Lâm-Râ.*
Bir Kitâb ki, onu[1] sana indirdik, insânları Rabb'lerinin izniyle [emriyle] zulmet/[karanlık]lerden nûra [aydınlığa] çıkarasın diye; doğru(ca) o Azîz-Hamîd'in [mağlûb olmaz kuvvet sâhibinin-hamd olunanın/hamde lâyık olanın] yoluna, ki bütün izzet ve hamd O'nun,[2] o Allâh'ın ki göklerde ne var, yerde ne varsa hep(si) O'nun.
Şiddetli bir azâbdan (dolayı) da veyl [yazıklar olsun] kâfirlere; onlar ki, dünyâ [süflî/yakın] hayâtı(n zevk ve lezzetlerini) sever, (onu) Âhiret'e tercîh ederler de, (insânları) Allâh yolundan çevirirler ve onun eğrilmesini [onu eğriltmek] isterler. İşte bunlar çok uzak [boyuna sürüp gidecek] bir dalâl(et/sapkınlık) içindedirler.

4. Ve Biz, her gönderdiğimiz resûlü, ancak (mensûb) bu-

---

1 Meâl'in orijinalinde gösterilmeyen ***hu*** zamîrine karşılık, ***onu*** kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

2 Âyette, ***bütün izzet ve hamd O'nun*** ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

lunduğu kavminin diliyle (vahyedilmiş bir mesajla) gönderdik ki (mesajı) onlara, iyi (ve kolay anlayacakları kendi dilleriyle) beyân etsin [bildirsin/tebliğ etsin]. Sonra da Allâh dilediğini dalâlette [sapıklıkta] bırakır, dilediğini de hidâyete erdirir ve öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], hakîm [her işi hikmet olan] O.

5. Celâlim hakkı için, âyetlerimizle Mûsâ'yı gönderdik ki, "Kavmini zulumâttan [küfr ve şirk karanlıklarından] nûra [îmân ve tevhîdin aydınlığına] çıkar ve onlara Allâh(ın) günleriyle [ümmetlerin başından geçen ve doğrudan doğruya Allâh'ın kudretini gösteren acı-tatlı büyük vak'aları anlatarak] öğüt ver!" diye.
Şübhesiz ki bunda çok âyet/[işâret]ler vardır; çok sabrlı, çok şükredici her kimse için.

6-7. Ve o vakit Mûsâ, kavmine dedi ki: "Allâh'ın üzerinizdeki ni'metini anın [hatırlayın]; bir vakit sizi Âl-i Fir'avn'dan [Fir'avn ve adamlarından] kurtardı, sizi azâbın kötüsüne [şiddetlisine] peyliyor/[uğratıyorlardı ve oğullarınızı boğazlayıp kadınlarınızı diri tutmak istiyorlardı ve bunda [Fir'avn ve adamlarının elinden kurtarılmanızda] Rabbinizden size azîm [çok büyük] bir imtihân [*belâ:* lütf u ihsân] var(dı). Ve düşünün ki, Rabbiniz şöyle i'lân buyur(muş)du: "Celâlim hakkı için, şükrederseniz, elbette size (ni'metlerimi) artırırım ve eğer nankörlük ederseniz, haberiniz olsun ki azâbım çok şiddetlidir".

8. Ve Mûsâ (sözüne devâm edip) dedi ki:[3] "Siz ve bütün arzda [yeryüzünde] bulunan(lar)ın cemîsi [tümü] küfrân [nankörlük] etseniz, şu muhakkak ki, Allâh hepinizden

3 Meâl'in orijinalinde atlanan *ve qâle mûsâ* lafzına karşılık, *Ve Mûsâ dedi ki* ibâresini metne ilâve ettik. (E.Ö)

müstağnî ve zâtında hamîd [hamdedilen/hamde lâyık olan] bir ğanîdir [ihtiyâcsızdır]".

9. Size önünüzden geçen (kavm)lerin haberleri gelmedi mi; kavm-i Nûh'un, (kavm-i) Âd'ın ve (kavm-i) Semûd'un ve daha onlardan sonrakilerin, ki tafsîl/[ayrıntı]lerini ancak Allâh bilir.
Onlara resûlleri beyyine/[apaçık delîl]lerle geldiler de, (resûllerine, susmalarını işâret etmek veyâ söylediklerini çok tuhaf bulduklarını göstermek için) ellerini ağızlarına ittiler [götürdüler] ve, "Biz" dediler, "sizin (kendisiyle) gönderildiğiniz(i iddiâ ettiğiniz) şey(ler)i tanım(ayıp inkâr ed)ıyoruz ve biz, sizin bizi da'vet ettiğiniz şeyden kuşkulu [kaygı veren/tedirgin eden] bir şekk [şübhe] içindeyiz".

10. Resûlleri, "Hiç" dediler, "gökleri ve yeri yaratan Allâh (hakkın)da şekk [şübhe] edilir mi?! O sizi, günâhlarınızı mağfiret etmek için çağırıyor ve müsemmâ bir ecele [belirli bir süreye] kadar (azâb etmeyerek) size müsâ'ade [sizi te'hir] ediyor".
(Fakat onlar,) "Siz" dediler, "(resûl değil, ancak) bizim gibi bir beşersiniz, bizi babalarımızın taptıklarından çevirmek istiyorsunuz. O hâlde (resûl olduğunuza dâir) bize sultası [isbât gücü] açık bir (hüccet, yâni) burhân [kuvvetli delîl] getiriniz!"

11-12. Resûlleri onlara, "Evet" dediler, "biz (de) sizin gibi bir beşerden başka birşey değiliz, velâkin Allâh kullarından dilediğine (peygamberlik) ni'metini ihsân buyurur ve Allâh'ın izni olmadıkca size bir sulta(n) ve burhân[4] [delîl] getirmek bizim haddimiz değildir ve hep Allâh'a tevek-

4 Âyette, ya *sulta ve* ibâresinin, ya da *ve burhân* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

kül etmelidir [güvenip dayanmalıdır] onun için mü'minler.

"Ve biz neyimize Allâh'a mütevekkil olmayalım, ki O bizlere yollarımızı dosdoğru gösterdi ve elbette bize yaptığınız ezâlara karşı sabredeceğiz ve hep Allâh'a tevekkül etmelidir [güvenip dayanmalıdır] onun için mütevekkiller".

13-14. Küfredenler de resûllerine dediler ki: "Mutlak ve mutlak sizi toprağımızdan çıkarırız yâhûd ki milleti/[dîni-yolu]mize dönersiniz".

Rabb'leri de onlara şöyle vahy verdi ki: "Muhakkak ve muhakkak zâlimleri ihlâk [helâk] edeceğiz ve arkalarından sizi o arza [yere] iskân eyleyeceğiz [yerleştireceğiz]. Bu işte, makâmımdan [huzûrumda hesâb vermekten] korkana, va'îdim/[tehdîdim]den korkana va'dim".

15-17. Hem fütûhât [hüküm/kesin sonuç] istediler, hem de hâib oldu [perîşân oldu] her cebbâr-ı anîd [inâdcı zorba]. Arkasından (da onu) cehennem (bekliyor, orada) neler olacak (neler)... ve irin suyundan sulanacak; yutmaya çalışacak (fakat bir türlü) boğazından geçiremeyecek, her taraftan ona ölüm gelecek, hâlbuki ölmeyecek; arkasından da ğalîz [daha ağır/dehşetli] bir azâb...

18. Rabb'lerine küfredenlerin (amellerinin) meseli [tuhaf/acâib hâli] şudur: Amelleri bir küle benzer, ki onu fırtınalı bir günde rüzgâr şiddetle savurmaktadır. (İşte, Rabb'lerine küfredenlerin amelleri de böyle heder olur;) kazandıklarından [yaptıkları amellerden] hiçbir şey ellerine geçmez. İşte budur, asıl o uzak [boyuna sürüp giden] dalâl(et/sapıklık).

19-20. Görmedin mi Allâh gökleri ve yeri (boş/bâtıl yere değil) hakk ile [bir maksada binâen] yaratmış!? (İsyânınız sebe-

biyle Allâh) dilerse sizi (yok edip) giderir, (yerinize de) yepyeni bir halk getirir ve Allâh'a göre bu ehemmiyetli [zor] birşey değildir.

21. Bir de hepsi toplanarak Allâh'ın huzûruna çıkmışlardır, zuafa [zayıf] kısmı, büyüklük taslayanlara şöyle demektedirler: "Bizler (dünyâda) sizlere tâbi idik, şimdi siz (burada) bizden Allâh'ın azâbından zerrece birşey defedebiliyor musunuz?!"
(Büyüklük taslayanlar da,) "Eğer" demişlerdir, "(Biz da'vete icâbet etseydik,) Allâh (da) bize hidâyet [muvaffakiyyet] verse idi, elbette (biz de) sizi hidâyete erdirirdik. Şimdi bizler sızlansak da sabretsek de müsâvî/[bir]dir; bizim için kurtuluş yok".

22. İş bitince [azâb tahakkuk edince] şeytân da der ki: "Doğrusu Allâh size hakk [doğru ve gerçekleşecek] va'di va'd buyurdu, ben de bir va'd yaptım size, (fakat) yalan çıktım. Maamâfih [bununla berâber] benim size karşı bir sultam [gücüm/hâkimiyetim] yoktu; ancak sizi da'vet ettim, siz de bana icâbet eylediniz. O hâlde beni levmetmeyiniz [kınamayınız], nefs/[kendi]lerinizi levmediniz! Ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtar(a)mazsınız. (Ayrıca,) ben sizin bundan evvel beni (Allâh'a) şerîk [ortak] koşmanızı tanı-(yıp onayla)madım".
Her hâlde [doğrusu], zâlimlerin hakkı elîm [çok acı] bir azâbdır.

23. Îmân edip sâlih sâlih ameller işleyenler ise altından ırmaklar akar cennetlere konulmuşlardır, Rabb'lerinin izniyle [emriyle] orada muhalled [ebedî] olarak kalacaklardır, tahiyyeleri [sağlık temennileri] orada selâmdır [esenliktir].

24-25. Gördün (y)a, Allâh nasıl bir temsîl yaptı hoş bir kelimeyi [tevhîdi-îmânı ve sâlih ameli]; (hoş bir kelime/tevhîd-îmân ve sâlih amel,) hoş bir ağaç gibi, ki kökü (yerde) sâbit (ve sağlam), dalı semâ/[gök]da, yemişlerini –Rabbinin izniyle– her dem [mevsim] verir.
Ve Allâh insânlara böyle temsîller yapar ki, kavrayıp düşünsünler.

26. Habîs [kötü] bir kelimenin [küfrün-şirkin] temsîli de, habîs [dayanıksız/çürük] bir ağaç gibidir, ki toprağın üstünden cüsselenmiş, karârı [kökü/kalıcılığı] yoktur.

27. Allâh îmân edenleri hem dünyâ [süflî/yakın] hayâtta,[5] hem de Âhiret'te sâbit [sağlam] söz ile tesbît buyurur [sebât etmelerini sağlar], Allâh[6] (zâlimleri)/hakksızlık edenleri ise şaşırtır ve Allâh ne isterse yapar.

28-29. Bakmaz mısın onlara ki, Allâh'ın ni'metini küfre [nankörlüğe] değiştiler ve kavmlerini helâk yurduna kondurdular: cehenneme... yaslanırlar ona, o ise ne fenâ makarrdır [karâr/konak yeridir]!

30. Ve Allâh'ın[7] yolundan sapıtmak için Allâh'a menend/[benzer/eşller uydurdular.
De ki: "Keyfinize bakın, çünkü gidişiniz ateşedir".

31. Söyle o îmân etmiş olan kullarıma: Namazı kılsınlar ve kendilerine merzûk kıldığımız [rızk olarak verdiğimiz] şey-

---

5 Meâl'de, ***dünyâda*** şeklinde eksik çevirilen ***hayâti'd-dünyâ*** lafzının tam karşılığı olan ***dünyâ hayâtta*** ibâresini, –***dünyâda*** kelimesinin yerine– metne koyduk. (E.Ö)

6 Âyette bulunan, fakat Meâl'de atlanan ***Allâh*** lafzını yerine koyduk. (E.Ö)

7 Meâl'de, ***Allâh'ın*** diye çevirilen zamîre, ***O'nun*** diye karşılık verilmesi gerekir. (E.Ö)

lerden (Allâh yolunda) gizli ve açık infâk etsinler [harcasınlar], öyle bir gün gelmeden evvel ki, onda ne alım-satım [pazarlık/fidye] var, ne dostluk.

32-33. Allâh öyle bir ilâhtır[8] ki, gökleri ve yeri yarattı ve yukarı/[semâ-bulut]dan bir su indirdi de, onunla size rızk için türlü semere/[mahsûl]ler çıkardı ve emriyle denizde cereyân etmek [yüzüp gitmek] için size gemileri musahhar kıldı [râm etti/emre âmâde kıldı], size nehirleri de musahhar kıldı [râm etti/faydalanmanız için verdi] ve sizin için birbiri ardınca şems ü kameri [güneş ile ay'ı] musahhar [emre âmâde/istifâdenize sundu] kıldı, yine sizin için leyl ü nehârı [gece ile gündüzü] musahhar kıldı.

34. Hem size, istediğiniz şeylerin hepsinden verdi; öyle ki, Allâh'ın ni'met(ler)ini say(maya kalkış)sanız, onu (saymakla) bitiremezsiniz. Her hâlde [doğrusu] (kâfir-müşrik) insân çok zâlim, çok nankör.

35-41. Bir de İbrâhîm'in (şöyle) dediği vakti an:
"Rabbim! Bu belde/[Mekke]yi emîn [güvenli] kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak bulundur!
"Rabbim! Çünkü onlar [putlar] insânlardan bir çoğunu (doğru yoldan) şaşırttılar (yâni, putlar insânların bir çoğunun sapmalarına sebeb oldular/insânların bir çoğu putlar sebebiyle saptılar). Bundan böyle kim benim izimce gelirse, işte o bendendir, kim de bana isyân ederse, artık Sen ğafûr/[bağışlayıcı]sun, rahîmsin [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olansın].
"Yâ Rabbenâ! Ben zürriyetimden ba'zısını, Senin Beyt-i Muharrem'inin [Ka'be'nin] yanında, ekin bitmez bir vâdi-

8 *Bir ilâhtır* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. *Allâhullezî,* "Allâh o/odur ki" veyâ "o Allâh ki". (E.Ö)

de iskân ettim [yerleştirdim]; yâ Rabbenâ namazı ikâme etsinler diye. (O hâlde,) bundan böyle insânlardan birtakım gönülleri, onlara doğru akıt ve onları hâsılâttan merzûk buyur [mahsûllerden rızklandır], gerek ki şükrederler.

"Yâ Rabbenâ! Biz ne gizliyoruz ve ne i'lân ediyoruz, her hâlde [elbette] Sen bilirsin ve ne yerde, ne gökte hiçbir şey Allâh'a karşı gizli kalmaz.

"Hamd o Allâh'a ki, bana ihtiyârlık hâlimde İsmâîl'i ve İshâk'ı ihsân buyurdu. Şübhe yok ki Rabbim her hâlde [her hâlukârda] du'âyı işitiyor (veyâ elbette kabûl eder/edendir).

"Rabbim! Beni namaza müdâvim kıl, zürriyetimden de (namaza müdâvim olanlar yarat)!

"Yâ Rabbenâ! Hem du'âmı kabûl buyur!

"Yâ Rabbenâ! (Hem de) mağfiret buyur bana ve anamababama ve bütün mü'minlere, hesâb(ın) başa dikileceği gün!"

42-43. Bunları an ve sakın Allâh'ı (küfreden-şirk koşan) zâlimlerin yaptıklarından gâfil sanma; onları O, ancak öyle bir güne te'hir eder [erteler] ki, o gün gözler (dehşetten) belerir [faltaşı gibi açılır]. (O gün onlar) başlarını dikerek koşarlar [gözlerini ateşe dikerek ona bakarlar], nazar/[bakışları kendilerine dönmez ve yüreklerinin içi bomboş hava kesilmiştir.

44-45. Hem, inzâr ile [uyararak] haber ver insânlara o azâbın geleceği günü! O vakit diyecek ki o (küfrederek-şirk koşarak) zulmedenler: "Yâ Rabbenâ! Bizi yakın bir ecele [zamân için] te'hir buyur (da), da'vetine icâbet edelim ve peygamberlerin izince gidelim".

(Ama onlara denir ki:) "Hani ya bundan evvel yemîn et-

miş değil miydiniz; sizin için zevâl yoktu ya?! Siz de (küfr ve şirk ile) o kendilerine zulmetmiş olanların meskenlerine [yerleşim yerlerine] sâkin oldunuz [yerleştiniz], onlara nasıl (azâb) yaptığımız ise sizce tebeyyün et(miş)ti [biliniyordu] ve size emsâl (de) göster(miş)dik".

46. Filhakîka [hakîkaten] onlar (yapabilecekleri) mekr/[tuzak ve hîle]lerin (hepsin)i yaptılar; Allâh indinde [yanında] de onlara mekr(lerinin karşılığı) var, isterse onların mekrleri dağları yerinden oynatacak (kadar güçlü) olsun (yine de başarıya ulaşamazlar).

47. O hâlde sakın Allâh'ı, peygamberlerine olan va'din(d)e(n) hulfeder [döner/cayar] sanma! Şübhesiz Allâh azîzdir [mağlûb olmaz bir gâlibdir], intikâmı vardır.

48-50. O gün ki arz [yer] başka arza [yere] tebdîl olunur [değiştirilir], semâvât [gökler] da (başka göklere değiştirilir) ve (o gün insânların) hep(si) o vâhid [tek/eşsiz], kahhâr olan [her şeyi hükmüne boyun eğdirip hepsinin mukadderâtını kudret elinde tutan] Allâh için (kabirlerinden) fırlarlar ve görürsün (günâha batmış) mücrim/[suçlu]leri o gün birbirlerine çatılı çatılı bukağılardadırlar [bağlarla çatılıp bağlanmışlardır], gömlekleri katrandan ve yüzlerini ateş kaplıyor.

51. (Bunların tümü olacak;) çünkü Allâh her nefsi [şahsı] (günâh veyâ sevâbdan) kazandığıyla [yaptığıyla] (ya) cezâlandıracak (ya da mükâfâtlandıracak). Haberiniz olsun ki, Allâh'ın hesâbı serî/[sür'atli]dir.

52. Bu işte, insânlara belîğ [açık] bir teblîğdir, hem bununla inzâr edilsin/[uyarılsın]ler, hem O'nun ancak bir tek ilâh olduğunu bilsinler, hem de öğüt alsın akl u vicdânı temiz olanlar.

15. HİCR SÛRESİ

MEKKÎ, 99 ÂYET

§

Adını, resûlleri yalanlayan ve bu yüzden helâk edilen –80. ve devâmındaki âyetlerde zikri geçen– Ashâb-ı Hicr'den (–*Hicr*, Semûd kavminin yaşadıkları *vâdinin* ismidir–) alan sûrenin ana tema'sı, Allâh'ın yaratma etkinliğinin açık delîl ve alâmetleriyle ızhârı ve Kur'ân'ın vahyedilmesiyle insâna lutfedilen hidâyet olgusudur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Râ.*
Bu(nlar) işte, sana Kitâb'ın ve bir kur'ân-ı mübînin [açık ve açıklayıcı olan hitâbenin] âyetleri.

2. Bir zamân olur, küfredenler arzû çekerler ki, müslümân [kendilerini Allâh'a teslîm etmiş kimseler] olsa idiler.

3. (Şimdilik) bırak onları yesinler, içsinler, zevketsinler, (besledikleri tûl-i) emel kendilerini eğleyedursun, sonra (başlarına neler geleceğini görüp) bilecekler.

4-5. Biz hiçbir memleketi(n halkını), her hâlde [doğrusu] ma'lûm [belli/unutulmaz ve şaşmaz/ileri-geri alınmaz] bir yazısı [vakti-hükmü] olmaksızın helâk etmedik. (Zâten) hiçbir *ümmet*, *ecelini* [süresini] *ne* sebkede(bili)r [öne alabilir], ne de geriletebilirler.

6-7. (Bu duruma rağmen) bir de (müşrikler), "Ey o kendisine zikr [vahy/Kur'ân] indirilmiş olan!" dediler, "Mutlaka sen mecnûnsun [cinnlenmişsin/cinnin te'sîri altına girmişsin];

getirsen a o melâikeyi [melekleri] bize,[1] (resûl olduğuna dâir iddiânda) sâdık/[doğru]lardan isen!"

8. Biz o melâikeyi [melekleri] (onun-bunun arzûsuna göre değil), ancak hakk ile (ilişkili olarak/takdîrimizin ve hikmetimizin gerektirdiği şekilde) indiririz ve o (melekleri indirdiğimiz) vakit onlara göz açtırılmaz [süre verilmez].

9. Şübhe yok, o zikri [vahyi/Kur'ân'ı] Biz indirdik Biz; her hâlde [elbette] Biz onu muhâfaza (ediyoruz ve) da(hi) edeceğiz [Biz onun için muhâfızız: Bizimle Resûl arasına cinn-şeytân giremez; vahye müdâhalede bulunamaz].

10-13. Celâlim hakkı için senden önce, evvelkilerin şiy'aları [ümmetleri] içinde de resûller gönderdik ve onlara hiçbir resûl gelmiyordu ki, onunla istihzâ [alay] eder olmasınlar. Biz ona [zikre/Kur'ân'a] (günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]lerin kalblerinde böyle bir sülûk veririz [onu/zikri, suçluların kalblerine böyle/aksi te'sîrle sokarız/yerleştiririz] (de), ona îmân etmezler, hâlbuki önlerinde evvelkilerin sünneti [evvelkilere tatbîk edilen ilâhî kânûn/âdet] geçmiştir.

14-15. Üzerlerine semâ/[gök]dan bir kapı açsak da orada urûc ediyor [çıkıyor/yükseliyor] olsalar, diyeceklerdi ki: "Her hâlde [mutlaka] gözlerimiz döndürüldü, belki biz büyüye tutulmuş bir kavmiz".

16-18. Şânım hakkı için, Biz semâ/[gök]da burclar yaptık ve onu, ehl-i nazar [ibretle bakanlar] için tezyîn eyledik [süsledik], hem onu (insân veyâ cinnden olan) her şeytân-ı racîmden [la'netlenip kovulmuş şeytândan] hıfzettik [ko-

---

1 Âyette karşılığı bulunan, fakat Meâl'in aslında atlanan *bize* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

ruduk], ancak kulak hırsızlığı eden olur(sa) onu da parlak bir şihâb [alev] ta'kîb etmektedir.

19-20. Arzı [yeri] da meddettik [yayıp döşedik] ve ona (dağları) ağır baskılar (olarak) bıraktık ve onda mevzûn [mütenâsib/ölçülü] her şeyden bitirdik; hem sizin için, hem sizin râzıkı [rızk vericisi] olmadığınız kimseler [canlılar] için onda geçimlikler husûle [meydâna] getirdik.

21. (Rızktan) hiçbir şey yoktur ki, Bizim yanımızda hazîneleri olmasın, fakat Biz onu [rızkı], ancak ma'lûm bir miktâr [ölçü] ile indiririz [ihsân ederiz].

22-23. Bir de aşılayıcı rüzgârlar gönderdik de, semâ/[gök-bulut]dan bir kadr [ölçü] ile bir su indirip sizi onunla suvardık. Onu hazînelerde tutan da siz değilsiniz. Her hâlde [şübhesiz] Biz mutlak(a) hem bir hayât veririz, hem öldürürüz. Hepsine vâris de Biziz.

24-25. Kasem [yemîn] olsun ki, içinizden öne geçmek isteyenler [ölenler] de ma'lûmumuz, geri kalmak isteyenler [ölmeyip geri kalanlar] de ma'lûmumuz ve hakîkat(en) Rabbin, (evet) O(dur); onları(n) hep(sini) haşredecek [huzûruna toplayacak]. Hakîkat(en) O hakîm/[dâimâ hikmetli]dir, alîm/[her şeyi bilen]dir.

26-27. Filhakîka [gerçek şu ki], Biz insânı bir salsâl/[kurumuş çamur]dan, mesnûn [değişken] bir balçıktan (yâni, nutfeden) yarattık. Cânn(a/İblîs'e gelince), onu da bundan evvel nâr-ı semûmdan [dumansız ateşten/şiddetli sam ateşinden/derideki gözeneklere nüfûz edici veyâ zehirleyici ateşten] yaratmıştık.

28-29. Ve düşün o vakti ki Rabbin melâikeye (veyâ kuvvetlere/rabbânî vâsıtalara ve İblîs'e), "Ben" demişti, "salsâl/[kurumuş çamur]dan, mesnûn [değişken] bir balçıktan (yâni,

nutfeden-meniden) bir beşer halkedeceğim [yaratacağım]. Binâenaleyh onu tesviye ettiğim [beşer şekline getirdiğim] ve içine rûhumdan nefheylediğim [üfürdüğüm] vakit, derhal onun için secdeye kapanın!"

30-31. Onun üzerine melâike(nin veyâ kuvvetlerin/rabbânî vâsıtaların) hepsi toptan secde ettiler [boyun eğdiler], ancak İblîs secde eden/[boyun eğen]lerle berâber olmaktan ibâ eyledi [kaçındı].

32. (Allâh,) "Yâ İblîs!" dedi, "Sen niye secde eden/[boyun eğen]lerle berâber olmadın?"

33. (İblîs,) "Benim" dedi, "bir salsâl/[kurumuş çamur]dan, bir mesnûn [değişken] balçıktan (yâni, nutfeden) yarattığın bir beşere secde etmem kâbil değildir".

34-35. (Allâh,) "O hâlde" dedi, "çık oradan, çünkü sen racîmsin [la'netlendin/rahmetten tardedildin] ve bu la'net [rahmetten mahrûmiyyet], Cezâ [*dîn:* hesâb-karşılık] Günü'ne kadar üzerindedir".

36. (İblîs,) "Rabbim!" dedi, "Öyle ise bana onların ba'solunacak/[diriltilecek]ları güne kadar mühlet ver!"

37-38. (Allâh,) "Haydi" dedi, "sen, vakt-i ma'lûm [belli-bilinen vaktin] gününe kadar mühlet verilenlerdensin".

39-40. (İblîs,) "Rabbim!" dedi, "Beni azdırmana (karşılık), kasem [yemîn] ederim ki, her hâlde [mutlaka] ben onlar için arz/[yer]da tezyînât yapacağım [günâh ve isyânı güzel gösterip câzib kılacağım] ve hepsini iğvâ edeceğim [azdıracağım], ancak içlerinden ihlâs verilen [hâlis tâ'atin için seçilmiş lekesiz hâss] kulların müstesnâ [hâriç]".

41-44. (Allâh,) "Bu" dedi, "bir cadde [*sırât:* yol], taahhüd ederim dosdoğru [bu dediğin/sâhiblerini azdıramayacağını i'tirâf

ettiğin o ihlâs ve tevhîd; bir cadde, bir kânûndur ki, Bana âiddir: Bana ulaştırır yâhûd Ben kefîlim dosdoğrudur yâhûd işte Benim taahhüd ettiğim hakk/değişmez kânûn budur; yâni, senin ihlâslı kullarımı azdıramayacağındır]. Hakîkat (şu ki), o kullarım (var ya), senin onlar üzerine bir sulta'n [gücün] yoktur, ancak azgınlardan sana uyanlar başka! Elbet bunların da hepsinin mev'idleri [gidecekleri yer] şübhesiz cehennem, onun yedi kapısı vardır, her kapıya onlardan bir cüz'-i maksûm [taksîm edilmiş bir kısım] (vardır)".

45-46. Elbette muttakîler [günâh ve ma'siyetlerden korunanlar] cennetler, pınarlar içinde (olacaklar. Kendilerine), "Girin onlara, selâmetle emîn emîn!" (denilecek).

47-48. (Onların) sînelerindeki kinleri soy(up çıkar)muşuzdur da, ihvân [kardeş] olarak köşk/[taht]ler üzer(ind)e karşı karşıya otururlar. Orada kendilerine hiçbir zahmet dokunmaz, onlar oradan çıkarılacak da değildirler.

49-50. Haber ver kullarıma ki, hakîkat(en) Ben, Benim öyle ğafûr [bağışlayıcı], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli]; bununla berâber azâbım da azâb-ı elîm [çok acı bir azâb].

51-52. Hem, onlara İbrâhîm'in (semâvî) misâfirlerinden bahset: O vakit ki yanına girdiler de, "Selâm!" dediler. (İbrâhîm,) "Biz" dedi, "sizden cidden korkuyoruz".

53. (Semâvî misâfirler,) "Korkma!" dediler, "Biz sana (yetişkin olduğunda) alîm (olacak) bir oğul tebşîr ediyoruz [müjdeliyoruz]".

54. (İbrâhîm,) "Beni mi" dedi, "(bir oğulla) tebşîr ettiniz [müjdelediniz]; bana ihtiyârlık gelip çatmışken, artık beni ne sûretle tebşîr edersiniz!?"

55. (Semâvî misâfirler,) "Seni" dediler, "emr-i hakk [mutlaka gerçekleşecek bir iş/şey] ile tebşîr ettik [müjdeledik], onun için ümîdi kesenlerden olma!"

56. (İbrâhîm,) "Rabbinin (lütf u) rahmetinden" dedi, "sapkınlardan başka kim ümîd keser?!"

57. (Ardından da,) "Ey mürseller [gönderilen semâvî elçiler]!" dedi, "Bunu müteâkib me'mûriyeti/[görevi]niz nedir?"

58-60. (Semâvî elçiler,) "Haberin olsun" dediler, "biz (günâha batmış) mücrim [suçlu] bir kavm(i helâk etmek üzer)e gönderildik, ancak Âl-i Lût müstesnâ [hâriç]; biz onların hepsini behemehal [mutlaka] kurtaracağız; ancak (Allâh, 'Lût'un) karısını(n geride kalanlarla birlikte olmasını) takdîr ettik' (buyurduğundan), o muhakkak (geride) kalacaklardandır".

61-62. Bunun üzerine, vaktâ [ne zamân] ki Âl-i Lût'a mürsel/[gönderilen semâvî elçiler geldiler; (Lût,) "Siz" dedi, "cidden ürkülecek [tanınmayan] bir kavmsiniz".

63-65. (Semâvî elçiler,) "Yok" dediler, "biz sana onların şekk [şübhe] edip durduklarını getirdik ve sana emr-i[2] hakk [gerçekleşmesi kaçınılmaz olan şey] ile geldik, emîn ol biz sâdıklarız [doğruyu söylüyoruz]. Hemen gecenin bir kısmında (–karın hâriç–) ehlini [âileni/mü'minleri] yürüt ve sen (de) arkalarından git ve içinizden hiçbir kimse ardına bakmasın [geride kalanları umursamasın], emrolunduğunuz yere geçin-gidin!"

66. Ona kat'î olarak şu emri vahyettik [kadâ ettik/bildirdik]: "Sabâha çıkarlarken şunların arkaları [kökleri] kat'iyyen kesilecektir".

---

2 Âyette, *emr-i* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

67. Şehir ahâlîsi de (Lût'a genç ve yakışıklı erkekler geldiğini) haber alıp (iğrenç arzûlarını tatmîn sevdâsıyla) keyif içinde gelmişlerdi.

68-69. (Lût,) "Amanın!" dedi, "Onlar benim misâfirlerim, artık beni (rezîl)-rüsvây etmeyin, Allâh(a ittikâ edin/O'nun azâbın)tan kork(up ma'siyetten/isyândan korun)un, beni utandırmayın!"

70. "Seni" dediler, "âlem(ler)den [başkalarının işine karışmaktan/başkalarını korumaktan-misâfir etmekten] nehyetmedik mi?!"

71. (Lût,) "Ta [işte] şunlar kızlarım, eğer yapacaksanız" dedi.

72. –Resûlüm[3] (Muhammed)! Ömrüne kasem [yemîn] olsun ki, hakîkaten onlar sarhoşlukları içinde ne haltettiklerini bilmiyorlardı.–

73-74. Derken işrâk [sabâh] vaktine girdikleri sırada, bunları o sayha [gümbürtüyle gelen sarsıntı] tutuverdi, derhal şehirlerinin üstünü altına getiriverdik ve üzerlerine siccîlden [çamurdan katılaşmış] taşlar yağdırdık.

75-76. Elbette bunda, fikir ve ferâseti olanlara âyet/[işâret-alâmet]ler var. Hem o(nlardan geriye kalan) harâbe(ler) yol üstünde duruyor.

77. Elbette (bütün) bun(lar)da, îmânı olanlar için bir âyet [ibret] var.

78-79. Hakîkaten ashâb-ı Eyke de zâlimler idi; onlardan da intikâm aldık. İkisi de apaçık (göz)ön(ün)de bulunuyor.

80-84. Hakîkaten ashâb-ı Hicr dahî peygamberleri tekzîb etti/[yalanladı]ler ve Biz onlara âyetlerimizi vermiştik de on-

3 *Resûlüm* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

dan i'râz ediyor/[yüzçeviriyor]lardı, dağlardan emniyetli emniyetli evler yontuyorlardı. Bunları da sabâhleyin (o) sayha [gümbürtüyle gelen sarsıntı] tutuverdi de, o kesbede/[yapa]geldikleri şeylerin kendilerine hiç faydası olmadı.

85-86. Öyle ya, Biz semâvât u arzı ve mâbeynlerini [gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri], (bâtıl ve beyhûde yere değil,) ancak hakk ile [bir gâye için] halkettik [yarattık] ve elbette (o) Sâ'at [Kıyâmet] muhakkak gelecek.
Şimdi sen safh-ı cemîl [güzel bir tarz] ile muâmele et, çünkü Rabbin; (evet) O(dur ki); öyle hallâk [yaratıcı], öyle alîm [bilen].

87-89. Celâlim hakkı için [andolsun ki], sana seb'a mesânîyi [tekrarlanan yediyi] ve Kur'ân-ı azîmi verdik; sakın o kâfirlerden bir takımlarını zevkyâb ettiğimiz şeylere (imrenip) göz atma ve onlara karşı mahzûn olma da, mü'minlere kanadını indir [mütevâzi ve yumuşak davran] ve de ki: "Haberiniz olsun ben, o nezîr-i mübînim [apaçık uyarıcıyım] ben".

90-93. (Evet, sen o nezîr-i mübînsin,) tıpkı (kendilerine) indirdiğimiz (Kitâblarda geleceğini haber verdiğimiz) gibi o taksîmcilere; o Kur'ân'ı kısım kısım tefrîk ede(rek, işlerine gelen kısmına inanan, işlerine gelmeyen kısmını inkâr ede)nlere, ki Rabbin hakkı için, Biz onların hepsine mutlak ve muhakkak bütün yaptıklarından[4] (hesâb) soracağız.

94-96. Şimdi sen her ne ile emrolunuyorsan, kafalarına çatlat(ırcasına tekrâr tekrâr bildir) ve müşriklere aldırma! Her

---

4 Meâl'in orijinalinde atlanan *ammâ kânû ya'melûn* lafzına karşılık, *bütün yaptıklarından* ibâresini metne ilâve ettik. (E.Ö)

hâlde [şübhesiz] Biz s(enden y)ana o müstehzî/[alaycı]lerin hakkından geliriz. Allâh ile berâber diğer (bir) ilâh tutan o herifler yarın bilirler!

97-99. Celâlim hakkı için, biliyoruz ki onların tefevvühâtına [ileri-geri konuşmalarına] senin cidden göğsün daralıyor. O hâlde Rabbine hamd ile tesbîh et [Rabbini sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek tenzîh edip yücelt] ve secdekâr/[boyun eğen]lardan ol(maya) ve Rabbine kulluk yap(maya/ibâdet etmeye devâm et), tâ sana o yakîn [ölüm] gelene kadar.

16. NAHL SÛRESİ

MEKKÎ, 128 ÂYET

§

Adını, –68-69. âyetlerinde geçen– Allâh'ın yaratıcı aksiyon ve etkinliğinin, O'nun arıya verdiği içgüdü ya da sevk-i tabiîde [vahyde] kendini gösteren hârikulâde örneğine ilişkin göndermeden alan sûrenin başlıca konusu, Allâh'ın yüce bir gâyeye dayanan yaratıcı aksiyon ve etkinliğinin bârizliğidir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Allâh'ın emri geldi [azâb hükmü mutlaka gerçekleşecek], sakın onu isti'cal etme/[acele istemeyin!
O sübhân/onların şirklerinden münezzeh, yüksek, (hem de) çok yüksek.

2. Kullarından dilediğine emrinden rûh [vahy] ile melâike indiriyor da buyuruyor ki; şu hakîkati bildirin: "Benden başka ilâh yok, hemen Bana (îmân edip şirk ve isyândan) korunun!"

3. (Allâh) gökleri ve yeri (bâtıl ve beyhûde değil), hakk ile [bir gâye için] yarattı. O onların şirklerinden yüksek, (hem de) çok yüksek.

4. (Allâh) insânı bir nutfeden [basit/hakîr bir damla sudan/meniden] yarattı; bir de bakarsın o (nankör-kâfir insân, yaratanına karşı) natûk [açık] bir muhâsım [hasım] kesilmiştir.

5-7. (Allâh) en'âmı [büyük ve küçük baş evcil hayvânları] da yarattı, sizin için onlarda (hem) bir ısınıklık [korunma vâsıtaları] ve birtakım menfaatler vardır (ve) hem (de) onlardan yersiniz. Akşam (ahıra) getirir, sabâh (otlağa) salarken onlarda sizin için bir cemâl [güzellik-zevk] de vardır. (O hayvânlar) ağırlıklarınızı da yüklenir, canlarınızın yarısını tüketmeden varamayacağınız beldelere kadar götürürler.
Her hâlde [doğrusu] Rabbiniz size çok re'fet/[şefkat]li, çok merhametli.

8. Hem binesiniz diye, hem de zînet [süs] olarak atları, katırları, merkebleri de yarattı ve bilemeyeceğiniz [bilmediğiniz] daha neler yaratacak [yarattı].

9. (Allâh her şeyin yaratıcısı olduğu gibi,) yolu doğrultmak [yolun doğrusunu göstermek/hakk maksûda götürecek doğru yol] da Allâh'a âiddir, ondan sapan da var. Maamâfih [bununla berâber] Allâh dilese hepinizi hidâyette kılardı.

10-11. O odur ki semâ/[gök-bulut]dan bir su indirdi, size ondan bir içecek var, yine ondan bir ağaç (ve çayır çıkarır) ki onda hayvân yayarsınız, (yine) onunla size ekin(ler), zeytin-(likler), hurmalıklar, üzüm(lük)ler, her[1] türlüsünden meyveler bitirir. Elbette bunda, tefekkür edecek bir kavm için bir âyet [alâmet-delîl] var.

12. Hem (Allâh) sizin için geceyi ve gündüzü ve şems ü kameri [güneş ve ay'ı] teshîr buyurdu [boyun eğdirdi], bütün yıldızlar da O'nun emrine musahhardırlar [boyun eğ-

1 Meâl'in aslında atlanan *külli* lafzına karşılık, *her* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

mişlerdir]. Elbette bunda aklı olan bir kavm için âyet/[işâret-alâmet]ler var.

13. Daha sizin için (Allâh'ın) arzda [yeryüzünde] muhtelif renklerle yarattıkları neler var (neler)... Elbette bun(lar)da tezekkür edecek [hatırlayacak-öğüt alacak] bir kavm için bir âyet [delîl-alâmet] var.

14. Yine odur ki O, denizi teshîr etmiş/[kullanımınıza vermişl]tir, ki ondan tâze bir et yiyesiniz ve içinden (inci-mercan gibi) giy(ip süslen)eceğiniz bir zînet çıkarasınız. Gemileri de görürsün ki, onda yara yara akar giderler; hem fazlın/[lütfun]dan nasîb (ve kazanç) arayasınız diye, hem de gerek ki şükredesiniz.

15-16. Hem (yine o O'dur ki), arz/[yer]da (dağları) ağır baskılar (olarak) bıraktı, ki sizi çalka(layıp sa)r(smasın) diye; hem de nehirler ve yollar (yaptı), gerek ki doğru gidesiniz ve alâmetler (yarattı), yıldızla(rla) da onlar yol doğrulturlar.

17. İmdi, yaratan yaratamayana benzer mi?! Artık siz bir tezekkür etmez [hatırlamaz-öğüt almaz] misiniz!?

18-19. Hâlbuki Allâh'ın ni'met(ler)ini say(maya kalkış)sanız, ihsâ edemez/[saymakla bitiremez]siniz.
Her hâlde [doğrusu] Allâh çok ğafûr [bağışlayıcı], çok rahîm/[merhametli]dir. Hem Allâh neyi sırr (olarak) tutar, neyi i'lân ederseniz hepsini bilir.

20-21. Allâh'tan başka yalvardıklarınız ise hiçbir şey yaratamazlar, hâlbuki kendileri yaratılıp duruyorlar. (Onların) hep(si) ölüdürler, bizzât hayy [diri] değildirler, ne zamân ba'solunacak/[diriltilecek]larına da şu'ûrları yoktur.

22. İlâhınız bir tek ilâhtır. Öyle iken Âhiret'e inanmayanlar(ın) –kendilerini büyüksündüklerinden dolayı– kalbleri münkir/[inkârcı]dir.

23-24. Şübhe yok ki Allâh onların ne gizlediklerini, ne açıkladıklarını hep bilir. Her hâlde [doğrusu] O, kibirlenenleri sevmez. Onlara, "Rabbiniz ne indirdi?" denildiği vakit de, "(Rabbimiz hiçbir şey indirmedi; indirildiğini iddiâ ettiğiniz şeyler,) eskilerin masalları" dediler.

25. (Böyle demeleri) şunun için ki, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü kendi vebâllerini kâmilen yüklendikten başka, –ilmsizlikleri yüzünden [*bi-ğayr-i ilm:* hiçbir ilme dayanmaksızın]– idlâl ettik/[saptırdık]leri kimselerin vebâllerinden bir kısmını da yüklenecekler. Bak ne fenâ yük yükleniyorlar!

26. Evet, onlardan (yâni, Mekke kâfirlerinden) evvelkiler (de, peygamberleri ve getirdikleri mesajı ber-taraf etmek için) hîleler kurmuşlardı, Allâh da kurdukları bünyâna [binâya] kâide/[temel]lerinden geldi de, sakıf [tavan] tepelerinden üzerlerine çöktü ve azâb kendilerine, duyamayacak/[şu'ûrunda olamayacak]ları cihetten geldi.

27-29. Sonra Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü (Allâh) onları (rezîl)-rüsvây edecek ve diyecek (ki): "Hani nerede o sizin hakklarında şikâk çıkarıp [çekişip] durduğunuz (ve kendileri sebebiyle mü'minlere eziyyet ettiğiniz Benim sözde) şerîk/[ortak]lerim?"

Kendilerine ilm verilmiş (yâni, Allâh'ın gönderdiği mesajlara îmân ederek doğru yolda yürümüş) olanlar dedi/[diyecek]ler ki: "Hakîkat (şu ki), bütün sefâlet ve zillet bugün kâfirlerin üstünedir; onlar ki; melekler onları(n canlarını, –Allâh'a şirk koşmaları hasebiyle)– nefslerinin zâlimleri olarak kabzederler [alırlar/almışlardı]".

(İşte böyleleri, hesâba çekildiklerin)de; o vakit bakarsın şöyle diyerek teslîm olmuşlardır: "Biz bir kötülükten (ötürü) yapmıyorduk".

(Onlara denir ki:) "Hayır (yalan söylüyorsunuz, zîrâ) Allâh sizin ne maksadla yapıyor (ol)duğunuzu tamâmen biliyor. Onun için girin bakalım cehennemin kapılarına, içinde sürekli[2] kalmak üzere!"
Bak artık mütekebbir/[kibirlenip büyüklenen]lerin mevkîi ne fenâ!

30-32. Allâh(ın azâbın)tan korkup (günâhlardan) korunanlara ise, "Rabbiniz ne indirdi?" denildiğinde, "Hayr (indirdi)" demişlerdir.
Bu dünyâda güzel iş yapanlara, (dünyâda da) güzel bir mükâfât var ve elbette Âhiret yurdu (onlar için) daha hayrlıdır; muttakîlerin [Allâh'a itâ'atsizlikten korunanların] yurdu da ne hoş: adn [ikâmet] cennetleri... (İşte) on(lar)a girecekler, altından nehirler akar, onlara orada (her) ne isterlerse var.
İşte Allâh muttakîlere [emir ve nehiylerine ri'âyet ederek itâ'atsizlikten korunanlara] böyle mükâfât eder. O (koruna)nlar ki, melekler onları(n canlarını) hoş hoş kabzederler (de), "Selâm [esenlik] size, girin cennete, çünkü çalışıyordunuz" derler.

33-34. O kâfirler başka değil, ancak kendilerine o meleklerin gelmesine veyâ Rabbinin (azâb) emri(nin) gelmesine bakarlar.
Onlardan evvelkiler de böyle yaptılar ve onlara Allâh zulmetmedi, velâkin (inkâr etmekle) kendileri nefs/[kendi]lerine zulmediyorlardı, onun için amellerinin fenâlıkları başlarına musîbet oldu ve o istihzâ [alay] ettikleri şey [azâb] kendilerini sarıverdi.

---

2 Meâl'de atlanan *hâlidîne* lafzına karşılık, *sürekli* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

35. Bir de müşrikler dediler ki: "Allâh dileseydi ne biz, ne atalarımız O'ndan başka hiçbir şeye tapmazdık ve O'nsuz [O'na rağmen/kendi kendimize] hiçbir şey(i) tahrîm [harâm] etmezdik".
Bunlardan evvelkiler de böyle yaptılar, buna karşı peygamberlerin[3] vazîfesi, ancak açık bir teblîğden ibârettir.

36. Celâlim hakkı için, Biz her ümmette, "Allâh'a ibâdet edin ve tâğûttan [şeytândan-şeytânî kimselerden] ictinâb eyleyin [kaçının]!" diye (teblîğ etmek üzere) bir resûl ba'settik [gönderdik], sonra[4] içlerinden kimine (–resûlü dinlediği için–) Allâh hidâyet nasîb etti, kiminin de üzerine (–resûlü dinlemediği için–) dalâlet [sapıklık] hakk [zorunlu/gerekli] oldu.
Şimdi yeryüzünde bir gezin de (ibret nazarıyla) bakın; peygamberleri[5] tekzîb eden/[yalanlayan]lerin âkıbeti nasıl oldu!

37. Sen onların hidâyet bulmalarına (çok) harîs [düşkün] isen (de), her hâlde [doğrusu] Allâh, (hidâyete karşı kör ve sağır davranmaları sebebiyle) dalâlette bırakacağı kimselere hidâyet vermez, onların yardımcıları da yoktur.

38-39. "Allâh ölen kimseyi ba'set/[dirilt]mez" diye olanca yemînleriyle Allâh'a kasem [yemîn] de ettiler.
Hayır ba'sedecek [diriltecek]; bu, O'nun taahhüd buyurduğu hakk [mutlaka gerçekleşecek] bir va'd, velâkin nâsın

---

3 Meâl'in orijinalinde *Peygamber'in* diye çevirilen *rusuli* kelimesi, *resûllerin [peygamberlerin]* ma'nâsına geldiğinden, *Peygamber'in* kelimesini *peygamberlerin* yaptık. (E.Ö)

4 *Sonra* kelimesi, *fe-minhum* ibâresindeki tâkibiye *fe*'sine karşılık olarak kormuştur. (E.Ö)

5 Âyette, *peygamberleri* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

[insânların] ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler. (Evet) ba'sedecek [diriltecek] ki, onlara, ihtilâf ettikleri hakkı anlatsın ve onu inkâr edenler, kendilerinin yalancı olduklarını bilsinler.

40. Bizim herhangi birşey için sözümüz, onu(n olmasını) murâd ettiğimiz zamân sâde(ce) ona şöyle dememizdir: "Ol!" (O da) hemen olu(ş sürecine giri)verir.

41-42. Allâh uğrunda zulme ma'rûz olduktan sonra hicret edenlere gelince de, elbette onları dünyâda güzel bir sûrette yerleştiririz, maamâfih [bununla berâber], Âhiret ecri [mükâfâtı] her hâlde [elbette] daha büyüktür, eğer bilseler. Onlar ki sabretmişlerdir ve hep Rabb'lerine tevekkül kılar/[güvenip dayanır]lar.

43-44. Senden evvel de resûl olarak başka değil, ancak kendilerine vahy veriyor idiğimiz erler [kimseler/beşer resûller] göndermişizdir, Ehl-i Zikr'e [yehûdî ve hristiyanlara] sorun bilmiyorsanız.
(Eğer sorarsanız, size, kendilerini) beyyine/[apaçık delîl]lerle ve Kitâblarla (gönderdiğimiz resûllerin de melek olmayıp birer beşer olduklarını söyleyeceklerdir).
Sana da bu zikri [Kur'ân'ı] indirdik ki, (Rabb'lerinden) kendilerine indirileni nâsa [insânlara] anlatasın [*beyân edesin:* bildiresin/ulaştırasın/tebliğ edesin] ve gerek ki tefekkür edeler.

45-47. Ya şimdi emân [güven/garanti] mı buldu o kimseler; o fenâlıkları yapmak için hîle (ve tuzak) kurup duranlar, Allâh'ın kendilerini yer(in dibin)e geçirmesinden veyâ hatır ve hayâllerine gelmez cihetlerden kendilerine azâb gelivermesinden veyâ dönüp dolaşırlarken kendilerini (azâbın) yakalayıvermesinden –ki onlar (Allâh'ı) âciz bı-

rakacak değillerdir [Allâh'ın elinden kaçamazlar-kurtulamazlar]– yâhûd da kendilerini korkuta korkuta, eksilte eksilte alıvermesinden?!
Demek ki Rabbiniz çok re'fet/[şefkat]li, çok merhametli [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

48. Ya görmediler de mi; herhangi bir şeyden Allâh'ın yarattığına bir baksalar (y)a, (o zamân görüp anlarlar ki,) gölgeleri sağ ve sollarından sürünerek Allâh'a secdeler [itâ'at] ederek döner-dolaşır.

49-50. Hem, göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi (irâdî yâhûd ğayr-i irâdî) Allâh'a secde [inkıyâd] eder, gerek dâbbe [bir bedeni olup kendi kendine hareket eden] kısmından olsun ve gerek melâike ve bunlar (Allâh'a boyun eğip ibâdet etme husûsunda) kibirlenmezler, fevk/[üst]lerinden Rabb'lerinin mehâfetini [korkusunu] duyarlar ve her ne emrolunurlarsa yaparlar.

51. Allâh da buyurmuştur ki: "İki ilâh tutmayın, O ancak bir ilâhtır; onun için Benden, yalnız Benden korkun!"

52. Hem, göklerde, yerde ne varsa O'nun, dîn [itâ'at] de dâimâ O'nun (hakkı)dır; öyle iken siz Allâh'ın gayrısından mı korkuyorsunuz [Allâh'tan başkasına mı ittikâ/ibâdet ediyorsunuz]?

53-55. Hem, sizde ni'met nâmına her ne varsa hep Allâh'tandır; sonra, size keder dokunduğu zamân da hep O'na feryâd edersiniz; sonra sizden o kederi (giderip) açtığı zamân da içinizden bir kısmı derhal Rabb'lerine şirk ederler [ortak koşarlar]; kendilerine verdiğimiz ni'meti, küfrân [nankörlük] ile karşılamak için.
Şimdi (bu dünyâda) zevkedin bakalım, fakat yarın (öteki dünyâda) bileceksiniz.

56. Bir de Bizim kendilerine merzûk kıldığımız [rızk olarak verdiğimiz] şeylerden [ekin ve hayvânlardan], tutuyorlar, ilm şânından olmayan [hakklarında hiçbir ilm bulunmayan/hakklarında birşey bilmedikleri] nesne/[putlara-sahte ilâh]lere bir nasîb [pay] ayırıyorlar.
Tallâhi [Allâh'a andolsun ki], siz bu yaptığınız iftirâlardan mutlak(a) mes'ûl olacaksınız.

57-59. ("Melekler Allâh'ın kızlarıdır" diyerek) Allâh'a kızlar da isnâd ediyorlar [Allâh'ı kızları olmakla nitelendiriyorlar] –hâşâ o sübhâna [O, onların isnâdlarından-nitelemelerinden ve benzeri bütün noksânlıklardan münezzeh ve yücedir]–, kendilerine ise canlarının istediği(ni; erkekleri/oğulları ayırıyorlar). Hâlbuki onların birine, dişi (babası olduğu; bir kızının dünyâya geldiği) müjdelendiği vakit, öfkesinden yüzü simsiyah oluyor, verilen müjdenin sû-i [kötü] te'sîriyle kavminden gizleniyor, hakâret üzere [bu zillete katlanarak] onu tutacak mı, yoksa toprağa mı gömecek... (düşünüp duruyor: Kendilerinin hoşlanmadıkları kız çocuklarını Allâh'a isnâd etmekle) bak ne fenâ hükümler veriyorlar!

60. Âhiret'e îmânı olmayanlar için kötülük meseli sıfatlar var, Allâh için ise en yüksek sıfatlar; ve (çünkü) azîz [mağlûb olmaz kudret sâhibi] O'dur, hakîm [hikmet sâhibi] O.

61. Maamâfih [bununla berâber], Allâh insânları zulm/[günâh]leri (sebebi)yle muâhaze ediverse [hemen cezâlandıracak olsa] idi, yeryüzünde bir deprenen [canlı/insân] bırakmazdı, velâkin onları mukadder bir ecele [takdîr edilmiş bir süreye] kadar te'hir eder [erteler], ecel/[süreleri geldiği vakit de (onu/sürelerini) bir sâ'at [ân] ne geriletebilirler, ne öne geçebilirler.

62. Hem Allâh'a, kendilerinin (hoşlanmadıkları vé) hoşlanmayacakları şeyler(i/kızları) isnâd ediyorlar, hem de dilleri kendilerine (o) yalan(ı) söylüyor: (O) en güzel [oğullar] âkıbet[6] onlarınmış!.. Doğrusu ateş onların, hem onlar ona en önde gidecekler.

63. Tallâhi [Allâh'a andolsun ki] Biz senden evvel birçok ümmetlere resûller gönderdik, buna karşı şeytân onlara amellerini tezyîn etti [güzel gösterdi]. Bugün de o onların velîsi/[dostu-hâmîsi]dir ve onlara elîm [çok acı] bir azâb var.

64. Sana bu Kitâb'ı indirmemiz de ancak şunun içindir ki; onlara, hakkında ihtilâf ettikleri şeyi(n doğrusunu) beyân edesin [bildiresin] ve (o Kitâb) îmân edeceklere bir hidâyet [yol gösterme], bir rahmet olsun.

65. Evet, Allâh semâ/[gök-bulut]dan bir su indirdi de, onunla arza [yere/toprağa], ölümünden [kuraklıktan kavrulup kupkuru olduktan] sonra (bitkilerle) hayât verdi. Her hâlde [şübhesiz] bunda, dinley(ip hakîkati idrâk ed)ecek bir kavm için bir âyet [işâret/alâmet] vardır.

66. Her hâlde [doğrusu] size sağmal hayvânlarda da bir ibret vardır; size onun butûnundakinden [onların karınlarından] fers [bağırsaklar] ile dem [kan] arasından (çıkan) hâ-

---

6 Âyette, *âkıbet* kelimesinin karşılığı yoktur. Bu durumda ibâre, *el-husnâ [en güzeli/o en güzel] onlarınmış* şeklinde olur. *el-Husnâ* ile de, "oğullar" veyâ *Şâyet ona dokunan bir sıkıntıdan sonra tarafımızdan bir rahmet/ni'met tattırırsak mutlaka der ki: "Bu benim hakkım ve zannetmem ki o Sâ'at başıma dikilsin, –bi'l-farz– Rabbime döndürülecek olursam muhakkak benim için O'nun yanında daha güzeli vardır"* (Fussılet/50) âyetinde olduğu gibi, –eğer varsa" kaydıyla– "âhiret ni'meti" kasdedilmiş olur. (E.Ö)

lis [saf-katışıksız] bir süt içiriyoruz ki içenlerin boğazından kayar gider.

67. Hurmalıkların ve üzümlüklerin meyvalarından (elde edilen sulardan) da (size içiriyoruz); bun(lar)dan hem bir müskir [içki/nebiz] çıkarırsınız, hem de bir güzel rızk. Her hâlde [doğrusu] bunda aklı(nı çalıştırmakta) olan bir kavm için elbet bir âyet [işâret] var.

68-69. Rabbin bal arısına da şöyle vahyetti [bal arısının içine de, lisân-ı hâl ile şöyle diyen bir sâik yerleştirdi]: "Dağlardan ve ağaçlardan ve (insânların yapıp) kuracakları köşk/[kovan]lerden göz göz evler edin, sonra meyvaların [bitki ve çiçeklerin] hepsinden ye de, Rabbinin –müyesser kıldığı– yollar(ın)a koy [emrolunduğun/Rabbinin sana kolaylaştırıp öngördüğü yollarını/acı çiçekleri O'nun kudretiyle tatlı ve şifâlı bala dönüştürecek içindeki yolları –diretmeksizin– boyun eğerek ta'kîb et]!"

(İşte bundan ötürü, arıların) içlerinden renkleri muhtelif bir (yiyecek ve) içecek peyda olu(p çıka)r, ki onda insânlara bir şifâ vardır.

Her hâlde [şübhesiz] bunda, tefekkür edecek bir kavm için elbet bir âyet [işâret/ibret] var.

70. Hem, Allâh sizi halketti [yarattı], sonra sizi vefât ettiriyor, içinizden kimi de erzel-i ömre reddolunuyor [ihtiyârlık-düşkünlük çağına erdiriliyor] ki, biraz ilmden sonra birşey bilemez olsun.

Her hâlde [doğrusu] Allâh hem alîm [her şeyi bilir], hem kadîr [her şeye gücü yeter].

71. Allâh ba'zınızı ba'zınıza rızk (husûsun)da tafdîl [dünyevî imkân ve konum i'tibâriyle üstün] de etti, (kendilerine) fazla (rızk) verilenler rızklarını, ellerinin altındaki (köle)-

lere reddediyor/[veriyor]lar da, hepsi onda müsâvî [eşit] oluyorlar da değil; (mâdem öyle, onlar mülkiyet husûsunda kölelerini kendilerine eşit ve denk saymazken, nasıl oluyor da ubûdiyyet husûsunda putları âlemlerin rabbi Allâh'a eş ve denk tutuyorlar?!) Şimdi Allâh'ın ni'metini mi (bile bile) inkâr ediyorlar?!

72-73. Allâh size kendi (cins)lerinizden zevce/[eş]ler de verdi ve size zevce/[eş]lerinizden oğullar ve torunlar verdi ve sizi (tayyibâttan, yânî) hoş hoş ni'metlerden merzûk buyurdu [rızklandırdı].

(Buna rağmen) şimdi bâtıla [putların kendilerine fayda vereceğine veyâ helâl ve tayyibâtın bir kısmının harâm olduğuna] inanıyorlar da onlar, Allâh'ın ni'metine küfr [nankörlük] mü ediyorlar?! Allâh'ı bırakıp da kendilerine (yağmur yağdırmak sûretiyle) göklerden ve (ekin, meyve çıkarmak sûretiyle) yerden zerrece bir rız(ı)k (sağlamay)a mâlik olmayan ve olmak ihtimâli bulunmayan şeylere tapıyorlar.

74. Artık Allâh'a (şirk ya da kıyâs husûsunda) temsîl/[benzetmeller yapmaya kalkmayın, çünkü Allâh bilir, siz bilmezsiniz.

75. Allâh şunu temsîl getirdi: Bir abd-i memlûk [köle] (düşünün ki), hiçbir şeye kudreti yok; bir de o zât(ı düşünün) ki, kendisine tarafımızdan güzel [bol-geniş] bir rızk nasîb etmişiz de ondan gizli-açık infâk edip [harcayıp] duruyor. (Şimdi söyleyin bakalım:) Hiç bunlar müsâvî [eşit] olurlar mı?!

Bütün hamd Allâh'ın (hakkı)dır, ammâ (onların) çokları bilmezler.

76. Allâh şunu da bir temsîl getirdi: İki kişi (düşünün ki), biri

dilsiz; hiçbir şeye kudreti yok, efendisine sâde(ce) bir ağırlık, ne tarafa gönderilse hiçbir hayra yaramaz. Hiç bu, adâletle âmir olan [emreden] ve doğru bir yolda giden kimseye müsâvî [eşit] olabilir mi?!

77. Bütün semâvât u arzın [gökler ve yerin] ğaybını bilmek de Allâh'a mahsûs. Sâ'at(in/Kıyâmet'in kopma) emri [işi] ise, sâde(ce) lemh-i basar [göz açıp kapama] gibi yâhûd [hattâ] (o) daha yakındır (yâni, Allâh dilediği vakit hemen gerçekleşir). Şübhe yok ki Allâh her şeye kadîr [dâimâ güç yetirendir].

78. Ve Allâh sizi analarınızın karınlarından öyle bir hâlde çıkardı ki, hiçbir şey bilmiyordunuz; öyle iken size işitme(niz için kulaklar, görmeniz için) gözler, (anlamanız için) gönüller verdi ki şükredesiniz.

79. (Hakkı inkârda diretenler) görmediler mi, baksalar (y)a kuşlara, cevv-i semâda musahharlar [göğün boşluğunda Allâh'ın koyduğu yasalara boyun eğmişler] iken, onları Allâh'tan başka tutan nedir?! Elbette bunda îmân edecek bir kavm için çok âyet/[işâret-alâmet]ler var.

80. Allâh size evlerinizden bir mesken [huzûr ve sükûn yeri] yaptı ve en'âm [büyük ve küçük baş evcil hayvânların] derilerinden size gerek göç gününüzde [esnâsında] ve gerek (yolculukta iken) ikâmetiniz gününde [konakladığınız vakit] hafîf hafîf (kolayca) taşıyacağınız evler ve yünlerinden, yapağılarından, kıllarından bir zamâna kadar {giyinecek, kuşanacak, serilecek, döşenecek} bir esâs ve {ticâret edilecek} bir metâ yaptı.

81. Allâh halkettiği [yarattığı] (diğer) şeylerden sizin için gölgeler yaptı ve sizin için dağlardan siperler yaptı, hem sizi sıcaktan (ve soğuktan) vikâye [muhâfaza] edecek es-

vâb/[elbise]lar, hem de harb(iniz)de[7] vikâye edecek [koruyacak] esvâb/[zırh]lar yaptı.
Bu sûretle üzerinizde olan ni'metini tamâmlayacak, ki siz hâlis[8] müslümân olup [kendinizi Allâh'a samîmiyyetle teslîm edip] selâmet neşredesiniz.[9]

82-83. (Bütün) bun(lar)a karşı(lık, îmân etmezler de) eğer yüzçevirirlerse, artık senin üzerine düşen, ancak teblîğ-i belîğ/[apaçık teblîğ]dir. Allâh'ın ni'metini tanırlar, sonra da onu inkâr ederler ve (onların) ekserisi kâfirdirler.

84. Bir gün de gelecek ki, her ümmetten bir şâhid ba'sedeceğiz [çıkaracağız/getireceğiz]; sonra o küfredenlere, ne (ma'zeret beyân etmeleri için) izin verilecek, ne de onlardan tarziye [özür dilemeleri] istenecek.

85. Ve o zâlimler azâbı gördükleri vakit, artık o onlardan ne tahfif olunacak [hafîfletilecek], ne de kendilerine mühlet verilecek [onların yüzlerine bakılacak].

86. Ve o müşrikler şerîklerini [Allâh'a ortak koştukları ilâhlarını] gördükleri vakit, "Yâ Rabbenâ! İşte şunlar Seni bırakıp da kendilerine taptığımız şerîklerimiz" diyecekler. Onlar da onlara şu sözü fırlatacaklar: "Her hâlde [doğrusu] siz kat'iyyen yalancılarsınız".

87. Ve o gün Allâh'a arz-ı teslîmiyyet etmişlerdir ve bütün o uydur(up ilâh ol)dukları(nı iddiâ ettikleri) şeyler kendilerini bırakarak kaybolup gitmişlerdir.

88-89. O hem küfretmiş, hem de (insânları) Allâh yolundan çe-

---

7 *Harbde* diye çevirilen *be'sekum* lafzı, *harbinizde* [*savaşınızda*] anlamına geldiğinden, *harbde* kelimesini *harbinizde* yaptık. (E.Ö)

8 *Hâlis* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

9 *Selâmet neşredesiniz* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

virmiş olanlar (yokmu, işte) onlara[10] –diğerlerini de[11] ifsâd [fesâdcılık] ettikleri cihetle– o azâb üstüne bir azâb ziyâde etmişizdir. Hele her ümmet içinde, kendilerinden üzerlerine bir şâhid ba'sedeceğimiz [getireceğimiz], seni de onlar üzerine şâhid getirdiğimiz gün (vay hâline kâfirlerin)!

Ve bu Kitâb'ı sana ceste ceste [parça parça] indirdik, ki her şeyi belîğ bir sûrette beyân etmek [bildirmek], hem bir hidâyet kânûnu, hem bir rahmet [ni'met-lütuf], hem de müslimîne [Allâh'a teslîm olanlara] bir müjde olmak için.

90. Haberiniz olsun ki Allâh size ad(â)l(et)i, ihsânı [güzel davranmayı-iyilik yapmayı] ve yakınlığı olana atâyı [vermeyi] emrediyor ve fuhşiyât/[iğrenç şeyler]tan, münkerden [örfün ve şerî'atin çirkin bulduğu şeylerden/hakkı olmayanı taleb etmekten, adâletsizlik ve zulmden], bağy/[azgınlık-taşkınlık]den nehyediyor, size va'z [nasîhat] ediyor ki dinleyip anlayıp tutasınız.

91. Bir de muâhede ettiğiniz/[söz verdiğiniz]de Allâh'ın ahdini [Allâh'a/Allâh adına verdiğiniz sözü] yerine getirin ve sağlam sağlam ettiğiniz yemînleri bozmayın; nasıl olur (da bozarsınız) ki; ona,[12] Allâh'ı kefîl [şâhid] kılmıştınız! Şübhe yok ki Allâh ne yaparsanız tamâmen bilir.

92-93. Ve (sakın) bir ümmet [topluluk], diğer bir ümmet/[topluluk]ten daha nemâlı [çok ve güçlü] olduğu için yemînle-

---

10 Meâl'de atlanan ***hum*** zamîrine karşılık, ***onlara*** kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

11 Âyette, ***diğerlerini de*** ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

12 Meâl'de, *ona* diye çevirilen ***'aleykum*** lafzının karşılığı, *üzerinize* olmalıdır. (E.Ö)

rinizi aranızda bir hud'a ittihâz ederek [aldatma/hîle vâsıtası yaparak], o ipliğini kat kat kuvvetle büktükten sonra sökmeye çalışan karı gibi olmayın!
Her hâlde [doğrusu] Allâh sizi onunla imtihân eder ve elbette o ihtilâf etmekte olduğunuz şeyleri Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü size muhakkak beyân edecek/[bildirecek]tir. Allâh dilese idi, elbet hepinizi bir tek ümmet yapar; (hidâyet üzere toplar)dı, velâkin O dilediğine [hakk edene/hakka kulak tıkayana] dalâlet, dilediğine [lâyık olana/hakka kulak verene] hidâyet buyurur ve her hâlde [elbette] hepiniz bütün yaptıklarınızdan mes'ûl olacaksınız.

94. (Onun için) yemînlerinizi aranızda hud'a [aldatma/hîle] ve fesâda vesîle ittihâz etmeyin [edinmeyin]; ki sonra, sağlam basmışken bir ayak kayar ve Allâh yolundan saptığınız için (dünyâda) fenâ acı tadarsınız, Âhiret'te de size pek büyük bir azâb olur.

95-96. Allâh'ın ahdini [Allâh'a verdiğiniz sözü] cüz'î bir bedele [birtakım dünyâ menfaatlerine] değişmeyin!
Her hâlde [doğrusu] Allâh yanındaki sizin için daha hayrlıdır, eğer bilirseniz; (çünkü) sizin yanınızdaki tükenir, Allâh'ın yanındaki ise bâkîdir.
Elbette Biz o sabredenlere, yaptıkları amelin daha güzeliyle (veyâ amellerinin en güzeline göre) ecir/[mükâfât]lerini muhakkak vereceğiz.

97. Erkekten-dişiden her kim mü'min olarak iyi bir amel işlerse, muhakkak ona (öteki dünyâda) hoş bir hayât yaşatacağız ve yapmakta oldukları amellerin daha güzeliyle (veyâ amellerinin en güzeline göre) ecir/[ödül]lerini muhakkak vereceğiz.

98-100. İmdi, Kur'ân oku(mak iste)duğun vakit, evvelâ Allâh'a sığın o racîm [la'netlenmiş/Allâh'ın rahmetinden tardedilmiş/kovulmuş] şeytândan! Hakîkat bu ki, îmân edip de Rabb'lerine tevekkül edenler [güvenip dayananlar] üzerin(d)e onun sultası [yaptırım gücü] yoktur. Onun sultası [yaptırım gücü], ancak onu velî [dost-hâmî] ittihâz edenlere [edinenlere] ve Allâh'a şirk koşanlaradır.

101. Bir âyeti [şerî'ati/hükmü], bir âyetin [şerî'atin/hükmün] yerine bedel yaptığımız [getirdiğimiz] vakit –Allâh indirdiğine ve indireceğine a'lem [vâkıf] iken o şeytân yârânı[13] [dostları/taraftarları], "Sen sırf müfterisin [uydurup Allâh'a isnâd ediyorsun]" dediler. Hayır! Onların çoğu bilmezler.

102. Söyle onlara: "Onu Rabbinden hikmet-i hakk [bir hikmet, hakîkati bildirmek maksadı] ile Rûhu'l-Kudüs [Cebrâîl] indirdi, ki îmân edenleri tesbît etmek [îmânda sâbit kılmak] ve müslümân/[Allâh'a teslîm olan]lara bir hidâyet [kılavuzlama/rehberlik], bir beşâret [müjde] olmak için".

103. Muhakkak biliyoruz ki onlar [müşrikler], "Mutlaka onu (Muhammed'e) bir beşer ta'lîm ediyor [öğretiyor]" da diyorlar.
İlhâd [kendisine meyl] etmek istedikleri kimsenin lisânı [dili], a'cemî/[Arabca değil]dir; bu Kur'ân ise, gâyet belîğ bir Arabî [her bakımdan Araba hâss bir] lisân.

104-105. Allâh'ın âyetlerine inanmayanları, elbette Allâh hidâyete erdirmez ve onlara elîm [çok acı] bir azâb vardır. Yalanı ancak Allâh'ın âyetlerine inanmayanlar uydurur/iftirâ ederler, işte onlar kendileridir ki o yalancılardır.

13 Âyette, *o şeytân yârânı* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

106-107. Her kim îmânından sonra Allâh'a küfrederse –kalbi îmân ile mutma'in olduğu hâlde ikrâh edilen [inkâra zorlanan] başka, velâkin küfre sînesini açan kimse(ler yokmu)– lâ-büdd [mutlaka] onların üstüne Allâh'tan bir ğazab iner ve onlara azîm [çok büyük/dehşetli] bir azâb vardır. Bunun sebebi (şudur): Çünkü onlar dünyâ [süflî/yakın] hayâtı(ın lezzetlerini-zevklerini) sevmiş, Âhiret'e tercîh etmişlerdir. Allâh da kâfirler gürûhunu doğru yola çıkarmaz.

108-109. Onlar öyle kimselerdirler ki; Allâh kalblerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlemiştir ve işte onlardır ki hep ğâfillerdir. Çâre yok, onlar Âhiret'te tamâmen hüsrâna düşecek[kaybedecek]lerdir.

110. Sonra, şübhesiz ki Rabbin o mihnete mübtelâ [eziyyet ve işkenceye ma'rûz] olmalarının arkasından hicret eyleyen, sonra mücâhede(de/cehd ü gayrette bulunan) ve sabreden kimseler hakkında –şübhesizdir ki Rabbin bunun arkasından– elbette ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

111. O gün ki herkes (sâdece) nefsi(ni/kendini kurtarmak) için mücâdele ederek gelir, her nefse [kişiye] işlemiş olduğu amel(in karşılığı) tamâmiyle ödenir ve hiç birine zulmedilmez.

112. Bir de, Allâh (şöyle) bir şehri(n halkını) mesel yaptı, ki emniyet ve âsâyiş içinde idi(ler), on(lar)a her yerden rızk(lar)ı bol bol geliyordu, derken (o şehir halkı) Allâh'ın ni'metlerine nankörlük etti, Allâh da on(lar)a o yaptıkları san'atla [nankörlüğü âdet ve alışkanlık hâline getirmeleri sebebiyle] açlık ve korku libâsı/[belâsı]nı tattırıverdi [her yanı kuşatan açlık ve korkuyu iliklerine işletti].

113. Celâlim hakkı için, onlara içlerinden bir resûl geldi de ona, "Yalan söylüyor" dediler; (küfr ve ma'siyet/isyân ile kendilerine) zulmederlerken azâb da kendilerini yakalayıverdi.

114. Onun için siz, Allâh'ın size verdiği rızklardan (ekin ve hayvânları keyfinize göre harâm kılmayın,) helâl ve hoş olarak yeyin de Allâh'ın ni'met(ler)ine şükredin, eğer gerçekten [sâdece] O'na ibâdet edecek iseniz.

115. O size ancak ölüyü [*meyteyi:* leşi-ölü doğan yavruyu] ve (akan/akıtılmış) kanı ve hınzîr [domuz] etini, bir de Allâh'ın gayrisinin nâmına kesileni harâm kıldı. (Bununla birlikte) her kim de (bunlardan yemeye) muztarr [mecbûr] olursa, –bâği [iştah/arzû duymadığı, açgözlüce saldırmadığı] ve mütecâviz olmadığı [zarûret miktârını aşmadığı] hâlde (yerse)– artık şübhe yok ki Rabbin ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîm/[rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan]dir.

116-117. Sâde(ce) dilinizin yalan (yere) tavsifiyle [vasıflandırmasıyla], "Şu helâl, şu harâm" demeyin, ki (eğer böyle derseniz, o) yalanı Allâh'a (isnâd ederek) iftirâ etmiş olursunuz. Şübhe yok ki (uydurduğu) yalanı Allâh'a (isnâd ederek) iftirâ edenler felâh bulmazlar. (Dünyâda) az bir istifâde (edebilirler) ve (fakat Âhiret'te) hakklarında elîm [çok acı] bir azâb vardır.

118. Yehûdî olanlara ise, bundan evvel sana naklettiklerimizi [sığır ve davar cinsi hâriç bütün tırnaklı hayvânlar ile sığır ve davar cinsi hayvânların sırtlarında olan veyâ bağırsakları üzerinde bulunan veyâ kemikle karışan kuyruk kısmından başka yağlarını] (–aslında helâl olmalarına rağmen– nankörlük ve isyânları sebebiyle) harâm

kıldık ve (bununla) onlara Biz zulmetmedik, velâkin (onlar) kendi kendilerine zulmediyorlardı.

119. Sonra şübhesizdir ki Rabbin, bir cehâletle [nefsine mağlûb olarak] kötülük işleyen, sonra arkasından tevbe edip düzelen kimseler hakkında, (evet) şübhesiz ki Rabbin bunun arkasından elbette ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

120-121. Muhakkak ki İbrâhîm başlı-başına [itâ'atkâr] bir ümmet [hayrda kendisine uyulan bir imâm/önder] idi; tek bir hanîf [muvahhid bir muhlis] olarak Allâh'a itâ'at için kıyâm etmişti ve hiçbir zamân müşriklerden olmadı. O'nun ni'metlerine şâkir [şükreden bir kimse] idi. O o'nu seçmiş ve doğru bir yola hidâyet buyurmuştu.

122. Ve Biz o'na hem dünyâda bir hasene [iyilik] verdik, hem de şübhesiz ki o Âhiret'te elbette sâlihîn/[erdemli kimseler]den.

123-124. Sonra da sana vahyeyledik ki: "Hakk-perest [hanîf] olarak İbrâhîm(in) milleti/[yolu-dînî]ne ittibâ et [uy]; o hiçbir zamân müşriklerden olmadı".
Sebt tutmak [Cum'ârtesi günü dünyevî işlerden uzak durmak], ancak onda ihtilâf eden (hristiyan ve yehûdî)lere farz kılındı. Her hâlde [şübhesiz] Rabbin onların –o ihtilâf edegeldikleri şeyler hakkında– Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü beyn/[ara]llerinde hükmünü elbette verecek.

125. (İbrâhîm'in dînine ittiba etmek/uymak, Cum'ârtesi veyâ Pazar gününü ta'tîl yapmakla değil, şöyle olur ey Muhammed:) Rabbin(in) yoluna da'vet et; hikmetle ve güzel güzel mev'ize [nasîhat/öğüt] ile, onlar(l)a da en güzel olan sûretle [Kur'ân'daki emir ve nehiyler ile] mü-

câdele yap; çünkü Rabbin, (evet) O'dur, en ziyâde bilen yolundan sapanı, doğru gidenleri en iyi bilen de ancak O'dur.

126. Ve (ey mü'minler!) Şâyed ikâb [şiddet] ile mukâbele edecek olursanız, ancak size edilen ukûbetin [eziyyetin] misliyle muâkabe ediniz [karşılık veriniz] ve şâyed sabrederseniz, kasem [yemîn] olsun ki o,[14] sabredenler için elbette daha hayrlıdır.

127-128. Sabret, sabrın da ancak Allâh'ın inâyeti [yardımı] iledir ve onlar(ın yaptıkların)a karşı mahzûn olma, yaptıkları mekr/[tuzak ve hîle]den telâş da etme; zîrâ muhakkak ki Allâh (günâhlardan) iyi korunanlar ve hep güzellik yapanlarla berâberdir.

---

14 Meâl'de atlanan *huve* zamîrine karşılık, *o* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

17. İSRÂ SÛRESİ

MEKKÎ, 111 ÂYET

§

Sübhân ve *Benî-İsrâîl* de denen sûre; adını, ilk âyetinde geçen *isrâ* [gece yürüyüşü] kelimesinden almıştır. Uyarı, öğüd ve buyruğun mükemmel bir bileşimi olan sûrede müşrikler, İsrâîloğulları ve diğer kavmlerin kötü âkıbetlerinden ders almaları husûsunda uyarılırken; Resûlullâh'a, sıkıntı ve zorluklara katlanması, kâfirlere aslâ tâviz vermemesi emredilmekte; müslümânlara da, alaylardan, baskı ve işkencelerden yılmamaları tavsiye edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Tenzîh o sübhâna [her türlü noksânlıktan münezzeh olan o Allâh] ki, kulunu bir gece Mescid-i Harâm'dan, o havâlisini mübârek [bereketli] kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya isrâ buyurdu [yürüttü]; o'na âyet/[işâret-alâmet]lerimizden gösterelim diye. Hakîkat bu, O'dur o (her şeyi) işiten, (her şeyi) gören.

2-3. Mûsâ'ya da Kitâb(ı) verdik ve onu Benî-İsrâîl [İsrâîloğulları] için bir hidâyet/rehber(l)i(k) kıldık, şöyle ki: "Benden başka bir vekîl tutmayın!" diye.
Ey Nûh ile berâber (gemiye) yüklediğimiz kimselerin zürriyyeti(nden olan bugünkü insânlar)! O [Nûh], doğrusu çok şükredici bir kul idi.

4. Biz Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] (o) Kitâb'da [Tevrât'ta]

şu kazıyyeyi [hükmü] de takdîr ettik [bildirdik]: "Muhakkak siz arzda [yeryüzünde] (kuşkusuz) iki kere fesâd yapacaksınız ve muhakkak büyük bir yükseliş yükseleceksiniz [kibirlenip kabaracaksınız]!"

5. İmdi, o iki (fesâd devre)sinden[1] birincisinin vâdesi (yetip cezâ sırası) geldiği vakit, üzerinize milkimiz [Bize âid] (olan) şiddetli harb ehli birtakım (dehşetli-korkunç) kullar göndereceğiz de, onlar (umûmî yerlerden başka) tâ evlerin aralarına (kadar) girip (öldürmek için İsrâîloğulları'nı) araştıracaklar. Ve bu, fiile çıkarılmış [gerçekleşmiş] bir va'd oldu.

6. Sonra size tekrâr onların üzerine devleti iâde ettik ve size mallarla ve oğullarla imdâd [destek] verdik ve sizi cem'iyyetce daha çoğalttık.

7. (Ve dedik ki:) "Eğer güzellik yaparsanız, kendi (lehi)nize güzellik etmiş olursunuz; yok eğer kötülük yaparsanız o da ona [kendi aleyhinizedir]".
Derken sonraki (fesâd devresi)nin vâdesi (dolup cezâ vakti) geliverdi(ğinde, ce)mi(yetinizi darmadağın edip) yüzlerinizi kötületsinler [kiminizi öldürüp kiminizi esîr alarak sizi perîşân etsinler] için, evvelki def'a ona[2] girdikleri gibi yine mescide girsinler için ve her istilâ ettiklerini mahvetsinler de etsinler için (düşmânları tekrâr size musallat ettik).

8. (Bundan böyle) ola ki Rabbiniz size rahmetini göndere; eğer yine (eskisi gibi fesâda/ma'siyete) dönerseniz, Biz de

---

1 Meâl'de atlanan *humâ* lafzına karşılık, *o ikisinden* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

2 Meâl'de atlanan *hu* zamîrine karşılık, *ona* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

(yine cezâlandırmaya) döneriz. Öyle ya, Biz cehennemi kâfirlere, (içinden aslâ çıkamayacakları bir) hisâr [hapishâne] yapmışız.

9-10. (İşte Rabbinizden size rahmet:) Haberiniz olsun ki bu Kur'ân, insânları en doğru yola hidâyet eder ve sâlih sâlih ameller yapan mü'minlere tebşîr eyler [müjdeler] ki, kendilerine büyük bir ecir [mükâfât] vardır. Âhiret'e inanmayanlara dahî elîm [çok acı] bir azâb hazırlamışızdır.

11. İnsân da şerri öyle da'vet ediyor ki, hayra du'â eder gibi; ve (bu ise şundan): insân pek aceleci olmuştur.

12. Hâlbuki Biz geceyi (ve) gündüzü iki âyet [delîl] yaptık, sonra gece âyetini mahvettik [kararttık] ve gündüz âyetini gösterici kıldık ki, Rabbinizden (geçimlik için) fazl [lütuf-ihsân] taleb edesiniz ve senelerin sayısını ve hesâbı bilesiniz. Hem, (dînde gerekli olan) her şeyi tafsîl [çeşitli sûretlerde beyân] etmiş de etmişiz; (öyle ki ne karışıklık kalmış, ne kapalılık).

13-14. Her insânın da kuşunu boynunda kendine takmışızdır [amelini kolye/bukağı gibi ayrılmaz parçası yaptık] ve onun için Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü bir kitâb çıkarırız ki; neşrolunarak [açılarak] onu şöyle karşılar: "Oku kitâbını, muhâsebeci [hesâb görücü] (olarak) bugün üzerinde nefsin yeter!"

15-16. Kim doğru giderse sırf kendi lehine gider, kim de sapıklık ederse ancak (kendi) aleyhine eder ve hiçbir vizr [ağır yük: günâh] çeken, diğerinin vizrini [günâhını] çekmez. (Bununla berâber,) Biz bir resûl gönderi(p de doğru ile yanlışı göstererek uyarı)nceye kadar (dünyâda) ta'zîb [azâb] de etmeyiz. Bir memleketi(n halkını) helâk etmek murâd ettiğimiz vakit ise, onun devletlilerine [refâh içinde

yaşayanlarına] {itâ'at}[3] emrederiz, onlar itâ'at etmez de[3] orada fısk yaparlar [itâ'atten çıkıp isyânda ileri giderek iyice azgınlaşırlar], bunun üzerine o memleket aleyhine hüküm hakk [gerekli/kaçınılmaz] olur; artık onu tedmîr [yerle-bir] eder de ederiz.

17. Hem, Nûh'tan sonra ne kadar karn/[toplum]lar helâk ettik. Kullarının günâhlarına, Rabbinin habîr [vâkıf], basîr [âşinâ] olması yeter.

18. Her kim peşin(i/dünyâ lezzetini) istiyor (ve bütün gayretini ona sarfediyor)sa, ona dünyâda peşin veririz, –dilediğimiz kadar istediğimize– sonra da ona cehennemi tahsîs ederiz; mezmûm [kınanmış/kötülenmiş], matrûd [rahmetten tardedilmiş/mahrûm bırakılmış] bir hâlde ona yaslanır.

19. Her kim de Âhiret'i(n ni'metini) ister, ona lâyık bir sa'y [gayret] ile onun için mü'min olarak çalışırsa, işte bunların sa'yleri meşkûr olur [gayret ve çalışmalarının karşılığı tastamâm verilir].

20. Hepsine imdâd eder (verir)iz; –hem o (dünyâ için çalışa)nlara, hem o (Âhiret için çalışa)nlara– mahzâ [sırf] Rabbinin atâsın/[ihsânın]dan. Rabbinin atâsı [ihsânı] yasak değildir.

21. Bak (onların) bir kısmını diğerine (mal-servet ve konum i'tibâriyle) nasıl tafdîl [üstün] etmişiz ve elbette Âhiret, derecâtca [dereceler açısından] da daha büyük, tafdîlce [üstünlük i'tibâriyle] de daha büyüktür.

---

3 *Onlar itâ'at etmez de* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. Ayrıca, Elmalılı Hamdi Yazır tarafından parantez içinde ilâve edilen *{itâ'at}* kelimesi de, bu ibâreye meşrûiyyet kazandırma amacına yöneliktir. (E.Ö)

22-24. (Ey insânoğlu!) Allâh'ın maiyyetin/[berâberin]de diğer bir ilâh yapma ki; mezmûm [kınanmış/kötülenmiş], mahzûl [inâyetten mahrûm bırakılıp kendi hâline terkedilmiş] (olarak) kalmayasın. Rabbin şunları kat'î (olarak) fermân buyurdu: O'ndan başkasına ibâdet etmeyin, ebeveyne [ana-babaya] güzellik(le davranıp iyilik) edin! (Onlardan) ya birisi yâhûd ikisi de yanın(ız)da ihtiyârlık hâline gelirse, sakın onlara "Üff!" (bile) deme(yin) ve onları azarlama(yın), ikisine de ikrâmlı [güzel-hoş] söz söyle(yin), ikisine de merhametten döşenerek kanat indir(in) ve de(yin) ki: "Rabbim(iz)! İkisine de merhamet buyur, beni küçükken terbiye ettikleri gibi [için]!"

25. Rabbiniz nefs/[iç]lerinizdekini daha iyi bilir. Eğer siz (sâlihler, yâni) ehl-i salâh iseniz şübhesiz ki O, çok tevbekâr olanlara (karşı) bir ğafûr [çok bağışlayıcı] bulunuyor.

26-27. (Ey muhâtab!) Karâbet sâhibine [akrabâya] de hakkını ver, miskîne (ve fakîre) de, yolda kalmışa da (hakkını ver)! Bununla berâber, (amaçsız/ğayr-i meşrû olarak) saçıp savurma; çünkü (ğayr-i meşrû) saçıp savuranlar, şeytânların[4] ihvânı/[kardeşleri]dırlar. Şeytân ise Rabbine (karşı) çok nankör bulunuyor.

28. Ve (ey muhâtab) eğer Rabbinden ümîd ettiğin bir rahmeti [lütuf ve ni'meti] aramak için [elinin darlığı nedeniyle] o müstahakk/[hakk sâhibi olan]lardan sarf-ı nazar etmek mecbûriyetinde (kalır da, onlara birşey veremez) isen, o vakit de onlara yumuşak bir söz söyle!

29-30. Hem (ey muhâtab) elini bağlayıp boynuna asma [cimrilik etme], hem de onu büsbütün açıp saçma, ki (sonra)

---

4 *Şeytân* diye tercüme edilen *şeytâtîn* lafzı, *şeytânlar* anlamına geldiğinden, *şeytânın* kelimesini *şeytânların* yaptık. (E.Ö)

pişmân olur, açık(ta) kalırsın; çünkü Rabbin hem dilediğine rızkı bast eder [genişletir], hem de sıkar; çünkü O, kulların(ın durumun)a habîr [vâkıf], basîr [âşinâ] bulunuyor.

31. Bir de züğürtlük korkusuyla evlâdlarınızı öldürmeyin, –onlara da rızkı Biz veririz, size de– elbette onları öldürmek büyük bir cinâyet bulunuyor.

32. (Ve sakın) zinâya da yaklaşmayın, çünkü o pek çirkin, yolca da pek fenâ bulunuyor.

33. (Ve yine) Allâh'ın (öldürülmesini) tahrîm [harâm] eylediği nefsi [canı/kişiyi] katl de etmeyin, meğer ki hakk sebeble ola ve her kim mazlûmen [suçsuz olduğu hâlde] katledilirse, onun velîsi için Biz bir tasallut hakkı [kısâs yetkisi] vermişizdir. O da katilde isrâf etmesin [kâtilden başkasını öldürmesin yâhûd bire karşılık iki ya da daha fazla kişiyi öldürmek sûretiyle öldürmede haddi aşmasın], çünkü o mansûr [yardıma mazhâr edilmiş] bulunuyor.

34. Yetîm malına da yaklaşmayın, ancak rüşdüne [yetişkinliğe] erinceye kadar en güzel olan sûretle [korumak ve artırmak gâyesiyle] (yaklaşmanız) başka!
Ahdi [verdiğiniz sözü] de yerine getirin, çünkü (bozulan) ahid/[söz]den (ötürü) mes'ûliyyet muhakkak bulunuyor.

35. Ölçtüğünüz vakit de tam ölçün ve (tarttığınız vakit de) doğru terâziyle tartın; bu hem hayrlı, hem de âkıbetce daha güzeldir.

36. Bir de, hiç bilmediğin (–ki, Benim ortağım bulunduğuna dâir sende bir bilgi yoktur ve olamaz–) bir şeyin ardınca gitme [Bana şirk/ortak koşma]; çünkü kulak [idrâk], göz [basîret] (ve) gönül... (evet) bunların her biri ondan mes'ûl [sorumlu] bulunuyor.

37. Hem yeryüzünde azametle yürüme, çünkü sen ne arzı [yeri] yırtabilirsin, ne de boyca dağlara yetişebilirsin.

38-39. Bütün bu (sayıla)nların menhî olanı [kötü olup yasaklananları] Rabbin indin/[yanın]de mekrûh [çirkin] bulunuyor. İşte bunlar, Rabbinin sana vahyettiği hikmetlerdendir.

(Öyleyse ey insânoğlu!) Sakın Allâh ile berâber diğer bir ilâh uydurma [kılma/yapma]; ki sonra levm ü tard olunarak [kınanıp hor ve hakîr olarak mahrûmiyyet içinde] cehenneme atılırsın.

40. Yâ!.. (Demek) şimdi Rabbiniz sizi (seçip) oğullarla mümtâz [imtiyâzlı] kıldı da, Kendisi melâike/[melekler]den dişiler [kızlar] edindi öyle mi?! Hakîkaten siz, ("Melekler Allâh'ın kızları" demekle) çok büyük (ve ağır) bir söz söylüyorsunuz.

41. Biz bu ihtârı bu Kur'ân'da türlü şekillerle ifâde ettik ki, düşünüp akıllarını başlarına alsınlar, hâlbuki o onların ancak ürkekliğini [ürküp uzaklaşmalarını] artırıyor.

42. De ki: "Allâh ile berâber[5] –dedikleri gibi– ilâhlar olsa idi, o takdîrde onlar o arşın sâhibine [hükümrânlığın tümü elinde bulunan Allâh'a] (galebe etmek için) elbet bir yol (ve çâre) ararlardı".

43. O sübhân/onların dediklerinden çok münezzeh ve çok yüksek, hem pek büyük bir yükseklikle yüksektir.

44. (Öyle ki,) O'nu yedi semâ [gök] ile arz [yer] ve bütün bunlardaki zevi'l-ukûl [akıl sâhibleri] tesbîh [tenzîh ve takdîs] eder ve hattâ hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamdiy-

5 Meâl'de, *Allâh ile berâber* diye çevirilen *ma'ahû* lafzı, *O'nunla berâber* anlamına gelir. (E.Ö)

le[6] (veyâ emriyle) tesbîh [tenzîh ve takdîs] etmesin, velâkin (ey müşrikler, doğru bakmadığınız için) siz onların tesbîh/[tenzîh ve takdîs]lerini iyi anlamazsınız.
O cidden halîm [hilm sâhibi/müsâmahalı: ğafletiniz ve şirkinize rağmen sizi hemen cezâlandırmıyor], ğafûr [tevbe edenlerinizi bağışlayıcı] bulunuyor.

45-46. Bir de, sen Kur'ân'ı kırâat ettiğin [okuduğun] vakit, Biz, seninle Âhiret'e inanmayanların arasına görünmez bir hicâb [engel] çekeriz ve kalblerinin üzerine, onu iyi anlamalarına mâni (olacak) kabuklar geçiririz ve kulaklarına bir ağırlık veririz; (onun için, müşriklerin ilâhlarını/putlarını zikretmeksizin yalnızca) Rabbini Kur'ân'da vâhid [tek ilâh] olarak andığın vakit de, ürkerek arkalarına döner giderler.

47. (Çünkü) Biz pekâlâ biliyoruz; seni(n okuduğun Kur'ân'ı) dinlerken ne sûretle dinliyorlar, birbirleriyle fısıldaşırlarken de (neler konuşuyorlar) ve o zâlimler (birbirlerine şöyle) derlerken de (Biz onlardan haberdârız): "Başka değil, sırf bir sihrli adama tâbi oluyorsunuz".

48. Bak ("Sen bir sihrlenmişsin-sihrbâzsın, şâirsin, kâhinsin, mecnûnsun" diyerek) seni nelere kıyâs ettiler de nasıl dalâlete [sapıklığa] düştüler, onun için bir yol bulmaya tâb u tüvan/[kuvvet ve tâkat]ları yok.

49. Bir de dediler ki: "Biz bir sürü kemik olduğumuz ve ufalanıp tozduğumuz vakit mi, cidden biz mi yeni bir hilkat/[yaratılış]le ba'solunacağız [diriltileceğiz]?!"

50-52. De ki: "Muhakkak (diriltileceksiniz, hattâ) ister taş olun, ister demir, isterse gönlünüzde büyüyen (ve hayât veril-

---

[6] Osmanlıca Yazma nüshada bu kelime, *hamd ile* şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

mesini imkânsız gördüğünüz) herhangi bir halk [varlık] (olun, yine de öldükten sonra diriltileceksiniz)".
(Bunun üzerine,) "O hâlde bizi kim (diriltip hayâta) iâde edebilir?" diyecekler.
"Sizi" de, "ilk def'a yaratmış olan kudret sâhibi (diriltecektir)".
O vakit (alaylı alaylı) sana başlarını sallayacaklar da, "Ne vakit o?" diyecekler.
De ki: "Yakın olması me'mûl [umulur]".
O[7] sizi çağıracağı gün, derhal O'n(un çağrısın)a kemâl-i ta'zîmle[8] [O'na hamd/O'nun hamdi/emri ile itâ'at ederek] icâbet edeceksiniz ve zannedeceksiniz ki, (kabirlerinizde) pek az bir müddet kaldınız.

53-54. (Ey Resûl! Mü'min) kullarıma söyle ki, (o müşriklere) en güzel olan kelimeyi [sözü] söylesinler; –çünkü şeytân aralarını gıcıklar, çünkü şeytân insâna açık bir düşmân bulunuyor– (şöyle ki:) "Rabbiniz sizi daha çok bilir; dilerse size merhamet buyurur, dilerse size azâb eder".
(O nedenle) seni de üzerlerine vekîl (olarak) göndermedik (ey Muhammed).

55. Hem, Rabbin göklerde ve yerde kim varsa hepsine a'lem/[vâkıf]dir. Celâlim hakkı için, peygamber/[nebî]lerin de ba'zısını ba'zısına tafdîl ettik [üstün/farklı kıldık] ve Dâvûd'a bir zebûr [ilâhî bir kitâb] verdik.

56. De ki: "O'ndan başka (ilâh olduğunu) zu'm [zann ve iddiâ] ettiklerinize çağırın, (o vakit) anlarsınız ki, başınızdan sıkıntıyı ne defedebilirler, ne de tahvîl [değiştirebilirler]".

---

7 *O* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

8 *O'na kemâl-i tazimle* diye karşılanan *bi-hamdihî* lafzı *O'na hamd ile* veyâ *O'nun hamdi ile* anlamına gelir. (E.Ö)

57. Onların yalvarıp durdukları (şeyler), Rabb'lerine, hangisi (derece i'tibâriyle) daha yakın (olacak) diye vesîle [itâ'atleriyle yakınlık] ararlar ve O'nun[9] rahmetini umarlar, azâbından korkarlar, çünkü Rabbinin azâbı korkunç bulunuyor.

58. (Zulmeden/günâha batıp mücrim olan) hiçbir memleket de yoktur ki, Biz onu Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nden evvel helâk edecek veyâ şiddetli bir azâb ile ta'zîb eyleyecek [azâblandıracak] olmayalım, kitâbda [ilm-i ilâhîde] bu, mestûr [yazılmış/kayıtlı] bulunuyor.

59. (Kureyş tarafından) o istenilen âyetler/[mu'cizeler]le risâlet vermekten Bizi meneden de yoktur, ancak onları evvelki ümmetler tekzîb etti/[yalanladı]ler. Semûd (toplumun)a gözleri göre göre [bir basîret olarak/onları basîret sâhibi kılacak olan] o nâkayı [dişi deveyi] verdik de onu (hu)n(harca öldürmek sûretiy)la kendilerine zulmettiler, (o yüzden de kökleri kazındı); hâlbuki Biz o âyet/[alâmet]leri ancak korkutmak için göndeririz.

60. Ve unutma ki vaktiyle sana, "Haberin olsun ki" dedik, "Rabbin o (müşrik) insânları (ilm ve kudretiyle) ihâta etmiş/[kuşatmış]tır. O sana gösterdiğimiz temâşa/[rü'yâ-görüntü]yı ve Kur'ân'da la'net edilen ağacı [cehennemin dibinde biten zakkûm ağacını] da sırf (o kâfir-müşrik) insânlara bir imtihân için yapmışızdır. Biz onları tehdîd ediyoruz, (fakat) o onlara büyük [şiddetli] bir tuğyân [azgınlık] artırmaktan başka netîce vermiyor".

61-62. Yine unutma ki bir vakit melâikeye (veyâ kuvvetlere/

---

[9] Meâl'in orijinalinde atlanan *rahmetehû* lafzındaki *hû* zamîrine karşılık, *O'nun* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

rabbânî vâsıtalara ve İblîs'e), "Âdem için secde edin [boyun eğin]!" demiştik, (melekler) derhal secde ettiler [boyun eğdiler]; lâkin İblîs (boyun eğmeyip), "Hiç" dedi, "ben bir çamur(dan şekillendirip beşer) hâlinde yarattığın kimseye secde mi ederim?!"

(Ardından da,) "Baksana" dedi, "şu benim üzerime tekrîm ettiğine [benden üstün tuttuğuna]; kasem [yemîn] ederim ki, eğer beni Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar te'hir edersen [ertelersen], ben onun zürriyetini –pek azı müstesnâ [hâriç] olmak üzere– mutlak(a) kumandam altına alırım".

63-64. Allâh buyurdu ki: "Defol haydi! Onlardan her kim sana tâbi olursa, haberiniz olsun ki cehennem de sizin cezânızdır, (hem de) mükemmel bir cezâ! Hem, onlardan gücün(ün) yettiğini sesinle oynat [vesvesenle/fesâda çağırmanla saptır], süvârilerin ve piyâdelerinle [olanca hîle ve imkânlarınla/ma'siyet yolunda yürüyen kimselerle] üzerlerine (yürü) bas gürültüyü ve (harâmdan kazandırıp harâma harcatmakla) mallarına, (harâm yollardan evlâd kazanmaya teşvîk etmekle ve onlara şirk içeren isimler koydurmakla) evlâdlarına ortak ol (veyâ malları ve evlâdları vesîlesiyle onları günâhlara daldır) ve onlara (boş/asılsız) va'dler yap!"

–Fakat (nereden bilsinler ki) şeytân onlara bir aldanıştan başka ne va'deder?!–

65. (Ardından da buyurdu ki:) "Doğrusu (ey İblîs!) O Benim (ihlâslı) kullarım yokmu, senin onlar üzerin(d)e hiçbir (güç ve) saltanatın yoktur; vekîl (olarak) ise Rabbin yeter".

66. Rabbiniz o kâdirdir ki, fazlın/[lütfun]dan nasîb arayasınız

diye sizin için denizde gemiler sevkediyor, hakîkaten O size rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

67. (Ey müşrikler!) Denizde size bir tazyîk elverdi/[tehlike geldi]ği vakit, O'ndan başka yalvardıklarınız (veyâ ibâdet ettikleriniz) kaybolur, derken O sizi kurtarıp karaya çıkarınca da (Allâh'tan) yüzü(nüzü) çeviriverir, (yine şirk koşmaya devâm eder)siniz; (kâfir-müşrik) insân (ne kadar) da çok nankör bulunuyor!

68. Ya (karaya) çıktığınızda, kara tarafında (Allâh'ın) sizi yere geçirivermesinden veyâ üzerinize çakıllı bir rüzgâr salıvermesinden, sonra da kendinize hiç vekîl bulamamanızdan emniyete mi erdiniz?!

69. Yoksa sizi bir def'a daha oraya iâde edip [denize döndürüp] de üstünüze, kırıp büken bir fırtına salıvererek hepinizi –ettiğiniz küfrân [nankörlük] (sebebi) ile– ğarkedi/[suda boğu]vermesinden, sonra da Bize karşı onun bir öcünü alacak (kimse) bulamamanızdan emîn mi oldunuz?!

70-72. Şânım hakkı için Biz benî-Âdem'i tekrîm ettik [Âdem-oğluna ikrâmda bulunduk]; karada ve denizde binitlere yükledik ve hoş hoş ni'metlerden (ihsân edip) besledik, yarattıklarımızdan çoğunun üzerine geçirdik.
(Fakat akıldan çıkarılmamalıdır ki,) günün birinde her sınıf insânları imâmlarıyla [öncüleriyle/önderleriyle veyâ kitâblarıyla/amel defterleriyle] çağıracağız, o gün her kime kitâbı [amel defteri] sağ eliyle verilirse, işte onlar kitâblarını okuyacaklar ve kıl kadar zulme (dûçâr e)dilmeyecekler. Her kim de bu dünyâda[10] (hakka ve ni'metlere karşı) körlük ettiyse, o artık Âhiret'te daha kör ve gidişce daha şaşkındır.

10 *Dünyâ* kelimesinin âyette karşılığı yoktur: *fî hâzihi [bunda].* (E.Ö)

73-75. (O küfre saplanmış olanlar,) az daha seni bile, sana vahyettiğimizden gayrısını Bize karşı iftirâ edesin diye fitneye düşürecek/[aldatacak]lerdi ve o takdîrde seni (kendilerine) halîl [dost] edeceklerdi ve eğer Biz sana sebât vermemiş olsa idik, sen onlara az birşey meyledeyazdındı ve o takdîrde Biz sana muhakkak hayâtın da katmerli, memâtın [ölümün] da katmerli acısını tattırırdık, sonra Biz(im azâbımız)e karşı, kendin için hiçbir yardımcı bulamazdın.

76-77. Ve az daha seni bu arzdan [Mekke'den] çıkarmak için iz-'âc [ta'cîz] edeceklerdi ve o takdîrde kendileri de arkandan pek az kalacaklardı; senden evvel gönderdiğimiz bütün peygamberlerimizin[11] sünneti vechile [resûllerimiz hakkında tatbîk edilen âdet/kânûn gereği]; ki sen Bizim sünnetimiz(d)e [âdetimizde/kânûnumuzda] bir tahvîl [değişiklik] bulamazsın.

78. Güneşin kaymasından, gecenin kararmasına kadar namazı güzel kıl, bir de kıraâtiyle mümtâz [önemli] olan sabâh namazını; zîrâ sabâh (namazının) kur'ân'ı [kıraâti] hakîkaten meşhûddur [şuhûda mazhârdır].

79. (Ve) geceden de sana mahsûs fazla(dan) bir namaz olarak uykudan kalk, (onunla, yânî) Kur'ân ile[12] teheccüd kıl! Yakındır ki Rabbin seni bir makâm-ı mahmûda [övülecek bir makâma] ba'sede [çıkara/ulaştıra].

80. Ve de ki: "Rabbim! Beni (girilecek her yere-işe veyâ kab-

---

11 *Peygamberler* diye çevirilen *rusulinâ* lafzı *resûllerimiz [peygamberlerimiz]* anlamına geldiğinden *peygamberlerin* kelimesini *peygamberlerimizin* yaptık. (E.Ö)

12 Meâl'de, *Kur'ân ile* diye çevirilen *bihî* ibâresinin karşılığı, *onunla* olmalıdır. (E.Ö)

re veyâ Medîne'ye râzı olacağın şekilde) sıdk [doğruluk] girdirimi girdir ve (çıkılacak her yerden-işten veyâ kabirden veyâ Mekke'den ikrâma mazhâr bir çıkışla) sıdk [doğruluk] çıkarışı çıkar ve benim için ledünnün/[yanın]den bir sultân-ı nasîr [yardımcı bir delîl/kuvvet] kıl!"

81. Ve (yine) de ki: "Hakk [Allâh'ın dînî] geldi, bâtıl [küfr ve şirk] zevâle erdi, hakîkaten bâtıl pek zevâlli/[çok çabuk zevâle ericildir",[13]

82-83. ("Hakk ne ile geldi?" denilirse, işte cevâbı:) Biz de Kur'ân'dan peyderpey öylesini indiririz [indiriyoruz], ki mü'minler için o (ma'nevî) bir şifâ ve bir rahmet/[ni'met]tir, zâlimlerin ise ancak hasârını[14] [kaybını/ziyânını] artırır; öyle ya, Biz (kâfir-müşrik) insâna ni'met verdiğimiz zamân (şükredeceği yerde) aldırmaz, yan büker [yüz çevirir], kendisine şerr dokunduğu zamân da pek me'yûs [ümîdsiz] olur.

84. De ki: "(İnsânların) her biri kendi uyarı/[hâl ve mizâcı]na göre hareket ediyor. O hâlde yolca en doğru olan(ın) kim olduğunu daha ziyâde Rabbiniz bilir".

85. Bir de sana rûh/[vahy]tan soruyorlar.
De ki: "Rûh Rabbimin emrinden/[işinden-kumandasından]dir ve size ilmden ancak az birşey verilmiştir".

86-87. Celâlim hakkı için, dilersek sana vahyettiğimizi de tamâmen gideriveririz, sonra Bize karşı kendine bir vekîl de bulamazsın; ancak Rabbinden bir rahmet (olması) başka!

---

13 Matbû nüshada ***zavallıdır*** şeklinde tashîhli dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada ***zevâllidir*** (yani, ***zevâl bulucudur/zevâle ericidir***) şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

14 Matbû nüshada ***basârın*** diye dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada ***basârını*** yazılmıştır. (E.Ö)

Hakîkat(en) senin üzerinde O'nun fazlı [lütfu] pek büyük bulunuyor.

88. De ki: "Yemîn ederim eğer ins ü ve cinn [bilinen-bilinmeyen herkes] bu Kur'ân'ın misli/[benzeri]ni getirmek üzere toplansalar, onun[15] bir mislini getiremezler, birbirlerine zahîr [destek] de olsalar".

89-93. Celâlim hakkı için, Biz bu Kur'ân'da insânlar için[16] dillere dâsitân [destân] olacak her ma'nâdan türlü türlü ifâdeler yaptık.
(Buna rağmen,) yine (de) nâsın [insânların] ekserisi gavurlukta ısrâr ettiler ve, "Biz" dediler, "sana, ihtimâli yok inanmayız, tâ ki bizim için şu yerden bir menba [pınar] (fışkırtıp) akıtasın yâhûd senin için hurmalıklardan ve üzümlüklerden bir bahçe ola da aralarında şarıl şarıl çaylar akıtasın yâhûd zu'm [zann ve iddiâ] ettiğin gibi üzerimize semâyı [göğü] kıt'a kıt'a [parça parça] düşüresin yâhûd Allâh'ı ve melekleri kefîl getiresin yâhûd senin altın'dan (yapılmış) bir evin olsun yâhûd semâya [göğe] çıkasın, ona çıktığına da aslâ inanmayız, tâ ki üzerimize, okuyacağımız (ilâhî hatt ile yazılmış) bir mektûb indiresin".
De ki: "(Fe)sübhânallâh![17] Ben ancak beşer bir resûlüm".

94. Kendilerine doğru yolu gösteren hidâyetci geldiğinde, nâ-

---

15 Meâl'de atlanan *bi-mislihî* lafzındaki zamîre karşılık, *onun [Kur'ân'ın]* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

16 Meâl'de atlanan *li'n-nâsi* lafzına karşılık, *insânlar için* (*insânlara* da denilebilir) ibâresini metne koyduk. Krş. Kehf/54. (E.Ö)

17 Meâl'de, *sübhânallâh* diye karşılık verilen *sübhâne rabbî* ibâresi, *Rabbim sübhândır [Rabbim münezzehtir/Rabbimi tenzîh ederim]* anlamına gelir. (E.Ö)

sın [insânların] îmân etmelerine, ancak şöyle demeleri mâni oldu: "Allâh bir beşeri mi resûl gönderdi; (bu olacak şey mi?! Eğer resûl gönderecek olsaydı, bir melek gönderirdi)".

95. Söyle onlara:[18] "Eğer arz/[yer]da hep uslu uslu yürüyen (veyâ ikâmet eden) melâike olsa idi, elbette onlara semâ/[gök]dan melek bir resûl gönderirdik".

96. De ki: "Allâh, sizinle benim aramda şâhid (olarak) yeter; her hâlde [şübhesiz] O, kullarına habîr [vâkıf], basîr [âşinâ] bulunuyor".

97. Ve her kime Allâh hidâyet ederse o doğru yolu tutar, her kimi de dalâlette [sapıklıkta] bırakırsa, artık onlar için O'nun berisinden velî/[dost ve hâmî]ler bulamazsın ve Biz onları Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü kör [gözlerini aydın edecek birşey görmez], dilsiz [kabûl edilecek/dinlenilecek bir söz söylemez], sağır [kulaklarına hoş gelecek birşey duymaz] oldukları hâlde yüzleri üstü (sürünür vaziyette) haşrederiz [sevkederiz/sürükleriz]. Varacakları yer cehennem, her din(ip hafifle)dikce (onun ateşi), onlara bir sa'îr [çılgın alev] artırırız.

98. O, onların cezâlarıdır; çünkü onlar âyetlerimize küfrettiler de, "Yâ!.. Biz bir yığın kemik olduğumuz ve ufalanıp tozduğumuz vakit mi, biz mi cidden yeni bir hilkatle [yaratılışla] ba'solunacağız [diriltileceğiz]?!" dediler.

99. Gökleri ve yeri yaratmış olan Allâh'ın, kendilerinin mislini [benzerini/aynısını] yaratmaya kâdir olduğunu görmedi/[bilmiyor]ler de mi?! Kendileri(ni öldürüp yeniden diriltmek) için de bir ecel [zamân/süre] ta'yîn etmiş(tir, ki) onda hiç şübhe yok.

---

18 Âyette, *onlara* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

Fakat zâlimlerin gavurluktan [kürden/nankörlükten] başkasına baktıkları yok.

100. De ki: "Rabbimin rahmeti hazînelerine siz mâlik [sâhib] olsa idiniz, o vakit el(imiz)den çıkar (da) ma(hrûmiyyet içinde) k(alırız) korkusuyla imsâk ederdiniz [sımsıkı tutar, kimseye birşey vermezdiniz]; (çünkü) insân bir de pek cimri olmuştur".

101. Celâlim hakkı için [andolsun ki], Mûsâ'ya açık açık dokuz âyet [asâ, beyaz el, tûfân, çekirge, haşerât, kurbağa, kan gibi mu'cizeler] verdik.
Sor Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na]; (Mûsâ) onlara geldiği vakit (neler olduğunu sana anlatsınlar). Fir'avn o'na dedi ki: "Her hâlde [doğrusu] ben seni yâ Mûsâ, bir büyüye tutulmuş zannediyorum".

102. (Mûsâ da,) "Alimallâh [andolsun ki]" dedi, "pekâlâ bilirsin ki, bunları o göklerin (ve) yerin Rabbi sırf birer basîret [gözleri açacak apaçık delîller] olmak üzere indirdi. Her hâlde [doğrusu] ben de seni yâ Fir'avn, helâk (olacaklardan) olmuş zannediyorum [biliyorum]".

103. Derken (Fir'avn) onları (o) arzdan [bulundukları yerden] belinletmek [dağıtmak/birliklerini bozup görüşmelerini engellemek veyâ imhâ edip köklerini kazımak] istedi, Biz de hem kendisini ve hem de maiyyetinde/[berâberinde]kileri, hepsini birden ğarkedi/[suda boğu]verdik.

104. Arkasından da Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] dedik ki: "Haydin arzda [o yere/toprağa] sâkin olun [yerleşin], sonra Âhiret va'di geldiği vakit, hepinizi dürüp bükerek (huzûrumuza) getireceğiz".

105-106. Bunu [Kur'ân'ı] da bi-hakkın [hakk ile ilişkili olarak/doğru yolu göstermek gibi yüce bir maksadla] indirdik

ve (o da) bi-hakkın [korunmuş-bozulmamış olarak] indi ve seni ancak sevâbımızın müjdecisi ve azâbımızın habercisi olarak gönderdik. Hem onu bir kur'ân [okunacak bir hitâbe] olmak üzere âyet âyet[19] ayırdık ki, nâsa [insânlara] dura dura [hâlin iktizâsına göre] okuyasın. Hem de (onu) tenzîl sûretiyle [ardı arkasına bölümler hâlinde] ceste ceste [parça parça] indirdik.

107-108. De ki: "İster inanın ona, ister inanmayın; çünkü bundan evvel ilm verilmiş olanlar, kendilerine (Kur'ân) tilâvet olununca [peşpeşe okununca] çeneleri üstü secdelere kapanıyorlar ve diyorlar ki": 'Tesbîh [tenzîh ve takdîs] Rabbimize! Hakîkat (şu ki), Rabbimizin va'di (–Muhammed'i göndermek ve o'na Kur'ân'ı indirmek sûretiyle–) kat'iyyen [kesin olarak] fiile çıkarılmış bulunuyor'.

109. Ve (işte böyle deyip) ağlayarak çeneleri üstü (yerlere) kapanıyorlar, o (Kur'ân'ın okunması) onların huşûunu [saygısını] da artırıyor.

110-111. De ki: "(İster) Allâh deyin, (ister) Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] deyin, hangisini deseniz hep O'nundur o en güzel isim/[nitelik]ler".

Bununla berâber, salâtın/[du'ân]da pek bağırma, pek de (sesini) gizleme; ikisinin arası bir yol tut ve şöyle de: "Hamd o Allâh'a ki hiçbir veled [çocuk] edinmedi, O'na mülkte [hükümrânlıkta/egemenlikte] bir şerîk [ortak] de olmadı, O'na zülden bir velî [zilletten korunup izzet bulmak için yardımına ihtiyâc duyulan bir yakın/müttefik] de olmadı".

(İşte) O'nu (bu şekilde) tekbîr ile büyükle de büyükle!

---

19 *Âyet âyet* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

18. KEHF SÛRESİ

MEKKÎ, 110 ÂYET

§

Adını, 9-20. âyetlerinde geçen *Asbâb-ı Kehf* [mağaranın arkadaşları/adamları] kıssasından alan sûre, –neredeyse tümüyle– bu fânî hayâta ölçüsüz bağlanma tavrıyla tam bir karşıtlık içinde Allâh'a îmân ve teslîmiyyet tema'sı etrâfında örülen mesellerden/temsîllerden müteşekkildir. *Biz yeryüzündeki şeyleri ona bir zînet [süs] yaptık ki insânları imtihân edelim; hangisi daha güzel amel yapacak* (Kehf/7) âyeti, sûrenin anahtar cümlesi olup bununla anlatılmak istenen husûs, 32-44. âyetlerde geçen "zengin ile yoksul adam" meselinde açık bir şekilde tasvîr edilmektedir.

Asbâb-ı Kehf kıssası, tevhîd inancı uğruna dünyevî olandan ferâgat etme tavrını yansıtmasının yanısıra, ölümden sonra dirilişe de bir kanıt olarak sunulmaktadır.

Mûsâ (a.s) ile Allâh indinden/katından kendisine rahmet bahşedilen ve ilm öğretilen kulun kıssasında ise, Allâh'ın irâdesi gereği meydâna gelen şeylerin/hâdiselerin arkasında –insânlar anlamasa da, yanlış/kötü gibi görünse de– derin bir hikmet bulunduğu, ğayb perdesi kaldırılacak olsaydı bu hikmetin apaçık görüneceği mesajı verilmektedir.

Büyük güç ve servet sâhibi bir hükümdâr olmasına rağmen Allâh'a teslîm olan Zülkarneyn kıssasıyla da, Mekkeliler uyarılmakta, Zülkarneyn'den ders almaları istenmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Hamd o Allâh'a ki, kuluna Kitâb(ı) indirdi, hem on(d)a hiçbir yamukluk [eğrilik] yapmaksızın dosdoğru (bir hâkim olarak indirdi); ledünnün/[yanın]den şiddetli bir be's[1] [azâb] ile inzâr etmek [uyarmak] ve sâlih sâlih amel yapan mü'minlere şunu müjdelemek için ki, kendilerine cidden güzel bir ecir [mükâfât/cennet] var, ebediyyen onda ârâm edecek/[kalacak]ler.

4-5. Hem (ayrıca, bu ilâhî kelâmın indirilişi) şunları inzâr etmek [uyarmak] için, ki "Allâh veled [çocuk] edindi" demekteler. (Oysa) buna [Allâh'ın çocuk edindiğine] dâir ne kendilerinin bir ilmi vardır, ne de babalarının. O ne büyük (ne ağır) bir kelime [söz]; ki ağızlarından çıkıyor, sırf bir yalan söylüyorlar.

6. Şimdi bu söze [mesaja] inanmazlarsa, belki arkalarından esef ile kendini üzeceksin.

7-8. Biz yeryüzündeki şeyleri ona bir zînet [süs] yaptık ki, insânları imtihân edelim; hangisi daha güzel bir amel yapacak. Bununla berâber, şu da muhakkak ki, Biz onun üzerinde ne varsa hepsini bir kuru toprak etmekteyiz [vakti geldiğinde yerin üzerindekileri dümdüz ve pürüzsüz bir toprak yapacağız].

9. Yoksa Ashâb-ı Kehf u Rakîm [o geniş mağara ve kitâbenin adamları], Bizim (öteki) âyâtımız/[işâretlerimiz]dan (daha fazla) bir acîbe [hayret/şaşkınlık verici] oldular mı sandın?!

10. O vakit ki o genç yiğitler kehf'e [o geniş mağaraya] çe-

---

1 Osmanlıca Yazma nüshada *be's* şeklinde doğru yazılan bu kelime, Matbû nüshada *beis* şeklinde tashîhli dizilmiştir. (E.Ö)

kildiler de şöyle dediler: "Yâ Rabbenâ! Bizlere ledünnün/ [yanın]den bir rahmet ihsân eyle ve bizim için işimizden bir muvaffakıyyet hazırla!"

11-12. Bunun üzerine müteaddid [uzun] seneler kehf'te [o geniş mağarada] kulakları üzerine vurduk [derin bir uykuya daldırdık], sonra da onları ba'settik [uyandırdık] ki, hep bilelim [görelim]; iki hizbin [Ashâb-ı Kehf ile müşriklerin] hangisi bekledikleri gâyeyi iyi hesâb etmiş.

13-16. Biz sana onların kıssa/[*nebe:* önemli haber]larını doğru olarak [*bakk ile:* maksada ma'tûf olarak] naklediyoruz: Hakîkat (şu ki), bunlar birkaç genç yiğit(ti), Rabb'lerine îmân ettiler, Biz de (–kendilerine sebât vermek sûretiyle–) hidâyetlerini artırdık ve kalblerine râbıta [kuvvet/metânet] verdik; o vakit ki kıyâm ettiler de dediler (ki): "Bizim Rabbimiz göklerin ve yerin rabbi(dir). Biz ihtimâli yok O'ndan başka [O'nun berisinden/aşağısından] bir ilâha (yalvarıp) tapmayız;[2] (eğer Allâh'tan gayrısına yalvarıp ilâh dersek), doğrusu o sûrette [takdîrde] cidden saçma söylemiş oluruz.

"Şunlar; şu bizim kavmimiz olacaklar, tuttular O'ndan başka ilâhlar edindiler, onlara karşı [onların ilâh olduğuna dâir] açık bir burhân [delîl] getirselerdi ya! –Artık bir yalanı (uydurup) Allâh'a (isnâd ve) iftirâ edenden daha zâlim kim olabilir?!– Mâdem ki onlardan ve Allâh'tan maada [başka] taptıklarından uzleti ihtiyâr [ayrılmayı tercîh] ettiniz [ettik], o hâlde kehfe {mağaraya} çekilin [çekilelim] ki, sizin [bizim] için Rabbiniz [Rabbimiz], rahmetinden [lütf u ihsânından] kısmet neşretsin [yaysın/bol bol

2 Meâl'de, *tapmayız* diye karşılık verilen *len-ned'uve* lafzı, *çağırmayız, yalvarmayız, du'â etmeyiz* anlamına gelir. (E.Ö)

versin] ve size işinizden [bize işimizden] bir kolaylık hazırlasın (da kıyâm ettiğimiz maksadımıza muvaffak kılsın)".

17. Güneşi görüyorsun a, doğduğu vakit kehf/[mağara]lerinden sağ tarafa meyleder, battığı vakit de onları sol tarafa makaslar ve onlar onun içinde bir geniş sahadadır.
–Bu işte, Allâh'ın âyâtından/[işâretlerinden-delîllerinden]dır. Allâh her kime hidâyet ederse işte o hidâyete[3] ermiştir, her kimi de saptırırsa [sapıklıkta kalmasına hükmederse] artık onu irşâd edecek bir velî bulamazsın.–

18. Bir de, onları(n) uyanık (olduk)lar(ını) zannedersin, hâlbuki uykudalardır ve Biz onları sağa-sola çevirîriz, köpekleri de (mağaranın) medhal(in/girişin)de iki kolunu [ön ayaklarını] uzatmış (vaziyette yatmaktadır). Üzerlerine çıkavarsan, mutlaka onlardan döner kaçardın ve her hâlde [şübhesiz] onlar(ın durumun)dan (ötürü) dehşet(le) dolardın.

19-20. Yine böyle, onları ba's da ettik [uyandırdık] ki; aralarında (kendi hâllerini anlamak için) soru(p konu)şsunlar diye!
İçlerinden bir söyleyen, "(Mağarada) ne kadar (süre uyuyup) durdunuz?" dedi.
(Diğerleri de,) "Bir gün yâhûd bir günün birazı (kaldık)" dediler.
(Sonra da,) "Ne kadar dur(up uyu)duğunuza" dediler, "Rabbiniz a'lem/[vâkıf]dir. Şimdi siz birinizi şu gümüş paranızla şehre gönderin de baksın; hangisi yiyecekce daha temiz(se/hoşsa) ondan size bir rızk getirsin; hem çok

---

3 Meâl'in aslında atlanan *el-mühtedi* lafzına karşılık, *hidâyete* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

kurnaz davransın ve zinhâr [sakın] sizi birine sezdirmesin; çünkü ellerine geçirirlerse sizi muhakkak recmeder/[öldürür]ler yâhûd millet/[dîn]lerine döndürürler ve bu takdîrde ebedâ [aslâ] felâh bulamazsınız [umduğunuza nâil olamazsınız/kurtuluşa eremezsiniz]".

21. (Şunun, yâni senelerce uyutup sonra uyandırdığımız gibi,) bu sûretle (yâni, içlerinden birini yiyecek almak üzere şehire göndermeleri dolayısıyla) de kendilerine vukûf peydâ ettirdik [onların durumlarının farkedilmesini sağladık], ki (onların kâfirleri) Allâh'ın va'di(nin) hakk olduğunu [gerçekleşeceğini] ve Sâ'at(in/Kıyâmet'in kopacağının) hakîkaten şübhesiz bulunduğunu bilsinler.
(Hani onlar) o sırada (kendi) aralarında, (Ashâb-ı Kehf'in/mağaranın adamlarının) emir/[iş]leri; (durumları, başlarına) ne(ler geldiği husûsunda) nizâ edi(p tartışı)yorlardı. Bunun üzerine, (bir kısmı) dediler ki: "Üstlerine bir binâ yapın".
–Rabb'leri onları(n yapacakları işle ilgili ihtilâflarını) daha iyi bilir".–
Onların [Ashâb-ı Kehf'in] emri [ta'kîb ettiği iş] üzerine (giderek hasımlarına) galebe etmiş [görüşleri üstün gelmiş] olanlar, "Elbette" dediler, "biz bunların üzerine bir mescid ediniriz".

22-24. (Ashâb-ı Kehf'in sayısı hakkında ba'zıları,) "3'tür, 4'üncüleri köpekleri" diyecekler. (Ba'zıları da,) "5'tir, 6'ncıları köpekleri" diyecekler; (–bunlar) ğayb taşlama(dır.– Ba'zıları ise,) "7'dir ve 8'incileri köpekleri" diyecekler.
De ki: "Onların aded/[sayı]lerine Rabbim a'lem/[vâkıf]dir, onları ancak pek azı bilir".
–Artık bunlar(ın durumu) hakkında kimse ile zâhirî bir münâkaşadan [Kur'ân'da bildirilen hakktan] başka münâ-

kaşa etme ve bunlar hakkında onlardan kimseye birşey sorma!

Hiçbir şey hakkında da, Allâh'ın meşiyyetiyle takyîd etmeden [dilemesiyle kayıdlamadan], "Ben bunu yarın muhakkak yaparım" deme ve unuttuğun vakit Allâh'ı zikret ve şöyle de: "Ola ki Rabbim beni bundan daha yakın bir vakitte dosdoğru bir muvaffakiyyete îsal buyura [eriştire]".–

25. (Ba'zıları da,) "Onlar kehf/[mağara]lerinde 300 sene durdular, 9 (sene) da ziyâde ettiler" (diyorlar).

26. "Allâh" de, "(onların) ne kadar durduklarını daha iyi bilir. Göklerin, yerin ğaybı O'nundur; O öyle güzel görür, öyle güzel işitir ki... Bütün onlara O'ndan başka velâyet eden [koruyucu] yoktur. O, kimseyi hükmünde teşrîk [ortak] de etmez".

27. "Öyle" de ve Rabbinin Kitâbından[4] sana vahyolunanı tilâvet [ta'kîb] eyle (veyâ oku/ilet)! O'nun kelimâtını tebdîl edecek [sözlerini/hükümlerini değiştirecek] yoktur ve O'ndan başka bir penâh [sığınak] bulamazsın.

28. Nefsince [sen] de o kullarla berâber sabret, ki (onlar) sabâh-akşam [her vakit] Rabb'lerine du'â eder, (O'nun) cemâlini [*vechini:* yüzünü/rızâsını] isterler. Sen dünyâ [süflî/yakın] hayâtın[5] zînetini [süsünü] arzû ederek onlardan gözlerini ayırma ve o kimseye itâ'at etme ki, kalbini zik-

---

4 Meâl'de *Rabbinden* diye eksik çevirilen *min-kitâbi rabbike* ibâresi, *Rabbinin kitâbından* anlamına geldiğinden, *Rabbinden* kelimesi yerine, *Rabbinin Kitâbından* ibâresini koyduk. (E.Ö)

5 Meâl'in orijinalinde *dünyâ* diye eksik çevirilen *hayâti'd-dünyâ* lafzı, *dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın)* ma'nâsına geldiğinden *hayâtın* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

rimizden [Kur'ân'dan veyâ Bizi anmaktan] ğâfil bırakmışız, keyfinin [hevâsının] ardına düşmüş ve işi, haddini aşmak olmuştur.

29. Ve de ki: "O hakk [Kur'ân], Rabbinizdendir; artık dileyen îmân etsin, dileyen küfr!"
Çünkü Biz, zâlimler için öyle bir ateş müheyyâ kılmışız/[hazırlamışız]dır ki, sertâk/[alev]ları kendilerini kuşatmaktadır ve eğer istiğâse [yardım taleb] ederlerse, erimiş cesed [mâden] gibi bir su ile imdâd edilirler, (ki o) yüzleri civirir [kavurur]. O ne fenâ içki ve o ne fenâ kurultay [konak/durak]!

30-31. Ammâ, îmân edip sâlih sâlih ameller işleyenler(e gelince), şübhe yok ki Biz öyle güzel amel işleyenin ecrini [mükâfâtını] zâyi etmeyiz. Öyleler(i var ya), işte onlara adn [ikâmet] cennetleri var; altlarından nehirler akar, orada altın bileziklerden (takınarak) zînetlenecek/[süslenecek]ler, sündüs [ince ipek] ve istebrak/[kalın ipek]tan yeşil esvâb [elbiseler] giyecekler, (yine) orada[6] erîke/[minder-döşek]ler üzerine dayanıp kurulacaklar. O ne güzel sevâb [karşılık/mükâfât] ve ne güzel kurultay [konak/durak]!

32-34. Ve onlara iki adamı temsîl getir: Birine her türlü üzümden (oluşmuş) iki bağ vermişiz ve ikisinin de etrâfını hurma (ağaç)lar(ıy)la donatmışız, ikisinin arasına da bir ekinlik yapmışız, iki bağın ikisi de yemişlerini vermiş, hiçbir şey noksân bırakmamış. (Ayrıca) ikisinin ortasından bir de nehir akıtmışız, başkaca da bir geliri var.
Bundan dolayı bu adam (bir gün) arkadaşına muhâvere

6 Meâl'de gösterilmeyen *ha* zamîrine karşılık, *orada* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

[hitâb] ederek, "Ben senden malca daha servetli, cem'iyyetce daha izzetliyim [kalabalık ve güçlüyüm]" dedi.

35-36. Ve (o adam, gurûr ve kibirle) bağına girdi –(malı ve oğullarının çokluğuyla gurûrlanmakla) kendine yazık ediyordu– (ve şöyle) dedi: "Ebedâ [aslâ] zannetmem ki bu helâk olsun ve zannetmem ki Kıyâmet kopsun [o Sâ'at vukû bulsun] (da insânlar diriltilip Rabb'lerine döndürülsün). Bununla berâber, şâyed (Kıyâmet kopar da diriltilerek) Rabbime reddedilir/[döndürülür]sem, her hâlde [mutlaka] bundan daha hayrlı bir âkıbet bulurum".

37-38. Arkadaşı da ona muhâvere [hitâb] ederek dedi ki: "Sen o Rabbine[7] küfr [nankörlük] mü ediyorsun, ki seni bir topraktan, sonra bir nutfeden [basit/hakîr bir damla sudan/meniden] yarattı, sonra da seni bir adam seviyesine getirdi? Lâkin benim, o Allâh rabbim ve ben Rabbime kimseyi şerîk [ortak] koşamam".

39-41. (Ve arkadaşı sözünü şöyle sürdürdü:) "Bağına girdiğin vakit, *Mâşâallâh* [Allâh'ın dilediği olur]; *lâ quvvete illâ billâh* [Allâh'ın dilemesi hâriç kuvvet yoktur] dese idin olmaz mıydı? Eğer malca-evlâdca beni kendinden az görüyorsan, ne bilirsin belki Rabbim bana senin bağ(lar)ından daha hayrlısını verir, seninki(leri)nin üzerine de semâ/[gök]dan bir âfet indiriverir de yalçın [çıplak] bir toprak olakalır(lar) yâhûd suyu çekiliverir de bir daha onu aramakla bulamazsın".

42-43. Derken (o kendine zulmeden herifin) bütün serveti istilâ [târumâr/helâk] ediliverdi. Bunun üzerine on(lar)a yaptığı masraflara karşı avuçlarını oğuşturdu kaldı. O (bağların) çardakları, üzerine çökmüş kalmıştı; "Ah!.." diyor-

7 Âyette, *Rabbine* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

du, "N'olaydım, Rabbime hiçbir şerîk [ortak] koşmamış olaydım".
Allâh'tan başka [Allâh'ın dûnundan/berisinden] kendisine[8] yardım edecek bir cemâ'ati de olmadı, kendi kendini de kurtaramadı.

44. İşte burada [bu durumda/makâmda] velâyet [koruma ve yardım/hükümrânlık ve yetki] el-hakk [elbette] Allâh'ındır. O sevâbca [karşılık/mükâfât olarak] da hayr, ukbâca [netîce olarak] da hayrdır.

45. Onlara dünyâ [süflî/yakın] hayâtın (ve zevk ü lezzetinin) meselini [fânîliğini veyâ garîb/acâib hâlini] de şöyle (bir misâl) yap(arak anlat): Sanki bir su, onu semâ/[gök-bulut]dan indirmişiz, derken onunla arzın nebâtâtı [yerin bitkileri] birbirine karışmış, derken (kuruyup) bir çöp kırıntısı olmuştur, rüzgârlar onu savurur gider.
Allâh her şeye muktedir bulunuyor.

46. O mal ve oğullar dünyâ [süflî/yakın] hayâtın zînetidir [süsüdür], bâkî kalacak sâlih ameller ise Rabbinin indinde sevâbca [mükâfât açısından] da hayrlıdır, emelce [ümîdvar olmak açısından] de hayrlıdır.

47-48. Düşün o günü ki, dağları yürütürüz [yerle-bir ederiz], arzı görürsün çır(ıl)çıplak [çukursuz ve tümseksiz dümdüz] ve onları(n) hep(sini) mahşere toplamışızdır da hiçbir kimse bırakmamışızdır ve hepsi saff(lar hâlinde dizili/bölük bölük) olarak Rabbine arzedilmişlerdir. "İşte" buyurur, "celâlim hakkı için, ilk def'a yarattığımız gibi (tek başınıza veyâ ikinci yaratma/diriltme ile) Bize geldiniz, fa-

8 Meâl'de atlanan ***bu*** zamîrine karşılık, ***kendisine*** kelimesini metne ekledik. (E.Ö)

kat size hiçbir mev'id yapmayacağız zu'm etmiştiniz[9] [hesâb vakti ta'yîn etmeyeceğimizi zann ve iddiâ etmiştiniz] değil mi?"

49. (Her şeyin kaydedildiği) defter de (ortaya) konulmuştur; artık o (günâha batmış) mücrim/[suçlu]leri görürsün (ki), bulundukları hâileden halecanlar içinde [onda/amel defterinde kayıtlı olan şeylerden ötürü] titreşiyor ve (şöyle) diyorlardır: "Eyvâh bize! Bu defter de ne acâib; ne küçük komuş ne büyük, hepsini zabtetmiş!"
Ve bütün yaptıklarını (karşılarında) hazır bulmuşlardır; Rabbin kimseye zulmetmez.

50. Yine düşün o vakti ki, melâikeye (veyâ kuvvetlere/rabbânî vâsıtalara ve İblîs'e), "Âdem (zımnında benî Âdem) için secde edin [boyun eğin]!" demiştik, (melekler veyâ kuvvetler/rabbânî vâsıtalar) hemen secde ettiler [boyun eğdiler], ancak İblîs –cinndendi de– Rabbinin emrinden çıktı. Ya şimdi siz Beni bırakıp da onu ve zürriyetini kendinize evliyâ [dostlar-hâmîler] mı ittihâz ediyorsunuz [ediniyorsunuz]; onlar size öyle düşmân iken?! Zâlimler için ne fenâ bedel!

51. Ben onları ne göklerin ve yerin yaratılışına, ne de kendilerinin yaratılışına şâhid kılmadım ve hiçbir zamân mudil/[saptırıcı]leri kol [yardımcı] tutmuş değilim.

52. Ve o gün ki (Allâh şöyle) diyecek: "Ünneyin [seslenin] bakalım o (ilâh olduğunu) zu'm [zann ve iddiâ] ettiğiniz (sözde) şerîk/[ortak]lerime!"
Derken onlara çağırmışlar, yalvarmışlardır, fakat kendile-

---

9 Osmanlıca Yazma nüshada ***zu'm [zann ve iddiâ] etmiştiniz*** şeklinde doğru yazılan bu kelime, Matbû nüshada ***zulmetmiştiniz*** şeklinde tashîhli dizilmiştir. (E.Ö)

rine icâbet etmemişlerdir ve aralarına Biz bir mehleke [uçurum veyâ ayrılık-düşmânlık] koymuşuzdur.

53. Ve (o vakit günâha batmış) mücrim/[suçlu]ler ateşi görmüş, artık ona düşeceklerini anlamışlardır da, ondan savuş(up kaç)acak bir yer bulamamışlardır.

54-55. Şânım hakkı için hakîkat(en) Biz bu Kur'ân'da insânlara ibret olacak her türlü meselden tasrîf yapmışızdır [çeşitli husûslara dâir her benzetmeden niteleme yaptık]. (Buna rağmen, kulak verip dikkate almadılar, zîrâ) insân ise her şeyin cedelce ekseri [bâtıl argümanla mücâdele bakımından çok aşırı] olmuştur. (Nitekim) kendilerine doğru yolu gösteren peygamber[10] geldiği hâlde insânları îmân etmekten ve Rabb'lerinden[11] günâhlarının mağfiretini [bağışlanmasını] istemekten alıkoyan da başka değil, ancak kendilerine evvelkilerin sünneti(nin) [önceki kâfirlere tatbîk edilen ilâhî kânûnun/helâk yasasının] gelmesi(ni) veyâ Âhiret azâbının gözleri önüne gelmesi(ni beklemeleri) kaziyye/[düşünce]sidir.

56. Hâlbuki Biz gönderdiğimiz peygamberleri ancak mübeşşir [müjdeleyici] ve münzir [uyarıcı] olmak üzere göndeririz. Küfredenler ise hakkı bâtılla kaydırmak [ibtâl etmek] için mücâdele ediyorlar. Âyetlerimizi ve kendilerine edilen inzârı [uyarıyı] eğlence yerine tuttular.

57. O kimseden daha zâlim de kim olabilir ki, Rabbinin âyâtı [âyetleri] ile (kendisine) nasîhat edilmiştir de, onlardan yüzçevirmiş ve ellerinin takdîm ettiği şeyleri unutmuştur [önceki günâhlarını, isyânlarını ve küfr ü şirkini umursa-

10 Âyette, *peygamber* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

11 Meâl'de atlanan *rabbehum* lafzına karşılık, *Rabb'lerinden* (*kendilerinin Rabbinden* de denilebilir) kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

mamış, âkıbetini düşünmemiş, onlardan ötürü tevbe etmeyip onları öylece bırakmıştır]; çünkü Biz onların kalbleri üzerine, onu iyi anlamalarına mâni (olacak) birtakım kabuklar ve kulaklarına bir ağırlık koymuşuzdur; sen onları doğru yola çağırsan da o hâlde(lerken) onlar ebed(iy)en yola gelmezler.

58-59. Hem o mağfireti çok, rahmet sâhibi Rabbin onları kesbleriyle [işledikleri günâhlar sebebiyle] derhal muâhaze ediverecek [cezâlandıracak] olsa idi, hakklarında azâbı elbette ta'cîl buyururdu [hemen gönderirdi], fakat onlar için bir mî'âd [belirlenmiş bir vakit] vardır, ki o gelince hiçbir çâre-i necât [kurtuluş çâresi] bulamazlar.[12] Daha [bakın işte] o memleketler ki, Biz onları zulmettiklerinde helâk etmişiz ve helâklerine bir mev'ıd[13] [vakit] ta'yîn eylemişiz.

60. Bir vakit de Mûsâ, fetâsına [hizmetinde bulunan gence] demişti ki: "Durmayacağım, tâ iki denizin cem'olduğu [birleştiği] yere kadar varacağım yâhûd senelerce gideceğim".

61. Bunun üzerine ikisi-bir vaktâ [ne zamân] ki iki denizin arasının cem'olduğu [birleştiği] yere vardılar, balıklarını unuttular, o vakit o (balık) denizde bir deliğe yolunu tutmuştu.

---

12 Meâl'de, ***ki o gelince hiçbir çâre-i necât [kurtuluş çâresi] bulamazlar*** diye çevirilen ***len yecidû min-dûnihî mev'ilen*** ibâresine, ***O'nun dûnundan [berisinden/aşağısından] bir sığınak bulamazlar*** şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

13 Matbû nüshada ***mîâd*** şeklinde dizilen bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada ***mev'ıd*** şeklinde yazılmıştır, ki aslına uygun olan da budur. (E.Ö)

62. Bu sûretle, vaktâ [ne zamân] ki (orayı) geç(ip git)tiler, (Mûsâ) fetâsına [hizmetinde bulunan gence], "Getir" dedi, "kuşluk yemeğimizi, hakîkaten biz bu seferimizden yorgunluğa giriftâr olduk".

63. "Gördün mü" dedi, "(o) kayaya sığındığımız [o kayanın yanında mola verdiğimiz] vakit, doğrusu ben balığı(ın durumunu sana hatırlatmayı/anlatmayı) unuttum, –ve bana onu söylememi her hâlde [mutlaka] şeytân unutturdu– o acâib bir sûrette denizdeki yolunu tutmuştu".

64-65. "İşte" dedi (Mûsâ), "aradığımız o ya!"
Bunun üzerine izlerini ta'kîb ederek gerisin-geri döndüler, derken kullarımızdan bir kul buldular ki, Biz ona nezdimiz/[yanımız]den bir rahmet vermiş ve ledünnümüzden [yanımızdan] bir ilm öğretmiştik.

66. Mûsâ ona, "Öğretildiğin ilmden bana bir rüşd [hayra iletecek bir bilgi] öğretmen şartıyla sana ittibâ edebilir [tâbi olabilir] miyim?" dedi.

67-68 (Yanımızdan bir rahmet bahşettiğimiz ve ilm öğrettiğimiz kul,) "Doğrusu" dedi, "sen benimle (birlikteyken karşılaşacağın hâdiselere) sabredemezsin; havsalanın almadığı [iç yüzünü kavrayamayacağın] şeye nasıl sabredeceksin?!"

69. (Mûsâ,) "İnşâallâh" dedi, "beni sabrlı bulacaksın ve senin hiçbir emrine âsî olmam".

70. (Yanımızdan bir rahmet bahşettiğimiz ve bir ilm öğrettiğimiz kul,) "O hâlde" dedi, "eğer bana tâbi olacaksan, bana hiçbir şeyden suâl (ve i'tirâz) etme, tâ ben sana ondan bir söz açıncaya kadar!"

71. Bunun üzerine ikisi-bir gittiler, nihâyet gemiye bindiklerinde, (nezdimizden rahmet bahşettiğimiz ve tarafımızdan ilm öğrettiğimiz kul) tuttu gemiyi yaraladı.

(Mûsâ,) "Â!.." dedi, "Ahâlîsini [yolcularını] ğarketmek [suda boğmak] için mi yaraladın onu? Alimallâh [andolsun ki] müdhiş birşey yaptın!"

72. (Yanımızdan bir rahmet bahşettiğimiz ve bir ilm öğrettiğimiz kul,) "Demedim mi" dedi, "doğrusu sen benimle (birlikteyken karşılaşacağın olaylara) sabredemezsin?"

73. (Mûsâ,) "Beni" dedi, "unuttuğum(dan do)la(yı) muâhaze etme [azarlama/paylama] ve bana bu işimden dolayı güçlük çıkarma!"

74. Yine gittiler, nihâyet bir oğlana rastgeldiler, (nezdimizden rahmet bahşettiğimiz ve tarafımızdan ilm öğrettiğimiz kul) tuttu onu öldürüverdi.
(Mûsâ,) "Â!.." dedi, "Tertemiz [suçsuz] bir nefsi [şahsı], (öldürdüğü) bir nefs [şahıs] mukâbili olmaksızın öldürdün mü?! Alimallâh [andolsun ki] çok münker [çirkin] birşey yaptın".

75. (Yanımızdan bir rahmet bahşettiğimiz ve bir ilm öğrettiğimiz kul,) "Doğrusu 'sen benimle (birlikteyken karşılaşacağın olaylara) sabredemezsin' demedim mi sana?" dedi.

76. (Mûsâ,) "Eğer" dedi, "bundan sonra sana birşey sorarsam, artık bana musâhib [yoldaş] olma, doğrusu tarafımdan son özre erdin".

77. Bunun üzerine yine gittiler, nihâyet bir karyenin ehline [şehir/kasaba halkına] vardılar, ki oranın halkından yiyecek istedikleri hâlde[14] (onlar) bunları misâfir etmekten imtinâ etti/[kaçındı]ler, (yiyecek vermediler,) derken ora-

---

14 Meâl'de atlanan *istet'amâ ehlehâ* lafzına karşılık, *oranın halkından yiyecek istedikleri hâlde* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

da yıkılmak isteyen [yıkılmak üzere olan/ha yıkıldı ha yıkılacak] bir duvar buldular, (kendisine rahmet bahşettiğimiz ve ilm öğrettiğimiz kul) tuttu onu doğrultuverdi [onardı/ta'mîr etti].
(Mûsâ,) "İsteseydin" dedi, "her hâlde [elbet] buna karşı bir ücret alırdın".

78-82. (Yanımızdan bir rahmet bahşettiğimiz ve bir ilm öğrettiğimiz kul,) "İşte" dedi, "bu, seninle benim aramın ayrılması. Sana o sabredemediğin şeylerin te'vîlini [içyüzünü] haber vereyim:
"Evvelâ, gemi denizde çalışan birtakım biçâre/[miskîn]lerin idi, ben onu ayıblandır(ıp kusûrlu hâle sok)mak istedim, (şu nedenle) ki, ötelerinde bir melik [hükümdâr] vardı, her sağlam gemiyi gasben [zorla] alıyordu.
"Oğlana gelince, ebeveyni [ana-babası] mü'minlerdi, onun için bunları tuğyân ve küfrle sarmasından sakındık [saracağını/örteceğini bildik] da istedik ki, kendilerinin Rabbi –ona bedel (olarak)– bunlara temizlikce daha hayrlısını ve merhametce daha yakınını versin.
"Gelelim duvara, (o,) şehirde (bulunan) iki yetîm oğlanın idi, altında onlar için saklanmış bir define vardı ve babaları (da) sâlih bir zâttı, onun için Rabbin irâde buyurdu ki": 'İkisi de rüşdlerine [yetişkinlik çağına] ersinler ve definelerini çıkarsınlar'.
"Hep bunlar, Rabbinden bir rahmet olarak (yapılmış)tır ve ben hiç birini kendi re'yimden yapmadım. Ve işte senin sabredemediğin şeylerin te'vîli [içyüzü]".

83. Bir de sana Zülkarneyn'den suâl ediyorlar.
De ki: "Size ondan bir yâdigâr okuyacağım [zikr tilâvet edeceğim]".

84. Biz onun için arzda [yeryüzünde] bir müknet [maddî-ma'-nevî kuvvetler-kudretler] hazırladık ve ona (–gâyesine erişmesini te'mîn edecek–) her şeyden bir sebeb [araç/yol] verdik.

85-86. Derken bir sebebi ta'kîb etti [doğudan batıya doğru bir yol tuttu], tâ gün-batıya vardığı vakit, onu [güneşi] balçıklı bir gözde gurûb ediyor [batıyor] buldu, bir de bunun yanında bir kavm buldu.
(Âdetâ) dedik ki: "Ey Zülkarneyn! Ya (onları) ta'zîb eder/[azâblandırır]sin veyâ hakklarında bir güzellik ittihâz eylersin".

87-88. (Zülkarneyn de âdetâ cevâben şöyle) dedi: "Her kim (zulm ve) hakksızlık ederse, onu muhakkak ta'zîb ederiz [azâblandırırız]; sonra (o), Rabbine iâde olunur, O da onu görülmedik bir azâba çeker, ammâ her kim de îmân edip iyi bir iş tutarsa, buna da mükâfât olarak en güzel âkıbet vardır ve ona emrimizden bir kolaylık söyleriz".

89-90. (Zülkarneyn) sonra da (başka) bir sebebi [yolu] ta'kîb etti, tâ gün-doğu cihetine vardığı vakit onu [güneşi], bir kavm üzerine doğuyor buldu, ki onlara güneşin önünden bir siper yapmamıştık.

91. (İşte) böyle! Hâlbuki onun [Zülkarneyn'in] yanında neler vardı, tamâmını Biz biliyorduk.

92-93. Sonra da diğer bir sebebi [yolu] ta'kîb etti, tâ iki sedd [dağ] arasına vardığı vakit önlerinde bir kavm buldu, ki hemen hemen söz anlayacak bir hâlde değil gibiydiler.

94. Dediler ki: "Ey Zülkarneyn! Haberin olsun Ye'cûc ile Me'-cûc bu arzda [memlekette] fesâd yapıp duruyorlar, onun için onlarla bizim aramıza bir sedd yapman şartıyla sana biz bir harc [vergi] versek olur mu?"

95-96. (Zülkarneyn cevâben) dedi ki: "Rabbimin beni içinde bulundurduğu iktidâr [imkân] çok hayrlıdır, haydin siz bana kuvvet ile yardım edin de ben onlarla sizin aranıza bir redim [sedden daha sağlam bir engel] yapayım".
(Akabinde,) "Bana demir kütleleri getirin!" (emrini verdi. Getirilen demirlerin) tam iki ucu(nu) denkleştirdiği vakit, 'Körükleyin!' dedi. Tam onu bir ateş hâline koyduğu vakit, "Getirin bana" dedi, "üzerine erimiş bakır dökeyim!"

97. Artık onu ne aşabildiler, ne de delebildiler.

98. (Zülkarneyn,) "Bu" dedi, "Rabbimden bir rahmettir [lütf u ihsândır], Rabbimin va'di (olan Kıyâmet'in kopma vakti) geldiği vakit de onu dümdüz edecektir. Rabbimin va'di (olan Kıyâmet) de hakk oldu [mutlaka gerçekleşecek]".

99. Ve o (Kıyâmet) Gün(ü geldiğinde) onları bırakıvermişizdir, bir kısmı diğerinin içinde dalgalanıyorlar, sûr'a da üfürülmüştür, artık hepsini toplamış da toplamışızdır.

100-101. Ve cehennemi o gün kâfirlere bir gösteriş göstermişizdir; onlar ki, Beni ihtâr eden âyetlerimden gözleri bir gıtâ [perde] içinde idi, (hakîkati) işitmeye de tahammül edemiyorlardı.

102. Ya o kâfirler Beni bırakıp da [Benim dûnumdan/aşağımdan] kullarımı kendilerine mevlâ ittihâz edecek/[dost ve hâmî edinecek]lerini mi zannettiler?! Biz cehennemi o kâfirler için bir konukluk hazırladık.

103-104. "Size" de, "amelleri en ziyâde hüsrâna gidenleri [boşa gidenleri] haber vereyim mi, onlar ki, dünyâ [süflî/ya-

kın] hayâtta sa'y/[çalışma]ları boşa gitmektedir. (Buna rağmen) de kendilerini zannederler ki, cidden güzel san'at [işler] yapıyorlar".

105. Bunlar işte o kimselerdir ki, Rabb'lerinin âyetlerine ve likâsı/[huzûruna çıkacaklarına]na küfretmişlerdir de (kendilerince) hayr nâmına yaptıkları bütün amelleri heder olmuştur, artık Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü Biz onlara hiçbir vezin [ölçü] tutturmayız.

106. İşte böyle... onların cezâları cehennemdir; çünkü küfretmişler ve Benim âyetlerimi ve peygamberlerimi eğlence yerine tutmuşlardır.

107-108. Îmân edip sâlih sâlih ameller işleyen kimselere gelince, onlar için firdevs cennetleri bir (ikrâm ve) konukluk olmuştur, içlerinde muhalled [sürekli] olmak üzere kalırlar, onlardan çıkmak istemezler.

109. De ki: "Eğer Rabbimin kelimâtı(nı/ilm ve hikmeti kelimelerini yazmak) için deniz(ler) mürekkeb olsa idi, her hâlde [mutlaka] Rabbimin kelimâtı [ilm ve hikmeti kelimeleri] tükenmeden deniz(ler) tükenirdi, (hattâ) bir misli de meded [takviye] getirsek bile".

110. De ki: 'Ben sırf sizin gibi bir beşerim, ancak bana şöyle vahyolunuyor': "İlâhınız ancak bir tek ilâhtır. Onun için her kim Rabbinin likâsını [huzûruna çıkmayı] (ümîd ve) arzû ederse, sâlih bir amel işlesin ve Rabbinin ibâdetine hiçbir şirk karıştırmasın".

19. MERYEM SÛRESİ

MEKKÎ, 98 ÂYET

§

Adını, –yaklaşık olarak sûrenin üçte-birini teşkil eden– Meryem ile Îsâ'nın (a.s) kıssasından alan *Meryem sûresi*'nde, yüceler yücesi Allâh'ın kudretinin bir nişânesi ve Meryem ile Îsâ (a.s) kıssasına bir giriş olarak, kendisi ihtiyâr, karısı da kısır olan Zekeriyyâ'ya Yahyâ'nın (a.s) bahşedildiği bildirilmekte; ardından da Îsâ'nın (a.s) babasız doğduğu, –yehûdîlerin iddiâsının aksine– Meryem'in iffetli bir kadın, Îsâ'nın da bir resûl-nebî olduğu; –hristiyanların iddiâlarının aksine de– Îsâ'nın (a.s) ilâh olmayıp Allâh'a ibâdet eden bir beşer olduğu, Allâh'ın çocuk edinmekten münezzeh ve müstağnî bulunduğu vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Kâf-Hâ-Yâ-'Ayn-Sâd.*

2. (Bu,) Rabbinin rahmetini [lütuf ve ni'metini] bir anış Zekeriyyâ kuluna!

3-6. O vakit ki (Zekeriyyâ), Rabbine nidâ etmişti –gizli bir nidâ– demişti (ki): "Yâ Rabb! İşte ben(im hâlim meydânda); artık kemik gevşedi benden [iyice yaşlandım, kemiklerim incelip zayıfladı] ve baş bembeyaz alev aldı [saçlarım iyice ağardı]. Sana du'â ile ise Rabbim hiçbir zamân bedbaht olmadım. Bu hâlimle ben arkamdan yerime kalacak taallukât/[akrabâlar]dan endişedeyim, hâtûnum da

akîm [kısır] bulundu, onun için bana tarafından[1] bir velî [yakın/yardımcı] ihsân eyle ki, hem benim mirâsımı, hem Ya'kûb hânedânının mirâsını ala [Bana ve Âl-i Ya'kûb'a ma'nen: ilm ve riyâset açısından vâris olsun], hem de onu rızâya mazhâr kıl Rabbim!"

7. (Bunun üzerine melekler o'na şöyle seslendiler:) "Ey Zekeriyyâ! Haberin olsun biz sana bir oğul tebşîr ediyoruz [müjdeliyoruz], adı Yahyâ (ve Allâh), 'Bundan evvel (Zekeriyyâ âilesinde-sülâlesinde) hiçbir adaş [denk/benzer] yapmadık o'na' buyuruyor".

8. (Zekeriyyâ) dedi (ki): "Yâ Rabb! Benim için bir oğul nereden olacak?! Hâtûnum akîm [kısır] bulunuyor, ben de ihtiyârlıktan kağşamak derecesine [ayakta duramayacak hâle] geldim".

9. (Melekler) buyurdu(lar ki): "Öyle, fakat Rabbin buyurdu ki": 'O Bana (göre) kolaydır, bundan evvel seni yarattım, hâlbuki hiçbir şey değildin'.

10. (Zekeriyyâ) dedi (ki): "Yâ Rabb! (Karımın hâmile olduğuna dâir) bana bir alâmet yap!"
(Melekler, Allâh'ın irâdesini iletip) buyurdu(lar) ki: "Alâmetin, sap(a)sağlam olduğun hâlde (üç gün) üç gece nâsa [insânlara], (işâretle olması hâriç) söz söyleyememendir".

11. Derken (Zekeriyyâ) mihrâb/[ma'bed]dan kavmine karşı çıktı da, "Sabâh ve akşam [her dâim] (Rabbinizi) tesbîh [tenzîh ve takdîs] edin!" diye onlara işâret verdi.

---

1 Meâl'de atlanan *min-ledünke* ibâresine karşılık, *tarafından* (*yanından* veyâ *katından* da denilebilir) kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

12-14. "Ey Yahyâ! Kitâbı kuvvetle tut!" {dedik} ve daha sabî [küçük bir çocuk] iken o'na hikmet verdik, hem de ledünnümüz/[yanımız]den bir rikkat [incelik/şefkat-merhamet] ve bir paklık (verdik; öyle) ki, çok takvâ-şi'ârdı [ma'siyetlerden şiddetle kaçınırdı] ve vâlideynine [ana-babasına] (itâ'atkârdı)-ihsânkârdı, cebbâr [zorba], isyânkâr değil idi.

15. Selâm [esenlik] o'na hem doğduğu gün, hem öleceği gün, hem de diri olarak ba'solunacağı [çıkarılacağı] gün.

16-17. Kitâb'da Meryem'i de an: O vakit ki âilesinden (uzaklaşıp) çekildi de şark [doğu] tarafında bir mekâna, onlardan öte bir perde çekti [onların dûnundan/berisinden bir hicâb edindi, yâni bir dağı, kendisiyle onlar arasında perde vazîfesi görecek şekilde siper yaptı]. Derken kendisine rûhumuzu [Cebrâîl'i] gönderdik de, düzgün bir beşer [erkek] hâlinde o'na temessül ediverdi [görünüverdi].

18. {Meryem} ona, "Ben" dedi, "her hâlde [doğrusu] senden Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] sığınırım, sakınırsın eğer bir takî [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyetle günâh ve azâbdan korunan bir kişi] isen".

19. {Ruh} dedi (ki): "Haberin olsun, ben sana gâyet temiz bir oğlan vermek için sırf Rabbinin resûlüyüm".

20. (Meryem) dedi (ki): "Benim için bir oğlan nasıl olur; bana bir beşer [erkek] dokunmadı, ben bir kahbe de değilim?!"

21. (Buna karşılık Rûh şöyle) dedi: 'Öyle, fakat Rabbin buyurdu ki': "O Bana göre kolay, hem o'nu nâsa [insânlara] kudretimizin bir burhânı [delîli/alâmeti] ve tarafımızdan bir rahmet [lütf u ihsân] kılacağımız için, hem de o bir kazâ edilmiş emir [hükme/karâra bağlanmış bir iş] bulunuyor".

22-23. Bu sûretle o'na hâmil [taşıyıcı/hâmile] oldu ve bu hamli [yükü/taşıdığı] ile uzak bir yere çekildi, derken ağrı (ve doğum sancısı) onu bir hurma dalına götürdü. (Kavminin kendisini iffetsizlikle suçlayacağı endişesiyle,) "Ay!" dedi, "N'olaydım, bundan evvel öleydim ve unutulmuş gitmiş olaydım".

24-26. Derken (doğum yaptı ve doğurduğu çocuk) ona altından (şöyle) nidâ etti: "Sakın mahzûn olma; Rabbin senin altında bir su arkı vücûda getirdi. Hurmanın da dalını kendine doğru silkele, üzerine derilmiş [olgunlaşmış] tâze hurmalar dökülsün. Artık ye-iç gözün aydın olsun. Bunun üzerine şâyed beşerden birini görürsen (ve sana çocuktan: benden suâl ederse, işâretle), "Ben" de, "Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olana] oruc [*savm:* susma/konuşmama] adadım, onun için bugün hiçbir ins(ân)e söz söylemeyeceğim".

27-28. Derken (ç)o(cuğu)nu yüklenerek kavmine getirdi.
"Hey Meryem!" dediler, "Alimallâh [andolsun ki] yumurcak birşey getirdin. Ey Hârûn'un hemşiresi [kızkardeşi]! Baban bir kötülük adamı değil idi, anan da bir kahbe [bağî/azgın] değil idi".

29. Bunun üzerine (Meryem, çocukla konuşmaları için) o'na işâret etti.
(Kavmi,) "Beşikteki bir sabî [bebek] ile nasıl konuşuruz?!" dediler.

30-33. O (beşikteki bebek) dedi ki: "Haberiniz olsun ben Allâh'ın kuluyum, O bana Kitâb(ı) verdi ve beni bir peygamber [nebî] yaptı ve beni her nerede olsam mübârek [hayr öğreticisi faydalı bir kimse] kıldı ve ber-hayât [hayâtta] olduğum müddetce bana namaz(ı) ve zekât(ı) tavsiye bu-

yurdu ve beni vâlideme [anneme] hürmetkâr [itâ-'atkâr-ihsânkâr] kıldı, bir cebbâr [kibirli bir zorba], (bir) şakî [isyânkâr] kılmadı. Ve selâm [esenlik] bana hem doğduğum gün, hem öleceğim gün, hem diri olarak ba'solunacağım [çıkarılacağım] gün".

34. İşte (Ehl-i Kitâb'ın) hakkında (çekişerek) nizâ edip durdukları Îsâ ibn Meryem [Meryem oğlu Îsâ], hakk sözü olarak [doğru söze göre] budur.

35. Allâh'ın veled ittihâz etmesi [çocuk edinmesi] hiçbir zamân olur şey değildir. Tenzîh o sübhâna [O, onların iddiâ ve isnâdlarından münezzeh ve yücedir]. O, bir emri [şeyi] murâd edince, sâde(ce) ona "Ol!" der, (o da hemen) olu(ş sürecine giri)verir.

36. Hem o [Îsâ], "Haberiniz olsun" dedi, "Allâh benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir, onun için hep O'na ibâdet ediniz! İşte yegâne doğru yol budur".

37-39. Sonra (Ehl-i Kitâb'dan olan fırka ve) hizibler, kendi aralarında (Îsâ hakkında) ihtilâfa düştüler.
Artık büyük [korkunç] bir günün görülecek hâilesin/[dehşetin]den veyl [eyvahlar olsun] o küfredenlere; neler işitecek, neler görecekler onlar Bize gelecekleri gün!..
Lâkin o zâlimler bugün açık bir dalâl(et/sapıklık) içindeler. Onlar ğaflet içinde iken, onlar îmân etmezlerken; o hasret [üzüntü-pişmânlık ve ziyân] gününün, o iş(in) bitirildiği sâ'atin [vaktin/ânın] dehşetini kendilerine haber ver(erek onları uyar)!

40. Her hâlde [mutlaka] (o gün gelip çatacak); arza [yere] ve bütün üzerindekilere Biz vâris olacağız Biz ve hep onlar Bize ircâ olunacak/[döndürülecek]ler.

41-45. Kitâb'da İbrâhîm'i de an; çünkü o bir sıddîk [özü-sözü

dosdoğru] (ve) bir peygamber [nebî] idi. Bir vakit babasına demişti (ki): "A babacığım! O işitmez, görmez ve sana hiç faydası olmaz şeylere niçin taparsın?

"A babacığım! Emîn ol, bana ilm/[vahy]den sana gelmeyen hakîkat geldi. Gel bana uy da seni bir düz yola çıkarayım.

"Babacığım! Şeytâna tapma, çünkü şeytân Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olana] âsî oldu. Babacığım! Ben cidden korkarım ki, sana o Rahmân'dan [rahmeti/lütf u ihsânı bol olandan] bir azâb dokunur da şeytâna yâr olursun".

46. (Babası,) "Sen" dedi, "benim ma'bûd/[ilâh]larımdan geçmek mi istiyorsun yâ İbrâhîm? Yemîn ederim ki eğer (bu tutumundan) vazgeçmezsen, (seni) muhakkak recmederim [taşlayarak öldürürüm/çok kötü konuşurum], hem beni uzun müddet bırak git!"

47-48. (İbrâhîm) dedi (ki): "Selâm sana! Senin için Rabbime istiğfâr edeceğim [Rabbimden bağışlanma dileyeceğim], çünkü O bana çok lütufkârdır. Hem sizi, Allâh'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekilirim de Rabbime du'â ederim, umulur ki Rabbime du'â ile bedbaht olmam".

49-50. Vaktâ [ne zamân] ki onları ve Allâh'tan başka taptıklarını bırakıp çekildi, Biz de o'na (oğlu) İshâk'ı ve (torunu) Ya'kûb'u bahşeyledik ve her birini birer peygamber [nebî] yaptık ve bunlara rahmetimizden ihsânlar eyledik ve hepsine dillerde yüksek bir yâd-ı sıdk [doğrulukla anılma/nâm ve şân] verdik.

51. Kitâb'da Mûsâ'yı da an, çünkü o bir muhlis [seçilmiş veyâ ibâdeti sâdece Allâh'a hâss kılmış bir kimse] idi ve bir resûl, bir peygamber [nebî] idi.

52-53. Hem o'na Tûr'un cânib-i eymeninden [Sînâ dağı'nın sağ yanından] nidâ ettik [seslendik], hem de o'nu makâm-ı münâcaatta mertebe-i kurb'a erdirdik [o'nu/Mûsâ'yı bir neciyy olarak yakınlaştırdık/o'nunla yakından konuştuk] ve rahmetimizden o'na birâderi Hârûn'u da bir peygamber [nebî] olarak ihsân eyledik.

54-55. Kitâb'da İsmâîl'i de an; çünkü o cidden va'dinde sâdık [doğru] idi ve bir resûl, bir peygamber [nebî] idi ve hânedânına [*ehline:* âilesine ve halkına] namaz ve zekât ile emrederdi ve Rabbinin indinde [yanında] merdıyy [rızâya ermiş] idi.

56-57. Kitâb'da İdrîs'i de an, çünkü o bir sıddîk [özü-sözü dosdoğru], bir peygamber [nebî] idi ve Biz o'nu yüksek bir mekâna ref'et/[yükselt]tik.

58. İşte bunlar, Allâh'ın kendilerine in'âm eyle/[ni'met ver]diği peygamberlerden; Âdem zürriyetinden ve Nûh ile berâber (gemide) taşıdıklarımızdan ve İbrâhîm ve İsrâîl [Ya'kûb] zürriyetinden ve hidâyete erdirdiğimiz ve intihâb eylediği/[seçtiği]miz kimselerdendir. Kendilerine Rahmân'ın [rahmeti/lütf u ihsânı bol olanın] âyetleri tilâvet olunduğu [peşpeşe okunduğu] zamân ağlayarak secdelere kapanır/[hüküm ve tedbîrine boyun eğer]lardı.

59. Sonra, arkalarından bozuk bir gürûh halef oldu [geldi], namazı zâyi ettiler [ibâdeti Allâh'a hâss kılıp O'na dayanmayı terkettiler] ve şehvetleri ardına düş(üp şirk koş)tüler, bunlar da gayyâ'yı boylayacaklar [azgınlıklarının cezâsı olarak bir şerre/azâba çatacaklar].

60-61. Ancak tevbe edip îmâna gelen ve sâlih amel işleyenler müstesnâ [hâriç], çünkü bunlar zerre kadar hakkları yenmeyerek cennete gireceklerdir; Rahmân'ın [rahmeti/lütf u

ihsânı bol olanın] kullarına ğaybda/ğıyâben[2] va'd buyurduğu adn [ikâmet] cennetlerine! Şübhe yok ki O'nun va'di, icrâ olunagelmiştir [dâimâ gerçekleşmiştir].

62-63. Orada (onlar) hiç boş söz işitmezler, ancak bir selâm, rızkları da vardır orada sabâh-akşam [her dâim/süreklı]. O cennettir ki, kullarımızdan her kim (Allâh'a itâ'atsizlik ve isyândan) korunur/takî ise ona mirâs kılarız.

64-65. (Ve melekler, şöyle derler:) "Bir de Rabbinin emri olmayınca biz [Rabbinin resûlleri] inemeyiz. Önümüzdeki, ardımızdaki ve bunun arasındaki hep O'nundur ve Rabbin seni unutmuş değildir. O, bütün semâvât u arzın [gökler ve yerin] ve aralarındakilerin rabbi; binâenaleyh [öyleyse] O'na ibâdet et ve O'nun[3] ibâdetine sebâtla sabreyle! Hiç sen O'na bir adaş [benzer ve denk birini/O'nun ismiyle anılmaya lâyık/o ismi hakk edecek olan bir benzerini] bilir misin?!"

66. Böyle iken (o müşrik) insân diyor ki: "Her ne zamân ölürsem, ileride mutlak bir zî-hayât [diri] olarak çıkarılacak mıyım?!"

67. Ya o (müşrik) insân bundan evvel[4] hiçbir şey değil iken, Bizim kendisini halketmiş [yaratmış] olduğumuzu düşünmez mi?

68-70. Evet! Rabbine kasem [yemîn] ederim ki, Biz onları [kâfirleri-müşrikleri] ve o şeytânları [onları saptıran önderleri-

---

2 Meâl'de atlanan *bi'l-ğaybi* ibâresine karşılık, *ğaybda/ğıyâben* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

3 Meâl'de gösterilmeyen *hu* zamîrine karşılık, *O'nun* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

4 Meâl'de atlanan *min-qablü* lafzına karşılık, *bundan evvel* ifâdesini metne koyduk. (E.Ö)

ni] muhakkak ve muhakkak mahşere toplayacağız, sonra onları muhakkak ve muhakkak dizleri üstü (çökmüş vaziyette) cehennemin etrâfın(d)a ihzâr [hazır] eyleyeceğiz, sonra her zümreden Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olana] karşı en ziyâde serkeşlik eden(ler) hangileri ise (onları) muhakkak ve muhakkak nez'edeceğiz [diğerlerinden ayıracağız], sonra elbette Biz o cehenneme yaslanmaya evlâ [öncelikle lâyık] olanların kimler olduğunu daha iyi biliriz.

71. Hem (ey kâfirler), içinizden hiç biri yoktur ki, mutlak(a) ona varacak olmasın ve bu, Rabbinin uhdesi/[üzeri]ne vâcib kıldığı bir kaziyye-i muhkeme[5] [kat'î bir hüküm] olmuştur.

72. Sonra muttakî olan/[günâhlardan korunan]lara necât [kurtuluş] veririz de, zâlimleri orada[6] dizleri üstü (çökmüş bir hâlde) bırakırız.

73. (Hâl böyleyken,) âyetlerimiz kendilerine açık açık tecvid üzere[7] okunduğu vakit de, o küfredenler dediler ki îmân edenlere: "Bu iki ferikin [fırkanın] hangisi makâmca daha iyi ve meclis ü mahfilce [meclis ve heyetce/cem'iyyetce] daha güzel?"

74. Hâlbuki Biz kendilerinden evvel metâ ve manzaraca [varlık ve görünüşce] daha güzel nice karn/[toplum]lar helâk etmişiz.

---

5 Matbû nüshada *kaziyye-i mahkeme* şeklinde tashîhli dizilen bu ibâre, Osmanlıca Yazma nüshada *kaziyye-i muhkeme* şeklinde yazılmıştır, ki doğrusu da budur. (E.Ö)

6 Meâl'de atlanan *fîhâ*'ya karşılık, *orada* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

7 Âyette, *tecvid üzere* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

75. De ki: "Kim dalâlette [sapıklıkta] ise Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] onun istediği kadar meddini [ömrünü] uzatsın, nihâyet va'dolundukları şeyi gördükleri vakit –(ki bu), ya (dünyâda bir) azâb veyâ Sâ'at(tir/Kıyâmet'in kopmasıdır)– o zamân bilecekler ki, kimmiş o mevkîi daha fenâ ve irâdesi[8] [cemâ'ati/kuvveti/ordusu] daha zayıf (olan)!"

76. Hidâyeti kabûl edenlere ise, Allâh daha ziyâde hidâyet verir ve bâkî kalacak olan (sâlihât/tâ'atler, yâni) sâlih ameller Rabbinin indinde [yanında] sevâbca [mükâfât i'tibâriyle] da daha hayrlı [efdal/üstün], âkıbetce de daha hayrlıdır.

77. Şimdi şu âyetlerimize[9] küfredip de, "Bana muhakkak mal ve veled [çocuk/oğul] verilecek" diyen herifi gördün a!

78. (O herif,) ğayba muttali mi olmuş, yoksa Rahmân'ın huzûrunda [indinde/yanında] (–bunların kendisine verileceğine dâir–) bir ahid [söz] mi almış (ki, böyle iddiâlarda bulunuyor)?!

79-80. (Elbetteki) hayır! Biz onun dediğini yazacağız ve kendisine azâbdan bir medd çekeceğiz [azâbı habire artıracağız] ve o söylediği şeyleri hep elinden alacağız da, o Bize tek başına gelecek.

81-82. Tuttular, Allâh'tan başka ma'bûd/[ilâh]lar edindiler, ki kendilerine izzet ve kuvvet olsun diye. (Fakat) hayır! Yarın

---

8 Osmanlıca Yazma nüshada *irâdesi* şeklinde –yanlış– yazılan, Matbû nüshada da aynı şekilde dizilen bu kelimenin aslı *cünden*'dir. *Cünd* kelimesi ise, *ordu(su) [güc(ü) kuvvet(i)/cemâ'at(i)]* anlamına gelir. (E.Ö)

9 Meâl'in aslında atlanan *bi-âyâtinâ* lafzına karşılık, *âyetlerimize* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

(Kıyâmet/kalkım Günü o ilâhlar), onların[10] ibâdetlerini inkâr edecekler de, aleyhlerine (dönüp) zıdd olacaklar.

83-84. Görmedin mi Biz o şeytânları o kâfirlerin üzerine salmışız, onları kaynatıp oynatıp kıvrandırıyorlar [habire günâhlara teşvîk ediyorlar]; (öyleyse) aleyhlerinde (Allâh'tan azâb istemekte) acele etme, Biz onlar için ancak bir sayı [gün] sayıyoruz.

85-87. Muttakîleri [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyetle günâh ve ma'siyetlerden korunanları] veft hâlinde [heyetlerin, hükümdârın ikrâmlarına ve ni'metlerine nâil olmak üzere geldikleri gibi binekli olarak] {bir meb'us olarak} huzûr-ı Rahmân'a cem'edeceğimiz [toplayacağımız] gün, (günâhkâr) mücrim/[suçlu]leri de susuz olarak (hayvân sevkeder gibi) cehenneme sevkedeceğiz. Rahmân'ın nezdinde, bir ahid [söz] almış olan kimseden başkaları şefâ'ate mâlik olamayacaklar.

88. (Durum böyleyken,) "O Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] veled [çocuk] edindi" dediler.

89-92. Kasem [yemîn] olsun (ki, böyle demekle) pek ağır, pek şenî [çirkin] bir cür'ette bulundunuz. Az daha ondan (ötürü) gökler çatlayacak, yer yarılacak[11] ve dağlar yıkılıp yerlere geçecek; o Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olana] veled [çocuk] iddiâ (ve isnâd) ettiler diye.

93-95. Hâlbuki veled [çocuk] edinmek Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olana] yaraşmaz; göklerde ve yerde hiçbir kim-

---

10 Meâl'de gösterilmeyen zamîre karşılık, *onların* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

11 Meâl'de atlanan *tenşaqqu'l-ardu* ibâresine karşılık, *yer yarılacak* ifâdesini metne koyduk. (E.Ö)

se yoktur ki o Rahmân'a kul olarak [O'nun kulu olduğunu ikrar ve i'tirâf ederek] gelecek olmasın. Kasem [yemîn] olsun ki hepsini ihsâ etmiş [sayıp kaydetmişl, (hem de) hepsini (tek tek) sayısıyla tâdat buyurmuştur [saymıştır] ve hepsi Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü O'na tek olarak gelecektir.

96-98. Îmân edip sâlih (amel ve) işler yapanlar(a gelince), muhakkak Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] onlar için bir meveddet [bir sevgi] verecek, (onları) gönüllere sevdirecektir.[12] Sırf o Kur'ân'ı senin lisânın (olan Arabca'y)la (indirmek sûretiyle) şunun için müyesser [kolay] kıldık ki, onunla muttakîleri [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanları] müjdeleyesin, inâd edenleri de inzâr edesin [uyarasın].

Hem onlardan evvel nice karn [kavm] helâk ettik, hiç onlardan birini hissediyor [görüyor] musun yâhûd gizli bir seslerini işitiyor musun?!

---

12 Âyette, *gönüllere sevdirecektir* ibâresinin karşılığı yoktur. Dolayısıyla âyet şu şekilde anlaşılabilir: *Îman edip sâlihât işleyenlere gelince, muhakkak o Rahmân onlar için bir vüdd [sevgi] kılacak/yapacak [onları sevgili kılacak, onlara sevgi(sini) bahşedecek veyâ onları Kendine dost ve sevgili edinecek].* (E.Ö)

20. TÂ-HÂ SÛRESİ

MEKKÎ, 135 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen "mukatta'a harfleri"nden [kesik/kopuk harfler'den] alan *Tâ-Hâ sûresi*'nin başlıca tema'sı; Allâh'ın resûlleri [elçileri] vâsıtasıyla insânlığa teklîf ettiği öğretinin ve semâvî dînlerin özünde mevcûd olan temel ilkelerin/prensiblerin aynılığı olgusudur; ki Mûsâ kıssası da bu hakîkati göstermeye yöneliktir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-4. *Tâ-Hâ.*
Kur'ân'ı sana bedbaht olasın diye indirmedik; ancak saygısı olana tezkîr [öğüt/hatırlatma] için –bir tenzîl [lütuf] olarak– indirdik o yaratandan ki, hem arzı [yeri] yarattı,[1] hem o yüksek yüksek gökleri.

5. O Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] arş [taht] üzerine istivâ buyurdu [tüm kâinâtı taht-ı hükmüne aldı].

6. Bütün semâvât/[gökler]takiler ve bütün arz/[yer]dakiler ve bütün bunların aralarındakiler ve bütün yerin dibindekiler hep O'nun.

7. Sen bu sözü (açıktan) i'lân edeceksen de; O (yalnız açığı değil), hem sırrı [kulun içinde gizlediği şeyi] bilir, hem (de gizlinin) daha gizlisini.

---

1 Âyette, *yarattı* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

8. Allâh, (ki) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O; hep O'nundur o en güzel isimler {*esmâ-i husnâ*}.

9. Hem geldi mi Mûsâ'nın kıssası sana?

10. Bir vakit o hani bir ateş gördü de ehli/[âilesi]ne, "Durun!" dedi, "Benim gözüme bir ateş ilişti, belki size ondan bir yalın [kor/meşâle] getiririm yâhûd ateşin[2] üzerinde [başında] bir kılavuz bulurum".

11-16. Vaktâ [ne zamân] ki ona vardı, kendine şöyle nidâ olundu [seslenildi]: "Yâ Mûsâ! Haberin olsun Benim, Ben Rabbin! Hemen pabuçlarını çıkar, çünkü sen mukaddes [tertemiz] vâdide; Tuva'dasın ve Ben seni (peygamber olarak) ihtiyâr buyurdum [seçtim], şimdi verilecek vahyi dinle! Hakîkaten Benim, Ben Allâh, (ki) Benden başka ilâh yok, onun için Bana ibâdet et ve zikrim için namaz kıl [kudret ve yüceliğimi anarak kulluğu Bana hâss kıl]! Çünkü (o) Sâ'at [Kıyâmet] muhakkak gelecek, Ben hemen hemen onu gizliyorum [neredeyse onu ızhâr edeceğim/açığa çıkaracağım/Kıyâmeti koparacağım veyâ Sâ'at'in/Kıyâmet'in vaktini gizledim/gizlemeyi irâde ettim] ki her nefs [kişi] sa'y'iyle [yapıp ettikleriyle] (c)ezâlansın [karşılık görsün]. Binâenaleyh [öyleyse] sakın ona inanmayıp da kendi hevâsına uyan kimse seni ondan alıkoymasın; sonra helâk olursun".

17. (Ardından da,) "O yemînin/[sağ elin]deki de ne(dir) yâ Mûsâ?" (diye sordu).

18. (Mûsâ,) "O" dedi, "asâm [sopam/değneğim], üzerine dayanırım ve onunla davarlarıma yaprak çırparım, benim onda daha (buna benzer) diğer hâcetlerim de vardır".

---

2 Meâl'de atlanan *nâr* lafzına karşılık, *ateş(in)* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

19. (Allâh) buyurdu ki: "Bırak onu yâ Mûsâ!"

20. (Bunun üzerine Mûsâ onu) bıraktı, ne baksın: O bir yılan olmuş koşuyor [hızla hareket ediyor].

21. (Allâh,) "Tut onu" buyurdu, "ve korkma, Biz onu evvelki sîretine [durumuna/şekline] iâde edeceğiz.

22-23. "Bir de elini koynuna sok; çıksın bembeyaz bir âfetsiz diğer bir âyet [mu'cize] olarak, ki sana en büyük âyet/[mu'cize]lerimizden gösterelim".

24. (Bütün bunlardan sonra Allâh Mûsâ'ya şöyle emretti: "Şimdi) git Fir'avn'a; zîrâ o pek azdı".

25-35. (Mûsâ Allâh'a yakarıp) dedi (ki): "Yâ Rabb! Benim göğsüme genişlik [bana tahammül ve dayanma gücü] ver ve bana işimi kolaylaştır ve dilimden ukdeyi [bir düğüm] çöz (de) sözümü iyi anlasınlar ve bana ehlim/[âilem]den bir vezir ver; kardeşim Hârûn'u! O'nunla sırtımı pekit [kuvvetlendir/sağlamlaştır] ve o'nu işimde (bana) şerîk [ortak] et, ki Seni çok tesbîh [tenzîh ve takdîs] edelim ve çok zikreyleyelim. Şübhe yok ki Sen bizi görüp duruyorsun".

36. (Allâh,) "Haydi" buyurdu, "erdirildin dileğine yâ Mûsâ!"

37-39. "Şânım hakkı için, Biz lutfeylemiştik sana diğer bir def'a daha; o vakit ki anana verilen şu ilhâmı verdik": "Onu tâbût [sandık] içine koy da deryâya [*el-yemm'e:* Nil nehri'ne] bırak, deryâ da o'nu sâhile bıraksın, o'nu hem Bana düşmân, hem o'na düşmân biri alsın".
"Ve üzerine Benden bir sevgi koydum ki hem nezâretim [gözetimim] altında yetiştirilesin".

40-41. "O vakit hemşiren [kızkardeşin/ablan] (Fir'avn'ın âilesine) gidiyor da diyordu (ki)": 'Ona iyi bakacak birini buluvereyim mi size?'

"(Onlar da muvâfakat ettiler.) Bu sûretle seni anana iâde ettik ki, gözü aydın olsun da mahzûn olmasın [üzülmesin]".

"Hem bir adam öldürdün de, seni ğamm (ve tasa)dan kurtardık ve türlü mihnet/[sıkıntı]lerle seni imtihân ettik; bu sebeble senelerce ehl-i Medyen içinde kaldın, sonra da bir kader [takdîr] üstüne geldin yâ Mûsâ! (Çünkü) Ben seni Kendim için yetiştirdim".

42-44. "Git âyetlerimle sen ve birâderin (Hârûn) ve Benim zikrimde [Beni anma husûsunda] gevşeklik etmeyin! Fir'avn'a gidin; çünkü o pek azdı. Varın da ona –belki dinle(yip hatırlar-öğüt alı)r veyâ korkar diye– yumuşak dille söyleyin!"

45. (Mûsâ ve Hârûn,) "Rabbenâ [Rabbimiz]!" dediler, "Korkarız ki bize şiddetle saldırır yâhûd tuğyânını [azgınlığını] artırır".

46-48. (Allâh,) "Korkmayın!" buyurdu, "Çünkü Ben sizinle berâberim; (sizi) işitirim ve görürüm. Haydin varın da ona deyin ki": "Haberin olsun biz Rabbinin resûlleriyiz, artık Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] bizimle gönder ve onları ta'zîb etme [azâblandırma]! Biz sana Rabbinden bir âyetle geldik, selâm [esenlik/selâmet] da doğruya tâbi olanadır. İnan ki bize şöyle vahyolundu": "Her hâlde [şübhesiz] azâb, tekzîb edip [yalanlayıp] yüzçevirenedir".

49. (Fir'avn,) "Hele" dedi, "sizin Rabbiniz kim yâ Mûsâ?"

50. (Mûsâ,) "Bizim" dedi, "Rabbimiz, her şeye hilkatini [her şeyi yaratıp ona uygun sûretini] veren, sonra da yolunu gösterendir".

51. (Fir'avn) dedi (ki): "Ya öyleyse kurûn-ı u'lâ'nın [önceki nesillerin] hâli ne?"

52. (Mûsâ,) "Onun" dedi, "ilmi, Rabbimin indinde [yanında] bir kitâbda (kayıdlı)dır; Rabbim şaşmaz ve unutmaz".

53-55. O (Allâh) ki sizin için arzı [yeri] (âdetâ) bir beşik yaptı, onda size yollar açtı ve semâ/[gök-bulut]dan bir su indirdi de, bu sebeble muhtelif nebât/[bitkiler]tan çiftler [cins ve türler] çıkarmaktayız; hem yeyiniz, hem hayvânlarınızı güdünüz (diye).
Her hâlde [elbette] bun(lar)da uli'n-nühâ [sağduyu sâhibleri] için çok âyet/[delîl]ler var; sizi o arz/[toprak]dan yarattık, yine sizi ona iâde edeceğiz, hem de ondan sizi diğer bir def'a daha (diriltip) çıkaracağız.

56. Kasem [yemîn] olsun Biz ona âyetlerimizin hepsini gösterdik, öyle iken o yine 'yalan' dedi, dayattı.

57-58. (Fir'avn,) "Sen" dedi, "sihrinle bizi yerimizden-(yurdumuzdan) çıkarmak için mi geldin bize yâ Mûsâ?! O hâlde bilmiş ol ki, biz de onun gibi bir sihr sana yapacağız. Şimdi sen, seninle aramızda bir mîâd [buluşma günü ve yeri] ta'yîn et, ki ne senin, ne bizim hulfetmeyeceğimiz [caymayacağımız] denk bir mahâll [yer] olsun".

59. (Mûsâ,) "Siz(inl)e (benim aramdaki) mîâd [buluşma günü ve zamânı]" dedi, "zînet [şenlik] günü ve nâsın [insânların] toplanacağı kuşluk vakti".

60. Bunun üzerine Fir'avn tedbîre girişti; bütün hîlesini der(le)di-topladı da, sonra (adamlarıyla birlikte buluşma yerine) geldi.

61. Mûsâ onlara, "Veyl [eyvahlar olsun] sizlere!" dedi, "Allâh'a yalanı iftirâ etmeyin, sonra bir azâbla kökünüzü keser. Filhakîka [hakîkat şu ki], (uydurduğu yalanı Allâh'a isnâd ederek O'na) iftirâ eden hâib oldu [hüsrâna/ziyâna uğradı]".

62-64. Şöyle ki: (Fir'avn ve adamları) aralarında işlerine kavraştı/[yapacakları şeyi karârlaştırdı]lar ve gizli(ce) fısıldaştılar: "Her hâlde [doğrusu]" dediler, "bunlar iki sihrbâz, sihrleriyle[3] sizi yerinizden-(yurdunuzdan) çıkarmak ve numûne-i imtisâl olan tarîkatinizi [emsâlsiz dîninizi/hayât tarzınızı ortadan kaldırıp] gidermek istiyorlar. Siz de bütün hîlenize ittifâk edin, sonra da saff hâlinde gelin, bugün üstün gelen muhakkak felâhı buldu [başarıya ulaştı/umduğuna nâil oldu]".

65. (Sihrbâzlar,) "Yâ Mûsâ!" dediler, "Ya (önce sen) at yâhûd ilk atan biz olalım".

66. (Mûsâ,) "Haydin siz atın!" dedi.
(Onlar ip ve sopalarını atınca, Mûsâ) ne baksın; onların ipleri ve sopaları sihrlerinden o'na öyle tahyîl olunuyor [görünüyor] ki, cidden bunlar koşuyorlar.

67. Birdenbire Mûsâ, içinde (–onların yaptıklarının, kendisinin yapacaklarına benzemesi durumunda kendisi hakkında kuşkuya düşeceklerine dâir–) bir nev'î korku duydu.

68-69. "Korkma (ey Mûsâ)" dedik, "çünkü sensin üstün sen. Ve elindekini bırakıver, o onların (ustaca) yaptıklarını yalaryutar; çünkü onların (ustaca) yaptıkları sırf sihrbâz hîlesidir, sihrbâz ise her nerede olsa felâh bulmaz".

70. Binnetîce [netîcede] (herşey bildirdiğimiz gibi gerçekleşti, bunun üzerine) bütün sihrbâzlar secdeye kapandılar (da), "Hârûn ile Mûsâ'nın Rabbine îmân ettik" dediler.

71. (Fir'avn,) "Yâ!.." dedi, "Ben size izin vermeden (önce) o'-

---

3 Meâl'de atlanan *bi-sihrihimâ* ibâresine karşılık, *sihrleriyle* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

na îmân ettiniz ha?! O, her hâlde [mutlaka] sizé sihri öğreten büyüğünüz [ustanız]. O hâlde ahdim olsun; ben de elbet sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve elbette sizleri hurma dallarına asacağım ve her hâlde bileceksiniz ki, hangimiz azâbca daha şiddetli ve daha bekâlı [devâmlı]".

72-73. (Sihrbâzlar,) "İhtimâli yok" dediler, "bize gelen bu açık mu'cizelere ve bizi yaratana karşı seni tercîh edemeyiz; artık neye hükmün geçer, ne yapabilirsen yap! Senin, olsa olsa bu dünyâ [süflî/yakın] hayâta hükmün geçer. Doğrusu biz günâhlarımıza ve bizi zorladığın sihre karşı –bize mağfiret etsin diye– Rabbimize îmân ettik. Allâh(ın) hem (mükâfâtı) daha hayrlı, hem (azâbı) daha bekâlıdır [süreklidir/kalıcıdır]".

74. Her kim Rabbine (günâhkâr bir) mücrim [suçlu] olarak varırsa, şübhesiz ki ona cehennem var, onda ne ölür, ne dirilir [yaşar].

75-76. Her kim de O'na mü'min olarak sâlih ameller işlemiş bir hâlde varırsa, işte onlara en yüksek dereceler var: adn [ikâmet] cennetleri. (Onların) altından nehirler akar, onlarda muhalled [dâimî] olarak kalacaklar ve o işte, (günâhlardan) temizlenen kimsenin mükâfâtı.

77. Ve filhakîka [hakîkaten] Mûsâ'ya şöyle vahyettik: "Kullarımla geceleyin yürü de, onlara (–asân ile vurmak sûretiyle–) denizde kuru bir yol aç! (Böylece) yetişilmekten korkmazsın ve pervâ etmezsin [Fir'avn ile ordusunun size yetişmesinden korkma/korkmaksızın ve önündeki denizde/nehirde boğulmaktan haşyet duyma/duymaksızın onlara denizde kuru bir yol aç]".

78-79. Derken Fir'avn ordularıyla onları ta'kîb etti, kendilerini de

deryâ/[nehir-deniz]dan saran sarıverdi. Velhâsıl Fir'avn, kavmini dalâlete [sapıklığa] sürükledi, hidâyete götürmedi.

80-81. Ey Benî-İsrâîl [İsrâîloğulları]! Sizi düşmânınızdan kurtardık ve size Tûr'un [Sînâ dağı'nın] sağ tarafın(d)a (buluşmak üzere) va'd verdik ve üzerinize kudret helvası ve bıldırcın indirdik. Size verdiğimiz rızkların en hoşlarından [size rızk olarak verdiğimiz tayyibâttan/temiz-helâl şeylerden] yeyin ve (onlar) hakkında tuğyân [taşkınlık] etmeyin, ki sonra üzerinize ğazabım iner, her kim(in) üzerine de ğazabım inerse, o uçuruma gider.

82. Bununla berâber, şübhe yok ki Ben, (günâh ve isyânın ardından) tevbe eden ve îmân edip sâlih amel yapan, sonra da doğru giden kimse için ğaffârım [çok bağışlayıcıyım].

83. (Mûsâ, kavmini bırakarak Sînâ dağı'nın sağ tarafına geldiğinde, Allâh,) "Hem seni acele ile kavminden (öne) geçiren ne yâ Mûsâ?" (diye sordu.)

84. (Mûsâ,) "Onlar" dedi, "benim izim [*eserim:* öğretim] üzerindeler ve ben Sana (gelmekte) acele ettim ki Rabbim hoşnûd olasın".

85. (Allâh,) "Ammâ" dedi, "Biz senin ardından kavmini fitneye düşürdük [imtihân ettik], (artık onlar senin eserin/öğretin üzere değiller; zîrâ) Sâmirî onları şaşırttı [saptırdı]".

86. (Bunun üzerine) derhal Mûsâ kavmine ğazabnâk, esefnâk [öfkeli ve üzgün] olarak döndü (de), "Ey kavmim!" dedi, "Rabbiniz size güzel bir va'd va'detmedi mi? (Peki bu va'din) zamân(ı) mı uzadı, yoksa üzerinize Rabbinizden bir ğazab inmesini arzû ettiniz de mi bana olan va'diniz(d)e(n) hulfettiniz [döndünüz]?"

87. "Biz" dediler, "senin va'dine [sana verdiğimiz sözden] kendiliğimizden hulfetme/[dönme]dik, velâkin o kavmin zînetinden birtakım ağırlıklar yüklenmiş idik, onları ateşe[4] attık, kezâlik [aynı şekilde] Sâmirî de bıraktı".

88. Derken (Sâmirî) onlara bir dana [buzağı]; böğürmesi var bir ceset [heykel] çıkardı. Bunun üzerine (birbirlerine) dediler ki: "İşte bu sizin ilâhınız ve Mûsâ'nın ilâhı, fakat (o) unuttu".

89. Şu hakîkati görmüyorlar mı idi ki, o (heykel) onlara bir söz iâde edemiyor [karşılık veremiyor] ve kendilerine ne bir zarar, ne de bir menfaat eriştirmeye mâlik olamıyordu?!

90. Kasem [yemîn] olsun ki önceden Hârûn onlara, "Ey kavmim! Siz bununla sırf bir fitneye [imtihâna tâbi] tutuldunuz ve doğrusu sizin Rabbiniz ancak Rahmân'dır. Gelin bana tâbi olun ve emrime itâ'at edin!" demişti.

91. (Fakat onlar,) "Biz" dediler, "bunun [buzağı heykelinin] başına devâm edip durmaktan aslâ ayrılmayız, tâ dönünceye kadar bize Mûsâ".

92-93. (Durumu öğrenen ve öfkeli bir şekilde dönen Mûsâ, kardeşinin sakalına-başına yapışarak,) "Ey Hârûn!" dedi, "Sana ne mâni oldu da, bunların dalâlete düştüklerini gördüğün vakit benim ardımca gel(ip yaptığım gibi yapmadın: onları ıslâh ederek buzağıya tapmalarını engelle)medin, (yoksa) emrime isyân mı ettin?"

94. (Hârûn,) "Ey anamın oğlu!" dedi, "Sakalımı-başımı tutma! Emîn ol ki, (ben onlara zorla mâni olmaya çalışsaydım, iki gruba ayrılıp birbirine düşeceklerdi. Bu durumda da

4 Âyette, *ateşe* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

sen,) 'Dediğime bakmadın ['Islâh et' tavsiyeme uymadın] da, Benî-İsrâîl [İsrâîloğulları] arasına tefrîka [ayrılık] düşürdün' dersin diye korktum".

95. (Bunun üzerine Mûsâ o'nu bırakıp,) "Ya (sen) ey Sâmirî! Senin derdin ne?" (diye haykırdı.)

96. (Sâmirî,) "Ben" dedi, "onların [kavminin/İsrâîloğulları'nın] görme/[sezme]diklerini gör/[sez]düm de, Resûl'ün izinden [*eserinden:* öğretisinden] (yâni, ey Mûsa senin öğretinden) bir avuç [miktâr/nebze] avuçla(mış)dım [almıştım] da (şimdi) onu attım; ve bana nefsim böyle (yapmayı) hoş gösterdi".

97. (Mûsâ,) "Haydi" dedi, "defol! Çünkü sana hayâtta şöyle demek var [denecek]: '(Seninle bizim aramızda artık) temâss yok; (bundan böyle sen toplumdan dışlanmış vaziyette kalacaksın)'. Hem sana (öteki dünyâ için) bir va'îd [tehdîd: azâb/cehennem] var ki, ona aslâ hulfedilmeyeceksin [ondan aslâ dönülmeyecek]. O başını bekleyip durduğun ilâhına da bak, her hâlde [mutlaka] biz onu yakacağız da yakacağız, sonra da kül edip onu muhakkak deryâya [denize] dökeceğiz".

98. (Ardından Mûsâ İsrâîloğulları'na dönerek,) "Sizin ilâhınız, ancak o Allâh'tır, ki O'ndan başka ilâh yok. O, ilmi ile her şeyi kuşatmıştır" (dedi).

99. İşte sana böyle {yâ Muhammed} geçmişin mühimm haberlerinden kıssa naklediyoruz. Şübhe yok ki sana ledünnümüz/[yanımız]den bir zikr [hatırlatma-öğüt: vahy/Kur'ân] verdik.

100-103. Her kim ondan yüzçevirirse şübhesiz o, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü bir vebâl yüklenecek, ebediyyen onun altında kalacaklar, ki onlar için Kıyâmet [kalkım/

kalkış] Günü o ne fenâ yüktür; o gün ki, sûr üfürülecek ve (günâhkâr) mücrim/[suçlu]leri o gün gömgök [korku ve dehşetin te'sîriyle gözleri donuklaşmış/fal taşı gibi açılmış bir hâlde] mahşere toplayacağız [sevkedeceğiz]. "(Kabirde) on (gün)dan fazla durmadınız" diye aralarında gizli gizli konuşacaklar.

104. Gidişce en beri benzerleri [dile getirdikleri görüş i'tibâriyle en üstün olanları], "Bir günden fazla durmadınız" deyince, (şaşkınlıkla) ne diyeceklerini Biz biliriz.

105-107. Bir de sana (es-Sâ'a esnâsında/Kıyâmet'in kopması sırasında) dağlar(ın durumun)dan soruyorlar. Binâenaleyh [öyleyse] de ki: "Rabbim onları un-ufra [yerle-bir] edip savuracak da, yerlerini düpedüz bomboş bırakacak, onda ne bir eğrilik, ne bir yumruluk göremeyeceksin".

108. O gün da'vetciye i'vicâcsız tebâiyet edecekler [muhâlefet etmeksizin, hiçbir yöne sapmaksızın tâbi olacaklar], öyle ki Rahmân'ın heybetinden sesler kısılmıştır, artık bir hışıltıdan başka birşey işitmezsin.

109-110. O gün şefâ'at fayda vermez, ancak Rahmân'ın izin verdiği ve sözüne râzı olduğu kimse müstesnâ [hâriç]; O, onların önlerindekini ve arkalarındakini bilir, onlar ise O'nu ilmen ihâta edemezler [kuşatamazlar/kavrayamazlar].

111-112. Ve bütün yüzler o Hayy u Kayyûm'a [ölümsüz diriye ve aslâ zevâl bulmayacak olana] baş eğmiş ve bir zulm yüklenen cidden hâib olmuştur [hüsrâna/ziyâna uğramıştır]. Her kim de mü'min olarak sâlih amellerden işlerse o vakit o, ne bir zulmden korkar, ne de (hakkının) çiğnenme(sin)den.

113. Ve işte onu, böyle Arabî [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a mahsûs] bir kur'ân [hitâbe] olarak indirdik ve bunda va'îd/[tehdîd]den türlü şekilde tekrâr yaptık ki, belki (günâhlardan) korunur(lar)/takvâ yolunu tutarlar yâhûd da onlara bir zikr ihdâs eyler [hatırlatmada-öğütte bulunur].

114. Demek ki Allâh o hakk şehinşâh [hükümdâr], yüksek çok yüksek. Maamâfih [bununla berâber] sana onun[5] vahy(edilmes)i tamâm edilmeden evvel (herhangi bir konuda) Kur'ân'ı(n hükmünü bildirmede veyâ o konuda vahy indirilmesi husûsunda) acele etme ve de ki: *Rabbî zidnî ilmen* {Rabbim! Artır beni ilmce}!

115. Filhakîka [gerçekten] bundan evvel Âdem'e (zımnında benî Âdem'e) ahid verdik [tavsiye ve emir/mükellefiyet verdik veyâ "bu ağaçtan yemediğin sürece cennetten çıkarılmayacaksın" diye ona bildirdik] de unuttu [ahde vefâ göstermedi/uymadı] ve Biz onda bir azîm [karârlılık/kasd] bulmadık.

116-119. Ve düşün o vakti ki melâikeye (veyâ kuvvetlere/rabbânî vâsıtalara ve İblîs'e), "Âdem (zımnında benî-Âdem) için secde edin [boyun eğin]!" dedik, (melekler) hemen secde ettiler, ancak İblîs dayattı.
Bunun üzerine Biz de, "Yâ Âdem!" dedik, "Haberin olsun bu, sana ve zevcene [eşine] düşmândır, sakın sizi cennetten çıkarmasın; ki sonra bedbaht olursun; çünkü senin acıkmaman, çıplak kalmaman orada (kalmana bağlı)dır ve sen orada susamazsın ve güneşte yanmazsın".

---

5 Meâl'de gösterilmeyen *hû* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

120. Derken şeytân ona (şöyle) vesvese verdi: "Ey Âdem! Sana kılavuzluk edeyim mi; huld [ölümsüzlük/kalıcılık] ağacına ve çürümez mülke [yıkılmaz hükümrânlığa] (erişmen için)?" dedi.

121. (Böylece onları kandırdı.) Bunun üzerine ikisi de on(un meyvasın)dan yediler, derhal kendilerine kötü yerleri açılı(p görünü)verdi [ma'siyetin şeâmeti/isyânın uğursuzluğu yüz gösterdi] ve üzerlerine cennet yaprağından yamamaya başladılar; ve Âdem Rabbine âsî oldu da şaşkın düştü.

122-124. Sonra Rabbi onu ıstıfâ etti [süzüp seçti] de tevbesini kabûl buyurdu ve yol gösterdi; buyurdu ki: "İniniz ikiniz de oradan hepiniz, ba'zınız ba'zınıza düşmân olarak, sonra ne zamân size Benden bir hidâyetci [rehberlik] gelir de her kim hidâyetci/[rehberliğil]me uyarsa işte o, dalâlete [sapıklığa] düşmez ve bedbaht olmaz. Her kim de zikrim/[âyetlerim-mesajım]den yüzçevirirse ona, dar bir ma'îşet [huzûrsuz/kötü bir hayât/yaşantı] vardır ve onu Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü kör olarak [lehine hiçbir delîl getiremeyecek bir hâlde] haşrederiz [diriltiriz]".

125. "Rabbim! Beni niçin kör [delîlden yoksun] olarak haşrettin [dirilttin]? Hâlbuki ben (dünyâda) gözlü [delîli olan bir kimse] idim" der.

126. Buyurur ki: "Öyle! Sana âyetlerimiz geldi de onları unuttun [umursamayıp terkettin], bugün de (sen) böyle (umursanmayıp unutulmuş gibi ateşe terkedilip) bırakılacaksın".

127. Ve işte Rabbinin âyâtına [âyetlerine] îmân etmeyip israf edeni [aşırı gideni/haddi aşanı] Biz böyle cezâlandıra-

cağız ve elbette o Âhiret azâbı daha şiddetli ve daha bekâlı/[kalıcı-sürekli]dır.

128. Daha onları şu irşâd etmedi mi ki, kendilerinden evvel nice kurûn [kavmler] helâk etmişiz; onların meskenlerinde [sâkin oldukları/yaşadıkları yerlerde] yürüyüp duruyorlar. Her hâlde [doğrusu] bunda ibret alacak aklı olanlar için çok âyet/[delîl-alâmet]ler var.

129. Rabbinden bir kelime sebketmiş [süre ta'yîn edilmiş] olmasa idi, her hâlde [mutlaka] azâb (bu dünyâda ve hemen) lizâm olurdu [gelirdi/yakalarına yapışırdı], fakat müsemmâ bir ecel [ta'yîn edilmiş bir süre] var.

130. O hâlde dediklerine sabret de Rabbine hamd [Rabbini sevgi ve ta'zîm] ile tesbîh eyle [tenzîh et/noksânlıklardan arındırıp yücelt] güneş doğmadan evvel ve batmadan evvel, gece sâ'atlerinde de tesbîh et, gündüzün etrâfında da, ki rızâya erebilesin [Rabbinin rızâsına erebilesin/rızâsını kazanabilesin].

131. Ve sakın öyle şey(ler)e gözlerini (hasretle dikip) uzatma [üzülme/hayıflanma], ki Biz onun hakkında kâfirleri fitneye düşürmek [onlarla kâfirleri imtihân etmek] için onunla onlardan birkaç çiftini dünyâ [süflî/yakın] hayâtın cici-bicisinden zevkyâb etmişizdir. Hâlbuki Rabbinin rızkı [âhirette sana vereceği mükâfât, ni'met ve hayr], (onların elde ettiği-edeceği dünyâ malından) hem daha hayrlı, hem daha bekâlı/[kalıcı]dır.

132. Hem ehline [âilene ve halkına] de namaz ile emret, hem de kendin ona sabrla devâm eyle! Biz senden bir rızk istemiyoruz, Biz seni merzûk ederiz [rızklandırırız] ve (güzel) âkıbet takvâ (erbabı)nındır.

133. Bir de (Mekke kâfirleri/müşrikleri), "(Muhammed,) Rab-

binden bize[6] (nübüvvetini isbât eden) bir âyet [mu'cize] getirse ya!" dediler.
Ya (Kur'ân ile) kendilerine evvelki Kitâb/[suhuf]lardakinin beyyinesi [açık delîli] gelmedi mi, (bu yeterli değilmi) ki (hâlâ mu'cize istiyorlar)?!

134. Eğer Biz onları bundan [resûl ve vahy gönderip uyarmadan] evvel azâb ile ihlâk [helâk] etmiş olsa idik, (Âhiret'te) derlerdi ki: "A Rabbimiz! Ne olurdu bize bir resûl gönderseydin de biz, zelîl ve rüsvây olmadan evvel âyetlerine ittibâ etseydik [tâbi olsaydık]!"

135. De ki: "Hep(imiz) beklemekte(yiz, siz de) bekleyin bakalım, çünkü yakında bileceksiniz; doğru yol sâhibleri kimler ve doğru giden kim!"

---

6 Meâl'in aslında atlanan *nâ*'ya karşılık, *bize* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

21. ENBİYÂ SÛRESİ

MEKKÎ, 112 ÂYET

§

Adını, ba'zı peygamberlerin [enbiyâ ve resûllerin] kıssalarına yapılan atıflardan alan sûrede; Allâh'ın vahdâniyyeti [biricikliği/eşsizliği] ve bu hakîkatin, bütün resûllere-nebîlere indirilen vahylerin özünü/esâsını teşkil ettiği, fakat insânoğlunun bunu sık sık unuttuğu vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Yaklaştı nâsa [müşrik insânlara] hesâbları, onlar ise hâlâ ğaflette (bulunup) aldırmıyorlar. (O müşrikler,) Rabb'lerinden kendilerine gelen her yeni ihtârı mutlak(a) eğlenerek dinliyorlar, kalbleri hep oyunda! Hem onlar/o zâlimler (birbirlerine) şu gizli fısıltıyı sırrlaştılar: "Bu [Muhammed] sırf sizin gibi bir beşer; artık göre göre sihre mi (kapılıp) gidiyorsunuz?!"

4. Dedi (veyâ de ki): "Rabbim söyleneni bilir gökte de, yerde de ve O öyle semî [işiten], öyle alîm/[bilen]dir".

5. (Müşrikler) dediler (ki: "Bunlar) edğâsu ahlâm [karmakarışık hayâller], yok onu (Muhammed) uydurdu, yok o bir şâir; yoksa bize evvelki (peygamber)lerin (mu'cizeyle) gönderildikleri gibi bir âyet [mu'cize] getirsin".

6. Onlardan evvel ihlâk [helâk] ettiğimiz hiçbir karye [memleket halkı] îmân etmedi, şimdi onlar mı îmân edecekler?!

7-8. (Ey Muhammed!) Senden evvel de (melek veyâ) başka (bir şeyden) değil, ancak kendilerine vahy gönderdiğimiz birtakım ricâl(den/beşerden peygamberler) gönderdik. Haydin zikr ehline [Ehl-i Kitâb'a] sorun bilmiyorsanız; (size, gönderdiğimiz tüm peygamberlerin beşer olduğunu söyleyeceklerdir. Ayrıca) Biz onları hem yemek yemez bir cesed yapmadık, hem de muhalled [ölümsüz/kalıcı] değildiler.

9. Sonra onlara olan va'de sâdık olduk da, kendilerini ve dilediklerimizi necâta [selâmete] çıkarıp (kurtardık), müsrif/[haddi aşan]leri (ise) helâk ettik.

10. Şânım hakkı için, size bir Kitâb indirdik, ki bütün şânınız onda. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?

11. Hâlbuki Biz (küfre-şirke gömülüp isyânkârlıkla) zulmetmekte olan nice memleket (halkını) kırdık-geçirdik ve onların[1] arkasından diğerlerini başka bir kavm olarak neş'et ettirdik [vücûda getirdik].

12-13. Be'simizi [azâbımızı] hissettikleri vakit, hemen oradan üzengi tepi(p kaçmaya çalışı)yorlardı. (Biz de onlara,) "Yok" dedik, "tepinmeyin [kaçmayın], dönün o içinde şımartıldığınız şeylere ve meskenlerinize [sâkin olduğunuz/yaşadığınız yerlere], ki sorguya çekileceksiniz (veyâ sizi arayan-soran, görüşünüze baş vurmak isteyenler olur)".

14-15. (Bunun üzerine,) "Vay bizlere; bizler cidden zâlimler idik" dediler.
Artık bütün da'vâları bu (sözü söylemekten ibâret) oldu kaldı. Nihâyet onları öyle yaptık ki; biçildiler-söndüler.

---

1 Meâl'de atlanan zamîre karşılık, ***onların*** kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

16-17. Biz o göğü ve yeri ve o ikisi arasındakileri[2] oyunculuk etmek (ve eğlenmek) üzere yaratmadık, eğer bir eğlence ittihâz etmiş [edinecek] olsa idik, onu, Kendi ledünnümüzden ittihâz eder/[yanımızdan edinir]dik; yapacak olsa idik (b)öyle yapardık.

18-20. Hayır (aksine) Biz hakkı bâtılın tepesine fırlatırız da, o[3] onun[3] beynini parçalar, bir de bakarsın (bâtıl) o anda mahvolmuştur.
Vay sizlere de; (Allâh'a) o (isnâd) ettiğiniz vasıflardan (ötürü)! Hâlbuki göklerde, yerde kim varsa O'nundur ve O'nun huzûrundakiler O'na ibâdetten ne çekinirler, ne de yorgunluk duyarlar; gece-gündüz [her dâim] O'na tesbîh ederler [O'nu her türlü noksânlıktan arındırıp yüceltirler], fütûr getirmezler [bıkıp usanmazlar, yorulmazlar].

21-22. Yoksa birtakım ilâhlar edindiler de arz/[yer]dan (ba'zı nesneleri-varlıkları), neşri onlar mı yapacaklar [ölüleri onlar mı diriltecekler]?! Yerde, gökte Allâh'tan başka ilâhlar olsa idi, ikisi de fâsid [harâb] olmuş gitmişti.
(Onun içindir ki) Rabbin; o arşın rabbi Allâh münezzeh-(tir)/sübhândır onların isnâd ettikleri vasıflardan.

23-25. O, yaptığından mes'ûl olmaz, onlar ise mes'ûldürler; (buna rağmen) yoksa O'ndan başka ilâhlar mı edindiler?
De ki: "Haydi (onların ilâh olduklarına dâir) getirin burhânınızı [delîlinizi]. İşte bu[4] (tevhîd), benimle berâber o-

---

2 Meâl'in aslında atlanan *ve mâ beynehumâ* lafzına karşılık, *ve o ikisi arasındakileri* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

3 Meâl'in aslında atlanan zamîrlere karşılık, *o [bakk] onun [bâtılın]* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

4 Meâl'in aslında atlanan *hâzâ*'ya karşılık, ***bu*** kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

lanların zikri [öğretisi] ve benden evvelkilerin zikri [öğretisi]".

Fakat çokları hakkı bilmezler de, onun için i'raz ederler [yüzçevirirler]. (Hâlbuki) senden evvel hiçbir resûl göndermedik ki; ona şöyle vahyetmiş olmayalım: "Hakîkat bu (ki), Benden başka ilâh yoktur; onun için hep Bana ibâdet edin!"

26-27. Böyle iken (melekleri kasdederek) dediler ki: "Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] veled ittihâz etti [çocuk edindi]".

Tenzîh o sübhâna [O bundan münezzehtir]! Doğrusu onlar [melekler] (–müşriklerin iddiâ ettikleri gibi Allâh'ın kızları değil–) ikrâm olunmuş kullar(ı)dır; O'nun sözünün önüne geçmezler, hep O'nun emriyle hareket ederler.

28. O onların [meleklerin] önlerindekini-arkalarındakini [yaptıklarını da, yapacaklarını da] bilir ve (dolayısıyla) onlar, O'nun rızâ verdiği kimselerden başkasına şefâ'at etmezler ve hepsi O'nun haşyetinden [saygı ve korkusundan] titrerler.

29. Ve (meleklerin) içlerinden her kim, "Ben O'ndan başka bir ilâhım" derse, Biz ona cehennemi cezâ (olarak) veririz; (ilâhlık iddiâsında bulunan ve Allâh'a ortak koşan) zâlimleri Biz böyle cezâlandırırız.

30. Ya o küfredenler görmedi/[bilmediler de mi ki, semâvât u arz [gökler ve yer] bitişik idiler de, Biz onları ayırdık, hayâtı olan her şeyi sudan yaptık [suyu, su içen herşey için hayât kaynağı yaptık]. Hâlâ inanmıyorlar mı?!

31-33. (Görmüyorlar mı,) arz/[yer]da da, onları çalkala(yıp sa)r(smasın) diye (dağları ağır) baskılar (olarak) oturttuk, hem onda bol bol açıklık/[meydân ve yol]lar yaptık ki, doğru

gidebilsinler. Semâyı [göğü] da mahfûz [korunmuş] bir sakf [tavan] yaptık.
Onlar ise O'nun (bunca) âyet/[işâret]lerinden yüzçeviriyorlar. Hâlbuki O, o hâlık [yaratan] ki; geceyi, gündüzü ve şems ü kameri [güneş ve ay'ı] yaratmış, bütün o ecrâm(ın/gök cisimlerinin) her biri birer felekte [yörüngede] yüzüyorlar.

34. Bir de, (hatırlat ki ey Peygamber,) Biz senden evvel hiçbir beşer için huld [ölümsüzlük] nasîb etmedik. Şimdi sen ölürsen (sanki) onlar muhalled [sürekli] mi kalacaklar?!

35. Her nefs [şahıs] ölümü tadacak ve sizi bir imtihân olarak şerr ve hayr ile mübtelâ kılacağız [denemeye tâbi tutacağız], hepiniz de nihâyet Bize ircâ olunacak/[döndürülecek]sınız.

36. O küfredenler, seni gördükleri vakit de seni alaya tutuyorlar (ve birbirlerine), "Bu mu ilâhlarınızı (kötü vasıflarla) anıp duran?!" diyorlar.
Hâlbuki onlar hep Rahmân'ın [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olanın] zikrine [mesajına] küfrediyorlar.

37. İnsân (sanki) acele(nin bizzât kendisin)den yaratıl(mışcasına çok aceleci bir tabî'atta yaratıl)dı. (Ey Mekke kâfirleri) Yarın Ben onlara[5] [size] (ğazab ve azâbıma delâlet eden) âyet/[belge-alâmet]lerimi göstereceğim, şimdi siz (onu/azâbı Benden istemekte) acele etmeyin!

38. Bir de, "Bu (Kıyâmet) va'd(i) ne zamân, doğru iseniz (söyleyin bakalım)?!" diy(erek alay ediy)orlar.

39. Bilseler o küfredenler; ne yüzlerinden, ne arkalarından

---

[5] Meâl'de, *onlara* diye karşılık verilen *kum* lafzı, *size* anlamına gelir. (E.Ö)

ateşi menedemeyecekleri ve hiçbir taraftan yardım olunmayacakları o demi, (böyle alay edemezlerdi).

40. Doğrusu, o onlara bağteten [ânsızın] gelecek de kendilerini dondurakalacak, artık ne reddine [onu geri çevirmeye] güçleri yetecek, ne de kendilerine mühlet verilecek.

41. Kasem [yemîn] olsun ki, senden evvel birçok[6] peygamberlerle istihzâ [alay] edildi de içlerinden alay edenleri, o istihzâ [alay] ettikleri şey [azâb] kuşatıverdi [helâk etti].

42. De ki: "Sizi gece ve gündüz o Rahmân(ın azâbın)dan kim koruyabilir?!"
Fakat onlar Rabb'lerinin zikrinden [mesajından] sarf-ı nazar etmişlerdir.

43. Yoksa onlar için kendilerini önümüzden [dûnumuzdan/aşağımızdan] menedecek [elimizden kurtaracak] ilâhları mı var?! O (tapı)n(dık)lar(ı nesneler) kendi nefslerini bile kurtaramayacakları gibi, Bizden sahâbet de olunmazlar [himâye de olunmazlar/destek de görmezler].

44. Doğrusu Biz onları ve atalarını yaşattık, hattâ o ömür onlara uzun geldi, fakat şimdi görmüyorlar mı, o arz(a/yere geliyoruz da on)ı etrâfından eksiltip duruyoruz; o hâlde gâlib onlar mı, (yoksa Biz miyiz)?!

45. De ki: "Ben sizi ancak vahyle inzâr ediyorum [uyarıyorum]".
Ammâ, ne kadar inzâr edilseler [uyarılsalar] (de, hakka karşı) sağır (olan)lar da'veti (değerini anlayacak şekilde) işitmezler.

46. Maamâfih [bununla berâber], kasem [yemîn] olsun Rabbinin azâbından onlara bir nefha [ufak birşey] dokunursa,

6 Âyette, *birçok* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

muhakkak diyeceklerdir ki: "Vay bizlere, bizler cidden (hakîkate kulak tıkamakla) zâlimlerdik".

47. Biz ise Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü için mîzân/[terâzi]-lara adâleti koruz da hiçbir nefs [kişi] zerrece zulme (dûçâr e)dilmez, (yaptığı şey) bir hardal tânesi ağırlığınca da olsa onu getirir (terâziye) koruz, hesâbcı (olarak) da Biz yeteriz.

48-49. Celâlim hakkı için, Biz Mûsâ ile Hârûn'a furkân [hakkla bâtılı ayıran hükümler] ve bir ziyâ [ışık/aydınlatıcı] ve bir zikr [hatırlatıcı-öğütçü] vermiştik muttakîler [günâhlardan korunanlar] için, o muttakîler için ki, Rabb'lerine ğıyâbda [kalblerinin derinliklerinde] haşyet [korku ve saygı] besler-ler ve o Sâ'at'ten [Kıyâmet'in kopmasından ve hesâbdan ötürü] titrer dururlar.

50. İşte bu [Kur'ân] da Bizim indirdiğimiz mübârek [hayrı çok] (bir) zikrdir [hatırlatmadır-öğüttür]. Şimdi siz bunu mu in-kâr ediyorsunuz?

51-52. Şânım hakkı için, bundan evvel de İbrâhîm'e rüşdünü [doğruyu bulma kâbiliyyetini ve hidâyetini] vermiştik ve Biz o'nu(n güzel hâllerini, buna ehil olduğunu) biliyor-duk;[7] o vakit ki babasına ve kavmine, "Ne bu başına top-lanıp durduğunuz temâsil [putlar]?" dedi.

53. (Onlar da cevâben,) "Atalarımızı bunlara ibâdet ediyor bulduk; (o nedenle biz de ibâdet ediyoruz)" dediler.

54. (İbrâhîm,) "Kasem [yemîn] olsun ki" dedi, "siz de atalarınız da açık bir dalâl(et/sapıklık) içindesiniz".

---

7 Meâl'in aslında atlanan ***ve künnâ bihî âlimîn*** ibâresine karşılık, *ve Biz onu(n güzel hâllerini, buna ehil olduğunu) biliyorduk* cümlesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

55. Dediler (ki): "Ciddi mi söylüyorsun, yoksa sen şakacılardan mısın?"

56. (İbrâhîm,) "Doğrusu" dedi, "Rabbiniz, o göklerin ve yerin rabbidir, ki onları (O) yaratmıştır ve ben buna şehâdet [bunu ikrâr] edenlerdenim".

57. Ve (ardından da kendi kendine veyâ onlara şöyle dedi:) "Tallâhi [Allâh'a andolsun ki], siz dönüp gittikten sonra putlarınıza lâ-büdd [mutlaka] bir tedbîr yapacağım".

58. Derken onları(n putlarını) parça parça etti, ancak bir büyüklerini bıraktı, ki belki ona mürâcaat ederler.

59. (Olup biteni gördüklerinde,) "Bunu bizim ilâhlarımıza kim yapmış? Her hâlde [mutlaka] o zâlimlerden biri" dediler.

60. (İçlerinden ba'zıları,) "Bir delikanlı işittik, bunları (diline dolamış/kötü vasıflarla) anıyor(muş, ki o'nun) adına İbrâhîm deniyormuş" dediler.

61. (Bunun üzerine berikiler,) "Haydin" dediler, "getirin o'nu nâsın [insânların/halkın] gözleri önüne, belki şehâdet ederler [İbrâhîm'e verilecek cezâyı görmeleri/cezâya şâhid olmaları için o'nu insânların önüne getirin]".

62. (İbrâhîm halkın huzûruna getirildiğinde) dediler (ki): "Sen mi yaptın bunu ilâhlarımıza yâ İbrâhîm?"

63. (İbrâhîm,) "Belki [bilakis]" dedi, "şu büyükleri yapmıştır, sorun bakalım onlara [kırılan putlara], eğer (konuşabilip de kendilerini kimin kırdığını) söyle(yebili)rlerse!"

64. Bunun üzerine, vicdânlarına mürâcaat ettiler de, (birbirlerine) dediler (ki): "Doğrusu siz hakksızsınız".

65. Sonra yine tepeleri üstü ters [eski kafalarına] döndüler (ve), "Sen cidden bilirsin ki, bunlar (söz) söylemez" dediler.

66-67. (İbrâhîm,) "O hâlde" dedi, "Allâh'ı bırakıp da size hiçbir fayda veremeyecek, zarar da edemeyecek nesnelere mi tapıyorsunuz? Yuf [yazıklar olsun] size ve Allâh'tan başka taptıklarınıza! Hâlâ akıllanmayacak mısınız?"

68. "Siz bunu" dediler, "yakın da ilâhlarınızın öcünü alın, (eğer) bir iş yapacaksanız".

69-71. (Fakat Biz,) "Ey nâr [ateş]! Serin ve selâmet ol İbrâhîm'e!" dedik.
(Bu arada onlar) o'na bir dolab [tuzak] kurmak istediler, Biz de daha ziyâde kendilerini hüsrâna düşürdük ve o'nu Lût ile berâber kurtarıp içinde âlemîne [âlemlere/insânlara] bereketler verdiğimiz arza [yere/Filistin-Şam topraklarına] çıkardık.

72-73. Ve (ayrıca) o'na (oğlu) İshâk'ı ihsân ettik, fazla olarak (torunu) Ya'kûb'u da (verdik) ve her birini sâlihîn/[sâlihler]den kıldık ve hepsini emrimizle yol gösteren imâm/[öncü-önder]lar ettik ve kendilerine hayrlar işlemeyi, namaz(ı) kılmayı, zekât(ı) vermeyi vahyeyledik [bildirdik/emrettik] ve hep Bize âbid [ibâdet eden kimseler] idiler.

74-75. Lût(u da, doğru yola ve kurtuluş sebeblerine eriştirip) o'na da bir hüküm, bir ilm verdik ve o'nu habâset/[kötülük]ler işleyen o karye/[memleket]den kurtardık, hakîkat(en) onlar kötü, fâsık [tâ'atten çıkmış, isyâna dalmış] bir kavm idiler. Onu ise rahmetimize idhâl [dâhil] eyledik; çünkü o cidden sâlihîn/[sâlihler]den idi.

76-77. Nûh'u da (doğru yola ve kurtuluş sebeblerine eriştirdik), zîrâ mukeddemâ [İbrâhîm ve Lût'tan önce] (Bize) nidâ etmişti, Biz de du'âsını kabûl ettik de kendisini ve ehlini [o'nun berâberinde îmân edenleri] büyük bir sıkıntıdan kurtardık ve âyetlerimizi tekzîb eden [yalanlayan] kavm-

den öcünü aldık. Hakîkat(en) onlar kötü bir kavm idiler; Biz de hepsini birden ğarkettik [tûfânda/suda boğduk].

78-79. Dâvûd ile Süleymân'ı da (doğru yola ve kurtuluş sebeblerine eriştirdik. Hani) o vakit ki; ikisi de hars [ekin] hakkında hüküm veriyorlardı; o vakit ki, ekinde geceleyin kavmin davarı [koyun sürüsü] yayılmıştı. Biz de hükümlerine şâhid idik. Derhal onu [sözkonusu mes'ele hakkında en uygun hükmü] Süleymân'a anlattık [fehmettirdik/kavrattık].

Bununla berâber, her birine bir hüküm ve bir ilm vermiştik ve Dâvûd'un maiyyetinde dağları musahhar [tâbi] kılmıştık; kuşlarla berâber tesbîh [tenzîh ve takdîs] ediyorlardı ve Biz bunları yaparız.

80. Bir de o'na sizin için, sizi harbinizin şiddetinden korusun diye giyecek [zırh] san'atı ta'lîm etmiş/[öğretmiş]tik; şimdi siz şükrünü edâ ediyor musunuz?!

81-82. Süleymân için de, şiddetli rüzgârı (boyun eğdirmiştik), ki o (rüzgâr), içine bereketler verdiğimiz arza [ülkeye] (o'nun) emriyle cereyân ediyordu; –ve Biz her şeyi biliriz– şeytânlardan da o'nun için dalgıçlık edenleri ve daha başka amel (ve işler) için çalışanları teshîr [emre âmâde] etmiştik ve hep onları zabteden Biz idik.

83-84. Eyyûb'u da (doğru yola ve kurtuluş sebeblerine eriştirmiştik), zîrâ, *Ennî messeniye'd-durru ve ente erhamu'r-râhimîn* [doğrusu bana (büyük bir) sıkıntı/belâ isâbet etti, ama Sen merhametliler merhametlisisin] diye Rabbine nidâ etti.

Biz de (o'nun) du'âsını kabûl ettik de, hemen kendisindeki durr'u [sıkıntıyı/belâyı] (giderip) açtık ve tarafımızdan bir rahmet [lütuf-ni'met] ve âbid/[ibâdet eden]ler için

bir muhtıra olmak üzere o'na ehlini ve berâberlerinde onların bir mislini de verdik.

85-86. İsmâîl'i de, İdrîs'i de, Zülkifl'i de (doğru yola ve kurtuluş sebeblerine eriştirmiştik). Hepsi de sâbirîn/[sabredenler]-den. Bunları da rahmetimize idhâl [dâhil] eyledik; çünkü cidden sâlihîn/[sâlihler]dendirler.

87. Zennûn'u [Yûnus'u] da (doğru yola, kurtuluş sebeblerine eriştirdik). Hani (o kavmine) öfkelenerek gitmişti de, Biz kendisini aslâ sıkıştırmayız zannetmişti; derken zulmet/[karanlık]ler içinde (kalıp), *Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn* [Senden başka ilâh yok, Seni tenzîh ve takdîs ederim, ben doğrusu zâlimlerden oldum] diye nidâ etti.

88. Biz de du'âsını kabûl ile[8] o'na[9] icâbet ettik de, kendisini ğamm (ve tasa)dan kurtardık ve işte mü'minleri böyle kurtarırız.

89. Zekeriyyâ'yı da (doğru yola ve kurtuluş sebeblerine eriştirdik). Hani Rabbine, *Rabbi lâ tezernî ferden ve ente hayru'l-vârisîn* [Rabbim! Beni tek (başıma) bırakma, gerçi Sen vârislerin en hayrlısısın] diye nidâ etmişti.

90. Biz de du'âsını kabûl ile[10] o'na[11] [Zekeriyyâ'ya] icâbet ettik de, kendisine Yahyâ'yı verdik ve o'nun için (kısır olan) zevcesi/[eşi]ni ıslâh eyle(yip doğurmaya elverişli hâle getir)dik.

---

8 Âyette, *du'âsını kabûl ile* ifâdesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

9 Meâl'de atlanan *lehu* lafzına karşılık, *o'na* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

10 Âyette, *du'âsını kabûl ile* ifâdesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

11 Meâl'de atlanan *lehu* lafzına karşılık, *o'na* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

Hakîkat(en) bunlar, hayrâtta musâraat (ederler/hayrlara koşarlar) ve Bize rağbet [ümîd] ve rehbetle [aşırı korkuyla] du'â ederlerdi ve Bizim için hâşî/[huşû duyan kimseler] lerdi.

91. Ve o dişiyi [Meryem'i] de (doğru yola ve kurtuluş sebeblerine eriştirmiştik), ki (o) ırzını muhkem [titizlikle] korudu da kendisine rûhumuzdan nefhettik [üfledik/karnında cenîne can verdik] ve kendisiyle oğlunu âlemîne [bütün insânlara] bir âyet [delîl/alâmet] kıldık.

92. (Ey îmân edenler!) İşte bu sizin ümmeti/[milleti-dînî]niz bir tek ümmet [millet-dîn], Rabbiniz de bir Benim, onun için hep Bana kulluk edin!

93. (Fakat) onlar kumandalarını beynlerinde [vahdet-i milliyeyi/dînlerini aralarında] parçaladılar, fakat hepsi Bize rücû edecek/[dönecek]ler.

94. İmdi, her kim mü'min olarak sâlihâttan bir amel işlerse, onun sa'yine küfrân yok [çalışması/ameli en güzel şekilde mükâfâtlandırılır] ve her hâlde [mutlaka] Biz onun (çalışmasını) hesâbına yazarız.

95-97. İhlâk [helâk] ettiğimiz (herhangi bir) karyeye [memleketin ahâlîsine] dahî harâmdır ki, ('Dönün bakalım!' dediğimizde, inkârlarından) rücû etme/[dönme]yecek olsunlar (veyâ helâk ettiğimiz bir memleket halkının dünyâya dönmeleri imkânsızdır veyâ helâk ettiğimiz bir memleket halkının Allâh'ın huzûruna gelmeleri zorunludur); nihâyet ye'cûc ve me'cûc(u tutan o sedd; dîn-i tevhîd seddi) açılıp da her tepeden saldırdıkları ve hakk va'd [muhakkak gerçekleşecek olan Kıyâmet] yaklaştığı vakit.
O zamân işte, o küfredenlerin derhal gözleri belerecek [faltaşı gibi açılacak] (da), "Eyvâh bizlere; biz bundan ğaf-

let ettik. Hayır! Kendimize zulmetmiş olduk" diyecekler.[12]

98-99. (O vakit onlara denecek ki:) "Haberiniz olsun ki, siz ve Allâh'tan başka [Allâh'ın dûnundan/berisinden] taptığınız nesneler hep cehennem mermisi/[yakıtı]siniz, siz ona [cehenneme] vürûd edecek/[girecek]siniz".
Onlar ilâh olsalardı ona [cehenneme] vürûd etmez/[girmez]lerdi, hâlbuki hepsi onda muhalled [sürekli] kalacaklar.

100. Öyle ki, onların orada bir zefîri [iç çekişleri/inlemeleri] var (veonlar orada sevindirici birşey işitmeyecekler veyâ) bu (kendilerine tapıla)nlar da orada (onlarla berâber) iken (onların iniltilerini) işitmeyecekler.

101-102. Şübhe yok ki hakklarında Bizden husnâ [güzellik] sebkeden/[takdîr edilen]ler, (evet) bunlar ondan [cehennemden] uzaklaştırılmışlardır; onun [cehennemin] hışıltısını bile duymazlar/duymayacaklar,[13] ve bunlar, canlarının istediği (şeyler içi)nde (cennette) muhalled [sürekli] kalacaklardır.

103. O feze-i ekber [en büyük/korkunç dehşet] bunları mahzûn etmeyecek ve bunları melekler şöyle (diyerek) karşılayacaklar: "Bu işte, sizin o gününüz ki va'dolunuyordunuz".

104. O gün ki, semâyı [göğü] kitâblar için defter [sahîfe/kâğıt tomarı] dürer gibi düreceğiz, evvel başladığımız gibi halk'ı iâde edeceğiz [yaratışı/yaratmayı tekrârlayaca-

12 *Diyecekler* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

13 Meâl'in orijinalinde atlanan ***lâ yesme'ûne hasîsehâ*** ibâresine karşılık, ***onun [cehennemin] hışıltısını bile duymazlar/duymayacaklar*** cümlesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

ğız], (ki bu,) uhdemiz/[üzerimiz]de (bulunan)* bir va'd; şübhe yok ki Biz (bunu) yaparız.

105-106. Şânım hakkı için Zikr'den [Tevrât'tan veyâ Levh-i Mahfûz'dan] sonra Zebûr'da [Dâvûd'a verilen Zebûr'da veyâ Tevrât'ta, İncîl ve Zebûr gibi ilâhî kitâblarda] da yazmıştık ki: "Her hâlde [mutlaka] arz(a/cennet arzına, evet) ona Benim sâlih kullarım vâris olacaktır".
Şübhe yok ki bunda âbid [ibâdet eden] bir kavm için (elbette) kâfi bir öğüt (veyâ cennete ulaştıracak bir beyân) vardır.

107. Ve seni sâde(ce) âlemîne [tüm insânlara] rahmet(imizin bir işâreti) olarak göndermişizdir.

108. De ki: "Bana sâde(ce) vahyolunuyor ki, 'İlâhınız ancak bir ilâhtır', şimdi siz müslümân [Allâh'a teslîm] oluyor musunuz?"

109. Bunun üzerine aldırmazlarsa, o hâlde de de ki: "Size düpedüz i'lân ettim [iki yolu da göstererek bildirdim] ve bilmem bu size edilen va'd ve va'îd [tehdîd] pek yakın mı, yoksa uzak mı?"

110-111. "Şübhe yok ki O, söylenen(ler)den açığa vurulanı da bilir, gizlediğinizi de bilir. Ve bilmem belki (o tehdîdin hemen yerine getirilmemesi ve size verilen) bu {mühlet}, sizin için bir imtihân ve bir vakte kadar bir istifâdedir".

112. Dedi (veyâ de ki): "Yâ Rabb! (Aramızda) hakk(l)a hükmet!"
(Yine de ki:) "Ve Rabbimiz Rahmân'dır ancak, ('sihrdir', 'karmakarışık hayâldir', 'şiirdir' gibi) isnâdlarınıza [vasıflandırmalarınıza/nitelendirmelerinize] karşı sığınılacak müste'ân [yardımcı]".

22. HACC SÛRESİ

MEKKÎ, 78 ÂYET

§

Adını, 27. âyet ve devâmında geçen Ka'be'nin tavâfına ve bununla ilgili ba'zı şe'âir'e ilişkin atıftan alan sûre, esâs i'tibârîyle Mekkî'dir; nüzûlü, Mekke'de başlamakla birlikte Medîne'de inen âyetleri de vardır; fakat bunların ta'yîninde ihtilâf bulunmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Ey o bütün insânlar! Rabbinize (sığınıp) korunun; çünkü o Sâ'at(in/Kıyâmet'in) zelzelesi [sarsıntısı] çok büyük (ve dehşetli) bir şeydir.

2. Onu [Sâ'at'in/Kıyâmet'in sarsıntısını] göreceğiniz gün, her emzikli emzirdiğinden geçer ve her yüklü [hâmile] kadın hamlini vaz'eder [çocuğunu düşürür] ve nâsı [insânları] hep sarhoş (gibi) görürsün, hâlbuki sarhoş değillerdir; velâkin Allâh'ın azâbı şedîd/[çok şiddetli]dir.

3-4. Nâs/[insânlar]dan kimi de vardır (ki), Allâh hakkında bi-ğayr-i ilm [hiçbir ilme dayanmaksızın/hevâ ve hevesten kaynaklanan zanna dayanarak] mücâdele eder de her kaypak (ve azgın) şeytânın ardına düşer, ki onun üzerine şöyle yazıl(ıp hükme bağlan)mıştır: "Her kim buna dost olursa, muhakkak onu sapıtır ve doğru(ca) sa'îr [çılgın/alevli ateş] azâbına götürür".

5. Ey insânlar! Eğer ba'sten [ölümden sonra dirilişten/ölüle-

rin diriltileceğinden] şübhede iseniz, şu muhakkak ki Biz sizi bir topraktan halketmekteyiz [yaratmaktayız], sonra bir nutfe/[bir damla su]den,[1] sonra bir aleka'dan [ilişip yapışan-tutunan bir pıhtıdan], sonra hilkati belli-belirsiz bir mudğa'dan [bir çiğnem etten] (yaratmaktayız), ki size (kudretimizi gösterip) anlatalım [beyân edelim/bildirelim] diye.

Hem, müsemmâ bir ecele [belirlenmiş bir süreye] kadar dilediğimiz müddet rahimlerde durduruyoruz da, sonra sizi bir bebek olarak çıkarıyoruz, sonra da (akıl ve temyîz açısından olgunluk ve) kuvvetinize ermeniz için (büyütüyoruz). Bununla berâber, içinizden kimisi (küçükken) vefât ettiriliyor, yine içinizden kimisi de biraz ilmden sonra birşey bilmesin diye erzel-i ömre [ömrün en rezîl çağına/düşkünlüğe] doğru geri itiliyor.

(Ey insânoğlu! Ölümden sonra dirilişten nasıl şübhe edersin?!) Arzı [yeri/toprağı] da görürsün sönmüş kül hâlinde, derken üzerine suyu indirdiğimiz zamân ihtizâz eder [canlanıp hareketlenir] kabarır da, her dilber [güzel] çiftten nebât/[bitki]lar bitirir.

6. İşte bunlar(ın vukûbulmasının sebebi), hep Allâh'ın şübhesiz hakk (olmasından) ve O(nun) muhakkak ölüleri diriltiyor (olmasından) ve hakîkaten her şeye kadîr [güç yetiren] olmasındandır.

7. Ve hakîkat(en) o Sâ'at gelecek/[Kıyâmet kopacak]tir, onda hiç şübhe yoktur. Ve hakîkat(en) Allâh kabirlerdeki

---

1 Âyette karşılığı olduğu hâlde, Matbû nüshada atlanan *sümme minnutfetin* ibâresinin karşılığı olan *sonra bir nutfe/[bir damla su]den* ibâresi, –ki Osmanlıca Yazma nüshada mevcûddur– tarafımızdan metne dâhil edilmiştir. (E.Ö)

kimseleri ba'sedecek/[diriltecek]tir.

8-10. (Durum bu iken,) nâs/[insânlar]dan kimi de vardır ki, ne bir ilme [fıtrata], ne bir rehbere [*hidâyete:* beyân ve delîle], ne de tenvîr eder [aydınlatır] (ilâhî) bir Kitâb'a istinâd etmeksizin [dayanmaksızın] Allâh hakkında mücâdele eder; Allâh yolundan şaşırtmak için (kibir ve azametle) yanını bükerek.

(Bundan dolayıdır) ki dünyâda ona bir rüsvâ(y)lık vardır, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü de kendisine o yangın azâbını tattıracağızdır, "(İşte) bu" diye, "senin iki elinin takdîm ettiği (şeylerin karşılığı) ve Allâh'ın, kullarına zulümkâr olmadığı içindir".

11. Nâs/[insânlar]dan kimi de Allâh'a kıyıdan-kıyıya [menfaat sâikiyle veyâ dosdoğru akîdeden sapmış olarak] ibâdet eder; eğer kendisine bir hayr isâbet ederse on(unl)a yatışır (hoşnûd olur) ve eğer bir mihnet [belâ/musîbet] isâbet ederse yüzüstü dönüverir; ***hasire'd-dünyâ ve'l-âhirete*** [dünyâsı da Âhiret'i de hüsrân] olur, işte hüsrân-ı mübîn [açık hüsrân/ziyân] odur.

12. Allâh'ı bırakır da [Allâh'ın dûnundan/berisinden] (ibâdet etmediği takdîrde) kendine ne zarar, (ibâdet ettiği takdîrde kendisine) ne menfaat vermeyecek şeylere yalvarır, işte dalâl-i ba'îd [büyük şaşkınlık/dönüşü imkânsız sapıklık] odur.

13. Her hâlde [doğrusu] zararı nef'in/[menfaatin]den daha yakın olan zât diye [kimseye] yalvarıyor, (fakat) o ne fenâ efendi, o ne fenâ yardak [yoldaş]!

14. Şübhe yok ki, Allâh, îmân edip sâlih ameller işleyenleri altından ırmaklar akar cennetlere koyacak; şübhe yok ki, Allâh ne isterse yapar.

15. Her kim o'na [Muhammed'e] Allâh dünyâda ve'Âhiret'te aslâ yardım etmez zannediyorsa, hemen semâya [göğe] bir ip uzatsın, sonra nefesini kessin de baksın; keydi ğayzını [tedbîri öfkesini/kızgınlığını] giderecek mi?!

16. Ve işte Biz onu böyle âyât-ı beyyinât [apaçık delîllerden ibâret âyetler] olarak indirdik ve çünkü Allâh istediğine hidâyet eder.

17. Onlar ki îmân ettiler ve onlar ki yehûdî oldular ve o sâbiîler ve o nasârâ [hristiyanlar] ve o mecûs(îler) ve o şirk (koşup çeşitli ilâhlar kabûl) edenler... her hâlde [elbette] Allâh Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü bunların beynini [arasını] şübhesiz fasledecek/[hükmedip ayıracak]tir, çünkü Allâh her şeye şâhiddir.

18. Gör(müş gibi bil)medin mi hep Allâh'a secde ediyor [inkıyâd ediyor/boyun eğiyor] göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler; güneş, ay ve yıldızlar, dağlar, ağaçlar, bütün hayvânlar...

Ve (insânoğluna gelince), insânlardan bir çoğu (da irâdeleriyle Allâh'a boyun eğmekte), bir çoğunun da üzerine (boyun eğmeyip isyân ettikleri için) azâb hakk [vâcib/gerekli] olmuş.

Her kimi de Allâh tahkîr [zelîl-hakîr] ederse, artık ona ikrâm edecek yoktur. Şübhesiz Allâh ne dilerse yapar.

19-22. (Bir kısmı kâfir, diğer kısmı mü'min olan) şu ikisi, Rabb'leri hakkında muhâkemeye duruşmuş [da'vâlaşan] iki hasımdırlar.

Binâenaleyh [o hâlde], (işte Allâh'ın hükmü:) O küfredenler için ateşten çamaşırlar biçilmiştir, başlarının üstünden kaynar su dökülür, bununla karınlarındaki (organları) ve derileri eritilir. Bir de bunlara demirden kamçılar vardır,

her ne zamân ateşten, onun bir (keder ve) ğamından çıkmak isterlerse, yine içine iâde olunurlar (da), "Haydi tadın yangın azâbını!" (denir.)

23-24. Şübhesiz Allâh, o îmân edip sâlih sâlih ameller işleyenleri altından ırmaklar akar cennetlere koyacak, orada altın bileziklerden ve inci(lerden takınıp) süslenecekler, elbiseleri de orada ipek (olacak; zîrâ onlar), hem sözün hoşuna (ve güzeline: kelime-i tevhîde veyâ Kur'ân'a) hidâyet edilmişlerdir, hem de Hamîd'in [hamdedilenin/hamde lâyık olanın] yoluna hidâyet edilmişlerdir.

25. Ammâ şunlar ki; (hem) küfrettiler, hem (de insânları) Allâh yolundan ve o Mescid-i Harâm'dan menediyorlar, (oysa) ki Biz onu mukîm [orada oturanlar] ve (dışardan ziyârete gelen) misâfirler için de müsâvî [eşit] olmak üzere umûm insânlar için yapmışız ve her kim onun içinde zulm ile ilhâd [doğruluktan eğriliğe meyl/hakktan bâtıla sapmak] ile bir (kötülük) irâde ederse, ona, muhakkak elîm [çok acı] bir azâb tattırırız.

26-29. Hem unutma o vakti ki, o Beyt'in [Ka'be'nin] yerini İbrâhîm'e şöyle diye(rek) hazırlamıştık: "Sakın Bana hiçbir şey(i) şirk koşma ve Beytimi, dolaşanlar [tavaf edenler] ve duranlar [namaz kılanlar veyâ ikâmet edenler] ve rükûa-sücûda varanlar [boyun eğenler-inkıyâd edenler] için (putlardan, küfr ü şirkten) tertemiz et ve umûm nâs [insânlar/mü'minler] içinde haccı i'lân eyle (de) gelsinler sana; –gerek yaya ve gerek her derin vâdiden gelerek (zayıflayıp) incelmiş her bir binit üzerinde– gelsinler (de) kendilerine âid birtakım menfaatlere şâhid olsunlar ve (Allâh'ın; deve, sığır, davar gibi) en'âm behîmelerinden kendilerine merzûk [rızk olarak ihsân] buyurduğu kurbân-

lıklar üzerine, (Kurbân bayramı'nın) ma'lûm günler(in)de Allâh'ın ismini an(arak boğazla)sınlar da –(Ey Muhammed ve ashâbı! Siz de) o (günlerde kurbân ettiğiniz hayvâ)nlardan yeyin ve yoksulu-fakîri doyurun!– sonra (tırnaklarını ve saçlarını kısaltmak-kesmek sûretiyle) kirlerini atsınlar ve (hacc ve umre yaparken yerine getirmeyi adayarak kendilerine vâcib kıldıkları kurbanlık ve benzeri) adaklarını yerine getirsinler ve Beyt-i Atîk'i [Ka'be'yi] tavâf etsinler".

30-31. Emir budur (böyle yapılması gerekir). Her kim de Allâh'ın hürmetlerine [hacc ibâdetlerine-kurbânlara] ta'zîm ederse [saygı-hürmet gösterirse] bu, kendisi için Rabbi indinde [yanında] mutlak hayrdır.

Size ise –karşınızda (harâm kılındıkları açıkca) tilâvet olunup [okunup/bildirilip] duranlar müstesnâ [hâriç] olmak üzere– bütün en'âm [deve, sığır ve davar cinsi] helâl kılındı.

O hâlde o evsân/[putlar]dan, o pislikten kaçının ve tezvîr sözden [asılsız sözden: şirkten] kaçının! Allâh için, O'na şirk koşmayan hanîfler [ihlâslı muvahhidler] olun, her kim Allâh'a şirk koşarsa öyle olur ki, sanki semâ/[gök]dan düşmüş de kendisini kuşlar kapışıyor veyâ rüzgâr onu ücrâ[2] bir yere sürüklüyordur.

32. Bu budur. Her kim de Allâh'ın şe'âirine {kurbânlıklarına} ta'zîm ederse [saygı-hürmet gösterirse] şübhesiz o, kalblerin takvâsın/[ihlâsın]dandır.

33. Sizin için o (kurbânlık hayvâ)nlarda muayyen bir zamâna [kurbânlık olduklarına dâir gerdanlık takıncaya veyâ

2 Osmanlıca Yazma nüshada doğru yazılan bu kelime, Matbû nüshada *ocara* şeklinde yanlış dizilmiştir. (E.Ö)

nişan koyuncaya veyâ hediye kurbânı diye adlandırıncaya veyâ kesinceye] kadar (binek olarak kullanmak, sütlerini içmek, yavrularından faydalanmak gibi) birtakım menfaatler vardır, sonra da varacakları yer, Beyt-i Atîk'e müntehîdir [Harem bölgesidir].

34-35. Ve her ümmet için, Allâh'ın[3] kendilerine merzûk kıldığı [nzk olarak verdiği] en'âm behîmesi [deve, sığır, davar cinsi] üzerine (Allâh'ın) ismini zikretsinler diye bir ma'bed [mensek/ibâdet ve kurbân yeri] yapmışızdır.
İmdi, hepinizin tanrısı [ilâhı] bir tek tanrı/[ilâh]dır, onun için yalnız O'na teslîm olan(lar, yâni) müslümân(lar) olun!
Ve müjdele o mûtî [itâ'atkâr] mütevâzileri ki, Allâh anıldığı vakit kalbleri (titreyip) oynar ve kendilerine isâbet eden (sıkıntı ve zahmetler)e sabrlı ve namaza devâmlıdırlar ve kısmet ettiğimiz şeylerden (Allâh yolunda) infâk da ederler [sarfederler/harcarlar].

36. Hem o bedeneler [o (iri) gövdeli hayvânlar] var (y)a, Biz onları sizin için[4] Allâh şe'âirinden [sembollerinden/Allâh'ın teşri kıldığı dînin tecellîlerini iş'âr eden/gösteren alâmetlerinden ve haccda yapılan ibâdetlerden] kıldık, sizin için onlarda (dînî-dünyevî faydalar ve) hayr vardır. Binâenaleyh [öyleyse], ön ayaklarının biri bağlı olarak bir düziye (ayakta dururlarken) üzerlerine Allâh'ın ismini an(arak kes)ın, yanları (üzerine cansız olarak) yere (düşüp) yaslandığı vakit de onlardan yeyin, kanaatli (davranıp is-

---

3 *Allâh'ın* lafzı, yanlış yere konduğu için, meâl de aslına uygun olmamıştır. (E.Ö)

4 Meâl'in aslında atlanan *lekum* lafzına karşılık, *sizin için* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

temeyen kimse)ye ve isteyene it'âm da edin [yedirin de]! O[5] böyle onları size musahhar [emre âmâde] kıldı ki şükredesiniz.

37-38. Elbette onların [kestiğiniz kurbanların] ne etleri, ne kanları Allâh'a (ulaşıp) ermez, velâkin O'na sizden olan takvâ erecektir. Böyle onları size musahhar [emre âmâde] kıldı ki, size yolunu gösterdiğinden dolayı Allâh'ı tekbîr ile büyükleyesiniz.

Ve (öyleyse ey Muhammed) müjdele o vazîfelerini güzel yapan(ları)/muhsinleri! Haberiniz olsun ki (ey muhsinler/güzel hareket edenler)! Allâh, îmân edenler tarafından [adına] müdâfaa edecektir; çünkü Allâh herhangi bir hâini, nankörü sevmez.

39-41. İzin verildi o kendilerine (karşı) kıtâl edilen/[savaşılan]lere, çünkü onlara zulmolundu ve şübhesiz ki Allâh onları muzaffer kılmaya her hâlde [elbette] kadîrdir [gücü yetendir]; onlar ki, "Rabbimiz bir[6] Allâh'tır" demelerinden başka bir sebeb, bir hakk olmaksızın diyârlarından çıkarıldılar.

Allâh'ın da nâsın [insânların] bir kısmını bir kısmıyla defetmesi olmasa idi, her hâlde [muhakkak] manastırlar, kiliseler, havralar [*salavât*], mescidler yıkılırdı, ki bunlarda Allâh'ın ismi çok zikrolunur.

Ve elbette Allâh, Kendi (dîni)ne nusret [yardım] edeni mansûr [yardımına mazhâr] kılacaktır. Şübhe yok ki Allâh çok kuvvetli, çok izzetlidir. O (yardıma mazhâr olacak ola)nlar ki, şâyed kendilerini arzda [yeryüzünde] ma-

---

5 Âyetin bu cümlesine, hem aslında olmayan *O [Allâh]* kelimesi eklenmiş, hem de ***kıldık*** yerine ***kıldı*** denilmiştir. (E.Ö)

6 *Bir* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

kâm-ı iktidâra getirirsek; namazı kılarlar, zekâtı verirler, ma'rûf ile emr(eder) ve münkerden nehyederler. Bütün umûrun [işlerin] âkıbeti de sırf Allâh'a âiddir.

42-44. Ve eğer seni tekzîb eder/[yalanlar]lerse (ey Muhammed), emîn ol (ki), onlardan evvel kavm-i Nûh da tekzîb etti, Âd (toplumu) da, Semûd (toplumu) da, kavm-i İbrâhîm de, kavm-i Lût da, ashâb-ı Medyen [Medyenliler] de (gönderilen resûlleri yalanladı). Mûsâ da tekzîb olundu [yalanlandı].

Ben de o kâfirlere bir mühlet verdim, sonra da kendilerini tuttum alıverdim [azâba uğrattım]; nasıl oldu o vakit Benim inkârım!?

45. Evet, nice memleketler vardı ki, Biz onları zulmetmektelerken helâk ettik de, şimdi onlar, (duvarları) damlarının üzerine çökmüş, ıpıssız, hem nice muattal [kullanılmayan] kuyu ve meşîd[7] [boş] köşk (öylece durmakta).

46. Ya o yerde niye bir (dolaşıp ibret alacak şekilde) seyretmediler ki, kendileri için akıllanmalarına sebeb olacak kalbler ve işitmelerine sebeb olacak kulaklar olsun. Zîrâ hakîkat budur ki, (sâdece) gözler körelmez, velâkin sînelerdeki kalbler (de) körelir (veyâ asıl körlük gözlerin körlüğü değil, kalblerin körlüğüdür).

47. Bir de senden acele azâb istiyorlar. Elbette Allâh (azâb) va'dinde(n) hulfetmez [dönmez]. Bununla berâber, Rabbinin indinde [yanında] bir gün, sizin sayacaklarınızdan 1.000 sene gibidir.

48. (Küfr, şirk ve isyân ile) zulmetmektelerken (helâk etme-

---

7 Matbû nüshada *müşeyyed* şeklinde dizilen bu kelime, *müşeyyed* de *meşîd* de okunabilir, ancak doğrusu *meşîd*'dir. (E.Ö)

yip akıllarını başlarına almaları için) kendilerine mühlet verdiğim nice memleket (halkı) vardı ki, sonra[8] Ben onu tutmuş alıvermiştim [azâba uğratmıştım]. Bütün inkılâb [dönüş] nihâyet Banadır.

49. De ki: "Ey o bütün insânlar! Ben size, ancak (gelecek tehlikeyi) açık(ca) anlatan bir nezîrim [uyarıcıyım]".

50-51. İmdi, îmân edip sâlih sâlih iş yapanlar (var ya), onlar için hem bir mağfiret var, hem bir rızk-ı kerîm [cennet]. Âyetlerimiz hakkında muaccizlik [âyetlerimizi geçersiz kılmak] için koşuşanlar ise, işte onlar ashâb-ı cahîm [çok alevli ateşin mahkûmları].

52. Hem Biz senden evvel ne bir resûl ve ne bir nebî göndermedik ki, bir temennî kurduğu [kavminin hidâyete erip dünyâ ve âhiret saadetine ulaşmalarını arzû ettiği] vakit şeytân onun ümniyyesi/[idealin]e bir ilkâ yapmış [insânlara vesvese verip fitneye düşürmeye gayret etmiş] olmasın. Bunun üzerine, Allâh şeytânın ilkâ ettiğini derhal nesh [izâle] eder de, sonra Allâh âyetlerini muhkemle(ştiri)r; ve (çünkü) Allâh alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.

53. (Allâh'ın şeytâna böyle fırsat vermesi) şunun için ki, şeytânın ilkâ edeceğini kalbleri katı olanlar ve kalblerinde bir maraz [şübhe/nifâk] bulunanlar için bir fitne [imtihân vesîlesi] kılacaktır, ve çünkü o zâlimler (hakktan) uzak bir şikâk [ayrılık] içindedirler.

54-55. Bir de (Allâh'ın şeytâna fırsat verip sonra şeytânın ilkâsını izâle ederek âyetlerini muhkemleştirmesi, şunun için-

8 Meâl'in aslında atlanan *summe* lafzına karşılık, *sonra* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

dir): Kendilerine ilm verilmiş [Allâh'ı hakkıyla bilip tanımış] olanlar, onun muhakkak Rabbinden gelen hakk olduğunu bilsinler ve ona îmân etsinler de kalbleri ona saygı duysun.

Ve çünkü Allâh îmân edenleri (o sûretle) doğru bir caddeye çıkarır. O küfredenler de kendilerine o Sâ'at bağteten [ânsızın] gelinceye veyâ akîm [hayrsız/gecesi olmayan] bir günün azâbı gelinceye kadar ondan bir şekk [şübhe] içinde kalır giderler.

56-57. Mülk [hükümrânlık/hâkimiyet] o gün bir[9] Allâh'ındır; (mü'minlerle kâfirlerin) beyn/[ara]lerinde hükmünü verir. (İşte Allâh'ın vereceği hüküm:) Artık îmân edip sâlih iş [amel] yapmış olanlar na'îm [ni'met] cennetlerindedir; kâfirlik edip âyetlerimize 'yalan' demiş olanlar ise, işte bunlara mühîn [alçaltıcı] bir azâb vardır.

58-59. Allâh yolunda hicret edip de sonra katledilmiş veyâ ölmüş olanlar ise, elbette Allâh onları muhakkak güzel bir rızk ile merzûk edecek/[rızklandıracak]tır ve çünkü Allâh, elbette rızk verenlerin en hayrlısı O'dur. O elbette onları hoşnûd olacakları bir medhale [yere: cennete] koyacaktır ve çünkü Allâh gâyet alîm [bilen], gâyet halîm/[hilm sâhibi]dir.

60. Bu böyle! Bir de, her kim kendine edilen ukûbete [eziyyete] onun[10] misliyle mukâbele eder de, sonra yine üzerine bağyolunur/[saldırılır]sa, elbette Allâh ona nusret [yardım] eder; çünkü Allâh'ın affı çok, mağfireti çoktur.

61. (Böyledir;) çünkü Allâh (öylesine sınırsız bir kudret sâhi-

9 Âyette, *bir* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

10 Meâl'de atlanan zamîre karşılık, *onun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

bidir ki) geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar ve Allâh (her şeyi) semî/[işiten]dir, (her şeyi bilip) basîr/[gören]dir.

62. (Böyledir;) çünkü Allâh'tır ancak zât-ı hakk, o (Allâh'a şirk koşa)nların O'ndan başka [O'nun berisinden] da'vet ettikleri ise hep bâtıldır ve Allâh'tır ancak yegâne yüksek, yegâne büyük.

63. Görmedin mi Allâh semâ/[gök-bulut]dan bir su indirmekle arz [yer] yemyeşil oluveriyor; hakîkat(en) Allâh çok latîf bir habîrdir [*latîftir:* ilmi her şeye nüfûz edendir, *habîrdir:* her gizlilikten haberdârdır].

64. Göklerdeki ve yerdeki(lerin) hep(si) O'nundur [O'nun mülkü ve tasarrufu altındadır] ve hakîkat(en) Allâh, hamdolunacak [sevgi ve ta'zîm ile senâ edilecek] yegâne ğanî [ihtiyâctan münezzeh] ancak O'dur.

65-66. Görmedin mi Allâh hakîkaten bütün yerdekileri ve denizde emriyle yüzüp giden gemileri[11] sizin için musahhar [emre âmâde] kıldı, semâyı [göğü] da –izni olmaksızın– yere düşmekten (menedip O) tutuyor.
Hakîkaten Allâh insânlara (elbette) çok re'fet/[şefkat]li(dir,) bir rahîmdir [lütf u ihsânı sürekli olandır]. (Nitekim) size hayâtı veren de O'dur, sonra sizi öldürüyor, sonra sizi yine diriltir. (Bütün bunlara rağmen) hakîkat(en kâfir) insân (Rabbine karşı) çok nankördür.

67-68. Biz her ümmet için bir ibâdet yolu [mensek/ibâdet ve kurbân usûlü] yapmışızdır, ki onlar onun âbidleridir [ona

11 Meâl'in aslında atlanan *ve'l-fülke tecrî fi'l-bahri bi-emrihî* ibâresine karşılık, *ve denizde emriyle yüzüp giden gemileri* cümlesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

göre ibâdet edip kurbân keserler], binâenaleyh emirde [kurbân kesme husûsunda] sana aslâ münâzaa [muhâlefet] etmesinler ve (sen) Rabbine da'vet et; çünkü sen cidden hakka götüren[12] doğru bir yol üzerindesin.

Ve eğer sana (karşı) mücâdele ederlerse de ki: "(Her) ne yapıyorsunuz Allâh pekâla biliyor".

69. Ve (onun için ki, ihtilâfa düşerek birbirinize) muhâlefet edip durduğunuz şeyler hakkında Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü Allâh aranızda hükmünü verecek.

70. Bilmez misin ki, Allâh gökte ve yerde ne varsa bilir; muhakkak o bir kitâbdadır [ilminde kayıdlıdır]. Her hâlde [elbette] o, Allâh'a göre kolaydır.

71. (Buna rağmen) onlar Allâh'ın karşısında öyle bir şeye tapıyorlar ki, O [Allâh], ona öyle bir fermân [delîl] indirmedi ve öyle birşey ki, ol babda [onların ilâh olduğu husûsunda] lehlerine hiçbir ilm yok. (Şirk koşan) zâlimlere ise yardımcı yoktur.

72. Kendilerine karşı âyetlerimiz birer beyyine [apaçık delîl] olarak okunduğu zamân da, o kâfirlerin yüzlerinde münkirliklerini(n izlerini görür) tanırsın, hemen hemen karşılarında âyetlerimizi tilâvet edenlere [peşpeşe okuyanlara] saldırıverecek gibi olurlar.

De ki: "Şimdi size ondan daha şerr(li) olanını haber vereyim mi: ateş!.."

Allâh onu [ateşi] küfredenlere va'd buyurdu, ki o ne fenâ âkıbettir!

73. Ey (o küfreden) insânlar! Bir mesel darbedil(erek size bir benzetme yapıl)di, şimdi ona iyi kulak verin: Haberiniz

12 *Hakka götüren* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

olsun ki, sizin Allâh'tan başka [Allâh'ın berisinden] (yakarıp) taptıklarınız[13] bir sinek (dahi) yaratamazlar, –hepsi onun için toplansalar bile– ve şâyed sinek onlardan birşey kaparsa onu ondan kurtaramazlar; tâlib [taleb eden/isteyen] de zayıf, matlûb [kendisinden taleb edilen/istenen] da.

74. Allâh'ın kadrini gereği gibi takdîr edemediler, hakîkat (şu ki) Allâh yegâne kavî [kuvvetli], yegâne azîz/[üstün-mağlûb olmaz bir gâlib]dir.

75-76. Allâh hem melâike/[melekler]den resûller süz(üp seç)er, hem de insânlardan. Hakîkat(en) Allâh (her şeyi) yegâne semî [işiten], (her şeyi) yegâne basîr/[gören]dir. (Melek ve insândan olan o resûllerin bilgisi sınırlıyken, Allâh'ın ilmi sınırsız olup onların) hepsinin önlerindekini ve arkalarındakini bilir ve bütün işler hep Allâh'a ircâ olunur [döndürülür].

77. Ey o bütün îmân edenler! Rükû edin [boyun eğin], secde [inkıyâd] edin, Rabbinize kulluk (ve ibâdet) edin, hayr işleyin ki felâh bulabilesiniz [murâda/kurtuluşa erebilesiniz].

78. Ve (ey o îmân edenler!) Allâh uğrunda hakk cihâdıyla mücâhede [hakkıyla cehd ü gayret] eyleyin! (Düşmânlarına karşı cihâd için) sizi O seçti, üzerinize dînde bir harec [güçlük] de yükletmedi, haydin babanız İbrâhîm'in milletine [tıpkı İbrâhîm'in milletinde/dîninde olduğu gibi].

---

13 Meâl'in aslında, *taptıklarınız* diye çevirilen *ellezîne ted'ûne* lafzı, o *çağırdıklarınız/du'â ettikleriniz [ibâdet ettikleriniz]* demektir. (E.Ö)

Bundan evvel(ki Kitâblarda) ve bu (Kur'â)nda size müslümân [teslîm olan/boyun eğen] ismini O {Allâh} taktı, ki Peygamber size karşı şâhid olsun, siz de bütün insânlara karşı şâhidler olasınız.
(Öyleyse) haydin namazı kılın, zekâtı verin ve Allâh'a sıkı tutunun; ki mevlâ/[dost ve hâmî]nız O'dur; artık ne güzel mevlâ [dost-hâmî], ne güzel nasîr [yardımcı]!

23. MÜ'MİNÛN SÛRESİ

MEKKÎ, 118 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *mü'minûn* [*mü'minler*] kelimesinden alan sûrenin ana tema'sı, Allâh'ın vahdâniyyeti ve her şeye kâdir olduğu, Âhiret'in [ölümden sonra diriliş ve hesâbın: cezâ ve mükâfâtın] kaçınılmazlığı; dolayısıyla Resûlullâh'a (s.a) indirilen ilâhî mesajın kabûl ve ta'kîb edilmesi gerektiği mihverinde dönmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-9. Hakîkat(en) felâh buldu [murâdlarına erdi/umduklarına nâil oldu] o mü'minler, ki onlar namazlarında huşûludurlar [Allâh'a karşı tevâzu ve zillet içindedirler]; onlar ki beyhûde işe/boş lâfa bakmazlar; onlar ki zekât vermek [arınmak/temizlenmek] için çalışırlar ve onlar ki ırzlarını korurlar, –ancak zevce/[eş]lerine ve kendilerinin milki [mülkü] olan câriyelerine karşı müstesnâ [hâriç], çünkü bunlar(dan ötürü) levmolunmaz/[kınanmaz]lar; kim de bundan ötesini ararsa, işte artık onlar haddi aşanlardır– ve onlar ki, emânetlerine ve ahidlerine ri'âyetkârdırlar; onlar ki namazlarının üzerine muhâfızlık ederler [namazlarını devâmlı ve gerektiği gibi kılarlar].

10-11. İşte onlardır o vârisler, ki Firdevs'e [etrâfı duvarlarla çevrili bahçeye/cennete] vâris olacak, onda muhalled [sürekli] kalacaklardır.

12-14. Şânım hakkı için, Biz insânı çamurdan, bir sülâleden [sü-

zülen bir nutfeden/meniden] yarattık, sonra onu oturaklı/(sağlam) bir karargâhta [rahimde] bir nutfe [bir damla su: meni] yaptık, sonra o nutfe/[bir damla su/meni]yi bir aleka [ilişip yapışan-tutunan bir pıhtı] yarattık, derken o alekayı [ilişip yapışan-tutunan o pıhtıyı] bir mudğa [bir çiğnem et] yarattık, derken o mudğayı [bir çiğnem eti] birtakım kemik yarattık, derken o kemiklere bir et giydirdik, sonra ona diğer bir hilkat neş'eti [bambaşka bir yaratılış] verdik. *Fe-tebârekellâhu ahsenu'l-hâliqîn* [bak ne şânlı o Allâh, yaratanların en güzeli]!

15-16. Sonra siz bunun arkasından muhakkak öleceksiniz, sonra siz Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü muhakkak ba'solunacak/[diriltilecek]sınız.

17. Filhakîka [hakîkaten], Biz sizin fevkiniz/[üstünüz]de yedi tarîk [yol/gök] yarattık ve halk/[yaratış]tan gâfil olmadık.

18. Ve semâ/[gök-bulut]dan bir kader [ölçü] ile bir su [yağmur] indirdik de onu yerde iskân (ve muhâfaza) eyledik, hâlbuki Biz onu giderivermeye de şübhesiz kâdiriz [güç yetiririz].

19-20. Öyle iken, (o suyu yerde) durdurduk da onunla sizin için hurmalıklar, üzümlükler kabîlinden [türünden/sınıfından] bağlar-bahçeler yaptık, ki içlerinde sizin için birçok yemişler var, onlardan yer ve geçinirsiniz. Ve (yine o su ile) bir ağaç (yaptık) ki Tûr-i Sînâ/[Sînâ dağı'n]dan çıkar, yağ ve yiyenlere bir katıkla bite(n zeytin çıka)r.

21-22. En'âm'da [büyük ve küçük baş evcil-sağmal hayvânlarda/deve, sığır ve davar cinsi hayvânlarda] da sizin için cidden bir ibret vardır, karınlarındakinden sizi iskâ ediyoruz [suvarıyoruz/süt içiriyoruz], sizin için de onlarda hem birçok menâfi [yararlar] vardır; hem de onlardan yer-

siniz, hem onlara ve hem gemiye (biner), yükle(ri)ni(zi de yükle)rsiniz.

23. Celâlim hakkı için, Biz Nûh'u kavmine resûl (olarak) gönderdik de dedi ki: "Ey benim kavmim! Allâh'a ibâdet edin; O'ndan başka bir tanrınız yoktur, binâenaleyh [öyleyse] (isyândan) korunmaz mısınız?"

24-25. Bunun üzerine, kavminden küfreden kodaman gürûh şöyle dedi: "Bu, başka değil, ancak sizin gibi bir beşer; (peygamberlik iddiâsıyla) üstünüze (çıkıp başınıza) geçmek istiyor, (beşerden elçi olduğu nerde görülmüş;) eğer Allâh (elçi göndermeyi) dilese idi, elbette birtakım melekler gönderirdi. Biz evvelki atalarımız içinde bunu işitmedik. Her hâlde [mutlaka] o öyle bir adam ki, kendisinde bir cinnet var [kendisini cinn tutmuş]; binâenaleyh [o bakımdan] gözet(ley)in bunu bir zamâna kadar".

26. (Nûh) dedi (ki): "Yâ Rabb! Beni tekzîb etme/[yalanlama]lerine karşı Sen bana nusret ver [yardım et]!"

27-29. Biz de o'na şöyle vahyettik: 'Bizim nezâretimiz ve vahyimizle gemiyi yap, sonra emrimiz gelip de tennûr [tandır/fırın: yeryüzü] feverân edince [şiddetli bir şekilde kaynayıp sular fışkırınca] hemen ona (elinizdeki evcil hayvânların) topundan bir-iki çift ve –onlardan[1] aleyhinde (azâb) söz(ü) sebketmiş [kesinleşmiş]; (tûfânda boğulmasına karâr verilmiş) olan (oğlun)dan başka– ehlini (ve mü'minleri) sok ve o (yalanlama, küfr ve şirk ile) zulmedenler hakkında Bana bir hitâbda bulunma; çünkü onlar ğarkolunacak/[suda boğulacak]lardır.

---

1 Meâl'in aslında atlanan *minhum* lafzına karşılık, *onlardan* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

"Binâenaleyh [öyleyse] sen, maiyyetinde/[berâberinde]kilerle geminin üzerine çıktığında da de ki": "Hamd o Allâh'a ki, bizi o zâlim kavmden kurtardı".

"Ve (yine) de ki": "Rabbim! Beni bir mübârek [hayrı-bereketi çok] menzile kondur, konuklay(ıp ikrâmda bulun)anların en hayrlısı Sensin".

30. (Doğrusu) işte bunda, (elbette) çok âyet/[işâret-alâmet]ler vardır ve hakîkat(en) Biz çok imtihâncıyızdır.

31-32. Sonra arkalarından başka bir karn [kavm] inşâ eyledik, onların içinde(n) de kendi (cins)lerinden bir resûl gönderdik, şöyle (desin diye) ki: "Allâh'a ibâdet edin; O'ndan başka bir tanrınız [ilâh] yok, artık (isyândan) korunmaz mısınız?"

33-38. Dünyâ [süflî/yakın] hayâtta kendilerine refâh verdiğimiz hâlde küfredip Âhiret likâsı/[buluşması]nı tekzîb eyleyen [yalanlayan] kavminden o {mele}/kodaman gürûh ise (halka) şöyle dedi: "Bu, başka değil, ancak sizin gibi bir beşer; yediğinizden yiyor, içtiğinizden içiyor ve şâyed sizin gibi bir beşere itâ'at ederseniz, muhakkak ki siz o hâlde kat'iyyen hüsrândasınızdır [ziyândasınız/âciz kimselersiniz].

"(O size,) 'Siz öldüğünüz ve bir toprak, bir yığın kemik olduğunuz vakit muhakkak (diriltilip kabirlerden) çıkarılacaksınız' diye mi va'dediyor?! Heyhat, heyhat[2] [bu, zikre değmez boş bir sözden ibârettir]! O va'dolunduğunuz şey ne kadar uzak! O bizim dünyâ hayâtımızdan başka birşey değildir, (kimimiz) ölürüz ve (kimimiz de doğup)

2 Meâl'in aslında atlanan ikinci *heyhat* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

yaşarız, (bu böyle devâm edip gider,) fakat biz (öldükten sonra) ba'solunmayız [diriltilmeyiz]. O, ancak öyle bir adam ki, bir yalanı (uydurup) Allâh'a iftirâ etti; biz o'na inanacak değiliz".

39. (Bunun üzerine o resûl,) "Yâ Rabb!" dedi, "Beni tekzîb ettik/[yalanladık]leri cihetle (onlardan) öcümü al!"

40. (Allâh) buyurdu ki: "Az bir zamânda nâdim [pişmân] olacaklar".

41. Derken onları sayha [gümbürtüyle gelen sarsıntı] bi-hakkın alıverdi de, kendilerini bir sel süprüntüsü yapıverdik; artık öyle bir defolmuş oldu ki o kavm, o zâlimler.

42-43. Sonra arkalarından başka karn/[toplum]lar inşâ ettik; (zîrâ her zâlim ümmetin bir ayakta kalma süresi vardır; dönülmez noktaya gelip de o süre dolduğunda, zâlim) hiçbir ümmet, (azâb/helâk için belirlenmiş) eceli/[süresi]ni sebkedemez [öne alamaz] ve geriletemezler.

44. Sonra ardı ardına resûllerimizi gönderdik. Her ümmete resûlü geldikce onu tekzîb ettiler [yalanladılar], Biz de onları birbiri ardınca (helâk uçurumuna) yuvarladık ve hepsini birer efsâne yaptık. Artık defolsun öyle bir kavm ki, îmâna gelmezler.

45-46. Sonra birtakım âyetlerimiz ve açık bir fermân ile Mûsâ'yı ve kardeşi Hârûn'u gönderdik Fir'avn'a ve (ileri gelen) cem'iyyetine de, bunlar (îmân etmeyi) kibirlerine yedirememiler ve (çünkü) dikbaşlı bir kavm idiler.

47. Onun için, "Biz" dediler, "bizim gibi iki beşere îmân mı ederiz; hâlbuki onların kavmi bize kulluk [kölelik] ediyor".

48-49. Bu sûretle onları tekzîb etti/[yalanladı]ler de, helâk edi-

lenlerden oldular. Şânım hakkı için, berikiler doğru yolu tutabilsinler diye Mûsâ'ya o Kitâb'ı [levhaları-sayfaları] da verdik.

50. İbn Meryem'i [Meryem'in oğlunu: Îsâ'yı] de anasıyla bir âyet [alâmet] kıldık ve ikisini bir oturaklı ve temiz, sulu bir tepeye (yerleştirip) barındırdık.

51. Ey resûller! (Tayyiblerden, yânî) helâl ve hoş şeylerden yeyin ve güzel işler yapın, çünkü Ben, (her) ne yaparsanız tamâmen bilir (ve mükâfâtını verir)im.

52. Ve işte bu (helâl ve hoş şeylerden yeyip sâlih amel işlemek üzere Allâh'a teslîmiyyet ve tevhîd esâsında toplanmak); sizin ümmeti/[dînî]niz, (hem de) bir tek (hakk) ümmet [dîn] ve Rabbiniz de Ben(im); artık hep Bana (sığınıp ma'siyetten) korunun!

53. (Hakîkat bu iken, resûllerin izleyicileri olduklarını iddiâ eden kavmler,) derken kumandalarını [dînlerini] aralarında kitâb kitâb [kısım kısım] parçalaştılar, her hizib [grub/fırka] kendilerininkine güveniyor.

54. Şimdi sen onları bırak dalgınlık (ve şaşkınlık)ları içinde, tâ bir deme kadar.

55-56. Kendilerine imdâd ettiğimiz [verdiğimiz] mal ve evlâd ile sanıyorlar mı ki, onların hakîkaten hayrlarına müsaraat ediyoruz [çalışıyoruz]?!
Hayır (öyle değil; o mal ve oğulları kendilerinin hayrı için vermedik; bunlar sâdece birer imtihân vesîlesidir, fakat onların bunu idrâk edecek) şu'ûrları yok.

57-61. Her hâlde [şübhesiz] Rabb'lerinin haşyetinden [saygı ve korkusundan] titreyenler ve Rabb'lerinin âyetlerine îmân edenler ve Rabb'lerine hiç şirk koşmayanlar ve Rabb'le-

rinin huzûruna varacaklarından (ötürü) yürekleri çarparak (infâk ve sadaka gibi vermeleri gereken) vergilerini verenler (var ya), işte bunlar hayrlarda sür'at yarışı yaparlar ve hem (de) onun için ileri giderler.

62. Maamâfih [bununla berâber] Biz kimseye vüs'un/[kaldıracağını]dan başka(sını) teklîf etmeyiz ve nezdimizde bir kitâb [her şeyin kaydedildiği bir defter] vardır hakkı söyler; onlar da zulme (dûçâr e)dilmezler.

63-64. Fakat o (aralarındaki birliği bozup fırka fırka ola)nların kalbleri bundan bir (ğaflet ve) dalgınlık içindedir, hem onların ondan başka birtakım (kötü) işleri (daha) vardır ki, hep onlar için çalışırlar; nihâyet refâhlı(k ve bolluk içinde) olanlarını azâba çekiverdiğimiz zamân hemen feryâda başlayacaklardır.

65-67. (Fakat onlara denir ki: "Boşuna) feryâd etmeyin bugün, çünkü siz Biz(im elimiz)den kurtarılamazsınız; (zîrâ) karşınızda âyetlerim okunuyordu da siz ardınıza dönüyordunuz, ona kafa tutarak, müsâmere [geceleri toplantı] yaparak hezeyânlar ediyordunuz".

68. Ya hâlâ o kelâmı tedebbür etmez/[düşünmez]ler mi? Yoksa onlara, evvelki atalarına gelmemiş birşey mi geldi?!

69. Yoksa Peygamberlerini tanımadılar mı da onun için inkâr ediyorlar?!

70. Yoksa, "O'nda bir cinnet var" mı diyorlar? Hayır (o'nda cinnetten eser yok, aksine) o onlara hakk [hakîkat] ile geldi, fakat (onların) ekserisi hakkı (sevmiyor, ondan) hoşlanmıyorlar.

71. Eğer hakk [hakîkat] onların keyiflerine tâbi olsa idi, semâvât u arz [gökler ve yer] ve bunlardaki kimseler kat'iyyen fâsid [helâk] olurdu.

Hayır! Biz onlara unutulmaz ders olacak[3] zikrlerini [şânı ve şerefleri olan Kur'ân'ı] getirdik [verdik] de, onlar zikrlerinden i'raz ediyor/[yüzçeviriyor]lar.

72. Yoksa sen onlardan (risâleti edâ etmene karşılık) bir harâc mı istiyorsun?! Rabbinin harâcı daha hayrlıdır, hem O, rezzâklerin en hayrlısıdır [yegâne rızk vericidir].

73-74. Doğrusu sen onları dosdoğru bir caddeye [yola] çağırıyorsun, fakat Âhiret'e inanmayanlar caddeden sapmaktadırlar.

75. Eğer Biz onlara acıyıp da baskı (ve sıkıntı)larını açı(p gideri)versek (bile, onlar) mutlaka tuğyân/[azgınlık]larında inâd eder, (hakîkate dâir) hiçbir şey görmezler.

76-77. Filhakîka [hakîkaten] Biz onları (kıtlık ve açlık gibi) azâb (il)a tut(up sıkıştır)tık da, yine Rabb'lerine karşı uslanmadılar ve yalvarmıyorlar. Nihâyet üzerlerine şedîd [şiddetli/çetin] azâblı bir kapı açtığımız vakit de, onun içinde ye'se [ümîdsizliğe] düşüvereceklerdir.

78. (Ey insânlar! Rabbinizin mesajlarına neden kulak vermiyorsunuz?) Hâlbuki sizin için o kulağı, o gözleri, o gönülleri inşâ eden O; (buna karşılık) siz pek az şükrediyorsunuz (veyâ hiç şükretmiyor, O'nu birlemiyorsunuz).

79. Ve sizi arz/[yer]da yaratıp yayan (da) O(dur; ve sonunda) hep(iniz) O(nun huzûru)na haşrolunacak/[toplanacak]sınız.

80. Ve o öldüren ve dirilten [hayât veren ve öldüren] O, gece ve gündüzün ihtilâfı [değişip durması] da hep O'nun için/[eseri]. (O hâlde) artık akıllanmayacak mısınız?

---

3 Âyette, *unutulmaz ders olacak* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

81-82. *Hayır! Evvelkilerin dedikleri gibi dediler:* "Öldüğümüz ve bir turâb [toprak], bir yığın kemik olduğumuz vakit mi, cidden biz mi mutlak(a) ba'solunacağız [diriltileceğiz]?!"

83. *(Ardından da,)* "*Yemîn ederiz ki; bize de, atalarımıza da* bu [ölümden sonra diriliş], bundan evvel va'dolundu, (fakat) bu, eskilerin masallarından başka birşey değil" dediler.

84-85. (Ey Muhammed! Onlara,) "Kimin o arz [yer] ve ondaki kimseler, eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım)?" d(iy)e (sorsan), 'Allâh'ın!' diyecekler.
"O hâlde düşünmez misiniz?" de!

86-87. (Yine onlara,) "Kim o yedi semânın [göğün] rabbi ve o azametli arşın [tahtın/saltanatın] rabbi?" d(iy)e (sorsan), "(Yedi göğün de, azametli arşın da rabbi Allâh'tır, onlar) Allâh'ın!" diyecekler.
"O hâlde (O'na îmân edip isyândan) kork(up korun)maz mısınız?" de!

88-89. (Yine onlara,) "Kim o her şeyin melekûtu [egemenliği/hükümrânlığı] yedin/[elin]de (bulunan) ve o kayırır [himâye eder] da O'na karşı kayırılmaz [Kendisine karşı kimse himâye edilemez] olan? Eğer ilminiz varsa (söyleyin bakalım)?" d(iy)e (sorsan), "(Her şeyin hükümrânlığı) Allâh'ın" diyecekler.
"O hâlde nereden büyüleniyorsunuz?" de!

90. Doğrusu Biz onlara hakkı [hakîkati] getirdik [verdik] ve şübhesiz onlar yalancılar(dır; çünkü bunca delîle rağmen Allâh'ın çocuk edindiği, Allâh ile birlikte başka ilâhlar bulunduğu, ölümden sonra dirilişin olmadığı yalanını söylüyorlar).

91-92. Allâh hiç veled ittihâz etmedi [çocuk edinmedi], berâbe-

rinde bir tanrı da yok, (eğer Allâh ile berâber başka ilâhlar olsaydı), o sûrette her tanrı kendi yarattığı ile gider (bağımsızlığını i'lân eder)di ve elbette biri diğerine kibrederdi [üstünlük sağlamaya çalışırdı]. O isnâd ettikleri vasıflardan sübhân [münezzeh] o Allâh; (zîrâ) O, ğayb ve şehâdetin âlimi [geçmişi ve geleceği, gizliyi ve açığı bilendir]; binâenaleyh [o nedenle] onların koştukları şirklerden çok yüksek.

93-94. De ki: "Rabbim! Eğer onlara edilen va'îdi [tehdîdi] bana behemehal [mutlaka] göstereceksen, beni o zâlimler gürûhun(un arasın)da bulundurma Rabbim!"

95. Şübhesiz ki Biz onlara yaptığımız va'îdi [tehdîdi] sana göstermeye elbette kâdiriz.

96. (Fakat, onlar ne derse desin, ne yaparsa yapsın, yine de) sen o kötülüğü en güzel olan hasletle defet; Biz onların ne halt (ettiklerini ve) edeceklerini [nitelemelerini] daha iyi biliriz.

97-98. Ve de ki: "Sana sığınırım Rabbim o şeytânların (veyâ şeytân karakterli insânların) dürtüştürmelerinden [vesvese verip kötülüge teşviklerinden] ve Sana sığınırım Rabbim huzûruma gelmelerinden [yanımda hazır olmalarından: bana kötülük etmelerinden]".

99-100. Nihâyet her birine ölüm geldiği vakit diyecek ki: "Rabbim! Döndür, (hayâta geri) döndür beni, (n'olur) döndür! Belki ben o bıraktığım (dünyâ)da sâlih bir amel işlerim".

Hayır, hayır (bu olacak birşey değildir); o (onun söylediği boş) bir kelimedir, ki onu o söyler. (Gerçek ise şudur: Vefât edenlerin) ötelerinden ise (dirilmelerine ve dünyâya geri dönmelerine mâni olan) bir berzâh [ölüm

engeli] vardır, tâ ba'solunacak/[diriltilecek]ları (Kıyâmet/ kalkım) Gün(ün)e kadar.

101. (Ancak Kıyâmet kopup da) o vakit sûr üfürüldümü (dirilirler, fakat) artık beyn/[ara]llerinde o gün ne ensâb [soy-sop] vardır, ne de (sorup) soruş(tur)urlar.

102-104. O zamân her kimin tartıları ağır gelirse (–ki bunlar mü'minlerdir–), işte onlar o felâh bulan/[umduğuna nâil olan]lardır, her kimin de tartıları yeğni [hafif] gelirse (–ki bunlar kâfirlerdir–), işte onlar kendilerine yazık edenler; cehennemde (sürekli) kalanlardır. (Orada) ateş yüzlerini yalar, o hâlde ki içinde dişleri sırıtır.

105. (Allâh o ateştekilere,) "Değil miydi âyetlerim size okunuyordu da, siz onları tekzîb ediyor/[yalanlıyor]dunuz?" (diyecek).

106-107. (Onlar ise cevâben,) "Rabbimiz!" derler, "Bize şekâveti/[bedbahtlığı]miz galebe etti ve biz sapkın bir kavm idik. Ey bizim Rabbimiz! Çıkar bizleri bu (ateş azâbı)ndan, (eğer) döner bir daha (tekzîb) edersek, her hâlde [hakîkaten] bizler zâlimiz".

108-111. (Allâh) buyurur ki: "(Kesin sesinizi) sinin orada, (söz) söylemeyin Bana; çünkü kullarımdan bir fırka vardı, *Rabbenâ! Âmennâ fa'ğfirlenâ ve'rhemnâ ve ente hayru'r-râhimîn* [Rabbimiz! Biz îmân ettik, bize mağfiret ve merhamet buyur; Sen merhametlilerin en hayrlısısın] diyorlardı da, siz onları maskara yerine tuttunuz, hattâ size Benim yâdımı [Beni hatırlamayı] unutturdular; onlara öyle gülüyordunuz. İşte onlara Ben, (hakk üzerinde sebât edip bu uğurda zorluklara) sabretmelerine mukâbil bugün bu mükâfâtı verdim. Onlardır onlar murâda erenler".

112. (Allâh ateştekilere, "Ölümden sonra) arz/[yer-kabirler]-da seneler sayısı (olarak) ne kadar kaldınız?" buyurur.

113. (Cevâben,) "Bir gün veyâ bir günün birazı kaldık,[4] sayanlara sor!" derler.

114-115. Buyurur ki: "Bilmiş olsanız, (siz kabirlerinizde) cidden pek az kaldınız. Ya zannettiniz mi ki, Biz sizi sırf bir abes(lik olsun diye boş yere) yarattık ve siz Bize ircâ edilmeyecek/[döndürülmeyecek]siniz?!"

116. Demek ki Allâh, o hakk pâdişah, yüksek çok yüksek (yâni, Allâh, boş yere ve eğlence olsun diye yaratmaktan yüce ve münezzehtir; mutlaka gerçekleşecek bir gâye için yarattı); başka tanrı yok, (ilâh) ancak O; o arş-ı kerîmin [muazzam tahtın/saltanatın] rabbi.

117. Ve her kim Allâh'ın berâberinde diğer bir tanrı (olduğunu iddiâ ve) da'vâ ederse, onun, o (iddiâsı)na hiçbir burhânı [delîli] yoktur ve ancak Rabbinin indinde [yanında] hesâbı vardır. Hakk bu ki, kâfirler felâh bulmazlar [murâda eremezler/umduğuna nâil olamazlar].

118. Hem şöyle de: *Rabbi'ğfir ve'rham ve ente hayru'r-râhimîn* [Rabbim! Bana mağfiret ve merhamet buyur, Sen merhametlilerin en hayrlısısın].

Meâl'de atlanan *lebisnâ* ibâresine karşılık, *kaldık* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

24. NÛR SÛRESİ

MEDENÎ, 64 ÂYET

§

Adını, 35. âyetinde geçen *nûr* kelimesinden alan ve büyük bölümü kadın-erkek ilişkileri ve bu ilişkiler çerçevesinde gözetilmesi gereken ba'zı ahlâkî kurallar ile alâkalı olan sûrede; –2-9. âyetlerde– ğayr-i meşrû münâsebetlere ilişkin hukûkî müeyyideler getirilmekte; –27-29. ve 58-59. âyetlerde ise– ferdî-âilevî mahremiyyetin korunmasına yönelik tedbîrler üzerinde durulmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Bir sûre ki, onu[1] (Biz) indirdik ve (içindeki hükümleri) farz kıldık [beyân ettik/bildirdik], hem içinde açık açık âyet/[delîl]ler indirdik; gerek ki beller tutarsınız.

2. Zâniye [zinâ eden kadın] ve zânî [zinâ eden erkek] (hakkındaki hükme gelince: Evli olsun, bekâr olsun) hemen bunlardan her birine 100 değnek vurun, –Allâh'ın dîninde bunlara bir acıyacağınız tutmasın, Allâh'a ve Âhiret Günü'ne gerçekten inanıyorsanız– hem mü'minlerden bir tâife (de) azâblarına şâhid olsun!

3. Zânî [zinâkâr erkek], bir zâniye [zinâkâr bir kadın] veyâ müşrike/[müşrik bir kadın]den başkasını nikâh etmez [başkasıyla cinsî münâsebet kurmaz], zâniye(ye/zinâkâr kadı-

---

1 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *onu* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

na gelince), onu(nla) da bir zânî veyâ müşrik (bir erkek)-ten başkası nikâh etmez [cinsî münâsebet kurmaz]. Mü'-minlere ise bu harâm kılındı.

4-5. Irz ehli [iffetli] kadınlara (zinâ suçu) atan, sonra da dört şâhid getir(e)meyen kimselere de, 80 değnek vurun ve ebedâ [aslâ/hiçbir zamân] bunların şehâdetini kabûl et-meyin; bunlar öyle fâsık/[tâ'atten çıkıp isyâna dalan]lar-dır, –ancak onun arkasından tevbe edip ıslâh-ı hâl eden/ [hâllerini düzelten]ler başka, (bunlar fâsık olmaktan çı-kar; şehâdetleri hiçbir zamân kabûl edilmeyecek olmak-la birlikte Allâh kendilerini bağışlar); zîrâ Allâh ğafûr/[ba-ğışlayıcı]dır, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan-dır]–.

6-7. Zevce/[eş]lerine (zinâ suçu) atan, (fakat) kendi nefslerin-den başka şâhidleri de olmayan kimseler(in) ise, her biri şöyle şehâdet [yemîn] etmelidir: –dört şehâdet– "Billâhi, kendisi şübhesiz sâdık/[doğru söyleyen]lardan" diye, (ye-mîninin) beşincisi de "Eğer kâzib/[yalan söyleyen]lerden ise, muhakkak Allâh'ın la'neti(nin) boynuna" (olmasını dilemesidir).

8-9. (Kocası tarafından kendisine zinâ suçu isnâd edilen) ka-dından azâbı [cezâyı/100 celdeyi], dört kere şöyle şehâdet etmesi defeder: "Billâhi o muhakkak yalancılardan". (Ye-mîninin) beşincisi de, "Eğer o sâdık/[doğru söyleyen]lar-dan ise, muhakkak Allâh'ın ğazabı(nın) kendinin üzerine (olmasını dilemesi)dir".

10. Ya olmasa idi üzerinizde Allâh'ın fazl [lütuf] ve rahmeti ve hakîkat(en) Allâh'ın hakîm [hikmetli] bir tevvâb [tevbele-ri kabûl edip bağışlayıcı] olması?!

11. Haberiniz olsun ki, ifk [Âişe'ye zinâ iftirâsı] ile gelenler,

içinizden bir takımdır. Onu [Âişe'ye atılan zinâ iftirâsını] hakkınızda bir şerr sanmayın, belki [aksine] o hakkınızda bir hayrdır.

O (iftirâya katıla)nlardan her kişiye o vebâlden kazandığı(nın cezâsı vardır), içlerinden,[2] onun[3] büyüğüne tasaddi eden(e/iftirâda başı çekene gelince), ona da büyük bir azâb vardır.

12. Ne vardı onu işittiğiniz vakit, erkek ve kadın mü'minler kendi kendilerine hüsn-i zann etselerdi de, "Bu açık bir ifk/[iftirâ]tır" deselerdi ya!

13. O (iftirâcılar, iftirâları)na dört şâhid getirselerdi ya! Mâdem ki şâhid getiremediler, o hâlde onlar Allâh indinde [yanında] yalancılardan ibârettirler.

14-15. Eğer dünyâ ve Âhiret'te Allâh'ın fazl [lütuf] ve rahmeti üzerinizde olmasa idi, o daldığınız yaygarada size mutlak(a) büyük bir azâb dokunurdu; o sıradaki dillerinizle onu[4] [o iftirâyı] telâkkî ediyor/[birilerinden alıp birilerine yetiştiriyor]dunuz ve ağızlarınızla, (hakkında) hiçbir ilminiz olmayan birşey söylüyor ve onu kolay (ve önemsiz) sanıyordunuz, hâlbuki o, Allâh yanında büyük bir vebâl.

16. Onu işittiğiniz vakit, "Bunu söylemek bize gerekmez; Hâşâ [Seni tenzîh ve takdîs ederiz (ey Rabbimiz)]; bu, bir büyük bühtân/[iftirâ]dır" desenizdi ya!

17-18. Böyle bir şeye ebedâ [aslâ] avdet etmeye/[dönmeye]siniz

---

2 Meâl'in aslında atlanan *minhum* lafzına karşılık, *içlerinden* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

3 Meâl'in aslında atlanan *hû* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

4 Meâl'in aslında atlanan *hu* zamîrine karşılık, *onu* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

–eğer mü'minseniz– diye Allâh size va'z [nasîhat/öğüt] veriyor ve Allâh[5] sizin için âyetleri beyân buyuruyor [bildiriyor/ortaya koyuyor], ki Allâh alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.

19. Mü'minler içinde bî-edebâne [edeb dışı] sözlerin (yayılıp) şuyû bulmasını arzû edenler için muhakkak dünyâ ve Âhiret'te elîm [çok acı] bir azâb vardır ve (her şeyin önünü-sonunu) –siz bilmediğiniz hâlde– Allâh bilir.

20. Ya olmasa idi üzerinizde Allâh'ın fazl [lütuf] ve rahmeti [ni'meti] ve hakîkat(en) Allâh'ın bir raûf-ı rahîm [şefkatli ve merhametli] olması?!

21. Ey o bütün îmân edenler! (Nâmûslu kadınlara iftirâ gibi husûslarda) şeytânın adımlarına uymayın; her kim şeytân(ın) adımlarına uyarsa şübhe yok ki o, çirkin ve merdûd şeyler [fahşâyı ve münkeri] emreder.
Eğer üzerinizde (–tevbeye muvaffak kılmak ve günâhları örten haddleri meşrû kılmak sûretiyle–) Allâh'ın fazl [lütuf] ve rahmeti olmasa idi, içinizden [tüm îmân edenlerden veyâ iftirâya bulaşanlarınızdan] hiç biri ebedâ [aslâ] temize çıkamazdı, velâkin Allâh dilediğini temize çıkarır ve Allâh (her şeyi) semî'/[işiten]dir, (her şeyi) alîm/[bilen]dir.

22. Bir de içinizden fazl ve vüs'at sâhibi [eli geniş] olanlar karâbet sâhiblerine [akrabâlara], miskînlere-(fakîrlere) ve Allâh yolunda muhâcir/[hicret eden]lere (sadaka, infâk gibi vermesi gereken) vergisini vermekte kusûr etmesin ve affetsin, aldırmasın! Allâh'ın size mağfiret etmesini arzû et-

---

5 Âyette bulunmasına rağmen Meâl'in aslında atlanan *Allâh* lafzını yerine koyduk. (E.Ö)

mez misiniz? Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

23-24. Şübhe yok ki ırz ehli bî-haber [o taraklarda bezi olmayan/zinâyı aklından bile geçirmeyen] mü'min kadınlara (zinâ iftirâsı) atanlar, dünyâda ve Âhiret'te mel'un/[Allâh'ın rahmetinden mahrûm]durlar ve onlara büyük bir azâb vardır; o gün ki, aleyhlerinde dilleri ve elleri ve ayakları yaptıklarına şehâdet edecektir.

25. O gün Allâh onlara hakk (ettikleri) cezâlarını tamâmen verecek ve Allâh'ın âşikâr hakk [zâtı ile sâbit, ulûhiyyette ortaksız, mükâfât ve cezâ husûsunda tek yetkili ve adâletinin açık-kesin bir şekilde gerçekleşmiş] olduğunu bileceklerdir.

26. Habîsât [kötü kadınlar] habîs/[kötü erkek]ler için, habîsler habîsât için ve tayyibât [temiz kadınlar] tayyib/[temiz erkek]ler için, tayyibler tayyibât içindir. Bunlar, onların dediklerinden müberrâ/[berî-uzak]dırlar, kendilerine bir mağfiret [bağışlanma] ve bir rızk-ı kerîm [cennet] vardır.

27. Ey o bütün îmân edenler! Kendi odalarınızın gayrı [hâricindeki] oda/[ev]lara sâhiblerine istînâs edip [haber verip/tanışıklık gösterip] selâm vermeden girmeyiniz. Bu (şekilde davranmanız) sizin için hayrlıdır, gerek ki düşünürsünüz.

28. Bunun üzerine onlarda kimse(yi) bul(a)mazsanız –size bir izin verilmedikce– içeri girmeyin ve eğer size 'dönün' derlerse dönün, o sizin için daha temizdir ve Allâh bütün amellerinize alîm/[vâkıf]dir.

29. Meskûn olmayan [oturulmayan] ve içinde bir intifâ' [faydalanma] salâhiyetiniz olan (han, hamâm, dükkân gibi umûma açık olan binâlara, evlere ve) odalara (izinsiz) gir-

menizde size bir günâh yoktur. (Her) neyi açıklar ve (her) neyi saklarsanız Allâh bilir.

30. Mü'min erkeklere söyle: Gözlerini (harâma ve ayıb şeylere karşı) sakınsınlar ve ırzlarını [apışlarını] muhâfaza etsinler, bu kendileri için daha temizdir. Her hâlde [şübhesiz] Allâh ne yaparlarsa habîr/[haberdâr]dir.

31. Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini sakınsınlar, ırzlarını muhâfaza etsinler, (tabii) zînetlerini [bedenlerinden hiçbir yeri] açmasınlar –zâhir olanı [el, ayak ve yüz] başka– ve başörtülerini(n uçlarını) yakalarının üzerin(d)e vursunlar [bitiştirsinler/birbirine çatsınlar], (tabii) zînetlerini [el, ayak ve yüz hâriç bedenlerinden hiçbir yeri] açmasınlar; ancak kendi kocalarına yâhûd kendi babalarına yâhûd kocalarının babalarına yâhûd kendi oğullarına yâhûd kocalarının oğullarına yâhûd kendi birâder/[kardeş]lerine yâhûd kendi birâderlerinin oğullarına yâhûd hemşîre/[kızkardeş]lerinin oğullarına yâhûd kendi kadınlarına [mü'min kadınlara] yâhûd kendi ellerindeki memlûk/[câriye]lerine yâhûd (kadına) ihtiyâcı olmayan erkeklerden uyuntulara [yaşlılara veyâ divânelere] yâhûd henüz kadınların avretlerine muttali olmayan çocuklara (karşı açmaları) müstesnâ [hâriç]; gizledikleri (tabii) zînetleri bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar [çapkınca/kıntarak yürümesinler].

Hepiniz Allâh'a tevbe edin ey mü'minler ki felâh bulabilesiniz [murâda erebilesiniz/umduğunuza nâil olabilesiniz].

32-33. Bir de Sizden (mü'min ve hürr) olan dul/[evli olmayan erkek ve kadın]ları ve kölelerinizden, câriyelerinizden sâlih/[mü'min]leri evlendirin.

Eğer (onlar) fukarâ iseler, (bundan kaygıya kapılmayın;) Allâh onlara fazlın/[lütfun]dan ğınâ [genişlik] verir. Allâh vâsi/[lütfu geniş olan]dir, alîm/[her şeyi bilen]dir. (Hürr) bir (kadını) nikâh(lamay)a (imkân ve) çâre bulamayanlar, Allâh kendilerine fazlından bir ğınâ [genişlik] verinceye kadar iffetli kalmaya çalışsınlar.

Memlûk/[köle ve câriye]lerinizden (bir bedel karşılığında âzâd olmak üzere) mükâtebe [mukâvele yapmak] isteyenleri de, –eğer kendilerinde bir hayr biliyorsanız– hemen kitâbete kesin [âzâdlık mukâvelesi yapın] ve onlara Allâh'ın –size verdiği– malından verin ve dünyâ [süflî/yakın] hayâtın geçici metâını [faydasını/malını] kazanacaksınız diye câriyelerinizi (evlendirmeyerek) fuhşa ikrâh etmeyin [zorlamayın], –hele iffetli olmak isterlerse– her kim de onları (evlendirmeyerek zinâya) ikrâh ederse, şübhesiz Allâh onlara (karşı) –ikrâh/[zorlanma]larından sonra– ğafûr/[bağışlayıcı]dır, rahîm/[merhametli]dir.

34. Kasem [yemîn] olsun ki, size beyân edici [hakîkati bildirici/ortaya koyucu] âyetler ve sizden evvel geçenkilerinki kabîlinden [türünden] bir mesel ve muttakîler [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhlardan ve dolayısıyla azâbdan korunanlar] için bir mev'ize [öğüt] indirdik.

35. Allâh semâvât u arzın nûrudur [göklerdekilere ve yerdekilere hidâyet edendir veyâ göklere ve yere vazîfelerini yükleyendir veyâ gökleri ve yeri nûrlandırandır]. Nûrunun temsîli: Sanki bir mişkât [pencere/oyuk] içinde bir misbâh [lamba], misbâh bir sırçada [cam içinde], sırça sanki bir kevkeb-i dürrî [bir inci yıldız], mübârek [hayrı-faydası çok] bir ağaçtan tutuşturulur; bir zeytinden ki, ne şarkî/[doğuya âid]dir, ne garbî [batıya âid], yağı hemen

hemen kendisine[6] ateş dokunmasa bile ziyâ [ışık] verir; nûr üzerine nûr.

Allâh, nûruna (veyâ nûruyla) dilediğini hidâyet buyurur ve insânlar için meseller darbeyler [temsîller yapar] ve Allâh her şeye alîm/[vâkıf]dir.

36-38. (Allâh'ın nûrunun temsîli olan pencere içindeki lamba) o evlerde [mescid ve câmilerde] (bulunur) ki, Allâh onların rif'atlandırılmasına [yükseltilmesine/binâ edilmesine] ve içlerinde isminin zikredilmesine izin vermiştir [zikredilmesini emretmiştir].

Onlarda sabâh ve akşam-üstleri O'na tesbîh eder(ek o yüce)ler (yücesini tenzîh ve takdîs eden) nice erler (vardır); ki ne ticâret, ne bey' [alış-veriş] kendilerini zikrullâh/[Allâh'ı hatırlamak]tan, namaz(ı) kılmaktan, zekât(ı) vermekten alıkoymaz. (Onlar) kalblerin ve gözlerin (dehşetten ters dönüp) kıvranacağı günden korkarlar; çünkü Allâh kendilerine işledikleri amellerin en güzeliyle ecir [mükâfât] verecek, fazlın/[lütfun]dan da ziyâdesini bahşeyleyecektir ve Allâh dilediğine hesâbsız rızk verir.

39. Küfredenlerin (bir kısmının) ise, amelleri, bir engin çölde(ki) serâb gibidir, (ki) susayan onu bir su zanneder, nihâyet ona vardığı vakit onu birşey bulmaz da yanında vicdânı, Allâh'ı bulur, O da ona tamâmiyle hesâbını görüverir ve Allâh serî hesâblıdır.

40. Y(ine küfredenlerin) a(mellerinin) h(âl ve durum)u(: eve)t (onlardan diğer kısmının amellerinin hâl ve durumu ise), derin bir denizdeki zulumât [karanlıklar] gibidir, (ki) onu

---

6 Meâl'in aslında atlanan *bu* zamîrine karşılık, *kendisine* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

bir dalga bürüyor, (onun) üstünden bir dalga (daha, onun) üstünden (de) bir bulut; öyle zulumât [karanlıklar] ki; birbiri üstüne, elini çıkardığı vakit onu görmesi ihtimâli yok.

(Öyle ya,) her kime de Allâh bir nûr yapmamışsa, artık onun için hiç nûr yoktur.

41-42. Baksana; (kâfirlerin küfrlerine rağmen) hakîkat (şu ki, herşey) Allâh(ı tesbîh ve takdîs ediyor/şânına lâyık olmayan şeylerden tenzîh edip yüceltiyor); o semâvât u arzdaki [gökler ve yerdeki] kimseler ve o kanat çırpıp süzülen-dizilen kuşlar hep O'nun için tesbîh ediyor [O'nu her türlü noksânlıktan tenzîh edip yüceltiyor], her biri (yaratılış gâyesine uygun hareket etmek sûretiyle) cidden salâtını [boyun eğip yönelişini/teveccühünü] ve tesbîhini [tenzîh ve takdîsini] bilmiş. Allâh da ne yapıyorlarsa hep biliyor ve (çünkü) bütün o göklerin ve yerin mülkü [egemenliği] Allâh'ın, hem bütün gidiş O'na.[7]

43. Baksana şu hakîkate; Allâh bir bulut sevkediyor, sonra onun açıklığını te'lif eyliyor [kapatıyor/aralarını birleştiriyor], sonra onu terâküm ettiriyor [üstüste yığıyor] da, yağmuru görüyorsun hilâlinden [aralarından-deliklerinden] çıkıyor.

Bir de o semâ/[gök]dan, ondaki dağlar (gibi bulutlar)dan bir dolu indiriyor da, dilediğini onunla musâb kılıyor [zarara uğratıyor] ve dilediğinden onu ber-taraf ediyor, şimşeğinin parıltısı (da) hemen hemen gözleri alı(p kör edi)verecek.

44. Allâh geceyi-gündüzü taklîb ediyor [peşpeşe getiriyor],

7 Âyetin orijinalindeki *Allâh* lafzının karşılığı *O'na* değil, *Allâh'a* olmalıdır. (E.Ö)

şübhe yok ki bunlarda, (kalb) gözü (açık) olanlar için muhakkak bir ibret vardır.

45. Hem Allâh her hayvânı [canlıyı], (kendine hâss) bir (çeşit) sudan (–ki bir tür nutfedir–) yarattı; öyle iken onlardan[8] kimisi karnı üstü (sürünerek) yürüyor, kimisi iki ayak üzerin(d)e yürüyor, kimisi de dört ayak üzerin(d)e yürüyor.
Allâh ne dilerse yaratır; hakîkat(en) Allâh her şeye kadîr [güç yetiren], çok kadîr.

46. Kasem [yemîn] olsun ki cidden beyân edici [hakîkati bildirici/ortaya koyucu] âyetler indirdik ve (bununla birlikte) kimi dilerse Allâh (onu) doğru bir caddeye hidâyet eyler.

47-49. Bir de, "Allâh'a ve Resûlü'ne [Resûl'e] inan(ıp îmân et)dık ve itâ'at ettik" diyorlar da, sonra bunun arkasından onlardan bir kısmı[9] yan çiziyorlar; bunlar (aslâ) mü'min değillerdir; (çünkü) aralarında hükmetmesi için Resûlü ile Allâh'a[10] da'vet olundukları vakit de, bakarsın bunlardan bir kısmı çekinirler ve eğer hakk kendilerinin (lehine) olursa münkâd [i'timâd edip boyun eğmiş] olarak o'na gelirler.

50. (Bunların) kalblerinde bir maraz [şübhe ve nifâk] mı var, yoksa Allâh ile (O'nun) Resûlü'nün onlara hakksızlık edeceğinden kuşkulandılar veyâ korktular (da ondan) mı

8 Meâl'in aslında atlanan *minhum* zamîrine karşılık, *onlardan* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

9 Meâl'in aslında atlanan *ferîqun minhum* lafzına karşılık, *onlardan bir kısmı* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

10 Elmalılı Hamdi Yazır'ın Tefsîr'de belirttiği üzere, *Allâh'a ve O'nun Resûlü'ne* olmalıdır. (E.Ö)

(böyle davranıyorlar)?! Hayır (bunun sebebi, Allâh ve O'nun Resûlü'nün onlara zulmedeceği endişesi değil), kendileri(nin) zâlimler (olmasıdır).

51-52. Aralarında hükmetmesi için Resûlü ile Allâh'a[11] da'vet olundukları zamân mü'minlerin sözü ancak, *Semi'nâ ve ata'nâ* [dinledik/kabûl ve itâ'at ettik] demeleridir. İşte bunlar, felâh bulacak [murâda/başarıya erecek/umduğuna nâil olacak] olanlardır.

Ve her kim Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at eyler ve Allâh'a (karşı) haşyet [korkuyla karışık bir saygı] besler ve O(nun emir ve yasakları)na (ri'âyet ederek azâbından) korunursa, işte murâda erecek olanlar bunlardır.

53. (Münâfık olan) ötekiler(se), Allâh'a en kuvvetli yemînleriyle kasem ettiler: Vallâhi kendilerine emredersen behemehal [mutlaka] bilâ-tereddüd [tereddüdsüz] (evlerinden ve diyârlarından) çıkar (savaşmak üzere sefere) giderlermiş!

De ki: "Yemîn etmeyin; (sizden istenen) ancak bir tâ'at-ı ma'rûfa [ma'rûf olan husûslarda bir itâ'at]. Her hâlde [elbette] Allâh bütün yaptıklarınıza ve yapacaklarınıza habîr/[vâkıf]dir".

54. De ki: "Allâh'a itâ'at edin ve Resûl'e itâ'at edin!"

Yine dinlemezseniz, artık o'nun üzerindeki (vazîfe), ancak o'na yükletilen (uyarmadır), sizin üzerinize (düşen) de size yükletilen (itâ'at vazîfesi)dir ve eğer o'na itâ'at ederseniz hidâyete erersiniz.

Resûl'ün üzerindeki (vazîfe) ise ancak açık bir teblîğdir (ki, o onu yerine getirdi, size de itâ'at vazîfesi kaldı).

---

11 Elmalılı Hamdi Yazır'ın Tefsîr'de belirttiği üzere, *Allâh'a ve O'nun Resûlü'ne* olmalıdır. (E.Ö)

55. Sizden îmân edip sâlih ameller işleyenlere Allâh şöyle va'd buyurdu: Kasem [yemîn] olsun ki onlardan evvelkileri istihlâf [halef/hükümrân] ettiği gibi kendilerini arz/[yer]da mutlak ve muhakkak istihlâf [halef/egemen] edecek ve behemehal [mutlaka] onlara kendileri için marzîsi olan [râzı olduğu] dînlerini kuvvetle icrâ [tatbîk] kudreti verecek ve behemehal onları korkularının arkasından emn(iyet)e erdirecek (de), hakkımda hiçbir şeyi şerîk [ortak] koşmayarak hep Bana ibâdet edecekler.
Kim de bundan sonra küfrân/[nankörlük]da bulunursa, artık onlar hep fâsık/[itâ'atten çıkıp isyâna dalan]lardır.

56. Hem, namazı kılın, zekâtı verin ve Peygamber'e itâ'at edin ki rahmete erdirilesiniz.

57. Sakın o küfredenleri, arzda [yeryüzünde] (Allâh'ı) âciz bırakabilirler [Allâh'ın elinden kurtulabilirler] sanma! Onların varacakları yer ateştir ve her hâlde [doğrusu] o pek fenâ gidiştir!

58. Ey o bütün îmân edenler! Ellerinizdeki memlûk/[köle ve câriye]lleriniz ve sizden henüz bülûğa ermeyenler, (şu) üç vakit(te odalarınıza girmek için) siz(d)e(n) istîzân [izin taleb] etsinler: Sabâh namazından evvel ve öğle sıcağından elbisenizi çıkardığınız sırada, bir de yatsı namazından sonra, ki (bu vakitler) sizin üç eksikli [örtüsüz/korunmasız] vaktinizdir.
Bunların maadasın/[dışın]da(ki vakitlerde, izin almadan odalarınıza girmelerinde) ne size, ne onlara günâh yoktur, (zîrâ onlar sürekli) üzerinize (girip çıkarlar, yanınızda) dolaşırlar, birbirinize bakarsınız, (bu nedenle her zamân izin istemeleri güç olur).
İşte böyle size Allâh âyetleri beyân ediyor [bildiriyor] ve Allâh alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.

59. Sizden olan çocuklar dahî bülûğa erdiklerinde, (sâdece bu üç vakitte değil,) –kendilerinden evvelki (büyük)lerin istîzân [izin taleb] ettikleri gibi– (odalarınıza girerken her vakitte) istîzân etsinler.
İşte böyle size Allâh âyet/[hikmetli hüküm]lerini beyân ediyor [bildiriyor] ve Allâh alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.

60. Nikâh ümîdi kalmayan oturmuş (kalmış yaşlı) kadınlara ise –bir zînet ile gösterişe çıkmamaları şartıyla– çarşaflarını (veyâ başörtülerini çıkarıp) bırakmalarında kendilerine bir günâh yoktur. Maamâfih [bununla berâber], afîfâne [iffetli davranıp] sakınmaları kendileri için daha hayırlıdır ve Allâh semîdir [her şeyi işitendir], alîmdir [her şeyi bilendir].

61. A'mâya harec [köre vebâl] yok, topala harec yok, marazlı/[hastalya harec yok.
Kendilerinize de, kendi evlerinizden (ve çocuklarınızın evlerinden) veyâ babalarınızın evlerinden veyâ analarınızın evlerinden veyâ birâderlerinizin evlerinden veyâ hemşîre/[kızkardeş]lerinizin evlerinden veyâ amcalarınızın evlerinden veyâ halalarınızın evlerinden veyâ dayılarınızın evlerinden veyâ teyzelerinizin evlerinden veyâ anahtarlarına mâlik olduğunuz (ev ve odalar)dan veyâ sadîkı/[dostu]nızın evinden yemenizde harec [darlık/günâh] yok; gerek toplu ve gerekse dağınık yemenizde de beis yoktur.
Binâenaleyh [öyleyse], (müslümânlara âid) evlere girdiğiniz vakit, Allâh tarafından mübârek [hayrı çok], hoş bir sağlık [esenlik] (temennisi) olmak üzere kendilerinize [birbirinize/evdekilere] selâm veriniz [güven telkîn edip esenlik dileyiniz].

İşte böyle size Allâh âyetlerini[12] beyân ediyor [bildiriyor], gerek ki akledersiniz.

62. Mü'minler ancak şöyleler(i)dir ki, Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne îmân etmişlerdir, o'nunla [o Resûl'le/Peygamber'le] birlikte[13] (bütün) cem'iyyet(i i)l(g)i(lendiren) bir işte bulundukları vakit de, o'ndan istîzân etmeyince [izin almayınca] gitmezler.
Filhakîka [hakîkaten], (izinsiz sıvışmayıp) senden izin isteyenler (var ya), onlar öyle kimselerdir ki, Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne inanır (îmân eder)lar.
Binâenaleyh [öyleyse] ba'zı işleri için senden izin istediklerinde, sen de onlardan dilediğine [uygun gördüğüne] izin ver, onlar için Allâh'tan mağfiret [bağışlanma veyâ korunma] isteyiver; şübhe yok ki Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dır, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

63. Peygamber'in du'â/[sizi çağırma]sını, aranızda birbirinize ettiğiniz du'â [birbirinizi çağırmanız] gibi farzetmeyin (veyâ Resûl'ü çağırmanız, aranızda birbirinizi çağırmanız/çağırdığınız gibi olmasın)! İçinizden birbirini siper ederek sıvışıp sıvışıp gidenleri Allâh muhakkak biliyor, binâenaleyh [dolayısıyla] o'nun [Resûl'ün] (veyâ O'nun/Allâh'ın) emrinden hilâfına gidenler, başlarına bir fitne [dert/musîbet] inmekten veyâ elîm [çok acı] bir azâb ermekten hazer etsinler [sakınsınlar/kaçınsınlar]!

64. Uyanın! Her hâlde [şübhesiz] göklerde ve yerde ne varsa hep(si) Allâh'ındır; (dolayısıyla) muhakkak O sizin 'ne (ve hangi hâl) üzerinde' bulunduğunuzu bilir, hele (onların)

---

12 *Âyetleri* olmalıdır. Nûr/58 ve 59'daki tercümelerle karşılaştırın! (E.Ö)

13 Meâl'in aslında atlanan *ma'ahû* lafzına karşılık, *o'nunla [o Resûl/Peygamber ile] birlikte* ibâresini metne ilâve ettik. (E.Ö)

O'na ircâ olunacak/[döndürülecek]ları gün(ü bi)liyor); k(
(o gün) ne yaptıklarını (–karşılığını gösterip tattırmak sû-
retiyle–) kendilerine haber verecektir ve Allâh her şeye
alîm/[vâkıf]dir.

25. FURKÂN SÛRESİ

MEKKÎ, 77 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *furqân* kelimesinden alan sûrenin ana tema'sını da *furqân [hakkı bâtıldan/doğruyu eğriden ayırmaya yarayan şaşmaz ölçü]* teşkil etmektedir. Bu da, her ilâhî mesajın en temel amacının; insânoğluna –hakkı bâtıldan/doğruyu eğriden ayırmaya yarayan– şaşmaz bir ölçü vermek ve buna bağlı olarak da ferd ve toplumu kayıd altına alacak ma'nevî/ahlâkî bir değerlendirme ölçüsü te'mîn etmek olduğu husûsudur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Tebârek/ne yüce [feyyâz]dır O ki, bütün âlemîne [insânlara] bir nezîr [uyarıcı] olsun diye kuluna Furkân'ı [hakk ile bâtılı ayıran Kur'ân'ı] indirdi. O ki; hep göklerin, yerin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı] O'nun. Hem hiçbir veled [çocuk] edinmedi, hem de mülk/[egemenlik]te O'na hiç ortak da yok. Her şeyi yarattı da bir takdîr [ölçü] ile her birinin hadd [sınır] ve miktârını ta'yîn ederek hepsinin mukadderâtını hazırladı.

3. Böyle iken, (müşrikler) O'ndan başka birtakım ma'bûd/[ilâh]lar edindiler, (oysa) ki (onlar) hiçbir şey halkedemez/[yaratamaz]ler; (zîrâ) kendileri halkolunup duruyorlar, kendi kendilerine (de, onlara da) ne bir zarara, ne de bir menfaate mâlik değiller, ne mevte [ölüme] mâlikler, ne hayâta, ne de nüşûra [diriltmeye].

4. Ve o küfredenler, "Bu (Kur'ân) sırf bir iftirâ; onu o uydurdu, diğer bir kavm [yehûdîler] de buna karşı o'na muâvenette [yardımda] bulundu" dediler (de), doğrusu zulm ve tezvire [hakksızlığa] gittiler.

5. Ve (bu kadarla da kalmayarak), "O evvelkilerin esâtiri [masalları/hurâfeleri], onları yazdırtmış da sabâh-akşam [sürekli] kendisine onlar okunuyor" dediler.

6. De ki: "Onu, o göklerde ve yerde (her) sırrı bilen (Allâh) indirdi. Hakîkaten O, rahîm bir ğafûr bulunuyor" [ğafûrdur/bağışlayıcıdır, rahîmdir/lütf u ihsânı süreklidir].

7-8. Bir de, "Bu Peygamber'e ne oluyor; (hiç böyle peygamber olur mu)?!" dediler, "Yemek yiyor ve çarşılarda yürüyor, o'na bir melek indirilse de maiyyetinde yaver bir savulcu olsa [berâberinde seni tasdîk edip bizi senden defetse] ya veyâ o'na (gökten) bir hazîne bırakılıverse (ya) yâhûd (en azından) güzel bir bahçesi olsa da ondan yese ya!"
Hem o zâlimler (birbirlerine), "Siz (Muhammed'e uyarsanız), sırf büyülenmiş (ve büyüleyen) bir adama tâbi oluyorsunuz (demektir)" dediler.

9. Bak senin hakkında ne kıyâslar, ne temsîller yaptılar da çıkmaza saptılar, artık hiçbir yol bulamazlar (hidâyete).

10. Öyle yücedir O ki, dilerse sana, (–müşriklerin sözünü ettiği–) o (bahçe ve bosta)n(lar)dan daha hayrlısını verir, (hem de bir bahçe [cennet] değil, Âhiret'te va'dettiği,) altından ırmaklar akar cennetler (gibi, dünyâda da cennetler/bahçeler verir), sana köşkler de yapar.

11-13. Fakat onlar Sâ'at'i [Kıyâmetin kopacağını] tekzîb etti/[yalanladı]ler, Biz ise o Sâ'at'i tekzîb edenlere öyle bir sa'îr/çılgın bir ateş hazırladık ki, o (çılgın/alevli ateş) onları

uzak bir mekândan[1] gördüğü vakit, ona mahsûs bir hışımlanma, bir zefîr [homurtu] işitirler ve (elleri boyunlarına) çatılıp çatılıp onun dar bir yerine atıldıkları vakit de orada helâke haykırırlar ["Ey helâk! Gel, şimdi tam gelme zamânıdır; gel de helâk ederek bizi kurtar" derler].

14. (Fakat onlara,) "Bir helâke haykırmayın bugün, çok helâke haykırın!" (denir.)

15-16. De ki:[2] "Ya o mu hayrlı, yoksa müttakîlere [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanlara] va'dolunan huld [kalıcılık] cenneti mi?! (O cennet) ki, kendilerine bir mükâfât ve âkıbet [netîcede] varacakları bir me'vâ [konak/barınak] bulunuyor. Onlar için orada ne isterlerse var, hem ebedî [muhalled/sürekli] kalacaklar; Rabbinin uhdesinde bu, bir va'd-i mes'ûl [taahhüd edilmiş/mutlaka yerine getirilecek bir va'd] bulunuyor".

17-18. Hele o gün ki; onları, Allâh'tan başka taptıkları şeylerle haşredip [bir araya getirip] de, "Siz mi saptırdınız (şu) kullarımı, yoksa kendileri mi yolu kaybettiler?" diyeceği gün, "Sübhânsın [münezzehsin/Seni her türlü noksânlıktan tenzîh ederiz]" demişlerdir, "Senden başka velîler ittihâz etmemiz [dostlar-hâmîler edinmemiz]/[olunmamız] bize yaraşır değildi, velâkin Sen onları ve atalarını zevke daldırdın, o kadar ki, nihâyet zikri [öğüt ve uyarıları] unuttular [umursamayıp terkettiler] ve helâke giden bir kavm oldular".

19. Demek sizi sözünüzde yalancı çıkarmışlardır, artık ne

---

1 Meâl'in aslında atlanan *min-mekânin ba'îdin* lafzına karşılık, *uzak bir mekândan* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

2 Meâl'de atlanan *qul* lafzına karşılık, *de ki* ibâresini metne ilâve ettik. (E.Ö)

(azâbı kendinizden) savmaya, ne de bir yardıma çâre bulamayacaksınız ve içinizden her kim (Allâh'a ortak koşarak) zulmeder (ve şirk üzere ölür)se, (Âhiret'te) ona büyük bir azâb tattıracağız.

20. Biz senden evvel de peygamberleri başka türlü göndermedik; şübhesiz onlar hem yemek yiyorlar, hem çarşılarda geziyorlardı (sokaklarda yürüyorlardı).
Bir de ba'zınızı diğerine bir fitne [imtihân vesîlesi] kılmışızdır ki, bakalım sabredecek misiniz. Maamâfih [bununla berâber] Rabbin (her şeye) basîr [âşinâ] bulunuyor.

21. Bununla berâber, likâmızı [Bize kavuşacaklarını] ümîd etmeyenler [inkâr edenler] dediler ki: "O melâike [melekler] bizim üzerimize indirilse ya yâhûd Rabbimizi görsek (y)a!"
Celâlime kasem [yemîn] ederim ki, doğrusu nefslerinde kendilerini büyüksündüler, büyük azgınlık ettiler.

22. Melâikeyi [melekleri] görecekleri gün (var ya, günâha batmış) mücrim/[suçlu]lere o gün müjde yoktur; (Melekler onlara,) *Hıcren mehcûren* [size müjde (yasak yasak)] diyeceklerdir.

23. Hem varmışızdır da, (iyi olduğunu zannettikleri) her ne amel işledilerse onu bir hebâ-i mensûra [heder edip saçılmış toz zerrelerine] çevirmişizdir.

24. (Fakat) ashâb-ı cennettir [cennetin sâkinleridir] ki; o gün, eğlendiği yer hayrlı, dinlendiği yer pek güzeldir.

25-29. Hem o (gün); semânın [göğün] ğamâm [bulut] ile yarılacağı ve melâikenin peyderpey indirileceği gün, mülk [egemenlik/hükümrânlık] o gün el-hakk [elbette] Rahmân'ındır, kâfirlere ise o, pek zorluklu bir gün olur.
Hem, o gün ki, zâlim (pişmânlıkla) ellerini ısıracak (da),

"Eyvâh!.." diyecek, "Keşke Peygamber'in maiyyetinde [berâberinde] bir yol tutaydım. Eyvâh!.. Keşke falanı dost tutmayaydım; vallâhi o sapıttı beni zikrden [Allâh'ın vahyinden/kitâbından] bana gelmiş iken".
Öyle ya, şeytân insâna çok hızlankâr bulunuyor [şeytân insânı dâimâ aldatır ve yardımsız bırakır].

30. Peygamber de, "Yâ Rabb(i)! Kavmim bu Kur'ân'ı mehcûr tuttular" [dikkate almadı/umursamadı veyâ hezeyân saydı] demekte.

31. Ve işte Biz böyle (ey Muhammed, sana yaptığımız gibi) her peygamber için (de günâha batmış) mücrim/[suçlu]-lerden bir düşmân yapmışızdır. Maamâfih [bununla birlikte], hâdi de [kılavuz olarak da] Rabbin yeter, nasîr de [yardım edici olarak da].

32. Yine o küfredenler dediler ki: "O Kur'ân o'na, cümlesi birden [toptan/hepsi bir kerede] indirilseydi ya!"
Biz onu gönlüne iyi tesbît ed(ip yerleştir)elim [yüreğini güçlendirelim/kalbine sebât verelim] diye böyle (parça parça) indirdik ve fevkalâde bir tertîl ile tertîl eyledik [bir düzen ve bütünlük içinde kısım kısım indirdik-indiriyoruz].

33. Hem, (Kur'ân'ın parça parça indirilmesinin bir hikmeti de şudur ki:) Onlar sana [seninle tartışmak ve mücâdele etmek için] herhangi bir mesel ile gelmezler ki, mutlak(a) Biz sana (onları susturacak olan) hakkı ve tefsîrin [îzâhın/açıklamanın] daha güzelini getirmiş olmayalım.

34. O yüzleri üstü cehenneme haşrolunacak/[sürülecek/sevkolunacak]lar (yok mu), onlar mevkîce çok fenâ, yolca da en sapıktırlar.

35-36. Celâlim hakkı için, Mûsâ'ya o Kitâb'ı [levhaları/sayfaları]

verdik, birâderi [kardeşi] Hârûn'u da maiyyetin/[berâberin]de vezîr [yardımcı] yaptık (da), "Haydi âyetlerimizi tekzîb eden [yalanlayan] o kavme gidiniz!" dedik, (fakat onlar uyarılara aldırmayıp inkârda direttiler, Biz de) binnetîce [netîcede] o kavmi tedmîr [yerle-bir] ederek helâk ettik.

37. Nûh kavmini de, –resûlleri (olan Nûh'u) tekzîb ettik/[yalanladık]ları vakit– ğarkedip [suda boğup] kendilerini insânlara bir ibret kıldık, (ayrıca) hazırladık da zâlimlere elîm [çok acı] bir azâb.

38-39. (Kavm-i) Âd'ı da, Semûd (toplumun)u da, ashâb-ı Ress'i de, bunların arasında daha birçok kurûnu [kavmleri] da (helâk ettik. Oysa) ki her birine nasîhat olarak emsâl [meseller] anlatmıştık, (fakat hiç aldırmayıp resûlleri yalanlamakta diretmişlerdi) ve (netîcede) her birini mahv u perîşân ettik de ettik.

40. Celâlim hakkı için, (Kureyşliler) o fenâlık yağmuruna tutulan karyeye [şehre] de vardılar, artık onu görüyor değiller miydi?! (Niçin ibret almıyorlar?) Doğrusu (onlar öldükten sonra) nüşûr(u/dirilmeyi) arzû (ve ümîd) etm(eyip inkâr ed)iyorlar,[3] (o nedenle de ibret alıp ğafletten) uyanmak istemiyorlardı.[4]

41-42. Seni de gördükleri vakit sırf bir eğlence yerine tutuyorlar (da), "Bu mu o Allâh'ın peygamber diye gönderdiği?!" diyorlar.[5]

(Sonra da,) "Sahîh be, az kaldı bizi ma'bûd/[ilâh]larımız-

3 Meâl'de, *arzû etmiyorlar* diye çevirilen *lâ yercûne* lafzı, *ümîd etmiyorlar/inanmıyorlar* anlamına gelir. (E.Ö)

4 *Uyanmak istemiyorlardı* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

5 *Diyorlar* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

dan sapıtacaktı; eğer üzerlerine sebât etmesekti" diyorlar.[6]

Fakat ileride bilecekler, azâbı görecekleri gün kimmiş o yolu daha sapık olan!

43-44. Gördün mü o ilâhını hevâsı ittihâz edeni [edineni]? Artık ona sen mi vekîl olacaksın!? Yoksa onların ekserisini (mesajı) işitirler [dinleyip kabûl ederler] veyâ aklederler mi zannediyorsun?! Onlar (yeyip içmek ve Âhiret'i yok saymak cihetiyle) sırf hayvân gibi, hattâ gidişçe daha sapkın/[şaşkın]dırlar.

45-46. Bakmaz mısın Rabbine gölgeyi nasıl uzatmakta, dilese idi elbet onu sâkin (ve sâbit) de kılardı; sonra nasıl güneşi ona delîl kılmışız, sonra nasıl tutup onu azar azar Kendimize almaktayız?

47. Odur O ki size, (uzatılan gölgeden biri olarak) geceyi bir geygi [örtü] yaptı, uykuyu bir ta'tîl [faaliyet ve hareketten kesilip dinlenme] de, gündüzü bir nüşûr kıldı {yeni bir hayât(a kalkış kıldı)}.

48-49. Yine odur O ki, rüzgârları rahmetinin [rahmet yağmurunun] önünde müjdeci göndermekte ve semâ/[gök-bulut]dan pampak bir su {bir *mâ-i tahûr*} indirmekteyiz, (bitkilerle) diriltelim diye bununla [o su/yağmur ile] ölü bir beldeyi [kuraklıktan kavrulup kupkuru olan toprakları] ve sulayalım diye (o beldedeki) mahlûkâtımızdan nice hayvân sürülerini ve birçok insân kümelerini.

50. Celâlim hakkı için, onu aranızda[7] [aralarında/onların ara-

---

6 Âyette, *diyorlar* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

7 Meâl'de, *aranızda* diye çevirilen *beynehum* kelimesi, *aralarında/onların* [*insânların*] *arasında* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

sında] evirip çevirmekteyiz; düşünsünler, ibret alsınlar diye; yine de nâsın [insânların] ekserisi [çoğu/çokları] (küfrde) dayatmakta, nankörlükten başkasına yanaşmamakta.

51-52. Dilese idik, elbet her köyde-(kasabada) bir nezîr [uyarıcı/peygamber] gönderirdik. Mâdem ki (bütün köy-kasaba ve şehirler için) yalnız seni gönderdik,[8] o hâlde kâfirlere itâ'at eyleme de, bununla [Furkân/Kur'ân ile] onlara (karşı) cihâd [cehd ü gayret] et, büyük cihâd!

53. O odur ki iki deryâyı [büyük su kütlesini] birbirine salmış, şu tatlı yürek tâzeler, şu tuzlu çorak; aralarına da bir berzâh [engel/mânia: kara parçası] ve bir hıcr-i mehcûr koymuştur [zıddiyet, sınır koymuştur, birbirine âdetâ 'davranma, yasak' der dururlar].

54. Odur O ki, sudan [nutfeden-meniden] bir beşer yarattı da, onu bir neseb [soyun başladığı erkek] ve bir sıhr [hısımlığı başlatan kadın] kıldı/(yaptı); Rabbin (her şeye) kadîr [güç yetiren] bulunuyor.

55. Böyle iken, Allâh'ı bırakıp da [Allâh'ın berisinden] (ibâdet ettikleri takdîrde) kendilerine ne menfaat, (ibâdet etmedikleri takdîrde ise) ne zarar edemeyecek şeylere tapıyorlar ve kâfir, o (yüce) Rabbinin aleyhine (şeytâna) zahîr [destek] oluyor [Resûlü'ne itâ'at etmediği gibi, bir de husûmet için çalışıyor] (veyâ kâfirin küfrü Rabbi(nin) indinde hiçbir şey ifâde etmez/Rabbi kâfirin küfrünü kâle almaz).

56-57. Hâlbuki seni mahzâ [sırf] bir mübeşşir [müjdeci] ve nezîr [uyarıcı] olarak gönderdik. (O hâlde ey Muhammed,) "Ben

8 Âyette, *Mâdem ki yalnız seni gönderdik* cümlesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

buna karşı(lık) sizden bir ecir [ücret] değil, ancak Rabbine (doğru) bir yol tutmak isteyen kimseler (olmanızı) istiyorum" de!

ŞH-59. Ve o *hayyi lâ yemût*'a [ölümsüz diri'ye] tevekkül [ve i'timâd] kıl da, O'na hamd ile tesbîh eyle [O'nu sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek her türlü noksânlıktan tenzîh edip yücelt]! Kullarının günâhlarına O'nun habîr [vâkıf] olması yeter. O *hayyi lâ yemût*[1] [ölümsüz diri] ki, gökleri ve yeri ve aralarındakileri altı günde yarattı ve sonra arşın üzerine istivâ buyurdu [tüm kâinâtı taht-ı hükmüne aldı] o Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan]. Haydi ne dileyeceksen o Habîr'den [her şeyden haberdâr olandan] dile!

60. Maamâfih [bunun yanısıra], "(Sâdece) Rahmân'a secde edin [boyun eğin]!" denildiği vakit onlara, "Rahmân ne imiş; bize emrediyorsun diye (putlarımızı-ilâhlarımızı bırakıp sâdece O'na) secde [inkıyâd] mi ederiz!?" dediler ve daha ziyâde vahşetlerini artırdılar.

61. Tebârek/ne yücedir O ki, semâ/[gök]da burçlar [yıldız takımları] yapmış, hem içlerinde bir kandil [ışık veren şey: güneş], bir de nûrlu bir ay asmış.

62. Yine O'dur ki, tezekkür etmek [hatırlamak-öğüt almak] veyâ şükreylemek isteyenler için gece ile gündüzü birbirine halef [ardıl] kılmıştır.

63. Ve o Rahmân'ın (hâss) kulları onlar ki, arzın [yerin] üzerinde (tevâzu ve) mülâyemetle yürürler ve câhiller [hadd bilmezler] kendilerine lâf attığı vakit, (muhâtab olmayıp sâdece,) "Selâmetle!" derler.

---

[1] Âyette, *hayyi lâ yemût* lafzının karşılığı yoktur. (E.Ö)

64. Ve (Rahmân'ın hâss kulları) onlar ki, Rabb'lerine secdeler, kıyâmlar ederek yatarlar.

65-66. Ve (Rahmân'ın hâss kulları) onlar ki, "Yâ Rabbenâ!" derler, "Sav bizlerden cehennem azâbını, cidden onun azâbı (bir alacaklı gibi enseye binen) belâ-yı mübremdir [defedilmez bir belâdır]".
Filhakîka [hakîkaten] o ne kötü makarr [durak/karâr yeri], ne kötü makâm [ikâmet yeri]!

67. Ve (Rahmân'ın hâss kulları) onlar ki, infâk ettikleri vakit (Allâh'a isyân yolunda harcayarak) israf etmez/[haddi aşmazlar], (Allâh yolunda harcamaktan geri durarak) hisset [cimrilik] de yapmazlar, ikisi [israf ile cimrilik] arası denk giderler.

68-71. Ve (Rahmân'ın hâss kulları) onlar ki, Allâh'ın berâberinde diğer bir tanrıya du'â etmezler, Allâh'ın harâm kıldığı nefsi [canı] hakksız (yere) katleylemezler ve zinâ yapmazlar.
–Her kim de bunları yaparsa, ağır cezâya çarpar; Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü (de) ona azâb katlanır ve (hem de) o (azâbı)n (ortasın)da muhakkar [hor-hakîr] (bir şekilde) muhalled [sürekli] kalır. Ancak tevbe ve îmân edip sâlih bir amel işleyenler başka, çünkü bunların seyyiâtını Allâh hasenâta tebdîl eder (yâni, Allâh onları kötülükleri terketmeye ve iyilikleri işlemeye sevkeder/muvaffak kılar) ve Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor. Ve her kim tevbe edip de salâh ile çalışırsa o, muhakkak Allâh'a makbûl olarak döner.–

72. Ve (Rahmân'ın hâss kulları) onlar ki, (yalancı şâhidlik etmedikleri gibi, yalan, günâh ve şirk konuşulan yerlerde bulunup) yalana şâhid (de) olmazlar ve lağv'e [faydasız-

lüzûmsuz şeylere] rastgeldikleri vakit kerîmâne [onurlu bir şekilde] geçerler.

73. Ve (Rahmân'ın hâss kulları) onlar ki, Rabb'lerinin âyetleriyle va'z u nasîhat edildikleri zamân, üstüne kör-sağır yıkılıp yatmazlar.

74. Ve (Rahmân'ın hâss kulları) onlar ki, "Yâ Rabbenâ! Lütfunla bizlere zevce/[eş]lerimizden (ve) zürriyetlerimizden, gözler sürûru, (gönüller sevinci çocuklar) ihsân buyur ve bizi muttakîlere [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan korunanlara] pîşuvâ [imâm/önder] kıl!" derler.

75-76. İşte hep bunlar, sabrlarına mukâbil ğurfe ile [cennet şehnişini [köşkü] ile] mükâfâtlan(dırıl)acaklar ve orada sağlık ve selâm(et) ile karşılanacaklar, orada ebedî kalacaklar, ne güzel makarr [karâr yeri], ne güzel makâm [ikâmet yeri]!

77. De ki: "Rabbim size ne kıymet verir du'ânız [îmân-ibâdet ve sâlih amelle kulluğunuz] olmasa?!"
(Du'â/ibâdet ve kulluk etmediğinize göre,) demek ki tekzîb ettiler[10] [tekzîb ettiniz/yalanladınız]; o hâlde yarın (yalanlamanızın) cezâ(sı yakanıza) yapışacak.

---

10 Meâl'de, *tekzîb ettiler* diye çevirilen ***kezzebtum*** lafzı, *tekzîb ettiniz [yalanladınız]* demektir. (E.Ö)

26. ŞU'ARÂ SÛRESİ

MEKKÎ, 227 ÂYET

§

Adını, 224. âyetinde geçen *şu'arâ* [*şâirler*] kelimesinden alan sûrede, dikkat çekilen husûs, insânın zayıf tabî'atı ve kendisini kandırma/aldatma eğilimidir; ki, –her devirde– insânların kısm-ı âzamının hakîkati inkâra böylesine meyyâl bulunmasının, netîce olarak da servete, nüfûz ve iktidâra, şân ve şöhrete kul-köle olmasının, basmakalıp düşüncelere, kültür ve ideolojilere körükörüne teslîmiyetinin altında da onun bu zayıf yanı yatmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Tâ-Sîn-Mîm.*
2. Bunlar sana o mübîn [apaçık ve hakîkati açıklayan] Kitâb'ın âyetleri.
3. Sen âdetâ kendine kıyacaksın [üzüntüden kendini helâk edeceksin], mü'min olmayacaklar diye.
4. Dilersek üzerlerine semâ/[gök]dan bir âyet [mu'cize] indiririz de, ona, boyunları eğilekalır.

5-6. Bununla berâber, Rahmân'dan [rahmeti/lütf u ihsânı bol olandan] kendilerine yeni bir zikr [öğüt/hatırlatma] gelmiyor ki, ondan yüzçevirmiş olmasınlar.
Evet, tekzîb etmekte/[yalanlamakta]ler, fakat onlara o istihzâ [küçümseyip alay] ettikleri şeyin müdhiş haberleri(n vukû bulma zamânı mutlaka) gelecek; (hakk ile alay etmenin ne demek olduğunu o zamân anlayacaklar).

7-9. Arza [yeryüzüne] bir bakmadılar da mı, Biz onda her hoş çift/[faydalı her cins ve çeşit]ten ne kadar bitirmişiz?! Şübhesiz ki bunda, (Allâh'ın birliğine-kudretine) mutlak bir âyet [delîl/alâmet] var, (fakat, bütün bunlara rağmen) hem de (onların) ekserisi [çoğu/çokları] mü'min olmadı. Ve şübhesiz ki Rabbin; (elbette) O, öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli].

10-11. Bir vakit de Rabbin Mûsâ'ya nidâ buyurdu (da), "Git o zâlim kavme" dedi,[1] "Fir'avn kavmine, daha [hâlâ] (isyândan korunup azâbdan) sakınmayacaklar mı?"

12-14. (Mûsâ,) "Yâ Rabb!" dedi, "Doğrusu ben korkarım ki, beni tekzîb eder/[yalanlar]ler ve göğsüm daralır, dilim açılmaz [gerektiği gibi rahat konuşamam], –onun için, Hârûn'a da risâlet ver[2] [Hârûn'u gönder]– hem (vaktiyle onlardan birinin ölümüne sebeb olmam hasebiyle) onlara (karşı) üzerimde bir günâh var, ondan dolayı korkarım ki hemen beni öldürürler".

15-17. (Allâh,) "Hayır (korkma)" buyurdu, "haydi ikiniz-bir âyetlerimizle gidin; her hâlde [şübhesiz] Biz sizinle berâberiz, (her şeyi) dinliyoruzdur. Haydin Fir'avn'a varın da deyin (ki)": 'İnan biz rabbu'l-âlemînin [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbinin] resûlüyüz; Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] bizimle berâber salıver!'

18-19. (Mûsa ile Hârûn varıp da, "Biz rabbu'l-âlemînin resûlüyüz; Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] bizimle berâber salıver"

---

1 *Dedi* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

2 Meâl'de, *onun için, Hârûn'a da risâlet ver!* diye çevirilen *fe-ersil ilâ hârûne* ibâresi, *Onun için, Hârûn'u gönder* anlamına gelir. (E.Ö)

dediklerinde, Fir'avn Mûsâ'ya,) "Â!.." dedi, "Seni çocukken bizde büyütmedik mi?! Hem bizde ömründen senelerce kaldın, hem de o yaptığın fiili yaptın [bizden birini öldürdün]; o hâlde sen o nankör(lerdensin)/kâfirlerdensin".

20-22. (Mûsâ,) "O vakit" dedi, "o fiili yaptım [bir adamın ölümüne sebeb oldum], (zîrâ) şaşkınlardandım. Onun üzerine, vaktâ [ne zamân] ki sizden korktum, içinizden kaçtım; derken Rabbim bana hüküm [nübüvvet veyâ ilm ve anlayış] ihsân buyurdu ve beni mürselîn/[gönderilenler-resûller]den kıldı. O başıma kaktığın (beni büyütmekten ibâret olan) bir ni'met(e gelince, o) de; (iyilik ve ikrâmından ötürü değil,) Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] kul-köle edinmiş olman (dolayısıyla)dır".

23. Fir'avn, "Rabbu'l-âlemîn de nedir [kimdir]?" dedi.

24. (Mûsâ,) "Göklerin ve yerin ve bütün aralarındakilerin rabbi, eğer ehl-i yakîn [kat'î/kesin olarak i'tikâd eden kimseler] iseniz (anlarsınız)" dedi.

25. (Fir'avn,) etrâfındakilere, "Dinlemez misiniz, (bakın bakın neler söylüyor)?!" dedi.

26. (Mûsâ, "O, hem) sizin Rabbiniz[3] ve (hem de) evvelki atalarınızın Rabbi" dedi.

27. (Fir'avn,) "Her hâlde [doğrusu] size gönderilmiş olan Resûlünüz mutlak(a) mecnûn [cinnlenmiş]" dedi.

28. (Mûsâ, "Allâh) meşrık [doğu] ve mağribin [batının] ve bütün aralarındakilerin rabbi, eğer siz âkil [aklınızı kullanır] iseniz (bunu anlarsınız)" dedi.

---

3 Meâl'de, *Rabbinizin* diye çevirilen *rabbukum* lafzı, *Rabbiniz/sizin Rabbiniz* anlamına geldiğinden, *Rabbinizin* kelimesi yerine, *sizin Rabbiniz* ibâresini koyduk. (E.Ö)

29. (Fir'avn,) "Yemîn ederim ki" dedi, "eğer benden başka bir ilâh tutarsan [edinirsen], seni mutlak ve muhakkak zindândakilerden ederim".

30. (Mûsâ,) "Ya" dedi, "sana apaçık isbât edecek birşey getirdimse de mi?.."

31. (Fir'avn,) "Haydi" dedi, "getir onu bakayım, sâdık/[doğru]lardan isen".

32-33. Bunun üzerine (Mûsâ) asâsını bırakıverdi (de) o,[4] apaçık bir ejderha [her hâliyle koskoca bir yılan] kesiliverdi, bir de elini (koynundan) çekti çıkardı, o da bakanlara bembeyaz oluverdi.

34-35. (Fir'avn,) etrâfındaki (ileri gelen) cem'iyyete, "Bu" dedi, "her hâlde [gerçekten] bilgiç [çok usta/mâhir] bir sihrbâz, sihriyle sizi yerinizden-(yurdunuzdan) çıkarmak istiyor, binâenaleyh [bu durumda] ne emreder/[önerir]siniz?"

36-37. "Bunu ve kardeşini" dediler, "eğle [alıkoy/beklet], şehirlere de derleyiciler yolla, bütün bilgiç [çok usta/mâhir] sihrbâzları sana[5] getirsinler".

38-39. Bu sûretle ma'lûm bir gün mîkât [buluşma zamânı] ta'yîn olunarak sihrbâzlar cem'olundu [toplandı] ve halka (da), "Siz toplu musunuz [hazır mısınız/hâlâ toplanmadınız mı]?" denildi.

40. (Onlar da, "Evet hazırız,) sanırız bizler sihrbâzlara tâbi olacağız, şâyed onlar olursa gâlibler" (diye cevâb verdiler).

---

4 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *o* harfini metne dâhil ettik. (E.Ö)

5 Meâl'in aslında gösterilmeyen *ke* kelimesine karşılık, *sana* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

41. Derken vaktâ [ne zamân] ki sihrbâzlar geldiler (ve) Fir'avn'a, "Elbette biz gâlib gelirsek, bize mutlak(a büyük bir) ecir [mükâfât] var ya?" dediler.

42. (Fir'avn,) "Evet" dedi, "(size hem büyük bir mükâfât var) hem (de) siz o vakit (benim yanımda), muhakkak mukarrebîn/[en yakın/gözde kimseler]densiniz".

43. Mûsâ onlara, "Atın" dedi, "siz ne atacaksanız!"

44. Hemen iplerini ve sopalarını ortaya attılar ve, "Fir'avn'ın izzeti [azameti-büyüklüğü] hakkı için elbette biz gâlib (geleceğ)iz şübhesiz" dediler.

45. Mûsâ da asâsını koyuverdi, bir de baktılar ki o, her ne dolab çeviriyorlarsa yutuyor.

46-48. (Bunun üzerine,) derhal sihrbâzlar secdeye kapandılar, "İmân ettik rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine]; Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine" dediler.

49. (Fir'avn,) "Ona" dedi, "ben size izin vermeden (önce) îmân ettiniz (ha); anlaşıldı ki o size sihri ta'lîm eden [öğreten] büyüğünüz/[ustanız]müş, o hâlde mutlak(a) yakında bileceksiniz [yaptığınızın vebâlini çekeceksiniz], çâresiz ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazına kestireceğim, hem muhakkak hepinizi çarmıha gerdireceğim".

50-51. (Buna karşılık sihrbâzlar şöyle) dediler: "Zararı yok, her hâlde [şübhesiz] biz Rabbimize döneceğiz, her hâlde [doğrusu] biz mü'minlerin evveli olduğumuzdan dolayı Rabbimizin hatâlarımızı[6] bize mağfiret buyuracağını ümîd ederiz".

---

6 Meâl'de atlanan *hatâyânâ* lafzına karşılık, *hatâlarımızı* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

52. Hem, Mûsâ'ya şu vahyi verdik: "Kullarımı [İsrâîloğulları'nı] gece yürüt, çünkü ta'kîb edileceksiniz".

53-56. Fir'avn da şehirlere asker toplayıcılar gönderdi, "Şunlar, şübhe yok ki bir şirzime-i kalîle/[küçük ve önemsiz bir topluluk]dirler, fakat hakkımızda çok gayz [öfke ve kin] besliyorlar, biz ise uyanık, ihtiyâtlı bir cem'iyyet bulunuyoruz" di(yerek Mısrlıları İsrâîloğulları aleyhine kışkırtı)yordu.

57-59. –Bu sûretle bunları [Fir'avn ve adamlarını]; bostanlardan, pınarlardan, hazînelerden ve dil-rûba [güzel] makâm/[meskenl]lardan çıkardık ve onları(n benzerlerini: bereketlendirdiğimiz o yerin/Filistin'in doğularını-batılarını) Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] mirâs kıldık.–

60. Derken (Fir'avn ve ordusu, Mısr'dan çıkan İsrâîloğulları'nın) arkalarına düştüler, güneş doğmuştu (veyâ doğu istikâmetinde/doğuya doğru).

61. Vaktâ [ne zamân] ki, iki cem'iyyet birbirine göründü, Mûsâ'nın ashâbı, "(Eyvâh) yakalandık!" dediler.

62. (Mûsâ,) "Hayır, aslâ!" dedi, "Rabbim muhakkak benimledir, bana yolunu [bir çıkış yolu] gösterecektir".

63. Bunun üzerine Mûsâ'ya, "Vur asân ile denize!" diye vahyeyledik, vurunca (deniz öyle) bir infilâk etti (ki), her bölük koca bir dağ gibi oluverdi.

64-66. Ötekileri de buraya yanaştırmıştık. Mûsâ'yı ve maiyyetinde/[berâberinde]kileri tamâmen necâta [selâmete] çıkar(ıp kurtar)dık, sonra da ötekileri ğarkettik [suda boğduk].

67-68. Şübhesiz bunda mutlak bir âyet [işâret/delîl] var, öyle iken (onların) ekserisi mü'min olmadı ve şübhesiz ki Rabbin, (elbette) O(dur) öyle azîz [yenilmez kudret sâhibi], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

69-70. Onlara İbrâhîm'in kıssasını da oku [tilâvet et]: O bir vakit babasına ve kavmine, "Siz neye taparsınız?" dedi.

71. "Birtakım putlara taparız da" dediler, "onlar sâyesinde toplanırız [onların başına toplanmaya ve ibâdete devâm ederiz]".

72-73. (İbrâhîm,) "Onlar" dedi, "du'â ettiğiniz vakit işitirler [kabûl/icâbet ederler] mi veyâ (ibâdet ettiğiniz takdîrde) size bir menfaat verir yâhûd (ibâdet etmediğiniz takdîrde size bir) zarar ederler mi?!"

74. "Yok" dediler, "atalarımızı bulduk böyle yapıyorlardı, (o nedenle biz de aynısını yapıyoruz)".

75-82. (İbrâhîm,) "Şimdi" dedi, "gördünüz a o sizin ve eski atalarınızın taptıklarınızı, hep onlar benim düşmânım, ancak o rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] başka! O (rabbu'l-âlemîn) ki; beni yarattı, sonra da bana O hidâyet eder. Ve o (rabbu'l-âlemîn) ki; bana O yedirir, O içirir, hastalandığım vakit de bana O şifâ verir. Ve o (rabbu'l-âlemîn) ki; beni öldürür, sonra beni yine diriltir. Ve o (rabbu'l-âlemîn) ki; cezâ [hesâb-karşılık] günü ben O'nun günâhımı aff buyurmasını niyâz ederim".[7]

83-89. (Ve ayrıca İbrâhîm şöyle du'â etmişti:) "Yâ Rabb! Bana bir hüküm ihsân et ve beni sâlihîne ilhâk buyur [sâlihler arasına kat] ve bana sonrakiler içinde bir lisân-ı sıdk tahsîs eyle [güzel bir nâm/doğru bir dil yap] ve beni na'îm [ni'met] cennetinin vârislerinden eyle! Babama da mağfiret buyur; çünkü o yanlış gidenlerdendi(r). Ve utandırma

7 Meâl'de, *niyâz ederim* diye çevirilen *atma'u* lafzı, *umarım/ümîd ederim* anlamına gelir. (E.Ö)

beni (insânların) ba'solunacak/[diriltilecek]ları gün, o gün ki ne mal fayda verir, ne oğullar, (o gün) ancak Allâh'a selîm [her şâibeden arınmış tertemiz/Allâh'a hâlis kılınmış] bir kalble varan başka [fayda görür]".

90-93. Hem (o gün), muttakîler [günâh ve ma'siyetten korunanlar] için cennet yaklaştırılmış, azgınlar için de cehennem hortlatılmıştır ve bunlara, "Hani nerede o Allâh'ın gayrı(sın)dan [dûnundan/berisinden] taptıklarınız; nasıl(mış... onlar) size yardım ed(ebil)iyorlar veyâ kendilerini kurtar(abil)ıyorlar mı?!" denilmekte.

94-102. Ve arkasından hep onlar [sahte ilâhlar] ve azgınlar[8] [sahte ilâhlara tapanlar] (veyâ onlar: kâfirler ve azgınlar: kâfirleri azdıranlar) o cehennemin içine (tepetaklak) fırlatılmaktadır ve bütün o İblîs orduları onun içinde birbirleriyle çekişirlerken şöyle demektedirler: "Tallâhi [Allâh'a andolsun ki], Biz doğrusu açık bir dalâl(et/sapıklık) içinde imişiz; çünkü sizi rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] seviyesinde tutuyorduk ve bizi hep o (günâha batmış) mücrim/[suçlu]ler şaşırt(ıp saptır)mıştı. Bak şimdi bizim için ne şefâ'atciler var, ne de yakın bir sadîk [dost]. Bâri bizim için geriye bir dönmek olsaydı da mü'minlerden olsaydık".

103-104. Şübhesiz bunda mutlak bir âyet [alâmet/delîl] var, öyle iken (onların) ekserisi [çoğu] mü'min olmadı ve şübhesiz ki Rabbin; (elbette) O, öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli].

---

8 Meâl'de atlanan *ve'l-ğâvûne* lafzına karşılık, *ve azgınlar* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

105-110. Nûh kavmi, (kendilerine) gönderilen resûlleri(ni: Nûh'u) tekzîb etti [yalanladı]. O vakit ki kardeş/[kavmdaşlleri Nûh onlara şöyle demişti: "Siz Allâh(ın azâbın)dan kork(up günâh ve isyândan korun)maz mısınız? Haberiniz olsun, ben size gönderilmiş bir resûlüm, bir emînim; gelin Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un; bana itâ'at edin!
"(Hem,) buna [da'vet ve nasîhatıma] karşı(lık) ben sizden bir ecir [ücret] de istemiyorum, benim ecrim [mükâfâtım] ancak rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine] âiddir. Gelin Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un; bana itâ'at edin!"

111. "Â!.." dediler, "Hiç biz sana inanır mıyız; senin ardına hep o erâzil [rezîller] düşmüş?"

112-115. (Nûh,) "Benim ne ilmim olabilir" dedi, "onlar ne yapıyorlarmış?! Sizin şu'ûrunuz olsa (anlardınız ki), onların hesâbı ancak Rabbime âiddir. Hem, ben îmân edenleri kovmaya me'mûr değilim, ben ancak açık bir nezîrim [uyarıcıyım]".

116. "Andederiz ki" dediler, "eğer vazgeçmezsen [yakamızı bırakmazsan] yâ Nûh, mutlak ve muhakkak recmedilen/[taşlanıp öldürülen]lerden olacaksın".

117-118. (Nûh,) "Yâ Rabb!" dedi, "Anlaşıldı ki kavmim beni tekzîb etti/[yalanladı]ler, artık benimle onların arasını nasıl ayırdedeceksen et de, bana ve berâberimdeki mü'minlere necât [kurtuluş] ver!"

119-120. Bunun üzerine Biz de o'nu ve berâberindekileri o dolu gemide necâta [selâmete] çıkar(ıp kurtar)dık, sonra da arkasından, kalanları ğarkettik [suda boğduk].

121-122. Şübhesiz bunda [suda boğulmak sûretiyle Nûh kavminin helâk edilmesinde] mutlak bir âyet [delîl] var, öyleyken (onların) ekserisi mü'min olmadı ve şübhesiz ki Rabbin, (elbette) O(dur) öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

123-135. Âd (kavmi de) gönderilen resûlleri tekzîb etti [yalanladı]. O vakit ki kardeş/[kavmdaş]leri Hûd onlara (şöyle) demişti: "Siz Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)maz mısınız? Haberiniz olsun ki ben size gönderilmiş bir resûlüm, emînim.

"Gelin Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un ve bana itâ'at edin, buna [da'vet ve nasîhatıma] karşı(lık) ben sizden bir ecir [ücret] de istemiyorum, benim ecrim [mükâfâtım] ancak rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine] âiddir.

"Siz her tepeye bir alâmet binâ eder eğlenir misiniz?! Birtakım masnû'ât [köşkler] da ediniyorsunuz, ki sanki muhalled [sürekli] kalacaksınız. Hem, tuttuğunuz vakit merhametsiz, cebbâr/[zorba]casına tutuyorsunuz.

"Artık Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un ve bana itâ'at edin! O Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un, ki size o bildiğiniz şeylerle imdâd [yardım] buyurdu; en'âm [büyük ve küçük baş evcil-sağmal hayvânlar], oğullar, cennet gibi bağlar, bahçeler, menba/[kaynak]larla size imdâd buyurmakta. Cidden ben size büyük [korkunç] bir günün azâbın(ın gelip çatmasın)dan korkuyorum".

136-140. "Sen" dediler, "ha va'z [nasîhat] etmişsin, ha va'z [nasîhat] edenlerden olmamışsın; bizce müsâvî/[eşit]dir. Bu, sırf eskilerin âdeti [îcâdı/uydurması]; biz (aslâ) ta'zîb [a-

zâb] olunmayız" diye o'nu tekzîb etti/[yalanladı]ler de kendilerini helâk ediverdik.

Şübhesiz bunda mutlak bir âyet [delîl] var, öyle iken (onların) ekserisi mü'min olmadı ve şübhesiz ki Rabbin, (elbette) O, öyle azîz [kudretli], öyle rahîm [merhametli].

141-152. Semûd (kavmi de, kendilerine) gönderilen resûlleri(ni: Sâlih'i) tekzîb etti [yalanladı]. O vakit ki kardeş/[kavmdaşlleri Sâlih onlara (şöyle) demişti: "Allâh(ın azâbın)dan kork(up korun)maz mısınız? Haberiniz olsun ki ben size gönderilmiş bir resûlüm, emînim.

"Gelin Allâh(ın azâbın)dan kork(up kötülük ve isyândan korun)un ve bana itâ'at edin! Buna karşı(lık) ben sizden bir ecir [ücret] istemiyorum, benim ecrim ancak rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine] âiddir.

"Siz burada emn(iyet) ve emân [güven] ile bırakılacak mısınız; o cennet/[bostan ve bahçe]ler, pınarlar, (hoş ve) latîf tal'ı [tomurcuğu] sarkmış hurmalar, ekinler içinde?! Ki bir de dağlardan keyifli keyifli [ustaca] evler yontuyorsunuz.

"Gelin Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un da bana itâ'at eyleyin; (Allâh'a isyân edip de,) itâ'at etmeyin o haddi aşan kimselerin emrine,[9] ki yeryüzünü (günâh ve ma'siyetlerle/isyânlarla) fesâda verirler de, (Allâh'ın emir ve nehiylerine itâ'at ederek) ıslâh etmezler".

9 Meâl'de, *o **kimselere*** diye eksik çevirilen *emre'l-müsrifîn* lafzı, *o müsriflerin [haddi aşan/aşırı giden kimselerin] emrine* demek olduğundan, ***haddi aşan*** ve *emrin(e)* kelimelerini metne dâhil ettik; ***kimseler*** kelimesini de ***kimselerin*** yaptık. (E.Ö)

153-154. "Sen" dediler, "çok büyülenmişlerdensin. Sen bizim gibi bir beşerden başka nesin?! Haydi (peygamberliğini kanıtlayan) bir âyet [delîl] getir, eğer (iddiânda) sâdık/[doğru]lardan isen".

155-156. (Sâlih,) "Ha [bakın]" dedi, "işte (bu) bir nâka [dişi deve]; –(kuyudan belirli bir gün) ona bir şirb [içme] hakkı, siz(in develeriniz)e de ma'lûm [bilinen/belirli] bir günün şirb [içme hakkı] hakkı– sakın ona bir kötülükle ilişmeyin; ki (yoksa) o yüzden sizi büyük [korkunç] bir günün azâbı [çok şiddetli bir azâb] yakalar".

157-159. Derken onu [dişi deveyi] vurdular [ayaklarını biçerek hunharca katlettiler], fakat nâdim [pişmân] oldular, çünkü kendilerini azâb yakalayıverdi.
Şübhesiz bunda mutlak bir âyet [delîl] var. Öyle iken (onların) ekserisi mü'min olmadı ve şübhesiz Rabbin, (elbette) O(dur), öyle azîz [yenilmez kudret sâhibi], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

160-166. Lût kavmi (de, kendilerine) gönderilen resûlleri(ni: Lût'u) tekzîb etti [yalanladı]. O vakit ki kardeş/[kavmdaş]leri Lût onlara (şöyle) demişti: "Siz Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)maz mısınız? Haberiniz olsun, ben size gönderilmiş bir resûlüm, emînim [güvenilir bir kimseyim]. Gelin Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un da bana itâ'at edin! Buna karşı(lık) ben sizden bir ecir [ücret] de istemiyorum, benim ecrim [mükâfâtım] ancak rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine] âiddir.
"Âlemîn [insânlar] içinden erkeklere mi gidiyorsunuz [sapıklık edip erkeklerle mi cinsel ilişki kuruyorsunuz],

bırakıyorsunuz da Rabbinizin[10] sizin için yarattığı çift/ [kadın-eşleri(nizi)?![11] Doğrusu siz insânlıktan çıkmış [haddi aşmış azgın] bir kavmsiniz".

167. "Andederiz ki" dediler, "vazgeçmezsen [yakamızı bırakmazsan/dilini tutmazsan] yâ Lût, mutlak ve muhakkak (memleketten sürülüp) çıkarılanlardan olacaksın".

168. (Lût,) "Ben" dedi, "doğrusu sizin (bu iğrenç) amelinize buğzedenlerdenim".

169. (Sonra da şöyle du'â etti:) "Yâ Rabb! Beni ve ehlimi bunların amellerinin şûmundan halâs et [yaptıklarının yol açacağı kötülüklerden kurtar]!"

170-173. Biz de o'nu ve ehlini tamâmen halâs ettik [kurtardık], ancak bir acûze [kocakarı] kaldı. Sonra geridekileri hep tedmîr [yerle-bir] eyledik ve üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki (sorma gitsin). Ne fenâ idi o münzerin [uyarılan kimselerin] (başına yağdırılan taş) yağmuru!

174-175. Şübhesiz bunda [Lût kavminin helâk edilmesinde] mutlak bir âyet [delîl/alâmet] var, öyle iken (onların) ekserisi [çoğu] mü'min olmadı ve şübhesiz ki Rabbin, (elbette) O(dur) öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

176-184. Ashâb-ı Eyke (de, kendilerine) gönderilen resûlleri(ni: Şu'ayb'ı) tekzîb etti [yalanladı]. O vakit ki Şu'ayb onlara (şöyle) demişti: "Siz Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)maz mısınız?

10 Meâl'in aslında atlanan *rabbukum* lafzına karşılık, *Rabbinizin* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

11 Meâl'in aslında, *çiftleri* diye tercüme edilen *ezvâcikum* lafzı, *eşlerinizi [çiftlerinizi]* anlamına geldiğinden, *çiftleri* kelimesini *çiftlerinizi* yaptık. Krş. Neml/54-55. (E.Ö)

"Haberiniz olsun, ben size gönderilmiş bir resûlüm, emînim. Gelin Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un ve bana itâ'at edin! Buna karşı(lık) sizden bir ecir [ücret] istemiyorum, benim ecrim [ücretim/mükâfâtım] ancak rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine] âiddir.

"Ölçeği tam ölçün de hakk yiyenlerden olmayın ve doğru terâziyle tartın, halkın eşyâlarını değerinden düşürmeyin ve yeryüzünü ihtilâlcilikle fesâda vermeyin! O sizi ve sizden evvelki cibilleti [kavmleri] yaratan(ın, yâni) hâlık(ın ğazab ve azâbın)dan kork(up isyândan korun)un!"

185-187. "Sen" dediler, "muhakkak sihrlilerdensin. Sen bizim gibi bir beşerden başka nesin? Doğrusu biz seni her hâlde [kesinlikle] yalancılardan sanıyoruz. Üzerimize semâ/[gök]dan bir kıt'ayı [parçayı] düşürüver haydi, (iddiânda) sâdık/[doğru]lardan isen".

188. (Şu'ayb,) "Rabbim a'lemdir [her yönüyle vâkıftır]" dedi, "yaptıklarınıza".

189. Hâsılı, o'nu tekzîb etti/[yalandı]ler, kendilerini de o zulle [gölgelik] gününün azâbı alıverdi, ki o cidden büyük [korkunç] bir günün azâbıydı.

190-191. Şübhesiz bunda [Şu'ayb kavminin helâk edilmesinde] mutlak bir âyet [delîl/alâmet] var, öyle iken (onların) ekserisi [çoğu/çokları] mü'min olmadı ve şübhesiz ki Rabbin, (elbette) O(dur) öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

192-195. Ve hakîkat (şu ki), bu [Kur'ân], rabbu'l-âlemînin [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının

ve o ikisi arasındakilerin rabbinin] şübhesiz bir tenzîli/[indirmesi]dir; onu Rûh-ı Emîn [Cebrâîl] indirdi senin kalbin(in) üzerine, –ki o münzir/[uyarıcı]lerden olasın– açık/parlak bir Arabî [Araba hâss] lisân ile.

196-197. Hem o [Kur'ân], şübhesiz evvelkilerin Kitâblarında da var, onu Benî-İsrâîl [İsrâîloğulları] ulemâsı/[âlimleri]nın bilmesi de onlara bir âyet (bir delîl) değil mi?!

198-200. Eğer onu [Kur'ân'ı], Arabca bilmeyenlerin birine indirseydik de, o kendilerine (onu) kırâat etse [okusa] idi, yine ona[12] îmân etmeyeceklerdi. Biz onu [küfrü/inkârı], (günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]lerin kalblerine öyle sokmuşuzdur.

201-203. (O günâha batmış mücrimler/suçlular) îmân etmezler ona, tâ o elîm [çok acı] azâbı görecekleri deme kadar, ki geliversin de kendilerine ânsızın –hiç farkında değillerken– desinler ki: "Acaba bize bir müsâ'ade edilir [birazcık mühlet verilir] mi?"

204. Ya şimdi azâbımızı iviyor/[acele istiyor]lar mı?

205-207. Gördün (y)a, artık onlara senelerce zevkettirsek, sonra kendilerine edilen va'îd [tehdîd] gelip çatarsa, o yaşatıldıkları zevkin kendilerine hiç faydası olmayacaktır.

208-209. Maamâfih [bununla birlikte], Biz hangi memleketi(n halkını) helâk ettikse, her hâlde [mutlaka] onu inzâr eden/[uyaran]ler olmuştur, (evet onlar uyarılıp) ihtâr (edilmiş, zulm ve fesadda ısrâr etmeleri üzerine helâk) edilmiştir ve Biz zulmetmiş değilizdir.

210-212. Ve bunu [Kur'ân'ı] şeytânlar indirmedi; bu onlara hem

12 Meâl'in aslında atlanan *hî* zamîrine karşılık, *ona* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

yaraşmaz, hem (de onların buna) güçleri yetmez. Onlar (vahyi) işitmekten sûret-i kat'iyyede [kesin bir şekilde] azledilmişlerdir.

213. Binâenaleyh [öyleyse] (ey insân!) Sakın Allâh ile berâber diğer bir ilâha çağırma (veyâ du'â-ibâdet etme) ki, o ta'zîb [azâb] edileceklerden olmayasın.

214-220. Hem (ey Muhammed), en yakın hısımların(dan/aşîretinden başlayarak ulaşabildiğin tüm insânlar)ı inzâr et [uyar], –ve sana ittibâ eden [tâbi olan] mü'minlere kanadını indir [yumuşak davran/kol-kanat ger]– bunun üzerine (aşîretin ve diğerleri) sana isyân ederlerse, "Ben sizin amellerinizden berîyim [uzağım]; (mes'ûliyetini kabûl etmem)" de ve o Azîz-Rahîm'e [yenilmez kudret sâhibine-rahmeti dâim olana] mütevekkil ol [güvenip dayan]!

O (Azîz-Rahîm) ki, görüyor: (emr-i bi'l-ma'rûfa/Allâh yoluna da'vete) kıyâm ettiğin [kalktığın] vakit seni ve secdekâr/[boyun eğen]lar içinde dolaşmanı; çünkü O öyle semî [dâimâ işiten], öyle alîmdir [her şeyi her zamân bilendir].

221-223. Haber vereyim mi size, şeytânlar kimin üzerine inerler: Vebâl yüklenici her bir sahtekâr üzerine inerler, (ki) onlar (şeytânın telkîn ve vesveselerine) kulak verirler ve (onların) ekseri(si/çoğu) yalan söylerler.

224. Şâirler(e gelince), bunların arkasına da (azgınlar, yâni) çapkınlar-sapkınlar düşer.

225-227. Görmez misin, bunlar her vâdide hayrân olurlar [eğri-doğru, iyi-kötü her mevzûya dalar, her alanda otlar, her telden çalmak için iyi-kötü her vâdide mest olmuşcasına şaşkın şaşkın dolaşır dururlar], hem de onlar

yapmayacakları şeyleri söylerler.[13] –Ancak (şâirlerden) îmân edip iyi ameller işleyenler ve Allâh'ı çok zikredenler ve kendilerine zulmedildikten sonra (şiirle mukâbele edip kâfirleri hicvederek) öçlerini alanlar müstesnâ [hâriç]!–

Yarın bilecek o zulmedenler, hangi inkılâba munkalib olacaklar [hangi yıkılışla yıkılacaklar/devrilişle devrilecekler].

---

13 Meâl'in aslında atlanan *ve ennehum yeqûlûne mâ lâ yef'alûne* ibâresine karşılık, *hem de onlar yapmayacakları şeyleri söylerler* cümlesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

27. NEML SÛRESİ

MEKKÎ, 93 ÂYET

§

Adını, Süleymân kıssası içinde –18. âyette– zikredilen *vâdi en-neml* [*karınca vâdisi*] ifâdesinden alan *–Sûre-i Süleymân* ve *Tâ-Sîn* de denen– sûrenin ana tema'sı, vahyin rehberliğinden ancak Allâh'a ve Âhiret'e îmân edenlerin yararlanabilecekleri ve dolayısıyla mükâfâta erebilecekleri husûsudur. Bu da, karşıtlık içinde tasvîr edilen geçmiş resûllere, hükümdâr ve kavmlere ilişkin kıssalarla gözler önüne serilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. *Tâ-Sîn.*
Bunlar sana Kur'ân'ın ve mübîn [apaçık ve hakîkati açıklayan] bir Kitâb'ın âyetleri; birer hidâyet [rehberlik/beyân] ve müjde olmak üzere o mü'minlere, ki (onlar) namazı dürüst kılarlar ve zekâtı verirler, Âhiret'e de onlar yakîn edinirler [sağlam ve kesin i'tikâd beslerler].

4-5. (Bu müjde, niçin bunlara mahsûs da ötekiler ondan mahrûm denirse, işte cevâbı:) Çünkü Âhiret'e inanmayanların yaptıklarını kendilerine müzeyyen [güzel] göstermişizdir de onlar ilerisini görmezler, kalbleri körelmiştir. Bunlar o kimselerdir ki, kendilerine azâbın kötüsü vardır ve bunlardır ki, Âhiret'te en çok hüsrâna [ziyâna] düşenlerdir.

6. Ve emîn ol ki sen bu Kur'ân'a, ilmine nihâyet olmayan

bir Hakîm'in [hikmet sâhibinin/her işi hikmet olanın] le-dünnünden [tarafından/yanından] erdiriliyorsun.

7. Hani bir vakit (soğuk ve karanlık bir gecede yolu şaşıran) Mûsâ, ehline (şöyle) demişti: "Ben cidden bir ateş hissettim, ondan size bir haber getireceğim yâhûd bir yalın şûle [meşâle] alıp geleceğim, gerek ki bir ocak yakar ısınırsınız".

8-12. Derken vaktâ [ne zamân] ki ona vardı, (orada kendisine) şöyle nidâ olundu: "Haberin olsun, mübârek kılınmıştır bu ateş(in başın)teki kimse ve bunun havâlisindekiler. Ve sübhândır [her türlü eksiklikten münezzehtir] o âlemlerin rabbi Allâh!

"Yâ Mûsâ! Hakîkat bu (ki), Benim (sana seslenen) o azîz, hakîm Allâh! Ve bırak asânı!"

Derken (asâsını bırakıp da) onu çevik bir yılan gibi ihtizâz [hareket] ediyor görüverince, dönüp geri kaçtı ve arkasına (bile) bakmadı.

"Yâ Mûsâ! Korkma!" (buyurdu Allâh,) "Zîrâ Benim korkmaz yanımda resûl olanlar, ancak zulmeden, sonra da kötülüğün arkasından (tevbe edip hâlini) güzelliğe tebdîl eyleyen [değiştiren] başka, ona da Ben ğafûr [bağışlayıcı], rahîmim [merhametliyim].

"Bir de elini koynuna sok, çıksın bembeyaz hiçbir âfetsiz, dokuz âyet [alâmet/mu'cize] içinde Fir'avn'a ve kavmine; çünkü onlar fâsık [itâ'atten çıkmış isyânkâr] bir kavm oldular".

13. Bu sûretle âyetlerimiz, hakîkati gözlerine sokarak vardığı vakit onlara, "Bu, apaçık bir sihr [göz boyama]" dediler.

14. Ve nefs/[vicdân-kalb]leri yakîn hâsıl ettiği [tam bir kana-

at getirdiği] hâlde, mücerred [sırf] zulm ve kibirden (dolayı) onlara cehûdluk [onları bile bile inkâr] ettiler. Fakat bak o müfsid/[fesâdcı kimse]lerin âkıbeti nasıl oldu!

15. Şânım hakkı için Dâvûd'a ve Süleymân'a bir ilm verdik; ikisi de, "Hamd o Allâh'a ki" dediler, "bizi mü'min kullarından bir çoğunun üzerine tafdîl buyurdu [geçirdi/üstün kıldı]".

16. Ve Süleymân Dâvûd'a vâris olup, "Ey nâs [insânlar]!" dedi, "Bize *mantıku't-tayr* [kuş dili] ta'lîm buyuruldu [öğretildi], hem bize (gerekli olan) her şeyden verildi. Şübhesiz ki bu, her hâlde [elbette] o fazl-ı mübîn [açık bir lütuf]".

17-18. Hem, Süleymân(ın huzûrun)a cinn ü ins [yerli-yabancı] ve tuyûr/[kuşlar]dan orduları toplandı, hep bunlar zabt ve idâre olunuyorlardı. Hattâ [tâ ki] Karınca deresi [vâdisi] üzerine vardıklarında bir karınca şöyle dedi: "Ey karıncalar! Haydin mesken/[yuva]lerinize girin; Süleymân ve ordusu sizi farketmeyerek kırıp geçirmesin!"

19. O da bunun sözünden gülercesine tebessüm etti de, "Yâ Rabb!" dedi, "Beni nefsime zâbît kıl ki, bana ve vâlideynime in'âm [ana-babama ihsân] buyurduğun ni'metine şükredeyim ve râzı olacağın iyi bir amel yapayım ve beni rahmetinle sâlih kulların meyânına idhâl [arasına dâhil] buyur!"

20-21. Bir de (Süleymân), kuşları teftiş etti de, "Bana" dedi, "ne oluyor (ki) Hüdhüd'ü görmüyorum, yoksa kayıblara mı karıştı? Elbette ona şiddetli bir azâb ederim veyâ boynunu keserim yâhûd da bana her hâlde [mutlaka] açık, kuvvetli bir burhân [ma'zeret] getirir".

22-26. Derken bekledi, çok geçmeden (Hüdhüd) geldi (ve Sü-

leymân'a), "Ben" dedi, "senin ihâta etmediğin [bilmediğin] birşey ihâta eyledim [öğrendim] ve sana Sebe'den (önemli), sağlam bir haber getirdim; çünkü ben bir kadın buldum, onlara melik/[hükümdâr]lik ediyor, kendisine (gerekli/ihtiyâc duyacağı) her şeyden verilmiş, azametli bir tahtı da var.

Onu ve kavmini buldum ki; Allâh'a değil, güneşe secde ediyorlar; şeytân onlara amellerini (güzel gösterip) yaldızlamış; –bu sûretle kendilerini yoldan sapıtmış da doğru gidemiyorlar– Allâh'a secde etmeme/[boyun eğmeme]leri için. O Allâh'a ki, göklerde ve yerde gizli (olan her şe)yi (ortaya) çıkarır ve neyi saklıyorlar, neyi açıklıyorlarsa bilir. (Ve o, öyle) Allâh (ki; Kendisinden) başka ilâh yok, (ilâh) ancak O, o azîm [büyük/azametli] arşın sâhibi O!"

27-28. (Süleymân,) "Bakalım" dedi, "(sözünde) sâdık [doğru] mısın, yoksa yalancılardan mı oldun? Şu mektûbumu götür bırak onlara, sonra dön kendilerinden (bir kenâra çekil) de bak ne netîceye varacaklar!"

29-31. (Mektûbu alan Sebe melikesi olan) kadın, (memleketin ileri gelenlerini toplayıp,) "Ey a'yan [ileri gelenler]!" dedi, "Bana bir mektûb bırakıldı, –bana (bırakılan bu mektûb) çok mühimm ve şâyân-ı tekrîm– (ki o), Süleymân'dan ve o 'Rahmân-rahîm Allâh'ın ismiyle' (diye başlıyor, devâmı da) şöyle ki": 'Bana karşı başkaldırmayın ve müslümân [teslîm olup boyun eğmiş] olarak gelin bana!'

32. (Sebe melikesi sözüne devâmla,) "Ey a'yan [ileri gelenler]!" dedi, "Bana (şu) emrim/[işim]de bir fetvâ verin; (bilirsiniz ki,) sizin huzûrunuz [haberiniz] olmadan ben hiçbir emri [işi] kestir(ip atmış/karâr ver)miş değilim".

33. (Ülkenin ileri gelenleri şöyle) dediler: "Biz bir kuvvet sâhibiyiz [çok kalabalığız] ve şiddetli harb ehliyiz; maamâfih [bununla birlikte] emir sana âiddir, (düşün) bak, ne fermân buyurursun".

34-35. (Sebe melikesi,) "Doğrusu" dedi, "mülûk [hükümdârlar] bir memlekete girdilermi, onu perîşân ederler ve ahâlîsinin azîz olanlarını zelîl kılarlar, evet böyle yaparlar. Ben ise onlara hediye ile bir heyet göndereceğim de bakacağım, sefir/[elçiler ne ile dönecekler".

36-37. Bunun üzerine, gönderilen (heyet) Süleymân'a vardığı vakit, "Siz" dedi, "mal ile bana imdâd [yardım] mı ediyorsunuz; bakın Allâh'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyi. Hayır! Siz hediyenize güveniyorsunuz. Dön onlara (de ki:)" "Vallâhi karşı gelemeyecekleri ordularla varırım da, oradan kendilerini zilletler içinde hor-hakîr oldukları hâlde çıkarırım".

38. (Elçi dönüp de durumu Sebe Melikesi'ne bildirince, Melike, Süleymân'la bizzat görüşmeye karâr verdi. Sebe Melikesi'nin geleceğini öğrenen Süleymân, ileri gelenlerini toplayıp,) "Ey heyet [ileri gelenler]!" dedi, "Kendileri teslîm olarak bana gelmezden evvel o kadının tahtını bana kim getirir?"

39. Cinnden bir ifrit, "Ben" dedi, "onu [Sebe melikesinin tahtını] sana, sen makâmından kalkmazdan [oturum bitmeden] evvel getiririm ve her hâlde [şübhesiz] ben buna karşı kuvvetli bir emînim".

40. Nezdinde [yanında] (o) kitâbdan bir ilm bulunan zât ise, "Ben" dedi, "onu [Sebe melikesinin tahtını] sana, gözünü kırpmadan evvel getiririm".
Derken onu yanında duruyor görünce (Süleymân), "Bu

Rabbimin fazlın/[lütfun]dan" dedi, "beni imtihan için ki; şükr mü edeceğim, yoksa küfrân [nankörlük] mı! Her kim şükrederse sırf kendi lehine eder, her kim de küfrânda [nankörlükte] bulunursa şübhe yok ki Rabbim ğanidir [müstağnîdir/hiçbir şeye ve hiçbir kimseye ihtiyacı yoktur], kerîm/[cömert]dir".

41. (Süleymân,) "Ona" dedi, "tahtını başkalaştırın, bakalım hakîkati tanıyacak mı, yoksa tanımazlardan mı olacak!?"

42-43. Binâenaleyh (taht değiştirildi. Sebe melikesi) geldiğinde (ona/melikeye), "Böyle mi senin tahtın?" denildi.
(Sebe melikesi,) "Sanki (bu) o" (dedi).
–(Süleymân veyâ kavmi,) "Maamâfih bize ondan önce ilm [hakîkatin bilgisi] verildi; müslümân olduk [kendimizi Allâh'a teslîm ettik]" dedi, "(o kadına gelince,) mukaddemâ [daha evvel] Allâh'tan başka taptığı şeyler ona mâni olmuştu; çünkü kâfir bir kavmdendi".–

44. "Köşke gir!" denildi ona, derken onu görünce derin bir su sandı ve paçalarından çemrendi.
Süleymân,[1] "O" dedi, "mücellâ [cilalı] bir köşk, sırça/[cam]dan".
(Bunun üzerine) kadın, "Yâ Rabb!" dedi, "Hakîkaten ben (daha) evvel (şirk koşup isyân etmekle) nefsime [kendime] zulmetmiştim, şimdi Süleymân'ın maiyyetin/[berâberin]de teslîm oldum Allâh'a; o rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine]".

45. Celâlim hakkı için, "Allâh'a ibâdet edin!" diye Semûd (toplumun)a da kardeş/[kavmdaş]leri Sâlih'i göndermiştik; derken bunlar iki fırka oldular, çekişiyorlardı.

---

1 *Süleymân* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

46. (Sâlih,) "Ey benim kavmim!" dedi, "Niçin hasene/[iyilik]-den önce seyyieyi [kötülüğü] iviyor/[acele istiyor]sunuz?! Ne olur Allâh'a istiğfâr etseniz, belki rahmetine nâil olursunuz!"

47. "Biz, sen ve maiyyetin/[berâberin]dekiler (sebebi) ile teşe'üm ettik [uğursuzluğa uğradık]" dediler.
(Sâlih,) "Sizin" dedi, "şeâmetinizin [uğursuzluğa uğramanızın] sebebi Allâh'a ma'lûm. Doğrusu siz öyle bir kavmsiniz ki; imtihân olunuyorsunuz".

48-49. Şehirde dokuz (kişilik bir) çete vardı, hep arzda [o yerde] fesâd yaparlar [ma'siyetler işlerler], salâha yaramazlardı [Allâh'a itâ'at etmezlerdi]. Allâh'a yemînleşerek (şöyle) kavlettiler: "Andolsun, o'na ve ehline bir gece baskını yapalım (ve öldürelim), sonra da velîsine yemîn edelim: 'Biz (o'nun ve) o'nun ehlinin[2] helâkına şâhid olmadık' diyelim. Şübhesiz sözümüz sözdür, sâdıkızdır" dediler.

50. Böyle bir mekr [tuzak] kurdular, hâlbuki haberleri yok; Biz de bir mekr kurmuştuk.

51-53. Şimdi bak mekr/[tuzak ve düzen]lerinin âkıbeti nasıl oldu: Kendileri(ni) ve kavmlerini toptan tedmîr [yerle-bir] ediverdik. Daha [işte] evleri... (yıkılıp) çökmüş zulmleri yüzünden, bomboş (duruyor).
Şübhe yok, bunda, ilm şânından olan [öğüt ve ibret alan] bir kavm için ibret alacak bir âyet [işâret] var. Hâlbuki îmân edip (günâhtan) korunur olanları necâta [selâmete] çıkar(ıp kurtar)dık.

---

2 Meâl'in aslında, *onun* şeklinde karşılığı eksik verilen ***ehlihî*** lafzı, *onun ehlinin* anlamına geldiğinden, ***ehlinin*** kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

54-55. Lût'a da risâlet verdik,[3] o vakit ki kavmine (şöyle) demişti: "Siz, gözünüz göre göre o fuhşu [homoseksüelliği] yapacaksınız ha?! Sahîh [gerçekten] siz, kadınları bırakıp şehvet için mutlak(a) erkeklere mi gideceksiniz? Doğrusu siz ne yaptığınızı bilmez [câhillik eden/kendini ve haddini bilmeyip şehveti peşinde koşan] bir kavmsiniz".

56. Buna kavminin cevâbı sâde(ce) şu olmuştu: "Çıkarın şu Lût âilesini [*âlini:* taraftarlarını] memleketinizden, çünkü onlar çok temizlik taslar kimseler" demişlerdi.

57-58. Bunun üzerine o'nu ve ehlini necâta [selâmete] çıkar(ıp kurtar)dık, ancak karısını(n geride) kalanlardan (olmasını) takdîr etmiştik ve onların üzerlerine öyle (acâib) bir yağmur: [taş yağmuru] yağdırmıştık ki (sorma gitsin). Ne kötüdür o münzerin [uyarıldığı hâlde uyarılara kulak asmayan kimselerin] (başına yağdırılan taş) yağmuru!

59. De ki: "Hamd Allâh'a, bir de selâm ıstıfâ buyurduğu [süzüp seçtiği] (resûl-nebî) kullarına".
Allâh mı hayrlı, yoksa müşriklerin[4] (Allâh'a) şirk koştukları (ilâhlar) mı?!

60. (Evet, söyleyin bakalım ey müşrikler, Allâh'a ortak koştuğunuz ilâhlar mı hayrlı,) yoksa gökleri ve yeri yaratıp sizin için semâ/[gök-bulut]dan bir su indiren mi?!
–(Öyle) bir su ki; indirip de onunla gözler-gönüller açan hadîka/[bahçe ve bostan]lar bitirmekteyiz, siz onların bir ağacını (bile) bitiremezdiniz.–
Bir tanrı mı var Allâh'la berâber (bunları yapan)?! Hayır, (aslâ Allâh ile berâber bunları yapan başka ilâh yok;) onlar sapkınlık ediyorlar.

---

3 Âyette, *risâlet verdik* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

4 *Müşriklerin* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

61. (Allâh'a ortak koştukları ilâhlar mı hayrlı,) yoksa arzı [yeri] bir karargâh [yerleşmeye-yaşamaya elverişli] kılıp aralarında ırmaklar akıtan ve onun için oturaklı dağlar yapıp iki deniz arasına bir haciz [engel] koyan mı?!
Bir tanrı mı var Allâh'la berâber (bunları yapan)?! Hayır, (aslâ Allâh'la berâber bunları yapan başka ilâh yok; onların) ekserisi ilm ehli değiller.

62. (Allâh'a ortak koştuğunuz ilâhlar mı hayrlı,) yoksa (başı) sıkı(şan ve bunalıp çâresiz ka)lan Kendine du'â ettiği zamân ona icâbet edip fenâlığı (giderip) açan ve sizi arzın [yeryüzünün] halîfeleri kılan mı?!
Bir tanrı mı var Allâh'la berâber (bunları yapan)?! Siz pek az düşünüyorsunuz (veyâ hiç düşünmüyorsunuz).

63. (Allâh'a ortak koştuğunuz ilâhlar mı hayrlı,) yoksa o kara ve deniz(in) karanlıklarında size yol gösteren ve rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci gönderen mi?!
Bir tanrı mı var Allâh'la berâber (bunları yapan)?! Yüksek, çok yüksek Allâh onların şirk koştuklarından.

64. (Allâh'a ortak koştuğunuz ilâhlar mı hayrlı,) yoksa halkı [yaratmayı] ibtidâ [ilkin] yaratıp duran, sonra onu iâde [tekrâr] edecek olan ve size gökten ve yerden rızk veren mi?!
Bir tanrı mı var Allâh'la berâber (bunları yapan)?!
De ki: "Haydin (ey müşrikler, başkasının da bunları yapacağına dâir) getirin burhânı/[kanıtı]nızı, (Allâh'tan başka ilâh olduğu yolundaki iddiânızda) sâdıksanız".

65-66. De ki: "Göklerde ve yerde (bulunanlardan hiç biri, Kıyâmet'in ne zamân kopacağını ve ne vakit dirileceğini bilmez. Zîrâ) Allâh'tan başka kimse ğaybı bilmez".
Onlar [Mekke kâfirleri/müşrikleri] da ne zamân ba'solu-

nacak/[diriltilecek]larını bilmezler. Fakat Âhiret hakkında ilmleri tevâli etmekte [Âhiret'in olacağına dâir peygamber vâsıtasıyla ve vak'aların cereyânıyla ardı-ardına ma'lûmât verilmekte veyâ bu hakîkati Âhiret'e âid bilgileri de te'yîd etmektedir; çünkü insânlar âhireti, işlerin sonucunu bilmediklerini çok iyi bilirler], fakat onlar ondan bir şekk [şübhe] içindedirler, daha doğrusu onlar (Âhiret'in mutlaka olacağına dâir delîlleri görmek istemezler), ondan (yana) kördürler.

67-68. Ve o küfredenler şöyle dediler: "(Öldükten sonra çürüdüğümüz ve) bir toprak olduğumuz vakit mi, biz ve atalarımız, hakîkaten bizler mutlak(a diriltilip kabirlerden) çıkarılacak mıyız?! Yemîn ederiz ki bu [ölümden sonra diriliş], bize de va'dolundu, bundan evvel atalarımıza da; (fakat) bu, eskilerin esâtirin/[hurâfelerin]den başka birşey değil".

69. De ki: "Hele arzda [yeryüzünde] bir gezinin de (ibret nazarıyla) bakın; (günâhkâr) mücrim/[suçlu]lerin âkıbeti nasıl olmuş!?"

70. Ve (ey Muhammed), onlar(ın inkârların)a karşı mahzûn olma, yaptıkları mekr/[hîle ve düzen]lerden bir darlığa da düşme!

71. Bir de, "Ne zamân (gerçekleşecek) bu (ölümden sonra diriliş) va'd(i ve azâb; iddiânızda) gerçekseniz (söyleyin bakalım)?" diyorlar.

72. De ki: "Belki o ivdi/[çarçabuk gelmesini istedi]ğinizin bir kısmı ensenize binmiş bulunuyor".

73. Ve her hâlde [doğrusu] Rabbin insânlara karşı mutlak bir fazl [lütuf] sâhibidir, velâkin onların ekserisi [çoğu] şükretmezler.

74-75. Hâlbuki sîneleri ne gizliyor ve ne i'lân ediyorlar(sa), Rabbin her hâlde [mutlaka] hepsini biliyor ve (ayrıca) yerde, gökte hiç bir gâib [gizli sırr] yoktur ki; açık bir kitâbda [ilm-i ilâhîde kayıdlı] olmasın.

76-77. Haberiniz olsun ki bu Kur'ân, Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na], ihtilâf edip durdukları şeylerin ekserisini anlatır ve hakîkat(en) o doğruyu gösterir kat'î bir hidâyet ve mü'minler için mahz-ı [sırf] rahmettir.

78. (Ey Peygamber!) Elbette Rabbin hükmüyle beyn/[ara]llerinde kazâsını infâz buyuracaktır [hüküm verecektir] ve azîzdir [yenilmez bir gâlibdir] O, alîmdir [her şeyi bilendir].

79. O hâlde Allâh'a i'timâd (ve tevekkül) et; sen şübhesiz açık bir hakk üzerindesin.

80-81. Şübhesiz sen, (kalben) ölü (olan kimse)lere (sesini/hakîkati) işittiremezsin, arkalarını dönmüş kaçarlarken (hakka karşı) sağır (olan)lara da da'veti işittiremezsin, sen o (basîretleri) kör(elmiş)leri dalâlet/[sapıklık]lerinden hidâyete erdirecek de değilsin.
Sen ancak âyetlerimize îmân edeceklere (hakîkatin sesini) işittirirsin de onlar müslümân olur [kendilerini Allâh'a teslîm eder], selâmet bulurlar.[5]

82. Söylenen (azâb) başlarına geleceği vakit de, onlar için arz/[yer]dan bir dâbbe çıkarırız, nâsın [insânların] âyetlerimize yakîn [kesin bir i'tikâd] ile inanmaz idiklerini kendilerine söyler.

83. Ve her ümmetten âyetlerimizi tekzîb eden [yalanlayan] kimseler(in tümün)den bir fevc [bölük] yaparak mahşere

---

5 *Selâmet bulurlar* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

sevkedeceğimiz[6] gün, artık onlar hep inzibât altında tevkîf olunurlar.

84-85. Nihâyet geldikleri vakit, "Siz Benim âyetlerimi ilmen (kuşatıp) kavramadığınız hâlde tekzîb mi ettiniz [yalanladınız mı], yoksa ne yapıyordunuz?" buyurur ve hakksızlık [zulm] ettikleri cihetle [küfr, şirk ve isyânda ısrâr ile zulmetmeleri sebebiyle] aleyhlerinde (azâb) söz(ü) hakk olur [söylenen başlarına gelir] (cehennemi boylarlar) de, artık nutk'ları tutulur [ne i'tirâz, ne i'tizâr, hiçbir şey söyleyemezler].

86. Görmediler mi Biz içinde sükûn bulsunlar diye geceyi yaptık, göz açmak [çalışıp geçimlerini rahatca sağlamak] üzere de gündüzü! Elbette bunda, îmân edecek bir kavm için şübhesiz âyet/[işâret-alâmet]ler var.

87. Hele sûr üfürüleceği, üfürülüp de bütün göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler –Allâh'ın dilediği müstesnâ [hâriç] olmak üzere– hepsi feza' [şiddetli korku] ile (sarsılıp) ürperdiği ve her biri O'na hor-hakîr geldikleri gün ne müdhiştir.

88. Bir de o dağları görür, câmid [sâbit ve değişmez] sanırsın, hâlbuki onlar bulut geçer gibi geçer.
(Bu,) her şeyi itkân eden [sağlam ve kusûrsuz yapan/şaşmaz bir düzene bağlayan] Allâh'ın sun'u [san'atı]! O şübhesiz habîr/[haberdâr]dir ne yapıyorsanız.

89. Her kim hasene [iyilik] ile gelirse o vakit ona, ondan daha hayrlısı var ve onlar o günkü feza'/[dehşetli korku]dan emîn kalırlar.

---

6 Meâl'de, *mahşere sevkedeceğimiz* diye çevirilen *nahşuru* lafzı, *toplayacağımız* yâhûd *sevkedeceğimiz* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

90. Her kim de fenâlıkla gelirse, artık yüzleri ateşte sürtülür; başka değil, sırf yaptığınız amellerin cezâsı (olarak).

91-92. (Ey Muhammed de ki:) "Ben sâde(ce) emrolundum ki, şu belde/[Mekke]nin –şânına hürmet veren, herşey de Kendisinin olan– Rabbine ibâdet edeyim.
"Hem, emrolundum ki, hâlis müslimîn/[ihlâs ile Allâh'a teslîm olan kimseler]den olayım ve (bu) Kur'ân(ı) okuya-(rak insânlara ulaştıra)yım".
Bunun üzerine her kim hidâyeti kabûl ederse sırf kendi lehine eder, kim de sapagiderse, de ki: "Ben sâde(ce bir uyarıcı olup) tehlikeyi haber verenlerdenim".

93. Ve (yine) de ki: "Hamdolsun Allâh'a! O size âyetlerini [dünyâdaki azâb gibi alâmetlerini] gösterecek de onları (bilip) tanıyacaksınız" ve Rabbin ne (yaptığınızdan, ne) yapacağınızdan (aslâ) ğâfil değil.

28. KASAS SÛRESİ

MEKKÎ, 88 ÂYET

§

Adını, 25. âyetinde geçen *el-qasas* kelimesinden alan sûrenin ana tema'sı, Muhammed'in (s.a) nübüvveti-risâleti hakkındaki şübhe ve i'tirâzları ber-taraf etmek, o'na îmân etmemek için ileri sürdükleri ma'zeretleri-bahâneleri geçersiz kılmaktır, ki –sûrenin yarısına yakınını teşkil eden– Mûsâ kıssasının anlatılması da bu amaca yöneliktir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Tâ-Sîn-Mîm.*

2. Bunlar sana, âyetleri o mübîn [apaçık ve açıklayıcı] Kitâb'ın.

3-4. Sana Mûsâ ve Fir'avn kıssasından hakkıyla biraz okuyacağız îmân edecek bir kavm için; çünkü Fir'avn o yerde başkaldırmış ve ahâlîsini fırka fırka edip arkasına takmıştı. Onlardan bir tâifeyi ezmek istiyor; oğullarını boğazlatıyor ve kadınlarını hayâta atıyordu. O cidden müfsid/İfesâdcı kimselerden idi.

5-6. Biz de istiyorduk ki; o yerde ezilmekte olanlara lutfedelim, onları öncül(ler)/imâmlar yapalım, hem onları vârisler kılalım ve arzda [yeryüzünde] onlara kuvvet ve müknet [iktidâr] verelim de Fir'avn'a ve Hâmân'a ve ordularına, onlardan [İsrâîloğulları'ndan] korktukları şeyi gösterelim.

7. O esnâda Mûsâ'nın anasına şu vahyi verdik: "Onu emzir, derken aleyhinde bir korku hissettinmi, o vakit o'nu deryâya [Nil nehrine] bırakıver! Hem, korkma ve mahzûn olma; Biz muhakkak o'nu sana iâde edeceğiz ve kendisini mürselîn/[gönderilen resûller]den (biri) yapacağız".

8. Bunun üzerine, Âl-i Fir'avn o'nu [Mûsâ'yı] lekît [terkedilmiş/buluntu] olarak (bulup) aldı; çünkü (Bizim takdîrimize göre) ileride kendilerine bir düşmân, bir ğamm (ve keder kaynağı) olacaktı; doğrusu Fir'avn da, Hâmân da, askerleri de hep cânilerdiler.

9. Fir'avn'ın hâtûnu ise, "(Bu çocuk) bir gözbebeği bana ve sana; bunu öldürmeyin, belki bize yarar(lı olur) yâhûd evlâd ediniriz" dedi ve onlar (o'nun kim olduğunun) farkında değillerdi.

10. Mûsâ'nın anasının gönlü ise (şaşkınlık ve dehşetten) bomboş [aklı sıfıra inmiş bir hâlde] sabâhı etti, az daha o'nu(n kendi oğlu olduğunu) açı(klayıp söyleyi)verecekti; kalbine râbıta [kuvvet] vermese idik eğer (va'dimize) îmânlılardan olsun [güvensin] diye!

11. (Sonra) o'nun hemşiresi/[Mûsâ'nın kızkardeşi]ne, "Onun[1] [kardeşin Mûsâ'nın] izini ta'kîb et de, (o'ndan bir haber getir)!" demişti.
O da o'nu[2] [Mûsâ'yı] uzaktan gözet(le)ti, onlar [Âl-i Fir'avn] farkında değillerdi.

12. Önceden o'na emzikcileri harâm etmiştik [Mûsâ'nın emzikli kadınlardan süt emmesine mâni olmuştuk], (Mûsâ'-

---

1 Meâl'de atlanan *hi* zamîrine karşılık, *o'nun* [*Mûsâ'nın*] kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

2 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *o'nu* [*Mûsâ'yı*] kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

nın kızkardeşi) bu vesîle ile vardı da, "Sizin hesâbınıza bunun bakımını deruhte edecek [üstlenecek], hem o'na hayrhahâne [şefkatle] bakacak bir ehl-i beyt [emzikli bir kadın] buluvereyim mi size?" dedi.

13. Bu sûretle o'nu [Mûsâ'yı] anasına iâde eyledik ki, gözü aydın olsun da hüzünlenmesin ve bilsin ki; Allâh'ın va'di muhakkak hakk/[gerçekleşecek]tir, velâkin (onların) çokları bilmezler.

14. Vaktâ [ne zamân] ki (Mûsâ aklen ve bedenen) kıvâmına erip dengini buldu, o'na bir (hüküm ve) hâkimiyetle bir ilm verdik ve işte muhsin/[güzel hareket eden]lere böyle mükâfât ederiz.

15. Bir (vakit) de (Mûsâ) şehre girdi, –ahâlîsinin bir ğaflet demiydi [ahâlîsi istirahata çekilmişlerdi, ortalık sâkindi]– derken orada iki adam buldu: dövüşüyorlardı; (onlardan) biri şî'asından [kendi halkından], biri de düşmânın/[Kıbtî-ler]dan (idi).
Binâenaleyh, şî'asından [kendi kavminden] olan, o'ndan, düşmânından [Kıbtîlerden] olana karşı istimdâd [yardım taleb] etti; Mûsâ da ona bir yumruk indirdi, işini bitiriverdi [ölümüne sebeb oldu], (fakat, yaptığına pişmân olup,) "Bu" dedi, "şeytânın işinden; o cidden şaşırtıcı belli [açık] bir düşmân".

16. (Ardından da Mûsâ,) "Yâ Rabb!" dedi, "Doğrusu ben nefsi/[kendi]me yazık ettim, artık mağfiretinle benim suçumu ört!"
O da o'nu[3] mağfiret buyurdu. Hakîkat(en) O öyle ğafûr [bağışlayıcı], öyle rahîmdir [lütf u ihsânı sürekli olandır].

3 Meâl'in aslında atlanan *hû* zamîrine karşılık, *o'nu* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

17. (Sonra da,) "Yâ Rabb!" dedi (Mûsâ), "Bana olan bu in'âmın [ihsânın/ni'metin] hakkı için, artık (günâha batmış) mücrim/[suçlu]lere aslâ zahîr [destek] olmam".

18. Derken şehirde korku içinde sabâhı etti, (etrâfı) gözet(l)iyordu, baktı ki dün kendisinden yardım isteyen (adam) yine o'na feryâd ediyor. Mûsâ ona, "Besbelli sen bir yaramazsın" dedi.

19. (Böyle) de(mesine rağmen gönlü elverme)yip (gene) de o ikisinin-bir düşmânı [Kıbtî] olan herifi yakalayıvermek isteyince, (o Kıbtî,) "Yâ Mûsâ!" dedi, "Dün bir adamı öldürdüğün gibi, beni de öldürmek mi istiyorsun; ara düzelticilerden olmak istemeyip de, yeryüzünde bir zorba mı olmak istiyorsun?"

20. (Bu sırada) şehrin öte başından bir adam da koşarak geldi, "Yâ Mûsâ!" dedi, "Haberin olsun, heyet seni öldürmek için hakkında emri [dünkü mes'eleyi/ölüme sebeb olmanı] müzâkere ediyorlar, hemen (şehirden) çık! Ben cidden senin hayrhahlarındanım [iyiliğini isteyenlerdenim]".

21. (Mûsâ) derhal oradan korkuyla çıktı, (etrâfını) gözet(l)iyordu, dedi (ki): "Yâ Rabbî! Kurtar beni bu zâlim kavmden".

22. Vaktâ [ne zamân] ki Medyen cihetine yöneldi (ve), "Ola ki Rabbim beni düz yola çıkara" dedi.

23. Ve vaktâ [ne zamân] ki Medyen suyu/[kuyusu]na vardı, üzerinde bir küme insân buldu: (hayvânlarını) suluyorlar; ötelerinde de iki dişi ehli [iki kız] buldu: (hayvânlarını sudan) sakın(dır)ıp duruyorlar.
(Mûsâ kızlara,) "Derdiniz nedir?" dedi.
(Onlar da,) "Biz, çobanlar çekip gitmeyince (hayvânlarımızı) sulamayız [hayvânlarımızı, onlardan artakalan su ile

suluyoruz] ve bizim babamız büyük bir pir(-i fânî)dir [çok yaşlıdır, (o nedenle de hayvânları sulama işi bize düşüyor)]" dediler.

24. Bunun üzerine (Mûsâ, o) ikisi(nin yeri)ne (kuyudan su çekip onların hayvânlarını) sulayıverdi, sonra gölgeye çekildi de, "Yâ Rabbîl" dedi, "Ben cidden bana indirdiğin hayrdan dolayı bir fakîrim [lütf u ihsân edeceğin her hayra muhtâcım]".

25. Derken o ikinin [iki kızın] birisi, bir edeb ve hayâ üzere yürüyerek o'na geldi (ve), "Babam seni da'vet ediyor; bize su çekiverdiğin ecrini [kuyudan su çekmenin ücretini] sana ödemek için" dedi.
Bunun üzerine (Mûsâ) varıp ona (başından geçen) kıssayı anlatınca, "Korkma!" dedi, "Kurtuldun o kavmden, o zâlimlerden".

26. O ikinin [iki kızın] biri, "Babacığım!" dedi, "O'nu ecîr [ücretli olarak] tut; çünkü tuttuğun [tutacağın] ecîr/[ücretli]lerin en hayrlısı o kavî [güçlü], emîn adam!"

27. (Kızların babası, Mûsâ'ya şöyle) dedi: "Haberin olsun, ben şu iki kızımın birini sana nikâh etmek istiyorum; (karşılığında) sen bana sekiz sene ecîrlik [hizmet] etmek üzere, ki eğer on'u [on yılı] doldurursan, o da kendinden [senden] bir ikrâm]. Maamâfih [bununla birlikte] seni zorlamak istemiyorum; inşâallâh beni sâlihîn/[dürüst ve erdemli kimseler]den bulacaksın".

28. (Mûsâ) dedi (ki): "O –benimle senin aramızda (anlaştığımız)– iki müddetin her hangisini ödersem, demek aleyhime husûmet [düşmânlık] yok ve Allâh mukâvelemiz üzerine vekîl".

29. Vaktâ [ne zamân] ki, Mûsâ artık eceli ödedi [anlaşma sü-

resini tamâmladı] ve ehliy/[âilesiyl]le yola çıktı. Tûr cânibinden [Sînâ dağı tarafından] bir ateş hissetti, ehline, "Durun!" dedi, "Ben bir ateş hissettim, ümîd ederim ki size ondan bir haber getiririm veyâ o ateşten bir eksi [kor] (alırım), belki bir ocak yakar ısınırsınız".

30. Derken ona varınca, vâdinin sağ kıyısından o mübârek buk'a'da [yerde] ağaçtan (kendisine) nidâ olundu, şöyle ki: "Yâ Mûsâ! Haberin olsun Benim, Ben Allâh; rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi]".

31-32. Ve (ardından) şöyle (dedi): "Bırak asânı!"
(Mûsâ da asâsını bıraktı,) derken onu, sanki [bir cânn]/ bir çevik yılan gibi ihtizâz [hareket] ediyor görünce, öyle bir dönüp kaçtı ki, arkasına bile bakmadı.
(Bunun üzerine kendisine şöyle dedik:) "Yâ Mûsâ! Yüzünü dön ve korkma, çünkü sen âminîn/[güvende olan kimseler]densin.
"(Şimdi) elini koynuna sok, çıksın bembeyaz; bir âfetsiz ve heybetten cenâhını kendine kavuştur [emre âmâde ol veyâ kendini toparla, cesâretli ol]!
"İşte bu ikisi, sana iki burhân [delîl] Rabbinden, Fir'avn'a ve (ileri gelen) cem'iyyetine; çünkü onlar fâsık [itâ'atten çıkmış isyânkâr] bir kavm oldular".

33-34. (Mûsâ) dedi (ki): "Yâ Rabbî! Ben onlardan bir adam öldürdüm, korkarım beni hemen öldürürler. Birâderim Hârûn ise lisânca benden fesâhatlidir, beni tasdîk eder bir muâvin [yardımcı] olmak üzere maiyyetimde o'na da risâlet ver! Doğrusu ben, beni tekzîb eder/[yalanlar]ler diye korkarım".

35. (Allâh) buyurdu ki: "Birâderinle [kardeşinle] pazuna kuv-

vet vereceğiz ve sizin için bir saltanat kuracağız da size erişemeyecekler. Âyetlerimiz hakkı için, siz ve size tâbi olanlar gâlib geleceksiniz".

36. Vaktâ [ne zamân] ki Mûsâ bunun üzerine açık açık âyet/[işâret-mu'cize]lerimizle onlara vardı, "Bu" dediler, "sırf uydurma bir sihr; biz bunu, evvelki atalarımızda dahî işitmedik".

37. Mûsâ da, "Rabbim daha iyi bilir" dedi, "tarafından hidâyetle gelen kim ve yurdun âkıbeti [cennet] kimin olur?! Doğrusu bu (ki), zâlimler felâh bulmaz [umduğuna nâil olmaz]".

38. Fir'avn ise (ileri gelen adamlarına) dedi ki: "Ey millet(in ileri gelenleri)! Ben sizin için benden başka bir tanrı bilmiyorum. Haydi benim için çamura ocağı yak da (tuğla pişir) yâ Hâmân, (ve) bana (yüksek) bir kule yap; belki (çıkar) Mûsâ'nın tanrısına muttali olurum. Maamâfih [bununla berâber], ben o'nu her hâlde [mutlaka] yalancılardan sanıyorum".

39. Hem de o ve askerleri yeryüzünde hakksızlıkla kibirlenmek istediler ve zannettiler ki onlar, Bize iâde olunmayacaklar.

40. Biz de, kendisini ve ordularını tuttuk da, deryâya [*yemm'e:* Nil nehri'ne] fırlatıverdik, şimdi bak o zâlimlerin âkıbeti nasıl oldu!

41-42. Biz onları öyle başkumandan/[önder-imâm]lar yaptık ki, ateşe da'vet ederler ve Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü yardım olunmazlar.

Hem kendilerine bu dünyâda arkalarından bir la'net yağdırmaktayız, hem de Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü bunlar pek menfur/[iğrenç adam]lardandırlar.

43. Celâlim hakkı için, Biz Mûsâ'ya o Kitâbı, kurûn-ı û'lâ'yı [önceki isyânkâr kavmleri] ihlâk [helâk] ettiğimizden sonra nâsın [insânların] vicdânlarını tenvîr edecek [aydınlatacak] basîretler [anlama ve kavrama belgeleri] ve bir hidâyet [rehberlik] ve rahmet olmak üzere verdik, gerek ki tezekkür ede(r)ler [hatırlarlar-öğüt alırlar].

44-45. Sen ise (ey Muhammed), Mûsâ'ya o emri kazâ ettiğimiz [vahy ve Tevrât'la hüküm verip nübüvvet işini sağlamlaştırdığımız] sıra(da) cânib-i garbîde [dağın batı tarafında] değildin, o şâhidlerden de değildin, velâkin Biz birçok karn/[toplum]lar inşâ eyledik de onların üzerlerine ömür uzadı; (nice devirler gelip geçti).
(Yine) sen, Medyen ahâlîsi içinde ikâmet ederek âyetlerimizi onlardan okuyup öğrenmedin de, velâkin Biz olduk risâlet verip (seni) gönderen (ve bu haberleri bildiren).

46. Hem, Biz (Mûsâ'ya) o nidâyı yaptığımız vakit sen Tûr'un cânibinde [Sînâ dağı'nın yanında] de değildin, velâkin Rabbinden bir rahmet olarak gönderildin, ki senden evvel (yakın zamânda) kendilerine bir nezîr [uyarıcı] gelmemiş olan bir kavmi inzâr edesin [uyarasın], gerek ki tezekkür ede(r)ler [hatırlarlar-öğüt alırlar].

47. Ellerinin (yapıp) takdîm eylediği günâhlar yüzünden başlarına birer musîbet gelip de o vakit, "Yâ Rabbenâ! Bize bir resûl gönderseydin de âyetlerine uyup mü'minlerden olsaktı ya!" diyecek olmasalardı (seni göndermezdik, hiçbir bahâneleri kalmasın diye seni gönderdik).

48. Fakat şimdi onlara tarafımızdan hakk [Kur'ân] gelince, "Mûsâ'ya verilen gibisi verilse ya!" dediler.
Ya bundan evvel Mûsâ'ya verilene küfretmediler mi?! (Ni-

tekim,) "İki sihr tezâhür etti [mutâbık oldu/birbirini destekledi]" dediler ve (ardından da), "Biz hiç birisine inanmayız" dediler.

49. De ki: "O hâlde bu ikisinden [Tevrât ile Kur'ân'dan] daha doğru [hidâyetkâr] bir kitâb getirin Allâh tarafından da ben ona tâbi olayım, eğer (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız".

50. Yine sana icâbet etmek istemezlerse, artık bil ki onlar sırf kendi hevâları peşinde gidiyorlar. Hâlbuki Allâh'tan bir doğru delîl olmaksızın mücerred [sırf] kendi hevâsı peşinde giden kimselerden daha şaşkın kim olabilir?! Muhakkak ki Allâh (hevâ ve heveslerine tâbi olan) zâlimleri gürûhunu muvaffak etmez [hidâyete iletmez].

51. Celâlim hakkı için, onlar hakkında sözü uladık da uladık, ki iyi düşünsünler.

52-53. (Kendileri için sözü uladıklarımız değil de,) bundan evvel kendilerine Kitâb verdiklerimiz ona [Kur'ân'a] îmân ediyorlar. Hem, kendilerine tilâvet olunur-olunmaz, "Biz" dediler, "buna îmân ettik, bu şübhesiz hakk(tır ve) Rabbimizden(dir). Biz doğrusu evvelîn/[öte]den (beri) müslümân [Allâh'a teslîm olanlar] idik".

54-55. İşte bunlar ecir/[mükâfât]lerine, (biri önceki, diğeri de sonraki teslîmiyyetlerinden ötürü) iki kere nâil kılınacaklar; çünkü sabretmişlerdir, hem de kötülüğü iyilikle defeyler ve kendilerine verdiğimiz rızktan hayra sarfederler ve lağv [boş lâf] işittikleri zamân ondan yüzlerini çevirirler de, "Bize kendi amellerimiz(in karşılığı), size de kendi amelleriniz(in karşılığı), selâmun aleykum/Allâh'a ısmarladık, biz câhillik edenleri aramayız" derler.

56. Doğrusu sen sevdiğine hidâyet veremezsin, velâkin Allâh

kimi dilerse [lâyık görürse] (ona) hidâyet verir ve hidâyete erecekleri O daha iyi bilir.

57. Bir de (Mekkeli müşrikler), "Doğrusun ammâ biz o doğru yolu tutar, seninle berâber olursak, derhal yerimizden yurdumuzdan olur çarpılırız" dediler.
Ya Biz onlara dâru'l-emân [güvenli/emniyetli yurdu] bir haremi mekân kılmadık da mı?! Ona ledünnümüz/[yanımız]den rızk olarak her şeyin semerâtı [ürünleri] toplanacak, velâkin (onların) ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler (de, Allâh'ın azâbından korkmaları gerekirken başkalarından korkarlar).

58. Bununla berâber, Biz maîşetiy/[servetleriy]le şımarmış nice memleket(in halkını) helâk ettik, işte meskenleri [sâkin oldukları/yaşadıkları yerler]... bir daha arkalarından meskûn olmadı –meğer ki pek az– ve hep(sine) Biz vâris olduk.

59. Hem Rabbin, memleketleri, ana noktasında kendilerine âyetlerimizi okur bir resûl göndermedikce, (doğruyu-eğriyi bildirmedikce, onlar da haddi aşmadıkca) helâk edici değildir, hem de Biz o memleketleri, hep ahâlîsinin zulmleri hâlinde helâk etmişizdir.

60. Hem size herhangi birşey verilmişse, sırf dünyâ [süflî/yakın] hayâtın geçici metâı [faydası] ve zîneti/[süsü]dir, Allâh yanındakiyse hem daha hayrlı, hem (daha) bekâlı/[kalıcı]dır, artık akıl etmez misiniz?

61. Ya şimdi kendisine güzel bir va'd va'dettiğimiz ve binâenaleyh [dolayısıyla] ona erecek olan kimse, hiç o kendisine dünyâ [süflî/yakın] hayâtın geçici zevkini yaşattığımız, sonra Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü o ihzâr [yaka-paça huzûra sevk] edilenlerden olacak kimse gibi olur mu?!

62-63. Hele onlara haykırıp da, "Nerede o (ilâh olduklarını ve Benim ortağım bulunduklarını) zu'm [zann ve iddiâ] ettiğiniz şerîk/[ortak]lerim?" diyeceği gün, aleyhlerinde (azâb) söz(ü) hakk olmuş [gerçekleşmiş] olanlar şöyle demektedir: "Ey bizim yegâne Rabbimiz! Daha [bak] işte şunlar, o azdırdığımız kimseler. Biz onları, kendi azdığımız gibi azdırdık, Sana teberrî [ilticâ] ettik, onlar bizlere tapmıyor, (kendi keyiflerine tapıyor)lardı".

64. Bir de, "Haydin yalvarın bakalım şerîk/[ortak]lerinize!" denilmiştir. Binâenaleyh yalvarmışlardır, fakat kendilerine icâbet etmemişler ve azâbı görmüşlerdir. Vaktiyle hakkı görselerdi ya!

65-66. Ve hele onlara haykırıp da, "Gönderilen(lere, yâni) peygamberlere ne cevâb verdiniz?" diyeceği gün, artık o gün onlara bütün haberler [onlar haberlerden/delîllerden yana] kör olmuştur, o vakit onlar artık birbirlerine de (cevâbı sorup) soruş(tura)mazlar; (çünkü Allâh onların delîllerini çürütmüş, dillerinde de güç ve tâkat bırakmamış olacaktır).

67. Ammâ tevbe ve îmân edip salâh ile çalışan kimse(ye gelince), işte o felâh bulan/[kurtuluşa eren]lardan olmayı umabilir.

68. Rabbin dilediğini yaratır ve (yarattıklarından da dilediğini/lâyık olanı peygamber) ihtiyâr eyler [seçer], muhayyerlik [seçim] onların [müşriklerin] değil(dir; dolayısıyla onların Allâh'tan başka şerîkler, şefâ'atciler seçmeye ve ta'yîn etmeye de hakkları yoktur). Sübhân [münezzeh] o Allâh ve çok yüksek onların şirkinden.

69-70. Hem Rabbin bilir onların sîneleri ne saklıyor ve (dilleri) ne i'lân ediyorlar. Allâh o (ki, Kendisinden) başka tanrı

yok, (ilâh) ancak O. Önünde (ve) sonunda hamd O'nun, hüküm O'nun, nihâyet döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

71. De ki: "Söyleyin bakayım: Eğer Allâh üzerinizde geceyi Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar sermedî [dâim] kılarsa, size bir ziyâ [ışık/gündüz] getirecek Allâh'ın gayrı tanrı kim?! Hâlâ (hakkı) dinle(yip kabûl et)meyecek misiniz?"

72. De ki: "Haber verin bakayım, eğer Allâh üzerinizde gündüzü Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar sermedî [dâim] kılarsa, size içinde dinleneceğiniz bir gece getirecek Allâh'ın gayrı tanrı kim?! Hâlâ (hakîkati) gör(üp yola gel)meyecek misiniz?"

73. Rahmetinden (ötürü) O sizin için hem geceyi, hem gündüzü yaptı, ki hem (onların) içinde dinlenesiniz ve hem çalışıp fazlından (nasîbinizi) isteyesiniz de şükredesiniz.

74. Ve hele onlara haykırıp da, "Nerede o (ilâh olduklarını) zu'm [zann ve iddiâ] ettiğiniz şerîk/[ortak]lerim?" diyeceği gün...

75. (Evet o gün) hem her ümmetten birer şâhid çıkardık da, (günâha batmış mücrimlere/suçlulara,) "Haydin (Benim ortağım bulunduğu yolundaki iddiânıza dâir gösterin) burhânınızı [delîlinizi]!" dedikmi, o vakit hakk(ın) muhakkak[4] Allâh'ın olduğunu bilmişler ve o (ilâh diye) uydurdukları şeyler kendilerinden kaybolup gitmişlerdir.

76-77. Hakîkaten Kârûn, Mûsâ'nın kavminden [İsrâîloğulları'ndan] idi de, onlara karşı bağy [azgınlık] etmiş idi. Ona öy-

---

[4] Meâl'in aslında atlanan *enne*'ye karşılık, *muhakkak* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

le hazîneler vermiştik ki, anahtarları cidden güçlü-kuvvetli bir bölüğe ağır geliyordu.
O vakit kavmi ona şöyle demişti: "(Servetine) güven(ip böbürlen)me, çünkü Allâh güven(ip böbürlen)enleri sevmez ve Allâh'ın sana bu vergisi içinde sen Âhiret evini [cenneti] ara –ve dünyâdan nasîbini (de) unutma– da, Allâh'ın sana ihsân ettiği gibi [ihsân etmesine mukâbil] (sen de) ihsân et ve yeryüzünde fesâd arama [ma'siyetler işleme], çünkü Allâh (günâh ve ma'siyet işleyen) müfsid/[fesâdcı kimselleri sevmez".

78. (Buna karşılık Kârûn,) "Ben ona, (Allâh'ın ihsânı sebebiyle değil,) sırf bendeki bir ilm sâyesinde nâil oldum" dedi.
Allâh'ın ondan [kendisinden] evvel o kurûn [kavmler] içinden, kuvvetce ondan daha şiddetli ve cem'iyyetce daha kesretli [çok/kalabalık] nice kimseleri helâk etmiş olduğunu bilmiyor muydu?!
–(Günâha batmış o) mücrim/[suçlu]ler, ("Ne günâhlar işlediniz?" diye) günâhlarından suâl de olunmaz; (çünkü alâmetlerinden tanınır ve yaka-paça tutulurlar).–

79. Derken (bir gün Kârûn bütün) zîneti içinde [süsü ve ihtişâmıyla] kavmine karşı hurûc etti [kavminin karşısına çıktı].
(Sâdece) dünyâ [süflî/yakın] hayâtı(n metâını/faydasını) arzû edenler, "Ah!.." dediler, "Ne olurdu şu Kârûn'a verilen gibi bizim de olsa, o cidden büyük bir bahtiyâr".

80. Kendilerine ilm verilmiş olanlar ise, "Yazıklar olsun size!" dediler, "Allâh'ın sevâbı, îmân edip salâh ile çalışan kimseler için (Kârûn'a verilenden de, dünyâdaki şeylerden de) daha hayrlıdır, ona [Allâh'ın sevâbına] ise ancak (Allâh'a

itâ'at etme ve isyânı terketme üzerinde) sabredenler kavuşturulur".

81. Derken Biz onu, hem de sarayı ile (birlikte) yer(in dibin)e geçiriverdik, o vakit Allâh'a karşı yardımına gelecek taraftarları da olmadı, kendini kurtaracaklardan da değildi.

82. Dün onun mevkîini temenni edenler de bu sabâh şöyle diyorlardı: "Vay be, demek ki Allâh rızkı kullarından dilediğine (genişce) seriyor ve (dilediğine) kısıyor, eğer Allâh bize lutfetmeseydi, bizi de (yere) batırmıştı. Ayy!.. Demek ki hakîkat bu: Kâfirler felâh bulmayacak [umduğuna nâil olmayacak/kurtuluşa ermeyecek]".

83. O Âhiret evi [son yurd] (var ya), Biz onu öyle kimselere veririz ki, yeryüzünde ne bir kibir, ne de bir fesâd [ma'siyet] istemezler ve o âkıbet, (Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek isyândan) korunan (kimselerindir)/muttakîlerindir.

84. Her kim hasene [iyilik] ile gelirse o vakit ona ondan daha hayrlısı var, her kim de seyyie [kötülük] ile gelirse –seyyiât [kötülükler] yapanlar– hep [sâdece] yaptıklarıyla cezâlanır/[karşılık görür]lar.

85. Her hâlde [elbette] sana o Kur'ân'ı farz [nasîb] kılan (Allâh), seni muhakkak bir meâda kadar [ölmeden önce] (Mekke'ye) geri getirecektir.
De ki: "Rabbim daha iyi bilir hidâyetle gelen kim, açık bir dalâl(et/şaşkınlık) içinde olan kim!?"

86-88. Sen, sana Kitâb(ın) indirileceğini ümîd eder değildin, fakat Rabbinden bir rahmet [lütuf-ni'met] (olarak indirildi. İşte Mekke'ye geri dönmen de, öyle ümîd edilmezken sırf Rabbinden bir lütuf-ni'met olarak gerçekleşecek).

O hâlde, sakın kâfirlere zahîr [destek] olma ve sakın sana indirildikten sonra Allâh'ın âyâtından [âyetlerinden] seni çevirmesinler, hemen Rabbine da'vet et!
Ve sakın müşriklerden olma, Allâh'ın yanında diğer bir tanrıya daha çağırma; (çünkü O'ndan) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O! O'nun vechin/[yüzün-rızâsın]den başka herşey helâktedir, hüküm O'nun ve nihâyet döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

29. 'ANKEBÛT SÛRESİ

MEKKÎ, 69 ÂYET

§

Adını, 41. âyetinde geçen *'ankebût* [örümcek] temsîlinden alan sûrenin ana tema'sı; ittikâ'nın [Allâh'ın emir ve yasaklarına ri'âyet ederek kötülükten, günâh ve isyândan, dolayısıyla ğazab ve azâbdan korunmanın] gereklerinden olan sabr ve sadâkatle Allâh yolunda mücâhedenin [cehd ü gayret göstermenin] lüzûm ve ehemmiyyetinin bildirilmesi; bâtıl inanç ve değerlerin, hakîkat karşısında eninde-sonunda yok olmaya mahkûm olduğunun vurgulanmasıdır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. *Elif-Lâm-Mîm.*
Sandı mı o insânlar; *Âmennâ* [biz îmân ettik] demeleriyle bırakılacaklar da, imtihân edilmeyecekler?!

3. Şânım hakkı için, Biz onlardan evvelkileri n(ic)e fitne/[belâ ve musîbet]lerle imtihân ettik (de, samîmî olan ve olmayanlarını ortaya çıkardık). Yine Allâh elbette (sizi de sınayıp) sadâkat edenleri bil(ip gözler önüne ser)ecek ve elbette yalancıları bil(ip gözler önüne ser)ecek.

4. Yoksa sandı mı o kötülükleri yapanlar; Bizden savuş(up kurtul)acaklar?! Ne fenâ hükmediyorlar!

5. Her kim Allâh'a ermek [kavuşmayı] arzû ederse [ümîd ediyorsa], elbette Allâh'ın ta'yîn ettiği ecel [ölüm veyâ Kıyâmet] muhakkak gelecektir ve O, (söylediklerinizin tü-

münü) işitir, (yaptıklarınızın tümünü) bilir; (öyleyse hazırlıklı olun!)

6. Mücâhede [cehd ü gayret] eden, sırf kendi hesâbına [lehine] *mücâhede [cehd ü gayret] eder*, çünkü Allâh ğanî [ihtiyâctan münezzeh]; âlemîn/[herkes ve her şey]den müstağnîdir.

7. Bununla berâber, îmân edip de sâlih sâlih ameller yapanların her hâlde [şübhesiz] taraflarından kötülüklerini kefâretleriz [örteriz] ve elbette kendilerine yaptıkları amellerin daha güzelini [en güzeliyle/güzeline göre karşılık] veririz.

8. Hem insâna vâlideyni [ana-babası] hakkında güzellik [iyigüzel davranmayı] tavsiye ettik. Maamâfih [bununla birlikte], sana, hakkında sence hiçbir ilm bulunmayan bir şeyi *Bana şirk koşasın diye uğraşırlarsa, o vakit onları* dinleme! Dönümünüz Banadır, Ben o vakit size yaptıklarınızı haber veririm.

9. Îmân edip sâlih sâlih ameller yapanlar ise, elbette onları sâlihîn [sâlihler] zümresi içine katacağız.

10. İnsânlar içinde kimi(leri) de vardır (ki), "Allâh'a îmân ettik" der, sonra da Allâh uğrunda (kendilerine) bir eziyyet edildimi, insânların mihneti/[eziyyeti]ni Allâh'ın azâbı gibi tutar(lar, fakat) –celâlim hakkı için– Rabbinden bir nusret [yardım/zafer] gelirse, "Cidden biz sizinle berâberdik" diyeceklerinde şübhe yoktur.
(Peki) ya Allâh bütün âlemînin *[insânların] sînelerindeki*ne a'lem [vâkıf] değil mi?!

11. Ve elbette Allâh îmân etmiş olanları her hâlde [muhakkak] bil(ip ortaya çıkar)ecek ve elbet münâfıkları da behemehal [mutlaka] bil(ip ortaya çıkar)ecek.

12. Bir de küfredenler, o îmân etmiş olanlara, "Bizim yolumuza uyun, (sizin) günâhlarınızı da (biz) yüklenelim" dediler.
Hâlbuki onlar onların günâhlarından hiçbir şey yüklenecek değiller ve elbette onlar kat'iyyen yalancılar.

13. Maamâfih [bununla birlikte], kendi (günâhlarının) ağırlıklarını ve o ağırlıklarla berâber (yoldan çıkarıp saptırdıkları ve îmân etmelerine engel oldukları kimselerin günâhları gibi) daha birçok ağırlıkları (da) yüklenecekler –bu şübhesiz– ve her hâlde [muhakkak] Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü[1] o ettikleri iftirâlardan suâl olun(up mes'ûl tutul)acaklar, bu da şübhesiz.

14. Ve celâlim hakkı için, Nûh'u kavmine gönderdik de, içlerinde 50 yılı müstesnâ [hâriç] 1.000 sene durdu. (Fakat kavmi, inâd ve inkârlarında direttiler,) derken onları (–zâlimler olarak–) tûfân [her yanı kaplayan su] yakalayıverdi (de suda boğuldular; zîrâ onlar küfr ü şirk ile) hep zulmediyorlardı.

15. Binnetîce [netîcede] o'nu ve gemi arkadaşlarını necâta [selâmete] çıkar(ıp kurtar)dık ve (onu)/o gemiyi [gemi cinsini veyâ o hâdiseyi] âlemlere bir âyet [tüm insânlara bir alâmet ve ibret vesîkası] kıldık.

16-18. İbrâhîm'i de (kavmine gönderdik). Kavmine (şöyle) dediği vakit(i düşün): "Hep Allâh'a ibâdet edin ve O'na (itâ-'atsizlik ve isyândan) korunun, bu sizin için daha hayrlıdır eğer bilirseniz.
"Siz Allâh'ı bırakıp da sâde(ce) birtakım evsân'a [putlara] tapıyorsunuz ve yalan uyduruyorsunuz.

---

1 Meâl'de atlanan *yevme'l-qıyâmeti* ibâresine karşılık, *Kıyâmet Günü* ifâdesini metne koyduk. (E.Ö)

"Haberiniz olsun ki, o sizin Allâh'tan beride ma'bûd diye taptıklarınız, sizin için bir rızka mâlik olamazlar, onun için rızkı Allâh yanında arayın ve O'na (ibâdet ve) kulluk edip O'na şükreyleyin; hep döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

"Ve eğer (beni) tekzîb eder/[yalanlar]seniz, sizden evvel birtakım ümmetler de (resûllerini) tekzîb etmiş/[yalanlamış]lerdi. Resûl'ün vazîfesi ise, açık bir teblîğden ibâret-tir..."

19-23. –(Mekke müşrikleri) ya görmediler mi de, Allâh halkı [yaratmayı/yaratılışı] ibtidâ [ilkin] nasıl yapıyor (yâni, Allâh'ın insânı ilk olarak bir nutfe/[bir damla su]den, sonra yapışıp tutunan-asılan bir pıhtıdan, sonra bir çiğnem etten nasıl yaratmaya başladığını, sonra onları kemiklere dönüştürdüğünü, arkasından o kemiklere et giydirdiğini bilmiyorlar mı)!? Sonra onu [yaratmayı] iâde de eder. Şübhesiz bu [onların Âhiret'te tekrâr yaratılmaları] Allâh'a göre (çok daha) kolaydır.–

–(Ey Muhammed) de ki: "Arzda [yeryüzünde] bir gezinin de (ibret nazarıyla) bakın, halkı [yaratmayı] ibtidâ [ilkin] nasıl yapmış, sonra da Allâh neş'et-i uhrâ [öteki hayâtı] inşâ edecek".–

–Şübhesiz Allâh her şeye kadîr [dâimâ güç yetiren], dilediğine [hakk edene] azâb eder, dilediğine [lâyık olana] de rahmet [lütf u ihsân] (eder) ve hep O'na çevril(ip götürül)eceksiniz.

Siz de (Allâh'ı) âciz bırakacak [O'nun elinden kaçıp kurtulacak] değilsiniz; size de ne yerde, ne gökte Allâh'tan başka ne bir velî [dost-hâmî], ne de bir nasîr [yardımcı] yoktur.–

–Allâh'ın âyâtına [âyetlerine] ve (O'nun) likâsı/[huzûruna

çıkacaklarl]na inanmayanlar ise, hep onlar O'nun rahmetinden[2] ümîdi kesmiş olanlardır ve onlar için elîm [çok acı] bir azâb vardır.–

24. ...Onun için o'na [İbrâhîm'e] kavminin cevâbı sâde(ce) şu oldu: "Öldürün o'nu veyâ yakın!" dediler.
Allâh da o'nu o ateşten kurtardı, elbette bunda îmân edecek bir kavm için şübhesiz âyet/[işâret]ler var.

25. Ve (İbrâhîm) dedi ki: "Siz sâde(ce) dünyâ [süflî/yakın] hayâtta (kendi zannınızca) aranızda (toplanıp) sevişmek için Allâh'ı bırakıp [Allâh'ın berisinden] birtakım evsân'a [putlara] tutulmuşsunuz; ammâ, sonra Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü ba'zınız ba'zınıza [liderler, kendilerine tâbi olanlara] küfredecek ve ba'zınız ba'zınızı [tâbi olanlar liderlerini] la'netleyecek. (Bu gidişle) varacağınız yer ateştir, sizin için (ateşten koruyup kurtaracak) yardımcılardan eser de yoktur".

26. Bunun üzerine o'na [İbrâhîm'e] bir Lût îmân etti. Hem (İbrâhîm), "Ben" dedi, "Rabbime bir muhâcirim [hicret edeceğim]. Hakîkat bu (ki), azîz [mağlûb olmaz gâlib] O, hakîm [her işi hikmet olan] O".

27. Ve Biz o'na, (oğlu) İshâk ile (torunu) Ya'kûb'u da ihsân ettik ve nübüvveti, Kitâb'ı zürriyetinde kıldık ve kendisine hem dünyâda ecrini [mükâfâtını] verdik, hem de Âhiret'te o şübhesiz sâlihîn/[sâlihler]den.

28-29. Lût peygamberi[3] de (gönderdik). Hani kavmine (şöyle) dediği vakit(i düşün): "Siz cidden o şenî [iğrenç] fiili yapıyorsunuz ha! Sizden evvel, âlemîn/[toplumlar]den hiç

---

2 Meâl'de, *O'nun rahmetinden* diye çevirilen *min-rahmetî* lafzı, *Benim rahmetimden* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

3 Âyette, *peygamberi* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

biri bu haltı etmedi. Cidden siz hâlâ (kadınları bırakıp) erkeklere gidecek ve yolu kesecek ve meclisinizde edebsizlik yapıp duracak mısınız?"
Buna, kavminin cevâbı, ancak şöyle demeleri oldu: "Haydi getir bize Allâh'ın azâbını, (eğer iddiânda) sâdık/[doğru]lardan isen".

30. (Bunun üzerine Lût,) "Yâ Rabb!" dedi, "(Ma'siyetler/günâh ve isyânlar ile) ortalığı fesâda veren bu kavme karşı (–onları azâba uğratmak sûretiyle–) bana nusret ver [yardım et]!.."

31. –Ve vaktâ [ne zamân] ki, (semâvî) elçilerimiz İbrâhîm'e (bir oğul) müjde(si)yle vardılar. (Müjdeyi verdikten sonra da,) "Haberin olsun" dediler, "biz bu karyenin [memleketin] ahâlîsini ihlâk [helâk] edecekleriz; çünkü onun ahâlîsi hep zâlim oldular".–

32. –(İbrâhîm, şaşkınlık ve telâşla, "Fakat) onda [orada] Lût var a!" dedi.–
–(Melekler,) "Biz" dediler, "onda [orada] kim var idiğini pekâlâ biliriz; her hâlde [elbette] o'nu ve ehlini kurtaracağız, ancak karısı (inkârı sebebiyle azâba mahkûm olan) ötekilerden oldu".–

33-34. ...Ve vaktâ [ne zamân] ki, (semâvî) elçilerimiz Lût'a çıkavardılar, onlar yüzünden fenâlaştı ve hakklarında eli-kolu daraldı. Onlar da, "Korkma" dediler, "ve keder etme; çünkü biz seni ve ehlini kurtaracağız, ancak karın ötekilerden oldu. Haberin olsun, bu karye [memleket] ahâlîsinin yapageldikleri fıskları [itâ'atsizlik ve isyânkârlıkları] yüzünden üzerlerine semâ/[gök]dan bir fecî azâb indireceğiz".

35. Ve celâlim hakkı için [andolsun ki], ondan bir âyet {bir

nişâne) bırakmışızdır, ki taakkul [akl] edecek bir kavm için beyyine [apaçık bir delîl] olsun.

36. Medyen'e de kardeş/[kavmdaş]leri Şu'ayb'ı (gönderdik), vardı (da onlara) dedi ki: "Ey kavmim! Allâh'a ibâdet edin de Son Gün'e [Âhiret Günü'ne] ümîd besleyin [Âhiret'in sevâbını umacak amel işleyin], müfsidlikle [günâh ve ma'-siyetlerle] yeryüzünü berbâd etmeyin!"

37. Buna karşı o'nu tekzîb etti/[yalanladı]ler; derken onları o recfe [şiddetli sarsıntı] tutuverdi de, yurdlarında dizleri-üstü çökekaldılar.

38. Âd (toplumun)a da, Semûd (toplumun)a da (gönderdiğimiz peygamberleri yalanlayıp isyâna daldıkları için– azâb ettik), ki size bunlar mesken/[yaşadıkları yer]lerin (kalıntılarından, harâbelerin)den belli olmaktadır.
Şeytân onlara amellerini tezyîn etmişti [süslemişti/güzel göstermişti] de kendilerini (doğru) yoldan çevirmişti, hâlbuki gözleri açık [hakîkati kavrama yeteneğine sâhib] adamlar idiler (veyâ onlar kendilerinin hidâyet üzere olduklarını zannediyorlardı).

39. Kârûn'a ve Fir'avn'a ve Hâmân'a da (–gönderdiğimiz elçileri yalanladıkları ve isyâna daldıkları için– azâb ettik); celâlim hakkı için, onlara Mûsâ beyyine/[açık delîl]lerle geldi de, onlar o yerde [Mısr topraklarında] kibirlenip kafa tuttular. Hâlbuki (azâbımızın) önüne geçecek değillerdi.

40. Hâsılı, her birini (zenbiyle, yâni hesâbı sorulacak) günâhıyla yakaladık; kiminin başına bir taş yağdıran (kasırga) gönderdik, kimini sayha [sarsıntıyla gelen gümbürtü] alıverdi, kimini yer(in dibin)e geçirdik, kimini de ğarkettik [suda boğduk].

Allâh onlara zulmetmiyordu, velâkin onlar[4] (günâhlara dalmakla) kendi nefs/[kendi]lerine zulmediyorlardı.

41. Allâh'tan başka velî/[dost-hâmî]llere tutunanların meseli [tuhaf durumu], örümcek meseli gibidir; bir ev edinmiştir. Fakat evlerin en çürüğü de şübhesiz örümcek evidir, eğer bilselerdi (Allâh'tan başka hâmîler ve yardımcılar edinmezlerdi).

42. Her hâlde [elbette] Allâh biliyor ki onlar O'nun berisinden nelere, ne gibi şeylere yalvarıyorlar. Hâlbuki azîz [yenilmez güç sâhibi] O'dur, hakîm [hikmetli] O.

43. Hem bu mesel/[temsîl]ler yokmu, Biz onları insânlar için darb [îrâd] ediyoruz. Maamâfih [bununla birlikte], onlara âlimlerden [Allâh'tan başka ilâh olmadığını ve ibâdete sâdece O'nun lâyık olduğunu bilenlerden] maada/[başka]sının aklı ermez.

44. Allâh o semâvât u arzı [o yüksekleri ve aşağıyı] (boş yere değil), hakk ile [bir gâye için] halketmiş/[yaratmış]tır, elbette bunda mü'minler için bir âyet [alâmet] var.

45. Sana vahyolunan Kitâb'ı güzel güzel[5] oku [tilâvet et: ta'kîb et/onunla amel et]; (düşün) ve namazı kıl, (doğrusu) sahîh[6] namaz edebsizlik/[*fahşâ*]ten ve uygunsuzluk/[*münker*]tan nehyeder ve her hâlde [şübhesiz] Allâh'ın zikri [namaz kılmak] en büyük iştir ve Allâh her ne işlerseniz bilir.

46. Ehl-i Kitâb(I)a en güzel olan sûretten başkasıyla mücâde-

---

4 Meâl'in aslında gösterilmeyen *hum* zamîrine karşılık, *onlar* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

5 *Güzel güzel* kelimelerinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

6 *Sahîh* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

le de etmeyin –ancak içlerinden[7] zulmedenler başka– ve deyin ki: "Biz hem bize indirilene îmân ettik, hem size indirilene ve bizim ilâhımızla sizin ilâhınız bir (ve aynıdır), şu kadar ki, biz yalnız O'na müslimiz [teslîm olmuş kimseleriz].

47. İşte sana böyle (bir rûh içinde) Kitâb(ı) indirdik, onun için kendilerine Kitâb(ı) verdiklerimiz ona îmân ederler, şunlar/[Arablar]dan da ona îmân eden var ve Bizim âyetlerimizi ancak kâfirler inkâr eder.

48. Sen bundan evvel (ilâhî bir) kitâb okur değildin, hâlâ da elinle yazı yazmazsın, öyle olsaydı mubtil/[bâtıl peşinde giden veyâ ibtâle bahâne arayan kimseler şübhelenebilirlerdi.

49-50. Fakat o [Kur'ân] kendilerine ilm verilmiş kimselerin sînelerinde parıldayan parlak âyetlerdir ve Bizim âyetlerimizi ancak zâlimler inkâr eder. Nitekim, "Ona Rabbinden âyet/[mu'cize]ler indirilse ya!" dediler.
De ki: "O âyet/[mu'cize]ler hep Allâh'ın indinde/[yanında]dır, ben ancak açık bir nezîrim [uyarıcıyım]".

51. Yetişmedi mi daha onlara ki; sana Kitâb(ı) indirdik, karşılarında okunup duruyor?! Şübhesiz ki onda, îmân edecek bir kavm için muhakkak bir rahmet [ni'met-lütuf] ve ilâhî[8] bir ihtâr var.

52. (Hakîkati inkâr edenlere) de ki: "Benimle sizin aranızda şâhid (olarak) Allâh yeter; (zîrâ) O, göklerde ve yerde ne varsa bilir. Bâtıla [putlara] îmân edip de (–ortaklar koş-

---

7 Meâl'in aslında atlanan *minhum* lafzına karşılık, *içlerinden* (*onlardan* da denilebilir) kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

8 *İlâhî* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

mak sûretiyle–) Allâh(ın birliğin)a küfredenler (ise), işte onlardır hep hüsrâna düşenler [ziyân edenler/kaybedenler]".

53. Bir de senden acele azâb istiyorlar, eğer müsemmâ bir ecel [ta'yîn edilmiş bir süre] olmasa idi, o azâb onlara muhakkak gelmişti ve elbette o kendilerine gelecek, (hem de) şu'ûrları olmayarak ânsızın gelecek.

54. (Meydân okuyarak) senden acele (o) azâb(ı) istiyorlar, hâlbuki cehennem kâfirleri kuşatıp duruyor [kuşatacaktır].

55. (Ta'yîn edilen) o gün ki, azâb onları hem üstlerinden, hem ayakları altından (yâni, her taraftan) saracak da, (Allâh onlara,) "Tadın bakalım neler yapıyordunuz [yaptıklarınızın cezâsını çekin]" buyuracak.

56. Ey Benim îmân eden kullarım! Haberiniz olsun Benim arzım [yeryüzüm] geniştir; o hâlde (hicret edin de yalnız) Bana ibâdet edin, o hâlde Bana!

57-59. (Hicretin tehlikesinden ve ölümden korkuyorsanız, bilin ki,) her nefs [şahıs] ölümü tadacak, sonra döndürülüp (yaptıklarınızın karşılığını görmek üzere) Bize getirileceksiniz ve îmân edip sâlih sâlih ameller yapmış olanlar (var ya), elbette onları cennetin, altlarından ırmaklar akan şehnişin/[köşk]lerine yerleştireceğiz, o hâlde ki; orada ebedî kalacaklar. Ne güzeldir ecri [mükâfâtı] o iş görenlerin, ki sabretmişlerdir ve yalnız Rabb'lerine (güvenip) dayanırlar.

60. Öyle ya, nice hayvânlar var rızkını (yanında) taşıyamaz, Allâh onlara da rızk veriyor, size de, (zîrâ) O öyle semî [işiten], öyle alîm [bilen].

61. Celâlim hakkı için [andolsun ki], sorsan onlara, "Kim o gökleri ve yeri yaratıp şems u kameri [güneş ve ay'ı] teshîr etmiş [istifâdenize sunmuş]?" (diye), elbette şübhesiz "Allâh!" derler.
O hâlde nasıl (Allâh'ın birliği gerçeğinden) çevrili(p şirk koşu)yorlar?!

62. Allâh, kullarından dilediğine rızkı (genişçe) serer de, kısar da ona. Şübhesiz Allâh her şeye alîm [vâkıf].

63. Celâlim hakkı için, yine sorsan onlara, "Kim o semâ/[gök-bulut]dan peyderpey bir su indirip de, arza [yeryüzüne] ölümünden sonra onunla hayât vermekte?" (diye), elbette şübhesiz, 'Allâh!' diyecekler.
(Öyleyse,) *el-Hamdu lillâh* [Allâh'a hamdolsun/her türlü hamde lâyık olan sâdece Allâh'tır] de!
Fakat onların ekserisi [çoğu/çokları] aklı ermezlerdir.

64. Bu dünyâ [süflî/yakın] hayât, bir eğlence ve oyundan ibâret ve hakîkaten son yurd [*dâr-ı âhiret*], işte hâlis hayât o, ammâ bilselerdi.

65-66. Baksana, gemiye bindiklerinde dînî Allâh'a[9] hâlis kılarak O'na[9] muhlisâne [içtenlikle] du'â ederler de, derken kendilerini karaya çıkardımı derhal şirke koyulurlar, ki kendilerine verdiğimiz ni'mete nankörlük etsinler ve hayâttan zevk alsınlar diye. Fakat ilerde, (yaptıklarının başlarına ne getireceğini görüp) bilirler.

67. Ya (o Mekkeli müşrikler) görmediler de mi Biz (Mekke'yi) bir harem [kimseye saldırılmayan dokunulmaz bir yer] yapmışız, emniyet içinde, hâlbuki etrâflarında nâs [insân-

---

9 Meâl'in aslında, *Allâh* lafzı ile *hu* [*O'na*] zamîrinin yerleri değiştirilmiştir. (E.Ö)

lar] çarpılıp kapılıyor; artık bâtıla [Allâh'ın ortağı olduğuna] inanıyorlar da, Allâh'ın ni'metine küfrân [nankörlük] mı ediyorlar?

68. (Şirk koşarak) Allâh'a karşı bir yalanı (uydurup) iftirâ eden yâhûd hakk [Kur'ân-tevhîd] kendine gelince ona[10] 'yalan' diyen kimseden daha zâlim kim olabilir?! Cehennemde değil midir ancak kâfirlerin yeri?!

69. Bizim uğrumuzda mücâhede [cehd ü gayret] eden (o kimse)lere gelince, elbette Biz onlara (Bize ulaştıran) yollarımızı gösteririz (de muvaffak ederiz) ve şübhesiz ki Allâh her hâlde [elbette] muhsin/[güzel hareket eden]lerle berâberdir.

---

10 Meâl'de gösterilmeyen *bu* zamîrine karşılık, *ona* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

30. RÛM SÛRESİ

MEKKÎ, 60 ÂYET

§

Adını, ilk âyetlerindeki Rûmlara/Bizanslılara ilişkin ğaybî ihbârdan alan sûrede, bunun ardından asıl konuya geçilir: Allâh'ın yarattığı mevcûdât/mahlûkât karşısında hayrânlık; sürekli olarak ölüden diri çıkarması ve böylece Kıyâmet'te ölüleri diriltme kudret ve va'dinin vurgulanması.

Ancak ne var ki, insânların çoğu, –sâdece şu fânî hayâtın zâhirini bildiklerinden, ebedî ve nihâî olandan habersiz olduklarından– bunu anlamamakta ayak diremekte; bu yüzden de –yaptıklarının netîcesi olarak– kara ve denizlerde [konulup göçülen çöllerde ve yerleşim bölgelerinde] fesâd meydân almaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Mîm.*

2-5. Rûm(lar/Bizanslılar) mağlûb oldu arzın [yerin/Sûriye'nin] yakınında, maamâfih [bununla birlikte] onlar bu mağlûbiyyetlerinin arkasından, birkaç [üç ilâ dokuz] sene içinde muhakkak galebe ed(ip İranlıları yen)ecekler. Önünde de sonunda da emir [irâde, hüküm ve kumanda] Allâh'ın.

Ve, (Rûmların/Bizanslıların İranlılara gâlib geleceği) o gün, mü'minler Allâh'ın nusretiyle [yardımıyla] ferahlanacaklar; O kimi dilerse muzaffer kılar ve azîz [kudretli] O'dur, rahîm [lütfeden] O.

6-7. Allâh'ın va'di bu, Allâh (ise) va'din(d)e(n) hulfetmez [dönmez], velâkin nâsın [*insânların:* kâfirlerin-müşriklerin] ekserisi [çoğu/çokları] (bunların Allâh'ın va'di olduğunu ve O'nun va'dinin muhakkak gerçekleşeceğini) bilmezler. Onlar[1] bir zâhir [gördüklerini ve zevklendiklerini] bilirler dünyâ [süflî/yakın] hayâttan, Âhiret'ten (veyâ işin sonundan) ise hep ğâfildirler.

8. Nefslerinde [kendi benliklerindeki yaratılış inceliklerini] bir düşünmediler de mi; (düşünüp de şöyle diyemediler mi/demeleri gerekmez mi:) "Allâh o gökleri ve yeri ve ikisinin arasındakileri, başka değil, ancak hakk sebeb [bir amaca mebni/boşuna değil, sâbit ve bâkî bir hakka delâlet etmek üzere] ve müsemmâ bir ecel [belirli bir süre] ile halk buyurmuş/[yaratmış]tur".
Bununla berâber, doğrusu insânlardan bir çoğu Rabb'lerinin likâsına kâfirdir/[huzûruna çıkacaklarını inkâr eder]ler.

9. Ya yeryüzünde gezip (ibret nazarıyla) bir bakmadılar da mı; nasıl olmuş âkıbeti kendilerinden evvelki (Âd, Semûd gibi küfreden kavm)lerin, (ki onlar) kuvvetce kendilerinden daha şiddetliydiler, arzı [yeri] aktarmışlar [ekin ekmek veyâ binâlar yapmak yâhûd su ve mâden çıkarmak için toprağın altını üstüne getirmişler] ve onu kendilerinin i'mârından ziyâde i'mâr etmişlerdi, peygamberleri de onlara beyyinât [açık delîller] ile gelmişlerdi, (fakat resûlleri ve beyyineleri inkâr ettikleri için onları helâk ettik, güç ve kuvvetleri hiçbir işe yaramadı). Demek Allâh (–cürüm işlemedikleri hâlde azâb ederek–) onlara

---

1 Meâl'de atlanan *hum* zamîrine karşılık, *onlar* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

zulmetmiyordu, velâkin (helâk edilmelerini gerektiren kötülük ve isyânlara dalmakla) kendileri nefs/[kendi]lerine zulmediyorlardı.

10. Sonra, o fenâlık yapanların âkıbeti en fenâsı oldu, çünkü Allâh'ın âyetlerini tekzîb etti/[yalanladı]ler ve onlarla eğleniyorlardı.

11. Allâh halkı [yaratmayı] ilkin yapar, sonra da çevirir onu yeniden yapar, sonra hep(iniz) döndürülüp (yaptıklarınızın karşılığını görmek üzere) O'na götürüleceksiniz.

12-13. O Sâ'at (gelip) çattığı [Kıyâmet koptuğu] gün, (günâhkâr) mücrim/[suçlu]ler her ümîdi keserler; (çünkü) kendilerine şerîk/[ilâh]lerinden [Allâh'a karşı uydurup şirk koştukları ma'bûdlarından] şefâ'at edenler de bulunmaz, şerîklerine [Allâh'a ortak koştukları putlara] hep kâfir olmuşlardır [kendileri de putlarını reddedecekler].

14-16. Hem o Sâ'at (gelip) çattığı [Kıyâmet koptuğu] gün, (evet) o gün (mü'minlerle kâfirler) ayırdolur (da, herkese yaptık)lar(ının karşılığı verilir): İmdi, îmân edip sâlih ameller yapmış olanlar(a gelince), o vakit onlar bir ravzada [cennet bahçelerinde] neş'elenirler; âyetlerimize ve Âhiret likâsı/[buluşması]na 'yalan' deyip de küfredenlere gelince, işte bunlar o vakit azâb içinde ihzâr [yaka-paça zorla mahkemeye sevk] olunurlar.

17-18. O hâlde tesbîh [her türlü noksânlıktan münezzehlik yüceler yücesi] Allâh'a o zamân ki: akşam edersiniz ve o zamân ki: sabâh edersiniz –hem hamd (yalnızca) O'na (mahsûstur) göklerde ve yerde– ve ikindileyin ve o zamân ki: öğle edersiniz.

19. O, ölüden diri çıkarır, diriden ölü çıkarır ve toprağa ölümünden [kuraklıktan kavrulup kupkuru olduktan] sonra

(bitkilerle) hayât verir. Sizler de (kabirlerinizden) işte öyle çıkarılacaksınız.

20. Ve O'nun (ulûhiyyetine ve ölüleri diriltmeye kâdir bulunduğuna delâlet eden) âyet/[işâret-alâmet]lerindendir ki, sizi bir topraktan yarattı, sonra da siz şimdi bir beşersiniz, intişâr edip [üreyip çoğalarak yayılıp] duruyorsunuz.

21. Yine O'nun âyet/[alâmet]lerindendir ki, sizin için (ey erkek ve kadınlar, kendi) nefs/[cins]lerinizden zevce/[eşler yaratmış –kendilerine ısınırsınız diye– ve aranızda bir sevgi ve bir esirgeme [merhamet] yapmış.
Şübhesiz ki bunda [size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranıza sevgi ve rahmat koymasında] düşünecek bir kavm için (–Allâh'ın kudretine, rahmetine ve bilhassa insânlar hakkındaki rabbânî inâyetine delâlet eyleyen–) âyet/[alâmet]ler var.

22. Yine O'nun âyet/[delîl-alâmet]lerindendir, göklerin ve yerin yaratılışıyla, dillerinizin ve beniz/[sîmâ ve renk]lerinizin muhtelif oluşu.
Şübhesiz ki bunda, âlimler (veyâ aklını kullananlar) için âyet/[alâmet-ibret]ler var.

23. Yine O'nun[2] âyet/[nişâne]lerindendir; gecede, gündüzde uyumanız ve fazlın/[lütfun]dan nasîb aramanız.
Şübhesiz ki bunda (hakîkati) işit(ip kabûl ed)ecek bir kavm için âyet/[delîl]ler var.

24. Yine O'nun âyet/[alâmet]lerindendir (ki), size hem korku ve hem tamâ [ümîd] için şimşek gösteriyor ve semâ/[gök-bulut]dan bir su indiriyor da, onunla arza [yeryüzüne] ö-

2 Meâl'de atlanan zamîre karşılık, *O'nun* [*Allâh'ın*] lafzını metne koyduk. (E.Ö)

lümünden [kuraklıktan kavrulup kupkuru olduktan] sonra (bitkilerle) hayât veriyor.
Şübhesiz ki bunda, akledecek bir kavm için (–Allâh'ın ölüleri diriltmeye kâdir olduğuna–) âyet/[alâmet]ler var.

25. Yine, O'nun âyet/[delîl-işâret]lerindendir, göğün ve yerin O'nun emriyle durması.
Sonra, sizi bir çağırış çağırdığı vakit, arz/[mezarlar]dan derhal siz (–hesâba çekilmek üzere–) çıkarsınız.

26. Hem, göklerde ve yerde kim varsa O'nun; hepsi O'na dîvân durmaktadır.

27. Hem odur O, halkı [yaratmayı-yaratılışı/insânları] ilkin yaratan, sonra onu çevirip yeniden yapacak olan, ki bu (yeniden yaratma/diriltme) O'na daha kolaydır. Göklerde ve yerde destân/en yüksek şân O'nun ve azîz [kudretli] O, hakîm [hikmetli] O.

28. (Allâh) size kendinizden bir temsîl yaptı: (Şimdi söyleyin bakalım;) hiç size kısmet ettiğimiz şey(ler)de elleriniz altındaki milk/[köle]lerinizden ortaklarınız bulunur da, onlarla siz onda[3] [sâhibi olduğunuz şeylerde] müsâvî [eşit] olur, kendilerinizi saydığınız [hürrlerin birbirlerinden korktuğu] gibi onları sayar mısınız [onlardan korkar mısınız]?! (Elbette korkmazsınız, peki siz kölelerinizi kendinize eşit/ortak saymazken, her şeyin rabbi olan Allâh'a nasıl ortaklar koşuyorsunuz?!)
İşte (Biz), akledecek bir kavm için âyetleri böyle ayırdediyoruz [apaçık sûrette türlü şekillerde beyân ediyoruz].

29. Fakat (Allâh'a şirk koşmak sûretiyle) zulmedenler, (bu

---

3 Meâl'de atlanan *fîhî* lafzına karşılık, *onda* [*sahibi olduğunuz şeylerde*] kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

husûsta) hiçbir ilm(e dayanmaksızın delîl)siz hevâ/[keyf]-larına uydular. Artık Allâh'ın şaşır(t)dığını [bâtılı tercih etmesi ve hevâsına tâbi olması sebebiyle sapıklıkta kalmasına hükmettiği kişiyi] kim yola getirebilir?! Onlara yardımcılardan eser de yoktur.

30. O hâlde sen[4] (bâtıllardan uzak durarak) yüzünü dîne [Allâh'a ihlâsla teslîm olup boyun eğmeye], bir hanîf [bâtıldan hakka meyleden bir muvahhid] olarak tut [çevir]; o Allâh fıtratına [tevhîde] ki, insânları onun üzerine yaratmıştır. Allâh(ın) yaratışına bedel [yaratışında/yaratma tarzında hiçbir değişme] bulunmaz, doğru-sâbit dîn odur, velâkin nâsın [*insânların:* kâfirlerin-müşriklerin] ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler.

31-32. Başkasından geçerek hep O'na gönül verin ve O'na (isyândan) korunun ve namaza devâm edin de müşriklerden olmayın; onlardan ki, dînlerini ayırıp öbek öbek olmuşlardır, her hizib [fırka] kendilerindekine güvenmektedir.

33-34. Bununla berâber, insânlara bir keder dokunduğu vakit, her şeyden geçerek O'na yönelir,[5] (yalnız) Rabb'lerine yalvarır/du'â ederler, sonra (Allâh, Kendi) tarafından bir rahmet tattırıverdiği: (o sıkıntıyı giderip bir ni'met ihsân ediverdiği) vakit de bakarsın, onlardan bir kısmı tutar, o Rabb'lerine şirk koşarlar, ki (böylece) kendilerine verdiği ni'mete küfrân [nankörlük] etsinler [ederler].
Haydi zevkedin bakalım; yarın (başınıza gelecekleri) bileceksiniz.

---

4 Meâl'de atlanan, fakat âyette karşılığı bulunan *sen* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

5 Meâl'de atlanan *münîbîne ileyhi*'ye karşılık, *O'na yönelir* ifâdesini metne koyduk. (E.Ö)

35. Yoksa Biz onlara bir fermân [kitâb] indirmişiz de, O'na şirk koşmalarını o mu söylüyor?!

36. Bir de Biz insânlara bir rahmet [ni'met] tattırdığımız vakit ona güveni(p şımarı)yorlar da, ellerinin (yapıp) takdîm ettiği bir (günâh) sebeb(iy)le başlarına bir fenâlık gelirse her ümîdi kesiveriyorlar.

37. Görmediler de mi, Allâh dilediğine rızkı (genişçe) serer, hem de sıkar. Şübhesiz bunda îmân edecek bir kavm için âyet/[alâmet]ler vardır.

38. O hâlde yakınlığı olana da hakkını ver, miskîne-(fakîre) de, yolcuya da! Allâh(ın) yüzünü [rızâsını] murâd edenler için o daha hayrlıdır, felâh bulanlar da işte onlardır.

39. Nâsın [insânların] mallarında nemâlansın [artsın] diye verdiğiniz ribâ (fâiz) (veyâ ziyâdesiyle karşılığı gözetilerek verilen hediyeler, bağışlar) Allâh yanında nemâlanmaz, Allâh(ın) yüzünü [rızâsını] murâd ederek verdiğiniz zekât ise, (asıl) katlayanlar işte onlardır.

40. Allâh odur ki sizi yarattı, sonra da size rızk verdi, sonra sizi öldürür, sonra sizi diriltir. Hiç sizin şerîklerinizden [Allâh'ın ortakları olduğunu zannettiğiniz ilâhlarınızdan] bunlardan birini yapacak var mı?! Çok münezzeh ve çok yüksektir O/sübhân(dır O), onların şirkinden.

41. İnsânların ellerinin kesbiyle [yaptıkları ma'siyetler: küfr, şirk, hakksızlık ve ihtirâslar sebebiyle] karada [konulup göçülen çöllerde] ve denizde [yerleşim bölgelerinde: kasabalarda-şehirlerde] fesâd [kuraklık-kıtlık] meydân aldı, yaptıklarının ba'zısını kendilerine (bu dünyâda) tattırmak için, ki (şirkten ve günâhlardan tevhîde) rücû etsin/[dönsünler.

42. De ki: "Arzda [yeryüzünde] bir gezin de (ibret nazarıyla) bakın, bundan evvelkilerin âkıbeti nasıl olmuş; onların ekserisi [çoğu/çokları] müşriktiler".

43-46. (Böyle) de de yüzünü o doğru ve sâbit dîne [Allâh'a ihlâsla teslîm olup boyun eğmeye] tut [çevir]; Allâh'tan, redd(edilip çevrilmes)ine hiç çâre olmayan bir gün gelmezden evvel, ki o gün (mü'minlerle kâfirler) hep ayırdolur, (herkese yaptık)lar(ının karşılığı tastamâm verilir): Her kim küfrederse, küfrü kendi aleyhinedir, her kim de salâh ile çalışırsa, sırf kendileri için (Âhiretlerini güzelce hazırlayıp) döşemiş olurlar; çünkü îmân edip de sâlih sâlih işler yapanlara (Allâh) fazlın/[lütfun]dan mükâfât verecek.

Çünkü [doğrusu] O, kâfir/[nankörlük eden]leri sevmez; ve (zîrâ), O'nun âyet/[delîl]lerindendir (yağmur ve diğer faydalar için) müjdeciler hâlinde rüzgârlar göndermesi, ki hem rahmetinden [yağmur vâsıtasıyla ni'metinden] size tattırmak için, hem emriyle gemiler(i yüzdürüp) ak(ıt)mak için, hem arayıp fazlın/[lütfun]dan kazanmanız için, hem gerek ki şükredesiniz diye.

47. Celâlim hakkı için, senden evvel birçok resûlleri kavmlerine gönderdik de onlara beyyine/[açık delîl]lerle vardılar, (buna rağmen onlar inkâr ettiler,) onun üzerine (inkâr ve isyânda diretip) cürm [suç] işleyenlerden intikâm aldık, mü'minlere ise nusret [yardım etmek] uhdemiz/[üzerimiz]de bir hakk [vâcib/borc] oldu.

48-49. Allâh odur ki (faydalı) rüzgârları gönderir de bir bulut savururlar, derken onu semâ/[gök]da nasıl dilerse öyle serer, parça parça da eder, derken yağmuru görürsün aralarından çıkar, derken onu kullarından kimlere diliyorsa

döküverdimi derhal yüzleri gülüverir, (her ne kadar daha) önce; o kendilerine indirilmezden evvel ümîdi kesmiş, ye'se düşmüş iseler de!

50. Şimdi bak Allâh'ın rahmeti(nin/yağmurun) âsârına [eserlerine]; arzı [yeryüzünü] ölümünden [kuraklıktan kavrulup kupkuru olmasından] sonra nasıl diriltiyor [bitkilerle canlandırıyor]. Şübhe yok ki O [(ölü toprağa can veren) Allâh], her hâlde [elbette] ölüleri (de) diriltir, daha da her şeye kadîrdir [gücü yetendir].O.

51. Celâlim hakkı için, (ölmüş/kuraklıktan kavrulup kurumuş yeryüzünü bitkilerle diriltsek/yeşillendirsek, sonra soğuk ve zararlı) bir rüzgâr göndersek de, onu: (rahmet yağmurunun) o eser(ler)i(ni) sararmış görseler, mutlak(a) onun arkasından küfrâna [nankörlüğe] başlarlar.

52-53. Çünkü sen (ma'nen) ölü (kimse)lere işittiremezsin o da'veti, (hakîkate kulak tıkayan) sağırlara da işittiremezsin arkalarını dönmüş giderlerken, (kalb gözleri) kör(elmiş kişi)lerin de –şaşkınlıklarından (kurtaracak)– yol göstericisi değilsin, (sen) ancak âyetlerimize îmân edeceklere işittirirsin de onlar islâma gelir [teslîm olur], selâmeti bulurlar.[6]

54. Allâh o kâdir[7] ki, sizi bir zaaftan [zayıf/güçsüz bir çocuk olarak] yaratmakta, sonra zaafın arkasından bir kuvvet yapmakta [olgunlaştırıp güçlendirmekte], sonra da kuvvetin arkasından (tekrâr) bir zaaf [zayıflık/yaşlılık] ve bir saç aklığı yapmakta. Neyi dilerse halkediyor [yaratıyor]; O öyle alîm [bilen], öyle kadîr [güç yetiren/kudret sâhibi].

---

6 *Selâmeti bulurlar* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

7 *Kâdir* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

55. O gün ki (o) Sâ'at gelir/Kıyâmet kopar,[8] (ardından ölüler diriltilir; günâhkâr) mücrim/[suçlu]ler (kabirlerinde) bir sâ'atten [andan] fazla durmadıklarına yemîn ederler. (Onlar, daha) evvel (dünyâdayken) de böyle (hakktan bâtıla) çevriliyorlardı.

56. Kendilerine ilm ve îmân verilenler de demektedirler ki: "Alimallâh [Allâh'a andolsun ki], Allâh'ın kitâbınca [hüküm ve takdîri gereğince] Ba's [diriliş] Günü'ne kadar durdunuz. İşte bu, Ba's [diriliş] Günü, velâkin siz (hakîkati) bilmezler gürûhu idiniz".

57. Artık o gün, o zulmedenlere ma'zeretleri fayda vermez ve dertlerinin çâresine bakılmaz.

58. Celâlim hakkı için [andolsun ki], bu Kur'ân'da insânlar için[9] her türlü meselden temsîl getirdik. Yemîn ederim ki, sen onlara başka bir âyet [mu'cize] de getirsen, o küfredenler yine diyecekler ki: "Siz her hâlde [mutlaka] mubtil/[palavracı-bâtıl şeyler uyduran kimseler]siniz".

59. İlmin [vahyin] kadrini[10] bilmeyenlerin kalblerini Allâh öyle tab'eder [mühürler].

60. (O müşriklerin yalanlamalarına karşı) şimdi sen sabret, çünkü Allâh'ın (azâb) va'di muhakkak hakk/[gerçekleşecek]tir ve sakın îkânı [azâba inancı/sâbit ve güçlü bir i'tikâdı] *olmayanlar seni hafîfliğe* [sabrsızlığa/paniğe/gevşekliğe] sevketmesinler!

---

8 Âyette, *Kıyâmet kopar* ibâresinin karşılığı yoktur. Zâten, *(o) Sâ'a gelir* ibâresi, aynı ma'nâyı ifâde etmektedir. (E.Ö)

9 Meâl'de atlanan *li'n-nâsi* lafzına karşılık, *insânlar için* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

10 Âyette, *ilmin kadrini* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

31. LOKMÂN SÛRESİ

MEKKÎ, 34 ÂYET

§

Adını, –12-19. âyetlerinde– oğluna verdiği nasîhatlerin zikredildiği Lokmân-ı Hakîm'den alan sûrenin ana tema'sı, şirkin anlamsız ve saçma olduğu, Muhammed'in (s.a) getirdiği tevhîd öğretisinin yeni birşey olmayıp geçmişte de hikmet sâhiblerinin aynı hakîkati ifâde ettikleri husûsudur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Mîm.*

2-5. Bunlar sana o hikmet (yük)li Kitâb'ın âyetleri; hidâyet [rehberlik/beyân] ve rahmet için o [güzellik yapan] (kimselere)/muhsinlere, ki namazı kılarlar ve zekâtı verirler, Âhiret'e de onlar yakîn edinirler [sağlam ve kesin bir i'tikâd beslerler].
İşte bunlar, Rabb'lerinden bir hidâyet [rehberlik/beyân] üzeredir ve işte bunlardır o felâh bulanlar [murâda erenler/umduğuna nâil olanlar].

6. Bayağı[1] insânlardan kimi de vardır ki, Allâh yolundan bilmeyerek [*bi-ğayr-i 'ilm:* hiçbir ilme dayanmaksızın] sapıt(ıp saptır)mak ve onu eğlence yerine tutmak için lâf eğlencesi satın alır, işte bunlara mühîn [alçaltıcı] bir azâb vardır.

---

1 *Bayağı* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

7. Karşısında âyetlerimiz okunduğu vakit de kibirlenerek ensesini döner, sanki onları işitmemiş, sanki kulaklarında bir ağırlık varmış (gibi); sen de onu elîm [çok acı] bir azâb ile müjdele!

8-9. Fakat îmân edip de iyi işler yapanlar(a gelince), şübhesiz ki onlara na'îm cennetleri [cennetlerin ni'metleri veyâ ni'metlerle dolu cennetler] var, (hem de) içlerinde muhalled [sürekli] olmak üzere onlar. Hakkâ [gerçekleşeceğinde şübhe olmayan] Allâh'ın va'di(dir) bu; ve azîz [yenilmez güç sâhibi] O'dur, hakîm [hikmet sâhibi] O.

10. Gökleri direksiz yarattı, –onları(n direksiz durduğunu) görüyorsunuz– arza [yere] da sizi çalkala(yıp sa)r(smasın) diye (dağları) ağır baskılar (olarak) bıraktı ve onda her bir hayvân/[canlı]dan üretti.
Hem gök/[bulut]ten bir su indirdik de, orada[2] [yeryüzünde] her hoş [*kerîm:* güzel-faydalı] çeşitten (bitkiler) yetiştirdik.

11. İşte bu, Allâh'ın yarattığı [hârikulâde yaratışı/yaratma san'atı], haydi gösterin Bana, (ilâh olduklarını iddiâ ettiğiniz) O'ndan berikiler ne yaratmış; (hârikulâde yaratmaları şöyle dursun, alelâde yarattıkları tek birşey gösterin)!? Fakat (yaratma ve ulûhiyyet mefhûmlarına hakksızlık ederek şirk koşan) o zâlimler apaçık dalâl(et/sapıklık) içindeler.

12. Şânım hakkı için, Lokmân'a hikmet verdik ki, şükret(sin) Allâh'a diye; ve (çünkü) her kim şükrederse kendi lehine eder, her kim de nankörlük ederse, her hâlde [doğru-

---

2 Meâl'de atlanan zamîre karşılık, *orada* [*yeryüzünde*] kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

su] Allâh ğanîdir [hiçbir şeye/kimseye muhtâc değildir], hamîddir [hamdedilendir/hamde lâyık olandır].

13. Hani Lokmân da oğluna (şöyle) demişti: –ona va'z [nasîhat] ediyordu– "(Ey) yavrum! Allâh'a şirk koşma, çünkü şirk çok büyük bir zulmdür..."

14-15. Gerçi insâna ebeveynini [ana-babasını] de tavsiye ettik; –(zîrâ) anası onu zaaf zaaf üstüne taşıdı, süt(ten) kesimi de iki sene içinde (oldu)– şükret diye Bana ve anana-babana; –ki (sonunda) Banadır geliş (ey insânoğlu; o vakit, şükredip etmediğinin hesâbını sorarım)– bununla [ana-babaya şükretmeyi tavsiye etmekle] berâber, o ikisi de sana, sence hakkında bir ilm olmayan hiç'i Bana şerîk [ortak] koşturmaya uğraşırlarsa, o vakit onlara itâ'at etme ve kendilerine dünyâda ma'rûf sûrette musâhabet [güzel davranıp yardım] eyle de Bana yüz-tutanın [yönelenin] yolunu tut, sonra dönüp Bana geleceksiniz de, Ben size yaptıklarınızı (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) haber vereceğim.–

16-19. (Lokmân nasîhatini şöyle sürdürdü: "Ey) yavrum! Haberin olsun ki; (yaptığın iyilik ya da kötülük) bir hardal tânesi tartısı(nca/ağırlığınca) olsa da, bir kaya içinde veyâ göklerde veyâ yerin dibinde gizlense, Allâh onu getirir (Âhiret'te) mîzânına [terâzine] kor;[3] çünkü Allâh latîftir [gizliliklere nüfûz edendir], habîrdir [her şeyden dâimâ haberdâr olandır].

"(Ey) yavrum! Namazı (devâmlı) kıl, ma'rûfu emr(et) ve münkerden nehy(et) ve (bu uğurda) başına gelene sabret, çünkü bunlar azmolunacak işlerdendir.

"Hem, nâsa [insânlara] avurdunu şişirme [böbürlenip ki-

[3] *Mîzânına kor* ifâdesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

birlenme] ve yeryüzünde çalımla yürüme, çünkü Allâh övüngen-kurulganın [övünüp kasılanların] hiç birini sevmez.

"(Yürüyüş ve) gidişinde mu'tedil ol, sesini pesten al [indir]; çünkü seslerin en beti [çirkini] her hâlde [gerçekten] eşekler(in) sesidir".

20-21. Görmediniz mi Allâh-ı zü'l-celâl [celâl-azamet sâhibi Allâh] sizin için göklerdekini ve yerdekini musahhar [emre âmâde] kılmış, üzerinize zâhiren ve bâtınen ni'metlerini ifaza buyurmakta [akıtmakta]?!

Bununla berâber, nâs [insânlar] içinde kimisi de var ki, ne (Allâh'tan gelen) bir ilme [vahye], ne bir mürşide [hidâyete/rehbere], ne de tenvîr eder [aydınlatır] bir kitâba istinâd etmeksizin [dayanmaksızın] Allâh hakkında mücâdele ediyor ve "Allâh'ın indirdiğine tâbi olun!" denildiği vakit kendilerine, "Hayır, biz atalarımızı neyin üzerinde bulduksa onun ardınca gideriz" diyorlar.

Ya şeytân onları sa'îr [çılgın/alevli ateş] azâbına da'vet ediyor idiyse de mi (atalarının ardınca gidecekler)?

22. Hâlbuki her kim özü muhsin [amelinde ihsân edici] olarak yüzünü, tertemiz (bir şekilde) Allâh'a tutarsa [çevirirse/teslîm ederse] o, hakîkaten en sağlam kulpa yapışmıştır. Öyle ya, bütün işlerin âkıbeti, Allâh'a (varıp) dayanır.

23. Kim de küfrederse, artık onun küfrü seni mahzûn etmesin [üzmesin]. Onlar dönüp Bize gelecekler, o vakit Biz onlara bütün yaptıklarını haber vereceğiz (ve onları hakk ettikleri cezâya çarptıracağız). Her hâlde [şübhe yok ki] Allâh, (yapılanlar şöyle dursun,) bütün sînelerin künhünü (bile) bilir.

24. Biz onlara (dünyâda) biraz zevkettiririz de, sonra kendi-

lerini ğalîz [çok ağır] bir azâba (katlanmaya) muztarr [mecbûr] kılarız.

25. Celâlim hakkı için, sorsan onlara, "O gökleri ve yeri kim yarattı?" (diye), her hâlde [şübhesiz] elbet(te) "Allâh!" diyecekler.
"*el-Hamdu lillâh* [hamd Allâh'ın hakkıdır/her türlü hamde lâyık olan sâdece Allâh'tır]" de!
Fakat (onların) pek çokları bilmezler.

26. Göklerde ve yerde ne varsa Allâh'ındır. Hakîkat(en) Allâh öyle ğanî [ihtiyâctan münezzeh], öyle hamîddir [hamdedilendir/hamde lâyık olandır].

27. Eğer yerdeki ağaçlar hep kalem olsa, deniz(ler) de mürekkeb, arkasından (da) yedi deniz (daha ilâve edilse), Allâh'ın kelimâtı [ilm ve hikmeti kelimeleri] (yazmakla) tükenmez. Hakîkat(en) Allâh azîz [mağlûb edilmez bir kuvvet sâhibi], hakîmdir [hikmet sâhibidir].

28. Sizin yaratılmanız da, ba'solunma/[diriltilme]nız da, ancak tek bir nefs(in/kişinin yaratılıp diriltilmesi) gibidir. Hakîkat(en) Allâh semî/[işiten]dir, basîr/[gören-âşinâ]dir.

29. Görmedin mi, Allâh geceyi gündüze sokuyor, gündüzü geceye sokuyor ve şems u kameri teshîr etmiş [güneş ve ay'ı irâdesine boyun eğdirmiş]; hepsi müsemmâ bir ecele [ta'yîn edilmiş bir sona] doğru cereyân edi(p gidi)yor ve filvâki [gerçekten] Allâh bütün yaptıklarınıza habîr/[vâkıf]dir.

30. Bu [Allâh'ın geceyi gündüze, gündüzü geceye sokması ve güneş ile ay'ı irâdesine boyun eğdirmesi ve her birinin ta'yîn edilmiş bir sona doğru akıp gitmesi] şundan: Çünkü Allâh; hakîkat(en) hakk [sâbit veyâ tek gerçek ilâh] O, –O'ndan başka çağır(ıp yalvar)dıklarınız hep bâ-

tıl [haddı-zâtında yok veyâ ilâhlığı sahte]– ve hakîkat(en) Allâh; yegâne yüksek, yegâne büyük O.

31-32. Baksana –size âyet/[işâret-belge]lerinden göstermek için– Allâh'ın[4] ni'metiyle gemilerin denizde (yüzüp) akışına. Şübhe yok ki bunda, pek sabrlı ve çok şükrlü olanlar için birçok âyet/[alâmet-delîl]ler vardır.

Ve (nitekim, denizde) kara bulutlar gibi dalga sardığı vakit onları, dînî Allâh'a[5] hâlis kılarak Allâh'a[6] yalvarırlar, sonra karaya çıkardığı vakit, içlerinden doğru giden de bulunur.

Ve Bizim âyetlerimize ancak gaddâr [*hattâr*: ahidlerini çok bozan], nankör olanlar cıfıtlık [bile bile inkâr] eder.

33. Ey insânlar! Rabbiniz(in azâbın)den kork(up kötülüklerden korun)un ve bir gün'ü sayın ki, ata evlâdın(ın hesâbın)dan birşey ödeyemez, evlâd(ın durumu da aynı); o da atasın(ın hesâbın)dan birşey ödeyecek değildir.

Muhakkak Allâh'ın (ölümden sonra yeniden diriltme ve hesâba çekme) va'di hakk [gerçekleşecek], o hâlde sakının dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzet ve zevkleri) sizi aldatmasın ve sakının o mağrûr [aldatıcı] (şeytân) sizi Allâh'a güvendirmesin.

34. Her hâlde [doğrusu] (sâdece ve sâdece) Allâh(ın yanındadır, evet) Sâ'at'e [Kıyâmet'in ne zamân kopacağına] (dâir) ilm O'nun yanındadır ve yağmuru O yağdırır, (dişile-

---

4 Meâl'in aslında atlanan *Allâh* lafzına karşılık, *Allâh'ın* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

5 Meâl'in aslında, *Allâh'a* diye karşılık verilen *hu* zamîri, *O'na* demektir. (E.Ö)

6 Meâl'in aslında atlanan *Allâh* lafzına karşılık, *Allâh'a* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

rin) rahimler(in)de ne var O bilir ve hiçbir nefs [kişi] yarın (başına ne geleceğini, hayr ve şerrden) ne kazanacağını bilmez, bir nefs [kişi] (Kıyâmet'in ne zamân kopacağını bilmek şöyle dursun), hangi yerde öleceğini de bilmez.

Şübhesiz ki (yalnızca) Allâh alîmdir [her şeyi bilendir], habîrdir [her şeyden haberdârdır].

32. SECDE SÛRESİ

MEKKÎ, 30 ÂYET

§

Adını, 15. âyetinde geçen *secde* [*inkıyâd/boyun eğme*] tema'sından alan sûrenin ana konusu, usûl-i îmândan [îmânın asıllarından] olan nübüvvettir.
"Secde" adıyla iki sûre vardır; biri bu, diğeri de *Hâ-Mîm. Fussılet*'tir. Aralarını ayırmak için buna *Lokmân secdesi,* ona da *Hâ-Mîm secdesi* denilir. Bir de buna *Madâcı sûresi,* ona da *Fussılet sûresi* adı verilir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Elif-Lâm-Mîm.*

2-3. İndirilişi bu Kitâb'ın –şübhe yok bunda– rabbu'l-âlemîndendir [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbindendir]. Yoksa, "Onu (Muhammed) uydurdu!" mu diyorlar?
Hayır (aslâ uydurulmuş değildir): hakktır o, Rabbindendir; kendilerine senden önce (yakın zamânda) gocundurucu [uyarıcı] peygamber gelmemiş olan bir kavmi gocundurasın [uyarasın] diye (sana indirilmiştir), gerek ki (senin uyarınla) hidâyeti kabûl edeler.

4. Allâh o ki gökleri ve yeri ve o ikisi arasındakileri[1] altı günde yaratmış, sonra arş üzerine istivâ buyurmuştur [tüm

---

1 Meâl'in aslında atlanan *ve mâ beynehumâ* lafzına karşılık, *ve o ikisi arasındakileri* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

kâinâtı taht-ı hükmüne almıştır], sizin için O'ndan başka ne bir velî [dost-hâmî] vardır, ne bir şef(â'atc)i, artık düşünmez misiniz?

5. Semâdan zemine [yukarıdan aşağıya] emri [işi] tedbîr eder [düzenler], sonra da o (iş) O'na urûc eyler [çıkar] bir günde ki, miktârı sizin sayınızdan 1.000 sene eder.

6-9. O'dur işte ğaybı da, şehâdeti de bilen azîz [yenilmez kudret sâhibi], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli]. O ki, yarattığı her şeyi güzel yarattı.
Ve (nitekim) insânı yaratmaya bir çamurdan başladı, sonra da bir sülâleden [insândan süzülen bir nutfeden], bir hakîr sudan [meniden] neslini yaptı, sonra onu tesviye edip [ona şekil verip] içine rûhundan nefh buyurdu [üfledi] ve sizin için o işitmeyi, o görmeleri ve gönülleri yaptı. (Buna rağmen) siz pek az şükrediyorsunuz (veyâ hiç şükretmiyorsunuz).

10. (Nitekim, insânların büyük) bir (kesimi, şükretmediklerini) de (açıkca göstermek üzere), "Â!.. (Çürüyüp) arzda [yerde/toprakta] kaybolduğumuzda mı, cidden biz mi muhakkak yeni bir hilkatte [yaratılış içinde] olacağız?" dediler.
Fakat onlar Rabb'lerinin likâsını [huzûruna varacaklarını] inkâr eden (kimselerdir)/kâfirlerdir.

11. De ki: "Size müvekkel [vekîl] kılınmış olan mekü'l-mevt [ölüm meleği] canınızı alacak, sonra döndürülüp (hesâba çekilmek ve yaptıklarınızın karşılık görmek üzere) Rabbinize götürüleceksiniz".

12. Görsen o vakit ki, (günâha batmış) mücrim/[suçlu]ler Rabb'lerinin huzûrunda başlarını eğmişler (de), "Rabbenâ [Rabbimiz]! Gördük [anladık], dinledik [kabûl ettik];

şimdi bizi (dünyâya) geri çevir, sâlih bir amel işleyelim, zîrâ yakîn hâsıl ettik [kesin olarak i'tikâd ettik]" derlerken.

13. Eğer dilemiş olsa idik, her nefse [şahsa] hidâyetini verirdik, velâkin Benden şu kavl [söz] hakk [sâbit/gerekli] oldu: "Elbette ve elbette cehennemi dolduracağım bütün cinnlerle insânlardan [tanınan-tanınmayan/gelmiş-geçmiş tüm kâfir insânlardan veyâ küfrde önder olan şeytânlaşmış insânlar ile onlara itâ'at eden kâfir insânlardan]".

14. (Allâh o günâhkâr mücrimlere/suçlulara şöyle diyecek:) "O hâlde tadın (azâbı), unuttuğunuz [umursamadığınız] için bu (hesâb) gününüzün (gelip) çatmasını –işte Biz de sizi unuttuk [umursamayıp unutulmuş gibi azâba terkettik] (bugün)– ve tadın huld [süreklilik/sonsuzluk] azâbını; yapıp durduğunuz işler yüzünden".

15-16. Bizim âyetlerimize öyle kimseler îmân ederler ki, onlarla kendilerine nasîhat verildiği [hatırlatma yapıldığı] vakit secdelere kapanır/[boyun eğer]lar ve Rabb'lerine hamd ile tesbîh [Rabb'lerini, sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek ölüleri diriltmekten âcizlik gibi eksikliklerden tenzîh] ederler de (îmân ve itâ'at husûsunda) kibirlenmezler, yanları yataklardan aralaş(ıp uzaklaş)ır, (ğazabından-azâbından) korku ve (rahmetinden) ümîd içinde Rabb'lerine du'â ederler ve kendilerine verdiğimiz rızklardan onlar hayra masraf yapar/[harcar]lar.

17. Şimdi, kimse bilemez onlar için gizlenmiş olan gözler sürûrunu [sevincini], yaptıkları amellere mükâfât için.

18. Öyle ya, mü'min olan fâsık [Allâh'a itâ'atten çıkıp isyânkâr] olan gibi olur mu?! Onlar (aslâ) müsâvî [eşit/bir] olmazlar.

19. Evet, îmân edip o sâlih amelleri işleyen kimselerin amellerine mukâbil, konukluk [ikrâm] olarak kendilerine me'vâ [huzûr ve saadet içinde konaklayacakları barınak] cennetleri vardır.

20. Ammâ, fâsıklık etmiş [Allâh'a itâ'atten çıkıp isyankâr] olanların me'vâ/[barınak]ları ateştir, ondan her çıkmak istedikce onlar, içine iâde olunurlar da kendilerine, "Haydi tadın o ateşin –tekzîb edip [yalanlayıp] durduğunuz– azâbını!" denilir.

21. Şu da muhakkak ki, onlara (Âhiret'teki) o en büyük azâbdan beride [evvel], (dünyâdaki) o yakın azâbdan da tattıracağız, gerek ki (doğru yola gelip küfrden) rücû ede/[döne]ler.

22. Rabbinin âyetleriyle (kendisine) nasîhat edilip de, sonra onlardan yüzçeviren kimseden daha zâlim de kim olabilir?! Muhakkak ki (günâha batmış) mücrim/[suçlu]lerden Biz intikâm alırız.

23-24. Şânım hakkı için, muhakkak ki vaktiyle Mûsâ'ya Kitâb(ı) vermiştik –şimdi de sen onun likâsından [Kitâb'ın sana verilişinden] şübheye düşme– ve onu [Mûsâ'ya verilen Kitâb'ı] Benî-İsrâîl [İsrâîloğulları] için bir hidâyet rehberi kılmıştık ve (İsrâîloğulları'nın) içlerinden öncül(ler)/imâmlar yetiştirmiştik, ki sabrettiklerinde emrimizle hidâyet [rehberlik] ediyorlardı ve âyetlerimize yakîn [sağlam ve kesin bir i'tikâd] ile sarılmışlardı. (Ey Muhammed! Aynı durum, sana indirdiğimiz Kitâb için de, senin ümmetin için de vâriddir).

25. Şimdi ihtilâf edip durdukları şeylerde hiç şübhesiz ki Rabbin Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü beyn/[ara]llerini fasledecektir [hükmedip ayıracaktır].

26. Daha irşâd etmedi mi onları ki, kendilerinden evvel nice karn/[toplum]lar helâk etmişiz, meskenlerinde [onların sâkin oldukları/yaşadıkları yerlerde] geziyorlar?!
Elbette bunda, şübhesiz (ibret alacak) âyet/[alâmet-işâret]ler var, hâlâ kulak vermeyecekler mi?

27. Ya hiç görmediler de mi; Biz kır yere [kuraklıktan kavrulup kupkuru olmuş toprağa] suyu salıveriyoruz da onunla bir ekin (ve bitki) çıkarıyoruz, ondan hayvânları da yiyor, kendileri de?! Hâlâ gözlerini aç(ıp hakîkati görmeyecek ve bunları yapan Rabb'lerini birle)mayacaklar mı?

28. Bir de, (–inkâr ve alayla–) "Ne vakit o fetih [insânların diriltilip aralarında hüküm verileceği gün], eğer (iddiânızda) doğru iseniz (söyleyin bakalım ey Muhammed ve o'nun tâbileri)?" diyorlar.

29. De ki: "Küfredenlere, o fetih [hüküm/nihâî karâr] günü îmân (edip hakîkati i'tirâf)ları fayda vermez ve onlara göz açtırılmaz [mühlet verilmez/bir söz söyleyecek kadar bile azâbları geciktirilmez]".

30. Şimdi onlardan yüzçevir de gözet(leyip bekle), çünkü onlar gözet(leyip bekl)iyorlar.

33. AHZÂB SÛRESİ

MEDENÎ, 73 ÂYET

§

Adını, müşrik Arab kabîlelerinin Kureyş'in liderliğinde Medîne'yi kuşatmalarına (–ki "Ahzâb" ya da "Hendek savaşı" diye anılır–) ilişkin atıflardan (9-27. âyetler) alan sûrede; nesebe, mirâsa, nikâha, talâka/boşamaya, tesettüre, terbiyeye dâir hükümler teşri buyurulmuştur. Sûrenin önemli bir bölümünde ise, Resûlullâh'ın şahsî durumları, çağdaşları ile –özellikle âilesiyle– olan münâsebetleri ve o'nun eşleri bağlamında ba'zı davranış kuralları konu edinilmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Ey o Peygamber [Nebî]! Allâh(ın azâbın)tan kork(up kötülüklerden korunmaya devâm et) ve kâfirlere, münâfıklara itâ'at etme –muhakkak ki Allâh bir alîm [her şeyi bilen], hakîm [hikmet sâhibi] bulunuyor– ve Rabbinden sana ne vahyolunuyorsa onun ardınca git –muhakkak ki Allâh ne yaparsanız habîr [haberdâr] bulunuyor– ve Allâh'a tevekkül {i'timâd} kıl; ki vekîl (olarak) Allâh yeter.

4. Allâh (hiçbir) adam için, içinde iki kalb yapmamıştır ve kendilerinden zıhâr yaptığınız ["Sen bana anamın sırtı gibisin" diyerek kendinize harâm kıldığınız] zevce/[eş]lerinizi analarınız kılmamıştır, (evlâd edinip öz oğul gibi gördüğünüz ve boşadıkları eşleriyle evlenmeyi harâm saydığınız) evlâdlıklarınızı da oğullarınız kılmamıştır; o [zıhâr

yaparak eşlerinizi analarınız, oğulluklarınızı da oğullarınız gibi saymanız], sizin ağzınızda(n çıkan boş) lâfınızdır; Allâh ise hakkı söylüyor ve doğru yola hidâyet eyliyor.

5. Onları [oğulluklarınızı], babaları(nın) nâmına [adına nisbet ederek] çağırınız, Allâh yanında o daha doğrudur; eğer babalarını bilmiyorsanız, dînde kardeşleriniz ve yârânınız/[mevâliniz]dirler.
Bununla berâber, hatâ [unutup eski alışkınlıkla hitâb] ettiklerinizde üzerinize bir günâh yoktur, velâkin kalblerinizin taammüd [kasd] ettiğinde (günâh) vardır. Hem (eğer kasıtsız olarak hitâbda hatâ ederseniz,) Allâh bir ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

6. Peygamber [Nebî], mü'minlere nefslerin/[kendilerin]den daha evlâ/[yakın-öncelikli]dır, (o'nun) zevce/[eş]leri de (–hürmet ve ihtirâm husûsunda–) onların anaları (mesâbesinde olup nikâhları harâm)dır,[1] (dîn bağına ilâveten) ulü'l-erhâm [akrabâ] da Allâh'ın kitâbında [hükmüne göre] birbirlerine, diğer mü'minlerden ve Muhâcirlerden [Medîne'ye hicret eden Mekkeli mü'minlerden] daha evlâ/[yakın-öncelikli]dırlar. Ancak dostlarınıza bir ma'rûf [bir vasiyyet] yapmanız müstesnâ [hâriç], (ki) Kitâb'da o yazılı bulunuyor.

7-8. Ve unutma o peygamberlerden mîsâk/[taahhüd]larını aldığımız vakti, –hele senden ve Nûh ve İbrâhîm ve Mûsâ ve Îsâ ibn Meryem'den– ki onlardan ağır bir mîsâk [taahhüd] aldık; (Allâh) sâdık/[doğru]lara sadâkatlerinden so-

---

1 Meâl'de, *analarınızdır* diye hatâlı çevirilen *ummehâtuhum* kelimesinin tam ve doğru karşılığı, *onların [mü'minlerin] analarıdır* şeklinde olduğundan metne doğrusunu koyduk. (E.Ö)

racağı için, kâfirler için ise elîm [çok acı] bir azâb hazırladık.

9. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'ın üzerinizdeki ni'metini anın: O vakit ki size (Kureyş'in önderliğinde toplanan müşrik kabîlelerden müteşekkil müttefik) ordular (Medîne'yi kuşatmak üzere) gelmişti de, üzerlerine bir rüzgâr ve görmediğiniz ordular salıvermiştik (ve bu sûretle onları defetmiştik) ve ne yapıyordunuz Allâh görüyordu.

10-11. O vakit ki; hem üstünüzden gelmişlerdi, hem aşağı tarafınızdan ve o vakit ki; (heyecan ve şaşkınlıktan) gözler kaymış, (dehşetli korkudan) yürekler gırtlaklara dayanmıştı ve Allâh (hakkında)a türlü türlü zannlarda bulunuyordunuz. İşte burada [bu demde/noktada] mü'minler imtihân olunmuş ve şiddetli bir sûrette sarsılmışlar da sarsılmışlardı.

12-13. Ve o vakit ki; münâfıklar ve kalblerinde bir maraz [hastalık: nifâk-kuşku] bulunanlar, "Allâh ve (O'nun) Resûlü bize bir aldanıştan başka bir va'd yapmamış" diyorlardı. Ve o vakit ki; bunlardan bir tâife, "Ey Yesrib [Medîne] ahâlîsi! Sizin için (burada) duracak yer yok, hemen (evlerinize) dönün!" diyorlardı.
Yine, onlardan bir kısmı da Peygamber'den izin istiyor, (bahâne olarak da,) "Cidden evlerimiz açık/[korumasız-savunmasız]dır" diyorlardı. Hâlbuki açık [korumasız-savunmasız] değil(di); sırf kaçmak istiyorlardı.

14-15. Ve eğer (kendileri de evlerinin içindeyken) onların her tarafından üzerlerine girilse, (o korumasız-savunmasız) de(dikleri evleri müdâfaa mı edecekler?! Hayır! Hem bu kadar da değil, onlara saldırılsa da) sonra kendilerinden fitne [açıkca küfre dönmeleri veyâ düşmânın emrine tes-

lîm olmaları] istenilse derhal onu yapacaklardı, onunla da pek az duracaklardı.

Hâlbuki bundan evvel Allâh'a ahid [söz] vermişlerdi; arkalarını dönmeyeceklerdi. Allâh'ın ahdi [Allâh'a verilen söz] ise mes'ûliyyetlidir; mutlak(a hesâbı) sorulur.

16. De ki: "Eğer ölümden veyâ katlolunma(k)dan kaçıyorsanız, kaçmak size aslâ menfaat vermez [ömrünüzü arttıramazsınız], –bilfarz– verdiği [savaşa katılmamak sûretiyle ölümden-öldürülmekten kurtulduğunuz] takdîrde de istifâde ettirilmezsiniz, meğer ki pek az [eceliniz sona erinceye kadar kısa bir süre istifâde ettirilirsiniz]".

17. De ki: "Kimin haddine ki sizi Allâh'tan (koruyup) saklasın; şâyed size bir felâket (vermeyi) murâd eder yâhûd size bir rahmet [ni'met] (tattırmayı) murâd ederse?! (Murâd ettiği şeyde hiç kimse O'na mâni olamaz.)"

Hem, Allâh'tan başka kendilerine bir velî [dost-hâmî] de bulamazlar, bir nasîr [yardım edici] de.

18-19. Allâh şübhesiz biliyor içinizden o savsaklayanları ve ihvân/[kardeş]larına, "Bize gelin!" diyenleri ki (onlar) harbe pek az geliyorlardı, (geldikleri zamân da) size karşı kıskançlık ediyorlardı, derken o korku hâli gelince gördün onları ki, ölüm (endişesin)den (kendini) baygınlık sarmış kimse gibi, gözleri dönerek sana bakıyorlardı, derken o korku gidince size (karşı) keskin keskin diller(ini kılıç gibi) sıyırdılar, hayra [ganîmete] karşı kıskançlık ediyorlardı.

İşte bunlar îmân etmediler de, Allâh amellerini hiçe çıkardı. Allâh'a göre o ehemmiyetsiz bulunuyor.

20. (Onlar) ahzâbı [Yesrib'i/Medîne'yi kuşatan müşrik kabîleleri], sanıyorlar(dı) ki gitmediler, eğer o ahzâb bir daha

gelecek olsa, arzû ederler ki, bâdiyeye [çöle]; bedevî Urbâ'nın[2] [Arabların] içine çıksalar, sizin havâdislerinizden sorsalar. İçinizde kalacak olsalar da harbetmezler, meğer ki pek az.

21. Şânım hakkı için, muhakkak ki size Resûlullâh'ta (–savaşta sebât ve zorluklara dayanma gibi– uyulmaya değer) pek güzel bir örnek vardır; Allâh'a ve Son Gün'e [Âhiret'e] ümîd besler olup da, Allâh'ı çok zikreyleyen kimseler için.

22. Mü'minler, gördükleri vakit de o ahzâbı [Medîne'yi kuşatan müşrik kabîleleri], "Bu işte, Allâh'ın ve (O'nun) Resûlü'nün bize va'dettiği; Allâh ve (O'nun) Resûlü doğru çıktı" dediler ve onların îmânını ve teslîmiyyetini artırmaktan başka birşey yapmadı.

23. (Gerçek) mü'minlerdendir o erler ki, Allâh'a verdikleri ahde [söze] sadâkat ettiler; (onlardan) kimi (canını fedâ ederek) adağını ödedi, kimi de (ödemeyi) gözetiyor ve hiçbir sûretle (sözlerini) değiştirmediler.

24. (İnsânlar bu şekilde sınanarak verdikleri sözde duranlarla durmayanlar ortaya çıkarılacak;) çünkü Allâh, sâdık/[doğru]lara sadâkat/[doğruluk]leriyle mükâfât edecek, münâfıklara da, dilerse azâb (edecek) veyâ tevbe (fırsatı) verecek. Şübhe yok ki Allâh bir ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsâm sürekli] bulunuyor.

25-27. Allâh, hem o kâfirleri [Kureyş'in önderliğinde Yesrib'i/Medîne'yi kuşatan müttefik müşrik ordusunu] –(Hendek/

---

2 Osmanlıca Yazma nüshada *Urbâ'nın* şeklinde yazılan bu kelime, Matbû nüshada *Urabâ'nın* şeklinde dizilmiştir, ancak doğrusu Osmanlıca Yazma nüshadakidir. (E.Ö)

Ahzâb savaşı'ndan) hiçbir hayra elleri ermeksizin– ğayz/ [öfke]larıyla defetti ve bu sûretle Allâh mü'minler(d)e(n yana) kıtâlin [savaşın] hakkından geliverdi, –ve (çünkü) Allâh kavî [güçlü], azîz [üstün/yenilmez kudret sâhibi] bulunuyor– hem de Ehl-i Kitâb'dan [yehûdîlerden] onlara muzâheret [yardım] edenleri [Kurayza oğulları'nı], kalblerine korku düşürerek kulelerinden indirdi (de, Kurayza oğulları'ndan) bir kısmını katlediyordunuz, bir kısmını esîr (alıyordunuz) ve (böylece onların) arâzilerini ve yurdlarını ve mallarını size mirâs kıldı.

Bir de (size başka) bir arzı [yeri] (mirâs kıldı), ki daha ona ayak basmadınız. Allâh her şeye kadîr [güç yetiren] bulunuyor.

28-29. Ey o Peygamber [Nebî]! Zevce/[eş]lerine şöyle söyle: "Eğer dünyâ [süflî/yakın] hayât ve (onun) zînetini [süsünü] istiyorsanız, haydi geliniz sizi donatayım ve güzellikle bırakıp salıvereyim, yok eğer Allâh ve (O'nun) Resûlü'nü ve Âhiret evini [cenneti] istiyorsanız, haberiniz olsun ki, Allâh içinizden güzellik edenlere [*muhsanâta:* doğru-güzel davrananlara] pek büyük bir ecir [mükâfât] hazırlamıştır".

30. Ey Peygamber'in [Nebî'nin] kadınları! Sizden her kim açık bir terbiyesizlik ederse [fâhişe işlerse: Nebî'ye itâ'atsizlik ederse], ona azâb iki kat katlanır (veyâ onun azâbı katbekat ağır olur) ve Allâh'a o kolay bulunuyor.

31. Yine (ey Nebî'nin kadınları), sizden her kim Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne dîvân durup [samîmiyyetle itâ'at edip] sâlih bir amel işlerse, ona da ecrini [mükâfâtını] iki kere veririz, hem onun için (cennette) kerîm [çok güzel] bir rızk hazırlamışızdır.

32-34. Ey Peygamber'in [Nebî'nin] kadınları! Siz kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz, eğer korunur/takvâlı olursanız, onun için (yabancı erkeklere söz) söylerken kırıtmayın [yumuşak bir edâ, gönül okşayıcı bir uslûbla konuşmayın] da kalbinde bir maraz [kötülüğe meyil] bulunan (kimseler) tamâ'a [arzû ve ümîde] düşmesin; güsgüzeldosdoğru söz söyleyin! Hem vakârınızla [temkîn ve ağırbaşlılık ile] evlerinizde durun da evvelki câhiliyet çıkışı gibi süslenip çıkmayın; namaz(ı) kılın, zekât(ı) verin, Allâh(a) ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at edin! –Allâh sâde(ce) şunu istiyor: Sizden kiri uzaklaştırsın da ey ehl-i beyt [Nebî'nin kadınları-eşleri], sizi tertemiz/pampak etsin.– Oturun da[3] evlerinizde okunan âyâtullâhı [Allâh'ın âyetlerini] ve hikmeti anın! Şübhe yok ki Allâh latîf [gizliliklere dâimâ nüfûz eden], habîr [her şeyden dâimâ haberdâr] bulunuyor.

35. Bütün müslim/[Allâh'a teslîm olan erkek]ler ve müslime/[Allâh'a teslîm olan kadın]ler, mü'min (erkek)ler ve mü'mine/[mü'min kadın]ler, kânit/[itâ'at eden erkek]ler ve kânite/[itâ'at eden kadın]ler, sâdık/[doğru erkek]lar ve sâdıka/[doğru kadın]lar, (gerek itâ'at üzere bulunmak, gerek ma'siyetten kaçınmak husûsunda) sabreden erkekler ve sabreden kadınlar,[4] hâşî/[mütevâzi erkek]ler ve hâşîa/[mütevâzi kadın]lar, mutasaddık/[sadaka veren erkek]lar ve mutasaddıka/[sadaka veren kadın]lar, sâim/[oruc tutan erkek]ler ve sâime/[oruc tutan kadın]ler, ırzlarını-(if-

---

3 Âyette, *oturun da* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

4 Meâl'in orijinalinde atlanan *ve's-sâbirîne ve's-sâbirât* lafzına karşılık, *sabreden erkekler ve sabreden kadınlar* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

fetlerini) koruyan erkekler ve (ırzlarını/iffetlerini koruyan) kadınlar, Allâh'ı çok anan (erkekler)/zâkirler ve (Allâh'ı çok anan kadınlar)/zâkireler (var ya), hep bunlara Allâh bir mağfiret [bağışlanma/korunma] ve bir büyük ecir [mükâfât] hazırlamıştır.

36. Bununla berâber, gerek bir mü'min (erkek) için ve gerek bir mü'mine [mü'min bir kadın için], Allâh ve (O'nun) Resûlü bir işe (yâni, oğullukların boşadığı kadınlarla evlenmenin mübâh olduğuna dâir) hüküm verdiği zamân, o işlerinden ihtiyâr [tercîh] kendilerinin olmak olamaz ve her kim Allâh(a) ve (O'nun) Resûlü'ne âsî olursa, açık bir sapıklık etmiş olur.

37. Hem hatırla o vakti ki, o kendisine hem Allâh'ın in'âm ettiği [senin nezdine sevkettiği ve îmân ni'metine eriştirdiği], hem senin in'âm ettiğin [türlü ihsânlarda bulunduğun ve âzâd edip hürriyyete kavuşturduğun] kimseye [Zeyd'e], "Zevceni [eşini/Zeyneb'i] kendinde sıkı tut [boşama] ve Allâh(ın azâbın)tan kork(up hakksızlıktan korun)!" diyordun da nefsinde, Allâh'ın aç(ığa çıkar)acağı şeyi gizliyordun, nâsı [insânları] sayı(p; "Muhammed, oğlunun hanımıyla evlendi" diye dedi-kodu etmelerinden çekini)yordun, hâlbuki Allâh, Kendisini saymana daha (lâyık ve) gerekti.

Sonra vaktâ [ne zamân] ki Zeyd o kadından ilişiğini kesti [Zeyneb'i boşadı, o da iddetini tamâmladı], Biz (de) onu sana tezvîc [eş olarak takdîr] eyledik; tâ ki oğulluklarının(ın) ilişiği(ni) kestikleri [boşadıkları] zevceleri(yle/eşleriyle evlenme mes'elesi)nde mü'minlere bir darlık olmasın. Allâh'ın emri de fiile çıkarılmış [gerçekleşmiş] bulunuyor.

38-39. Peygamber'e [Nebî'ye], Allâh'ın kendisi için[5] takdîr ettiği/mübâh kıldığı şeyde bir darlık yoktur. Bundan evvel geçen(ler, yâni) bütün peygamberler[6] hakkında Allâh'ın sünneti [âdeti/kânûnu] böyle(ydi). –Ve Allâh'ın emri biçilmiş bir kader [takdîr edilmiş kat'î bir hüküm] bulunuyor.– Onlar ki, Allâh'ın risâlet/[bildirdik]lerini teblîğ ederler ve O'ndan korkar/[haşyet duyar]lar, Allâh'tan başka kimseden korkmaz/[haşyet duymaz]lardı. Hesâba alacak (zât olarak) da Allâh yeter.

40. (Ey mü'minler!) Muhammed sizin (–Zeyd dâhil–) ricâliniz/[erkeklerinizlden hiç birinin babası değil, velâkin Allâh'ın Resûlü ve peygamberlerin hâtemidir [nebîlerin mühründür/sonuncusudur]. Allâh her şeye alîm [vâkıf] bulunuyor.

41-42. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'ı çok anış anın ve O'na sabâh-akşam [her dâim] tesbîh edin [O'nu şânına lâyık olmayan her şeyden tenzîh edip yüceltin]!

43-44. Odur ki O, –sizleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için– üzerinize feyz ü bereket indiriyor [size salât/inâyet ediyor] ve melekleri de.[7]

Ve (çünkü Allâh) mü'minlere rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor; O'na kavuşacakları gün, tahiyyeleri selâmdır [her türlü sıkıntı ve zahmetten selâmet habe-

---

5 Meâl'in aslında atlanan *lehû* lafzına karşılık, *kendisi için* (*onun için* de denilebilir) ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

6 *Bütün peygamberler* ibâresinin âyette lafzen karşılığı yoktur. Bununla birlikte, *bundan önce/önceden geçenler* ibâresiyle, *nebîler/peygamberler* kasdedilmektedir. (E.Ö)

7 Meâl'in aslında atlanan *ve melâiketuhû* lafzına karşılık, *ve melekleri de* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

ridir] ve (O), onlar için kerîm bir ecir [en güzel mükâfâtı: cenneti] hazırlamıştır.

45-46. Ey o Peygamber [Nebî]! Biz seni (hem) hakka[8] bir şâhid [Allâh'ın birliğine şâhid, Allâh'a nasıl kulluk edileceğine şâhid tutulacak bir örnek, ümmetin tasdîki-tekzîbi, icâbeti-icâbetsizliği gibi hâllerine, amellerine şehâdet edecek bir şâhid], hem bir müjdeci, hem bir gocundurucu [uyarıcı] (olarak) gönderdik, hem Allâh'a –izniyle [emriyle]– bir da'vetci ve nûrlar saçan bir şavk [aydınlatıcı bir kandil].

47. Mü'minlere müjdele: Onlara Allâh'tan bir büyük fazl [lütuf] var.

48. Kâfirlere ve münâfıklara itâ'at etme, onların ezâlarını (önemseme, bir tarafa) bırak da, Allâh'a mütevekkil ol [güvenip dayan]! Allâh vekîl olunca hepsine[9] (elbette kâfî)-yeter.

49. Ey o bütün îmân edenler! Mü'mine/[îmân eden kadın]leri nikâh ettiğiniz, sonra onlara dokunmadan talâk verdiğiniz [boşadığınız] vakit, –üzerlerinde, sayacağınız bir iddet hakkınız yoktur;– derhal (ta'yîn ettiğiniz mehrin yarısını, eğer mehir belirlemediyseniz) mut'a/[faydalanmalık]-larını verip onları güzel bir sûrette salıverin!

50-51. Ey o Peygamber! Biz bilhassa sana şunları helâl kıldık: Mehirlerini vermiş olduğun zevce/[eş]lerini ve Allâh'ın sana ganîmet kıldıklarından milk-i yemînin [sana âid] olan câriyeyi ve ammin [amcan] kızlarından, halan kızların-

8 *Hakka* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

9 Âyette, *hepsine* kelimesinin karşılığı yoktur. İbâreye, *vekîl olarak Allâh elbette kâfîdir* şeklinde karşılık verilebilir. (E.Ö)

dan,[10] dayın kızlarından, teyzen kızlarından seninle berâber hicret etmiş olanları, bir de mü'mine/(mü'min) bir kadın kendisini Peygamber'e hîbe ederse –Peygamber nikâh etmek istediği takdîrde– onu; sâde(ce) sana (helâl kıldık), sâir [diğer] mü'minlere değil. Onlara, zevce/[eş]leri ve milk-i yemîn/[câriye]leri hakkında ne farz kıldığımız ma'lûmumuz.

Bunlar, sana hiçbir darlık olmamak içindir. –Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.– (Ey Muhammed! Kendilerini sana hîbe eden) o (kadı)nlardan dilediğini (evlenmeyip) geri bırakırsın, dilediğini (evlenip) yanına alırsın, azleylediğin (o kadınların için)den de arzû ettiğin (biri olduğu takdîr)de (onu da yanına almakta) sana günâh yoktur. Onların gözleri(nin) aydınlanıp mahzûn kalmamalarına ve kendilerine verdiğinle hepsinin hoşnûd olmalarına en elverişli olan budur. Allâh kalblerinizdekini bilir, (zîrâ) Allâh hem alîm [bilen/ilm sâhibi], hem halîm [müsâmahalı/cezâlandırmada acele etmez] bulunuyor.

52. Bundan başka [sonra] kadınlar(la evlenmen) sana helâl olmaz, bunları başka zevce/[eş]ler(l)e değiştirmek de (helâl) olmaz, –isterse hüsün/[güzellik]leri çok hoşuna gitsin– meğer ki milk-i yemînin [câriyen] ola. Allâh her şeye gözcü bulunuyor.

53. Ey o bütün îmân edenler! Vaktine bakmaksızın yemeğe izin verilmedikce size, Peygamber'in evlerine girmeyin, velâkin çağırıldığınız vakit de (–vaktinden evvel olsa bile–) girin, yemeği yediğinizde de hemen dağılın, söz-soh-

---

10 Meâl'in aslında atlanan *benâti 'ammâtike* lafzına karşılık, *halan kızlarından* ibâresini metne ekledik. (E.Ö)

bet için de izinsiz girmeyin;[11] çünkü o (şekilde izinsiz ve vakitsiz girmeniz, orada söze-sohbete dalmanız) Peygamber'e ezâ [eziyyet] veriyor, üzerine de ("Girmeyin, çıkın" demeye) sizden utanıyor, fakat Allâh hakkı söylemekten sıkılmaz.

Hem (Peygamber'in) harem/[eşllerine gerekli birşey soracağınız (veyâ onlardan birşey isteyeceğiniz) vakit de bir perde [*hicâb:* kapı boşluğuna kapı yerine gerilen/sarkıtılan perde] arkasından sorun (veyâ isteyin); öyle yapmanız hem sizin kalbleriniz ve hem onların kalbleri için daha temizdir ve sizin Resûlullâh'a ezâ [eziyyet] etmeniz olamaz, arkasından zevce/[eş]lerini nikâh eylemeniz de ebediyyen[12] [aslâ] olamaz, çünkü o günâh, Allâh indinde [yanında] çok büyük bulunuyor...

54. Eğer birşey açıklar veyâ gizlerseniz, şübhe yok ki Allâh her şeye alîm [vâkıf] bulunuyor.

55. O zevce/[eş]lere şunlar(ın yanın)da (başörtüsüz/tesettürsüz bulunmalarında) günâh yoktur: Ne ataları, ne oğulları, ne birâder/[kardeş]leri, ne birâderlerinin oğulları, ne hemşîre/[kızkardeş]lerinin oğulları, ne kendi kadınları, ne de ellerindeki milk/[câriye]lerinde.

Bununla berâber, Allâh'a (isyândan) korunun [ey Peygamber'in zevce/[eş]leri], çünkü Allâh herşey üzerine şâhid bulunuyor.

---

11 Meâl'de, *söz-sohbet için de izinsiz girmeyin* diye çevirilen *ve lâ müste'nisîne li-hadîsin* ibâresinin doğru karşılığı, bizce, *söze-sohbete dalmaksızın* şeklinde olmalıdır. Dolayısıyla cümlenin şöyle olması gerekir: *Yemeği yediğiniz vakit de, söze-sohbete dalmaksızın hemen dağılın.* (E.Ö)

12 Meâl'in aslında atlanan *ebeden* lafzına karşılık, *ebediyyen [aslâ]* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

56. Muhakkak ki Allâh ve melâikesi [melekleri] Peygamber'e hep salât ile tekrîm [Nebî'ye salât/inâyet] ederler. Ey o bütün îmân edenler! Haydin (siz de) o'na teslîmiyyetle salât ve selâm getirin [salât/inâyet edin]![13]

57. Çünkü, Allâh(a) ve (O'nun) Resûlü'ne ezâ edenler (yokmu), muhakkak ki Allâh onları dünyâda (hayr ve hidâyetten mahrûmiyyetle) ve Âhiret'te (ni'met ve sevâbdan/mükâfâttan muhrûmiyyetle) la'netlemiş (rahmeti(nin) sahasından kovmuş) ve onlara pek hakâretli [hakîr ve zelîl düşürücü] bir azâb hazırlamıştır.

58. Mü'minîn [îmân eden erkeklere] ve mü'minâta [îmân eden kadınlara] –istihkak kesbetmedikleri [hakksız/hakk etmedikleri] bir vechile– ezâ edenler de şübhesiz (hem) bir bühtân [iftirâ], (hem de açık bir günâh)/(açık bir vebâl) yüklenmişlerdir.

59. Ey o Peygamber [Nebî]! Zevce/[eş]lerine ve kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına hep söyle: (Dışarı çıkacakları vakit) cilbâblarından [çarşaf-ferâce gibi dış giysilerini] üzerlerini sıkı örtsünler; bu, onların (iffetli olarak) tanınmalarına, (iffetli) tanınıp da ezâ edilmemelerine en elverişli olandır. Bununla berâber, Allâh bir ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

60-62. Celâlim hakkı için, eğer (ezâdan) vazgeçmezlerse o münâfıklar, kalblerinde maraz [hastalık] bulunanlar ve şehirde erâcif neşreden/tahrikât yapanlar [yalan-yanlış uydurma haberler yayanlar], mutlak ve muhakkak seni kendi-

---

13 Bu çeviri, lafız ve ma'nâ olarak âyete uygun değildir. 56. âyete şöyle karşılık verilebilir: *Doğrusu Allâh ve O'nun melekleri o Nebi'ye salât [inâyet/yardım] ederler. Ey îmân edenler! Siz de, tam bir teslîmiyyetle teslîm olarak o'na salât [inâyet/yardım] edin.* (E.Ö)

lerine musallat kılarız, sonra orada civârına pek az yanaşabilirler, mel'un mel'un nerede ele geçirilirlerse tutulurlar ve öldürülürler; Allâh'ın bundan evvel geçen (günâha batmış kimse)ler hakkındaki kânûnu (gereğince), ki Allâh'ın kânûnunu tebdîle [değiştirmeye] çâre bulamazsın.

63. O nâs [insânlar] sana Sâ'at'ten [Kıyâmet'in kopma vaktini] soruyor.
De ki: "Onun ilmi Allâh'ın nezdinde/[yanında]dir; (onun ne zamân kopacağını O'ndan başka kimse bilemez)".
Ve ne bilirsin belki o Sâ'at [Kıyâmet'in kopması] yakında olur.

64-65. Şu muhakkak ki Allâh kâfirleri la'netlemiş [rahmetinden tardetmiş] ve onlara bir çılgın [alevli] ateş hazırlamıştır, (hem de) onda muhalled [sürekli] kalırlar ve ne bir velî [dost-hâmî] bulabilirler, ne de bir nasîr [yardımcı].

66. O gün yüzleri ateşte çevirilirken, "Ah!.." derler, "Ah ne olurdu bizler Allâh'a [Allâh'ın emir ve nehiylerine] itâ'at edeydik, Peygamber(in da'vetin)e (icâbet ve) itâ'at edeydik".

67-68. (Ardından da,) "Yâ Rabbenâ!" demektedirler, "Doğrusu bizler beylerimize ve büyüklerimize itâ'at ettik de, (onlar) bizi yanlış yola götürdüler. Yâ Rabbenâ! Onlara, (bize verdiğin) azâbın iki katlısını ver ve kendilerini büyük bir la'net ile la'netle!"

69. Ey o bütün îmân edenler! Sizler, o Mûsâ'ya ezâ edenler gibi olmayın! (Onlar Mûsâ'ya) ezâ ettiler de, Allâh o'nu onların dediklerinden tebrie etti/temize çıkardı; (zîrâ) o, Allâh yanında yüzlü [şerefli ve i'tibârlı] idi.

70-71. Ey o bütün îmân edenler! Allâh(ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek azâb)dan kork(up günâhlardan korun)un ve

(bir söz söyleyeceğiniz vakit hakka yönelik doğru ve) sağlam söz söyleyin ki, (Allâh) işinizi yoluna koysun ve günâhlarınıza mağfiret buyursun. Her kim de Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at ederse o, hakîkaten büyük murâda ermiştir.

72-73. Evet, Biz o (itâ'at) emâneti(ni) göklere, yere ve dağlara arzettik [sunduk], onlar onu(n vebâlini) yüklenmeye yanaşma(yarak ona ri'âyetsizlikten kaçın)dılar, on(a ihânet)dan korktular da, (onun gereğini yerine getirdiler. Fakat) onu(n vebâlini, itâ'atsizlik etmek sûretiyle kâfir-müşrik) insân yüklendi; o cidden çok zâlim, çok câhil bulunuyor, çünkü (kendisini nasıl bir âkıbetin beklediğini düşünmüyor.)

(Oysa emâneti yüklenmenin, yâni emânete ri'âyet etmemenin/emânete ihânet etmenin netîcesi şudur:) Allâh (emâneti yüklenen, yâni emânete ihânet eden/emânete ri'âyet etmeyen) münâfıkîn [münâfık erkeklere] ve münâfıkâta [münâfık kadınlara] ve müşrikîn [müşrik erkeklere] ve müşrikâta [müşrik kadınlara] azâb edecek(tir. Emâneti yüklenmeyen, yâni emânete ihânet etmeyen/emânete ri'âyet eden) mü'minîn [mü'min erkeklere] ve mü'minâta [mü'min kadınlara] da Allâh tevbe ile nazar buyuracak [rahmetiyle yönelecek].

Ve Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

34. SEBE SÛRESİ

MEKKÎ, 54 ÂYET

§

Adını, –insânın kudretinin, zenginlik ve ihtişâmının ebediyyen sürüp gitmeyeceğini gösteren– Sebe halkına ilişkin atıflardan (15-20. âyetler) alan sûrede, tevhîd ve Âhiret [ölümden sonra diriliş, hesâb: mükâfât ve cezâ] konularıyla Muhammed'in (s.a) nübüvveti ele alınmakta; insânlar ahlâkî sorumluluklarını farketmeye da'vet edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Hamd [sevgi ve ta'zîm ile senâ] o Allâh'ın (hakkı)dır ki, göklerde ne var, yerde ne varsa hep O'nun, Âhiret'te de hamd O'nun (hakkıdır).
Ve O öyle hakîm [hikmetli], öyle habîr [haberdâr] ki, yere ne giriyor ve ondan ne çıkıyor, gökten ne iniyor ve ona ne çıkıyor hepsini bilir, hem O öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli], öyle ğafûr [bağışlayıcı].

3-5. Küfredenler ise, "Bize o Sâ'at gelmez [Kıyâmet kopmaz]" dediler.
De ki: "Hayır (bu kesinlikle doğru değil, ğaybı bilen) Rabbim hakkı için o (Sâ'at) size behemehal [mutlaka] gelecek; ğaybı [Sâ'at'in ne zamân geleceğini/Kıyâmet'in ne zamân kopacağını] bilen Rabbim[1] (hakkı için) ki (bundan kurtuluş yok)".

1 *Rabbim* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

O'ndan göklerde ve yerde zerre miktârı birşey kaçmaz; –ne o (zerre miktârı)ndan daha küçüğü, ne de daha büyüğü (kaçar– zîrâ) hepsi mutlak(a) bir kitâb-ı mübîndedir [hepsi huzûrunda apaçık bir kitâbda imiş gibi bilinmektedir]; çünkü (Allâh) îmân edip iyi ameller işleyenlere mükâfât verecek: işte onlar için bir mağfiret [bağışlanma/korunma] ve bir rızk-ı kerîm [cennet] var. Âyetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarışanlar(a gelince), onlar için de pislikten öyle bir azâb var ki, elîm [gâyet acı].

6. Kendilerine (Allâh'ı tanımaya dâir) ilm verilmiş olanlar [ashâb-ı kirâm veyâ îmân eden Ehl-i Kitâb] ise, sana Rabbinden indirileni görüyorlar [bilirler], ki o [Kur'ân], mahzâ [sırf] hakk ve izzetine nihâyet olmayan sâhib-i[2] hamd'in yolunu gösteriyor.

7-8. Böyle iken, o küfredenler (kendi yandaşlarına) şöyle dediler: "Size bir adam gösterelim mi ki, 'Tamâmen didik didik didiklendiğiniz vakit muhakkak siz yeni bir hilkat [yaratılış] içinde bulunacaksınız!' diye size peygamberlik ediyor!? (Çürüyüp toprak olduktan sonra diriltileceğinizi iddiâ eden bu adam,) bir yalanı (uydurup) Allâh'a iftirâ etmekte mi, yoksa kendisinde bir cinnet mi var!?"
Hayır; (o ne Allâh üzerine yalan uydurmakta, ne de o'nda cinnetten bir eser var); doğrusu o Âhiret'e inanmayanlar uzak bir dalâlet/[sapıklık]le azâb içindeler.

9. Ya gökten ve yerden önlerindekine ve arkalarındakine bir bakmazlar mı, (nasıl bir vaziyette bulunuyorlar? Şunun idrâkinde değiller mi:) Dilersek kendilerini yere ge-

---

2 Osmanlıca Yazma nüshada *sâhib-i (hamdin)* şeklinde yazılan bu ibâre, Matbû nüshada *sâhib (hamdin)* şeklinde tashîhli dizilmiştir. (E.Ö)

çirivereriz yâhûd gökten üzerlerine parçalar düşürüveririz.
Hakîkaten on(lar)da/(gök ve yerde veyâ göğe ve yere ibretle bakıp önünü ve sonunu düşünmekte), inâbe edecek {Hakk'a gönül verecek} bir kul için şübhesiz (Allâh'ın kudretine ve ölülerin muhakkak diriltileceğine) bir âyet [alâmet/delîl] vardır.

10-11. (İşte, hakka yönelip göklerde ve yerde Allâh'ın kudretinin ve ölümden sonra dirilişin muhakkak olduğunun delîlini/alâmetini görenlerin târihteki örnekleri:) Şânım hakkı için, Dâvûd'a Bizden bir fazl [lütuf] verdik: "Ey dağlar! (Ötüp) çınlayın o'nunla berâber ve ey kuşlar (siz de)!" dedik. Ve o'na demiri yumuşattık; "Bol bol zırhlar yap ve iyi biçime yatır!" diye.
–Siz de (ey Muhammed ümmeti) salâh ile çalışın, daha iyi işler yapın, çünkü Ben her (yaptığınızı) yapacağınızı gözet(l)iyorum.–

12-13. Süleymân'a da rüzgârı (boyun eğdirdik; o sâyede o'nun gemileri) sabâh(leyin), gidişi bir ay(lık mesâfeye gidiyor); akşam(leyin de), dönüşü bir ay(lık mesâfeden dönüyorlardı). Erimiş bakır menbaı/[kaynağı]nı da o'na sel gibi akıttık; hem Rabbinin izniyle [emriyle] (o'nun) elinin altında cinnî/[yabancı]lerden de çalışan vardı, –onlardan da her kim emrimizden inhirâf ederse [çıkarsa] ona sa'îr [çılgın/alevli ateş] azâbını tattırırız– onlar o'na mihrâb/[ma'bed]lar, timsâl/[heykel]ler ve havuzlar gibi çanaklar ve (yerinden kalkmaz ağır ve) sâbit kazanlardan her ne isterse yaparlardı.
(Ve dedik ki:) "Çalışın ey Dâvûd hânedânı, şükr için çalışın! Maamâfih kullarım içinde şekûr olan [çok şükreden] azdır".

14. Sonra vaktâ [ne zamân] ki o'na ölümü hükmettik [ölümü o'nun üzerine gerçekleştirdik], onlara o'nun ölümünü sezdiren olmadı, yalnız bir güve böceği [arza] dayandığı asâsını yiyordu, bu sebeble (Süleymân yere) yıkıldığı zamân, tebeyyün etti [anlaşıldı] ki cinnler (ğaybı bilmiyor), eğer ğaybı [ğayb olan Süleymân'ın ölümünü] bilir olsalar, o zilletli azâb içinde bekleyip durmazlardı.

15. Celâlime kasem [yemîn] ederim ki, Sebe (halkı) için meskenlerinde [oturdukları bölgede] hakîkaten bir âyet [alâmet] vardı; sağ ve soldan iki (taraflı) cennet [bağlar, bostanlar, bahçeler], (ki kendilerine hâl diliyle,) "Yeyin" diye(n), "Rabbinizin rızkından da O'na şükredin [bu ni'metin kadrini bilerek ona göre ibâdet edin]; ne güzel, hoş bir belde, ğafûr [bağışlayıcı] bir Rabb".

16-17. Fakat onlar (şükretmekten kaçındılar, yüzçevirip) bakmadılar; Biz de üzerlerine arim(in) selini [önüne geçilmez seli yâhûd Arim denilen seddin selini] salıverdik ve o dilber [güzelim] iki (taraflı) cennet/[bostan ve bahçe]lerini buruk [acı] yemişli, ılgınlık, az birşey de sidirden [Arabistan kirazından] iki harâb cennete [bostana/bahçeye] çevirdik. Bunu onlara nankörlüklerinin cezâsı (olarak) yaptık ve Biz hep öyle çok nankör olanları cezâlandırırız.

18. Biz onlarla o feyz ü bereket verdiğimiz memleketler arasında sırt sırta karye/[belde]ler meydâna getirmiştik ve onlarda muntazam seyr ü sefer takdîr [tertîb ve tanzîm] eylemiştik (de), "Gezin oralarda gecelerce ve gündüzlerce (ac-açık kalmaktan ve tehlikeden uzak) emniyet içinde" demiştik.

19. Buna karşı onlar, (şükr yerine nankörlük ve isyân ettiler

de böylece lisân-ı hâl ile) "Yâ Rabbenâ! Seferlerimizin arasın(daki konaklama mesâfesin)ı uzaklaştır (veyâ seferlerimizin arasındaki konaklama mesâfesi uzak)!" dediler ve nefs/[kendi]lerine zulmettiler. Biz de onları efsânelere çevirdik ve tamâmen didik didik (edip) dağıttık.
Şübhesiz ki bunda, çok şükredecek her sabrlı (kul) için elbette âyet/[alâmet]ler var.

20-21. Yine celâlime kasem [yemîn] ederim ki, İblîs onlar [Sebeliler veyâ Âdemoğulları] aleyhindeki zannını hakîkaten doğru buldu [doğru çıkardı/gerçekleştirdi] da, –içlerinde mü'minlerden ibâret bir fırkadan maada/[başka]sı– ona tâbi oldular.
Hâlbuki onun [İblîs'in] onlar üzerinde hiçbir saltanat kudreti yoktu; (onların ona tâbi olması, onun kudretinden değil, kendilerinin Âhiret'e îmânsızlıklarındandır. Dolayısıyla o tâbi olma, esâs i'tibâriyle şeytânın galebesinden değil, Hakk'ın emr ü irâdesinin galebesindendir). Lâkin (şundan dolayı böyle irâde edip İblîs'e fırsat verdik: Çünkü) Biz Âhiret'e îmânı olanı belli edecek, ondan (yana) şekk [şübhe] içinde bulunandan ayırdeyleyecektik. Öyle ya, Rabbin her şeye karşı hafîz/[muhâfız ve hâkim]dir.

22. De ki: "Allâh'ın berisinden o (ilâh olduğunu) zu'm [zann ve iddiâ] ettiklerinize istediğiniz kadar yalvarın; ne göklerde, ne yerde zerre miktârına güçleri yetmez. Onların bunlarda bir ortaklığı da yok, O'nun onlardan bir zahîri [destekcisi] de yoktur".

23. O'nun[3] huzûrunda şefâ'at fayda da vermez, ancak (Al-

3 Meâl'in aslında atlanan *hû* zamîrine karşılık, *O'nun* [*Allâh'ın*] kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

lâh'ın) kendisine[4] izin verdiği kimseninki müstesnâ [hâriç]. Nihâyet kalblerinden dehşet giderildiği zamân (şefâ'at bekleyenler şefâ'atcilerine/şefâ'atci olduğunu zannettiklerine), "Rabbiniz ne buyurdu?" derler. (Şefâ'atci oldukları zannedilenler de,) "Hakkı!" derler, "O öyle yüksek-(yüce), öyle büyük".

24. "Size" de, "(yağmur vâsıtasıyla) göklerden ve yerden kim rızk veriyor?"
(Bunun tek cevâbı var, öyleyse) 'Allâh!' de ve (şunu da ilâve et:) "Her hâlde [elbette] biz veyâ siz mutlak bir hidâyet üzerindeyiz veyâ açık bir dalâl(et/sapıklık) içinde".

25. De ki: "Siz bizim cürm/[suçlerimizden mes'ûl edilmezsiniz, biz de sizin yaptıklarınızdan mes'ûl olmayız".

26. De ki: "Rabbimiz (Kıyâmet/kalkım Günü) hepimizi bir araya toplayacak, sonra da hakk hükmü ile aramızı ayıracak; (çünkü) O öyle fettâh [hükmedip ayıran], öyle alîm/[bilen]dir".

27. De ki: "O'na şerîk [ortak] diye (yakıştırıp) takıştırdıklarınızı bana gösterin bakayım. Hayır, öyle şey yok. Doğrusu bu (ki), Allâh yegâne azîz [mağlûb edilmez kudret sâhibi], yegâne hakîm/[her fiili hikmet olan]dır".

28-29. Seni de başka değil, ancak bütün insânlara şâmil [kâfir-müşrik toplumu] (kuşatıcı/kucaklayıcı ve günâhlardan alıkoyucu olarak) bir risâletle rahmetimizin[5] müjdecisi, azâbımızın[6] habercisi (olarak) gönderdik, velâkin (kâfir-müş-

---

4 Meâl'in aslında atlanan *hû* zamîrine karşılık, ***kendisine*** kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

5 Âyette, ***bir risâletle rahmetimizin*** ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

6 Âyette, ***azâbımızın*** kelimesinin karşılığı olmadığından ibâreye, ***bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak*** şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

rik) insânların ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler. Ve (onun için), "Ne vakit (gerçekleşecek) bu (azâb) va'd(i), eğer (iddiânızda) gerçekseniz (söyleyin bakalım)?" diyorlar.

30. De ki: "Size bir gün mîâdı [buluşma günü] (ta'yîn edilmiştir), ki ondan bir sâ'at [an] geri de kalamazsınız, ileri de geçemezsiniz".

31. Bununla berâber, o küfredenler, "Biz ne bu Kur'ân'a inanırız, ne de önündekine [önceki Kitâblara]" dediler.
Fakat görsen o zâlimler(i), yakalanıp Rabb'lerinin huzûruna durduruldukları zamân ba'zısı ba'zısına söz atarken, ki bir taraftan zebûn edilen/[zayıf düşürülen]ler, o büyüklük taslayanlara şöyle diyorlardır: "Siz olmasa idiniz her hâlde [mutlaka] biz mü'min olurduk".

32. Diğer taraftan, büyüklük taslayanlar o zebûn edilen/[zayıf düşürülen]lere şöyle demektedir: "Yâ!.. Size hidâyet geldik/[doğru yol gösterildik]ten sonra sizi ondan biz mi çevirdik?! Hayır, siz kendiniz (günâha batmış) mücrim/[suçluy]diniz".

33. O zebûn edilen/[zayıf düşürülen güçsüz]ler de o büyüklük taslayanlara (cevâben) demektedirler (ki): "Hayır! İşiniz, gece-gündüz [sürekli] dolap (çevirmekti), çünkü sizler bizlere hep Allâh'a küfr [nankörlük] etmemizi ve O'na menend/[denk]ler koşmamızı emrediyordunuz".
Ve böyle atışırlarken, hepsi azâbı gördükleri o demde içlerinden pişmânlık getirmektedirler, tomruk/[bukağı]ları geçirmişizdir de boyunlarına hep o küfredenlerin, sâde(ce) yaptıklarının cezâsını çekiyorlardır.

34-35. Biz herhangi bir memlekette [bir nezîr]/tehlikeyi haber veren bir resûl gönderdikse, her hâlde [mutlaka] onun refâh ile şımartılmış olanları dediler ki: "Biz sizin gönde-

rildiğiniz şeyleri tanımayız" ve (ardından da) dediler ki: "Biz emvâl/[mal-servet]ce de daha çoğuz, evlâdca da ve biz ta'zîb olunmayız [azâba çarptırılmayız]".

36. De ki: "Rabbim rızkı dilediğine (bol verip) döşer, dilediğine (kısıp) sıkar, velâkin nâsın [insânların/müşriklerin] ekserisi [çoğu/çokları] (bunun bir hikmete binâen yapıldığını) bilmezler".

37-38. Hâlbuki ne mallarınız, ne de evlâdlarınız değildir sizi huzûrumuza [yanımıza] yaklaştıracak olan; ancak îmân edip salâh ile iş gören(ler/sâlih amel işleyenler var ya), işte onların amellerine karşı(lık) kendilerine kat kat mükâfât vardır ve onlar cennet şehnişin/[köşk]lerinde emniyet içindedirler. Âyetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarış ederek çalışanlar ise, Hakk'ın huzûruna[7] onlar azâb içinde *ihzâr [yaka-paça sevk] edileceklerdir.*

39. De ki: "Hakîkaten Rabbim, kullarından dilediği kimseye rızkı hem (bolca verip) döşer, hem (kısıp) sıkar ve her neyi (infâk edip) hayra sarfederseniz O, o (hayr uğru)na (harcadığınızın yerine) halef [daha çoğunu/iyisini] de verir, hem O rızk verenlerin en hayrlısıdır".

40. O gün ki, hep onları birlikte mahşere[8] toplayacağız; sonra melâikeye [meleklere] diyeceğiz (ki): "Şunlar size mi tapıyorlardı?"

41. (Melekler ise cevâben şöyle) demişlerdir: "Zât-ı sübhânına arz-ı tenzîh ederiz, Sensin onlara karşı bizim sığınacak velîmiz. Hayır! Onlar cinn/[şeytân]lere tapıyorlardı, (onların) ekserisi [çoğu/çokları] onlara inanmışlardı".

---

7 *Hakkın huzûruna* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

8 *Mahşere* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

42. İşte o gün ba'zınız ba'zınıza ne bir menfaate [faydaya], ne de bir zarara mâlik olamaz ve o zulmedenlere deriz (ki): "Tadın bakalım o 'yalan' deyip durduğunuz ateşin azâbını".

43. Karşılarında açık beyyine/[delîl]ler hâlinde âyetlerimiz tilâvet olunduğu [peşpeşe okunduğu] zamân o zâlimler, "Bu, başka değil, sırf sizi atalarınızın taptığı ma'bûdlardan menetmek isteyen bir adam" dediler.
Ve (yine), "Bu [Kur'ân] başka birşey değil, sırf uydurulmuş bir iftirâ" dediler.
Ve (yine) o küfredenler, hakk kendilerine geldiği vakit, "Bu, apaçık bir sihrden [aldatmadan/göz boyamadan] başka birşey değil" dediler.

44. Hâlbuki Biz onlara [Mekkeli müşriklere], kendisinden[9] öyle ders alacakları Kitâblar vermedik ve kendilerine senden evvel (yakın zamânda) bir nezîr [uyarıcı/peygamber] de göndermedik; (dolayısıyla, onların şirki; ne ilâhî bir kitâba, ne bir peygambere dayanmaktadır; aksine hevâ ve heveslerinden kaynaklanmaktadır).

45. Onlar/[Mekkeli müşrikler]dan evvelkiler de tekzîb etmiş/[yalanlamış]lerdi, –hem bunlar, (güç ve imkân bakımından) onlara verdiklerimizin onda-birine ermediler– resûllerimizi tekzîb ettiler de (bak) nasıl oldu inkârım [reddim/cezâlandırmam]!

46. De ki: "Size sâde(ce) bir tek nasîhat edeceğim, şöyle ki: Allâh için ikişer-üçer ve teker teker kalkarsınız, sonra da iyi(ce) düşünürsünüz; (o zamân anlarsınız ki,) arkadaşınızda cinnetten [cinnlenmekten/cinnin te'siri altına gir-

9 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *kendisinden* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

mekten] eser yoktur, o yalnız şiddetli bir azâbın önünde sizi sakındıracak bir peygamberdir".[10]

47. De ki: "Ben sizden ücrete dâir birşey istersem o, sırf sizin kendiniz içindir [ben sizden herhangi bir ücret istemiyorum; benim sizden istediğim, kendi lehinize olan bir şeydir, ki o da, Rabbinize doğru bir yol tutmanızdır], benim ecrim [mükâfâtım] ancak Allâh'a âiddir ve Allâh her şeye şâhiddir".

48. De ki: "Hakîkaten Rabbim hakkı fırlatır [ortaya koyar]; (çünkü O,) allâmu'l-ğuyûb'dur [ğaybları gâyet iyi bilendir]".

49. De ki: "Hakk [Kur'ân: İslâm-tevhîd] geldi, bâtılın [küfrün-şirkin] önü de kalmaz, sonu da".

50. De ki: "Eğer ben yanılırsam, yalnız kendime kalarak yanılırım ve eğer hidâyeti bulmuşsam, bilmeli ki; Rabbimin bana vahy vermesiyledir, çünkü O yakındır, işitir-işittirir".[11]

51-53. Görsen o telâşa düştükleri vakit, artık kaçamak yoktur; yakın yerden yakalanmışlardır ve, "Îmân ettik ona" demektedirler, fakat onlara uzak yerden el sunmak nerede!

---

10 Meâlde, *o yalnız şiddetli bir azâbın önünde sizi sakındıracak bir peygamberdir* diye çevirilen *in huve illâ nezîrun lekum beyne yedey azâbin şedîdin* ibâresine, *o başka değil, önünüzdeki şiddetli bir azâba karşı sizin için bir uyarıcıdır* veyâ *o sizin için, –şiddetli bir azâb gelip çatmadan evvel– bir uyarıcıdan başka birşey değildir* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

11 Meâl'de, *çünkü O yakındır, işitir-işittirir* diye çevirilen *innehû semî'un qarîbun* ibâresinin tam karşılığı şu şekilde verilebilir: *Muhakkak ki O işitendir, yakındır* veyâ *O elbette işitendir, yakındır.* (E.Ö)

Hâlbuki evvel(ce) ona küfretmişlerdi, uzak yerden ğayba taş atıyorlardı.

54. (Ve böylece,) artık kendileriyle arzûlarının arasına sedd çekilmiştir, tıpkı bundan evvel emsâl/[benzer]lerine yapıldığı gibi; çünkü hepsi (de) işkilli bir şekk [şübhe] içinde bulunuyorlardı.

35. FÂTIR SÛRESİ

MEKKÎ, 45 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *fâtır* [*îcâd edip varlığa çıkarmak sûretiyle izhâr etmek*] kelimesinden alan (–*Melâike* ismi de verilen–) sûrenin ana tema'sı, Allâh Teâlâ'nın eşsiz yaratıcılığı, ölüleri diriltme kudreti ve resûlleri vâsıtasıyla irâdesini izhâr ve beyân etmesidir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Hamd Allâh'a, o gökleri, yeri yaratan ve melâikeyi (elçiler) kılan Fâtır'a [îcâd edip varlığa çıkarmak sûretiyle izhâr edene], kanatlı kanatlı elçiler (kılan/yapan), (hem de) ikişer, üçer, dörder, (beşer, altışar ilh. kanatlı). Halk/[yaratma]ta dilediği kadar ziyâde eder. Hakîkat(en) Allâh her şeye kadîrdir [güç yetirendir/gücü yetendir].

2. Allâh insânlara rahmet (hazînes)inden (maddî-ma'nevî) her neyi açarsa onu (engelleyip) tutacak-kısacak yoktur, her neyi de tutar-kısarsa onu da o (kısılması)ndan sonra salacak yoktur. Öyle azîz-hakîm [üstün/yenilmez kudret ve hikmet sâhibi] O'dur.

3. Ey insânlar! Allâh'ın üzerinizdeki ni'metini anın; Allâh'ın ğayrı bir hâlık [yaratıcı] mı var?! Size gökten (yağmur ile) ve yerden (bitki ile O) rızk verir, (O'ndan) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O; o hâlde nasıl (tevhîdden) çevrili(p şirk koşar, sahte ilâhlara ibâdet ede)rsiniz?!

4. Ve eğer seni tekzîb ediyor/[yalanlıyor]larsa (üzülme), bundan [senden] evvel[1] birçok resûller de tekzîb olundu [yalanlandı]. Bütün işler Allâh'a ircâ olunur [döndürülür].

5. Ey insânlar! Haberiniz olsun ki Allâh'ın (ölümden sonra yeniden diriltme ve hesâba çekme) va'di muhakkak hakk/[gerçekleşecek]tır. Sakın o dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzet ve zevkleri) sizi aldatmasın ve sakın o mağrûr [aldatıcı] şeytân[2] sizi Allâh'a (karşı/Allâh ile) da mağrûrlandır/[aldat]masın.

6-7. Haberiniz olsun ki şeytân size düşmândır, (öyleyse) siz de onu düşmân tutun; çünkü o, etrâfına toplanan hizbini [taraftarlarını], ancak ashâb-ı sa'îr/[çılgın/alevli ateşin mahkûmların]den olsunlar diye da'vet eder. Küfredenler (yokmu), onlar için şiddetli bir azâb var, îmân edip sâlih ameller işleyenler(e gelince), onlar için de bir mağfiret [bağışlanma veyâ her türlü olumsuzluktan korunma] ve büyük bir ecir [mükâfât] var.

8. (Îmân edip sâlih ameller işleyen kimselere mağfiret ve büyük mükâfât var diye,) ya artık o kimse de mi (onun gibi olacak); ki kötü ameli kendisine allanmış-pullanmış da onu güzel görmüş.
Şübhe yok ki Allâh dilediğini şaşırtır [kötü amelini güzel göreni sapıklıkta bırakır], dilediğini [Allâh'ın vahyine ve Peygamber'in çağrısına kulak vereni] doğru yola çıkarır, o hâlde nefsin onlara karşı hasretlerle geçmesin, çünkü Allâh onların bütün san'atlarını [maharetle yaptıklarını ve yapacaklarını] bilir (ve bir gün belâlarını verir).

---

1 Meâl'de, *bundan evvel* diye çevirilen *min-qablike* ibâresi, *(Ey Muhammed) senden önce/evvel* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

2 Âyette, *şeytân* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

9. ("Peki, o nasıl ve ne zamân olacak?" denirse, işte cevâbı: Bir inkılâbın ardından dirilişle olacak, şöyle ki:) Allâh odur ki rüzgârları göndermiştir, derken bir bulut kaldırır, derken onu [yağmur yüklü bulutu] ölmüş [kurak] bir beldeye sevketmişizdir, derken onunla arza [yeryüzüne] ölümünden [kuraklıktan kavrulup kupkuru olduktan] sonra (bitkilerle) hayât vermekteyizdir. İşte nüşûr [ölülerin dirilmesi] (de) böyledir.

10. Her kim izzet [şeref ve üstünlük/kuvvet] istiyorsa, bilsin ki izzet tamâmiyle Allâh'ındır; (öyleyse, izzet isteyen, şuna-buna tapmakla kendini zelîl etmemeli, sâdece Allâh'a ibâdet etmelidir). O'na (–en başta kelime-i tevhîd olmak üzere– tenzîh, takdîs, tekbîr, hamd, du'â, istiğfâr gibi) hoş kelimeler yükselir, onu da amel-i sâlih yükseltir. Kötülükler kuranlara gelince, onlara şiddetli bir azâb vardır ve onların tuzakları hep târ(u)mâr olur.

11. Hem, Allâh sizi bir topraktan, sonra bir nutfeden yarattı, sonra sizi (erkek ve kadın olarak) çiftler kıldı. O'nun ilmine iktirân etmeksizin [ilmi dışında] ne bir dişi hâmil(e) olur, ne de vaz'eder [doğurur]. Bir yaşatılana çok ömür verilmek de, ömründen eksiltmek de (öyle gelişi-güzel bir tesâdüf ile değil, her biri) behemehal [mutlaka] bir kitâbda [Allâh'ın ilminde] yazılıdır [Allâh'ın ilmihde mukadder ve levh-i mahfûzda yazılmış olarak vâki olur]. Şübhe yok ki o, Allâh'a göre kolaydır.

12. Hem, iki deniz [büyük su kütlesi: deniz ile göl-nehir] müsâvî [eşit/bir] olmuyor; şu tatlı, hararet keser, içerken (boğazdan) kayar; şu da tuzlu, (boğazı ve mideyi) yakar-kavurur.

Bununla berâber, her birinden bir tâze et (çıkarıp) yersi-

niz ve bir zînet çıkarır giyinir/[takınır]siniz, gemileri de görürsün, on(lar)da [denizde ve göllerde-nehirlerde] yarar yarar giderler; fazlından nasîb arayasınız diye ve gerek ki şükredesiniz.

13-14. (Allâh) geceyi gündüze sokuyor ve gündüzü geceye sokuyor,[3] şems ü kameri [güneş ve ay'ı] râm etmiş [emrine âmâde kılmış], her biri [müsemmâ bir ecele]/mukadder bir gâyeye (doğru) akıp gidiyor.
İşte bu gördüklerinizi yapan Allâh(tır) rabbiniz, (ki) mülk [egemenlik/hükümrânlık] O'nun; O'ndan beride (kendilerine yalvarıp) çağırdıklarınız bir kıtmir [çöp] (bile) idâre edemezler, kendilerine du'â ederseniz du'ânızı işitmezler, işitseler bile size cevâbını veremezler, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü de şirkinize küfr [kendilerini Allâh'a ortak koşmanızı reddedip inkâr] ederler.
Sana bir habîr [her şeyden haberdâr olan Allâh] gibi haber veren olmaz.

15. Ey insânlar! Sizsiniz hep Allâh'a muhtâc (olan) fukarâ, Allâh ise zengin [ihtiyâcsız/ihtiyâctan münezzeh] O, hamd ile övülecek [sevgi ve ta'zîm ile senâ edilecek] (yegâne) velîyy-i ni'met O.[4]

16-17. Dilerse sizi giderir ve yeni bir halk getirir; Allâh'a göre bu zor birşey değildir.

18. Hem, günâh çeken bir nefs, başkasının günâhını çekmeyecek, (günâh) yükü ağır basan (kimse), onun (başkası tarafından alınıp) yükletilmesine [taşınması için] (yalvarıp)

---

3 Meâl'de atlanan *ve yûlicu'n-nehâre fi'l-leyli* ibâresine karşılık, *ve gündüzü geceye sokuyor* cümlesini metne koyduk. (E.Ö)

4 *Hamd ile övülecek velîyy-i ni'met O* şeklindeki karşılık, *el-hamîd* lafzının, meâlinden ziyâde tefsîridir. (E.Ö)

çağırsa da on(un günâhın)dan birşey yüklenilmeyecek, isterse bir yakını olsun.
Fakat sen ancak o kimseleri sakındırırsın ki, ğaybda [kalblerinin derinliklerinde] Rabb'lerinin haşyetini [saygı ve korkusunu] duyarlar, namazı dürüst kılarlar. (Günâhtan) temizlenen de sırf kendisi için temizlenir, nihâyet gidiş Allâh'adır.

19-23. Ne kör [hidâyete karşı kör olan kâfir] ile gören [hidâyete eren mü'min] müsâvî olur, ne zulumât [karanlıklar: şirk-küfr] ile nûr [îmân], ne de zıll [gölge: cennet] ile harûr [harâret: cehennem], (kalben/ma'nen) ölü/[kâfirler de müsâvî [eşit/bir] olmaz (kalben/ma'nen) diri/[mü'min]lerle.[5]
Gerçi Allâh her dilediğine işittirirse de; sen kabirlerdeki (ölü mesâbesinde ola)ne işittirecek değilsin, sen sâde(ce) bir nezîr/[uyarıcı]sın.

24-26. Muhakkak ki Biz seni hakk ile hem bir beşîr [müjdeci], hem bir nezîr [uyarıcı] (olarak) gönderdik. Hiçbir ümmet de yoktur ki, içlerinde bir nezîr [uyarıcı] geçmiş olmasın. Seni tekzîb ediyor/[yalanlıyor]larsa, bunlardan evvelkiler de tekzîb etmişlerdi, (hâlbuki) onlara peygamberleri beyyine/[açık delîl]lerle, suhuflarla [sahifelerle] ve nûrlu Kitâb'la gelmişlerdi; sonra Ben o küfredenleri tuttum alıverdim, (bak) o vakit inkârım nasıl oldu!

27-28. Görmedin mi, Allâh yukarıdan [gökten/buluttan] bir su indirdi de onunla birçok meyveler çıkardık renkleri (ve tatları) başka başka, dağlardan da yollar var beyazlı-kır-

---

5 Matbû nüshada *ölüler de müsâvî olmaz diriler de* şeklinde dizilen bu ibâre, Osmanlıca Yazma nüshada *ölüler de müsâvî olmaz dirilerle* şeklinde yazılmıştır, ki bu daha uygundur. (E.Ö)

mızılı renkleri muhtelif, hem de kuzgûnî siyahlar. İnsânlardan, hayvânlar/[*devvâb*]dan, davarlar/[*en'âm*]dan da kezâlik [aynı şekilde] türlü renklileri var.
Ancak Allâh saygısını, kullarından bilenler [*âlimler:* Allâh'ı vahy doğrultusunda îmân yoluyla tanıyıp bilenler] duyar. Haberiniz olsun ki Allâh azîz [yenilmez kudret sâhibi] bir ğafûrdur [bağışlayıcıdır].

29-30. O, Allâh'ın Kitâbı'nı okur, ardınca gider olanlar ve namazı kılıp kendilerine merzûk kıldığımız [rızk olarak verdiğimiz] şeylerden gizli ve açık infâk etmekte [Allâh için harcamakta] bulunanlar, her hâlde [şübhesiz] öyle bir ticâret umarlar ki, hiç batmak ihtimâli yoktur; çünkü Allâh ecir/[mükâfât]lerini kendilerine tamâmen ödedikten başka, fazlın/[lütfun]dan onlara ziyâdesini verecektir; çünkü O hem ğafûr [bağışlayıcı], hem şekûrdur [güzel amelleri makbûl kılar; ihsân ve ikrâm ile karşılar; bol mükâfât ile karşılık verir].

31. Kitâblar içinde[6] o sana vahyeylediğimiz Kitâb da, önündekileri musaddık [tasdîkleyici] olmak üzere hakk ancak odur. Her hâlde [elbette] Allâh kulların(ın durumların)a (–zâhir ve bâtınlarıyla– hem bir) habîr [haberdâr], (hem) bir basîr [gören/âşinâ] bulunuyor; (onun içindir ki seni seçip sana vahyetti).

32. Sonra Biz o Kitâb'ı [Kur'ân'ı] (diğer) kullarımız (arasın)dan (seçip) süzdüklerimize (yâni, bu ümmete) mirâs kıldık, onlardan da (küfr ü inkâr ile) nefs/[kendi]llerine zulmeden var, muktesit/orta (yolda) giden var, Allâh'ın izniyle hayrlarda ileri geçenler (de) var; işte büyük fazl [lütuf] o.

---

6 Âyette, *kitâblar içinde* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

33-35. (Hayrlarda ileri geçenler için) adn [ikâmet] cennetleri (var), ona girecekler, orada (hem) altın bileziklerden, hem de inci(lerden takınıp) süslenecekler, elbiseleri de orada ipektir ve şöyle demektedirler: "Hamdolsun Allâh'a, bizden o hüznü giderdi, hakîkaten Rabbimiz çok ğafûr [bağışlayıcı], şekûr [ihsân, ikrâm ve bol mükâfât ile karşılık verendir]; fazlın/[lütfun]dan bizi durulacak yurda kondurdu, burada bize yorgunluk gelmeyecek, burada bize usanç gelmeyecek".

36-37. Küfredenlere gelince, onlara cehennem ateşi var. Hakklarında[7] hüküm verilmez ki ölsünler, kendilerinden biraz(cık olsun) onun[8] azâbı da hafifletilmez. –İşte (Biz) her nankörü böyle cezâlandırırız.– Ve onlar orada şöyle feryâd ederler: "Yâ Rabbenâ! Bizleri (cehennemden) çıkar(ıp dünyâya geri gönder de), yapageldiklerimizin gayrı yarar(lı) bir amel yapalım".
(Biz de onlara deriz ki:) "Yâ!.. Orada[9] size düşünecek olanın düşüneceği kadar ömür vermedik mi ki?! Hem (üstelik) size (uyarıcı olarak) peygamber[10] de gel(miş)di. O hâlde (yaptıklarınızın karşılığı olarak ateş azâbını) tadın, çünkü zâlimleri kurtaracak yoktur".

38. Şübhe yok ki Allâh göklerin ve yerin ğaybına âlim/[vâkıf]dir (yâni, göklerde ve yerde olanları da, onların kalb-

7 Meâl'de atlanan *'aleyhim* lafzına karşılık, ***hakklarında (onların üzerine/üzerlerine*** de denilebilir) kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

8 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *onun* [*cehennem ateşinin*] kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

9 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *orada* [*dünyâda*] kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

10 Meâl'de, ***peygamber*** diye çevirilen ***nezîr*** kelimesi, *uyarıcı* anlamına gelir. (E.Ö)

lerindeki ğaybı da bilir: eğer, "Rabbimiz! Bizi cehennemden çıkarıp dünyâya geri gönder de, yapageldiklerimizin gayrı yararlı bir amel yapalım" diyenler, geri gönderilselerdi, yine kendilerine yasaklanan şeyleri yapacaklardı), elbette O sînelerin künhünü bilir.

39. O ki, (geçmiş ümmetlerin ardından) sizleri yeryüzünde halîfeler kıldı [size bu topraklarda yaşam ve imkân verdi], o hâlde kim küfr [nankörlük] ederse, küfrü kendi aleyhinedir. Kâfirlere küfrleri, Rabb'lerinin katında buğz/[ğazab]dan başka birşey artırmaz, kâfirlere küfrleri hasâr/[ziyân]dan başka birşey artırmaz.

40. De ki: "Gördünüz (y)a, o Allâh'ın berisinden yalvardığınız şerîk/[ilâh]lerinizi; gösterin bana onlar bu arz/[yer]dan hangi cüzü yaratmışlar, yoksa onların göklerde mi bir ortaklığı var?!"
Yoksa kendilerine bir Kitâb vermişiz de, (onların ma'bûd olduğuna dâir) ondan bir beyyine [açık delîl] üzerinde mi bulunuyorlar?! Hayır (aksine), o zâlimler, (o sahte ilâhların Allâh katında kendilerine şefâ'at edeceklerini söyleyerek) birbirlerine aldatmadan başka bir va'dde bulunmuyorlar.

41. Doğrusu, (şirk öyle bir zulm ve cinâyettir ki, onun şeâmetinden gökler ve yerler yıkılırdı, eğer) gökleri ve yeri zevâl buluvermelerinden Allâh tutuyor (olmasa idi). Celâlim hakkı için, zevâl buluverirlerse, onları O'ndan başka (veyâ o zevâlden sonra) kimse tutamaz.
O cidden halîm [hilm sâhibi/müsâmahalı] bir ğafûr [bağışlayıcı] bulunuyor; (onun için de, şânına ve yüceliğine karşı yapılan şirk yüzünden yıkılmak üzere bulunan gökleri ve yeri tutuyor).

42-43. Yemînlerinin en kuvvetlisiyle Allâh'a kasem [yemîn] de etmişlerdi, (şöyle) ki, billâhi kendilerine inzâr edici [uyarıcı] bir peygamber[11] gelse, her hâlde [mutlaka] ilerideki ümmetlerin en birincisinden daha kâbiliyyetli olacaklar,[12] daha iyi yola geleceklerdi. Fakat kendilerine inzâr edici [uyarıcı] bir peygamber[13] geldiği vakit onlara sırf bir ürküntü artırdı, (doğru yola gelmeleri şöyle dursun,) yer(yüzün)de bir kibirlenme ve bir sû-i kasd düzeni (artırdı).

Hâlbuki fenâ düzen, ancak sâhibinin başına geçer; o hâlde evvelkiler(e tatbîk edilen Allâh)in sünnetinden [kendilerinden önceki kâfir-azgın kavmlere tatbîk edilen toplumsal yasasının/helâk kânûnunun tatbîk edilmesinden] başka ne gözeti(p bekle)rler.

O hâlde, Allâh'ın sünnetin(d)e [azgın kâfirlere-müşriklere tatbîk ettiği toplumsal yasasında/azâbında] bir tebdîl [değişme/değişiklik] (de) bulamazsın, Allâh'ın sünnetin-(d)e [âdetinde/toplumsal yasasında/azâbında] bir tahvîl [o azâbın, hakk edenlerden başkasına çevrildiğini] de bulamazsın.

44. Ya yeryüzünde gezip (ibret nazarıyla) bir bakmadılar mı, kendilerinden evvelkilerin âkıbeti nasıl olmuş? Hâlbuki onlar, onlardan [kendilerinden] daha kuvvetliydiler. (O öyle bir) Allâh (ki); ne göklerde, ne yerde hiçbir şeyin O'nu âciz bırakmasına imkân ve ihtimâl yoktur; O, hiç şübhesiz alîm [her şeyi bilen] bir kadîr [her şeye gücü yeten] bulunuyor.

---

11 Âyette, *bir peygamber* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

12 *Daha kâbiliyyetli olacaklar* ifâdesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

13 Âyette, *bir peygamber* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

45. Bununla berâber, Allâh insânları kesbleriyle [günâhları sebebiyle] hemen muâhaze ediverecek [cezâlandıracak] olsa(ydı), yeryüzünde bir debrenen [canlı/insân] bırakmazdı, velâkin müsemmâ bir ecele [ta'yîn edilmiş bir vakte] kadar onları (cezâlandırmayı) te'hir buyurur [erteler]; nihâyet ecel/[süre]leri geldiği vakit, (evet) işte o vakit (onları öyle bir azâba çeker ki)...
Şübhe yok ki Allâh kullarına basîr [âşinâ] bulunuyor.

36. YÂ-SÎN SÛRESİ

MEKKÎ, 83 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *Yâ-Sîn* harflerinden [mukatta'a/kesik-kopuk harflerden] alan (*–el-'Azîme, el-Mu'ammâ, Müdâfa'a-i Qâziye, Qalb-i Qur'ân* da denilen–) sûrede, insânın ahlâkî sorumluluğu mes'elesi ve dolayısıyla ölümden sonra diriltileceğinin ve hesâba çekileceğinin tartışılmazlığı/kesinliği konu edinilmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Yâ-Sîn.*

2-6. Hikmet (yük)li Kur'ân'ın hakkı için, emîn ol ki sen o risâletle gönderilen peygamberlerdensin,[1] –bir sırât-ı müstakîm [dosdoğru bir yol] üzerindesin tenzîliyle [indirmesiyle veyâ lütf u ihsânıyla] o Azîz-Rahîm'in [mağlûb olmaz kuvvet sâhibinin-ni'meti sürekli olanın]– (bu dünyânın bir Âhiret'i bulunduğuna, sonunda Allâh'ın huzûruna varılıp hesâb verileceğine, hidâyete tâbi olmayanların ve tehlikeden korunmayanların âkıbetlerinin vahim olacağına dâir) inzâr edesin/vehâmeti haber veresin diye bir kavme, ki babaları (yakın geçmişte) inzâr edilmedi [uyarılmadı] de haberleri yok/ğâfiller.

---

[1] Meâl'de, *emîn ol ki sen o risâletle gönderilen peygamberlerdensin* diye çevirilen *inneke le-mine'l-murselîn* ibâresine, *doğrusu sen, elbette o gönderilenlerdensin* şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

7-10. Celâlim hakkı için, daha çoklarına karşı[2] [onların çoğunun/çoklarının üzerine] (azâb) söz(ü) hakk [vâcib/gerekli] olmuştur da onlar îmâna gelmezler; çünkü Biz onların boyunlarına kelepçekler geçirmişiz, onlar çenelerine dayanmıştır da burunları yukarı (kalkmış), gözleri aşağı (düşmüş, öylece) somurtmaktadırlar, hem (ayrıca), önlerinden bir sedd ve arkalarından bir sedd çekmişiz, kendilerini sarmışızdır da baksalar da görmezler ve onlarca müsâvîdir [eşittir/birdir]: ha inzâr etmiş/[uyarmış]sın kendilerini ha etmemişsin; inanmazlar.

11. (Sen) ancak, zikri [vahyedilen mesajı] ta'kîb eden ve ğaybda [kalbinin derinliklerinden] Rahmân'a haşyet [korku ve saygı] besleyen (veyâ Rahmân'ın azâbından korkan) kimseyi (uyarıp) sakındırırsın. İşte onu, hem bir mağfiretle [bağışlanma/korunma], hem bir ecr-i kerîm [çok güzel-büyük bir mükâfât: cennet] ile müjdele!

12. Hakîkat (şu ki, azamet şânımız olan) Biz, (izzet ve kudreti ma'lûm olan) Biziz (veyâ Biz, başka değil yalnız Biz) ölüleri diriltiriz ve takdîm ettikleri [yaptıkları] şeyleri ve (geriye) bıraktıkları (faydalı-zararlı) eserleri (yazıp) kitâba geçiririz ve zâten her şeyi açık bir kütükte/bir imâm-ı mübînde ihsâ etmişiz/[sayıp zabtetmişiz]dir.

13-14. Ve onlara, o karye sâhiblerini [şehir/kasaba halkını] temsîl getir: O dem ki o (şehir/kasaba halkın)na o gönderilen(ler)/resûller varmıştı. O sıra ki onlara o iki (kişi)yi göndermiştik, bunları tekzîb etti/[yalanladı]ller, Biz de bir üçüncü (kişi) ile (onlara) izzet [ve kuvvet] verdik de, va-

---

2 Meâl'de, *daha çoklarına karşı* diye çevirilen *'alâ ekserihim* ibâresinin tam karşılığı, *onların [Mekkelilerin/Mekkeli müşriklerin] çoğunun/çoklarının üzerine* şeklindedir. (E.Ö)

nıp dediler (ki): "Haberiniz olsun, biz sizlere gönderilmiş resûlleriz".

15. (O şehir halkı ise,) "Siz" dediler, "bizim gibi bir(er) beşerden başka birşey değilsiniz, hem Rahmân [rahmeti/lütf u ihsânı bol olan] hiçbir şey indirmedi, siz sırf yalan söylüyorsunuz".

16-17. (Resûller) dediler (ki): "Rabbimiz bili(yo)r (ki), inanın biz gerçek(ten) size gönderilmiş resûlleriz, açık bir teblîğden ötesi ise bizim üstümüze (vazîfe) değil".

18. "Doğrusu" dediler, "biz sizinle teşe'üm ettik [siz bize uğursuzluk getirdiniz], yemîn ederiz ki vazgeçmezseniz sizi hiç tınmadan recmederiz [taşlayıp öldürürüz] ve her hâlde [mutlaka] size bizden pek acıklı bir azâb dokunur".

19. (Resûller cevâben) dediler (ki): "Sizin şu'm kuşunuz [uğursuzluğunuz] berâberinizde(dir, yâni başınıza gelen musibetler işlediğiniz kötülükler sebebiyledir). Yâ!.. Nasîhat edilirseniz (böyle yapacaksınız: başınıza gelen kötülükleri bizim uğursuzluğumuza yoracaksınız) öyle mi? Doğrusu siz israfı [şirk ve ma'siyetlerle haddi aşmayı] âdet etmiş bir kavmsiniz".

20-25. O esnâda şehrin tâ (öteki) ucundan bir er(kek) koşarak geldi (ve), "Ey hemşe(h)rîlerim!" dedi, "Uyun o gönderilen(lere)/resûllere, uyun sizden (dünyevî) bir ecir [ücret] istemeyen o zâtlara, ki onlar hidâyete ermişlerdir.

"(Bana gelince,) hem neyime kulluk etmeyeyim ben o beni yaratana; hep de döndürülüp O'na götürüleceksiniz (ve hesâb vereceksiniz; o hâlde O'na kulluk etmekten nasıl kaçınırsınız?!). Hiç ben O'ndan başka ma'bûd/[ilâh]lar mı tutarım?! Eğer o Rahmân bana bir keder (vermeyi) irâde buyurursa, onların şefâ'ati benden yana hiçbir şeye

yaramaz ve (onlar) beni kurtaramazlar. Şübhesiz ben o (Allâh'tan başka ilâh edindiğim) vakit, açık bir dalâl(et/sapıklık) içindeyim (demektir).

"(Ey hemşehrîlerim!) Haberiniz olsun ki ben Rabbinize îmân getirdim, gelin dinleyin beni, (siz de o resûllere uyun ve Rabbinize îmân edin)!"[3]

26-27. (Netîcede şehîd edildi de kendisine) denildi ki: "Haydi gir cennete!"

(Bunun üzerine,) "Ay" dedi, "n'olurdu kavmim bilselerdi, Rabbim(in) bana ne (büyük) mağfiret buyurdu(ğunu); beni (nasıl) ikrâm olunan kullarından kıldı(ğını)".

28-29. Onun[4] arkasından ise, kavminin üzerine semâ/[gök]dan bir ordu indirmedik, indirecek de değildik, o yalnız bir sayha [sarsıntıyla gelen bir gümbürtü] oldu, derhal sönüverdiler [helâk oldular].

30. Ey!.. Ne hasret [çok yazık] o kullara ki, kendilerine her gelen resûl ile mutlaka istihzâ [alay] ediyorlardı.

31-32. Baksalar a, kendilerinden evvel ne kadar karn/[toplum]lar helâk etmişiz, onlar hiç onlara dönüp gelmiyorlar, ancak hepsi toplanıp Bizim katımıza [yanımıza] ihzâr [yakapaça sevk] edilmişlerdir; (böyle iken nasıl olur da başka ilâhlar edinip şirk koşarlar?!).

33-35. Hem, (Allâh'ın kudretine ve ölüleri dirilteceğine) bir âyet/[alâmet-delîl]dir onlara ölü arz [cansız/kupkuru toprak]: Biz ona (yağmurla) hayât verdik ve ondan habbeler [ürünler/hubûbât] çıkardık da, ondan yeyip duruyorlar ve

3 Veyâ, *(Ey gönderilenler/resûller!) Ben sizin Rabbinize kesinlikle îmân ettim, öyleyse beni işitin/duyun (da, şâhid olun).* (E.Ö)

4 Meâl'de gösterilmeyen zamîre karşılık, *onun [öldürülen o mü'minin]* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

onda cennetler [bostanlar, bağlar ve bahçeler] yaptık; hurma bahçeleri, üzüm bağları (ve daha neler) neler... içlerinde kaynaklar akıttık yesinler diye mahsûlünden ve kendi ellerinin ma'mûlâtından (veyâ hâlbuki onları elleri/kendileri yapmamıştır).
(Bütün bunlara rağmen) hâlâ şükretmeyecekler mi?

36. Tenzîh o yaratan sübhâna [münezzehtir o yaratan ki] bütün o çiftleri(n) hepsini; arzın [yerin] bitirdiklerinden ve (erkek-dişi) kendi nefslerinden ve daha bilemeyecekleri neler nelerden...

37. (Allâh'ın kudretine) bir âyet [delîl/alâmet] de onlara gece: Ondan gündüzü soyarız, bir de bakarlar ki karanlığa dalmışlardır.

38-40. Güneş de (Allâh'ın kudretinin bir delîlidir: O da) kendisine mahsûs bir müstakarr [son/durak] için cereyân ediyor. O işte, o Azîz-i Alîm'in [kudretlinin-bilenin] takdîridir.
Ay(d)a da (Allâh'ın kudretine bir alâmet vardır): Menzil menzil ona miktârlar biçmişizdir, nihâyet dönmüş eski urcûn [eğri salkım çöpü] gibi olmuştur.
Ne güneş(in) kendine, aya çatması yaraşır, ne de gece gündüzü geçer; her biri birer felekte yüzerler.

41-44. (Allâh'ın kudretine) bir âyet [alâmet] de onlara o dolu gemi (gibi olan yüklü kadınların rahimlerin)de zürriyetlerini taşımamız ve kendilerine o misilliden [onun gibi] (denizde, gölde, nehirde ve karada) binecekleri şeyler yaratmamızdır. Dilersek onları [o zürriyyetleri] (dolu gemi gibi olan rahimlerde, kendilerini de onun mislinden bindikleri gemilerde) ğark da ederiz [suda boğarız da], o vakit ne onlara [o zürriyyetlere] feryâdcı vardır (yâhûd fer-

yâda yetişen), ne de onlar [berikiler] (ğark oldukları denizden) kurtarılırlar, ancak tarafımızdan bir rahmet ve bir zamâna kadar yaşatmak için (olması) başka.

45-46. Hâl böyle iken onlara, "Önünüzdekini ve arkanızdakini gözetip (küfr ü şirkten vazgeçip îmân ve sâlih amel ile dünyâdaki ve Âhiret'teki azâbdan) korunun ki rahmete şâyân olasınız" denildiği zamân (aldırmazlar; âfâkî ve tekvînî âyetlerden sonra), kendilerine Rabb'lerinin âyetlerinden herhangi bir âyet de gelse, mutlaka ondan yüzçeviregeldiler.

47-48. "Allâh'ın size merzûk kıldığı [rızk olarak verdiği] şeylerden hayra sarfedin!" denildiği zamân da onlara, o küfredenler îmân edenler için şöyle dediler: "Biz hiç yedirir miyiz o kişiye ki, Allâh dilese ona yiyeceğini verirdi, siz apaçık bir dalâl(et/sapıklık) içinde değil de nesiniz!?"
Ve (sonra da alaylı alaylı), "Ne zamân (gerçekleşecek) bu (ölülerin diriltileceği) va'd(i, iddiânızda) doğruysanız (söyleyin bakalım)!?" diyorlar.

49-50. Başka değil, tek bir sayhaya [sansıntıyla gelen gümbürtüye] bakıyorlar, bir sayha ki onlar çekişip dururlarken kendilerini yakalayıverir, o zamân bir tavsiyeye [hiçbir işleri hakkında tek kelime vasiyyet etmeye] bile kâdir olamazlar, âilelerine de dönecek değillerdir.

51. Bir de sûr üfürülmüştür, ne baksınlar; kabirlerinden (çıkmış) Rabb'lerine doğru akın ediyorlardır.

52. "Eyvâh başımıza gelenler(den ötürü biz)e!" derler, "Kim kaldırdı bizi uyuduğumuz yerden?"
(Ardından da hakîkati anlar ve derler ki:) "Bu işte, o Rahmân'ın va'd buyurduğu (diriliş günü'dür); doğruymuş o gönderilen(ler)/resûller".

53-54. Başka değil, sâde(ce) bir tek sayha olmuş [toplan borusu çalınmış], derhal hepsi toplanmış huzûrumuza ihzâr [yaka-paça sevk] edilmişlerdir.
(O gün onlara,) "Artık bugün hiç kimseye zerrece zulmedilmez, ancak yaptıklarınızın cezâsını çekeceksiniz" (denilir).

55-58. Cidden ashâb-ı cennet [cennetlikler/cennetin sâkinleri] bugün bir şuğl [saadet] içinde zevketmektedirler, kendileri ve zevce/[eş]leri gölgeler altında[5] erîke/[döşek-kalın minder]ler üzerine kurulmuşlardır. Onlara orada bir meyve var, hem onlara orada ne iddiâ eder/[ister]lerse var, bir selâm(et), rahîm [çok merhametli] bir Rabb'den bir kelâm.

59-64. Ve (Allâh o cehennemliklere buyurur ki:) "Haydin ayrılın bugün ey (günâhkâr) mücrim/[suçlu]ler! And vermedim mi size, 'Ey Âdemoğulları! Şeytâna kulluk [ittiba-itâ'at] etmeyin, o size açık bir düşmândır' diye; ve 'Bana kulluk [ibâdet/itâ'at] edin, doğru yol budur' diye?! Böyle iken, celâlime karşı o (şeytân) içinizden birçok cibillet/[cemâ'at]leri yoldan çıkardı. Ya o vakit sizin akıllarınız yok muydu?! Bu işte, o cehennem ki, va'dolunur durdunuz, bugün yaslanın ona bakalım küfr [inkâr] ettiğiniz için".

65. Bugün ağızlarını mühürleriz de, Bize elleri söyler ve ayakları şehâdet eyler; neler kesbediyor/[yapıyor]lardı.

66. Hem dilesek gözlerini, üzerinden silme kör ediverirdik de yola dökülürlerdi (veyâ gözlerini dalâletten hidâyete çevirirdik de, doğru yola girmek için birbiriyle yarışırlardı),

---

5 Meâl'de atlanan *fî-zılâlin* lafzına karşılık, *gölgeler altında* (*gölgeler içinde* de denilebilir) ifâdesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

fakat (o kadar ilâhî âyetleri görmeyen basîretsiz kâfirler bunu/böyle yapacağımızı) nereden gör(üp idrâk ed)ecekler!?

67. Daha dilesek, kendilerini oldukları yerde meshediverirdik [kılıklarını değiştirip donduruverirdik] de ne ileri gidebilirlerdi, ne (geri) dönebilirlerdi.

68. Bununla berâber, her kimin (canını gençken almayıp da) ömrünü uzatıyorsak, hilkatte [yaratılış i'tibâriyle] onu tersine çeviriyoruz; (yâni, bidâyettekinin, gençliğin aksine olarak günden güne kuvvetten düşürüp za'fını ve zayıflığını artırıyor, ölüme doğru götürüyoruz). Hâlâ da akıllan(ıp doğru yolu tut)mayacaklar mı?

69-70. Biz o'na [Muhammed'e] şiir öğretmedik, –o'na yaraşmaz da– o sâde(ce) bir zikr [hatırlatma/öğüt] ve parlak bir kur'ân/[hitâbe]dır, (kalbinde) hayât (ışığ)ı olan(ları/akıl ve duygusu bulunanlar)ı (ğafletten) uyandırmak, nankörlere de o (azâb) söz(ü) hakk [vâcib/gerekli] olmak için.

71-73. Şunu da görmediler mi, Biz onlar için ellerimizin yaptıklarından [Bizden başka kimsenin yapamayacağı] birtakım {en'âm}/yumuşak (başlı/evcil) hayvânlar yaratmışız da, onlara mâlik [sâhib-hâkim] bulunuyorlar ve onları kendilerine zebûn etmişiz [boyun eğdirmişiz] de; hem onlardan binitleri var, hem de onlardan yiyorlar, onlarda daha birçok menfaatleri ve türlü içecekleri de var.
(O hâlde) hâlâ şükretmeyecekler mi?

74-75. Tuttular da Allâh'tan başka birtakım ilâhlar edindiler, güyâ yardım olunacaklar. Onların onlara yardıma güçleri yetmez, onlar ise onlar için hazırlanan askerler.

76. O hâlde onların lakırdıları seni mahzûn etmesin, Biz onların içlerini de biliriz, dışlarını da.

77-78. Gör(üp bil)medi mi o (kâfir-müşrik) insân, Biz onu bir nutfeden [basit/hakîr bir damla sudan/meniden] yarattık da, şimdi o çeneli bir çekişken kesildi. Yaratılışını unutarak Bize bir de mesel fırlattı: "Kim diriltir o kemikleri, onlar çürümüşken?" dedi.

79-80. De ki: "Onları ilk def'a inşâ eden diriltir ve O her (türlü) halkı [yaratmayı] bilir. O ki size yeşil ağaçtan bir ateş yaptı da, şimdi siz ondan (ateş) tutuşturup duruyorsunuz".

81-82. Ya gökleri ve yeri yaratan, onlar gibisini yaratmaya kâdir değil midir?!
Elbette kâdir, (çünkü) hallâk [yaratan] O, alîm [her şeyi bilen] O, (dolayısıyla) O'nun emri bir şeyi(n olmasını) murâd edince ona, sâde(ce) "Ol!" demektir, o (da hemen) olu(ş sürecine giri)verir.

83. Artık tesbîh edilmez [her türlü noksânlıktan tenzîh edilip yüceltilmez] mi öyle her şeyin melekûtu [tam bir hâkimiyyetle hükümrânlığı ve idâresi] yedin/[elin]de bulunan sübhâna [her noksânlıktan münezzeh olana]; hep de döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

37. SÂFFÂT SÛRESİ

MEKKÎ, 182 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *sâffât* kelimesinden alan sûrenin başlıca konusu, –bir önceki sûrede olduğu gibi– insânların ölümden sonra dirilecekleri ve dünyâda yapıp ettiklerinden hesâba çekilecekleri olgusudur.
Ayrıca sûrede, günâha meyyâl oluşundan ötürü insânın her dâim nebevî rehberliğe muhtâc olduğunu vurgulamak amacıyla önceki resûllerden ba'zılarının kıssalarına tekrâr değinilmekte ve Allâh'ın tek ilâh olduğu, insân tasavvurunun üstünde bulunduğu gerçeği dile getirilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-5. Kasem [yemîn] olsun ol kuvvetlere; o saf dizip de duranlara, o haykırıp da sür(üp defed)enlere ve o yolda zikr okuyanlara ki, ilâhınız birdir sizin; hep o göklerin, yerin ve aralarındakilerin rabbi ve bütün meşrık/[doğu]ların rabbi.

6-10. Bakınız Biz o dünyâ semâ'yı [o yakın göğü] bir zînetle donattık: kevâkib [yıldızlar-gezegenler]. Hem, mütemerrid [itâ'ate yanaşmaz] ve (fesâdcı) her şeytândan koruduk; o (şeytâ)nlar mele-i a'lâ'yı [melekler âlemini] dinleyemezler, (peygamberler gibi vahy alamazlar, kovulup) tard-(edilmek) için her taraftan sıkıya tutulurlar –ve onlara (Âhiret'te) ayrılmaz [dâimî] bir azâb vardır– ancak, (vahy ve

ilhâmdan) bir(şey) çalıp çarpan (olursa) onun da peşine bir şihâb-ı sâkıb [delici bir alev] takılır.

11. Şimdi sor onlara [müşriklere]: Yaratılışça kendileri mi daha çetin [şiddetli/muazzam], yoksa Bizim (öteki) yarattıklarımız [gökler, yer, melekler, doğular, batılar ve onların arasındakiler] mi?! Biz kendilerini bir cıvık [yapışkan] çamurdan yarattık.

12-17. Fakat sen (Allâh'ın yaratma kudretine ve onların inkârlarına) taaccüb [hayret] ettin, onlar (ise alay edip) eğleniyorlar, ihtâr edildiklerinde de düşünmüyorlar, bir mu'cize [âyet/işâret] gördükleri vakit de, eğlence yerine tutuyorlar ve, "Bu (ölümden sonra diriliş iddiâsı/masalı)" diyorlar, "başka birşey değil, apaçık bir sihr [aldatmaca]; öldüğümüz ve bir toprakla bir yığın kemik olduğumuz vakit mi, biz mi ba'solunacak/[diriltilecek]mişız, evvelki atalarımız da mı?!"

18-20. De ki: "Evet! Hem (de) siz, çok hor-hakîr olarak (diriltileceksiniz)".
Çünkü o (dirilme olayı) bir zorlu kumandadan ibârettir; derhal gözleri açılıverir (de, hakîkati kavramaya başlayıp), "Eyvâh bizlere" derler, "bu, o Dîn [hesâb, cezâ ve mükâfât] Günü".

21. (Onlara, "Evet" denir,) "bu işte, o sizin 'yalan' dediğiniz Fasl [ayrım/hüküm] Günü".

22-24. (Bunun ardından da Allâh'ın emri gelir:) "Toplayın mahşere[1] o (şirk koşup) zulmedenleri ve eşlerini [benzerlerini veyâ onları saptıran şeytânlaşmış reislerini] ve Allâh'tan başka taptıkları şeyleri! Toplayın da götürün onları sı-

---

1 Âyette, *mahşere* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

râta/cehennem köprüsüne doğru[2] ve tevkîf edin onları; çünkü sorguya çekilecekler".

25. (Ardından da onlara denir ki:) "Ne oldu sizlere, (niçin) yardımlaşmıyorsunuz?!"

26-27. Hayır (yardımlaşamazlar; zîrâ) bu gün onlar (Allâh)a[3] teslîm olmuşlardır.

28. Ve (o gün, onların) ba'zısı ba'zısına dönmüş soruş(turup birbirlerini suçl)uyorlardır: "Siz" diyorlardır, "bize sağdan [hayrhah/iyiliğimizi istiyor görünerek] gelir dururdunuz".

29-32. (Diğerleri de,) "Yok" diyorlardır, "siz inanmamıştınız ve bizim size karşı cebredebilecek bir saltanatımız yoktu, fakat siz azmış bir kavmdiniz, onun için üzerimize Rabbimizin (azâb) kavli [sözü] hakk [gerekli/kaçınılmaz] oldu, her hâlde [şübhesiz] hepimiz (yaptıklarımızın karşılığını) tadacağız. Evet, biz sizi kışkırttık, çünkü biz azgındık".

33. O hâlde hepsi o gün azâbda müşterek/[ortak]tirler.

34-36. İşte Biz (günâha batmış) mücrim/[suçlu]lere böyle yaparız, çünkü onlar, *Lâ ilâhe illallâh* [Allâh'tan başka ilâh yok] denildiği zamân kafa tutuyorlardı ve, "Hiç biz, bir mecnûn [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş veyâ çok mahâretli] şâir için ilâhlarımızı bırakır mıyız?!" diyorlardı.

37. Hayır! (O, aslâ bir mecnûn [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş], bir şâir değil; aksine) o hakk ile geldi (veyâ hakkı getirdi) ve bütün peygamberleri [gönderilenleri] tasdîk eyledi.

---

2 Meâl'de, *sırâta/cehennem köprüsüne doğru* şeklinde çevirilen *ilâ sırâti'l-cahîm* ibâresine, *o cahîmin [yakıcı ateşin/cehennemin] yoluna* şeklinde karşılık vermek daha uygun olur. (E.Ö)

3 *Onlara* kelimesi, *onlar* olmalıdır. (E.Ö)

38-39. Elbette siz o elîm [çok acı] azâbı tadacaksınız. Maamâfih [bununla birlikte], başka değil, hep yaptığınız amellerinizle (karşılık görüp) cezâlan(dırıl)acaksınız.

40-44. (Sâdece yaptıkları amellerin karşılığını görmekten) müstesnâ (olup, amellerinin karşılığından kat kat fazlasıyla ödüllendirilecek kimseler ise,) ancak Allâh'ın ihlâs verilmiş kulları(dır); onlar için bir ma'lûm rızk var; meyveler ve onlar hep ikrâm olunurlar na'îm [ni'met] cennetlerinde, karşılıklı tahtlar üzerinde!

45-47. Ma'înden bir ke's [kaynağından akan içecekten dolu bir kadeh] ile üzerlerine pırlanılır [dönüp dolaşılır], bembeyaz, içenlere lezzet (verir), onda ne bir gâile [mahmurluk-sarhoşluk verme, günâha sokma] vardır, ne de başlarına vurur.

48-49. Yanlarında iri gözlü –nazarlarını kasretmiş [bakışlarını eşlerine dikmiş/eşlerinden başkasına bakmayan]– nâzenin (dilber)ler (var), sanki saklı yumurtalar (gibi tertemiz).

50-53. Derken ba'zısı ba'zısına dönmüş soruşu(p konuşu)yorlardır. İçlerinden bir söyleyen, "Benim" der, "bir karînim [arkadaşım] vardı, (bana) derdi (ki)": 'Sen cidden inananlardan mısın: öldüğümüz ve bir toprakla bir yığın kemik olduğumuz vakit, hakîkaten biz (diriltilip) cezâlan(dırıl)acak mıyız?'

54-59. (Ardından da, "Şimdi onun) nasıl bir (durumda olduğunu görmek için) bakı(p ara)ştırır mısınız?" der.[4]
Derken bakmış, onu tâ cehennemin ortasında görmüştür. "Tallâhi [Allâh'a andolsun ki]" der, "doğrusu sen az daha

4 Meâl'in aslında atlanan *qâle* lafzına karşılık, *der* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

beni helâk edecektin, Rabbimin ni'meti olmasa idi, ben de bu ihzâr [yaka-paça sevk] edilenlerden olacaktım. Nasılmış bak?! Biz (bundan böyle) ölecek değiliz, ilk ölümümüzden başka ve biz mu'azzeb [azâb görecek] değiliz".

60-61. Bu işte, hiç şübhesiz o büyük murâd, büyük kurtuluş. Böyle bir murâd için çalışsın çalışan erler.

62-67. Nasıl, bu (cennet) mu hayrlı kon(ukluk ve ağırlan)mak için, yoksa (son derece acı ve iğrenç kokan) o zakkûm ağacı mı?! Ki Biz onu, zâlimler için bir fitne [imtihân vesîlesi] kılmışızdır. O (öyle) bir ağaçtır ki, cehennemin kökün/[dibin]de çıkar, tomurcukları (çirkinlikte) şeytânların başları gibidir. Her hâlde [mutlaka] onlar ondan yiyeceklerdir, yiyecekler de ondan karınlarını dolduracaklardır. Sonra üzerine onların hamîmden [kızgın sudan] bir haşlamaları vardır.

68-70. Sonra da dönümleri şübhesiz ki cehennemedir, çünkü onlar babalarını dalâlette [sapıklıkta] buldular, şimdi de onların izlerince koşturuluyorlar.

71-73. Hakîkat (şu ki); onlardan evvel, eskilerin ekserisi [çoğu/çokları] dalâlette [sapıklıkta] idi. Celâlim hakkı için, içlerinde inzâr edici [uyarıcı] peygamberler de gönderdik, (fakat bütün uyarılara rağmen dalâlette/sapıklıkta ısrâr ettiler;) sonra da bak o inzâr edilen/[uyarılan]lerin âkıbeti nasıl oldu!?

74. Ancak, Allâh'ın ihlâs ile seçilen kulları (o kötü âkıbetten kurtuldu), başka (hiç kimse kurtulamadı).

75-79. Celâlim hakkı için, Bize Nûh nidâ etmişti, Biz de hakîkat(en) ne güzel mücîbiz [du'âlara icâbet ediciyiz]; hem o'nu ve ehlini [o'na îmân edenleri] o büyük sıkıntı/[tû-

fân]dan kurtardık, hem (sâdece o'nun) zürriyetini [dînine mensûb olanları] bâki kalanlar [kalıcı] kıldık, hem de nâmına (güzel bir anılma ve övgü) bıraktık sonrakiler içinde: Selâm Nûh'a bütün âlem/[insân]ler içinde.

80-82. Biz böyle mükâfât ederiz işte muhsin/[güzel hareket eden]lere; çünkü o Bizim mü'min kullarımızdan(dı. İşte o'nu ve berâberinde îmân edenleri böylece kurtardık), sonra da diğerlerini suya (batırıp) boğduk.

83-87. Şübhesiz İbrâhîm de o'nun [Nûh'un] kolundan [şî'asından: yolu/dîni üzeredir], çünkü Rabbine selîm [lekesiz, tertemiz, teslîm olmuş] bir kalb ile geldi, çünkü babasına ve kavmine şöyle dedi: "Siz nelere tapıyorsunuz; yalancılık (ve Allâh'a iftirâ) etmek için mi Allâh'tan başka ilâhlar istiyorsunuz? Siz rabbu'l-âlemîni [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbini] ne zannediyorsunuz?!"

88-90. Derken (İbrâhîm) bir bakım baktı da nücûma [zihninde onların putlarıyla ilgili birşey tasarladı da], "Ben" dedi, "hastayım". O vakit arkalarını dönerek başından kaçışıverdiler.

91. Derken (İbrâhîm) bir kurnazlıkla onların (putlardan edindikleri) ilâhlarına (gizlice) vardı da, "Buyursanıza" dedi, "(önünüze bırakılan yiyecekleri) yemez misiniz?!"

92-93. (Ardından da,) "Neyiniz var; (niçin bir söz) söylemiyorsunuz?!" diyerek bir takrîb [vesîle] ile onlara kuvvetli bir darbe indirdi.

94. Bunun üzerine (kavmi), birbirlerine girerek o'na yöneldiler.

95-96. (İbrâhîm,) "Â!.." dedi, "Siz kendi yonttuğunuz şeylere mi

tapıyorsunuz; hâlbuki sizi ve (yontup) yaptıklarınızı Allâh yarattı".

97. (Kavmi, birbirlerine,) "Haydin" dediler, "bunun için bir binâ yapın ve bunu ateşe atın!"

98. Böyle o'na bir tuzak kurmak istediler, Biz de tuttuk kendilerini daha alçak düşürdük.

99. Bir de (İbrâhîm) dedi ki: "Ben Rabbime gidiyorum, O bana yolunu gösterir".

100. (Ve şöyle du'â etti:) "Rabbim! Bana sâlihîn/[iyiler-erdemliler]den (olacak bir çocuk) ihsân buyur!"

101. Biz de o'na [İbrâhîm'e] uslu [*halîm:* tahammüllü] bir oğul (olan İsmâîl'i) müjdeledik.

102. Vaktâ [ne zamân] ki yanında koşmak [çalışmak] çağına erdi, "Ey yavrum!" dedi, "Ben menâm/[düş]da (tekrâr tekrâr) görüyorum ki, ben seni boğazlıyorum [düşümde seni boğazlamam emrediliyor]; artık bak ne gör(üştesin, ne düşün)ürsün (söyle bana)!"
(İsmâîl,) "Ey babacığım!" dedi, "Ne emrolunuyorsan yap; beni inşâallâh sâbirîn/[sabredenler]den bulacaksın".

103-106. Vaktâ [ne zamân] ki bu sûretle ikisi de (Allâh'ın emrine) teslîm oldular ve (İbrâhîm, boğazlamak için) o'nu tuttu şakağı (üzeri)na yıktı ve (bunun üzerine Biz de) şöyle o'na nidâ ettik: "Yâ İbrâhîm! Rü'yâyı gerçek(ten) tasdîk eyle(yip sadâkatle tatbîk etmeye giriş)din".
Biz böyle mükâfât ederiz işte muhsin/[güzel hareket eden]lere. Şübhesiz ki bu, açık bir ibtilâ/kat'î bir imtihân (idi) dedik.[5]

5 *Dedik* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

107-109. Ve o'na büyük bir kurbânlık fidye verdik, nâmına da (güzel bir anılma ve övgü) bıraktık sonrakiler içinde: Selâm İbrâhîm'e.

110-111. Böyle mükâfât ederiz işte muhsin/[güzel hareket eden]-lere; çünkü o Bizim mü'min kullarımızdan (idi).

112-113. Bir de o'nu, (İsmâîl'den sonra) sâlihîn/[iyi ve erdemli kimseler]den bir peygamber olmak üzere İshâk ile müjdeledik, hem o'na [İsmâîl'e], hem İshâk'a bereket(li/çok zürriyet)ler verdik; (o) ikisinin [İsmâîl ile İshâk'ın] zürriyetinden de, hem muhsin olan [güzel davranan mü'-min] var, hem de nefsine açık zulmeden (kâfir).

114-116. Celâlim hakkı için, Mûsâ ile Hârûn'u da minnettâr eyledik; hem kendilerini ve kavmlerini o büyük sıkıntıdan kurtardık, hem yardım ettik onlara da, gâlibler onlar oldular.

117-120. Hem, kendilerine o belli Kitâb'ı verdik ve kendilerini doğru yola çıkardık. Sonrakiler içinde de, namlarına şunu bıraktık: Selâm Mûsâ ile Hârûn'a.

121-122. Biz böyle mükâfât ederiz işte muhsinlere [güzel hareket eden kimselere]; çünkü ikisi de Bizim mü'min kullarımızdan (idiler).

123-126. Şübhesiz İlyâs da mürselîn/[gönderilenler]den, zîrâ kavmine (şöyle) demişti: "Siz Allâh'tan korkmaz mısınız; bir ba'l'e [puta] mi yalvarıyorsunuz, bırakıp da o *absenu'l-hâliqîn*'i [eşsiz/yegâne yaratıcıyı]; o (sizin de) rabbiniz ve evvelki atalarınızın da rabbi olan Allâh'ı?"

127-130. O vakit o'nu tekzîb etti/[yalanladı]ler, şübhesiz ki onlar da ihzâr [yaka-paça sevk] edildiler, müstesnâ [hâriç] Allâh'ın ihlâslı kulları. Ona da, sonrakiler (için)de şunu bıraktık: Selâm İlyâsîne.

131-132. Biz böyle mükâfât ederiz işte muhsinîne [güzel hareket eden kimselere], çünkü o Bizim mü'min kullarımızdan (idi).

133-138. Şübhesiz Lût da mürselîn/[gönderilenler]den, zîrâ kurtardık o'nu ve bütün ehlini, –kalan bir karıdan başka batanlar içinde– sonra diğerlerini tedmîr [yerle-bir] eyledik. Ve siz elbette onlar(ın yurdun)a uğrar ve (kalıntılarının) üzerlerinden geçersiniz sabâhleyin ve geceleyin.

Ya akıl edip de düşünmez misiniz?

139-140. Şübhesiz Yûnus da o mürselîn/[gönderilenler]den. Hani bir vakit (kavmine kızıp, Rabbinin izni olmadan) dolu gemiye kaçmıştı, (efendisinden kaçan bir köle gibi).

141-146. (Ve sonra) kur'a çekişmişti de (kaybetmiş, gemiden) kaydırı(lıp atı)lanlardan olmuştu, derken kendisini balık yuttu, melâmette [pişmânlık içinde] idi. Eğer (o, Allâh'ı ötedenberi dâimâ) çok tesbîh edenlerden [her türlü noksânlıktan tenzîh edip yüceltenlerden] olmasa idi, her hâlde [şübhesiz] (insânların) ba'solunacak/[diriltilecek]ları güne kadar onun karnında kalırdı. Hemen Biz o'nu (boş bir) alana attık, hastaydı ve üzerine kabak cinsinden bir ağaç bitirdik.

147-148. Ve o'nu (sayıları) yüz bine (ulaşan o topluluğa tekrâr) resûl gönderdik –ve hattâ (yüz bini geçip) artıyorlardı– o vakit o'na îmân ettiler de, onları bir zamâna kadar istifâde ettirdik.

149-150. Şimdi sor o seninkilere: "Rabbine kızlar, onlara oğullar öyle mi?! Yoksa Biz melâikeyi dişi yaratmışız da, onlar şâhid [tanık/hazır] mi bulunuyorlarmış?!"

151-153. Hâ [bak]!.. Onlar [müşrikler], şübhesiz ki bühtân/[iftirâ]-

larından, (melekleri Allâh'ın kızları sayarak,) "Allâh doğurdu [babadır]" derler; –ve elbette bunlar yalancıdırlar– (Allâh) kızları oğullara tercîh mi etmiş?!

154. Nah sizlere, nasıl hükmediyorsunuz?!

155. Hiç de mi düşünmezsiniz?

156-157. Yoksa sizin (meleklerin Allâh'ın kızları olduğu yolundaki iddiâ ve isnâdınız) için (Allâh'tan gelmiş) açık bir fermân [*sultân:* kuvvetli kanıt/kitâb] mı var?! O hâlde getirin kitâbınızı [delîlinizi] (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız.

158-163. Bir de (meleklerin Allâh'ın kızları olduğunu iddiâ ederek) O'nunla [Allâh ile] cinn/[melek]ler beyninde [arasında] bir neseb [soy bağı] uydurdular. Celâlim hakkı için, cinn/[melek]ler bilir (ve şehâdet eder)ler ki, o (iftirâyı ata)nlar ihzâr [yaka-paça sevk] olunacak; (yakalanıp cehenneme atılacak)lardır, –münezzeh/sübhân o Allâh onların isnâd ettikleri vasıflardan– lâkin Allâh'ın ihlâs ile seçilen kulları başka, çünkü siz ve taptıklarınız O'na karşı kimseyi (aldatıp) meftûn edemez/[dalâlete düşüremez]siniz, meğer ki cahîme [çok alevli ateşe/cehenneme] (girmek için) saldıran olsun.

164-166. (O cinnler/melekler şöyle derler:) "Bizden ise, her birimiz için bir makâm-ı ma'lûm [belli/bilinen bir makâmı/yeri] vardır ve biz, elbette biz o saf dizenleriz ve biz, elbette biz o (yüce Allâh'ı, şânına lâyık olmayan vasıflardan) tesbîh [tenzîh ve takdîs] edenleriz".

167-173. Ve gerçek(ten) evvel(ce Kureyşliler) şöyle diyorlardı: "Eğer yanımızda evvelkilerinkinden bir zikr [ilâhî bir Kitâb] olsaydı, her hâlde [mutlaka] Allâh'ın ihlâs ile seçilmiş kullarından olurduk".

Fakat şimdi ona küfrettiler.
Artık ileride (küfrlerinin âkıbeti neye varıp dayanacak) bilecekler; (zîrâ ilâhî va'd şöyledir:) Celâlim hakkı için, risâletle[6] gönderilen kullarımız hakkında şu kelimemiz sebkât etmiş/[geçmiş]tir: "Onlar, elbette onlar muhakkak muzaffer olacaklardır ve elbette Bizim askerlerimiz [resûllere yardım eden mü'minler], (evet) mutlak(a) onlar gâlib geleceklerdir".

174-175. Onun için yüzçevir de onlardan bir zamâna kadar, gör onları, yakında görecekler.

176-177. Ya şimdi Bizim azâbımızı mı iviyor/[acele istiyor]lar?! Ammâ, (azâbımız) onların sahâsına indiği vakit, ne fenâdır o acı haber verilenlerin sabâhı!

178-179. Yine sen yüzçevir de onlardan bir zamâna kadar, gör, yakında görecekler.

180. Tesbîh [şânına lâyık olmayan vasıflardan tenzîh] o izzetin sâhibi Rabbine, onların (isnâd ettikleri) vasıflarından!

181. Ve selâm (o) mürselîne [gönderilenlere]!

182. Ve hamd, âlemlerin [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin] rabbi Allâh'a (mahsûstur).

---

6 Âyette, *risâletle* kelimesinin karşılığı yoktur, dolayısıyla *li-ibâdinâ'l-murselîn* ibâresine, *o gönderilen kullarımız için* şeklinde karşılık verilmedir. (E.Ö)

38. SÂD SÛRESİ

MEKKÎ, 88 ÂYET

§

Adını, ilk âyetindeki *Sâd* harfinden alan (–ve *Dâvûd* ismi de verilen–) sûrenin başlıca konusu, ilâhî rehberlik mes'elesi ve kibirlerinden [büyüklenmelerinden/büyüklük taslamalarından] ötürü hakkı kabûle yanaşmayıp bâtıla saplanan kimselerin bu rehberliği reddetmeleri husûsudur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Sâd.*
Bu zikr [hatırlatma, uyarı ve öğütler] ile meşhûn [dolu] Kur'ân'a bak!

2. Fakat o küfredenler (hakka karşı) bir onur [*izzet:* büyüklenme/hamiyyet] (ve hakktan) bir şikâk [ayrılık] içindeler.

3. Kendilerinden evvel (günâha batmış) nicelerini helâk ettik; (azâbımız geldiğinde) çığırıştılar [feryâd u figân edip yalvardılar]; değildi fakat vakt-i halâs [kurtuluş vakti].

4-5. İçlerinden kendilerine, (uyarıp ğafletten) uyandırıcı bir peygamber geldiğine şaştılar da, dediler ki kâfirler: "Bu bir sihrbâz, bir kezzâb [aşırı yalancı]; ilâhları hep bir ilâh mı kılmış; bu, cidden şaşılacak birşey, çok tuhaf!"

6-8. İçlerinden o heyet [ileri gelenler] de fırladı (şöyle) dedi: "İlâhlarınız üzerinde sabr ve sebât edin, –bu cidden arzû

olunur birşey, bir murâd– biz bunu [tek ilâh bulunduğu iddiâsını] diğer [sonraki/en son] millette [atalarımızın dîninde veyâ Hristiyanlık'ta veyâ şimdiye kadar] işitmedik, bu bir uydurmadır mutlak. O zikr; (Allâh'ın uyarı ve ihtârını hâvi olan o vahy/Kur'ân) aramızdan o'na mı indirilmiş?!"

Doğrusu onlar Benim zikrimden [hatırlatmamdan: vahyimden/Kur'ân'dan] bir kuşkulu [kaygı veren/tedirgin eden] şekk [şübhe] içindeler.

Doğrusu henüz azâbımı tatmadılar.

9-10. Yoksa sana onu veren[1] azîz-vehhâb [üstün kudret-bol lütuf sâhibi] Rabbinin rahmeti-hazîneleri onların yanında mı, yoksa onların mı bütün o göklerin, yerin ve aralarındakilerin mülkü [hükümrânlığı]?! Öyleyse, haydi esbâb [sebebler] içinde(n dilediklerine yapışarak arşın) üstüne çıksınlar (da vahyi istedikleri kimseye versinler).

11. Onlar burada, (geçmişte peygamberlere karşı çıkmış ve mahvolmuş) ahzâb döküntüsünden {muhtelif parti/[hizib-grub]lerden} (geriye kalan ve selefleri gibi hezîmete mahkûm olan derme-çatma) bozuk bir ordu.

12-14. Onlardan evvel tekzîb etmiş/[yalanlamış]ti Nûh kavmi ve Âd (kavmi) ve o kazıkların [yüksek binâların/pramitlerin] sâhibi Fir'avn ve Semûd (kavmi) ve kavm-i Lût ve Eykeliler... Bunlar işte, (inkârda birleşen) o ahzâb [hizibler/grublar]. Başka değil, hepsi gönderilen elçileri {resûlleri} tekzîb etti [yalanladı] de öyle hakk [vâcib/gerekli] oldu azâbım.

15. Onlar da başka değil, bir tek sayhaya [sarsıntıyla gelen gümbürtüye] bakıyorlar; öyle ki ona hık yok [onun geri

1 Âyette, *sana onu veren* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

çevirilmesi ve takdîr edilmiş olan vaktinden bir ân bile gecikmesi mümkün değil].

16. Bir de (alay ederek), "Yâ Rabbenâ! Bizim (azâb) pusulamızı [hissemizi], Hesâb Günü'nden evvel acele ver!" dediler.

17-20. Şimdi sen onların dediklerine sabret de, (Allâh'ın emirlerini yerine getirme husûsunda) kuvvetli kulumuz Dâvûd'u an! Çünkü o çok tercî yapar (evvâb) [rücû eder/döner; rikkatli, ilticâkâr-niyâzkâr] idi, çünkü Biz o'nun maiyyetinde dağları musahhar kılmıştık, –tesbîh [tenzîh ve takdîs] ederlerdi akşamleyin ve işrâk vakti– kuşları da toplu olarak (musahhar kılmıştık), hepsi o'nun için tercî yapar (evvâb) idi. Hem mülkünü [hükümrânlığını/egemenliğini] kuvvetlendirmiştik, hem de kendisine hikmet ve fasl-ı hitâb [hakkı bâtıldan ayırarak çekişmeye son verme kâbiliyyeti] vermiştik.

21-22. Bir de hasım kıssası geldi mi sana: Hani sûr/[duvar]dan mihrâba [köşke] aştıkları vakit, o vakit Dâvûd'un üzerine (âniden) giriverdiler de onlardan telâşa düştü, "Korkma!" dediler, "(Biz birbiriyle da'vâlı) iki hasımız, ba'zımız ba'zımıza [birimiz diğerinin hakkına] tecâvüz etti, şimdi sen aramızda hakk [adâlet] ile hükmet ve aşırı gitme de bizi doğru yolun ortasına çıkar [yolun sevâsına/hakkın ta kendisine kılavuzla]!"

23. (Sonra da onlardan biri mes'eleyi şöyle arzetti:) "Şu benim birâderim [dîn kardeşim/arkadaşım], onun doksan dokuz dişi[2] koyunu var, benim ise bir tek dişi[2] koyunum var;

---

2 Meâl'de, ***dişi koyun*** diye çevirilen ***na'ce*** kelimesine, –***koyun*** zâten ***dişi*** olduğundan yâhûd dişi olduğu için ***koyun*** dendiğinden– ***koyun*** diye karşılık verilmesi yeterlidir. (E.Ö)

böyle iken, 'Bırak onu (da) bana!' dedi ve beni söyleşmede yendi".

24. (Bunun üzerine Dâvûd da) dedi ki: "Doğrusu senin bir koyununu (da) kendi koyunlarına (katmak) istemesiyle sana zulmetmiş(tir) ve hakîkaten karışık/[bir cem'iyyette yaşayan]ların çoğu birbirlerin(in hakkların)e tecâvüz ediyorlar, ancak îmân edip de salâh istey(erek sâlih amel işley)enler başka, onlar da pek az".
Ve sanmış/[anlamış]tı ki Dâvûd, onu[3] kendisine sırf bir fitne [imtihân vesîlesi] yaptık; hemen Rabbine istiğfâr etti ve rükû ederek [boyun eğerek] yere kapanıp tevbe ile rücû etti [döndü/yöneldi].

25. Biz de onu kendisine mağfiret buyurduk ve hakîkat(en) o'na indimiz/[yanımız]de kat'î bir yakınlık ve bir âkıbet güzelliği vardır.

26. (Onun için kendisine şöyle dedik:) "Yâ Dâvûd! Muhakkak ki Biz seni arzda [bu topraklarda/ülkede] bir halîfe kıldık; imdi nâs [insânlar] arasında hakk ile hükmet de [keyfe]/hevâya tâbi olma ki, seni Allâh yolundan sapıtmasın; çünkü Allâh yolundan sapanlar Hesâb Günü'nü unuttukları [umursamadıkları] cihetle kendilerine pek şiddetli bir azâb vardır".

27. Hem o göğü ve yeri ve aralarındakileri Biz boşuna yaratmadık. O(nları boşuna yarattığımız düşüncesi), o küfredenlerin zannı(dır), onun için küfredenlere (o) ateşten (dolayı) bir veyl var [vay onların hâline].

28. Yoksa îmân edip de sâlih sâlih işler yapanları Biz o yer-

3 Meâl'in aslında atlanan *hu* zamîrine karşılık, *onu* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

deki müfsid/[fesâdcı kimse]ler gibi yapar mıyız, yoksa o (günâhlardan) korunan(ları)/muttakîleri arsız çapkın/[fâcir]lar [Allâh'a isyân husûsunda aşırı ve cür'etkâr olanlar] gibi yapar mıyız?!

29. Bir Kitâb ki –onu sana[4] indirdik– çok mübârek [hayrı çok], âyetlerini düşünsünler ve ibret alsın temiz özlüler [lübb sâhibleri].

30-33. Bir de Dâvûd'a Süleymân'ı bahşettik, ne güzel kul(du). O cidden (her dâim Bize yönelirdi, yâni) bir evvâb (idi). Arzolundukta kendisine akşam-üstü sâfinât hâlinde [zarîf/çok güzel duruşlu/bir ayağını tırnağı üstüne dikip üç ayağı üzerinde duran] hâlis [cins koşu] atlar(ı), "Ben" dedi, "o hayr [at] sevgisini Rabbimin zikrinden (dolayı) sevdim".

Nihâyet (atlar) hicâba gizlendi [gözden kayboldu]. (Süleymân,) "Geri getirin onları bana" (dedi ve geldiklerinde) tuttu bacaklarını, boyunlarını (okşayıp) silmeye-(sıvazlamaya) başladı.

34-35. Celâlim hakkı için, Süleymân'a bir fitne [imtihân vesîlesi] de verdik ve tahtının üstüne bir cesed bıraktık [saltanatını/gücünü zayıflattık], sonra tevbeyle rücû etti [yöneldi] (de), "Yâ Rabb! Bana mağfiret buyur ve bana öyle bir mülk [(ma'nevî) bir hükümrânlık] bağışla ki, ardımdan kimseye yaraşmasın. Şübhesiz Sensin bütün dilekleri veren, (yâni) vehhâb Sen" dedi.

36-38. Bunun üzerine o'na rüzgârı musahhar ettik [boyun eğdirdik], emriyle istediği yere yumuşacık cereyân ederdi; şeytânları [âsî yabancı kabîleleri] da, bütün bennâ [binâ us-

[4] Meâl'in aslında atlanan ...*bu ileyke* ibâresine karşılık, *onu sana* ifâdesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

talarını] ve gavvâs(ı/dalgıçları); daha diğerlerini (de o'na boyun eğdirdik) bend/[zincir]lerde çatılı çatılı.

39. "Bu işte" dedik, "Bizim atâmız [ihsânımız], artık diler(sen) kerem et [onlardan dilediğini serbest bırak], diler(sen) imsâk [onlardan dilediğini tut/alıkoy/bırakma], hesâbı yok".

40. Ve şübhesiz ki o'na huzûr-ı izzetimizde [yanımızda] bir yakınlık ve bir âkıbet güzelliği var.

41-43. Kulumuz Eyyûb'u da an(ıp hatırla): O vakit ki, Rabbine şöyle nidâ etmişti: "Bak bana! Meşakkat ve elem/[azâb]-le bana şeytân dokundu".
(Biz de o'na,) "Debren ayağınla, işte serin bir yıkanacak ve içecek (su)" dedik.[5]
Ve (böylece) o'na bütün ehlini ve berâberlerinde daha bir mislini bahşettik, tarafımızdan bir rahmet olarak; hem de bir ders-i ibret temiz akıllılar için.

44. Bir de, "Al bir demet elinle de vur onunla, hânis olma!" (dedik).
Hakîkat(en) Biz o'nu sabrlı bulduk; ne güzel kul(du); hakîkaten o bir evvâbdır [ilticâkârdı/her dâim Bize yönelirdi].

45-47. Kullarımız İbrâhîm'i, İshâk'ı, Yâ'kûb'u da an(ıp hatırla): Eller [Allâh'ın emirlerini yerine getirme husûsunda kuvvet] ve gözler [Allâh'ın dîni hakkında basîret] sâhibleri idiler; çünkü Biz onları temiz bir hâssa, hâlis yurd düşüncesiyle hâlislerimizden kılmışızdır [yurdun zikriyle/âhiretin dâimâ hatırda tutulmasıyla/hiç akıldan çıkarılmamasıyla ihlâslı kılıp saflaştırdık] ve çünkü onlar muhakkak nezdimiz/[yanımız]de seçilmiş ahyâr/[hayrlılar]dan (idiler).

---

5 *Dedik* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

48. İsmâîl'i de, Elyesâ'ı da, Zü'l-Kifl'i de an(ıp hatırla): Hepsi de o ahyâr/[hayrlılar]dan (idiler).

49-52. İşte bu, (dâimâ hatırda tutulup ibret alınacak) bir zikrdir ve şübhesiz (günâhlardan) korunan(lar)/muttakîler için her hâlde [elbette] güzel bir istikbâl [bir hüsn-i me'âb] var: adn [ikâmet] cennetleri... açılarak kendilerine bütün kapılar... içlerine kurularak orada birçok yemişle bambaşka bir içki isteyecekler, yanlarında da gamzeleri kasan [bakışlarını eşlerine diken/eşlerinden başkasına bakmayan] hep bir yaşıt dilberler.

53-54. İşte bu(nlar), o Hesâb Günü için size va'dolunan. İşte ki bu, Bizim (size vereceğimiz) rızkımız, muhakkak ki ona hiç tükenmek yok.

55-56. Bu böyle, şübhesiz azgınlar için de fenâ bir istikbâl [şerr bir me'âb] var: cehennem... ona yaslanacaklar, fakat o ne çirkin döşek!

57-58. İşte (bu da azgınlara va'dolunan), artık tatsınlar onu bir hamîm [son derece kızgın su] ve bir gassâk [irin ya da içilemeycek kadar soğuk ve çirkin kokulu içecek] ve o şekilden bir diğeri; çifte çifte.

59. (Kâfirler cehenneme atılırken, reislerine,) "Şu bir alay, maiyyetinizde göğüs germiş(lerdi" denildiğinde; kâfirlerin reisleri,) "Onlara merhabâ [rahat] yok, çünkü onlar cehenneme salınıyorlar" (derler).

60. (Bunun üzerine diğer kâfirler de reislerine,) "Hayır" derler, "size merhabâ [rahat] yok, onu bize siz takdîm ettiniz [küfretmemize ve cehenneme atılmamıza siz sebeb oldunuz], bakın ne fenâ yatak!"

61. (Ardından da,) "Yâ Rabbenâ!" derler, "Bize bunu takdîm

eden [küfretmemize ve bu hâle düşmemize sebeb olan] (reislerimiz)e, ateşte azâbı hemen kat kat artır!"

62-63. Bir de derler ki (kâfirler): "Niye görmüyoruz (cehennemde) biz, (dünyâdayken) o eşrâr/[şerrli adamlar]dan saydığımız birtakım adamları; –onları eğlence yerine tuttuktu ha!– yoksa onlardan kaydı mı bu gözler?

64. Şübhesiz ki bu hakktır, (yâni,) muhakkak olacaktır: Ehl-i nârın [ateşin mahkûmlarının] birbirine (düşmânlık ve) husûmeti.

65-66. De ki: "Ben ancak (bir uyarıcıyım, yâni ilerideki tehlike ve) korkuyu haber veren bir peygamberim.[6] Başka bir tanrı da yok, ancak Allâh (var); o vâhid-i kahhâr [tek ve mutlak hükümrân], o göklerin, yerin ve aralarındakilerin rabbi azîz [yenilmez kudret sâhibi], ğaffâr [çok bağışlayıcı] var".

67-68. (Ey Muhammed) de ki: "Bu, bir azîm [çok önemli bir] haberdir, siz ondan yüzçeviriyorsunuz".

69-70. (Ve yine de ki:) "Benim mele-i a'lâya [melekler âlemi hakkında] ne ilmim olurdu, onlar münâkaşa ederlerken?! Fakat ben açık(ca) inzâr edecek [uyaracak] bir peygamber[7] olduğum içindir ki, o ilm bana vahyolunuyor".

71-72. Rabbin melâikeye [meleklere] (ve İblîs'e şöyle) dediği vakit, (meleklerin ve İblîs'in ne yaptığını-ne dediğini bana vahyedildiği için biliyorum): "Haberiniz olsun, Ben bir çamurdan bir beşer yaratmaktayım, onu tesviye ettim [dü-

---

6 Meâl'de, *ben ancak korkuyu haber veren bir peygamberim* diye çevirilen *innemâ ene münzirun* ibâresine, *ben sâdece (ilerdeki tehlikeye karşı) bir uyarıcıyım* şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

7 Âyette, *bir peygamber* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

zelttim] de, rûhumdan ona nefheyledim/[üfledim-can verdim]mi derhal ona secdeye kapanın [boyun eğin]!"

73-74. Onun üzerine melâikenin [meleklerin] hepsi toptan secde ettiler, yalnız İblîs kibirlen/[büyüklen]mek istedi ve kâfirlerden oldu [idi].

75. (Rabbin ona,) "Ey İblîs!" buyurdu, "O Benim iki elimle [özel bir maksada ma'tûf olarak i'tinâ ile bizzât] yarattığıma secde etmene ne mâni oldu sana; kibirlenmek mi istedin, yoksa âlî/[yüce]lerden mi bulunuyorsun?"

76. (İblîs) dedi ki: "Ben ondan hayrlıyım; beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan yarattın".

77-78. (Rabbin) buyurdu ki: "Hemen çık oradan, çünkü artık sen matrûd/[racîm]sin [rahmetten tardedilmişsin/kovulmuşsun] ve her hâlde [muhakkak] üzerindedir la'netim Cezâ [*Dîn:* karşılık; diriliş, hesâb/cezâ ve mükâfât] Günü'ne kadar".

79. (İblîs) dedi (ki): "Yâ Rabb! O hâlde ba'solunacak/[diriltilecek]ları güne kadar beni geri bırak [bana mühlet ver]!"

80-81. (Rabbin,) "Haydi" buyurdu, "geri bırakılan/[mühlet verilen]lardansın ma'lûm [belli/belirlenmiş] vakit gününe kadar".

82-83. (İblîs,) "Öyle ise" dedi, "izzetine kasem [yemîn] ederim ki, ben onların hepsini mutlak(a) iğvâ eder [azdırır] sapıtırım, ancak içlerinden ihlâsla seçilmiş hâss kulların müstesnâ [hâriç]".

84-85. (Rabbin) buyurdu ki: "O (ihlâslı kullarımı azdıramayacağın sözü) doğru ve Ben hep doğruyu söylerim. Celâlim hakkı için, cehennemi mutlak(a) dolduracağım senden ve onların sana tâbi olanlarından; topunuzdan tıka-basa".

86-88. De ki: "Bir ecir [ücret] istemiyorum sizden o (Kur'â)na; (o çok önemli/büyük habere) karşı(lık) ve (ayrıca) ben, (kendinde bulunmayanı iddiâ edip kendine iş çıkaran/ kendi kendine gelin-güvey olan) o tekellüfçülerden değilim. O sırf bir zikr/bir öğüttür bütün âlemîn [insânlar] için ve her hâlde [elbette] onun (dünyevî ve uhrevî va'd, tehdîd ve diğer) haber(ler)ini(n gerçek olduğunu) bir zamân sonra bileceksiniz".

39. ZÜMER SÛRESİ

MEKKÎ, 75 ÂYET

§

Adını, 71 ve 73. âyetlerinde geçen ve ***zümer***'in çoğulu olan ***zümerâ*** [*zümreler/takımlar*] kelimesinden alan (ve *Guref* de denilen) sûrede; dikkatler, tabî'atın tüm tezâhürlerinde mündemiç bulunan Allâh'ın vahdâniyyetinin [birliğinin/biricikliğinin, eşsizliğinin/benzersizliğinin] delîllerine çekilmekte; buradan da insânın kaderini sâdece O'nun ta'yîn ve takdîr ettiği-edeceği ve insânın yalnızca O'na karşı sorumlu olduğu/olması gerektiği husûsuna intikâl edilmektedir.

Ana fikri, ***Ey kendileri aleyhine haddi aşan kullarım! Allâh'ın rahmetinden ümîdinizi kesmeyin; zîrâ Allâh, (ölmeden önce pişmânlık duyup hakka yönelenlerin) bütün günâhları(nı) affeder*** âyetinde ifâdesini bulan sûrenin büyük bir kısmında ise, –insânları uyarmak ve korkutmak gâyesiyle– Kıyâmet ve Hesâb Günü'ne ilişkin teşbih ve tasvirlere yer verilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. İndirilişi bu Kitâb'ın Allâh'tan; o azîz [kudret sâhibi], hakîm [hikmet sâhibi] Allâh'tandır. Emîn ol, Biz sana Kitâb'ı hakkıyla [hakk ile: bir maksada binâen] indirdik, onun için Allâh'a öyle ibâdet ve kulluk et ki, dîni [itâ'at ve ibâdeti] O'na hâlis kılarak!

3. İyi bil(in) ki, Allâh'ın (hakkı)dır ancak hâlis dîn [itâ'at ve ibâdet].

O'nun berisinden birtakım velî/[dost-hâmî]lere tutunanlar da şöyle demektedirler: "Biz onlara ibâdet etmiyoruz, ancak bizi Allâh'a yakın yaklaştırsınlar diye (onları dost ve hâmî ediniyoruz)".
Şübhe yok ki Allâh onların aralarında ihtilâf edip durdukları şeyde (Kıyâmet/kalkım Günü) hükmünü verecek. Her hâlde [doğrusu] yalancı, nankör olan kimseyi Allâh doğru yola çıkarmaz.

4. Allâh bir veled [çocuk] edinmek murâd etseydi, elbette yaratacağından dileyeceğini seçecekti, (fakat) tenzîh o sübhâna [o yüceler yücesi çocuk edinmekten ve her türlü noksânlıktan münezzehtir]; (çünkü) o öyle bir Allâh ki, vâhid-kahhâr [tek ve mutlak hükümrân].

5. (O,) gökleri ve yeri hakk ile [bir amaca mebni] yarattı, geceyi gündüzün üstüne sarıyor, gündüzü gecenin üstüne sarıyor, ay ve güneşi musahhar kılmış [emrine âmâde kılmış/istifâdenize sunmuş]; her biri bir müsemmâ ecele [belirlenmiş bir sona doğru] cereyân ediyor.
Uyan! O öyle azîz [kudretli], öyle ğaffâr [bağışlayıcı].

6. O odur ki, sizi bir tek nefs/[öz-cins]ten yarattı, hem onun eşini de on(unla aynı öz-cins)dan (diğer bir tür) yaptı ve sizin için yumuşak başlı (evcil) hayvânlardan sekiz eş en'âm [erkeğiyle-dişisiyle deve, tosun/boğa-düve/inek, keçi-teke ve koyun-koç] da indirdi [lütf u ihsân etti]. Sizleri analarınızın karınlarında üç zulmet [karanlık] içinde hilkatten hilkate [yaratılıştan yaratılışa] yaratıp duruyor.
İşte rabbiniz Allâh o, mülk [egemenlik/hükümrânlık] O'nun, O'ndan başka tanrı yok. O hâlde nasıl (tevhîdden) çevrilirsiniz?

7. Eğer (Allâh'ın vahdâniyyetini inkâr ile) küfr [nankörlük]

ederseniz, şübhe yok ki Allâh'ın size (ve ibâdetinize) ihtiyâcı yok, bununla berâber kulları hesâbına küfre râzı olmaz ve eğer (Allâh'ı birleyip) şükrederseniz, sizin hesâbınıza ona râzı olur.
Bir vizr [yük/günâh] çeken de, diğerinin vizrini [yükünü/günâhını] çekecek değildir.
Sonra dönümünüz Rabbinizedir; o vakit O size bütün yaptıklarınızı (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) haber verecek, çünkü O bütün sînelerin künhünü bilir.

8-9. (Müşrik-nankör) insâna bir sıkıntı dokunduğu vakit, Rabbine öyle du'â eder ki, bütün gönlünü O'na vererek. Sonra kendisine tarafından bir ni'met lutfediverdiği zamân da, önceden O'na du'â ettiği hâli unutur da, O'nun[1] yolundan sapıtmak için Allâh'a menend/[denk-benzer-eşler koşmaya başlar.
(Böylelerine) de ki: "Küfrünle biraz zevket, çünkü sen o ateşliklerdensin. Yoksa (Allâh'a ortak koşan) o (kişi), gece sâ'atlerinde kalkan, secdeye kapanıp kıyâm durarak dâimâ vazîfesini yapan, Âhiret'i say(ıp onun azâbından kork)ar ve Rabbinin rahmetini [ni'metini/cennetini] umar kimse gibi olur mu?!"
De ki:[2] "Hiç bilirlerle bilmezler müsâvî [eşit/bir] olur mu?!"
Ancak temiz akıllı olanlar anlar.

10. Tarafımdan (şunu) söyle: "Ey îmân eden kullarım! Rabbinize takvâ ile korunun [emir ve nehiylerine ri'âyetle Rab-

---

1 Meâl'de atlanan zamîre karşılık, *O'nun [Allâh'ın]* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

2 Meâl'de atlanan *qul* lafzına karşılık, *de ki* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

binize isyândan korunun], bu dünyâda güzellik yapanlara bir güzellik var ve Allâh'ın arzı [yeryüzü] geniştir, ancak sabredenlerdir ki, ecir/[mükâfât]lerine hesâbsız erdirilir".

11-12. De ki: "Ben Allâh'a, dînî O'nun için hâlis kılarak ibâdet edeyim diye emrolundum, hem O'nun birliğine[3] teslîm olan(ların-boyun eğenlerin, yânî) müslimînin[4] evveli [öncüsü] olayım diye emrolundum".

13. De ki: "Ben korkarım Rabbime isyân edersem, büyük [dehşetli] bir günün azâbından".

14-18. De ki: "Ben yalnız Allâh'a kulluk ederim, dînimi O'na hâlis kılarak, siz de O'nun berisinden dilediğinize kul olun!"

De ki: "Asıl hüsrâna düşen/[kaybeden]ler, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü kendilerine ve mensûblarına ziyân edenlerdir. Evet, odur işte asıl açık hüsrân [ziyân]; onlara, (hem) üstlerinden ateş çatılır, (hem de) altlarından çatılır".

Duydunuz a, işte Allâh kullarını bundan tahzîr buyuruyor [sakındırıyor].

Ey kullarım! Onun için Bana (yönelin de tâğûttan) korunun! Tâğûttan, ona kulluk etmekten kaçınıp da tam gönülle Allâh'a yönelenlere gelince, onlarındır müjde.

Haydi tebşîr et [müjde ver] kullarıma; onlar ki sözü dinlerler, sonra da en güzelini tatbîk ederler [sözlerin en güzeli olan Kur'ân'a tâbi olurlar], işte onlar Allâh'ın kendi-

---

3 Âyette, *O'nun birliğine* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

4 Meâl'de, *teslîm olan müslimînin* diye çevirilen *müslimîn* kelimesine, *müslümanların [teslîm olanların]* şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

lerine hidâyet verdiği kimselerdir ve işte onlardır o temiz akıllılar.

19. (Tâğûta ibâdetten kaçınıp tam gönülle Allâh'a yönelenlere mağfiret ve büyük mükâfât var diye,) ya üzerine kelime-i azâb [azâb sözü] hakk [vâcib/gerekli] olmuş kimsede mi (onun gibi olacak)?! Artık o ateşteki kimseyi sen mi çıkaracaksın?!

20. Fakat o Rabb'lerine (yönelip tâğûta ibâdetten) korunanlar (var ya), onlara (öyle) şehnişin/[köşkler var ki, üzerlerinden (de) şehnişinler yapılmış, altlarından ırmaklar akar.
(İşte bu,) Allâh'ın va'di; Allâh (ise) mîâdını [va'dinin vaktini] şaşırmaz, (sözünden dönmez).

21. Görmedin mi, Allâh'ın semâ/[gök-bulut]dan bir su indirip de onu bir yoluyla arz/[yer]da *menbalara* koyduğunu [depo ettiğini]? Sonra onunla bir ekin çıkarır türlü renklerle, sonra o heyecana gelir (boy atar), bir de görürsün onu sararmış, sonra da onu bir çöpe çevirir.
Elbette bunda bir ihtâr [hatırlatma-öğüt] var, temiz akılları olanlar için.

22. Demek ki, her kimin Allâh bağrını [göğsünü/kalbini] islâma [Kendisine teslîmiyyete] açmışsa, işte o (kimse), Rabbinden bir nûr üzerinde(dir; böyle bir kimse ise, Allâh'ın uyarılarına karşı kalbi katı olanla bir) değil(dir; hiç bu ikisi bir olabilir) mi?!
O hâlde, vay o Allâh'ın zikrin/[ihtâr ve uyarıların]dan (çekinmeyen, onları umursamayan) kalbleri katılara, onlar bir açık dalâl(et/sapıklık) içindedirler.

23. Allâh, kelâmın en güzelini indirdi; ikizli-âhenkli [*müteşâbih*] bir kitâb (olarak); ondan, Rabb'lerine (haşyet duyan-

ların, yâni) saygısı olanların derileri ürperir; sonra derileri de kalbleri de Allâh'ın zikrine [ihtâr ve hatırlatmasına/ Kur'ân'a] (karşı) yumuşar.
O işte, Allâh(ın) rehber(liğ)idir [kılavuzlamasıdır]; Allâh onunla dilediğini doğru yola çıkarır; her kimi de Allâh şaşırtı(p saptırı)rsa, artık ona hidâyet edecek yoktur.

24. O hâlde Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü zâlimlere, "Tadın bakalım kazanıp [yapıp] durduklarınızı(n karşılığını)" denilirken, o kötü azâb(a karş)ı (kendini –elleri arkasında bağlı olduğu için–) yüzü ile koruyacak kimse(nin hâli, huzûr ve güven içinde cen)ne(tte yaşayacak kimsenin hâli gibi) olur (mu)?!

25-26. Onlardan evvelkileri (de) tekzîb etti/[yalanladı]ler, ettiler de kendilerine hatırlarına gelmez cihetten azâb geliverdi, geliverdi de Allâh onlara dünyâ [süflî/yakın] hayâtta zilleti tattırdı ve elbette Âhiret azâbı (–şiddet ve dehşet bakımından–) daha büyüktür, velâkin bilselerdi.

27-28. Yemîn ederim ki bu Kur'ân'da insânlar için her türlüsünden temsîl getirdik [benzetme yaptık]; gerek ki iyi düşünsünler. Bir kur'ân [hitâbe] ki pürüzsüz [eğriliği bulunmayan/tenâkuz ve ihtilâftan âzâde] bir Arabî [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a hâss]; gerek ki korunsunlar.

29. Allâh şunu bir mesel yapmıştır: Bir adam (düşünün), onda birtakım ortaklar var, hırçın hırçın (onu) çekiştirip duruyorlar; bir adam da (düşünün), selâmetle [yalnızca] bir adamın. (Şimdi söyleyin bakalım,) hiç bu ikisinin hâl ü şânı bir olur mu?!
Hamd [sevgi ve ta'zîm ile senâ] Allâh'ın (hakkı)dır, fakat (onların) pek çokları bilmezler.

30-31. Elbet sen öleceksin ve elbet onlar da ölecekler, sonra siz

muhakkak Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü[5] Rabbinizin huzûrunda muhâkemeye duruşacaksınız.

32. Artık o kimseden daha zâlim {daha hakksız} kim olabilir ki, Allâh üzerine yalan söylemiş; doğruyu da, kendisine geldiği vakit tekzîb eylemiş/[yalanlamış]tir; cehennemde değil midir mevkîi kâfirlerin?!

33. Doğruyu getiren ve onu tasdîk eden(ler) ise, işte onlar (günâh ve isyândan, dolayısıyla da azâbdan) korunan(lar)/muttakîler.

34-35. Onlara Rabb'lerinin indinde [yanında] ne dilerlerse var; o işte, muhsin/[güzel hareket eden kimse]lerin cezâsı [karşılığı/mükâfâtı]. Çünkü Allâh onların mukaddemâ [evvelce] yaptıkları amelin en kötüsünü bile kefâretle(yip)/örtüp, işlemekte bulundukları güzel amellerin en güzeline göre ecir/[mükâfât]lerini kendilerine ihsân edecektir.

36-37. Allâh kuluna kâfî değil mi?! Durmuşlar da seni O'ndan beridekilerle korkutuyorlar.
Her kimi ki Allâh şaşırtır [dalâlette/sapıklıkta bırakır], artık ona hidâyet edecek yoktur, her kime de Allâh hidâyet verir(se), onu da şaşırt(ıp saptır)acak yoktur.
Bir intikâmı var azîz [yenilmez kudret sâhibi] değil mi Allâh?!

38. Celâlim hakkı için, sorsan onlara [müşriklere], "O gökleri ve yeri kim yarattı?" (diye), elbette şübhesiz "Allâh" diyecekler.
De ki: "O hâlde gördünüz a o Allâh'tan başka çağırdıklarınızı, eğer Allâh bana bir keder (vermeyi) murâd ederse

---

[5] Meâl'de atlanan *yevme'l-qıyâmeti* lafzına karşılık, *Kıyâmet [kalkım] Günü* ibâresini metne koyduk. (E.Ö)

onlar O'nun kederini (benden giderip) açabilirler mi yâhûd bana bir rahmet (tattırmayı) murâd ederse onlar O'nun rahmetini (engelleyip) tutabilirler mi?!"
De ki: "Allâh bana yeter, hep O'na (güvenip) dayanır mütevekkil olanlar".

39-40. De ki: "Ey kavmim! Hâliniz üzere çalışın; –her hâlde [şübhesiz] ben çalışıyorum– artık ileride bileceksiniz kimmiş o kendine (rezîl)-rüsvây edecek bir azâb gelecek ve üstüne yerli [kalıcı/ayrılmaz] bir azâb inecek (olan)".

41. Biz insânlar için senin üzerine hakk(ı beyân) ile Kitâb(ı) indirdik, o hâlde kim yola gelirse kendi lehinedir, her kim de saparsa sırf kendi aleyhine olarak sapar ve sen değilsin üzerlerine vekîl.

42. Allâh alır o can/[*nefs;* akıl ve şu'ûr]ları, (insânlar) öldükleri zamân; ölmeyen (nefs)leri de uyuduklarında (akıl ve şu'ûrlarını/bilinçlerini alarak kendilerinden geçirir), sonra üzerlerine ölüm hükmü verdiklerini(n akıl, idrâk ve şu'ûrlarını/bilinçlerini) alıkor da diğerlerini(n akıl ve bilinçlerini) salıverir bir müsemmâ ecele [belirlenmiş bir zamâna] kadar.
Şübhesiz ki bunda, düşünecek bir kavm için âyet/[alâmet-delîl]ler var.

43. Yoksa Allâh'ın berisinden şefâ'atciler mi edindiler?
De ki: "Hiçbir şeye güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi (onları şefâ'atci edineceksiniz)?"

44. De ki: "Allâh'ındır o şefâ'at bütün; O'nundur mülkü [hükümrânlığı/egemenliği] göklerin ve yerin, sonra hep döndürülüp O'na götürüleceksiniz".

45. Böyle iken, Allâh bir olarak [ilâhları/putları anılmaksızın sâdece Allâh] anıldığı vakit, Âhiret'e inanmayanların yü-

rekleri burkulur da, O'ndan berikiler anıldığı vakit derhal yüzleri güler.

46. De ki: "Ey gökleri ve yeri yaratan ve ğayb ve şehâdeti bilen Allâh'ım! Kullarının arasında –o ihtilâf edip durdukları şeyler hakkında– Sen hüküm vereceksin".

47-48. Ve eğer bütün arz/[yer]dakiler, (hattâ) bir misli de berâber (–küfretmek, şirk koşmak sûretiyle–) o zulmedenlerin olsa, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü azâbın fenâlığından kurtulmak için onu mutlak(a) fedâ ederlerdi; zuhûr edip [görünüp] de kendilerine Allâh'tan hiç hesâb etmedikleri nesne/[şey]ler. Öyle ki, yaptıkları amellerin fenâlıkları karşılarına çıkmış ve istihzâ [hafîfe alarak alay] edip durdukları şeyler kendilerini sar(ıp kuşat)mıştır.

49. Fakat insâna bir sıkıntı dokunuverince Bize yalvarır, sonra kendisine tarafımızdan bir ni'met bahşediverdiğimiz zamân da, "O bana (Allâh'tan bir lütuf olarak değil, bendeki bir meziyyet), bir bilgi üzerine verildi" der.
Belki [hayır, aksine] o bir fitne/[imtihân vesîlesi]dir, velâkin (onların) pek çokları (bunun bir imtihân vesîlesi olduğunu) bilmezler.

50-51. Onu, bunlardan evvelkiler de söyledi, fakat o kazandıkları (bâtıl inanç ve servet) kendilerini kurtar(a)madı, netîcede kazandıkları (günâhları)nın fenâlıkları başlarına geçti, şu (Kureyşli ola)nlardan o zulmedenlerin de kazandıklarının fenâlıkları başlarına geçecektir, onlar da (Allâh'ı âciz bırakıp) atlatacak (ve azâbdan kurtulacak) değillerdir.

52. Hâlâ bilmediler mi ki, Allâh rızkı dilediğine (bol verip) açar (da, sıkıp) kısar da?!
Şübhesiz (ki) bunda, îmân edecekler için âyet/[alâmet-delîl]ler vardır.

53. (Tarafımdan şu hitâbı teblîğ edip) de ki: "Ey nefs/[kendi]leri aleyhine israf etmiş [haddi aşmış] kullarım! Allâh'ın rahmetinden ümîdi kesmeyin; çünkü Allâh, (işlediği günâhlardan pişmân olup Kendisine yönelen kimsenin) bütün günâhları(nı) mağfiret buyurur. Şübhesiz ki O, öyle ğafûr [bağışlayıcı], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] O".

54-58. Onun için ümîdi kesmeyin de başınıza azâb gelmeden evvel tevbe ile Rabbinize dehâlet edin [yönelin] ve O'na hâlis müslümânlık yapın [teslîm olun], sonra (yardım göremez), kurtulamazsınız. Haberiniz olmayarak ânsızın başınıza azâb gelmeden evvel hâlis müslümân olun da Rabbinizden size indirileni n en güzelini ta'kîb ve tatbîk edin; (şöyle) diyeceği gün bir nefs(in durumuna düşüp onun gibi dememek için): "Eyvâh! Allâh yanında yaptığım eksikliklerden dolayı hasretime bak, doğrusu ben eğlenenlerden idim", yâhûd (kişinin şöyle) diyeceği (zamânki durumuna düşüp onun gibi dememek için): "Allâh bana yolunu gösterse idi, her hâlde [mutlaka] ben muttakîlerden [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâh ve isyândan, dolayısıyla da azâbdan korunanlardan] olurdum", veyâhûd (kişinin) azâbı gördüğü zamân (şöyle) diyeceği (anki durumuna düşüp onun gibi dememek için): "Bana (dünyâya) bir geri dönmek olsa idi de muhsin/[güzel hareket eden kimse]lerden olsa idim".

59. (O vakit Allâh buyurur ki:) "Hayır! (Artık ne dünyâya geri dönme, ne de sâlih amel işleme var; iş işten geçti. Zîrâ dünyâda iken) sana âyetlerim geldi de (sen) onlara 'yalan' dedin, kibretmek [büyüklenmek] istedin ve kâfirlerden oldun".

60. Hem, o Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü görürsün ki, Allâh'a karşı o yalan söyleyenlerin yüzleri kararmıştır. Cehennemde değil mi mevkîi mütekebbir/[büyüklük taslayan]lerin?!

61. (Günâhlardan) korunan(ları)/muttakîleri ise Allâh murâdlarınca [sâlih amelleri sebebiyle fevze/murâdlarına erdikleri için] (cehennemden kurtarıp) necâta [esenliğe] çıkarır, onlara fenâlık dokunmaz ve onlar değildir mahzûn olacaklar.

62. Allâh her şeyin hâlıkı/[yaratıcısı]dır, herşey üzerine vekîl de O.

63. Bütün göklerin ve yerin kilit/[hazîne]leri O'nundur; (dolayısıyla da onlarda dilediği gibi tasarruf eder). Allâh'ın âyetlerine küfredenler (yokmu), işte onlar kendilerine yazık edenlerdir.

64. De ki: "Böyleyken, şimdi o Allâh'ın gayrısına mı kulluk etmemi emrediyorsunuz bana ey câhiller [ahmak budalalar]?!"

65. Celâlim hakkı için, sana da vahyolundu şu, senden evvelkilere de: "Yemîn ederim ki eğer şirk koşarsan (ey insânoğlu), çalışman bütün(üyle) boşuna gider ve mutlak(a) kendine yazık eden(lerden)/hâsirlerden olursun".

66. Hayır! Onun için yalnız Allâh'a kulluk et ve şükredenlerden ol!

67. (Müşrikler) Allâh'ı hakkıyla takdîr edemediler; hâlbuki bütün arz [yeryüzü] Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü O'nun bir kabzası(na), gökler de yemînine [sağ eline/eliyle] dürülmüşlerdir. (O) çok münezzeh ve çok yüksektir/O sübhân(dır) onların şirkinden.

68. Ve sûr(a/boruya) üflenmiştir de göklerde kim var, yerde kim varsa çarpılıp yıkılmıştır, ancak Allâh'ın dilediği (kimse) müstesnâ [hâriç].
Sonra ona [sûra/boruya] bir daha üflenmiştir, bu kere de hep onlar kalkmışlar bakıyorlardır (veyâ hakklarında verilecek hükmü bekliyorlardır).

69-70. Ve arz [yer] Rabbinin (her şeyi ortaya seren adâlet) nûruyla parlamıştır, (o) kitâb [amel defterleri] (ortaya) konmuş, peygamber/[nebîler ve şâhidler [amelleri kaydeden melekler] getirilmiş ve beyn/[ara]lerinde [onların/kulların arasında] hakk [adâlet] ile hüküm verilmektedir –hem, hiç zulmolunmazlar– ve her nefs(e/kişiye), ne amel yaptı ise (karşılığı) tamâmen ödenmiştir ve (zîrâ) her ne yapıyorlarsa [yaptılar/yapmışlar ise], O, a'lem/[çok iyi bilen]dir.

71-72. Ve küfredenler zümre zümre cehenneme sevkedilmektedir. Nihâyet ona vardıklarında, onun[6] kapıları açılır ve (onun/cehennemin) bekcileri onlara şöyle der: "Size Rabbinizin âyetlerini okur ve sizi bugününüzün[7] likâsından [karşınıza çıkacağından] korkutur resûller gelmedi mi içinizden sizlere?"
(Onlar da,) "Evet" derler, "geldi".
Velâkin kâfirler üzerine kelime-i azâb [o azâb sözü] hakk [vâcib/gerekli] oldu. (Onlara) denilir (ki): "Girin cehennemin kapılarına, ebediyyen içinde kalmak üzere!"

---

6 Meâl'de atlanan *hâ* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

7 Meâl'de, *bugünün* diye çevirilen *yevmikum* lafzı, *bugününüzün* anlamına geldiğinden, *bugünün* kelimesini *bugününüzün* yaptık. (E.Ö)

Bak ne fenâdır mevkîi mütekebbir/[büyüklük taslayan kimse]lerin.

73-74. Rabb'lerin(in) e(mir ve yasaklarına ri'âyet ederek günâhlardan, dolayısıyla da azâbdan) korunmuş olan(lar)/muttakîler de zümre zümre cennete sevkolunmaktadır. Nihâyet ona vardıkları ve onun[8] kapıları açılıp (onun/cennetin) bekcileri onlara, "Selâm [esenlik] sizlere, ne hoşsunuz (veyâ hoşluk-saadet size), haydin girin onlara [ona/cennete] ebediyyen kalmak üzere" diye selâm durdukları,[9] onlar da, "Hamd o Allâh'a ki, bize va'dini doğru çıkardı ve bizi arza [cennet arzına/cennete] vâris kıldı; cennetten istediğimiz yerde makâm tutuyoruz" dedikleri vakit, bak artık ne güzeldir ecri [mükâfâtı] o âmil/[çalışan]lerin.

75. Melâikeyi [melekleri] de görürsün; arş'ı, etrâfından (kuşatıp) donatmışlar, Rabb'lerine hamd [sevgi ve ta'zîm içerisinde senâ] ile tesbîh [tenzîh ve takdîs] ediyorlardır ve halk arasında hakk ile hüküm icrâ edilip (şöyle) denilmektedir: *el-Hamdu lillâhi rabbi'l-âlemîn* [hamd, (yalnızca) –rabbu'l-âlemîn olan– Allâh'ın hakkıdır].

---

8 Meâl'de atlanan *ba* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

9 Meâl'de, *diye selâm durdukları* şeklinde karşılık verilen *qâle* kelimesi, *dedi* demektir; fakat Meâl'deki cümle yapısına göre, *dedikleri* şeklinde ifâde edilebilir. Nitekim, Zümer/71'deki aynı kelime ve aynı cümle, Elmalılı Hamdi Yazır tarafından, *...bekçileri onlara şöyle der:* ... diye karşılanmıştır. (E.Ö)

40. MÜ'MİN SÛRESİ

MEKKÎ, 85 ÂYET

§

Adını, 28. âyetindeki Âl-i Fir'avn'dan [Fir'avn'ın adamlarından] olup îmânını gizleyen bir *mü'min*'e yapılan atıftan alan (–*Gâfir* ve *Tavl* ismi de verilen–) sûrenin ana tema'sı, insânın kibirlenmesi ve büyüklük taslaması olup, bu da, peygamber kıssaları ve geçmiş kâfirlerin âkıbetlerine ilişkin temâsslarla gözler önüne serilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Hâ-Mîm.*

2-3. İndirilişi bu Kitâb'ın Allâh'tan; o azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], alîm [her şeyi bilen], o günâh bağışlayıcı ve tevbe kabûl edici, ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] şiddetli, fazl [lütuf] sâhibi Allâh'tandır, ki O'ndan başka tapılacak[1] [ilâh] yok, hem O'nadır dönüm.

4-5. Allâh'ın âyetlerinde ancak nankörlük eden(ler)/kâfirler mücâdele eder. Şimdi onların beldeler içinde dönüp dolaşmaları seni aldatmasın, onlardan evvel Nûh'un kavmi, arkalarından da ahzâb [Âd, Semûd ve benzeri kavmler] tekzîb etmiş/[yalanlamış]lerdi ve her ümmet kendi resûllerini yakala(yıp öldür)mak kasdında bulundu ve hakkı bâtılla gidermek için boşuna mücâdele ettiler de Ben onları tuttum (azâb-helâk ile) alıverdim, o vakit nasıl oldu ikâbım [cezâlandırmam]?!

---

1 Meâl'de, *tapılacak* diye çevirilen kelimenin aslı *ilâh*'tır. (E.Ö)

6. Ve işte o nankörlük eden(lere)/kâfirlere Rabbinin (azâb) kelimesi şöyle[2] hakk [gerçekleşmesi vâcib/gerekli] oldu: Onlar nâra [ateşe] yanacaklar.

7-9. Arşı hâmil olan/[yüklenip taşıyan]lar ve onun etrâfındaki (melek)ler Rabb'lerinin hamdiyle tesbîh (ederler) [Rabb'lerini sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek her türlü eksiklikten tenzîh edip yüceltirler] ve O'na îmân ederler ve îmân etmişler için de şöyle mağfiret dilerler: "Yâ Rabbenâ! Rahmet ve ilmin her şeye geniş [her şeyi kuşatmıştır], hemen mağfiret buyur onlara; o tevbe edip yoluna uyanlara ve koru onları o cahîm [çok alevli ateşin/cehennemin] azâbından. Yâ Rabbenâ! Hem, koy onları o kendilerine va'd buyurduğun adn [ikâmet] cennetlerine, atalarından ve zevce/[eş]lerinden ve zürriyetlerinden salâhı [düzgün] olanları da –şübhesiz Sen, o azîz-hakîmsin [kudretine-hikmetine nihâyet olmayan] Sen– ve onları fenâlıklardan koru! Sen her kimi (dünyâda) fenâlıklardan korursan, o gün [Âhiret'te] muhakkak onu rahmetinle yarlığamışsındır [rahmet/lütf u ihsân etmişsin demektir]. İşte asıl fevz-i azîm [büyük kurtuluş/umduğuna nâil olma] de odur".

10. O küfredenlere muhakkak şöyle bağırılacaktır: "Elbette Allâh'ın (size olan) buğzu [öfkesi], sizin nefs/[kendi]lerinize (olan) buğzunuzdan daha büyük, zîrâ siz îmâna da'vet olunuyordunuz da küfrediyordunuz".

11. Diyecekler ki: "Yâ Rabb! Bizi iki (kere) öldürdün, iki (kere) de dirilttin, şimdi günâhlarımızı anladık, fakat var mı çıkmaya bir yol?"

12. İşte (içinde bulunduğunuz) bu (azâb) size şu yüzdendir

---

2 Bu kelime, Matbû nüshada *öyle*, Osmanlıca Yazma nüshada *şöyle* şeklindedir. (E.Ö)

ki; bir [şirksiz] olarak Allâh'a çağırıldığın(ız)da küfrettiniz, O'na şirk koşulunca ise îmân ediyordunuz. İşte hüküm, o ulu [yüce], o büyük Allâh'ın(dır, ki O da, size ebedî azâbı hükmetti).

13. O'dur ki size (gökler, yer, güneş, ay, yıldızlar, rüzgârlar, bulutlar, gece, gündüz, denizdeki gemiler, bitkiler ve her yıl ortaya çıkan mahsûller gibi sınırsız kudretine ve tek gerçek ilâh olduğuna delâlet eden) âyet/[alâmet]lerini gösteriyor ve sizin için semâ/[gök-bulut]dan bir rızk (sebebi olan yağmur) indiriyor, fakat ancak gönül veren anlar.

14. O hâlde siz, dîni Allâh için hâlis kılarak hep O'na çağırın, isterse kâfirler hoşlanmasınlar.

15-16. O dereceleri yüksek, arşın [tahtın/saltanatın] sâhibi, Telâkî [buluşma-karşılaşma] Günü'nün dehşetini haber vermek için kullarından dilediğine (öyle yüksek dereceler veriyor ki), emrinden[3] rûh [melek-vahy] indiriyor; o (Telâkî/buluşma-karşılaşma) Günü'n(ün dehşetini), ki onlar (o gün kabirlerinden çıkıp) meydâna fırlarlar, kendilerinden hiçbir şey Allâh'a karşı gizlenmez.
Kimin mülk [egemenlik/hükümrânlık] bugün?!
(Tabii ki) o vâhid-kahhâr [tek ve mutlak hükümrân] Allâh'ın.

17. Bugün her nefs [şahıs], kazandığı (iyilik ve kötülükler) ile (mükâfâtlandırılacak veyâ) cezâlan(dırıl)acak, zulm yok bugün. Şübhesiz ki Allâh'ın hesâbı serî/[sür'atli]dir.

18-19. Hem (onları uyarıp) haber ver onlara o yaklaşan felâket

3 Meâl'de atlanan *min-emrihî* lafzına karşılık, *emrinden* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

[ölüm veyâ kıyâmet] gününü: O dem ki, yürekler gırtlaklara dayanmış yutkunur da yutkunurlar, zâlimler için ne ısınacak bir hısım [*hamîm:* sıcak/yakın bir dost] vardır, ne dinlenecek bir şef(â'atç)i; (çünkü Allâh) gözlerin hâin bakışını da bilir, gönüllerin gizlediğini de.

20. Allâh, (adâletle hükmedip hükmünü uygular ve) hakkı yerine getirir. Onların O'ndan başka yalvardıkları [O'nun berisinden tapınıp du'â ettikleri putlar ve diğerleri] ise hiçbir şeyi yerine getiremezler, çünkü Allâh'tır hakkıyla işiten-gören.

21-22. Yeryüzünde bir gezmediler de mi, (ibret gözüyle) baksalar a, kendilerinden evvelkilerin âkıbeti nasıl olmuş? Onlar gerek kuvvetce ve gerek arzda âsarca [yeryüzündeki eserleri bakımından] kendilerinden daha çetin idiler, öyle iken Allâh onları günâhlarıyla tuttu-alıverdi ve kendilerine Allâh'tan bir koruyucu bulunmadı; o şundan idi ki, onlara resûlleri beyyine/[apaçık delîl]lerle geliyorlardı da küfrettiler; Allâh da tuttu kendilerini (azâb-helâk ile) alıverdi, çünkü O'nun kuvveti çok, ikâbı [cezâsı-cezâlandırması] şiddetlidir.

23-24. Celâlim hakkı için, Mûsâ'yı âyetlerimizle ve açık bir burhân [delîl/mu'cize] ile gönderdik Fir'avn'a ve Hâmân'a ve Kârûn'a da, dediler ki: "Bir sihrbâz [göz boyayıcı], bir yalancı".

25. Bunun üzerine (Mûsâ) kendilerine, tarafımızdan hakkı getiriverince de, "Onunla berâber îmân etmiş olanların oğullarını öldürün, kadınlarını diri tutun!" dediler. Kâfirlerin düzeni de, hep dalâl içinde [boşa çıkar].

26. Bir de Fir'avn, "Bırakın beni" dedi, "öldüreyim Mûsâ'yı da o Rabbine du'â etsin, zîrâ ben o'nun dîninizi değiştir-

mesinden veyâhûd arz/[Mısr]da bir fesâd [itâ'asizlik ve isyân] çıkarmasından korkuyorum".

27. Mûsâ da, "Ben" dedi, "her hâlde [doğrusu] öyle Hesâb Günü'ne inanmaz her mütekebbir/[büyüklük taslayan]-den Rabbim ve Rabbinize sığındım".

28. Âl-i Fir'avn'dan [Fir'avn'ın adamlarından] mü'min bir er de –ki îmânını saklıyordu–, "Â!.." dedi, "Bir adamı, 'Rabbim Allâh!' diyor diye öldürecek misiniz, size Rabbinizden beyyine/[apaçık delîl]lerle de gelmişken?! Hem o bir yalancı ise, çok sürmez yalanı boynuna geçer, fakat doğru ise size yaptığı va'îd/[tehdîd]lerin bir kısmı olsun başınıza gelir. Şübhe yok ki Allâh müsrif [haddi aşan] bir yalancıyı doğru yola çıkarmaz [gâyesine eriştirmez].

29. "Ey benim kavmim! Bugün mülk [hükümrânlık/hâkimiyet] sizin, arzda [yeryüzünde] yüze [üste] çıkmış bulunuyorsunuz, fakat Allâh'ın hışmından bizi kim kurtarır şâyed gelirse bize?!"
Fir'avn, "Ben" dedi, "size (kendi) re'yim/[görüşüm]den başkasını göstermem ve her hâlde [şübhesiz] ben size, (Mûsâ'nın öldürülmesi gerektiği yolundaki görüşümle) reşâd [doğruluk] yolunu (yâni, bu mes'eledeki tek çıkar yolu) gösteriyorum".

30-35. O îmân etmiş olan zât da, "Ey kavmim!" dedi, "Doğrusu ben siz(in üzeriniz)e (de) ahzâb günleri gibi bir gün(ün gelmesin)den korkuyorum; Nûh kavminin, (kavm-i) Âd'ın, Semûd (toplumun)un ve daha sonrakilerin mâcerâları gibi, ki Allâh kullarına zulm istemez.
"Hem ey kavmim! Hakîkaten ben siz(in üzeriniz)e o Çığrışma [feryâd u figân] Günü (gibi bir günün azâbının gelmesi)nden korkarım. O arkanıza dönüp gideceğiniz [ka-

çıp kurtulmaya çalışacağınız] gün, yoktur size Allâh'tan bir himâye edecek. Her kimi de Allâh şaşırtırsa [tercihleri sebebiyle sapıklıkta bırakırsa], yoktur ona artık bir hidâyet edecek.

"Bundan evvel size beyyine/[apaçık delîl]lerle Yûsuf gelmişti, o vakit de o'nun size getirdiği hakîkatte şekk [şübhe] etmiş durmuştunuz, nihâyet vefât ettiğinde de, "Bundan sonra Allâh aslâ resûl göndermez" dediniz.

"İşte müsrif [aşırı gidenleri], şübheci olanları Allâh böyle şaşırtır, onlar ki kendilerine gelmiş bir burhân [delîl] olmaksızın Allâh'ın âyetlerinde mücâdele ederler. Allâh yanında ve îmânı olanlar indinde mebğuz [buğzedilenlerden] olmak için ne büyük, (ne kötü) huy. İşte Allâh her cebbâr(ın/zorbanın, her) mütekebbirin [büyüklük taslayanın] kalbini öyle bir tabî'at ile mühürler".

36-37. Fir'avn da, "Yâ Hâmân!" dedi, "Bana bir kule yap, belki ben ererim o esbâba [sebeblere/yollara], semâ/[gök]ların esbâbına da, Mûsâ'nın tanrısına muttali olurum ve her hâlde [doğrusu] ben o'nu yalancı sanıyorum".

İşte bu sûretle Fir'avn'a kötü ameli süslendiril(ip güzel gösteril)di de yoldan çıkarıldı. Fir'avn düzeni hep hüsrân/[ziyân]dadır.

38-44. O îmân eden zât ise (konuşmasını sürdürerek), "Ey kavmim!" dedi, "Gelin ardımca (da) size reşâd yolunu [murâda erdirecek doğru yolu] göstereyim.

"Ey kavmim! Bu dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzet ve zevkleri) ancak {bir metâ}/bir kazanç/[faydalanma]tan ibârettir, Âhiret ise {*dâru'l-karâr*}/durulacak yurddur. Her kim bir kötülük yaparsa; ona, onun gibi kötülükten başka karşılık olmaz; gerek erkekten, gerek dişi(den) her kim de mü'min olarak iyi bir iş işlerse, işte onlar cenne-

te girerler, orada hesâbsız [sınırsız veyâ herhangi bir sorumluluk olmaksızın] merzûk olur/[rızklanır]lar. Hem ey kavmim! Niye ben sizi halâsa [kurtuluşa] da'vet ederken, siz beni ateşe da'vet ediyorsunuz? Siz beni Allâh'a küfretmeye [Allâh'ın birliğini inkâr etmeye] ve bence hiç ilmde yeri olmayan şeyleri O'na şerîk [ortak] koşmaya da'vet ediyorsunuz, ben ise sizi, o Azîz-Ğaffâr'a [mağlûb olmaz gâlibe-çok bağışlayıcıya] da'vet ediyorum.

"Hiç kâbil-i inkâr [inkâr edilmesi aslâ mümkün] değildir ki, hakîkatte sizin beni da'vet ettiğinizin ne dünyâda, ne Âhiret'te bir da'vet hakkı yoktur ve hepimizin (dönüp huzûruna) varacağımız Allâh'tır ve bütün müsrif/[aşırı gidenler nâr'a yanacaktır [ateşin mahkûmu olacaktır]. Siz benim size[4] söylediklerimi sonra anlayacaksınız.

"(Bana gelince,) ben emri/[işi]mi Allâh'a tefvîz [havâle] ediyorum. Her hâlde [elbette] Allâh kullarını görür-gözetir".

45-46. Onun için Allâh o'nu onların kurdukları mekrin [düzenin/entrikanın] fenâlıklarından korudu da, Âl-i Fir'avn'ı [Fir'avn'ı ve onun adamlarını/yandaşlarını] o kötü azâb kuşattı: ateş. Onlar sabâh-akşam [sürekli] ona arzolunur dururlar. Sâ'at(in) kıyâm edeceği [Kıyâmet'in koptuğu] gün de, "Tıkın Âl-i Fir'avn'ı en şiddetli azâba!" (denilir).

47-48. Ve hele ateş içinde birbirlerine [ihticâc]/protesto ederlerken (onları bir görsen); o vakit zuafâ [zayıf] kısmı, o büyüklük taslayanlara (şöyle) diyorlardır: "Hani bizler sizin tebe'anız [ta'kîbciniz] idik, şimdi siz bizden bir ateş nöbetini (olsun) savabiliyor musunuz?!"

---

4 Âyette karşılığı bulunduğu halde Meâl'de atlanan *size* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

Büyüklük taslayanlar da (onlara) şöyle demektedirler: "Evet, hepimiz onun [ateşin] içindeyiz, çünkü Allâh, kulları beyninde [arasında] hükmünü verdi".

49. Ve hep o ateştekiler, cehennem bekcilerine derler (ki): "Rabbinize du'â ediverin [Rabbinizden ricâ edin] (de), bir gün (olsun) bizden azâbı biraz hafîfletsin".

50. (Cehennemin bekcileri,) "Ya size" derler, "beyyine/[apaçık delîl]lerle resûlleriniz geliyor değil miydi ki?!"
(Onlar da,) "Evet (gelmişlerdi)!" derler.
(O vakit cehennemin bekcileri,) "Öyle ise kendiniz du'â [ricâ] edin!" derler.
(Ne var ki,) kâfirlerin du'âsı [ricâsı] ise hep çıkmazdadır [boşunadır/nâfiledir].

51-52. Elbette Biz resûllerimizi ve îmân edenleri mansûr [yardıma mazhâr] kılacağız hem dünyâ [süflî/yakın] hayâtta, hem de (Âhiret'te; meleklerden, peygamberler ve mü'minlerden) şâhidler(in) dikileceği gün. O gün ki, zâlimlere özür dilemeleri fayda vermez, onlara la'net [rahmetten tard-hayrdan mahrûmiyyet] vardır ve onlara yurdun kötüsü [cehennem] vardır.

53-55. Şânım hakkı için, Biz Mûsâ'ya o hidâyeti [doğru yolu gösteren Kitâb'ı] verdik ve Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] o Kitâb'ı mirâs kıldık, ki akl-ı selîm sâhiblerine bir irşâd [hidâyet/rehberlik] ve bir ihtâr [hatırlatma/öğüt] olmak için.
O hâlde (müşriklerin ezâlarına) sabret, çünkü Allâh'ın (mü'minlere yardım, kâfirlere azâb) va'di hakktır [gerçekleşecektir]. Hem, günâhına istiğfâr (eyle) [müşriklerin sana isnâd ettikleri zenbe/ithamlara karşı korunma ve onlardan kurtulma dile] ve (hem de) akşam-sabâh [devâm-

lı] Rabbine hamd ile[5] tesbîh et [Rabbini sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek şanına lâyık olmayan vasıflardan tenzîh edip yücelt]!

56. Çünkü o kendilerine gelmiş kat'î bir burhân [delîl] olmaksızın Allâh'ın âyetlerinde mücâdele edenler (yokmu), muhakkak ki onların sînelerinde ancak yetişemeyecekleri bir kibir [büyüklenme] vardır. Sen hemen Allâh'a sığın, çünkü O, semî [dâimâ işiten] O'dur, basîr [her dâim gören] O.

57. Elbette göklerin ve yerin halkı [yaratılması], o nâsın [insânların] halkın/[yaratılmasın]dan daha büyük/[zor]tür, velâkin nâsın [insânların] ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler.

58. Kör ise görenle müsâvî [eşit/bir] olmaz; îmân edip iyi iyi işler yapan kimselerle, ne de kötülük yapan(lar bir olur). Siz pek az düşünüyorsunuz.

59. Her hâlde [elbette] (herkese yapıp ettiklerinin karşılığının verileceği) o Sâ'at muhakkak gelecek [Kıyâmet kopacak], –onda şübhe yok– lâkin nâsın [insânların] ekserisi [çoğu/çokları] inan(ıp îmân et)mazlar.

60. Hâlbuki Rabbiniz (şöyle) buyurdu: "*Ud'ûnî estecib lekum* [yalvarın ki Bana size karşılık vereyim], çünkü Benim ibâdet (emr)imden (yüzçevirip) kibirlenenler, yarın horhakîr olarak cehenneme girecekler".

61. Allâh o ki, sizin için geceyi yaptı içinde dinlenesiniz diye, gündüzü de göz açıcı (olmak üzere yaptı). Hakîkat(en) Allâh insânlara karşı bir fazl [lütuf] sâhibi, velâkin insânların ekserisi [çoğu/çokları] şükretmezler.

---

5 Osmanlıca Yazma nüshada *hamd ile* yazılan bu ibâre, Matbû nüshada *hamdiyle* şeklinde dizilmiştir. (E.Ö)

62. İşte o Allâh'tır rabbiniz, (O'dur) her şeyi yaratan, (ki O'ndan) başka tanrı yok, (ilâh) ancak O.
O hâlde (tevhîdden) nasıl çevrilirsiniz?!

63. İşte Allâh'ın âyetlerine cehûdluk [âyetlerini bile bile inkâr] edenler, (hakktan) öyle çevriliyorlar.

64. Allâh o ki, sizin için arzı [yeryüzünü] bir makarr [yerleşme yeri] yaptı, semâyı [göğü] (da) bir binâ ve size sûret verdi, sonra da sûretlerinizi güzellendirdi, hoş ni'metlerden sizi merzûk da buyurdu [rızklandırdı da].
İşte o Allâh'tır rabbiniz. Ne yücedir o Allâh; rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi].

65. Hayy [ölümsüz diri] ancak[6] O, O'ndan başka tapılacak [ilâh] yok, onun için dîni hâlis kılarak O'na, hep O'na yalvarın! Hamd Allâh'ın, o rabbu'l-âlemînin [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbinin].

66. De ki: "Bana Rabbimden beyyine/[apaçık delîller geldiği vakit, ben o sizin Allâh'tan başka yalvardıklarınıza ibâdet etmekten kat'iyyen nehyedildim de emrolundum ki, müslim [teslîm] olayım o rabbu'l-âlemîne [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbine]".

67. O odur ki sizi bir topraktan yarattı, sonra bir nutfeden [bir damla sudan], sonra bir alekadan [ilişip yapışan-tutunan bir pıhtıdan], sonra sizi bir bebek olarak (analarınızın karnından) çıkarıyor, sonra kuvvetiniz(in son) çağına eresiniz diye büyütüyor, sonra da ihtiyâr olasınız diye (u-

---

6 *Ancak* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

zun ömür veriyor), –içinizden kimi de daha evvel vefât ettirilir– hem de müsemmâ bir ecele [belirlenmiş bir süreye] eresiniz diye (sizi yaşatıyor), bir de gerek ki akıl edesiniz (diye).

68. O odur ki hem diriltir, hem öldürür, hâsılı O, bir emri(n/şeyin olmasını) istediği vakit, ona sâde(ce) "Ol!" der, (o da hemen) olu(ş sürecine giri)verir.

69. Bakmaz mısın şimdi o Allâh'ın âyetlerinde mücâdeleye kalkanlara (ve onları yalanlayanlara), nereden (ve nasıl hakîkatten) döndürülüyorlar?!

70-72. (İşte onlar,) Kitâb/[Kur'ân]a ve resûllerimizi (kendisiyle) gönderdiğimiz (diğer) şey/[vahyllere 'yalan' diyenler(dir; ki) artık ileride bilecekler; o vakit ki tomruk/[bukağılar boyunlarında(n geçirilecek) ve zincirler(le) sürüklenecekler hamîmde [kızgın suda], sonra ateşte (yakılıp) kaynatılacaklar.

73-76. Sonra (şöyle) denecek onlara: "Nerede o (Allâh'a) şirk koştuklarınız Allâh'ın berisinden?"
Diyecekler ki: "Onlar bizden kayboldular, daha doğrusu biz bundan evvel bir şeye ibâdet eder değilmişiz".
(Bunun üzerine onlara,) "İşte Allâh kâfirleri böyle şaşkın eder" (denilecek); "bu (durum) şundan (dolayıdır): Çünkü yeryüzünde hakksızlıkla sevini(p mağrûr olu)yordunuz ve çünkü güveni(p böbürleni)yordunuz. (Öyleyse) girin (şimdi) cehennemin kapıların(d)a(n), içlerinde muhalled [sürekli] kalmak üzere! Bak ne çirkin mevkîi o kibirlenenlerin!"

77. Onun için sabret, Allâh'ın va'di hakktır, (yâni) muhakkak olacaktır. Artık onlara ettiğimiz va'îdin [tehdîdin] ba'zısını sana göstersek de yâhûd (göstermeden) seni Kendimi-

ze alsak [vefât ettirsek] da, onlar mutlak(a) döndürülüp Bize getirilecekler.

78. Celâlim hakkı için, Biz senin önünden nice resûller göndermişiz, –onlardan kimini sana ayıt/[anlat]mışız, kimini de ayıtma/[anlatma]mışızdır– hiçbir resûl için Allâh'ın izni olmaksızın bir âyet {bir mu'cize} getirmek (sözkonusu bile) olamaz.
Allâh'ın (azâb) emri gelince de, hakk yerine getirilir [herkes hakk ettiğini bulur] ve işte hüsrâna [ziyâna] burada düştü mubtil/[bâtıl peşinde giden veyâ ibtâle bahâne arayan kimse]ler.

79-80. Allâh odur ki, sizin için {en'âmı}/o yumuşak başlı hayvânları [deve, sığır ve davar cinsini] yarattı, onlardan binit edinesiniz diye, –hem onlardan yersiniz, size onlarda daha birçok menfaatler var– hem onların üzerinde sînelerinizdeki bir hâcete eresiniz diye. Hem onlar üzerinde, hem gemiler üzerinde taşınırsınız.

81. Ve (işte böylece Allâh) size âyet/[alâmet-delîl]lerini gösteri(yo)r; şimdi Allâh'ın âyet/[alâmet-delîl]lerinin hangisini inkâr edersiniz?!

82-83. Daha [hâlâ] yeryüzünde gezip de (ibret nazarıyla) bir bakmazlar mı, kendilerinden evvelkilerin âkıbeti nasıl olmuş?! Onlar kendilerinden hem (sayıca) daha çok, hem kuvvetce ve arzda âsarca [yeryüzündeki eserleri bakımından] daha çetin idiler, öyle iken o kesbettikleri şeyler [kazandıkları servet-güç, bâtıl inançları] kendilerini kurtarmadı; çünkü onlara peygamberleri beyyine/[apaçık delîl]lerle geldikleri vakit, kendilerinde bulunan ilm (sandıkları zannlara/bâtıl i'tikâdlar)e: (resûllerin yalan söylediğine, ölümden sonra diriltilmeyeceklerine; hesâba çekilip azâb

görmeyeceklerine) güvendiler de, o istihzâ [hafîfe alıp alay] ettikleri şey [azâb] kendilerini kuşatıver(ip helâk et)di.

84-85. O vakit hışmımızı [be'simizi/azâbımızı] gördüklerinde, "Allâh'ın birliğine inandık[7] ve O'na şirk koştuğumuz şeylere küfr [şeyleri inkâr] ettik" dediler.
Dediler[8] ammâ, hışmımızı [be'simizi/azâbımızı] gördükleri vakitki îmânları kendilerine fayda verecek değildi. Allâh'ın, kulları (hakkı)nda geç(ip sür)egelen sünneti [değişmez kânûnu] (böyledir) ve işte hüsrâna [ziyâna] bu noktada düştü (o) kâfirler.

---

7 Meâl'de, *Allâh'ın birliğine inandık* diye çevirilen *âmennâ billâhi vahdehu* ibâresinin tam karşılığı, *Allâh'a îmân ettik, O'nun vahdetine [biricikliğine/eşsizliğine]* veyâ *Allâh'a –O'nun vahdetine/tek ilâh olduğuna– îmân ettik* şeklinde verilebilir. (E.Ö)

8 *Dediler* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

41. FUSSILET SÛRESİ

MEKKÎ, 54 ÂYET

§

Adını, 3. âyetinde geçen ve Kur'ân'ın âyetlerinin/mesajlarının ayırdedilmiş/apaçık bildirilmiş olduğunu ifâde eden *fussılet* fiilinden alan (–*Secde, Hâ-Mîm's-Secde, Mesâbih, Akvat* da denilen–) sûrede, insânın ilâhî vahyi bilinçli olarak kabûl veyâ bile bile reddetmesi konu edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Hâ-Mîm.*

2-5. O Rahmân-ı Rahîm'den [rahmeti/lütf u ihsânı bol ve sürekli olandan] indirilme, öz Arabca [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a hâss] bir kur'ân [hitâbe] olmak üzere; âyetleri ayırd edilmiş [çeşitli sûretlerde beyân edilmiş/apaçık bildirilmiş] bir Kitâb, (hakîkati) bil(ip idrâk ed)ecek bir kavm için hem müjdeci olarak, hem gocundurucu [uyarıcı].

(Fakat anlayıp kavrama yeteneğinden yoksun olanlara gelince,) onun için(deki uyarılar kendilerine iletildiğinde, onların) çokları başını çevirmiştir de, onlar işit(ip idrâk et)mezler ve şöyle demektedirler: "(Ey Muhammed!) Kalblerimiz senin bizi çağırdığın şeyden örtüler içinde, kulaklarımızda da bir ağırlık var ve seninle bizim aramızdan bir gergi [perde/engel] çekilmiştir. Haydi yap yapacağını, çünkü biz yapıyoruz".

6-7. De ki: "Ben sırf sizin gibi bir beşerim, ancak bana şöyle vahy veriliyor": "Hepinizin tanrısı, (yalnızca) bir tanrıdır, onun için hep O'na (yönelip) doğrulun ve O'nun mağfiretini [bağışlamasını] isteyin!"
Ve vay hâline o müşriklerin ki, zekâtı vermezler [îmân edip arınmak için infâk etmezler] ve Âhiret'e onlar kâfirdirler [onlar Âhiret'i inkâr ederler].

8. Şübhesiz, îmân edip iyi iyi işler yapanlar (var ya), onlar için minnetsiz [kesintisiz/tükenmez] bir ecir [mükâfât] var.

9. De ki: "Siz gerçekten küfr [nankörlük] edip duracak mısınız o Hâlık'a [yaratıcıya] ki, arzı [yeri] iki günde yarattı. Bir de O'na menend/[denk-eş]ler koşuyorsunuz? O bütün âlemlerin [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin, doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin] rabbi".

10. Hem ona [yeryüzüne], (sizi sarsmaması için dağları) üstünden ağır baskılar (olarak) yaptı ve onda bereketler [ekin, mahsûl, bitki ve benzeri şeylerle birçok faydalar] husûle getirdi ve onda azıklarını takdîr buyurdu, araştıranlar (veyâ soranlar) için bir düzeye (evvelki/arzın yaratıldığı iki gün de dâhil olarak) dört gün içinde.

11. Sonra semâya [göğe] doğruldu da –o bir dumanken– ona ve arza [yere], "Gelin ikiniz de ister-istemez!" dedi.
(Onlar da,) "Geldik isteye isteye!" dediler.

12. Bu sûretle onları iki günde yedi semâ [gök] olmak üzere yerine koydu ve her semâda ona âid emrine vahy verdi [her semâya, kendisine âid işi bildirdi/işlevi yükledi] ve dünyâ semâyı [en yakın göğü] kandillerle donattık ve (şeytânlardan) hıfzettik [koruduk]. İşte bu, hep o Azîz-Alîm'in [yenilmez kudret ve ilm sâhibinin] takdîridir.

13. Bunun üzerine yine başlarını çevirirlerse, o vakit de ki: "Size, Âd ve Semûd (kavminin) sâikası [helâk edici azâbı] gibi bir sâika(nın/helâk edici azâbın başınıza inebileceğini) haber veriyorum".

14. Onlara, "Allâh'tan başkasına tapmayın [ibâdet etmeyin]!" diye resûller –önlerinden ve arkalarından– geldiği [her taraflarından geldikleri ve her cihetten her vechile çalıştıkları, uğraştıkları, ilerisini-gerisini anlatıp uyardıkları] vakit, "Rabbimiz (resûl göndermeyi) dileseydi (bir beşer değil), melâike [melekler] gönderir/[indirir]di; onun için biz sizin (kendisiyle) gönderildiğiniz(i iddiâ ettiğiniz) şeylere inanmayız" dediler.

15-16. Sonra, Âd (kavmi) arzda [yeryüzünde/yaşadıkları bölgede] bi-ğayr-i hakk [hakksız yere] kibirlenmek istediler ve, "Bizden daha kuvvetli kim var?!" dediler.
Ya kendilerini yaratmış olan Allâh'ın onlardan daha kuvvetli olduğunu bir düşünmediler de mi?!
Fakat âyetlerimizi inkâr ediyorlardı; Biz de kendilerine dünyâ [süflî/yakın] hayâtta zillet azâbını tattırmak için nuhûsetli [uğursuz] günlerde üzerlerine bir sarsar [aşırı soğuk/dondurucu] rüzgârı salıverdik ve elbette Âhiret azâbı daha zilletlidir, hem de onlar kurtarıl(a)mayacaklardır.

17-18. Semûd (kavmin)e gelince, Biz onlara (hidâyet ettik, yâni doğru) yolu gösterdik de onlar hidâyete karşı körlüğü sevmek istediler; derken ve[1] kendilerini kesbleri [işledikleri günâhlar] sebebiyle o hor (ve hakîr eden) azâb sâikası [helâk edici azâbı] alıverdi, îmân edip de (isyândan) korunur olanları ise kurtardık.

---

1 *Derken ve* ibâresi, *ve derken* olabilir. (E.Ö)

19-20. Allâh düşmânlarının toplanıp ateşe sevkolunacakları gün ise, artık onlar baştan âhire [sona] hep tevkîf olunurlar, hattâ ona vardıklarında aleyhlerine kulakları ve gözleri ve derileri şehâdet eder; neler yapıyor idiyseler.

21-23. Derilerine, "Niçin aleyhimizde şâhidlik ettiniz?" derler. (Derileri de,) "Bizi" derler, "her şeyi söyleten [konuşturan] Allâh söyletti [konuşturdu]".
Sizi de ilk def'a O yarattı, yine O'na götürülüyorsunuz. (Daha) evvel kulaklarınız ve gözleriniz ve derileriniz aleyhinize şehâdet eder diye sakınmazdınız, velâkin zannetmiştiniz ki, Allâh yaptıklarınızdan bir çoğunu bilmez. İşte (şu zanınız): Rabbinize beslediğiniz o (bâtıl) zannınız, sizi helâka sürükledi de hüsrâna düşen/[kaybeden]lerden oldunuz.

24-25. Artık sabredebilirlerse, ateş kendilerine bir ikâmetgâhtır, yok eğer hoşnûdluğa dönmek isterlerse hoşnûd edileceklerden değildirler. Hem, onlara (dünyâdayken şeytânlardan) birtakım yanaşıklar[2] [*qurenâ'/qarînler:* ayrılmaz arkadaşlar] sardırmışızdır da onlar onlara, önlerindekini [Âhiretle alâkalı olarak ölümden sonra dirilişin, hesâb ve karşılık gibi husûsların gerçekleşmeyeceğini] ve arkalarındakini [dünyâ metâını ve şehvetleri] zînetleyi(p güzel gösteri)vermişlerdir.
Cinn ve ins'ten [bilindik-bilinmedik kimselerden] önlerinden geçen ümmetler içinde onların aleyhine de (azâb) söz(ü) hakk [vâcib/gerekli] olmuştur, çünkü hep kendilerine yazık etmişlerdir.

---

2 Osmanlıca Yazma nüshada *arkadaşlar* diye yazılan bu kelime, Matbû nüshada *yanaşıklar* şeklinde dizilmiştir. (E.Ö)

26. Bir de dedi ki o küfredenler: "Şu Kur'ân'ı dinlemeyin ve ona (karşı) yaygara yapın, belki bastırırsınız".

27-28. İşte Biz de onun için o küfredenlere şiddetli bir azâb tattıracağız ve kendilerine yaptıkları amellerin en kötüsünün cezâsını vereceğiz: O işte, cezâsı Allâh düşmânlarının; o ateş, onlara ondadır ancak [*dâru'l-huld*]/ebediyet evi, âyetlerimize yaptıkları cehûdluğun [âyetlerimizi bile bile inkâr etmelerinin] cezâsı (olarak).

29. Ve muhakkak diyecek ki o küfredenler: "Ey Rabbimiz! Göster bize cinn ü ins'ten [bilindik-bilinmedik tüm insânlardan veyâ gizli/görünmez şeytân ve insânlardan] bizleri idlâl eden/[saptıran]lerin ikisini de ki, onları ayaklarımızın altına alalım, en aşağılıklardan olsunlar".

30-32. Haberiniz olsun ki, "Rabbimiz Allâh!" deyip de sonra (dediklerinin gereğince davranıp sebâtla) doğru gidenler yokmu, onların üzerlerine şöyle (diyen) melekler iner: "Korkmayın, mahzûn olmayın, va'dolunup durduğunuz cennetle neş'eyâb olun [neş'elenin]! Bizler sizin hem dünyâ [süflî/yakın] hayâtta, hem Âhiret'te dostlarınızız ve size orada nefslerinizin hoşlanacağı (herşey) var, hem size orada ne isterseniz var konukluk (ve ikrâm) olarak, mağfiret ve rahmetine [ni'metine/lütf u ihsânına] nihâyet olmayan bir ğafûr-ı rahîmden".

33. "Ben şübhesiz müslümân/[teslîm olan]lardanım" deyip salâh ile çalışarak Allâh'a da'vet eden kimseden daha güzel sözlü de kim olabilir?!

34. Hem, hasene(ler/iyilikler) de müsâvî [eşit/bir] olmaz, seyyie(ler/kötülükler) de. Seyyieyi en güzel olan haseneyle defet; o vakit bakarsın ki seninle arasında bir adâvet [düşmânlık] bulunan kimse, yakılgan bir hısım [sıcak-samîmi bir velî/yakın-hâmî] gibi olmuştur.

35. (Fakat) o rütbeye (yâni, kötülüğü iyilikle savma rütbesine) ise, ancak (öfkesine karşı) sabredenler kavuşturulur ve o rütbeye ancak (hayrdan) büyük bir hazz [nasîb] sâhibi olan kavuşturulur.

36. Şâyed seni şeytândan bir (vesvese) dürtüş dürtecek olur (da, kötülüğü iyilikle savmak yerine, kötülüğe kötülükle mukâbele etmeye hırslandırır)sa, (şeytânın dürtmesinden/şerrinden) hemen Allâh'a sığın [istiâze et], çünkü O'dur ancak işiten-bilen.

37. Ve O'nun (kudretinin, ilm ve hikmetinin) âyet/[delîl ve alâmet]lerindendir leyl ü nehâr [gece ve gündüz], şems ü kamer [güneş ve ay]; (öyleyse) şems ü kamere secde etmeyin [boyun eğin] de onları yaratan Allâh'a secde edin, gerçek(ten) O'na ibâdet edecekseniz.

38. Buna karşı kibretmek [büyüklenmek] isterlerse, haberleri olsun ki; Rabbinin huzûrunda/[yanında]ki (melek)ler gece ve gündüz O'na tesbîh ederler [O'nu her türlü eksiklikten tenzîh edip yüceltirler], hem onlar usanmazlar.

39. Ve O'nun âyet/[alâmet]lerindendir ki; sen arzı (muhakkak) görürsün boynu bükük/huşû hâlinde [kuraklıktan kavrulup kupkuru olmuş bir hâlde], derken üzerine suyu indiriverdikmi ihtizâz [hareket] eder ve kabarır (da, türlü bitkiler bitirir). Şübhe yok ki ona o hayâtı veren, elbette ölüleri dirilticidir, hakîkat(en) O her şeye kadîrdir [güç yetirendir].

40. Âyetlerimizde ilhâda [eğriliğe] sapan sapkınlar elbette Bize gizli kalmazlar. O hâlde ateşe atılan mı hayrlıdır, yoksa Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü emniyet içinde gelecek olan mı?!

Düşünün de istediğinizi yapın, çünkü O her ne yaparsanız görür.

41-42. Onlar; o zikr [hatılatma-öğüt/Kur'ân] kendilerine geldiği vakit ona körlük eden mülhid/[eğriliğe sapan]ler (Bize gizli kalmazlar). Hâlbuki o, misli bulunmaz/azîz bir Kitâb, ona ne önünden, ne ardından bâtıl yaklaşamaz, bütün kâinatın övdüğü (hikmetli bir zâttan, yâni) hamîd bir hakîmden indirilme bir tenzîl [lütuf].

43. (Ey Muhammed!) Sana, senden evvelki resûllere denilenden başka birşey denilmiyor; (ki o da şudur:) "Ve şübhe yok ki Rabbin hem bir mağfiret sâhibidir, hem de elîm [çok acı] bir ikâb [cezâ]".

44. Ve eğer Biz onu a'cemî [Arabca olmayan/yabancı dilde] bir kur'ân [hitâbe] yap(s)aydık, diyeceklerdi ki: "Onun[3] âyetleri (Arab diliyle indirilmek sûretiyle) tafsîl edilseydi [beyân edilip/bildirilip de anlaşılır kılınsaydı] ya; Arab'a acemce [Arabca olmayan/yabancı bir dille hitâb edilir] mi?!"

De ki: "O [Kur'ân], îmân edenler için hidâyet [bir beyân/bildiri veyâ doğru yola irşâd eden bir rehber] ve (cehâlet, ahlâksızlık gibi ma'nevî hastalıklara) şifâdır, îmân etmeyenlerin ise (Kur'ân'a karşı) kulaklarında bir ağırlık vardır ve (bu sebeble) o onlara karşı körlüktür [kabûl edilmez/saçma gelir], (sanki) onlara uzak bir mekândan haykırılır (gibi, mesajın hakîkatini kavrayamazlar)".

45. Celâlim hakkı için, Mûsâ'ya o Kitâb'ı [levhaları/sayfaları] verdik de, onda ihtilâf edildi; (kimi îmân etti, kimi inkâr) ve eğer Rabbinden bir kelime geçmiş [süre ta'yîn edilmiş/azâbın belli bir vakte te'hiri takdîr edilmiş] olmasa idi aralarında [îmân edenler ile etmeyenler arasında] (hü-

---

3 Meâl'de atlanan *bu* zamîrine karşılık, *onun* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

küm verilir) iş bitirilirdi. Ve her hâlde [doğrusu] onlar, ondan kuşkulu [kaygı veren/tedirgin eden] bir şekk [şüphe] içindedirler.

46. (Sâlih amel işleyerek) iyi iş yapan kendi (lehi)ne (yapmış), kötü (iş) yapan yine kendi (aleyhi)ne (yapmış demek)dir; yoksa Rabbin kullara zulümkâr değildir.

47-48. ("O Sâ'at/Kıyâmet'in kopması ne zamân?" denecek olursa,) Sâ'at'e [Kıyâmet'in ne zamân kopacağına] (dâir) ilm O'na havâle edilir, hem O'nun ilmi olmaksızın [dışında] ne meyvelerden biri tomurcuklarından çıkar ve ne bir dişi yüklü [hâmile] olur, ne de vaz'eder [doğurur].
"Neredeymiş (şu sözde) şerîk/[ortak]lerim?" diye onlara haykıracağı gün ise, (şöyle) diyeceklerdir: "Arzederiz huzûruna ki, bizden hiç şâhid yok".
(Böylece) önceden tapıp durdukları şeyler onlardan kaybolup gitmişler ve onlar kendilerine hiçbir kaçamak (yolu) kalmadığını anlamışlardır.

49. (Müşrik/nankör) insân hayr istemekten usanmaz da, kendisine bir şerr dokunuverirse hemen ümîdi keser, ye'se [ümîdsizliğe/karamsarlığa] düşer.

50. Ve şâyed ona dokunan bir sıkıntıdan sonra tarafımızdan bir rahmet [ni'met] tattırırsak, mutlak(a) der ki: "Bu benim hakkım ve zannetmem ki (o) Sâ'at başıma dikilmiş [Kıyâmet kopacak] olsun, –bilfarz– (Kıyâmet kopar da, diriltilip) Rabbime döndürülecek olursam, muhakkak benim için O'nun yanında daha güzeli vardır".
Fakat o vakit Biz o küfredenlere ne yaptıklarını (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) haber vereceğiz ve onlara muhakkak yoğun bir azâb tattıracağız.

51. Evet (işte böyle, nankör) insâna ni'met verdiğimiz vakit

(şükredeceği yerde, yüzçevirip) yan büker, başının tuttuğuna gider de; kendisine şerr dokunuverdimi artık enine-boyuna du'âya dalar.

52. De ki: "Söyleyin bakayım: Eğer o Kur'ân[4] Allâh tarafından da sonra siz ona küfretmişseniz, (hakktan), o uzak şikâka [ayrılığa] düşenden daha şaşkın [sapkın] kim olur?!"

53. İleride Biz onlara [o küfredenlere/müşriklere] hem âfakta [Mekke ve Harem sınırları dışında], hem nefslerinde [Mekke ve Harem sınırları içinde] (Kur'ân'ın hakk olduğuna delâlet eden) âyet/[delîl-alâmet]lerimizi öyle göstereceğiz ki, nihâyet onun hakk olduğu kendilerine tebeyyün edecek [iyice açığa çıkıp belli olacak].
(Buna şâhid istersen,) kâfî değil mi bu ki, Rabbin her şeye şâhid.

54. Uyan! Onlar Rabb'lerinin likâsından [Kıyâmet Günü huzûruna çıkacaklarından] işkil [kaygı veren/tedirgin eden bir kuşku] içindeler.
Uyan! (Elbette) ki O (ilmi ve kudreti ile) her şeyi muhît [kuşatmış]; (onlar O'nun cezâsından aslâ kurtulamazlar; Allâh'ın huzûruna çıkış ve hesâb muhakkaktır).

---

4 *Kur'ân* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

42. ŞÛRÂ SÛRESİ

MEKKÎ, 53 ÂYET

§

Adını, 38. âyetindeki *şûrâ* [*istişâre/müşâvere/danışma*] ifâdesinden alan (*–Hâ-Mîm. 'Ayn-Sîn-Qaf* yâhûd sâdece *'Ayn-Sîn-Qaf* da denilen–) sûrede; ilâhî vahy realitesi, resûllerin tümünün aynı temel hakîkati –yâni Allâh'ın vahdâniyyeti [tek/biricik, eşsiz ve benzersiz olduğu] hakîkatini– ve aynı ahlâkî prensibleri teblîğ ettikleri vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. *Hâ-Mîm. Ayn-Sin-Qaf.*

3-5. İşte (hakîkati) böyle vahy(le) veriyor sana, –senden evvelkilere de (aynı hakîkati vahyetmişti)– Allâh; o azîz-hakîm [üstün güç-hikmet sâhibi]. (Vahyettiği hakîkat şudur:) O'nundur bütün göklerdeki ve yerdeki ve O öyle ulu, öyle azîm [büyük/azametli] ki, gökler hemen hemen (O'nun celâl ve azametinin heybeti altında ezilip) üstlerinden çatlayacak gibi titreşiyorlar, melekler hamd (veyâ emri) ile Rabb'lerine tesbîh ediyorlar [Rabb'lerini şânına lâyık olmayan vasıflardan tenzîh edip yüceltiyorlar] ve yerdeki kimse(ler, yâni mü'minler) için mağfiret diliyorlar.

Uyan! Allâh'tır ancak öyle ğafûr [bağışlayıcı], öyle rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olan].

6. O'nun berisinden velî/[dost-hâmî]lere tutunanlara gelince, onların da üzerlerine Allâh gözcü, sen değilsin üzerlerine vekîl.

7. Ve işte böyle sana Arabî [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a hâss] bir kur'ân [hitâbe] vahyetmekteyiz ki, Ummu'l-Kurâ'yı [Mekke'yi/Mekkelileri] ve çevresindekileri (uyarıp) sakındırasın ve o Topla(n)ma Günü'nün dehşetini haber veresin, –(ki o günün geleceğinde) şübhe yok– (o gün) bir fırka cennette, bir fırka sa'îrde [çılgın/alevli ateşte].

8. Dilese idi Allâh elbet hepsini (hidâyet üzere) bir ümmet de yapardı, velâkin dilediğini (hidâyete iletmek sûretiyle) rahmetine koyuyor da, zâlimlere gelince, ne bir velî [dost-hâmî] var onlara, ne de bir nasîr [yardım edici].

9. Yoksa O'ndan beride velî/[dost-hâmî]ler mi edindiler? Fakat Allâh'tır ancak velî; ölüleri O diriltir ve her şeye kadîr (olan/güç yetiren) O'dur.

10. İhtilâf ettiğiniz herhangi birşey hakkında da hüküm Allâh'a âiddir.
"İşte" de,[1] "o Allâh benim rabbim, ben O'na (güvenip) dayanmaktayım ve hep O'na (yönelip) sığınırım".

11. O gökleri ve yeri yaratan, size kendi (cins)lerinizden çift/[eşller yapmış, –en'âm'dan [deve, sığır ve davar cinsinden] da (kendileri için kendi cinslerinden veyâ sizin menfaatiniz için erkekli-dişili) çift/[eşller (yaratmıştır)– sizi o sûretle üretip duruyor. (Fakat) O'nun misli gibi birşey yoktur ve O öyle semî [işiten], öyle basîr/[gören]dir.

12. Göklerin, yerin kilitleri [hiç kimsenin erişemediği, el süremediği hazîneleri, gizli servetleri] O'nun; rızkı dilediği-

---

1 Âyette, *de* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

ne (hem bol verip) açar ve (hem de) kısar, çünkü O her şeyi bilir.

13. (Ey Muhammed ve ümmeti!) Sizin (hayr ve menfaatiniz) için, dînden Nûh'a tavsiye ettiğini ve sana vahyeylediğimizi ve İbrâhîm'e ve Mûsâ'ya ve Îsâ'ya tavsiye kıldığımızı teşrî buyurdu [açık bir yol/kânûn yaptı]; şöyle ki: "Dîni doğru tutun ve onda tefrîkaya [ayrılığa] düşmeyin!" Müşriklere, bu da'vet ettiğin emir [Allâh'ı birleyip O'na teslîm olma işi] ağır geldi, Allâh ona [tevhîde/bu dîne] dilediklerini seçecek ve (Kendisine yönelip) yüz tutanları ona [bu dîne] hidâyetle erdirecektir.

14. (Önceki yehûdî ve hristiyanların) tefrîkaya [ayrılığa] düşmeleri ise, kendilerine ilm geldikten sonra sırf aralarında(ki) bağy u ihtirâs/[hased ve kıskançlık]tan dolayıdır ve eğer Rabbinden, "Müsemmâ bir ecele [belirlenmiş bir süreye] kadar (azâb ertelenecek/olacak olan Kıyâmet Günü gerçekleşecek)" diye bir kelime [takdîr/hüküm] geçmiş olmasa idi, aralarında hükm-i kazâ mutlak(a) icrâ edilir, (işleri) bitirilirdi.
(Peygamberlerin) arkalarından Kitâb'a vâris kılınan (şimdiki yehûdî ve hristiyan)lar da ondan (yâni, kendi Kitâblarından) işkilli [kaygı veren/tedirgin eden] bir şekk [şübhe] içindedirler.

15. Onun için sen durma da'vet et ve emrolunduğun gibi doğru git, onların hevâlarına tâbi olma ve de ki: "Ben Allâh'ın indirdiği her Kitâb'a îmân getirdim ve emrolundum ki, aranızda adâlet yapayım. Allâh bizim rabbimiz (olduğu gibi), sizin de rabbiniz. Bize (kendi) amellerimiz(in sorumluluğu), size de (kendi) amelleriniz(in sorumluluğu vardır. Hakk açık olduğundan), sizinle aramızda hüccet

[delîl getirmeye, tartışmaya hâcet] yok. Allâh (Kıyâmet Günü) hepimizi bir araya getirecek ve hep (dönülüp) O'na gidilecektir".

16-17. (O'nun) bu (da'veti) kabûl olunduktan sonra, Allâh (veyâ Allâh'ın dîni) hakkında ihticâca [delîl getirmeye/tartışmaya] kalkışacakların, Rabb'leri huzûrunda hüccet/[delîl]leri sâkıt/[geçersiz]tir, üzerlerine bir ğazab ve kendilerine şedîd [çok şiddetli] bir azâb vardır; (çünkü) o Allâh'tır ki, hakka dâir Kitâb(ı) ve (böylece doğruyla eğriyi ayıracak) mîzân(ı/ölçüyü) indirdi.
Ve ne bilirsin belki (o) Sâ'at [Kıyâmet'in kopma vakti] yakındır.

18. Onu [Sâ'at'i/Kıyâmet'in kopmasını], ona[2] inanmayan(lar)/îmânsızlar acele isterler, îmân edenler ise onun[3] hakk olduğunu [mutlaka geleceğini/kopacağını] bilirler de ondan korkar-sakınırlar.
İyi bil ki, o Sâ'at [Kıyâmet'in kopması] hakkında mücâdele edenler, her hâlde [şübhesiz] (hakktan çok) uzak bir dalâl(et/sapıklık) içindedirler.

19. Allâh (Kıyâmet/kalkım Günü'nden korkup vazîfesini yapan) kullarına çok lütufkârdır, her dilediğini bir sûretle merzûk kılar [rızklandırır] ve O öyle kavî [güçlü], öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib].

20. Her kim (îmân ve sâlih amel ile) Âhiret ekimi [semeresi/ürünü-sevâbı/mükâfâtı] isterse ona, ekinini artırırız; her kim de (sâdece) dünyâ ekimi [kârı-kazancı/menfaati] is-

---

2 Meâl'de atlanan *hâ* zamîrine karşılık, *ona* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

3 Meâl'de atlanan *hâ* zamîrine karşılık, *onun [Kıyâmet'in]* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

terse ona da ondan veririz, ammâ Âhiret'te ona hiç nasîb [pay] yoktur.

21. Yoksa onların (Allâh'a ortak olmak için küfr) şerîk/[ortak]-leri var (da), onlara dînden Allâh'ın izin vermediği şeyleri meşrû kıldılar öyle mi?!
Eğer o fasl kelimesi [azâbın/hüküm ve tefrîkin belirli bir vakte te'hir edilme sözü] olmasa idi, aralarında hüküm icrâ edilir, (işleri) bitirilirdi ve şübhesiz ki (küfreden ve şirk koşan) zâlimler için elîm [çok acı] bir azâb vardır.

22-23. Göreceksin o zâlimleri kazandıkları (günâhları)ndan (ötürü) titrerlerken, o (işledikleri günâhların cezâsı) ise tepelerine inmekte.
Îmân edip (sâlih amel işleyerek) güzel güzel işler yapanlar ise cennetlerin hoş hoş ravza/[bahçe ve bostan]larında, onlara Rabb'lerinin indinde [yanında] ne dilerlerse var; işte bu, o büyük fazl [lütuf]. İşte bu müjdedir[4] ki, Allâh (onu) îmân edip iyi iyi iş/[sâlih amel]ler yapan kullarına tebşîr buyuruyor [müjdeliyor].
(Ey Muhammed) de ki: "Buna karşı(lık) sizden yakınlıkta [güzel amellerle Allâh'a yakınlık husûsunda] sevgiden başka bir ecir [ücret] istemem (veyâ sizden sâdece akrabâlık bağını gözetmenizi ve bana eziyyet etmekten vazgeçmenizi istiyorum)".
Ve her kim çalışır bir güzellik kazanırsa, ona (mükâfât olarak) onda daha ziyâde bir güzellik veririz, çünkü Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], şekûrdur [iyiliğin karşılığını fazlasıyla verendir].

24-26. Yoksa, "Allâh'a iftirâ etti bir yalanı [uydurduğu bir yalanı Allâh'a isnâd etti/Allâh üzerine bir yalan uydurdu]" mı diyorlar?

4 *Müjdedir* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

(Onların dediklerine aldırma,) Allâh dilerse [dileseydi], (müşriklerin suçlama ve iftirâlarına karşı) senin (sıkıntı hissetmene) de (mâni olurdu, bunun için de) kalbini üstünden mühürleyiverir(di de, müşriklerin yalanlamaları, iftirâları ve suçlamaları sebebiyle hiçbir sıkıntı hissetmezdin. Netîcede) Allâh bâtılı mahveder de, kelimâtı [kelimeleri] ile hakkı ihkâk eyler [ortaya koyar/yerleştirir]. Şübhesiz ki O bütün sînelerin künhünü bilir. Hem odur ki O, kullarından tevbeyi kabûl eder ve (onların) kabâhatler(in)den (vazgeçip) aff buyurur ve her ne yaparsanız bilir ve îmân edip sâlih ameller yapanlara icâbet buyurur, fazlın/[lütfun]dan onlara (gelecek hayâtta) ziyâde de verir; küfredenlere gelince, onlara şiddetli bir azâb var.

27. Bununla berâber, Allâh kullarına rızkı bol bol seriverse arzda [yeryüzünde] azar ve taşkınlık ederlerdi, velâkin dilediği kadar bir miktâr ile indiri(p ihsân edi)yor; şübhesiz ki O, kulların(ın durumun)a habîr/[vâkıf]dir, basîr/[âşinâ]dir.

28. Ve öyledir ki O [Allâh], ümîdi kesmişlerken feyz [yağmuru] indirir[5] ve rahmetini [yağmur sâyesinde ni'metini] neşreder [yayar]. O öyle velî [hâmî/koruyucu], öyle hamîd/[hamdedilen-hamde lâyık olan]dır.

29. O göklerin ve yerin yaratılışı ve onlarda ürettiği her dâbbe/[canlı]nin üretilişi de, O'nun âyet/[alâmet]lerindendir ve O dileyeceği zamân onları toplamaya da kadîrdir [gücü yetendir].

---

5 Meâl'de, *feyz indirir* diye çevirilen *yunezzilu'l-ğaysa* ibâresine, *yağmuru indirir/indirip lütfeder* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

30-31. (Ey mücrimler müşrikler!) Başınıza (her) ne musîbet geldi ise, kendi ellerinizin kazancı (olan günâhlar sebebi) iledir; hâlbuki (Allâh, günâhlarınızın) bir çoğundan (da vazgeçip sizi) affediyor. Hem, siz arz/[yer]da (Allâh'ı) âciz bırakacak [Allâh'ın elinden kaçıp kurtulacak] değilsiniz ve size, Allâh'tan başka [Allâh'ın dûnundan/berisinden] (itâ'at ve ibâdet edip şefâ'atci zannettiğiniz varlıklardan) kurtaracak ne bir hâmî [velî/koruyucu], ne de bir yardımcı yoktur.

32-34. Yine O'nun âyet/[alâmet-işâret]lerindendir; denizde, o dağlar gibi (büyük olmasına rağmen batmadan) akanlar [yüzen gemiler]. (Allâh) dilerse (gemileri hareket ettiren) o rüzgârı durduruverir de, (gemiler) onun[6] [suyun/denizin] sırtı üzerinde durakalırlar –şübhesiz ki bunda nice âyet/ [işâret-alâmet]ler var; çok sabrlı, çok şükredici her kimse için– yâhûd da onları [gemileri], içindeki (insân)lerin kazançlarıyla [günâhları sebebiyle] helâka sürükler [batırır], (aslında işledikleri günâhların hepsine cezâ vermeyip günâhların) bir çoğundan da aff buyurur [vazgeçer].

35. Hem (Allâh bir de bunları şunun için yapıyor:) Bilsinler diye o âyetlerimiz (hakkın)de mücâdele edenler ki, kendileri için kaçacak yer (ve kurtuluş) yoktur.

36-39. Hâsılı, size verilmiş bulunan şeyler hep dünyâ [süflî/yakın] hayâtın geçici metâı/[faydasıl]dır, Allâh yanındaki ise daha hayrlı ve daha bekâlı/[kalıcı]dır.
Fakat (bu mükâfât) o kimseler için ki, îmân etmişlerdir ve Rabb'lerine i'timâd ed(ip tevekkül ed)erler ve onlar ki

6 Meâl'de atlanan *bî* zamîrine karşılık, *onun* [*denizin/suyun*] kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

günâhın büyüklerine ve açık çirkinliklere uzak bulunurlar ve her ğazab/[öfke]landıkları vakit de (ancak) onlar kusur örterler ve onlar ki Rabb'leri için da'vete icâbet etmekte ve namazı kılmaktadırlar, buyruk/[işl]ları da aralarında şûrâdır {danışıklıdır}, kendilerine kısmet ettiğimiz rızklardan onlar (hayr için) masraf da verirler ve onlar ki kendilerine bağy {hakklarına tecâvüz} vâki olduğu vakit yardımlaşır, onlar öcünü alırlar.

40. Kötülüğün cezâsı da misli (kadar) kötülüktür, fakat her kim affedip ıslâh ederse [arayı düzeltirse], onun da ecri [mükâfâtı] Allâh'adır. Her hâlde [şübhesiz] O, zâlimleri sevmez.

41-42. Ve elbette her kim zulmolunduktan [zulme uğradıktan] sonra öcünü alırsa, artık onlar üzerine {cezâ için} yol yoktur. (Cezâ için) yol, ancak hakksızlıkla yeryüzünde bağy [taşkınlık/azgınlık] ederek nâsa [insânlara] zulmeyleyenler üzerinedir. İşte onlara elîm [çok acı/elem verici] bir azâb vardır.

43. (Fakat,) her kim de sabreder suç örterse, işte o (davranış) azmolunacak umûr/[işler]dandır.

44. Her kimi de Allâh şaşırtı(p saptırı)rsa, artık ondan sonra ona hiçbir velî [hâmî] yoktur ve göreceksin o zâlimleri; azâbı gördükleri vakit diyecekler (ki): "Var mı (dünyâya) geri dönmeye bir yol?"

45-46. Ve göreceksin onları o ateşe arzolunurlarken; zilletten boyunlarını bükerek göz altından bakarlarken; îmân etmiş olanlar da şöyle demekte: "Gerçek hüsrâna [ziyâna] düşenler, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü kendilerine ve âilelerine [*ehl'lerine:* mensûblarına/ta'kîbcilerine/izleyicilerine] hasâr [yazık] eden kimselermiş".

Bakın, zâlimler hakîkaten mukîm [dâimî/sürüp giden] bir azâb içindedirler ve onlara, Allâh'ın önünden kendilerini kurtaracak velî/[hâmî]ler de yoktur. Her kimi de Allâh saptırırsa [sapıklıkta kalmasına hükmederse], artık onun için yol yoktur.

47. Allâh'tan, redd(edilip geri çevirilmes)ine çâre olmayan bir gün gelmezden evvel Rabbinizin (–Resûlü vâsıtasıyla sizi da'vet ettiği–) da'vetine icâbet ediniz; o gün sizin için ne sığınacak yer vardır, ne de inkâra çâre.

48. Yine aldırm(ayıp yüzçevir)ıyorlarsa, Biz de seni üzerlerine murâkıb [gözcü/muhâfız] göndermedik (y)a; sana düşen ancak teblîğdir.
Fakat Biz insâna tarafımızdan bir rahmet tattırdığımız vakit onunla ferahlanır ise de, kendi ellerinin (yapıp) takdîm ettiği sebeblerle başlarına bir fenâlık gelirse, o vakit insân hepsini unutan bir nankördür; (zîrâ nisyân insânın tabî'atında vardır, sür'atle nankörlüğe gider, sanki hiç rahmet ve ni'met görmemiş gibi davranır).

49-50. Allâh'ındır bütün göklerin ve yerin mülkü [hükümrânlığı]; dilediğini yaratır, dilediği kimseye dişiler bahşeder, dilediği kimseye de erkekler bahşeder yâhûd da onları erkekli-dişili ikizler (yapar), dilediğini de akîm [kısır] kılar. Her hâlde [şübhesiz] O'nun ilmi çok, kudretine nihâyet yoktur.

51. Bununla berâber, hiçbir beşer [resûl] için kâbil değildir ki Allâh ona başka sûretle kelâm söylesin; ancak vahyle veyâ bir hicâb [perde] arkasından veyâhûd (melekten) bir resûl gönderip de izniyle ona dilediğini vahyettirmesi müstesnâ [hâriç]; çünkü O çok yüksek, çok hakîm/[hikmetli]dir.

52-53. Ve işte sana böyle emrimizden Biz rûh [ma'nevî hayât mebdei olan Kur'ân'ı] (vahyettik veyâ rûh-i emîn olan Cebrâîl ile) vahyettirdik.[7]
(Bu mesaj sana gelmeden önce) sen Kitâb nedir, îmân nedir bilmiyordun, velâkin Biz onu bir nûr kıldık, onunla kullarımızdan dilediğimize hidâyet vereceğiz ve emîn ol sen her hâlde [hakîkaten] doğru bir yola çağırıyor/[kılavuzluyor]sun; o Allâh'ın yoluna ki, göklerde ne var, yerde ne varsa hep O'nundur.
Uyan! Bütün işler, döner-dolaşır Allâh'a varır.

---

7 Meâl'de, *vahyettirdik* diye çevirilen *evhaynâ* lafzı, *vahyettik* ma'nâsına gelir. (E.Ö)

43. ZUHRUF SÛRESİ

MEKKÎ, 89 ÂYET

§

Adını, 35. âyetinde geçen *zuhruf* ["yaldızlı zînet", özellikle "altın ve gümüş"] kelimesinden alan sûrenin ana tema'sı; Allâh'tan başka herhangi bir varlığa ilâhlık yakıştırmanın, ma'nevî olarak tahrîb edici olmasının yanısıra, mantîken de kabûl edilemez olmasıdır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Hâ-Mîm.*

2-3. Bu parlak [açık ve hakîkati apaçık gösteren] Kitâb'ın kadrini bilin! Hakkâ [doğrusu] Biz onu Arabî [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a mahsûs] olarak okunacak bir kur'ân [hitâbe] kıldık ki akıl erdiresiniz.

4. Ve hakîkat (şu ki), o (hitâbe), Bizim nezdimiz/[yanımız]-deki ana kitâbda [*ummu'l-kitâb'da:* kitâbın aslında-esâsında/levh-i mahfûzda-ilmullâhta], çok yüksek, çok hikmetlidir.

5. Siz müsrif [haddi aşan] bir kavm olduğunuz için, şimdi sizden o öğüdü ber-taraf mı edeceğiz?!

6-8. Hâlbuki evvelkiler içinde Biz nice peygamber [nebî] gönderdik, hiçbir peygamber [nebî] de gelmiyordu ki kendilerine, onunla mutlak(a) eğlenmesinler, onun için Biz onlardan [Mekkeli müşriklerden] daha sert pençelileri helâk ettik ve (zâten) evvelkilerin meseli [başlarına neler geldiği daha önce] geçti.

9. Celâlim hakkı için sorsan onlara, "O gökleri ve yeri kim yarattı?" (diye), elbette diyecekler (ki): "Onları o Azîz [yenilmez kudret sâhibi], Alîm [her şeyi bilen] yarattı".

10. O ki, arzı [yeri] sizin için bir beşik yaptı ve doğru gidesiniz diye size onda[1] yollar açtı.

11. Ve O ki, yukarı/[semâ-bulut]dan bir miktâr [ölçü] ile bir su indirmekte ve onunla ölü [kuraklıktan kavrulup kurumuş] bir beldeye (bitkilerle) hayât neşretmekte/[vermekteyiz; işte siz de (diriltilip kabirlerinizden) öyle çıkarılacaksınız (veyâ bir rûh/ma'nevî canlılık kaynağı olan Kur'ân ile yepyeni bir hayâta çıkarılacaksınız).

12-14. Ve O ki, bütün çiftleri [*ezvâcı:* sınıfları-cins ve türleri] yarattı.

Ve (O ki), sizin için gemilerden ve yumuşak (başlı evcil) hayvânlardan bineceğiniz şeyler yaptı, ki sırtlarına kurulasınız; sonra üzerine kurulduğunuzda Rabbinizin ni'metini anıp (şöyle) diyesiniz: "Tenzîh o sübhâna [her türlü noksânlıktan münezzeh olan o yüceler yücesi] ki, bunu bize musahhar kılmış [boyun eğdirmiş, emrimize âmâde etmiş], yoksa biz bunu yanaştıramazdık [zabt u rabt altına alıp kontrol altında tutamazdık] ve her hâlde [mutlaka] biz dönüp dolaşıp Rabbimize varacağız".

15. (Gökleri ve yeri Allâh'ın yarattığını) öyle (i'tirâf etmişler) iken, (–tenâkuza bak ki–) tuttular kullarından O'na bir cüz' tasladılar [melekleri Allâh'ın kızları olarak nitelendirdiler]. Hakîkat(en) insân çok nankör(dür)/açık bir küfrbazdır.

---

1 Meâl'de atlanan *fîhâ* lafzına karşılık, *onda* [*yeryüzünde*] kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

16. Yoksa O, yaratıp durduğu mahlûklarından Kendine kızlar edindi de, oğullarla imtiyâz (sâhibi olmay)ı size mi verdi?!

17-18. Hâlbuki içlerinden biri, o Rahmân'a fırlattığı mesel [isnâd ettiği kız çocuğu] ile kendisi tebşîr kılındığı [müjdelendiği] vakit yüzü simsiyah oluyor da kederinden yutkunup yutkunup dolukuyor; (ağlayacak duruma geliyor). Yâ!.. (Demek kendinize erkekleri ayırıp) o zînet içinde yetiştirilecek de, muhâsama/[mücâdele ve çatışma]ya gelince beceremeyecek olan (kızlar)ı (Allâh'a isnâd ediyorsunuz) öyle mi?!

19. Rahmân'ın kulları olan melâikeyi de dişi yaptılar [dişi olarak nitelendirdiler]; yaratılışlarına şâhid mi idiler?! (Sanki yaratılışlarında hazır bulunmuşlar gibi meleklerin dişi olduğu yolundaki) şehâdet/[iddiâ]leri yazılacak ve (Hesâb Günü) sorguya çekil(ip hesâbını ver)ecekler.

20. Bir de dediler ki: "Rahmân (meleklere tapmamamızı) dilese idi, biz onlara tapmazdık".
Bu bab/[husûs]da onların bir ilmleri yoktur, sâde atıyorlar.

21. Yoksa Biz onlara bundan evvel (Allâh'ın yanısıra başka varlıklara ibâdet izni veren) bir Kitâb vermişiz de ona mı tutunuyorlar?!

22. Hayır [aksine]; (ne meleklerin yaratılışına şâhid oldular, ne de Allâh'tan gelen bir ilme dayanmaktalar. Yalnızca) şöyle dediler: "Bizler atalarımızı bir ümmet [yol] üzerinde bulduk, biz de onların izince giderek murâda ereriz".

23. Yine böyle senden evvel hangi memlekette bir nezîr [uyarıcı] gönderdikse, onun refâhlı takımı [müreffeh hayâtın yozlaştırıp küstahlaştırdığı kesimi] demişti ki: "Bizler

atalarımızı bir ümmet [yol/millet-dîn] üzerinde bulduk, biz de onların izlerine uyarız".

24. (Resûlleri onlara,) "Ya" dedi, "size atalarınızı üzerinde bulduğunuz (dîn-yol)dan daha doğrusunu getirdimse de mi (onlara uymaya devâm edeceksiniz?")
(Buna karşılık, o müreffeh hayâtın yozlaştırıp küstahlaştırdığı kesim), "Ha [bakın]!" dediler, "Biz o sizin (kendisiyle) gönderildiğiniz şeylere inanmıyoruz".

25. Onun üzerine Biz de onlardan (yalanlamalarının) intikâmını aldık da; bak o tekzîb eden/[yalanlayan]lerin âkıbeti nasıl oldu!

26-27. Bir vakit de İbrâhîm, babasına ve kavmine (şöyle) dedi: "Haberiniz olsun, ben o sizin taptıklarınızdan berîyim [uzağım], O beni yaratandan başka; zîrâ O'dur ki, beni (doğru yola) erdirecektir".

28. Ve (İbrâhîm) onu [tevhîdi], ardında [zürriyetinde] kalan bir kelime yaptı (veyâ Allâh tevhîdi İbrâhîm'in zürriyyetinde kalıcı/sürekli kıldı), gerek ki (ona) rücû ede/[döneller.

29-30. Fakat şunları ve atalarını, tâ kendilerine hakk ve bir resûl-i mübîn [apaçık uyaran bir resûl] gelinceye kadar müstefid edip [faydalandırıp] yaşattım, yaşattım da kendilerine hakk gelince, "Bu bir sihrdir [aldatmadır/göz boyamadır], biz buna inanmayız" dediler.

31. Ve (yine), "Ne olurdu; şu Kur'ân, iki memleketten [Mekke ile Tâif'ten veyâ Rûm ile Fars'tan] bir büyük adama indirilse idi" dediler.

32. Rabbinin rahmetini [ni'metini] onlar mı taksîm ediyor/[paylaştırıyor]lar?!

(Hayır, bu onlara düşmez. Nasıl ki) onların o dünyâ [süflî/yakın] hayâttaki ma'îşet/[geçimlik]lerini aralarında Biz taksîm ettik ve bir kısmını (konum ve servet husûsunda) diğerlerinin derecelerle üstüne çıkardık; –ki ba'zısı ba'zısını tutsun çalıştırsın– (aynı şekilde, dilediğimize de ma'nevî bağışlarda bulunuruz): Rabbinin (bu) rahmeti [ni'meti] ise, onların toplayıp durdukları (dünyevî hayâtın tüm malları)ndan daha hayrlıdır.

33-35. Ve (insân, malıyla-servetiyle değer kazanmaz, zîrâ malın-servetin hiçbir kıymeti yoktur,) eğer insânlar hep [küfre sapacak] bir ümmet olacak olmasa idi, Biz o Rahmân'a [rahmeti/lütf u ihsânı bol olana] küfreden kimselerin her hâlde [mutlaka] evlerine gümüşten tavanlar ve üzerlerinde çıkacakları asansör/[merdiven]ler ve odalarına kapılar ve üzerlerine kurulacakları koltuklar, kanapeler ve altın zînetler yapardık.

Ve doğrusu bütün bunlar, dünyâ [süflî/yakın] hayâtın geçici metâı [menfaati], Rabbinin indinde [yanında] Âhiret(in ni'metleri) ise, (günâh ve kötülüklerden) korunan(lar, yâni) muttakîler içindir.

36-37. Ve her kim Rahmân'ın zikrinden [ihtârından/Kur'ân'dan] (yüzçevirip) teâmî [körlük] ederse, Biz ona bir şeytân sardırırız, artık o ona arkadaştır ve her hâlde [şübhesiz] onlar onları yoldan çıkarırlar, onlar ise onları doğru sanırlar.

38. Nihâyet Bize geldiği vakit (arkadaşına/şeytâna), "Ah!" der, "Keşke benimle senin aranda iki meşrık buudu [doğu ile batı arası kadar mesâfe] olsa idi; sen ne kötü arkadaşmışın!"

39. (O zamân kendilerine denir ki:) "Böyle demek, bugün si-

ze hiç de fayda sağlamaz, çünkü (küfretmek-şirk koşmak sûretiyle) zulmettiniz, hepiniz azâbda müştereksinizdir".

40. O hâlde sen mi işittireceksin (hakka kulak tıkayan) o sağırlara yâhûd (sen mi) hidâyet edeceksin o (basîretleri) kör(elmiş)lere ve açık bir dalâl(et/sapıklık) içinde bulunanlara?!

41-42. Şu hâlde şâyed Biz seni (dünyâdan) alır götürürsek, elbette onlardan intikâm alacağız yâhûd onlara yaptığımız va'îdi [tehdîdi] sana gösterirsek, şübhe yok ki Biz ona da muktediriz.

43-44. Sen hemen o sana vahyolunana tutun; muhakkak ki sen doğru bir yol üzerindesin ve muhakkak ki o (Kur'ân) hem senin için, hem kavmin için bir şereftir (veyâ *zikrdir*: hatırlatmadır-öğüttür) ve ileride ondan mes'ûl olacaksınız.

45. Senden evvel gönderdiklerimize sor, (sor o) resûllerimizden, Biz Rahmân'dan başka ibâdet olunacak ilâhlar yapmış mıyız?! (Hayır aslâ; resûllerimizin tamâmı, Allâh'tan başka ilâh olmadığında müttefiktir.)

46. Celâlim hakkı için, Mûsâ'yı âyetlerimizle Fir'avn'a ve (ileri gelen) cem'iyyetine gönderdik, vardı (da), "Haberiniz olsun" dedi, "ben bütün âlemlerin rabbinin resûlüyüm".

47-48. Vaktâ [ne zamân] ki onlara böyle âyetlerimizle vardı, birdenbire onlar bunlara gülüverdiler. Her ne âyet [mu'cize] de gösteriyorsak onlara, mutlak(a) birbirinden büyüktü. (Fakat inkârda direttiler. Bu nedenle) tuttuk onları azâba da çektik ki, (inkârlarından) rücû edeler [döneler].

49. Bu hâlde(yken bile) diyorlardı ki: "Gel ey sâhir [sihrbâz]! Bizim için Rabbine bir du'â et, sende olan ahdi hürmeti-

ne (de, üzerimizden azâbı kaldırmasını iste), çünkü biz artık yola geleceğiz".

50. Bunun üzerine kendilerinden azâbı (kaldırıp) açtığımız vakit de, derhal (sözlerinden) cayıverdiler.

51-53. Ve Fir'avn, kavminin içinde şöyle bağırdı: "Ey kavmim! Mısr mülkü [Mısr'da hükümrânlık/egemenlik] benim ve (onun) hep şu nehirler(i/Nil ve kolları) benim altımdan akıyor değil mi?! Artık gözünüzü açsanıza! Yoksa ben şundan daha hayrlı değil miyim ki; o hem hakîr, hem de merâmını anlatamıyor?!

"Eğer o dediği gibi (resûl) ise,[2] üzerine altın bilezikler atılsa ya yâhûd yanında melâike/[melek]ler dizilse gelse ya!"

54. (Fir'avn) bu sûretle kavmini istihfâf etti [hafîfe alıp hor gördü veyâ akıllarını çeldi veyâ hemen icâbet etmelerini istedi], onlar da ona itâ'at eylediler; çünkü dîn/[Allâh'a itâ'at]den çık(ıp isyâna dal)mış (bir gürûh, yâni) fâsık bir kavm idiler.

55-56. Böyle, vaktâ [ne zamân] ki (itâ'atsizlik ve isyânkârlıkları ile) Bizi ğazaba da'vet ettiler, Biz de kendilerinden intikâm aldık; hepsini birden ğarkedi/[suda boğu]verdik; ğarkediverdik[3] de onları sonrakiler için hem bir selef [geçmiş bir nesil], hem bir mesel [ibretlik/acâib bir kıssa] kıldık.

57-58. Vaktâ [ne zamân] ki Meryem'in oğlu (Îsâ'ya, hristiyanların "ilâh ve Allâh'ın oğlu" demeleri ve bunun bâtıl olduğu) bir mesel olarak ortaya atıldı, derhal kavmin ondan

---

2 *Eğer o dediği gibi ise* ibâresinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

3 Âyette, *ğarkediverdik* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

(ötürü keyiflenerek) çığrıştılar (da), "Ya" dediler, "bizim (adına putlar diktiğimiz meleklerden oluşan) ilâhlarımız mı hayrlı, yoksa o mu?! (O ilâh oluyor da bizimkiler niye olmasın?!)"

Bunu sana sırf bir cidâl [münâkaşa vesîlesi] olarak fırlattılar. Doğrusu onlar çok husûmetli [tartışmacı] bir kavmdirler.

59-60. Hayır o ilâh değil, hâlis bir kuldur;[4] Biz o'na (nübüvvet ve risâlet vermek sûretiyle) in'âm [ihsân] ettik ve kendisini (babasız dünyâya getirmek sûretiyle) Benî-İsrâîl [İsrâîloğulları] için bir mesel [acâib/hayret verici bir ibret] yaptık ve dilersek sizlerden de melâike [melekler] yaparız (da) arzda [yeryüzünde] halef olurlar [sizin yerinize geçerler].

61-62. Ve hakîkat (şu ki) o [İsâ veyâ Kur'ân], (o) Sâ'at için [Kıyâmet'in kopacağına dâir] bir ilmdir, onun için sakın o Sâ'at'in geleceğinde(n) şekk [şübhe] etmeyin de, (sâdece) Bana (ibâdet edin ve Benim hidâyetime) tâbi olun; işte bu, yegâne doğru yoldur. Ve sakın sizi şeytân (bu yoldan) çelmesin, çünkü o size (açık ve) belli bir düşmândır.

63-64. İsâ da o beyyine/[apaçık delîl]lerle geldiği vakit şöyle dedi: "Ben size hikmet ile ve ihtilâf edip durduğunuz şeylerin ba'zısını (veyâ tamâmını) size beyân edeyim [bildireyim] diye geldim, onun için Allâh(ın azâbın)tan kork(up isyândan korun)un ve bana itâ'at edin!

"Muhakkak ki Allâh, O hem benim rabbim, hem de sizin

---

4 Meâl'de, *Hayır o ilâh değil, hâlis bir kuldur* diye çevirilen *in huve illâ 'abdun* ibâresinin tam karşılığı, *o başka değil, bir kuldur* veyâ *o, bir kuldan başka birşey değildir* şeklindedir. (E.Ö)

rabbinizdir, öyle ise O'na ibâdet edin;[5] işte bu, yegâne doğru yoldur".

65. Sonra o hizib/[fırka]ler kendi aralarında ihtilâf ettiler, onun için elîm [çok acı] bir günün [Âhiret Günü'nün] azâbından vay o (küfredip) zulmedenlere!

66. Hep o Sâ'at'e [Kıyâmet'in kopmasına], –hiç farkında değillerken– ânsızın onun başlarına gelivermesine bakıyorlar.

67. Dostlar o gün birbirlerine düşmândırlar, müstesnâ ancak muttakîler [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek kötülüklerden korunanlar].

68-70. (O gün, Allâh muttakî erkek ve kadınlara şöyle hitâb eder:) "Ey Benim kullarım! Size hiç korku yoktur bugün ve siz mahzûn da olmayacaksınız. (Ey) Benim âyetlerime îmân edip de hâlis müslümân [tüm benlikleriyle Bana teslîm] olan kullarım! Girin cennete, siz ve zevce/[eşlleriniz sürûrlar/neş'eler (veyâ süs ve zînetler yâhûd büyük ikrâmlar) içinde!"

71-73. (Cennette) altından tepsiler ve küp/[sürâhi ve testi]lerle (onların) üzerine dönülür-dolaşılır, nefslerin hoşlanacağı, gözlerin lezzet alacağı şeyler hep orada.
Ve siz orada muhalled/[dâimî]siniz (ey mü'min ve muttakî kullarım) ve işte bu, sizin çalış(ıp yap)tığınız ameller sebebiyle vâris kılındığınız cennet, sizin için onda çok meyveler vardır, onlardan yiyeceksiniz.

---

5 Meâl'de atlanan *innallâhe huve rabbî ve rabbukum fa'budûh* ibâresine karşılık, *Muhakkak ki Allâh, O hem benim rabbim, hem de sizin rabbinizdir, öyleyse O'na ibâdet edin* cümlesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

74-75. Haberiniz olsun ki (günâhkâr) mücrim/[suçlu]ler cehennem azâbında muhalled/[dâimî]dirler, kendilerinden o azâb gevşetilmez ve onlar onun içinde her ümîdi kesmişlerdir.

76. Ve Biz onlara zulmetmemişizdir, velâkin kendileri (küfretmeleri ve şirk koşmaları sebebiyle) zâlim idiler.

77. Ve (onlar, cehennemin muhâfızına) şöyle çığrış(ıp feryâd et)maktadırlar: "Yâ Mâlik! Rabbin (bizi öldürüp) işimizi bitiriversin!"
O demiştir ki: "Her hâlde [doğrusu] siz (orada ebedî) duracaksınız".

78. Celâlim hakkı için, Biz size hakkı gönderdik, velâkin ekseriniz [siz] hakkı (sevmeyen, ondan) hoşlanmayanlarsınız.

79-80. İşi sıkı mı büktüler [hakktan hoşlanmamakla kalmayarak bir de işi sıkı tutup Allâh'ın Resûlü'ne tuzak kurmaya, o'nu öldürmeye mi karâr verdiler veyâ hakkın ne olması gerektiğine –Kur'ân'a rağmen– keyfî olarak karâr mı verdiler]? Fakat işte sıkı büken [işi sıkı tutan] Biziz; yoksa Biz onların sırrlarını (bilmeyiz) ve fısıltılarını işitmeyiz mi sanıyorlar?!
Hayır! İşitiriz, hem de yanlarında elçi/[melek]lerimiz vardır, (sırrlarını, aralarında konuştuklarını ve yapıp ettiklerini) yazarlar.

81. (Ey Muhammed) de ki: "Rahmân'ın bir veledi [çocuğu] olsa, ben ona tapan/[ibâdet eden]ların birincisi olurdum".

82. Tenzîh o sübhâna [münezzehtir] o göklerin ve yerin rabbi, rabbu'l-arşa [o arşın rabbine] onların vasıfla(ndırmala)rından.

83-84. Şimdi bırak onları dalsınlar, oynayadursunlar, tâ va'dolundukları günlerine (ulaşıp) çatasıya kadar. Hem (o vakit anlayacaklar), O odur ki; gökte de ilâh, yerde de ilâhtır. Ve hakîm [her işi hikmet olan] O'dur, alîm [her şeyi bilen] O.

85. Ve ne yücedir O ki, göklerin, yerin ve bütün aralarındakilerin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı] O'nun. Sâ'at'e [Kıyâmet'in ne zamân kopacağına] (dâir) ilm de O'nun nezdinde/[yanında]dir ve hep(iniz de) döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

86. O'ndan başka yalvarıp durdukları şeyler şefâ'at de edemezler, ancak bilerek hakka şehâdet eden kimseler müstesnâ [hâriç].

87. Celâlim hakkı için, sorsan onlara, kendilerini kim(in) yarattı(ğını), elbette "Allâh!" derler. O hâlde (tevhîdden) nasıl çevrilirler?!

88. Onun [Resûl'ün], "Yâ Rabb!" demesi hakkı için, her hâlde [doğrusu] onlar îmâna gelmez bir kavmdirler.

89. Şimdi (ey Muhammed) sen onlardan sarf-ı nazar et [onlara aldırma] de, "Selâm!" de! Artık ileride bileceklerdir.

44. DUHÂN SÛRESİ

MEKKÎ, 59 ÂYET

§

Adını, 10. âyetinde geçen *duhân* [*duman*] kelimesinden alan sûrede; Kur'ân'ın beşer sözü olmayıp ilâhî bir vahy olduğu, Allâh'tan başka ilâh olmadığı, müşriklerin körükörüne atalarını taklîd ettikleri, kâinâtın boş yere/amaçsız olarak yaratılmadığı, Âhiret'in/ölümden sonra diriliş ve hesâbın kaçınılmazlığı üzerinde durulmakta, Âhiret'i inkâr etmenin ahlâkî çöküntüye sebebiyet verdiğine dikkat çekilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Hâ-Mîm.*
2. Hem Kitâb-ı mübîn [açık ve hakîkati apaçık gösteren Kitâb] hakkı için.
3. el-Hakk [hakîkaten] Biz onu, bir mübârek [hayrı-faydası çok olan bir] gecede; (kadr gecesinde) indir(meye başla)dik; çünkü Biz nezîr [uyarıcı/peygamber] gönderiyorduk.

4-7. (Hem de öyle mübârek) bir gece ki, her hikmetli emir [iş] onda ayırdedilir, tarafımızdan emir [iş]; çünkü Biz resûl gönderiyorduk, Rabbinden bir rahmet [lütuf/ni'met] olarak. Hakîkat(en) O öyle semî [işiten], öyle alîm/[bilen]dir. O, göklerin ve yerin ve bütün aralarındakilerin rabbidir, ehl-i yakîn olsanız (bunu anlardınız).

8. O'ndan başka tanrı [ilâh] yoktur, (O) hem diriltir, hem öldürür; hem sizin Rabbiniz, hem de evvelki atalarınızın Rabbi.

9. Fakat onlar şekk [şübhe] içinde oynuyorlar.

10-12. O hâlde gözet(leyip bekle), o semânın [göğün] açık bir duman ile geleceği günü, ki nâsı [insânları] saracaktır; bu bir elîm [çok acı] azâbdır. (O vakit,) "Rabbenâ [Rabbimiz]! Bizden bu azâbı (kaldırıp) aç, çünkü biz mü'minler(den olacağ)iz" diyecekler.

13-14. Onlara düşünmek, ibret almak nerede?! Kendilerine (hakîkati) apaçık anlatan bir resûl geldi de, sonra o'ndan (yüzçevirip) döndüler, (kâh) "Öğretilmiş" dediler,[1] (kâh) "bir mecnûn" [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş] dediler.[1]

15-16. Biz o azâbı biraz (kaldırıp) açacağız, fakat siz yine (îmân etme va'dinizden) döneceksiniz; ammâ o büyük satvetle [şiddetli bir şekilde yakalayıp] sıkıvereceğimiz gün her hâlde [mutlaka] Biz intikâm alacağız.

17-21. Celâlim hakkı için, onlardan evvel Fir'avn'ın kavmini fitneye düşürdük [imtihân ettik/azâba uğrattık], onlara da kerîm [çok değerli] bir resûl (olan Mûsâ) gelmişti şöyle diye: "Allâh'ın kulları/[İsrâîloğulları]nı bana teslîm edin; çünkü ben size (gönderilmiş) emîn [güvenilir] bir resûlüm.

"Ve Allâh'a karşı başkaldırmayın; çünkü ben size açık bir burhân [delîl] ile geliyorum ve haberiniz olsun ki ben, sizin beni recminiz/[taşlayıp öldürmeniz]den (veyâ "yalancı-sihrbâz" gibi suçlama ve hakâretlerinizden) Rabbim ve

1 Âyette, *dediler* kelimelerinden birinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

Rabbinize sığınmışımdır, onun için eğer bana îmân etmezseniz [mâdem ki bana îmân etmediniz], bâri be-n(im yolumun üzerin)den çekilin!"

22. Sonra (Mûsâ) Rabbine du'â etti: "Bak bunlar (günâha batmış) mücrim [suçlu] bir kavm" dedi.[2]

23-24. (Allâh Mûsâ'ya,) "Hemen" buyurdu, "kullarımı geceleyin yürüt –çünkü siz, (Fir'avn ve askerleri tarafından) ta'kîb olunacaksınız– ve (siz geçtikten sonra, asân ile vurmayarak) denizi açık bırak (veyâ *rehven terket:* hızlıca/çabucak geç-terket), çünkü onlar ordu hâlinde gelip ğarkolunacaklar [suda boğulacaklar]".

25-27. Neler (neler) terketmişlerdi; ne cennet/[bostan-bahçe]ler, ne kaynak/[pınar]lar, ne çiftlikler-(ekinler), ne kerîm [yüksek-güzel] makâm(lar) ve içinde zevk sürdükleri ne ni'met ve refâh(lar)...

28-29. Evet öyle (oldu) ve hep onları başka bir kavme mirâs kıldık. Binnetîce [netîcede] (Fir'avn ve ordusu helâk oldu diye) ne gök ağladı üzerlerine, ne yer [ne varlıklarına önem verildi, helâkleri umursandı], ne de imhâl olundular [onlara mühlet verildi].

30-33. Celâlim hakkı için, (Biz) Benî-İsrâîl'i [İsrâîloğulları'nı] kurtarmıştık o ihânetli [zelîl edici] azâbdan; Fir'avn(ın ağır azâbın)dan, çünkü o (katl ve cinâyette) üstün müsrif/[aşırı giden]lerden idi.

Ve şânım hakkı için, Biz onları [İsrâîl-oğulları'nı] bir ilm üzere [ne durumda olacaklarını bildiğimiz için veyâ içlerinden sapacak olanları bilmekle berâber] âlemîne [diğer insânlara] karşı ihtiyâr eylemiş/[seçmiş]tik ve onlara âyet-

2 *Dedi* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

lerden öylesini vermiştik ki, on(lar)-da açık bir ni'met ile[3] imtihân vardı.

34-36. Fakat şu beriki (Mekkeli müşrik)ler diyorlar ki: "İlk ölümümüzden ilerisi-(ötesi) yok ve biz yeniden neşrolunacak [diriltilecek] değiliz; haydi (diriltip) getirin babalarımızı (da, öteki dünyânın varlığına şehâdet etsinler; eğer ölümden sonra diriliş iddiânızda) doğruysanız".

37. Ya onlar mı hayrlı [kuvvetli ve şevketli], yoksa (Yemen hükümdârı) Tubba'ın kavmi ve onlardan evvelkiler mi?! Hep onları helâk ettik, çünkü (günâha batmış) mücrim [suçlu] idiler.

38-39. Ve Biz o göklerle yeri ve aralarındakileri oyunculuk (yapa)l(ım d)a (eğlenelim diye) yaratmadık, ikisini de ancak hakk sebebiyle [bir gâye için] yarattık, velâkin (onların) pek çokları (bu hakîkati) bilmezler.

40-42. Haberiniz olsun ki o Fasl [hüküm ve ayrım] Günü (olan Kıyâmet), hepinizin mîkâtı/[buluşma zamânı]dır, o gün ki yâr yârdan birşey defedemez ve bir taraftan yardım da olunmazlar, ancak Allâh'ın rahmetiyle yarlığadığı [rahmet/lütf u ihsân ettiği] başka; çünkü O öyle azîz [üstün kudretli/mağlûb olmaz bir gâlib], öyle rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

43-46. Şübhesiz (cehennemin dibinde biten ve son derece acı acı olup iğrenç kokan) o zakkûm ağacı, çok vebâl yüklenenin [aşırı günâhkârların/günâha gömülmüşlerin] yemeğidir, pota gibi karınlarında kaynar, (tıpkı) hamîm [sıcak su] kaynar gibi.

---

3 *Ni'met ile* ifâdesinin âyette karşılığı yoktur. Dolayısıyla ibâreye, *onlara âyetlerden [ba'zı âyetler] vermiştik, onlarda apaçık bir belâ [ni'met/ni'metle sınama] vardı* şeklinde karşılık verilebilir. (E.Ö)

47-50. (Cehennemin görevlilerine şöyle emir verilir:) "Tutun onu da yaka-paça doğru cehennemin [*cahîmin:* alevli ateşin] ortasına sürükleyin, sonra da başının üstüne hamîm [kaynar su] azâbından dökün (ve 'Yaptıklarının karşılığı' olarak azâbı) tat bakalım'; deyin[4] 'çünkü sen azîzdin [*azîzsin:* kendisine kimsenin zarar veremeyeceği güçlü bir kimsesin], kerîmdin [*kerîmsin:* çok değerli-üstün bir kişisin]! İşte o sizin şekk [şüphe] ve mücâdele[5] edip durduğunuz bu'".

51-53. Elbette muttakîler [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek kötülüklerden korunan kadın ve erkekler] (her türlü korkudan ve olumsuzluktan) emîn bir makâmda [güvenli bir yerde/meskende]; cennetlerde pınar başlarında, sündüs [ince ipek(ten)] ve istebraktan [kalın ipekten] elbiseler giyerek karşı karşıya...

54. Evet böyle! Hem onları, iri gözlü hûrilerle (veyâ o muttakî erkek ve kadınları, engin rûhlu saf ve temiz eşlerle) tezvîc de etmişiz/[eşleştirmişiz]dir.

55-57. (Onlar) orada [cennette] emniyetler içinde her türlü yemişi çağırır getirtirler, orada[6] ilk ölüm(lerin)den başka ölüm tatmazlar.

Korumuştur da (Allâh) onları o cahîm [çok alevli ateşin/cehennemin] azâbından. (Bunların) hepsi Rabbinden bir fazl [lütuf ve ihsân] olarak (kendilerine verilmiştir).

İşte budur ancak fevz-i azîm [büyük başarı/umduğuna nâil olma].

---

4 *Deyin* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

5 Âyette, *ve mücâdele* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

6 Âyette karşılığı bulunan [*fîhâ*], ama Meâl'de atlanan *orada* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

58. (Ey Resûl!) Biz onu [vahyi/Kur'ân'ı] sâde senin dilinle (indirmek sûretiyle) müyesser kıldık [kolaylaştırdık], gerek ki iyi düşünsünler.

59. O hâlde gözet(leyip bekle başlarına ne geleceğini), çünkü onlar (o'nun istikbâli ne olacak diye) gözet(leyip bekl)iyorlar.

45. CÂSİYE SÛRESİ

MEKKÎ, 37 ÂYET

§

Adını, 28. âyetinde geçen ve ümmetlerin tümünün Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü toplanmalarına yâhûd diz çökmelerine işâret eden (–*Şerî'at* ve *Dehr* ismi de verilen–) *câsiye* ["toplu" yâhûd "diz çökmüş"] kelimesinden alan sûrenin ana tema'sı, tevhîd/Allâh'ın vahdâniyyeti ve Âhiret'tir [ölümden sonra diriliş, hesâb: mükâfât ve cezâdır].

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. *Hâ-Mîm.*
Kitâb indirilmek o azîz-hakîm [izzetli-hikmetli] Allâh'tan.

3. Her hâlde [şübhesiz] göklerde ve yerde mü'minler için âyet/[alâmet]ler var.

4. Hayvânâtı [her türlü canlıyı/hayvânları] tenevvü ettirip [çeşit çeşit yapıp] üreterek (yeryüzüne yaymasında), sizi yaratmasında da,[1] yakîn [kesin ve sağlam i'tikâd] edinecek bir kavm için çok âyet/[delîl]ler var.

5. Gece ile gündüzün ihtilâfın/[değişip durmasın]da ve Allâh'ın semâ/[gök-bulut]dan bir rızk [yağmur] indirip de onunla (kuraklıktan kavrulup kurumuş) arzı [yeri/topra-

1 Meâl'de, *Hayvânâtı tenevvü ettirip üreterek sizi yaratmasında...* diye çevirilen *fî halqıkum ve mâ yebüssü min-dâbbetin* ibâresine, Tefsîr kısmında *Sizin yaratılışınızda ve üretip durduğu hayvânlarda...* şeklinde karşılık verilmiştir ki, bu daha uygundur. (E.Ö)

ğı] ölümünden sonra (bitkilerle) diriltmesinde ve rüzgârları (evirip) çevirmesinde de aklı olan bir kavm için birçok âyet/[alâmet]ler var.

6. İşte bunlar Allâh'ın (ilm ve kudretine delâlet eden) âyetleri, sana onları bi-hakkın okuyoruz [hakk ile ilişkili olarak/hakîkati beyân etmek üzere tilâvet ediyoruz]. Artık Allâh (ve O'n)ın âyetlerin(d)e(n sonra, yâni onlara) inanmadıktan sonra,[2] hangi söze inanırlar?!

7-10. Veyl [yazıklar olsun] o her bir vebâl yüklü sahtekâra; Allâh'ın âyetleri, karşısında okunurken işitir de sonra kibrinden, hiç işitmemiş gibi (inkârda) ısrâr eyler.
İşte onu elîm [çok acı] bir azâb ile müjdele; (çünkü) âyetlerimizden birşey ma'lûmu olduğu vakit de, onu eğlenceye tutar.
İşte onlar için mühîn [çok alçaltıcı] bir azâb var, peşlerinde cehennem ve onlardan, ne kazandıkları (servet ve makâm) birşey defedebilir, ne de Allâh'tan başka [Allâh'ın berisinden] evliyâ [dostlar-hâmîler] edindikleri şeyler, hem onlara azîm [çok büyük/korkunç] bir azâb var.

11. Bu (Kur'ân) bir irşâddır [hidâyettir/doğru yolu gösteren bir beyândır]. Rabb'lerinin âyetlerine küfredenler ise, onlara en fenâsından bir elîm [çok acı] azâb var.

12. Allâh odur ki, sizin (faydalanmanız) için denizi musahhar [emre âmâde] kıldı, onda –emriyle– gemiler aksın [yüzüp gitsin] diye, hem fazlın/[lütfun]dan talebde bulunasınız diye ve gerek ki şükredesiniz.

---

2 Meâl'de, *Allâh'ın âyetlerine inanmadıktan sonra* diye çevirilen *ba'dallâhi ve âyâtihî* ibâresi, *Allâh ve O'nun âyetlerinden sonra* anlamına gelir. (E.Ö)

13. Hem, göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini Kendinden (bir lütuf) olarak sizin için musahhar [emre âmâde] kıldı. Şübhesiz ki bunda, düşünecek bir kavm için âyet/[alâmet]ler var.

14. Söyle îmân edenlere: Allâh(ın) günlerini ümîd etmeyen [geçmiş ümmetlere gelen azâbın kendilerine geleceğine inanmayan] kimselere mağfiretle muâmele etsinler, çünkü (O) her kavmi kesb/[yapıp ettik]leriyle (mükâfâtlandıracak ya da) cezâlandıracak.

15. Her kim iyi bir iş yaparsa [sâlih bir amel işlerse] kendi lehine, her kim de kötü (bir iş) yaparsa kendi aleyhinedir. Sonra hep döndürülüp Rabbinize götürüleceksiniz, (O da yaptıklarınızın karşılığını verecek).

16. Şânım hakkı için, Biz vaktiyle Benî-İsrâîl'e [İsrâîloğulları'na] Kitâb(ı) vermiş, hüküm [hikmeti] vermiş, nübüvvet(i) vermiştik ve kendilerini pak rızklardan merzûk kılmış/[rızklandırmış]tık, hem âlemlerin [diğer insânların] üstüne geçirmiştik.

17. (Ve onlara) bu emir/[iş]den: (dîn işinden) beyyine/[apaçık delîl]ler de vermiştik. İmdi, ihtilâf etmeleri sırf –kendilerine ilm geldikten sonra– aralarında(ki) bağy u ihtirâstan [taşkınlık ve hasedden] dolayıdır. Muhakkak ki Rabbin onların ihtilâf edip durdukları şeyde Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü beyn/[ara]llerinde hükmünü verecektir.

18-19. Sonra (ey Muhammed), emir/[iş]den: (dîn işinden yâhûd Allâh'ın emrinden) bir şerî'at üzere seni me'mûr kıldık, onun için sen o şerî'ate ittibâ eyle [tâbi ol] de ilmi olmayanların hevâlarına uyma, çünkü onlar Allâh'tan gelecek hiçbir şeyi senden defedemezler ve çünkü (küfreden ve şirk koşan) zâlimler birbirlerinin velîleri [dostları, hâmî

ve yakınları], Allâh ise muttakîlerin [emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhlardan korunanların] velîsidir [yakınıdır, dostudur, hâmîsidir].

20. Bu {Kur'ân}, insânlara (kalb gözlerini açan) basîret nûrları (veyâ kurtuluşun yolunu gösteren belgeler) ve yakîn edinecek [kesin i'tikâd edecek] bir kavm için mahz-ı [sırf] hidâyet [hakka kılavuzlama] ve rahmettir [ni'met ve lütuftur].

21-22. Yoksa o kötülükleri yapıp duran kimseler, kendilerini o îmân edip sâlih ameller yapan kimseler gibi yapacağız, hayât ve memât/[ölüm]larını müsâvî [eşit] kılacağız mı sandılar?! Ne fenâ hükmediyorlar! Hâlbuki Allâh, o gökleri ve yeri hakk ile [bir maksada binâen] halketti [yarattı], hem de her nefsi –hiç hakkları yenmeksizin– kazandığı (sevâb ve günâhlar) ile (mükâfâtlandırmak ya da) cezâlandırmak için.

23. Ya şimdi baksana o kimseye ki; ilâhını hevâsı ittihâz etmiş [edinmiş], Allâh da onu bir ilm üzerine [bozukluğunu ve sapkınlığını bilmesi sebebiyle bir yasa dâhilinde] şaşırtmış [sapıklıkta bırakmış/sapıklıkta kalmasına hükmetmiş], kulağını ve kalbini mühürleyip gözüne de bir perde çekmiştir, artık onu Allâh'tan sonra [Allâh'a rağmen] kim yola getirir?! Hâlâ da düşünmez misiniz?

24-25. Hem dediler ki: "O hayât, sırf bizim dünyâ hayâtımızdan [içinde bulunduğumuz hayâttan] ibârettir, (ölümden sonra diriliş ve Âhiret diye birşey yoktur; ba'zılarımız) ölürüz ve (ba'zılarımız dünyâya gelip) yaşarız ve bizi ancak dehr [zamânın uzaması] helâk eder".

Hâlbuki (o müşriklerin) buna [hayâtın dünyâ ile sınırlı olduğuna, yaşam ve ölümün gâyeden yoksun olup ilâhî

plân gereğince olmadığına] dâir (şaşmaz kaynaktan gelen) bir ilmleri yoktur, onlar sâde(ce) zannederler. Karşılarında açık açık beyyine/[delîl]ler hâlinde âyetlerimiz okunurken şöyle demekten başka bir tutunacak (delîl)ları yoktur: "Haydi babalarımızı (diriltip) getirin (de öteki dünyânın varlığına şehâdet etsinler; ölümden sonra diriliş iddiânızda) doğru iseniz".

26. De ki: "Size Allâh hayât veriyor, sonra sizi O öldürür, sonra da sizi Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne toplayacak –bunda hiç rayb/şübhe yoktur–[3] velâkin nâsın [insânların] ekserisi [çoğu/çokları] bilmezler".

27. Ve (çünkü) Allâh'ındır bütün göklerin ve yerin mülkü [hükümrânlığı/egemenliği] ve o gün ki (o) Sâ'at gelecek [Kıyâmet kopacak], o gün o mubtil/[bâtıl peşinde giden]ler hep hüsrâna düşecek/[kaybedecek]lerdir.

28-29. Ve (Kıyâmet/kalkım Günü), her ümmeti görürsün ki, diz çökmüştür (veyâ hesâb için toplanmıştır), her ümmet (amellerinin tutanağı olan) kitâbına [kayıd defterine] da'vet olunuyordur. (Onlara denir ki:) "Bugün o yaptığınız (iyi veyâ kötü) amellerin cezâsı [karşılığı] verilecek. İşte (amellerinizin kayıdlı olduğu) kitâbımız yüzünüze karşı hakkı söylüyor, çünkü Biz sizin yaptıklarınızı hep istinsâh ediyor/[yazıp kayda geçiriyor]duk".

30. İşte o îmân edip de yaraşıklı iş/[sâlih amel]ler yapmış olan kimseler (var ya), o vakit onları Rabb'leri, rahmeti(nin) içine koyacak. İşte o, fevz-i mübîn [apaçık başarı] o.

31-32. Küfredenlere gelince, (onlara da şöyle denecek:) "Değil

---

3 Meâl'de atlanan *lâ raybe fîh* ibâresine karşılık, *bunda hiç rayb/şübhe yoktur* cümlesini metne koyduk. (E.Ö)

mi karşınızda Benim âyetlerim okunurdu da, siz kibirlenmek istedinizdi ve (günâha batmış) mücrim [suçlu] bir kavm idiniz. Hem, 'Allâh'ın va'di hakktır [mutlaka gerçekleşecektir] ve o Sâ'at'in geleceğinde [Kıyâmet'in kopacağında] (ve Rabbinizin huzûruna çıkıp yaptıklarınızın hesâbını vererek karşılığını göreceğinizde) şübhe yoktur' denildiğinde, demiştiniz ki": "Bilmiyoruz (o) Sâ'at nedir, yalnız bir zanndır zannediyoruz, fakat biz (onun hakkında) yakîn [kesin kanaat] edinmiş değiliz".

33. Derken onlara, yaptıkları amellerin kötülükleri yüzgöstermiş ve o istihzâ [alay] edip durdukları şey [azâb] kendilerini kuşatıvermiştir.

34-35. Ve (onlara) denilmiştir ki: "Bu gün Biz (de) sizi, –sizin bu gününüzün geleceğini unuttuğunuz [umursamadığınız/onun için hazırlık yapmadığınız] gibi– unutacağız [umursamayacağız/unutmuş gibi ateşe terkedeceğiz], yatağınız ateştir ve sizin için (–sizi bundan kurtaracak–) yardımcılardan bir eser de yoktur. Bunun sebebi (şudur): Çünkü siz Allâh'ın âyetlerini eğlence yerine tuttunuz ve dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzet ve zevkleri) sizi mağrûr etti [aldattı]".

Onun için bu gün (onlar) ateşten çıkarılmazlar ve kendilerinden tarziye [özür] de kabûl edilmez.

36. Binâenaleyh hamd Allâh'ın; o göklerin rabbi, yerin de rabbi rabbu'l-âlemînin.

37. Ve göklerde, yerde büyüklük [azamet/yücelik] O'nun; O öyle azîz [kudretli/mağlûb edilmez bir gâlib], öyle hakîm [hikmetli].

46. AHKÂF SÛRESİ

MEKKÎ, 35 ÂYET

§

Adını, 21. âyetinde geçen *Ahkâf*(–ki, bir mevki ismidir–) kelimesinden alan sûrenin ana tema'sı; tevhîd/vahdâniyyet, vahy, nübüvvet ve Âhiret olup bunlara bağlı olarak Kur'ân'ın Muhammed (s.a) tarafından uydurulmayıp Allâh tarafından indirildiği; gökleri, yeri ve o ikisi arasındakileri yaratan Allâh'ı bırakıp hiçbir şey yaratmayan/yaratamayan, hiçbir çağrıya icâbet etmeyen/edemeyecek olan şeylere çağırmaktan daha büyük bir dalâletin/sapıklığın bulunmadığı; Muhammed'in (s.a) de, önceki resûller/elçiler gibi bir resûl olduğu ve getirdiği Kitâb'ın da önceki Kitâbları tasdîk ettiği vurgulanmakta ve Kur'ân'ı dinleyen cinnlerin [yabancıların] hemen ona îmân ettikleri bildirilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Hâ-Mîm.*

2. Bu Kitâb'ın ceste ceste [parça parça] indirilmesi azîz-hakîm [kudretli/mağlûb edilmez bir gâlib-hikmetli] Allâh'tandır.

3. Biz o gökleri ve yeri ve o ikisi arasındakileri[1] ancak hakk ile [boş yere değil, bir gâye için] ve müsemmâ bir ecel [be-

---

1 Meâl'de atlanan *ve mâ beynehumâ* ibâresine karşılık, *ve o ikisi arasındakileri* ifâdesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

lirli bir süre] ile yarattık, küfredenler ise inzâr edildikleri [âkıbetin vehâmeti hakkında uyarıldıkları] şeylerden alındırmıyorlar [yüzçeviriyorlar].

4. De ki: "Şimdi baksanıza [söyleyin bakalım] şu sizin Allâh'ın berisinden yalvarıp durduklarınıza; gösterin bana onlar arz/[yer]dan hangi cüz'ü yaratmışlar?! Yoksa onların, gökler(in hükümrânlığın)de mi (veyâ yaratılışında mı –Allâh ile birlikte–) bir ortaklıkları var?! (Şâyed Allâh'ın ortakları bulunduğunu iddiâ ediyorsanız, buna dâir) haydin bana, bundan evvel (indirilmiş) bir kitâb yâhûd ilmden bir eser [kalıntı/bilgi kırıntısı] getirin, eğer (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız".

5-6. Hem, o kimseden daha şaşkın (ve sapkın) kim olabilir ki, Allâh'ı bırakır da, kendisine Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne[2] kadar cevâb veremeyecek kimselere du'â eder, onlar ise onların du'âlarından ğâfil/[habersiz]dirler (ve) nâs [insânlar] (Âhiret'te) toplanıp haşrolunduğu [bir araya getirildiği] vakit de, (ilâh kabûl edip dünyâda kendilerine taptıkları varlıklar) onlara düşmân olurlar ve ibâdetlerini inkâr ederler.

7. Karşılarında âyetlerimiz açık açık/parlak parlak (delîller hâlinde) okunurken de o küfredenler dediler ki: –hakkâ [hakk ile/hakk olarak] kendilerine geldiği zamân– "Bu parlak [*mübîn:* apaçık/her hâliyle] bir sihr [yanıltma/göz boyama]".

---

2 Meâl'in aslında *yevm* kelimesi atlandığından, *ilâ yevmi'l-qıyâmeti* ibâresi, *Kıyâmet'e* diye eksik çevirilmiş; o nedenle *Kıyâmet'e* yerine, ibârenin tam karşılığı olan *Kıyâmet Günü'ne* ifâdesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

8. Yok, "Onu[3] (uydurup 'Allâh indirdi' diye Allâh'a) iftirâ etti" mi diyorlar?
De ki: "Ben onu (uydurup Allâh'a) iftirâ ettimse, siz beni Allâh'tan kurtaracak hiçbir şeye mâlik olamazsınız ve O, sizin niye yaygara edip durduğunuzu pekâlâ bilir; ona, benimle aranızda şâhid (olarak) O yeter. Hem de ğafûrrahîm [bağışlayıcı-merhametli] O".

9. De ki: "Ben peygamberler içinden bir türedi [resûl olarak gönderilen ilk kişi] değilim, bana ve size ne yapılacağını da bilmiyorum, yalnız bana gönderilen vahye ittibâ ediyorum [tâbi oluyorum]; ben başka değil, açık bir nezîrim [uyarıcıyım]".

10. De ki: "Şuna vicdânınızda bir re'y (ve kanaat) edindiniz mi; eğer bu, Allâh tarafından da, siz ona küfrettinizse ve Benî-İsrâîl'den [İsrâîloğulları'ndan] bir şâhid onun misli/[benzeri]ne şehâdet edip îmân getirdi de, siz kibretmek [büyüklük taslamak] istedinizse (hâliniz nice olur)? Şübhe yok ki Allâh zâlimleri doğru yola çıkarmaz".

11. Bir de küfredenler, îmân edenler hakkında dediler ki: "Eğer o (Kur'â)nda bir hayr olsa idi, (şu değersiz kimseler) bizden evvel ona koşmazlardı".
Bununla (gâyelerinde) muvaffak olamayınca da, şöyle diyecekler: "Bu, eski bir yalan [*ifk*: çok çirkin bir yalan/iftirâ]".

12-14. Onun önünden [ondan/Kur'ân'dan önce] Mûsâ'nın Kitâbı var, bir imâm [öncü/önder] ve rahmet (olarak indirilmiş ve) bu (Kur'ân) da (kendinden evvelki kitâbları) tas-

---

3 Meâl'de atlanan *bu* zamîrine karşılık, *onu* [*Kur'ân'ı*] kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

dîkleyici bir kitâb, Arabca dilli, (küfr-şirk ile) zulmedenleri inzâr [uyarmak] için ve muhsin/[güzel davranan kimsellere müjde (olmak üzere indirilmiştir).

"Rabbimiz Allâh!" deyip de, sonra (dediklerinin gereğince davranıp sebâtla) doğru gidenler (var ya), her hâlde [elbette] onlara bir korku yoktur ve onlar mahzûn olmayacaklardır; onlar ashâb-ı cennet/[cennetlikler]tir, işledikleri amellere mükâfâten orada ebedî kalacaklardır.

15. Hem, Biz o insâna vâlideyni [ana-babası] hakkında ihsân [iyilik ve güzellik] tavsiye ettik. Anası onu (karnında) zahmetle taşıdı ve zahmetle vaz'etti [doğurdu], hamliyle [taşımasıyla] süt(ten) kesimi de otuz ay (sürdü). Nihâyet kemâline [olgunluğa] erdiği ve kırk yaşına girdiği zamân, "Yâ Rabb!" dedi, "Beni öyle sevket ki, bana ve anamababama in'âm [ihsân] buyurduğun ni'metine şükredeyim ve râzı olacağın sâlih bir amel işleyeyim, zürriyetim hakkında da benim için ıslâh nasîb eyle; çünkü ben tevbe ile cidden Sana yüz tuttum[4] [döndüm/yöneldim] ve ben gerçek(ten) müslümân/[teslîm olan]lardanım".

16. İşte bunlar, ashâb-ı cennet [cennetlikler/cennetin sâkinleri] içinde o mümtâzlardır ki, kendilerinden, yaptıkları amellerin en güzelini kabûlleneceğiz ve günâhlarından (vaz)geçeceğiz. Bu şaşmaz doğru va'd iledir ki va'dolunmakta bulunuyorlar.

17. Şöylesi ise ki, anasına-babasına, "Off size!" dedi, "Bana (öldükten sonra diriltilip mezardan) çıkarılacağımı mı va'dediyorsunuz, (beni bununla mı tehdîd ediyorsunuz);

---

4 Meâl'de, *çünkü ben tevbe ile cidden Sana yüz tuttum* diye çevirilen *innî tübtü ileyke* ibâresine, *doğrusu ben Sana döndüm/tevbe ettim* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

hâlbuki benden evvel nice karn/[nesil]lar geçmiş, (hangisi diriltilmiş ki ben de diriltileyim)?!"
İkisi de, –Allâh'a (sığınıp) el-aman çekerek–, "Yazık(lar olsun) sana! Îmâna gel, her hâlde [şübhesiz] Allâh'ın va'di hakktır [muhakkak gerçekleşecektir]" diyorlar da, o yine diyor ki: "Bu (ölümden sonra dirilme iddiâsı), eskilerin esâtirin/[hurâfelerin]den başka birşey değildir".

18-19. İşte bunlar, ins ü cinn'den [bilindik-bilinmedik kimselerden] önlerinde geçen ümmetler içinde üzerlerine (azâb) söz(ü) hakk [vâcib/gerekli] olmuş olan kimselerdir, çünkü bunlar hep hüsrâna [kaybetmeye] mahkûm olmuşlardır; (öteki dünyâda mü'min ve kâfir kısımdan) her biri için de yaptıkları amellerden dereceler vardır, bu da, hiç hakkları yenmeyerek bütün amellerini(n karşılığını) kendilerine tamâmen ödemek içindir.

20. Ve küfredenler ateşe arzolunacağı gün şöyle denir: "Siz bütün tayyibâtınızı [lezâizinizi] dünyâ(daki) hayâtınızda giderdiniz [tükettiniz] ve onlarla zevkyâb oldunuz, alacağınızı aldınız, artık bugün (zillet ve) hakâret azâbıyla cezâlan(dırıl)acaksınız; çünkü yeryüzünde hakksızlıkla kibir [büyüklük] taslıyordunuz ve çünkü dîn/[itâ'at]den çıkıp fâsıklık [isyânkârlık] ediyordunuz".

21. Bir de (kavm-i) Âd'ın kardeşi/[kavmdaşı]ni (yâni, Hûd'u) an; Ahkâf'ta [Güney Arabistan'da ma'lûm kumlukta veyâ kum tepelerinin bulunduğu mevkîde] kaymini inzâr ettiği [uyardığı] vakti ki, –önünden ve ardından nice nezîr/[uyarıcı]ler de geçmiştir– "Allâh'tan başka ma'bûd [ilâh] tanımayın" diye, "çünkü ben siz(in üzeriniz)e (dünyâda) büyük [korkunç] bir günün azâbın(ın gelip çatmasın)dan korkuyorum".

22. "Sen" dediler, "bizi ma'bûd/[ilâh]larımızdan çevirmek için mi geldin bize? Haydi getir o bize va'dedip durduğun azâbı, (iddiânda) sâdık/[doğru]lardan isen".

23. (Buna karşılık Hûd şöyle) dedi: "O (azâbın size ne zamân geleceğine dâir) ilm ancak Allâh yanında, ben size (kendisiyle) gönderildiğim şeyi tebliğ ediyorum, velâkin sizi öyle bir kavm görüyorum ki, câhillik [kendini bilmezlik] ediyorsunuz".

24-25. Derken vaktâ [ne zamân] ki onu [azâbın alâmetini], vâdilerine karşı gelen bir bulut hâlinde gördüler (de), "Bu" dediler, "bir ârız {ufukta beliren bir bulut}; bize yağmur yağdıracak".
(Hûd ise,) "Hayır!" (dedi, "O size yağmur yağdıracak bir bulut değil, bilakis) o, sizin acele istediğiniz şey; bir rüzgâr ki, onda çok acıklı bir azâb var, (o rüzgâr,) Rabbinin emriyle [Rabbinden aldığı emir gereğince] her şeyi tedmîr [yerle-bir/mahv u perîşân] eder".
Derken öyle (mahv u perîşân) olu(p, öyle silini)verdiler ki, meskenlerinden başka birşey görünmez oldu. İşte öyle (günâh yüklü) mücrim [suçlu] bir kavme Biz böyle cezâ veririz.

26. Yemîn ile söylerim; doğrusu Biz onlara öyle şeyler vermiş idik ki, size o kuvvet ve mikneti[5] [kudret ve iktidârı] vermemişizdir. Hem kendileri için (–size verdiğimiz gibi– hakkı duyacak) kulak(lar) ve (hakkı görecek) gözler (ve hakkı anlayıp idrâk edecek) gönüller yapmıştık, (ammâ ne var) ki ne kulakları, ne gözleri, ne gönülleri kendilerine bir fayda vermedi; zîrâ Allâh'ın âyetlerini inkâr edi-

5 Meâl'de, *müknet* diye yazılan bu kelimenin doğrusu *miknet*'tir. (E.Ö)

yorlardı, o istihzâ [alay] ettikleri şey [azâb] de kendilerini kuşatıverdi.

27. Celâlim hakkı için (ey Mekkeliler), hakîkaten etrâfınızdaki (Ma'rib, Hicr-i Semûd, Sedûm, Eyke gibi) memleketleri (daha önce) helâk etmişizdir; (uyarı) âyetleri(ni çeşitli şekillerde) tasrîf [beyân] de etmiştik, gerekti ki (şirk ve isyândan vazgeçip tevhîde) rücû ede/[döne]ler.

28. O vakit Allâh'ın mâsivâsından [*dûnundan:* berisinden] (şefâ'at ve) yakınlık için ilâh ittihâz eyledik/[edindik]leri kimseler onları kurtarsalardı ya! (Kurtarmaları şöyle dursun,) bilakis onlardan savuşup yittiler-gittiler, ki işte onların sapıtmalarının ve uydurup durdukları iftirâlarının hâsılı [sonucu] budur.

29. Bir de şu vakti anlat ki,[6] cinn/[yabancı]lerden bir takımını Kur'ân(ı) dinlemek üzere sana sevketmiştik, bu sûretle vaktâ [ne zamân] ki ona hazır oldular (da), "Susun dinleyin!" dediler. Sonra bitirildiği vakit de döndüler, inzâr etmek [uyarmak] üzere kavmlerine gittiler.

30. (Ve, o cinnler/yabancılar, kavmlerine döndüklerinde,) "Ey kavmimiz!" dediler, "Haberiniz olsun, bizler bir kitâb [ilâhî kelâm] dinledik, Mûsâ'dan sonra indirilmiş, önündeki (ilâhî kitâbların tümü)ni tasdîk ediyor, hakka ve bir doğru yola hidâyet eyliyor".

31-32. (Ardından da dediler ki:) "Ey kavmimiz! Allâh'ın da'vetcisine icâbet edin ve ona îmân getirin ki, (Allâh) ba'zı günâhlarınıza [tüm günâhlarınızı] mağfiret buyursun [bağışlasın] ve sizi elîm [çok acı] bir azâbdan korusun.
"Ve (şunu da bilin ki), her kim Allâh'ın da'vetcisine [Mu-

6 Âyette, *şu vakti anlat ki* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

hammed'e ve da'vetine] icâbet eylemezse, arzda [yeryüzünde] (Allâh'ı) âciz bırakacak (ve O'nun azâbından kurtulacak) değildir ve ona [Allâh'ın da'vetcisine icâbet etmeyene], O'nun berisinden sâhib olacak velî/[dost-hâmî]-ler de yoktur. Öyleler(i) açık bir dalâl(et/sapıklık) içindedirler".

33. Ya gör(müş gibi bil)mediler de mi ki, o gökleri ve yeri yaratmış ve onları yaratmakla (–yehûdîlerin iddiâlarının aksine–) yorulmamış olan Allâh, ölüleri diriltmeye (de) muhakkak kâdirdir [güç yetirendir]. Evet hiç şübhe yok ki O her şeye kadîrdir.

34. Ve o küfredenler ateşe arzolunacağı gün (Allâh onlara), "Nasıl bu hakk [gerçek] değil mi imiş?" diye(cek).
(Onlar da,) "Evet, Rabbimiz hakkı için (gerçekmiş)" diyecekler.
(Bunun üzerine Allâh) buyuracak (ki): "Öyle ise haydin tadın azâbı, küfredegeldiğiniz için".

35. Binâenaleyh [kâfirlerin âkıbeti böyle ateş olacağına ve hakkı i'tirâfa mecbûr kalacaklarına göre] (ey Muhammed, sen de) ulü'l-azm [azîm sâhibi] (diğer tüm) peygamberlerin sabrettiği gibi sabret ve onlar [özellikle Kureyş kâfirleri] hakkında (azâb istemekte) ivedi [acele] etme, sanki onlar o va'dolundukları (azâb ve) acıyı görecekleri gün, gündüzün bir sâ'atinden [ânından] başka (dünyâda) durmamışa döneceklerdir.
(Bu,) kâfî (yâhûd belîğ/açık) bir teblîğ; (o nedenle, "Haberimiz yoktu" demeyin). Demek ki ihlâk [helâk] edilecek (olanlar), başka değil, ancak (Allâh'a i)tâ'atten çıkmış (isyâna dalmışlardır)/fâsıklar gürûhudur.

47. MUHAMMED SÛRESİ

MEDENÎ, 38 ÂYET

§

Adını, 2. âyetinde geçen *Muhammed* isminden alan (–*Qıtâl* [savaş] ismi de verilen–) sûrede, ağırlıklı olarak Allâh yolunda kıtâle [savaşa/savaşmaya] ilişkin husûslar ele alınmıştır.

Bu sûrenin başı ile, önceki sûrenin sonu arasındaki münâsebet, ihtâra hâcet olmayacak kadar açıktır; öyle ki, besmele okunmadan birleştirilirse, bunun ilk âyeti, onun doğrudan doğruya bir sıfat-ı kâşifesi olarak okunur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Onlar ki küfretmekte ve Allâh yolundan yüzçevirmektedirler (veyâ alıkoymaktadırlar), Allâh (da) amellerini boşa gidermektedir. Ve onlar ki îmân etmekte ve sâlih sâlih ameller işlemekte ve Muhammed'e indirilene îmân eylemektedirler –ki Rabb'lerinden gelen hakk da odur– (Allâh da) taraflarından kabâhatlerini örtmekte ve hâl ü şânlarını düzeltmektedir.

3. Bu (iki grubun durumu)nun (böyle olmasının, yâni kâfirlerin şaşkınlığının, amellerinin boşa gitmesinin; mü'minlerin ise salâhının) sebebi (şudur): Çünkü küfredenler kendilerini bâtıla uydurmakta, îmân edenler ise Rabb'lerinden gelen hakka uymaktadırlar.

İşte Allâh (o) insânlara kılıklarını böyle tanıtır [(mü'minlerle kâfirlerin) mesellerini böyle darbeder/durumlarının hakîkatini böyle ortaya koyar].

4-6. Onun için, küfredenlerle muhârebeye [savaşa] tutuştunuzmu (esîr almayın); hemen boyunlarını vurmaya bakın, tâ kuvvetlerini derinden kırıp tepeleyinceye kadar, –(kâfirleri iyice kırdınızmı) o vakit de bağı sıkı bası(p esîr alabilirsi)n(iz); ondan sonra da (köleleştirmeyi yâhûd öldürmeyi tercih etmediğiniz takdîrde muhayyersiniz: aldığınız esîrleri) ya (karşılıksız) âzâd (edersiniz), ya fidye (karşılığında serbest bırakırsınız)– tâ harb ağırlıklarını atana kadar.

Bu böyle! Gerçi Allâh dilese elbette onlardan (bizzât) öç alıverir, velâkin sizi yek-diğerinizle imtihân edecek, (o nedenle savaşı emrediyor).

Allâh yolunda katledilenlere (veyâ savaşanlara) gelince, (Allâh) onların[1] amellerini aslâ boşa gidermez; ileride onları murâdlarına erdirir, rûhlarını şâdeder ve kendilerini cennete koyar, onu onlar için güzel kokularla donatmaktadır.[2]

7-9. Ey o bütün îmân edenler! Eğer siz Allâh'a (itâ'at edip emrini tutar, O'nun dînine ve Resûlü'ne) yardım ederseniz, O size nusret verir [yardım eder] ve (savaş meydânlarında) ayaklarınızı kaydırmaz. Küfredenler ise, yıkım onlara; (Allâh onlara) ne yapacaklarını şaşırtmaktadır [onların

---

1 Meâl'de gösterilmeyen *hum* zamîrine karşılık, *onların* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

2 Meâl'de, *ileride onları murâdlarına erdirir, rûhlarını şâdeder ve kendilerini cennete koyar, onu onlar için güzel kokularla donatmaktadır* diye çevirilen *seyehdîhim ve yuslihu bâlehum ve yudhıluhumu'l-cennete 'arrefehâ lehum* ibâresine, *onları hidâyete iletecek/muvaffak kılacak, hâllerini/durumlarını düzeltecek ve onları –kendilerine tanıttığı– o cennete sokacak* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

amellerini boşa gidermektedir/çıkarmaktadır]. Öyle [yıkımları ve amellerinin boşa giderilmesi şu sebebledir:] Çünkü onlar Allâh'ın indirdiğini (sevmemiş, ondan) hoşlanmamışlardır, O da onların bütün amellerini(n hasenâtını veyâ çevirdikleri entrikaları) heder etmektedir.

10. Ya yeryüzünde bir gezmediler mi, (ibret gözüyle) baksalar a, kendilerinden evvelkilerin âkıbeti nasıl olmuş; Allâh üzerlerinden tedmîr eylemiş [helâk yağdırmış] (ve onları yerle-bir etmiş), o kâfirlere de öylesi yaraşır.

11. Öyle, çünkü Allâh îmân edenlerin mevlâsı/[dostu-hâmîsi ve yardımcısı]dır, kâfirlere gelince, onlar için mevlâ yoktur.

12. (Mü'minlerin mevlâsı olması hasebiyle) muhakkak ki Allâh îmân edip sâlih sâlih ameller işleyenleri altlarından ırmaklar akar cennetlere koyacaktır, küfredenler ise zevketmeye bakarlar ve hayvânlar gibi yerler-içerler, hâlbuki ateş ikâmetgâhı onların.

13. (Ey Peygamber!) Seni çıkaran karyenden [şehrinden/Mekke'den: Mekke halkından] daha kuvvetli n(ic)e karye/[memleket]ler(in halkı) vardı ki, Biz onları helâk ettik de onları kurtaran yok(tu).

14. Şimdi Rabbinden bir beyyine [açık delîl] üzerinde bulunan kimse(ler: Resûl ve o'na tâbi olan mü'minler), hiç o kötü ameli kendine süslü (ve güzel) gösterilmiş de hevâ ve hevesleri ardına düşmüş (müşrik) kimselere benzer mi?!

15. (Kötülüklerden) korunanlara va'dolunan cennetin temsîli [hayret verici durumu] (şöyledir): Onda ırmaklar var bir sudan ki, (bayatlaması, kokup) bozulması yok; ırmaklar var bir sütten ki, tadı değişmez; ırmaklar var bir şarâbdan

ki, içenlere lezzet (verir); ırmaklar var bir baldan ki, sâfi süzme. Hem onlara semerelerin [hâsılâtın] her türlüsünden var, hem de Rabb'lerinden bir mağfiret [bağışlanma] (veyâ her türlü olumsuzluktan korunma) var. Hiç bunlar, o ateşte muhalled [sürekli] olan ve kaynar bir mâyiden [sudan] sulanıp da, bağırsaklarını parçalamakta bulunan kimselere benzer mi?!

16-17. O (mü)n(âfık)lardan seni dinlemeye gelen de var, hattâ yanından çıktıklarında kendilerine ilm verilmiş [Resûlullâh'ın kelâmından ders alıp ilâhî vahye îmân etmiş ve tâbi olmuş] olanlara (–hafîfe alarak–) derler ki: "O demin ne söyledi?"
Bunlar öyle kimselerdir ki, Allâh kalblerini tab'etmiş/[mühürlemiş]tir de, hep hevâları ardına düşmektedirler. Hidâyeti kabûl edenlere gelince, Allâh onların muvaffakiyyetlerini artırmakta ve kendilerine [takvâlarını]/korunmalıklarını vermektedir.

18. Artık o (inanmaya)nlar yalnız o Sâ'at'e [Kıyâmet'in veyâ kendi kıyâmetlerinin kopmasına], onun birdenbire kendilerine gelivermesine bakıyorlar, –çünkü işte alâmet/[şart]leri geldi– fakat o [ölüm] başlarına geldiği vakit anlamaları kendilerine ne fayda verir?!

19. Şimdi şunu (iyi) bil ki; ***lâ ilâhe illallâh*** [başka tanrı yok, (ilâh) ancak bir Allâh](tır. Evet bu hakîkati) bil de (hem kendi) günâhına ve (hem de) mü'minîn ü mü'minâta [erkek ve kadın mü'minlere] istiğfâr eyle [sana ve erkek-kadın mü'minlere isnâd edilen zenblerden/ithamlardan korunma/kurtarılma dile]! Allâh dolaştığınız yeri de bilir, durduğunuz yeri de.

20-21. (Hakîkaten) îmân edenler, "(Savaşa izin veren) bir sûre

indirilseydi" di(yerek, iştiyâkla savaş emrinin verilmesini bekli)yorlar.

Derken muhkem [açık ve kesin] bir sûre indirilip onda kıtâl [savaş] zikredilince, kalblerinde bir maraz [hastalık/nifâk] bulunanları görüyorsun; (korkularından) sana öyle bir bakış bakıyorlar ki, tıpkı ölümden baygınlık gelmiş kimsenin bakışı, o da onlara pek yakındır. Fakat bir tâ'at ve güzel bir söz, sonra emir kat'iyyet kesbedince [iş kesinlik kazanınca/savaş farz kılınınca] Allâh'a sadâkat etselerdi, elbette kendileri için daha hayrlı olurdu.

22. Nasıl?!.. (O korkaklıkla ardınızı) döner de (savaştan kaçarak) arzı fesâda [ordu-bozanlık edip düşmânın istilâsına sebebiyet] verir ve rahim/[akrabâ]lerinizi doğratabilir misiniz?

23. Öyleler(i yokmu), o(nlar öyle) kimselerdir ki; Allâh onları (–nifâkları sebebiyle–) la'netlemiş [rahmetinden tardetmiş] de, (hakîkati işitip idrâk etme) duygularını almış ve (kalb) gözlerini kör etmiştir.

24. Öyle olmasa Kur'ân'ı bir tedebbür etmez/[düşünmez]ler mi?! Yoksa kalbler(i) üzerinde üstüste kilitleri mi var?!

25-28. Haberiniz olsun ki, o kendilerine hakk tebeyyün ettikten [belli olduktan] sonra gerisin-geri irtidâta [küfre] doğru gidenlere şeytân fit vermiş [(yaptıklarını) süsleyip güzel göstermiş] ve kendilerini uzun uzun emellere düşürmüştür,

Öyle, çünkü bunlar Allâh'ın indirdiğini (sevmeyen, ondan) hoşlanmayan (Mekkeli müşriklere veyâ yehûdî)lara demişlerdir ki: "Biz size ba'zı emir/[işler]de itâ'at edeceğiz".

Allâh ise onların o gizli konuşmalarını bilip duruyor. O

hâlde melekler onların, yüzlerine ve arkalarına vura vura canlarını alırlarken (veyâ melekler onların canlarını alırlarken, onlar da yüzlerine ve arkalarına vururlarken), nasıl olacak bakalım (hâlleri)! Öyle, çünkü onlar Allâh'ın hışmına sebeb olan şeylerin ardına düştüler de O'nun rıdvânı/[rızâsı]nı [îmân, teslîmiyyet ve cihâd-savaş gibi O'nun râzı olacağı şeyleri] istemediler; O da onların (hayr zannıyla yaptıkları) bütün amellerini (veyâ çevirdikleri entrikaları) heder etmiştir.

29. Yoksa o kalblerinde bir maraz [hastalık: nifâk/şübhe] bulunanlar, Allâh kendilerinin kinlerini aslâ meydâna çıkarmaz mı sandılar?!

30-31. Dilesek Biz onları sana (teker teker açıkca) gösteriverirdik de, kendilerini bütün sîmâ/[alâmet]larıyla tanırdın (ey Muhammed); ve (bununla birlikte,) her hâlde [mutlaka] sen onları lakırdılarının edâsından [–"O demin ne söyledi?" demelerinde olduğu gibi– söyleyiş tarzından, sözlerinin içeriğinden/delâletinden] tanırsın.

Allâh ise bütün yaptıklarınızı bilir (ey insânlar); celâlim hakkı için, sizi imtihâna sokacağız; tâ ki içinizden mücâhid/[cehd ü gayret eden]leri ve sabredenleri belli edelim ve haberlerinizi imtihân meydânlarına numûne [örnek] yapalım[3] (yâni, iddiâlarınızın doğru olup olmadığını sınayalım).

32. Haberiniz olsun ki, o küfredip Allâh yolundan meneyleyen ve hakk kendilerine tebeyyün ettikten [belli olduk-

3 Meâl'de, *haberlerinizi imtihân meydânlarına numûne yapalım* diye çevirilen *nebluvâ ahbârekum* ibâresinin lafzî karşılığı, –Elmalılı Hamdi Yazır'ın da Tefsîr metninde verdiği üzere– *haberlerinizi deneyelim* şeklindedir. (E.Ö)

tan] sonra Peygamber'e karşı gelenler, hiçbir zamân Allâh'a zerrece bir zarar edecek değiller, O onların (hayr zannıyla yaptıkları) amellerini (veyâ o yoldaki bütün mesâilerini) heder edecektir.

33. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'a itâ'at edin ve Resûl'e itâ'at edin de, (itâ'atsizlik ederek) amellerinizi ibtâl eylemeyin!

34. Haberiniz olsun ki, küfredip Allâh yolundan sapan (ve başkalarını da alıkoyan), sonra da kâfir oldukları hâlde ölenleri Allâh hiçbir zamân mağfiret buyurmaz.

35. Onun için (cihâdda) gevşeklik etmeyin de sizler daha üstün olacak iken sulh'a yalvarmayın; (çünkü) Allâh sizinledir ve aslâ sizin amellerinize kıymaz, (onların karşılığını eksik ödemez).

36-37. Dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzetleri, –Âhiret için kazanç ve aâbdan korunma vâsıtası olmak üzere istifâde edilmediği takdîrde–) bir oyun ve eğlenceden ibârettir. Hâlbuki siz îmân eder de (kötülük ve günâhlardan) iyi korunursanız (Allâh) size hem ecir/[mükâfât]lerinizi verir, hem de sizden (–Kendi uğrunda–) bütün mallarınızı (sarfetmenizi) istemez.

Eğer (Allâh) sizden onların hepsini (Kendi uğrunda sarfetmenizi) ister de sizi (malsız-mülksüz) çıplak bırakacak (veyâ bu husûsta sizi zorlayacak) olursa, buhl [cimrilik] eder dayatırsınız, (o vakit) bütün kinlerinizi de meydâna çıkarır.

38. İşte siz şunlarsınız: Allâh yolunda infâk etmeye {iktizâ eden [gereken] masrafı vermeye} da'vet olunuyorsunuz da yine içinizden kimisi (cimrilik edip) kıskanıyor, hâlbuki kim (cimrilik edip) kıskanırsa kendi (aleyhi)ne (cimrilik

edip) kıskanmış olur; Allâh ğanî [ihtiyâctan münezzeh], fukarâ sizsiniz [ihtiyâc sizin] ve eğer (Allâh yolunda infâk etmeyip/harcamayıp) tersine giderseniz, (Allâh) başka bir kavmi tutar yerinize getirir, sonra onlar sizin gibi olmazlar.

48. FETİH SÛRESİ

MEDENÎ, 29 ÂYET

§

Medîne'de değil, hicretten sonra nâzil olmuş ma'nâsına Medenî olan ve adını, ilk âyetindeki *feth*'e yapılan atıftan alan bu sûrede, Hudeybiye barış andlaşması'yla birlikte gerçekleşen ve gerçekleşecek olan fetihten [başarıdan/nusret ve zaferden] bahsedilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. el-Hakk [doğrusu] Biz sana (Hudeybiye andlaşmasıyla) bir feth-i mübîn [açık ve kesin bir başarı(nın önünü)] açtık; ki Allâh senin zenbinden geçmişini ve geleceğini mağfiret buyurup [kâfir ve müşriklerin sana isnâd ettikleri ve edecekleri zenblerden: ithamlardan, hatâ ve kusûrlardan seni temize çıkarıp], üzerindeki ni'metini tamâmlayacak ve seni dosdoğru bir caddeye çıkaracak [*sırât-ı mustakîme hidâyet edecek*: dosdoğru yol üzere ilerlemeni devâm ettirecek] ve nazîr/[benzer]siz bir muzafferiyetle seni mansûr [gâlib] ve muazzez kılacak.

4-5. O odur ki mü'minlerin kalblerine o sekîneti indirdi [huzûru, sükûnu ve sebâtı lütf u ihsân etti], îmânları üstüne îmân artırsınlar diye. Öyle ya, Allâh'ındır bütün o göklerin ve yerin orduları ve Allâh bir alîm [dâimâ bilen], hakîm [her işi hikmet olan] bulunuyor.

(Kalblerine huzûr, sükûn ve sebât lütf u ihsân ederek mü-

minleri Hudeybiye barışı'na yanaştırıp büyük fütûhata hazırlaması;) mü'min (erkek)leri ve mü'mine/[mü'min kadın]leri ebediyyen içinde kalmak üzere altından ırmaklar akar cennetlere koymak ve kabâhatlerini taraflarından kefâretleyip örtmek için, ki Allâh yanında bu, bir fevz-i azîm [büyük bir başarı/murâd] bulunuyor.

6. Ve (yine, kalblerine) o (huzûr, sükûn ve sebât indirerek mü'minleri Hudeybiye barışı'na yanaştırıp büyük fütûhâta hazırlaması, –Allâh'ın, Muhammed'e ve o'na tâbi olanlara yardım etmeyeceğini zannederek–), Allâh'a sû-i zann eden münâfık (adam)ları ve münâfık (k)a(dın)ları ve müşrik (erkek)leri ve müşrike/[müşrik kadın]leri, o kötülük girdâbı başlarına dönesi(ce)leri ta'zîb etmek [azâblandırmak] için, ki Allâh onlara ğazab etmiş, la'net etmiş [rahmetinden tardetmiş] ve kendilerine cehennemi hazırlamıştır, ona gidiş de ne fenâdır!

7. Allâh'ındır evet o göklerin ve yerin bütün orduları ve Allâh bir azîz [yenilmez bir kudret sâhibi], hakîm [hikmet sâhibi] bulunuyor.

8-9. el-Hakk [doğrusu] Biz seni hem (Allâh'ın tek ilâh olduğuna) bir şâhid (olarak) gönderdik, hem bir mübeşşir [müjdeci], hem bir nezîr [uyarıcı] (olarak) ki, (siz ey insânlar) Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne îmân edesiniz de, bunu [Resûl'ü] takviye (veyâ O'na/Allâh'ın dînine yardım) ve O'nu[1] tevkîr edip [büyükleyip] O'na sabâh-akşam tesbîh edesiniz [O'nu sürekli tenzîh edip yüceltesiniz].

10. (Ey Muhammed!) Her hâlde [şübhesiz] sana bî'at edenler, mahzâ [sırf] Allâh'a bî'at ederler, Allâh'ın eli onların elinin

1 Meâl'de gösterilmeyen *hu* zamîrine karşılık, *O'nu* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

üstündedir, onun için her kim (sözünden) cayarsa sırf kendi aleyhine cayar, her kim de Allâh'a ahid [söz] verdiği şeyi îfâ ederse [yerine getirirse], O da ona yarın bir ecr-i azîm [büyük bir mükâfât: cennet] verecektir.

11-12. Yakında diyecek sana o A'râbî/[bedevî]lerden (–Hudeybiye seferine katılmak istemedikleri için–) geri bırakılanlar ki: "Bizleri mallarımız ve âilelerimiz oyaladı, onun için bize istiğfâr ediver [bağışlanma dileyiver]!"
(Böylece) kalblerinde olmayan şeyi ağızlarıyla söyleyecekler.
De ki: "Şimdi hakkınızda Allâh'tan kim bir şeye mâlik olabilir; eğer size bir zarar (vermeyi) irâde buyurur yâhûd bir menfaat (sağlamayı) irâde buyurursa?!
Doğrusu Allâh, ne yapıyor (ol)duğunuza habîr [vâkıf] bulunuyor. Doğrusu siz, (sefere çıkan) Peygamber(in) ve mü'minler(in) ebeden [aslâ] âilelerine dönemeyecekler(ini) zannettiniz ve bu (zann), kalblerinizde allandı-pullandı (da size hoş göründü). Kötü zanna düştünüz de, düşkün bir kavm oldunuz a!"

13. Her kim Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne inanmazsa bilsin ki, Biz kâfirler için bir çılgın [alevli] ateş hazırlamışızdır.

14. Ve Allâh'ındır hep o göklerin, yerin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı]; kimine diler mağfiret buyurur, kimine de diler azâb eyler ve Allâh bir ğafûr [bağışlayıcı], rahîm [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli] bulunuyor.

15. Yakında diyecek(ler) ki o geri bırakılan (bedevî)lar –sizler birtakım ganîmetlere koştuğunuz vakit onları almak için–, "Bırakın bizi arkanızdan gelelim".
(–Bu şekilde) Allâh'ın kelâmını [*De ki: "Artık siz benimle berâber aslâ çıkamayacaksınız"* (Tevbe/83) buyruğunda-

ki hükmünü] tebdîl etmek [değiştirmek/tersine çevirmek/ hükümsüz bırakmak] isteyecekler.–
De ki: "Siz bizim arkamızdan aslâ gelmeyeceksiniz, hakkınızda bundan evvel Allâh böyle buyurdu".
Ona (karşılık) da diyecekler ki: "Hayır, bizi(m ganîmete ortak olmamızı istemiyor, ganîmeti bizden) kıskanıyorsunuz".
Hayır (söyledikleri doğru değil; onlar, hakîkati) ince(den inceye) anlamaz (adamlar)dırlar, anlayışları az (olduğundan böyle diyorlar).

16. De ki o (Hudeybiye'den) geri bırakılan A'rabî/[bedevî]lere: "Siz ileride şiddetli harb ehli bir kavme (karşı savaşmaya) çağırılacaksınız, –(ya) onlar(l)a muhârebe [mukâtele] edersiniz yâhûd müslümân olurlar [teslîm olup boyun eğerler]– eğer itâ'at ederseniz, o vakit Allâh size güzel bir ecir [mükâfât] verir ve eğer bundan evvel yaptığınız gibi aksine giderseniz, sizi elîm [çok acı] bir azâb ile ta'zîb eyler [azâblandırır]".

17. A'mâya (Hudeybiye'den ve diğer seferlerden geri kalması/sefere katılmaması dolayısıyla) harec [zorlama-mecbûriyet] yok, aksağa [topala] da harec yok, hastaya da harec yok, bununla berâber, (kör, topal ve hasta olanlardan) her kim Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at (edip savaşa iştirâk) eylerse, (Allâh) onu, altından ırmaklar akan cennetlere kor ve her kim (de ma'zeretsiz olarak savaşa katılmayıp) aksine giderse, onu da elîm [çok acı] bir azâb ile ta'zîb eyler [azâblandırır].

18-19. Hakîkaten Allâh o mü'minlerden râzı oldu, ağacın altında sana bî'at ederlerken, ki kalblerindeki (îmâ)nı, (ihlâsı müşriklerin fiillerine karşı teessür ve heyecanlarını) bildi

de üzerlerine o sekîneti [huzûru, sükûnu ve sebâtı] indirdi (de sulha yanaştırdı) ve kendilerine bir yakın fethi [başarıyı: Hayber'in fethini veyâ Hecr arâzisini] sevâb° [mükâfât] (olarak) verdi, birçok da ganîmetleri, ki onları alacaklar. Ve Allâh bir azîz [kudretli], hakîm [hikmetli] bulunuyor.

20. Size Allâh birçok ganîmetler va'd buyurdu, onları alacaksınız. Şimdilik bunu size peşin verdi ve sizden o nâsın [*insânların:* Mekkeli müşriklerin veyâ Hayberlilerin müttefiki olan Esedve Gatafan kabîlelerinin] ellerini çekti ki, mü'minlere (ilerde va'dedilen fetih/başarı ve ganîmetlerin tahakkuk edeceğine) bir âyet [delîl] olsun ve sizi doğru bir caddeye çıkarsın.

21. (Ganîmetin) bir diğerini daha (va'detti) ki, ona henüz eliniz ermedi, fakat Allâh onu ihâta buyurmuştur [zaferinizi takdîr etmiş, sizin için saklamıştır-hazırlamıştır], daha da Allâh her şeye kadîr [güç yetiren] bulunuyor.

22-23. Eğer o küfredenler sizinle çarpış(s)a idiler, mutlak(a) arkalarını dön(üp firâr ed)eceklerdi, sonra da ne bir velî [dost-himâyeci] bulabileceklerdi, ne de bir nasîr [yardımcı]; (zîrâ) Allâh'ın öteden beri cereyân edegelen sünneti [âdeti/toplumsal yasası] (böyledir). Allâh'ın o sünnetin-(d)e bir tebdîl [değişiklik] de bulamazsın.

24. Ve O'dur ki; (Hudeybiye günü) onların [Mekke müşriklerinin] ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekti Mekke deresinde [toprakları içinde] onlara karşı size zafer vermişken, hem Allâh her ne yaparsanız başîr [gören/âşinâ] bulunuyor.

25. Onlar, o küfredip de sizi Mescid-i Harâm'dan ve durdurulmakta bulunan hediyye/[kurbânlık]leri mahâlline [ye-

rine/Mina'ya] varmaktan meneden kimselerdir, (o bakımdan azâb ve cezâya lâyıktılar). Eğer kendilerini bilmediğiniz birtakım mü'min erkekler ve mü'mine(leri/mü'min) kadınları bilmeyerek çiğneyip de, şânınıza o yüzden şeyn [leke] gelecek olmasa idi (Allâh onlarla savaşmanıza mâni olmazdı. Bir de) Allâh (zamânı geldiğinde) dilediğini rahmetine koyacağı için (savaşmanızı engelledi). Eğer o (inana)nlar (sizin tarafınıza) çekil(ip geç)ebilselerdi, elbette içlerinden o küfredenleri (sizin elinizle) elîm [çok acı] bir azâba dûçâr ederdik.

26. O küfredenler kalblerinde o hamiyyeti; câhiliyye hamiyyetini [hakkı kabûl etmeye ve ona itâ'ate mâni olan gayreti/aşırı öfkeyi] kaynattığı sıra ki, o vakit Allâh, Resûlü'nün ve mü'minlerin üzerine sekînetini [güven, huzûr ve sükûnet] indirdi ve onlara kelime-i takvâyı [sebât ve ahde vefâyı veyâ kelime-i tevhîdi-kelime-i şehâdeti] ilzâm buyurdu, onlar da ona ehakk [lâyık] ve ehil idiler. Evet, Allâh her şeye alîm [vâkıf] bulunuyor.

27. Şânına kasem [yemîn] olsun ki, Allâh hakîkaten Resûlü'ne o rü'yâyı hakkiyle sâdık gösterdi [hakk olarak yâhûd îmânında sâbit olanlarla olmayanları ayırdetmek gibi hakk bir sebeb ve hikmetle doğru gösterdi yâhûd doğru çıkardı, yalan çıkarmadı]; şânına kasem [yemîn] olsun ki, inşâallâh Mescid-i Harâm'a emniyetler içinde, başlarınızı kazıtarak ve(yâ)[2] kırkarak, korkunuz olmayarak sûret-i kat'iyyede [kesinlikle] gireceksiniz. Fakat (Allâh) sizin bilmediğiniz şeyleri bildi de, ondan önce yakın bir fetih [açık ve kesin başarı] yaptı.

28. O odur ki Resûlü'nü hidâyet rehberi ve hakk dîni ile gön-

2 Meâl'de atlanan *ve* bağlacını metne dâhil ettik. (E.Ö)

derdi, onu her dînin üstüne çıkarmak için; şâhid olarak da Allâh yeter.

29. Muhammed resûlullâhtır [Allâh'ın Resûlü'dür]; o'nun maiyyetin/[berâberin]dekiler ise küffâra karşı çok çetin, kendi aralarında gâyet merhametlidirler. Onları görürsün; cemâ'atle[3] rükû [boyun eğerek], sücûd [inkıyâd] ederek Allâh'tan fazl u rıdvân [sevâb ve rızâsını] isterler. Sîmâ/[alâmet-nişân]ları secde eserinden yüzlerindedir. Bu (zikrolunan), onların Tevrât'taki meselleri.

İncîl'deki meselleri de bir ekin gibidir ki; filizini çıkarmış, derken onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış, derken sâk/[sap]ları üzerinde bir düze istikâmet almış, zürrâın [çiftçilerin] hoşuna gidiyor.

Onlarl/[sahabîler]la kâfirlere ğayz [öfke] vermek için (Allâh kendilerini böyle yetiştirmiştir. Bununla birlikte), o (i)n(kârcı)lardan îmân edip de sâlih sâlih ameller yapanlara Allâh hem bir mağfiret [bağışlama] va'd buyurdu, hem de bir ecr-i azîm [çok büyük bir mükâfât].

---

3 *Cemâ'atle* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

49. HUCURÂT SÛRESİ

MEDENÎ, 18 ÂYET

§

Adını, 4. âyetinde geçen (–ve Resûlullâh'ın evlerine: hücrelerine/odalarına işâret eden–) *hucurât* [*hücreler/odalar*] kelimesinden alan sûrenin başlıca konusu, dâhilî nokta-i nazardan mü'minlere yönelik ta'limât ve düzenlemelerdir. Resûlullâh'a (s.a) saygı ile başlayan söylem, tüm mü'minlerin kardeşliği prensibinin vurgulanması ile sürmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Ey o bütün îmân edenler! (Söz ve davranışlarınızda) Allâh'ın ve (O'nun) Resûlü'nün önüne geçmeyin [Allâh ve O'nun Resûlü'nün karârını beklemeksizin işi kestirip atmayın] ve Allâh(ın emir ve nehiylerine ri'âyetle O'nun ğazab ve azâbın)tan kork(up itâ'atsizlikten korun)un; çünkü Allâh (her şeyi) işitir, (her şeyi) bilir.

2. Ey o bütün îmân edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden üstün kaldırmayın ve o'na, birbirinize bağır(ıp çağ)ır-(dığınız) gibi iri söylemeyin, (aksi takdîrde) haberiniz [şu-ûrunda] olmadan amelleriniz hiçe iniverir.

3. Her hâlde [doğrusu] Resûlullâh'ın yanında (edebe ri'âyet ederek) seslerini kısanlar (var ya), onlar o kimselerdir ki, Allâh kalblerini takvâ için imtihân etmiştir [takvâ için hâlis hâle getirdi]; onlara hem bir mağfiret, hem de büyük bir ecir [mükâfât] vardır.

4-5. (Senin çıkmanı beklemeyip) hücre/[oda]lerin arkasından (veyâ önünden dışarı çıkman için) sana (bağırıp) ünleyenler (yokmu), her hâlde [şübhesiz] (onların) ekserisi [çoğu/çokları] aklı ermeyenlerdir. Eğer onlar, sen kendilerin(in yanın)e çıkıncaya kadar sabretselerdi, elbette hakklarında hayrlı olurdu, bununla berâber Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

6. Ey o bütün îmân edenler! Eğer size bir fâsık, bir haberle gelirse, onu (araştırıp) tahkîk edin; ki (eğer araştırmadan harekete geçerseniz), cehâletle [öfke ve aceleyle] bir kavme sataşırsınız da yaptığınıza pişmân olursunuz.

7-8. Hem biliniz ki içinizde Allâh'ın Resûlü var; (şâyed yalan ve bâtıl söylerseniz Allâh o'na doğrusunu bildirir), eğer o birçok işlerde size itâ'at eder olsa(ydı, kesinlikle) hâliniz yaman olurdu, velâkin Allâh size îmânı (ve dolayısıyla itâ'ati) sevdirdi ve onu kalblerinize güzel gösterdi[1] (de gereğince amel edip Peygamber'e itâ'at ettiniz) ve (buna mukâbil) küfrü, füsûku [yalan söyleyerek kavlen doğruluk ve itâ'atten çıkmayı], (fiilen) isyânı nazarınızda kerih [çirkin] kıldı.

İşte onlardır ki Allâh'ın fazl [lütuf] ve ni'metiyle rüşde ermiş/[doğru yolu izlemiş]lerdir ve Allâh alîmdir [her şeyi bilendir], hakîmdir [her işi hikmet olandır].

9. Ve eğer mü'minlerden iki tâife çarpışırlarsa (veyâ iki kişi kavga ederse), hemen aralarını bulun barıştırın, şâyed biri diğerine karşı bağyediyor/[hakksızlıkla üste çıkmak istiyor]sa, o vakit bâğî olan(l)a Allâh'ın emrine (–ki, Allâ-

1 Meâl'de atlanan *ve zeyyenehû fî qulûbikum* ibâresine karşılık, *ve onu [îmânı] kalblerinize güzel gösterdi* cümlesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

h'a itâ'at, Resûle ve ûli'l-emre itâ'attir–) rücû edince/[dönünce]ye kadar kıtâl [mücâdele] edin; eğer rücû eder/[döner]se yine adâletle beyn/[ara]lerini sulh edin ve hep insâflı-(adâletli) olun; çünkü Allâh adâlet yapanları sever.

10. Mü'minler ancak kardeştirler. Onun için iki kardeşinizin aralarını düzeltin ve Allâh(ın emir ve nehiylerine ri'âyetle azâbın)tan kork(up hükmüne muhâlefetten korun)un (da bozuşmayın) ki rahmete şâyân olasınız.

11. Ey o bütün îmân edenler! Alay etmesin bir kavm bir kavm [erkekler, erkekler] ile, belki (alay ettikleri kimseler) kendilerinden daha hayrlı olurlar; ne de birtakım kadınlar diğer kadınlarla, belki (alay ettikleri kadınlar) onlardan daha hayrlı olurlar. Hem, kendilerinizi [birbirinizi] ayıblamayın ve kötü lakablarla atışmayın; îmândan sonra fâsıklık ne kötü isimdir; her kim de (bu suçu işledikten sonra) tevbe etmezse, artık onlar kendilerine zulmedenlerdir.

12. Ey o bütün îmân edenler! Zannın bir çoğundan çekinin –çünkü zannın ba'zısı (günâhtır, yâni sonunda üzerine cezâ tereddüb edecek) vebâldir–, tecessüs de etmeyin [bir-birinizin gizliliklerini, eksiklerini/kusûrlarını da araştırmayın], ba'zınız ba'zınızı gıybet de etmesin; hiç arzû eder mi ki biriniz, kardeşinin ölü hâlinde etini yesin?! Demek ondan[2] tiksindiniz?! O hâlde (gıybeti terkederek) Allâh(ın azâbın)a (karşı) korunun (ve yaptıklarınıza pişmân olarak tevbe edin); çünkü Allâh tevvâbdır [tevbeyi çokca kabûl edendir], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

---

2 Meâl'de atlanan *hu* zamîrine karşılık, *ondan* [*ölü kardeşinizin etini yemekten*] kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

13. Ey o bütün insânlar! (Doğrusu) Biz sizi(n her birinizi) bir erkekle bir dişiden yarattık, (dolayısıyla bu cihetle eşitsiniz), hem de sizi şa'b şa'b [Mudar ve Rebia gibi boy boy], (Mudar'dan Temim, Rebia'dan Bekr gibi) kabîle kabîle yaptık, ki (birbirinizi kolayca tanıyıp) tanışasınız (da yardımlaşasınız. Yoksa, kabîlenizle, soyunuz ve atalarınızla övünesiniz diye böyle yapmadık). Haberiniz olsun ki, Allâh yanında ekreminiz [en değerliniz], en takvâlınızdır [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet edip günâhlardan en çok korunanınızdır], her hâlde [şübhesiz] Allâh alîm/[bilen]dir, habîr/[haberdâr]dir.

14. (O) A'râbî/[bedevî]ler (–ki, Benî-Esed kabîlesinden idiler– Medîne'ye gelerek Resûlullâh'ı minnet altında bırakmak ve böylece sadaka koparmak için), "Îmân ettik!" dediler.
De ki: "(Îmân yalnızca dil ile ikrârdan ibâret değildir; o bakımdan) siz henüz îmân etmediniz, velâkin –henüz îmân kalblerinizin içine girmemiş olduğu hâlde– 'İslâma girdik' [teslîm olduk/boyun eğdik]! deyin!"
Ve eğer (ihlâs ile kalben îmân edip) Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at ederseniz, (Allâh) size amellerinizden hiçbir şey eksiklemez; çünkü Allâh ğafûr [bağışlayıcı], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

15. Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne îmân ettikten sonra şübheye düşmeyip Allâh yolunda mallarıyla-canlarıyla mücâhede [cehd ü gayret] etmektedirler, işte onlardır ki (îmân iddiâsında) sâdık/[doğru]lardır.

16. (O bedevîlere) de ki: "Siz Allâh'a (dîninizi)-dîndarlığınızı mı öğretiyorsunuz [haber verip bildirmek mi istiyorsu-

nuz]?! Hâlbuki Allâh göklerdekini ve yerdekini bilir ve Allâh her şeye alîm/[vâkıf]dir".

17. İslâm'a girdiklerini [teslîm olmalarını/boyun eğmelerini] senin başına kakıyorlar.
De ki: "İslâmınızı [teslîmiyyetinizi/boyun eğmenizi] benim başıma kakmayın, belki [aksine] sizi îmâna hidâyet buyurduğundan dolayı Allâh sizin başınıza kakar, eğer (îmân iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız".

18. Göklerin (ve) yerin ğaybını (şübhesiz ki) Allâh bilir ve Allâh görür her ne yaparsanız.

50. KÂF SÛRESİ

MEKKÎ, 45 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinin başındaki *qâf* harfinden alan ve Kur'ân'a atıfla başlayıp biten sûrenin başlıca konusu; ölüm, ölümden sonra yeniden dirilme mes'elesi ve Allâh'ın buna kâdir olduğu husûsudur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. *Qâf* ve Kur'ân-ı mecîd [şânlı Kur'ân] hakkı için (sen uyarıcısın).

2-3. Doğrusu şaştılar da, kendilerine içlerinden (–ölümden sonra diriltilip hesâba çekileceklerini haber vererek uyaran–) korkutucu bir peygamber geldiğine, dediler ki kâfirler: "Bu, acîb [şaşılacak] birşey; öldüğümüz ve bir toprak olduğumuz vakit (tekrâr diriltileceğiz) ha?! Bu [ölülerin tekrâr diriltilmesi], ba'îd bir ircâ [akla ve âdete aykırı, gerçekleşmesi mümkün olmayan bir iddiâ]".

4-5. Fakat arz [yer] onlardan neyi eksiltir Bize ma'lûmdur ve nezdimizde hıfzedici [her şeyin kaydedilip korunduğu] bir kitâb vardır. Doğrusu, hakk kendilerine geldiği zamân tekzîb etti/[yalanladı]ler de, şimdi karmakarışık bir ıztırâb [çalkantı] içindeler; (o sebeble de Kur'ân ve Peygamber hakkında her gün farklı birşey söylerler).

6. Artık üstlerindeki semâya [göğe] (ibret nazarıyla) bir baksalar (y)a; Biz onu nasıl binâ etmişiz ve zînetle(yip süsle)mişiz, hiçbir gediği [yarığı-çatlağı] yok.

7-8. (Ve) arza [yeryüzüne] da (ibret nazarıyla bir baksalar ya;) ona[1] (nasıl) bir imtidâd vermişiz [yayıp döşemişiz] ve (sizi sarsmasın diye dağları) ona[2] ağır baskılar (olarak nasıl) oturtmuşuz ve onda[3] her çeşitten çiftler(i/türleri nasıl) bitirmişiz, ki temâşasına doyulmaz, gözler-gönüller açar, yaratan'ın kudretini ihtâr eder, dersler verir birer nişâne-i basîret ve numûne-i ibret olmak üzere, hakka yüz tutan [yönelen] her kul için.

9-11. Bir de semâ/[gök-bulut]dan mübârek [bereketli/faydalı] bir su indirip de, onunla bağlar-bahçeler bitirmekteyiz ve biçilecek tâneler [hubûbât] ve semâya ser çeken hurma ağaçları –ki sıvama dizilmiş bir tal'ı [tomurcuğu] vardır– kullara rızk için; ve onunla [buluttan indirdiğimiz su ile] ölü bir beldeye [kuraklıktan kavrulup kupkuru olmuş topraklara] (bitkilerle) hayât vermekteyiz: işte o hurûc [diriliş/kabirlerden çıkış] da böyledir.

12-14. Tekzîb et(miş)ti [yalanlamıştı] onlardan evvel Nûh'un kavmi ve ashâb-ı Ress ve Semûd (kavmi) ve Âd (kavmi) ve Fir'avn (kavmi) ve ihvân-ı Lût [Lût'un kardeşleri/kavmdaşları] ve ashâb-ı Eyke ve (Yemen hükümdârı) Tubba'ın kavmi... (evet, bunlardan) her biri gönderilen peygamberleri tekzîb etti [yalanladı] de, hakk oldu [gerçekleşti] va'îd(im/tehdîdim).

15. Ya artık birinci yaratış ile yoruluverdik mi (ki, ikinci def'a yaratmaktan/ölüleri diriltmekten acze düşelim)?!

---

1 Meâl'de gösterilmeyen *hâ* zamîrine karşılık, *ona* (*onu* da olabilir) kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

2 Meâl'de atlanan *fîhâ*'ya karşılık, *ona* (*onda/orada* veyâ *içinde/üzerinde* de olabilir) kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

3 Meâl'de gösterilmeyen *fîhâ*'ya karşılık, *onda* (*orada* veyâ *üzerinde* de olabilir) kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

Doğrusu onlar, yeni bir yaratılıştan iltibas/[kuşku duymak]talar.

16-18. Hem, şânıma kasem [yemîn] ederim ki, hakîkat(en) insânı Biz yarattık ve biliriz nefsi onu ne ile vesveselendirir ve Biz ona habl-i verîdden [şah damarından] daha yakınızdır. İki zabıt me'mûru zabıt tutarlarken biri sağdan oturmuş, biri soldan, (hayra veyâ şerre dâir) her ne söz atarsa, mutlak(a) yanında hazır bir gözcü vardır.

19-20. Ve (sonra) ölüm sekerâtı [sarhoşluğu] hakk ile geldikte [gerçekleştiğinde], "İşte" diye, "o senin kaçıp durduğun" ve sûr üfürüldükte [diriliş/kalk borusu çalındığında], ki işte o, va'îd(in/tehdîdin gerçekleşme) günüdür.

21-22. Ve her (kâfir) nefs [kişi] gelmiştir, berâberinde bir sevk me'mûru ve bir şâhid vardır. Celâlim hakkı için (ona şöyle) {denir}: "Sen bundan [âhiretten ve dünyâdaki davranışlarının netîcelerinden] bir ğafletteydin, şimdi senden perdeni açtık, artık bugün gözün [basîretin] keskindir".

23. Ve karîni [arkadaşı: şeytân veyâ melek] demiştir (ki): "İşte bu yanımdaki hazır".

24-26. {Buyurulur} (ki): "Atın, atın cehenneme her nankör, anûd [inâdcı], hayra engel, haşarı, işkilci [şübheci] kâfiri, ki Allâh'ın yanında başka ilâh tutmuştur. Haydin ikiniz bir atın onu o şiddetli azâb içine!"

27. Arkadaşı (olan şeytân ise şöyle) der: "Yâ Rabbenâ! Onu ben azdırmadım, velâkin kendisi (yoldan çok) uzak (düşüp kaybolmuştu), bir dalâl(et/sapkınlık) içindeydi".

28-29. (Allâh) buyurur ki: "Huzûrumda çekişmeyin, Ben size önceden va'îd [tehdîd] göndermiş iken Benim indimde [yanımda] söz değiştirilmez ve Ben kullara zulmkâr değilim".

30. O gün ki cehenneme, "Doldun mu?" diyeceğiz. O, "Daha ziyâde var mı?" diyecek.

31-34. (O gün) cennet de, muttakîlere [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhlardan korunanlara] –(kâfirlerin zannettikleri gibi, Allâh'ın kudretinden) uzak olmayarak– yaklaştırılmış bulunacak, "İşte bu" diye, "o sizin va'dolunduğunuz; her bir tevbekâr, vazîfesine ri'âyetkâr olan, ğaybda [kalbinin derinliklerinden] Rahmân'a haşyet duyan ve inâbeli [her şeyden geçip yalnız Rahmân'ın rahmetine sığınan] bir kalble gelen kimselere. Girin ona bir selâm ile [ğazab ve azâbdan güvende olarak], bu işte, o hulûd [kalıcılık] günü".

35. Orada onlara ne dilerlerse var, Bizim nezdimiz/[yanımız]-de ise ziyâde var.

36. Hem, önlerinde nice karn [toplum] helâk ettik, onlar tutumca onlardan daha çetindiler, beldelerde delik aradılar, (fakat azâbımızdan) var mı bir kaçamak?!

37-38. Şübhesiz ki bu söylenende, kalb (göz)i (açık) [duyacak vicdânı] olan yâhûd şuhûd hâlinde kulak tutan [kendinden ğâfil olmayarak, şu'ûruna sâhib, zihni hazır olan] kimse için (ğafletten) uyandıracak[4] bir ihtâr vardır. Şânım hakkı için, Biz o gökleri ve yeri ve aralarındakileri altı günde halkettik [yarattık], (–yehûdîlern iddiâlarının aksine–) Bize bir yorgunluk da dokunmadı.

39-40. O hâlde onların lâflarına karşı sabret de, Rabbine hamd ile tesbîh eyle [Rabbini sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek her türlü eksiklikten tenzîh edip yücelt] güneş doğmadan evvel ve batmadan evvel, geceden de tesbîh [tenzîh ve takdîs] et O'na, hem de secde arkalarında!

4 Âyette, *uyandıracak* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

41-42. Ve dinle o münâdî/[seslenici]nin bağıracağı günü, yakın bir yerden; hakka çağıran[5] o sayhayı [korkunç sesi] işitecekleri gün (var ya), işte o, hurûc [dirilip kabirlerden çıkış] günüdür.

43-44. Şübhesiz ki Biz Biziz, hem diriltiriz, hem öldürürüz ve dönüş Bizedir; o gün ki arz [yeryüzü] onlardan ayrılır, sür'atle koşarlar; o, (müdhiş) bir haşr/[toplama-toplanış]-dır, ki ancak Bize kolaydır.

45. Biz pekâlâ biliyoruz ki; onlar ne diyorlar. Maamâfih [bununla birlikte] sen onlara karşı bir cebbâr [zorba] değilsin, şimdi sen Benim va'îd/[tehdîd]lerimden korkacaklara bu Kur'ân ile öğüt ver!

---

5 Âyette, ***hakka çağıran*** diye çevirilen ***bi'l-hakk*** ibâresi, ***hakk ile*** demektir. Dolayısıyla cümle, *o **sayhayı hakk ile işitecekleri** [o sayhanın gereğini yerine getirip cezâ için yeniden dirilecekleri] gün* şeklinde olur. (E.Ö)

51. ZÂRİYÂT SÛRESİ

MEKKÎ, 60 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *zâriyât* sıfat-fiilinden alan sûre, Kâf sûresi'ndeki ihtârın bir müeyyidesi [yaptırımı], nihâyetteki va'îdin [tehdîdin] bir tafsîlidir [ayrıntılı îzâh ve açıklamasıdır].

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-6. O tozdurup savuran (rüzgâr)lara, derken bir ağırlık taşıyanlara [yağmur yüklü bulutlara], derken bir kolaylıkla akan (yıldız)lara (veyâ gemilere), derken bir emir [iş] taksîm eden (melek)lere kasem [yemîn] olsun ki, muhakkak o size va'dolunan (Kıyâmet) her hâlde [şübhesiz] doğrudur ve muhakkak ki cezâ [hesâb ve yapılanların karşılığını görmek], şübhesiz vâkidir [vukûbulacaktır].

7-9. O düzgün hâreli semâya [bir kumaş gibi sıkı-sağlam dokunmuş göğe] kasem [yemîn] ederim ki, siz pek muhtelif kavl [siz Kur'ân hakkında birbirini tutmayan sözler/görüşler] içinde bulunuyorsunuz, ondan çevril(mesi takdîr edil)en (kimseler) çevrilir (îmân eder veyâ Kur'ân'ı yalanlayan kimseler ona îmândan başka tarafa çevrilir).

10-12. O kahrolası yalancılar, o sarhoşluk [ğaflet] içinde (ne) yaptığını bilmezler (şunu) soruyorlar: "Ne zamân o Cezâ [hesâb ve karşılık] Günü {*yevm-i dîn*}?"

13-14. Ateş üzerinde kıvranacakları gün, "Tadın" diye(ceğiz), "fit-

nenizi [azâbınızı veyâ azâb ve mihnete sebeb olan küfr ve fesâdınızın karşılığını]; bu işte, o sizin (dünyâdayken alay etmek ve gerçekleşeceğini yalanlamak maksadıyla) acele istediğiniz".

15-19. Şübhesiz ki muttakîler [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek günâhlardan, dolayısıyla da azâbdan korunanlar] cennetlerde pınar başlarındadır, alarak Rabb'lerinin kendilerine verdiğini; çünkü onlar bundan evvel güzellik yapmayı âdet edinmişlerdi, geceden pek az uyuyorlardı ve seher vakitleri hep istiğfâr [bağışlanma veyâ günâhtan korunma taleb] ederlerdi ve mallarında sâil [isteyen/ihtiyâcını arzeden] ve mahrûm [ihtiyâcını arzetmeyen yoksul] için bir hakk vardı.

20-21. Arz/[yer]da da âyet/[alâmet-işâret-delîl]ler var îmân ehli için, nefs/[kendi]leriniz(in yaratılışın)de de (alâmetler-delîller var), hâlâ görmeyecek misiniz?

22-23. Semâ/[gök]da da rızkınız(ın sebebi olan yağmur) ve o va'dolunduğunuz (şey: azâb vardır). İşte o göğün ve yerin rabbine kasem [yemîn] ederim ki, (size edilen) o (va'd/Kıyâmet) şübhesiz hakktır [gerçektir-gerçekleşecektir], (tıpkı) sizin nâtık olmanız [konuşmanız] gibi.

24. Geldi mi sana İbrâhîm'in ikrâm edilen (semâvî) misâfirlerinin kıssası?!

25. O vakit ki (semâvî misâfirler) o'nun[1] üzerine girdiler de, "Selâmen [selâm/esenlik üzerine]!" dediler.
(İbrâhîm de, "Aleykum)selâm!" (diyerek karşılık verdi, içinden de,) "Görülmedik-(tanınmadık) bir kavm!" dedi.

---

1 Meâl'de gösterilmeyen *bi* zamîrine karşılık, *o'nun* [*İbrâhîm'in*] kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

26-27. Hemen bir bahâneyle ehline gitti; (kızartılmış) bir semiz dana [buzağı] getirdi de, onu yakınlarına koydu (ve), "Yemeğe buyurmaz mısınız?" dedi.

28. (Yemeğe yaklaşmadıklarını görünce,) o vakit onlardan içine bir korku düştü. (Onlar ise,) 'Korkma!' dediler ve kendisine, (büyüdüğünde) alîm (olacak) bir oğlan tebşîr etti/ [müjdelediler.

29. Bunun üzerine, (İbrâhîm'in) hâtûnu bir çığlık içinde döndü de, elini yüzüne çarptı ve, "(Ben hem) akîm [kısır], (hem de) bir kocakarı (iken nasıl çocuğum olacak)?!" dedi.

30. (Melekler) dediler (ki): "Öyle, Rabbin (böyle) buyurdu; şübhesiz alîm [her şeyi bilen] O, hakîm [her işi hikmet olan] O".

31. İbrâhîm, "O hâlde asıl me'mûriyeti/[görevi]niz nedir ey mürselûn [gönderilenler/elçiler]?" dedi.

32-34. (Melekler,) "Biz" dediler, "(günâha batmış) mücrim [suçlu] bir kavme: (Lût kavmine) gönderildik, üzerlerine (katılaşıp sertleşmiş) çamurdan taşlar salmak için, (ki o taşlar) Rabbinin nezdinde [yanında] damgalanmışlar [alâmetlendirilmişler/işâretlendirilmişler], müsrif/[kötülükte haddi aşan kimseler için".

35-36. Binnetîce [netîcede] orada bulunan mü'minleri (selâmete) çıkardık, fakat bir hâneden başka orada müslümân [teslîm olan] da bulmadık.

37. Ve öyle elîm [çok acı] azâbdan korkacaklar için orada bir âyet [alâmet] bıraktık.

38-40. (Azâbdan korunacaklar için) bir (alâmet) de Mûsâ (kıssasın)da (bıraktık), ki o'nu bir sultân-ı mübîn [açık bir de-

lîl] ile Fir'avn'a gönderdik de, o [Fir'avn] bütün kuvvetiyle tersine gitti, (Mûsâ'ya,) "Sâhir" [sihrbâz] veyâ "Mecnûn" [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş] dedi. Onun üzerine Biz de tuttuk, kendisini ve ordularını deryâya [*el-yemm'e:* o denize veyâ Nil nehrine] fırlatıverdik, nâmertlik ederken o leîm [alçak].

41-42. (Azâbdan korunacaklar için) bir (alâmet) de Âd (toplumun)da (bıraktık), ki üzerlerine o köklerini kesen rîh-i akîmi [helâk edici rüzgârı/kasırgayı] salıvermiştik, uğradığı bir şeyi bırakmıyor, mutlak(a) onu çürütüp kül gibi ediyordu.

43-45. (Azâbdan korunacaklar için) bir (alâmet) de Semûd (toplumun)da (bıraktık), ki onlara, "Bir zamâna kadar istifâde edin!" denilmişti de, Rabb'lerinin emrinden (çıkıp) azgınlık ettiler, bu yüzden o sâika [şiddetli sarsıntı/azâb] kendilerini yakalayıverdi, bakınıp [gözetleyip/bekleyip] duruyorlardı; o vakit bir kalkınmaya [kendi kendilerine kalkmaya veyâ direnmeye] da güç yetiremediler, bir yardım da görmediler.

46. (Azâbdan korunacaklar için bir alâmet de,) daha evvel(in)de Nûh kavmini(n hâlinde bıraktık, onları suya gömdük), çünkü hep onlar yoldan (ve itâ'atten) çık(ıp isyâna dal)mış/fâsık birer kavm idiler.

47. Bir de semâya [göğe] bakın,[2] (yâni, gökte de bir alâmet var); Biz onu kuvvetle binâ ettik ve şübhe yok ki Biz çok vüs'a mâlikiz [kuvvet ve kudretimiz sınırsızdır veyâ ni'met ve ihsânımız çok geniştir].

---

2 Meâl'in aslında, ***bir de semâya bakın*** diye çevirilen ***ve's-semâe*** ibâresine, ***gökte de (bir âyet/alâmet vardır)*** şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

48. Arzı [yeri] da döşedik, bakınız Biz ne güzel döşeriz.[3]

49. Hem her şeyden [her şeyi] iki çift [*zevceyn:* iki eş] yarattık ki düşünesiniz.

50-51. (Ey Muhammed, de ki:) "O hâlde hemen (günâhlarınızdan) Allâh'a kaçın, haberiniz olsun ki ben size O'n(un tarafın)dan (gönderilen) bir açık nezîrim [uyarıcıyım]. Ve (sakın) Allâh'la berâber başka bir tanrı uydurmayın; haberiniz olsun ki ben size O'n(un tarafın)dan (gönderilmiş) bir açık nezîrim [uyarıcıyım]".

52-53. (İşte) böyle, bunlardan evvelkiler, (kendilerine) bir resûl gelince, behemehal [mutlaka] ya "Sâhir" [sihrbâz] dediler, ya "Mecnûn" [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş]. Hep buna vasiyyetleştiler mi?! Hayır! Hep onlar azgın kavmler.

54-55. Onun için onlardan yüzçevir, artık sen levmolunacak [kınanacak] değilsin, onunla berâber va'z u nasîhate devâm et, çünkü va'z [öğüt] mü'minlere fayda verir.

56-58. Ve Ben, cinn ü ins'i [herkesi] ancak Bana kulluk (ve ibâdet) etsinler diye yarattım; Ben onlardan (herhangi) bir (kimseyi) rızk(landırmalarını) istemiyorum, Bana yemek yedirmelerini de istemiyorum. Şübhe yok ki Allâh; rezzâk [rızk veren] (da), kuvvet sâhibi metîn [kuvveti şiddetli olan] (de) O.

59. Onun için muhakkak ki o (küfr-şirk ile) zulmedenlere, arkadaşlarının payı gibi (azâbdan) dolgun bir pay vardır,

---

3 Meâl'de, *arzı da döşedik, bakınız Biz ne güzel döşeriz* diye çevirilen *ve'l-arda fereşnâhâ fe-ni'me'l-mâhidûn* ibâresine, *yerde de (bir âyet/alâmet vardır), onu Biz döşedik, ne güzel döşeyip yayanlarız* şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

şimdi onu, "(Bu tehdîd ne zamân gerçekleşecek?!" diyerek istemekte) acele etmesinler!

60. Artık o va'dolundukları günlerinde (başlarına gelecekler-de)n (ötürü) vay o küfredenlere!

52. TÛR SÛRESİ

MEKKÎ, 49 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *et-Tûr* [*Sînâ dağı*] kelimesinden alan sûrenin başlıca konuları; Âhiret'in [ölümden sonra dirilişin, hesâbın, yapılan işlerin karşılığının: mükâfât ve cezâsının] kaçınılmazlığı, nübüvvet ve vahydir.
Sûrenin son kısmında da –müşrik Kureyş'in; "Muhammed kâhin, mecnûn/cinnlenmiş, şâir, Kur'ân'ı kendisi uyduruyor" demelerine karşı– Resûlullâh'a (s.a), Allâh'ın hükmü gelinceye kadar sabr u sebâta devâm etmesi, Rabbine hamd [sevgi ve ta'zîm ile senâ] ve tesbîh [tenzîh ve takdîs] ederek O'na tevekkül etmesi [güvenip dayanması] tavsiye edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-8. Kasem [yemîn] olsun (Mûsâ'nın Allâh'ın kelâmını işittiği) o Tûr'a [Sînâ dağı'na],
Ve (serilip) yayılmış bir varakta [ince deri üzerine] (sağlam ve düzenli bir şekilde) yazılmış bir kitâba,
Ve Beyt-i Ma'mûr'a [Ka'be'ye],
Ve sakf-ı merfûa [yüksek/yükseltilmiş tavana/göğe],
Ve bahr-i mescûra [su ile dopdolu denize] ki, Rabbinin (günâhkâr mücrimler/suçlular için öngördüğü) azâbı (vâki) olacak muhakkak, yoktur onu hiçbir defedecek.

9-10. (Rabbinin müdhiş azâbının vukûbulacağı) o gün ki; semâ [gök] bir çalkanış çalkanır, dağlar da (akıcı kum yığınına dönüp) bir yürüyüş yürür...

11-16. Vay artık o gün o 'yalan' diyenlere, ki onlar dalıp oyalandıkları bir batakta oynayıp duruyorlar. O gün ki (onlar), cehennem ateşine[1] bir kakılış kakılacaklar, "İşte" diye, "bu sizin o 'yalan' deyip durduğunuz ateş. Bu da mı sihir, yoksa siz görmüyor musunuz?! (Girin ve) yaslanın ona bakalım, (onun içinde) ister sabredin, ister (sabr)etmeyin, artık sizin için[2] hepsi bir; hep (dünyâda) yaptıklarınızın [küfr ü küfrânınızın] cezâsını çekeceksiniz".

17-18. Fakat (kötülüklerden) korunan(lar)/muttakîler cennet/[bahçe]ler (ve) ni'metler içinde Rabb'lerinin kendilerine verdiği ile zevkyâb olmaktadırlar [zevk ü safâ sürmektedirler], Rabb'leri korumuştur da onları o cahîm [çok alevli ateşin/cehennemin] azâbından.

19-21. (Onlara,) "Yeyin-için –âfiyetler olsun çalıştığınız için [dünyâda işlediğiniz sâlih ameller sebebiyle]– dayanarak sıra sıra dizilmiş a'lâ [yüksek] koltuklara!" (denir).
Eş etmişizdir de kendilerine güzel/iri gözlü hûrileri ve îmân edenleri, ki zürriyyetleri de îmân ile arkalarından gelmiş, (onlara uymuşlardır. Biz de îmân eden) zürriyetlerini kendilerine ilhâk etmişizdir; bununla berâber kendilerine amellerinden hiçbir şey eksiltmemişizdir, herkes kazancına bağlıdır [kesbinin/yapıp ettiklerinin rehînidir].

22-23. Bir de onlara bir meyve ve içlerinin çekeceği bir et yetiştirmekteyizdir. Orada bir peymâne [dolgun kadehten] çe-

---

1 Meâl'de, *nâr* [*ateş*] lafzı atlanarak *cehenneme* şeklinde eksik çevirilen *ilâ nâri cehenneme* ibâresi, *cehennem ateşine* ma'nâsına geldiğinden, Meâl'deki *cehenneme* kelimesinin yerine, *cehennem ateşine* ifâdesini koyduk. (E.Ö)

2 Meâl'de atlanan *'aleykum* lafzına karşılık, *sizin için* ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

kiştirirler [neş'e ile teâtî ederler/birbirlerine devrederler], ki ne bir saçmala(t)ma vardır onda, ne bir günâha sokma.

24. Bırıl bırıl[3] [fırıl fırıl] da üzerlerine [etrâflarında] dönerler kendilerine mahsûs hizmetciler, *sanki sadef/*[mahfaza]lerinde saklı inciler.

25-28. Ve ba'zısı ba'zısına dönmüş (hâllerini) soru(p konu)şuyorlardır. (Şöyle) demektedirler: "Evet, biz bundan evvel ilimizde (ve âilemiz arasında âkıbetten/azâbdan yana) korkular içinde idik; bakınız Allâh bize lutfetti ve bizleri o semûm [yakıp kavuran ateşin] azâbından korudu. Evet, biz bundan evvel O'na du'â ediyor, korumasını istiyorduk; hakîkat (şu ki), O öyle keremkâr [*berr:* iyilik ve ihsânı bol/geniş], öyle rahîm [rahmeti/ni'meti-lütf u ihsânı sürekli]".

29. O hâlde va'z u tezkîre [öğüt verip hatırlatmaya] devâm et; çünkü sen, Rabbinin (ni'metiyle veyâ) ni'meti hakkı için ne kâhinsin, ne de mecnûn [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş].

30. Yoksa (onlar, "O) bir şâir, biz o'na raybe'l-menûnu [zamânın ıztırâb veren musîbetini veyâ ölümü] gözet(leyip bekl)iyoruz" mu diyorlar?

31. De ki: "(Siz benim helâkimi) gözet(leyip bekley)in, çünkü ben de sizinle [sizin helâkinizi] gözet(leyip bekley)enlerdenim".

32. Yoksa onlara bunu {bu tenâkuzu} (o övündükleri) akıl/[hilm]ları mı emrediyor; yoksa (onlar aslında akıllarını

---

3 Bu ibâre, Matbû nüshanın Meâl kısmında *bırıl bırıl,* Tefsîr kısmında ve Osmanlıca Yazma nüshada *pırıl pırıl* şeklindedir. (E.Ö)

kullanmayan, hakkı kabûl etmemek için direnen, haddini aşmış) azgın bir kavm midirler?!

33. Yoksa, "Onu {o Kur'ân'ı} kendisi uydurmakta (ve Allâh'a isnâd etmekte)" mı diyorlar?
(Aksine, onlar îmânsızlar veyâ) hayır, (bu söylediklerine) kendileri (bile) inanmazlar, (ama yine de îmânsızlık ederler).

34. Haydi (ma'nâ ve nazm/hidâyete iletme cihetinden) onun gibi bir söz (uydurup) getirsinler, (iddiâlarında) doğru iseler.

35-36. Yoksa kendileri lâ-şey'den [bir yaratıcı olmaksızın] mi yaratıldılar, yoksa yaratan onlar mıdırlar?! Yoksa (onlar) gökleri ve yeri mi yarattılar?!
Hayır; (hiç biri değil, fakat yine de) îkân [yakîn/kesin i'tikâd] ehli değiller.

37-38. Yoksa Rabbinin (rahmet) hazîneleri onların yanında mı, yoksa onlar mı istilâ etmişler [bütün güç ve kuvvetin sâhibi]?! Yoksa onlara mahsûs bir merdiven var da, ondan (çıkıp Allâh'ın melekler âlemine verdiği emirleri, vahyleri) dinliyorlar mı?! Öyle ise dinleyicileri, (dinlediklerini isbât ve) beyân edecek bir burhân [delîl] getirsin!

39. Yoksa kızlar O'na, oğullar size öyle mi?!

40. Yoksa (ey Muhammed; teblîğine, nasîhat ve hatırlatmana karşılık) kendilerinden bir ücret istiyorsun da, cereme [ağır ve hakksız vergi] vermekten ezilmekteler mi?!

41. Yoksa (o) ğayb [levh-i mahfûz] onların yanında da, onlar mı (istediklerini) yazıyorlar (veyâ vahy kaynaklı bir bilgiye sâhibler de ona dayanarak mı böyle hüküm veriyorlar)?!

42. Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Fakat o küfredenler kendileri o tuzağa düşeceklerdir.

43. Yoksa onların Allâh'tan başka bir ilâhları mı var?! Sübhân [münezzeh ve yücedir] Allâh onların şirkinden.

44. Hem, onlar (istedikleri azâbın alâmeti olarak) semâ/[gök]-dan bir kıt'ayı [parçayı] düşerken görseler, (yine inanmayıp,) "Terâküm etmiş [toplanmış/üstüste yığılmış] bir bulut" diyecekler.

45-46. O hâlde bırak onları, tâ o çarpıl(ıp helâk ol)acakları günlerine kadar, o gün ki, hiçbir tedbîrlerinin kendilerine zerrece faydası olmayacaktır ve hiçbir sûretle kurtarılmayacaklardır.

47. O (küfr-şirk ile) zulmedenlere, ondan beride [dünyâda veyâ Âhiret'te] de bir azâb vardır, velâkin (onların) pek çokları (veyâ hiç biri) (âkıbetin böyle olacağını) bilmezler.

48-49. Hem Rabbinin hükmüne [seni ve getirdiğin hakkı yalanlamalarına rağmen kâfirlere mühlet vermesine] sabret; –çünkü sen Bizim nezâretimiz [gözetimimiz] altındasın– (ve) kalktığın sırada Rabbine hamd ile tesbîh [Rabbini sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek tenzîh ve takdîs] eyle, geceden de tesbîh et O'na, hem de nücûmun idbârı [yıldızlar batmaya yüz tuttuğu] sıra!

53. NECM SÛRESİ

MEKKÎ, 62 ÂYET

§

Adını, ilk âyetindeki *necm*'e [*Kur'ân'ın parça parça inen kısımlarına*] yapılan atıftan alan sûrede; müşriklerin bir önceki sûrede [Sûre-i Tûr'da] "Muhammed'in (s.a) kâhin, mecnûn, şâir olduğu, Kur'ân'ı kendisinin uydurduğu" yolundaki iddiâları reddedilerek, Resûlullâh'ın (s.a) *ilm*'e [*ilâhî vahy*'e] dayanan bir dîn getirdiği vurgulanırken, müşriklerin dîn ve akîdelerinin sırf –hevâ ve hevesten kaynaklanan– *zann*'a dayandığı bildirilmekte; Kur'ân'ın temel ilkelerinin, İbrâhîm (a.s) ve Mûsâ'nın (a.s) sâhifelerinde bildirilen temel ilkelerle aynı olduğu beyân edilmekte; sonra da Kıyâmet'in mutlaka kopacağı, onu önlemeye kimsenin gücünün yetmeyeceği ifâde olunmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-10. O necm'e [Kur'ân'ın parça parça inen her bir kısmına] kasem [yemîn] ederim indiği dem ki, şaşırmadı sâhibiniz [arkadaşınız Muhammed], azıtmadı da ve hevâ(sın)dan söylemiyor; (size ilettiği) o (mesajlar) sâde(ce) bir vahydir, ancak vahyolunur. Ta'lîm etti [öğretti] o'na, kuvveleri şiddetli bir kuvvet sâhibi; hemen duruklandı[1] ve o en yüksek ufuktaydı, sonra yaklaştı da tedellî etti [alçaldı/

1 Bu kelime, Osmanlıca Yazma nüshada *doruklandı* şeklinde de okunabilir. (E.Ö)

yaklaştı], *qâbe qavseyni ev ednâ* [yayın iki ucu/iki arşın kadar, hattâ daha yakın] oldu da, verdi (Allâh'ın) kuluna verdiği vahyi.

11-12. Gözün(ün) gördüğünü (kulunun) kalb(i) tekzîb etmedi [yalanlamadı]. Şimdi siz o'n(unl)a, o görüşüne karşı mücâdele mi ediyorsunuz?

13-18. Kasem [yemîn] olsun ki, o onu bir daha da inişinde gördü sidre-i müntehânın [nihâyetin/son haddin sidresinin/ Arabistan kirazının] yanında (veyâ hayret ve hayrânlık içinde), ki cennetu'l-me'vâ [barınak cenneti] onun [sidrenin] yanında. O dem ki o sidreyi bürüyen bürüyordu, göz(ü) ne şaştı, ne aştı, vallâhi gördü, (hem de) Rabbinin âyâtın/[alâmetlerin]dan en büyüğünü gördü.

19-20. Siz de gördünüz değil mi (dişi isimleri taktığınız ma'bûdlarınızdan) Lât ve Uzzâ'yı, üçüncü olarak Menât-ı Uhrâ'yı?

21-22. Size erkek, O'na dişi öyle mi?! Bu öyle ise çok hayıflı [zâlimâne/hakksız] bir taksîm.

23. Onlar [o putlar] hiçbir şey değil, sırf sizin ve babalarınızın taktığınız (–ilâhî hiçbir vasfı/niteliği bulunmayan– boş ve) kuru isimler(den ibârettir); Allâh onlara öyle bir saltanat [öyle isimlendirmeye hakk verdirecek hiçbir delîl, hiçbir ma'nâ-yı müessir] indirmedi; yalnız zanna ve nefslerinin sevdâ/[hevâ]sına tâbi oluyorlar. Hâlbuki Rabb'lerinden kendilerine, doğru yolu gösteren (hidâyetci) geldi.

24-25. Yoksa var mı insâna her kurduğu hülyâ [putların şefâ'at edeceklerini temenni etmekle, nefslerin arzûsu yerine gelir mi veyâ herkes peygamberlik arzû etmekle peygamber olur mu]?! Fakat Allâh'ındır âhiret [sonu] ve ûlâ [önü].

26. Göklerde nice melâike vardır da, Allâh dileyip râzı olduğuna izin vermezden evvel (şefâ'at edemezler, ettikleri farzedilse bile) şefâ'atleri hiçbir şeye yaramaz.

27-28. Evet, Âhiret'e îmânı olmayanlar melâikeye dişi adı takıp duruyorlar; maamâfih [bununla birlikte] on(lar)a dâir bir bilgileri olduğundan değil, sırf zanna tâbi oluyorlar, hâlbuki zann hakktan hiçbir şeyi muğnî olmaz [zann hakkın yerini tutamaz].

29-30. O hâlde bakma sen o Bizim zikri/[vahyi]mizden yüzçevirip de, dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzet ve zevklerin)tan ötesini istemeyen kimselere! İşte odur [sâdece dünyâdan zevk almaktır veyâ meleklerin dişi olduklarını ve kendilerine şefâ'at edeceklerini iddiâ etmekten ibârettir] onların ilmden erebildikleri gâye. Şübhesiz ki Rabbin (her şeyi bilendir; dolayısıyla) O'dur (cezâsını tertîb ve tatbîk edecek şekilde) en (iyi) bilen yolundan sapanı, hem de O'dur (mükâfâtını tertîb ve tatbîk edecek şekilde) en (iyi) bilen hidâyeti tutanı.

31. Hem bütün göklerdeki ve yerdeki(ler, yaratılış i'tibâriyle de, kulluk i'tibâriyle de) hep Allâh'ındır. Âkıbet [sonunda] kötülük yapanları yaptıkları (sebebi)yla (Âhiret'te) cezâlandıracak, (muhsinleri, yâni) güzellik edenleri de daha güzeliyle [*el-husnâ:* cennetle veyâ amellerinin en güzeline göre] mükâfâtlandıracak.

32. O (muhsinler/güzellik yapa)nlar ki; günâhın büyüklerinden, vebâlden, fuhşiyâttan [çirkin işlerden] kaçınırlar, ancak ufak-tefek kusûr başka; şübhesiz ki (onlar için de) Rabbin geniş [bol/sınırsız] mağfiretlidir.
Hem sizin her hâllerinize a'lem/[vâkıf]dir, (hattâ) sizi arz/[yer-toprak]dan inşâ ettiği sıra [yerde ilk insân cinsinin

yaratılışı zımnında veyâ insân gıdâsının topraktan yaratıldığı sırada] ve sizler analarınızın karınlarında cenînlerken (bile nasıl ve ne hâlde olduğunuzu, istikbâlde neler yapacağınızı eksiksiz bilir). Şimdi nefs/[kendillerinizi tezkiyeye [temize çıkarmaya] kalkışmayın, O'dur en (iyi) bilen muttakî olanı [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek kötülük ve günâhlardan, dolayısıyla da ğazab ve azâbdan korunanı]!

33-34. Şimdi gördün a o (hakktan) çevrileni [yüz çevireni] ve biraz verip de dayatıvereni (veyâ diliyle az bir hayr söyleyip zora gelince akrabâlık bağını keseni)?

35. (Yoksa) ğayb(ın) ilmi (yâni, Âhiret'in; ölümden sonra diriliş ve hesâbın olmadığı bilgisi) (onun) yanında da artık onu[2] görüyor mu (veyâ o/kendisi böyle mi uygun görüyor)?!

36-39. Yoksa haber mi verilmedi Mûsâ'nın suhufun/[sayfaların]-daki ve çok vefâkâr İbrâhîm'inkindeki (şu hükümler) ki: Doğrusu bir vizr [günâh cezâsı] çeken, başkasının vizrini [günâhının cezâsını] çekecek değil (yâni, Âhiret'te cezâ çekecek kimse, hiç kimsenin günâhının cezâsını çekecek değil, herkes kendi cürmünün cezâsını çekecektir). Doğrusu insânın sâ'yin/[çalışmasın-amelin]den başkası kendinin değil.

40-41. Ve elbette sâ'yi [çalışması-ameli] yarın (Kıyâmet/kalkım Günü kayıt defterinde) görülecek, sonra ona en değerli mükâfât [amellerinin/yapıp ettiklerinin karşılığı eksiksiz] verilecek.

---

2 Meâl'de atlanan *huve* zamîrine karşılık, *onu* (*o/kendisi* de olabilir) kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

42. Ve (eğer bu ne zamân, kim tarafından verilecek denirse, işte cevâbı): Elbette nihâyet Rabbine gidilecek, (O da herkesin yaptığının karşılığını tam olarak verecek).

43. Hakîkat (şu ki), O'dur güldüren, ağlatan.

44. Hakîkat (şu ki), O'dur öldüren, dirilten.

45-47. Hakîkat (şu ki), O'dur erkeği-dişiyi iki eş yaratan bir nutfeden [bir damla sudan], (rahime) ekildiği zamân. Şübhesiz O'na âiddir neş'et-i uhrâ [ölümden sonraki diriliş/sonraki hayât] da.

48. Hakîkat (şu ki), zengin eden, sermâye veren [*iğnâ ve iqnâ eden:* ihtiyâcı gideren ve verdiğiyle hoşnûd eden veyâ zengin ve fakîr yapan] O.

49. Ve hakîkat (şu ki), şi'râ (yıldızı)nın rabbi O.

50-54. Ve filvâki [kuşkusuz] O helâk etti evvelki [ilk] Âd (halkın)ı ve Semûd (toplumun)u da, (onlardan înkâr ve azgınlık edenleri) hiç bırakmadı, (her birinin günâh ve küfrünün cezâsını verdi). Daha evvel de Nûh'un kavmini (helâk etmişti); çünkü bunlar pek zâlim, pek azgındılar. Mu'tefike'yi [altı üstüne getirilen Lût kavminin şehirlerini] de hâviyeye attı [yerin altına geçirdi], sardırttı da onlara o sardırdığını...

55. Şimdi Rabbinin hangi eltâfı/[lütufları]na (karşı) şekk [şübhe] edersin (ey insânoğlu)?

56-58. Bu [Kur'ân/bu âyetler veyâ Peygamber] işte, o evvelki [ilk] inzâr/[uyarı]lardan (veyâ uyarıcılardan) bir inzâr [*nezîr:* bir uyarıcı]; yaklaştı yaklaşıcı [o Sâ'at/Kıyâmet], yoktur ona Allâh'tan başka açıcı [onun ıztırâblarını defedecek veyâ ne zamân ve nasıl olacağını bilecek yoktur].

59-61. Şimdi siz bu kelâma [bütün bunları anlatan Kur'ân'a] mı

taaccüb [hayret] ediyorsunuz ve gülü(p eğlence yerine tutu)yorsunuz da, (uyarılarının dehşetinden ve hâlinizin vehâmetinden dolayı) ağlamıyorsunuz, siz mi kafa tutuyorsunuz hey gâfiller!?

62. Haydi Allâh'a[3] secdeye kapanın [boyun eğin] ve kulluk [ibâdet] edin!

---

3 Meâl'de atlanan *lillâhi* kelimesine karşılık, *Allâh'a* (*Allâh için* de olabilir) lafzını metne koyduk. (E.Ö)

54. KAMER SÛRESİ

MEKKÎ, 55 ÂYET

§

Adını, ilk âyetindeki *şaqqa'l-qamer*'e [*ayın yarılmasına/çatlamasına: işin açığa çıkmasına*] yapılan atıftan alan bu sûrenin bir önceki sûre ile münâsebeti, kamer [ay] ile necm'in [yıldızın veyâ Kur'ân'ın parça parça inen kısımlarının] münâsebeti kadar açıktır; öyle ki bu sûre, âdetâ bir önceki sûrenin devâmı niteliğinde olup onu tafsîl [çeşitli sûretlerde îzâh ve beyân] etmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Yaklaştı (o) Sâ'at [Kıyâmet'in kopma vakti] (ve) yarıldı kamer [çıktı iş açığa].

2-3. (Kıyâmet'in kopacağına inanmayanlar,) hâlâ (onun yaklaştığına dâir) bir âyet [işâret/delîl] görseler yüzçevirip derler (ki): "Müstemirr [gelip geçici veyâ sağlam] bir sihr [yanıltma/göz boyama]".
'Yalan' dediler; hevâ/[keyf]larına uydular.
Hâlbuki her emr [iş/şey] müstekırr [Allâh'ın takdîr ettiği üzere yürür ve sonuçlanır].

4-8. Celâlim hakkı için, onlara kıssalardan öyleleri de geldi ki; onlarda, zecredecek haberler [vazgeçirecek tehdîdler, sakındıracak öğütler veyâ sakınılması gereken acı âkıbetler] var; bir hikmet-i bâliğa [en yüksek hikmet/kuvvetli-sağlam ve gâyeye isâbetin en yüksek derecesine ulaşmış

hikmet]. Fakat inzâr/[uyarı]lar fayda vermiyor. (Mâdem ki uyarılar fayda vermiyor, öyleyse) sen de onlardan yüzçevir.

O gün ki çağırıcı, görülmedik müdhiş [son derece korkunç/misli bulunmayan dehşetli] bir şeye çağırır, gözleri (korku ve saygıdan/mahcûbiyetten) düşkün düşkün kabirlerden çıkarlar, –sanki çıvgın [sıçrayan] çekirgeler gibi (yayılıp dalga dalga)– çağırana koşarak der ki kâfirler: "Bu, pek zorlu bir gündür".

9. Onlardan evvel Nûh kavmi tekzîb etti [yalanladı], 'yalancı' dediler o kulumuza, 'mecnûn' [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş] dediler, (teblîğden menetmek için eziyyet edip) çok incittiler.

10. O da nihâyet Rabbine du'â etti: "(Doğrusu) ben" dedi, "mağlûb (old)um, hemen nusretini [öyleyse yardımını] ver!"

11-14. Bunun üzerine, göğün kapılarını açtık dökülen bir su ile şakır şakır, yeri de fışkırttık kaynaklar hâlinde; derken su birleşti bir emr [iş/buyruk] üzerine, ki olmuştu öyle mukadder. Onu ise taşıdık elvâhlı [tahtalı] ve kenetli-(perçinli) bir hamûle [gemi] üzerinde, ki akar, nezâretimizle [gözetimimiz altında] giderdi, o nankörlük edilen zâta [Nûh'a] bir mükâfât olarak.

15-16. Celâlim hakkı için, bıraktık da onu [gemi cinsini] bir âyet [işâret/delîl] olarak, fakat (her gemi gören ve duyanın düşünmesi lâzım gelirken) düşünen mi var?!

Ki nasıl(mış) azâbım ve inzâr/[uyarı]larım(ın netîcesi)!?

17. Şânım nâmına Kur'ân'ı (Arab diliyle indirmek sûretiyle) müyesser de kıldık [kolaylaştırdık da] düşün(ül)mek için, fakat düşünen mi var?!

18. Tekzîb etti [yalanladı] de Âd (kavmi), nasıl oldu azâbım ve inzâr/[uyarı]larım(ın netîcesi)!?

19-21. Çünkü salıverdik üzerlerine, müstemirr nuhûsetli [uğursuz ve kalıcı] bir günde, bir soğuk rüzgâr ki sarsar [dondurucu/şiddetli-gürültülü], insânları kökünden devrilen hurma kütükleri gibi yolar.
Bak nasılmış azâbım ve inzâr/[uyarı]larım(ın netîcesi)!?

22. Şânım nâmına, Kur'ân'ı (Arab diliyle indirmek sûretiyle) müyesser de kıldık [kolaylaştırdık da] düşün(ül)mek için, fakat düşünen mi var?!

23-25. Semûd (kavmi) o inzâr/[uyarı]ları tekzîb etti/[yalanladı]ler (de) şöyle dediler: "İçimizden bir beşere mi tâbi olacağız; şübhesiz biz o vakit şaşkınlık içinde kalır, ateşlere yanarız, o zikr [vahy] aramızdan o'na mı bırakılıyor?! Belki [aksine], (o'na zikr/vahy falan bırakıldığı yok), o bir şımarık yalancıdır".

26-28. (Allâh, Sâlih'e dedi ki:) "İleride [azâbı görecekleri gün] bilecekler o şımarık yalancı kimdir. İşte Biz onlara bir fitne [imtihân vesîlesi] olmak üzere o nâkayı [o dişi deveyi] salıyoruz, onun için gözet(leyip bekle de gör) onları(n nasıl bir azâba düşeceklerini) ve (sana yaptıkları eziyyete karşı) sabrlı ol, (azâbın gelmesi husûsunda acele etme)! Hem haber ver onlara ki; su, (deve ile kendi hayvânları arasında veyâ dişi devenin içme nöbeti dışında kendi) aralarında nöbetle taksîm (edilmiştir) ve her su alış huzûr iledir [her biri su nöbetinde hazır bulunsun veyâ her birine eşit şekilde paylaştırılmıştır]".

29-30. Bunun üzerine sâhib/[adam]lerine bağırdılar, o da silâha sarıldı da (devenin) ayaklarını çırp(ıp biçerek onu devirip yık)tı.

Fakat bak nasıl oldu azâbım ve inzâr/[uyarı]larım(ın netîcesi)!?

31. Çünkü Biz üzerlerine tek bir sayha [sarsıntıyla gelen bir gümbürtü/yıldırım çatlar gibi gökten bir çığlık koptu, yerden de bir sarsıntı] salıverdik, ağılcı çırpısı gibi kırılıp dökülekaldılar.

32. Şânım nâmına, Kur'ân'ı (Arab diliyle indirmek sûretiyle) müyesser de kıldık [kolaylaştırdık da] düşün(ül)mek için, fakat düşünen mi var?!

33-35. Lût'un kavmi o inzâr/[uyarı]lara 'yalan' dediler [uyarıları yalanladılar], Biz (de) gönderdik üzerlerine taşlar yağdıran (melek veyâ rüzgâr), yalnız Lût'un âilesini [*âlini:* Lût'a îmân edenleri] necâta [selâmete] çıkar(ıp kurtar)dık bir seher (vakti), tarafımızdan bir ni'met olarak.
İşte (Biz, îmân ve itâ'atle ni'metimize) şükredeni böyle karşılarız [mükâfâtlandırırız].

36-37. Celâlim hakkı için, (Lût,) satvetimizin [yakalayıp tutuşumuzun] şiddetini kendilerine ihtâr da etmişti, fakat o ihtârları cidâl (ve kuşku) ile karşıladılar ve o'nun (–yakışıklı delikanlı sûretinde gelen melek–) misâfirlerinden kâm almaya kalkıştılar, Biz de gözlerini, (yüzlerinde eseri kalmayacak şekilde) siliver(ip kör et)dik (veyâ onları hakîkate karşı kör ve ma'nevî değerlerden büsbütün yoksun bıraktık) de, "Tadın bakalım" dedik, "azâbımı ve inzâr/[uyarı]larımı(n netîcesini)!"

38-39. Ve celâlim hakkı için, bastırıverdi kendilerini bir sabâh, bir azâb-ı müstekırr [defolunmaz bir azâb]; "Tadın bakalım (inkâr ettiğiniz) azâbımı ve (umursamadığınız) inzâr/[uyarı]larımı!" (denerek.)

40. Şânım nâmına, Kur'ân'ı (Arab diliyle indirmek sûretiyle)

müyesser de kıldık [kolaylaştırdık da] düşün(ül)mek için, fakat düşünen mi var?!

41-42. Şânım hakkı için, Âl-i Fir'avn'a [Fir'avn ve adamlarına] da geldi inzâr edici(ler)/peygamberler,[1] (fakat onlar) âyetlerimizin hepsini tekzîb etti/[yalanladı]ler, Biz de onları öyle bir tutuşla (tutup) alıverdik ki, muktedir bir azîze öyle yaraşır.

43. (Ey Mekkeliler!) Sizin kâfirleriniz, onlardan [helâk ettiğimiz Nûh, Âd, Semûd, Lût, Şu'ayb ve Fir'avn kavmlerinden] hayrlı mı (veyâ daha mı kuvvetli), yoksa sizin için (semâvî) kitâblarda, (geçmiş ümmetlere isâbet eden azâbın size isâbet etmeyeceğine dâir) bir berâet [mu'âfiyet] mi var?!

44. Yoksa, "Biz yardımlaşır bir cem'iyyetiz" mi diyorlar?

45-47. Her hâlde [şübhesiz] o cem'iyyet bozulacak ve arkalarını dönüp gidecekler. Daha doğrusu, onların asıl mev'idi [azâb vakitleri] Sâ'at'tir [Kıyâmet'in kopmasıyladır] ve o Sâ'at [Kıyâmet'in kopması] daha acı ve daha belâ(lı) ve beterdir. Muhakkak ki (günâha batmış) mücrim/[suçlu]ler, (helâka giden) şaşkınlıklar ve çılgınlıklar (veyâ çılgın/alevli ateşler) içindedirler.

48. O gün ki (onlar) yüzleri-üstü ateşte sürüklenecekler, "Tadın ne imiş" diye, "mess-i sekar [kavurucu ateşin/cehennemin dokunuşu]?!"

49-50. Haberiniz olsun ki Biz her şeyi bir kader/[ölçü ve ilm]le yaratmışızdır. (Onun icrâsı için işimiz veyâ) emrimiz de,

---

1 Necm/56; Kamer/5, 16, 18, 21, 23, 30, 33, 37, 39'da *inzârlar [uyarılar]* ma'nâsı verilen *nüzür* kelimesine, burada *inzâr edici peygamberler* anlamı verilmiştir. (E.Ö)

başka değil bir (kelimeden/"Ol!" emrinden ibâret)dir, (ya da) bir lemh-i basar [gözle bir bakış/bir şu'ûr ânı] gibi (kısa bir ânda gerçekleşen bir fiil)dir.

51. Celâlim hakkı için, emsâli/[benzerleri]nizi hep helâk da ettik, fakat hani düşünen!

52-53. Bununla berâber, işledikleri herşey defterlerde (kayıdlı)dir ve küçük-büyük hepsi satıra geçmiştir.

54-55. Şübhesiz (küfr ve isyândan korunup sâlih amel işleyenler)/muttakîler cennetlerde nûr [*neber:* nûr/aydınlık veyâ bolluk] içinde, sadâkat meclisinde [beğenilen, râzı olunan, değerli-şerefli bir mekânda], kudretine nihâyet olmayan şehinşâhın [hükümdârın] huzûr-ı kibriyâsında [yüce huzûrunda].

55. RAHMÂN SÛRESİ

MEKKÎ, 78 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *Rahmân [rahmeti/ni'meti bol/nâmütenâhî olan]* lâfzından alan (*–Arusu'l-Qur'ân* ismi de verilen–) sûrede; Kur'ân'ın indirilmesinin Allâh'ın insânlara bir rahmeti [ni'meti/lütf u ihsânı] olduğu, kâinâtın nizâmının Allâh tarafından te'sîs edildiği, kimsenin müdâhalesinin sözkonusu olmadığı; kâinâttaki her şeyin fânî olup varlığını idâme için Allâh'a muhtâc bulunduğu; hiç kimsenin Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ndeki sorgu ve hesâbdan kaçıp kurtulamayacağı vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Rahmân [rahmeti/ni'meti bol/nâmütenâhî olan] öğretti Kur'ân'ı.

3-4. Yarattı insânı, belletti ona o güzel[1] beyânı [kendini, vicdanındaki ve içindeki duygu ve idrakleri başkalarına ifâde edip aktarmayı].

5-6. Güneş ve ay hesâblı (olarak cereyân eder), çemen [*necm:* bitkiler veyâ yıldızlar] ve ağaç(lar Allâh'ın irâdesine) secdedân [boyun eğerler].

7-9. Bak şu güzel[1] semâya [göğe], verdi ona irtifâ [yükseklik], vaz'eyleyip mîzânı [koydu denge ve adâlet kânûnunu] ki, taşmayın mîzânda [ölçü ve tartıda] ve doğru tutun adâletle tartıyı da, aksatmayın mîzânı [terâziyi/ölçüyü-tartıyı]!

---

1 Âyette, *güzel* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

10-13. Arza da bir tevâzu verdi [yeri de serip döşedi] berâ-yı enam [tüm mahlûkât (için)], onda bir meyva ve ekmâmiyle duran nahl-ı benâm [tomurcuklarıyla hurma ağacı] ve o çimli tâneler [buğday ve arpa gibi hubûbât] ve o hoş-bû reyhân [güzel kokulu bitkiler (yarattı)].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

14-16. Fağfur [çömlek] gibi (pişmiş) bir salsâl/[kupkuru çamur]dan insânı yarattı, bir mâric ateşten [hâlis ateşten-dumansız sâfi alevden veyâ karışık dumanlı ateşten] de o cânn'ı [cinni/İblîs'i] yarattı.
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

17-18. Hem iki meşrıkın [doğunun] rabbi, hem iki mağribin [batının] rabbi.
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

19-23. Salmış iki deryâyı [büyük su kütlesini] demâdem çatışırlar [kavuşurlar/karşılaşırlar], beyn/[ara]lerinde bir berzâh [engel/kara], bağyeylemez/[karışmaz]ler bir ân.
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'
Çıkar onlardan inci ile mercân.
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

24-25. Hem O'nun denizde akıp (yüzerek) giden o münşeât-ı alem-nişân [inşâ olunmuş veyâ açılmış yelkenleri dağlar gibi yüksek gemiler].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

26-28. (Arz/yer) üzerindeki herkes fânî {*kullü men-'aleyhâ fân*}, bâki o Rabbinin yüzü [zâtı-rızâsı], o zü'l-celâli ve'l-ikrâm [celâl-azamet ve ikrâm sâhibi].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

29-30. O'ndan dilenir göklerde, hem yerde olan; *kulle yevmin huve fî şe'n* [O her ân bir iştedir].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

31-32. Yarın size kalacağız [sizin hesâbınıza bakacağız] ey sekalân [şeytânî topluluk].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

33-36. Ey cinn ve insin mâşeri [şeytânî topluluk]! Gücünüz yeterse (ölümden veyâ azâbdan kurtulmak için) geçin-gidin aktâr-ı arz ve semâdan [gökler ve yerin ötelerine], geçemezsiniz olmazsa fermân (yâni, öyle bir kuvvetiniz yoktur).
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'
(Geçmeye kalkışırsanız,) salınır üstünüze ateşten bir yalın (alev), bir zehir(li) duman, (ölümden veyâ azâbdan) kurtulamazsınız deseniz de el-aman.
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

37-40. Gök bir yarılıp oluverdimi (kırmızı) bir gül (gibi ateşin bir hâlde kızaran), yağ gibi eriyen, kızaran yanan.
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'
O gün (mücrim olup olmadığı anlaşılmak üzere) sorul-

(maya ihtiyâc duyul)maz cürmün/[suçun]den artık ne bir insân(a), ne de bir cânn(a) [cinne]; (çünkü yüce Rabb herkesin amelini eksiksiz zabt ve tesbît etmiştir).
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

41-42. Tanınır da (günâhkâr) mücrim/[suçlu]ler sîmâ/[alâmet]larından, tutulur perçemleriyle ayaklarından...
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

43-45. İşte bu, (günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]lerin 'yalan' dedikleri cehennem, olacaklar bununla [cehennemle] bir kızgın hamîmin [suyun] arasında pûyan [gidip gelen/dönüp dolaşan].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

46-47. Rabbinin makâmından [gözcü ve muhâfız oluşundan veyâ huzûruna çıkıp hesâb vermekten] kork(arak küfr ü küfrândan sakınıp îmân ve şükr ile itâ'at için ta'zîm ve saygı duy)an kimseye iki cennet (var) râygân [ihsân olarak].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

48-49. Var her birinde envâ-i bostân [türlü türlü bostanlar-bahçeler], envâ-i ağsân [türlü türlü renklerle/tonlarla bezenmiş].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

50-51. Onlarda iki kaynak olur revân [akan].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

52-53. Onlarda her meyve (cinsin)den çifte çifte hân [iki tür bulunur].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

54-55. Dayanmışlar öyle mefrûşâta [döşeme takımlarına] kim astarları istebrak/[kalın ipek kumaş]tan, her iki cennetin [bahçenin] (meyvelerinin) derimi [toplanışı] de yakından, (öyle ki, her vaziyette zahmetsizce alınıverecek derecede yakın).
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

56-57. O cennetlerde öyle (edeb ve hayâ timsâli eşler); *qâsırâtu't-tarf* [bakışlarını kısan/eşlerinden başkasına bakmayan veyâ bakışı kendisine cezbeden, bir bakanı başkasına bakmak istemeyecek derecede kendisine bağlayan] (öyle güzel) dilberler (var) ki, dokunmamıştır onlara, onlardan evvel ins ü cânn [hiç kimse].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

58-59. Sanırsın onları yâkut u mercân.
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

60-61. (Dünyâda yapılan) ihsânın [îmân ve sâlih amelin] cezâsı [karşılığı], (Âhiret'te) elbette ihsân [cennet] (olacaktır).
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

62-63. Ötelerinden de diğer cennetân [iki cennet].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

64-65. Yağız [koyu] yeşil, ne dilsitân [meftûn eden].

Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

66-67. Bunlarda (fışkırıp) püsküren çifte şadravan[2] [iki pınar/kaynak].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

68-69. Bunlarda bir meyve, bir başka hurma, bir başka rummân [nar].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

70-71. (Bütün bu cennetlerin) içlerinde dilber, hayrlı hûbân [güzeller].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

72-73. Cibinlik/[hayme]lerde mestûr [örtülü, saklı], mahsûs hûriyân [hûriler: gözünün beyazı aşırı beyaz, karası aşırı kara olan âhu gözlüler].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

74-75. Dokunmamıştır onlara, onlardan evvel ins ü cânn [hiç kimse].
Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

76-77. Kurulmuşlar yeşil refref [güzel döşeme ve yastıklarla döşenmiş mükemmel oturaklar] ve güzel abkarîler [muhteşem/hârikulâde nefis sergiler/halılar] üzere şâdân [keyifli, neş'eli-sevinçli].

---

2 Bu kelime Osmanlıca Yazma nüshada, *şadırvan* şeklinde yazılmıştır. (E.Ö)

Şimdi Rabbinizin hangi eltâfı/[lütufları]na dersiniz 'yalan [ni'metini inkâr ile nankörlük edersiniz]?!'

78. Yüce, çok yüce [hayrı çok/bol ve sürekli] Rabbinin adı, O'nun o celâl [kendisinden daha üstün ve daha azametli hiçbir şeyin olmadığı celâl ve azamet], O'nun o ikrâm [şânına yakışmayan şeylerden mükerremlik/münezzehlik veyâ türlü türlü lütufkârlık].

56. VÂKI'A SÛRESİ

MEKKÎ, 96 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *vâki'a* kelimesinden alan sûre; tevhîde/vahdâniyyete [Allâh'tan başka ilâh olmadığına/ Allâh'ın tek ilâh olduğuna], Âhiret'e [ölümden sonra dirilişe, hesâba: yapılan işlerden ötürü mükâfât ve cezâya] ve müşriklerin Kur'ân hakkındaki şübhe ve i'tirâzlarını redde tahsîs edilmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Koptumu o vâkı'a bir, olmaz vak'asına 'yalan' diyen dil, (ba'zılarını alçaltıp) indirir, (ba'zılarını) bindir(ip yükselt)ir.

4-7. Yer bir sarsılış sarsıldığı, dağlar bir serpiliş serpildiği, hepsi dağılıp ber-hevâ bir hebâ olduğu, siz de üç sınıf olduğunuz zamân ki:

8. Sağda ashâb-ı meymene [ihtirâm mevkiinde bulunan yüksek haysiyyet sâhibleri], (ki) ne (hayrlı ve mutludur) ashâb-ı meymene!

9. Solda ashâb-ı meş'eme [alçak mevkide bulunan değersiz kimseler], (ki) ne (hayrsız ve mutsuzdur) ashâb-ı meş'eme!

10-14. İleride sâbikûn [hayr yarışında öne geçenler]. İşte o sâbikûn (var ya), onlar na'îm [ni'met] cennetlerinde mukarrebûn [Allâh'a en yakın olanlar], (ki onların) bir çok(ları)

evvelîn/[önceki ümmetler]den, biraz(ı) da âhirîn/[sonrakiler-ümmet-i Muhammed]den (veyâ çoğu ashâbın ilklerinden/fetihten önce îmân edenlerden, azı da onların peşisıra giden sonrakilerden).

15-16. (Onlar) murassa [mücevherlerle işlenmiş veyâ birbirine yakın dizilmiş tertîbli-muntazam] tahtlar üstünde karşı-karşıya kurulmuşlar.

17-21. Pırlanırlar [fırıl fırıl dönerler] (onların) etrâflarında muhalled [ölümsüz] evlâdlar, küpler ve ibriklerle ma'înden bir piyâle [kaynağından akan içecekten dolu bir kadehle], ne başları ağrıtılır ondan (veyâ ne cem'iyyetleri perîşân edilir, lezzetleri kesilir), ne de (içkileri tükenip) erer zevâle (veyâ ne de içtiklerinden sarhoş olurlar). (Onlara) meyve(ler var): beğendiklerinden, kuş et(ler)i (var): istediklerinden.

22-23. (Onlara) hûr-i îyn [hârikulâde gözlere sâhib engin rûhlu, saf ve temiz eşler] (var), saklı inci timsâlleri gibi.

24-26. (Bütün bunlar,) işledikleri amellere mükâfât için.
Ne bir boş lâf işitirler orada, ne de bir te'sîm [günâha nisbet/günâha yöneltici çağrı], ancak bir kelâm: selâmen selâm.

27. Ashâb-ı yemîn [amel defterleri sağ taraflarından verilenler veyâ ahdine vefâkâr hayrlı bahtiyârlar] ise, ne(dir) ashâb-ı yemîn(in mükâfâtı)?

28-33. (Onlar) dal-bastı kirazlar, sıvama [meyvesi aşağıdan yukarıya istifli/tarak dişleri gibi birbiri üzerine dizili] muzlar (veyâ muza benzeyen ağaçlar) içinde, memdûd bir sâye [uzanmış/değişiklik göstermeyen latîf bir gölge], çağlayan bir su, birçok meyve; (ki dünyâ meyveleri gibi) ne eksilir, ne (almak-yemek isteyenlerden) menedilir.

34-40. (Onlar orada) yüksek döşek/[kadri yüce eş]ler(e sâhib olacaklar), Biz etmişizdir de onları yeniden inşâ, kılmışızdır bir yaşıt ebkâr-ı şeydâ ashâb-ı yemîn için. (Onların) bir çok(ları) evvelîn/[önceki ümmetler]den, bir çok(ları da) âhirîn/[sonrakiler-ümmet-i Muhammed]den (veyâ çoğu ashâbın ilklerinden/fetihten önce îmân edenlerden, azı da onların peşisıra giden sonrakilerden).

41. Ashâb-ı şimâl [amel defterleri sol taraflarından verilenler veyâ hayrsız bedbaht kimseler] ise, ne(dir) ashâb-ı şimâl(in cezâsı)?

42-44. (Onlar,) bir semûm [içe işleyen bir harâret] ve hamîm [kızgın su] ve zifirden bir zıll-i mağmûm [kömür gibi kapkara, sisli-boğucu bir gölge] içinde (olacaklar), (ki o) ne serin, ne de kerîm [faydalı].

45-48. (Bu duruma düşmelerinin sebebine gelince:) Çünkü onlar bundan evvel mütrefîn/keyiflerine düşkün şımarık müsrifîn [haddi aşmış kimseler] idiler ve büyük cinâyet(t)e [şirkte] ısrâr ediyorlardı ve diyorlardı ki: "Öldüğümüz ve bir toprak, bir yığın kemik olduğumuz vakit mi, cidden biz mi mutlak(a) ba'solunacak/[diriltilecek]mişiz, ya evvelki atalarımız da mı?!"

49-55. De ki: "Muhakkak bütün evvelîn [evvelkiler] ve âhirîn [sonrakiler] lâ-büdd [mutlaka] cem' olunacak/[bir araya toplanılacak]lar; mîkâtın(d)a [buluşma zamânında] ma'lûm bir günün [Kıyâmet/kalkım Günü'nün]. Sonra siz ey sapkın münkirler! Lâ-büdd [mutlaka] yersiniz de bir ağaçtan; zakkûmdan, (hem de) doldurursunuz da karınlarınızı ondan, içersiniz de üstüne o hamîm/[kızgın su]den, (hem de öyle bir) içersiniz (ki, tıpkı) hüyâm [susuzluk] illetine tutulmuş, kanmak-bilmez develer gibi!"

56. İşte bu [zakkûm ağacı ve kızgın su], onların konuklukları [ilk ikrâmları] o Dîn Günü [cezâ günü]!

57. Biz yarattık sizi, hâlâ tasdîk etmeyecek misiniz?

58-59. Şimdi gördünüz mü o (rahime) döktüğünüz meniyi, siz mi yaratıyorsunuz on(dan çocuğ)u, yoksa Biz miyiz yaratan?!

60-61. Biz takdîr ettik aranızda o ölümü ve Bizim önümüze geçilmez [kimse Bizden kurtulamaz veyâ ölümden kaçamaz veyâ vaktini değiştiremez]. Kılıklarınızı değiştirmek ve sizi bilemeyeceğiniz bir neş'ette [şekilde] inşâ etmek üzereyiz.

62. Her hâlde [elbette] ilk neş'eti [siz hiçbir şey değilken, sizi ilk olarak bir nutfeden/bir damla sudan, sonra bir ilişip yapışan-tutunan pıhtıdan, sonra bir çiğnem etten yarattığımızı] biliyorsunuz, o hâlde (Allâh'ın sizi ölümden sonra diriltmeye de kâdir olduğunu) düşünsenize!

63-67. Şimdi gördünüz mü o (toprağa) ektiğiniz tohumu, siz mi bitiriyorsunuz onu, yoksa Biz miyiz bitiren?! Dilesek[1] onları [bitkileri] elbet bir çöpe çeviriver(ir)dik de, (sürekli) şöyle geveler dururdunuz: "Her hâlde [şübhesiz] biz çok ziyândayız, daha doğrusu büsbütün mahrûmuz".

68-70. Şimdi gördünüz mü o içtiğiniz suyu, siz mi indiriyorsunuz onu buluttan, yoksa Biz miyiz indiren?! Dilesek onu acı bir çorak ediverirdik (de içemezdiniz), o hâlde (Allâh'ın buluttan, içebileceğiniz tatlı-hoş su indirme ni'metine) şükretsenize!

71-72. Bir de gördünüz mü o (birbirine sürtüp) çak(mak sûre-

1 Meâl'de atlanan *neşâu* lafzına karşılık, *dilesek* kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

tiyle çıkar)dığınız (çıngıyı ve onunla yaktığınız) ateşi, siz mi inşâ ettiniz onun ağacını, yoksa Biz miyiz inşâ eden?!

73. Biz onu [ateşi-ateşi tutuşturan ağacı/çıngıyı] hem (geçim sebeblerinin kendisine bağlandığı bir numûne ve cehennem azâbının ateşini andırıp düşündürecek) bir muhtıra [hatırlatıcı] kıldık, hem de bir istifâde; (özellikle) alandaki [çölde konup göçer olarak yaşayan] muhtâclar için.

74. O hâlde tesbîh et Rabbine azîm ismiyle [Rabbinin büyük/yüce ismini şânına lâyık olmayan vasıflardan tenzîh edip yücelt]!

75-80. Artık (başka söze lüzûm) yok, (iş öyle zannettikleri gibi değil;) o nücûmun [Kur'ân'ın parça parça inen kısımlarının] mevkiilerine kasem [yemîn] ederim –ve filhakîka [gerçekten] o, bilseniz çok büyük bir kasem/[yemîn]dir– ki, hakîkaten o bir kur'ân-ı kerîmdir [çok değerli/faydalı-hayrı çok bir hitâbedir]; öyle bir kitâbda ki, mahfûz [saklı/koruma altında] tutulur, ona, (Allâh tarafından) tertemiz temizlenmiş olan (melek)lardan başkası el süremez, rabbu'l-âlemînden [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbinden] indirilmedir.

81-82. Şimdi bu kelâma siz yağ mı süreceksiniz [sözü/Kur'ân'ı inkâr mı edeceksiniz veyâ küçümseyip hürmetsizlik mi edeceksiniz] ve rızkınızı [(ondan) nasîbinizi] tekzîbi/[yalanlama]niz mi kılacaksınız?

83-87. O hâlde haydisenize, can hulkuma [boğaza] geldiği vakit, –ki siz (yâni, ölmek üzere olan kişinin yanındakiler/yakınları) o vakit (elinizden hiçbir şey gelmeksizin çâresizlik içinde) bakar durursunuz, Biz ise ona sizden yakınızdır, velâkin görmezsiniz– evet haydisenize, dîne boyun

eğmeyecek/cezâ çekmeyecekseniz[2] onu [boğaza dayanan ölümü] geri çevir(ip tükenen hayâtı geri döndür)senize, da'vâ/[iddiâ]nızda doğru iseniz!

88-89. (Her can ölümü tadacaktır.) Ammâ o (ölen kişi) mukarrebînden [Allâh'a yakın kimselerden] ise, artık (o, öteki hayâtta) bir ravh u reyhân [rahmet, rahat, ferah, dâimî bir hayât] ve bir cennet-i na'îm [ni'met ve saadet cenneti] (içinde olacaktır).

90-91. Ve ammâ (vefât eden o kimse) ashâb-ı yemînden [amel defteri sağından verilen hayrlı/bahtiyâr kimselerden] ise, artık selâm sana ashâb-ı yemînden.

92-94. Ve ammâ o (ölen kişi) tekzîb eden [yalanlayan] sapkınlardan ise, her hâlde [şübhesiz] konukluğu hamîm [kızgın su] ve yaslanacağı cahîmdir [çok alevli ateştir/cehennemdir].

95. İşte budur [bu anlatılanlar], hakîkat(en) hakka'l-yakîn [yakînin zirvesi].

96. Haydi tesbîh [tenzîh ve takdîs] et Rabbine azîm [büyük/yüce] ismiyle!

---

2 Meâl'de, *in kuntum ğayra medînîn* ibâresine verilen, *dîne boyun eğmeyecek/cezâ çekmeyecekseniz* karşılığı mübhemdir. Bu ibâre, *itâ'at etmemeye gücünüz yetiyorsa* veyâ *karşılık görmeyi engelleyebiliyorsanız* şeklinde anlaşılabilir. Ancak, ilk ma'nâ, siyâka daha uygundur. (E.Ö)

57. HADÎD SÛRESİ

MEKKÎ, 29 ÂYET

§

Adını, 25. âyetindeki *hadîd*'e [*demir*'e] yapılan atıftan alan sûrede; mü'minler, –dünyânın fânîliğine/gelip geçiciliğine ilişkin bir temsîlle– Âhiret'i kazanmak için infâka [Allâh uğrunda/yolunda harcamaya] teşvîk edilmekte; dünyâdaki darlık ve ferahlığın, Allâh'ın takdîrine bağlı olduğu, dolayısıyla mü'minlerin darlıkta ve sıkıntıda me'yus [ümîdsiz] olmamaları, ferahlıkta da şımarmamaları gerektiği vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. (Dilleri veyâ lisân-ı hâlleriyle) tesbîh [tenzîh ve takdîs] etmekte Allâh'ı göklerde ve yerdeki(ler; çünkü) O öyle azîz [mağlûb olmaz kudret sâhibi], öyle hakîm/[hikmetli]dir.

2. Göklerin ve yerin mülkü [egemenliği] O'nun; hem diriltir, hem öldürür, hem O her şeye kadîrdir [gücü yetendir].

3. O'dur evvel ü âhir ve zâhir u bâtın, hem O her şeye alîm/[vâkıf]dir.

4. O odur ki, gökleri ve yeri altı günde (veyâ devrede) yarattı, sonra arş üzerine istivâ buyurdu [tüm kâinâtı taht-ı hükmüne aldı].
(O,) yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve ona yükseleni... hepsini bilir.

Ve her nerede olsanız sizinle berâberdir, hem Allâh her ne yaparsanız görür.

5. Bütün göklerin ve yerin mülkü [egemenliği/hükümrânlığı] O'nundur; ve bütün işler Allâh'a ircâ olunur [döndürülür].

6. Geceyi gündüze sokar, gündüzü geceye sokar ve bütün sînelerin künhünü bilir.

7. Îmân edin Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne de, (O'nun) sizi kendisine[1] istihlâf buyurduğu [halef kıldığı] şeylerden infâk eyleyin, ki îmân edip infâk eyleyenleriniz için azîm bir ecir [çok büyük bir mükâfât] vardır.

8. Hem niye îmân etmeyesiniz Allâh'a ki, Peygamber sizi Rabbinize îmân edesiniz diye da'vet edip duruyor(ken)?! Hâl bu ise mîsâkınızı [kuvvetli taahhüdünüzü] da aldı, gerçek mü'min olacaksanız.

9. O odur ki, sizi karanlıklardan nûra [küfrün karanlıklarından îmânın aydınlığına] çıkarsın diye kuluna (apaçık ve) parlak parlak âyetler indiriyor; muhakkak ki Allâh size çok re'fet/[şefkat]li bir rahîmdir.

10. Hem Allâh yolunda niye infâk etmeye/[harcamaya]sınız ki; göklerin (ve) yerin mirâsı zâten Allâh'ın (hepsi O'na kalacaktır).
Fetih'ten [Allâh'ın irâdesinin tecellîsinden/kesin başarı ve sonuçtan: Hudeybiye andlaşması'ndan veyâ Mekke'nin fethinden] evvel infâk edip çarpışanlarınız, diğerlerine müsâvî [eşit] olamaz, onlar [fetihden önce Allâh yolunda harcayıp savaşanlar], sonradan (Allâh yolunda) infâk edip

---

1 Meâl'de atlanan *fîhi* lafzına karşılık, ***kendisine*** (***kendisinde*** de denilebilir) kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

[harcayıp] çarpışanlardan derece i'tibâriyle daha büyüktür. Bununla berâber, hepsine de Allâh husnâyı [en güzeli: cenneti] va'd buyurdu. Allâh her ne yaparsanız da habîr/[haberdâr]dir.

11-12. Hani kim o Allâh'a karz-ı hasen takdîm edecek [güzel bir ödünç/borc verecek: malın en iyisini seçip Allâh rızâsı için ihlâs ile cihâda sarfedecek] kimse ki, Allâh onu ona katlayıversin.

Hem onun için çok hoş bir ecir [mükâfât] de var. O gün [Kıyâmet/kalkım Günü] ki, göreceksin o mü'min (erkek)leri ve mü'mine/[mü'min kadın]leri, –önlerinde ve sağlarında nûrları [ışıkları/aydınlıkları]– koşuyor, (ve onları,) "Müjde size" diye(rek karşılayacak melekler, "îmân ve amellerinizin karşılığı), bugün o cennetler ki altlarından ırmaklar akıyor, içlerinde muhalled [sürekli] kalacaksınız" (diyecekler).

İşte fevz-i azîm [büyük başarı] odur.

13. O gün ki o münâfık (adam)lar ve münâfık (k)a(dın)lar o îmân edenlere şöyle diyecek: "Bize bakınız [bizi bekleyin de] nûrunuz/[aydınlığınız]dan iktibâs [istifâde] edelim!"

Denilecek ki: "Dönün gerinize [geldiğiniz yere/dünyâya] de, (karanlıktan kurtulmak için) bir nûr [ışık/aydınlık] araştırın!"

Derken aralarına bir sûr [duvar] çekilmiştir, bir kapısı vardır, (o sûrun/duvarın yâhûd kapının) içi(ne/mü'minler tarafına gelince), rahmet onda; dışı [kâfirler tarafı] ise o cihetten azâb.

14-15. (Münâfık erkek ve kadınlar,) onlara [mü'minlere] şöyle bağırışırlar: "Bizler sizinle berâber değil miydik?"

(Onlar da,) "Evet (zâhiren bizimleydiniz)" derler, "velâkin sizler (münâfıklık etmekle) kendilerinize fitne [zulm] yaptınız, (mü'minlere musîbet gelmesini bekleyip) gözettiniz, işkillen(ip şübhelen)diniz, o kuruntular sizi aldattı, tâ Allâh'ın emri [ölüm] gelinceye kadar. Hem sizi Allâh'a mağrûrlandırdı [güvendirip aldattı] o aldatıcı mağrûr [şeytân]. (O sebeble) artık bugün ne siz (münâfıklar)den, ne de o küfredenlerden (kurtuluş) fidye(si) kabûl edilmez, sığınacağınız yer ateştir, lâyıkınız odur. Ona gidiş de ne fenâdır!"

16. Ya o îmân (iddiâ) edenlere çağı [zamânı] gelmedi mi ki, kalbleri Allâh'ın zikrine [Kur'ân'a] ve inen hakk aşkına huşû ile coşsun ve bundan evvel kendilerine Kitâb [Tevrât ve İncîl] verilmiş, sonra üzerlerinden uzun zamân geçip de kalbleri katılaşmış ve ekserisi [çoğu/çokları] fıska [itâ'atsizlik ve isyâna] dalmış bulunanlar gibi olmasınlar?!

17. İyi biliniz ki, Allâh arzı [yeri/toprağı] ölümünden [kuraklıktan kavrulup kupkuru olduktan] sonra (bitkilerle canlandırıp) diriltir; (arzı ölümünden sonra dirilten Allâh, şübhe yok ki zamânın uzamasıyla katılaşmış olan kalbleri de yeni bir intibâh, bir neş'e-i hayât ile diriltir). İşte size âyetleri beyân ettik [duyurduk/ilettik], gerek ki aklınız ersin (de, onlara huşû ile sarılıp zamânın uzamasıyla dahî kasvete düşmemek için kemâl-i îmân ile çalışasınız; bunu yapabilmek için de Allâh yolunda infâk ve tasadduk en önemli sebeblerden biridir).

18. Şübhesiz sadaka veren erkekler ve (sadaka veren) dişiler ve Allâh'a öyle karz-ı hasen [güzel bir ödünç/borc: malın en iyisini seçip Allâh rızâsı için ihlâs ile hayra] takdîm edenler (var ya), verdikleri(ne karşılık mükâfâtları) ken-

dileri hesâbına kat kat katlanır, bir de onlara pek hoş bir ecir [mükâfât: cennet] vardır.

19. Hem Allâh'a ve O'nun resûllerine[2] îmân edenler (yokmu), hep onlar ayn-ı sıddîklar [sözünde-işinde doğrular/Allâh'ı ve O'nun Resûlü'nü tasdîk edenler ve tasdîkine sadâkatta ileri gidenler] ve şehîdlerdir [hayâtlarıyla hakka şâhidlik edenlerdir], Rabb'lerinin indinde [yanında] onlara, onların ecir/[mükâfât]leri ve nûrları vardır.
Küfredenlere ve[3] âyetlerimizi tekzîb eden/[yalanlayan]lere gelince, işte onlar hep ashâb-ı cahîmdir [çok alevli ateşin mahkûmudur/cehennemliktir].

20. Biliniz ki (ey insânlar), dünyâ [süflî/yakın] hayât bir oyun, bir eğlence, bir süs ve aranızda bir tefâhur [övünme] ve mal ve evlâdda bir çokluk yarışından, (evet, sırf dünyâ için yaşayanlara hayât bunlardan) ibârettir.
(Evet, dünyâ/şimdiki hayât,) bir yağmur (ve bitirdiği ekin) temsîli gibi(dir); ki otu rençber/[çifçi]leri imrendirmiştir, sonra heyecana gelir (yetişip olgunlaşır, sonra) bir de görürsün sararmıştır, sonra da olur bir çör-çöp.
Âhiret'te ise (insân hakkında ebedî hüküm verilecek: Kâfire) şiddetli bir azâb, (mü'min) bir (kimseye) de Allâh'tan bir mağfiret [bağışlanma veyâ korkudan, hüzün ve azâbdan korunma] ve rıdvân [rızâ] vardır; (çünkü) dünyâ [süflî/yakın] hayât(ın lezzet ve zevkleri) bir aldanış metâından başka birşey değildir.

---

2 Meâl'de, *Resûlü'ne* diye çevirilen *rusulihi* kelimesi, *O'nun resûlleri(ne)* ma'nâsına geldiğinden, *Resûlü'ne* kelimesi yerine, *O'nun resûllerine* ifâdesini koyduk. (E.Ö)

3 Meâl'de atlanan ***keferû ve*** ibâresine karşılık, ***küfredenlere ve*** ifâdesini metne koyduk. (E.Ö)

21. (Öyleyse) siz Rabbinizden bir mağfirete ve eni yerle göğün eni gibi (olan) bir cennete (girmek için) yarışın, ki Allâh'a ve (O'nun) resûllerine îmân ed(ip sâlih amel işley)enler için hazırlanmıştır; (ki) o, Allâh'ın fazlı/[lütfu]dır, onu dilediği kimselere verir ve Allâh çok büyük fazl [lütuf] sâhibidir.

22-24. Ne arz/[yer]da, ne de nefs/[kendi can]lerinizde bir musîbet başa gelmez ki, Biz onu fiile çıkarmazdan evvel bir kitâbda [levh-i mahfûzda/ilm-i ilâhîde] yazılmış [kayda geçirilmiş] olmasın; şübhesiz bu, Allâh'a göre kolaydır. (Onun vukûbulmadan önce yazılması/kayda geçirilmiş olması) şunun için ki, kaybettiğiniz (dünyâ metâı sebebiyl)e ğamm yemeyesiniz ve size verdiğine de güvenmeyesiniz; (zîrâ) Allâh, çok (büyüklenerek) övünen-kurulanın topunu [hiç birini] sevmez. Onlar ki hem bahîl/[cimri]lik ederler, hem de halka bahîl/[cimri]lik (etmelerini) emrederler.

Her kim de (Allâh yolunda infâktan yüzçevirip) ardını dönerse, haberi olsun ki Allâh, ğanî-hamîd [ihtiyâctan münezzeh ve hamde lâyık olan] O.

25. Celâlim hakkı için, Biz resûllerimizi (o) beyyine/[apaçık delîl]lerle gönderdik ve berâberlerinde Kitâb(ı) ve mîzân(ı) [terâziyi/ölçüyü] indirdik ki, insânlar adâletle tutunsunlar. Bir de demiri indirdik [lütf u ihsân ettik], onda hem çetin bir sertlik, hem de insânlar için birçok menfaatler vardır ve çünkü Allâh, Kendisine ve resûllerine ğıyâbında [*bi'l-ğayb:* kalbinin derinliklerinden gelerek/ihlâs ve samîmiyyetle] yardım edenleri (açığa çıkarıp) belli edecek.

Şübhe yok ki Allâh kavî/[kuvvetli]dir, azîz/[mağlûb olmaz bir gâlib]dir.

26. Hem, celâlim hakkı için, Nûh'u ve İbrâhîm'i (elçi olarak) gönderdik, zürriyetlerinde(n bazı kimselere) de nübüvvet ve kitâbı atâ kıldık [ihsân ettik]. Öyle iken, içlerinden ba'zısı hidâyeti kabûl etmiş, çokları ise yoldan (ve itâ'atten) çık(ıp isyâna dal)mış(lardır)/fâsıklardır.

27. Sonra onların izleri [ilkeleri/öğretileri] üzerinde resûllerimizle ta'kîb ettik, bir de Meryem'in oğlu Îsâ ile ta'kîb ettik ve o'na İncîl'i verdik ve o'na tâbi olanların kalblerinde bir rikkat [incelik], bir merhamet yarattık, bir de rehbâniyet [büyük/aşırı bir korku hissiyle dünyâdan el-etek çekip zühd ve riyâzet ile ibâdette mübâlağa] ki, onu onlar ibdâ [îcâd] ettiler, Biz onu üzerlerine yazmamıştık, ancak Allâh(ın) rızâsını aramak için yaptılar, sonra da ona hakkıyla ri'âyet etmediler; Biz de içlerinden îmân etmiş olanlara ecir/[mükâfât]lerini verdik, çokları ise (Allâh'a itâ'at) yol(un)dan çıkmış (isyâna dalmışlardır, yâni) fâsıklardır.

28. Ey o bütün (önceki peygamberlere) îmân edenler! Allâh(ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek azâb)tan kork(up günâh ve ma'siyetlerden korun)un ve (O'nun son) Resûlü'ne (de: Muhammed'e de) îmân edin ki, (Allâh) sizlere rahmetinden iki nasîb versin ve size bir nûr bahşeylesin ki onunla yürüyesiniz, hem de size mağfiret buyursun [bağışlasın]. Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

29. Çünkü, Ehl-i Kitâb bilmeyecek mi ki, Allâh'ın fazlın/[lütfun]dan bir şeye güç yetiremezler ve hakîkat(en) fazl [lütuf] Allâh'ın yedin/[elin]dedir, onu dilediğine verir ve Allâh çok büyük bir fazl sâhibidir.

58. MÜCÂDELE SÛRESİ

MEDENÎ, 22 ÂYET

§

Hem "Mücâdele" hem de "Mücâdile" şeklinde okunan ve adını, ilk âyetinde geçen *tucâdilu* fiilinden alan (–*Qad Semi'a* da denen–) sûre, Yüce Allâh'ın, kocası tarafından kendisine zıhâr yapılan bir kadın hakkında tecellî eden lütfunun beyânıyla başlamakta, ardından da Allâh ve O'nun Resûlü ile yarışa kalkışan kâfir ve münâfıklara haddlerini bildirmekte ve nihâyet mü'minlere va'd-i rıdvân [rızâ/hoşnûdluk va'di] ile sona ermektedir.

Bu sûretle, Mücâdele sûresi'nin evvel-emirde kadın ve âile hukûkunun tanzîmine dâir ahkâm [hükümler] ile başlaması, hem dînden maksûd olan adâletin icrâsı için ilk evvel en zayıfların şikâyetlerini dinleyip insâf ve merhamet dâiresinde hakklarının mümkün olduğu kadar yerine getirilmesinin lüzûmuna, hem de düşmânlarla çarpışmazdan evvel dâhilî işlerin tanzîminin vücûbuna bir tenbîh gibidir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Evet işitti [kabûl etti] Allâh, işitti[1] o kadının dediğini; ki, (kendisine zıhâr yapan: "Sen bana anamın sırtı gibisin" diyerek kendisini harâm kılıp ne kocalı-ne kocasız bırakan) kocası hakkında sana (karşı) mücâdele ediyor ve Allâh'a şikâyet ediyordu. Allâh da muhâvere/[konuşma]-

1 Âyette, *işitti* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

nizi dinliyordu, çünkü Allâh (her şeyi) işitir, (her şeyi) görür.

2-3. (Bundan böyle) içinizden zıhâr ile kadınlarından ayrılmaya kalkışan kimseler bilmelidirler ki, o kadınlar onların anaları değildir, anaları, ancak onları doğurmuş olanlardır. Bununla berâber, onlar, her hâlde [gerçekten] çirkin ve asılsız bir lakırdı söylüyorlardır.
Maamâfih [bununla birlikte] Allâh'ın affı, mağfireti çok olduğunda da şübhe yoktur; ve öyle(yse) kadınlarından zıhâr ile ayrılmaya kalkıp da sonra dediklerini geri alacak olanlar, onun [zıhârdan dönmenin kefâreti] için –ikisi temâss etmezden evvel– bir kul [köle veyâ câriye] âzâd etmek lâzımdır. –Bunu duydunuz (y)a, işte siz bununla öğütlenirsiniz ve Allâh her ne yaparsanız haberdârdır.–

4. Ona [köle veyâ câriye âzâd etmeye] gücü yetmeyen de, –ikisi temâss etmezden [ilişkiye girmezden] evvel– sırasıyla [peşpeşe] iki ay oruc tutsun, ona da güç yetiremeyen altmış yoksul doyursun!
Bunlar, Allâh ve (O'nun) Resûlü'ne îmân edesiniz diyedir ve bunlar Allâh'ın çizdiği hudûddur. Kâfirler için ise elîm [çok acı] bir azâb vardır.

5-6. Muhakkak ki Allâh ve (O'nun) Resûlü'ne hadd yarışına kalkanlar [düşmânlık edenler] (dünyâda) çarpıldılar [rezîl-rüsvâ edildiler], tıpkı onlardan evvelkilerin çarpıldıkları [rezîl-rüsvâ edildikleri] gibi, hâlbuki açık açık âyetler de indirmiştik.
Kâfirlere hem de hakâretli bir azâb var o gün ki, Allâh onları(n) hep(sini) ba'sedecek [diriltecek] de, bütün yaptıklarını (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) kendilerine haber verecek. Allâh onu bir bir saymış, onlarsa onu unutmuşlardır. Allâh her şeye şâhiddir.

7. Gör(müş gibi bil)mez misin Allâh göklerdekini ve yerdekini hep bilir.
Herhangi bir üçün [üç kişinin] bir fısıltısı oluyormu, mutlak(a) O dörtleyicileri; gerek beş (kişin)in mutlak(a) O altılayıcıları; gerek daha az, gerek daha çok her nerede olsalar mutlak(a) O berâberlerindedir, sonra bütün yaptıklarını Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü kendilerine haber verir. Haberiniz olsun ki Allâh her şeyi tamâmiyle bilir.

8. (Ey Muhammed!) Bakmaz mısın şunlara [yehûdî ve münâfıklara], gizli konuşmadan nehyedildiler de, sonra dönüp nehyolundukları şeyi yapıyorlar: Günâh, udvân [(mü'minlere) düşmânlık] ve Peygamber'e isyân (husûsunda konuşup) fısıldaşıyorlar.
Yanına geldiklerinde de seni, Allâh'ın sağlık/[selâm]lamadığı bir sûretle sağlık/[selâm]lıyorlar, kendi içlerinde [aralarında veyâ gönüllerinde] de, "Allâh bizi söylediklerimiz (sebebiy)le ta'zîb etse [azâblandırsa] ya!" diyorlar.
Cehennem onlara yeter, ona (girip) yaslanacaklar. Artık o ne fenâ âkıbettir!

9. Ey o bütün îmân (iddiâ) edenler! Sizler fısıldaştığınız vakit günâh, udvân [(mü'minlere) düşmânlık] ve Peygamber'e isyân (husûsunda) fısıldaşmayın, iyilik ve takvâ (husûsunda) fısıldaşın ve Allâh(ın azâbın)dan kork(up isyândan korun)un, ki O'n(un huzûrun)a haşrolunacak/[toplanacak]sınız.

10. O gizli konuşmalar {o fiskos} sırf şeytândandır; îmân etmiş olanları kederlendirmek için, hâlbuki onlara birşey zarar ettirecek değildir, meğer ki Allâh'ın izniyle ola; mü'minler de onun için hep Allâh'a (güvenip) dayansınlar!

11. Ey o bütün îmân (iddiâ) edenler! Sizlere, "(Gelene) mec-

lislerde (yer açın) genişleyin!" denildiği vakit genişleyiverin (ki), Allâh da size genişlik versin. "Kalkın!" denildiği zamân da kalkıverin ki, Allâh (hakîkaten) îmân ed(ip itâ'at ed)enlerinizi yükseltsin, ilm verilenleri ise derecât [dereceler] ile (yükseltsin). Ve Allâh her ne yaparsanız haberdârdır.

12. Ey o bütün îmân (iddiâ) edenler! Peygamber'e gizli ma'rûzâtta bulunmak [Peygamber'le başbaşa konuşmak/günâh i'tirâfında bulunmak] istediğiniz zamân, fısıltı/[özel konuşma/i'tirâfı]nızdan önce bir sadaka takdîm ediniz! Bu sizin için hem bir hayr, hem daha ziyâde bir temizliktir, fakat gücünüz yetmezse, şübhe yok ki Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

13. Yâ!.. Fısıltı/[özel konuşma/i'tirâfı]nızdan önce sadakalar takdîm etmekten korktunuz mu?! Mâdem ki yapmadınız, Allâh da size tevbe lutfetti, artık namaza devâm edin ve zekâtı verin ve Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne itâ'at edin, ki Allâh habîr/[haberdâr]dir her ne yaparsanız.

14. Bakmaz mısın şunlara [münâfıklara] ki, Allâh'ın ğazab etmiş olduğu bir kavme [yehûdîlere] yardaklık etmektedirler, –onlar ne sizdendirler, ne onlardan– ve bilip dururken yalan yere yemîn ederler.

15-16. Allâh onlar için şiddetli bir azâb hazırladı. Hakîkat(en) onlar ne fenâ işler yapıyorlar; yemînlerini bir siper edindiler de Allâh yolundan menettiler, onun için onlara hakâretli bir azâb var.

17. İhtimâli yok onları ne malları, ne evlâdları hiçbir sûretle Allâh'tan kurtaramaz, onlar ashâb-ı nâr/[ateşin mahkûmları]dır (ve) hep onun içinde kalacaklardır.

18-19. O gün ki, Allâh onları toplayarak ba'sedecek [diriltecek] de, size (karşı) yemîn ettikleri gibi, O'na (karşı) da yemîn edecekler ve sanacaklar ki, (kendilerine fayda sağlayacak) birşey yapıyorlar.
(İyi bilin ki) işte onlar hep o yalancılardır. Şeytân üzerlerine istilâ etmiştir [hâkimiyyet kurmuş] de, kendilerine Allâh düşüncesini [Allâh'ın zikrini/Allâh'ı anmayı-hatırlamayı] unutturmuştur.
Onlar şeytân hizbi/[şeytân taraftarı]dırlar. Uyanık ol ki, şeytânın hizbi [taraftarları] hep hüsrâna düşen/[kaybeden]lerdir.

20-21. Allâh(a) ve (O'nun) Resûlü'ne (karşı) hudûd yarışına kalkanlar [muhâlefet edenler] (yokmu), her hâlde [şübhesiz] onlar en alçaklar içindedirler; (çünkü) Allâh, (ezelde hükmünü vererek silinip bozulması mümkün olmayan bir yazı ile levh-i mahfûzda şöyle) yazdı [hükmedip karârlaştırdı]: "Celâlim hakkı için, her hâlde [mutlaka] Ben yenerim, Ben ve resûllerim".
Şübhe yok ki Allâh kavîdir [kuvvetlidir], azîzdir [mağlûb olmaz bir gâlibdir].

22. Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân eder hiçbir kavmi Allâh ve (O'nun) Resûlü'ne (karşı) hudûd yarışına kalkışan kimselerle sevişir bulamazsın; babaları veyâ oğulları veyâ kardeşleri veyâ hısımları-hemşerileri[2] olsalar bile!
İşte Allâh, öyle kimseleri sevmeyen bir kavmin kalblerine îmânı yazmış [nakşetmiş/sâbitlemiş] ve kendilerini tarafından bir rûh [Kur'ân veyâ kalblerine hayât veren ilâhî bir irfan nûru] ile te'yîd buyurmuş/[desteklemiş]tur ve

---

2 Meâl'de, *hısımları-hemşerileri* diye çevirilen *'aşîretehum* kelimesi, *aşîretleri* [*onların aşîreti*] demektir. (E.Ö)

onları altından ırmaklar akar cennetlere koyacak, içlerinde ebediyyen kalacaklardır, öyle ki, Allâh onlardan hoşnûd, onlar Allâh'tan hoşnûd.
İşte onlar Allâh(ın) hizbi/[taraftarları]dir.
Uyanık ol ki, Allâh'ın hizbi [taraftarları] muhakkak hep felâha [murâda] erenlerdir.

59. HAŞR SÛRESİ

MEDENÎ, 24 ÂYET

§

Adını, 2. âyetinde geçen *haşr* [*bir cemâ'ati, yerlerinden çıkarıp iz'âc ederek/ta'cîz ve tedirgin edip bunaltarak harbe ve emsâlîne zorlamak*] ifâdesinden alan (*–Benî-Nadîr* de denen–) sûrenin büyük bir kısmı, İslâm cemâ'ati ile yehûdî Benî-Nadîr [Nadîroğulları] kabîlesi arasındaki çekişmeyi ve bu kabîlenin Medîne'den sürgün edilmesini konu almakta, ardından da savaş ganîmetlerinin taksîm şekli hakkındaki hükümlerin beyânına geçilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

(Dilleri veyâ lisân-ı hâlleriyle) tesbîh [tenzîh ve takdîs] etmekte Allâh için göklerdeki ve yerdeki(ler). Hem de azîz [kudretli], hakîm [hikmetli] O.

O (Allâh) ki, Ehl-i Kitâb'dan o küfredenleri [yehûdîlerden Benî-Nadîr kabîlesini] ilk haşr için [o haşr'ın evvelinde/savaş için ilk toplanmalarında] diyârlarından çıkardı, siz çıkacaklarını zannetmediniz. Onlar da zannettiler ki, kendilerini Allâh(ın azâbın)tan (veyâ Resûlullâh ve mü'minlerden) koruyacak mânialarıdır kaleleri, istihkâmlan. Fakat Allâh onları, hesâb etmedikleri cihetten bastırdı ve kalblerinin içine korku düşürdü, öyle ki evlerini bir taraftan kendi elleri(yle), bir taraftan da mü'minlerin elleriyle harâb ediyorlardı.

Düşünün de (bundan) ibret alın ey (hakîkati) görecek (kalb) gözleri(ne sâhib) olanlar.

3-4. Ve eğer Allâh onlara [yehûdî kabîlesi Benî Nadîr'e] sürgünü yazmamış olsaydı, lâ-büdd [mutlaka] dünyâda kendilerine azâb edecekti, Âhiret'te ise onlara ateş azâbı var; çünkü onlar Allâh ve (O'nun) Resûlü ile (düşmânca) karşılaşmaya kalkıştılar. Her kim de Allâh ile (düşmânca) karşılaşmaya kalkışırsa, (bilsin ki); şübhe yok Allâh şedîdü'l-ikâbdır [cezâsı-cezâlandırması çok şiddetli olandır].

5. (Savaşta, yehûdî kabîlesi Benî-Nadîr'e âid) herhangi bir hurma ağacı(nı) kestiniz veyâ (kesmeyip) kökleri üzerinde dikili bıraktınızsa, hep Allâh'ın izniyle [emriyle/takdîriyle] ve o fâsık/[tâ'atten çıkan isyânkâr]ları perîşân edeceği içindir.

6. Allâh'ın, Resûlü'ne onlar(ın malların)dan tahvîl buyurduğu [verdiği] fey'e [kâfirlerden savaşsız olarak ele geçirilen mallara] gelince, siz ona ne at deprettiniz [koşturdunuz], ne rikâb [deve]; velâkin Allâh, resûllerini dilediği kimselere musallat kılar ve Allâh her şeye kadîrdir [güç yetirendir].

7. Allâh'ın, Resûlü'ne kurâ [belde] ahâlîsinden tahvîl buyurduğu [verdiği] fey [kâfirlerden savaşsız olarak ele geçirilen mallar] de, Allâh için ve (O'nun) Resûlü için ve (o'na) karâbet sâhibi (olanlar/akrabâlığı bulunanlar: Muhâcirler) ve yetîmler ve miskînler-(fakîrler) ve yolda kalmış kimseler içindir, ki sâde(ce) içinizden zenginler arasında dolaşır bir devlet [servet] olmaya!

Bir de Peygamber size (fey/kâfirlerden savaşsız olarak ele geçirilen mallar konusunda) her ne emir verirse tutun, nehyettiğinden de sakının ve Allâh(ın azâbın)dan kor-

k(up günâhtan korun)un; çünkü Allâh şedîdü'l-ikâbdır [cezâsı-cezâlandırması çok şiddetli olandır].

8. (Evet, Allâh'ın, Resûlü'ne verdiği fey/kâfirlerden savaşsız olarak ele geçirilen mallar,) o fukarâ Muhâcirler için ki, yurdlarından ve mallarından çıkarıldılar; Allâh'tan bir fazl [lütuf ve rızk] ve rıdvân [rızâ] ararlar ve Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne (yardım ve) hizmet ederler, ta onlardır işte sâdık olanlar [sözlerini fiilleriyle isbât edenler].

9. Ve (yine o fey/kâfirlerden savaşsız olarak ele geçirilen mallar, sözlerini fiilleriyle isbât eden) şunlar [Ensâr'ın yoksulları] (için) ki; onlar/[Muhâcirler]dan önce yurdu hazırlayıp îmâna sâhib oldular, kendi (şehir)lerine hicret edenlere muhabbet beslerler ve onlara verilen (fey)den nefslerinde bir kaygı duymazlar, kendilerinde ihtiyâc bile olsa îsâr ile (Muhâcirleri) nefs/[kendi]lerine tercîh ederler, her kim de nefsinin (cimrilik ve) hırsından korunursa, işte onlardır o felâh bulanlar [murâda erenler/umduğuna nâil olanlar].

10. Ve şunlar(ın yoksulları için) ki; (Peygamber'in son zamânlarında îmân ve hicret edip ilk Muhâcir ve Ensâr'ın) arkalarından gelmişlerdir, şöyle derler: "Yâ Rabbenâ! Bizlere ve önden îmân ile bizi geçmiş olan (ilk Muhâcir ve Ensâr) kardeşlerimize mağfiret buyur ve gönüllerimizde îmân etmiş olanlara karşı kin tutturma! Yâ Rabbenâ! Şübhe yok ki Sen raûf/[şefkatli]sun, rahîmsin [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olansın]".

11-12. Bakmaz mısın şu münâfıklık yapanlara; Ehl-i Kitâb'dan o küfreden ihvân/[kardeş]larına şöyle diyorlar: "Yemîn ederiz ki eğer siz (beldenizden) çıkarılırsanız, her hâlde [mutlaka] biz de sizinle berâber çıkarız ve sizin hakkınız-

da [aleyhinizde] ebedâ [aslâ] kimseye itâ'at etmeyiz ve şâyed siz(inl)e kıtâl [savaş] yapılırsa muhakkak size yardım ederiz".

Hâl bu ise Allâh şehâdet ediyor ki onlar kat'iyyen yalancılardır; celâlim hakkı için, eğer (yehûdîler beldelerinden) çıkarılırlarsa, (münâfıklar) onlarla berâber çıkmazlar ve eğer (onlara karşı) kıtâl [savaş] yapılırsa, onlara yardım etmezler ve şâyed yardım edecek olsalar mutlak(a) arkalarına dön(üp firâr ed)erler, sonra da kurtarılmazlar.

13. Her hâlde [doğrusu] onların yüreklerinde sizin korkunuz, Allâh'ınkinden (daha) ziyâde; bu, onların fıkıhsız [anlayışsız/kavrayışsız] bir kavm olmalarındandır.

14. Siz(inl)e, hepsi toplanarak kıtâl [savaş] yapamazlar, ancak müstahkem mevkîlerde veyâ duvarlar, siperler arkasından (size karşı savaş) yaparlar. Aralarında be'sleri şiddetlidir [kendi aralarında çatıştıklarında çatışmaları şiddetlidir veyâ birbirleriyle boğuşur dururlar, dâhilî hâlleri perîşândır veyâ 'Şöyle asarız, böyle keser-biçeriz' şeklindeki palavraları çoktur]; sen onları toplu sanırsın, hâlbuki kalbleri dağınıktır, bu, onların akletmez bir kavm olmalarındandır.

15-16. (Benî-Nadîr yehûdîlerinin âkıbeti de, tıpkı) yakında önlerinden geçen (Kureyş müşrikleri veyâ Benî-Kaynuka yehûdî)ler(inin âkıbeti) gibi (olacak); ki (onlar), emir/[iş]lerinin (isyânlarının, küfr ü küfrânlarının) vebâlini [kötü âkıbetini] tattılar, daha da onlara elîm [çok acı] bir azâb var.

(Yehûdîlere, "Eğer siz beldenizden çıkarılırsanız biz de sizinle çıkarız, sizin aleyhinize kimseye itâ'at etmeyiz, şâ-

yed sizinle savaşılırsa size yardım ederiz" diyen münâfıkların meseli ise,) tıpkı şeytânın meseli gibi ki; hani (o), insâna, 'Küfret!' dedi de, küfredince, "Ben" dedi, "senden berîyim [uzağım]; çünkü ben âlemlerin rabbi olan Allâh'tan korkarım".

17. Sonra ikisinin de âkıbeti, ebediyyen ateşte kalmaları oldu ve işte zâlimlerin cezâsı budur.

18-19. Ey o bütün îmân edenler! Hep Allâh'a (itâ'at edip isyândan ve azâbdan) korunun ve baksın bir nefs [kişi], yarın için ne takdîm etmiş.
Hem Allâh'tan korkun –çünkü Allâh her ne yaparsanız şübhesiz habîr/[haberdâr]dir– ve onlar gibi olmayın; ki Allâh'ı (ve emirlerini) unutmuş/[umursamayıp terketmiş]lardır da, Allâh da onlara kendilerini [kendileri için dünyâda hayr işlemeyi] unutturmuştur. Onlardır ki, hep fâsık/[itâ'atten çıkıp isyâna dalmışlardır.

20. Ashâb-ı nâr [ateşin ehli/mahkûmları] ile ashâb-ı cennet [cennetin ehli/sâkinleri] müsâvî [bir/eşit] olmaz. Ashâb-ı cennettir ki, hep murâda ermişlerdir.

21. Biz bu Kur'ân'ı bir dağın üzerine indirseydik, her hâlde [şübhesiz] sen onu Allâh korkusundan başını eğmiş, çatlamış görürdün.
O temsîller yokmu, işte Biz onları insânlar için yapıyoruz, gerek ki tefekkür ederler.

22. O öyle Allâh ki, O'ndan başka tanrı yok; ğaybı [hazırda olmayanı] da bilir, şehâdeti [hazırda olanı] de, O rahmândır [rahmeti/lütf u ihsânı bol/nâmütenâhî olandır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

23. O öyle Allâh ki, O'ndan başka tapılacak (ilâh) yok. Öyle melik [pâdişah] ki; kuddûs [mukaddes], selâm [esenlik

kaynağı], îmân ve emniyet veren/mü'min, gözeten-koruyan/müheymin, azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], cebbâr [eksikleri tamâmlayan, ihtiyâcları gideren, işleri düzelten, dilediğini yapmaya ve yaptırmaya kâdir olan], mütekebbir [ululuk ve azamet Kendisinin hakkı olan].
Tenzîh o Allâh'a [münezzeh ve yücedir Allâh], müşriklerin şirkinden.

24. O öyle Allâh ki; hâlık [her şeyi takdîr ve îcâd ederek yaratan], bâri [yarattıklarını temiz ve sağlam bir nizâm üzere seçip tesviye ve tekâmül ettirerek birbirinden farklı vasıf ve husûsiyyetler ile ayırd ettiren], musavvir [mahlûkâtın sûret ve keyfiyyetlerini takdîr edip dilediği şekilde îcâd ve tasvîr eden].
O en güzel isimler {*esmâ-i husnâ*} O'nun; bütün göklerdeki ve yerdeki(ler, dilleri veyâ lisân-ı hâlleriyle) O'na tesbîh [O'nu tenzîh ve takdîs] eder; (çünkü) O öyle azîz [mağlûb olmaz bir gâlib], öyle hakîm/[hikmetli]dir.

60. MÜMTEHİNE SÛRESİ

MEDENÎ, 13 ÂYET

§

Adını, 10. âyetinde geçen *fe'mtehinûhunne* [*onları* (yâni, muhâcir olarak Medîne'ye gelen îmân etmiş kadınları) *imtihân edin*] emrinden alan (–*Mümtehane, İmtihân* ve *Meveddet* de denilen–) sûrenin başlıca konusu; mü'minlerin, savaş ve barış hâllerinde kâfirlere karşı ta'kîb etmeleri gereken ba'zı ahlâk ve ahkâma [hükümlere] ilişkindir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Ey o bütün îmân edenler! (Hem Benim) düşmânım (olanlar)ı ve (hem de sizin) düşmânınız (olanlar)ı dostlar yerine tutmayın; siz onlara meveddet [sevgi-haber] ilkâ ediyorsunuz, onlar ise hakktan size gelene küfrettiler, rabbiniz Allâh'a îmân ediyorsunuz diye sizi ve Peygamber'i (yurdunuzdan) çıkarıyorlardı.
Eğer sizler Benim yolumda ve rızâm uğrunda cihâd (etmek) için çıktınızsa, (onlara sevgi ve dostluk göstermemeniz gerekir. Oysa) siz meveddetle onlara sır veriyorsunuz, hâlbuki Ben sizin gizlediklerinizi(n) de, açıkladıklarınızı(n) da hepsini bilirim ve içinizden her kim onu yaparsa, artık düz yolun ortasından şaşırmış olur.

2. Eğer onlar size (karşı) bir zafer bulurlarsa, (onlara sevgi beslemenizin size bir faydası olmaz) hepinize düşmân kesilirler ve sizlere fenâlıkla ellerini ve dillerini uzatır ve arzû ederler ki hep kâfir olasınız.

3. Ne hısım/[akrabâ]larınızın, ne de evlâdlarınızın size aslâ menfaati olmaz. (Allâh) o Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nde aranızı ayırır ve Allâh (akrabâ ve evlâdınıza değil) hep amellerinizi gözetir [amellerinize bakar] (ve ona göre cezâ veyâ mükâfât verir).

4-5. Sizin için güzel bir örnek, İbrâhîm ile berâberindekilerde oldu; vaktiyle onlar kavmlerine şöyle dediler: "Biz sizlerden ve Allâh'tan başka taptıklarınızdan berîyiz [uzağız] ve sizi tanımıyoruz [size küfrediyoruz: sizden teberri ettik/uzaklaştık], tâ ki siz Allâh'ın birliğine îmân edinceye kadar. Sizinle aramızda ebedî buğz u adâvet [nefret ve düşmânlık] başladı".

Ancak İbrâhîm'in babasına, "Elbette senin için istiğfâr edeceğim [bağışlanma dileyeceğim], maamâfih [bununla birlikte] senin için Allâh'tan (gelecek) hiçbir şeye (mâni olmaya) gücüm yetmez" demesi müstesnâ [hâriç]; (bu, sizin için örnek değildir).

(Ve İbrâhîm'le berâberindeki mü'minler) dediler (ki): "Yâ Rabbenâ! Biz ancak Sana tevekkül kıldık [güvenip dayandık] ve Sana gönül verdik ve bütün gidiş Sanadır.

"Yâ Rabbenâ! Bizleri o küfredenlerin fitnesi kılma [baskı, zulm ve işkencesi ile sınama] ve bizlere mağfiret buyur! Rabbimiz![1] Çünkü Sensin ancak öyle azîz [yenilmez bir gâlib], öyle hakîm [hikmetli]".

6. Hakîkaten sizler için güzel bir örnek onlarda olmuştur; Allâh'a ve Âhiret Günü'ne ümîd besleyenler için. Her kim de (yüzçevirip) aksine giderse, haberi olsun ki Allâh, (evet O) çok ğanîdir [her türlü ihtiyâctan münezzehtir/hiç-

1 Meâl'in aslında atlanan *rabbenâ* lafzına karşılık, *Rabbimiz* kelimesini metne koyduk. (E.Ö)

bir şeye ve hiçbir kimseye ihtiyâcı yoktur], (hamîddir, yâni) her hamd O'nundur.

7. Umulur ki Allâh sizinle, onlar içinde düşmânlaştıklarınız arasında bir meveddet [sevgi/yakınlık] husûle getire; Allâh kadîrdir [her şeye güç yetirendir]. Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı süreklidir].

8. Allâh sizi, dîn hakkında siz(inl)e kıtâl [savaş] yapmayan ve sizi yurdlarınızdan çıkarmayan kimselerden, onlara iyilik etmeniz ve kendilerine adâlet yapmanızdan nehyetmez; çünkü Allâh adâlet yapanları sever.

9. Allâh sizi ancak siz(inl)e dîn hakkında kıtâl [savaş] yapan ve sizi yurdlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanıza muzâheret [yardım] eden kimselerden, onlara dostluk etmenizden nehyediyor. Her kim de onlara dostluk ederse, işte onlar kendilerine yazık eden(lerdir)/zâlimlerdir.

10. Ey o bütün îmân edenler! Size mü'mine(ler/mü'min) kadınlar muhâcir olarak (Medîne'ye) geldikleri zamân kendilerini imtihân edin, –îmânlarını Allâh bilir– imtihân üzerine onları(n) mü'mine [mü'min kadınlar] (olduklarını) bilirseniz, artık kendilerini kâfirlere [kâfir kocalarına] geri çevirmeyin; (çünkü) mü'mine/[mü'min kadın]ler kâfir (erkek)lere helâl değil, kâfir (erkek)ler de mü'mine/[mü'min kadın]lere helâl olmazlar. Maamâfih [bununla birlikte], sarfettikleri mehri o kâfirlere verin!
Sizin o mü'mine/[mü'min kadın]lleri nikâh etmenizde de, –kendilerine mehirlerini verdiğiniz takdîrde– üzerinize bir günâh yoktur.
(Gerek dâru'l-harbden hicret etmeyip müşrik olarak kalan, gerekse irtidâd ederek dâru'l-harbe iltihak eden veyâ etmek isteyen) kâfir(e)lerin [müşrik kadınların] ise ismet-

lerine yapışmayın (yâni, onlarla evlenmeyin, evli olduklarınızla da nikâh bağını koparın) ve sarfettiğiniz (mehr)i isteyin, kâfirler de sarfettiklerini istesinler!
Bunlar size Allâh'ın hükmüdür, aranızda (böyle) hükmediyor ve *Allâh alîm/[bilen]dir, hakîm/[hikmetli]dir.*

11. Ve eğer zevce/[eşllerinizden bir(i) şey(tâna uyup) sizden küffâra kaçar (da, verdiğiniz mehri alamaz), siz de acısını [ganîmet] alırsanız (veyâ sıra size geldiğinde), zevce/[eşlleri gitmiş olanlara, sarfettiklerinin misli/[benzeri-aynısı]ni veriniz ve Allâh(ın hükmüne ri'âyet ederek O'na isyân)dan korku(p korunu)nuz, eğer siz O'na îmân etmiş (kimselerseniz)/mü'minlerseniz.

12. Ey o Peygamber! Mü'mine/[îmân eden kadın]ler sana şu şartlar üzerine bî'at etmeye geldiklerinde: Allâh'a hiçbir şey(i) *şirk koşmayacaklar ve hırsızlık yapmayacaklar ve* zinâ etmeyecekler ve evlâdlarını öldürmeyecekler ve ellerileyle ayakları arasında bir bühtân [iftirâ] uydurup getirmeyecekler ve sana hiçbir ma'rûfta âsî olmayacaklar. Bu sûretle onlara bî'at ver ve kendileri için Allâh'a[2] istiğfâr ediver [bağışlanma/korunma dile], çünkü Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

13. Ey o bütün îmân edenler! Öyle bir kavmi dost tanımayın ki; Allâh kendilerine ğazab etmiş, Âhiret'ten ümîdi kesmişler, ashâb-ı kubûr/[kabirlerdekiler]dan olan kâfirlerin me'yûsiyetleri [ümîdsiz oldukları] gibi ye'se [ümîdsizliğe] düşmüşlerdir.

---

2 Âyette karşılığı bulunan, fakat Meâl'de atlanan *Allâh'a* lafzını metne dâhil ettik. (E.Ö)

61. SAFF SÛRESİ

MEDENÎ, 14 ÂYET

§

Adını, 4. âyetindeki *saffen* [*kenetlenip kaynaşmışcasına saff bağlamak*] kelimesinden alan (*–Havâriyyun* ve *Îsâ* da denilen–) sûrenin ana tema'sı, sıdk u sadâkatle Allâh yolunda cihâda [cehd ü gayrete] teşvîk ve ihzâr ve bu sûretle bir önceki sûrenin konusu ve imtihân mevzûu olan, *Hem Benim düşmânım olanları ve hem de sizin düşmânınız olanları dostlar yerine tutmayın* nehyini bir te'kid ve İslâm'ın istikbâlini tavzîhtir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. (Dilleri veyâ lisân-ı hâlleriyle) tesbîh [tenzîh ve takdîs] etmekte Allâh için göklerdeki ve yerdeki(ler). O öyle azîz [üstün kudretli], öyle hakîm [hikmetli].

2-3. Ey o îmân (iddiâ) edenler! Niçin yapmayacağınız [yerine getirmeyeceğiniz] şeyi söylersiniz [va'dedersiniz]?! Yapmayacağınız şeyi söylemeniz [va'detmeniz], Allâh yanında çok mebğuz/[iğrenç ve menfur]dur.

4. Haberiniz olsun ki Allâh, Kendi yolunda kurşunlu bir binâ gibi (kenetlenip kaynaşmışcasına) saf bağlayarak çarpışanları sever.

5. Ve hani bir vakit Mûsâ, kavmine şöyle demişti: "Ey kavmim! Benim, size (gönderilmiş) Allâh'ın resûlü olduğumu bildiğiniz hâlde niçin (dikbaşlılık-itâ'atsizlik ederek) bana ezâ ediyorsunuz?"

Sonra vaktâ [ne zamân] ki yamukluk ettiler, Allâh da kalblerini yamulttu. Öyle ya, Allâh fâsıklar [itâ'atten çıkıp isyâna dalmışlar] gürûhunu doğru yola çıkarmaz.

6. Bir vakit de Meryem'in oğlu Îsâ şöyle dedi: "Ey İsrâîloğulları! (Doğrusu) ben size (gönderilen) Allâh'ın resûlüyüm, önümdeki Tevrât'ın musaddıkı [tasdîkleyicisi] ve benden sonra gelecek bir Resûl'ün müjdecisi olarak geldim; ki o'nun ismi [niteliği/vasfı] Ahmed'dir".
Sonra (Îsâ'nın geleceğini müjdelediği) o (Ahmed isimli resûl) onlara beyyine/[açık delîl]lerle gelince, "Bu apaçık bir sihr [sihrbâz ve sihrle bizi aldatmak isteyen bir adam]" dediler.

7-8. İslâma [Allâh'a teslîmiyyete] da'vet olunurken, Allâh'a karşı (o) yalan(ı) uydurandan (veyâ uydurduğu yalanı Allâh'a isnâd edenden) daha zâlim de kim olabilir?!
Allâh da zâlimler gürûhunu muvaffak etmez [hidâyete iletmez]. İstiyorlar ki Allâh'ın nûrunu [dînini/kitâbını/delîlini] ağızlarıyla söndürsünler, Allâh ise nûrunu [da'vetini/da'vâsını-dînini] tamâmlayacaktır (ve âleme neşredecektir), isterse kâfirler hoşlanmasınlar.

9. O Allâh'tır ki, Resûlü'nü hidâyet kânûnu ve hakk dîni ile gönderdi, onu her dînin üzerine çıkarmak için, isterse müşrikler hoşlanmasınlar.

10-11. Ey o bütün îmân (iddiâ) edenler! Size öyle (önemli-değerli) bir ticâret göstereyim mi ki; sizleri elîm [çok acı] bir azâbdan kurtarır: Allâh(a) ve (O'nun) Resûlü'ne îmân edip mallarınız ve canlarınızla Allâh yolunda mücâhede [cehd ü gayret] eylersiniz. Bu [mallarınız ve canlarınızla yapacağınız cehd ü gayret], sizin için çok hayrlıdır, eğer bilirseniz.

12. (Şâyed mallarınız ve canlarınızla O'nun yolunda cihâd/cehd ü gayret ederseniz, Allâh) günâhlarınızı mağfiret buyurur [bağışlar] ve sizi altından ırmaklar akar cennetlere ve adn [ikâmet] cennetlerinde (kendileri de) hoş, (yerleri de) hoş meskenlere koyar. İşte büyük kurtuluş [asıl murâda eriş/umduğunu nâil oluş] {*fevz-i azîm*} odur.

13. (Cihâdın ni'metlerinden) diğer biri de –ki onu seveceksiniz– Allâh'tan nusret [yardım] ve yakın bir fetih [başarı]. Hem mü'minleri müjdele!

14. Ey o bütün îmân edenler! (Bu müjdelere ermek için) Allâh(ın dîninin ve O'nun Resûlü'nün) yardımcıları olunuz. Nitekim Meryem'in oğlu Îsâ, "Kim benim yardımcılarım Allâh'a doğru (giden yolda)?" dedi. Havâriyyûn [havârîler], "Biz Allâh(ın dîninin) yardımcılarıyız" dediler.
Bunun üzerine, Benî-İsrâîl'den [İsrâîloğulları'ndan] bir tâife (Îsâ'ya) îmân etti, bir tâife de küfre gitti de, Biz îmân edenleri düşmânlarına karşı te'yîd eyledik [destekledik], o sûretle onlar üstün olup yüze çıktılar.

62. CUM'Â SÛRESİ

MEDENÎ, 11 ÂYET

§

Adını, Cum'â günü namaz için nidâ edildiğinde alış-verişi bırakıp Cum'â namazını îfâ etmeyi emreden 9-10. âyetlerinden alan sûrenin evveli, Allâh'ı tesbîh [tenzîh ve takdîs], risâlet-i Muhammediyye'nin Arab ve gayrılarına şâmil pek büyük bir lütuf ve ni'met-i ilâhiyye olduğunu beyân ile ta'zîm [büyültme/yüceltme]; ortası, yehûdîlere tevbih [azarlama]; sonu da mü'minleri Cum'â namazına teşvîktir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. (Dilleri veyâ lisân-ı hâlleriyle) tesbîh [tenzîh ve takdîs] eder Allâh için göklerdeki ve yerdeki(ler). O öyle lekesiz/kuddûs melik [hükümdar] ki, hem azîz [üstün-kudretli], hem hakîm [hikmetli].

2-3. O'dur ki ümmîler [ilâhî bir Kitâb'a ve onun bilgisine sâhib olmayanlar/Arablar] içinde, kendileri (gibi insân cinsi)nden bir resûl gönderdi, üzerlerine O'nun âyetlerini okuyor ve onları temize çıkarıp parlatıyor [ıslâh ederek Allâh'ı birlemelerini sağlıyor], kendilerine Kitâb(ı) ve hikmet(i) öğretiyor –hâlbuki bundan evvel açık bir dalâl(et) içinde idiler– ve (o Resûlü) daha onlardan başkalarına (da gönderdi), ki (onlar) henüz onlara [Nebî'nin ashâbına] lâhık olmadı/[katılmadılar. O öyle azîz [mağûb edilmez bir gâlib], öyle hakîm [hikmetli].

4. İşte o (risâlet/nübüvvet), Allâh'ın fazlı/[lütf u ihsânı]dır, onu dilediğine verir ve[1] Allâh çok büyük fazl [lütf u ihsân] sâhibidir.

5. Kendilerine Tevrât yükletilen, sonra onu hâmil olmayan [tatbîk etmeyen/içindeki hükümlere göre amel etmeyen] kişilerin meseli [durumu], cildlerle kitâb taşıyan eşeğin hâline benzer.
Allâh'ın âyetlerini tekzîb eden [yalanlayan] kavmin meseli [tuhaf durumu/hayret verici hâli] ne çirkin. Allâh zâlimler gürûhunu doğru yola çıkarmaz.

6. De ki: "Ey o yehûdî olanlar! Siz, –sâir [öteki] insânlardan başka olarak– Allâh'ın dostları [evliyâsı] bulunduğunuzu zu'm [zann ve iddiâ] ediyorsanız, haydin ölmeyi temenni edin, eğer {da'vânızda/(iddiânızda)} sâdık/[doğrullarsanız öyle yapın!"

7. Hâlbuki, ellerinin takdîm ettiği [işlediği] günâhlar yüzünden onu ebed(iyy)en [aslâ/hiçbir zamân] temenni edemezler. Allâh zâlimleri bilir.

8. De ki: "Haberiniz olsun, o kaçıp [tiksinip] durduğunuz ölüm muhakkak gelip size (gelip) çatacak, sonra o bütün ğayb ve şehâdeti bilen (Allâh)e iâde olunacaksınız da, O size neler yaptığınızı (–karşılığını gösterip tattırmak sûretiyle–) haber verecektir".

9-10. Ey o bütün îmân edenler! Cum'â günü namaz için nidâ olunduğunda, hemen Allâh'ın zikrine koşun ve alımı-satımı bırakın, o sizin için daha hayrlıdır eğer bilirseniz.

---

1 Matbû ve Osmanlıca Yazma nüshada *ye* şeklinde olan bu kelime, Tefsîr'de *ve* şeklindedir. Biz Meâl'i, *ye*'nin *ve* olması durumuna göre düzenledik. *Ye*'nin *ya* olması durumunda ise şöyle düzenlenebilir: *Ya Allâh çok büyük fazl sâhibi (değil mi)dir?!* (E.Ö)

Sonra da namaz kılındımı yeryüzünde dağılın da [dağılabilir], Allâh'ın fazlından nasîb arayın [arayabilirsiniz] ve Allâh'ı çok zikredin ki felâh bulabilesiniz [murâda erebilesiniz/umduğunuza nâil olabilesiniz].

11. Böyle iken, bir ticâret [kazanç fırsatı] veyâ eğlenti gördüklerinde, ona fırladılar da seni (minberde hutbe îrâd ederken) ayakta bıraktılar.
De ki: "Allâh'ın yanındaki; eğlentiden de, ticâretten de hayrlıdır ve Allâh rızk verenlerin en hayrlısıdır".

63. MÜNÂFIKÛN SÛRESİ

MEDENÎ, 11 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *münâfıqûn* [*münâfıklar*] kelimesinden alan sûrenin başlıca konusu, hicretten sonra Medîne'deki İslâm cemâ'atinin karşılaştığı sistemli nifâk ve münâfıklar mes'elesidir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. (Ey Resûl!) Sana geldikleri vakit o münâfıklar dediler ki: "Şehâdet ederiz, hakîkaten sen şübhesiz Allâh'ın Resûlü'sün".
Allâh da biliyor ki hakîkaten sen şübhesiz O'nun Resûlü'sün, bununla berâber Allâh şehâdet ediyor ki, doğrusu münâfıklar (şehâdetlerinde) kat'iyyen yalancıdırlar.

2-3. (Onlar) yemînlerini bir kalkan-(siper) edinip de Allâh yolundan yan-çizmektedirler. –Hakîkat(en) bunlar ne fenâ yapıyorlar.– O şundan: Çünkü onlar îmâna gel(diklerini söyle)mişler, sonra küfre gitmişlerdir de o [küfr], kalblerine tab'olunmuş [kazınmış/tabî'at olmuş] da artık (hakkı) anlamaz olmuşlardır.

4-6. Sen onları gördüğün vakit cisimleri tuhafına [kılık-kıyâfetleri hoşuna] gider ve (bir söz) söylerlerse (ağızlarının iyi lâf yapması, hoş ve tatlı konuşmaları sebebiyle) dediklerine kulak verirsin, (aslında onlar) sanki [*huşub-ı müsennede*]/dayanmış keresteler gibidirler, her sayhayı

[sesi/bağırtıyı] sanırlar ki aleyhlerindedir; (o nedenle de korku içindedirler).
Onlar düşmândırlar; onun için onlardan sakın! Onları Allâh (kahredip) gebertsin!
(Hakktan bâtıla nasıl ve) nereden çevriliyorlar?! (Hıyânetleri meydâna çıkıp da nasîhat yoluyla) onlara, "Gelin Resûlullâh sizin için istiğfâr ediversin [günâhlarınızın bağışlanması için du'â etsin]!" denildiği zamân da, başlarını bükerler ve görürsün ki, kibir(lenip büyüklük) taslayarak yan-çizer giderler; (bu durumda) onlar için istiğfâr etsen [bağışlanma dilesen] de, (istiğfâr) etmesen de aleyhlerinde müsâvî/[eşit-bir]dir, Allâh onlara aslâ mağfiret etmez ve Allâh fâsıklar [itâ'atten çıkıp isyâna dalmışlar] gürûhunu doğru yola çıkarmaz [hidâyete iletmez].

7. Onlar/[münâfıklar]dır ki, (Yesribli/Medîneli mü'minlere,) "Resûlullâh'ın [Allâh'ın Resûlü olduğunu iddiâ eden şu adamın] yanındaki (fakîr Muhâcir)lere nafaka vermeyin, tâ ki dağılsınlar" diyorlar.
Hâlbuki göklerin ve yerin hazîneleri [rızık kaynakları] Allâh'ındır, velâkin münâfıklar (ilâhî işleri) anlamazlar; (onun için de öyle kâfirâne sözler söylerler).

8. (O münâfıklar) diyorlar ki: "Eğer (sefer sona erip de) Medîne'ye dönersek, her hâlde [elbette] eazz [izzetli/şerefli ve kuvvetli] olan, oradan, ezell [zelîl/alçak ve zayıf] olanı çıkaracaktır".
Hâlbuki izzet Allâh'ın ve (O'nun) Resûlü'nün ve mü'minlerindir, velâkin münâfıklar bilmezler.

9. Ey o bütün îmân edenler (veyâ dilleriyle îmân iddiâsında bulunanlar)! Sizleri ne mallarınız, ne evlâdlarınız Allâh'ın zikrinden alıkoymasın [mallarınız ve çocuklarınız

size Allâh'ı ve Allâh için iş yapmayı unutturmasın] ve her kim öyle yaparsa, işte onlar hüsrâna düşen/[çok ziyân edenlerdir.

10. Ve (onun için Allâh'ı unutmayın da) sizlere merzûk kıldığımız [rızk olarak verdiğimiz] şeylerden infâk yapın [Allâh için harcayın], her birinize ölüm gelmezden evvel, ki sonra, "Yâ Rabbi! Beni yakın bir ecele [vakte/süreye] kadar te'hir eylesen [ertelesen] de, sadaka versem ve sâlihîn/[sâlihler]den olsam (yâni, eğer bana kısacık bir mühlet verirsen, bolca sadaka veririm ve sâlihlerden olurum)" der.

11. Hâlbuki Allâh bir nefsi [kimseyi], eceli [süresi] geldiği zamân, aslâ te'hir buyurmaz [geciktirmez/ertelemez] ve her ne yaparsanız Allâh habîr/[haberdâr]dir (ve karşılığını verir).

64. TEĞÂBÜN SÛRESİ

MEDENÎ, 18 ÂYET

§

Adını, 9. âyetinde geçen *teğâbün* [*kâr/kazanç ve zarâr/kayıb*] kelimesinden alan sûre, Hadîd sûresi'nden beri gelen sûrelerin bir gâyesi ve bundan sonrakilerin de Mülk sûresi'ne doğru bir mukaddimesi gibidir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. (Dilleri ve lisân-ı hâlleriyle) tesbîh [her türlü noksânlıktan tenzîh ve takdîs] eder Allâh'a göklerde(ki) ve yerde(ki)ler; (çünkü) mülk [hükümrânlık/egemenlik] O'nun, hamd [sevgi ve ta'zîm ile senâ] O'nun ve O her şeye kadîrdir [gücü yetendir].

2. (İşte kudretinin eserlerinden ba'zıları:) O'dur sizi yaratan; öyle iken içinizden kimi kâfir, kimi mü'min. Bununla berâber Allâh her ne yaparsanız görür.

3. O ki, gökleri ve yeri hakk ile [bir gâye için] yarattı ve size sûret verdi, sûretlerinizi güzel de yaptı, nihâyet gidiş(iniz) de O'nadır.

4. O göklerde ve yerde ne varsa bilir ve sizler her ne sırr tutar ve her ne açıklarsanız hepsini bilir ve Allâh bütün sînelerin künhünü bilir.

5-6. Bundan evvel (Nûh kavmi, Âd kavmi, Lût kavmi gibi) küfredenlerin haberi gelmedi mi size, ki yaptıklarının vebâlini tattılar. Daha da onlara (Âhiret'te) elîm [çok acı] bir

azâb var; çünkü onlara peygamberleri beyyine/[apaçık delîl]lerle geliyordu da onlar, "Bizi bir beşer mi yola getirecek [hidâyete iletecek]?!" deyip küfretmişler ve aksine gitmişlerdi.

Allâh da müstağnî olduğunu [onlara ve onların îmânlarına, itâ'atlerine-ibâdetlerine ihtiyâcı olmadığını] göster(ip onların köklerini kes)di, öyle ya, Allâh ğanîdir [hiçbir şeye ve hiçbir kimseye ihtiyâcı olmayandır], hamîddir [her güzelliği zâtında toplayan ve her hâlukârda hamde lâyık ve müstahakk olandır].

7. Küfredenler, aslâ ba'solunmayacaklarını [ölümden sonra diriltilmeyeceklerini] zu'm [zann ve iddiâ] ettiler.

De ki: "Hayır! Rabbim hakkı için, muhakkak ba'solunacak/[diriltilecek]sınız, sonra da muhakkak yaptıklarınız size (hesâbını vermek ve karşılığını görmek ile) anlatılacaktır ve o, Allâh'a göre kolaydır".

8-9. Onun için siz Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne ve[1] indirdiğimiz nûra [Kur'ân'a] îmân ediniz ve (çünkü) Allâh her ne yaparsanız haberdârdır; (vakti geldiğinde size de haber verecektir. Ne zamân mı?) Sizi o dernek [toplanma] gününe dereceği [toplayacağı] gün, ki o gün, teğâbün günü/[kâr ve zarar günü]dür.

Her kim Allâh'a îmân eder de yaraşıklı iş yaparsa Allâh onun kabâhatlerini örter de, onu altından ırmaklar akar cennetlere kor, öyle ki; ebediyyen onlarda kalmak üzere: işte büyük kurtuluş odur.

10. Küfredip âyetlerimizi tekzîb eyleyen/[yalanlayan]ler ise, onlar ashâb-ı nâr/[ateşlik-ateşin mahkûmları]dırlar (ve)

---

[1] Âyette karşılığı bulunan, fakat Meâl'de atlanan *ve* bağlacını metne ilâve ettik. (E.Ö)

orada muhalled [dâimî] kalacaklardır. O ise ne fenâ varılacak yerdir!

11. Allâh'ın izni olmayınca hiçbir musîbet isâbet etmez. Her kim de Allâh'a îmân ederse O, onun kalbine hidâyet verir [doğruyu düşündürür, gelen musîbetin Allâh'ın izniyle geldiğini ve kendisinin Allâh'a âid olduğunu ve yine O'na döneceğini hatırlatır da, musîbete karşı sabr u metânet gösterir] ve Allâh her şeyi bilir.

12-13. Îmân edin de[2] Allâh'a itâ'at eyleyin ve Resûlü'ne [o Resûl'e] itâ'at eyleyin, eğer aksine gider (isyân eder)seniz, Resûlümüze âid olan sâde(ce) açık bir teblîğden ibârettir: Allâh'tan başka tanrı yoktur. Onun için mü'minler hep Allâh'a (güvenip) dayansınlar.

14. Ey o bütün îmân edenler! Haberiniz olsun ki çift/[eşlleriniz ve evlâdlarınızdan size (günâh olan şeyleri tavsiye etmek sûretiyle) düşmân(lık edenler) vardır, onun için onların mahzurlarından sakının, bununla berâber, affeder kusûrlarına bakmaz, (suçlarını) örterseniz, şübhe yok ki Allâh ğafûrdur [bağışlayıcıdır], rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

15. Her hâlde [doğrusu] mallarınız ve evlâdlarınız (sâdece) bir fitne/[imtihân vesîlesi]dir. (O hâlde, Allâh'a itâ'at, mal ve evlâd muhabbetine tercih edilmelidir;) Allâh ise, büyük ecir [mükâfât] O'nun yanındadır.

16. Onun için gücünüz yettiği kadar Allâh(ın emir ve yasakların)a (ri'âyetsizlikten) korunun, dinleyin, itâ'at edin, infâk edin [Allâh yolunda harcayın], kendileriniz için hayr yapın! Her kim de nefsinin (cimrilik ve) hırsından koru-

2 Âyette, *îmân edin de* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

nursa, işte onlar felâh bulanlardır [murâda erenlerdir/umduğuna nâil olanlardır].

17-18. Eğer Allâh'a bir karz-ı hasen [güzel bir ödünç/borc: malın en iyisini seçip Allâh rızâsı için ihlâs ile hayra] arzederseniz, onu(n sevâbını) sizin için (artırıp) katlayıverir ve sizi de mağfiret buyurur [bağışlar], Allâh şekûrdur [iyiliğe fazlasıyla karşılık verendir], halîmdir [müsâmahalıdır/cezâ-azâb husûsunda acele davranmayandır], ğayba da, şehâdete de alîm [vâkıf], azîz [mağlûb edilemez bir kudret sâhibi], hakîm/[her dâim hikmetli]dir.

65. TALÂK SÛRESİ

MEDENÎ, 12 ÂYET

§

Adını, konusundan alan ve İbn Mes'ûd tarafından *Küçük Nisâ* diye isimlendirilen sûrenin hemen tamâmı, talâk [boşama-boşanma] mes'elesinin özel bir cephesine; boşanan kadınların yeni bir evlilik yapmadan önce ri'âyet etmeleri gereken iddet [bekleme süresi] ile ilgili kurallara tahsîs edilmiş ve böylece, Bakara/228-233 âyetleri iyice açılıp açıklanmıştır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Ey o Peygamber! Kadınları boşadığınız vakit, iddetlerine doğru [hayız günlerini hesâba katarak temizlik zamânında] boşayın ve iddeti sayın ve (iddeti uzatarak kadınlara zarar verme husûsunda) rabbiniz Allâh(ın azâbın)dan kork(up kötülükten-isyândan korun)un!
Onları (iddetleri sona erinceye kadar) evlerin(iz)den çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar, meğer ki açık bir terbiyesizlik etmiş olalar.
Bunlar, Allâh'ın ta'yîn ettiği hudûddur ve her kim Allâh'ın hudûduna tecâvüz ederse [belirlediği sınırı çiğnerse] nefsi/[kendi]ne zulmetmiş olur, (zîrâ) bilmezsin belki Allâh onun arkasından (kocanın iddet içerisinde karısına dönmesini veyâ iddetin bitiminden sonra yeni bir nikâh kıymasını sağlayarak) bir iş çıkarır.

2-3. Sonra, (iddet) müddetlerini doldurmaya yaklaştıklarında,

(onlara dönerek) onları (ya) güzellikle tutun yâhûd güzellikle ayrılın ve sizlerden adâlet sâhibi iki erkeği işhâd eyleyin [şâhid tutun]. (Ey şâhidler!) Şehâdeti de Allâh için doğru edâ edin! Bu size söylenenleri duydunuz (y)a, bununla Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân eder kimselere öğüt verilir.

Her kim de Allâh(m azâbın)tan korkar (da kötülükten korunur)sa, Allâh ona bir mahrec [çıkış yolu/çâre] müyesser kılar [gösterip onu kolaylaştırır] ve onu hatır ve hayâline gelmez cihetten merzûk eder [rızklandırır] ve her kim Allâh'a tevekkül kılarsa [güvenip dayanırsa], O, ona yetişir [kâfî/yeter].

Her hâlde [şübhesiz] Allâh emrini [irâdesini/hükmünü] yerine getirir; Allâh herşey için bir miktâr [ölçü-vakit] ta'yîn etmiştir.

4-5. (Yaşlılık sebebiyle) hayızdan kesilmiş olan kadınlarınız(a gelince), –şübhelendinizse– onların iddeti [bekleme süresi] de üç aydır, (boşanan ve yaşları küçük olduğu için veyâ başka bir sebeble) hayız görmeyenler(inki) de öyle: (üç aydır). Yüklü/[hâmile]lerin ise ecel/[bekleme süre]leri, haml/[yük]lerini vaz'etmeleri(yle/doğurmalarıyla sona erecek)dir.

Ve her kim (emir ve yasaklarına ri'âyet ederek) Allâh'a (isyândan) korunursa, Allâh onun işine bir kolaylık verir. İşte bu [anlatılan ahkâm] Allâh'ın emridir [sözüdür/kelâmıdır], onu size indirdi. Ve her kim Allâh(ın azâbın)tan korkar (emir ve nehiylerine ri'âyet ederek korunur)sa, Allâh onun kabâhatlerini örter ve ecrini [mükâfâtını] büyültür.

6. (Kendilerini boşadığınız iddet bekleyen) o kadınları, gücünüzün yettiğinden sâkin olduğu/[oturduğu]nuz yerin bir

kısmında iskân ediniz [yerleştiriniz] ve üzerlerine tazyîk yap(ıp yıldır)mak için onları ızrâra [zarara sokmaya] kalkışmayınız ve eğer yüklü [gebe/hâmile] iseler haml/[yük]-lerini vaz'edinceye [bırakıncaya/doğuruncaya] kadar nafakalarını verin, sonra sizin hesâbınıza (çocuğunuzu) emzirirlerse o vakit de (emzirme) ecir/[ücret]lerini verin ve aranızda iyilikle emredin ve eğer (emzirme ücretinde ve nafakada birbirinize) zorl(uk çıkarıp anl)aş(am)ıyorsanız, o hâlde baba hesâbına (çocuğu) diğer bir emzikli (kadın) emzirecektir.

7. (Maddî) genişliği olan genişliğin(ce servetin)den infâk etsin, rızkı dar olan da Allâh'ın ona verdiğinden infâk eylesin! Allâh bir nefse [kimseye], verdiği (imkâ)nden başka teklîf etmez, Allâh bir usr'un [zorluğun] arkasından bir yusr [kolaylık] yapar.

8-11. Nice memleket (nice şenlik) (halkı), (kendilerinin) Rabbinin ve (O'nun) resûllerinin emrinden çıkıp azdı da, Biz onu [oraların halkını] şiddetli bir hesâba çektik ve görülmedik bir azâba giriftâr eyledik, o sûretle emrinin [işlerinin/yaptıkları kötülüklerin] vebâlini tattı(lar) ve iş(ler)inin âkıbeti bir hüsrân [ziyân] oldu. Allâh öyleler(i) için (öteki dünyâda da) şedîd [çok şiddetli] bir azâb hazırlamıştır.

Ondan dolayı Allâh(ın azâbın)tan korkun da (günâh ve ma'siyetten) korunun ey hâlis özü/temiz aklı olanlar, (ey o) îmân edenler.

İşte Allâh size bir zikr [öğüt veyâ ihtar] indirdi, bir resûl gönderdi; Allâh'ın nûrlar saçan, yollar açan[1] âyetlerini siz-

---

1 *Nûrlar saçan, yollar açan* ibâresi, *mübeyyinât* kelimesine karşılık olarak konulmuştur. (E.Ö)

lere karşı okuyor, ki îmân edip sâlih amel işleyenleri zulmetlerden [küfrün karanlıklarından] nûra [îmânın aydınlığına] çıkarsın.

Ve her kim Allâh'a îmân edip salâh ile çalışırsa [sâlih ameller işlerse], Allâh onu altından ırmaklar akar cennetlere koyacak, orada ebediyyen muhalled/[kalacak]lar, öyle ki Allâh ona hakîkaten (maddî ve ma'nevî) güzel bir rızk ihsân etmiş.

12. O Allâh ki yedi semâ [gök] yaratmış, arz/[yer]dan da onların bir mislini, aralarından[2] [aralarında] (gerek umûmî, gerek husûsî bütün hareketleri ve sükûnlarıyla, hâdiseleri ve işleriyle, tedbîr ve idâreleriyle, velhâsıl kazâ ve kaderleriyle ilgili) emr(-i ilâhî ve vahy-i rabbânî) inip duruyor, şunu bilesiniz diye ki; Allâh her şeye kadîr/[güç yetiren]dir ve Allâh her şeyi ilmiyle ihâta etmiştir [kuşatmıştır/bütün yönleriyle bilir].

---

2 Meâl'de, *aralarından* diye çevirilen *beynehunne* kelimesine, Tefsîr metninde (VII/5082) *aralarında* karşılığı verilmiştir, ki bu daha uygundur. (E.Ö)

66. TAHRÎM SÛRESİ

MEDENÎ, 12 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde "Resûlullâh'ın, Allâh'ın kendisine helâl kıldığı ba'zı şeyleri –eşlerinin hoşnûdluğu için– kendisine harâm kılmasına" [kendini mahrûm bırakmasına] yapılan atıftan alan (–*Mutaharrim* veyâ *Lime Tuharrimu* da denen–) sûrede, Hz. Peygamber'in şahsî ve âilevî hayâtının ba'zı yönleri ele alınmış, mü'minlere birtakım tavsiyelerde bulunulmuştur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Ey o Peygamber! Sana Allâh'ın helâl kıldığını niçin (kendine) harâm edersin [Ey Nebî! Allâh'ın sana helâl kıldığı şeyden kendini niçin mahrûm ve men edersin] (de), zevce/[eş]lerinin hoşnûdluğunu ararsın?!
Maamâfih [bununla birlikte] Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dır, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır]; Allâh sizin için yemînlerinizin çözümlüğünü [(ğayr-i meşrû) yemînlerinizin kefâretini vererek yemînlerinizi bozmanızı] farz [beyân edip meşrû] kılmıştır ve Allâh sizin mevlânız/[sâhibiniz-efendiniz]dir, hem de alîm [her şeyi bilen], hakîm [her işi hikmetli olan] O'dur.

3. Ve hani Peygamber [Nebî], zevce/[eş]lerinin ba'zısına [birine] sırr olarak bir söz söylemişti, vaktâ [ne zamân] ki o onu (başkasına) haber verdi, Allâh da Peygamber'e[1] onu

1 *Peygamber'e* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

açtı [zâhir kıldı/açığa çıkardı], açınca[2] Peygamber –o zevcesi/[eşi]ne– birazını tanıttı, birazından da sarf-ı nazar etti.

Ona bu sûretle anlatıverince, "Bunu sana kim haber verdi?" dedi.

"Bana" dedi, "o Alîm [her şeyi bilen], Habîr [her şeyden haberdâr] (olan Allâh) nübüvvetle[3] haber verdi".

4. (Ey Peygamber'in eşleri!) Eğer Allâh'a tevbe ederseniz ne iyi, –çünkü ikinizin de kalbleriniz eğildi– yok eğer o'na karşı tezâhüre [birbirinize arka çıkmaya] kalkışırsanız haberiniz olsun ki; Allâh o'nun mevlâsı [dostu-hâmîsi], hem Cibrîl ve mü'minlerin sâlih(ler)i, onun arkasından da melâike [melekler] (o'nun) zahîr(i)/[destekcisi]dir.

5. Gerek ki Rabbi –şâyed o sizi boşarsa– yerinize o'na sizlerden daha hayrlı zevce/[eş]ler verir, öyle ki; müslimeler [teslîm olmuş kadınlar], mü'mineler [îmânda istikrâr bulmuş kadınlar], kâniteler [itâ'atkâr kadınlar], tâibeler [sürekli tevbe eden/Allâh'a dönen kadınlar], âbideler [ibâdette devâmlı olan kadınlar], sâimeler [dünyâ metâını önemsemeyen veyâ oruc tutan kadınlar], seyyib(e)ler [dullar] ve bâkir(e)ler.

6. Ey o bütün îmân edenler! Kendilerinizi ve âilelerinizi koruyun bir ateşten ki; yakacağı, o insânlar ve[4] o taşlar/[putlar]dır. (O ateşin) üzerinde öyle melekler vardır ki; yoğunmu yoğun, çetinmi çetin, Allâh kendilerine ne emrettiyse ona isyân etmezler ve her neye me'mûr iseler yaparlar.

---

2 Âyette, *açınca* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

3 *Nübüvvetle* kelimesinin âyette karşılığı yoktur. (E.Ö)

4 Meâl'de karşılığı gösterilmeyen *ve* bağlacını metne koyduk. (E.Ö)

7. Ey o küfredenler! O gün özür dilemeye kalkmayın; çünkü hep (bu hayâtta) yaptıklarınızın cezâsını çekecek/[karşılığını görecek]siniz.

8. Ey o bütün îmân edenler! Allâh'a öyle tevbe edin ki; nasuh {gâyet ciddi, müessir, öğütçü [samîmi/içten]} bir tevbe olsun. Gerek ki Rabbiniz sizden kabâhatlerinizi kefâretle(r)/örter de, sizleri altından ırmaklar akar cennetlere koyar. O gün ki Allâh, Peygamberini ve o'nun maiyyetinde îmân edenleri utandırmayacak, nûrları önlerinde ve sağlarında koşacak, şöyle diyecekler: "Yâ Rabbenâ! Bizlere nûrumuzu tamâmla ve bizleri mağfiretinle yarlığa [bağışla/koru]! Şübhesiz ki Sen her şeye kadîrsin [güç yetirensin]".

9. Ey o Peygamber! Kâfirlere ve münâfıklara (karşı) mücâhede [cehd ü gayret] et ve onlara karşı kalın [sert] bulun, onların varacakları yer cehennemdir. Ona gidiş de ne fenâ gidiştir!

10. Allâh, küfredenlere Nûh'un karısıyla Lût'un karısını bir mesel yaptı: O iki kadın, kullarımızdan birer sâlih kulun taht-ı ismetinde [nikâhı altında] idiler de (dîn husûsunda) onlara hıyânet [muhâlefet] ettiler; onun için o iki sâlih kul da onları Allâh'ın azâbından zerrece kurtaramadılar. O iki kadının ikisine de denildi ki: "Girin ateşe girenlerle berâber!"

11. Allâh, îmân edenlere de Fir'avn'ın hâtûnunu bir mesel yaptı: O vakit o hâtûn demişti ki: "Yâ Rabbi! Nezd-i ulûhiyetinde[5] [yanında] benim için (rahmetinle veyâ Sana

5 Meâl'in aslında, *nezd-i ulûhiyetinde* diye çevirilen *indeke* kelimesi, *indinde/Senin yanında* anlamına gelir. (E.Ö)

yakın olanların arasında) cennette bir ev yap ve beni Fir-'avn'dan ve onun (kötü) amelinden kurtar, beni (küfreden ve şirk koşan) o zâlimler kavminden necâta [selâmete] çıkar!"

12. (Allâh, îmân edenler için) bir de İmrân'ın kızı Meryem'i (mesel yaptı), ki (o, kendisine zinâ isnâd edenlerin zannının aksine) ırzını pek sağlam korudu, fakat Biz ona rûhumuzdan nefhettik [üfledik] (de hâmile kaldı); hem Rabbinin kelimâtını [haberlerini] ve kitâblarını tasdîk etmişti, hem kânitîn/[gönülden itâ'at edenler]den idi.

67. MÜLK SÛRESİ

MEKKÎ, 30 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *mülk* [*hükümrânlık/egemenlik*] kelimesinden alan (–*Tebâreke, Mâni'a, Munciye, Mücâdele, Vâkıye* ve *Menna'a* da denilen–) sûrede, insânın bilgisinin sınırlı olduğu, dolayısıyla vahyî rehberliğe muhtâc bulunduğu vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Ne yücedir O ki, mülk [hükümrânlık] O'nun elinde ve O her şeye kadîr/[güç yetiren]dir; O ki, ölümü ve dirimi [hayâtı] takdîr edip yarattı; sizi imtihâna çekip şunu bildirmek [ortaya çıkarmak] için ki: hanginiz (îmân edip) amelce daha güzel (davranacaksınız). Hem O öyle azîz [yenilmez kudret sâhibi], öyle ğafûr [bağışlayıcı].

3. O ki yedi semâ [gök] yaratmış birbiriyle mutâbık [uyumlu], göremezsin o Rahmân'ın [rahmeti/lütf u ihsânı bol olanın] yarattığında hiçbir nizâmsızlık; haydi çevir gözü(nü bak), görebilir misin hiçbir çatlak, (hiç)bir kusûr?!

4. Sonra, yine çevir gözü(nü) tekrâr tekrâr (bak), sana döner o göz bîtâb [bitkin/mecâlsiz/yorgun] olarak zelîl ve hakîr.

5-6. Celâlim hakkı için, Biz o dünyâ semâyı [en yakın göğü] takım takım kandillerle donattık ve onları [o kandilleri] (insân) şeytânlar(ı olan kâhinler/müneccimler) için {rucûm}/atmalar [tahmîn vâsıtaları/ğayb taşlamaları] yaptık,

hem onlar için o çılgın ateş(in) azâbını hazırladık [ki *azâb-ı sa'îr*]. Kendilerinin Rabbine küfredenler için de, cehennem azâbı vardır. Ona gidiş de ne fenâ âkıbettir!

7-8. (O kâfirler cehennemin) içine atıldıkları vakit onun öyle bir hıçkırışını [homurtusunu/fokurtusunu] işitirler ki, feverân ediyor/ [kaynıyor]dur, hemen hemen öfkeden patlayacak gibi bir hâle gelir. İçine, (kâfirlerden) bir alay atıldıkca, her def'-asında onlara onun bekcileri, "Size gocundurucu [uyarıcı] bir peygamber [bir nezîr] gelmedi mi?" diye sorarlar.

9. (Onlar da cevâben,) "Evet, doğrusu bize gocundurucu [uyarıcı] bir peygamber[1] [bir nezîr] geldi, fakat biz ona inanmadık[2] ve, 'Allâh hiçbir şey indirmedi, siz başka değil,[3] büyük bir dalâl(et/sapkınlık) içindesiniz' diye tekzîb ettik [yalanladık]" derler.[4]

10. Ve (ardından da), "Biz işitir [hakîkate kulak verir/hakîkati kabûl eder] veyâ akleder olsaydık, bu sa'îr [çılgın/alevli ateşin] ashâbı [mahkûmları] içinde bulunmazdık" derler.

11. İşte günâhlarını i'tirâf ettiler. Kahrolsun [Allâh'ın rahme-

---

1 Âyette, ***bir peygamber*** ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

2 Meâl'de, ***ona inanmadık*** diye çevirilen ***kezzebnâ*** lafzına, Elmalılı Hamdi Yazır'ın da Tefsîr'de (VII/5213) ifâde ettiği üzere– ***tekzîb ettik/yalanladık*** şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

3 Meâl'in aslında atlanan ***illâ***'ya karşılık, ***başka değil*** ibâresini metne ilâve ettik. (E.Ö)

4 Meâl'de, ***diye tekzîb ettik*** ifâdesinin karşılığı yoktur. Ayrıca, ***derler*** şeklinde çevirilen ***qulnâ*** lafzına ise, –Elmalılı Hamdi Yazır'ın da Tefsîr'de (VII/5214) verdiği gibi– ***dedik*** şeklinde karşılık verilmelidir. (E.Ö)

tinden uzak olsun] o hâlde ashâb-ı sa'îr [çılgın/alevli ateşin mahkûmları/cehennemlikler].

12. Çünkü (onların lâyıkı budur. Buna mukâbil), o Rabb'lerine ğıyâbda [kalblerinin derinliklerinden] saygı besleyenler yokmu, muhakkak ki mağfiret ve büyük bir ecir [mükâfât] onlar içindir.

13. Sözünüzü ister sırr (olarak) tutun, ister açığa vurun (farketmez); çünkü O bütün sînelerin künhünü bilir.

14. Bilmez mi (hiç) O (zât ki,) yaratan [yarattı], ki O öyle latîf [gizliliklere nüfûz eden], öyle habîr [her şeyden haberdâr].

15. O hâlık/[yaratıcı]tır[5] ki O, size arzı [yeri] zelûl [münkâd] [yaşamanıza elverişli] kıldı. (Öyleyse) haydin o arzın omuzlarında yürüyün de, o yaratan latîf-i habîr'in[6] [O'nun] rızkından yeyin! O'nadır fakat nihâyet nüşûr [gidiş].

16. Emîn misiniz o semâdakinden [yüceler yücesinden]: (O'nun,) sizinle (birlikte) arzı [yeri] göçürüvermesinden?! O vakit bakarsınız ki o arz çalkalanıyordur.

17. Yoksa emîn misiniz o semâdakinden [yüceler yücesinden]: (O'nun,) üzerinize bir mermi/[taş]ler [yağdırıcı] gönderivermesinden?! O vakit bilirsiniz ki nasılmış inzârım [uyarı ve îkâzımın netîcesi olan azâbım]!?

18. Filhakîka [hakîkat şu ki], onlardan evvelkiler de tekzîb etti/[yalanladı]ller, fakat nasıl oldu inkârım [indirdiğim azâb ile tepkim ve reddim]!?

19. Bakmazlar mı ki üstlerinde uçan kuşlara, kanat süzerler-

5 Âyette, *hâlıktır* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

6 Meâl'de, *o yaratan latîf-i habîr'in* diye çevirilen *hî* zamîri, *O'nun* demektir. (E.Ö)

ken ve yumarlarken? Rahmân'dır [rahmeti/lütf u ihsânı bol olandır] ancak onları tutan. Şübhesiz ki O her şeyi görür.

20. Yoksa kimdir o Rahmân'ın [rahmeti/lütf u ihsânı bol olanın] berisinden şu sizin ordularınız ki, sizi (O'nun azâbından) kurtaracak?!
(O) kâfirler başka değil, sâde(ce) bir ğurûr [aldanış] içindedirler.

21. Yoksa kimdir şu sizlere rızk verecek; O, rızkınızı [rızkını: rızka sebeb olan yağmuru] keserse?!
Hayır [buna rağmen], bir ürküntü ve azgınlık içinde inâda dalmışlar.

22. İmdi, yüzüstü kapanarak (sürüne sürüne) giden mi daha doğru, yoksa dosdoğru bir cadde üzerinde düpedüz giden mi?! Düşünmeli bir.[7]

23. De ki: "O'dur ancak[8] sizi inşâ eyleyen ve size (öğütleri) dinleyecek kulak(lar), (Allâh'ın ilm ve kudretinin eserlerini) görecek gözler, (düşünüp ibret almanız için) du(yup anla)yacak gönüller veren. Fakat sizler pek az şükrediyorsunuz (veyâ hiç şükretmiyorsunuz)".

24. De ki: "O'dur sizi arz/[yer]da zürriyet hâlinde yaratıp yayan. Nihâyet de hep toplanıp O'n(un huzûrund)a haşrolunacak/[bir araya gelecek]sınız".

25. Böyle iken diyorlar ki: "Ne zamân (gerçekleşecek) bu (toplanma) va'd(i), eğer (iddiânızda) sâdık/[doğruy]sanız (söyleyin bakalım)?"

26. De ki: "O(nunla ilgili) ilm ancak Allâh'ın indinde/[yanın-

7 Âyette, *düşünmeli bir* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

8 Âyette, *ancak* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

da]dir, ben sâde(ce) açık anlatan bir nezîr/[gocundurucu bir peygamber]im".

27. Derken vakti gelip de onu [toplanma va'dinin gerçekleştiğini] yakından gördüklerinde, o küfredenlerin yüzleri kötüleşiverdi ve denildi ki: "İşte o sizin ("Hani nerede, gelsin de görelim" diye) kendilerinize da'vet edip durduğunuz budur".

28. De ki: "Gördünüz mü [düşünüp de söyleyin/haber verin bakalım]: Allâh beni ve berâberimdekileri helâk etse yâhûd bize merhamet buyursa, iki takdîrde de kâfirleri elîm [çok acı] bir azâbdan kurtaracak kimdir?!"

29. De ki: "O öyle rahmân [rahmeti/ni'meti bol olan], işte biz O'na îmân ettik ve (sâdece) O'na (güvenip) dayanmaktayız. İleride sizler de bileceksiniz ki, o açık bir dalâl(et/sapıklık) içinde bulunan kim?!"

30. De ki: "Gördünüz mü [düşünüp de söyleyin/haber verin bakalım], sabâha kadar suyunuz (çekilip yerin dibine) batakalırsa, size bir âb-ı revân [su] getirecek kim?!"

68. KALEM SÛRESİ

MEKKÎ, 52 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *el-qalem* kelimesinden alan (–*Nûn* veyâ *Nûn ve'l-Qalem* de denilen–) sûre, ilk vahylerden biridir. Bir önceki sûrede Yüce Allâh'ın ihbâr ettiği şeylerin, Resûlullâh'ın (s.a) vahyle aldığı haberler olduğunu, müşrikler ise bunları şiire, sihr ve cünûna nisbet eyledikleri cihetle Allâh Teâlâ bu sûrede, Resûlü'nün berâetini ve onların ezâlarına sabretmesine mukâbil ecrini büyüteceğini ve o'nun ahlâkının güzelliğini beyân etmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-6. *Nûn* ve (o) kalem [fıtrat kalemi/kalem-i ilâhî] ve ehl-i kalemin[1] satıra dizdikleri ve dizecekleri hakkı için, sen Rabbinin ni'meti ile mecnûn [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş] değilsin ve tükenmez bir ecir [mükâfât] var muhakkak senin için ve her hâlde [elbette] sen pek büyük bir ahlâk [üstün-örnek bir karakter ve hayât tarzı] üzerindesin. Yakında (sen de) göreceksin ve (onlar da) görecekler; hanginizde imiş o fitne [belâya tutulma], o cünûn [cinnlenme/cinnin te'sîri altına girme]!

7. Şübhesiz Rabbindir en (iyi) bilen yolundan sapan(lar)ı, yine O'dur en (iyi) bilen hidâyete erenleri.

---

1 Âyette, *ehl-i kalemin* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

8-9. O hâlde tanıma o 'yalan' diyenleri [bu hakîkatleri yalanlayanlara itâ'at etme]; arzû ettiler ki, müdâhane etsen [tâvizkâr davransan/dalkavukluk etsen] (onlara), o vakit (kendileri de) müdâhane edeceklerdi [tâvizkâr davranacaklardı/dalkavukluk edeceklerdi] (sana).

10-13. Ve tanıma şunlann hiç birini [itâ'at eme şunların hiç birine]: Çok yemîn edici, değersiz, ğammâz, koğuculukla gezer, hayr engeli, mütecâviz, vebâl (ve günâh) yüklü, zobu [kaba, saygısız, zorba, gaddar, müstebit, edebsiz, çalıp çırpıp yiyen], sonra da (bir delme)-takma [*zenîm*] [kötülükle mimli/şirretlikle damgalı veyâ dalkavuk].

14-15. (Sakın böylelerine,) mal sâhibi olmuş ve oğulları var diye (itâ'at etme! Mal ve oğullar sâhibi olduğu için kibirlenip gurûrlandı da) karşısında âyetlerimiz okunurken, "Eskilerin masalları!" dedi.

16. (O yüzden) yakında Biz onu o hortumunun üzerinden damgalayacağız[2] [kibrini kırıp hor ve hakîr edeceğiz].

17-32. Haberiniz olsun ki, Biz onlara belâ vermişizdir, (tıpkı) o bağ sâhiblerini belâlandırdığımız gibi; o sıra ki yemîn etmişlerdi: Sabâh olunca onu mutlaka devşireceklerdi. Bir istisnâ da yapmıyorlardı.
Derken (geceleyin) ona, Rabbinden bir dolaşan (âfet) dolaşıvermişti; –onlar uyuyorlardı– sabâha kadar o bağ sırıma[3] dönüvermişti [yanıp kül gibi kararakalmıştı].

---

2 Meâl'de atlanan 16. âyetin [*senesimuhu 'ale'l-hurtum* ibâresinin] çevirisini [*yakında Biz onu o hortumunun üzerinden damgalayacağız*], –Tefsîr'den aynen alarak– metne koyduk. (E.Ö)

3 Osmanlıca Yazma nüshada ve Matbû nüshada *sırım'a* şeklinde olan bu kelime, büyük ihtimâlle bir hatâ eseri olarak *sarîm'e* yerine *sırım'a* yazılmıştır. (E.Ö)

Derken sabâha yakın birbirlerine seslendiler: "Haydin (ürününüzü) kesecekseniz harsı/[bağı]nıza {kültürünüze} erkence koşun!" dediler. Hemen fırladılar, şöyle mızır/[fısıl]-daşıyorlardı: "Sakın bugün aranıza bir miskîn(-fakîr) sokulmasın!" diyorlardı.

–Sırf (yoksulları) bir men'e güçleri yeterek (veyâ ürünlerini devşireceklerine kâdir olduklarını zannederek yâhûd gâyelerine/amaçlarına erişmeye karârlı olarak) erkenden gittiler.–

Vaktâ [ne zamân] ki o (kül gibi kararakalmış) bağı gördüler (ve şaşakalıp), "Biz" dediler, "her hâlde [mutlaka] yanlış gelmişiz!"

(Sonra hakîkati anlayıp,) "Yok (yanlış falan gelmedik), biz mahrûm edilmişiz" (diyerek bütün ümîdlerini yitirdiler).

Ortancaları {en mu'tedilleri/[âdil ve hayrlıları]}, "Demedim mi size, (Allâh'ın şânını yüceltip O'nu) tesbîh [noksânlıklardan tenzîh] etseydiniz" dedi.[4]

(Bunun üzerine,) "Sübhânsın [şânın yücedir, her türlü noksânlıktan münezzehsin] yâ Rabbenâ" dediler, "bizler doğrusu zâlimlermişiz".

Sonra döndüler, kendilerine (şöyle) levmediyor/[kınıyor]-lardı: "Yazıklar olsun bizlere, bizler doğrusu azgınlarmışız. Ola ki Rabbimiz bize onun yerine daha hayrlısını vere, her hâlde [şübhesiz] biz bütün rağbetimizi Rabbimize çeviriyoruz".

33. İşte böyledir (dünyâdaki) azâb; ve elbette Âhiret(in) azâbı (–dehşet ve şiddet bakımından–) daha büyüktür, fakat bilselerdi.

---

4 Meâl'de atlanan *qâle* lafzına karşılık, *dedi* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

34-35. Şübhesiz ki (Allâh'a karşı günâh ve ma'siyetten) korunan(lar, yânî) muttakîler içindir Rabb'lerinin indinde na'îm [ni'met] cennetleri. Ya artık müslim/[kendilerini Allâh'a teslîm eden]leri, (günâha gömülmüş) mücrim/[suçlu]ler gibi kılar mıyız?!

36-38. Neniz var, nasıl hükmediyorsunuz?! Yoksa size mahsûs (olarak indirilmiş) bir kitâb var da onda şu dersi mi okuyorsunuz: "Siz âlemde her neyi ihtiyâr eder/[beğenir]seniz o, her hâlde [muhakkak] sizin olacak" diye?!

39. Yoksa size karşı üzerimizde Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar sürecek yemînler, taahhüdler mi var; "Siz her ne hükmederseniz her hâlde [mutlaka] öyle olacak" diye?!

40-43. Sor bakalım onlara, içlerinden ona kefîl hangisi? Yoksa onların şerîk/[ilâh]leri mi var?!
O hâlde (Allâh'a isnâd ettikleri) şerîklerini getirsinler, –(iddiâlarında) sâdık [doğru] iseler– o gün ki sâk'tan bir keşf olunur [hakîkat perdesi açılır/her şeyin aslı meydâna çıkar yâhûd korku ve dehşet son haddine varır] ve secdeye [inkıyâda/boyun eğmeye] da'vet edilirler, o vakit güçleri yetmez, gözleri düşmüş [bakışları aşağı inmiş], kendilerini bir zillet sarmış bulunur, hâlbuki o secdeye [inkıyâda/boyun eğmeye] onlar (dünyâda) sağ-sâlim iken da'vet olunuyorlardı.

44-45. O hâlde Bana bırak bu sözü tekzîb eden/[yalanlayan]leri, Biz onları istidrâc ile çıkarır [kademe kademe yaklaştırır], bilemeyecekleri cihetten (azâba/cehenneme) yuvarlarız ve Ben onların ipini uzatırım, (ipi koparıp da kaçarlar diye pervâ etmem;) çünkü fendim [tuzağım/tertîbâtım] sağlamdır.

46. Yoksa sen (yaptığın teblîğ ve irşâd için) onlardan bir ücret istiyorsun da mı (ki onlar) cereme vermekten [ağır borc yükü altında kalmaktan] ezilmişler?!

47. Yoksa (o) ğayb [levh-i mahfûz] yanlarında da, onlar mı (istediklerini) yazıyorlar (veyâ vahy kaynaklı bir bilgiye sâhibler de ona dayanarak mı böyle hüküm veriyorlar)?!

48-50. O hâlde sabret Rabbinin hükmüne de Sâhib-i Hût [balığın yuttuğu kimse/Yûnus] gibi olma: Hani (o, kavmi hakkında) öfkeye boğulmuş da (görevini/görev yerini terketmişti; sonra, "Senden başka ilâh yok, Sana arz-ı tesbîh ederim, ben doğrusu zâlimlerden oldum" diye Rabbine) nidâ etmişti. Rabbinden bir ni'met yetişmiş olmasa idi, (balığın karnı mezar olurdu) o'na, elbette o fezâya [boş bir meydâna/alana] fenâ [zemmedilmiş/perişan] bir hâlde atılacaktı [atıldı]. Fakat Rabbi o'nu ıstıfâ buyurdu [süzüp seçti] da sâlihîn/[erdemli kimseler]den kıldı.

51. Ve gerçek(ten) o küfredenler o zikri [vahyi/Kur'ân'ı] işittikleri vakit, az daha seni gözleriyle (helâk edip) kaydıracaklardı. Bir de durmuşlar, "O her hâlde [mutlaka] bir mecnûn" [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş] diyorlar.

52. Hâlbuki o (Kur'ân) hâlis bir zikr/[hatırlatma-nasîhat]dir bütün ukalâ âlemleri [akıl sâhibleri/insânlar] için.

69. HÂKKA SÛRESİ

MEKKÎ, 52 ÂYET

§

Adını, 1. âyetinin ilk kelimesinden alan sûre, Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nün hâllerinin şerh ve îzâhıyla öğüdler vermek için ona mukaddime olmak üzere resûlleri yalanlayan geçmiş toplumların dünyâdaki âkıbetlerini ihtâr ile başlamakta; sonunda da Hz. Peygamber'e (s.a) "Şâir, kâhin" diyen ve Kur'ân'ı, o'nun uydurduğu bir şiir veyâ kehânet sayarak o'nu tekzîbe [yalanlamaya] kalkışan muâsırları redd ve inzâr ile hakîkati anlatmakta ve netîce olmak üzere de Yüce Allâh'ın ismini yâd ile tesbîhi [tenzîh ve takdîsi] emretmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. O hâkka [vukûu muhakkak olan Kıyâmet hâdisesi]! Ne (büyük, ne müdhiş hâiledir o) hâkka [vukûu muhakkak olan Kıyâmet hâdisesi]!

3. Ve ne bildirdi sana dirâyetle nedir o hâkka [vukûu muhakkak olan Kıyâmet hâdisesi]?

4. İnanmadı Semûd ve Âd (kavmi) o kâri'aya [insânların başlarına çarpan, beyinlerinde patlayan vak'aya].

5-8. Ammâ, Semûd (kavmi) ihlâk [helâk] ediliverdiler o tâğiye [gümbürtüyle gelen sarsıntı] ile ve ammâ Âd (kavmine gelince), onlar da ihlâk [helâk] ediliverdiler bir sarsar rüzgârı [dondurucu bir rüzgâr/şiddetle gürleyen kasırga]/azgın bir fırtına ile; musallat etmişti Allâh onu üzerlerine

yedi gece, sekiz gün(düz) husûm hâlinde/köklerini kesmek üzere, müstemirren [hiç durmadan]; bir de görürsün ki o kavmi, o müddet zarfında yıkılakalmışlar ve sanki içleri kof hurma kütükleri imişler. Bak şimdi görebilir misin onlardan bir bakıyye [kalan]?!

9-10. Fir'avn da geldi, ondan evvelkiler de, mu'tefikeler [altı üstüne getirilen Lût kavminin kasabaları-şehirleri] de, hep o hatâ [yalanlama ve isyân] ile; hep Rabb'lerinin (kendilerine gönderdiği) resûlüne âsî oldular; O da onları alıverdi mütezâyid [onların isyânları nisbetinde artan şiddetli] bir tutuş [kâhir bir kabza] ile.

11-12. Hâlbuki Biz, o su tuğyân ettiği [kabardığı ve tûfânın her yeri kapladığı] vakit sizi aka(r gibi yüzüp gide)n gemide taşıdık, onu sizlere bir ânid [öğüt ve ibret] yapalım ve belleyici kulaklar bellesin diye.

13-14. Çünkü sûr üfürülüp de bir tek nefha [üfürülüş], o yer ve dağlar yükletilip [kaldırılıp] arkasından da bir çarpılış çarpıldılarmı bir def'a...

15-17. İşte o gün o vâkı'a vukûa gelmiştir [Kıyâmet kopmuştur] ve semâ [gök] yarılmış, o da o gün (gevşeyip) sarkmıştır [düzeni bozulup çökmüştür], öyle ki melek(ler) kenârları üzerindedir ve (o meleklerin) üstlerinde o gün Rabbinin arşını sekiz (melek veyâ taşıyıcı) hâmil olur [yüklenir/taşır].

18. O gün (diriltilir ve hesâba çekilmek üzere Hakk'ın huzûruna) arzolunursunuz, öyle ki gizli bir hâliniz kalmaz.

19-20. İşte o vakit kitâbına [amel defterine] sağıyla erdirilmiş olan kimse [mü'min] der ki: "Ha [işte] alın okuyun kitâbımı [amel defterimi], çünkü ben sezmiştim ki, ben kavuşacağım hesâbıma".

21-23. Artık (kitâbı/amel defteri sağından verilen) o (kimse), hoşnûd bir hayâtta, yüksek bir cennettedir, devşirimleri [meyveleri, ni'metleri] (uzakta değil, hemen yanıbaşlarında sarkmaktadır, hemen uzanabilecek kadar) yakında.

24. (İşte böylelerine denir ki:) "Yeyin-için âfiyet olsun, takdîm ettiklerinize [işlediğiniz sâlih amellere] mukâbil geçmiş günlerde [dünyâda]".

25-29. Ammâ, kitâbına [amel defterine] soluyla erdirilmiş olan (kâfir) da der ki: "Eyvâh! Keşke erdirilmese idim kitâbıma [amel defterime] ve vâkıf olmasa idim ne imiş hesâbıma! N'olurdu iş bitiren olsaydı o ölüm, hiçbir şeye yaramadı benden yana malım, mahvoldu benden saltanat u sâmânım ['gücüm yok oldu' veyâ 'ileri sürecek delîlim kayboldu']".

30-37. (Böyleleri için de denir ki:) "Tutun onu, hemen bağlayın onu, sonra ancak cahîme [çok alevli ateşe/cehenneme] yaslayın onu, sonra bir zincirde –ki boyu yetmiş arşın– yollayın onu; çünkü o, Allâhu azîmüşşân(ın tek ilâh olduğun)a inanmıyordu ve (miskînin)-fukarânın yiyeceğine hiç bakmıyordu; bugün de ona yok kanı sıcak bir hısım [yardım/şefâ'at edecek bir yakın/dost veyâ soğuk su], ne de bir taam [yemek]; bir gıslîn/[irin]den başka, ki onu kimse yemez, hatâkâr cânilerden [işi-gücü günâh ve isyân olan kimselerden] başka".

38-39. Artık yok! Kasem [yemîn] ederim ki gördüklerinize ve görmediklerinize!

40-43. O, hiç şübhesiz kerîm [ihtirâma lâyık/saygıya değer] bir Resûl'ün (Allâh'tan) getirdiği (ve teblîğ ettiği bir) sözdür ve o bir şâir sözü değildir, –siz pek az inanıyorsunuz (veyâ bu hakîkate îmân etmiyorsunuz)– bir kâhin sözü de

değildir; –siz pek az düşünüyorsunuz (veyâ hiç öğüt-ibret almıyorsunuz)– o, rabbu'l-âlemînden [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbinden] bir tenzîl/[indirme]dir.

44-47. O (Resûl) Bize isnâden ba'zı lâflar uydurmaya kalkışsaydı, elbette Biz o'nu –ondan dolayı– yemîniyle yakalar/[kuvvetle tutar hıncını alır]dık, sonra da o'ndan vetînini [iliğini]/[şah-can damarını] keser atardık, o vakit sizden hiç biriniz o'na siper de olamazdınız.

48. Ve o (Kur'ân) hiç şübhesiz unutulmayacak bir öğüttür (günâh ve isyândan) korunacaklar için.

49-51. Bununla berâber, Biz biliyoruz ki sizden inanmayanlar var, ve her hâlde [doğrusu] o, kâfirler üzerinde bir hasrettir [içlerini yakıp kavuran bir pişmânlık ve üzüntü kaynağıdır] ve o, hiç şübhesiz hakka'l-yakîn/[yakînin en ileri derecesi/kesin gerçek]dir.

52. Haydi tesbîh [tenzîh ve takdîs] et Rabbinin azîm [büyük/azametli] ismiyle!

70. ME'ÂRİC SÛRESİ

MEKKÎ, 44 ÂYET

§

Adını, 3. âyetinde geçen *me'âric* [*merdivenler/yukarıya çıkma âletleri/dereceler*] kelimesinden alan (–*Se'ele* ve *Mevâki* de denen–) sûrede, küfrün yâhûd îmân etmeye isteksizliğin îmâna yönelttiği meydân okuma ele alınmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-4. İstedi bir sâil [isteyen] bir azâbı –ki (vâki) olacak kâfirler için, yok onu defedecek– O mi'râcların [merdivenlerin yâhûd çıkılacak derecelerin, mertebelerin, yüksekliklerin] sâhibi Allâh'tan ki, O'na melâike [melekler] ve Rûh [Cebrâîl] urûc eder [çıkar] bir günde, ki miktârı 50.000 sene tutar.

5-7. O hâlde (ey Muhammed) sabret biraz, bir sabr-ı cemîl [güzel bir sabr/kendini elemlendirmeyecek ve Allâh'ın takdîrine hüsn-i rızâ ile vazîfene bakacak sûrette bir sabr] ile, çünkü onlar onu uzak [imkânsız] görürler, Biz ise onu yakın [mutlaka vukûbulacak] görürüz.

8-14. O gün ki, olur semâ [gök] erimiş bir mâden gibi, (azametli ve sağlam) dağlar da atılmış [didilmiş] elvân [renkli] yün gibi (gevşek ve yumuşacık olur) ve (durumun dehşetinden ötürü) bir hısım bir hısıma [bir yakın dost, bir yakın dosta] hâlini sormaz. Birbirlerine gösterilirlerken, (günâ-

ha batmış) mücrim [suçlu] ister ki, fidye verse o günün azâbından (kurtulmak için) oğullarını ve refîkasını [eşini] ve birâderini ve kendini barındıran fasîle/[kabîle]sini ve arzda [yeryüzünde] bulunanların hepsini de sonra kendini kurtarsa.

15-16. Hayır (bu mümkün değil), çünkü o salgın bir lezâ [alevli ateş], etrâfı [derileri] soyan nâr-ı cezâ!

17-18. (O alevli ateş,) çağırır [çeker ve hazır eder] (hakîkate) arkasını dönüp tersine gideni ve toplayıp toplayıp (serveti) kasaya yığanı.

19. Hakîkat (şu ki), o insân helû [tahammülsüz ve hırslı] yaratılmıştır.

20-34. (Onun içindir ki,) şerr dokundumu mızıkcı(lık edip sızlanır, feryâd u figâna başlar), hayr dokundumu kıskanç (ve cimri kesilir); müstesnâ(dır/hâriçtir bundan) ancak o musallîler [huşû duyup teveccüh ederek bilinçle ibâdet eden kimseler]!

Onlar ki, namazlarına müdâvimdirler [salâtları üzerinde dâimdirler];

Ve onlar ki, mallarında vardır bir hakk-ı ma'lûm [belli/belirli/bilinen bir hakk]; hem sâil [isteyen/ihtiyâcını arzeden] için, hem (de ihtiyâcını arzetmediğinden muhtâc olmadığı zannedilen ve sadakadan bile) mahrûm (kalan kişi için);

Ve onlar ki, Dîn Günü'nü [cezâ günü'nü [yapıp edilenlerin karşılığının verileceği günü]] tasdîk ederler;

Ve onlar ki, Rabb'lerinin azâbından korkarlar; –çünkü Rabb'lerinin azâbından emîn olunmaz.–

Ve onlar ki, apış/[iffet ve ırz]larını korurlar, ancak zevce/[eş]lerine veyâ milk-i yemîn/[câriye]lerine (karşı) başka;

–çünkü bunda(n dolayı) levmolunmaz/[kınanıp ayıblanmaz]lar, fakat ondan ötesini arayanlar (yokmu), işte onlar haddi aşan haşarılardır.–

Ve onlar ki, emânetlerine ve ahid/[söz]lerine ri'âyet ederler;

Ve onlar ki, şâhidliklerinde (doğru ve) dürüsttürler;

Ve onlar ki, namazları üzerine muhâfızlık ederler [salâtlarını muhâfaza ederler/korurlar].

35. İşte onlar, cennetlerde ikrâm oluna(cak ola)nlardır.

36-37. Şimdi ne var (ne oluyor) o küfredenlere ki, sana doğru boyunlarını uzatarak koşuyorlar (veyâ gözlerini sana dikiyorlar) sağdan ve soldan fırka fırka (başına üşüşerek, "Şu sefîl kimseler –iddiâ ettiğin gibi– cennete girecekse, biz haydi haydi gireriz" diyorlar)?

38. Onlardan her kişi na'îm [ni'met] cennetine sokulacağını ümîd mi ediyor?!

39. Yağma yok, Biz onları o bildikleri nesne/[toprak-meni]den yarattık.

40-41. Artık o meşrık/[doğu]ların, mağrib/[batı]lerin rabbi için yemîne ne hâcet, şübhesiz ki Biz elbette kâdiriz [güç yetiririz]; onları kendilerinden hayrlısına tebdîl edebiliriz [değiştirebiliriz] ve Bizim önümüze geçilmez.

42-44. O hâlde bırak onları dalsınlar ve oynayadursunlar; tâ o va'dolundukları gün(lerin)e [Kıyâmet/kalkım Günü'ne] çatacakları deme kadar; o gün ki, kabirlerden hızlı hızlı çıkacaklar, sanki çantalarıyla dikmelere [dikili taşlara/sunaklara] {putlara} gidiyorlarmış gibi fırlayacaklar, gözleri düşkün, kendilerini bir zillet saracak da saracak. O işte, onların va'dolunup durdukları gün.

71. NÛH SÛRESİ

MEKKÎ, 28 ÂYET

§

Adını, Nûh (a.s) ile kavmi arasındaki mücâdeleden alan sûrenin önemli bir bölümü, bu kıssaya tahsîs edilmiş; böylece, Kureyş'in Muhammed'e (s.a) karşı takındığı tavrın, Nûh kavmi'nin Nûh'a (a.s) karşı takındığı tavrın aynısı olduğu beyân edilerek müşriklere, –bu tavırlarından vazgeçmedikleri takdîrde– âkıbetlerinin Nûh kavmi'yle aynı olacağı uyarısı yapılmıştır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Haberiniz olsun ki Biz Nûh'u kavmine gönderdik, "Kavmini inzâr et [uyar]" diye, "gelmezden evvel onlara bir azâb-ı elîm [çok acı bir azâb]!"

2-4. Dedi ki: "Ey kavmim! Haberiniz olsun, ben size (gönderilmiş) açık bir nezîrim [uyarıcıyım].
"Şöyle ki: Allâh'a kulluk-(ibâdet) edin ve O'n(un emir ve yasaklarına ri'âyet ederek azâbın)dan korunun ve Bana itâ'at eyleyin (ki), günâhlarınızdan size mağfiret buyursun [günâhlarınızı bağışlasın] ve sizi müsemmâ bir ecele [belirli bir süreye] kadar te'hir eylesin [ertelesin]. Muhakkak ki Allâh'ın takdîr eylediği ecel [süre] gelince te'hir olunmaz [ertelenmez], eğer [keşke] bilse idiniz".

5-7. (Bütün uyarı ve îkâzlarına rağmen, kavminin inkârda diretmesi üzerine Nûh) dedi ki: "Yâ Rabb! Ben kavmimi gece-gündüz da'vet ettim, fakat benim çağırmam onlara

firârdan başka birşey artırmadı ve ben onları mağfiret buyurman için her da'vet ettiğimde, onlar parmaklarını kulaklarına tıkadılar ve esvâb/[elbise]larına büründüler (yâni, "seni ne duymak, ne de görmek istiyoruz" demek istediler) ve (bâtılda/küfr ve şirkte) ısrâr ettiler ve (hakk ve hakîkate karşı) kibirlendikce kibirlendiler.

8-12. "(Rabbim!) Sonra ben onları yüksek sesle (îmân etmeye) çağırdım, sonra hem (topuna birden) i'lân ederek söyledim onlara, hem gizli gizli [tek tek/başbaşa] söyledim, 'Gelin' dedim, 'Rabbinizin mağfiretini [bağışlamasını] isteyin, –çünkü O mağfireti çok bir ğaffâr/[bağışlayıcı]dır– bol hayr ile üzerinize semâyı salsın [gökten/buluttan bol bol/peşpeşe yağmur indirsin de size bolluk ve bereket ihsân etsin] ve size mallar ve oğullarla imdâd eylesin ve sizin için cennet/[bağlar-bahçe]ler yapsın, sizin için ırmaklar yapsın".

13-14. (Sonra dedim ki onlara,) "Niye siz ummazsınız Allâh için bir vakâr ["siz niye Allâh'tan korkmuyor, Allâh'ın hilmiyle berâber bir azamet ve izzeti bulunduğuna ve O'nu saymayanın netîcede helâk olacağına inanmıyor da O'na saygısızlık ediyor, putlara tapıyorsunuz" yâhûd "siz niçin Allâh'ın size ileride bir vakâr ve haysiyyet bahşederek sizi terakki ettirip âkıbette büyük mertebeye ve sevâba erdirmesini ümîd edip îmân ile O'nun yolunda gitmiyor, O'na küfr ile putlara tapıp zillet yolunu tercîh ediyorsunuz"], yaratmış iken O sizi tavır tavır [ilkin bir damla su, ardından ilişip yapışan-tutunan bir nesne/pıhtı, sonra da bir çiğnem et şeklinde aşama aşama] bu tavra kadar?

15-16. "Görmediniz mi nasıl yaratmış Allâh yedi semâyı [göğü] (birbirine mutâbık)/uygun (ve uyumlu veyâ) tabaka ta-

baka, kameri [ay'ı] kılmış içlerinde bir nûr [ışık/aydınlık], güneşi de kılmış bir lamba [ısı ve ışık kaynağı]?!

17-18. "Ve Allâh (çıkarıp) yetiştirdi sizi arz/[yer]dan nebât tarzıyla, sonra sizi onda (öldürüp eski hâlinize) geri çevirecek ve (ardından) çıkaracak sizi bir çıkarış daha.

19-20. "Ve Allâh sizin için arzı [yeri] bir sergi yapmıştır, gidesiniz diye ondan geniş geniş yollarda".

21-24. Nûh (sözlerine devâmla) dedi ki: "Yâ Rabb! Ma'lûmun-(dur ki) onlar bana isyân ettiler ve malı ve veledi [çocuğu] kendisine hasâr/[ziyân]dan başka birşey artırmayan kimsenin ardınca gittiler ve büyük büyük mekre [hîle ve tuzaklar kurmaya] giriştiler ve 'Sakın ilâhlarınızı bırakmayın ve sakın bırakmayın ne Vedd'i, ne Suvâ'ı, ne de Yeğûs'u ve Ye'ûk'u ve Nesr'i' dediler ve (böylece) çoğunu şaşırttılar; (öyleyse Rabbim) Sen de zâlimleri artırma, ancak şaşkınlıkca [sapıklıkca veyâ azâbca] artır!"

25. –Birçok hatîat/[suç]larından dolayı (tûfânda) suya (gömülüp) boğuldular da, ateşe atıldılar ve kendilerine Allâh'ın dûnundan [berisinden/aşağısından] yardımcılar bulamadılar.–

26-27. (Yine) Nûh (beddu'â edip) demişti ki: "Yâ Rabb! Bırakma yeryüzünde [bu topraklarda] (o) kâfirlerden bir deyyâr [yurd sâhibi/diyâr idâre eden kimse]; zîrâ Sen onları bırakırsan kullarını yoldan çıkarıyorlar ve nankör fâcirden [Allâh'a isyânda cür'etkâr ve aşırı günâhkârdan] başka da doğurmuyorlar".

28. (Ardından da şöyle du'â etmişti:) "Yâ Rabb! Mağfiret buyur bana ve babama-anama, mü'min olarak evime girene ve bütün mü'minîn ve mü'minâta [erkek ve kadın mü'minlere], zâlimleri ise artırma, ancak helâkca artır!"

72. CİNN SÛRESİ

MEKKÎ, 28 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *cinn* lâfzından alan (–*Qul Ûhiye* de denen–) sûrenin konusu cinnlerdir; Resûlullâh'tan (s.a) Kur'ân dinleyen cinnlerin [yabancıların] ona îmân etmeleri ve dönüp kavmlerini bu yönde uyarmalarıdır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. De ki: "Vahyolundu bana, hakîkat(en) birtakım cinn(ler/yabancılar)in (Kur'ân'ın ba'zı kısımlarını) dinleyip de (kabûl ederek kavmlerine) şöyle dedikleri: "İnan olsun biz acâib [hayrete düşüren] bir kur'ân [hitâbe] dinledik, rüşde [hakka ve doğruya] erdiriyor, biz de ona îmân eyledik, Rabbimize hiç kimseyi şerîk [ortak] koşmayacağız ve doğrusu o Rabbimizin şânı çok yüksek; ne bir arkadaş [eş] edinmiş, ne de bir veled [çocuk]!

4-5. "Ve doğrusu bizim sefîh [ahmak câhil], (Allâh'ın eş ve çocuk edindiğini iddiâ etmekle) Allâh'a karşı saçma (şeyler) söylüyormuş ve doğrusu biz, ins ü cinn [hiç kimse] Allâh'a karşı aslâ yalan söylemez sanmışız.

6-7. –Ve doğrusu ins(ânlar)ten ba'zı ricâl [adamlar/kimseler], cinnden [yabancılardan] ba'zı ricâle [adamlara/kimselere] sığınıyorlardı da, onların istilâlarını [azgınlık ve sapkınlıklarını] artırıyorlardı. Ve doğrusu onlar (da) sizin zannettiğiniz gibi zannetmişlerdi ki, Allâh ebedâ [aslâ] hiçbir kimseyi (peygamber olarak) ba'set/[gönder]meyecek.–

8. "Ve doğrusu (Allâh'ın peygamber göndermeyeceği zannının yanlış olduğunu anladık, çünkü) biz o semâyı [göğü] yokladık da onu öyle bulduk ki, şiddetli muhâfızlar ve şihâb/[alev]larla doldurulmuş.

9. "Ve doğrusu biz o (semânın/göğün sırrları)ndan dinlemek; (haber almak) için ba'zı mevkilere otururduk, fakat şimdi her kim dinleyecek olursa, onun için gözet(ley)en bir şihâb [alev] buluyor.

10. "Ve doğrusu biz bilmeyiz o arz/[yer]daki kimselere bir şerr mi irâde edilmiştir, yoksa Rabb'leri onlara bir hayr mı murâd etmiştir?

11. "Ve doğrusu bizler (öyle hâldeyiz ki), bizlerden sâlih olanlar da var, olmayanlar da var, dilim dilim (olup farklı) tarîkatler(e/yollara ayrılan kimseler) olmuşuz.

12. "Ve doğrusu biz anladık ki, Allâh'ı arzda [yeryüzünde] acze düşürmemize ihtimâl yok, kaçmakla da O'nu aslâ âciz bırakamayız.

13. "Ve doğrusu biz o hidâyet rehberini [Kur'ân'ı] dinlediğimizde ona îmân ettik. Her kim o Rabbine îmân eder (ve sâlih amel işler)se, artık (onun âhirette) ne hakkı yenmek, ne de istilâ olunmak [hakksızlığa uğramak] korkusu kalmaz; (îman ve amelinin karşılığını tastamam alır).

14-15. "Ve doğrusu bizler (öyle durumdayız ki), bizlerden müslim/[Allâh'ın irâdesine teslîm olan kimseler de var, hakksızlar [*qâsıtlar:* Allâh'a ortak koşanlar] da var. Müslim [kendini Allâh teslîm etmiş] olanlar(a gelince), işte onlar rüşd ü savâbı [doğruyu] arayanlardır, ammâ hakksızlar [*qâsıtlar:* Allâh'a ortak koşanlar] cehenneme odun olmuşlardır".

16-17. Ve hakîkat (şu ki, insânlar) o (îmân ve islâm istikâmetinde bir) tarîkat [yol] üzere istikâmetle gitselerdi, elbette kendilerini bol bir su ile suvarırdık, ki onları onun içinde imtihân edelim. Her kim de Rabbinin zikrin/[vahyin]den (ve O'na ibâdet etmekten) yüzçevirirse, O, onu (şiddeti) gittikce yükselen bir azâba sokar.

18. Ve hakîkat (şu ki), mescidler (veyâ yeryüzü) hep Allâh(ındır, itâ'at ve ibâdet de sırf O'nun) için (olmalı)dır, o hâlde Allâh'ın yanında başka birine du'â etmeyin!

19. Ve fîlhakîka [doğrusu] o, Allâh'ın kulu (Muhammed) kalkmış O'na du'â ederken, (o cinnler/yabancılar hayrânlıklarından ötürü o'nun) üzerine keçeleneyazdılar (veyâ Allâh'ın kulu Muhammed, kıyâm edip O'na da'vet ettiğinde, kâfirler o'nu etkisiz kılmak için neredeyse birbirlerini ezecek derece çevresine üşüşüyorlar).

20. De ki: "Ben ancak Rabbime du'â (ediyorum ve) ederim; (niye öyle üzerime veyâ aleyhime keçeleniyorsunuz? Sizin bana hayret ve düşmânlık etmenize sebeb yok) ve O'na hiçbir (kimseyi) şerîk [ortak] koşmam".

21. De ki: "Haberiniz olsun, ben size kendiliğimden ne bir zarar, ne de bir irşâd [fayda] yapamam".

22-23. De ki: "(Allâh, Kendisinden başkasına du'â/ibâdet etmeyi yasakladığı hâlde, ben O'ndan başkasına du'â/ibâdet edersem) Allâh'tan beni kimse kurtaramaz ve ben O'ndan başka bir sığınacak bulamam. (Ben) ancak Allâh'tan ve risâlâtın/[bildirdiklerin]dan bir teblîğ yapabilirim".
Her kim de Allâh'a ve (O'nun) Resûlü'ne isyân ederse, muhakkak ki ona cehennem ateşi var, içinde ebedâ [sürekli/ebedî] kalmak üzere onlar.

24. (Onlar seni zayıf ve yardımcısız görüyorlar. O hâlde, bı-

rak o isyânkârları ne hâlleri varsa görsünler;) nihâyet o va'dolundukları şeyi [azâbı] gördükleri vakit artık bileceklerdir ki, yardımcısı en zayıf ve sayıca en az olan kimmiş?!

25. De ki: "(Rabbim bildirmeyince), dirâyet ile bilmem; yakın mı o size va'dolunan (azâb), yoksa Rabbim onun için bir uzun gâye mi yapar?"

26-28. O bütün ğaybı [ğayb olan azâbın ineceği vakti de, diğer ğaybları da] bilir, fakat ğaybına [ilmine] kimseyi apaçık âgah etmez, (râzı olup) ihtiyâr buyurduğu [seçtiği] bir resûlden başka! (Bildirilen şeylerin, şeytânın vehmi olmadığını resûl nasıl bilecek denirse, işte cevâbı:) Çünkü onun önünden ve ardından râsıd/[gözetleyici]lar dizer, (kendisine vahyedilen resûl) bilsin diye ki, onlar [vahyi getiren melekler] Rabb'lerinin risâletlerini hakkıyla [hiçbir değişikliğe uğramadan] eriştirmişlerdir. Ve O, onların nezdindekini (ilm ve kudreti ile) ihâta etmiş [kuşatmış] ve her şeyi sayısıyla ihsâ buyurmuştur [zabta geçirmiştir].

73. MÜZZEMMİL SÛRESİ

MEKKÎ, 20 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *müzzemmil* [*örtünen* veyâ *ağır yük yüklenen/nübüvvet yükü altına giren*] kelimesinden alan bu sûredeki *qum* [*kalk*] emrinin, Cinn sûresi'ndeki *Ve ilhakîka* [*hakîkat şu ki*], *o Allâh'ın kulu (Muhammed) kalkmış O'na du'â ederken üzerine keçeleneyazdılar* (Cinn/19) kıyâmına bilhassa münâsebeti açıktır.
Yüce Allâh, resûllerinden seçtiği ve ins ü cinnin [insânların ve cinnlerin] şerrinden muhâfaza ederek zikrolunan niteliklere mazhâr kıldığı o güzîde Resûlü (s.a) tanıtmak ve gizlilikten zâhire çıkarmak üzere *yâ eyyuhe'l-müzzemmil* [*ey o örtünen* veyâ *ağır yük yüklenen/nübüvvet yükü altına giren*] buyurarak sûreye başlıyor.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Ey o örtünen (veyâ ağır yük yüklenen/nübüvvet yükü altına giren) [*müzzemmil*]!

2-4. Kalk (her) gece, meğer biraz(ı hâriç); yarısı yâhûd eksilt ondan biraz yâhûd artır ve Kur'ân oku tertîl ile/yavaş yavaş, güzel güzel!

5-8. Çünkü Biz senin üzerine (tahammülü ve tatbîki) ağır [mes'ûliyyetli] bir söz ilkâ (etmekteyiz ve) edeceğiz; çünkü gece neş'esi [kalkışı] hem daha dokunaklı, hem deyişce daha sağlamdır; çünkü sana gündüzün uzun bir yüzüş [meşgûliyet] vardır. (Bununla birlikte) hem (gece, hem

de gündüz) Rabbinin ismini an ve mâsivâdan [her şeyden] kesilerek O'na çekil [yönel]!

9-10. O meşrık u mağribin [doğu ve batının] rabbi, başka tanrı yok, (ilâh) ancak O; o hâlde yalnız O'nu tut vekîl ve ağyârın [sana düşmânlık edenlerin] (dediklerine ve) diyeceklerine sabret ve onları bir hecr-i cemîl [güzel ayrılış] ile terket/ayrıl!

11-14. Ve bırak da Bana o tekzîb edici [yalanlayıcı] zevk ve refâh sâhiblerini, mühlet ver onlara biraz; çünkü Bizim yanımızda bukağı/[prangalar var ve bir cahîm [çok alevli ateş] var ve boğaza duran bir taâm [yiyecek/diken] ve bir azâb-ı elîm [çok acı bir azâb] var; o gün ki, yer ve dağlar sarsılacak, dağlar erimiş [akıcı] bir kum yığınına dönecektir.

15-16. Haberiniz olsun, Biz size bir Resûl gönderdik üzerinizde şâhid, nitekim gönderdiğimiz gibi Fir'avn'a bir Resûl, ki Fir'avn o Resûle isyân etti de Biz onu vahim [şiddetli ve çetin] bir tutuşla tuttuk alıverdik.

17-18. O hâlde siz nasıl korunursunuz –küfrederseniz– o gün ki, çocukları ak saçlı kocalara çevirir. (O öyle dehşetli bir gün ki, yalnız dağlar eriyip akıcı kum gibi olmakla, çocuklar ak saçlı kocalara dönmekle kalmayacak), semâ [gök] (da) onunla [o gündeki şiddet ve dehşetten ötürü] çatlamıştır ve O'nun va'di fiile çıkarılmıştır.

19. İşte bu bir tezkîre/[hatırlatma ve nasîhat]dir, artık dileyen Rabbine bir yol tutar.

20. Filhakîka [hakîkaten] Rabbin biliyor ki; sen muhakkak gece(nin), üçte-ikisine yakın ve yarısı ve üçte-biri kalkıyorsun, berâberindekilerden de bir tâife (kalkıyor). –Hâlbuki geceyi, gündüzü Allâh takdîr eder.– (Fakat Allâh)

bildi ki, siz onu bundan öte başaramazsınız; onun için size lütuf ile ircâ-ı nazar buyurdu [döndü].
(Öyleyse) bundan böyle Kur'ân'dan ne (kadarı) kolay(ınıza) gelirse (o kadar) okuyun. (Zîrâ Allâh) bildi ki; içinizden hastalar olacak, diğer bir takımları Allâh'ın fazlından bir kâr aramak üzere yeryüzünde yol tepecekler, diğer bir takımları da Allâh yolunda çarpışacaklar. O hâlde ondan ne (kadarı) kolay(ınıza) gelirse (o kadar) okuyun ve namazı kılın ve zekâtı verin ve Allâh'a karz-ı hasen [güzel bir ödünç/borc: malın en iyisini seçip Allâh rızâsı için ihlâs ile hayra] takdîm edin, kendilerinizin hesâbına hayr olarak her ne de takdîm ederseniz onu, Allâh yanında daha hayrlı ve ecirce [mükâfâtca] daha büyük olarak bulacaksınız.
Hem de (her dâim) Allâh'a istiğfâr edin! Şübhesiz ki Allâh ğafûr/[bağışlayıcı]dur, rahîmdir [rahmeti/lütf u ihsânı sürekli olandır].

74. MÜDDESSİR SÛRESİ

MEKKÎ, 56 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *müddessir* [*bürünen/nübüvvet ve nefsî kemâllerle donanmış olan* veyâ *içine kapanan*] kelimesinden alan sûrede; Allâh'ın vahdâniyyeti [birliği/biricikliği ve eşsizliği/benzersizliği]; ölümden sonra diriliş ve hesâb ve karşılık [cezâ ve mükâfât]; insânın zayıf ve Allâh'a muhtâc olduğu; her insânın yaptıklarından sorumlu bulunduğu; cennet ve cehennemin, kişinin dünyâdaki yaşantısının tabii sonuçları olduğu; semâvî/ilâhî dînlerin devâmlılığı prensibi gibi konular işlenmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

Ey bürünen {*müddessir*} [nübüvvet ve nefsî kemâller ile donanmış olan veyâ içine kapanan]!
(Azm ve karârlılık kalkışı ile) kalk artık inzâr et [uyar]!
Ve Rabbini artık büyükle!
Ve elbiseni artık temizle [ma'siyetlerden uzak durarak nefsini/kendini veyâ ahlâkını temizle veyâ müşriklerin ithâm ve iftirâları sebebiyle sabrsızlık, yılgınlık, öfke gibi şeylerden arın]!
Ve o pislikleri artık defeyle [azâba sebeb olacak şeyleri terket veyâ endişe ve ıztırâbdan sıyrıl]!

Hem, (sana yüklenen bu sorumlulukları/risâlet görevini) çoksunarak (zayıflık, gevşeklik gösterme veyâ yaptığın hizmeti çok görerek) menn etme [başa kakma] ve Rabbin için:

(Rabbinin emirlerini yerine getirme husûsunda/teblîğ esnâsında karşılaştığın-karşılaşacağın sıkıntı ve zorluklara karşı tahammül edip) sabreyle!

8-10. (İnsânları Kıyâmet/kalkım Günü ile uyar;) çünkü o boru öttürüldümü bir, o işte, o gün pek zorlu (bir) gündür, (hele) kâfirlere hiç kolay değildir.

11-15. Bırak Bana o herifi ki, yarattım da tem-tek, hem uzun boylu mal verdim, hem göz önünde oğullar, hem kendisine bir döşeyiş döşedim, sonra da tamâ [açgözlülük] eder ki, daha artırayım.

16-17. Hayır (yağma yok), çünkü o Bizim âyetlerimize (karşı) bir anûd [inâdcı] kesildi; (onun için) Ben onu dimdik sarpa [yokuşa] sardıracağım.

18-25. Çünkü (âyetlerimiz kendine okunduğunda) o bir düşündü, ölçtü-biçti, kahrolası nasıl (da ölçtü)-biçti, sonra kahrolası nasıl (da ölçtü)-biçti, sonra baktı, sonra kaşını çattı ve ekşiyerek surat astı, sonra ardına döndü ve büyüklük tasladı da, "Bu" dedi, "başka değil: bir sihr-i mü'ser [öteden beri öğretilegelen bir sihr veyâ parlak/güçlü bir sihr], başka değil kavl-i beşer [beşer sözü]".

26. (Ondan ötürü) yaslayacağım onu sekar'a [yakıp kavuran ateşe/cehenneme]!

27. Bilir misin hem ne(dir) sekar?

28-29. (O,) ne bakiyye kor, ne bırakır; beşere susamış bir susuz (veyâ derileri habire yakıp kavurur).

30. Üzerinde (vardır onun) ondokuz (zebânî).

31. Hem Biz o ateşin [cehennemin] muhâfızlarını hep melâike [melekler] yaptık, sayılarını da ancak küfredenler için bir fitne [imtihân vesîlesi] kıldık; ki Kitâb verilmiş olanlar

yakîn edinsin ve îmân edenlere îmân artırsın, Kitâb verilenler ve mü'minler şübhelenmesin, kalblerinde bir maraz [hastalık/kuşku ve nifâk hastalığı] bulunanlarla kâfirler de desin (ki): "Allâh bununla meselâ ne murâd etmiş?"
İşte böyle, Allâh dilediğini şaşırtır [dalâlette/sapıklıkta bırakır], dilediğini de yola getirir.
Ve Rabbinin ordularını ancak Kendisi bilir ve o [sekar veyâ ateşin muhâfızlarının sayısı veyâ bu âyetler] ancak bir öğüttür, düşünmek için beşer.

32-37. Hayır, hayır (düşünüp öğüt almaları gerekirken, öğüt almıyor o kâfirler. Doğup karanlıkta parlayan) o kamere [aya] ve (aydınlığa) döndüğü dem o geceye ve aç(ıp ağar)dığı sıra o sabâha kasem [yemîn] olsun ki, her hâlde [muhakkak] büyüklerin biridir o sekar [ateş]; gocundurmak [uyarmak] için beşeri, içinizden ileri gitmek veyâ geri kalmak isteyen kimseleri.

38-42. Her nefs [kişi] kazancına bağlıdır, ancak ashâb-ı yemîn hâriç;[1] (onlar) cennetlerdedir, soru(p konu)şur dururlar; mücrimler(in/suçluların hâlin)den, "Nedir" diye, "sizi sekara [cehenneme] sokan?"

43-47. (Onlar da cevâben) derler (ki): "Biz namaz kılanlardan [Allâh'a yönelenlerden/ibâdeti O'na hâss kılanlardan] değildik ve fukarâya yemek yedirmezdik, (boş söz ve işlere dalan) batakcılarla dalar giderdik ve Cezâ [hesâb ve

---

1 Meâl'in aslında atlanan *illâ* edatına karşılık, *hâriç* kelimesini metne dâhil ettik. Ancak *hâriç* karşılığını, *-illâ* edatının burada istisnâ ma'nâsına gelmediği kanaatinde olmamıza rağmen– Elmalılı Hamdi Yazır'ın bu edata dâimâ verdiği ma'nâ ve Tefsîr'de yaptığı izah sebebiyle koyduk. (E.Ö)

karşılık] Günü'ne 'yalan' derdik, tâ gelinceye kadar bize o yakîn [ölüm]".

48. Fakat fayda vermez o vakit şefâ'ati, şefâ'atci (olduğu zannedilen)lerin.

49-51. Ya şimdi ne ma'zeretleri var, o öğütten yüzçevirirlerken; sanki ürkmüş yaban eşekleri arslandan (veyâ avcıdan) kaçmaktalar.

52. Yok! (Tümüne birden gönderilen uyarı ve îkâzlarla yetinmiyorlar,) onlardan her kişi kendisine ayrı sahifelerle tezkîre/[hatırlatma-öğüt]ler dağıtılmasını istiyor.

53. Hayır (öyle şey olmaz.) Doğrusu (onlar) Âhiret'ten [âhirette diriltilip hesâba çekilerek cezâlandırılmaktan] korkmuyorlar.

54-55. Hayır, hayır (aklınızı başınıza alın)! O [Kur'ân] muhakkak bir tezkîre [hatırlatma-öğüt], dileyen onu tezekkür ede(r) [hatırlayıp öğüt alır].

56. Maamâfih [bununla berâber], Allâh dilemeyince düşünmezler [hatırlayamazlar-öğüt alamazlar: hidâyet bulamazlar], koruyacak (veyâ Kendisine karşı takvâlı olunmaya lâyık olan/azâbına karşı korunulması gereken) da O'dur, mağfiret/[affedecek de.

75. KIYÂMET SÛRESİ

MEKKÎ, 40 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *qıyâmet* kelimesinden alan (–*Lâ Uqsimu* ismi de verilen–) sûrenin, 16-19. âyetlerden oluşan ara bölüm dışında hemen tamâmı, adına uygun olarak Kıyâmet ve Âhiret [ölümden sonra diriliş ve hesâb/cezâ ve mükâfât] konularına tahsîs edilmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Yo!.. Kasem [yemîn] ederim (ölülerin diriltileceği) o Kalkım Günü'ne {*yevm-i kıyâme*'ye} (ki, siz öldükten sonra muhakkak diriltileceksiniz).
Yine yo!.. Kasem [yemîn] ederim o pişmân(lık içinde kendini kınayan) cana {*nefs-i levvâme*'ye} (ki, siz ölümden sonra diriltilip hesâba çekileceksiniz).

3-4. (Kâfir-müşrik) insân sanır mı ki, derleyemeyiz (çürüyüp dağılan) kemiklerini?! Evet derleriz kâdir olarak tesviyeye bile parmaklarını.

5-6. Fakat (kâfir-müşrik) insân, ister: önünde [ilelebet] (fısk u) fücûr [Allâh'a isyânda cür'etkârlık ve aşırı günâhlâr] (ile Rabbine karşı terbiyesizlik) etmesini [etmeyi]; (onun için alaylı alaylı) sorar: "Ne zamân" diye, "o Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü?"

7-10. Ne vakit ki o göz şimşek çakar [dehşet ve şaşkınlık içinde her şeyin hakîkatini bütün çıplaklığıyla görüp anlar

veyâ bozulup kararır] ve ay tutulur [kararır görünmez olur] ve güneş ve ay toplanır (bir araya gelir de mevcûd düzen sona erer), der o (kâfir-müşrik) insân o gün: "Nereye kaçmalı" *{eyne'l-meferr}*?

11-12. Hayır, hayır! Yok (sığınacak/koruyacak) bir siper, Rabbinedir ancak o gün karâr.

13-15. Ayıtılır [haberlendirilir] (kâfir) insân o gün, yaptıkları ile: mukaddem [önceki] (ve) muahhar [sonraki]. Doğrusu insân kendine karşı bir basîrettir [şâhiddir/organları, aleyhine şâhidlik edecektir], dökse de ortaya ma'zeretlerini.

16-17. (Ey kâfir insân!) Depretme ona dilini ivedin/[acelen]den onu, çünkü Bize âiddir onun cem'i [toplanması] ve kur'ânı [okuması/okutulması].

18-19. (Onun için,) Biz onu[1] okudukmu, o vakit ta'kîb et o kur'ânı [onun okunuşunu], sonra Bize âiddir yine onun beyânı [bildirilmesi/i'lân edilmesi].

20-21. Hayır, hayır (ey kâfirler)! Siz peşini [dünyâyı] seviyorsunuz ve Âhiret'i (umursamayıp) bırakıyorsunuz.

22-25. Nice yüzler o gün ışılar-parlar, Rabbine nâzır [Rabb'lerinin ni'met ve ikrâmlarını umup beklerler], nice yüzler de o gün ekşir-pusarır, anlar ki kendilerine bel-kıran yapılır.

26-30. Hayır, hayır! Ne zamân ki o can, köprücüklere dayanır ve denilir: "Kim var bir okuyacak?" ve (kendi de) sezer o dem: *temâme'l-firâk* [tam ayrılık] ve dolaşır el-ayak, bacağa bacak, Rabbinedir o gün yalnız mesâk [sevk].

31-33. Fakat o ne sadaka verdi [ne tasdîk etti], ne namaz kıldı [huşû duyup yöneldi/teveccüh ve iltică etti], velâkin 'ya-

1 Meâl'in aslında atlanan zamîre karşılık, *onu* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

lan' dedi [yalanladı] ve döndü [tevelli etti/yüz çevirdi], sonra da gerneşe gerneşe ehline [âilesine veyâ kendi inanç ve anlayışında olanların yanına] gitti.

34-35. Gerektir sana o belâ gerek, evet gerektir sana o belâ gerek (oh olsun).

36. Sanır mı (o kâfir-müşrik) insân: (emre ve nehye muhâtab kılınmayıp) mühmel [kendi keyfine] bırakıla(cak)?!

37-39. (O, bir vakit) değil miydi bir nutfe [bir damla su]; dökülen meniden, sonra bir aleka [ilişip yapışan-tutunan bir pıhtı] oldu, derken (Allâh onu) biçimine koydu, derken tesviye etti de yaptı ondan da iki eşi: erkek ve dişi(yi).

40. O [(bütün bunları yapan) Allâh], ölüleri diriltmeye kâdir değil mi?!

76. İNSÂN SÛRESİ

MEKKÎ, 31 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *insân* kelimesinden alan (*–Dehr, Ebrâr, Emşâc, Hel'Etâ* ismi de verilen–) sûre, insânın yaratılışının başlangıcı ve tekâmülünün hikmeti ile beşerin gayret ve çalışmasının faydalarını göstermek üzere o ebedî hayâtı, o son ve gâyeyi tavzîh etmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Filhakîka gel(ip geç)di (o) insân üzerine dehr/[zamân]-den bir müddet, o anılır birşey olmadı [değildi].

2. Çünkü Biz yarattık o insânı, birtakım katkılarla (karıştırılıp) meczedilmiş {*emşâc*} bir nutfeden [bir damla sudan], evire-çevire mübtelâ [denemeye tâbi] kılmak üzere de onu bir semî [işitip akleden], basîr [görüp anlayan/bilen] (bir varlık) yaptık.

3. Her hâlde [şübhesiz] Biz ona (doğru) yolu gösterdik, ister şâkir [şükreden] olsun, ister nankör/kâfir.

4-6. Çünkü Biz kâfirler için zincirler, tomruklar, bir de sa'îr [çılgın/alevli ateş] hazırladık. Haberiniz olsun, ebrâr {hayr sâhibi iyi insânlar} öyle dolgun bir kadehten içeceklerdir ki, mizâcı [katkısı] olmuştur (hoş kokulu bir baharat olan) kâfûr. (O öyle) bir çeşme (ki), ondan Allâh'ın (hâss) kulları içer, güzel yollar açarak akıtırlar (da) onu akıtırlar.

7-10. (Zîrâ onlar,) adaklarını yerine getirirler ve şerri salgın olan bir günden korkarlar; miskîne-(fakîre), yetîme, (köle ve câriye dâhil) esîre seve seve [ihtiyâcları hasebiyle yemeğe istek ve arzûları bulunmasına rağmen] yemek yedirirler (de, içlerinden veyâ lisân-ı hâlleriyle), "Size ancak *li-vechillâh* it'âm ediyoruz [Allâh rızâsı için yediriyoruz], sizden ne bir karşılık isteriz, ne de bir teşekkür; çünkü biz Rabbimizden korkarız, bir suratsız kara günden" [derler].

11-12. Allâh da onları, o günün şerrinden korur ve kendilerini bir parlaklıkla bir sürûra [neş'e ve saadete] erdirir ve sabrlarına mukâbil onlara bir cennet ve (giyecek) bir harîr [ipek veyâ –kâfirlerin alevli ateşte zincirler ve tomruklar ile bağlı olmalarına mukâbil– tam bir hürriyet] verir; (erîkeler üzerine dayanıp kurulmuş oldukları hâlde).

13-14. (Evet, onlar) orada erîke/[döşek-minder]ler üzerine dayan(ıp otur)mışlardır, ne güneş [şiddetli harâret] görürler onlarda, ne de zemherîr [şiddetli soğuk], üzerlerine o cennet [bahçe ve bostan] gölgeleri sarkmış ve devşirimleri mebzûl mebzûl [bol bol] önlerine konmuştur.

15-16. Hem dolaşılır üzerlerine gümüşten kap/[kupa]lar ve küp/[testi]lerle, ki billurlar; gümüşten billurlar, onları türlü türlü biçime koymuşlardır (veyâ miktârını kendileri takdîr etmişlerdir).

17-18. Ve orada (onlara) bir kadeh sunulur ki, katkısı olmuştur (hoş kokulu bir baharat olan) zencefil; (içtikleri çeşme öyle) bir çeşme ki, denir[1] selsebîl [kesilmeksizin bol bol akan ve içimi kolay, güzel ve hoş olan, içtikce içilen].

---

1 Âyette, *denir* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

19-20. Ve dolanır etrâflarında muhalled [ölümsüz] evlâd/[çocuk]lar, görünce onları sanırsın saçılmış inciler; ve gördüğün zamân orada [cennette], bir na'îm [ni'met] ve pek büyük bir mülk [saltanat] görürsün.

21-22. (Onların) üstlerinde bir sündüs esvâb [ince ipekten elbiseler] –(ki) yemyeşil– ve kalın istebrak(tan/ipekten elbiseler vardır ve onlar) gümüşten bileziklerle süslenmişler(dir ve) Rabb'leri onlara bir şarâb-ı tahûr [tertemiz bir içecek] sunmaktadır, şöyle diye ki: "İşte bu sizin bir mükâfâtınızdı(r), sa'yi/[çalışma ve gayreti]niz meşkûr oldu [zâyi edilmedi, karşılığı verildi]".

23. Filhakîka [hakîkat şu ki], Biz indirdik Biz sana Kur'ân'ı, ceste ceste [parça parça] (veyâ bir ikrâm/bir lütf u ihsân olarak)!

24-26. O hâlde sabret; Rabbinin hükmünü vermesi için de, itâ'at etme onlardan bir âsime [günâhkâra] veyâ nanköre ve Rabbinin ismini an; hem (sabâhın) erken (vaktinde), hem ikindi(le)yin, geceden de [gecenin ba'zı cüzünden de (–ki, gecenin cüzü ile, Akşam ve Yatsı namazları kasdedilmiştir–)] O'na secde et ve tesbîh et O'na [O'nu tenzîh et/noksânlıklardan arı tut ve takdîs et/yücelt] uzun gece (veyâ geceleyin uzun uzadıya)!

27. Çünkü onlar peşini [dünyâyı/dünyâ lezzetleriyle keyif çatmayı] severler ve önlerindeki ağır bir günü (yâni, dehşetli Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nü umursamayıp) bırakırlar.

28. Biz yarattık onları ve kundaklarını [yaratılış bağlarını, bedenlerin damar, sinir ve adele gibi bağlarını] Biz bağladık, dilediğimiz vakit de kılıklarını tebdîl ederiz [değiştiririz].

29. İşte bu bir tezkîre/[hatırlatma ve nasîhat]dir, dileyen Rabbine bir yol tutar.

30. Maamâfih [bununla birlikte], Allâh (o yolu göstermeyi/istikâmet üzere dosdoğru gitmenizi) dilemeyince (siz onu) dile(ye)mezsiniz (veyâ Allâh size hür irâde imkânı verip de hür irâdenizle seçim yapmanıza müsâ'ade etmemiş olsaydı, böyle bir seçim yapamazdınız); çünkü yegâne alîm [bilen], hakîm [hüküm ve hikmet sâhibi] Allâh'tır.

31. O dilediğini rahmeti içine kor, zâlimlere ise elîm [çok acı] bir azâb hazırlamıştır.

77. MÜRSELÂT SÛRESİ

MEKKÎ, 50 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *mürselât* [*gönderilenler*] kelimesinden alan (–*'Urf* ismi de verilen–) sûre, Kıyâmet ve Âhiret'in kaçınılmazlığından [yeryüzünün hâl-i hazırdaki nizâmının alt-üst olup yeni bir nizâmın kurulacağından, ölülerin diriltilip hesâba çekileceğinden, dünyâda yaptıklarının tabii sonuçlarını mutlaka göreceklerinden], Kıyâmet ve Âhiret'i inkâr edenlerin âkıbetlerinden bahsetmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-6. Kasem [yemîn] olsun o urf için gönderilenlere [peyderpey/peşpeşe gönderilenlere veyâ ma'rûf ile gönderilenlere veyâ tanınması lâzım gelen bir iyilik yapılmak için gönderilenlere], derken büküp devirenlere ve neşrederek yayanlara, derken seçip ayıranlara, sonra bir öğüt bırakanlara; gerek özr için olsun, gerek inzâr [uyarı].

7. Her hâlde [doğrusu] size va'dolunan muhakkak olacaktır.

8-11. (Ne zamân mı?) Hani o yıldızlar silindiği [karardığı/söndüğü] vakit ve o semâ [gök] açıldığı vakit ve o dağlar (yün gibi) savurul(up yerle-bir edil)duğu vakit ve o elçiler mîkâtlarına erdirildiği [toplandıkları/bir araya getirildikleri] vakit!

12. (Peki) onlar hangi güne te'cil edildi [ertelendi]?
13. Fasl [hüküm ve ayrım] Günü'ne!
14. Bildin mi nedir Fasl Günü?
15. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!
16-18. Helâk etmedik mi evvelkileri?! Sonra arkalarına takacağız geridekileri, Biz öyle yaparız (günâhkâr) mücrim/[suçlu]-leri.
19. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!
20-22. (Ey kâfirler!) Yaratmadık mı sizi bir hakîr sudan [nutfeden-meniden], kılıp da onu bir makarrda temkîn [karâr yerinde/rahimde], ma'lûm bir kadere [takdîr edilmiş bir ölçüye-vakte] değin?!
23. Demek ki ölçmüşüz, demek ki Biz ne güzel kâdiriz [güç yetireniz]!
24. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!
25-27. Ya kılmadık mı arzı [yeri] bir tokat [toplanma yeri] –gerekse diriler için, gerekse emvât [ölüler]– ve oturtup da onda yumru yumru oturaklı dağlar, sunmadık mı size bir su, [tatlı] bir furat [su]?!
28. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!
29. (Hüküm ve ayrım gününde o yalanlayanlara,) "Haydi boşanın o 'yalan' dediğinize!" (denecek).
30-33. (Bir kısmına da denecek ki:) "Haydi boşanın bir üç çatallı gölgeye, (ki) ne gölgelendirir, ne alevden korur; çünkü o (alev saçan ateş etrâfa) öyle şirâre/[kıvılcım]ler (saçıp) atacaktır ki, her biri bir saray (veyâ ağaç kütüğü veyâ deve/devenin boynu) gibi, sanki sarı sarı hopa/[erkek deve]-lar gibi".

34. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!

35-36. Bu gün nutkları tutulacağı gündür, kendilerine[1] izin de verilmez ki i'tizâr ede/[özür dileye]ller.

37. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!

38-39. Bu işte, o fasl [hüküm ve ayrım] günü; topladık sizi ve evvelkileri, varsa bir fenniniz [hîleniz] atlatın Beni.

40. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!

41-42. Şübhesiz ki (günâh ve ma'siyetlerden) [korunan(lar)]/muttakîler gölgelerde kaynaklar (başında) ve canlarının istediğinden meyveler içindedirler.

43. (Kendilerine denir ki:) "Yeyin-için –âfiyet olsun– işlediğiniz amellere mukâbil!"

44. İşte Biz muhsin/[güzel hareket eden]leri böyle karşılarız.

45. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!

46-49. (Ey kâfirler! Siz de) yeyin, zevkedin biraz (dünyâda), çünkü (günâha batmış) mücrim/[suçlu]llersiniz.

47. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!

48. Yerler-içerler de, "Rükû edin [boyun eğin]!" denildiği zamân onlara, rükû etmez/[boyun eğmez]ler.

49. Vay hâline o gün, 'yalan' diyenlerin!

50. Artık bundan sonra hangi söze inanacaklar?!

---

1 Meâl'de atlanan ***hum*** zamîrine karşılık, ***kendilerine*** kelimesini metne ilâve ettik. (E.Ö)

78. NEBE' SÛRESİ

MEKKÎ, 40 ÂYET

§

Adını, 2. âyetinde geçen *nebe'i'l-azîm* [*büyük/önemli haber*] ifâdesinden alan (–*'Amme* ismi de verilen–) sûre, ölümden sonra diriliş ve hesâb [cezâ ve mükâfât] konusuna tahsîs edilmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. (O müşrikler) ne(y)den [ne hakkında] soru(p konu)şuyorlar? O büyük nübüvvet[1] haberinden [Muhammed'in nübüvvetinden ve bilhassa Kur'ân ile onun ihbâr ettiği ölümden sonra dirilişten]; ki onlar on(un vukûu hakkın)da ihtilâfa düşüyorlar.

4. Hayır, (hayır ihtilâfa gerek yok; mes'ele onların dedikleri gibi değil)! İleride (o haberin doğru olduğunu) bilecekler.

5. Hayır, hayır (ihtilâfa gerek yok; mes'ele onların dedikleri gibi değil)! İleride (o haberin doğru olduğunu) bilecekler.

6-7. Değil mi ki Biz arzı [yeri] bir döşek yaptık ve dağları birer kazık?!

---

1 Âyette, *nübüvvet* kelimesinin karşılığı olmadığından, *'ani'n-nebe'i'l-'azîm* ibâresine, *o büyük önemli haberden* [*Kur'ân'dan* veyâ *Kıyâmet'ten* veyâ *Muhammed'in nübüvvetinden*] şeklinde karşılık verilmesi daha uygun olur. (E.Ö)

8-11. Ve sizleri çift çift [erkek ve dişi olarak] yarattık ve uykunuzu bir sübât [dinlenme/sükûnet] yaptık ve geceyi bir libâs [örtü] yaptık ve gündüzü bir meâş [hayât ve geçim için çalışma vakti] yaptık.

12-13. Ve üstünüze yedi sağlam binâ [semâ/gök] çattık ve içlerine şâşaalı parıl parıl bir kandil astık.

14-16. Ve o mu'sıralardan [sıkıştırılmış bulutlardan] şarıl şarıl bir su indirdik; çıkaralım diye onunla tâneler ve otlar ve sarmaş-dolaş bağlar-bahçeler.

17-20. Şübhesiz ki o Fasl [hüküm ve ayrım] Günü, bir mîkât [buluşma vakti] olmuştur, o gün ki sûr üfürülür [kalk borusu çalınır]; derken (uykudan uyanır gibi kabirlerden kalkar) gelirsiniz fevcâ fevc [bölük bölük] (ve o sırada) semâ [gök] da açılmış olmuştur ebvâb [kapı kapı] ve dağlar yürütül(üp yerle-bir edil)müş olmuştur serâb!

21-22. Şübhesiz ki cehennem, olmuştur mirsâd [pusuya yatıp gözetleyen], azgınlar için (dönüp varılacak) bir meâb [yer]!

23-26. (Sonsuza kadar deverân eden) devirlerce (veyâ bir darlık ve kıtlık içinde oldukları hâlde onun) içinde kalacak (ve aslâ çıkamayacak on)lar, ne bir serinlik tadacaklar, ne de bir şarâb [içecek], ancak bir hamîm [kızgın su] ve bir gassâk [irin]; bir cezâ ki ber-vech-i vifâk [tam uygun]!

27-29. Çünkü ummazlardı onlar hiçbir hesâb, âyetlerimizi tekzîb ede ede [yalanlaya yalanlaya] kesilmişlerdi kezzâb [aşırı yalancı]; her şeyi ise Biz ihsâ etmiş [sayıp zabtetmiş] bir kitâba [levh-i mahfûza] geçirmişiz.

30. (Ve onlara şöyle diyeceğiz:) "Artık (yaptıklarınızın karşılığını) tadınız, artık size azâb artırmaktan başka birşey yapacak değiliz".

31-34. Şübhesiz ki (Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyetle kötülükten) korunanlara halâs [kurtuluş] ve kâm [murâdlarına erme] var, hadîka/[etrâfı çevrili bahçe ve bostan]lar var, (bağlar) üzümler var ve turunç sîneli yaşıt (kız)lar var (veyâ korunan erkek ve kadınlara, göz alıcı/çarpıcı/muhteşem-fevkalâde uyumlu aynı yaşta eşler var) ve bir dolgun peymâne [kadeh] var.

35-38. Orada ne boş bir lâf işitirler, ne de bir tekzîb [yalanlama], (yalnızca) bir karşılık ki Rabbinden atâ [ihsân], –yeter mi yeter– o göklerin ve yerin ve bütün aralarındakilerin rabbi Rahmân(dan)!
(Ve) bir hitâba mâlik olamazlar O'ndan [O'nun huzûrunda hiç kimse konuşamaz]; o gün ki, kıyâma duracak (o) rûh ve melâike saf saf, bir kelime söyleyemezler, o kimseden başka ki o Rahmân ona izin vermiş, o da savâbı [doğruyu] söylemiştir.

39. O gün ki hakktır [vukûbulması muhakkaktır], o hâlde dileyen Rabbine varacak bir yüz edinsin [îmân ve itâ'at ile Rabbinin nezdinde makâm ve mevki edinecek bir yol tutsun].

40. Çünkü Biz size yakın bir azâbı ihtâr ettik; o gün ki kişi, ellerinin ne takdîm ettiğine [dünyâda yapıp ettiklerine] bakacak ve diyecek ki kâfir: "Ah n'olaydı, ben bir turâb [toprak] olaydım".

79. NÂZİ'ÂT SÛRESİ

MEKKÎ, 46 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *nâzi'ât* kelimesinden alan (–*Sâhire* ve *Tâmme* ismi de verilen–) bu sûre, hemen ardından nâzil olduğu Nebe' sûresi'nin mazmûnunu –ki ölümden sonra diriliş ve hesâbdır [cezâ ve mükâfâttır]– tahkîk eder.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-5. O daldırıp nez'edenlere ve usulcacık çekenlere ve yüzüp yüzüp gidenlere, derken yarışıp geçenlere, derken bir emr [iş] çevirenlere kasem [yemîn] olsun ki {Kıyâmet var/kopacak}.

6-7. O gün ki sarsar râcife [sarsıntı], onu vely [ta'kîb] eder o râdife [ikinci üfürme].

8-9. Yürekler o gün oynar kaygıdan, gözleri kalkmaz saygıdan.

10-12. (Oysa kâfirler bugün dünyâda alaylı bir tavırla) diyorlar ki: "Biz gerçek(ten) döndürülecek miyiz o hufrede [bu hâlimizle hayâta], ya (çürüyüp) ufalanmış kemikler olduğumuz vakit ha?!"
(Ardından da,) "O" dediler, "o hâlde (bizim için) hüsrânlı [ziyânlı] bir dönüş".

13-14. Fakat o, (sâdece) zorlu bir kumandadır [tek bir sesleniştir/sûra üfürülüştür]; bakarsın uyan(ıp/dirilip kabirlerinden kalk)mışlar hepsi meydândadır.

15. Geldi ya sana Mûsâ'nın kıssası!

16. O vakit ki o'na Rabbi nidâ etmişti [seslenmişti]; o mukaddes vâdide: Tuva'da.

17-19. "Haydi" demişti, "git Fir'avn'a da –çünkü o pek azdı– de ki: "İster misin (küfr ve azgınlık kirlerinden) temizlenesin ve Rabbine irşâd edeyim de seni, (ğazab ve azâbından korkup O'na karşı) saygılanasın?"

20. (Bunun üzerine Mûsâ) vardı ona, o büyük mu'cizeyi de gösterdi.

21-24. Fakat o tekzîb etti [yalanladı], isyân etti, sonra koşarak idbâra [tersine] gitti, derken mahşerini [adamlarını] topladı da bağırdı: "Benim en yüksek rabbiniz!" dedi.

25. (Bunun üzerine,) Allâh da onu tuttu, sonuna-önüne nekâl [ibret] olmak üzere tenkîl ediverdi [cezâlandırıverdi].

26. Şübhesiz ki bunda bir ibret var, (Rabb'lerine) saygı duyacaklar için.

27. (Ey insânlar, ey ölümden sonra dirilişi/yeniden yaratılışı imkânsız görüp inkâr eden müşrikler!) Siz mi daha çetinsiniz yaratılışca, yoksa semâ mı [gerek evvel, gerek sonra yaratılmak açısından sizi yaratmak/diriltmek mi daha zor, yoksa semâyı/göğü yaratmak mı]?!

28-29. O Allâh onu binâ etti, boyuna irtifâ [yükseklik] verdi, nizâmına koydu, gecesini kararttı, kuşluğunu [gündüzünü] çıkardı.

30-33. Ondan sonra da arzı [yeri] (yayıp) döşedi, ondan suyunu ve mer'âsını [otlağını] çıkardı ve dağlarını oturttu sizin ve davar/[hayvân]larınızın intifâı [faydalanması] için.

34-36. Fakat geldiği vakit o tâmme-i kübrâ [güç yetmez belâ/Kıyâmet]; o –insânın neye koştuğunu anlayacağı– (dehşetli)

gün ve cahîm [çok alevli ateş/salgın ateş] hortlatıldığı vakit görür kimseler için.

37-39. Artık her kim azgınlık etmiş, dünyâ [süflî/yakın] hayâtı(n lezzet ve zevklerini Âhiret'e) tercîh eylemiş ise, muhakkak cahîmdir [çok alevli ateştir/cehennemdir] onun varacağı (yer).

40-41. Her kim de Rabbinin makâmından korkmuş ve nefsi(ni) hevâdan nehyeylemiş ise, muhakkak cennettir onun varacağı (yer).

42. Sana o Sâ'at'ten [Kıyâmet'in kopması hakkında] soruyorlar: "Ne zamân demir atması [vukû bulması]?"

43-45. Nerde senden onu anlatması, Rabbinedir onun müntehâsı [onun ne zamân vukûbulacağını Rabbinden başkası bilmez]. Sen ancak bir münzirisin [uyarıcısısın], ondan [o Sâ'at'in gelip çatacağından/Kıyâmet'in kopacağından] haşyet duyacakların [korkup korunacakların].

46. Onu görecekleri gün onlar, sanki (günün) bir akşam(ından) veyâ kuşluğundan başka durmamışa dönecekler.

80. 'ABESE SÛRESİ

MEKKÎ, 42 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinin başlangıcı olan yüklem'den ['*abese*'den] alan (–*Sâbbha* ve *Sefere* ismi de verilen–) sûrenin ilk âyetlerinin nüzûl sebebi; Resûlullâh'ın (s.a), a'mâ/kör olan Ummu Mektum'a surat asmasıdır.
Sûrenin 11. âyetinden i'tibâren hitâb, Resûlullâh'ın (s.a) da'vetine inâdla karşı koyan Mekkeli müşriklere döndürülmekte; sonunda ise, gidişâtlarından ötürü Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'nde dehşetli bir âkıbetle karşılaşacakları hatırlatılarak müşrikler tehdîd edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. (Yüzü) ekşidi ve döndü; çünkü o'na [Peygamber'e] a'mâ [kör] geldi.

3-4. Ne bilirsin o belki (günâhtan) temizlenecek veyâ öğüt belleyecek de, o öğüt [Kur'ân] kendine fayda verecek.

5-10. Ammâ, istiğnâ edene [kendini kendine yeterli ve zikrden/öğütten müstağnî görene] gelince, sen onun sadâsına özeniyorsun [ona teveccüh gösteriyorsun veyâ onun sana kulak vereceğini umuyorsun], onun temizlenmeme/[İslâm'a girmeme]sinden sana ne! Ve ammâ, sana can atarak gelen, (Allâh'tan) haşyet [saygı-korku] duyarak gelmişken sen ondan teğâfül ediyor/[ona aldırmıyor]sun.

11-16. Hayır, hayır! Zinhar [sakın öyle yapma], çünkü o bir tez-

kîre/[hatırlatma ve nasîhat]dir. İmdi, onu, dileyen tezekkür etsin [hatırlayıp öğüt alsın]. (O Kur'ân,) tekrîm [hürmet] edilir, yüksek tutulur, mutahhar [tertemiz] sahifelerde, kirâm-ı berere, sefere [azîz kılınmış, çok hayrlı meleklerin] ellerinde.

17. O kahrolası [la'net olası] (kâfir-müşrik) insân ne nankör şey!

18. O yaratan onu hangi şeyden yarattı?

19-22. Bir nutfeden [basit/hakîr bir damla sudan/meniden] yarattı da onu biçimine koydu, sonra ona (annesinin karnından çıkış) yolunu kolaylattı (veyâ onu hem iyi, hem kötü yola gidecek vasıfta yarattı), sonra onu öldürdü de kabre gömdürdü, sonra dilediği vakit ona nüşûr [hayât] verecek.

23. Hayır, hayır! Doğrusu o hiç O'nun emrini tam edâ etmedi.

24-32. Bir de o insân taamına [yiyeceğine-yediklerine] baksın. Biz o suyu (gökten-buluttan) bir döküş dökmekteyiz, sonra o arzı [kupkuru toprağı] bir yarış yarmaktayız; bu sûretle onda tâne(li ekin)ler, (bağlar)-üzümler, yoncalar, zeytinlikler, hurmalıklar, âfâka ser çekmiş dilber [güzelim] bahçeler, meyveler, çayırlar (ve daha) neler (neler) yetiştirmekteyiz; sizin ve davar/[hayvân]larınızın intifâı [faydalanması] için.

33-37. Ammâ, geldiği vakit o sâhha [o sayhasını/gümbürtüsünü dinletecek belâ], o kaçacağı (gün) kişinin, kardeşinden ve anasından-babasından ve refîkasından [eşinden] ve oğullarından... (evet) onlardan her kişinin bir şe'ni [meşgûliyeti/derdi] vardır o gün, başından aşar.

38-39. Yüzler vardır o gün ışılar, güler-sevinir.

40-42. Yüzler de vardır o gün üzerinde tortoz, sarar onu bir kara; işte onlar o kefere-i fecere [kâfirler ve fâcirler/Allâh'a isyânda cür'etkâr ve aşırı günâhkârlar].

81. TEKVÎR SÛRESİ

MEKKÎ, 29 ÂYET

§

Adı, ilk âyetinde geçen *kuvviret* fiilinden türetilmiş olan (–*Kuvviret* ismi de verilen–) sûrenin ana tema'sı, o Sâ'at/Kıyâmet ve risâlettir.
Sâ'at'in/Kıyâmet sahnesinin tasvîrinin ardından, risâlet konusuna geçilerek Kur'ân'ın, –racîm [la'netlenmiş/rahmetten tardedilmiş/uzaklaştırılıp mahrûm edilmiş] şeytânın sözü olmayıp– Cebrâîl tarafından Muhammed'e (s.a) getirilen Allâh'ın kelâmı olduğu, Muhammed'in Cebrâîl'i apaçık gördüğü, mecnûn [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş] olmadığı vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-14. O güneş dürüldüğü [köreltildiği-karanlığa gömüldüğü] vakit;
Ve yıldızlar bulandığı [saçılıp dağıldığı-söndüğü] vakit;
Ve dağlar yürütüldüğü [yün gibi atılıp kum gibi akıtıldığı ve yerle-bir edildiği] vakit;
Ve kıyılmaz mallar [kimi yeni doğurmuş, kimi de doğurmak üzere olan develer] (terkedilip) bırakıldığı vakit;
Ve vuhûş [vahşî/yabânî hayvânlar], (her taraftan istilâ eden korku ve dehşet içinde –öteden beri korkageldikleri şeyleri unutarak– deliklerinden ve yuvalarından çılgıncasına fırlayıp birbirlerinden ve insânlardan çekinmeksizin bir araya] toplandığı vakit;

Ve denizler ateşlendiği [taşıp tek bir deniz hâline geldiği veyâ kuruduğu] vakit;
Ve nüfûs(un/insânların iyileriyle iyileri, kötüleriyle kötüleri) çiftlendiği [bir araya getirildiği] vakit;
(Ve) o diri (diri) gömü(lerek öldürü)len (kız çocuklarına), hangi günâhla öldürüldü(kleri) sorulduğu vakit;
Ve (herkesin yapıp ettiklerinin kaydedildiği) defterler açıldığı vakit;
Ve semâ [gök] sıyrıldığı [tüm hakîkatler tecellî ettiği] vakit;
Ve cehennem (kâfirler için) kızıştırıldığı [şiddetle alevlendirildiği] vakit;
Ve cennet (mü'minler için) yaklaştırıldığı vakit;
(Evet işte o vakit, bilip) anlar (her)bir nefs [kişi]: ne hazırlamıştır.

15-21. Şimdi kasem [yemîn] ederim o sinenlere, o akıp akıp yuvasına girenlere ve yöneldiği dem o geceye ve nefeslendiği dem o sabâha ki, muhakkak o {Kur'ân}, kerîm bir resûlün [Cebrâîl'in] getirdiği kelâmdır. Bir resûl ki pek kuvvetli/metîn, zü'l-arş'ın [hükümrânlık tahtının sâhibi] nezdinde mekîn [i'tibârlı-şerefli], mutâ [itâ'at edilir] orada, emîn [güvenilir].

22-24. Yoksa sâhibiniz [arkadaşınız Muhammed] mecnûn [cinnlenmiş/cinnin te'sîri altına girmiş] değil; vallâhi gördü onu [Cebrâîl'i] açık ufukta ve o ğayb üzerine kıskanılır değil [o/Muhammed, aldığı vahyi teblîğ etmekte cimrilik etmez veyâ Muhammed vahy hakkında töhmet altında tutulamaz].

25. Ve o bir racîm [ilâhî rahmetten tardolunmuş/kovulmuş] şeytânın sözü değil.

26. (Öyle ise) siz nereye gidiyorsunuz?

27-28. O, hâlis bir zikr/[akıldan çıkarılmaması gereken bir hatırlatma-nasîhat]dir; âlemîn [bütün insânlar] için, içinizden müstakîm [istikâmet üzere] olmak dileyenler için.

29. Fakat o âlemlerin rabbi Allâh (istikâmet üzere olmanızı) dilemeyince siz (onu) dile(ye)mezsiniz.

82. İNFİTÂR SÛRESİ

MEKKÎ, 19 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *infitâr* kelimesinden alan (*–İze's-Semâ'u'n-Fetarat* da denilen–) bu sûrenin başlıca konusu Âhiret'tir.

es-Sâ'at'in/Kıyâmet'in [kâinâtın nizâmının alt-üst olmasının/edilmesinin] tasvîrinden sonra, Hesâb Günü'nün kaçınılmazlığı ve herkesin yaptıklarının karşılığını/tabii sonucunu göreceği; ebrâr'ın [hayrda ileri gitmiş olan kimselerin] cennette ni'metler içinde bulunacakları, fâcirlerin [Allâh'a isyânda cür'etkâr ve aşırı günâhkâr olan kimselerin] cehennem azâbına mahkûm olacakları ifâde edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-5. Semâ [gök] çatladığı vakit;
Ve yıldızlar (saçılıp) döküldüğü vakit;
Ve denizler akıtıldığı [taşıp tek bir deniz hâline geldiği veyâ kuruduğu] vakit;
Ve kabirler deşildiği (ve içi dışına/içindeki ölüler dışarı çıkarıldığı) vakit;
(Evet işte o vakit) bilir (her)bir nefs [şahıs]: nedir takdîm ettiği [yapıp yolladığı hayrlar veyâ yaptığı hayr-şerr tüm ameller] ve te'hir ettiği [geride bıraktığı şerrler veyâ yapması gerekirken yapmadığı hayrlar, yapmaması gerekirken yaptığı şerrler].

6-8. Ey (kâfir-müşrik) insân! Ne mağrûr [aldatıp isyâna sevk] etti seni o kerîm [ikrâmı sürekli olan] Rabbine ki; seni yarattı [vücûda getirdi], düzenine [şekillendirip insân seviyesine] koydu, tenâsüb ve i'tidâl verdi [uzuvlarını dengeli/yerli-yerince yaptı], dilediği herhangi bir sûrette terkîb etti [uzuvlarını bir araya getirip inşâ etti]?

9. Hayır, hayır (öyle mağrûr olmayın/aldanıp isyâna dalmayın! Siz Rabbinizin kereminin kadrini bilmiyorsunuz). Doğrusu siz dîni [herkese yapıp ettiğinin karşılığının verileceği Hesâb Günü'nü] tekzîb ediyor/cezâya inanmıyorsunuz.

10-12. Hâlbuki üzerinizde hâfızlar [yaptığınız her şeyi zabteden gözcü melekler] var, kirâm [görevlerinde kusûr etmez] kâtib/[yazıcı]ler var, her ne yaparsanız biliyor (ve kayda geçiriyor)lar.

13-16. Şübhesiz ki iyiler na'îm [ni'metler] içindedir ve şübhesiz ki fâcirler [Allâh'a isyânda cür'etkâr ve aşırı günâhkârlar] cahîm [çok alevli ateş] içindedir, Dîn [herkese yaptıklarının karşılığının verileceği hesâb ve karşılık] Günü ona yaslanacaklardır ve ondan gâib olmayacak/[kaçıp kurtulamayacak]lardır.

17. Ve bildin mi (ey insân) nedir Dîn [hesâb ve karşılık] Günü?

18. Evet bildin mi (ey insân) nedir Dîn [hesâb ve karşılık] Günü?

19. O gün ki; kimse kimse için bir şeye mâlik olmaz, emir [buyruk/yetki-hüküm] o gün Allâh'ındır.

83. MUTAFFİFÎN SÛRESİ

MEKKÎ, 36 ÂYET

§

Adını, ilk âyetindeki "ölçü ve tartıda hîle yapan kimseler"i ifâde eden *mutaffifîn* kelimesinden alan (–*Tatfîf* ismi de verilen–) ve Mekke'de inen son sûre olan bu sûrenin de ana tema'sı Âhiret'tir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Veyl [yazıklar olsun] o mutaffifîne [eksik ölçüp tartanlara] ki, nâs [insânlar] üzerinden kendilerine ölçtükleri (veyâ tarttıkları) zamân (onların aleyhine olarak) tam basarlar, onlara ölçtükleri veyâ tarttıkları vakit ise (kendi lehlerine) eksiltirler.

4-6. Zannetmez mi bunlar ki, büyük [zorlu] bir gün için ba'solunacak/[diriltilecek]lar; o gün ki, nâs [insânlar] rabbu'l-âlemîn [göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi] için (kabirlerinden kalkıp) kıyâm edecekler?

7. Hayır, hayır (insânlar yaptıklarının hesâbını vermek için mutlaka Rabb'lerinin huzûruna toplanacaklar; o nedenle alırken fazla, verirken eksik ölçüp tartmaktan sakının); çünkü fâcir/[Allâh'a isyânda cür'etkâr ve aşırı günâhkâr]lerin yazısı siccîndedir.

8. Bildin mi siccîn nedir?

9. Terkîm [sağlamca] (kayd)olunmuş bir kitâb [defter/yazı]

10-13. Veyl [yazıklar olsun] o gün o 'yalan' diyenlere, o Dîn Günü'nü [herkese yapıp ettiklerinin karşılığının verileceği bir günün geleceğini] tekzîb eden/[yalanlayan]lere ki, onu ancak her bir haddini aşkın, günâha düşkün tekzîb eder [yalanlar]. Karşısında (herkesin diriltileceği ve yaptıklarının karşılığını göreceği bir günün gelip çatacağını haber veren) âyetlerimiz okunurken, "Evvelkilerin esâtiri [masalları/hurâfeleri]!" dedi.

14. Hayır, hayır; (öldükten sonra diriliş ve hesâb, eskilerin masalları/hurâfeleri değildir). Fakat onların kazanç/[günâh]ları kalblerinin üzerine pas bağlamıştır (da onun için kötülükte ısrâr edip ölümden sonra diriliş ve hesâbı inkâr ediyorlar).

15-17. Hayır, hayır (kalbleri pas bağlatıp körelten günâhlardan uzak durun, zîrâ) muhakkak ki o (diriliş ve hesâbı yalanlaya)nlar o gün Rabb'lerin(in rahmetin)den hicâbda kalacaklar [mahrûm kalacaklar/menedilecekler], sonra onlar muhakkak cahîme [çok alevli ateşe] yaslanacaklar, sonra da denecek (ki): "İşte bu, sizin o tekzîb edip [yalanlayıp] durduğunuz".

18. Hayır, hayır (ölçü ve tartıda sakın hîle yapmayın), çünkü ebrârın [iyilerin/hayrda ileri gidenlerin] yazısı illiyyîndedir.

19. Bildin mi illiyyîn nedir?

20-21. Terkîm [sağlamca] (kayd)olunmuş bir kitâb [yazı/defter], ki ona mukarrebîn [Allâh'a en yakın/en ileri olanlar veyâ melekler] şâhid olurlar (yâhûd şehâdet ederler).

22-24. Haberiniz olsun ki ebrâr [hayrda ileri gidenler] muhakkak bir na'îm [ni'met] içindedir; erîke/[döşek-minder]ler üzerinde (dayanıp oturmuş vaziyette) nezâret ederler [ni'-

metleri/cennetin güzelliklerini seyrederler], yüzlerinde na'îmin revnâkını [ni'metin parıltısını görüp] tanırsın.

25-28. Onlara öyle bir rahîk/[hâlis-lezzetli içecek]ten sunulur ki, mahtum [mühürlü], hitâmı [sonu] misk (gibi kokar). –İşte ona imrensin artık imrenenler.– Hem (onlara) mizâcı [katkısı] tesnîmden [yüksekten gelen veyâ son derece hoş] bir çeşme (var), ki mukarrebîn [mertebece en ileri olanlar/Allâh'a yakınlıkta en ileri mertebeye erenler] onunla içerler.

29-32. Evet, o cürm işleyenler, îmân edenlere gülüyorlardı ve onlara uğradıkları zamân birbirlerine göz kırpıyorlardı ve evlerine [*ehl'lerine:* kavmlerine/yandaşlarına] döndükleri zamân zevk anarak [gülüşerek/zevklenerek/îmân edenlerle nasıl alay ettiklerini konuşarak] dönüyorlardı ve onları gördükleri vakit, "Ha [bakın] işte bunlar sapıklar!" diyorlardı.

33. Hâlbuki (mü'minlerin) üzerlerine, (amellerini kayıd altına alıp doğruluk ve sapıklıklarına şâhidlik etmek üzere) gözcü gönderilmemişlerdi (veyâ müşriklere göre Allâh mü'minlere, kendilerini [müşrik-kâfir mücrimleri] muhâfaza, nasîhat, hayra da'vet, şerrden sakındırma ayrıcalığı vermemişti. Dolayısıyla onlar, da'vetlerini işittirmek zorunda değildiler).

34-36. İşte bu gün de îmân edenler kâfirler(in hor-hakîr hâllerin)e gülecekler, erîke/[döşek-kalın minder]ler üzerinde (yaslanmış vaziyette oturarak) nazar [seyr] edecekler. Nasıl!.. Kâfirler ettiklerinin cezâsını buldular mı?!

84. İNŞİKÂK SÛRESİ

MEKKÎ, 25 ÂYET

§

Adını, es-Sâ'at [Kıyâmet'in kopma vakti/ânı] geldiğinde göğün çatlayacağını/yarılacağını, yeni bir gerçekliğin başlayacağını ifâde eden ilk âyetindeki *inşiqâq* [*yarılma/parçalanma/çatlama*] kelimesinden alan (*–en-Şaqqat* ismi de verilen–) bu sûrenin konusu, es-Sâ'at/Kıyâmet ve Âhiret'tir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-5. Semâ inşikâk ettiği [gök çatladığı/yarıldığı] (vakit);
Ve Rabbini(n emrini) dinleyip hakklandığı [gereğini yaptığı] vakit;
Ve arz [yer] medd [dümdüz] edildiği (vakit);
Ve içindekini atıp boşaldığı (vakit);
Ve Rabbini(n emrini) dinleyip hakklandığı [gereğini yaptığı] vakit; (evet işte o vakit insân Rabbine kavuşacak ve yapıp ettiklerinin hesâbını verip karşılığını görecek).

6. Ey o insân! Sen (farkında ol ya da olma, umursa ya da umursama) cidden Rabbine doğru çabalar da çabalar [Rabbine doğru giden bir yoldasın; attığın ve atacağın her adım eceline doğru atılmıştır], nihâyet O'na mülâkî olur/[kavuşur]sun.

7-9. O vakit, kitâbı [amel defteri] sağ eline verilen, kolay bir hesâb ile muhâsebe olunur [hesâba çekilir] ve mesrûr [se-

vinçli] olarak ehline [kendi inanç ve anlayışında olanların yanına] gider.

10-12. Ve ammâ, kitâbı [amel defteri] arkasında(n) verilen, "Helâk! (Gel beni helâk edip bu azâbdan kurtar)" diye çağırır [yok olmayı temenni eder] ve (fakat, yok olup azâbdan kurtulacak değildir, çâresiz) sa'îre [çılgın-alevli ateşe/cehenneme] yaslanır.

13-14. Çünkü o, ehli [kendi inanç ve anlayışında olanlar] (içi)nde (dünyâda) mesrûr [sevinçli] idi; çünkü hiç inkılâb görmeyecek [Allâh'a dönmeyecek ve hesâb vermeyecek] sanmıştı.

15. Hayır (onun bu zannı bâtıldır, o, Rabbine dönüp yaptıklarının hesâbını mutlaka verecek); çünkü Rabbi onu gözet(l)iyordu.

16-19. İmdi, kasem [yemîn] ederim o şafaka [akşama/akşam kızıllığına] ve geceye ve derlediğine ve derlen(ip dolunay hâline gel)diği zamân o aya ki, sizler binip binip geçeceksiniz elbette tabaka/[durum]dan tabakaya [duruma] (ve sonunda Rabbinize gideceksiniz).

20-21. O hâlde onlara ne var (ne oluyor) ki, îmân eylemezler ve karşılarında Kur'ân okunduğu vakit secde etmezler [boyun eğmezler]?

22-23. Hattâ [bilakis] o küfredenler tekzîb eder/[yalanlar]ler. Hâlbuki Allâh içlerindekini biliyor.

24-25. Onun için, onlara elîm [çok acı] bir azâb müjdele! Ancak îmân edip sâlih ameller yapanlar başka, onlara tükenmez bir ecir [mükâfât] var.

85. BURÛC SÛRESİ

MEKKÎ, 22 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *burûc* [*burclar*] kelimesinden alan sûre, bilhassa kâfirlerin mü'minlere karşı besledikleri kin ve öfkeye ve mü'minlerin, onlardan gördükleri baskı ve işkenceye katlanarak Allâh yolunda şehâdet ile büyük başarıya erdiklerine dâir dünyâ inkılâblarından bir inkılâb misâlini muhtevî olarak mü'minlere va'di, kâfirlere de va'îdi [tehdîdi] ve Kur'ân'ın şânına tenbîhi tazammun etmektedir. Kureyş'in, mü'minlere işkence etmeleri sebebiyle nâzil olduğu anlaşılıyor.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. O semâ-i zâti'l-burûca [burclarla dolu göğe],
Ve o yevm-i mev'ûda [va'dedilen güne/Kıyâmet Günü'ne],
Ve şâhide ve meşhûda [şâhidlik edilene] kasem [yemîn] olsun.

4-5. Tel'în [ilâhî rahmetten tard] edildi, sâhibleri o uhdûdun [hendeğin]; o çıralı ateş (hendeğin)in!

6-7. O vakit ki (onlar, ateşin) üzerine [başına] oturmuştular, mü'minlere yaptıklarına karşı şâhid de oluyorlardı [mü'minleri ateş dolu çukurlara atıyor ve seyrediyorlardı].

8-9. Onlardan (böylesine vahşîce intikâm almaları; ateş çukuruna atarak diri diri yakacak kadar onlara) kız(maları, mü'minlerin yap)dıkları (bir kusûrdan dolayı) da (değil-

di); yalnız azîz [kudret sâhibi], hamîd [hamde/sevgi ve ta'zîm ile senâya lâyık] olan Allâh'a îmân etmeleri(nden ötürü) idi; (o Allâh'a) ki, bütün semâvât ve arz(ın) mülkü [gökler ve yerin hükümrânlığı/egemenliği] O'nundur. Ve Allâh her şeye şâhiddir.

10. O kimseler ki, mü'minîn ve mü'minâta [erkek ve kadın mü'minlere] fitne [işkence] yapmışlar, sonra da tevbe etmemişlerdir; muhakkak ki artık onlara cehennem azâbı var ve onlara yangın azâbı vardır.

11. O kimseler ki, îmân etmişler ve sâlih ameller işlemişlerdir, muhakkak onlara altından ırmaklar akar cennetler var; işte o, o büyük kurtuluştur.

12. Hakîkat(en) Rabbinin tutuşu şedîd/[çok şiddetli]dir.

13. Çünkü O hem mübdî [yoktan yaratan], hem muîd/[öldürüp dirilten]dir.

14-16. Onunla berâber, (tevbe edene karşı) ğafûrdur [bağışlayıcıdır], çok sevgili/[*vedûd*]dur [itâ'at edeni fazlasıyla mükâfâtlandırandır], arşın sâhibi, şânlı/[*mecîd*]dir, dilediğini yapar/[*fa'âlün limâ yurîd*]dir.

17-18. Geldi ya sana kıssası o orduların [o cünûdun]; Fir'avn ve Semûd (toplumun)un!

19-20. Fakat o küfredenler hâlâ bir tekzîb/[yalanlama]de, hâlbuki Allâh (onları) arkalarından [çepeçevre/dört bir yandan] kuşatmış; (dolayısıyla ne kaçabilirler, ne kurtulabilirler).

21-22. Fakat (inkâr ettikleri) o (ilâhî kelâm), şânlı bir kur'ân/[hitâbe]dır bir levh-i mahfûzda [korunmuş levhada].

86. TÂRIK SÛRESİ

MEKKÎ, 17 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *târıq* [*geceleyin gelen*] kelimesinden alan bu sûrede, insânın ölümden sonra dirilip Allâh'ın huzûruna çıkacağı ve Kur'ân'ın –şaka değil– keskin bir hüküm/doğruyu yanlıştan ayıran bir söz olup kâfirlerin hîlelerinin boşa çıkacağı vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-4. Kasem [yemîn] olsun o semâya [göğe] ve târıka [geceleyin gelene]!
Bildin mi târık [geceleyin gelen] ne?
O, necm-i sâkıb [karanlığı delen parlak bir yıldız veyâ nâzil olan Kur'ân'ın parçaları]!
Bir nefs [şahıs] yoktur ki, illâ üzerinde bir hâfız [gözcü] olmasın.

5. Onun için insân düşünsün: ne(y)den [hangi şeyden] yaratıldı?

6-7. Bir atılgan sudan [nutfeden-meniden] yaratıldı, ki sulb ile sîneler arasından çıkar.

8. Elbette (insânı yoktan yaratan) O [Allâh], onu (öldükten sonra yeniden hayâta) döndürmeye (de) kâdirdir [gücü yetendir].

9-10. Yoklanacağı gün (kalblerdeki) bütün serâir [sırrlar]; o vakit ona ne bir kuvvet vardır, ne de bir nasîr [yardımcı].

11-14. Kasem [yemîn] olsun o semâ-i zât-i rec'a [dönüp dönüp yağmur yağdıran göğe] ve o arz-ı zât-i sad'a [bitkilerle çatlayan toprağa] ki, o (Kur'ân), her hâlde [şübhesiz] (hakk ile bâtılı ayıran bir sözdür); bir keskin hükümdür, şaka değildir.

15-16. Haberin olsun ki onlar (Kur'ân'ı ibtâl etmek için) hep hîle kuruyorlar, Ben de kurarım hîlelerine (karşı) hîle [hîlelerini boşa çıkarırım veyâ hîlelerinin cezâsını veririm].

17. Onun için o kâfirleri imhâl eyle, mühlet ver onlara biraz.

87. A'LÂ SÛRESİ

MEKKÎ, 19 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *a'lâ* [*yüce*] sözcüğünden alan (–*Sebbih* ismi de verilen–) bu sûre, bir önceki sûrenin [Târık sûresi'nin] sonundaki Resûlullâh'ın (s.a) netîcede muvaffakiyyete erişip gâlib olacağı va'dinin tasrîh ve tahakkukunu te'yîd etmek üzere evvel-emirde Rabbinin a'lâ [yüce] ismiyle te'mînât vererek şükrân [şükr/teşekkür] vazîfesinin îfâsı siyâkında O'nu tesbîh etmeye [her türlü noksânlıktan tenzîh etmeye/arındırıp berî kılmaya] ve yüceltmeye da'vet ile başlamakta ve bunun bayram yapılmaya lâyık bir müjde olduğuna işâretle berâber, Âhiret'in daha hayrlı ve daha bekâlı olduğunu ve dolayısıyla hakîkî bayramın asıl o vakit olacağını anlatmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Tesbîh [tenzîh ve takdîs] et Rabbinin a'lâ [yüceler yücesi] ismine!

2. O Rabbin ki, yarattı da düzenine koydu [muhtelif sûretler/şekiller içinde düzenine koyup düzgünleştirdi];

3. O Rabbin ki, takdîr etti [(yarattığı her mahlûk için) bir ölçü koydu] de hidâyet buyurdu [yaratılış gâyesine yöneltti].

4-5. O Rabbin ki, o mer'ayı [otlağı] çıkardı, sonra da onu karamsı bir sel kusuğuna çevirdi.

6-7. Bundan böyle sana Kur'ân[1] okutacağız da unutmayacaksın –yalnız Allâh'ın dilediği başka–,[2] çünkü O açığı da bilir, gizliyi de!

8. Ve seni (dîn ve şerî'atten) en kolay yola muvaffak kılacağız.

9-13. Onun için öğüt ver [hatırlat] –öğüt [hatırlatma] fayda verirse; (ki herkes için olmasa bile faydası olacak)– (Allâh'a) saygısı olan [huşû duyan] öğüt alacaktır, pek bedbaht olan da ondan kaçınacaktır; o ki en büyük ateşe yaslanacaktır, sonra ne öl(üp kurtul)ecek onda, ne (hoş yaşayıp) hayât bulacaktır.

14-15. Doğrusu felâh buldu [âhirette murâda erecek/umduğuna nâil olacak] (dünyâda) tezekkî eden [arınan] ve Rabbinin ismini anıp da namaz kılan [huşû duyup O'na yönelen/teveccüh ve iltică eden].

16-17. Fakat siz dünyâ [süflî/yakın] hayâtı(n lezzet ve zevklerini) tercîh ediyorsunuz, hâlbuki Âhiret(in ni'metleri) daha hayrlı ve daha bekâlı/[devâmlı]dır.

18-19. Haberiniz olsun ki vardır bu(nların tümü) evvelki suhuf/[sayfa]larda; İbrâhîm ve Mûsâ'nın suhuflarında.

---

1 Âyette, *Kur'ân* kelimesinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

2 Meâl'de, *yalnız Allâh'ın dilediği başka* diye çevirilen, *illâ mâşellâh* ibâresine, –Elmalılı'nın Tefsîr'de verdiği gibi– *meğer ki Allâh dileye* karşılığının verilmesi daha uygun olur. Ayrıca, *illâ mâşellâh* ifâdesiyle Resûlullâh'ın, "Kur'ân'dan ba'zı şeyleri unutacağı"nın değil, "aslâ unutmayacağı"nın vurgulandığına dikkat edilmelidir. *İllâ mâşellâh* ifâdesiyle, olmayacağı bildirilen birşey, olması mümkün olmayan bir şeye bağlanarak te'kid edilmekte, böylece onun imkânsızlığı vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle, bu ifâde, imkânsızlık üzerine imkânsızlık bildirmektedir; "Sana okutacağız da unutmayacaksın, meğer ki balık kavağa çıka" ifâdesindeki gibi. (E.Ö)

88. ĞÂŞİYE SÛRESİ

MEKKÎ, 26 ÂYET

§

Sûrenin adı, ilk âyetinde geçen *ğâşiye [sarıp bürüyen salgın]* isim-fiilinden alınmıştır. Bir önceki sûrenin sonunda "tezekkî edenin [kendini ma'nen arındıran kimsenin] felâh bulacağı ve Âhiret'in dünyâdan hayrlı olduğu" ifâde edilmişti. Bu sûre, "ğâşiye haberi" ile felâhın ma'nâsını ve hayriyyetin vechini îzâh etmekte; dünyânın, kuşatıcı/salgın bir felâket [es-Sâ'at/Kıyâmet] ile sona ereceğini; asıl felâh ve saadetin, o kuşatıcı/her yanı sarıp bürüyen felâketten başarıyla çıkıp ni'mete eren ve bu sûretle çalışmasından hoşnûd kalan bahtiyârlara âid olacağını beyân ile tezkîre [hatırlatmaya ve öğüde] devâm etmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Geldi mi sana o gâşiye [sarıp bürüyen salgın] hadîsi [haberi]?

2-5. Birtakım yüzler (–ki bunlar kâfirlerdir–) o gün eğilmiş zillete düşmüştür, çalışmış fakat boşuna yorulmuştur. (O nedenle de) kızışmış bir ateşe yaslanırlar, kızgın bir menba/[kaynak]dan sulanırlar.

6-7. Yiyecekleri yok, ancak bir darî' [kuru diken], (fakat) ne besler, ne açlıktan kurtarır.

8-11. Birtakım yüzler (–ki bunlar mü'minlerdir–) de o gün

mes'ûddur, sa'yinden [çalışmasından] (ötürü) hoşnûddur,
yüksek bir cennette, ki onda lağviyyat/[boş sözler]tan bir
kelime işitilmez.

12-16. Onda câri [akan] bir menba [pınar/kaynak], onda yüksek
serîr/[döşek-minder]ler, (doldurulup) konulmuş (içilme-
ye hazır) küp/[testi]ler, dizilmiş koltuklar, yastıklar, seril-
miş nefis (halı ve) döşemeler (vardır).

17. Ya (ölümden sonra dirilişi inkâr edenler) hâlâ (ibret na-
zarıyla) bakmazlar mı o deveye, nasıl yaratılmış?!

18. Ve (ibret nazarıyla bakmazlar mı) o göğe, nasıl (yüksel-
tilip) kaldırılmış?!

19. Ve (ibret nazarıyla bakmazlar mı) o dağlara, nasıl dikil-
miş?!

20. Ve (ibret nazarıyla bakmazlar mı) o arza [yere], nasıl sa-
tıhlanmış [düzlenip döşenmiş]?!

21. Haydi ihtâr et [hatırlatıp öğüt ver]; (çünkü) sen şimdi sırf
bir (hatırlatıcı ve) öğütcüsün.

22-24. (Sen onların) üzerlerine musallat (kılınmış bir zorba) de-
ğilsin; ancak tersine giden ve küfreden başka [kimseye
gelince], ki Allâh onları en büyük azâb ile ta'zîb edecek
[azâblandıracak].

25-26. Muhakkak onlar döne-dolaşa Bize gelecekler, sonra da
muhakkak Bize hesâb verecekler.

89. FECR SÛRESİ

MEKKÎ, 30 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *fecr* [*gece karanlığının çatlamasıyla beliren sabâhın ilk beyazlığı-aydınlığı/söken şafak/atan tan*] kelimesinden alan bu sûrenin başlıca konusu, Âhiret'teki cezâ ve mükâfâttır.
Bununla birlikte, Allâh Teâlâ'nın (c.c) gözetleme yerinde olup azgınlık ederek fesâdı çoğaltan Âd kavmi'nden direkli/sütunlu İrem kabîlesinin, Semûd kavmi'nin ve Fir'avn'ın üzerine azâb kırbacını şaklattığı vurgulanmak sûretiyle hem Yüce Allâh'ın sınırsız kudreti ihtâr edilmekte, hem de Mekkeli müşrikler –dünyâda da azâba çarptırılacakları yolunda– tehdîd edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-4. Kasem [yemîn] olsun ki fecre [gece karanlığının çatlamasıyla beliren sabâhın ilk beyazlığına-aydınlığına/söken şafağa/atan tana],
Ve (yemîn olsun) leyâl-i aşr'e [on geceye/Zilhicce'nin ilk on gecesine/her ayın koyu mehtâbına tekaddüm eden ilk on gecesine],
Ve (yemîn olsun) şef' u vetr'e [çift ve teke: tüm eşyâya veyâ mahlûkâta ve Hâlık'a],
Ve (yemîn olsun) geceye, geçeceği sıra!

5. Nasıl? Bunlarda bir akıl sâhibi için bir kasem [yemîn] var değil mi?!

6-10. Gör(müş gibi bil)medin mi; Rabbin nasıl yaptı *âd'a ireme zâti'l-imâda* [Âd kavminden direkler sâhibi/direklisütunlu İrem kabîlesine] –ki o beldeler içinde misli yaratılmamıştı– ve vâdilerde kayaları kes(ip biçerek binâlar yap)en Semûd (toplumun)a ve o kazıkların [yüksek binâların-piramitlerin veyâ kuvvetli saltanatın] sâhibi Fir'avn'a?!

11-14. Onlar [Âd, Semûd ve Fir'avn toplumu] ki o memleketlerde tuğyân [azgınlık] etmişlerdi de onlarda fesâdı [bozgunculuğu] çoğaltmışlardı, onun için Rabbin de üzerlerine bir azâb kamçısı(nı kesintisiz olarak peşpeşe şiddetli darbeler hâlinde) yağdırı/[indiri]verdi. Şübhesiz ki Rabbin öyle mirsâd ile gözet(le)mektedir.

15-16. Ammâ insân (öyle ğâfil ki), her ne zamân Rabbi onu imtihân edip de ona ikrâm eyler, ona ni'metler verirse o vakit, "Rabbim bana ikrâm etti!" der, ammâ her ne zamân da imtihân edip rızkını daraltırsa o vakit de, "Rabbim bana ihânet etti!" der.

17-20. Hayır, hayır; (refâh ve ni'meti mutlak ikrâm, rızk darlığını mutlak ihânet ve hakâret saymak doğru değil). Doğrusu siz yetîme ikrâm etmiyorsunuz ve (miskîni-fakîri doyurmuyor ve) birbirinizi miskîni (ve fakîri) it'âma [doyurmaya] teşvîk eylemiyorsunuz. Hâlbuki mirâsı öyle bir yeyiş yiyorsunuz ki: dermecesine ve malı öyle bir seviş seviyorsunuz ki: yığmacasına.

21-23. Hayır, hayır (öyle yapmayın, mala ve mirâsa hırs ile sarılmayın, yetîme ikrâm edip yoksulu doyurun! Çünkü) arz dekken dekkâ [yer çarpıla çarpıla yıkılıp] düzlendiği ve Rabbinin emri gelip melek(ler) saffen saffâ [saff saff] dizildiği vakit, –ki cehennem de o gün getirilmiş (göz önü-

ne dikilmiş)tir– o (ğâfil) insân (dünyâda anlamadığı hakîkati) o gün anlar, fakat o anlamadan ona ne fayda!

24. (O gün,) "Ah!.." der, "N'olurdu ben önce (Âhiret) hayâtım için [sağlığımda hayrlar] takdîm etmiş olsa idim".

25-26. Artık o gün O'nun ettiği azâbı kimse edemez ve O'nun vurduğu bağı kimse vuramaz.

27-30. Ey o Rabbine mutî [itâ'atkâr] olan[1] nefs-i mutma'inne [itmi'nâna eren/tatmîn olan kişi]! Sen dön o Rabbine, hem râziye [sen Rabbinden râzı] olarak, hem marzıye [Rabbin senden râzı] (olarak; dön) de gir kullarım içine, gir cennetime!

---

1 Âyette, *Rabbine mutî [itâ'atkâr] olan* ibâresinin karşılığı bulunmadığından, 27-30. âyetler de öncekilerin devâmı ve tamâmlayıcısı niteliğinde olduğundan, bu âyetlere, *Ey mutma'in olmuş/itmi'nâna ermiş [dünyâya gönül bağlamış ve itmi'nânı/tatmîni dünyâ lezzetlerinde bulmuş] nefs/kişi! (Putları/sahte ilâhları terkederek,) râzı olmuş ve râzı olunmuş şekilde Rabbine dön, (sâdece Bana ibâdet eden hâss) kullarımın arasına katıl ve cennetime gir!* şeklinde bir anlam takdîr edilmesi daha uygun olabilir. (E.Ö)

90. BELED SÛRESİ

MEKKÎ, 20 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen ve Mekke'ye işâret eden *beled* [*belde*] kelimesinden alan bu sûrenin konusu, insânın dünyâdaki durumu; Allâh'ın insâna (hayr ve şerrin/iyilik ve kötülüğün) iki yol(unu) gösterdiği, dolayısıyla Allâh'ın mesajlarına îmân edip hayr/iyilik yolunu izleyerek iyi/mutlu sona kavuşmanın, Allâh'ın mesajlarını inkâr edip şerr/kötülük yolunu izleyerek kötü/acı sona ma'rûz kalmanın, onun tercîh ve çabasına bırakıldığı husûsudur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-4. Yo!.. Kasem [yemîn] ederim bu beldeye [Mekke'ye], sen hıll [bulunur] iken bu beldede;
Ve (yemîn ederim) bir vâlidle veledine [ana-baba ve çocuğuna] ki, hakîkaten Biz insânı bir meşakkat içinde [meşakkatlerle iç-içe/meşakkatlere dayanıklı] yarattık.

5. O (insân), kendisine karşı kimse güç yetiremez mi sanıyor?!

6. (Azamet satmak için iftihârla,) "Ben yığın yığın mal telef [infâk/sarf] ettim" diyor.

7. Onu bir gören olmadı mı zannediyor?!

8-10. Vermedik mi Biz ona iki göz ve bir dil ve iki dudak?! İki de tepe [yol] gösterdik; (biri hayr, diğeri şerr yolu olmak üzere).

11. Fakat o göğüs veremedi o {akabeye}/sarp yokuşa!
12. Bildin mi o sarp yokuş ne?
13-16. {*Fekk-i rakabe*}/esîr bir boyun(u/köle ve câriyeyi) kurtar(ıp hürriyetine kavuştur)mak veyâ salgın [umûmî/her yanı saran] bir açlık gününde yemek yedirmek yakınlığı olan bir yetîme veyâ toprak döşenen [şiddetli ihtiyâc içinde olan] bir miskîne-(fakîre).
17. Sonra, olamadı o îmân edip de (sabrederek) sabra vasiyyet/[tavsiye]leşen ve (merhametli olarak) merhamete vasiyyet/[tavsiye]leşenlerden.
18. (Îmân edip, sabr ve merhameti tavsiye edenler) ki, onlardır işte meymenet sâhibleri {*ashâb-ı meymene*}.
19-20. Âyetlerimize küfredenler ise, onlardır işte şeâmet sâhibleri {*ashâb-ı meş'eme*}; (onlann) üzerlerine bir ateş bastırılıp kapıları kapanacak.

91. ŞEMS SÛRESİ

MEKKÎ, 15 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *şems* [*güneş*] kelimesinden alan bu sûrenin ana tema'sı, insândaki *fücûr* [hakktan sapma, hakk yolunu yarıp nizâmından çıkarak fısk ve isyâna dalma/Allâh'a isyânda cür'etkâr ve aşırı günâhkâr olma] ve *takvâ* [Allâh'ın vikâyesinde kötülükten/ma'siyetten korunma] eğilimidir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-10. Kasem [yemîn] olsun o güneşe ve parıltısına;
Ve (yemîn olsun) aya, uyduğu zamân ona [güneşin batmasının ardından onu andırır sûrette doğduğu vakit];
Ve (yemîn olsun) gündüze: açtığı zamân onu [güneşi];
Ve (yemîn olsun) geceye: (bürüyüp) sararken onu [güneşi];
Ve (yemîn olsun) göğe ve onu binâ edene;
Ve (yemîn olsun) yere ve onu (yayıp) döşeyene;
Ve (yemîn olsun) bir nefse ve onu düzenleyene (veyâ onun düzenlenişine), sonra da ona bozukluğunu ve korunmasını ilhâm eyleyene ki: Gerçek(ten) felâh bulmuştur onu temizlikle parlatan [îmân ve sâlih amel ile temizleyen] ve ziyân etmiştir onu (küfr-şirk ve isyân ile) kirletip gömen.

11-13. Semûd (kavmi) inanma(yıp yalanla)dı azgınlığından. O en

yaramazları [bedbahtları] fırladığı zamân, ki o vakit (şöyle) demişti onlara Allâh'ın resûlü (Sâlih): "Gözetin Allâh'ın nâkasını ve sulanışını [sakın bir kötülükle dokunmayın Allâh'ın dişi devesine ve ri'âyet edin onun su içme hakkına]!"

14-15. Fakat inanmadılar o'na [Sâlih'e] da, (dişi deveyi hunharca öldürüp) devirdiler onu, âlemlerin rabbi de günâhlarını başlarına geçiri-geçiriverdi de o yeri düzleyiverdi. Öyle ya, O [Allâh], sonundan korkacak değil ki (veyâ o şakî/bedbaht işlediği cinâyetin âkıbetinden/sonucundan korkmuyordu yâhûd o şakî/bedbaht ve onun işbirlikcileri işledikleri cinâyetin âkıbetinden korkmuyorlardı).

92. LEYL SÛRESİ

MEKKÎ, 21 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde gecen *leyl* [gece] kelimesinden alan bu sûrenin, *ve'ş-şemsi ve duhâhâ*'dan [*kasem/yemîn olsun o güneşe ve parıltısına/aydınlığına*] sonra *leyl il nehâr'a* [*gece ve gündüze*] kasem/yemîn ile başlaması pek mütenâsib olduğu gibi, ondaki *qad efleha men zekkâha ve qad hâbe men dessâhâ* [*gerçekten felâh bulmuştur onu temizlikle parlatan ve elbette ziyân etmiştir onu kirletip gömen*] mazmûnunu bunda bir nev'î tafsîl [îzâh ve açıklama] vardır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-4. Kasem [yemîn] olsun (güneşi veyâ gündüzü) bürürken o geceye,
Ve (yemîn olsun) açıldığı zamân o gündüze,
Ve (yemîn olsun) erkeği-dişiyi yaratana ki, sizin sa'yi/[işleri]niz dağınıktır [farklıdır/türlü türlüdür].

5-7. Bundan böyle ammâ her kim (zekât ve sadaka gibi Allâh yolunda vermesi gereken) vergi(yi) verir, (Allâh'ın emir ve nehiylerine riâyetle günâh ve isyândan) korunur ve husnâ'yı [en güzeli: hakîkatte bir güzellik ve güzellerin en güzeli bulunduğunu, fazîlet ve güzel amelin sâbit olduğunu, fazîlet ile rezîlet, güzel ile çirkin amel arasında fark bulunduğunu, hayr ve şerrin mevcûdiyyetini, iyilik yapanlara ilerisinin daha iyi olacağını] tasdîk (edip gere-

ğince amel) eylerse, Biz onu yüsrâ'ya (en kolayına) kolaylayacağız.

8-11. Ve ammâ her kim bahîl/[cimri]lik eder ve istiğnâ gösterir [kendi kendine yeterli, Allâh'tan müstağnî olduğunu zanneder] ve husnâ'yı [en güzeli: hakîkatte bir güzellik ve güzellerin en güzeli bulunduğunu, fazîlet ve güzel amelin sâbit olduğunu, fazîlet ile rezîlet, güzel ile çirkin amel arasında fark bulunduğunu, hayr ve şerrin mevcûdiyyetini, iyilik yapanlara ilerisinin daha iyi olacağını] tekzîb eyler/[yalanlar]se, onu da usrâ'ya (en zoruna) kolaylayacağız ve (helâke ya da mezara) yuvarlandığı zamân onu malı (kurtarabilir mi?! Hayır aslâ kurtaramaz ve) kurtaramayacak.

12-13. Her hâlde [şübhesiz] doğruyu göstermek Bize (âiddir) ve her hâlde [elbette] sonu da Bizim, önü de (Âhiret de, dünyâ da).

14-16. Ben size bir ateş haber verdim ki; köpürdükce köpürür, ona ancak en şakî [bedbaht] olan yaslanır; o ki (hakkı) tekzîb etmiş [yalanlamış] ve tersine gitmiştir.

17-21. O en muttakî olan [Allâh'ın emir ve nehiylerine ri'âyet ederek kötülüklerden korunan] ise, ondan uzaklaştıkca uzaklaştırılacaktır; o ki malını verir tezekkî eder [arınır] ve (hâlbuki) onda hiç kimsenin mükâfât edilecek bir ni'meti yoktur [o, üzerinde bulunan bir minnetten ötürü değil], ancak rabb-i a'lâsının [yüceler yücesi Rabbinin] rızâsını aramak için verir ve elbette o rızâya erecektir.

93. DUHÂ SÛRESİ

MEKKÎ, 11 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *duhâ* [*kuşluk vakti/güneşin parıltısı*] kelimesinden alan bu sûrenin amacı, başta Resûlullâh (s.a) olmak üzere, üzüntü ve sıkıntılara ma'rûz kalan mü'minleri tesellî etmektir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. O duhâya [kuşluk vaktine/güneşin parıltısına] ve din(girleşip sükûna er)diği zamân o geceye kasem [yemîn] olsun ki, vedâ etmedi Rabbin sana ve darılmadı (da)!

4. Ve her hâlde [şübhesiz] sonu [Âhiret veyâ işin sonu], senin için önünden [dünyâdan veyâ işin başından] daha hayrlı (olacak).

5. Ve ileride Rabbin sana atâ [ihsân] edecek, (hem de) öyle atâ [ihsân] edecek ki, rızâya ereceksin [râzı ve hoşnûd olacaksın].

6. O seni bir yetîm iken seçip[1] barındırmadı mı?!

7. Ve seni yol bilmez [yol arayan bir yitik hâlinde şaşkın] iken seçip[1] (verdiği vahy, indirdiği Kitâb ile bilmediklerini öğreterek) yola koymadı mı?!

8. Ve seni bir yoksul iken seçip[1] zengin etmedi [ihtiyâctan kurtarmadı/ihtiyâcını gidermedi] mi?!

---

1 Meâl'de atlanan *yecid* lafzına karşılık, *seçip* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

9. Öyle ise ammâ [hâl böyle olunca], (sen de Rabbinin bunca ihsân ve ni'metlerinin şükrânesi olmak üzere) (sakın) yetîme kahretme [hor bakma]!

10. Ve ammâ sâili [isteyeni/ihtiyâcını arzedeni veyâ soranı] (sakın) azarlama!

11. Fakat (mutlaka) Rabbinin ni'metini anlat da anlat [Rabbinin sana lutfettiği ni'metlere şükret, vahyini teblîğ et]!

94. İNŞİRAH SÛRESİ

MEKKÎ, 8 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *inşirâh* kelimesinden alan ve Duhâ sûresi'nin hemen ardından nâzil olan bu sûreyi, Tâvus b. Keysân ile Ömer b. Abdulazîz (r.a) Duhâ sûresi'nin devâmı kabûl ederek, ikisini tek bir sûre saymışlar, namazda aralarını *besmele* ile ayırmadan tek rek'atta okumuşlardır.

Bunda da, –bir önceki sûrede olduğu gibi– Resûlullâh'a (s.a) ve dolayısıyla tüm mü'minlere hitâb edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

Şerhet/[ferahlatıp genişlet]medik mi senin için bağrını ve indirmedik mi senden o bâr'ını [ağır yükünü] –ki zâr etmişti bütün zahrını [belini bükmüştü]– ve yükseltmedik mi senin zikrini [nâm ve şânını]?!

Demek ki zorlukla berâber bir kolaylık var, evet o zorlukla berâber bir kolaylık var.

O hâlde boşaldınmı [bir işi bitirdinmi] yine kalk yorul ve ancak Rabbine rağbet et, hep O'na doğrul!

95. TÎN SÛRESİ

MEKKÎ, 8 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *tîn* kelimesinden alan ve üç büyük peygamberin [İsâ, Mûsâ, Muhammed] zuhûr ettikleri ve vahy aldıkları yerlere yemîn ile başlayan bu sûrede; es-Sâ'at [Kıyâmet'in kopması/kâinâtın alt-üst olup son bulması], ölümden sonra diriliş [*qıyâme*], hesâb ve karşılık [mükâfât ve cezâ] olgusu konu alınmıştır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Kasem [yemîn] olsun o Tîn'e ve o Zeytûn'e [incirlik ve zeytinlik bölgesine],
Ve (yemîn olsun) (Mûsâ ile konuştuğu) o Tûr-i Sînîn'e [Sînâ dağı'na],
Ve (yemîn olsun) bu Beled-i Emîn'e [emîn beldeye/Mekke'ye] ki:

4-6. Biz insânı en güzel bir biçimde [kıvâmda] yarattık; sonra da çevirdik esfel-i sâfilîne [aşağıların aşağısına] kaktık (veyâ sefillerin en sefîli yaptık); ancak îmân edip yarar [sâlih] ameller yapan kimseler başka; onlar için kesilmez bir ecir [mükâfât] vardır.

7. O hâlde (ey kâfir-müşrik insân) sana dîni [herkese yapıp ettiklerinin karşılığının verileceği hesâb gününü] ne tekzîb ettirir [yalanlatır]?

8. Allâh ahkemu'l-hâkimîn [hâkimlerin hâkimi] değil mi?!

96. 'ALÂK SÛRESİ

MEKKÎ, 19 ÂYET

§

Adını, 2. âyetinde geçen *'alâq* [*ilişip yapışan-tutunan pıhtı*] kelimesinden alan (–*Iqra* ismi de verilen–) bu sûre, bir önceki sûrede geçen *ahsen-i taqvîm* [*en güzel/en uygun kıvâm*] ile *ahkemu'l-hâkimîn* [*hâkimler hâkimi*] olan Yüce Allâh'ın dîninin icâbını tafsîl [beyân] eylemektedir.

Âlimlerin büyük çoğunluğu, birtakım rivâyetlerden hareketle bu sûrenin 1-5. âyetlerinin, Kur'ân vahyinin başlangıcını teşkil ettiği kanaatindedirler. (•Ancak, bu husûsta bir kesinlik olmadığı gibi, buna karşı çıkanlar, hattâ bunun mümkün olmadığını söyleyenler de vardır, ki bizce de bu daha uygundur. E.Ö)

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

Oku [ilet/teblîğ et] ismiyle o Rabbinin; ki yarattı, insânı bir 'alâk/[ilişip yapışan-tutunan bir pıhtı]dan yarattı.

Oku [ilet/teblîğ et], o keremine nihâyet olmayan Rabbindir, kalemle öğreten [eşyânın hakîkatini anlayıp kavrama melekesi bahşeden] de (O'dur); O, insâna bilmediği şeyleri öğretti.

Sakın okumama(zlı)k etme[1] [*kellâ:* hayır, hayır (Allâh'ın bahşettiği ni'metlere azgınlık ve inkârcılık ile karşılık ver-

---

Âyette, *sakın okumamak etme* ibâresinin karşılığı yoktur. (E.Ö)

mekten vazgeçsin o kâfir-müşrik insân)], çünkü (kâfir-müşrik) insân muhakkak tuğyân [azgınlık] eder, kendini müstağnî [ihtiyâcsız/kimseye eyvallâh etmez] görmekle (veyâ kendini kendine yeter saymakla).

8. Her hâlde [şübhesiz] nihâyet Rabbinedir dönüş.

9-10. Baksana, o nehyedene bir kulu [Muhammed'i] namaz kıldığında!

11-12. Baksana, o [Muhammed] hidâyet üzere giderse yâhûd takvâ ile emrederse fenâ mı?!

13. Baksana, (o/Muhammed) tekzîb eder [yalanlar] aksine giderse iyi mi?!

14. (O nehyeden kişi,) her hâl (ve durum)de Allâh'ın görüyor (ol)duğunu bilmiyor mu?!

15-16. Sakın (öyle yapmasın), celâlim hakkı için, eğer [akıllanıp] vazgeçmezse muhakkak sürükleyeceğiz elbet Biz o alnı [şahsı]; yalancı cânî bir alnı [şahsı].

17-18. O vakit çağırsın o (nâdiyesini, yâni) kurultayını/meclisini, Biz (de) çağıracağız zebânîleri [cehennemin zaptiyelerini].

19. Sakın onu dinle(yip itâ'at et)me de (Rabbine) secde [inkıyâd] et ve (böylece O'na) yaklaş!

97. KADR SÛRESİ

MEKKÎ, 5 ÂYET

§

Adını, ilk âyetindeki *qadr* kelimesinden alan (*–İnnâ Enzelnâhu* diye de isimlendirilen–) bu sûre, Kur'ân-ı Kerîm'in değer ve önemine tahsîs edilmiş olup evvelki sûreye münâsebeti, ondaki *secde* [*inkıyâd et/boyun eğ*] ve *iqterib* [*yaklaş*] emirlerinin ta'lîli [illeti/sebebi] siyâkında olmasıdır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. el-Hakk [doğrusu] Biz indir(meye başla)dik onu [vahyi/Kur'ân'ı], (Ramazân ayında bulunan) kadr [hüküm] gecesi(nde-mübârek bir gecede)!

2. Ne bildirdi ki sana, ne(dir) kadr [hüküm] gecesi?

3-5. Bin aydan hayr(lı)dır o kadr [hüküm] gecesi! İner peyderpey melâike ve rûh [Cebrâîl] onda, izniyle [emriyle] Rabb'lerinin; (hayr ile yâhûd dîn ve dünyâ ile alâkalı) her bir emir/[iş]den. Bir selâmdır [sırf selâmettir] o (gece), tâ tan atana [fecr doğana] kadar.

98. BEYYİNE SÛRESİ

MEDENÎ, 8 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *beyyine* [*açık/apaçık delîl*] kelimesinden alan (–*Kayyime, Münfekkîn, Beriyye, Lem-Yekun* da denilen–) bu sûrede, ilâhî vahy ile birlikte peygamber/resûl gönderilmesinin hikmeti beyân edilmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. (Gerek) Ehl-i Kitâb(dan olsun) ve (gerekse) müşriklerden (olsun) o küfredenler, (içinde bulundukları durumdan) infikâk edecek [ayrılacak] değildi, gelinceye kadar kendilerine beyyine [apaçık delîl]; Allâh'tan bir resûl, peyderpey mutahhar [tertemiz] sahifeler okur, öyle ki onlarda bütün kütüb-i kayyime [doğru-sâbit kitâblar/hükümler]!

4. Böyle iken, o Kitâb verilmiş olanlar, ancak geldikten sonra (–kimi îmân, kimi küfr ederek ihtilâfa düşüp–) ayrıldılar, kendilerine o beyyine [Resûl Muhammed].

5. Hâlbuki onlar ancak şununla emrolunmuşlardı: Hakkperest-muvahhid {hanîfler} olarak dîni Allâh için hâlis kılarak, yalnız Allâh'a ibâdet etsinler ve namazı dürüst kılsınlar ve zekâtı versinler; ve odur (işte) dîn-i kayyime [doğru-hakk dîn].

6. Küfredenler –gerek Ehl-i Kitâb'dan olsun, gerek müşriklerden– muhakkak cehennem ateşindedirler (ve) orada

muhalled [sürekli] kalacaklardır, onlardır bütün şerru'l-beriyye [halkın en şerrlileri].

7. Muhakkak ki îmân edip yarar ameller yapanlar (var ya), onlardır bütün hayru'l-beriyye [halkın en hayrlıları].

8. Onların mükâfâtı, Rabb'leri indinde [yanında] altından ırmaklar akar adn cennetleridir[1] [ikâmet bahçeleridir], onlar içinde ebediyyen muhalled olacak/[kalacak]lar; Allâh onlardan hoşnûd, onlar da O'ndan hoşnûd. Bu işte, Rabbine haşyet [korkuyla karışık saygı] duyanlara.

---

1 Meâl'de, *adn* lafzı atlandığından, terkibin diğer yarısı da *cennetlerdir* şeklinde eksik çevirilmiştir. Bu nedenle, *cennetlerdir* kelimesi yerine, *–cennâtü adnin* terkibinin tam karşılığı olan– *adn cennetleridir* [*ikâmet cennetleridir/bahçeleridir*] ibâresini metne dâhil ettik. (E.Ö)

99. ZİLZÂL SÛRESİ

MEDENÎ, 8 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen ***zilzâl*** [***zelzele/sarsıntı***] lâfzından alan (–*Zelzele* ve *İzâ Zulzilet* de denilen–) sûrenin konusu, es-Sâ'at [kâinâtın dengesinin alt-üst olması/Kıyâmet'in kopması], kıyâmedir [ölümden sonra kalkış/diriliş ve hesâbdır: cezâ-mükâfâttır]. O nedenle, dünyâda yapılan –zerre kadar olsa bile– her iyiliğin ya da kötülüğün Âhiret'te mutlaka görüleceği ve karşılığının verileceği vurgulanmaktadır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-5. Arz [yeryüzü], (Sâ'at'in/Kıyâmet'in kopmasının) o (dehşetli) sarsıntısıyla sarsıldığı ve arz ağırlıklarını [içinde bulunan ölüleri] çıkar(ıp fırlat)dığı ve (kâfir) insân (korku ve dehşet içinde), "N'oluyor buna?" dediği vakit, o gün (arz/yer, hâlen veyâ kavlen) bütün haberlerini anlatır, çünkü Rabbin ona vahyeylemiştir.

6-8. O gün nâs [insânlar] müteferrik sûrette [bölük bölük] (kabirlerinden) fırlayacaklardır, amelleri kendilerine gösterilmek (ve karşılıkları verilmek) için, ki her kim zerre miktârı bir hayr işlerse onu [işlediği hayrı ve onun karşılığını] görecek, her kim de zerre miktârı bir şerr işlerse onu [işlediği şerri ve onun karşılığını] görecek.

100. 'ÂDİYÂT SÛRESİ

MEKKÎ, 11 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *'âdiyât [hızla koşmak, seğirtmek/saldırmak]* kelimesinden alan bu sûre de, yeryüzünün bir zelzelesi/sarsıntısı ma'nâsında olan ve bir Sâ'at'i/Kıyâmet'in kopmasını andıran savaş hareketlerini ve kuvvetlerini ihtâr ile hayr ve şerr amellerin görünüşü hengâmını bir nev'î tavzîh ve dünyâyı Âhiret'e tercîh edenleri [nankör kâfirleri] tehdîd ve nihâyet Dîn Günü'nün [diriliş, hesâb ve herkese yapıp ettiklerinin karşılığının verileceği günün: cezâ ve mükâfât gününün] bir tasvîri olmak i'tibâriyle evvelki sûrenin [Zilzâl sûresi'nin] bir benzeridir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-8. O harıl harıl koşular koşan, (toynaklarını) çakarak da (taşlardan) ateş/[kıvılcım]ler (çıkarıp) saçan ve sabâhleyin baskın basan, derken savurup da bir toz-duman, bir derneği o demde ortalayan [hücûm edip topluluğun ortasına dalan] (atlı) kuvvetlere kasem [yemîn] eylerim ki, pek nankördür o (kâfir) insân Rabbine ve o kendi şâhiddir buna (veyâ Rabbi Allâh ise onun üzerinde şâhiddir, görüp duruyor) ve o sevdiği için serveti, katıdır-çetindir ona!

9-11. Fakat (nankör-kâfir insân) bilmeyecek mi (ki, Âhiret Günü gelip de) deşildiği zamân o (kabirler ve dışarı fırlatıl-

dığı vakit) kabirlerdekiler[1] ve deril(ip gözler önüne seril)-diği zamân o sadr/[göğüs]lardakiler;[2] (işte) o gün o Rabb'-leri onlar(ın tüm sırların)a elbette habîr [vâkıf] (olduğu-nu gösterecek ve hakk ettikleri karşılığı verecek)dir!?

---

1 Matbû nüshada ***kabirdekiler*** şeklinde dizilen bu kelime, Osmanlı-ca Yazma nüshada ***kabirlerdekiler*** diye yazılmıştır, ki doğrusu da budur. (E.Ö)

2 Meâl'de, ***sadrdakiler*** diye karşılık verilen ***fi's-sudûr*** kelimesi, ***sadr-lar [göğüsler]*** ma'nâsına geldiğinden, ***sadırdakiler*** kelimesini ***sadr-lardakiler*** yaptık. (E.Ö)

101. KÂRİ'A SÛRESİ

MEKKÎ, 11 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *qâri'a* [*şiddetle çarpacak belâ*] kelimesinden alan bu sûre, Kıyâmet ve Âhiret konusuna tahsîs edilmiştir.
Önce Sâ'at'in/Kıyâmet'in dehşetli hâllerine, ardından da terâzileri/tartıları ağır basan kimselerin [mü'minlerin] mutlu sonlarıyla, terâzileri/tartıları hafîf gelen kimselerin [kâfirlerin] perîşân ve acıklı sonlarına atıf yapılmıştır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. O kâri'a [şiddetle çarpacak belâ], ne (dehşetli)dir o kâri'a [şiddetle çarpacak belâ]!

3. Ne bildirdi ki sana, nedir o kâri'a [şiddetle çarpacak belâ]?

4-5. O gün ki nâs [insânlar] çırpınıp yayılan pervâne/[kelebek]ler gibi olacak: (çil yavrusu gibi dağılacak), dağlar da didilmiş elvân [renkli] yünler gibi atılacak: (zerre zerre uçuşacak)tır.

6-7. İşte o vakit, mîzânları [terâzileri/sâlih amel tartıları] ağır basan kimse [mü'min] (var ya), o artık hoşnûd bir hayâttadır.

8-9. Fakat mîzânları [terâzileri/sâlih amel tartıları] hafîf gelen kimse(ye/kâfire gelince), o vakit onun anası [sığınağı/barınağı] hâviyedir.

10. Ve bildin mi hâviye nedir?

11. Kızışmış [yakıp kavuran] bir ateş!

102. TEKÂSÜR SÛRESİ

MEKKÎ, 8 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *tekâsür* [*çoğaltma hırsı/mal ve evlâd çoğaltma ihtirâsı*] kelimesinden alan (–Ashâb-ı Kirâm arasında *Makbûre* ismiyle anıldığı da rivâyet edilen–) bu sûre, insânın sınır tanımaz ihtirâsına/aç gözlülüğüne ışık tutmakta olup, 'Qâri'a/Kâri'a' [şiddetle çarpacak belâ] üzerine bir nasîhat ve inzâr/[uyarı]dır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Oyaladı [oyalayıp duruyor] o çokluk kuruntusu [mal ve evlâd çoğaltma ihtirâsı] sizleri, tâ (ölüp de) ziyâret edişinize [boylayışınıza] kadar kabir/[kubur-çukur]leri.

3-4. (Hayır, hayır) öyle (yapmanız akıllıca) değil, ilerde bileceksiniz; sonra (hayır, hayır) öyle (yapmanız akıllıca) değil, ilerde bileceksiniz.

5. Öyle değil, ilme'l-yakîn [sağlam biliş] bilseniz!

6-8. Kasem [yemîn] olsun o cahîmi [çok alevli ateşi] çâresiz göreceksiniz. Sonra kasem olsun, onu çâresiz ayne'l-yakîn [gözünüzle] göreceksiniz. Sonra kasem olsun, o gün (Allâh'ın ihsân ettiği maddî-ma'nevî) o na'îm/[ni'metler]den muhakkak sor(g)ula(na)caksınız.

103. 'ASR SÛRESİ

MEKKÎ, 3 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *'asr* kelimesinden alan bu sûre, gâyet sâde ve kısa olmakla berâber, geçen sûrelerin bütün nasîhatlerini özetleyen bir cem'ıyyeti [yoğunluğu] hâizdir. Kendilerini tekâsür'ün [ihtirâs/aç gözlülük ile mal ve evlâd çoğaltmanın] iğfâl etmediği kimselerin hâllerini beyân ile, *Sonra yemîn olsun, o gün (Allâh'ın ihsân ettiği maddî-ma'nevî) o na'îm/[ni'metler]den muhakkak sor(g)ula(na)caksınız* (Tekâsür/8) âyetinin tefsîrini de tazammun ettiği için ondan sonraya konmuştur.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Kasem [yemîn] olsun ki 'asra; insân mutlak bir hüsrân/[ziyân]da, ancak o kimseler başka ki, îmân edip sâlih amel işlediler ve hep (hakk üzere olup) hakka vasiyyet/[tavsiye]leştiler ve (Allâh'ın emri gereği sabr üzere olup) sabra vasiyyet/[tavsiye]leştiler.

104. HÜMEZE SÛRESİ

MEKKÎ, 9 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *hümeze* [*koğucu, çekiştirici, kınayıcı, ğammâz*] kelimesinden alan bu sûrede, –özellikle Kureyş'in zenginlerinde görülen– ahlâkî zaaf ve düşüklüklere dikkat çekilerek; insânlarla alay eden, onları küçük düşürüp haysiyyetleriyle oynayan; bütün emelleri mal toplayıp yığmakta olan kimselerin uhrevî hüsrânları [kayıb ve ziyânları] beyân edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Veyl [yazıklar olsun] bütün hümeze-lümeze gürûhuna [kaş-göz ederek eğlenmek sûretiyle onu-bunu ayıblamayı huy edinmiş, kendini beğenmiş kimselere].

2-3. (Ve yazıklar olsun) ona ki, bir mal toplamış ve onu saymaktadır, malı kendisini muhalled [ölmsüz/ebedî] kılmış sanır.

4. Hayır (iş öyle zannettiği gibi değil, serveti onu elimizden kurtaramaz); celâlim hakkı için, (hor ve hakîr olarak) atılacaktır o (tamuya)/hutameye [her şeyi mahveden cehennem ateşine]!

5. Ve bildin mi hutame ne(dir)?

6-7. Allâh'ın tutuşturulmuş ateşi, ki çıkar gönüller üstüne.

8-9. (Muhakkak) o (ateş, salınıp) kapatılacaktır onlar(ın: o hümeze-lümeze gürûhunun/kaş-göz ederek eğlenmek sû-

retiyle onu-bunu ayıblamayı huy edinmiş, kendini beğenmiş kimselerin) üstüne, uzatılmış sütunlarda (yâni, kapıları sıkı sıkıya kapatılacak ve açılmaması için de direklerle desteklenecek).

105. FÎL SÛRESİ

MEKKÎ, 5 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *Ashâb-ı Fîl*'e [*filler eşliğinde Ka'be'yi yıkmaya gelen Ebrehe ve ordusu*'na] yapılan atıftan alan bu sûrede; Yüce Allâh'ın, dünyâda dahî büyük büyük fitneleri, hîleleri, kurum ve kuruntuları hârikulâde bir sûrette bozup dağıtan kudretine meşhûd [şâhidlik edilen] bir ibret misâli olmak üzere, Ka'be'yi yıkmak için gelen Ashâb-ı Fîl'in [Ebrehe ve ordusu'nun] nasıl perîşân edildiği gösterilerek; Allâh'ın, Resûlü Muhammed'e (s.a) inâyetinin, Ka'be'ye inâyetinden daha kuvvetli olduğuna ve hattâ bu hâdisenin o'nun [Muhammed'in] terbiyesinin mukaddimâtından bulunduğuna, dolayısıyla Resûlullâh'a (s.a) hîle yapmak-tuzak kurmak isteyenlerin hîle ve tuzaklarının kendi başlarına geçirileceğine işâretle, Resûlullâh ve mü'minlere teselli ve takviye verilmiş; ve Yüce Allâh'ın kahredici kudretine karşı mal ve mülkün, hiçbir hîle ve tuzağın hükmü olamayacağı anlatılmıştır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Görm(üş gibi bilm)edin mi (ey Peygamber veyâ ey muhâtab), nasıl etti Rabbin Ashâb-ı Fîl'e [Ka'be'yi yıkmak için fillerle gelen Ebrehe ve ordusu'na]?!

2. Kılmadımı (Ka'be'yi tahrîb etme düzen ve) tedbîrlerini müstağrak tadlîle [düzen ve tedbîrlerini boşa çıkarıp zâyiâtlar verdirerek mahv u perîşân etmedi mi]?!

3-5. Saldı da üzerlerine sürü sürü kuşlar *(tayran) ebâbîl*,[1] atıyorlardı onlara siccîlden [katı/sert] taşlar; derken kılı-verdi onları bir yenik hasıl [ekin] gibi.

---

1 *Kuşlar* kelimesinden sonraya konulduğu için *ebâbîl* [*sürü sürü, bölük bölük, katar katar*] kelimesinin, *kuş* ma'nâsına geldiği zannedilmemelidir. Zîrâ, ne müfessirlerin imâmları, ne de Elmalılı Hamdi Yazır bu görüştedir. (E.Ö)

106. KUREYŞ SÛRESİ

MEKKÎ, 4 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *Kureyş* kelimesinden alan (*-li-Îlâfi Kureyş* de denilen-) ve Kureyş'i, tevhîd ile ubûdiyyete [kulluğa] sevk amacına yönelik olan bu sûre ile Fîl sûresi'ni tek bir sûre sayanlar olmuş ise de, bu doğru değildir. Zîrâ, ayrı sûreler oldukları, fâsılalarının başkalığından bellidir (IX/5147).

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Îlâfı [ülfet ettirildiği/alıştırıldığı-kolaylaştırıldığı] (ve emniyetlerinin sağlandığı) için Kureyş'in,
2. Sefere îlâfları [ülfet ettirildikleri/alıştırıldıkları] yazın-kışın!
3. Hiç olmazsa onun için (şirk ve isyândan vazgeçip) kulluk etsinler rabbine bu Beyt'in [Ka'be'nin].
4. (O Beyt'in/Ka'be'nin rabbi) ki, onları açlıktan (koruyup) doyurdu ve (Ashâb-ı Fîl'i/Ebrehe ve ordusu'nu defederek) korkudan emîn buyurdu.

107. MÂ'ÛN SÛRESİ

MEKKÎ, 7 ÂYET

§

Adını, son âyetinde geçen *mâ'ûn* kelimesinden alan (–*Eraeyte* ve *Dîn* de denilen–) bu sûrede; Âhiret'i inkâr etmenin insânda ne gibi ahlâkî düşüklüklere/yozlaşmalara sebeb olduğu gösterilerek şu ihtâr yapılmaktadır: Dîni [herkesin yapıp ettiklerinin karşılığını göreceği hesâb: cezâ ve mükâfât gününü] yalanlayan kimselerin, insânın yaratıldığı ahsen-i takvîm'den [en güzel/en uygun kıvâmdan] ne kadar aşağı düştüklerini gör anla da, dînin rûh ve kıymetini bil!

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Gördün mü o dîni [herkesin yapıp ettiklerinin karşılığını göreceği Hesâb Günü'nü] tekzîb edeni [yalanlayanı]?

2-3. Odur ki işte iter-(kakar) yetîmi ve kayırmaz doyurmak üzere miskîni-(fakîri).

4-5. Fakat veyl [yazıklar olsun] o namaz kılanlara [salât eden müşriklere] ki, namaz/[salât]larından yanılmaktadırlar.

6-7. Onlar ki mürâî/[riyâkâr]lik ederler ve (en küçük bir) yardımlığı (bile) sakınır(lar) [zekâtı vermezler].[1]

---

1 İlk Mekkî sûrelerden biri olan ve müşrikleri tenkîd eden Mâ'ûn sûresi'nde –daha sonra müslümanlara emredilecek– kurumsal anlamda "zekât"tan bahsedilmesi sözkonusu bile olamaz. (E.Ö)

108. KEVSER SÛRESİ

MEKKÎ, 3 ÂYET

§

Kur'ân'ın en kısa sûresi olan ve adını, ilk âyetinde geçen *kevser* [*pek çok hayr/bol ni'met*] kelimesinden alan (–*Nahr* diye de isimlendirilen–) bu sûrede, Hz. Peygamber (s.a) ve dolayısıyla mü'minler tesellî edilmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-2. Biz verdik sana hakîkatte kevser [nübüvvet-risâlet ve vahy ile pek çok hayr/bol ni'met], (öyleyse) sen de Rabbin için namaz kıl [salât et: huşû ile Rabbine yönel/teveccüh ve ilticâ edip kulluk/ibâdet et] ve kurbân kesiver (veyâ bütün mevcûdiyetinle –devenin boynunu bıçağa teslîm ettiği gibi– kendini teslîm ederek huşû ile Rabbine yönel/teveccüh ve ilticâ edip kulluk/ibâdet et veyâ Rabbin için dayan ve göğüs ger)!

3. Doğrusu sana buğzedendir (asıl) ebter [nübüvvet-risâlet ve vahyi inkâr etmek sûretiyle hayr ve ni'metten kesik/güdük olan].

109. KÂFİRÛN SÛRESİ

MEKKÎ, 6 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *kâfirûn* [*kâfirler*] kelimesinden alan (*İbâdet* ve *İhlâs* ismi de verilen –ki ondan dolayı, *Qul: Huvallâh* ile buna *İhlâsayn* denilir–) bu sûre, Kevser sûresi'nin içerdiği ihlâs ile ibâdet emrinin i'lânını emretmekte ve aynı zamânda Hz. Peygamber'e (s.a) buğzeden ebterlerin [hayr ve ni'metten güdük/yoksun olanların] küfrlerine karşı da bir cevâb mevki'inde olarak onun ma'nâsını tafsîl [beyân] etmektedir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. De ki: "Ey kâfirler! Tapmam [ibâdet etmem] o (Allâh'tan başka) taptık/[ibâdet ettik]larınıza, siz de tapan/[ibâdet eden]lardan değilsiniz benim ma'bûduma.

4-5. "Hem ben (hiç bir zamân) tapıcı [ibâdet edici] değilim sizin (Allâh'tan başka) taptık/[ibâdet ettik]larınıza, hem de siz tapıcı/[ibâdet edici]lardan değilsiniz benim ma'bûduma.

6. "Size (sizin) dîniniz, bana (da benim) dînim!"

110. NASR SÛRESİ

MEDENÎ, 3 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *nasr* [*yardım*] kelimesinden alan (–*İzâ Câe* ismi de verilen–) bu sûre, evvelki sûredeki ihlâs ve tevhîd ile ibâdetin mükâfâtlarından olarak kevser'in [pek çok hayr'ın/bol ni'metin] dünyâda bir nev'î tezâhürü demek olan İslâm'ın feyz ü intişârını ihbâr siyâkında *veliye dîn*'de Hz. Peygamber'e (s.a) izâfe olunan *dîn*'den murâdın, "islâm" [Allâh'a teslîmiyyet] olduğunu da beyân ederek Hz. Peygamber'in son vazîfelerini bildirdiği cihetle, evvelki sûrenin bir âkıbeti olmak üzere onunla mütenâsibdir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1-3. Gelip de Allâh'ın nusreti [yardımı] ve feth [ilâhî hüküm/kesin başarı], gördüğün vakit nâsı [insânları] girerlerken Allâh(ın) dînine fevcâ fevc [akın akın], artık tesbîh et Rabbine [şânına lâyık olmayan vasıflardan Rabbini tenzîh edip yücelt] hamdiyle [sevgi ve ta'zîm ile senâ ederek] ve O'nun[1] mağfiretini [korumasını] dile!
Muhakkak ki O bir tevvâb [dönüşleri kabûl edici/koruyucu] bulunuyor.

---

1 Meâl'de atlanan *hu* zamîrine karşılık, *O'nun* kelimesini metne dâhil ettik. (E.Ö)

111. TEBBET SÛRESİ

MEKKÎ, 5 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *tebbet* [*yuh olsun/kahr-helâk olsun*] kelimesinden alan (–ve son kelimesinden ötürü *Mesed* de denilen–) bu sûre, Resûlullâh'ın (s.a) ilettiği ilâhî mesaja karşı amcası Ebû Leheb ['Abdu'l-'Uzzâ] tarafından –sıla-yı rahimi keserek/akrabâlık bağlarını koparark– gösterilen şiddetli düşmânlıkla alâkalıdır.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. Yuh oldu iki eli Ebû Leheb'in [kahrolsun Ebû Leheb], kendi de yuh [ve o kahrolacak].

2. Ne malı fayda verdi-(verecek) ona, ne kazandığı (veyâ kazancı).

3-5. O [Ebû Leheb], bir alevli ateşe yaslanacak, karısı da (onunla berâber olacak ve o kadın,) odun hammalı [nemmâm/koğucu/laf getirip götüren fesâdcı] olarak gerdanında bir ip (taşıyacak), ki fitillisinden.

112. İHLÂS SÛRESİ

MEKKÎ, 4 ÂYET

§

Dînin ana temeli olan tevhîdi [vahdâniyyeti: Allâh'tan başka ilâh olmadığı/tek ilâhın Allâh olduğu hakîkatini], en hâlis/saff ve en güzel sûrette ifâde ettiği için bu sûreye *İhlâs* adının yanısıra, *Esâs* adı da verilmiş, ayrıca *Tevhîd, Tefrid, Tecrid, Necât, Velâyet* ve *Ma'rifet sûresi* dahî denilmiştir.

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. De (ki): "O, Allâh tek bir/[*ehad*]dir.
2. "Allâh o eksiksiz sameddir [herşey kendisinin olan, her dileğin mercîi, hiçbir eksiği olmayan şanlı-ulu].
3. "Doğurmadı [baba/çocuk sâhibi olmaktan münezzeh] ve doğurulmadı [doğmadı/anası-babası bulunmaktan münezzeh].
4. "O'na bir küfüv [denk] de olmadı".

113. FELÂK SÛRESİ

MEKKÎ, 5 ÂYET

§

Qul: E'ûzu emriyle başlayan ve adını, ilk âyetinde geçen *felâq* kelimesinden alan Felâk sûresi ile, bundan sonraki Nâs sûresi'ne *Muavvizeteyn,* ve İhlâs ile berâber üçüne *Muavvizât* denir ki "sığındırıcı sûreler" demektir. Bu sûrede, birbirlerine karşı mertebe mertebe şerri ihtivâ eyleyen eksikli mahlûk ve fânî fıtratın hükmü tavzîh edilmekte, yâni Allâh'ı ihlâs ile tanıma, O'na aşağıdaki gibi iltica etme emredilmektedir. (Aynı durum sonraki sûre için de geçerlidir.) Birçok âlim, –birtakım zayıf ve uydurma rivâyetlerin etkisiyle– Felâk sûresi'nin Medenî olduğunu iddiâ etmişlerse de, Mekkî olma ihtimâli çok daha fazladır. (•Hattâ, Mekke'de indiğinin kesin olduğu bile söylenebilir. E.Ö)

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. De ki: "Sığınırım rabbine o felâkın [şafağın-aydınlığın]:
2. "Şerrinden mâ halâkın [yaratılmışların],
3. "Ve şerrinden bir gâsıkın [karanlığın], dal/[bastır]dığı zamân,
4. "Ve o ukde/[düğüm-akid-akîde]lere üfleyen(lerin, yâni) neffâs/[erkek ve kadın sihrbâz]ların şerrinden,
5. "Ve şerrinden bir hâsidin [hasedin/hasedcinin] hased ettiği zamân".

114. NÂS SÛRESİ

MEKKÎ, 6 ÂYET

§

Adını, ilk âyetinde geçen *nâs* [*insânlar*] kelimesinden alan bu sûreyle ilgili olarak bir önceki sûrenin [*Felâk sûresi'nin*] giriş kısmına bakınız.
Birçok âlim, (–birtakım zayıf ve uydurma rivâyetlerin etkisiyle–) Nâs sûresi'nin Medenî olduğunu iddiâ etmişlerse de, Mekkî olma ihtimâli çok daha fazladır. (•Hattâ, Mekke'de indiğinin kesin olduğu bile söylenebilir. E.Ö)

§

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1. De ki: "Sığınırım rabbine nâsın [insânların],
2. "(Sığınırım) melikine [hükümdârına] nâsın [insânların],
3. "(Sığınırım) ilâhına nâsın [insânların]:
4. "Şerrinden o sinsî vesvâsın [vesvesecilerin];
5. "Ki vesvese verir sîne/[göğüs-kalb]lerinde nâsın [insânların];
6. "Gerek cinn(ler)den, gerek ins(ânlardan)".

MUHTASAR KUR'ÂN İNDEKSİ VE SÛRELERİN MUSHAF TERTÎBİNE ALFABETİK SIRAYA NÜZÛL SIRASINA GÖRE DİZİLİŞİ

MUHTASAR KUR'ÂN İNDEKSİ

–A–

Abdest: **5:** 6.

- Abdest, iki yıkama iki meshtir: **5:** 6.
- Abdest; mest, ayakkabı, çizme, fotin, çorap vs. üzerine mesh edilerek alınamaz: **5:** 6.
- Abdestte ayaklar [çıplak ayakların üstü] aşık kemiklerine kadar mesh edilmek veyâ ayakların tamâmı yıkanmak zorundadır: **5:** 6.
- Abdestte mesh edilecek a'zâlar, baş ve aşık kemiklerine kadar ayakların [çıplak ayakların] üstüdür: **5:** 6.
- Abdestte yıkanacak a'zâlar, yüz ve dirseklere kadar kollardır: **5:** 6.
- Abdesti bozan şeyler; tuvâletini yapmak, cünüb/ihtilâm olmak, cimâ etmektir: **4:** 43; **5:** 6.
- Abdestsiz, cünüb, hayızlı ve nifâslı kimselerin Kur'ân'a dokunamayacağı hükmü çıkarılan âyet: **56:** 79.

Abraş [alaca hastalığı]: **3:** 49; **5:** 110.

- Abraş'ın [alaca hastalığının] Îsâ tarafından iyileştirilmesi: **3:** 49; **5:** 110.

A'cemî [Arabî olmayan]: **16:** 103; **26:** 198; **41:** 44.

Acur (veyâ hıyar): **2:** 61.

Açlık: **2:** 155; **5:** 3; **9:** 120; **16:** 112; **90:** 14.

- Aç kalan [muztarr/mecbûr kalan] kimse harâm kılınan şeyleri yiyebilir: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.

Âd kavmi: **7:** 65, 74; **9:** 70; **11:** 50, 59, 60; **14:** 9; **22:** 42; **25:** 38; **26:** 123; **29:** 38; **38:** 12; **40:** 31; **41:** 13, 15; **46:** 21; **50:** 13; **51:** 41; **53:** 50; **54:** 18; **69:** 4, 6; **89:** 6.

Adaş [*semiyyen*]: **19:** 7, 65.
Adak [*nezr*]: **2:** 270; **3:** 35; **19:** 26; **22:** 29; **76:** 7.
Adâlet-Kıst/Qıst: **2:** 282; **3:** 18, 21; **4:** 3, 58, 129, 135; **5:** 8, 42, 95, 106; **6:** 115, 152; **7:** 29, 159, 181; **11:** 85; **16:** 76, 90; **21:** 47; **42:** 15; **49:** 9; **55:** 9; **57:** 25; **60:** 8.
- Adâlet, takvâya en yakındır: **5:** 8.
- Adâletsizlik: **2:** 182; **5:** 8.
- Adâlet edenleri Allâh sever: **5:** 42.

Adam öldürmenin büyüklüğü: **5:** 32.
- Adam öldürmek, bütün insânları öldürmek gibidir: **5:** 32.
- Adamın [bir insânın] hayâtını kurtarmak, bütün insânların hayâtını kurtarmak gibidir: **5:** 32.

Âdem ve Âdemoğulları: **2:** 31, 33, 34, 35, 37; **3:** 33, 59; **5:** 27; **7:** 11, 19, 26, 27, 31, 35, 172; **17:** 61, 70; **18:** 50; **19:** 58; **20:** 115, 116, 117, 120, 121; **36:** 60.
- Âdem'e ahid verdik de o unuttu: **20:** 115.
- Âdem'in Allâh tarafından süzülüp seçilmesi: **3:** 33.
- Âdem'in durumu, Îsâ'nın durumu gibidir: **3:** 59.
- Âdem'e yapılan secde: **2:** 34; **17:** 61; **18:** 50; **20:** 116.
- Âdem ve eşinin şeytân tarafından kandırılması: **2:** 36; **7:** 20, 22; **20:** 115, 120, 121.
- Âdem'in, Rabbinden kelimeler alması: **2:** 37.
- Âdem'in iki oğlunun [Hâbil ile Kâbil'in] kıssası: **5:** 27-31.
- Âdem'in iki oğlundan birinin diğerini [Kâbil'in Hâbil'i] öldürmesi: **5:** 30.
- Âdem'in bir oğlunun, öldürdüğü kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini kargadan öğrenmesi: **5:** 31.
- Âdemoğulları'nın sırtlarından zürriyyetlerinin alınıp "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye nefslerine karşı şâhid tutulması, onların da, "Evet (rabbimizsin)" demeleri [*qâlû belâ*]: **7:** 172.

Âdet/hayız görmek: **2:** 228, 231, 232, 234, 235; **33:** 49; **65:** 1, 4.
- Âdet/hayız gören kadınların iddeti, üç quru'dur [temizlik veyâ âdet müddetidir]: **2:** 228.
- Âdet/hayız görmeyen [yaşının küçüklüğü sebebiyle veyâ herhangi bir sebeble hayız görmeyen] kadınların iddeti, 3 aydır: **65:** 4.
- Âdetten/hayızdan kesilen yaşlı kadınların iddeti, 3 aydır: **65:** 4.
- Âdetli/hayızlı, nifâslı, abdestsiz ve cünüb kimselerin Kur'ân'a dokunamayacağı hükmü çıkarılan âyet: **56:** 79.

'Adn [ikâmet] cennetleri: **9:** 72; **13:** 23; **18:** 31; **19:** 61; **20:** 76; **35:** 33; **38:** 50; **40:** 8; **61:** 12; **98:** 8.

Aff [*afv*]: **2:** 52, 109, 178, 187, 219, 237; **3:** 134, 152, 159; **4:** 43, 95, 99, 101, 149, 153; **5:** 13, 15; **7:** 95, 199; **8:** 43, 66; **22:** 60; **24:** 22; **26:** 25, 30, 34, 40; **42:** 37, 40, 43; **58:** 2; **64:** 14.

Ağaç: **2:** 35; **7:** 19, 20, 22; **13:** 4; **14:** 24, 26; **17:** 60; **19:** 19; **20:** 11, 120; **22:** 18; **23:** 20; **24:** 35; **27:** 60; **28:** 30; **31:** 27; **36:** 80; **37:** 62, 64, 146; **44:** 43; **48:** 18; **55:** 6; **56:** 52, 72.

Ağır yük [*isr*]: **2:** 286; **3:** 81; **6:** 31; **7:** 157; **16:** 25; **20:** 87, 100; **47:** 4; **94:** 2, 3.

Ahbâr: **5:** 44, 63; **9:** 31, 34.
- Ahbâr'ın rabbler edinilmesi: **9:** 31.
- Ahbâr'ın çoğu insânların mallarını hakksızlıkla yer: **9:** 34.

Ahd: **2:** 27, 40, 63, 80, 83, 84, 93, 100, 124, 125, 127; **3:** 76, 77, 81, 183, 187; **4:** 21, 90, 154, 155; **5:** 7, 12, 13, 14, 70; **6:** 152; **7:** 102, 134, 169; **8:** 56, 72; **9:** 1, 4, 7, 12, 111; **12:** 66, 80; **13:** 20, 25; **16:** 91, 95; **17:** 34; **19:** 78, 87; **20:** 86, 115; **23:** 8; **31:** 32; **33:** 7, 15, 23; **36:** 60; **43:** 49; **48:** 10; **57:** 8; **70:** 32.

Ahkâf: **46:** 21.

Âhiret ve Âhiret Günü: **2:** 4, 8, 62, 86, 94, 102, 114, 126, 130, 177, 200-201, 217, 220, 228, 232, 264; **3:** 22, 45, 56, 77, 85, 114, 145, 148, 152, 176; **4:** 38-39, 59, 74, 77, 134, 136, 162; **5:** 5, 33, 41, 69; **6:** 32, 92, 113, 150; **7:** 45, 147, 156, 169; **8:** 67; **9:** 18-19, 29, 38, 44-45, 69, 74, 99; **10:** 10, 64; **11:** 16, 19, 22, 103; **12:** 37, 57, 101, 109; **13:** 26, 34; **14:** 3, 27; **16:** 22, 30, 41, 60, 107, 109, 122; **17:** 7, 10, 19, 21, 45, 72, 104; **20:** 127; **22:** 11, 15; **23:** 33, 74; **24:** 2, 14, 19, 23; **27:** 3-5, 66; **28:** 70, 83; **29:** 20, 27, 36, 64; **30:** 16; **31:** 4; **33:** 21, 29, 57; **34:** 1, 8, 21; **38:** 7; **39:** 9, 26, 45; **40:** 39, 43; **41:** 7, 16, 31; **42:** 20; **43:** 35; **53:** 25, 27; **57:** 3, 20; **58:** 22; **59:** 3; **60:** 6, 13; **65:** 2; **68:** 33; **74:** 56; **75:** 21; **79:** 25; **87:** 17; **92:** 13; **93:** 4.

- Âhiret'te Allâh resûllere, "Size ne cevâb verildi?" diye soracak: **5:** 109; **7:** 6.

Ahmed: **61:** 6.

Ahzâb [Hendek] savaşı: **33:** 9-24.

Âile: **3:** 121; **4:** 25, 35, 92; **5:** 86; **7:** 83; **11:** 11, 40, 45, 46, 62, 65, 81, 88; **15:** 65; **18:** 77; **19:** 16, 55; **20:** 10, 29, 132; **21:** 76, 84; **23:** 27; **24:** 27; **26:** 169, 170; **27:** 7, 49, 57; **28:** 12, 29; **29:** 32, 33; **33:** 33; **35:** 43; **36:** 50; **37:** 79, 134; **38:** 43; **39:** 15; **42:** 45; **48:** 11, 12; **51:** 26; **52:** 26; **66:** 6; **75:** 33; **83:** 31; **84:** 9, 13.

'Âişe'ye zinâ iftirâsı atılması: **24:** 11-16.

Akidler yerine getirilmelidir: **5:** 1.

Akrabâlar: **2:** 177, 215; **4:** 7, 8, 33; **8:** 75; **9:** 24; **33:** 6; **58:** 22.

- Akrabâlık: **4:** 1; **47:** 22.

Akıl sâhibleri: **2:** 164, 169, 197, 269; **3:** 7, 190; **5:** 100; **12:** 11; **13:** 19; **14:** 52; **17:** 12; **38:** 29, 42; **39:** 9, 18, 21; **40:** 54; **65:** 10.

• Akletmek: **2:** 44, 73, 75, 76, 164, 170, 171, 242; **3:** 65, 118; **5:** 58, 100; **6:** 32, 126, 151; **7:** 169; **8:** 22; **10:** 16, 42, 100; **11:** 51; **12:** 2, 109; **13:** 4; **16:** 12, 67; **21:** 10, 67; **22:** 46; **23:** 80; **24:** 61; **25:** 44; **26:** 28; **28:** 60; **29:** 35, 43, 63; **30:** 24, 28; **36:** 62, 68; **37:** 138; **39:** 43; **40:** 67; **43:** 3; **45:** 5; **49:** 4; **57:** 17; **59:** 14; **67:** 10.

Akıtılan/dökülen kan [yenilip içilmesi harâm olan kan]: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.

Akşam: **3:** 41; **6:** 52; **7:** 205; **12:** 16; **13:** 15; **16:** 6; **18:** 28; **19:** 11, 62; **24:** 36, 58; **25:** 5; **30:** 17; **33:** 42; **34:** 12; **38:** 18, 31; **40:** 46, 55; **48:** 9; **76:** 25; **79:** 46.

Alaca hastalığı [*abraş*]: **3:** 49; **5:** 110.

Alay [istihzâ]: **2:** 14, 15, 67, 212; **4:** 140; **5:** 57, 58; **6:** 5, 10; **7:** 51; **9:** 64, 65, 79; **11:** 8, 38; **13:** 32; **15:** 11, 95; **16:** 34; **18:** 56, 106; **21:** 36, 41; **23:** 110; **25:** 41; **26:** 6; **30:** 10; **31:** 6; **35:** 30; **37:** 12, 14; **38:** 63; **39:** 48, 56; **40:** 83; **43:** 7; **45:** 9, 33, 35; **46:** 26; **49:** 11.

Alçak-gönüllülük [tevâzu]: **17:** 24, 37; **25:** 63; **31:** 18, 19.

Âlemîn [âlemler]: **1:** 2; **2:** 31, 47, 122, 131, 251; **3:** 33, 42, 96, 97, 108; **5:** 20, 28, 115; **6:** 45, 71, 86, 90, 162; **7:** 54, 61, 67, 80, 104, 121, 140; **10:** 10, 37; **12:** 104; **15:** 70; **21:** 71, 91, 107; **25:** 1; **26:** 16, 23, 47, 77, 98, 109, 127, 145, 164, 165, 180, 192; **27:** 8, 44; **28:** 30; **29:** 6, 10, 15, 28; **32:** 2; **37:** 79, 87, 182; **38:** 87; **39:** 75; **40:** 65, 66; **41:** 9; **43:** 46; **44:** 32; **45:** 16, 36; **56:** 80; **59:** 16; **68:** 52; **69:** 43; **81:** 27, 29; **83:** 6; **91:** 14.

Âlemlerin rabbi [*rabbi'l-âlemîn*]: **1:** 2; **2:** 131; **5:** 28; **6:** 45, 71, 162; **7:** 54, 61, 67, 104, 121; **10:** 10, 37; **26:** 16, 23, 47, 77, 98, 109, 127, 145, 164, 180, 192; **27:** 8, 44; **28:** 30; **29:** 6, 10, 15, 28; **32:** 2; **37:** 87, 182; **38:** 87; **39:** 75; **40:** 65, 66;

41: 9; **43:** 46; **44:** 32; **45:** 36; **56:** 80; **59:** 16; **68:** 52; **69:** 43; **81:** 29; **83:** 6; **91:** 14.

Alış-veriş/Alım-satım [*beyʿ*]: **2:** 254, 275; **14:** 31; **24:** 37; **35:** 29; **61:** 10.

- Alış-verişi/Alımı-satımı bırakın Cumʿâ'ya koşun: **62:** 9.

Âl-i Dâvûd: **34:** 13.

Âl-i Firʿavn: **2:** 49, 50; **3:** 11; **7:** 130, 141; **8:** 52, 54; **14:** 6; **28:** 8; **40:** 28, 46; **54:** 41.

- Âl-i Firʿavn'dan olup îmânını gizleyen adam: **40:** 28.

Âl-i Hârûn: **2:** 248.

Âl-i İbrâhîm: **3:** 33; **4:** 54.

Âl-i İmrân: **3:** 33.

- Âl-i İmrân'ın Allâh tarafından süzülüp seçilmesi: **3:** 33.

Âl-i Lût: **15:** 59, 61; **27:** 56.

Âl-i Medyen (Ashâb-ı Medyen, Ehl-i Medyen) ve Medyen: **7:** 85; **9:** 70; **11:** 84, 95; **20:** 40; **22:** 44; **28:** 22, 45; **29:** 36.

- Âl-i Medyen'e, kardeşleri/kavmdaşları Şuʿayb resûl olarak gönderilmiştir: **7:** 85; **11:** 84; **29:** 36.

Âl-i Mûsâ: **2:** 248.

Âl-i Yaʿkûb: **12:** 6; **19:** 6.

Allâh ve nitelikleri ve bu husûsla bağlantılı durumlar:

- Allâh duʿâlara icâbet eder: **27:** 62.
- Allâh'a îmân: **2:** 8, 62, 136; **3:** 193; **4:** 136, 175; **40:** 84; **49:** 15; **64:** 8.
- Allâh, gökleri ve yeri altı *yevm*'de [günde veyâ devrede] yarattı: **7:** 54; **10:** 3; **11:** 7; **25:** 59; **32:** 4; **50:** 38; **57:** 4.
- Allâh, îmân edenlere, Firʿavn'ın karısını mesel yaptı: **66:** 11.
- Allâh, küfredenlere, Nûh ile Lût'un karısını mesel yaptı: **66:** 10.

- Allâh, insâna şah damarından yakındır: **50:** 16; **56:** 85.
- Allâh, insânlara-kimseye zulmetmez: **8:** 51; **9:** 70; **10:** 44, 47; **11:** 101; **30:** 9; **50:** 29.
- Allâh, insânları boşuna yaratmamıştır: **23:** 115.
- Allâh, insâna tâkatı hâricinde teklîfte bulunmaz: **2:** 286; **65:** 7.
- Allâh kolaylık diler: **2:** 185.
- Allâh zorluk dilemez: **2:** 185.
- Allâh nûrunu tamâmlayacaktır: **9:** 32; **61:** 8.
- Allâh peygamberlerden söz almıştır: **33:** 7.
- "Allâh üçtür" demeyin: **4:** 171.
- "Allâh üçün üçüncüsüdür" diyenler küfretmişlerdir: **5:** 73.
- Allâh yolunda öldürülenlere, "Ölü" demeyin: **2:** 154.
- Allâh yolunda öldürülenleri, ölmüşler sanma: **3:** 169.
- Allâh'a güzel bir borc/ödünç [*qarz-ı hasen*] vermek: **2:** 245; **5:** 12; **57:** 11, 18; **64:** 17; **73:** 20.
- Allâh'a tevekkül [güvenip dayanmak]: **11:** 123; **14:** 12; **25:** 58; **29:** 59; **33:** 3; **42:** 10; **64:** 13; **79:** 9.
- Allâh'a oğul ve kızlar isnâd edilmesi: **5:** 100.
- Allâh'a ortak/şirk koşmak: **4:** 48, 116; **5:** 76; **6:** 1, 41, 71, 100; **7:** 190-191; **9:** 30-31; **10:** 34-35, 66; **11:** 109; **12:** 39, 40; **13:** 16, 33; **16:** 17; **17:** 22, 40, 42, 56, 57; **18:** 4; **19:** 81, 88-93; **21:** 18, 21, 22, 24, 29, 98, 99; **22:** 62, 71; **23:** 91, 117; **25:** 3; **26:** 213; **27:** 59-64; **28:** 71, 72; **30:** 33-35, 40; **31:** 11, 13, 20; **34:** 22, 24, 27, 40; **35:** 13, 40; **36:** 74; **37:** 85-96, 149-163; **39:** 3, 4, 43, 67; **40:** 42, 73; **41:** 9, **43:** 15-19; 47, 48, 86; **46:** 4, 28; **52:** 39, 43; **72:** 18.
- Allâh'ı ve ismini istismâr etmek: **2:** 224; **58:** 16; **63:** 2.
- Allâh'ı seven, Muhammed'e tâbi olmalıdır: **3:** 31.

- Allâh'ın arşa istivâsı: **13:** 2; **20:** 5; **25:** 59; **32:** 4; **57:** 4.
- Allâh'ın dişi devesi [*nâqatullâh*]: **7:** 73; **11:** 64; **91:** 13.
- "Allâh'ın eli bağlı [Allâh cimri]" iddiâsı: **5:** 64.
- Allâh'ın iltifât buyurup tevbelerini kabûl ettiği/bağışladığı üç kişi: **9:** 118.
- Allâh'ın nâqası [*nâqatullâh:* Allâh'ın dişi devesi]: **7:** 73; **11:** 64; **91:** 13.
- Allâh'ın vahdâniyyeti [birliği/biricikliği, eşsizliği/benzersizliği]: **2:** 163, 255; **3:** 2, 6, 18; **4:** 87, 171; **6:** 19, 101, 102, 164; **9:** 31; **10:** 68; **11:** 14; **13:** 16, 30; **16:** 22, 51; **17:** 42, 43, 111; **18:** 110; **20:** 8, 98; **21:** 22, 25, 26, 108, 163; **23:** 91, 116; **27:** 59-64; **28:** 70, 88; **35:** 3; **37:** 4-5, 180; **38:** 65-66; **39:** 4-6; **40:** 2, 19, 62, 65; **41:** 6; **43:** 45, 81, 82, 84; **44:** 8; **51:** 50-51; **59:** 22, 23; **64:** 13; **73:** 9; **112:** 1-4.
- Allâh'ın boyası [*sıbğatallâh*]: **2:** 138.
- Allâh dilediğini yapar: **2:** 185, 253; **3:** 26, 40; **5:** 1; **11:** 107; **14:** 27; **22:** 14, 18; **24:** 45; **28:** 68; **30:** 54; **42:** 49; **85:** 16.
- Allâh evveldir: **57:** 3.
- Allâh âhirdir: **57:** 3.
- Allâh zâhirdir: **57:** 3.
- Allâh bâtındır: **57:** 3.
- Allâh ebedîdir: **2:** 255; **25:** 58; **28:** 88; **55:** 26; **57:** 3.
- Allâh her ân bir iştedir: **55:** 29.
- Allâh her şeyi bilir: **2:** 29, 33, 231, 255, 282; **3:** 29; **5:** 7, 99; **6:** 3, 59, 73; **11:** 5; **13:** 8-10; **14:** 38; **16:** 19, 23; **20:** 7, 98; **21:** 110; **22:** 70, 76; **23:** 92; **28:** 69; **29:** 45, 52; **31:** 23, 34; **32:** 6; **34:** 2; **35:** 38; **39:** 7, 46; **40:** 19; **41:** 47; **42:** 12, 24, 25; **57:** 3-5, 6; **58:** 7; **59:** 22; **64:** 4, 11, 18; **67:** 13, 14.

- Allâh her şeyi görür: **2:** 96, 110, 233, 237; **3:** 15, 20; **4:** 58, 134; **17:** 1, 17, 30, 96; **22:** 61, 75; **34:** 11; **35:** 31, 45; **40:** 20, 44, 56; **42:** 11, 27; **57:** 4; **58:** 1; **67:** 19; **84:** 15.
- Allâh her şeyi işitir: **2:** 127, 137, 181, 224, 227, 244, 256; **3:** 34, 35, 38, 121; **4:** 58, 134, 148; **6:** 13, 115; **7:** 200; **8:** 61; **10:** 65; **12:** 34; **14:** 39; **21:** 4; **24:** 21, 60; **26:** 220; **29:** 5, 60; **34:** 50; **40:** 20, 56; **41:** 36; **42:** 11; **58:** 1.
- Allâh hiçbir şeye benzemez: **2:** 22, **6:** 101; **19:** 65; **42:** 11; **112:** 4.
- Allâh insânı Kendisine ibâdet etmesi için yaratmıştır: **15:** 99; **51:** 56-57; **67:** 2; **72:** 16-17.
- Allâh, insânların ve cinnlerin bir çoğunu cehennem için yaratmıştır: **7:** 179.
- Allâh, ittikâ edenlere, furkân verir: **8:** 29.
- Allâh semâvât u arzın [gökler ve yerin] nûrudur: **24:** 35.
- Allâh mü'minlerden, canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır: **9:** 111.
- Allâh va'dinden dönmez: **14:** 47; **22:** 47; **30:** 6.
- Allâh bir kavme verdiği ni'meti, o kavm kendilerindekini değiştirinceye kadar değiştirmez: **8:** 53.
- Allâh ile resûllerinin arasını ayırmak küfrdür: **4:** 150-151.
- Allâh, Uhud savaşı'ndan kaçanları affedip bağışlamıştır: **3:** 155.
- Allâh'ın her şeye gücü yeter: **2:** 20, 106, 109, 148, 259, 284; **3:** 26, 29, 65, 189; **4:** 133, 149; **5:** 17, 19, 40, 120; **6:** 17, 37, 41, 65; **8:** 41; **9:** 39; **11:** 4; **16:** 70, 77; **17:** 99; **22:** 6, 39; **23:** 18; **24:** 45; **25:** 54; **29:** 20; **30:** 54; **35:** 1, 4; **36:** 81; **42:** 9, 21, 50; **46:** 33; **48:** 21; **57:** 2; **59:** 6; **65:** 12; **66:** 8; **67:** 1; **70:** 50; **75:** 4, 40; **77:** 23; **86:** 8.

- Allâh'ın la'neti: **4:** 52, 118.
- Allâh'ın mescidleri: **2:** 114; **9:** 17-18; **22:** 40; **72:** 18.
- Allâh'ın sıfatları/nitelikleri: **2:** 116-117, 255; **3:** 2, 5, 6, 26, 27, 29, 129; **4:** 87; **5:** 98; **6:** 12-14, 18, 73, 101-103, 115, 147; **7:** 156; **9:** 78, 116; **10:** 44, 61, 64, 65, 107; **13:** 8-10, 41, 42; **14:** 38; **15:** 24, 86; **16:** 19; **17:** 25, 54, 60, 99; **18:** 109; **19:** 35; **20:** 82, 110; **21:** 23, 110; **22:** 70, 76; **23:** 91, 92, 116; **24:** 35, 64; **26:** 9, 77-82, 217-220; **27:** 73, 74; **28:** 68-70, 88; **29:** 20, 21, 42; **33:** 43, 54; **34:** 2; **35:** 3, 8; **36:** 12; **37:** 1-5; **38:** 65-66; **39:** 4-6, 53; **40:** 2-3, 19; **41:** 6, 47; **42:** 9, 11, 19, 25, 26, 31, 49, 50; **43:** 85; **44:** 8; **45:** 36, 37; **49:** 18; **50:** 16; **53:** 43-49; **55:** 27; **57:** 3; **58:** 7; **59:** 1, 22, 23; **64:** 4, 13, 18; **67:** 13, 14; **71:** 156; **85:** 12-16.
- Allâh'a yakın olanlar: **3:** 45; **4:** 172; **56:** 11, 88; **83:** 21, 28.
- Allâh'ın dağa tecellî etmesiyle dağın un-ufra olması ve Mûsâ'nın bayılması: **7:** 143.
- Allâh'ın dalâlete düşürmesi [saptırması/sapıklıkta bırakması/sapıklıkta kalmasına hükmetmesi]: **2:** 6, 257; **6:** 39, 125; **7:** 30, 186; **8:** 23; **14:** 27; **16:** 37, 104; **17:** 45-46, 97; **18:** 57; **30:** 59; **39:** 37; **42:** 44, 46; **45:** 23.
- Allâh'ın fıtratı: **30:** 30.
- Allâh'ın hidâyet etmesi/hidâyete iletmesi [yol göstermesi]: **2:** 257; **6:** 39, 125; **7:** 30, 43, 178; **10:** 25; **16:** 104; **17:** 97; **29:** 69; **32:** 13; **39:** 22, 36; **49:** 7, 8; **64:** 11; **92:** 12.
- Allâh'ın hudûdu/sınırları: **2:** 187, 229, 230; **4:** 13; **9:** 71; **65:** 1.
- Allâh'ın Îsâ'ya, "Sen mi dedin o insânlara, 'Beni ve ana-

mı Allah'ın dûnundan [berisinden/aşağısından] iki ilâh edinin!' diye?" demesi: **5:** 116.
- Allâh'ın "kün" [ol] emri: **6:** 73; **16:** 40; **19:** 35; **36:** 82; **40:** 68.
- Allâh'ın Mûsâ'ya, "Beni aslâ/kat'iyyen göremezsin" demesi: **7:** 143.
- Allâh'ın Mûsâ'ya, "Dağ yerinde durursa sen de Beni görürsün" demesi: **7:** 143.
- Allâh'ın rızâsı/hoşnûdluğu: **2:** 207, 265, 272; **3:** 15, 162, 174; **4:** 114; **57:** 27.
- Allâh'ın Resûlü'nün ardından eşlerini nikâlamanız [eşleriyle evlenmeniz] ebediyyen/aslâ olamaz: **33:** 53.
- Allâh'ın saptırması [dalâlete düşürmesi/dalâlette bırakması/dalâlette kalmasına hükmetmesi]: **2:** 6, 257; **6:** 39, 125; **7:** 30, 186; **8:** 23; **14:** 27; **16:** 37, 104; **17:** 45-46, 97; **18:** 57; **30:** 59; **39:** 37; **42:** 44, 46; **45:** 23.
- Allâh'ın sünneti [*sünnetullâh:* Allâh'ın âdeti/toplumsal yasası]: **3:** 137; **8:** 38; **15:** 13; **17:** 77; **18:** 55; **33:** 38, 62; **35:** 43; **40:** 85; **48:** 23.
- Allâh'ın sünnetinde [âdetinde/toplumsal yasasında] değişiklik olmaz: **17:** 77; **33:** 38-39; **35:** 43; **48:** 23.
- Allâh'ın şe'âiri: **22:** 36.
- Allâh'ın vechi/yüzü [rızâsı/hoşnûdluğu]: **2:** 115; **30:** 38, 39.
- Allâh'ın yaratışını-yarattıklarını değiştirmek: **4:** 119; **59:** 7.
- Allâh'ın yol göstermesi [hidâyet etmesi/hidâyete iletmesi]: **2:** 257; **6:** 39, 125; **7:** 30, 43, 178; **10:** 25; **16:** 104; **17:** 97; **29:** 69; **32:** 13; **39:** 22, 36; **49:** 7, 8; **64:** 11; **92:** 12.
- Allâh'ın yolu: **2:** 120; **3:** 73; **6:** 71; **7:** 86; **8:** 36, 47; **11:**

19; **14:** 3, 30; **16:** 88, 94; **22:** 24, 25; **38:** 26; **39:** 8; **42:** 53.

- Allâh'tan ümîd kesmek: **12:** 87; **15:** 55-56; **22:** 15; **29:** 23; **30:** 36; **39:** 53; **41:** 49.

Altın: **3:** 14, 91; **9:** 34, 35, 60; **11:** 37; **17:** 93; **18:** 31; **22:** 23; **23:** 27; **35:** 33; **43:** 53, 71.

A'mâ [kör]: **2:** 18, 171; **5:** 71; **6:** 50, 104; **7:** 64; **10:** 43; **11:** 24, 28; **13:** 16, 19; **17:** 72; **20:** 124-125; **22:** 46; **24:** 61; **25:** 73; **27:** 66, 81; **28:** 66; **30:** 53; **35:** 19; **40:** 58; **41:** 17, 44; **43:** 40; **47:** 23; **48:** 17; **80:** 2.

- A'mâ [kör] ve Peygamber: **80:** 1-10.
- A'mâya [köre] harec yoktur: **24:** 61; **48:** 17.

Amca: **24:** 61; **33:** 50.

Amel defter(ler)i: **17:** 71; **39:** 69; **69:** 19, 25; **84:** 7, 10.

- Amel defterleri [sicilleri] arkalarından verilenler: **84:** 10-15.
- Amel defterleri [sicilleri] sağ tarafından verilenler: **17:** 71; **69:** 19; **84:** 7-9.
- Amel defterleri [sicilleri] sol tarafından verilenler: **69:** 25.

Amel terâzisi: **7:** 8-9; **21:** 47; **23:** 102-104; **52:** 17; **101:** 6-9.

Ana-baba: **2:** 83, 180, 215, 233; **4:** 7, 11, 12, 23, 33, 36, 135; **5:** 17, 75, 110, 116; **6:** 151; **7:** 27, 150; **12:** 99, 100; **14:** 41; **16:** 78; **17:** 23; **18:** 80; **19:** 14, 28, 32; **20:** 38, 40, 94; **23:** 50, 61; **27:** 19; **28:** 7, 10, 12, 13; **29:** 8; **31:** 14; **33:** 4, 6; **39:** 6; **46:** 15, 17; **53:** 32; **58:** 2, 3; **71:** 28; **80:** 35.

- Ana-babaya itâ'at ve güzel davranmak: **6:** 151; **17:** 23-24; **29:** 8; **31:** 14-15; **46:** 15.
- Ana-babaya ne zamân itâ'at edilmez: **29:** 8; **31:** 15.
- Ana-babaya "Off-Öff/Uff-Üff" demek: **17:** 23; **46:** 17.

Ana kitâb [*ummu'l-kitâb:* kitâbın anası/aslı-esâsı-temeli]: **3:** 7; **13:** 39; **43:** 4.
Andlaşma: **4:** 33, 90, 92; **8:** 72; **9:** 1, 4, 7, 8, 10, 12.
• Andlaşmayı bozmamak: **8:** 56, 58, 72; **9:** 12, 13.
A'râb-A'râbî [bedevî-bedevîler]: **9:** 90, 97-99, 101, 120; **33:** 20; **48:** 11, 16; **49:** 14.
Arabca [*Arabî*] kur'ân: **12:** 2; **13:** 37; **16:** 103; **20:** 113; **26:** 195; **39:** 28; **41:** 3, 44; **42:** 7; **43:** 3; **46:** 12.
A'râf ve Ashâb-ı A'râf: **7:** 46, 48.
Arafât: **2:** 198.
Arı (bal arısı): **16:** 68.
Arim seli [önüne geçilmez sel yâhûd 'Arim' denilen seddin seli]: **34:** 16.
Arkadaş/Yanaşık [*qarîn/karîn*]: **4:** 38; **37:** 51; **41:** 25; **43:** 36, 38; **50:** 23, 27.
Arslan (veyâ Avcı/Avcılar) [*qasvere*]: **74:** 51.
Arş: **7:** 54; **9:** 129; **10:** 3; **11:** 7; **12:** 100; **13:** 2; **16:** 68; **17:** 42; **20:** 5; **21:** 22; **23:** 86, 116; **25:** 59; **27:** 23, 26; **32:** 4; **39:** 75; **40:** 15; **43:** 82; **57:** 4; **81:** 20; **85:** 15.
• Arş üzerine istivâ: **7:** 54; **10:** 3; **13:** 2; **20:** 5; **25:** 59; **32:** 4; **57:** 4.
• Arşı yüklenen melekler: **40:** 7; **69:** 17.
Arşın: **69:** 32.
Arz ve semâvât altı günde [*yevm*] yaratılmıştır: **7:** 54; **10:** 3; **11:** 7; **25:** 59; **32:** 4; **50:** 38; **57:** 4.
Arz/yer dâbbesi [*dâbbetu'l-arz*]: **27:** 82; **34:** 14.
• Arzdan/yerden çıkarılacak dâbbe: **27:** 82; **34:** 14.
Arza/yere, semâvâta/göklere ve dağlara emânetin arzedilmesi: **33:** 72-73.
Arz-ı Mukaddes: **5:** 21.

Asâ [deynek/sopa]: **2:** 60; **7:** 107, 117, 160; **20:** 18, 68; **26:** 32, 44, 45, 63; **27:** 10; **28:** 31.
- Asâ'nın vurulmasıyla denizin yarılması: **26:** 63.
- Asâ'nın vurulmasıyla taştan on iki pınar fışkırması: **2:** 60-61; **7:** 160.
- Asâ'nın yılana [*cânn, hayye, su'bân*] dönüşmesi: **7:** 107; **20:** 20; **26:** 32; **27:** 10; **28:** 31.

Ashâb-ı Eyke [Eykeliler]: **15:** 78; **26:** 176; **38:** 13; **50:** 14.
- Ashâb-ı Eyke'ye resûl olarak Şu'ayb gönderilmiştir: **26:** 176.

Ashâb-ı Fîl: **105:** 1.

Ashâb-ı Hicr: **15:** 80.

Ashâb-ı Karye: **36:** 13.

Ashâb-ı Kehf [mağaraya sığınanların] kıssası: **18:** 9-25.
- Ashâb-ı Kehf'in sayısı hakkında ğaybı taşlamak: **18:** 22.
- Ashâb-ı Kehf'in sayısı hakkında ba'zıları, "Üçtür, dördüncüleri köpekleri" derler: **18:** 22.
- Ashâb-ı Kehf'in sayısı hakkında ba'zıları, "Beştir, altıncıları köpekleri" derler: **18:** 22.
- Ashâb-ı Kehf'in sayısı hakkında ba'zıları, "Yedidir, sekizincileri köpekleri" derler: **18:** 22.
- Ashâb-ı Kehf'in mağarada kalış süreleri hakkında ğaybı taşlamak: **18:** 25-26.
- Ashâb-ı Kehf'in mağarada kalış süresi için ba'zıları, "300 sene durdular, 9 yıl da ziyâde ettiler" dediler: **18:** 25.

Ashâb-ı Medyen (Âl-i Medyen, Ehl-i Medyen, Kavm-i Medyen) ve Medyen: **7:** 85; **9:** 70; **11:** 84, 95; **20:** 40; **22:** 44; **28:** 22, 45; **29:** 36.
- Medyen'e, kardeşleri/kavmdaşları Şu'ayb gönderilmiştir: **7:** 85; **11:** 84; **29:** 36.

Ashâb-ı Meş'eme: **56:** 9, 41; **90:** 19.
Ashâb-ı Meymene: **56:** 8; **90:** 18.
Ashâb-ı Rakîm: **18:** 9.
Ashâb-ı Ress: **25:** 38; **50:** 12.
Ashâb-ı Şimâl: **56:** 41.
Ashâb-ı Uhdud [ateş dolu hendeklerde îmân edenleri yakanlar]: **85:** 4-8.
Ashâb-ı Yemîn [sağın ashâbı/hayırlı kimseler]: **56:** 27, 38, 90-91; **74:** 39.
Arslan-arslanlar (veyâ avcı-avcılar) [*qasvere*]: **74:** 51.
At-Atlar: **3:** 14; **8:** 60; **16:** 8; **38:** 31, 32; **59:** 6.
- At ve kuvvet hazırlamak (düşmâna karşı): **8:** 60.
- Atların Süleymân'a arzolunması: **38:** 31.
- Atların hicâba gizlenmesi [görünmez olması/gözden kaybolması]: **38:** 32.
- Atların bacaklarının ve boyunlarının Süleymân tarafından sıvazlanması: **38:** 33.

Ateş [*nâr*]: **2:** 17, 266; **3:** 183; **4:** 10; **5:** 64; **7:** 12; **9:** 81, 109; **11:** 113; **13:** 17; **15:** 27; **20:** 10; **21:** 69; **24:** 35; **27:** 7; **28:** 29; **36:** 8; **38:** 76; **40:** 41; **55:** 15; **56:** 71; **57:** 13; **85:** 5; **101:** 9.
- Ateş-cehennem süreklidir, kâfirler-müşrikler-münâfıklar onda ebediyyen [devâmlı/sürekli/sonsuz] kalacaklardır: **2:** 86, 167; **3:** 88; **4:** 48, 168-169; **5:** 36-37; **7:** 40; **11:** 107; **16:** 52; **17:** 72; **22:** 22; **32:** 20; **37:** 9; **43:** 74-75, 77; **45:** 34-35; **78:** 23.

Av için yetiştirilen [kartal, şâhin, doğan, atmaca, tazı, köpek gibi] hayvânlar: **5:** 4.
- Av ve avlanmak: **5:** 1-2, 94-96; **16:** 14; **35:** 12.
- Avcı hayvânlar [kartal, şâhin, doğan, atmaca, tazı, köpek...]: **5:** 4.

- Avcı [kartal, şâhin, doğan, atmaca, tazı, köpek gibi] hayvânların yakaladığı/tuttuğu hayvânların etini yemek helâldir: **5:** 4.
- Avla denenmek: **5:** 94.
- Avlanmak [deniz, göl, nehir avı] ve avlananları yemek ihrâmlıyken de helâldir: **5:** 96.
- Avlanmak [kara avı] ve avlananları yemek ihrâmlıya yasaktır/harâmdır: **5:** 95.

Avcı/avcılar (veyâ arslan-arslanlar) [*qasvere*]: **74:** 51.

Ay-Aylar [*şehr-eşhur*: 29-30 günlük süre]: **2:** 185, 189, 194, 197, 217, 226, 234; **4:** 92; **5:** 2, 97; **9:** 2, 5, 36; **34:** 12; **46:** 15; **58:** 4; **65:** 4; **97:** 3.

- Ay [*şehr*: 29-30 günlük süre] geriletme [*nesî*]: **9:** 37.

Ay [*kamer/qamer*] ve hilâl: **2:** 189; **6:** 77, 96; **7:** 54; **10:** 5; **12:** 4; **13:** 2; **14:** 32; **16:** 12; **21:** 33; **22:** 18; **25:** 61; **29:** 61; **31:** 29; **35:** 13; **36:** 39-40; **39:** 5; **41:** 37; **55:** 5; **71:** 16; **74:** 32; **75:** 8, 9; **84:** 18; **91:** 2.

- Ay [*kamer/qamer*], hesâb ölçüsü kılınmıştır: **6:** 96.
- Ay [*kamer/qamer*] için İbrâhîm'in, "Rabbim bu" diyerek kavmine ta'rîzde bulunması: **6:** 77.
- Ay [*kamer/qamer*] şaqqoldu [yarıldı/çatladı: iş açığa çıktı]: **54:** 1.

Ayakların ve ellerin çapraz (veyâ muhâlefet/döneklik sebebiyle) kesilmesi: **5:** 33; **7:** 124; **20:** 71.

Aybaşı durumu [hayız/ayhâli]: **2:** 228, 231, 232, 234, 235; **33:** 49; **65:** 1, 4.

- Aybaşı [hayız] gören kadınların iddeti, 3 quru'dur [temizlik veyâ âdet müddetidir]: **2:** 228.
- Aybaşı/Ayhâli görmez olan [hayızdan kesilmiş olan] yaşlı kadınların iddeti/bekleme süresi 3 aydır: **65:** 4.

• Aybaşı/Ayhâli görmeyen [yaşının küçüklüğü sebebiyle henüz hayız görmeyen] veyâ herhangi bir sebeble hayız kadınların iddeti/bekleme süresi 3 aydır]: **65:** 4.

Azâb [cezâ]: **2:** 7, 10, 49, 59, 85, 86, 90, 96, 104, 114, 126, 162, 165, 166, 174, 175, 178, 191, 201, 284; **3:** 4, 16, 21, 56, 77, 87, 88, 91, 105, 106, 128, 129, 176-178, 181, 188, 191; **4:** 14, 18, 25, 37, 56, 84, 93, 102, 123, 138, 47, 151, 161, 173; **5:** 18, 29, 33, 36-38, 40, 41, 73, 80, 94, 115, 118; **6:** 15, 30, 40, 47, 49, 65, 70, 93, 124, 138, 139, 146-148, 157, 160; **7:** 5, 38-40, 59, 73, 97, 98, 100, 134, 135, 141, 147, 152, 156, 162, 164, 165, 167, 180; **8:** 14, 32-35, 50, 68; **9:** 4, 14, 26, 34, 39, 52, 55, 61, 66, 68, 74, 79, 85, 90, 101, 106; **10:** 4, 13, 15, 50, 52, 54, 70, 88, 97-98; **11:** 3, 8, 20, 26, 39, 48, 58, 64, 76, 84, 93, 103; **12:** 25, 75, 107, 110; **13:** 32, 34; **14:** 2, 7, 17, 21, 22, 44; **15:** 50; **16:** 26, 45, 61, 63, 85, 88, 94, 104, 106, 113, 117, 126; **17:** 10, 15, 54, 57-58; **18:** 2, 55, 58, 86-87; **19:** 45, 75, 79; **20:** 47, 48, 61, 71, 127, 134; **21:** 12, 29, 46; **22:** 2, 4, 9, 18, 22, 24, 47, 55, 57, 64, 76, 77; **24:** 2, 8, 11, 14, 19, 23, 63; **25:** 16, 37, 42, 64-65, 69; **26:** 135, 138, 156, 158, 189, 201, 204, 213; **27:** 5, 21; **28:** 64; **29:** 10, 21, 23, 29, 34, 53-55; **30:** 16; **31:** 6, 7, 21, 24; **32:** 14, 20, 21; **33:** 8, 24, 30, 57, 68, 73; **34:** 5, 8, 12, 14, 17, 33, 35, 38, 42, 46; **35:** 7, 10, 36; **36:** 18; **37:** 9, 33, 38, 39, 53, 59, 176; **38:** 8, 26, 41, 61; **39:** 13, 19, 24-26, 40, 47, 54, 55, 58, 71; **40:** 7, 40, 45, 46, 49; **41:** 16, 17, 27, 28, 43, 50; **42:** 16, 21, 26, 42, 44, 45; **43:** 39, 48, 50, 65, 74, 75; **44:** 11, 12, 15, 30, 48, 56; **45:** 8-11, 20; **46:** 21, 24, 25, 31, 34; **48:** 6, 14, 16, 17, 25; **50:** 26; **51:** 22, 37; **52:** 7, 18, 26, 47; **54:** 16, 18, 21, 30, 37-39, 86; **57:** 13, 20; **58:** 4, 5, 8, 15, 16; **59:** 3, 15; **61:** 10; **64:** 5; **65:** 8, 10; **67:** 5, 6, 28; **68:** 33, 44;

70: 1, 11, 27, 28; **71:** 1; **72:** 17; **73:** 13; **76:** 31; **78:** 30, 40; **79:** 16, 25; **84:** 24; **85:** 10; **88:** 24; **89:** 13, 25.

- Azâb süreklidir/sonsuzdur: **2:** 86, 167; **3:** 88; **4:** 48, 168-169; **5:** 36-37; **7:** 40; **11:** 107; **16:** 52; **17:** 72; **20:** 74; **22:** 22; **32:** 20; **37:** 9; **43:** 74-75, 77; **45:** 34-35; **78:** 23; **87:** 12-13.
- Azâbın daha şiddetli hissedilmesi için yanan derilerin yeni derilerle değiştirilmesi: **4:** 56.

Âzer (İbrâhîm'in babası): **6:** 74; **60:** 4.

Azgınlık/taşkınlık [*tuğyân*]: **2:** 15, 213; **3:** 19; **5:** 68; **7:** 146; **10:** 11, 23; **11:** 112; **20:** 45; **23:** 75; **28:** 76; **42:** 27; **45:** 17; **89:** 11; **91:** 11; **96:** 6.

Azık: **2:** 197; **4:** 85; **41:** 10.

- Azığın en hayrlısı takvâdır: **2:** 197.

Azm [karârlılık]: **2:** 227, 235; **3:** 159, 186; **10:** 71; **20:** 115; **31:** 17; **42:** 43; **46:** 35; **47:** 21.

- Azm sâhibi resûller (–ki, resûllerin tümü azm sâhibidir–): **46:** 35.

–B–

Baal (put): **37:** 125.

Baba ve ana: **2:** 83, 180, 215, 233; **4:** 7, 11, 12, 23, 33, 36, 135; **5:** 17, 75, 110, 116; **6:** 151; **7:** 27, 150; **12:** 99, 100; **14:** 41; **16:** 78; **17:** 23; **18:** 80; **19:** 14, 28, 32; **20:** 38, 40, 94; **23:** 50, 61; **27:** 19; **28:** 7, 10, 12, 13; **29:** 8; **31:** 14; **33:** 4, 6; **39:** 6; **46:** 15, 17; **53:** 32; **58:** 2, 3; **71:** 28; **80:** 35.

- Babaya-anaya itâ'at ve ihsân [iyi-güzel davranmak]: **6:** 151; **17:** 23-24; **29:** 8; **31:** 14-15; **46:** 15.
- Babaya-anaya ne zamân itâ'at edilmez: **29:** 8; **31:** 15.
- Babaya-anaya "Öff-Off/Üff-Uff" demek: **17:** 23; **46:** 17.

Bâbil: **2:** 102.
Bağ-bahçe: **2:** 265, 266; **6:** 99, 141; **13:** 4; **18:** 32, 35, 39, 40; **23:** 19; **25:** 8; **26:** 57, 134, 147; **27:** 60; **30:** 15; **34:** 15, 16; **36:** 34; **39:** 74; **42:** 22; **66:** 11; **68:** 17; **71:** 12; **78:** 16, 32; **80:** 30.
Bağırsak: **6:** 146; **47:** 15.
Bağışlamak: **2:** 178, 219, 237; **3:** 134, 159; **5:** 13; **7:** 99; **42:** 37, 40, 43; **64:** 14.
- Bağışlanan/tevbeleri kabûl edilen üç kişi: **9:** 118.
- Bağışlanma dilemek ve bağışlanmak: **2:** 58, 175, 199, 221; **3:** 16, 17, 135, 136, 159; **4:** 64, 106, 110; **5:** 9, 74; **8:** 4, 33, 74; **9:** 80, 113, 114; **11:** 3, 11, 52, 61, 90; **12:** 29, 97; **18:** 55; **19:** 47; **22:** 50; **24:** 26, 62; **27:** 46; **30:** 57; **34:** 4; **35:** 7; **36:** 11; **38:** 24; **40:** 7, 55; **41:** 6; **42:** 5; **47:** 15, 19; **48:** 11; **51:** 18; **60:** 12; **63:** 5, 6; **67:** 12; **71:** 10; **73:** 20; **110:** 3.

Bahîre: **5:** 103.
Bakara [sığır]: **2:** 67, 68, 69, 71; **6:** 144, 146; **12:** 43, 46.
- Bakara [sığır] kıssası: **2:** 67-71.

Bakır ve bakır mâdeni: **18:** 96; **34:** 12.
Ba'l (put): **37:** 125.
Bal: **16:** 68, 69.
- Bal arısı: **16:** 68.
- Balda şifâ vardır: **16:** 69.

Balık: **7:** 163; **18:** 61, **21:** 87; 63; **37:** 142; **68:** 48.
- Balık sâhibi [*Zünnûn:* Yûnus]: **21:** 87; **68:** 48.
- Balığın Yûnus'u yutması (veyâ ağzına alması): **37:** 142.

Başa kakmak: **2:** 262, 264; **12:** 92; **26:** 22; **41:** 8; **49:** 17; **68:** 3; **74:** 6; **84:** 25; **95:** 6.
Başa ve aşık kemiklerine kadar ayaklara meshetmek veyâ yı-

kamak (abdest alırken): **5:** 6.
Baş örtüsü: **24:** 31.
Barış/Sulh: **2:** 208; **4:** 90, 91, 128; **8:** 61; **47:** 35; **49:** 9, 10.
Batı-Batılar: **2:** 115, 142, 177, 258; **7:** 137; **24:** 35; **26:** 28; **28:** 44; **43:** 38; **55:** 17; **70:** 40; **73:** 9.
Bâtıl-Hakk: **2:** 42; **7:** 118; **17:** 81; **18:** 56; **22:** 62; **31:** 30; **34:** 49; **40:** 5; **42:** 24; **48:** 28; **61:** 9.
Bedevî-Bedevîler [*A'râb-A'râbî*]: **9:** 90, 97-99, 101, 120; **33:** 20; **48:** 11, 16; **49:** 14.
Bedir: **3:** 123.
- Bedir savaşı: **3:** 13, 123; **8:** 7-19, 42-47, 65-71.

Bekârları [evli olmayanları] evlendirmek: **24:** 32.
Bekke: **3:** 96.
- Bekke'deki beyt/ev [Ka'be], insânlar için vaz'olunan ilk beyt'tir [evdir]: **3:** 96.
- Bekke'deki beyt/ev [Ka'be], mübârektir ve âlemler için hidâyettir: **3:** 96.

Benî-İsrâîl'in buzağıya tapması: **2:** 51-59, 95; **7:** 148-156; **20:** 80-98.
Besmele [*bismillâhi'r-rahmâni'r-rahîm*]: **27:** 30.
Beş ğayb [*muğayyebât-ı hamse*]: **31:** 34.
Beşik: **2:** 206; **3:** 12, 46, 197; **5:** 10; **7:** 41; **13:** 18; **19:** 29; **20:** 53; **38:** 56; **43:** 10; **78:** 56.
- Beşikte iken konuşması Îsâ'nın: **3:** 46; **5:** 110; **19:** 29-30.

Beşîr [müjdeci/müjdeleyici]: **2:** 119; **5:** 19; **7:** 188; **11:** 2; **12:** 96; **27:** 63; **30:** 46; **34:** 28; **35:** 24.
Bey' [alış-veriş/alım-satım]: **2:** 254, 275; **14:** 31; **24:** 37; **35:** 29; **61:** 10.
Beyaz iplik [fecrin beyaz ipliği] siyah iplikten seçilinceye kadar Ramazân gecelerinde yenilip içilebilir: **2:** 187.

Beyt [Ka'be]: **3:** 96, 97; **5:** 2, 97; **14:** 37; **22:** 29, 33; **52:** 4.
- Beyt [Ka'be], insânlar için vaz'olunan ilk beyt'tir: **3:** 96.
- Beyt [Ka'be], mübârektir ve âlemler için hidâyettir: **3:** 96.
- Beyt-i Atik: **22:** 29, 33.
- Beyt-i Harâm: **5:** 2, 97.
- Beyt-i Ma'mûr: **52:** 4.
- Beyt-i Muharrem: **14:** 37.
- Beyt'in [Ka'be'nin] haccedilmesi, insânlar üzerine Allâh'ın hakkıdır: **3:** 97.
- Beyt'te [Ka'be'de] İbrâhîm'in makâmı vardır: **3:** 97.

Bıldırcın: **2:** 57; **7:** 160; **20:** 80.
Bî'at: **48:** 10, 18; **60:** 12.
Bilezik: **18:** 31; **22:** 23; **35:** 33; **43:** 53; **76:** 21.
Binek: **2:** 239; **6:** 142; **9:** 92; **36:** 72; **43:** 12.
Birr [iyilik/erginlik: kemâl-i hayr/hayrda ileri gitmek]: **2:** 44, 177, 189, 224; **3:** 92; **5:** 2; **58:** 9.
- Birr ve takvâ üzere yardımlaşın: **5:** 2.

Bizanslılar [Rûmlar]: **30:** 2.
Boğazlamak/kesmek (hayvânları): **2:** 49, 67, 71; **5:** 3; **14:** 6; **27:** 21; **28:** 4; **37:** 102, 107; **108:** 2.
Boğma-boğulma [*ğark/ğarq*]: **7:** 64, 136; **8:** 54; **10:** 73, 90; **11:** 37, 43; **17:** 69, 103; **18:** 71; **21:** 77; **23:** 27; **25:** 37; **26:** 66, 120; **29:** 40; **36:** 43; **37:** 82; **43:** 55; **44:** 24; **71:** 25; **79:** 1.
Borc-borclu: **2:** 245, 280, 282; **4:** 11-12; **5:** 12; **9:** 60; **52:** 40; **57:** 18; **64:** 17; **68:** 46; **73:** 20.
- Borc işlemlerinde mukâvele yazılması gerekir: **2:** 282.
- Borclu veyâ velîsi mukâveleyi yazdırmalıdır: **2:** 282.
- Borc mukâvelesinde, iki erkek, iki erkek bulunamazsa bir erkekle iki kadın şâhid tutulmalıdır: **2:** 282.

- Borcluya davranma şekli: **2:** 280.
- Borc, vasiyyetten ve mirâs paylaşımından önce ödenmelidir: **4:** 11-12.

Boşamak [*talâq*]: **2:** 227-237, 241; **4:** 20-21; **33:** 49; **65:** 1-2, 4, 6-7; **66:** 5.

- Boşama usûlü: **2:** 227-231; **4:** 130; **60:** 10-11; **65:** 1-2.
- Boşanan kadınların iddeti [bekleme süresi]: **2:** 228, 234; **65:** 4.

Boş söz: **19:** 62; **23:** 3; **25:** 72; **28:** 55; **41:** 21; **52:** 23; **56:** 25; **78:** 35; **88:** 11.

Bozgunculuk [*ifsâd*]: **2:** 11, 12, 27, 30, 60, 205, 220; **4:** 91; **5:** 32, 33, 64; **7:** 56, 74, 85, 86, 103, 142; **10:** 40, 81, 91; **11:** 85, 116; **12:** 73; **13:** 25; **16:** 88; **17:** 4; **18:** 94; **26:** 152, 183; **27:** 14, 48; **28:** 4, 77, 83; **29:** 30, 36; **30:** 41; **33:** 14; **38:** 28; **40:** 26; **47:** 22; **89:** 12.

Böbürlenmek: **4:** 36; **9:** 25; **11:** 10; **31:** 18; **53:** 32; **57:** 20, 23; **102:** 1.

Bukağı: **14:** 49; **38:** 38.

Bulut: **2:** 19, 57, 164, 210; **7:** 57, 160; **13:** 12; **24:** 40, 43; **25:** 25; **27:** 88; **30:** 48; **35:** 9; **46:** 24; **52:** 44; **56:** 69; **71:** 11; **78:** 14.

Burclar: **4:** 78; **15:** 16; **25:** 61; **85:** 1.

Burhân [açık delîl/hüccet]: **2:** 111; **4:** 174; **12:** 24; **21:** 24; **23:** 117; **27:** 64; **28:** 32, 75.

Buruna-burun [kısâs]: **5:** 45.

Buzağı: **2:** 51, 92; **4:** 153; **7:** 148; **11:** 69; **20:** 87-90, 97; **51:** 24-25.

- Buzağı (İsrâîloğulları'nın tapması/ibâdet etmesi): **2:** 51, 92; **4:** 153; **7:** 148; **20:** 87-90.
- Buzağı heykeli yapması Sâmirî'nin: **20:** 97.

- Buzağı heykeli yapan Sâmirî'nin yaptığı buzağıyı Mûsâ'nın yakıp küllerini denize savurması: **20:** 97.
- Buzağı ikrâm etmesi İbrâhîm'in semâvî elçilere [insân/erkek sûretindeki meleklere]: **11:** 69; **51:** 24-25.

Bühtân [iftirâ]: **4:** 20, 112, 156; **24:** 16; **33:** 58; **60:** 12.

Büyü [*sihr*]: **2:** 102; **5:** 110; **6:** 7; **7:** 116; **10:** 77, 81, **17:** 47; **20:** 57, 58, 66; **26:** 35, 49, 185; **27:** 13; **28:** 36, 48; **34:** 43; **37:** 15; **43:** 30; **46:** 7; **52:** 15; **54:** 2; **61:** 6.

Büyücü-Büyücüler [sihrbâz-sihrbâzlar]: **7:** 109, 112, 113, 120; **10:** 2, 66, 77, 79; **20:** 58-73; **26:** 34, 37, 40, 41, 46; **38:** 4; **40:** 24; **43:** 49; **51:** 39, 52; **113:** 4.

Büyüklük taslamak [*kibr/tekebbür*]: **2:** 34, 87; **4:** 36, 172, 173; **5:** 82; **6:** 93; **7:** 13, 36, 40, 48, 75, 76, 88, 133, 146, 206; **9:** 25; **10:** 75; **14:** 21; **16:** 22, 23, 29, 46; **17:** 37; **21:** 19; **23:** 46, 67; **24:** 11; **25:** 21; **28:** 39; **28:** 76-77; **29:** 39; **31:** 7, 18; **32:** 15; **34:** 31, 32, 33; **35:** 43; **37:** 35; **38:** 74, 75; **39:** 59, 60, 62; **40:** 27, 35, 47, 48, 56, 60, 76; **41:** 15, 38; **45:** 8, 31; **46:** 10, 20; **57:** 23; **63:** 5; **71:** 7; **74:** 23; **90:** 5.

–C–

Câhiliyye hamiyyeti [öfkesi ve gayretkeşliği]: **48:** 26.

Cahîm [alevli ateş]: **2:** 119; **5:** 10, 86; **9:** 113; **22:** 51; **26:** 91; **37:** 23, 55, 64, 68, 97, 163; **40:** 7; **44:** 47, 56; **52:** 18; **56:** 94; **57:** 19; **69:** 31; **73:** 12; **79:** 36, 39; **81:** 12; **82:** 14; **83:** 16; **102:** 6.

Câlût: **2:** 249, 250, 251.

Canın hulkuma/boğaza gelmesi/dayanması: **56:** 83.

Cânn: **15:** 27; **55:** 16.

- Cânn'ın [cinnlerin] mâric [dumansız] ateşten yaratılması: **55:** 16.

- Cânn'ın [cinnlerin] nâr-ı semûmdan [derideki gözeneklere nüfûz eden/zehirleyici ateşten] yaratılması: **15:** 27.

Câriye(ler)-Köle(ler): **2:** 177, 178, 201, 221; **4:** 3, 24, 25, 36, 92; **5:** 89; **9:** 60; **16:** 71, 75; **23:** 6, 47; **24:** 31, 32, 33, 58; **26:** 22; **30:** 28; **33:** 50, 52, 55; **39:** 29; **47:** 4; **58:** 3; **70:** 30; **90:** 13.

- Câriyelerle evlenme izni: **4:** 25.

Cebrâîl/Cibrîl [Rûh, Rûhu'l-Kudüs, Rûhu'l-Emîn, Kerîm Resûl]: **2:** 87, 97-98, 253; **5:** 110; **16:** 102; **19:** 17; **26:** 193; **53:** 4-16; **66:** 4; **78:** 38; **81:** 19-21.

Cehennem: **2:** 24, 206; **3:** 12, 106, 162, 197; **4:** 10, 56, 97, 115, 121, 140, 169; **7:** 18, 36, 38, 41, 179; **8:** 16, 36, 37; **9:** 34, 35, 49, 63, 68, 73, 81, 95, 109; **11:** 119; **13:** 18; **14:** 14, 16, 17, 29; **15:** 43, 44; **16:** 29; **17:** 8, 18, 39, 63, 97; **18:** 100, 102, 106; **19:** 68, 86; **20:** 74, 127; **21:** 29, 98, 100; **22:** 4, 19, 22; **23:** 103; **25:** 11, 14, 34; **29:** 54, 68; **31:** 21; **32:** 13, 20; **33:** 64; **34:** 12; **35:** 6, 36, 37; **36:** 63; **37:** 60, 70; **38:** 56, 85; **39:** 24, 25, 32, 47, 48, 60, 71, 72; **40:** 49, 60, 70, 76; **42:** 7; **43:** 74; **44:** 43, 50; **45:** 10; **48:** 6, 13; **50:** 24, 30; **52:** 11, 13, 16; **54:** 24, 27; **55:** 37, 39, 41, 43, 44; **56:** 41, 56; **58:** 8; **66:** 6, 7, 9; **67:** 5, 6, 10, 11; **72:** 15, 23; **76:** 4; **78:** 21, 30; **74:** 26, 27, 31, 37, 42; **76:** 4; **84:** 12; **85:** 10; **88:** 1-7; **89:** 23; **98:** 6; **104:** 1-9.

- Cehennem ve cehennemlikler ebedîdir [devâmlıdır/süreklidir/sonsuzdur]: **2:** 86, 167; **3:** 88; **4:** 48, 168-169; **5:** 36-37; **7:** 40; **11:** 107; **16:** 52; **17:** 72; **22:** 22; **32:** 20; **37:** 9; **43:** 74-75, 77; **45:** 34-35; **78:** 23.
- Cehennemin yedi kapısı: **15:** 44.
- Cehennemin bekcisi: **43:** 77.
- Cehennemde ölüm yoktur: **20:** 74; **87:** 12-13.

- Cehennemin üzerinde on dokuz (melek) vardır: **74:** 30.

Cemel-Cimâle [erkek deve-develer]: **7:** 40; **77:** 33.

- Cemel [erkek deve] iğne deliğinden geçinceye kadar kâfirler cennete giremez: **7:** 40.

Cenâze namazı: **9:** 84.

Cennet-Cennetler: **2:** 25, 35, 82, 111, 214, 221; **3:** 15, 133, 136, 142, 185, 195, 198; **4:** 13, 57, 122, 124; **5:** 12, 65, 72, 85, 119; **6:** 99, 141; **7:** 19, 22, 27, 40, 42, 43, 44, 46, 49, 50; **8:** 4, 14, 23; **9:** 21, 72, 89, 100, 111; **10:** 9, 10, 62; **11:** 23, 108; **13:** 4, 23, 35; **14:** 23; **15:** 45-50; **16:** 31, 32; **17:** 91; **18:** 31, 107; **19:** 60, 61, 63; **20:** 76, 117, 121; **21:** 101-103; **22:** 14, 23-24, 56; **23:** 8-11, 19; **25:** 10, 15, 24; **26:** 57, 85, 90, 134, 147; **29:** 58; **30:** 15; **31:** 8, 9, 35; **32:** 19; **35:** 33; **36:** 26, 34, 55; **37:** 43; **38:** 49-55; **39:** 20, 73, 74; **40:** 8, 40; **41:** 30; **42:** 7, 22; **43:** 70, 72; **44:** 25, 51-57; **46:** 14, 16; **47:** 6, 12, 15; **48:** 5, 17; **50:** 9, 31-35; **51:** 15; **52:** 17, 28; **53:** 15; **54:** 54, 55; **55:** 46, 54, 62; **56:** 10-26; **57:** 12; **58:** 22; **61:** 12; **64:** 9; **65:** 11; **68:** 34; **70:** 35; **71:** 12; **74:** 40; **76:** 5, 22; **78:** 16, 31-38; **79:** 41; **83:** 22-36; **85:** 11; **88:** 8-16; **98:** 8.

- Cennet-i 'adn: **9:** 72; **13:** 23; **16:** 31; **18:** 31; **19:** 61; **20:** 76; **35:** 33; **38:** 50; **40:** 8; **61:** 12; **98:** 8.
- Cennet-i firdevs: **18:** 107; **23:** 11.
- Cennet-i me'vâ: **32:** 19.

Cesed: **5:** 31; **18:** 29; **20:** 88; **21:** 8; **38:** 34.

- Cesed bıraktık Süleymân'ın tahtına: **38:** 34.
- Cesed (Sâmirî'nin buzağı cesedi yapması): **20:** 88.
- Cesed yapmadık peygamberleri: **21:** 8.

Cezâ [*dîn*] Günü: **1:** 4; **15:** 35; **26:** 82; **37:** 20; **38:** 78; **51:** 12; **56:** 56; **70:** 26; **74:** 46; **82:** 9, 15, 17-18; **83:** 11.

Cibrîl/Cebrâîl [Rûh, Rûhu'l-Kudüs, Rûhu'l-Emîn, Kerîm Resûl]: **2:** 87, 97-98, 253; **5:** 110; **16:** 102; **19:** 17; **26:** 193; **53:** 4-16; **66:** 4; **78:** 38; **81:** 19-21.

Cibt: **4:** 51.

Cihâd [cehd ü gayret]: **2:** 216; **3:** 142-147, 158; **4:** 74, 76-78, 84, 95; **5:** 35; **8:** 39; **9:** 14-15, 20, 38-41, 73, 111-112; **22:** 78; **45:** 65-66; **47:** 4-5, 35; **61:** 4, 11; **66:** 9.

Cimrilik [eli sıkılık]: **3:** 180; **4:** 37, 128; **9:** 34, 35; **17:** 29, 100; **25:** 67; **33:** 19; **47:** 37, 38; **53:** 34; **57:** 24; **59:** 9; **64:** 16; **68:** 17-33; **69:** 34; **70:** 18, 21; **81:** 24; **89:** 17-18; **91:** 10; **92:** 8; **104:** 1-3; **107:** 3.

Cinn-Cinnler [*cinn-cânn*]: **6:** 100, 112, 128, 130; **7:** 38, 179; **11:** 119; **15:** 27; **17:** 88; **18:** 50; **27:** 10, 17, 39; **28:** 31; **32:** 13; **34:** 12, 14, 41; **37:** 158; **41:** 25, 29; **46:** 18, 29; **51:** 56; **55:** 15, 33, 39, 56, 74; **70:** 8; **72:** 1, 5-6; **114:** 6.

- Cinn şeytânları: **6:** 112.
- Cinnler ve insânlar [herkes] bir araya gelse Kur'ân'ın benzerini getiremezler: **17:** 88.
- Cinnler [yabancı âsî kavm ve kabîleler] Süleymân'ın emrine verilmişti: **27:** 17-18; **34:** 12-13.
- Cinnler ğaybı bilmez: **34:** 14.
- Cinnler [melekler] ile Allâh arasında neseb [soy bağı] uydurdular: **37:** 158.
- Cinnler ve insânlar [herkes], Allah'a ibâdet için yaratılmıştır: **51:** 56.
- Cinnlere [meleklere] tapanlar/ibâdet edenler: **34:** 41.
- Cinnlere sığınan adamlar/insânlar: **72:** 6.
- Cinnlerin ve insânların bir çoğu cehennem için yaratılmıştır/cehennem onlarla doldurulacaktır: **7:** 179; **11:** 119; **32:** 13.

- Cinnlerin Allâh'a şerîk/ortak koşulması: **6:** 100.
- Cinnlerin [*cânn*'ın] nâr-ı semûmdan [derideki gözeneklere nüfûz eden/zehirleyici ateşten] yaratılması: **15:** 27.
- Cinnlerin [*cânn*'ın] mâric [dumansız] ateşten yaratılması: **55:** 16.
- Cinnlerin [yabancıların] Kur'ân dinlemesi: **72:** 1.
- Cinnlenme [*cünûn-mecnûn*]: **7:** 184; **11:** 199; **15:** 6; **23:** 25, 70; **26:** 27; **32:** 13; **34:** 8, 46; **37:** 36, 158; **44:** 14; **51:** 39, 52; **52:** 29; **54:** 9; **68:** 2, 6, 51; **81:** 22.

Cinsî münâsebet: **2:** 187, 197, 222, 223; **4:** 43; **5:** 6; **6:** 151; **7:** 189; **17:** 32.

Cizye [ğayr-i müslimlerden alınan koruma bedeli]: **9:** 29.

Cömertlik: **17:** 29; **92:** 5, 17-18.

Cûdi [herhangi bir dağ/engince bir dağ/üzerinde bitki bulunan bir dağ]: **11:** 44.
- Cûdi'ye [herhangi bir dağa/engince bir dağa/üzerinde bitki bulunan bir dağa] oturdu Nûh'un gemisi: **11:** 44.

Cum'â namazı: **62:** 9.
- Cum'â namazına gitmek için alış-verişi/alımı-satımı bırakın: **62:** 9.

Cum'ârtesi yasağı [Sebt'in kutsallığını ihlâl]: **2:** 65; **4:** 47, 154; **7:** 163; **16:** 124.

Cünüb-Cünüblük: **4:** 43; **5:** 6.
- Cünüb/ihtilâm olan veyâ cimâ eden kimse gusletmelidir: **4:** 43; **5:** 6.
- Cünüb, abdestsiz, hayızlı ve nifâslıların Kur'ân'a dokunamayacağı hükmü çıkarılan âyet: **56:** 79.

–Ç–

Çaktığınız/yaktığınız ateş: **56:** 71.

Çapraz kesim [ellerin ve ayakların çapraz kesilmesi veyâ karşıtlık/muhâlefet sebebiyle kesilmesi]: **5:** 33; **7:** 124; **20:** 71.
Çekirge: **7:** 133; **54:** 7.
Çekişme, korkuya ve kuvvetin gitmesine sebeb olur: **8:** 46.
Çisenti (yağmur çiselemesi): **2:** 265.
Çocuk emzirmek ve süresi: **2:** 223; **31:** 14; **46:** 15; **65:** 6-7.
- Çocuğun sütten kesilmesi: **2:** 233; **31:** 14; **46:** 15.
- Çocukların süt anneye verilmesi: **2:** 233.

Çocuklar [evlâd], fitne/imtihân vesîlesidir: **8:** 28; **64:** 14-15.
Çocukları öldürmek: **6:** 137, 140, 151; **16:** 59; **17:** 31; **81:** 8-9.
- Çocukları [kız çocuklarını] öldürmek: **16:** 59; **81:** 8-9.

Çoğaltma yarışı/çokluk kuruntusu/hırsı [*tekâsür*]: **102:** 1.
Çok yanık/ilticâkâr/niyâzkâr [*evvâh*]: **9:** 114; **11:** 75.

–D–

Dâbbetu'l-arz [arz/yer dâbbesi; yerden çıkarılacak dâbbe/canlı]: **27:** 82; **34:** 14.
Dağ-Dağlar: **2:** 63, 93; **4:** 154; **7:** 74, 143, 171; **11:** 42, 43, 44; **13:** 3, 31; **14:** 47; **15:** 19, 82; **16:** 15, 68, 81; **17:** 37; **19:** 47, 52, 90; **20:** 80, 105; **21:** 31, 79; **22:** 18; **24:** 43; **26:** 149; **27:** 61, 88; **28:** 29, 46; **31:** 10; **33:** 72; **34:** 10; **35:** 27; **38:** 18; **41:** 10; **42:** 32; **50:** 7; **52:** 1, 10; **55:** 24; **56:** 5; **69:** 14; **70:** 9; **73:** 14; **77:** 10, 27; **78:** 7, 20; **79:** 32; **81:** 3; **88:** 19; **101:** 5.
- Dağlara, göklere ve yere emânetin arzedilmesi: **33:** 72-73.
- Dağların, göklerin ve yerin/arzın emânete ihânetten korkmaları [gereğini yerine getirmeleri]: **33:** 72-73.
- Dağın/Tûr'un [Sînâ dağı'nın] İsrâîloğulları'nın üzerine kaldırılması: **2:** 63, 93; **4:** 154; **7:** 171.

- Dağların bulut gibi geçmesi: **27:** 88.
- Dağların, atılmış/didilmiş elvân/renkli yün gibi olması: **70:** 9; **101:** 5.
- Dağların erimiş/akıcı kum yığınına dönmesi: **73:** 14.
- Dağların kazık gibi çakılması: **16:** 15; **21:** 31; **31:** 10; **78:** 6; **79:** 32.

Dalâlet-Hidâyet: **2:** 175; **6:** 125; **7:** 30, 178, 186; **10:** 108; **13:** 27, 33; **14:** 4; **16:** 36-37; **17:** 15, 97; **18:** 17; **19:** 75, 76; **27:** 92, 93; **28:** 50, 56, 85; **30:** 29; **34:** 24, 50; **34:** 24, 50; **35:** 8; **39:** 23, 37, 38, 41; **40:** 33; **68:** 7.

Dalgıç: **21:** 82; **38:** 37.

Dâ'n [koyun-koç]: **6:** 143.

Danışma [müşâvere/şûrâ/istişâre]: **2:** 233; **3:** 159; **42:** 38.

Darb-ı mesel ve mesel(ler): **2:** 17, 18, 19, 20, 26, 74, 171, 259, 261, 264-266; **3:** 117; **6:** 122; **7:** 58, 176; **10:** 24; **11:** 24; **13:** 14, 17-18; **14:** 18, 24-25, 26, 45; **16:** 60, 74-76, 112; **17:** 48, 89; **18:** 32-44, 45, 54; **22:** 31, 73; **24:** 34, 35, 39, 40; **25:** 9, 33, 38, 39; **28:** 61; **29:** 41-43; **30:** 28, 58; **31:** 27; **35:** 9; **36:** 13-29, 78; **39:** 27, 29; **43:** 17, 57; **47:** 3; **48:** 29; **57:** 20; **59:** 16, 21; **62:** 5; **66:** 10, 11, 12; **68:** 17-33.

Davar/Davar cinsi [*ğanem:* koyun-koç, keçi-teke]: **6:** 146; **21:** 79.

Dâvûd: **2:** 251; **4:** 163; **5:** 78; **6:** 84; **17:** 55; **21:** 78, 79; **27:** 15, 16; **34:** 10, 13; **38:** 17, 19-22, 24, 26, 30.

- Dâvûd'un Câlût'u öldürmesi: **2:** 251.
- Dâvûd'a hükümrânlık ve hikmet verilmesi: **2:** 251.
- Dâvûd'a Zebûr verilmesi: **4:** 163; **17:** 55.
- Dâvûd ile Süleymân'ın davarın yayıldığı ekin hakkında hüküm vermeleri: **21:** 78-79.
- Dâvûd'a, dağlar ile kuşların musahhar kılınması: **21:** 79; **38:** 18-19.

- Dâvûd'a, demirin yumuşatılması: **34:** 10-11.
- Dâvûd'a, zırh san'atının öğretilmesi: **21:** 80; **34:** 10.
- Dâvûd'un köşküne tırmanan iki hasım: **38:** 21-25.

Dayı: **24:** 61; **33:** 50.

Dedi-kodu: **12:** 31; **68:** 11.

Defterleri [sicilleri] sağ, sol ve arkalarından verilenler: **17:** 71; **69:** 19; **84:** 7-9, 10-15.
- Defterleri [sicilleri] sağ tarafından verilenler: **17:** 71; **69:** 19, 25; **84:** 7-9.
- Defterleri [sicilleri] sol tarafından verilenler: **69:** 25.
- Defterleri [sicilleri] arkalarından verilenler: **84:** 10-15.

Dehr: **45:** 24; **76:** 1.

Demir: **13:** 5; **17:** 50; **18:** 96; **22:** 21; **34:** 10, 33; **36:** 8; **38:** 38; **57:** 25; **69:** 30; **76:** 4.

Deniz: **2:** 50, 164; **5:** 96; **6:** 59, 63, 97; **7:** 136, 138, 163; **10:** 22, 90; **14:** 32; **16:** 14; **17:** 66, 67, 70; **18:** 60, 61, 63, 79, 109; **20:** 77, 78, 97; **22:** 65; **24:** 40; **26:** 63; **27:** 61, 63; **28:** 40; **30:** 41; **31:** 27, 31; **37:** 141; **42:** 32; **44:** 24; **45:** 12; **51:** 40; **52:** 6; **81:** 6; **82:** 3.

Deniz avı: **5:** 96.
- Deniz avı ve yemesi ihrâmlıya da helâldir: **5:** 96.

Derilerin şehâdet etmesi: **41:** 20, 21, 22.

Derilerin, azâbı daha iyi hissetmeleri için değiştirilmesi: **4:** 56.

Derin su (sanması Sebe melikesinin): **27:** 44.

Deve-Develer: **5:** 103 [*bahîre*]; **6:** 144 [*ibil: deve cinsi*]; **7:** 40 [*cemel: erkek deve*], 73 [*nâqah: dişi deve*], 77 [*nâqah: dişi deve*]; **11:** 64-65 [*nâqah: dişi deve*]; **12:** 65 [*ba'îr*], 72 [*ba'îr*]; **17:** 59 [*nâqah: dişi deve*]; **22:** 36 [*büdn: bedene/iri gövdeli hayvânlar: develer*]; **26:** 155 [*nâqah: dişi deve*]; **54:** 27 [*nâqah: dişi deve*]; **56:** 55 [*hîm*]; **59:** 6 [*rikâb*]; **77:** 33 [*ci-*

mâle: erkek develer]; **81:** 4 [*'işâru: doğurmak üzere olan veyâ yeni doğuran deve*]; **88:** 17 [*ibil: deve cinsi*]; **91:** 13-14 [*nâqah: dişi deve*].

- Deve [*cemel: erkek deve*] iğne deliğinden geçinceye kadar kâfirler cennete giremez: **7:** 40.
- Deve [*nâqah: dişi deve*]: **7:** 73, 77; **11:** 64; **17:** 59; **26:** 155; **54:** 27; **91:** 13.
- Deve(ler) [erkek deve(ler): *cemel-cimâle*]: **7:** 40; **77:** 33.

Deynek [*asâ*]: **2:** 60; **7:** 107, 117, 160; **20:** 18, 68; **26:** 32, 44, 45, 63; **27:** 10; **28:** 31.

- Deyneğin [asâ'nın] vurulmasıyla denizin yarılması: **26:** 63.
- Deyneğin [asâ'nın] vurulmasıyla taştan on iki pınar fışkırması: **2:** 60-61; **7:** 160.
- Deyneğin [asâ'nın] yılana dönüşmesi: **7:** 107; **20:** 20; **26:** 32; **27:** 10; **28:** 31.

Dırar mescidi (münâfıkların yaptığı mescid): **9:** 107.

Dikili taşlar: **5:** 3, 90; **70:** 43.

Dil [*lisân*]: **3:** 78; **4:** 46; **5:** 15, 78; **7:** 176; **9:** 12, 58; **14:** 4; **16:** 62, 116; **19:** 50, 97; **20:** 27; **24:** 15, 24; **26:** 13, 84, 195; **28:** 34; **33:** 19; **41:** 40, 44; **44:** 58; **48:** 11; **60:** 2; **75:** 16; **90:** 9.

Dilenci/dilenen [*sâil:* soran, isteyen/ihtiyâcını arzeden kimse]: **2:** 177; **12:** 7; **41:** 10; **51:** 19; **70:** 1, 25; **93:** 10.

Dilsiz(ler): **2:** 18, 171; **6:** 39; **8:** 22; **16:** 76; **17:** 97.

Dîn: **2:** 120, 130, 132, 135, 193, 217, 256; **3:** 19, 24, 73, 83, 85, 95; **4:** 46, 125, 146, 171; **5:** 3, 41, 54, 57, 77; **6:** 70, 137, 159, 161; **7:** 29, 51, 88, 89; **8:** 39, 49, 72; **9:** 11, 12, 29, 33, 36, 122; **10:** 22, 104, 105; **11:** 87; **12:** 37, 38, 40, 76; **14:**

13; **16:** 123; **18:** 20; **22:** 78; **24:** 2, 55; **25:** 24, 47; **29:** 65; **30:** 30, 32, 43; **31:** 32; **33:** 5; **39:** 2, 3, 11; **40:** 14, 26, 65; **42:** 13, 21; **48:** 28; **60:** 8, 9; **61:** 9; **98:** 5; **109:** 6; **110:** 2.

Dîn [cezâ/karşılık] Günü: **1:** 4; **15:** 35; **26:** 82; **37:** 20; **38:** 78; **51:** 12; **56:** 56; **70:** 26; **74:** 46; **82:** 9, 15, 17-18; **83:** 11.

Dinar: **3:** 75.

Dînde ihlâs: **7:** 26; **10:** 22; **29:** 65; **31:** 32; **39:** 2, 11; **40:** 14, 65; **98:** 5.

Dînde ikrâh/zorlama yoktur: **2:** 256.

Dînden dönmek [*irtidâd*]: **2:** 108, 217; **3:** 86-90; **4:** 137; **5:** 54; **16:** 106-109; **47:** 25; **53:** 36-38.

Direkli-sütunlu/Direkler-sütunlar sâhibi [*zâti'l-'imâd*]: **89:** 7.

Diriliş: **5:** 14, 64; **22:** 5; **35:** 39; **50:** 11; **67:** 15.

- Diriliş Günü: **2:** 58, 113, 174, 212; **3:** 55, 77, 161, 180, 185, 194; **4:** 87, 109, 141, 159; **5:** 36; **6:** 12; **7:** 32, 167, 172; **10:** 60, 93; **11:** 60, 98, 99; **16:** 25, 27, 92, 124; **17:** 13, 58, 62, 97; **18:** 105; **19:** 95; **20:** 100, 101, 124; **21:** 47; **22:** 9, 17, 69; **23:** 16; **25:** 69; **28:** 41, 42, 61, 71, 72; **29:** 13, 25; **30:** 56; **32:** 25; **35:** 14; **39:** 15, 24, 31, 47, 60, 67; **41:** 40; **42:** 45; **45:** 17, 26; **46:** 5; **58:** 7; **60:** 3; **68:** 39; **75:** 1, 6.

Dişe-diş [kısâs]: **5:** 45.

Dişi deve [*nâqah*]: **7:** 73, 77; **11:** 64-65; **17:** 59; **26:** 155; **54:** 27; **91:** 13-14.

- Dişi devenin [*nâqah*'ın] ayaklarının biçilerek öldürülmesi: **7:** 77; **11:** 65; **26:** 157; **54:** 29; **91:** 14.

Diyet: **2:** 178; **4:** 92.

Doğu: **2:** 115, 142, 177, 258; **7:** 137; **19:** 16; **24:** 35; **26:** 28; **37:** 5; **43:** 38; **55:** 17; **70:** 40; **73:** 9.

Dolu: **24:** 43.

Domuz [*hınzîr*]: **2:** 173; **5:** 3, 60; **6:** 145; **16:** 115.
- Domuz [*hınzîr*] eti harâmdır: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.
- Domuz ve maymun yapılması, yehûdîlerin: **5:** 60.

Dost [kadınlardan gizli dost/metres] tutmak harâmdır: **5:** 5.
Dökülen/akıtılan kan [yenilip içilmesi harâm olan kan]: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.
Du'â: **2:** 68, 69, 70; **3:** 38; **7:** 37; **12:** 34; **14:** 39, 40; **40:** 12.
Dul kadın: **66:** 5.
Dulları [bekârları/evli olmayanları] evlendirmek: **24:** 32
Duman: **41:** 11; **44:** 10; **55:** 35; **56:** 43.
Duvar: **18:** 29, 77, 82; **38:** 21; **59:** 14.
Dünyâ-Âhiret dengesi: **28:** 77.
- Dünyâ [yakın/şimdiki] hayât bir imtihândır: **29:** 2-3.
- Dünyâ [yakın/şimdiki] hayât'ın geçiciliği: **18:** 15-16; **57:** 20.
- Dünyâ [yakın/şimdiki] hayât oyun ve eğlencedir: **6:** 32; **29:** 64; **47:** 36; **57:** 20.
- Dünyâyı istemek: **17:** 18.
- Dünyâ ni'metleri: **3:** 14; **4:** 134; **57:** 23.
- Dünyâ ni'metlerinden yararlanmak: **7:** 31-33.
- Dünyâ ve Âhiret ni'metleri: **3:** 145, 148.

Düş [rü'yâ/*menam*]: **12:** 5, 43-44, 100; **17:** 60; **37:** 105; **48:** 27.
Düşmânlara karşı kuvvet ve at hazırlamak: **8:** 60.
Düşmânlık üzere yardımlaşmayın: **5:** 2.

–E–

Ebeveyn [ana-baba]: **17:** 23; **31:** 14-15; **46:** 15; **29:** 8; **80:** 34.
Ebû Bekr, ikinin ikincisidir: **9:** 40.
Ebû Leheb [Peygamber'in, İslâm düşmânı amcası]: **111:** 1.

Ecel: **7:** 185; **15:** 5; **23:** 43; **63:** 11.
Ehl-i Beyt: **11:** 73 [*İbrâhîm'in karısı*]; **28:** 12 [*Mûsâ'nın anası*]; **33:** 33 [*Muhammed'in eşleri-kadınları*].
Ehl-i Kitâb: **2:** 105, 109; **3:** 64, 65, 69-72, 75, 98, 99, 110, 113, 199; **4:** 123, 153, 159, 171; **5:** 15, 19, 47, 59, 65, 68, 77; **28:** 12; **29:** 46; **33:** 26; **57:** 29; **59:** 2, 11; **98:** 1, 6.
- Ehl-i Kitâb, Kitâblarının birçok yerini gizlemişlerdir: **5:** 15.
- Ehl-i Kitâb [yehûdî ve hristiyanlar]; Tevrât'ı, İncîl'i ve Rabb'lerinden kendilerine indirileni ikâme etmedikce, hiçbir şey üzerinde değillerdir: **5:** 68.
- Ehl-i Kitâb'ın [yehûdî ve hristiyanların] taamı [kestikleri ve avladıkları] müslümânlara helâldir: **5:** 5.
- Ehl-i Kitâb'ın [yehûdî ve hristiyanların] kadınları müslümânlara helâldir: **5:** 5.

Ehl-i Medyen: **28:** 45.
- Medyen'e, kardeşleri/kavmdaşları Şu'ayb gönderilmiştir: **7:** 85; **11:** 84; **29:** 36.

Ejderha [*su'bân:* büyük yılan]: **7:** 107; **26:** 32.
Ekin(ler)/Ekinlik [*hars*]: **2:** 71, 205, 223; **3:** 14, 117; **6:** 136, 138, 141; **13:** 4; **14:** 37; **16:** 11; **18:** 32; **21:** 78-79; **26:** 148; **32:** 27; **39:** 21; **42:** 20; **48:** 29; **57:** 20; **80:** 27; **105:** 5.
- Ekin yaprağı: **55:** 12; **105:** 5.

Ekin bitmez vâdi (Mekke ve civârı): **14:** 37.
Elbise: **2:** 187, 233; **3:** 5; **5:** 89; **7:** 26, 27; **11:** 5; **14:** 50; **16:** 5, 14, 81, 112; **18:** 31; **21:** 80; **22:** 19, 23; **24:** 58, 60; **25:** 47; **33:** 59; **35:** 12, 33; **44:** 53; **71:** 7; **74:** 4; **76:** 21.
El çırpmak (müşriklerin salâtı): **8:** 35.
Elçi-Elçiler: **2:** 253; **3:** 184; **4:** 6, 64, 164, 165; **6:** 130; **7:** 35; **10:** 74; **13:** 38; **14:** 4, 10-11; **15:** 11; **16:** 36; **17:** 94; **19:** 51, 55;

21: 25, 41; **22:** 52; **23:** 32, 44; **36:** 30; **46:** 9; **51:** 52; **57:** 25, 27; **61:** 9.

El kesmek (hırsızlığın cezâsı olarak): **5:** 38.

Ellerin ve ayakların çapraz (veyâ muhâlefet/döneklik sebebiyle) kesilmesi: **5:** 33; **7:** 124; **20:** 71.

Ellerin ve yüzün temiz/tayyib toprakla meshedilmesi [*teyemmüm*]: **4:** 43; **5:** 6.

Elvâh [levhalar/tabletler] (Mûsâ'nın): **7:** 145, 150, 154.

Elyesâ: **6:** 86; **38:** 48.

Emânet: **2:** 283; **3:** 75; **4:** 58; **23:** 8; **33:** 72-73; **70:** 32.

- Emânetlerin ehline verilmesi: **4:** 58.
- Emânete ri'âyet: **2:** 283; **3:** 75; **4:** 58; **23:** 8; **70:** 32.
- Emânetin; göklere, yer ve dağlara arzedilmesi: **33:** 72-73.
- Emâneti; göklerin, yer ve dağların yüklenmemesi [emânetin gereğini yerine getirmeleri]: **33:** 72-73.
- Emânetin, insâna arzedilmesi: **33:** 72-73.
- Emâneti, insânın yüklenmesi [gereğini yerine getirmemesi/ihânet etmesi]: **33:** 72-73.
- Emâneti, zâlim ve câhil olması sebebiyle insânın yüklenmesi [edâ etmemesi/ihânet etmesi]: **33:** 72-73.

Emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i 'ani'l-münker [ma'rûfu emr, münkerden nehy]: **3:** 104, 110, 114; **5:** 79; **7:** 157, 199; **9:** 71, 122; **22:** 41; **31:** 17.

- Emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i 'ani'l-münker, bütün mü'minler için bir mükellefiyettir: **3:** 104.

Emzirmek-emmek: **2:** 233, **4:** 23; **22:** 2; **28:** 7, 12; **65:** 6.

- Emzirme süresi: **31:** 14; **46:** 15.

En güzel isimler [*esmau'l-husnâ*]: **7:** 180; **17:** 110; **20:** 8; **59:** 22; **87:** 2.

En uzak mescid [*mescid-i aqsâ*]: **17:** 1.

En'âm [büyük ve küçük-baş sağmal hayvânlar, yâni erkeğiyle dişisiyle deve, manda ve düve-inek, tosun-boğa-öküz, koyun, koç, keçi, teke]: **3:** 14; **4:** 119; **5:** 1; **6:** 136, 138, 139, 142; **7:** 179; **10:** 24; **16:** 5, 66, 80; **20:** 54; **22:** 28, 30, 34; **23:** 21; **25:** 44, 49; **26:** 133; **32:** 27; **35:** 28; **39:** 6; **40:** 79; **42:** 11; **43:** 12; **79:** 33; **80:** 32.

Ensâr: **9:** 100, 117; **59:** 9; **63:** 7.

Erkekler kadınlar üzerinde kavvâmdır [yöneticidir]: **4:** 34.

Erzel-i ömr [ömrün en rezîl çağı/ihtiyârlık ve düşkünlük]: **16:** 70; **22:** 5.

Esâtiru'l-evvelîn [evvelkilerin/öncekilerin esâtiri: hurâfeleri/masalları]: **6:** 25; **8:** 31; **16:** 24; **23:** 83; **25:** 5; **27:** 68; **46:** 17; **68:** 15; **83:** 13.

Esbât: **2:** 136, 140; **3:** 84; **4:** 163; **7:** 160.

Eser: **5:** 46; **18:** 6, 64; **20:** 84, 96; **30:** 50; **36:** 12; **37:** 70; **40:** 21, 82; **43:** 22, 23; **46:** 4; **48:** 29; **57:** 27; **74:** 24.

Esfel-i sâfilîn [aşağıların en aşağısı/sefillerin en sefili]: **95:** 5.

Esîrler: **4:** 24; **8:** 67, 70, 71; **47:** 4.

- Esîr almanın [savaşta öldürmek yerine, fidye için esîr almanın] kınanması: **8:** 67.
- Esîr almanın şartları: **8:** 67; **47:** 4.
- Esîrler, karşılıklı veyâ karşılıksız serbest bırakılabilir: **47:** 4.

Eskilerin [evvelkilerin/öncekilerin] esâtiri: hurâfeleri/masalları: **6:** 25; **8:** 31; **16:** 24; **23:** 83; **25:** 5; **27:** 68; **46:** 17; **68:** 15; **83:** 13.

Esmâu'l-husnâ [en güzel isimler/nitelikler]: **7:** 180; **17:** 110; **20:** 8; **59:** 22; **87:** 2.

Eşcinsellik [lûtîlik/livata/homoseksüellik]: **4:** 16; **7:** 80-81; **11:**

78-79; **15:** 67-69, 71; **21:** 74-75; **26:** 165-166; **27:** 54-55; **29:** 28-29; **54:** 37.

Eşek(ler) [Merkeb(ler)]: **2:** 259 [*merkeb*]; **16:** 8 [*merkebler*]; **31:** 19 [*seslerin en beti/çirkini eşeklerin sesidir*]; **62:** 5 [*kitâb taşıyan eşekler*]; **74:** 50 [*yaban eşekleri*].

- Eşek (kitâb taşıyan/kitâb yüklü eşek): **62:** 5.
- Eşekler (yaban eşekleri): **74:** 50.

Eşlerin anlaşmazlığa düşmesi hâlinde hakem ta'yîn etmek: **4:** 35.

Eşlerine zinâ isnâd edenlerin cezâdan kurtulma yolu: **24:** 6-7, 8-9.

Et: **2:** 173, 259; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 14, 115; **22:** 5, 37; **23:** 14; **35:** 12; **49:** 12; **52:** 22; **56:** 21.

Eti harâm olan hayvânlar: **2:** 173; **5:** 3, 4; **6:** 145; **16:** 115; **22:** 30.

Evlâd ve mal, fitnedir/imtihân vesîlesidir: **8:** 28; **64:** 14-15.

Evlâdlık/Oğulluk: **33:** 4-5, 37.

- Evlâdlıkların/Oğullukların ilişiğini kestikleri kadınlarla evlenmek helâldir: **33:** 37.
- Evlâdlıklarınızı/Oğulluklarınızı Allâh, evlâdlarınız/oğullarınız kılmamıştır: **33:** 4.

Evlenmek: **2:** 221, 230, 232, 235, 237; **4:** 3, 6, 19, 22, 25, 34-35, 127, 129; **24:** 3, 32-33, 60; **28:** 27.

- Evlenilmesi helâl olan kadınlar: **5:** 5.
- Evlenilmesi harâm olan kadınlar: **4:** 22-24.

Evlere girme âdâbı: **24:** 28-29.

Evliyâ/Velî: **2:** 107 [*velî*], 120 [*velî*], 257 [*velî* ve *evliyâ*]; **3:** 28 [*evliyâ*], 68 [*velî*]; 175 [*evliyâ*], **4:** 76 [*evliyâ*], 89 [*evliyâ*], 139 [*evliyâ*], 144 [*evliyâ*]; **5:** 51 [*evliyâ*], 57 [*evliyâ*], 81 [*evliyâ*]; **7:** 3 [*evliyâ*].

Evvâb(în): **17:** 25; **38:** 17, 19, 30; **50:** 32.
Evvâh [çok yanık/ilticâkâr]: **9:** 114; **11:** 75.
Evvelkilerin esâtiri [evvelkilerin/eskilerin/öncekilerin masalları/hurâfeleri]: **6:** 25; **8:** 31; **16:** 24; **23:** 83; **25:** 5; **27:** 68; **46:** 17; **68:** 15; **83:** 13.
Eyke: **15:** 78; **26:** 176; **38:** 13; **50:** 14.
Eyyûb: **4:** 163; **6:** 84; **21:** 83-84; **38:** 41-44.
Ezlâm [fal okları/zarlar]: **5:** 3, 90.

–F–

Fâcir(ler) [Allâh'a isyân husûsunda aşırı ve cür'etkâr olan(lar)]: **38:** 28; **71:** 27; **80:** 42; **82:** 14; **83:** 7.
- Fâcir(ler)-Fücûr: **38:** 28; **71:** 27; **75:** 5; **80:** 42; **82:** 14; **83:** 7; **91:** 8.

Fâiz [*ribâ*]: **2:** 275, 276, 278-279; **3:** 130; **4:** 161; **30:** 39.
- Fâiz [*ribâ*] yiyen kimseler, şeytân çarpmış/şeytânın dokunduğu kimseler gibi kalkarlar: **2:** 275.
- Fâiz [*ribâ*] ile alış-veriş arasında fark olmadığı iddiâsı: **2:** 275.
- Fâizi/ribâyı Allâh harâm kılmıştır: **2:** 275.

Fakîr(ler) ve fakîrlik: **2:** 83, 177, 184, 215, 236, 268, 271, 273; **3:** 181; **4:** 6, 8, 36, 135; **5:** 89, 95; **6:** 151; **9:** 28, 41, 60; **17:** 26, 31; **18:** 79; **22:** 28, 36; **24:** 22, 32; **28:** 24; **30:** 38; **35:** 15; **47:** 38; **51:** 19; **56:** 67; **58:** 5; **59:** 7, 8, 9; **68:** 24, 27; **69:** 34; **70:** 25; **74:** 44; **76:** 8; **89:** 18; **90:** 16; **93:** 8, 10; **107:** 3.
Fal okları/zarlar [*ezlâm*]: **5:** 3, 90.
Farz: **2:** 178, 180, 183, 187, 197, 216, 236, 237, 246; **3:** 154; **4:** 7, 11, 24, 66, 77, 81, 118, 127; **9:** 60; **22:** 3; **24:** 1; **28:** 85; **33:** 38, 50; **66:** 2.

Fecrin beyaz ipliği siyah iplikten seçilinceye kadar Ramazân gecelerinde yenilip içilebilir: **2:** 187.
Fetret zamânı: **5:** 19.
Felek [yörünge]: **21:** 33; **36:** 40; **81:** 1.
Ferâiz [mirâs taksîmi]: **4:** 7-13, 33, 176.
Fesâd [bozgunculuk]: **2:** 11-12, 27, 30, 60, 205, 220; **4:** 91; **5:** 32, 33, 64; **7:** 56, 74, 85, 86, 103, 142; **10:** 40, 81, 91; **11:** 85, 116; **12:** 73; **13:** 25; **16:** 88; **17:** 4; **18:** 94; **26:** 152, 183; **27:** 14, 48; **28:** 4, 77, 83; **29:** 30, 36; **30:** 41; **33:** 14; **38:** 28; **40:** 26; **47:** 22; **89:** 12.
Fetih'ten önce infâk eden ve savaşanlar diğerleriyle bir olmaz: **57:** 10.
Fey [kâfirlerden savaşsız elde edilen ganîmet]: **59:** 6-8.
- Fey'in paylaşımı: **59:** 7-8.

Fıkh: **4:** 78; **6:** 25, 95, 98; **7:** 179; **8:** 65; **9:** 81, 87, 122, 127; **11:** 91; **17:** 44, 46; **18:** 57, 93; **20:** 28; **48:** 15; **59:** 13; **63:** 3, 7.
Fırın/ocak [*tennûr*]: **11:** 40; **23:** 27.
Fırtına: **10:** 22; **14:** 18; **17:** 69.
Fıtrat: **30:** 30.
- Fıtratullâh [Allâh'ın fıtratı]: **30:** 30.
- Fıtratı değiştirmek: **4:** 119.

Fidye: **2:** 48, 85, 184, 196, 229; **3:** 91; **4:** 36; **10:** 54; **12:** 75; **13:** 18; **37:** 107; **39:** 47; **47:** 4; **57:** 15; **70:** 11.
Fîl Ashâbı [Ebrehe ve fîller eşliğindeki ordusu]: **105:** 1.
Fîl vak'ası: **105:** 1-5.
Fir'avn: **2:** 49-50; **3:** 11; **7:** 103-104, 109, 113, 123, 127, 130, 137, 141; **8:** 52, 54; **10:** 75, 79, 83, 88, 90; **11:** 97; **14:** 6; **17:** 101-102; **20:** 24, 43, 60, 78-79; **23:** 46; **26:** 11, 16, 23, 41, 44, 53; **27:** 12; **28:** 3, 4, 6, 8, 9, 32, 38; **29:** 39; **38:** 12; **40:**

24, 26, 28, 29, 36, 37, 43, 46; **43:** 46, 51; **44:** 17, 31; **50:** 13; **51:** 38; **54:** 41; **66:** 11; **69:** 9; **73:** 15-17; **79:** 17; **85:** 18; **89:** 10.

- Fir'avnca iş: **11:** 97.
- Fir'avn'ın kule inşâ ettirmesi: **28:** 38; **40:** 36-37.
- Fir'avn'ın, "Ey Hâmân! Bana bir kule yap" demesi: **40:** 36-37.
- Fir'avn'ın ilâhlık iddiâ etmesi: **28:** 38; **79:** 24.
- Fir'avn'ın karısı, îmân edenlere mesel yapılmıştır: **66:** 11.
- Fir'avn'ın karısının du'âsı: **66:** 11.
- Fir'avn'ın Mûsâ ile tartışması: **7:** 103-130; **10:** 75-92; **20:** 46-73; **23:** 45-48; **26:** 16-51; **28:** 4-6; **43:** 46-56; **51:** 38-40; **73:** 15, 16; **79:** 15-24.
- Fir'avn'ın, sihrbâzları, ellerini ve ayaklarını çaprazlama (veyâ muhâlefetleri/döneklikleri sebebiyle) kesmekle tehdîd etmesi: **7:** 124.
- Fir'avn'ın, "Beni bırakın Mûsâ'yı öldüreyim" demesi: **40:** 26.
- Fir'avn'ın ve ordusunun, Mûsâ ile İsrâîloğulları'nı güneş doğarken (veyâ doğuya doğru) ta'kîb etmeleri: **26:** 60.
- Fir'avn'ın ve ordusunun, Âl-i Fir'avn'ın boğulması: **2:** 50; **10:** 90-92; **20:** 78-79; **24:** 64-66.
- Fir'avn'ın, "Benî-İsrâîl'in îmân ettiğinden başka ilâh yok; ben de O'na teslîm olanlardanım" demesi: **10:** 90.

Firdevs (cenneti): **18:** 107; **23:** 11.

Fitne: **2:** 102, 191, 193, 217; **3:** 7; **4:** 91, 101; **5:** 41, 49, 71; **6:** 23, 53; **7:** 27, 155; **8:** 25, 28, 39, 73; **9:** 47, 48, 49, 126; **10:** 85; **12:** 83; **16:** 110; **17:** 60, 73; **20:** 40, 85, 90, 131; **21:** 35, 111; **22:** 11, 57; **24:** 63; **25:** 20; **27:** 47; **29:** 2, 3, 10;

33: 14; **38:** 24, 34, 63, 162; **39:** 49; **44:** 17; **51:** 13, 14; **54:** 27; **57:** 14; **60:** 5; **64:** 15; **68:** 6; **72:** 17; **74:** 31; **85:** 10.

- Fitne katilden/öldürmeden eşeddir/beterdir: **2:** 217.
- Fitne ortadan kalkıncaya, dîn Allâh için oluncaya kadar savaşmak: **8:** 39.

Fuâd [gönül]: **6:** 110, 113; **11:** 120; **14:** 37, 43; **16:** 78; **17:** 36; **25:** 32; **28:** 10; **32:** 9; **46:** 26; **53:** 11; **67:** 23; **104:** 7.

Furkân: **2:** 53, 185; **3:** 4; **8:** 29, 41; **21:** 48; **25:** 1.

- Furkân verir Allâh, ittikâ edenlere: **8:** 29.
- Furkân [hakk ile bâtılı ayıran] verilmesi Mûsâ'ya: **2:** 53.
- Furkân indirilmesi: **3:** 4.
- Furkân indirilmesi kuluna [Muhammed'e]: **25:** 1.

Fücûr [Allâh'a isyân husûsunda aşırılık ve cür'etkârlık]: **38:** 28; **71:** 27; **75:** 5; **80:** 42; **82:** 14; **83:** 7; **91:** 8.

- Fücûr-Fâcir: **38:** 28; **71:** 27; **75:** 5; **80:** 42; **82:** 14; **83:** 7; **91:** 8.

–G-Q–

Gadr [*Qadr*] gecesi: **97:** 1-5 (**–44:** 3-6*'da ise, aynı gece için "Mübârek gece" denilir–*).

Galb(ler/Qalbler): **2:** 7, 10, 88, 93, 118, 225; **3:** 7, 103, 118, 119, 126, 151, 154, 156, 167; **4:** 63, 155; **5:** 13, 41, 52, 113; **6:** 25, 43, 46, 110, 113; **7:** 100, 101, 179; **8:** 2, 10, 11, 12, 49, 63, 70; **9:** 8, 15, 45, 60, 64, 77, 87, 93, 110, 117, 125, 127; **10:** 74, 88; **13:** 28; **14:** 43; **15:** 12; **16:** 22, 78, 108; **17:** 36, 45, 51; **18:** 14, 57; **21:** 3; **22:** 32, 35, 46, 53; **23:** 60, 63, 78; **26:** 89, 200; **30:** 59; **32:** 9; **33:** 4, 5, 12, 26, 51, 53, 60; **37:** 84; **39:** 22, 23, 45; **41:** 5; **46:** 26; **47:** 16, 20, 24, 29; **48:** 4; **49:** 14; **50:** 33; **57:** 16; **58:** 22; **59:** 2, 14; **61:** 5; **63:** 2; **66:** 4; **67:** 23; **74:** 31; **79:** 8; **83:** 14.

- Galbeyn/Qalbeyn [iki qalb] kılmamıştır/yapmamıştır Allâh hiç bir adam için: **33:** 4.
- Galbleri/Qalbleri ısındırılacaklar/ülfet ettirilecekler [*müellefe-i qulûb*]: **9:** 60.

Gâlû [*qâlû*] belâ [Âdemoğulları'nın sırtlarından zürriyyetlerinin alınıp nefslerine karşı şâhid tutulması, onların da "Evet rabbimizsin" demesi]: **7:** 172.

Gamm [*ğamm*]: **3:** 153, 154; **10:** 71; **20:** 40; **21:** 88; **22:** 22; **73:** 13.

Gamer/Kamer [*qamer*: ay] ve hilâl: **2:** 189; **6:** 77, 96; **7:** 54; **10:** 5; **12:** 4; **13:** 2; **14:** 32; **16:** 12; **21:** 33; **22:** 18; **25:** 61; **29:** 61; **31:** 29; **35:** 13; **36:** 39-40; **39:** 5; **41:** 37; **55:** 5; **71:** 16; **74:** 32; **75:** 8, 9; **84:** 18; **91:** 2.
- Gamer'in/Kamer'in [qamer'in/ay'ın] şaqqolması [çatlaması/yarılması]: **54:** 1.

Ganem/Ğanem [davar cinsi: koyun-koç, keçi-teke]: **6:** 146; **21:** 78.

Ganîmet [ğanîmet]: **8:** 1, 41, 69.
- Ganîmetin paylaşımı: **8:** 41.

Gâr/Ğâr [küçük mağara]: **9:** 40.

Garîn/Qarîn [*karîn/qarîn*=arkadaş/yanaşık]: **4:** 38; **37:** 51; **41:** 25; **43:** 36, 38; **50:** 23, 27.

Garq/Gark [*ğarq*: suda boğmak-boğulmak]: **7:** 64, 136; **8:** 54; **10:** 73, 90; **11:** 37, 43; **17:** 69, 103; **18:** 71; **21:** 77; **23:** 27; **25:** 37; **26:** 66, 120; **29:** 40; **36:** 43; **37:** 82; **43:** 55; **44:** 24; **71:** 25; **79:** 1.

Garz-ı/Qarz-ı hasen [güzel bir borc/ödünç vermek]: **2:** 245; **5:** 12; **57:** 11, 18; **64:** 17; **73:** 20.

Gayb [*ğayb*]: **2:** 3, 33; **3:** 44, 179; **4:** 34; **5:** 94, 109, 116; **6:** 50, 59, 73; **7:** 188; **9:** 78, 94, 105; **10:** 20; **11:** 31, 49, 123; **12:**

52, 81, 102; **13:** 9; **16:** 77; **18:** 22, 26; **19:** 61, 78; **21:** 49; **23:** 92; **27:** 65; **32:** 6; **34:** 3, 14, 53; **35:** 18, 38; **36:** 11; **39:** 46; **49:** 18; **50:** 33; **52:** 41; **53:** 35; **57:** 25; **59:** 22; **62:** 8; **64:** 18; **67:** 12; **68:** 47; **72:** 26; **81:** 24.

- Gaybı bilmek: **2:** 33; **3:** 44, 179; **5:** 109, 116; **6:** 50, 59, 73; **7:** 188; **9:** 78, 94, 105; **10:** 20; **13:** 9; **16:** 77; **18:** 22; **19:** 78; **23:** 92; **27:** 65; **32:** 6; **34:** 3, 14; **35:** 38; **39:** 46; **49:** 18; **59:** 22; **62:** 8; **64:** 18; **72:** 26.
- Gaybı [Kıyâmet'in ne zamân kopacağını/*Sâ'at*'in ne zamân gerçekleşeceğini] Allâh'tan başka kimse bilmez: **7:** 187; **31:** 34; **33:** 63; **41:** 47; **43:** 85; **79:** 42-44.
- Gaybı [müteşâbih âyetlerin (–"ma'nâsını, îzâhını, tefsîrini/yorumunu" değil–) te'vîlini] Allâh'tan başka kimse bilmez: **3:** 7.
- Gaybı, nebîler-resûller de bilmezler: **6:** 50; **11:** 31; **27:** 65.

Gazabı/Ğazabı [öfkeyi] yutmak: **3:** 134; **12:** 84; **16:** 58; **40:** 18.

Gebelik [hâmilelik]: **7:** 189; **13:** 8; **19:** 22; **22:** 2; **31:** 14; **35:** 11; **46:** 15; **65:** 4, 6.

- Gebe kadınların iddetinin sonu: **65:** 4.

Gece namazı [*tececcüd*]: **17:** 79.

Gece yürüyüşü [*isrâ*]: **17:** 1, 60.

Gemi-Gemiler: **2:** 164; **7:** 64; **10:** 22, 73; **11:** 37, 38, 42, 43, 44; **14:** 32; **16:** 14; **17:** 66; **18:** 71, 79; **22:** 65; **23:** 22, 27, 28; **26:** 119; **29:** 15, 65; **30:** 46; **31:** 31; **35:** 12; **36:** 41, 140; **37:** 140, **40:** 80; **42:** 32; **43:** 12; **45:** 12; **55:** 24; **69:** 11.

Gıybet: **49:** 12; **104:** 1.

- Gıybetin çirkinliği/iğrençliği: **49:** 12.

Gök-Gökler: **2:** 117; **6:** 14, 73, 101; **14:** 32; **22:** 65; **33:** 72-73; **35:** 1; **41:** 11; **42:** 11; **51:** 47; **55:** 17; **57:** 4; **64:** 3; **70:** 8; **79:** 27.

- Göğe ve yere, "İster-istemez gelin!" denilmesi: **41:** 11.
- Göğün ve yerin, "İsteye isteye geldik" demeleri: **41:** 11.
- Göğün, erimiş bir mâden gibi olacağı: **70:** 8.
- Göklere, yere ve dağlara emânetin arzedilmesi: **33:** 72-73.
- Göklerin, yerin/arzın ve dağların emânete ihânetten korkmaları (yâni, gereğini yerine getirmeleri): **33:** 72-73.
- Göklerin başlangıçta duman hâlinde olması: **41:** 11.
- Göklerin ve yerin altı günde [*yevm*'de: günde veyâ devrede] yaratılması: **57:** 4.
- Göklerin yaratılışı: **2:** 117; **6:** 14, 73, 101; **14:** 32; **22:** 65; **35:** 1; **42:** 11; **51:** 47; **55:** 17; **64:** 3; **79:** 27.
- Göklerin, yedi gök olarak yaratılması: **2:** 29; **17:** 44; **23:** 17, 86; **41:** 12; **65:** 12; **67:** 3; **71:** 15; **78:** 12.

Gölge ve gölgelenmek: **2:** 210; **4:** 57; **13:** 15, 35; **16:** 48, 81; **25:** 45; **26:** 189; **28:** 24; **31:** 32; **35:** 21; **36:** 56; **39:** 16; **56:** 30, 43; **76:** 14; **77:** 30, 31, 41.

- Gölge (üç çatallı): **77:** 30.
- Gölge Günü: **26:** 189.

Gömlek: **12:** 18, 25, 26, 27, 28, 93; **14:** 50; **16:** 81.

Gönül [*fuâd*]: **6:** 110, 113; **11:** 120; **14:** 37, 43; **16:** 78; **17:** 36; **25:** 32; **28:** 10; **32:** 9; **46:** 26; **53:** 11; **67:** 23; **104:** 7.

Gösteriş: **2:** 264; **4:** 38, 142; **8:** 47; **33:** 33; **107:** 6.

Göz kırpmak: **16:** 77; **54:** 50.

Göze-göz [kısâs]: **5:** 45.

Gözü harâmdan sakınmak: **24:** 30, 31.

Gur'ânen/Qur'ânen Arabiyyen [dil ve kültür i'tibâriyle Arab'a hâss bir hitâbe]: **12:** 2; **13:** 37; **16:** 103; **20:** 113; **26:** 195; **39:** 28; **41:** 3, 44; **42:** 7; **43:** 3; **46:** 12.

Gurûr/Ğurûr [aldanış]: **67:** 20.
Gusül [cünüblük sebebiyle baştan aşağı/tepeden tırnağa yıkanmak]: **4:** 43; **5:** 6.
Gümüş: **3:** 14; **9:** 34, 35; **43:** 33; **76:** 15, 16, 21.
Günâh: **2:** 58, 81, 85, 173, 181, 182, 188, 197, 203, 217, 219, 229; **3:** 11, 16, 31, 135, 147, 178, 193, 195; **4:** 2, 17, 20, 25, 31, 48, 50, 111, 112; **5:** 2, 3, 12, 18, 29, 49, 62, 63, 107; **6:** 6, 120, 145; **7:** 33, 100; **8:** 52, 54, 102; **12:** 29; **13:** 10; **16:** 25; **17:** 15, 16, 31; **24:** 11; **25:** 58, 68; **26:** 14; **28:** 78; **29:** 40; **33:** 58, 71; **39:** 53; **40:** 3, 21, 55; **42:** 37; **46:** 31; **47:** 19; **48:** 2, 5; **49:** 12; **52:** 23; **53:** 32; **56:** 25, 46; **58:** 8, 9; **61:** 12; **67:** 11; **71:** 4, 25; **91:** 14.
- Günâh üzere yardımlaşmayın: **5:** 2.

Güneş: **2:** 528; **6:** 78, 96; **7:** 54; **10:** 5; **12:** 4; **13:** 2; **14:** 33; **16:** 12; **17:** 78; **18:** 17, 86, 90; **20:** 119, 130; **21:** 33; **22:** 18; **25:** 45; **27:** 24; **29:** 61; **31:** 29; **35:** 13; **36:** 38, 40; **39:** 5; **41:** 37; **50:** 39; **55:** 5; **71:** 16; **75:** 9; **76:** 13; **81:** 1; **91:** 1.
- Güneş için İbrâhîm'in, "Bu benim rabbim" diyerek kavmine ta'rîzde bulunması: **6:** 78.
- Güneş gölgeye delîl kılınmıştır: **25:** 45.
- Güneş, hesâb ölçüsü kılınmıştır: **6:** 96.
- Güneş, Allâh'ın kudretine bir âyettir/delîldir: **36:** 38.
- Güneşe secde edenler: **27:** 24.

Güzel bir borc/ödünç vermek [*qarz-ı hasen*]: **2:** 245; **5:** 12; **57:** 11, 18; **64:** 17; **73:** 20.
Güzel söz: **39:** 18; **41:** 33; **47:** 21.

–Ğ–

Ğamm [şiddetli hüzün]: **3:** 153, 154; **10:** 71; **20:** 40; **21:** 88; **22:** 22; **73:** 13.

Ğanem [davar cinsi: koyun ile koç, keçi ile teke]: **6:** 143, 146; **21:** 78.
- Ğanem [davar cinsi: koyun-koç, keçi-teke] helâldir: **6:** 143.

Ğâr [küçük mağara]: **9:** 40.

Ğarq/Ğark [suda boğmak-boğulmak]: **7:** 64, 136; **8:** 54; **10:** 73, 90; **11:** 37, 43; **17:** 69, 103; **18:** 71; **21:** 77; **23:** 27; **25:** 37; **26:** 66, 120; **29:** 40; **36:** 43; **37:** 82; **43:** 55; **44:** 24; **71:** 25; **79:** 1.

Ğayb: **2:** 3, 33; **3:** 44, 179; **4:** 34; **5:** 94, 109, 116; **6:** 50, 59, 73; **7:** 188; **9:** 78, 94, 105; **10:** 20; **11:** 31, 49, 123; **12:** 52, 81, 102; **13:** 9; **16:** 77; **18:** 22, 26; **19:** 61, 78; **21:** 49; **23:** 92; **27:** 65; **32:** 6; **34:** 3, 14, 53; **35:** 18, 38; **36:** 11; **39:** 46; **49:** 18; **50:** 33; **52:** 41; **53:** 35; **57:** 25; **59:** 22; **62:** 8; **64:** 18; **67:** 12; **68:** 47; **72:** 26; **81:** 24.
- Ğaybı bilmek: **2:** 33; **3:** 44, 179; **5:** 109, 116; **6:** 50, 59, 73; **7:** 188; **9:** 78, 94, 105; **10:** 20; **13:** 9; **16:** 77; **18:** 22; **19:** 78; **23:** 92; **27:** 65; **32:** 6; **34:** 3, 14; **35:** 38; **39:** 46; **49:** 18; **59:** 22; **62:** 8; **64:** 18; **72:** 26.
- Ğaybı [Kıyâmet'in ne zamân kopacağını/*Sâ'at*'in ne zamân vukûbulacağını/gerçekleşeceğini] Allâh'tan başka kimse bilmez: **7:** 187; **31:** 34; **33:** 63; **41:** 47; **43:** 85; **79:** 42-44.
- Ğaybı [müteşâbih âyetlerin (–"ma'nâsını/anlamını, îzâhını, şerhini, tefsîrini/yorumunu" değil–) te'vîlini] Allâh'tan başka kimse bilmez: **3:** 7.
- Ğaybı, nebîler-resûller de bilmezler: **6:** 50; **11:** 31; **27:** 65.

Ğazabı [öfkeyi] yutmak: **3:** 134; **12:** 84; **16:** 58; **40:** 18.

Ğurûr [aldanış]: **67:** 20.

–H–

Haberci(ler): **2:** 213; **3:** 79, 81, 161; **4:** 163; **6:** 112; **17:** 55; **19:** 51, 53, 55-56, 58; **25:** 31; **33:** 7, 38; **45:** 16; **57:** 26.

Hâbil-Kâbil [Âdem'in iki oğlunun] kıssası: **5:** 27-31.

- Hâbil'in Kâbil tarafından öldürülmesi: **5:** 30.
- Hâbil'in cesedini nasıl gömeceğini, Kâbil'in kargadan öğrenmesi: **5:** 31.

Hacc: **2:** 158, 189, 196-198, 200, 203; **3:** 97; **5:** 2, 95-97; **9:** 3, 19; **22:** 27-29, 32, 34.

- Hacc, ma'lûm aylardır [belli-bilinen aylarda yapılır]: **2:** 197.
- Hacc, yoluna gücü yetenler üzerine Allâh'ın hakkıdır: **3:** 97.
- Hacc'da refes, füsuk ve cedel yok: **2:** 197.
- Hacc-ı ekber [en büyük hacc]: **9:** 3.
- Hacılara su dağıtmak [*sikâye*]: **9:** 19.

Hadd [cezâ]: **4:** 15, 16; **5:** 33, 34, 38, 39; **24:** 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 23, 24.

Haddi aşma [*isrâf*]: **4:** 6; **5:** 32; **6:** 141; **7:** 31; **17:** 27; **20:** 121; **25:** 67; **39:** 53; **40:** 28-34.

Hahamlar: **9:** 31, 34.

- Hahamların, Allâh'ın dûnundan [berisinden/aşağısından] rabbler edinilmesi: **9:** 31.

Hakîm [hikmetli/hikmet sâhibi]: **2:** 32, 129, 209, 220, 228, 240, 260; **3:** 6, 18, 58, 62, 126; **4:** 11, 17, 24, 26, 56, 92, 104, 111, 130, 158, 165, 170; **5:** 38, 118; **6:** 18, 73, 83, 128, 139; **8:** 10, 49, 63, 67, 71; **9:** 15, 28, 40, 60, 71, 97, 106, 110; **10:** 1; **11:** 1; **12:** 6, 83, 100; **14:** 4; **15:** 25; **16:** 60; **22:** 52; **24:** 10, 18, 58, 59; **27:** 6, 9; **29:** 26, 42; **30:** 27; **31:** 2, 9, 27; **33:** 1; **34:** 1, 27; **35:** 2; **36:** 2; **39:** 1; **40:** 8; **41:** 42; **42:**

3, 51; **43:** 4, 84; **44:** 4; **45:** 2, 37; **46:** 2; **48:** 4, 7, 19; **49:** 8; **51:** 30; **57:** 1; **59:** 1, 24; **60:** 5, 10; **61:** 1; **62:** 1, 3; **64:** 18; **66:** 2; **76:** 30.

Hakk-bâtıl: **2:** 42; **7:** 118; **17:** 81; **18:** 56; **22:** 62; **31:** 30; **34:** 49; **40:** 5; **42:** 24; **48:** 28; **61:** 9.

- Hakk geldi bâtıl zâil oldu: **17:** 81.
- Hakkı ve sabrı tavsiye: **103:** 3.

Hala: **4:** 23; **24:** 61; **33:** 50.

Halîfe: **2:** 30; **6:** 165; **7:** 69, 74; **10:** 14, 73; **27:** 62; **35:** 39; **38:** 26.

Hâm: **5:** 103.

Hâman: **28:** 6, 8, 38; **29:** 39; **40:** 24, 36.

- "Hâmân'a, Fir'avn tarafından, "Bana bir kule yap" demesi: **28:** 38; **40:** 36.

Hâmilelik/Gebelik: **7:** 189; **13:** 8; **19:** 22; **22:** 2; **31:** 14; **35:** 11; **46:** 15; **65:** 4, 6.

- Hâmile/gebe kadınların iddetinin sonu: **65:** 4.

Hamiyyet-i câhiliyye [câhiliyye hamiyyeti/öfkesi ve gayretkeşliği]: **48:** 26.

Hamr [içki]: **2:** 219; **5:** 90, 91; **12:** 36, 41; **16:** 67; **47:** 15.

- Hamr'da [içki'de] büyük bir günâh vardır: **2:** 219.
- Hamr'da [içki'de] insânlara ba'zı menfaatler vardır: **2:** 219.
- Hamr'ın [içki'nin] günâhı menfaatinden daha büyüktür: **2:** 219.
- Hamr [içki] şeytân işi murdâr bir şeydir: **5:** 90.
- Hamr'da [içki'de] şeytân aranıza düşmânlık ve kin düşürmeyi, sizi Allâh'ı anmaktan ve namaz/[salât]dan alıkoymayı ister: **5:** 91.

Hanîf-hunefâ [hanîfler]: **2:** 135; **3:** 67, 95; **4:** 125; **6:** 79, 161; **10:** 105; **16:** 120, 123; **22:** 31; **30:** 30; **98:** 5.

Harâm: **2:** 85, 173, 275; **3:** 50, 93; **4:** 2, 23, 24, 160; **5:** 3, 26, 42, 62, 63, 72, 87, 96; **6:** 119, 138, 140, 143, 144, 145, 146, 148, 150, 151; **7:** 32-33, 50, 157; **9:** 29, 37; **10:** 59-60; **16:** 35, 115, 116, 118; **17:** 33; **21:** 95; **24:** 3; **25:** 68; **28:** 12; **66:** 1.

- Harâm aylar [*Zilkâde, Zilhicce, Muharrem ve Receb ayları; 1., 7., 11. ve 12. aylar*]: **2:** 194, 217; **5:** 2, 97; **9:** 5, 36-37.
- Harâm olan yiyecekler-içecekler: **2:** 173; **5:** 3-4; **6:** 145; **16:** 115; **22:** 30.
- Harâm olan yiyecekler-içecekler, zarûret hâlinde yenilip içilebilir: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.

Harb/savaş esîrleri: **8:** 67-68, 70-71.

- Harbde/savaşta namaz: **4:** 101-103.

Hârûn: **2:** 248; **4:** 163; **6:** 84; **7:** 122, 142, 150; **10:** 75; **19:** 28, 53; **20:** 30, 70, 90, 92, 94; **21:** 48; **23:** 45; **25:** 35; **26:** 13, 48; **28:** 34; **37:** 114, 120.

- Hârûn'un başından ve sakalından tutması Mûsâ'nın: **7:** 150; **20:** 94.
- Hârûn'un, Mûsâ'nın isteği üzerine resûl-nebî yapılması: **19:** 53; **20:** 29-30, 36.

Hârût-Mârût: **2:** 102.

Hased [çekememezlik]: **2:** 90, 109; **3:** 19; **4:** 54; **5:** 30; **42:** 14; **113:** 5.

Hatâ ile adam öldürme kefâreti: **4:** 92.

Hâteme'n-nebiyyîn [nebîlerin hâtemi-mührü/sonuncusu]: **33:** 40.

Havârîler: **3:** 52; **5:** 111, 112; **61:** 14.

- Havârîlerin semâdan/gökten sofra indirilmesini istemeleri: **5:** 112.

Hâviye: **101:** 9, 10, 11.
Havra(lar) [*salâvât*]: **22:** 40.
Hayrda yarışmak: **2:** 148; **5:** 48; **35:** 32; **57:** 21; **23:** 57-61.
Hayız: **2:** 228, 231, 232, 234, 235; **33:** 49; **65:** 1, 4.
- Hayız gören kadınların iddeti, üç quru'dur [temizlik veyâ âdet müddetidir]: **2:** 228.
- Hayız görmeyen [yaşının küçüklüğü sebebiyle veyâ herhangi bir sebeble hayız görmeyen] kadınların iddeti, 3 aydır: **65:** 4.
- Hayızdan kesilen kadınların iddeti, 3 aydır: **65:** 4.
- Hayızlı, nifâslı, abdestsiz ve cünüb kimselerin Kur'ân'a dokunamayacağı hükmü çıkarılan âyet: **56:** 79.

Hayvân-Hayvânlar: **2:** 173, 205; **3:** 14; **4:** 119; **5:** 1, 3, 4, 95; **6:** 136, 138, 139, 142, 145, 146; **7:** 179; **10:** 24; **16:** 5, 66, 80, 115; **20:** 54; **22:** 18, 28, 30, 33, 34, 36; **23:** 21; **28:** 23; **32:** 27; **36:** 71; **39:** 6, **40:** 79; **42:** 11; **43:** 12; **47:** 12; **79:** 33; **80:** 32; **81:** 5.
- Hayvânlara benzeyenler: **7:** 179; **47:** 12.
- Hayvânlardan daha şaşkın olanlar: **7:** 179.
- Hayvânlardan eti/yenmesi harâm olanlar: **2:** 173; **5:** 3, 4; **6:** 145; **16:** 115; **22:** 30.

Helâl: **2:** 168, 187, 228, 229, 230, 275; **3:** 50, 93; **4:** 19, 24, 160; **5:** 1, 4, 5, 87, 88, 96; **7:** 157; **8:** 69; **10:** 58; **16:** 114, 116; **22:** 30; **33:** 52; **60:** 10; **66:** 1.
Hendek [*Ahzâb*] savaşı: **33:** 9-24.
Hendek ashâbı [*Ashâb-ı Uhdud:* Ateş dolu hendeklerde mü'minleri yakanlar]: **85:** 4-8.
Hesâb Günü: **2:** 166, 281; **3:** 30; **4:** 41; **5:** 9, 109, 116-119; **6:** 22-24, 27, 30, 31, 94, 130, 160; **7:** 6-9, 38-40, 147; **10:** 4, 26-29; **11:** 111; **13:** 18; **14:** 21, 22, 44-51; **16:** 27-29, 85-

87, 89, 111; **17:** 13-15, 71; **18:** 47-49, 52; **20:** 111, 112; **21:** 147; **22:** 56; **23:** 101-115; **25:** 22, 23, 26-30; **24:** 25; **28:** 62-66, 74, 75; **32:** 12; **36:** 65, 66; **37:** 20-34; **39:** 24, 69, 70; **40:** 10-12, 16, 17, 40, 52; **41:** 20-23, 47, 48; **44:** 40-41; **45:** 28, 29, 31-35; **46:** 19; **50:** 21-29; **53:** 38-41; **58:** 6; **69:** 18-20; **75:** 12-15, 22-25; **78:** 38-40; **82:** 17-19; **83:** 6-10; **84:** 7-12; **86:** 8, 9; **89:** 21-24; **99:** 7; **101:** 6-11.

Hevâ: **2:** 78, 120, 145; **4:** 135; **5:** 48, 49, 70, 77; **6:** 56, 71, 119, 150; **7:** 176; **13:** 37; **14:** 37, 43; **18:** 28; **20:** 16; **23:** 71; **25:** 43; **28:** 50; **30:** 29; **38:** 26; **42:** 15; **45:** 18, 23; **47:** 14, 16; **53:** 3, 23, 53; **54:** 3; **79:** 40.

Hevâsını ilâh (veyâ ilâhını hevâsı) edinmek: **25:** 43; **45:** 23.

Hınzîr [domuz]: **2:** 173; **5:** 3, 60; **6:** 145; **16:** 115.

- Hınzîr [domuz] eti harâmdır: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.

Hırsızlık: **5:** 38; **12:** 70, 73, 77, 81; **15:** 18; **60:** 12.

- Hırsızlığın cezâsı: **5:** 38.

Hıtta: **2:** 58; **33:** 161.

Hıyar (veyâ Acur): **2:** 61.

Hızır [sâlih kul/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kul] ile Mûsâ kıssası: **18:** 60-83.

- Hızır'ın [sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun] Mûsâ ile arkadaşlığı: **18:** 60-70.
- Hızır'ın [sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun] gemiyi yaralaması: **18:** 71.
- Hızır'ın [sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun] bir çocuğu öldürmesi: **18:** 74.
- Hızır'ın [sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun] yıkılmak üzere olan bir duvarı doğrultması: **18:** 77.

- Hızır'ın [sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun] bir gemiyi yaralamasının, bir çocuğu öldürmesinin ve yıkılmak üzere olan bir duvarı doğrultmasının te'vîlini yapması: **18:** 78-82.

Hicret: **2:** 218; **3:** 109; **4:** 89, 100; **8:** 72, 74, 75; **9:** 20, 100, 117; **14:** 14; **16:** 41, 110; **17:** 76; **19:** 46; **22:** 58; **24:** 22; **29:** 26, 59, 60; **33:** 6, 50; **39:** 10; **59:** 8, 9; **66:** 5.

- Hicret edenler: **2:** 218; **8:** 72; **22:** 58; **24:** 22.

Hidâyet-Dalâlet: **2:** 175; **6:** 125; **7:** 30, 178, 186; **10:** 108; **13:** 27, 33; **14:** 4; **16:** 36, 37; **17:** 15, 97; **18:** 17; **19:** 75, 76; **27:** 92, 93; **28:** 50, 56, 85; **30:** 29; **34:** 24, 50; **34:** 24, 50; **35:** 8; **39:** 23, 37, 38, 41; **40:** 33; **68:** 7.

- Hidâyete tâbi olanlara selâm: **20:** 47.

Hikmet: **2:** 151, 231, 251, 269; **3:** 48, 81, 164; **4:** 54, 113; **5:** 110; **16:** 125; **17:** 39; **19:** 12; **31:** 12; **33:** 34; **38:** 20; **43:** 63; **54:** 5; **62:** 2.

- Hikmet verilene, çok büyük bir hayr verilmiş demektir: **2:** 269.
- Hikmeti Allâh dilediğine verir: **2:** 269.
- Hikmetli/hikmet sâhibi [*hakîm*]: **2:** 32, 129, 209, 220, 228, 240, 260; **3:** 6, 18, 58, 62, 126; **4:** 11, 17, 24, 26, 56, 92, 104, 111, 130, 158, 165, 170; **5:** 38, 118; **6:** 18, 73, 83, 128, 139; **8:** 10, 49, 63, 67, 71; **9:** 15, 28, 40, 60, 71, 97, 106, 110; **10:** 1; **11:** 1; **12:** 6, 83, 100; **14:** 4; **15:** 25; **16:** 60; **22:** 52; **24:** 10, 18, 58, 59; **27:** 6, 9; **29:** 26, 42; **30:** 27; **31:** 2, 9, 27; **33:** 1; **34:** 1, 27; **35:** 2; **36:** 2; **39:** 1; **40:** 8; **41:** 42; **42:** 3, 51; **43:** 4, 84; **44:** 4; **45:** 2, 37; **46:** 2; **48:** 4, 7, 19; **49:** 8; **51:** 30; **57:** 1; **59:** 1, 24; **60:** 5, 10; **61:** 1; **62:** 1, 3; **64:** 18; **66:** 2; **76:** 30.

Hilâl-Hilâller ve ay [*kamer/qamer*]: **2:** 189; **6:** 77, 96; **7:** 54; **10:**

5; **12:** 4; **13:** 2; **14:** 32; **16:** 12; **21:** 33; **22:** 18; **25:** 61; **29:** 61; **31:** 29; **35:** 13; **36:** 39-40; **39:** 5; **41:** 37; **55:** 5; **71:** 16; **74:** 32; **75:** 8, 9; **84:** 18; **91:** 2.

Hristiyanlar: **2:** 62, 111, 113, 120, 135, 140; **3:** 55, 61, 67, 69-73; **5:** 14, 15, 17, 18, 47, 51, 69, 72, 73, 82-85; **9:** 30, 31, 34; **10:** 69; **19:** 37; **22:** 17; **43:** 65; **57:** 27.

- Hristiyanlar hristiyanların velîleridir: **5:** 51.
- Hristiyanlar, mü'minlere karşı, sevgice insânların en yakınıdır: **5:** 82.
- Hristiyanların, "Yehûdîler, sağlam ve tutarlı hiçbir şey üzerinde değil" demeleri: **2:** 113.
- Hristiyanların, "Allâh Meryem'in oğlu Mesîh'tir" demeleri: **5:** 17; **5:** 72; **9:** 30.
- Hristiyanların, "Allâh üçün üçüncüsü" demeleri: **5:** 73.
- Hristiyanların, "Allâh üçtür" demeleri: **4:** 171.
- Hristiyanların arasına Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü'ne kadar sürecek buğz u adâvet bırakılması: **5:** 14.
- Hristiyanların, râhiblerini-ruhbânlarını rabbler edinmeleri: **9:** 31.
- Hristiyanların, Meryem oğlu Mesîh'i rabb edinmeleri: **9:** 31.
- Hristiyanların, Îsâ ve Meryem'i iki ilâh edinmeleri: **5:** 116.
- Hristiyanların, "Hristiyanlardan başkası cennete giremez" demeleri: **2:** 111.
- Hristiyanların, "Biz Allâh'ın oğullarıyız/sevgilileriyiz" demeleri: **5:** 18.
- Hristiyanların, la'netleşmeye da'vet edilmesi: **3:** 61.
- Hristiyanların ve yehûdîlerin taamı [kestikleri/avladıkları] müslümânlara helâldir: **5:** 5.

- Hristiyanların (ve yehûdîlerin) kadınları müslümânlara helâldir: **5:** 5.

Homoseksüellik [lûtîlik/livata/eşcinsellik]: **4:** 16; **7:** 81; **11:** 78, 79; **15:** 67-69, 71; **21:** 74, 75; **26:** 165, 166; **27:** 54, 55; **29:** 28, 29; **54:** 37.

- Homoseksüellik [lûtîlik/livata/eşcinsellik] yapan erkeklere eziyyet edin: **4:** 16.

Hûd: **7:** 65; **11:** 50, 53, 58, 60, 89; **26:** 65.

Hudeybiye andlaşması/barışı: **48:** 1, 10, 18.

Hul' [bedelli boşamak/boşanmak]: **2:** 229, 231; **4:** 19-20.

Huneyn savaşı: **9:** 25, 26.

Hûriler: **37:** 48, 49; **44:** 54; **52:** 20; **55:** 72; **56:** 22.

Huruf-ı Mukatta'a [kesik/kopuk harfler]: **2:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **3:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **7:** 1 [*elif-lâm-mîm-sâd*]; **10:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **11:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **12:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **13:** 1 [*elif-lâm-mîm-râ*]; **14:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **15:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **19:** 1 [*kâf-hâ-yâ-'ayn-sâd*]; **20:** 1 [*tâ-hâ*]; **26:** 1 [*tâ-sîn-mîm*]; **27:** 1 [*tâ-sîn*]; **28:** 1 [*tâ-sîn-mîm*]; **29:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **30:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **31:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **32:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **36:** 1 [*yâ-sîn*]; **38:** 1 [*sâd*]; **40:** 1 [*hâ-mîm*]; **41:** 1 [*hâ-mîm*]; **42:** 1-2 [*hâ-mîm. 'ayn-sîn-qâf*]; **43:** 1 [*hâ-mîm*]; **44:** 1 [*hâ-mîm*]; **45:** 1 [*hâ-mîm*]; **46:** 1 [*hâ-mîm*]; **50:** 1 [*qâf*]; **68:** 1 [*nûn*].

Hutame (cehennemin bir adı): **104:** 4.

Hüthüt (bir kuş): **27:** 20.

- Hüthüt'ün Sebe'den getirdiği haber: **27:** 22-26.

—I—

Irmak/nehir-Irmaklar/nehirler: **2:** 25, 74, 249, 266; **3:** 15, 136, 195, 198; **4:** 13, 57, 122; **5:** 12, 85, 119; **6:** 6; **7:** 43; **9:** 72,

89, 100; **10:** 9; **13:** 3, 35; **14:** 23, 32; **16:** 5, 31; **17:** 91; **18:** 31, 33; **20:** 76; **22:** 14, 23; **25:** 10; **27:** 61; **29:** 58; **39:** 20; **43:** 51; **47:** 12, 15; **48:** 5, 17; **54:** 54; **57:** 12; **58:** 22; **61:** 12; **64:** 9; **65:** 11; **66:** 8; **71:** 12; **85:** 11; **98:** 8.

Irz [iffet] ve ırzı korumak: **24:** 4; **21:** 91; **23:** 5; **24:** 23, 30, 31, 35; **66:** 12; **70:** 29.

- Irzını muhkem koruyan kadın: Meryem: **21:** 91; **66:** 12.

Islık çalmak (müşriklerin salâtı): **8:** 35.

-İ-

İbil [deve cinsi: cemel-nâqah]: **5:** 103 [*bahîre*]; **6:** 144 [*ibil*/deve cinsi]; **7:** 40 [*cemel*/erkek deve], 73 [*nâqah*/dişi deve], 77 [*nâqah*]; **11:** 64-65 [*nâqah*]; **12:** 65 [*ba'îr*], 72 [*ba'îr*]; **17:** 59 [*nâqah*]; **22:** 36 [*büdn*=bedene/iri gövdeli hayvânlar: develer]; **26:** 155 [*nâqah*]; **54:** 27 [*nâqah*]; **56:** 55 [*hîm*]; **59:** 6 [*rikâb*]; **77:** 33 [*cimâle*]; **81:** 4 [*'işâru:* doğurmak üzere olan veyâ yeni doğuran deve]; **88:** 17 [*ibil*]; **91:** 13-14 [*nâqah*].

İblîs ve şeytân(lar): **2:** 34; **4:** 118-120; **7:** 11-18, 27, 30, 200-202; **14:** 22; **15:** 16-18, 31, 32; **16:** 98-100; **17:** 27, 53, 61, 65; **18:** 50-51; **19:** 68-72; **20:** 116; **24:** 21; **25:** 29; **26:** 95; **29:** 38; **34:** 20, 21; **35:** 5, 6; **36:** 60, 62; **37:** 6-11; **38:** 71-85; **41:** 6, 25; **43:** 36-39; **47:** 25; **58:** 10, 19; **59:** 15-17; **67:** 5; **72:** 8-10.

- İblîsin Âdem'e secde etmekten kaçınması: **2:** 34; **7:** 11; **15:** 31; **17:** 61; **20:** 116; **38:** 74.
- İblîsin, "Ben ondan/Âdem'den hayırlıyım; beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın" demesi: **7:** 12; **38:** 76.
- İblîs cinndendi: **18:** 50.

İbrâhîm: **2:** 124-127, 130, 132-133, 135-136, 140, 258, 260; **3:**

33, 65, 67-68, 84, 95, 97; **4:** 54, 125, 163, **6:** 74, 75, 83, 161; **9:** 70, 114; **11:** 69, 74-76; **12:** 6, 38; **14:** 35; **15:** 51; **16:** 120, 123; **19:** 41, 46, 58; **21:** 51, 60, 62, 69; **22:** 26, 43, 78; **26:** 69; **33:** 7; **37:** 83, 104, 109; **38:** 45; **42:** 13; **43:** 26; **51:** 24; **53:** 37; **57:** 26; **60:** 4; **87:** 19.

- İbrâhîm tek başına [başlı-başına] bir ümmet idi: **16:** 120.
- İbrâhîm bir sıddîk idi: **19:** 41.
- İbrâhîm bir nebî idi: **19:** 41.
- İbrâhîm bir resûl idi: **19:** 41.
- İbrâhîm evvâh [çok yanık/ilticâkâr] idi: **9:** 114; **11:** 75.
- İbrâhîm'e ve İsmâîl'e ahid verdik: **2:** 125.
- İbrâhîm'in makâmı: **2:** 125; **3:** 97.
- İbrâhîm'in milleti [dîni/yolu]: **2:** 130, 135; **3:** 95; **4:** 125; **6:** 161; **12:** 38; **16:** 123; **22:** 78.
- İbrâhîm'in güzel örnekliği [*usvetu'l-hasene*]: **60:** 4-6.
- İbrâhîm'in suhufu [sâhifeleri/sayfaları]: **53:** 37; **87:** 19.
- İbrâhîm'e, semâvî elçilerin [insân/erkek sûretinde meleklerin] gelmesi: **11:** 69; **15:** 51-52; **51:** 24-25.
- İbrâhîm'in, semâvî elçilere [insân/erkek sûretindeki meleklere] kızarmış buzağı sunması: **11:** 69; **51:** 24-25.
- İbrâhîm'e, büyük bir kurbânlık fidye verilmesi: **37:** 107.
- İbrâhîm'e, "Dört kuş al" denilmesi: **2:** 260.
- İbrâhîm'e, halîm/uslu bir oğul [İsmâîl'in] müjdelenmesi: **37:** 101.
- İbrâhîm'e, İshâk ile Ya'kûb'un müjdelenmesi: **11:** 69-71; **15:** 53; **37:** 112; **51:** 28.
- İbrâhîm'in, babası için aff [mağfiret] dilemesi: **9:** 114.
- İbrâhîm'in, babası ve kavmi ile tartışması: **6:** 75-78; **19:** 41-50; **26:** 69-89.

- İbrâhîm'in, babasından uzaklaşması: **9:** 114.
- İbrâhîm'in, birtakım kelimelerle imtihân edilmesi: **2:** 124.
- İbrâhîm'in, hükümdar [Nemrut] ile tartışması: **2:** 258.
- İbrâhîm'in, –ihtiyârlığına rağmen– İshâk'la müjdelenmesine hayret etmesi: **15:** 54.
- İbrâhîm'in, imâm [önder] yapılması: **2:** 124.
- İbrâhîm'in karısının gülmesi: **11:** 71.
- İbrâhîm'in karısının, –yaşlılığına rağmen– İshâk'la müjdelenmesine hayret etmesi: **11:** 72; **51:** 29.
- İbrâhîm'in, ay için, "Bu benim rabbim" diyerek kavmine ta'rîzde bulunması: **6:** 77.
- İbrâhîm'in, güneş için, "Bu benim rabbim" diyerek kavmine ta'rîzde bulunması: **6:** 78.
- İbrâhîm'in, yıldız [kevkeb] için, "Bu benim rabbim" diyerek kavmine ta'rîzde bulunması: **6:** 76.
- İbrâhîm'in, yıldızlara nazar edip, "Ben saqîmim/hastayım" demesi: **37:** 88-89.
- İbrâhîm'in, putları kırması ve ateşe atılması: **21:** 51-73; **37:** 83-99.
- İbrâhîm'in, menâm'da/düş'te oğlunu kurbân ettiğini görmesi: **37:** 102.
- İbrâhîm'in, oğlunu/İsmâîl'i kurbân etmeye teşebbüs etmesi: **37:** 101-105.
- İbrâhîm'in, Rabbine kalb-i selîm ile gelmesi: **37:** 84.
- İbrâhîm'in, Ka'be'yi yapması: **2:** 127.
- İbrâhîm'in, zürriyyetinden ba'zısını Beyt-i Muharrem'in yanında ekin bitmez bir vâdide yerleştirmesi: **14:** 37.
- İbrâhîm'in, ölülerin nasıl diriltildiğini görmek istemesi: **2:** 260.

İbtihâl âyeti: **3:** 61.
İçki [*hamr*]: **2:** 219; **5:** 90, 91; **12:** 36, 41; **16:** 67; **47:** 15.
- İçki'de [*hamr*'da] büyük bir günâh vardır: **2:** 219.
- İçki'de [*hamr*'da] insânlara ba'zı menfaatler vardır: **2:** 219.
- İçki'nin [*hamr*'ın] günâhı menfaatinden daha büyüktür: **2:** 219.
- İçki [*hamr*] şeytân işi murdâr bir şeydir: **5:** 90.
- İçki [*hamr*] sebebiyle şeytân aranıza düşmânlık ve kin düşürmeyi, sizi Allâh'ı anmaktan ve namazdan alıkoymayı ister: **5:** 91.

İddet [boşanan veyâ dul kalan kadınların bekleme süresi]: **2:** 228, 231, 232, 234, 235; **33:** 49; **65:** 1, 4.
- İddet [kocası vefât eden kadının iddeti/bekleme süresi: 4 ay 10 gün]: **2:** 234.
- İddet [hayızdan kesilmiş kadınların iddeti/bekleme süresi: 3 aydır]: **65:** 4.
- İddet [yaşının küçüklüğü sebebiyle henüz hayız görmeyen veyâ herhangi bir sebeble hayız görmeyen kadınların iddeti/bekleme süresi: 3 aydır]: **65:** 4.

İdrîs: **19:** 56, 57; **21:** 85.
- İdrîs bir nebî idi: **19:** 56.
- İdrîs bir sıddîk idi: **19:** 56.
- İdrîs, yüksek bir mekâna [yere/makâma] ref' edildi: **19:** 57.

İffet: **24:** 26, 30, 31, 33, 60; **33:** 59.
- İffet [ırz] ve iffeti korumak: **24:** 4; **21:** 91; **23:** 5; **24:** 23, 30, 31, 35; **66:** 12; **70:** 29.
- İffetini/ırzını muhkem koruyan kadın: Meryem: **21:** 91; **66:** 12.

İfk [iftirâ]: **7:** 117; **24:** 11, 12; **25:** 4; **26:** 45; **29:** 17; **34:** 43; **37:** 151.

İfrit: **27:** 39.

İfsâd [fesâdcılık/bozgunculuk]: **2:** 11-12, 27, 30, 60, 205, 220; **4:** 91; **5:** 32-33, 64; **7:** 56, 74, 85-86, 103, 142; **10:** 40, 81, 91; **11:** 85, 116; **12:** 73; **13:** 25; **16:** 88; **17:** 4; **18:** 94; **26:** 152, 183; **27:** 14, 48; **28:** 4, 77, 83; **29:** 30, 36; **30:** 41; **33:** 14; **38:** 28; **40:** 26; **47:** 22; **89:** 12.

İftirâ [bühtân ve ifk]: **4:** 20 [*bühtân*], 112 [*bühtân*], 156 [*bühtân*]; **7:** 117 [*ifk*]; **24:** 11 [*ifk*], 12 [*ifk*], 16 [*bühtân*]; **25:** 4 [*ifk*]; **26:** 45 [*ifk*]; **29:** 17 [*ifk*]; **33:** 58 [*bühtân*]; **34:** 43 [*ifk*]; **37:** 151 [*ifk*]; **60:** 12 [*bühtân*].

- İftirâ'nın [zinâ iftirâsının] cezâsı: **24:** 4.

İhlâs: **2:** 112, 139; **3:** 16-17; **7:** 29; **15:** 40; **31:** 22; **38:** 83; **39:** 2, 11, 14; **40:** 14, 65; **73:** 8; **92:** 19, 20; **98:** 5.

İhrâm: **5:** 1, 2, 95.

- İhrâm kefâreti: **2:** 196; **5:** 95.
- İhrâmlıya, deniz avı helâldir: **5:** 96.
- İhrâmlıya, kara avı harâmdır: **5:** 1, 95.
- İhrâmlıyken av [kara avı] öldürmenin kefâreti: **5:** 95.

İhsân: **2:** 83; **3:** 8, 38, 172, 194; **4:** 36, 95; **5:** 13, 52, 93; **6:** 84; **7:** 189; **9:** 76, 100; **11:** 88; **12:** 100; **14:** 11, 39; **16:** 90; **18:** 10; **19:** 5, 14, 50, 53; **21:** 72; **25:** 74; **26:** 20, 83; **28:** 77; **29:** 27; **37:** 100; **39:** 35, 58; **46:** 15; **55:** 60-61; **66:** 11.

İhtilâm olmak [cünüb-cünüblük]: **4:** 43; **5:** 6.

- İhtilâm/cünüb olan veyâ cimâ eden kimse gusletmelidir [tepeden tırnağa yıkanmalıdır]: **4:** 43; **5:** 6.
- İhtilâm/cünüb, abdestsiz, hayızlı ve nifâslı olan kimselerin Kur'ân'a dokunamayacağı hükmü çıkarılan âyet: **56:** 79.

İhtiyacını arzeden/isteyen veyâ soran kimse [*sâil*]: **2:** 177; **12:** 7; **41:** 10; **51:** 19; **70:** 1, 25; **93:** 10.
- İhtiyacını arzeden/isteyen kimseye [*sâil*'e] davranma şekli: **17:** 28.

İkinin ikincisi (Ebû Bekr): **9:** 40.
İkrâh/zorlama, dînde yoktur: **2:** 256.
Îlâ [eşlerine dokunmamaya yemîn etmek]: **2:** 226.
İlâhını hevâsı (veyâ hevâsını ilâh) edinmek: **25:** 43; **45:** 23.
İlliyyîn: **83:** 18, 19.
İlyâs-İlyâsîn: **6:** 85; **37:** 123, 130.
İmâm [önder/örnek]: **2:** 124; **9:** 12; **11:** 8; **15:** 79; **17:** 21; **21:** 73; **25:** 74; **28:** 5, 41; **32:** 24; **36:** 12; **46:** 12.
İmân edenler ve insânlar için meleklerin mağfiret dilemesi: **40:** 7; **42:** 4.
İmânın şartları: **2:** 177; **4:** 136.
İmân-İslâm: **49:** 14.
İmrae: **2:** 282; **3:** 35, 40; **4:** 128; **7:** 83; **11:** 71, 81; **12:** 21, 30, 51; **15:** 60; **19:** 5, 8; **27:** 23, 57; **28:** 9, 23; **29:** 32, 33; **51:** 29; **66:** 10, 11; **111:** 4.
İmrân [Meryem'in babası]: **3:** 33-35; **66:** 12.
- İmrân'ın âli: **3:** 33.
- İmrân'ın karısı [Meryem'in anası]: **3:** 35.
- İmrân'ın karısının [Meryem'in anasının], karnındakini [Meryem'i] Allâh'a adaması: **3:** 35.
- İmrân'ın karısının, çocuğuna "Meryem" adını koyması: **3:** 36.
- İmrân'ın karısının, çocuğunu/Meryem'i, şeytânın şerrinden Allâh'a ısmarlaması: **3:** 36.

İmtihân [sınama/deneme]: **2:** 49, 124, 155, 249; **3:** 152, 154, 186; **4:** 6; **5:** 94; **6:** 23, 53, 165; **7:** 141, 155, 168; **8:** 17, 28;

9: 126; **10:** 30; **11:** 7; **14:** 6; **16:** 92; **17:** 13, 60; **18:** 17; **20:** 40, 85, 90, 131; **21:** 35; **25:** 20; **27:** 40, 47; **29:** 2, 3; **33:** 11; **37:** 63, 106; **38:** 34; **39:** 49; **44:** 17, 33; **47:** 4, 31; **49:** 3; **51:** 13, 14; **54:** 27; **60:** 10; **64:** 15; **67:** 2; **68:** 17; **72:** 17; **74:** 31; **76:** 2; **86:** 9; **89:** 15, 16.

İnci: **22:** 23; **24:** 35; **35:** 33; **52:** 24; **55:** 22; **56:** 23; **76:** 19.

İncîl: **3:** 3, 48, 65; **5:** 46, 47, 66, 68, 110; **7:** 157; **9:** 111; **19:** 30; **48:** 29; **57:** 27.

- İncîl insânlara hidâyet için indirilmiştir: **3:** 4; **5:** 46.
- İncîl Tevrât'ı tasdîklemiştir: **5:** 46.
- İncîl'de mü'minlerin meseli: **48:** 29.
- İncîl ve Tevrât İbrâhîm'den sonra indirildi: **3:** 65.
- İncîl ve Tevrât'ın tahrîfi: **2:** 75; **4:** 46; **11:** 27.
- İncîl, Tevrât ve Kur'ân'da Allâh, mü'minlerin canlarını ve mallarını, cennet karşılığında satın aldığını va'detmiştir: **9:** 111.
- İncîl ve Tevrât'ta Ümmî Resûl-Nebî yazılmıştır: **7:** 157.
- İncîl ile hükmetmeyenler fâsıklardır: **5:** 47.
- İncîl ehli, Allâh'ın onun içinde indirdiğiyle hükmetmelidir: **5:** 47.

İncir: **95:** 1.

İnek [bakara/sığır]: **2:** 67, 68, 69, 71; **6:** 144, 146; **12:** 43, 46.

İnfâk: **2:** 195, 215, 219, 245, 254, 262, 267, 270-274, 280; **3:** 92, 134; **4:** 8; **14:** 31; **17:** 26, 28; **23:** 60; **24:** 22; **34:** 39; **51:** 19; **57:** 7, 18; **59:** 9; **63:** 10; **64:** 17; **76:** 8-10; **92:** 5-7; **107:** 2-3.

- İnfâk ettiği malı başa kakmak: **2:** 262-264.

İnsan ve insanın durumu: **2:** 28, 29, 30; **3:** 6, 14; **4:** 1, 28; **5:** 32; **6:** 2, 94, 98, 134, 165; **7:** 11, 69, 74, 179, 189; **10:** 2, 14, 21-23, 73; **11:** 9-10, 119; **12:** 53; **13:** 2-4; **14:** 32-34; **15:**

26, 28, 85, 99; **16:** 4-14, 72, 78, 80-81, 84, 89; **17:** 11, 67, 70-71, 83, 99-100; **18:** 48; **20:** 15, 55; **21:** 30-32, 37, 104; **22:** 5, 7, 36-37, 63, 65, 66; **23:** 12-14, 79; **25:** 54; **26:** 132-134; **27:** 60-64, 86; **28:** 71-73; **29:** 5, 60-63; **30:** 20-25, 33-34, 36, 41, 43, 50, 54; **31:** 20, 29, 31; **32:** 7-9, 13, 37; **33:** 72-73; **34:** 3, 24; **35:** 11-13, 27-28, 39; **36:** 33-36, 77; **37:** 11; **38:** 26, 71, 74; **39:** 6, 21, 69; **40:** 59, 61, 64, 67, 79-80; **42:** 5, 7, 19, 30, 34, 48, 49; **43:** 10-13, 15, 32; **45:** 4, 12-13; **46:** 3; **49:** 12-13; **50:** 7-11, 16; **51:** 56-57; **52:** 1-8, 35; **53:** 3, 45, 46; **55:** 1-12, 14; **56:** 57-59, 63-65, 68-73; **67:** 2, 15, 23-24; **69:** 1-3; **70:** 19-21; **71:** 14, 19; **72:** 6, 16-17; **75:** 20-21, 37-39; **76:** 1-3, 27-28; **77:** 1-7, 20-22; **78:** 6-16, 39; **79:** 30; **80:** 17-20; **86:** 5-7; **89:** 16-20; **95:** 1-5; **96:** 1-2; **100:** 6-8; **103:** 2; **104:** 1.

- İnsân, Allâh'ın halîfesi değil, yeryüzünde halîfe yaptığı bir varlıktır: **2:** 30, **6:** 165; **7:** 69, 74; **10:** 14, 73; **27:** 62; **35:** 39; **38:** 26.
- İnsân, Allâh'a ibâdet için yaratılmıştır: **15:** 99; **51:** 56-57; **67:** 2; **72:** 16-17.
- İnsân hırslıdır: **70:** 19-21; **89:** 16-20.
- İnsân öldürmek, bütün insânları öldürmek gibidir: **5:** 32.
- İnsânın hayâtını kurtarmak, bütün insânların hayâtını kurtarmak gibidir: **5:** 32.
- İnsân zâlim ve câhildir: **33:** 72.
- İnsân zayıf yaratılmıştır: **4:** 28.
- İnsân aceleden [aşırı aceleci] yaratılmıştır: **21:** 37.
- İnsân nankördür: **11:** 9; **22:** 66; **42:** 48; **100:** 6.
- İnsân hüsrân/[ziyân]dadır: **103:** 2.
- İnsâna doğru yol gösterilmiştir: **76:** 3.
- İnsâna emânet arzedilmiştir: **33:** 72-73.

- İnsânın emâneti yüklenmesi [emânetin gereğini yerine getirmemesi/emânete ihânet etmesi]: **33:** 72-73.
- İnsân –zâlim ve câhil olduğu için– emânete ihânet etmiştir: **33:** 72-73.
- İnsânın başına gelenler yaptıkları yüzündendir: **30:** 41; **42:** 30, 34.
- İnsânın hizmetine sunulan varlık ve imkânlar: **2:** 29; **13:** 2-4; **14:** 32-34; **16:** 5-14, 78, 80-81; **17:** 70; **21:** 30-32; **22:** 36-37, 63, 65; **26:** 132-134; **27:** 60-64, 86; **28:** 71-73; **29:** 60-63; **30:** 20-25, 50; **31:** 20, 29, 31; **32:** 37; **34:** 24; **35:** 12-13, 27-28; **36:** 33-36; **39:** 6, 21; **40:** 61, 64, 79-80; **43:** 10-13; **45:** 12-13; **50:** 7-11; **55:** 1-12; **56:** 58-59, 63-65, 68-73; **67:** 15; **78:** 6-16; **79:** 30.
- İnsânın yaratılışı: **2:** 28, 30; **3:** 6, 14; **4:** 1; **6:** 2, 98, 165; **7:** 11, 189; **15:** 26, 28; **16:** 4, 72; **17:** 99; **20:** 55; **22:** 5; **23:** 12-14, 79; **25:** 54; **30:** 54; **32:** 7-9; **35:** 11; **36:** 36, 77; **37:** 11; **38:** 71, 74; **39:** 6; **40:** 64, 67; **42:** 49; **45:** 4; **49:** 13; **50:** 16; **52:** 35; **53:** 3, 45, 46; **55:** 14; **56:** 57-59; **67:** 23-24; **71:** 14, 19; **75:** 37-39; **76:** 1-2, 28; **77:** 20-22; **80:** 18-20; **86:** 5-7; **95:** 1-5; **96:** 1-2.
- İnsânlar bir tek ümmet idi/ümmettir: **2:** 213; **10:** 19.
- İnsânlar [arzdakiler/yerdekiler] için meleklerin mağfiret dilemesi: **42:** 5.
- İnsânların farklı imkânlara sâhib kılınmasının hikmeti: **43:** 32.
- İnsânların kabîle ve kavmlere ayrılmasının hikmeti: **49:** 13.
- İnsânın zaafları: **2:** 30; **4:** 28; **10:** 2, 21-23; **11:** 9-10; **12:** 53; **16:** 4; **17:** 11, 67, 83, 100; **21:** 37; **22:** 66; **30:** 33-34, 36; **43:** 15; **75:** 20-21; **76:** 27; **80:** 17; **100:** 6-8.

- İnsânları çekiştirmek: **49:** 12; **104:** 1.
- İnsânlar Allâh'ın huzûrunda toplanacak: **6:** 94, 134; **15:** 85; **16:** 84, 89; **17:** 71; **18:** 48; **20:** 15; **21:** 104; **22:** 7; **29:** 5; **30:** 43; **34:** 3; **40:** 59; **39:** 69; **42:** 7, 19; **46:** 3; **52:** 1-8; **69:** 1-3; **77:** 1-7; **78:** 39.
- İnsânların cinnlere sığınması: **72:** 6.
- İnsânların ve cinnlerin bir çoğu cehennem için zer' edilmiştir [yaratılmıştır]/Cehennem onlarla doldurulacaktır: **7:** 179; **11:** 119; **32:** 13.

İpek: **18:** 31; **22:** 23; **35:** 33; **44:** 53; **76:** 12, 21.

İrem: **89:** 7.

İrin: **14:** 16; **38:** 58; **78:** 25.

İrtidât [dînden dönmek]: **2:** 108, 217; **3:** 86-90; **4:** 137; **5:** 54; **16:** 106-109; **47:** 25; **53:** 36-38.

Îsâ: **2:** 87, 136, 253; **3:** 45-52, 55, 59, 84; **4:** 158, 159, 163, 171-172; **5:** 17, 46, 72, 75, 78, 110, 112, 114, 116-118; **6:** 85; **9:** 30-31; **19:** 22, 27-29, 31-34; **21:** 91; **23:** 50; **33:** 7; **42:** 13; **43:** 57-59, 61, 63, 64; **57:** 27; **61:** 6, 14.

- Îsâ, "Ben Allâh'ın kuluyum" demiştir: **19:** 30.
- Îsâ Mesîh, Allâh'ın kelimesidir: **4:** 171.
- Îsâ, O'ndan [Allâh'tan] bir rûhtur: **4:** 171.
- Îsâ ne asıldı/çarmıha gerildi, ne de öldürüldü: **4:** 157-159.
- Îsâ vefât etti-ettirildi, (dolayısıyla Kıyâmet'e yakın dünyâya gelmesi mümkün değildir): **3:** 55; **5:** 117.
- Îsâ babasız doğdu: **3:** 45-49; **4:** 171-172.
- Îsâ'nın meseli, Âdem'in meseli gibidir: **3:** 59.
- Îsâ'nın mu'cizeleri: **3:** 46, 49; **5:** 110; **19:** 24-25, 29-30.
- Îsâ'nın, doğduğunda, annesi Meryem'e altından, "Sakın mahzûn olma; Rabbin senin altında bir su arkı vücûda

getirdi. Hurmanın da dalını kendine doğru silkele, üzerine derilmiş [olgunlaşmış] tâze hurmalar dökülsün..." demesi: **19:** 24-25.
- İsâ'nın, abraşı [alaca hastalarını] iyileştirmesi: **3:** 49; **5:** 110.
- İsâ'nın, beşikte iken konuşması: **3:** 46; **5:** 110; **19:** 29-30.
- İsâ'nın, çamurdan kuş yapıp üflemesiyle kuşun canlanması: **3:** 49; **5:** 110.
- İsâ'nın, körü iyileştirmesi: **3:** 49; **5:** 110.
- İsâ'nın, ölüleri diriltmesi: **3:** 49; **5:** 110.
- İsâ'nın, evlerde yenen ve biriktirilenleri haber vermesi: **3:** 49.
- İsâ'nın du'âsı: **5:** 114, 118.
- İsâ'nın, yehûdîlere harâm kılınanların ba'zısını helâl kılması: **3:** 50.
- İsâ'nın diliyle yehûdîlerin la'netlemesi: **5:** 78.
- İsâ'nın, semâdan/gökten mâide [yemekli sofra] indirilmesi için du'â etmesi: **5:** 114.
- İsâ'nın, Ahmed'i [Muhammed'i] müjdelemesi: **61:** 6.
- İsâ'nın rûhu'l-kudüs ile desteklenmesi: **2:** 87, 253; **5:** 110.
- İsâ'nın ref' edilmesi (İsâ, vefât ettirildikten sonra Allâh'a/Allâh'ın yanına ref' edilmiştir): **3:** 55.
- İsâ'nın, "Hem doğduğum gün, hem öleceğim gün, hem diri olarak çıkarılacağım gün selâm bana" demesi: **19:** 30-33.
- İsâ'ya hikmetin öğretilmesi: **3:** 48.
- İsâ'ya İncîl'in verilmesi: **5:** 46, 110; **19:** 30; **57:** 27.
- İsâ'ya İncîl'i verdik: **57:** 27.

- Îsâ'ya İncîl'in öğretilmesi: **3:** 48.
- Îsâ'ya kitâbın öğretilmesi: **3:** 48.
- Îsâ'ya Tevrât'ın öğretilmesi: **3:** 48.
- Îsâ'ya Allâh'ın, "Senmi dedin o insânlara, 'Beni ve anamı Allah'ın dûnundan [Allâh'tan başka] iki ilâh edinin!' diye?" sorması ve Îsâ'nın cevâbı: **5:** 116-118.
- Îsâ'ya tâbi olanların kalblerinde bir rikkat [incelik], bir merhamet yarattık: **57:** 27.

İshâk: **2:** 133, 136, 140; **3:** 84; **4:** 163; **6:** 84; **11:** 71; **12:** 5-6, 37, 38; **14:** 39; **19:** 49; **21:** 72; **29:** 27; **37:** 112, 113; **38:** 45.
- İshâk ile Ya'kûb'un müjdelenmesi (İbrâhîm'e): **11:** 69-71; **15:** 53-54; **37:** 112; **51:** 28.

İslâm: **3:** 19, 85; **5:** 3; **6:** 125; **9:** 74; **39:** 32; **49:** 14, 17; **61:** 7.

İslâm-Îmân: **49:** 14.

İsmâîl: **2:** 125, 127, 133, 136, 140; **3:** 84; **4:** 163; **6:** 86; **14:** 39; **19:** 54; **21:** 85; **37:** 101-107; **38:** 48.
- İsmâîl'in (İbrâhîm'e, "halîm/uslu bir oğul" olarak) müjdelenmesi: **37:** 101.
- İsmâîl'in kurbân edilmeye teşebbüs edilmesi: **37:** 101-105.
- İsmâîl bir resûl, bir nebî idi: **19:** 54-55.

İsrâ [gece yürüyüşü/gece yürütülmesi]: **17:** 1, 60.

İsrâf [haddi/sınırı aşmak]: **4:** 6; **5:** 32; **6:** 141; **7:** 31; **17:** 27; **20:** 127; **25:** 67; **39:** 53; **40:** 28-34.

İsrâîl: **3:** 93.

İsrâîloğulları [Benî-İsrâîl]: **2:** 40, 47, 83, 122, 211, 246; **3:** 49, 93; **5:** 12, 32, 70, 72, 78, 110; **7:** 105, 134, 137, 138; **10:** 90, 93; **17:** 2, 4, 101, 104; **19:** 58; **20:** 47, 80, 94; **26:** 17, 22, 59, 197; **27:** 76; **32:** 23; **40:** 53; **43:** 59; **44:** 30; **45:** 16; **46:** 10; **61:** 6, 14.

- İsrâîloğulları'na bütün yiyecekler helâldi: **3:** 93.
- İsrâîloğulları'nın, peygamberleri öldürmeleri: **4:** 155; **5:** 70.
- İsrâîloğulları'nın, Îsâ'nın diliyle/lisânıyla la'netlenmeleri: **5:** 78.
- İsrâîloğulları'nın, Dâvûd'un diliyle/lisânıyla la'netlenmeleri: **5:** 78.
- İsrâîloğulları ile Mûsâ'nın, Fir'avn ve ordusu tarafından güneş doğarken veyâ doğu istikâmetinde ta'kîb edilmeleri: **26:** 60.
- İsrâîloğulları'nın, buzağıya tapmaları: **2:** 51, 54, 92; **4:** 153; **7:** 148; **20:** 87-90.
- İsrâîloğulları'na kudret helvası [*menn*] ve bıldırcın [*selvâ*] bahşedilmesi: **2:** 57; **20:** 80.
- İsrâîloğulları'nın üzerine dağın kaldırılması: **2:** 63, 93; **4:** 154; **7:** 171.
- İsrâîloğulları'nı yıldırım çarpması: **4:** 153.
- İsrâîloğulları'nın, Allâh'ı âşikâre görmek istemeleri: **2:** 55.
- İsrâîloğulları'na, bir bakara [sığır] kesmelerinin emredilmesi ve onların tutumu: **2:** 67-71.
- İsrâîloğulları'na, Arz-ı Mukaddes'in kırk yıl harâm kılınması: **5:** 26.

İsteyen/ihtiyâcını arzeden/soran kimse [*sâil*]: **2:** 177; **12:** 7; **41:** 10; **51:** 19; **70:** 1, 25; **93:** 10.
- İsteyen/ihtiyâcını arzeden kimseye [*sâil*'e] davranma şekli: **17:** 28.

İstidrâc: **7:** 182; **68:** 44.

İstiğfâr: **3:** 16-17; **4:** 64, 106, 110; **9:** 113, 114; **11:** 3, 90; **47:** 19; **110:** 3.

İstihzâ [alay]: **2:** 14, 15, 67, 212; **4:** 140; **5:** 57, 58; **6:** 5, 10; **7:** 51; **9:** 64, 65, 79; **11:** 8, 38; **13:** 32; **15:** 11, 95; **16:** 34; **18:** 56, 106; **21:** 36, 41; **23:** 110; **25:** 41; **26:** 6; **30:** 10; **31:** 6; **35:** 30; **37:** 12, 14; **38:** 63; **39:** 48, 56; **40:** 83; **43:** 7; **45:** 9, 33, 35; **46:** 26; **49:** 11.

İstişâre [şûrâ/müşâvere/danışma]: **2:** 233; **3:** 159; **42:** 38.

İstivâ: **2:** 29; **7:** 54; **10:** 3; **13:** 2; **20:** 5; **25:** 59; **32:** 4; **41:** 11; **57:** 4.

İ'tikâf: **2:** 125, 187.

- İ'tikâf'ta iken, gündüzün yanısıra, geceleyin de cimâ etmeyin: **2:** 187.

İtmi'nâna eren-mutma'in/tatmîn olan nefs [*nefs-i mutma'inne*]: **89:** 27.

İttikâ/takvâ [korunma]: **2:** 103, 197, 237; **3:** 102, 172; **4:** 131; **5:** 2; **7:** 26, 93, 169; **8:** 56; **9:** 108, 109, 119; **12:** 57; **16:** 52, 128; **20:** 132; **22:** 1, 32, 37; **26:** 184; **30:** 31; **39:** 10; **48:** 26; **49:** 1, 3, 13; **57:** 28; **58:** 9; **59:** 18; **64:** 16; **74:** 56; **91:** 8; **96:** 12.

- İttikâ edenlere [kötülüklerden korunanlara], furkân verilmesi: **8:** 29.

İyiliği başa kakmak: **2:** 262-264.

İyiliği emretmek ve kötülükten nehyetmek [*emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i 'ani'l-münker*]: **3:** 104, 110, 114; **5:** 79; **7:** 157, 199; **9:** 71, 122; **22:** 41; **31:** 17.

İyilik de kötülük de Allâh'tan: **4:** 78.

İyilik Allâh'tan, kötülük insândan: **4:** 79.

–K–

Kabak (veyâ acur): **2:** 61.

- Kabak cinsi: **37:** 146.

Ka'be: **2:** 125, 127, 158; **3:** 96, 97; **5:** 2, 97; **8:** 5, 35; **11:** 73; **14:** 37; **22:** 26, 29, 33; **71:** 28; **106:** 3.
- Ka'be, insânlar için vaz'olunan ilk beyt'tir: **3:** 96.
- Ka'be, mübârektir ve âlemler için hidâyettir: **3:** 96.
- Ka'be'de İbrâhîm'in makâmı vardır: **3:** 97.
- Ka'be'nin haccedilmesi, insânlar üzerine Allâh'ın hakkıdır: **3:** 97.

Kâbil-Hâbil kıssası: **5:** 27-31.
- Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi: **5:** 30.
- Kâbil'in Hâbil'in cesedini nasıl gömeceğini kargadan öğrenmesi: **5:** 31.

Kabir-Kabirler: **9:** 84 [*qabr*]; **22:** 7 [*qubûr*]; **35:** 23 [*qubûr*]; **36:** 51 [*ecdâs*]; **54:** 7 [*ecdâs*]; **60:** 13 [*qubûr*]; **70:** 43 [*ecdâs*]; **80:** 21 [*qabr*]; **82:** 4 [*qubûr*]; **100:** 9 [*qubûr*]; **102:** 2 [*meqâbir*].
- Kabir azâbına delâlet ettiği iddiâ edilen âyetler: **2:** 28; **9:** 101; **40:** 11, 45-46.
- Kabir hayâtına delâlet ettiği iddiâ edilen âyetler: **2:** 28; **40:** 11.

Kader: **2:** 236; **20:** 41; **23:** 18; **33:** 38; **54:** 49; **77:** 22.

Kadınların mahremleri: **33:** 55.
- Kadınların örtünmesi: **24:** 31, 60; **33:** 59.

Kadr [*Qadr*] gecesi: **97:** 1-5 (–**44:** 3-6'*da ise, aynı gece için "Mübârek gece" denilir*–).
- Kadr [*Qadr*] gecesi, bin aydan hayırlıdır: **97:** 3.

Kâfirler-müşrikler ve nitelikleri: **2:** 6-7, 27, 99-101, 105, 114, 212; **3:** 10, 11, 116, 117, 176-178, 196; **4:** 150, 167; **6:** 4-9, 49, 112, 113; **8:** 36, 55, 59; **9:** 32; **10:** 96, 97; **11:** 5, 18-22; **13:** 5, 25; **14:** 3, 13; **16:** 83, 105; **18:** 56, 57, 100-102; **22:** 55, 72; **23:** 99, 100; **24:** 57; **26:** 198-202; **29:** 12, 23;

30: 7, 8, 51-53; **31:** 6, 7; **32:** 22; **36:** 45-47; **39:** 32; **40:** 4, 69; **41:** 5; **42:** 16, 35; **45:** 7-10; **48:** 6; **61:** 7, 8; **71:** 31-33; **83:** 13, 14, 29-33; **85:** 8, 9; **92:** 8-10; **96:** 9, 10; **107:** 1-3.

Kâfirlerin durumu: **2:** 86, 167; **3:** 88; **4:** 48, 168-169; **5:** 36-37; **7:** 40; **8:** 30, 31, 32, 35, 55, 61, 73; **11:** 107; **16:** 52; **17:** 72; **22:** 22; **32:** 20; **37:** 9; **43:** 74-75, 77; **45:** 34-35; **78:** 23.

- Kâfirler, deve [*cemel:* erkek deve] iğne deliğinden geçmedikce cennete giremezler: **7:** 40.
- Kâfirler-müşrikler ebediyyen [devâmlı/sürekli/sonsuz olarak] cehennemde-ateşte kalacaklar: **2:** 86, 167; **3:** 88; **4:** 48, 168-169; **5:** 36-37; **7:** 40; **11:** 107; **16:** 52; **17:** 72; **22:** 22; **32:** 20; **37:** 9; **43:** 74-75, 77; **45:** 34-35; **78:** 23.
- Kâfirler-müşrikler, canlıların en kötüsüdür: **8:** 55.
- Kâfirler-müşrikler birbirlerinin velîsidir: **8:** 73.
- Kâfirler-müşrikler barışa yanaşırlarsa mü'minler de yanaşmalıdır: **8:** 61.
- Kâfirlerin/müşriklerin, "İstesek biz de Kur'ân'ın benzerini söyleriz" demeleri: **8:** 31.
- Kâfirlerin/müşriklerin, Peygamber'i bağlamak, öldürmek veyâ sürgün etmek için tuzak kurmaları: **8:** 30.
- Kâfirlerin/müşriklerin, "Ey Allâh! Bu Senin katından gelmişse üzerimize taş yağdır" demeleri: **8:** 32.
- Kâfirlerin/müşriklerin, Beyt'in yanındaki salâtları, ıslık çalmak ve el çırpmaktan ibârettir: **8:** 35.

Kâhin: **52:** 29; **69:** 42.

Kale: **4:** 78; **33:** 26; **59:** 2.

Kalem [*Qalem*]: **3:** 44; **31:** 27; **68:** 1; **96:** 4.

Kalb(ler/*Qalbler*): **2:** 7, 10, 88, 93, 118, 225; **3:** 7, 103, 118, 119, 126, 151, 154, 156, 167; **4:** 63, 155; **5:** 13, 41, 52, 113; **6:**

25, 43, 46, 110, 113; **7:** 100, 101, 179; **8:** 2, 10, 11, 12, 49, 63, 70; **9:** 8, 15, 45, 60, 64, 77, 87, 93, 110, 117, 125, 127; **10:** 74, 88; **13:** 28; **14:** 43; **15:** 12; **16:** 22, 78, 108; **17:** 36, 45, 51; **18:** 14, 57; **21:** 3; **22:** 32, 35, 46, 53; **23:** 60, 63, 78; **26:** 89, 200; **30:** 59; **32:** 9; **33:** 4, 5, 12, 26, 51, 53, 60; **37:** 84; **39:** 22, 23, 45; **41:** 5; **46:** 26; **47:** 16, 20, 24, 29; **48:** 4; **49:** 14; **50:** 33; **57:** 16; **58:** 22; **59:** 2, 14; **61:** 5; **63:** 2; **66:** 4; **67:** 23; **74:** 31; **79:** 8; **83:** 14.

- Kalbeyn/qalbeyn [iki kalb] kılmamıştır/yapmamıştır Allâh hiç bir adam için: **33:** 4.
- Kalb-i selîm (İbrâhîm'in, Rabbine kalb-i selîm ile gelmesi): **37:** 84.
- Kalbleri ısındırılacaklar/ülfet ettirilecekler [*müellefe-i qulûb*]: **9:** 60.

Kamer/Qamer [ay] ve hilâl: **2:** 189; **6:** 77, 96; **7:** 54; **10:** 5; **12:** 4; **13:** 2; **14:** 32; **16:** 12; **21:** 33; **22:** 18; **25:** 61; **29:** 61; **31:** 29; **35:** 13; **36:** 39-40; **39:** 5; **41:** 37; **55:** 5; **71:** 16; **74:** 32; **75:** 8, 9; **84:** 18; **91:** 2.

- Kamerin/Qamerin [ayın] şaqqolması [yarılması-çatlaması/işin açığa çıkması]: **54:** 1.

Kan (dökülen/akıtılan ve yenilip içilmesi harâm olan kan): **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.

- Kan(lar): **2:** 30, 84, 173, 253; **5:** 3; **6:** 145; **7:** 133; **12:** 18; **16:** 66, 115; **22:** 37; **69:** 35.
- Kan bedeli: **4:** 92.

Kark/gark/garg [*ğarq:* suda boğmak-boğulmak]: **7:** 64, 136; **8:** 54; **10:** 73, 90; **11:** 37, 43; **17:** 69, 103; **18:** 71; **21:** 77; **23:** 27; **25:** 37; **26:** 66, 120; **29:** 40; **36:** 43; **37:** 82; **43:** 55; **44:** 24; **71:** 25; **79:** 1.

Karga: **5:** 31.

- Karganın, Âdem'in oğluna, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini öğretmesi: **5:** 31.

Kara avı: **5:** 96.
- Kara avı ihrâmlıya harâmdır: **5:** 96.

Karı-koca arasını düzeltmek: **4:** 35.

Karınca: **27:** 18.
- Karınca vâdisi/deresi: **27:** 18.
- Karınca ve Süleymân: **27:** 18-19.

Karîn [*qarîn*: arkadaş-yanaşık]: **4:** 38; **37:** 51; **41:** 25; **43:** 36, 38; **50:** 23, 27.

Kârûn: **28:** 76, 79, 81; **29:** 39; **40:** 24.
- Kârûn, Mûsâ'nın kavmindendi: **28:** 76.
- Kârûn'un hazînelerinin anahtarlarını taşımak, güçlü-kuvvetli bir bölük adama ağır geliyordu: **28:** 76.
- Kârûn'un yerin dibine geçirilmesi: **28:** 81.

Karz-ı hasen [güzel bir borc/ödünç vermek]: **2:** 245; **5:** 12; **57:** 11, 18; **64:** 17; **73:** 20.

Kasden adam öldürmek: **2:** 178; **4:** 93.
- Kasden adam öldürmek, kısâs gerektirir: **2:** 178.
- Kasden adam öldüren kimse, maktûlün velîsi tarafından affedildiği takdîrde diyet öder: **2:** 178.
- Kasden öldürmek (bir mü'mini): **4:** 93.

Kasem [yemîn]: **2:** 224, 225; **3:** 77; **5:** 89; **9:** 12, 13; **16:** 92, 94; **48:** 10; **66:** 2; **68:** 10.

Kaş-göz işâreti: **83:** 30.

Kâtil, kısâsen öldürülür: **2:** 178.
- Kâtil, maktûlün velîsi tarafından affedildiği takdîrde diyet öder: **2:** 178.

Katır(lar): **16:** 8.

Katletmek [öldürmek]: **2:** 178, 191, 217, 253; **3:** 181; **4:** 29, 92,

93, 155, 157; **5:** 28, 30, 95; **8:** 17, 30; **12:** 10; **17:** 31, 33; **25:** 3, 14; **28:** 9, 19, 20, 33.

- Kasden katletmek/öldürmek (bir mü'mini): **4:** 93.

Katran: **14:** 50.

Kavm [erkekler] kavm [erkekler] ile alay etmesin: **49:** 11.

Kavm-i Medyen: **7:** 85,

- Kavm-i Medyen'e, kardeşleri/kavmdaşları Şu'ayb gönderilmiştir: **7:** 85; **11:** 84; **29:** 36.

Kazâen [hatâen] öldürme: **10:** 54; **12:** 68; **19:** 21; **28:** 44; **42:** 14.

- Kazâen [hatâen] adam öldürmenin kefâreti: **4:** 92.

Kazan: **34:** 13.

Kazıklar sâhibi [*zü'l-evtâd*]: **38:** 12; **89:** 10.

Keçi-Teke [*ma'z*]: **6:** 143.

Kefâretler: **2:** 196; **4:** 92; **5:** 89, 95; **58:** 3-4; **66:** 2.

Kehf [geniş mağara] ve rakîm/kitâbe ashâbının kıssası: **18:** 9-21.

- Kehf [geniş mağara] ve rakîm ashâbının sayıları ve mağarada kalış süreleri hakkında ğaybı taşlamak: **18:** 22, 25-26.

Kelâle'nin [babasız ve çocuksuz ölen kimsenin] mirâsı: **4:** 12, 176.

Kendini beğenmek: **4:** 36; **9:** 25; **11:** 10; **31:** 18; **53:** 32; **57:** 20, 23; **102:** 1.

Kervan: **8:** 42.

Kesat: **9:** 24.

Kesik/kopuk harfler [huruf-ı mukatta'a]: **2:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **3:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **7:** 1 [*elif-lâm-mîm-sâd*]; **10:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **11:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **12:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **13:** 1 [*elif-lâm-mîm-râ*]; **14:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **15:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **19:** 1 [*qâf-*

hâ-yâ-'ayn-sâd]; **20:** 1 [*tâ-hâ*]; **26:** 1 [*tâ-sîn-mîm*]; **27:** 1 [*tâ-sîn*]; **28:** 1 [*tâ-sîn-mîm*]; **29:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **30:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **31:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **32:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **36:** 1 [*yâ-sîn*]; **38:** 1 [*sâd*]; **40:** 1 [*hâ-mîm*]; **41:** 1 [*hâ-mîm*]; **42:** 1-2 [*hâ-mîm. 'ayn-sîn-qâf*]; **43:** 1 [*hâ-mîm*]; **44:** 1 [*hâ-mîm*]; **45:** 1 [*hâ-mîm*]; **46:** 1 [*hâ-mîm*]; **50:** 1 [*qâf*]; **68:** 1 [*nûn*].

Kesmek/boğazlamak (hayvânları): **2:** 49, 67, 71; **5:** 3; **14:** 6; **27:** 21; **28:** 4; **37:** 102, 107; **108:** 2.

Keşişler: **5:** 82.

Kevkeb [yıldız/gezegen] için İbrâhîm'in, "Rabbim bu" diyerek kavmine ta'rîzde bulunması: **6:** 76.

Kıble: **2:** 115, 142-145, 148-150; **10:** 87.

Kıntar: **3:** 75; **4:** 20.

Kısâs: **2:** 178-179, 194; **5:** 45; **16:** 126; **59:** 20.

- Kısâsın farz kılınması (Tevrât'ta): **5:** 45

Kısırlık: **3:** 40; **19:** 5, 8; **22:** 55; **42:** 50.

Kıst-Adâlet: **2:** 282; **3:** 18, 21; **4:** 3, 58, 129, 135; **5:** 8, 42, 95, 106; **6:** 115, 152; **7:** 29, 159, 181; **11:** 85; **16:** 76, 90; **21:** 47; **42:** 15; **49:** 9; **55:** 9; **57:** 25; **60:** 8.

- Kıst edenleri/yapanları Allâh sever: **5:** 42.

Kış: **106:** 2.

Kıtlık: **12:** 48.

Kıvılcım: **77:** 32.

Kıyâmet [kalkım/kalkış] Günü: **1:** 4; **6:** 31; **7:** 6-9, 187; **10:** 60; **11:** 103-105; **12:** 167; **20:** 105-108; **21:** 47; **22:** 1, 55, 56; **28:** 62-67, 74; **31:** 33; **34:** 31-33; **36:** 53; **37:** 20-32; **39:** 68; **40:** 20; **41:** 19-23; **43:** 66, 67-73; **45:** 27-35; **47:** 18; **50:** 20, 21-29; **54:** 1; **56:** 1-7; **69:** 13-16; **73:** 14, 17; **74:** 8; **75:** 1, 6-10, 12-15; **77:** 8-13, 28-50; **78:** 18-20, 38-40; **79:** 6-14,

92-94; **80:** 33-42; **81:** 1-14; **82:** 1-5, 19; **84:** 1-6, 7-15; **89:** 21-30.

Kıyâmet'in [*Sâ'at*'in] dehşeti: **7:** 187; **14:** 42, 43; **18:** 47, 99; **20:** 102, 103, 105-108; **21:** 96, 97; **22:** 1-2; **25:** 25; **27:** 82-85, 87; **30:** 12-14; **36:** 51-54; **37:** 19; **39:** 68; **42:** 18; **48:** 18; **52:** 9-12; **53:** 35-39; **54:** 1, 6-8, 46-48; **56:** 1-7; **68:** 42, 43; **69:** 13-17; **70:** 8-14, 43, 44; **73:** 14; **74:** 8-10; **78:** 18-20; **79:** 6-9, 34-36; **75:** 7-15; **77:** 8-19; **80:** 33-41; **81:** 1-14; **84:** 1-5; **89:** 21-23; **99:** 1-6; **101:** 1-5.

- Kıyâmet'in [*Sâ'at*'in] alâmetleri: **18:** 97, 98; **21:** 96, 97; **27:** 82; **34:** 14; **43:** 43; **47:** 18; **75:** 6-10.
- Kıyâmet'in ne zamân kopacağını [*Sâ'at*'in ne zamân gerçekleşeceğini] Allâh'tan başka kimse bilmez: **7:** 187; **31:** 34; **33:** 63; **41:** 47; **43:** 85; **79:** 42-44.
- Kıyâmet'in ne zamân kopacağının, neredeyse gizlenmesi (veyâ neredeyse ızhâr edilmesi veyâ gizlenmesinin irâde edilmesi): **20:** 15.

Kız çocuklarını diri diri gömmek: **16:** 59; **81:** 8-9.

Kibir: **4:** 34, 87; **4:** 36, 172, 173; **5:** 82; **6:** 93; **7:** 13, 36, 40, 48, 75, 76, 88, 133, 146, 206; **9:** 25; **10:** 75; **14:** 21; **16:** 22, 23, 29, 46; **17:** 37; **21:** 19; **23:** 46, 67; **24:** 11; **25:** 21; **28:** 39; **28:** 76-77; **29:** 39; **31:** 7, 18; **32:** 15; **34:** 31, 32, 33; **35:** 43; **37:** 35; **38:** 74, 75; **39:** 59, 60, 62; **40:** 27, 35, 47, 48, 56, 60, 76; **41:** 15, 38; **45:** 8, 31; **46:** 10, 20; **57:** 23; **63:** 5; **71:** 7; **74:** 23; **90:** 5.

Kilise: **22:** 40.

Kin: **5:** 2, 8; **47:** 29, 37; **108:** 3.

Kiraz: **34:** 16; **56:** 78.

Kitâb anası [*ümmü'l-kitâb:* kitâbın aslı-esâsı]: **3:** 7; **13:** 39; **43:** 4.

Kitâb taşıyan eşekler (yehûdîler): **62:** 5.
Kitâb Ehli'nin [yehûdî ve hristiyanların] taamı [kestikleri ve avladıkları] müslümânlara helâldir: **5:** 5.
Kitâb Ehli'nin [yehûdî ve hristiyanların] kadınları, müslümânlara helâldir: **5:** 5.
Kitâbı [defterleri/sicilleri] sağ, sol ve arkalarından verilenler: **17:** 71; **69:** 19-20; **84:** 7-9, 10-15.
- Kitâbı [defterleri/sicilleri] sağ tarafından verilenler: **17:** 71; **69:** 19-20, 25; **84:** 7-9.
- Kitâbı [defterleri/sicilleri] sol tarafından/sol eline verilenler: **69:** 25.
- Kitâbı [defterleri/sicilleri] arkalarından verilenler: **84:** 10-15.

Koç ile Koyun [*dâ'n*]: **6:** 143.
Komşu: **4:** 36.
- Komşu (uzak komşu): **4:** 36.
- Komşu (yakın komşu): **4:** 36.

Korku ile ümîd arasında olmak: **9:** 16; **39:** 9.
Korku namazı: **4:** 101-102.
Koyun ile Koç [*dâ'n*]: **6:** 143.
Koyun-Koyunlar [*na'ce-ni'âcî*]: **38:** 23-24.
Kün [ol]: **2:** 117; **3:** 47, 59; **6:** 73; **16:** 40; **19:** 35; **36:** 82; **40:** 68.
Köle(ler)-câriye(ler): **2:** 177, 178, 201, 221; **4:** 3, 24, 25, 36, 92; **5:** 89; **9:** 60; **16:** 71, 75; **23:** 6, 47; **24:** 31, 32, 33, 58; **26:** 22; **30:** 28; **33:** 50, 52, 55; **39:** 29; **47:** 4; **58:** 3; **70:** 30; **90:** 13.
- Köle-câriye âzâd etmek: **4:** 92; **5:** 89; **24:** 33; **58:** 3; **90:** 13.

Köpek: **5:** 4; **7:** 176; **18:** 18, 22.
Köpük: **13:** 17.

Kör [*a'mâ*]: **2:** 18, 171; **5:** 71; **6:** 50, 104; **7:** 64; **10:** 43; **11:** 24, 28; **13:** 16, 19; **17:** 72; **20:** 124-125; **22:** 46; **24:** 61; **25:** 73; **27:** 66, 81; **28:** 66; **30:** 53; **35:** 19; **40:** 58; **41:** 17, 44; **43:** 40; **47:** 23; **48:** 17; **80:** 2.
- Kör [*a'mâ*] ve Peygamber: **80:** 1-10.
- Köre [*a'mâ*'ya] harec yoktur: **24:** 61; **48:** 17.

Kötü söz: **2:** 197.
Kuba mescidi: **9:** 108.
Kudret helvası [*menn*]: **2:** 57; **7:** 160; **20:** 80.
Kule: **28:** 38; **40:** 36.
Kulağa-kulak [kısâs]: **5:** 45.
Kumar [*meysir*]: **2:** 219-220; **5:** 90-91.
- Kumar'da [*meysir*'de] insânlara ba'zı mâlî-maddî menfaatler vardır: **2:** 219.
- Kumar'da [*meysir*'de] büyük bir günâh vardır: **2:** 219.
- Kumar'ın [*meysir*'in] günâhı, mâlî-maddî menfaatinden daha büyüktür: **2:** 219.
- Kumar [*meysir*] şeytân işi murdâr bir şeydir: **5:** 90.
- Kumar'da [*meysir*'de] şeytân aranıza düşmânlık ve kin düşürmeyi, sizi Allâh'ı anmaktan ve salâttan alıkoymayı ister: **5:** 91.

Kupa [su tası]: **12:** 70, 72, 75, 76.
Kur'a: **3:** 44; **37:** 141.
- Kur'a (*Meryem için kur'a çekilmesi*): **3:** 44.
- Kur'a (*Yûnus'un kur'a çekmesi*): **37:** 141.

Kuraklık: **7:** 130; **12:** 48.
Kur'ân [*el-Qur'ân ve qur'ân*]: **2:** 185; **4:** 82; **5:** 101; **6:** 19; **7:** 204; **9:** 111; **10:** 15, 37, 61 (*qur'ân*); **12:** 2 (*qur'ân*), 3; **13:** 31 (*qur'ân*); **15:** 1 (*qur'ân*), 87, 91; **16:** 98; **17:** 9, 41, 45-46, 60, 78 (*qur'ân*), 82, 88, 106 (*qur'ân*); **18:** 54; **20:** 2,

113 (*qur'ân*); **25:** 33, 32; **27:** 1, 6, 76, 91; **30:** 58; **34:** 31; **36:** 1, 69 (*qur'ân*); **38:** 1; **39:** 27, 28 (*qur'ân*); **41:** 3 (*qur'ân*), 26, 44 (*qur'ân*); **42:** 7 (*qur'ân*); **43:** 3 (*qur'ân*), 31; **46:** 29; **47:** 24; **50:** 1, 45; **54:** 17, 22, 32, 40; **55:** 2; **56:** 77 (*qur'ân*); **59:** 21; **72:** 1 (*qur'ân*); **73:** 4, 20; **75:** 17 (*qur'ân*); **76:** 23; **84:** 21; **85:** 21 (*qur'ân*).

- Kur'ân'ı Peygamber unutmaz/unutamaz: **87:** 6.
- Kur'ân, Ehl-i Kitâb'ın Kitâblarından gizledikleri birçok şeyi beyân ediyor: **5:** 15.
- Kur'ân en doğru yola iletir: **17:** 9.
- Kur'ân (gönüller derdine) şifâ ve rahmettir: **10:** 57; **17:** 82.
- Kur'ân indirilirken suâl sormak: **5:** 101.
- Kur'ân insânları karanlıklardan aydınlığa çıkarır: **57:** 9.
- Kur'ân [zikr/vahy], Allâh tarafından korunmuştur ("korunacak" değil): **15:** 9.
- Kur'ân Ramazân ayı'nda, Kadr gecesi'nde –ki mübârek bir gecedir– indirilmeye başlanmıştır: **2:** 185; **97:** 1.
- Kur'ân mübârek bir gecede (yâni, kadr gecesi'nde) indirilmeye başlanmıştır: **44:** 3.
- Kur'ân acemî değildir: **41:** 44.
- Kur'ân Arabca'dır [*Arabî*'dir]: **12:** 2; **13:** 37; **16:** 103; **20:** 113; **26:** 195; **39:** 28; **41:** 3, 44; **42:** 7; **43:** 3; **46:** 12.
- "Kur'ân bir def'ada [toptan/topluca/hepsi birden] indirilmeli değil miydi?" dedi müşrikler: **25:** 32.
- Kur'ân'a, temizlenmiş olanlardan [meleklerden] başkası dokunamaz: **56:** 79.
- Kur'ân'a, abdestsiz, cünüb, hayızlı ve nifâslı kimselerin dokunamayacağı hükmü çıkarılan âyet: **56:** 79.
- Kur'ânen Arabiyyen [Arabî qur'ân/hitâbe]: **12:** 2; **13:**

37; **16:** 103; **20:** 113; **26:** 195; **39:** 28; **41:** 3, 44; **42:** 7; **43:** 3; **46:** 12.

- Kur'ân'ın Arabca indirilmesinin hikmeti: **41:** 44; **42:** 7.
- Kur'ân'ın benzeri/misli getirilemez: **2:** 23 (*onun benzeri/misli bir sûre getirin*); **10:** 38 (*onun benzeri/misli bir sûre getirin*); **11:** 13 (*onun gibi/misli on sûre getirin*); **17:** 88 (*insânlar ve cinnler bir araya gelseler bu Kur'ân'ın benzerini/mislini getiremezler*); **28:** 49 (*Kur'ân'dan daha doğru/hidâyetkâr bir kitâb getirin*).
- Kur'ân'ın parça parça indirilmesinin hikmeti: **25:** 31-32.

Kurbağa: **7:** 133.

Kurbân-Kurbanlık: **2:** 196; **3:** 183; **5:** 2, 27, 95, 97, 103; **6:** 145, 162; **14:** 6; **16:** 115; **22:** 34, 36, 37; **37:** 107; **48:** 25; **108:** 1, 2.

Kureyş: **106:** 1.

- Kureyşliler, yaz-kış sefere ülfet ettirilmiştir: **106:** 1-2.
- Kureyşliler açlıktan doyurulmuş, korkudan emîn buyurulmuştur: **106:** 4.
- Kureyşliler [Mekkeli müşrikler] önceden, "Eğer yanımızda evvelkilerinkinden bir zikr [ilâhî bir Kitâb] olsaydı, mutlaka Allâh'ın ihlâs ile seçilmiş kullarından olurduk" diyorlardı: **37:** 167-169.

Kurşun: **61:** 4.

Kurt: **12:** 13, 14, 17.

Kuruntu: **4:** 119; **52:** 32; **57:** 14.

Kuş dili/mantığı [*mantıqu't-tayr*]: **27:** 16.

Kuş-Kuşlar: **2:** 260; **3:** 48; **5:** 110; **6:** 38; **16:** 79; **21:** 79; **24:** 41; **27:** 16, 20; **34:** 10; **38:** 19; **67:** 19; **105:** 3.

Kuşluk: **7:** 98; **18:** 62; **20:** 59; **79:** 46.

Kuşluk yemeği (Mûsâ ve fetâsının): **18:** 62.

Kuvvet ve at hazırlamak (düşmâna karşı): **8:** 60.
Kuyu: **12:** 10, 15; **22:** 45.
Kül: **14:** 18.
Kürsî: **2:** 255; **38:** 34.

–L–

Lağv: **2:** 225; **5:** 89; **19:** 62; **23:** 3; **25:** 72; **28:** 55; **41:** 26; **52:** 23; **56:** 25; **78:** 35; **88:** 11.
Lağv yemîni: **2:** 225; **5:** 89.
Lakab takmak: **49:** 11.
La'netlenmiş ağaç [*zakkûm*]: **17:** 60.
La'netleşme âyeti [hristiyanlara karşı]: **3:** 61.
Lât (put adı): **53:** 19.
Leş/ölü [*meyte*]: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 139, 145; **16:** 115.
Levha(lar/*elvâh*) [Mûsâ'nın elvâhı/levhaları]: **7:** 145, 150, 154.
Levh-i mahfûz [korunmuş levha]: **56:** 78; **85:** 22.
Lezâ [ateş/cehennem]: **70:** 15.
Lezbiyenlik [sevicilik]: **4:** 15.

- Lezbiyenlik/sevicilik yapan kadınlar, ölünceye veyâ Allâh hakklarında bir yol açıncaya kadar evlerde hapsedilmelidir: **4:** 15.

Liân âyeti [eşine zinâ isnâdında bulunan, fakat kendisinden başka şâhidleri bulunmayan kocanın, "yalancılardan ise Allâh'ın la'netinin boynuna olmasını dilemesi" ve eşinin de, "eğer o doğrulardan ise, Allâh'ın ğazabının kendi üzerine olmasını dilemesi" ikisinden de cezâyı savar]: **24:** 6-9.
Lisân [dil]: **3:** 78; **4:** 46; **5:** 15, 78; **7:** 176; **9:** 12, 58; **14:** 4; **16:** 62, 116; **19:** 50, 97; **20:** 27; **24:** 15, 24; **26:** 13, 84, 195; **28:** 34; **33:** 19; **41:** 40, 44; **44:** 58; **48:** 11; **60:** 2; **75:** 16; **90:** 9.

Livata [lûtîlik/eşcinsellik/homoseksüellik]: **4:** 16; **7:** 80, 81; **11:** 78-79; **15:** 67-69, 71; **21:** 74, 75; **26:** 165, 166; **27:** 54, 55; **29:** 28, 29; **54:** 37.
- Livata [lûtîlik/eşcinsellik/homoseksüellik] yapan erkeklere eziyyet edilmelidir: **4:** 16.

Lokmân: **31:** 12, 13, 16, 17.
- Lokmân'a hikmet verilmiştir: **31:** 12.
- Lokmân'ın, oğluna va'z u nasîhati [hikmetli öğütleri]: **31:** 13, 16-19.

Lût ve kavmi: **6:** 86; **7:** 80, 81, 82-84; **11:** 70, 74, 77, 81, 89; **15:** 59, 61; **21:** 71, 74; **22:** 43; **26:** 160, 161, 167; **27:** 54, 56; **29:** 26, 28, 32, 33; **37:** 133; **38:** 13; **50:** 13; **54:** 33, 34; **66:** 10.
- Lût kavmi homoseksüeldi: **7:** 80-81.
- Lût'a semâvî elçilerin [insân/erkek sûretinde meleklerin] gönderilmesi/gelmesi: **11:** 70, 77.
- Lût kavminin semâvî elçiler [erkek sûretindeki melekler] için şehvetle seyirtmeleri: **11:** 78.
- Lût'un karısı kâfirdi: **11:** 81.
- Lût'un karısı, küfredenlere mesel yapılmıştır: **66:** 10.

Lûtîlik [livata/eşcinsellik/homoseksüellik]: **4:** 16; **7:** 80, 81; **11:** 78-79; **15:** 67-69, 71; **21:** 74, 75; **26:** 165, 166; **27:** 54, 55; **29:** 28, 29; **54:** 37.
- Lûtîlik [livata/eşcinsellik/homoseksüellik] yapan erkeklere eziyyet edilmelidir: **4:** 16.

–M–

Mağara [*kehf*]: **9:** 40, 57; **18:** 9, 10, 11, 16, 17, 25.

Mağara arkadaşları [*Ashâb-ı Kehf*: Mağaraya sığınanlar]: **18:** 9-21.

- Mağara arkadaşlarının [*Ashâb-ı Kehf*'in: Mağaraya sığınanların] sayısı hakkında ğaybı taşlamak: **18:** 22.
- Mağara arkadaşlarının [*Ashâb-ı Kehf*'in: Mağaraya sığınanların] uyuma süresi hakkında ğaybı taşlamak: **18:** 25-26.

Makâm-ı İbrâhîm: **2:** 125; **3:** 97.

Makâm-ı mahmûd [övülecek bir makâm]: **17:** 79.

Mal ve evlâd fitnedir/imtihân vesîlesidir: **8:** 28; **64:** 14-15.

- Mal/servet yığmak: **3:** 49; **9:** 34-35; **64:** 15-18; **104:** 2-3.
- Mal, sefîhlere [çocuklara/aklı ermezlere] teslîm edilmez: **4:** 5.
- Mal [servet/devlet], yalnız zenginler arasında dolaşmamalıdır: **59:** 7.
- Mal vermek: **2:** 195, 215, 219, 245, 254, 267, 270-274, 280; **3:** 92, 134; **4:** 8; **14:** 31; **17:** 26, 28; **23:** 60; **24:** 22; **34:** 39; **51:** 19; **57:** 7, 18; **59:** 9; **63:** 10; **64:** 17; **76:** 8-10; **92:** 5-7; **107:** 2-3.

Mâlik (cehennem bekcisi): **43:** 77.

Manastır: **22:** 40.

Mantıku't-tayr [kuş dili/mantığı]: **27:** 16.

Ma'rûfu emr, münkerden nehy [*emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i 'ani'l-münker*]: **3:** 104, 110, 114; **5:** 79; **7:** 157, 199; **9:** 71, 122; **22:** 41; **31:** 17.

- Ma'rûfu emr, münkerden nehy [*emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i 'ani'l-münker*], bütün mü'minler için bir mükellefiyettir: **3:** 104.

Mârût: **2:** 102.

Maymun: **2:** 65; **5:** 60; **7:** 166.

- "Maymun olun" denilmesi yehûdîlere: **2:** 65; **7:** 166.

- Maymun ve domuz yapılması yehûdîlerin: **5:** 60.

Ma'z [keçi ile teke]: **6:** 143.

Mecbûr kalan kimse harâm kılınan yiyecek-içecekleri yeyip içebilir: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.

Mecnûn(luk/cinnlenmek): **7:** 184; **11:** 199; **15:** 6; **23:** 25, 70; **26:** 27; **32:** 13; **34:** 8, 46; **37:** 36, 158; **44:** 14; **51:** 39, 52; **52:** 29; **54:** 9; **68:** 2, 6, 51; **81:** 22.

Me'cûc ve ye'cûc: **18:** 94; **21:** 96.

Mecûsiler: **22:** 17.

Medîne [şehir/kent]: **9:** 101, 120; **33:** 60; **63:** 8.

- Medîne [Peygamber şehri/*Yesrib*]: **33:** 13.

Medyen: **7:** 85; **9:** 70; **11:** 84, 95; **20:** 40; **22:** 44; **28:** 22-23, 45; **29:** 36.

- Medyen ashâbı: **9:** 70; **22:** 43.
- Medyen ehli: **28:** 45.
- Medyen kavmi: **7:** 85,
- Medyen kavmine, kardeşleri/kavmdaşları Şu'ayb gönderilmiştir: **7:** 85; **11:** 84; **29:** 36.
- Medyen suyu [kuyusu]: **28:** 23.
- Medyen suyunda/kuyusunda hayvânlarını engellemeye çalışan iki kız: **28:** 23.

Mehir: **2:** 236, 237; **4:** 4, 20, 24, 25; **5:** 5; **33:** 50; **60:** 10.

- Mehir (el sürülmeden ve mehir kesilmeden önce boşanan kadınların faydalandırılması gerekir): **2:** 236.
- Mehir (el sürülmeden ve mehir kesildikten sonra boşanan kadınlara, kesilen mehirin yarısının verilmesi gerekir): **2:** 237.
- Mehir (el sürülmeden ve mehir kesildikten sonra boşanan kadınların, hakkları olan mehiri/kesilen mehirin yarısını affetmeleri/almamaları): **2:** 237.

- Mehir (el sürülmeden ve mehir kesildikten sonra boşanan kadınlara, hakkları olan mehir/kesilen mehirin yarısı yerine tümünün verilmesi takvâya daha yakındır): **2:** 237.

Mekke: **3:** 96; **48:** 24.

- Mekkeli müşrikler/Kureyşliler önceden, "Eğer yanımızda evvelkilerinkinden bir zikr [ilâhî bir Kitâb] olsaydı, mutlaka Allâh'ın ihlâs ile seçilmiş kullarından olurduk" diyorlardı: **37:** 167-169.

Mele' [yüze gelenler, cumhûr-cemâ'at, godaman gürûh, cem'iyyet, herhangi bir gürûh, efendiler, a'yan, heyet, millet]: **2:** 246; **7:** 60, 66, 75, 88, 90, 103, 109, 127; **10:** 75, 83, 88, 97; **11:** 27, 38; **12:** 43; **23:** 24, 33, 46; **26:** 34; **27:** 29, 32, 38; **28:** 20, 32, 38; **38:** 6; **43:** 46.

Mele-i a'lâ: **37:** 8; **38:** 69; **78:** 38.

Melekler: **2:** 32, 34, 97, 98, 102; **6:** 61; **7:** 11, 37, 206; **8:** 9-12; **9:** 17; **13:** 11; **15:** 7, 8, 28-31; **17:** 61; **18:** 50; **19:** 64; **20:** 116; **21:** 19, 26-29; **22:** 75; **32:** 11; **35:** 1; **37:** 149, 164, 166; **38:** 71-74; **39:** 75; **40:** 7-9; **42:** 5; **43:** 19; **50:** 17; **53:** 26, 27; **69:** 17; **70:** 4; **74:** 31; **82:** 10-12; **83:** 21; **96:** 18; **97:** 4.

- Meleklerin, ikişer-üçer-dörder kanatlı olması: **35:** 1.
- Meleklerin insânlar ve îmân edenler/mü'minler için mağfiret [bağışlanma/korunma] dilemesi: **40:** 7; **42:** 4.

Menât (put adı): **53:** 20.

Meni: **16:** 4; **18:** 37; **22:** 5; **23:** 12, 13, 14; **32:** 8; **35:** 11; **36:** 77; **40:** 67; **53:** 46; **75:** 37; **76:** 2; **77:** 20; **80:** 19; **86:** 5, 6, 7.

Menn [kudret helvası]: **2:** 57; **7:** 160; **20:** 80.

Mer'a: **20:** 54; **79:** 31; **80:** 31; **87:** 4.

Mercân: **55:** 22, 58.

Mercimek: **2:** 61.
Merdiven: **6:** 35; **43:** 33; **52:** 38.
Merkeb(ler)/Eşek(ler): **2:** 259 [*merkeb*]; **16:** 8 [*merkebler*]; **31:** 19 [*seslerin en beti/çirkini eşeklerin sesidir*]; **62:** 5 [*kitâb taşıyan eşek*]; **74:** 50 [*yaban eşekleri*].
Merve (tepesi): **2:** 158.
Meryem: **2:** 87, 253; **3:** 36-37, 42-45, 47; **4:** 156-157, 171; **5:** 17, 46, 72, 75, 78, 110, 112, 114, 116; **9:** 31; **19:** 16, 27, 34; **23:** 50; **33:** 7; **43:** 57; **57:** 27; **61:** 6.
- Meryem'in babası [İmrân]: **3:** 33-35; **66:** 12.
- Meryem'in doğumu: **3:** 35-36.
- Meryem'in, anası tarafından Allâh'a adanması: **3:** 35.
- Meryem'in, şeytânın şerrinden Allâh'a ısmarlanması: **3:** 36.
- Meryem'in annesinin du'âsı: **3:** 35.
- Meryem için kur'a çekilmesi: **3:** 44.
- Meryem'in, Rabbi tarafından güzel bir kabûl ile kabûl edilip güzel bir sûrette yetiştirilmesi: **3:** 37.
- Meryem'in Zekeriyyâ'nın himâyesine verilmesi: **3:** 37.
- Meryem'in yanında dâimâ yeni rızk bulunması: **3:** 37.
- Meryem'in iffeti: **19:** 20, 23.
- Meryem'e, meleklerin nidâ etmesi: **3:** 45.
- Meryem'e, Rûh'un beşer/erkek kılığında gönderilmesi: **19:** 17.
- Meryem'in Îsâ ile müjdelenmesi: **3:** 45; **19:** 18-21.
- Meryem'in hâmile kalması: **19:** 22.
- Meryem'in, doğum sancısıyla hurma dalına tutunması: **19:** 23.
- Meryem'in, –iffetsizlikle suçlanacağı endişesiyle– "Ay n'olaydım bundan evvel öleydim de unutulup gitmiş olaydım" demesi: **19:** 23.

- Meryem'e, (doğurduğu çocuğun) nidâ etmesi: **19:** 24-25.
- Meryem'in Rahmân'a, savm [susma/konuşmama] adaması: **19:** 26.
- Meryem'in Îsâ'yı doğurması: **19:** 22-27.
- Meryem'e zinâ isnâd edilmesi: **4:** 156; **19:** 27-28.
- Meryem'in konuşması için bebeğe işâret etmesi: **19:** 29.

Mescid-Mescidler: **2:** 144, 146, 150, 191, 217; **5:** 2; **8:** 34; **9:** 7, 18-19, 28, 107, 108; **17:** 1, 7; **22:** 25; **48:** 25, 27; **72:** 18.

- Mescid-i Aksâ [en uzak mescid]: **17:** 1.
- Mescid-i Dırar (münâfıkların yaptığı mescid): **9:** 107-108.
- Mescid-i Harâm: **2:** 144, 146, 150, 191, 217; **5:** 2; **8:** 34; **9:** 7, 19, 28, 108; **17:** 1, 7; **22:** 25; **48:** 25, 27.
- Mescid-i Kuba: **9:** 108.
- Mescid-i Nebevî: **9:** 108.
- Mescidler Allâh'ındır: **72:** 18.
- Mescidlerin ihyâsı: **9:** 18-19.

Mesel(ler) ve darb-ı mesel: **2:** 17, 18, 19, 20, 26, 74, 171, 259, 261, 264-266; **3:** 117; **6:** 122; **7:** 58, 176; **10:** 24; **11:** 24; **13:** 14, 17-18; **14:** 18, 24-25, 26, 45; **16:** 60, 74-76, 112; **17:** 48, 89; **18:** 32-44, 45, 54; **22:** 31, 73; **24:** 34, 35, 39, 40; **25:** 9, 33, 38, 39; **28:** 61; **29:** 41-43; **30:** 28, 58; **31:** 27; **35:** 9; **36:** 13-29, 78; **39:** 27, 29; **43:** 17, 57; **47:** 3; **48:** 29; **57:** 20; **59:** 16, 21; **62:** 5; **66:** 10, 11, 12; **68:** 17-33.

Mesh: **4:** 43; **5:** 6.

- Mesh (başa ve aşık kemiklerine kadar ayaklara meshetmek): **5:** 6.
- Mesh (toprağa kasdedip/yönelip ellere ve yüze meshetmek): **4:** 43; **5:** 6.

Mesîh: **3:** 45; **4:** 157, 171, 172; **5:** 17, 72, 75; **9:** 30, 31.

Mesken: **9:** 24, 72; **14:** 45; **20:** 128; **21:** 13; **27:** 18; **28:** 58; **29:** 38; **32:** 26; **34:** 15; **46:** 25; **61:** 12.

Meskenet: **2:** 61; **3:** 112.

Mest, ayakkabı, fotin, çizme, çorap üzerine mesh edilerek abdest alınamaz; zîrâ ayakların mesh edilmesi veyâ yıkanması zorunludur: **5:** 6.

Mes'ûliyyet [sorumluluk]: **2:** 123, 286; **3:** 182; **4:** 111, 112, 123; **6:** 160; **9:** 115; **17:** 15, 34, 36; **18:** 29, 57; **22:** 10, 76; **25:** 16; **26:** 15, 30; **28:** 47; **30:** 41, 44; **31:** 33; **32:** 46; **33:** 15; **35:** 18; **37:** 24; **39:** 7; **45:** 15, 22; **46:** 19; **52:** 16, 21; **53:** 31; **62:** 7; **66:** 7; **74:** 38; **83:** 14; **99:** 7, 8.

Meş'âr-i Harâm: **2:** 198.

Meşveret [şûrâ/danışma/istişâre]: **2:** 233; **3:** 159; **42:** 38.

Me'vâ [barınak] cennetleri: **32:** 19.

Mevlâ: **2:** 286; **3:** 150; **6:** 62; **8:** 40; **9:** 51; **10:** 30; **16:** 76.

Meyte [leş/ölü/ölü doğmuş/murdar hayvân]: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 139, 145; **16:** 115.

Mısr: **2:** 61; **10:** 87; **12:** 21, 99; **43:** 51.

Mikâl [Mikâîl]: **2:** 198.

Millet: **2:** 120, 130, 135; **3:** 95; **4:** 125; **6:** 161; **7:** 88, 89; **12:** 37, 38; **14:** 13; **16:** 123; **18:** 20; **22:** 78; **38:** 7.

- Millet-i Âhire [diğer millet, en son/sonraki millet]: **38:** 7.
- Millet-i İbrâhîm: **2:** 130, 135; **3:** 95; **4:** 125; **6:** 161; **12:** 38; **16:** 123; **22:** 78.

Mirâs: **4:** 7-8, 11-13, 33, 127, 176; **19:** 6; **89:** 19.

- Mirâs taksîmi [*ferâiz*]: **4:** 7-13, 33, 176.

Mîsâk [taahhüd/pekiştirilmiş söz]: **2:** 27, 63, 83, 84, 93; **3:** 81, 187; **4:** 21, 90, 92, 154, 155; **5:** 7, 12, 13, 14, 70; **7:** 169; **8:** 72; **12:** 66, 80; **13:** 20, 25; **33:** 7; **57:** 8.

Misk: **83:** 26.
Miskîn [yoksul/muhtâc]: **2:** 83, 177, 184, 215; **4:** 8, 36; **5:** 89, 95; **8:** 41; **9:** 60; **17:** 26; **18:** 79; **24:** 22; **30:** 38; **58:** 4; **59:** 7; **68:** 24; **69:** 34; **74:** 44; **76:** 8; **89:** 18; **90:** 16; **107:** 3.
Mîzân [terâzi/amel terâzisi]: **7:** 8-9; **21:** 47; **23:** 102-104; **52:** 17; **101:** 6-9.
Mu'cize [Îsâ'nın mu'cizeleri]: **3:** 46, 49; **5:** 110; **19:** 24-25, 29-30.
- Îsâ'nın, doğduğunda, annesi Meryem'e altından, "Sakın mahzûn olma; Rabbin senin altında bir su arkı vücûda getirdi. Hurmanın da dalını kendine doğru silkele, üzerine derilmiş [olgunlaşmış] tâze hurmalar dökülsün..." demesi: **19:** 24-25.
- Îsâ'nın, beşikte iken konuşması: **3:** 46; **5:** 110; **19:** 29-30.
- Îsâ'nın, çamurdan kuş yapıp üflemesiyle canlanması: **3:** 49; **5:** 110.
- Îsâ'nın, anadan doğma körü iyileştirmesi: **3:** 49; **5:** 110.
- Îsâ'nın, abraşı iyileştirmesi: **3:** 49; **5:** 110.
- Îsâ'nın, ölüleri diriltmesi: **3:** 49; **5:** 110.
- Îsâ'nın, evlerde yenen ve biriktirilenleri haber vermesi: **3:** 49.

Mu'cize [Mûsâ'nın mu'cizeleri]: **2:** 60-61; **7:** 107-108, 117, 120-122, 160; **17:** 101-104; **20:** 20; **26:** 32-33, 52-67; **27:** 10; **28:** 31; **26:** 45.
- Mûsâ'nın, asâsı ile denize vurması ve denizin ikiye ayrılması: **26:** 52-67.
- Mûsâ'nın, asâsı ile taşa vurması ve on iki pınar fışkırması: **2:** 60-61; **7:** 160.
- Mûsâ'nın asâsının büyük ve küçük yılana dönüşmesi: **7:** 107; **20:** 20; **26:** 32; **27:** 10; **28:** 31.

- Mûsâ'nın asâsının büyük yılan [*su'bân*] olması: **7:** 107; **26:** 32.
- Mûsâ'nın asâsının yılana dönüşmesi: **20:** 20; **27:** 10; **28:** 31.
- Mûsâ'nın asâsının, sihrbâzların ortaya koydukları hîleleri yalayıp yutması: **7:** 117; **20:** 68; **26:** 45.
- Mûsâ'nın, sihrbâzları mağlûb etmesi: **7:** 117-19; **20:** 68-70; **26:** 45.
- Mûsâ'nın mu'cizeleri karşısında sihrbâzların îmân etmesi: **7:** 120-122, 125, 126; **20:** 70, 72-73; **26:** 46-48, 50-51.
- Mûsâ'nın elinin parlaması: **7:** 108; **26:** 33.
- Mûsâ'ya verilen dokuz âyet/mu'cize: **17:** 101-104.

Muğayyebât-ı hamse [beş ğayb]: **31:** 34.

Muhâcirler: **2:** 218; **3:** 195; **4:** 97, 100; **8:** 72, 74-75; **9:** 100, 117-118, 218; **16:** 41, 110; **22:** 58; **59:** 8-9.

Muhammed: **3:** 144; **33:** 40; **47:** 2; **48:** 29.

- Muhammed, âlemlere rahmettir: **21:** 107.
- Muhammed, Allâh'ın elçisidir: **48:** 29.
- Muhammed'in eşleri, mü'minlerin anneleridir: **33:** 6.
- Muhammed, pek büyük bir ahlâk üzerindedir: **68:** 4.
- Muhammed, mü'minlere öz canlarından daha yakındır: **33:** 6.
- Muhammed, nebîlerin/peygamberlerin sonuncusudur: **33:** 40.
- Muhammed, tüm insânlara gönderilmiştir: **34:** 28.
- Muhammed, Tevrât ve İncîl'de müjdelenmiştir: **7:** 157; **61:** 6.
- Muhammed'i, minberde ayakta bırakıp ticâret veyâ eğlentiye koşmaları: **62:** 11.

- Muhammed'in ardından eşlerini nikâlamanız [eşleriyle evlenmeniz] ebediyyen/aslâ olamaz: **33:** 53.
- Muhammed'in evlerine, vaktine bakmaksızın yemeğe izin verilmedikce girmeyin: **33:** 53.
- Muhammed'in evlerine, yemek için çağırıldığınız vakit girin, fakat yemeği yediğinizde, söze-sohbete dalmaksızın hemen dağılın: **33:** 53.
- Muhammed'in eşlerine/eşlerinden birşey soracağınız/isteyeceğiniz vakit hicâb arkasından sorun/isteyin: **33:** 53.

Muhkem-Müteşâbih âyetler: **3:** 7.

- Müteşâbih: **2:** 25, 70; **3:** 7; **13:** 16; **39:** 23.
- Müteşâbih âyetlerin (–"ma'nâsını/anlamını, îzâhını, şerhini, tefsîrini/yorumunu" değil–) te'vîlini Allâh'tan başka kimse bilmez: **3:** 7.

Muhsin-Muhsinler: **2:** 58, 112, 236; **3:** 134, 148; **4:** 125; **5:** 85, 93; **6:** 84; **7:** 56, 161; **9:** 91, 120; **11:** 115; **12:** 22, 36, 56, 78, 90; **22:** 37; **28:** 14; **29:** 69; **31:** 3, 22; **37:** 80, 105, 110, 113, 121, 131; **39:** 34, 58; **46:** 12; **77:** 44.

Mukarrebîn-Mukarrebûn: **3:** 45 [*Îsâ*]; **4:** 172 [*melekler*]; **36:** 42 [*sihrbâzlar*]; **56:** 11 [*mü'minler*]; **56:** 88 [*mü'minler*]; **83:** 21 [*melekler veyâ peygamberler-mü'minler*]; **83:** 28 [*mü'minler*].

Mukatta'a harfleri [kesik/kopuk harfler]: **2:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **3:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **7:** 1 [*elif-lâm-mîm-sâd*]; **10:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **11:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **12:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **13:** 1 [*elif-lâm-mîm-râ*]; **14:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **15:** 1 [*elif-lâm-râ*]; **19:** 1 [*kâf-hâ-yâ-'ayn-sâd*]; **20:** 1 [*tâ-hâ*]; **26:** 1 [*tâ-sîn-mîm*]; **27:** 1 [*tâ-sîn*]; **28:** 1 [*tâ-sîn-mîm*]; **29:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **30:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **31:** 1 [*elif-lâm-mîm*]; **32:** 1 [*elif-lâm-mîm*];

36: 1 [*yâ-sîn*]; **38:** 1 [*sâd*]; **40:** 1 [*hâ-mîm*]; **41:** 1 [*hâ-mîm*]; **42:** 1-2 [*hâ-mîm. 'ayn-sîn-qâf*]; **43:** 1 [*hâ-mîm*]; **44:** 1 [*hâ-mîm*]; **45:** 1 [*hâ-mîm*]; **46:** 1 [*hâ-mîm*]; **50:** 1 [*qâf*]; **68:** 1 [*nûn*].

Mukaddes Arz: **5:** 21.

Mûsâ: **2:** 51, 53-55, 60, 61, 67, 87, 92, 108, 136, 246, 248; **3:** 84; **4:** 153, 164; **5:** 20, 22, 24; **6:** 84, 91, 154; **7:** 103, 104, 115, 117, 122, 127, 128, 131, 134, 138, 142-144, 148, 150, 154, 155, 159, 160; **10:** 75, 77, 80, 81, 83, 84, 87, 88; **11:** 17, 96, 110; **14:** 5-6, 8; **17:** 2, 101; **18:** 60, 66; **19:** 51; **20:** 9, 11, 17, 19, 36, 40, 49, 57, 61, 65, 67, 70, 77, 83, 86, 88, 91; **21:** 48; **22:** 44; **23:** 45, 49; **25:** 35; **26:** 10, 43, 45, 48, 52, 61, 63, 65; **27:** 7, 9, 10; **28:** 3, 7, 10, 15, 18-20, 29-31, 36-38, 43, 44, 48, 76; **29:** 39; **32:** 23; **33:** 7, 69; **37:** 114, 120; **40:** 23, 26, 27, 37, 53; **41:** 45; **42:** 13; **43:** 46; **46:** 12, 30; **51:** 38; **53:** 36; **61:** 5; **79:** 15; **87:** 19.

- Mûsâ bir resûl, bir nebî idi: **19:** 51.
- Mûsâ'nın bebekliği/çocukluğu: **28:** 3-14.
- Mûsâ'nın anasına, "Mûsâ'yı emzir, aleyhinde bir korku hissettinmi deryâya [Nil nehrine] bırak; o'nu sana iâde edeceğiz" diye vahyedilmesi: **28:** 7.
- Mûsâ'nın anasına, "Mûsâ'yı mürselînden [gönderilenlerden/risâlet verilenlerden/resûllerden] yapacağız" diye vahyedilmesi: **28:** 7.
- Mûsâ'nın deryâya [Nil nehri'ne] bırakılması: **28:** 7.
- Mûsâ'nın, Âl-i Fir'avn tarafından bulunup alınması: **28:** 8.
- Mûsâ için Fir'avn'ın karısının, "Bir gözbebeği bana ve sana; o'nu öldürmeyin; belki bize yarar veyâ o'nu evlâd ediniriz" demesi: **28:** 9.

- Mûsâ'nın anasının, –Mûsâ'yı deryâya/Nil nehrine bırakması sebebiyle– gönlünün bomboş sabâhı etmesi: **28:** 10.
- Mûsâ'nın anası, –kalbine râbıta verilmeseydi– az daha Mûsâ'nın kimliğini açıklayacaktı: **28:** 10.
- Mûsâ'nın anasının, o'nun kızkardeşine, "Kardeşin Mûsâ'nın izini ta'kîb et, o'ndan bir haber getir" demesi: **28:** 11.
- Mûsâ'nın emzikcilere harâm kılınması [emzikli kadınların sütünü emmemesi/emmekten alıkonulması]: **28:** 12.
- Mûsâ'nın kızkardeşinin Âl-i Fir'avn'a, "Sizin hesâbınıza o'nun [Mûsâ'nın] bakımını üstlenecek ve o'na hayırhahâne bakacak bir ehl-i beyt [kadın] bulayımmı size?" demesi: **28:** 12.
- Mûsâ ile kendisine rahmet verilen ve ilm öğretilen kulun kıssası: **18:** 60-82.
- Mûsâ'nın, fetâsına, "İki denizin birleştiği yere kadar gideceğim" demesi: **18:** 60.
- Mûsâ ve fetâsının, iki denizin birleştiği yere varmaları: **18:** 61.
- Mûsâ ve fetâsının balıklarını unutması, balığın denizde bir deliğe yolunu tutması: **18:** 61.
- Mûsâ'nın, sâlih kul/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kul [hızır] ile arkadaşlığı: **18:** 60-70.
- Mûsâ'nın, sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun gemiyi yaralamasına i'tirâz etmesi: **18:** 71.
- Mûsâ'nın, sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun bir çocuğu öldürmesine i'tirâz etmesi: **18:** 71.
- Mûsâ'nın, sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm

öğrettiği kulun yıkılmak üzere olan bir duvarı doğrultmasına i'tirâz etmesi: **18:** 77.

- Mûsâ'nın, sâlih kul/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kul ile arkadaşlığının sona ermesi: **18:** 78.
- Mûsâ'ya, sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun yaptıklarını te'vîl etmesi: **18:** 79-82.
- Mûsâ'nın, adam öldürüp [bir Mısrlının ölümüne sebeb olup] Medyen'e kaçması: **28:** 15-28.
- Mûsâ'nın, Medyen suyuna/kuyusuna varması: **28:** 23.
- Mûsâ'nın, kuyudan su çekerek iki kızın davarlarını sulaması: **28:** 23-24.
- Mûsâ'nın, davarlarını suladığı kızların babasının yanına çağırılması: **28:** 25.
- Mûsâ'nın, evlilik anlaşması yapması/evlenmesi: **28:** 27.
- Mûsâ'nın, iki kızdan biriyle evlenmek üzere, sekiz veyâ on yıl iki kızın babasına hizmet etmesi: **28:** 27.
- Mûsâ'nın, senelerce Ehl-i Medyen'de kalması: **20:** 40.
- Mûsâ'nın, Medyen'den ayrılması: **28:** 29.
- Mûsâ'nın, Tûr cânibinden bir ateş hissetmesi/görmesi: **20:** 10; **27:** 7; **28:** 29.
- Mûsâ'ya, "Pabuçlarını çıkar, sen kutsal vâdi Tuva'dasın" denilmesi: **20:** 12.
- Mûsâ'nın, "Göğsüme genişlik ver, dilimden ukdeyi/düğümü çöz" demesi: **20:** 25-27.
- Mûsâ'nın, "Ben onlardan bir adam öldürdüm, korkarım beni hemen öldürürler" demesi: **28:** 33.
- Mûsâ'nın, kardeşi Hârûn'a da nübüvvet-risâlet verilmesini istemesi: **20:** 29-30.
- Mûsâ'nın isteği üzerine Hârûn'un da peygamber/resûlnebî yapılması: **19:** 53; **20:** 36.

- Mûsâ'ya, kırk gece için va'd verilmesi: **2:** 51; **7:** 142.
- Mûsâ'nın Allâh ile konuşması: **4:** 164; **19:** 51-53; **20:** 9-42, 83-85; **27:** 7-12; **28:** 29-35; **79:** 15-19.
- Mûsâ'nın, Allâh'ı görmek istemesi: **7:** 143.
- Mûsâ'ya, Allâh'ın "Beni kat'iyyen göremezsin" demesi: **7:** 143.
- Mûsâ'ya, Allâh'ın "Dağ yerinde durursa sen de Beni görürsün" demesi: **7:** 143.
- Mûsâ'nın, –Allâh'ın tecellî etmesi netîcesinde dağın unufra olmasıyla– bayılması: **7:** 143.
- Mûsâ'mn, asâsı ile denize vurması ve denizin ikiye ayrılması: **26:** 52-67.
- Mûsâ'nın, asâsı ile taşa vurması ve on iki pınar fışkırması: **2:** 60-61; **7:** 160.
- Mûsâ'nın asâsının büyük [*su'bân*] ve küçük [*hayye, cânn*] yılana dönüşmesi: **7:** 107; **20:** 20; **26:** 32; **27:** 10; **28:** 31.
- Mûsâ'nın asâsının ejderha [*su'bân:* büyük yılan] olması: **7:** 107; **26:** 32.
- Mûsâ'nın asâsının yılana [*hayye, cânn*] dönüşmesi: **20:** 20; **27:** 10; **28:** 31.
- Mûsâ'nın asâsının, sihrbâzların ortaya koydukları hîleleri yalayıp yutması: **7:** 117; **20:** 68; **26:** 45.
- Mûsâ'nın, sihrbâzları mağlûb etmesi: **7:** 117-19; **20:** 68-70; **26:** 45.
- Mûsâ'nın mu'cizeleri karşısında sihrbâzların îmân etmesi: **7:** 120-122, 125, 126; **20:** 70, 72-73; **26:** 46-48, 50-51.
- Mûsâ'nın elinin parlaması: **7:** 108; **26:** 33.
- Mûsâ'nın Fir'avn'a gitmesi: **7:** 103-129; **10:** 75-86; **11:**

96-99; **20:** 43-76; **23:** 45-49; **26:** 10-51; **43:** 46-56; **51:** 38-40; **79:** 20-25.
- Mûsâ ve İsrâîloğulları'nın Fir'avn ve ordusu tarafından güneş doğarken/doğuya doğru ta'kîb edilmeleri: **26:** 60.
- Mûsâ'nın kırk gece için Allâh ile sözleşmesi: **7:** 142-147.
- Mûsâ'nın suhûfu/sâhifeleri: **53:** 36; **87:** 19.
- Mûsâ'ya elvâhın [levhaların/tabletlerin] verilmesi: **7:** 145.
- Mûsâ'nın elvâhı [levhaları/tabletleri] bırakması/atması: **7:** 150.
- Mûsâ'nın elvâhı [levhaları/tabletleri] geri alması: **7:** 154.
- Mûsâ'nın öfkeyle Hârûn'un başından ve sakalından tutması: **7:** 150; **20:** 94.
- Mûsâ'nın, buzağı heykeli yapan Sâmirî'yi kovması: **20:** 97.
- Mûsâ'nın, Sâmirî'nin yaptığı buzağıyı yakıp küllerini denize savurması: **20:** 97.
- Mûsâ'ya furkân [hakk ile bâtılı ayıran] verilmesi: **2:** 53.
- Mûsâ'ya, "Pabuçlarını çıkar; çünkü sen kutsal vâdi Tuva'dasın" denilmesi: **20:** 12.
- Mûsâ'ya verilen dokuz âyet/mu'cize: **17:** 101-104.
- Mûsâ'ya ve Hârûn'a, "Kavminiz için Mısr'da evler hazırlayın ve evlerinizi kıble [merkez/toplanma ve güç merkezi] yapın" denilmesi: **10:** 87.
- Mûsâ'ya, "Kullarımla geceleyin yürü de –yetişilmekten korkmadan– onlara denizde kuru bir yol aç" denilmesi: **20:** 77.

Mushaf'a [Kur'ân'a] kimler dokunabilir: **56:** 79.

- Mushaf'a [Kur'ân'a], temizlenmiş olanlardan [tertemiz kılınmış olan meleklerden] başkası dokunamaz (yâni, Allâh/vahy ile Resûl arasına cinn-şeytân giremez): **56:** 79.
- Mushaf'a, abdestsiz, cünüb, hayızlı ve nifâslı kimselerin dokunamayacağı hükmü çıkanlan âyet: **56:** 79.

Mutma'in/tatmîn olan/itmi'nâna eren nefs [*nefs-i mutma'inne*]: **89:** 27.

Muz (veyâ benzeri başka bir ağaç/meyve): **56:** 29.

Mübârek gece (*–ki* **97:** 1-5*'te zikredilen "Kadr/Qadr gecesi" kasdedilmektedir–*): **44:** 3.

Mücrimler sîmâ/[alâmet]larından tanınır; perçemleriyle ayaklarından tutulur: **55:** 41-42.

Müellefe-i kulûb [kalbleri ısındırılacaklar/ülfet ettirilecekler]: **9:** 60.

Müheymîn: **5:** 48.

Müjde [*büşrâ*]: **2:** 97, 155, 223; **3:** 39, 45, 126, 170, 171; **8:** 10; **9:** 113; **10:** 2, 64, 87; **11:** 69, 71, 74; **16:** 89, 102; **17:** 9; **19:** 7, 97; **22:** 34, 37; **27:** 2; **29:** 31; **30:** 46, 48; **33:** 47; **36:** 11, 101, 112; **39:** 17; **42:** 23; **46:** 12; **51:** 28; **57:** 12; **61:** 6, 13.

- Müjdeci [*beşîr*]: **2:** 119; **5:** 19; **7:** 188; **11:** 2; **12:** 96; **27:** 63; **30:** 46; **34:** 28; **35:** 24.

Mü'minler ve nitelikleri: **2:** 3-5, 62, 82, 218, 277; **3:** 16, 17, 104-106, 113, 114, 134-136, 195, 198; **4:** 69, 152, 162, 175; **6:** 48, 84; **7:** 157; **8:** 2-4; **9:** 44, 71, 72, 88, 89, 111, 112; **11:** 17, 23; **13:** 19-24, 29; **16:** 30; **17:** 107-109; **22:** 41; **23:** 1-11, 57-61; **24:** 51, 52; **25:** 63-67; **27:** 2, 3; **28:** 52-55; **29:** 9; **31:** 4; **33:** 35; **35:** 29, 30; **39:** 33-35; **41:** 33; **42:** 36-39; **51:** 15, 16; **58:** 22; **59:** 9-10; **70:** 22-35; **84:** 25; **92:** 5-7; **98:** 7; **103:** 2, 3.

- Mü'mini katletmek/öldürmek: **4:** 93.
- Mü'minler birbirlerinin velîleridir [evliyâsıdır]: **9:** 71.
- Mü'minler kardeştir: **49:** 10.
- Mü'minler barıştırılmalıdır: **49:** 9, 10.
- Mü'minlerin canlarını ve mallarını Allâh cennet karşılığında satın almıştır: **9:** 111.
- Mü'minlerin-peygamberlerin yeryüzünde ağır basmadıkca, esîrleri olması doğru değildir: **8:** 67; **47:** 4.
- Mü'minlerin İncîl'deki meseli: **48:** 29.
- Mü'minlerin Tevrât'taki meseli: **48:** 29.

Münâfık-Münâfıklar: **2:** 8-20, 77; **3:** 118-120, 167, 168, 177, 204-206; **4:** 60-63, 65, 66, 72, 73, 81-83, 88, 89, 138-143, 145; **5:** 41, 52, 58; **8:** 49; **9:** 53-58, 61-69, 73-77, 80-87, 94-98, 101, 107, 110, 124-127; **24:** 47-50, 53; **33:** 1, 12-20, 24, 48, 57, 58, 60-71; **47:** 16-24, 29, 130; **48:** 6, 48; **57:** 13-15; **58:** 8, 14-18; **59:** 11-17; **63:** 1-8; **64:** 1-8, 69; **74:** 31.

- Münâfıklar birbirlerindendir: **9:** 67.
- Münâfıklar cehennemin en alt tabakasındadırlar: **4:** 145.
- Münâfıklar münkeri emreder, ma'rûftan ise nehyederler: **9:** 67.
- Münâfıkların bir tipinin meseli: **2:** 19-20.
- Münâfıkların diğer tipinin meseli: **2:** 21-22.
- Münkerden nehy, ma'rûfu emr [*emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i 'ani'l-münker*], bütün mü'minler için bir mükellefiyettir: **3:** 104.

Müşâvere [şûrâ/danışma/istişâre]: **2:** 233; **3:** 159; **42:** 38.

Müşriklerin durumu: **2:** 86, 167, 221, 275; **3:** 88; **4:** 48, 168-169; **5:** 36-37, 82; **6:** 8, 151; **7:** 40; **11:** 107; **16:** 52, 59; **17:** 31, 72; **22:** 22; **32:** 20; **37:** 9, 167-169; **43:** 74-75, 77; **45:** 34-35; **78:** 23; **81:** 8.

- Müşrik erkek ve kadınlarla evlenmek: **2:** 221.
- Müşrikler/Kureyşliler önceden, "Eğer yanımızda evvelkilerinkinden bir zikr [ilâhî bir Kitâb] olsaydı, Allâh'ın ihlâs ile seçilmiş kullarından olurduk" diyorlardı: **37:** 167-169.
- Müşrikler ve yehûdîler, mü'minlere karşı, düşmânlıkta insânların en şiddetlisidir: **5:** 82.
- Müşrikler-kâfirler ebediyyen [devâmlı/sürekli/sonsuz olarak] cehennemde kalacaklar: **2:** 86, 167; **3:** 88; **4:** 48, 168-169; **5:** 36-37; **7:** 40; **11:** 107; **16:** 52; **17:** 72; **22:** 22; **32:** 20; **37:** 9; **43:** 74-75, 77; **45:** 34-35; **78:** 23.
- Müşrikler, "Muhammed'in üzerine bir melek indirilse ya!" dediler: **6:** 8.
- Müşrikler, "Alış-veriş de fâiz gibidir" dediler: **2:** 275.
- Müşriklerin, kız çocuklarını diri diri gömmeleri: **16:** 59; **81:** 8.
- Müşriklerin, çocuklarını –fakîrlik korkusuyla– öldürmeleri: **6:** 151; **17:** 31.

Müteşâbih-Muhkem âyetler: **3:** 7.

- Müteşâbih: **2:** 25, 70; **3:** 7; **13:** 16; **39:** 23.
- Müteşâbih âyetlerin (–"ma'nâsını/anlamını, îzâhını, şerhini, tefsîrini/yorumunu" değil–) te'vîlini Allâh'tan başka kimse bilmez: **3:** 7.

Mütevâzi olmak: **17:** 37; **31:** 18-19.

Müzdelife: **2:** 198.

–N–

Nafaka: **2:** 270; **9:** 121.

Nâqah [dişi deve]: **7:** 73, 77; **11:** 64-65; **17:** 59; **26:** 155; **54:** 27; **91:** 13-14.

- Nâqatullâh [Allâh'ın dişi devesi]: **7:** 73; **11:** 64; **91:** 13.

Namaz [*salât*]: **2:** 3, 43, 45, 83, 110, 153, 238, 239, 277; **4:** 77, 102, 103, 162; **5:** 6, 12, 55, 58, 91, 106; **6:** 72, 92, 162; **7:** 170; **8:** 3, 35; **9:** 5, 11, 71; **10:** 87; **13:** 22; **14:** 31, 37, 40; **17:** 110; **19:** 31, 55; **20:** 14, 132; **21:** 73; **22:** 35, 78; **23:** 2, 9; **24:** 37, 56; **27:** 3; **29:** 45; **30:** 31, 39; **31:** 4, 17; **33:** 33; **35:** 18, 29.

- Namaz [*salâtu'l-vusta*/orta namaz]: **2:** 238.
- Namaz [*salât*], fahşâdan alıkor: **29:** 45.
- Namaz [*salât*], mü'minler üzerine muayyen/belirli vakitlerle farz kılınmıştır: **4:** 103.
- Namazın [*salât*ın] kısaltılması: **4:** 101-102.
- Namazın [*salât*ın], yaya ve binekli olarak kılınması: **2:** 239.
- Namazında [*salât*ında] pek bağırma, pek de gizleme; ikisinin arası bir yol tut: **17:** 110.
- "Namazın [*salât*ın] mı sana emrediyor, atalarımızın taptıklarını terketmemizi veyâ mallarımızda dilediğimizi yapmamamızı ey Şu'ayb?" dediler: **11:** 87.
- Namaz kılma ölen münâfıklardan hiç birine: **9:** 84.

Nâmûslu kadınlara iftirâ ve cezâsı: **24:** 2-10.

Nar ("ateş" anlamında *nâr* değil, bir meyve anlamında *nar*): **6:** 99, 141; **55:** 68.

Nasrânîler [hristiyanlar]: **5:** 51, 69; **22:** 17.

Nebî-Nebîler: **2:** 213; **3:** 79, 81, 161; **4:** 163; **6:** 112; **17:** 55; **19:** 51, 53, 55, 56, 58; **25:** 31; **33:** 7, 38; **45:** 16; **57:** 26.

- Nebî(ler)/Resûl(ler): **2:** 253; **3:** 184; **4:** 6, 64, 164-165; **6:** 130; **7:** 35; **10:** 74; **13:** 38; **14:** 4, 10-11; **15:** 11; **16:** 36; **17:** 94; **19:** 51, 55; **21:** 25, 41; **22:** 52; **23:** 32, 44; **36:** 30; **46:** 9; **51:** 52; **57:** 25, 27; **61:** 9.

- Nebîlik ve nebîler-resûller: **2:** 213; **3:** 81; **4:** 163; **5:** 20; **6:** 83-89, 112; **19:** 58; **25:** 31; **29:** 27; **33:** 6, 40; **43:** 6; **45:** 16; **57:** 26.
- Nebî-Resûl Muhammed: **3:** 68; **5:** 81; **8:** 64, 65, 70; **9:** 33, 61, 73, 113, 117; **33:** 1, 6, 13, 28, 38, 45, 50, 53, 56, 59; **43:** 88; **49:** 2; **60:** 12; **65:** 1; **66:** 1, 3, 4, 8, 9.
- Nebî-Resûl ve a'mâ/kör: **80:** 1-10.
- Nebî-Resûl, mü'minlere öz canlarından daha yakındır: **33:** 6.
- Nebî'nin-nebîlerin ve resûllerin, arzda ağır basmadıkca esîrleri olması doğru değildir: **8:** 67; **47:** 4.
- Nebîler-Resûller de beşerdir: **11:** 31; **14:** 11; **17:** 93; **18:** 110; **41:** 6.
- Nebîler-resûller arasında fark yoktur: **2:** 136.
- Nebîler-Resûller ile Allâh arasını ayırmak küfrdür: **4:** 150-151.
- Nebîler-Resûller arasında ayrım yapmak küfrdür: **4:** 150-151.
- Nebîler-Resûller de gaybı bilmezler: **6:** 50; **11:** 31; **27:** 65.
- Nebîler-Resûller de Sâ'at'in vaktini [Kıyâmet'in ne zamân kopacağını] bilmezler: **7:** 187; **31:** 34; **33:** 63; **41:** 47; **43:** 85; **79:** 42-44.
- Nebîlerin hepsiyle alay edildi: **6:** 10.
- Nebîlerin hâtemi [mührü/sonuncusu]: **33:** 40.
- Nebî'ye-Resûl'e bî'at: **48:** 10.
- Nebî'ye-Resûl'e helâl kılınan kadınlar: **33:** 50.
- Nebî'ye-Resûl'e, –kendisini hîbe eden kadın hâriç– evlenmenin harâm kılınması: **33:** 52.
- Nebî'ye-Resûl'e isyân: **4:** 115.

- Nebî'ye-Resûl'e itâ'at: **4:** 59, 64, 65, 80; **24:** 54; **59:** 7.
- Nebî'ye-Resûl'e itâ'at Allâh'a itâ'attir: **4:** 80.
- Nebî'ye-Resûl'e salât ve selâm: **33:** 56.
- Nebî'ye-Resûl'e saygı: **24:** 62-63; **49:** 1-5.
- Nebî'yi-Resûl'ü, bir ticâret veyâ eğlenti gördüklerinde, ona fırlayıp minberde ayakta bırakmaları: **62:** 11.
- Nebî'nin-Resûl'ün, gece yürütülmesi [*isrâ*]: **17:** 1, 60.
- Nebî'nin-nebîlerin, Resûl'ün-resûllerin yeryüzünde ağır basmadıkca esîrleri olması doğru değildir: **8:** 67; **47:** 4.
- Nebî-Resûl Muhammed âlemlere rahmettir: **21:** 107.
- Nebîler-resûller de mes'uldür: **7:** 6.
- Nebîlerin-resûllerin bir kısmı hakkında Kur'ân'da bilgi verilmemiştir: **40:** 78.
- Nebî-Resûl Muhammed'in ardından eşlerini nikâlamanız [eşleriyle evlenmeniz] ebediyyen/aslâ olamaz: **33:** 53.
- Nebî-Resûl Muhammed'in ümmetine düşkünlüğü: **9:** 128; **18:** 6; **26:** 3.
- Nebî-Resûl Muhammed'le tartışan kadın: **58:** 1.
- Nebî-Resûl Muhammed'e şiir öğretilmemiştir: **36:** 69.
- Nebî-Resûl Muhammed'e şiir yakışmaz: **36:** 69.
- Nebî-Resûl Muhammed'i bağlamak, öldürmek veyâ sürgün etmek için kâfirlerin tuzak kurması: **8:** 30.
- Nebî-Resûl Muhammed'in mescidi [Mescid-i Nebevî]: **9:** 108.
- Nebî'nin evlerine, vaktine bakmaksızın yemeğe izin verilmedikce girmeyin: **33:** 53.
- Nebî'nin evlerine, yemek için çağırıldığınız vakit girin, fakat yemeği yediğinizde, söze-sohbete dalmaksızın hemen dağılın: **33:** 53.

- Nebî'nin eşlerine/eşlerinden birşey soracağınız/isteyeceğiniz vakit hicâb arkasından sorun/isteyin: **33:** 53.

Nefs-Nefsler: **5:** 32; **4:** 66; **12:** 53, 54; **75:** 2; **89:** 27; **91:** 9, 10.

- Nefs [bir insânı] öldürmek, bütün insânları öldürmek gibidir: **5:** 32.
- Nefsin [bir insânın] hayâtını kurtarmak, bütün insânların hayâtını kurtarmak gibidir: **5:** 32.
- Nefs-i emmâre [kötülüğü emreden nefs]: **12:** 53.
- Nefs-i levvâme [kendini kınayan nefs]: **75:** 2.
- Nefs-i mutma'inne [(dünyâ ve onun lezzetleriyle) mutma'in olan/itmi'nâna eren/tatmîn olan kişi]: **89:** 27.
- Nefsini arındıran/temizleyen kurtulmuştur: **91:** 9.
- Nefsini kirleten ziyân etmiştir: **91:** 10.
- Nefslerinizi katledin: **2:** 54; **4:** 66.
- Nefslerinizi katletmeyin [kendilerinizi öldürmeyin]: **4:** 29.

Nehir/ırmak-Nehirler/ırmaklar: **2:** 25, 74, 249, 266; **3:** 15, 136, 195, 198; **4:** 13, 57, 122; **5:** 12, 85, 119; **6:** 6; **7:** 43; **9:** 72, 89, 100; **10:** 9; **13:** 3, 35; **14:** 23, 32; **16:** 5, 31; **17:** 91; **18:** 31, 33; **20:** 76; **22:** 14, 23; **25:** 10; **27:** 61; **29:** 58; **39:** 20; **43:** 51; **47:** 12, 15; **48:** 5, 17; **54:** 54; **57:** 12; **58:** 22; **61:** 12; **64:** 9; **65:** 11; **66:** 8; **71:** 12; **85:** 11; **98:** 8.

Nesh: **2:** 106; **7:** 154; **22:** 52; **45:** 29.

Nesi [ay geriletme/harâm ayların tertîbiyle oynama]: **9:** 37.

Nesr (put adı): **71:** 23.

Nezr [adak]: **2:** 270; **3:** 35; **19:** 26; **22:** 29; **76:** 7.

Nezîr [uyarıcı]: **2:** 119, 213; **5:** 19; **6:** 48; **7:** 184, 188; **11:** 2, 12, 25; **13:** 7; **15:** 89; **17:** 105; **18:** 56; **22:** 49; **25:** 1, 51, 56; **26:** 115, 194, 208; **27:** 92; **28:** 46; **29:** 50; **32:** 3; **33:** 45; **34:** 28, 34, 44; **35:** 23, 24, 37, 42; **37:** 72; **38:** 4, 65, 70;

41: 4; **43:** 23; **45:** 9, 21, 29; **48:** 8; **50:** 2; **51:** 50, 51; **67:** 8, 9, 26; **71:** 2.

Nifâslı, hayızlı, abdestsiz ve cünüb kimselerin Kur'ân'a/Mushâf'a dokunamayacakları hükmü çıkarılan âyet: **56:** 79.

Nikâh: **2:** 221, 230, 232, 235, 237; **4:** 3, 6, 22, 25, 127; **24:** 3, 32-33, 60; **28:** 27; **33:** 49-50, 53; **60:** 10.

Nûh ve Nûh kavmi: **3:** 33; **4:** 163; **6:** 84; **7:** 59-64, 69; **9:** 70; **10:** 71-73; **11:** 25-34, 36, 42, 45, 48, 89; **14:** 9; **17:** 3, 17; **19:** 58; **21:** 76; **22:** 42; **23:** 23; **25:** 37; **26:** 105-106, 116; **29:** 14; **33:** 7; **37:** 75, 79; **38:** 12; **40:** 5, 31; **42:** 13; **50:** 12; **51:** 46; **57:** 26; **66:** 10; **71:** 1, 21, 26.

- Nûh tûfânı: **10:** 73; **11:** 40, 42, 43, 44; **21:** 77; **23:** 27; **25:** 37; **26:** 119-120; **29:** 14; **37:** 82; **54:** 11, 12; **69:** 11; **71:** 25.
- Nûh'a, gemi yapma emrinin verilmesi: **11:** 36-39.
- Nûh'un, ehlini ve îmân edenleri gemiye yüklemesi: **11:** 40.
- Nûh'un, (ellerindeki evcil) hayvânlardan birer çift gemiye yüklemesi: **11:** 40.
- Nûh'un karısı kâfirdi: **66:** 10.
- Nûh'un oğlu kâfirdi: **11:** 42-43.
- Nûh'un süzülüp seçilmesi: **3:** 33.
- Nûh'un, "Zâlimleri, ancak şaşkınlıkca artır" diye du'â etmesi: **71:** 24.
- Nûh'un, "Zâlimleri, ancak helâkca artır" diye du'â etmesi: **71:** 28.
- Nûh'un, oğlunu, îmân edip gemiye binmeye da'vet etmesi: **11:** 42.
- Nûh'un oğlunun inkârda diretip dağa sığınarak tûfândan kurtulacağını söylemesi: **11:** 43.

- Nûh'un oğlunun boğulması: **11:** 43.
- Nûh'un, "Rabbim! Oğlum da benim ehlimdendir" demesi: **11:** 45.
- Nûh'a, Allâh'ın, "O [oğlun] senin ehlinden değildir; o ğayr-i sâlih bir ameldir" demesi: **11:** 46.
- Nûh'a, Allâh'ın, "Bilmediğin şeyi Benden isteme; seni câhillerden [hadd bilmezlerden] olmaktan sakındırırım" demesi: **11:** 46.
- Nûh'un, "Rabbim! Bilmediğim şeyi Senden istemekten Sana sığınırım; bana mağfiret et" demesi: **11:** 47.
- Nûh'un gemisinin, cûdiye [engince bir dağa] oturması: **11:** 44.

Nûr: **2:** 17, 257; **3:** 184; **4:** 174; **5:** 15, 16, 44, 46; **6:** 1, 91, 122; **7:** 157; **9:** 32; **10:** 5; **13:** 16; **14:** 1, 5; **22:** 8; **24:** 30, 36, 40; **25:** 61; **31:** 20; **33:** 43, 46; **35:** 20, 25; **39:** 22, 29; **42:** 52; **57:** 9, 12, 13, 19, 28; **61:** 8; **64:** 8; **65:** 11; **66:** 8; **71:** 16; **78:** 38.

- Nûr-Zulmet [aydınlık-karanlık]: **2:** 257; **5:** 16; **6:** 1; **13:** 16; **14:** 1; **33:** 43; **35:** 20; **57:** 9; **65:** 11.

Nutfe: **16:** 4; **18:** 37; **22:** 5; **23:** 13, 14; **35:** 11; **36:** 77; **40:** 67; **53:** 46; **75:** 37; **76:** 2; **80:** 19.

–O–

Ocak/fırın [*tennûr*]: **11:** 40; **23:** 27.

"Off-Öff/Uff-Üff" demek (ana-babaya): **17:** 23; **46:** 17.

Oğulluk/evlâdlık: **33:** 4-5, 37.

- Oğulluk/evlâdlıkların ilişiğini kestikleri kadınlarla evlenmek helâldir: **33:** 37.
- Oğulluklarınızı/evlâdlıklarınızı Allâh oğullarınız kılmamıştır: **33:** 4.

Ol [*kün*] emri: **2:** 117; **3:** 47, 59; **6:** 73; **16:** 40; **19:** 35; **36:** 82; **40:** 68.

Orta namaz [*salâtu'l-vusta*]: **2:** 238.

Orta yol: **31:** 32.

Ortak [şirk] koşmak: **3:** 64, 151; **4:** 36, 48, 116; **5:** 72, 82; **6:** 19, 22, 23, 64, 78, 79, 80, 81, 88, 100, 106, 107, 148, 151; **7:** 33, 190, 191; **9:** 31; **10:** 18; **11:** 54; **12:** 38; **13:** 33, 36; **14:** 22; **16:** 3, 35, 86, 100; **18:** 38, 42, 110; **22:** 17, 26, 31; **23:** 92; **24:** 55; **27:** 59, 63; **29:** 8, 65; **30:** 31, 35, 40; **31:** 13, 15; **34:** 27; **35:** 14; **39:** 65, 67; **40:** 12, 42; **41:** 6; **43:** 15; **52:** 43; **59:** 23; **60:** 12; **72:** 2, 20.

Oruc: **2:** 183, 184, 185, 187, 196; **4:** 92; **5:** 89, 95; **9:** 112; **33:** 35; **58:** 4; **66:** 5.

- Oruc, bizden önceki ümmetlere de farz kılınmıştır: **2:** 183.
- Oruc, ittikâ etmemiz için farz kılınmıştır: **2:** 183.
- Oruc, sayılı günlerde farz kılınmıştır: **2:** 183-184.
- Oruc, Kur'ân'ın inmeye başladığı Ramazân ayıyla sınırlı olan sayılı günlerde farz kılınmıştır: **2:** 185.
- Oruc gecelerinde –fecre kadar– cinsî münâsebet helâldir: **2:** 187.
- Oruc gecelerinde fecrin beyaz ipliği siyah iplikten seçilinceye kadar yenilip içilebilir: **2:** 187.
- Oruca tâkatı yetmeyen [zorlanarak da olsa tutamayan] hasta ve yolcular, sâdece kazâ ile yükümlüdür [hastalık geçince ve yolculuk sona erince, sonraki günlerde kazâ ederler]: **2:** 184.
- Oruca tâkatı yettiği [zorlanarak da olsa tutabildiği] hâlde onu erteleyen/tutmayan hasta ve yolcular, kazânın yanısıra fidye ile de yükümlüdür: **2:** 184.

• Oruca tâkatı yeten [zorlanarak da olsa oruc tutmaya gücü yetebilen], fakat oruc tutmayan hasta ve yolcuların Ramazân'da oruc tutması, fidye verip orucu kazâya bırakmalarından daha hayrlıdır: **2:** 184.

Otlak: **87:** 4.

–Ö–

"Öff-Off/Üff-Uff" demek (ana-babaya): **17:** 23; **46:** 17.

Öfkeyi yutmak: **3:** 134; **12:** 84; **16:** 58; **40:** 18.

Ölçüyü-tartıyı tam tutmak: **6:** 152; **7:** 85; **11:** 84-85; **17:** 35; **26:** 181-183; **55:** 8, 9; **83:** 1-3.

Öldürmek/katletmek: **2:** 178, 191, 217, 253; **3:** 181; **4:** 29, 92, 93, 155, 157; **5:** 28, 30, 95; **8:** 17, 30; **12:** 10; **17:** 31, 33; **25:** 3, 14; **28:** 9, 19, 20, 33.

• Öldürmek/katletmek bir mü'mini kasden: **4:** 93.

Ölü/leş [*meyte:* ölmüş/ölü doğmuş/murdar hayvân]: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 139, 145; **16:** 115.

Ölümden sonra diriliş: **2:** 28, 73, 259, 260; **3:** 106, 107; **6:** 30, 36, 94; **7:** 57; **16:** 38, 39; **17:** 50-52, 104; **18:** 21, 52, 100; **19:** 70; **20:** 102.

Ölüm hâlinde îmân: **40:** 84-85.

Ölümsüz(lük): **21:** 8, 34; **56:** 17; **76:** 19; **104:** 3.

Ölüm meleği: **32:** 11.

Ömür: **2:** 96; **10:** 16; **15:** 72; **16:** 70; **21:** 44; **22:** 5; **26:** 18; **28:** 45; **35:** 11, 37; **36:** 68; **95:** 5.

Öncekilerin [evvelkilerin] sünneti [evvelkilere tatbîk edilen toplumsal yasa/âdetullâh]: **8:** 38; **15:** 13; **17:** 77, **18:** 55; **35:** 43.

Öncekilerin [evvelkilerin/eskilerin] esâtiri: hurâfeleri/masalları: **6:** 25; **8:** 31; **16:** 24; **23:** 83; **25:** 5; **27:** 68; **46:** 17; **68:** 15; **83:** 13.

Örtünmek: **7:** 26-27, 31-32; **24:** 30-31, 60; **33:** 32, 33, 53, 55, 59.
Örümcek ve örümcek ağı [evi]: **29:** 41.
- Örümceğin [ev yapan örümceğin] meseline benzer, Allâh'ın dûnundan evliyâ edinenlerin meseli: **29:** 41.

–P–

Pabuç: **20:** 12.
- "Pabuçlarını çıkar; çünkü sen kutsal vâdi Tuva'dasın" denilmesi Mûsâ'ya: **20:** 12.

Papazlar: **9:** 31, 34.
- Papazların, Allâh'ın dûnundan [berisinden/aşağısından] rabbler edinilmesi: **9:** 31.

Peygamber(ler)/Resûl(ler): **2:** 253; **3:** 184; **4:** 6, 64, 164-165; **6:** 130; **7:** 35; **10:** 74; **13:** 38; **14:** 4, 10-11; **15:** 11; **16:** 36; **17:** 94; **19:** 51, 55; **21:** 25, 41; **22:** 52; **23:** 32, 44; **36:** 30; **46:** 9; **51:** 52; **57:** 25, 27; **61:** 9.
- Peygamber vahyi/Kur'ân'ı unutmaz/unutamaz: **87:** 6.
- Peygamberlerin/nebîlerin sonuncusu: **33:** 40.
- Peygamber'in evlerine, vaktine bakmaksızın yemeğe izin verilmedikce girmeyin: **33:** 53.
- Peygamber'in evlerine, yemek için çağırıldığınız vakit girin, fakat yemeği yediğinizde, söze-sohbete dalmaksızın hemen dağılın: **33:** 53.
- Peygamber'in eşlerine birşey soracağınız veyâ onlardan birşey isteyeceğiniz vakit hicâb/perde arkasından sorun/isteyin: **33:** 53.
- Peygamberlik ve peygamberler: **2:** 213; **3:** 81; **4:** 163; **5:** 20; **6:** 83-89, 112; **19:** 58; **25:** 31; **29:** 27; **33:** 6, 40; **43:** 6; **45:** 16; **57:** 26.

- Peygamberimiz: **3:** 68; **5:** 81; **8:** 64, 65, 70; **9:** 33, 61, 73, 113, 117; **33:** 1, 6, 13, 28, 38, 45, 50, 53, 56, 59; **43:** 88; **49:** 2; **60:** 12; **65:** 1; **66:** 1, 3, 4, 8, 9.
- Peygamber ve a'mâ [kör]: **80:** 1-10.
- Peygamber, mü'minlere öz canlarından daha yakındır: **33:** 6.
- Peygamber'e bî'at: **48:** 10.
- Peygamber'e helâl kılınan kadınlar: **33:** 50.
- Peygamber'e –kendisini hîbe eden kadın hâriç– evlenmenin harâm kılınması: **33:** 52.
- Peygamber'e isyân: **4:** 115.
- Peygamber'e salât ve selâm: **33:** 56.
- Peygamber'e saygı: **24:** 62-63; **49:** 1-5.
- Peygamber'i, bir ticâret veyâ eğlenti gördüklerinde, ona fırlayıp minberde ayakta bırakmaları: **62:** 11.
- Peygamber'in gece yürütülmesi *[isrâ]*: **17:** 1, 60.
- Peygamber'in-peygamberlerin yeryüzünde ağır basmadıkca esîrleri olması doğru değildir: **8:** 67; **47:** 4.
- Peygamberimiz Muhammed (s.a) âlemlere rahmettir: **21:** 107.
- Peygamberler arasında fark yoktur: **2:** 136.
- Peygamberler arasında ayrım yapmak küfrdür: **4:** 150-151.
- Peygamberler ile Allâh arasını ayırmak küfrdür: **4:** 150-151.
- Peygamberler melek değildir: **11:** 31.
- Peygamberler de mes'uldür: **7:** 6.
- Peygamberlerin bir kısmı hakkında Kur'ân'da bilgi verilmemiştir: **40:** 78.
- Peygamberlerin hepsiyle alay edildi: **6:** 10.

- Peygamber'in ümmetine düşkünlüğü: **9:** 128; **18:** 6; **26:** 3.
- Peygamber'le tartışan kadın: **58:** 1.
- Peygamber'e itâ'at: **4:** 59, 64, 65, 80; **24:** 54; **59:** 7.
- Peygamber'e itâ'at Allâh'a itâ'attir: **4:** 80.
- Peygamber'e şiir öğretilmemiştir: **36:** 69.
- Peygamber'e şiir yakışmaz: **36:** 69.
- Peygamber'i bağlamak, öldürmek veyâ sürgün etmek için kâfirlerin tuzak kurması: **8:** 30.
- Peygamber'in ardından eşlerini nikâlamanız [eşleriyle evlenmeniz] ebediyyen/aslâ olamaz: **33:** 53.
- Peygamber'in mescidi [Mescid-i Nebevî]: **9:** 108.
- Peygamberler de beşerdir: **11:** 31; **14:** 11; **17:** 93; **18:** 110; **41:** 6.
- Peygamberler ğaybı bilmez: **6:** 50; **11:** 31; **27:** 65.
- Peygamberler Sâ'at'in vaktini [Kıyâmet'in ne zamân kopacağını] bilmezler: **7:** 187; **31:** 34; **33:** 63; **41:** 47; **43:** 85; **79:** 42-44.

Pınar: **7:** 160; **15:** 45; **19:** 24; **26:** 57, 147; **36:** 34; **37:** 45; **44:** 25, 52; **51:** 15; **76:** 6, 18; **77:** 41.

Pişmânlık: **2:** 167; **8:** 36; **10:** 54; **34:** 33; **50:** 33; **75:** 2.
- Pişmanlık Günü: **19:** 39.

Putlar: **6:** 74; **7:** 138; **10:** 66, 71; **14:** 35; **21:** 57; **22:** 30; **26:** 71; **29:** 17, 25; **37:** 91.

–R–

Rabbi'l-âlemîn [âlemlerin rabbi: göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin rabbi; doğunun, batının ve o ikisi arasındakilerin rabbi]: **1:** 2; **2:** 131; **5:** 28; **6:** 45, 71, 162; **7:** 54, 61, 67, 104, 121; **10:** 10, 37; **26:** 16, 23, 47, 77, 98, 109, 127,

145, 164, 180, 192; **27:** 8, 44; **28:** 30; **29:** 6, 10, 15, 28; **32:** 2; **37:** 87, 182; **38:** 87; **39:** 75; **40:** 65, 66; **41:** 9; **43:** 46; **44:** 32; **45:** 36; **56:** 80; **59:** 16; **68:** 52; **69:** 43; **81:** 29; **83:** 6; **91:** 14.

Rabbinin makâmından korkan kimseye iki cennet var: **55:** 46-47.

Râhib-Râhibler: **5:** 82; **9:** 31, 34.

Rakîm: **18:** 9.

Rabbânîler: **3:** 79, 146; **5:** 44, 63.

Rahmân'ın yarattığında hiçbir nizâmsızlık yoktur: **67:** 3.

Ramazân ayı: **2:** 185.

- Ramazân ayı, Kur'ân'ın inmeye/indirilmeye başladığı aydır: **2:** 185.
- Ramazân ayı, oruc ayıdır: **2:** 184-185.
- Ramazân ayını idrâk eden/Ramazân ayında hazır bulunan [mukîm ve sağlıklı olan/hasta olmayan], onda oruc tutmalıdır: **2:** 185.
- Ramazân ayında oruca tâkat yetiremeyen hasta ve yolcular sâdece kazâ ile mükelleftir: **2:** 184, 185.
- Ramazân ayında oruca tâkat getirdiği hâlde oruc tutmayan hasta ve yolcular, hem kazâ, hem de fidye ile yükümlüdür: **2:** 184.
- Ramazân ayında oruca güç/tâkat yetiren hasta ve yolcuların oruc tutması, orucu kazâya bırakıp fidye vermelerinden daha hayırlıdır: **2:** 184.
- Ramazân ayı gecelerinde cinsî münâsebet mübâhtır/helâldir: **2:** 187.
- Ramazân ayı gecelerinde fecrin beyaz ipliği siyah iplikten [gündüzün beyazlığı gecenin siyahlığından] seçilinceye kadar yenilip içilebilir: **2:** 187.

Rehbâniyet [ruhbanlık]: **57:** 27.
Rehin almak: **2:** 283.
Ress: **25:** 38; **50:** 12.
Resûl(ler)-Nebî(ler): **2:** 213, 253; **3:** 79, 81, 161, 184; **4:** 6, 64, 112, 163, 164-165; **6:** 130; **7:** 35; **10:** 74; **13:** 38; **14:** 4, 10-11; **15:** 11; **16:** 36; **17:** 55, 94; **19:** 51, 53, 55, 56, 58; **21:** 25, 41; **22:** 52; **23:** 32, 44; **25:** 31; **33:** 7, 38; **36:** 30; **45:** 16; **46:** 9; **51:** 52; **57:** 25, 26, 27; **61:** 9.
- Resûllük-Nebîlik ve resûller-nebîler: **2:** 213; **3:** 81; **4:** 163; **5:** 20; **6:** 83-89, 112; **19:** 58; **25:** 31; **29:** 27; **33:** 6, 40; **43:** 6; **45:** 16; **57:** 26.
- Resûlullâh vahyi/Kur'ân'ı unutmaz/unutamaz: **87:** 6.
- Resûlullâh'ın ardından eşlerini nikâlamanız [eşleriyle evlenmeniz] ebediyyen/aslâ olamaz: **33:** 53.
- Resûller-Nebîler de beşerdir: **11:** 31; **14:** 11; **17:** 93; **18:** 110; **41:** 6.
- Resûller arasında fark yoktur: **2:** 136.
- Resûller arasında ayrım yapmak küfrdür: **4:** 150-151.
- Resûller ile Allâh arasını ayırmak küfrdür: **4:** 150-151.
- Resûller-Nebîler ğaybı bilmezler: **6:** 50; **27:** 65.
- Resûller-Nebîler de Sâ'at'in vaktini [Kıyâmet'in ne zamân kopacağını] bilmezler: **7:** 187; **31:** 34; **33:** 63; **41:** 47; **43:** 85; **79:** 42-44.
- Resûl-Nebî Muhammed ve a'mâ [kör]: **80:** 1-10.
- Resûl Muhammed, mü'minlere öz canlarından daha yakındır: **33:** 6.
- Resûl'e bî'at: **48:** 10.
- Resûl-Nebî Muhammed'e helâl kılınan kadınlar: **33:** 50.
- Resûl-Nebî Muhammed'e –kendisini hîbe eden kadınlar hâriç– evlenmenin harâm kılınması: **33:** 52.

- Resûl'e isyân: **4:** 115.
- Resûl'e itâ'at: **4:** 59, 64, 65, 80; **24:** 54; **59:** 7.
- Resûl'e itâ'at Allâh'a itâ'attir: **4:** 80.
- Resûl'e-Nebî'ye salât ve selâm: **33:** 56.
- Resûl'e-Nebî'ye saygı: **24:** 62-63; **49:** 1-5.
- Resûllerin hepsiyle alay edildi: **6:** 10.
- Resûllerin tümüne Allâh Âhiret'te, "Size ne cevâb verildi?" diye soracak: **5:** 109.
- Resûllerin ûli'l-azm [azm sâhibi] olmaları: **46:** 35.
- Resûl-Nebî Muhammed'i minberde ayakta bırakıp ticâret veyâ eğlentiye koşmaları: **62:** 11.
- Resûl-Nebî Muhammed'in gece yürütülmesi [*isrâ*]: **17:** 1, 60.
- Resûl-Nebî Muhammed âlemlere rahmettir: **21:** 107.
- Resûller-Nebîler de mes'ûldür: **7:** 6.
- Resûllerin-Nebîlerin bir kısmı hakkında Kur'ân'da bilgi verilmemiştir: **40:** 78.
- Resûl-Nebî Muhammed'in ümmetine/mü'minlere düşkünlüğü: **9:** 128; **18:** 6; **26:** 3.
- Resûl-Nebî Muhammed'le zıhâr hakkında tartışan kadın: **58:** 1.
- Resûl-Nebî Muhammed'e şiir öğretilmemiştir: **36:** 69.
- Resûl-Nebî Muhammed'e şiir yakışmaz: **36:** 69.
- Resûl-Nebî Muhammed'i bağlamak, öldürmek veyâ sürgün etmek için kâfirlerin tuzak kurması: **8:** 30.
- Resûl-Nebî Muhammed'in mescidi: **9:** 108.
- Resûl'ün-resûllerin ve Nebî'nin-nebîlerin, arzda ağır basmadıkca esîrleri olması doğru değildir: **8:** 67; **47:** 4.
- Resûl'ün ardından eşlerini nikâlamanız [eşleriyle evlenmeniz] ebediyyen/aslâ olamaz: **33:** 53.

- Resûl'ün evlerine, vaktine bakmaksızın yemeğe izin verilmedikce girmeyin: **33:** 53.
- Resûl'ün evlerine, yemek için çağırıldığınız vakit girin, fakat yemeği yediğinizde, söze-sohbete dalmaksızın hemen dağılın: **33:** 53.
- Resûl'ün eşlerine birşey soracağınız veyâ onlardan birşey isteyeceğiniz vakit hicâb/perde arkasından sorun/isteyin: **33:** 53.

Ribâ [fâiz]: **2:** 275-276, 278; **3:** 130; **4:** 161; **30:** 39.
- Ribâ [fâiz] yiyen kimseler, şeytân çarpmış/şeytânın dokunduğu kimseler gibi kalkarlar: **2:** 275.
- Ribâ [fâiz] ile alış-veriş arasında fark olmadığı iddiâsı: **2:** 275.
- Ribâyı/fâizi Allâh harâm kılmıştır: **2:** 275.

Riyâ [gösteriş]: **2:** 264; **4:** 38; **8:** 47; **107:** 6.

Rûh: **4:** 171; **15:** 29; **16:** 2; **17:** 85; **19:** 17; **21:** 91; **32:** 9; **38:** 72; **40:** 15; **42:** 52; **58:** 22; **66:** 12; **70:** 4; **78:** 38.
- Rûh-Rûhumuz (Meryem'e rûh'un beşer/erkek sûretinde gönderilmesi: *Derken rûhumuzu ona/Meryem'e gönderdik de düzgün bir beşer hâlinde ona temessül ediverdi*): **19:** 17.

Ruhbânlar: **9:** 31, 35.
- Ruhbânın rabbler edinilmesi: **9:** 31.
- Ruhbânın çoğu insânların mallarını hakksızlıkla yer: **9:** 34.

Ruhbânlık [rehbâniyet]: **57:** 27.

Rûhu'l-Emîn [*onunla senin kalbine rûhu'l-emîn indi*]: **26:** 193.

Rûhu'l-Kudüs: **2:** 87, 253; **5:** 110; **16:** 102.
- Rûhu'l-Kudüs (Îsâ'nın rûhu'l-kudüs ile desteklenmesi): **2:** 87, 253; **5:** 110.

Rûm(lar/Bizanslılar): **30:** 2.
Rükû: **2:** 43, 125; **9:** 112; **22:** 26, 77; **48:** 29; **77:** 48.
Rüşvet: **2:** 188.
Rü'yâ: **12:** 4-5, 36, 41, 43-44, 100; **17:** 60; **37:** 105; **48:** 27.

—S—

Sâ'at [Kıyâmet'in kopması]: **6:** 31, 40; **7:** 34, 187; **12:** 107; **15:** 85; **16:** 77; **18:** 21, 36; **19:** 75; **20:** 15; **21:** 49; **22:** 1, 7, 55; **25:** 11; **30:** 12, 14, 55; **31:** 34; **33:** 63; **34:** 3; **40:** 46, 59; **41:** 47, 50; **42:** 17, 18; **43:** 61, 66, 85; **45:** 27, 32; **47:** 18; **54:** 1, 46; **79:** 42.

- Sâ'at'in [Kıyâmet'in] dehşeti: **7:** 187; **14:** 42, 43; **18:** 47, 99; **20:** 102, 103, 105-108; **21:** 96, 97; **22:** 1-2; **25:** 25; **27:** 82-85, 87; **30:** 12-14; **36:** 51-54; **37:** 19; **39:** 68; **42:** 18; **48:** 18; **52:** 9-12; **53:** 35-39; **54:** 1, 6-8, 46-48; **56:** 1-7; **68:** 42, 43; **69:** 13-17; **70:** 8-14, 43, 44; **73:** 14; **74:** 8-10; **78:** 18-20; **79:** 6-9, 34-36; **75:** 7-15; **77:** 8-19; **80:** 33-41; **81:** 1-14; **84:** 1-5; **89:** 21-23; **99:** 1-6; **101:** 1-5.
- Sâ'at'in [Kıyâmet'in] alâmetleri: **18:** 97, 98; **21:** 96, 97; **27:** 82; **34:** 14; **43:** 43; **47:** 18; **75:** 6-10.
- Sâ'at'in ne zamân geleceğini/gerçekleşeceğini [Kıyâmetin ne zamân kopacağını] Allâh'tan başka kimse bilmez: **7:** 187; **31:** 34; **33:** 63; **41:** 47; **43:** 85; **79:** 42-44.
- Sâ'at'in [Kıyâmet'in ne zamân kopacağının] neredeyse gizlenmesi (veyâ ızhâr edilmesi veyâ gizlenmesinin irâde edilmesi): **20:** 15.

Sâbikûn: **9:** 100; **56:** 10 *(2 kere)*.
Sabr: **2:** 45, 153, 250; **3:** 200; **6:** 34; **7:** 126; **12:** 18, 83; **22:** 35; **25:** 42; **28:** 54; **31:** 17; **38:** 6; **46:** 35; **90:** 17; **103:** 3.

- Sabrlı: **2:** 225, 235, 263; **3:** 125, 155; **4:** 12; **5:** 101; **8:**

65, 66; **9:** 114; **17:** 44; **19:** 65; **22:** 59; **31:** 31; **33:** 35, 51; **35:** 41; **37:** 101; **38:** 44; **64:** 17.
- Sabredenler: **2:** 153, 155, 177, 249; **3:** 17, 142, 146; **8:** 46, 66; **11:** 11; **14:** 5; **16:** 42, 96, 110, 126; **21:** 85; **28:** 80; **37:** 102; **39:** 10; **41:** 35; **42:** 33; **47:** 31.
- Sabreden yirmi mü'min ikiyüz kâfire *galebe* eder: **8:** 65.
- Sabreden yüz mü'min ikiyüz kâfire galebe eder: **8:** 66.
- Sabrsızlık: **21:** 37.

Sâbiîler: **2:** 62; **5:** 69; **22:** 17.

Sadaka: **2:** 196, 263, 264, 276; **4:** 114; **9:** 79, 104; **57:** 18; **58:** 12, 13; **63:** 10.
- Sadakayı başa kakmak: **2:** 262-264.
- Sadakayı başa kakanların meseli: **2:** 264.

Safâ (tepesi): **2:** 158.

Sağanak: **2:** 264, 265.

Sağın ashâbı [*ashâb-ı yemîn*]: **56:** 27, 38, 90-91; **74:** 39.

Sağır-Sağırlar: **2:** 18, 171; **5:** 71; **6:** 39, 46; **8:** 22; **10:** 42; **11:** 24; **17:** 97; **21:** 45; **25:** 73; **27:** 80; **30:** 52; **43:** 40.

Sâibe: **5:** 103.

Sâil [soran veyâ isteyen/ihtiyâcını arzeden kimse]: **2:** 177; **12:** 7; **41:** 10; **51:** 19; **70:** 1, 25; **93:** 10.

Salât [namaz/du'â/teveccüh/inâyet]: **2:** 3, 43, 45, 83, 110, 153, 238, 239, 277; **4:** 77, 102, 103, 162; **5:** 6, 12, 55, 58, 91, 106; **6:** 72, 92, 162; **7:** 170; **8:** 3, 35; **9:** 5, 11, 71; **10:** 87; **13:** 22; **14:** 31, 37, 40; **17:** 110; **19:** 31, 55; **20:** 14, 132; **21:** 73; **22:** 35, 78; **23:** 2, 9; **24:** 37, 42, 56; **27:** 3; **29:** 45; **30:** 31, 39; **31:** 4, 17; **33:** 33; **35:** 18, 29.
- Salât eder Allâh ve melekleri Nebî'ye-Resûl'e, ey îmân edenler siz de o'na salât edin: **33:** 56.
- Salât etme ölen münâfıklardan hiç birine: **9:** 84.

- Salât [namaz], fahşâdan alıkor: **29:** 45.
- Salât [namaz] mü'minler üzerine muayyen/belirli vakitlerle farz kılınmıştır: **4:** 103.
- Salâtı (müşriklerin): **8:** 35; **107:** 4-5.
- Salâtın [namazın] kısaltılması: **4:** 101-102.
- Salâtın [namazın], yaya ve binekli olarak kılınması: **2:** 239.
- Salâtında pek bağırma, pek de gizleme; ikisinin arası bir yol tut: **17:** 110.
- "Salâtın/namazın mı sana emrediyor, atalarımızın taptıklarını terketmemizi veyâ mallarımızda dilediğimizi yapmamamızı ey Şu'ayb?" dediler: **11:** 87.
- Salâtu'l-vusta [orta namaz]: **2:** 238.
- Salâtları kâfirlerin/müşriklerin Beyt'in yanındaki, ıslık çalmak ve el çırpmaktan ibârettir: **8:** 35.

Salavât: **2:** 157 [*Rabb'lerinden salavât*], 238; **9:** 99 [*o Resûl'ün salavâtı*]; **22:** 40 [*salavât: havralar*]; **23:** 9.

Sâlih kadınlar, (kocalarına) itâ'atkârdırlar: **4:** 34.

Sâlih peygamber: **7:** 73, 75, 77; **11:** 61-62, 66; **26:** 142-159; **27:** 45; **54:** 23; **91:** 13-14.
- Sâlih peygamberin dişi devesinin öldürülmesi: **7:** 77; **11:** 65; **26:** 157; **54:** 29; **91:** 14.

Sâlih kul/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kul: **18:** 60-70, 71, 74, 77, 78-82.
- Sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun Mûsâ ile arkadaşlığı: **18:** 60-70.
- Sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun gemiyi yaralaması: **18:** 71.
- Sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun bir çocuğu öldürmesi: **18:** 74.

- Sâlih [Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği] kulun yıkılmak üzere olan bir duvarı doğrultması: **18:** 77.
- Sâlih kulun/Allâh'ın rahmet bahşettiği ve ilm öğrettiği kulun gemiyi yaralamasının, çocuğu öldürmesinin ve yıkılmak üzere olan bir duvarı doğrultmasının te'vîlini yapması: **18:** 78-82.

Sâmirî: **20:** 85, 87, 95.
- Sâmirî'nin dana/buzağı heykeli yapması: **20:** 97.
- Sâmirî'nin, Mûsâ tarafından kovulması: **20:** 97.
- Sâmirî'nin yaptığı dana heykelinin yakılıp küllerinin denize savurulması: **20:** 97.

Sarhoşluk: **4:** 43.
- Sarhoşken namaza yaklaşmayın: **4:** 43.

Sarımsak/Sarmısak: **2:** 61.

Savaş/cihâd: **2:** 216; **3:** 142-147, 158; **4:** 74, 76-78, 84, 95; **5:** 35; **8:** 39; **9:** 14, 15, 20, 38-41, 73, 111, 112; **22:** 78; **45:** 65, 66; **47:** 4-5, 35; **61:** 4, 11; **66:** 9.
- Savaş esîrleri: **4:** 24; **8:** 67-71; **47:** 4.
- Savaşa katılmamasına izin verilenler: **48:** 17; **9:** 91-92.
- Savaşın yasak/harâm olduğu aylar: **2:** 194, 217; **5:** 2, 97; **9:** 5, 36.
- Savaşta meleklerin yardımı: **8:** 12; **33:** 9.
- Savaşta/harbde namaz: **4:** 101-103.
- Savaştan kaçmak: **8:** 15-16.
- Savaştan özürsüz geri kalmak: **4:** 95; **9:** 38-40.

Seb'a mesânî [*seb'an mine'l-mesânî:* tekrarlanan yedi]: **15:** 87.

Sebe(liler): **27:** 22-44; **34:** 15-21.

Sebe melikesi: **27:** 22-44.
- Sebe melikesi'nin, köşkün zeminini derin su sanması: **27:** 44.

- Sebe melikesi'nin, Süleymân'ın maiyyetinde müslüman olması: **27:** 44.

Sebt: **2:** 65; **4:** 47, 154; **7:** 163; **16:** 124.

- Sebt'te (balık avlamak sûretiyle) tecâvüz edenler: **7:** 163.

Sebze: **2:** 61; **80:** 28.

Sefâhet: **7:** 66, 67.

Sefer: **3:** 156; **4:** 71, 101; **9:** 38, 39, 41, 46, 81, 118, 122; **24:** 53.

Seferberlik: **9:** 122; **59:** 2.

Sefîh-Sefîhler: **2:** 13, 130, 142, 282; **4:** 5; **6:** 140; **72:** 4.

- Sefîhlere [çocuklara/akla ermezlere] mal teslîm edilmez: **4:** 5.

Seher vakti: **54:** 34.

Sekar/Seqar: **74:** 27, 42.

Sekîne indirilmesi: **8:** 11; **9:** 26; **48:** 4.

Sel: **13:** 17; **34:** 16; **54:** 11.

Selâm: **4:** 86, 94; **6:** 54; **7:** 46; **11:** 69; **13:** 24; **14:** 23; **15:** 52; **19:** 47; **37:** 79, 109, 120, 130; **43:** 89; **51:** 25, 26.

Selsebîl: **76:** 18.

Selvâ [bıldırcın/bıldırcına benzer bir kuş]: **2:** 57; **7:** 160; **20:** 80.

Semâvât u arz [gökler ve yer] altı *yevm*'de [günde veyâ devrede] yaratılmıştır: **7:** 54; **10:** 3; **11:** 7; **25:** 59; **32:** 4; **50:** 38; **57:** 4.

Semâvâta/göklere, arza/yere ve dağlara emânetin arzedilmesi: **33:** 72-73.

Semûd kavmi (Sâlih'in kavmi): **7:** 73; **9:** 70; **11:** 61-68, 95; **14:** 9; **15:** 80-82; **17:** 59; **22:** 42; **25:** 38; **26:** 141; **27:** 45; **29:** 38; **38:** 13; **40:** 31; **41:** 13, 17; **50:** 12; **51:** 43; **53:** 51; **54:** 23; **69:** 4; **85:** 18; **89:** 9; **91:** 11.

Serâb: **24:** 39; **78:** 20.

Servet: **24:** 22; **70:** 18.

- Servet [*devlet*] yalnızca zenginler arasında dolaşmamalıdır: **59:** 7.
- Servete düşkünlük: **3:** 14; **9:** 24, 35, 58, 59, 67, 75, 76; **48:** 15; **49:** 14, 16, 17; **63:** 8; **89:** 20; **96:** 6-8.
- Serveti biriktirmek: **3:** 49; **9:** 34-35; **64:** 15-18; **104:** 1-4.

Sevicilik [lezbiyenlik]: **4:** 15.

- Sevicilik/lezbiyenlik yapan kadınlar, ölünceye veyâ Allâh hakklarında bir yol açıncaya kadar evlerde habsedilmelidir: **4:** 15.

Sıbğatallâh [Allâh'ın boyası]: **2:** 138.

Sıddîk-Sıddîkîn [sıddîk/sıddîklar]: **4:** 69; **12:** 46 [*Yûsuf*]; **19:** 36 [*İdrîs*]; **19:** 41 [*İbrâhîm*]; **57:** 19.

Sığır [*bakara*]: **2:** 67, 68, 69, 71; **6:** 144, 146; **12:** 43, 46.

- Sığır [*bakara*] kıssası: **2:** 67-71.

Sınama/imtihân: **2:** 49, 124, 155, 249; **3:** 152, 154, 186; **4:** 6; 5 94; **6:** 23, 53, 165; **7:** 141, 155, 168; **8:** 17, 28; **9:** 126; **10:** 30; **11:** 7; **14:** 6; **16:** 92; **17:** 13, 60; **18:** 17; **20:** 40, 85, 90, 131; **21:** 35; **25:** 20; **27:** 40, 47; **29:** 2, 3; **33:** 11; **37:** 63, 106; **38:** 34; **39:** 49; **44:** 17, 33; **47:** 4, 31; **49:** 3; **51:** 13, 14; **54:** 27; **60:** 10; **64:** 15; **67:** 2; **68:** 17; **72:** 17; **74:** 31; **76:** 2; **86:** 9; **89:** 15, 16.

Sırât-ı mustakîm [dosdoğru yol]: **1:** 6; **2:** 142, 213; **3:** 51, 101; **4:** 68, 175; **5:** 16; **6:** 39, 87, 126, 161; **7:** 16; **10:** 25; **11:** 65; **15:** 41; **16:** 26, 121; **17:** 35; **19:** 36; **22:** 54; **23:** 73; **24:** 46; **36:** 4, 61; **37:** 18; **42:** 52; **43:** 43, 61, 64; **46:** 36; **48:** 2, 20; **67:** 22.

Sicil/siccîl: **11:** 82; **15:** 74; **21:** 104; **105:** 4.

- Sicilleri [kitâbları/amel defterleri] sağ tarafından verilenler: **17:** 71; **69:** 19; **84:** 7-9.

- Sicilleri [kitâbları/amel defterleri] sol tarafından verilen kimseler: **69:** 25.
- Sicilleri [kitâbları/amel defterleri] arkalarından verilenler: **84:** 10-15.

Siccîn: **83:** 7, 8.

Sidretu'l-müntehâ: **53:** 14.

Sihr: **2:** 102; **5:** 110; **6:** 7; **7:** 116; **10:** 77, 81, **17:** 47; **20:** 57, 58, 66; **26:** 35, 49, 185; **27:** 13; **28:** 36, 48; **34:** 43; **37:** 15; **43:** 30; **46:** 7; **52:** 15; **54:** 2; **61:** 6.

Sihrbâz-Sihrbâzlar: **7:** 109, 112, 113, 120; **10:** 2, 66, 77, 79; **20:** 58-73; **26:** 34, 37, 40, 41, 46; **38:** 4; **40:** 24; **43:** 49; **51:** 39, 52; **113:** 4.
- Sihrbâzların, sihrle insânların gözlerini büyülemeleri [boyamaları]: **7:** 116.
- Sihrbâzların, Mûsâ'nın gösterdiği mu'cizeler karşısında îmân etmeleri: **7:** 120-122, 125-126.
- Sihrbâzların Fir'avn tarafından, el ve ayaklarının çapraz (veyâ muhâlefetleri/döneklikleri sebebiyle) kesilmesiyle tehdîd edilmesi: **7:** 124.

Sikâye [hacılara su dağıtmak]: **9:** 19.

Sînâ dağı: **2:** 63, 93; **4:** 154; **19:** 52; **20:** 80; **23:** 20; **28:** 29, 46; **95:** 2.

Sinek: **22:** 73.

Sivri sinek: **2:** 26.

Siyah iplik fecrin beyaz ipliğinden seçilinceye kadar Ramazân gecelerinde yenilip içilebilir: **2:** 187.

Sofra [*mâide:* yemekli sofra]: **5:** 112, 114.

Soğan: **2:** 61.

Solun ashâbı [*ashâb-ı şimâl*]: **56:** 41.

Son nebî [*hâteme'n-nebiyyîn*]: **33:** 40.

Sopa [*asâ*]: **2:** 60; **7:** 107, 117, 160; **20:** 18, 68; **26:** 32, 44, 45, 63; **27:** 10; **28:** 31.
- Sopanın [asâ'nın] vurulmasıyla denizin yarılması: **26:** 63.
- Sopanın [asâ'nın] vurulmasıyla taştan on iki pınar fışkırması: **2:** 60-61; **7:** 160.
- Sopanın [asâ'nın] yılana dönüşmesi: **7:** 107; **20:** 20; **26:** 32; **27:** 10; **28:** 31.

Soran, isteyen/ihtiyâcını arzeden kimse [*sâil*]: **2:** 177; **12:** 7; **41:** 10; **51:** 19; **70:** 1, 25; **93:** 10.

Sözünde durmak: **2:** 177; **3:** 76; **17:** 34; **23:** 8; **70:** 32.

Su [yağmur]: **2:** 19, 22, 60, 74, 164; **4:** 43, 102; **5:** 6; **6:** 70, 99; **7:** 50, 57, 84, 160; **8:** 11; **9:** 14, 120; **10:** 4, 24; **11:** 7, 43, 44, 98; **12:** 19, 70; **13:** 4, 14, 17; **14:** 16, 32; **15:** 22; **16:** 10, 65; **18:** 29, 41, 45; **19:** 24, 87; **20:** 53, 119; **21:** 30; **22:** 5, 19, 63; **23:** 18, 50; **24:** 39, 43, 45; **25:** 40, 48, 49, 54; **26:** 173; **27:** 44, 58, 60; **28:** 23, 24, 25; **29:** 63; **30:** 24, 48; **31:** 10, 34; **32:** 8, 27; **35:** 27; **37:** 67, 82; **38:** 58; **39:** 21; **40:** 72; **41:** 39; **43:** 11; **44:** 46, 48; **45:** 5; **46:** 24; **47:** 15; **50:** 9; **54:** 11, 12, 28; **55:** 44; **56:** 31, 42, 54-55, 68, 93; **57:** 20; **67:** 30; **69:** 11; **71:** 25; **72:** 16; **74:** 28-29; **77:** 20, 27; **78:** 14, 25; **79:** 31; **80:** 25; **86:** 6; **88:** 5; **91:** 13.

Suçlular/mücrimler sîmâ/[alâmet]larından tanınır; perçemleriyle ayaklarından tutulur: **55:** 41-42.

Suhuf-ı İbrâhîm [İbrâhîm'in sâhifeleri]: **53:** 37; **87:** 19.

Suhuf-ı Mûsâ [Mûsâ'nın sâhifeleri]: **53:** 36; **87:** 19.

Sû-i zann [kötü zann/zannın kötüsü]: **49:** 12.

Sulh [barış]: **2:** 208; **4:** 90-91, 128; **8:** 61; **47:** 35; **49:** 9, 10.

Sûr: **6:** 73; **18:** 99; **20:** 102; **23:** 101; **27:** 87; **36:** 51; **39:** 68; **50:** 20; **57:** 13; **69:** 13; **78:** 18.

Sûre: **2:** 23; **9:** 64, 86, 124, 127; **10:** 38; **11:** 13, 120; **24:** 1; **47:** 20.

Suva (put adı): **71:** 23.

Süleymân: **2:** 102; **4:** 163; **6:** 84; **21:** 78-79, 81; **27:** 15-20, 27, 30, 36, 41, 44; **34:** 12, 14; **38:** 30, 33-34.

- Süleymân ile Dâvûd'un, davarın yayıldığı ekin hakkında hüküm vermeleri: **21:** 78-79.
- Süleymân ne güzel kuldu: **38:** 30.
- Süleymân bir evvâb idi: **38:** 30.
- Süleymân'a kuş dili/mantığı öğretilmesi: **27:** 16.
- Süleymân'ın cinnlerden, insân ve kuşlardan orduları: **27:** 17-18; **34:** 12-13.
- Süleymân'a rüzgârın musahhar [emrine âmâde] kılınması: **21:** 81; **34:** 12; **38:** 36.
- Süleymân'a atların arzolunması: **38:** 31.
- Süleymân'ın atlarının hicâba gizlenmesi: **38:** 32.
- Süleymân'ın, "Geri getirin atları" deyip onların bacaklarını-boyunlarını sıvazlaması: **38:** 33.
- Süleymân ve karınca: **27:** 18-19.
- Süleymân'ın, karıncanın sözüne tebessüm etmesi: **27:** 19.
- Süleymân'ın, kuşları teftiş etmesi: **27:** 20.
- Süleymân'ın, hüthüt'ü sorması: **27:** 20.
- Süleymân'ın, hüthüt'ü cezâlandıracağını veyâ boynunu keseceğini söylemesi: **27:** 21.
- Süleymân'ın, hüthüt ile Sebe melikesi'ne mektûb göndermesi: **27:** 28.
- Süleymân'ın, Sebe melikesi'nin tahtının getirilmesini istemesi: **27:** 38.
- Süleymân'ın, Sebe melikesi'nin tahtını bir ânda yanında duruyor görmesi: **27:** 40.

- Süleymân'ın, "Sebe melikesi'nin tahtını değiştirin" emrini vermesi: **27:** 41.
- Süleymân'ın, camdan yapılmış cilalı köşkü: **27:** 44.
- Süleymân'ın tahtına bir cesed bırakılması: **38:** 34.
- Süleymân'ın ölümü: **34:** 14.
- Süleymân'ın öldüğü, bir böceğin, dayandığı asâyı kemirmesiyle anlaşılmıştır: **34:** 14.

Sünnetullâh/evvelkilerin sünneti [Allâh'ın öncekilere tatbîk ettiği sosyal/toplumsal yasası]: **3:** 137; **8:** 38; **15:** 13; **17:** 77; **18:** 55; **33:** 38, 62; **35:** 43; **40:** 85; **48:** 23.

Süt: **4:** 23; **16:** 66; **47:** 15.

Süt kardeşlik: **4:** 23.

Süt anne(lik): **2:** 233; **4:** 23.

Sütten kesmek (çocuğu): **2:** 233; **28:** 24; **46:** 15.

Sütunlu-direkli/sütunlar-direkler sâhibi [*zâti'l-'imâd*]: **89:** 7.

–Ş–

Şafak: **15:** 73.

Şâhidlik: **2:** 23, 40, 133, 143, 204, 282, 283; **3:** 99, 140; **4:** 6, 15, 69, 135; **5:** 8, 106-108; **6:** 19, 130, 144, 150; **7:** 37, 172; **11:** 17; **22:** 78; **24:** 4, 6-9, 23, 24; **25:** 72; **39:** 69; **41:** 20-22; **57:** 19; **65:** 2; **70:** 33, 35.

Şâirler: **21:** 5; **26:** 224-227; **36:** 69; **37:** 36; **52:** 30; **69:** 41.
- Şâirlerin arkasına da, çapkınlar, sapkınlar düşer/şâirlere de, sapkınlar tâbi olurlar: **26:** 224.
- Şâirler her vâdide hayrân olurlar [şaşkın şaşkın dolaşırlar/her konuya dalarlar]: **26:** 225.
- Şâirler yapmayacakları şeyi söylerler: **26:** 226.

Şarâb [*hamr:* içki/alkollü içecek]: **2:** 219; **5:** 90, 91; **12:** 36, 41; **16:** 67; **47:** 15.

- Şarâb [*hamr*] şeytân işi murdâr bir şeydir: **5:** 90.
- Şarâb [*hamr*] sebebiyle şeytân aranıza düşmânlık ve kin düşürmeyi, sizi Allâh'ı anmaktan ve namazdan alıkoymayı ister: **5:** 91.
- Şarâb'da [*hamr*'da] büyük bir günâh vardır: **2:** 219.
- Şarâb'da [*hamr*'da] insânlara ba'zı menfaatler vardır: **2:** 219.
- Şarâb'ın [*hamr*'ın] günâhı menfaatinden daha büyüktür: **2:** 219.

Şe'âir: **22:** 36.

Şefâ'at: **2:** 48, 123, 254, 255; **4:** 85; **6:** 51, 70, 94; **7:** 53; **10:** 3, 18; **19:** 87; **20:** 109; **21:** 28; **26:** 93, 100; **30:** 13; **32:** 4; **34:** 23; **36:** 23; **39:** 43, 44, 69; **40:** 18; **43:** 86; **44:** 41; **53:** 26; **74:** 48.
- Şefâ'at bütünüyle Allâh'a âiddir [Allâh'tan başka şefâ'atci yoktur]: **39:** 44.
- Şefâ'atin-şefâ'atcinin olmadığı, şefâ'atin kabûl edilmediği, şefâ'atin fayda vermediği gün: **2:** 48, 123, 254; **6:** 51, 70; **26:** 100; **32:** 4; **40:** 18; **74:** 48.

Şehir: **7:** 123; **12:** 30; **15:** 67, 76; **18:** 59; **26:** 36, 53; **27:** 48; **28:** 18; **69:** 9; **89:** 8.

Şehîd-Şehîdler: **2:** 154; **3:** 157-158, 169, 195; **4:** 69, 74; **9:** 52, 111; **22:** 58; **33:** 23; **47:** 24.

Şerî'at: **5:** 48; **22:** 67; **42:** 13; **45:** 18.

Şeytân-Şeytânlar ve İblîs: **2:** 14, 34, 36, 102, 168, 208, 268, 275; **3:** 36, 155, 175; **4:** 38, 60, 76, 83, 117-120; **5:** 90, 91; **6:** 43, 68, 71, 112, 121, 142; **7:** 11-18, 20, 27, 30, 175, 200-202; **8:** 11, 48; **12:** 5, 42, 100; **14:** 22; **15:** 16-18, 31, 32; **16:** 63, 98-100, 101; **17:** 27, 53, 61, 64, 65; **18:** 50-51, 63; **19:** 44, 45, 68, 83; **20:** 116, 120; **21:** 82; **22:** 3, 52, 53; **23:**

97; **24:** 21; **25:** 29; **26:** 95, 210, 221; **27:** 24; **28:** 15; **29:** 38; **31:** 21, 33; **34:** 20, 21; **35:** 5, 6; **36:** 60, 62; **37:** 6-10, 65; **38:** 37, 41, 71-85; **41:** 6, 12, 25, 36; **43:** 36-39, 62; **47:** 25; **50:** 27; **57:** 14; **58:** 10, 19; **59:** 15-17; **67:** 5; **72:** 8-10, 28; **81:** 25.

- Şeytân dâima çirkin/iğrenç ve murdâr/merdûd işleri/şeyleri [fahşâyı ve münkeri] emreder: **2:** 169, 268, **24:** 21.
- Şeytân sâdece kendi dostlarını/dostlarıyla korkutur: **3:** 175.
- Şeytân insâna apaçık düşmândır: **2:** 168, 208; **6:** 142; **7:** 22; **12:** 5; **17:** 53; **35:** 6; **36:** 60.
- Şeytân insânı fakîrlikle korkutur: **2:** 268.
- Şeytân insânı yardımsız bırakır: **25:** 29.
- Şeytân'ın/İblîs'in Âdem'e secde etmekten kaçınması: **2:** 34; **7:** 11; **15:** 31; **17:** 61; **20:** 116; **38:** 74.
- Şeytân'ın, Âdem ve eşini kandırması: **2:** 36; **7:** 20-22; **20:** 115, 120, 121.
- Şeytân'ın, "Ben ondan hayırlıyım: beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın" demesi: **38:** 76.
- Şeytân'ın çarpması/dokunması: **2:** 275.
- Şeytân'ın hîlesi çürüktür: **4:** 76.
- Şeytân'ın vesvese vermesi: **7:** 20, 201; **8:** 11; **20:** 120; **41:** 36; **50:** 16; **114:** 4.
- Şeytân'ın, îmân edenler/ihlâslılar üzerine bir sultası yoktur: **16:** 99; **17:** 65; **38:** 82-84.
- Şeytânlar, dostlarına vahyeder: **6:** 121.
- Şeytânlar mele-i a'lâ'yı dinleyemezler: **37:** 8.

Şifâ: **10:** 57; **16:** 69; **17:** 82; **26:** 80; **41:** 44.

- Şifâ (Kur'ân'ın gönüller derdine şifâ olması): **10:** 57; **17:** 82.

- Şifâ (balın şifâ olması): **16:** 69.

Şiir: **36:** 69.
- Şiir öğretilmemiştir Hz. Peygamber'e: **36:** 69.
- Şiir yakışmaz Hz. Peygamber'e: **36:** 69.

Şimşek: **2:** 19, 20; **13:** 12.

Şi'ra yıldızı: **53:** 49.

Şirk [Allah'a ortak koşmak]: **4:** 48, 116; **5:** 76; **6:** 1, 41, 71, 100; **7:** 190, 191; **9:** 30, 31; **10:** 34, 35, 66; **11:** 109; **12:** 39, 40; **13:** 16, 33; **16:** 17; **17:** 22, 40, 42, 56, 57; **18:** 4; **19:** 81, 88-93; **21:** 18, 21, 22, 24, 29, 98, 99; **22:** 62, 71; **23:** 91, 117; **25:** 3; **26:** 213; **27:** 59-64; **28:** 71, 72; **30:** 33-35, 40; **31:** 11, 13, 20; **34:** 22, 24, 27, 40; **35:** 13, 40; **36:** 74; **37:** 85-96, 149-163; **39:** 3, 4, 43, 67; **40:** 42, 73; **41:** 9, **43:** 15-19; 47, 48, 86; **46:** 4, 28; **52:** 39, 43; **72:** 18.

Şu'ayb: **7:** 85-92; **11:** 84-94; **26:** 176-191; **29:** 36-37.
- Şu'ayb, kendi kavmi olan Medyen'e resûl olarak gönderilmiştir: **7:** 85; **11:** 84; **29:** 36.
- Şu'ayb, Ashâb-ı Eyke'ye [Eykelilere] de resûl olarak gönderilmiştir: **26:** 176.
- Şu'ayb'a, "Salâtın/namazın mı sana emrediyor, atalarımızın taptıklarını terketmemizi veyâ mallarımızda dilediğimizi yapmamamızı?" dediler: **11:** 87.

Şûrâ [danışma/müşâvere/istişâre]: **2:** 233; **3:** 159; **42:** 38.

Şükr: **2:** 52, 56, 152, 172, 185, 243; **3:** 123, 144, 145; **4:** 147; **5:** 6, 89; **6:** 53, 63; **7:** 10, 17, 58, 144, 189; **8:** 26; **10:** 22, 60; **12:** 38; **14:** 5, 7, 37; **16:** 14, 75, 78, 114, 121; **17:** 3; **21:** 80; **22:** 36; **23:** 78; **25:** 62; **27:** 19, 40, 73; **29:** 17, 63; **30:** 46; **31:** 12, 25, 31; **32:** 9; **34:** 13, 15, 19; **35:** 12, 30, 34; **36:** 35, 73; **39:** 7, 66; **40:** 61; **42:** 23, 33; **45:** 12; **46:** 15; **54:** 35; **56:** 70, 82; **64:** 17; **67:** 23; **76:** 3.

–T–

Ta'bîr (düş ta'bîri): **12:** 43.
Tâbût [sandık]: **20:** 39.
Tâgût/Tâğût: **2:** 256, 257; **4:** 51, 60, 76; **5:** 60; **16:** 36; **39:** 17.
• Tâğût'a tapanlar/ibâdet edenler (yehûdîlerden): **5:** 60.
Tahrif: **2:** 75; **4:** 46; **5:** 13, 41.
Taht: **12:** 100; **15:** 47; **18:** 31; **27:** 23, 38, 40, 41, 42; **36:** 56; **37:** 44; **38:** 35, 51; **43:** 34; **52:** 20; **55:** 76; **56:** 15; **76:** 13; **83:** 23, 35; **88:** 13.
Takvâ: **2:** 103, 197, 237; **3:** 102, 172; **4:** 131; **5:** 2; **7:** 26, 93, 169; **8:** 56; **9:** 108, 109, 119; **12:** 57; **16:** 52, 128; **20:** 132; **22:** 1, 32, 37; **26:** 184; **30:** 31; **39:** 10; **48:** 26; **49:** 1, 3, 13; **57:** 28; **58:** 9; **59:** 18; **64:** 16; **74:** 56; **91:** 8; **96:** 12.
• Takvâ azığın en hayrlısıdır: **2:** 197.
• Takvâ temeli üzerine kurulan mescid [Mescid-i Nebevî veyâ Kuba mescidi]: **9:** 108.
• Takvâ üzere yardımlaşın: **5:** 2.
Talâk [boşamak]: **2:** 227-237, 241; **4:** 20, 21; **33:** 49; **60:** 10, 11; **65:** 1, 2, 4, 6, 7; **66:** 5.
• Talâk [boşama] usûlü: **2:** 227-231; **4:** 130; **60:** 10, 11; **65:** 1, 2.
Tâlût: **2:** 247, 249.
Tartı: **6:** 152; **7:** 8, 85; **11:** 84, 85; **17:** 35; **23:** 102, 103; **26:** 182; **101:** 6, 8.
Taşkınlık/azgınlık [*tuğyân*]: **2:** 15, 213; **3:** 19; **5:** 68; **7:** 146; **10:** 11, 23; **11:** 112; **20:** 45; **23:** 75; **28:** 76; **42:** 27; **45:** 17; **89:** 11; **91:** 11; **96:** 6.
Tavâf: **2:** 125, 158; **22:** 26, 29.
Tecessüs: **49:** 12.
Tefekkür: **2:** 219, 266; **3:** 191; **5:** 18; **6:** 50; **7:** 176, 184; **10:** 24;

13: 3; **16:** 11, 44; **30:** 8, 21; **34:** 46; **39:** 42; **45:** 13; **59:** 21.

Tefsîr: **25:** 33.

Teheccüd: **17:** 79; **73:** 2, 4, 6, 20; **84:** 17.

Tek ümmet [*ümmet-i vâhid*]: **2:** 213; **5:** 48; **10:** 19; **11:** 118; **16:** 93; **21:** 92; **23:** 22, 52; **42:** 8; **43:** 33.

Tekâsür [çokluk kuruntusu/mal ve oğulları çoğaltma yarışı/hırsı]: **57:** 20; **102:** 1.

Teke-Keçi [*ma'z*]: **6:** 143.

Tekebbür [büyüklük taslamak/kibir]: **2:** 34, 87; **4:** 36, 172, 173; **5:** 82; **6:** 93; **7:** 13, 36, 40, 48, 75, 76, 88, 133, 146, 206; **9:** 25; **10:** 75; **14:** 21; **16:** 22, 23, 29, 46; **17:** 37; **21:** 19; **23:** 46, 67; **24:** 11; **25:** 21; **28:** 39; **28:** 76-77; **29:** 39; **31:** 7, 18; **32:** 15; **34:** 31, 32, 33; **35:** 43; **37:** 35; **38:** 74, 75; **39:** 59, 60, 62; **40:** 27, 35, 47, 48, 56, 60, 76; **41:** 15, 38; **45:** 8, 31; **46:** 10, 20; **57:** 23; **63:** 5; **71:** 7; **74:** 23; **90:** 5.

Tekrarlanan yedi [*seb'an mine'l-mesânî*]: **15:** 87.

Temiz kalb [*kalb-i selîm*]: **37:** 84.

- Temiz kalb [*kalb-i selîm*] ile gelmesi İbrâhîm'in: **37:** 84

Tennûr [fırın/ocak]: **11:** 40; **23:** 27.

Terâzi: **7:** 8, 9; **17:** 35; **21:** 47; **26:** 182; **42:** 17; **55:** 7, 8, 9; **57:** 25.

Tesettür: **24:** 31, 60; **33:** 59.

Tesnîm: **83:** 27.

Tevâzu [alçak-gönüllülük]: **17:** 24, 37; **25:** 63; **31:** 18-19.

Tevbe: **2:** 160; **3:** 89; **4:** 17-18, 64; **5:** 39; **6:** 54; **11:** 3, 61, 90, 112; **16:** 119; **19:** 60; **20:** 82; **24:** 31; **25:** 70-71; **28:** 67; **66:** 8; **110:** 3.

Tevbeleri kabûl edilen üç kişi: **9:** 118.

Tevekkül [Allâh'a güvenip dayanmak]: **11:** 123; **14:** 12; **25:** 58; **29:** 59; **33:** 3; **42:** 10; **64:** 13; **79:** 9.

Tevhîd [vahdâniyyet]: **2:** 163, 255; **3:** 2, 6, 18; **4:** 87, 171; **6:** 19, 101, 102, 164; **9:** 31; **10:** 68; **11:** 14; **13:** 16, 30; **16:** 22, 51; **17:** 42, 43, 111; **18:** 110; **20:** 8, 98; **21:** 22, 25, 26, 108, 163; **23:** 91, 116; **28:** 70, 88; **27:** 59-64; **35:** 3; **37:** 4-5, 180; **38:** 65, 66; **39:** 4-6; **40:** 2, 19, 62, 65; **41:** 6; **43:** 45, 81, 82, 84; **44:** 8; **51:** 50, 51; **59:** 22, 23; **64:** 13; **73:** 9; **112:** 1-4.

Te'vîl: **3:** 7 (*iki kere*); **7:** 53 (*iki kere*); **10:** 39; **12:** 6, 21, 36, 37, 44, 45, 100, 101; **18:** 78, 82.

- Te'vîl (müteşâbih âyetlerin te'vîli): **3:** 7 (*iki kere*).
- Te'vîl (Kitâbın, va'd ve va'îdlerinin te'vîli): **7:** 53 (*iki kere*).
- Te'vîl (Kur'ân'dan ilmini ihâta edemedikleri şeylerin te'-vîli): **10:** 39.
- Te'vîl (ehâdisin [hâdiselerin/sözlerin/rü'yâların] te'vîli): **12:** 6, 21, 101.
- Te'vîl (rü'yâda/düşte görülen şeyin te'vîli): **12:** 36, 37, 100.
- Te'vîl (hayâllerin te'vîli): **12:** 44, 45.
- Te'vîl (Mûsâ'nın sabredemediği hâdiselerin te'vîli): **18:** 78, 82.

Tevrât: **3:** 3, 48, 50, 65, 93; **5:** 43, 44, 46, 66, 68, 110; **7:** 157; **9:** 111; **48:** 29; **61:** 6; **62:** 5.

- Tevrât ve İncîl'in tahrîfi: **2:** 75; **4:** 46; **11:** 27.
- Tevrât ve İncîl İbrâhîm'den sonra indirildi: **3:** 65.
- Tevrât ve İncîl'de, Ümmî Resûl-Nebî yazılmıştır: **7:** 157.
- Tevrât indirilmeden evvel –İsrâîl'in/Ya'kûb'un kendine harâm kıldığından başka– yiyeceklerin hepsi İsrâîloğulları'na helâl idi: **3:** 93.
- Tevrât, insânlara hidâyet için indirilmiştir: **3:** 4.

- Tevrât yükletilip de onu tatbîk etmeyen kişilerin/yehûdîlerin meseli, cildlerle kitâb taşıyan eşeğin hâline benzer: **62:** 5.
- Tevrât, İncîl ve Kur'ân'da Allâh, mü'minlerin canlarını ve mallarını, cennet karşılığında satın aldığını va'd etmiştir: **9:** 111.
- Tevrât'tan sonra Zebûr'da da Allâh, mutlaka arza [yeryüzüne veyâ cennete] sâlih kullarının vâris olacağını yazmıştır: **21:** 105.
- Tevrât'ta mü'minlerin meseli: **48:** 29.
- Tevrât'ta bir hidâyet ve bir nûr vardı: **5:** 44.
- Tevrât'tan (ve Kur'ân'dan) daha doğru/hidâyetkâr bir kitâb getirin: **28:** 49.
- Tevrât'ta onlara; "cana-can, göze-göz, buruna-burun, kulağa-kulak, dişe-diş, yaralamalar birbirine kısâstır" yazılmıştı/farz kılınmıştı: **5:** 45.

Teyemmüm (lugavî ma'nâsı, *kasdetmek-yönelmek;* ıstılâhî ma'nâsı ise, *ellerin ve yüzün temiz toprakla meshedilmesi;* ancak Kur'ân'da, sâdece lugavî ma'nâda kullanılır]: **4:** 43; **5:** 6.
- Teyemmümün yapılabileceği durumlar: **4:** 43; **5:** 6.

Teyze: **4:** 23; **24:** 61; **33:** 50.

Tohum: **3:** 63; **5:** 64; **6:** 59.

Topal: **24:** 61; **48:** 17.
- Topala harec yok: **24:** 61; **48:** 17.

Tubba'ın (–ki Yemen hükümdârıdır–) kavmi: **44:** 37; **50:** 14.

Tûfân: **7:** 133; **29:** 14; **69:** 11-12.

Tûr [Sînâ] dağı: **2:** 63, 93; **4:** 154; **19:** 52; **20:** 80; **23:** 20; **28:** 29, 46; **52:** 1; **95:** 2.

Tutsaklar/esîrler: **4:** 24; **8:** 67, 70, 71; **47:** 4.

Tuva vâdisi: **20:** 12; **79:** 16.

–U–

"Uff-Üff/Off-Öff" demek (ana-babaya): **17:** 23; **46:** 17.

Uğur-Uğursuzluk: **7:** 131; **27:** 47; **36:** 18-19; **41:** 16; **54:** 19.

Uhud savaşı: **3:** 120-129, 140-144, 152-154, 162, 165, 166, 168, 172.

- Uhud savaşı'nda Âhiret'i isteyenler: **3:** 152.
- Uhud savaşı'nda Allâh va'dini doğruladı: **3:** 152.
- Uhud savaşı'nda Allâh'a karşı câhiliyye zannı besleyenler: **3:** 154.
- Uhud savaşı'nda dünyâyı isteyenler: **3:** 152.
- Uhud savaşı'nda emirde çekişenler: **3:** 152.
- Uhud savaşı'nda yılgınlığa düşülmesi: **3:** 152.
- Uhud savaşı'nda arkasını dönenleri şeytân ba'zı kesbleri [yaptıkları] sebebiyle kaydırmak istedi: **3:** 155.
- Uhud savaşı'ndan kaçılması: **3:** 153, 155.
- Uhud savaşı'ndan kaçanların Allâh tarafından affedilmesi: **3:** 155.

Ûli'l-azm [azm sâhibi] resûller (–ki resûllerin tümü azm sâhibidir–): **46:** 35.

Ûli'l-elbâb [lübb sâhibleri]: **2:** 179, 197; **3:** 190; **5:** 100.

Ûli'l-emr [emr/söz sâhibleri]: **4:** 59, 83.

- Ûli'l-emr'e [emr/söz sâhiblerine] itâ'at: **4:** 59.

Umre: **2:** 158, 196; **5:** 1; **9:** 19, 28.

- Umre'nin tamâmlanması: **2:** 196.

Ummu'l-Kitâb [kitâb anası=kitâbın aslı/esâsı]: **3:** 7; **13:** 39; **43:** 4.

Ummu'l-Kurâ: **6:** 92; **28:** 59; **42:** 7.

Uyarıcı [*nezîr*]: **2:** 119, 213; **5:** 19; **6:** 48; **7:** 184, 188; **11:** 2, 12, 25; **13:** 7; **15:** 89; **17:** 105; **18:** 56; **22:** 49; **25:** 1, 51, 56; **26:** 115, 194, 208; **27:** 92; **28:** 46; **29:** 50; **32:** 3; **33:** 45;

34: 28, 34, 44; **35:** 23, 24, 37, 42; **37:** 72; **38:** 4, 65, 70; **41:** 4; **43:** 23; **45:** 9, 21, 29; **48:** 8; **50:** 2; **51:** 50, 51; **67:** 8, 9, 26; **71:** 2.

Uyku: **39:** 42.

Uzak komşu: **4:** 36.

Uzak mescid [*mescid-i aqsâ*]: **17:** 1.

Uzeyr: **9:** 30.

- "Uzeyr Allâh'ın oğlu" dedi yehûdîler: **9:** 30.

Uzzâ (put adı): **53:** 19.

–Ü–

"Üff-Uff/Öff-Off" demek (ana-babaya): **17:** 23; **46:** 17.

Ümîd ile korku arasında olmak: **9:** 16; **39:** 9.

Ümîdsizliğe düşmenin yasaklanması: **12:** 87; **15:** 51-56; **39:** 53.

Ümmet-Ümmetler: **2:** 118, 122, 128, 134, 141, 143, 146, 164, 213, 253; **3:** 104, 110, 113; **4:** 41; **5:** 5, 48, 66; **6:** 20, 38, 42, 89, 108; **7:** 6, 34, 38, 159, 160, 164, 168, 181; **8:** 38; **10:** 19, 47, 49; **11:** 48, 118; **13:** 30; **15:** 5; **16:** 36, 63, 84, 89, 92, 93, 120; **17:** 59; **21:** 92; **22:** 34, 67; **23:** 43, 44, 52; **27:** 83; **28:** 75; **29:** 18; **35:** 24, 42; **40:** 5; **41:** 25; **42:** 8; **43:** 22, 23, 33; **45:** 28; **46:** 18.

- Ümmet-i kâim: **3:** 113.
- Ümmet-i kânit: **16:** 120.
- Ümmet-i muktesid: **5:** 66.
- Ümmet-i vâhid [*insânlar tek ümmet ümmettir*]: **2:** 213; **10:** 19.
- Ümmet-i vâhid [tek ümmet]: **2:** 213; **5:** 48; **10:** 19; **11:** 118; **16:** 93; **21:** 92; **23:** 22, 52; **42:** 8; **43:** 33.
- Ümmet-i vasat [orta/ifrât ve tefrîtten uzak âdil/hayrlı ümmet]: **2:** 143.

Ümmî-Ümmîler: **2:** 78; **3:** 20, 75; **7:** 157-158; **62:** 2.
- Ümmî Resûl-Nebî [Muhammed]: **7:** 157-158.
- Ümmî Resûl-Nebî [Muhammed], Tevrât ve İncîl'de yazılmıştır: **7:** 157.
- Ümmîler (müşrik/kitâbsız Arablar): **3:** 20, 75; **62:** 2.
- Ümmîler (yehûdîlerden): **2:** 78.
- Ümmü'l-Kitâb [kitâbın anası/aslı-esâsı]: **3:** 7; **13:** 39; **43:** 4.

Ümmü'l-Kitâb [kitâbın aslı-esâsı]: **3:** 7; **13:** 39; **43:** 4.
Ümniyye: **2:** 78, 94; **4:** 119, 120; **22:** 52.
Üvey kız: **4:** 23.
- Üvey kızlar [kendileriyle zifâfa girdiğiniz kadınlarınızdan olan ve ellerinizde bulunan üvey kızlar] ile evlenmek harâmdır: **4:** 23.
- Üvey kızlar [analarıyla zifâfa girilmeyen üvey kızlar] ile evlenmekte beis yoktur: **4:** 23.

Üzeyr: **9:** 30.
- "Üzeyr Allâh'ın oğlu" dedi yehûdîler: **9:** 30.

–V–

Vaftiz: **2:** 138.
Vahdâniyyet [tevhîd]: **2:** 163, 255; **3:** 2, 6, 18; **4:** 87, 171; **6:** 19, 101, 102, 164; **9:** 31; **10:** 68; **11:** 14; **13:** 16, 30; **16:** 22, 51; **17:** 42, 43, 111; **18:** 110; **20:** 8, 98; **21:** 22, 25, 26, 108, 163; **23:** 91, 116; **28:** 70, 88; **27:** 59-64; **35:** 3; **37:** 4-5, 180; **38:** 65, 66; **39:** 4-6; **40:** 2, 19, 62, 65; **41:** 6; **43:** 45, 81, 82, 84; **44:** 8; **51:** 50, 51; **59:** 22, 23; **64:** 13; **73:** 9; **112:** 1-4.
Vahy: **2:** 23, 53, 97; **4:** 163; **6:** 91, 93, 112, 114, 155-157; **7:** 2, 3; **10:** 15, 16, 37; **11:** 13-14, 110; **13:** 1; **14:** 1; **15:** 9, 87;

16: 68, 89, 102-103; **17:** 55, 105, 106, 85; **18:** 1; **19:** 11; **20:** 38, 114; **21:** 48; **23:** 49; **25:** 1, 2, 6, 32; **26:** 192, 193, 210-212; **27:** 6; **28:** 30-32, 43, 51; **29:** 47; **32:** 2, 23; **36:** 5, 6, 69; **39:** 1, 2, 41; **40:** 1, 15, 53; **41:** 12, 45; **42:** 3, 7, 51, 52; **43:** 4, 43; **45:** 1, 16; **46:** 2; **51:** 44, 46; **53:** 3-6; **55:** 1, 2; **56:** 77-80; **57:** 9; **69:** 44-56; **75:** 5; **76:** 23; **81:** 19; **87:** 6; **97:** 1.

- Vahyi/Kur'ân'ı unutmaz/unutamaz Resûlullâh: **87:** 6.
- Vahyin geliş şekilleri: **42:** 51.

Vasîle: **5:** 103.

Vasiyyet: **2:** 180; **4:** 9, 11, 12; **5:** 106, 107.

- Vasiyyet, mirâs paylaşımından önce yerine getirilir: **4:** 11, 12.

Vedd (put adı): **71:** 23.

Vefât: **2:** 234, 240; **3:** 55, 161, 185, 193; **4:** 15, 97; **5:** 117; **6:** 60 (*uyku/şu'ûr, idrak ve bilincin alınması* anlamında), 61; **7:** 37, 126; **8:** 50; **10:** 46, 104; **12:** 101; **13:** 40; **16:** 28, 32, 70; **22:** 5; **32:** 11; **39:** 42 (*uyku/şu'ûr, idrak ve bilincin alınması* anlamında); **40:** 67, 77; **47:** 27.

- Vefât (Îsâ'nın vefâtı): **3:** 55; **5:** 117.

Verdiğini/infâkını başa kakmak: **2:** 262-264.

Velî-Evliyâ: **2:** 107 [*velî*], 120 [*velî*], 257 [*velî* ve *evliyâ*]; **3:** 28 [*evliyâ*], 68 [*velî*]; 175 [*evliyâ*], **4:** 76 [*evliyâ*], 89 [*evliyâ*], 139 [*evliyâ*], 144 [*evliyâ*]; **5:** 51 [*evliyâ*], 57 [*evliyâ*], 81 [*evliyâ*]; **7:** 3 [*evliyâ*].

Vesîle: **5:** 35.

Vezîr: **20:** 29.

–Y–

Yaban eşeği: **74:** 50.

Yağmur-Su: **2:** 19, 22, 60, 74, 164; **4:** 43, 102; **5:** 6; **6:** 70, 99; **7:** 50, 57, 84, 160; **8:** 11; **9:** 14, 120; **10:** 4, 24; **11:** 7, 43, 44, 98; **12:** 19, 70; **13:** 4, 14, 17; **14:** 16, 32; **15:** 22; **16:** 10, 65; **18:** 29, 41, 45; **19:** 24, 87; **20:** 53, 119; **21:** 30; **22:** 5, 19, 63; **23:** 18, 50; **24:** 39, 43, 45; **25:** 40, 48, 49, 54; **26:** 173; **27:** 44, 58, 60; **28:** 23, 24, 25; **29:** 63; **30:** 24, 48; **31:** 10, 34; **32:** 8, 27; **35:** 27; **37:** 67, 82; **38:** 58; **39:** 21; **40:** 72; **41:** 39; **43:** 11; **44:** 46, 48; **45:** 5; **46:** 24; **47:** 15; **50:** 9; **54:** 11, 12, 28; **55:** 44; **56:** 31, 42, 54-55, 68, 93; **57:** 20; **67:** 30; **69:** 11; **71:** 25; **72:** 16; **74:** 28-29; **77:** 20, 27; **78:** 14, 25; **79:** 31; **80:** 25; **86:** 6; **88:** 5; **91:** 13.

- Yağmur: **2:** 19; **4:** 102; **7:** 84; **24:** 43; **25:** 40; **26:** 173; **27:** 58; **30:** 48; **31:** 34; **45:** 5; **46:** 24; **57:** 20.

Yahûdî-Yahûdîler: **2:** 57, 62, 76-80, 88-91, 93-96, 100-104, 111, 113, 116, 118, 120, 135, 140, 146, 159, 174; **3:** 21, 23, 24, 52, 54, 64, 67, 77, 78, 112, 181-184, 199; **4:** 46, 49, 51-55, 60, 151, 153-157, 159-163; **5:** 18, 41-44, 51, 62-64, 68, 69, 82; **6:** 90, 91, 114, 146; **7:** 156, 159-161; **9:** 30, 31, 34; **16:** 118; **19:** 37; **22:** 17; **47:** 26; **58:** 14; **59:** 2-7, 11-17; **62:** 5-8; **74:** 31.

- Yahûdîler ve müşrikler, mü'minlere karşı, düşmânlıkta insânların en şiddetlisidir: **5:** 82.
- Yahûdîler, "Hristiyanlar, sağlam ve tutarlı hiçbir şey üzerinde değil" dediler: **2:** 113.
- Yahûdîler yahûdîlerin velîleridir: **5:** 51.
- Yahûdîlere, "Maymun olun" denilmesi: **2:** 65; **7:** 166.
- Yahûdîlerden maymun ve domuzlar yapılması: **5:** 60.
- Yahûdîlerin, "Allâh'ın eli bağlı [Allâh cimri]" demeleri: **5:** 64.
- Yahûdîlerin, "Allâh fakîr biz zenginiz" demeleri: **3:** 181.

- Yahûdîlerin, "Bize sayılı birkaç günden başka ateş dokunmaz" demeleri: **2:** 80; **3:** 24.
- Yahûdîlerin, sebt'te (balık avlamak sûretiyle) tecâvüz etmeleri: **7:** 163.
- Yahûdîlerin, "Ümmîlere [yahûdî olmayanlara] yaptığımız hakksızlıktan sorumlu tutulmayız" demeleri: **3:** 75.
- Yahûdîlerin, elleriyle yazdıklarına, "Allâh katındandır" demeleri: **2:** 79.
- Yahûdîlerin, namaz için yapılan çağrı ile alay etmeleri/ezanı oyun ve eğlence yerine koymaları: **5:** 58.
- Yahûdîlerin, ahbârlarını rabbler edinmeleri: **9:** 31.
- Yahûdîlerin, "Bizim kalblerimiz kılıflı" demeleri: **2:** 88; **4:** 155.
- Yahûdîlerin, Meryem'e zinâ isnâd etmeleri: **4:** 156.
- Yahûdîlerin, "Yahûdîlerden başkası aslâ cennete giremez" demeleri: **2:** 111.
- Yahûdîlerin, ateşin yiyeceği [yakılarak takdîm edilen] bir kurbân istemeleri: **3:** 183.
- Yahûdîlere harâm kılınan hayvânlar: **6:** 146.
- Yahûdîlerin, "Biz Resûlullâh Îsâ Mesîh'i katlettik" demeleri: **4:** 157.
- Yahûdîlerin, "Biz Allâh'ın oğullarıyız/sevgilileriyiz" demeleri: **5:** 18.
- Yahûdîlerin, "Üzeyr Allâh'ın oğlu" demeleri: **9:** 30.
- Yahûdîlerin, nebîleri/peygamberleri öldürmeleri: **4:** 155; **5:** 70.
- Yahûdîlerin, Dâvûd'un lisânıyla/diliyle la'netlenmeleri: **5:** 78.
- Yahûdîlerin, Îsâ'nın lisânıyla/diliyle la'netlenmeleri: **5:** 78.

- Yahûdîlerin Mûsâ'ya, "Bize Allâh'ı açıkca göster" demeleri: **2:** 55.
- Yahûdîlerin ve hristiyanların taamları [kestikleri ve avladıkları] müslümânlara helâldir: **5:** 5.
- Yahûdîlerin kadınları müslümânlara helâldir: **5:** 5.

Yahyâ: **3:** 39; **6:** 85; **19:** 7, 12; **21:** 90.

- Yahyâ'ya, "Kitâb'ı kuvvetle tut" denilmesi: **19:** 12.
- Yahyâ'ya hem doğduğu, hem öleceği, hem de diri olarak çıkarılacağı gün selâm: **19:** 15.
- Yahyâ'ya sabî iken hikmet, rikkat ve paklık/temizlik verilmesi: **19:** 12-14

Yakın komşu: **4:** 36.

Ya'kûb: **2:** 132, 133, 136, 140; **3:** 84; **4:** 163; **6:** 84; **11:** 71; **12:** 6, 38, 68; **19:** 6, 49; **21:** 72; **29:** 27; **38:** 45.

- Ya'kûb'un, oğlu Yûsuf'a, gördüğü rü'yâyı, kardeşlerine anlatmamasını tenbih etmesi: **12:** 5-6.
- Ya'kûb'a, oğullarının yalan söylemesi: **12:** 16-18.
- Ya'kûb'un, oğullarına, Mısr'a ayrı kapılardan girmelerini tenbihlemesi: **12:** 67.
- Ya'kûb'un gözünün, hüznden beyazlaşması/yaşlarla dolması: **12:** 84.
- Ya'kûb'a, oğlu Yûsuf tarafından gömleğinin gönderilmesi: **12:** 93-96.
- Ya'kûb'un oğlu Yûsuf ile Mısr'da buluşması: **12:** 99-101.

Yakut: **55:** 58.

Yanaşık/arkadaş [*qarîn/karîn*]: **4:** 38; **37:** 51; **41:** 25; **43:** 36, 38; **50:** 23, 27.

Yanlışlıkla [hatâen] adam öldürmenin kefâreti: **4:** 92.

Yaratmak [halqetmek]: **2:** 29; **4:** 1; **6:** 2, 98; **7:** 11, 54, 189; **10:** 3, 5; **11:** 7; **14:** 32; **15:** 26-29, 85; **16:** 3, 5, 8, 17, 81; **19:**

35; **20:** 55; **21:** 16, 30, 33; **22:** 5; **23:** 12-15; **24:** 45; **25:** 1, 2, 54, 59; **30:** 54; **31:** 10, 11; **32:** 4, 7-9; **35:** 1, 11, 16; **36:** 71, 82; **37:** 11; **38:** 71; **39:** 5, 6, 62; **40:** 57, 67; **42:** 11, 49; **43:** 12; **44:** 38-39; **46:** 3; **49:** 13; **50:** 15, 16, 38; **52:** 35-36; **53:** 3, 45-46; **54:** 49; **55:** 14; **56:** 57-59, 62, 71, 72; **57:** 4; **64:** 3; **65:** 12; **67:** 3, 23, 24; **74:** 11; **75:** 38, 39; **76:** 2, 28; **77:** 20; **79:** 27; **80:** 18-20; **86:** 5; **87:** 2; **96:** 1, 2.

Yardım(laşmak): **2:** 195, 215, 219, 245, 254, 267, 270-274, 280; **3:** 92, 134; **4:** 8; **14:** 31; **17:** 26, 28; **23:** 60; **24:** 22; **34:** 39; **51:** 19; **57:** 7, 18; **59:** 9; **63:** 10; **64:** 17; **76:** 8-10; **92:** 5-7; **107:** 2, 3.

Ye'cûc-Me'cûc: **18:** 94; **21:** 96.

Yeğus (put adı): **71:** 23.

Yehûdî-Yehûdîler: **2:** 57, 62, 76-80, 88-91, 93-96, 100-104, 111, 113, 116, 118, 120, 135, 140, 146, 159, 174; **3:** 21, 23, 24, 52, 54, 64, 67, 77, 78, 112, 181-184, 199; **4:** 46, 49, 51-55, 60, 151, 153-157, 159-163; **5:** 18, 41-44, 51, 62-64, 68, 69, 82; **6:** 90, 91, 114, 146; **7:** 156, 159-161; **9:** 30, 31, 34; **16:** 118; **19:** 37; **22:** 17; **47:** 26; **58:** 14; **59:** 2-7, 11-17; **62:** 5-8; **74:** 31.

- Yehûdîler ve müşrikler, mü'minlere karşı, düşmânlıkta insânların en şiddetlisidir: **5:** 82.
- Yehûdîler, "Hristiyanlar, sağlam ve tutarlı hiçbir şey üzerinde değil" dediler: **2:** 113.
- Yehûdîler yehûdîlerin velîleridir: **5:** 51.
- Yehûdîlerden maymun ve domuzlar yapılması: **5:** 60.
- Yehûdîlere, "Maymun olun" denilmesi: **2:** 65; **7:** 166.
- Yehûdîlere harâm kılınan hayvânlar: **6:** 146.
- Yehûdîlerin, "Allâh'ın eli bağlı [Allâh cimri]" demeleri: **5:** 64.

- Yehûdîlerin, "Allâh fakîr biz zenginiz" demeleri: **3:** 181.
- Yehûdîlerin, "Bize sayılı birkaç günden başka ateş dokunmaz" demeleri: **2:** 80; **3:** 24.
- Yehûdîlerin, sebt'te (balık avlamak sûretiyle) tecâvüz etmeleri: **7:** 163.
- Yehûdîlerin, "Ümmîlere [yehûdî olmayanlara] yaptığımız hakksızlıktan sorumlu tutulmayız" demeleri: **3:** 75.
- Yehûdîlerin, elleriyle yazdıklarına, "Allâh katındandır" demeleri: **2:** 79.
- Yehûdîlerin, namaz için yapılan çağrı ile alay etmeleri/ezanı oyun ve eğlence yerine koymaları: **5:** 58.
- Yehûdîlerin, ahbârlarını rabbler edinmeleri: **9:** 31.
- Yehûdîlerin, "Bizim kalblerimiz kılıflı" demeleri: **2:** 88; **4:** 155.
- Yehûdîlerin, Meryem'e zinâ isnâd etmeleri: **4:** 156.
- Yehûdîlerin, "Yehûdîlerden başkası aslâ cennete giremez" demeleri: **2:** 111.
- Yehûdîlerin, ateşin yiyeceği bir kurbân istemeleri: **3:** 183.
- Yehûdîlerin, "Biz Îsâ'yı katlettik" demeleri: **4:** 157.
- Yehûdîlerin, "Biz Allâh'ın oğullarıyız/sevgilileriyiz" demeleri: **5:** 18.
- Yehûdîlerin, "Üzeyr Allâh'ın oğludur" demeleri: **9:** 30.
- Yehûdîlerin, nebîleri/peygamberleri öldürmeleri: **4:** 155; **5:** 70.
- Yehûdîlerin, Dâvûd'un lisânıyla/diliyle la'netlenmeleri: **5:** 78.
- Yehûdîlerin, Îsâ'nın lisânıyla/diliyle la'netlenmeleri: **5:** 78.

- Yehûdîlerin Mûsâ'ya, "Bize Allâh'ı açıkca göster" demeleri: **2:** 55.
- Yehûdîlerin ve hristiyanların taamları [kestikleri ve avladıkları] müslümânlara helâldir: **5:** 5.
- Yehûdîlerin kadınları müslümânlara helâldir: **5:** 5.

Yemîn: **2:** 224, 225; **3:** 77; **5:** 89; **9:** 12, 13; **16:** 92, 94; **48:** 10; **66:** 2; **68:** 10.
- Yemîn kefâreti: **5:** 89; **66:** 2.
- Yemînde lağv [hatâ]: **2:** 225; **5:** 89.

Yeniden diriliş: **2:** 28, 73, 259, 260; **3:** 106, 107; **6:** 30, 36, 94; **7:** 57; **13:** 60; **16:** 38-39; **17:** 50-52, 104; **18:** 21, 52, 100; **19:** 70; **20:** 102.

Yenilmesi harâm olan yiyecekler: **2:** 173; **5:** 3-4; **6:** 145; **16:** 115; **22:** 30.

Yer [*arz*] ve gökler [*semâvât*] altı *yevm*'de [günde veyâ devrede] yaratılmıştır: **7:** 54; **10:** 3; **11:** 7; **25:** 59; **32:** 4; **50:** 38; **57:** 4.
- Yer/yeryüzü [*arz*] dâbbesi [*dâbbetu'l-arz*]: **27:** 82; **34:** 14.
- Yerden/arzdan çıkarılacak dâbbe: **27:** 82; **34:** 14.
- Yere/arza, göklere/semâvâta ve dağlara emânetin arzedilmesi: **33:** 72-73.
- Yerin/arzın, göklerin ve dağların emânete ihânetten korkmaları [gereğini yerine getirmeleri]: **33:** 72-73.
- Yere ve göğe, "İster-istemez gelin!" denilmesi: **41:** 11.
- Yerin ve göğün, "İsteye isteye geldik" demeleri: **41:** 11.
- Yerin dümdüz olması, bir eğrilik-çukur ve yumruluk-tümsek kalmaması: **20:** 105-107.

Ye's [ümîdsizlik] hâlinde îmân: **40:** 84, 85.

Yesrib [Medîne/Peygamber şehri]: **33:** 13.

Yeşil ağaçtan tutuşturulan ateş: **36:** 80.
Yetîm-Yetîmler: **2:** 83, 177, 215, 220; **4:** 2-3, 6, 8, 10, 13, 36, 127; **6:** 152; **8:** 41; **17:** 34; **18:** 82; **59:** 7; **76:** 8; **89:** 17; **90:** 15; **93:** 6, 9; **107:** 2.
- Yetîm hukûku: **4:** 2, 3, 5, 6, 10, 127.
- Yetîmi itip kakmak: **107:** 2.
- Yetîmi kahretme: **93:** 9.

Yeûk (put adı): **71:** 23.
Yılan (*asâ*'nın: sopanın/değneğin yılana dönüşmesi): **7:** 107; **20:** 20; **26:** 32; **27:** 10; **28:** 31.
Yıldırım: **2:** 19, 55; **4:** 153; **13:** 13; **41:** 13, 17; **51:** 44.
Yıldız-Yıldızlar: **6:** 76, 97; **7:** 54; **16:** 12, 16; **22:** 18; **37:** 88; **77:** 8; **81:** 2; **85:** 1.
- Yıldız [*kevkeb:* gezegen/sâbit yıldız] için İbrâhîm'in, "Rabbim bu" diyerek kavmine ta'rîzde bulunması: **6:** 76.

Yiyeceklere ilişkin hükümler: **2:** 168-172, 173; **3:** 93; **4:** 160; **5:** 1, 3-5, 87, 93, 96; **6:** 115, 118, 119, 121, 142, 143, 145, 146; **10:** 59; **16:** 114-116, 118.
- Yiyeceklerin harâm olanları: **2:** 173; **5:** 3-4; **6:** 145; **16:** 115; **22:** 30.

Yoksul-Yoksullar: **2:** 83, 177, 215, 236, 271, 273; **3:** 181; **4:** 6, 8, 36, 135; **5:** 95; **9:** 60; **18:** 79; **22:** 28; **24:** 32; **30:** 38; **51:** 19; **58:** 12; **59:** 7, 8; **68:** 24; **69:** 34; **70:** 25; **76:** 8; **89:** 18; **90:** 16; **93:** 8; **107:** 3.
- Yoksulluk: **2:** 61, 214, 268; **6:** 151; **9:** 28; **17:** 31.

Yolda kalmışlar: **2:** 177, 215; **4:** 36; **8:** 41; **9:** 60; **17:** 26; **30:** 38; **59:** 7.
Yonca: **80:** 28.
Yörünge [*felek*]: **21:** 33; **36:** 40; **81:** 1.

Yûnus: **4:** 163; **6:** 86; **10:** 98; **21:** 87; **37:** 139-148; **68:** 48-50 [*sâhib-i hût*/balık arkadaşı].

- Yûnus'un, kavmine kızıp dolu gemiye kaçması: **37:** 139-140; **68:** 48-50.
- Yûnus'un kur'a çekmesi ve kaybetmesi: **37:** 141.
- Yûnus'un balık tarafından yutulması (veyâ ağzına alınması): **37:** 142.
- Yûnus'un pişmân olması: **37:** 143.
- Yûnus'un boş bir alana atılması: **37:** 146.
- Yûnus'un, nüfûsu yüzbin, hattâ yüzbini geçen topluluğa tekrâr gönderilmesi: **37:** 147-148.

Yûsuf: **6:** 84; **12:** 4, 7, 11, 17, 21, 29, 46, 51, 56, 58, 69, 76, 77, 80, 84, 85, 87, 89, 90, 99; **40:** 34.

- Yûsuf'un rü'yâsı: **12:** 4-6.
- Yûsuf'un, gördüğü rü'yâyı babası Ya'kûb'a anlatması: **12:** 4.
- Yûsuf'un, kardeşleri tarafından kuyuya atılması: **12:** 10-18.
- Yûsuf'un, kervancılar tarafından kuyudan çıkarılıp satılması: **12:** 19-21.
- Yûsuf'un, zinâya da'vet edilmesi: **12:** 23-33.
- Yûsuf'un zinâ talebini reddedip kaçması: **12:** 25.
- Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtılması: **12:** 25.
- Yûsuf'un zindâna atılması: **12:** 35.
- Yûsuf'un, zindân arkadaşlarının rü'yâlarını (–"tefsîr-ta'bîr" değil–) te'vîl etmesi: **12:** 36-41.
- Yûsuf'un, hükümdârın rü'yâsını (–"tefsîr-ta'bîr" değil–) te'vîl etmesi: **12:** 46-49.
- Yûsuf'un, Mısır'da en yüksek göreve getirilmesi: **12:** 50, 54-56.

- Yûsuf'un baba-bir kardeşlerinin Mısr'a gelmesi:**12:** 58, 69.
- Yûsuf'un, ana-baba-bir kardeşinin [Bünyamin'in] yüküne su tasını koyması: **12:** 70-79.
- Yûsuf'un, ana-baba-bir kardeşini alıkoyması: **12:** 74-80.
- Yûsuf'a, –baba-bir kardeşleri/ağabeyleri tarafından– hırsızlık isnâd edilmesi: **12:** 77.
- Yûsuf'un, kardeşlerine kendini tanıtması: **12:** 89-90.
- Yûsuf'un, gömleğini babası Ya'kûb'a göndermesi: **12:** 93-96.
- Yûsuf'un, babası Ya'kûb ile karşılaşması/buluşması: **12:** 99-101.

Yün: **16:** 82; **70:** 9; **101:** 5.

–Z–

Zafer: **2:** 89, 250; **4:** 141; **5:** 52; **6:** 135; **8:** 19; **9:** 14; **14:** 15; **28:** 37; **32:** 28, 29; **48:** 1, 18, 27; **61:** 13; **110:** 1.

Zakkûm: **17:** 60; **37:** 62; **44:** 43; **56:** 52.

- Zakkûm ağacı cehennemin dibinde çıkar: **37:** 64.
- Zakkûm ağacı zâlimler için bir fitne kılınmıştır: **37:** 63.
- Zakkûm ağacından yiyecektir kâfirler: **37:** 66.
- Zakkûm ağacının tomurcukları, şeytânların başları gibidir: **37:** 65.

Zâlim-Zâlimler, Zulm-Zulmetmek: **2:** 54, 57, 59, 114, 140, 150, 165, 231, 272, 279, 281; **3:** 25, 108, 117, 135, 161, 192; **4:** 10, 30, 40, 49, 64, 77, 110, 124, 148, 153, 160, 168; **5:** 29, 39; **6:** 21, 82, 93, 131, 144, 157, 160; **7:** 9, 23, 37, 103, 160, 162, 165, 177; **8:** 25, 60; **9:** 36, 70; **10:** 13, 17, 27, 44, 47, 52, 54; **11:** 18, 37, 67, 94, 101, 113, 116, 117; **12:** 23; **13:** 6; **14:** 44, 45; **16:** 33, 41, 61, 85, 111, 118; **17:** 59, 71; **18:**

15, 33, 49, 50, 57, 59, 87; **19:** 60; **20:** 111, 112; **21:** 3, 47; **22:** 25, 39, 71; **23:** 27, 62; **25:** 4, 19; **26:** 227; **27:** 11, 14, 44, 52, 85; **28:** 16, 37; **29:** 40, 46, 68; **30:** 9, 29, 57; **31:** 13; **32:** 22; **34:** 19, 42; **36:** 37, 54; **37:** 22; **38:** 24; **39:** 32, 47, 51, 69; **40:** 17, 31; **42:** 41, 42; **43:** 39, 65, 76; **45:** 22; **46:** 12, 19; **51:** 59; **52:** 47; **53:** 52; **61:** 7; **65:** 1.

Zann: **2:** 46, 78, 230, 249; **3:** 154; **4:** 157; **6:** 116, 148; **7:** 66, 171; **9:** 118; **10:** 22, 24, 36, 60, 66; **11:** 27; **12:** 42, 110; **17:** 52, 101, 102; **18:** 20, 53; **21:** 87; **22:** 15; **24:** 12; **26:** 186; **28:** 38, 39; **33:** 10; **34:** 20; **37:** 87; **38:** 24, 27; **40:** 37; **41:** 22, 23, 48; **45:** 24, 32; **48:** 6, 12; **49:** 12; **53:** 23, 28; **59:** 2; **69:** 20; **72:** 5, 7, 12; **75:** 25, 28; **83:** 4; **84:** 14.

- Zann hakktan hiçbir şey muğnî olmaz [zann hakka karşı birşey ifâde etmez]: **53:** 28.
- Zannın bir çoğundan çekinin/kaçının, çünkü zannın ba'zısı vebâldir: **49:** 12.
- Zannın güzeli [*hüsn-i zann*]: **24:** 12.
- Zannın kötüsü/kötü zann [*sû-i zann*]: **49:** 12.

Zarlar [*ezlâm*/fal okları]: **5:** 3, 90.

Zâti'l-'Imâd [direkli-sütunlu/direkler-sütunlar sâhibi]: **89:** 7.

Zebânî-Zebânîler: **74:** 30; **96:** 18.

Zebûr: **4:** 163; **17:** 55; **21:** 105.

- Zebûr'da [ilâhî kitâblarda] da Allâh, mutlaka arza sâlih kullarının vâris olacağını yazmıştır: **21:** 105.
- Zebûr'un Dâvûd'a verilmesi: **4:** 163; **17:** 55.

Zekât: **2:** 43, 83, 110, 177, 277; **3:** 180; **4:** 77, 162; **5:** 12, 55; **7:** 156; **9:** 5, 11, 18, 34, 71; **18:** 35, 36, 81; **19:** 13, 31, 55; **21:** 73; **22:** 41, 78; **23:** 4; **24:** 37, 56; **27:** 3; **30:** 39; **31:** 4; **33:** 33; **41:** 7, 50; **58:** 13; **72:** 7; **73:** 20; **87:** 14; **107:** 7.

- Zekât [sadaka] verilecek kimseler: **9:** 60.

Zekeriyyâ: **3:** 37, 38; **6:** 85; **19:** 2, 7; **21:** 89.
- Zekeriyyâ'nın himâyesine Meryem'in verilmesi: **3:** 37.
- Zekeriyyâ'nın, Meryem'in yanına her girişinde yanında yeni bir rızk bulması: **3:** 37.
- Zekeriyyâ'nın çocuk için du'â etmesi: **3:** 38; **19:** 3-6.
- Zekeriyyâ'nın Yahyâ ile müjdelenmesi: **3:** 39; **19:** 7.
- Zekeriyyâ'nın kısır olan karısının ıslâh edilmesi [doğurmaya elverişli hâle getirilmesi]: **21:** 90.
- Zekeriyyâ'nın üç gün konuşamaması: **3:** 41; **19:** 10.

Zenginlerin malında yoksulların hakkı vardır: **51:** 19; **70:** 24-25.
Zer' [îcâd sûretiyle ızhâr etme/yaratma]: **7:** 179.
Zeyd (ve Zeyneb): **33:** 37.
Zeytin: **6:** 99, 141; **16:** 11; **24:** 35; **80:** 29; **95:** 1.
- Zeytin mübârek bir ağaçtır: **24:** 35.

Zıhâr: **33:** 4; **58:** 2-4.
- Zıhâr kefâreti: **58:** 3-4.
- Zıhâr sebebiyle Peygamber ile tartışan kadın: **58:** 1.
- Zıhâr yapmak [eşlerine, "Sen bana anamın sırtı gibisin" demek], ağızdan çıkan boş bir lâftır: **33:** 4.
- Zıhâr yapanlar [eşlerine, "Sen bana anamın sırtı gibisin" diyerek onları kendilerine harâm kılanlar], çirkin ve asılsız bir söz söylüyorlar: **58:** 3.
- Zıhâr yaptığınız eşleriniz, analarınız değildir: **58:** 2.
- Zıhâr yaptığınız eşlerinizi Allâh analarınız kılmamıştır/yapmamıştır: **33:** 4.
- Zıhârından dönecek olanlar, temâsstan önce bir kölecâriye âzâd etmek, ona gücü yetmeyen ise peşpeşe iki ay oruc tutmak, ona da gücü yetmeyen altmış miskîni (veyâ fakîri) doyurmak zorundadır: **58:** 3-4.

Zırh: **16:** 81; **21:** 80; **34:** 11.

Zıyâ'/Ziyâ' [ışık]: **10:** 5; **21:** 48; **28:** 71.
Zikr [vahy/Kur'ân], Allâh tarafından korunmuştur (–"korunacak" değil–); Allâh ile Resûlü arasındaki sürece, cinn-şeytân müdâhale edemez: **15:** 9.
Zillet: **2:** 85, 114; **6:** 124; **10:** 26, 27; **11:** 66; **42:** 45; **68:** 43; **70:** 44; **72:** 6.
Zinâ: **4:** 25; **5:** 5; **17:** 32; **23:** 6-7; **24:** 2, 3, 4-5; **25:** 68; **60:** 12; **70:** 29-31.
- Zinâkâr erkek ve kadınla evlenmek: **24:** 3.
- Zinânın cezâsı (*evli-bekar hürr erkek ve kadınlar için 100 celdedir [değnektir/sopadır]*): **24:** 2.
- Zinânın cezâsı (*evli câriyeler için 50 celdedir [değnektir/sopadır]*): **4:** 25.
- Zinâ iftirâsı ve cezâsı (seksen değnek/sopa): **24:** 4.
- Zinânın isbâtı için dört şâhid gereklidir: **24:** 4-5, 11-13.

Zincirler: **14:** 49; **40:** 71; **69:** 32; **76:** 4.
Ziyâ'/Zıyâ' [ışık]: **10:** 5; **21:** 48; **28:** 71.
Zorlama/ikrâh, dînde yoktur: **2:** 256.
Zorunlu [mecbûr] olan kimse harâm kılınan yiyecek-içecekleri yeyip içebilir: **2:** 173; **5:** 3; **6:** 145; **16:** 115.
Zulmet/Zulumât-Nûr [karanlık(lar)-aydınlık]: **2:** 17, 19, 257; **5:** 16, 116; **6:** 1, 39, 45, 59, 63, 97, 122; **13:** 16; **14:** 1; **21:** 87; **24:** 40; **27:** 63; **33:** 43; **35:** 20; **39:** 6; **57:** 9; **65:** 11.
Zü'l-Evtâd [kazıklar sâhibi]: **38:** 12; **89:** 10.
Zülkarneyn kıssası: **18:** 83-98.
- Zülkarneyn'in sedd yapması: **18:** 95, 96.

Zülkifl: **21:** 85; **38:** 48.
Zünnûn [balık sâhibi: Yûnus]: **21:** 87; **68:** 48.

SÛRELERİN NÜZÛL SIRASINA GÖRE DİZİLİŞİ

	HZ. OSMÂN SIRALAMASI	İBN 'ABBÂS SIRALAMASI	CA'FER ES-SÂDIK SIRALAMASI
1	'Alâk	'Alâk	'Alâk
2	Kalem	Kalem	Kalem
3	Müzzemmil	Duhâ	Müzzemil
4	Müddessir	Müzzemmil	Müddessir
5	Fâtiha	Müddessir	Tebbet
6	Tebbet	Fâtiha	Tekvîr
7	Tekvîr	Tebbet	A'lâ
8	A'lâ	Tekvîr	Leyl
9	Leyl	A'lâ	Fecr
10	Fecr	Leyl	Duhâ
11	Duhâ	Fecr	İnşirah
12	İnşirah	İnşirah	'Asr
13	'Asr	Rahmân	'Âdiyât
14	'Âdiyât	'Asr	Kevser
15	Kevser	Kevser	Tekâsür
16	Tekâsür	Tekâsür	Mâ'ûn
17	Mâ'ûn	Mâ'ûn	Kâfirûn
18	Kâfirûn	Fîl	Fîl
19	Fîl	Kâfirûn	Felâk
20	Felâk	İhlâs	Nâs
21	Nâs	Necm	İhlâs
22	İhlâs	'Abese	Necm
23	Necm	Kadr	'Abese
24	'Abese	Şems	Kadr
25	Kadr	Burûc	Şems
26	Şems	Tîn	Burûc
27	Burûc	Kureyş	Tîn
28	Tîn	Kâri'a	Kureyş
29	Kureyş	Kıyâmet	Kâri'a
30	Kâri'a	Hümeze	Kıyâmet
31	Kıyâmet	Mürselât	Hümeze
32	Hümeze	Kâf	Mürselât
33	Mürselât	Beled	Kâf
34	Kâf	Târık	Beled
35	Beled	Kamer	Târık
36	Târık	Sâd	Kamer
37	Kamer	A'râf	Sâd
38	Sâd	Cinn	A'râf
39	A'râf	Yâ-Sîn	Cinn
40	Cinn	Furkân	Yâ-Sîn
41	Yâ-Sîn	Fâtır	Furkân
42	Furkân	Meryem	Fâtır
43	Fâtır	Tâ-Hâ	Meryem
44	Meryem	Şu'arâ	Tâ-Hâ
45	Tâ-Hâ	Neml	Vâkı'a
46	Vâkı'a	Kasas	Şu'arâ
47	Şu'arâ	İsrâ	Neml
48	Neml	Yûnus	Kasas
49	Kasas	Hûd	İsrâ
50	İsrâ	Yûsuf	Yûnus
51	Yûnus	Hicr	Hûd
52	Hûd	En'âm	Yûsuf
53	Yûsuf	Sâffât	Hicr
54	Hicr	Lokmân	En'âm
55	En'âm	Sebe'	Sâffât
56	Sâffât	Zümer	Lokmân
57	Lokmân	Mü'min	Sebe'
58	Sebe'	Fussılet	Zümer
59	Zümer	Şûrâ	Mü'min
60	Mü'min	Zuhruf	Fussılet
61	Fussılet	Duhân	Şûrâ
62	Şûrâ	Câsiye	Zuhruf
63	Zuhruf	Ahkâf	Duhân
64	Duhân	Zâriyât	Câsiye
65	Câsiye	Gâşiye	Ahkâf
66	Ahkâf	Kehf	Zâriyât
67	Zâriyât	Nahl	Gâşiye
68	Gâşiye	Nûh	Kehf
69	Kehf	İbrâhîm	Nahl
70	Nahl	Enbiyâ	Nûh
71	Nûh	Mü'minûn	İbrâhîm
72	İbrâhîm	Ra'd	Enbiyâ
73	Enbiyâ	Tûr	Mü'minûn
74	Mü'minûn	Mülk	Secde
75	Secde	Hâkka	Tûr
76	Tûr	Me'âric	Mülk
77	Mülk	Nebe'	Hâkka
78	Hâkka	Nâzi'ât	Me'âric
79	Me'âric	İnfitâr	Nebe'
80	Nebe'	İnşikâk	Nâzi'ât
81	Nâzi'ât	Rûm	İnfitâr
82	İnfitâr	'Ankebût	İnşikâk
83	İnşikâk	Mutaffifîn	Rûm
84	Rûm	Bakara	'Ankebût
85	'Ankebût	Enfâl	Mutaffifîn
86	Mutaffifîn	Âl-i 'İmrân	Bakara
87	Bakara	Haşr	Enfâl
88	Enfâl	Ahzâb	Âl-i 'İmrân
89	Âl-i 'İmrân	Nûr	Ahzâb
90	Ahzâb	Mümtehine	Mümtehine
91	Mümtehine	Fetih	Nisâ
92	Nisâ	Nisâ	Zilzâl
93	Zilzâl	Zilzâl	Hadîd
94	Hadîd	Hacc	Muhammed
95	Muhammed	Hadîd	Ra'd
96	Ra'd	Muhammed	Rahmân
97	Rahmân	İnsân	İnsân
98	İnsân	Talâk	Talâk
99	Talâk	Beyyine	Beyyine
100	Beyyine	Cum'a	Haşr
101	Haşr	Secde	Nasr
102	Nûr	Münâfıkûn	Nûr
103	Hacc	Mücâdele	Hacc
104	Münâfıkûn	Hucurât	Münâfıkûn
105	Mücâdele	Tahrîm	Mücâdele
106	Hucurât	Teğâbün	Hucurât
107	Tahrîm	Saff	Tahrîm
108	Teğâbün	Mâide	Saff
109	Saff	Tevbe	Cum'a
110	Cum'a	Nasr	Teğâbün
111	Fetih	Vâkı'a	Fetih
112	Mâide	'Âdiyât	Tevbe
113	Tevbe	Felâk	Mâide
114	Nasr	Nâs	—

SÛRELERİN ALFABETİK DİZİLİŞİ

SÛRE ADI	SÛRE NO	ÂYET SAYISI	SAYFA NO
–A–			
'Abese	**80**	42	1045
'Âdiyât	**100**	11	1085
Ahkâf	**46**	35	885
Ahzâb	**33**	73	751
A'lâ	**87**	19	1062
'Alâk	**96**	19	1079
Âl-i 'İmrân	**3**	200	212
'Ankebût	**29**	69	717
A'râf	**7**	206	350
'Asr	**103**	3	1089
–B–			
Bakara	**2**	286	141
Beled	**90**	20	1069
Beyyine	**98**	8	1082
Burûc	**85**	22	1058
–C–			
Câsiye	**45**	37	879
Cinn	**72**	28	1018
Cum'â	**62**	11	980
–D–			
Duhâ	**93**	11	1075
Duhân	**44**	59	873
–E–			
En'âm	**6**	165	315
Enbiyâ	**21**	112	605
Enfâl	**8**	75	388
–F–			
Fâtiha	**1**	7	139
Fâtır	**35**	45	777
Fecr	**89**	30	1066
Felâk	**113**	5	1101
Fetih	**48**	29	901
Fîl	**105**	5	1092
Furkân	**25**	77	661
Fussılet	**41**	54	843
–Ğ–			
Ğâşiye	**88**	26	1064
–H–			
Hacc	**22**	78	619
Hadîd	**57**	29	954
Hâkka	**69**	52	1008
Haşr	**59**	24	967
Hicr	**15**	99	512
Hucurât	**49**	18	908
Hûd	**11**	123	451
Hümeze	**104**	9	1090
–İ–			
İbrâhîm	**14**	52	503
İhlâs	**112**	4	1100
İnfitâr	**82**	19	1051
İnsân	**76**	31	1032
İnşikâk	**84**	25	1056
İnşirah	**94**	8	1077
İsrâ	**17**	111	542
–K–			
Kadr	**97**	5	1081
Kâf	**50**	45	913
Kâfirûn	**109**	6	1097
Kalem	**68**	52	1003
Kamer	**54**	55	935
Kâri'a	**101**	11	1087
Kasas	**28**	88	702
Kehf	**18**	110	560
Kevser	**108**	3	1096
Kıyâmet	**75**	40	1029
Kureyş	**106**	4	1094
–L–			
Leyl	**92**	21	1073
Lokmân	**31**	34	739
–M–			
Mâide	**5**	120	287
Mâ'ûn	**107**	7	1095
Me'âric	**70**	44	1012
Meryem	**19**	98	578
Muhammed	**47**	38	893
Mutaffifîn	**83**	36	1053
Mücâdele	**58**	22	961
Müddessir	**74**	56	1025
Mülk	**67**	30	998
Mü'min	**40**	85	830
Mü'minûn	**23**	118	634
Mümtehine	**60**	13	973
Münâfikûn	**63**	11	983
Mürselât	**77**	50	1036
Müzzemmil	**73**	20	1022
–N–			
Nahl	**16**	128	521
Nâs	**114**	6	1102
Nasr	**110**	3	1098
Nâzi'ât	**79**	46	1042
Nebe'	**78**	40	1039
Necm	**53**	62	929
Neml	**27**	93	689
Nisâ	**4**	176	249
Nûh	**71**	28	1015
Nûr	**24**	64	646
–R–			
Ra'd	**13**	43	493
Rahmân	**55**	78	941
Rûm	**30**	60	729
–S–			
Sâd	**38**	88	807
Saff	**61**	14	977
Sâffât	**37**	182	796
Sebe	**34**	54	766
Secde	**32**	30	746
–Ş–			
Şems	**91**	15	1071
Şu'arâ	**26**	227	672
Şûrâ	**42**	53	852
–T–			
Tâ-Hâ	**20**	135	590
Tahrîm	**66**	12	994
Talâk	**65**	12	990
Târık	**86**	17	1060
Tebbet	**111**	5	1099
Teğâbün	**64**	18	986
Tekâsür	**102**	8	1088
Tekvîr	**81**	29	1048
Tevbe	**9**	129	402
Tîn	**95**	8	1078
Tûr	**52**	49	924
–V–			
Vâkı'a	**56**	96	948
–Y–			
Yâ-Sîn	**36**	83	787
Yûnus	**10**	109	431
Yûsuf	**12**	111	472
–Z–			
Zâriyât	**51**	60	918
Zilzâl	**99**	8	1084
Zuhruf	**43**	89	862
Zümer	**39**	75	817

SÛRELERİN MUSHAF TERTÎBİNE GÖRE DİZİLİŞİ

SÛRE NO	SÛRE ADI	ÂYET SAYISI	SAYFA NO	SÛRE NO	SÛRE ADI	ÂYET SAYISI	SAYFA NO
1	Fâtiha	7	139	**58**	Mücâdele	22	961
2	Bakara	286	141	**59**	Haşr	24	967
3	Âl-i 'İmrân	200	212	**60**	Mümtehine	13	973
4	Nisâ	176	249	**61**	Saff	14	977
5	Mâide	120	287	**62**	Cum'â	11	980
6	En'âm	165	315	**63**	Münâfıkûn	11	983
7	A'râf	206	350	**64**	Teğâbün	18	986
8	Enfâl	75	388	**65**	Talâk	12	990
9	Tevbe	129	402	**66**	Tahrîm	12	994
10	Yûnus	109	431	**67**	Mülk	30	998
11	Hûd	123	451	**68**	Kalem [Nûn]	52	1003
12	Yûsuf	111	472	**69**	Hâkka	52	1008
13	Ra'd	43	493	**70**	Me'âric	44	1012
14	İbrâhîm	52	503	**71**	Nûh	28	1015
15	Hicr	99	512	**72**	Cinn	28	1018
16	Nahl	128	521	**73**	Müzzemmil	20	1022
17	İsrâ	111	542	**74**	Müddessir	56	1025
18	Kehf	110	560	**75**	Kıyâmet	40	1029
19	Meryem	98	578	**76**	İnsân [Dehr]	31	1032
20	Tâ-Hâ .	135	590	**77**	Mürselât	50	1036
21	Enbiyâ	112	605	**78**	Nebe'	40	1039
22	Hacc	78	619	**79**	Nâzi'ât	46	1042
23	Mü'minûn	118	634	**80**	'Abese	42	1045
24	Nûr	64	646	**81**	Tekvîr	29	1048
25	Furkân	77	661	**82**	İnfitâr	19	1051
26	Şu'arâ	227	672	**83**	Mutaffifîn	36	1053
27	Neml	93	689	**84**	İnşikâk	25	1056
28	Kasas	88	702	**85**	Burûc	22	1058
29	'Ankebût	69	717	**86**	Târık	17	1060
30	Rûm	60	729	**87**	A'lâ	19	1062
31	Lokmân	34	739	**88**	Gâşiye	26	1064
32	Secde	30	746	**89**	Fecr	30	1066
33	Ahzâb	73	751	**90**	Beled	20	1069
34	Sebe	54	766	**91**	Şems	15	1071
35	Fâtır	45	777	**92**	Leyl	21	1073
36	Yâ-Sîn	83	787	**93**	Duhâ	11	1075
37	Sâffât	182	796	**94**	İnşirah [Şerh]	8	1077
38	Sâd	88	807	**95**	Tîn	8	1078
39	Zümer	75	817	**96**	'Alâk	19	1079
40	Mü'min [Gâfir]	85	830	**97**	Kadr	5	1081
41	Fussılet	54	843	**98**	Beyyine	8	1082
42	Şûrâ	53	852	**99**	Zilzâl [Zelzele]	8	1084
43	Zuhruf	89	862	**100**	'Âdiyât	11	1085
44	Duhân	59	873	**101**	Kâri'a	11	1087
45	Câsiye	37	879	**102**	Tekâsür	8	1088
46	Ahkâf	35	885	**103**	'Asr	3	1089
47	Muhammed	38	893	**104**	Hümeze	9	1090
48	Fetih	29	901	**105**	Fîl	5	1092
49	Hucurât	18	908	**106**	Kureyş	4	1094
50	Kâf	45	913	**107**	Mâ'ûn	7	1095
51	Zâriyât	60	918	**108**	Kevser	3	1096
52	Tûr	49	924	**109**	Kâfirûn	6	1097
53	Necm	62	929	**110**	Nasr	3	1098
54	Kamer	55	935	**111**	Tebbet [Mesed]	5	1099
55	Rahmân	78	941	**112**	İhlâs	4	1100
56	Vâkı'a	96	948	**113**	Felâk	5	1101
57	Hadîd	29	954	**114**	Nâs	6	1102

tefekkür eden bir kavm için...

İŞARET YAYINLARI
KUR'ÂN KİTAPLIĞI

- *KUR'ÂN MESAJI: Meal-Tefsir,* Muhammed Esed [Çeviri: Cahit Koytak-Ahmet Ertürk (büyük boy Mushaflı)].
- *KUR'ÂN MESAJI: Meal-Tefsir,* Muhammed Esed [Çeviri: Cahit Koytak-Ahmet Ertürk (orta boy Mushaflı)].
- *KUR'ÂN MESAJI: Meal-Tefsir,* Muhammed Esed [Çeviri: Cahit Koytak-Ahmet Ertürk (küçük boy Mushafsız)].
- *The Message Of The Qur'an,* Muhammed Esed (küçük boy Mushaflı).
- *Sahîh-i Buhârî,* Muhammed Esed (Çeviri: Mustafa Armağan).
- *Muhtasar Hak Dîni Kur'ân Dili: MEAL-TEFSİR,* Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır [Hazırlayan ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp (büyük boy Mushaflı)].
- *Muhtasar Hak Dîni Kur'ân Dili: MEAL-TEFSİR,* Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır [Hazırlayan ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp (orta boy Mushaflı)].
- *Muhtasar Hak Dîni Kur'ân Dili: MEAL-TEFSİR,* Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır [Hazırlayan ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp (küçük boy Mushafsız)].
- *Hak Dîni Kur'ân Dili KUR'ÂN-I KERÎM ve TÜRKÇE MEALİ,* Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır [Hazırlayan ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp (büyük boy Mushaflı)].

- *Hak Dîni Kur'ân Dili KUR'ÂN-I KERÎM ve TÜRKÇE MEALİ,* Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır [Hazırlayan ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp (küçük boy Mushaflı)].
- *Hak Dîni Kur'ân Dili KUR'ÂN-I KERÎM ve TÜRKÇE MEALİ,* Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır [Hazırlayan ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp (cep boy Mushaflı)].
- *Hak Dîni Kur'ân Dili KUR'ÂN-I KERÎM'in TÜRKÇE MEÂLİ,* Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır [Hazırlayan ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp (küçük boy-Mushafsız)].
- *Türkçe Meâller İçin Alfabetik Fihrist,* Ertuğrul Özalp.
- *Tefsîr-i Kebîr* (1-4), Mukâtil b. Süleymân [Çeviri: M. Beşir Eryarsoy (büyük boy, kutulu)].
- *Kur'ân Terimleri Sözlüğü* [*el-Eşbâh ve'n-Nezâir fi'l-Qur'âni'l-Kerîm*], Mukâtil b. Süleymân (Çeviri: M. Beşir Eryarsoy).
- *Ahkâm Âyetleri Tefsiri* [*Tefsîr-i Hamsi Mieti Âyetin mine'l-Qur'ân*], Mukâtil b. Süleymân (Çeviri: M. Beşir Eryarsoy).
- *Ve'l-Asr Sûresi Tefsîri,* Aksekili Ahmed Hamdi (Sadeleştiren ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp).
- *Bir Zındık Uydurması ĞARANİQ SAFSATASI Kur'ân'a ve Peygamber'e Çirkin İftira,* Aksekili Ahmed Hamdi (Sadeleştiren ve Notlandıran: Ertuğrul Özalp).
- *el-Akl ve Fehmu'l-Kur'ân,* Hâris el-Muhâsibî (Çeviri: Veysel Akdoğan).
- *Kur'ân'ı Nasıl Anlayalım,* Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî (Çeviri: Bekir Karlığa).
- *Kur'ân'ı Nasıl Okuyalım,* Muhammed Kutub (Çeviri: Bekir Karlığa).

- *Arab Dili'nde ve Kur'ân'da Farklar Sözlüğü* [*el-Furûq fi'l-Luğa*], Ebû Hilâl el-Askerî (Çeviri: Veysel Akdoğan).
- *Kur'ân'ın Edebî Dili Lafız-Ma'nâ Uyumu* [*Lemesâtun Beyâniyyetun fî Nusûsin mine't-Tenzîl*], Dr. Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâî (Çeviri: Fatma Serap Karamollaoğlu).
- *Lafızlar Arasındaki Farklar* [*Furûq-ı Elfâz*], Müstecâbî-zâde 'İsmet (Hazırlayan: Doç. Dr. Ömer Zülfe).
- *Kur'ân'da Kıyâmet Sahneleri* [*Meşâhidu'l-Qıyâme fi'l-Qur'ân*], Prof. Dr. Seyyid Kutub (Çeviri: Prof. Dr. Ömer Aydın-Ertuğrul Özalp).
- *Kur'ân'da Edebî Tasvîr* [*et-Tasvîru'l-Fennî fi'l-Qur'ân*], Prof. Dr. Seyyid Kutub (Çeviri: Prof. Dr. Ömer Aydın-Ertuğrul Özalp).
- *Kur'ân Sözlüğü,* John Penrice (Çeviri: Prof. Dr. Ömer Aydın).
- *Kelimeler Arasındaki Farklar* [*Kitâbu'l-Furûq*], İsmail Hakkı Bursevî (Çeviri: Prof. Dr. Ömer Aydın).
- *Fâtiha Sûresi ve Amme Cüzü Tefsîri,* Muhammed Abduh (Çeviri: Prof. Dr. Ömer Aydın)
- *İSLÂM DÎNİ: Kaynaklar-İnançlar-İbâdetler,* Mevlânâ Muhammed Ali (Çeviri: Doç. Dr. Ömer Aydın).
- *Kur'ân-ı Kerîm'de İman-Amel İlişkisi,* Doç. Dr. Ömer Aydın.
- *Kur'ân-ı Kerîm'de İman-Ahlâk İlişkisi,* Doç. Dr. Ömer Aydın.
- *İslâm İnanç Esasları,* Prof. Dr. Ömer Aydın.
- *Kur'ân Aydınlığında Hayatı Doğru Yaşamak,* Fahreddin Yıldız.

- *Kur'ân Açısından Din Eğitiminde ADALET, ÖLÇÜ, DENGE –Sırât-ı Mustakîm–*, Dr. İrfan Başkurt.
- *Kur'ân Işığında Belâğat Dersleri: BEYÂN İLMİ*, Fatma Serap Karamollaoğlu.
- *Kur'ân Işığında Belâğat Dersleri: MEÂNÎ İLMİ*, Fatma Serap Karamollaoğlu.

THG
0184337
BRO